This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

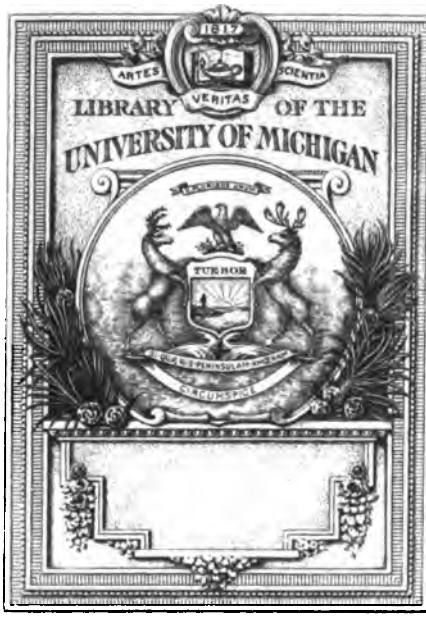
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Digitized by Google

Z83
C821
M67

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CORPUS SCRIPTORUM HISTORIAE BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

OPERA

EIUSDEM NIEBUHRII, IMM. BEKKERI, L. SCHOPENI, G. ET L. DINDORFIORUM ALIORUMQUE PHILOLOGORUM PARATA.

CONSTANTINUS PORPHYROGENITUS.

VOLUMEN I.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

CONSTANTINI PORPHYROGENITI

IMPERATORIS

DE CERIMONIIS AULAE BYZANTINAE

LIBRI DUO

GRAECE ET LATINE

E RECENSIONE

IO. IAC. REISKII

CUM EIUSDEM COMMENTARIIS INTEGRIS.

VOLUMEN I.

BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXXIX.

Digitized by Google

Digitized by Google

REGIAE SCIENTIARUM ET LITTERARUM

ACADEMIAE HAUNIENSI

B. G. NIEBUHRIUS.

Quam secutus rationem Vobis potissimum, viri clarissimi, inscribendam esse statuerim hanc Byzantini corporis partem, id paucis exponi, Vobisque, nisi admodum fallor, probari poterit. Societates eruditae, ad culturam incrementaque doctrinae institutae, in civitate litterata, quae cuique nationi propria est, Senatus locum tenere mihi videntur, quem vel peregrinis adire liceat, ut, quoties opus sit, ad auxilium ferendum hortentur, pro beneficiis acceptis gratias agant, egregie facta collaudent. Atque hoc quidem si vel cuivis peregrino faoere licet, quanto id magis a Vobis, viri clarissimi, mihi concedi oportet, qui nascendi iure, munerumque in re publica cum civium plausu olim gestorum memoria, fretus, popularem vestrum me ferre nun-

Digitized by Google

quam desinam, quem denique Vos collegii vestri honore dignum esse censuistis? Iam primum autem in limine operis quod Reiskiani commentarii parte inedita ornabitur, praedicanda mihi est memoria S U H M I I. *Qui quum sapienter intelligeret quam pretiosae essent schedae viri summi, quem plerique eius aevi homines eruditi superbe atque imperite despiciebant, eas, munifice a vidua redemtas, bibliothecae suae paravit, litterarumque commodo servavit: servavit dico: etenim in tanta quae subsecuta est tempestate atque rerum conversione, nisi vir ille ceteris dissimilis fuisset, labores Reiskii aut interiissent plane, aut fortasse, vili, si fieri posset, pretio coempti, Dibdino aliquo agente, in Lucullorum bibliothecas detrusi essent, unde negant redire quicquam quod semel sepulcris istis illatum sit. Male sit vobis, malae tenebrae Orci! Nunc autem plane contraria ratione evenit, ut post aliquot annos cum reliquis copiis Suhmianis in bibliothecam Regiam Hauniensem migrarent; huiusmodi divitiis ornari dignissimam; quippe quae splendore codicum praesertim qui ad litteras graecas orien-*

Digitized by Google

talesque pertinent ceteris per septentrionis regiones positis praefulget fere omnibus. Iam vero quum talis sit, peregrini quoque pariter cum civibus liberrimo ad eius thesauros gaudent aditu: verumtamen vestrates, quae maiorum fortuna et sapientia bibliothecis intulit, gnaviter eruunt ipsi, publicaeque luci atque utilitati tradunt. Hinc praeclaram in Germania atque in universum apud cunctos bonae doctrinae aestimatores aequos et peritos sibi laudem peperit O. D. Blochius, qui, prolatis Herodiani Galenique libris, inter illos censetur qui reductis peculiari saeculi nostri felicitate in vitam libris veterum, communes extiterunt philologorum benefactores: non minus insignis acumine ingenii doctrinaeque praestantia, dum depravatam unici codicis scriptionem emendat. Eum igitur per litteras adii, simulac de edendis Reiskianis cogitationem susceperam, idque eo magis quod, propter tot annorum absentiam, parum gnarus mutationum quae interea accidissent, nescio quomodo mihi persuaseram adscriptum esse Regiae bibliothecae Virum clarissimum. Respondit ille comiter atque

Digitized by Google

amice, pro more ingenii; meque, non esse provinciam suam quam autumabam, edocuit, commendavit autem ad perficienda quae cuperem, SALOMONIDEM. Qui laborem haud cunctanter susceptum quam sedulo, quam accurate executus sit, quam strenue enisus ut, sublatis mendis plurimis quae festinanti Reiskio adhaeserant, limatius ipso archetypo prodiret quod mihi comparabat exemplum, quot eruditionis in universo negotio ediderit documenta, longum foret enarrare; silere de iuvenis egregii meritis, nefas. Reiskiani libri usum liberrimum, ut is tam accurate posset transcribi, concessit WERLAUFFIUS, V. cl.: cui rationes meas dignas videri quas adiuvet, et laetor, et inprimis mihi honorificum esse duco; eumque rogo, ut gratias quam amplissimas sibi agi sinat; meque de tali moderatore gratulantem bibliothecae, quam vetere amore amplector, aequis auribus audiat. Vos autem, viri clarissimi, valete, favoremque quo me ornastis, servate mihi perpetuum.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

De Constantino Porphyrogenito Imperatore, de libris quibus ordo aulae Byzantinae declaratur, qui ad illum auctorem referuntur, eorumque codice Lipsiensi, plene luculenterque a Leichio Reiskioque expositum est: nos breviter explicabimus, haec editio quibusnam dotibus illi praestet quae et princeps fuit, et hactenus unica. Hanc a Leichio coeptam, immaturaque eius morte abruptam a Reiskio ad finem tomi secundi perductam, tertium voluntate bibliopolae qui rei familiaris iacturam augeri nolebat omissum esse, notissima res est. Leichius, pravo consilio usus, ita confisus est apographo per Draudium confecto, ut vix inspiceret codicem cuius praesentis copia erat, editionem certe unice ad illud typis exscriberet. Sed Reiskius, suscepta operis cura, nihil antiquius esse duxit collatione codicis, unde quam plurimis locis foedissimos errores correxit; incisa integra, propter ὁμοιοτέλευτα praesertim, omissa, restituit: quae omnia in commentario accurate indicavit, in priore parte quae iam e prelo exierat emendare non licebat. Ego a Classeno meo impetravi ut vitiosa emendaret, manca suppleret, quae ex prave graecis male versa essent, corrigeret; omnia ex mente Reiskii: cuius rei et labor fuit non exiguus, et fructus sane amplus. In sequentibus quae Reiskius ipse accuravit, nihil mutare placuit, quamquam ille, quum portenta scribendi, qualia in codice extant, manifestosque errores, relinqueret, sibi ipsi, meaeque consuetudini contrarius fuerit. Sed nolebam festinatius agere, quod facere debuissem, otio destitutus; itaque incommodum, quod levius mihi videretur, elegi. Quum vero concedimus non esse omni numero absolutam recensionem Reiskii, commentarii laudibus nihil sane detrahitur, quo ille res obscurissimas extraque communem cognitionem positas ita explicavit ut Lessingius, etiam in his litteris sapientissimus iudex, „admirandum esse opus,

Digitized by Google

et luculentissimis huius generis aequiparandum," pronuntiarit. Huius commentarii partem posteriorem, quae Appendicem libri primi, secundumque integrum persequitur, post annum LXXV, e schedis Reiskii, in volumine huius partis secundo ereptam oblivioni in lucem proferam; idque mihi potissimum contigisse, propter paternam amicitiam, pietatemque qua inde a pueritia memoriam viri unici sancte colere assuetus sum, vehementer laetor. Fateor sane multis locis nonnisi inchoata esse, limae servata, quam scriptor adhibuisset, nisi bibliopola eum destituisset: verum id nitori potius quam pretio operis obest.

Codicem ipsum, ut inspici posset ubi opus foret, Lipsia transmissum esse, Blumneri, v. cl., humanitati, litterarumque amori, et, nisi me coniectura decipit, amicitiae patrocinioque Hermanni debeo.

Indices, ad eorum instar qui Agathiae subiecti sunt, confici vellem; verum hactenus inveni nullum cui vires ad rem bene exequendam cum otio coniunctae suppeterent: novi, qui optime conficeret, sed eum a nobilioribus studiis avocare nolo. Quod si spes de re quam cordi habeo prorsus abiicienda est, eos certe dabo quos Reiskius editioni suae destinaverat: quae vero ille ex Georgio Hamartolo, atque aliunde, ad exaequandam potissimum tertii voluminis molem, subiungere in animo habebat, omittere, ut inutilia, decrevi.

Scio ego, libros Constantinianos de cerimoniis, quos inscriptio ipsa circa nugas versari prodit, a plurimis contemni plane ac derideri: neque negabo maiorem prioris libri partem ita esse comparatam ut ingenuo homini nauseam moveat. Sed vel in his quisquiliis insunt nihilominus res ad historiae cognitionem minime inutiles: tum vero illa praesertim in sequentibus quae ex Petro Patricio, partim omisso eius nomine, hausta sunt, non solum utilitatem habent eximiam, sed elegantiam quoque; neque fere alii huius corporis libro praestantia cedunt. Delitescit in iis, ut rem exemplo commonstrem, Leonis Augusti edictum, quod per annos paulo minus LXXX inde protrahere neglexerunt qui augendae collectioni reliquiarum iuris Ante-Iustinianei operam dederunt.

Scr. Bonnae a. d. V. Id. Mart. MDCCCXXIX.

Digitized by Google

EDITIONIS LIPSIENSIS DEDICATIO.

SERENISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO
DOMINO
FRIDERICO CHRISTIANO
REGIO POLONIAE ET MAGNI DUCATUS LITHUANIAE
PRINCIPI
DUCI SAXONIAE IULIAE CLIVIAE MONTIUM ANGRIAE ET WESTPHALIAE
ELECTORATUS SAXONICI PRINCIPI HEREDI
LANDGRAVIO THURINGIAE MARCHIONI
MISNIAE ET SUPERIORIS INFERIORISQUE
LUSATIAE
COMITI PRINCIPALI HENNEBERGICO
COMITI MARCAE RAVENSBERGAE
BARBYAE ET HANOVIAE
DYNASTAE IN RAVENSTEIN CET.

DOMINO SUO CLEMENTISSIMO.

SERENISSIME PRINCEPS REGIE
DOMINE CLEMENTISSIME.

Quod REGIAE CELSITUDINI TUAE demississimo animi cultu offerre sustineo eximium Constantini, Caesaris litteratissimi, Opus, iam fratris defuncti pietas consecrare TUAE in meliores scientias benignissimae indoli constituerat. Neque profecto potest tam insigne Augustalis doctrinae monimentum digniore in loco collocari, quam apud TE, SERENISSIME PRINCEPS REGIE, Cuius Aulam iam dudum Virtus

Digitized by Google

omnis ac chorus Musarum, velut sanctissimum suum sacrarium, coluere. Gaudent in primis Lipsienses Camenae exoptatissima felicitate, ut, quum tanta eas clementia foveas, earumque adeo coetibus interesse haud dedigneris, TE, una cum SERENISSIMA CONIUGE, tamquam tutelares Genios, venerentur. Et me quoque iuvat solvere fraterna vota, simulque meam erga TE summam animi religionem documento hoc publico profiteri. Deus Opt. Max. regnum AUGUSTISSIMI PARENTIS porro esse auspicatissimum iubeat, servetque REGIAE CELSITUDINI TUAE illam egregiam mentem in litterarum ac publicae salutis uberrima commoda ac diutissime sospitem TE florentemque praestet! Haec adsiduis precibus optat

REGIAE CELSITUDINI TUAE

devotissimus et obsequentissimus

Christianus Andreas Leich.

Digitized by Google

IO. IAC. REISKII
PRAEFATIONES.

AD TOMUM PRIMUM.

Quum ea, de quibus admoneri futurum huius libri lectorem fas est, tot sint numero et enarratu tam ampla, ut una, modica certe futura, dissertatione comprehendi nequeant, aliaeque praeterea vetent rationes omnia, quae in promptu sunt, simul effundere: visum est operam partiri, et hoc quidem loco tantum de fatis huius, quod nunc prodit, operis Constantiniani, item de illius argumento, titulo et auctore disserere; alteri autem volumini mox secuturo reliqua reservare, de quibus expositionem praefatio lectori debet. Ed.L. I

§. 1. *De fatis huius operis.* Opus tam scitum et utile, atque hoc est, potuisse per tot saecula scriptorum Graecorum Latinorumque, quotquot ab eius natalibus inde claruerunt, omnium notitiam effugere, profecto mirum est, praesertim in acri illa, qua superius saeculum fervebat, indagatione chartarum ad Byzantinam historiam pertinentium. Primus autem Zacharias Conradus Uffenbachius, Rei publicae Francofurtanae ad Moenum quondam Scabinus et Consularis, librum hunc in famam misit, eius notitiam edendo, quae ex Celeber. Fabricii *Bibliothec. Graec. Tomo VI.* inferius a nostris operis repetetur. Ex Uffenbachii possessione pervenit in Bibliothecam Ampl. Senatus urbis nostrae, quae optimis libris instructa eruditis nostratibus magno usui est. Ita factum, ut Amplissimus Mascovius, eius praefectus, Io. Henr. Leichium, nuper in Academia nostra elegantiorum litterarum

Digitized by Google

Professorem clarissimum, qui eam a prima adolescentia frequentare consueverat, ad edendum opus hactenus ineditum excitaret. Iam antea id idem molitus fuerat Io. Henric. Maius, in Academia Giessana quondam Graecae et Orientalium linguarum Professor. Testatur in *Catalogo*, quem confecit, *codicum manuscriptorum bibliothecae Uffenbachianae*, se libri huius latinam interpretationem confecisse, certamque editionis spem facit. At ea quidem cum ipsius obitu decollavit, neque, quo devenerit eius interpretatio, constat. Specimen eius, unde aestimari queat, habetur in modo laudato catalogo, et apud Fabricium. Omine igitur aliquanto auspicatiore editionem operis desideratissimi suscepit clar. Leichius, vir Graece Latineque doctissimus, et in omni vetere novaque historia versatissimus, et primam quidem eius spem faciebat anno 1743 in libello *de Diptychis veterum pag.* 10 *sqq.* ubi totum caput quadragesimum secundi libri utroque sermone vulgavit; ipsam vero editionem ordiebatur biennio post. Ab eo inde
Ed.L.II tempore processit impressio variis intercepta impedimentis, donec tandem superioris anni ineunte aestate doctissimum editorem, vita longiore dignissimum, et egregia promittentem, acuti morbi vis in aetatis flore tolleret. Pervenerant tum temporis typographi usque ad paginam huius editionis 216. Devoluta deinceps ex magnorum virorum de meis profectibus benigno iudicio editionis absolvendae cura ad me fuit. Quae igitur ea, qua dixi, pagina posteriora sunt, excusa fuerunt sub meis oculis, et excudentur porro, favente Deo, quae supersunt.

§. 2. *De argumento libri.* Si quis hoc saeculo, et paene dixerim unquam, in lucem editus fuit cognoscendae Augustae Romanae Byzantinaeque historiae utilis liber, est sane hic. Neque immerito in eius desiderium exarserunt eruditi, ex quo argumentum et pretium intellexere. Et sane, si quis secum reputet, hunc librum de cerimoniis aulae Byzantinae exponere, recolatque animo, quot et quam diversa in aulis summorum principum usu veniant, et id quoque tandem intelligat, aulam Byzantinam, qualis certe Porphyrogennetorum tempore erat, umbram veteris Augustae Romanae fuisse: facile ille affirmanti credat, neque sacrum esse, neque profanum, historiae veteris argumentum, quod hic liber non attingat,

Digitized by Google

non illustret. Si quem rituum ecclesiasticorum studium capit, cognoscat hinc, qualis fuerit ecclesiae Graecae facies decimo post N. C. saeculo, quae legendorum Patriarcharum ratio, qualis eorum cum suis Imperatoribus consuetudo, quae Graecarum ecclesiarum partes et structura, quae instituta celebrandi divini cultus, qui eius ministri, quis ordo festorum dierum, quae sacrae processiones, quas, quibus diebus, ad aedes monasteriave celebriora. Rerum autem civilium contemplatio si quem magis delectat, vastus illi se campus hic pandit spectatu dignus pariter atque iucundus. Creantur Augusti, celebrant nuptias, susceptosque recens liberos curant sacro lavacro in ecclesia expiari; conferunt dignitates, ad suburbana palatia rusticatum, vindemiatum, item ad horrea publica, annonam conditam spectatum, procedunt; excipiunt, aliter quotidianas procerum salutationes, aliter statas solenniores; perorant in silentiis, spectant Circensem insaniam, audiunt factionum acclamationes et flagitationes, praemia dant aurigis victoribus, missilia spargunt, pyrrhichas et ludos Gothicos spectant, vota, brumalia, natales ortus imperiique et connubii sui celebrant, divinas epulas exhibent, eunt in bellum, agunt in castris, redeunt in urbem triumphantes, victasque calcant regum cervices; stipendia militibus erogant, instruunt et expediunt classes, admittunt legatos exterorum principum, suos ipsi ablegant, pompam et luxum omnem suum explicant, egestate passim transmicante, tandem abeunt ad plures, et in monumenta sua inferuntur. Perambules hoc ipso libro duce illa eorum sepulcralia monumenta, et lustres cuiuscunque urnam cum inscriptis nominibus, in quibus aliqua sunt, quae frustra in Ducangii Familiis Byzantinis quaeras. Penetres quoque hoc eodem duce in ipsa pretiosorum et insignium orientalis imperii conditoria, arcasque vestiarias et aliam supellectilem excutias. Melius hic, quam usquam alibi, procerum tam palatinorum, quam militarium, item magistratuum urbanorum aliorumque minorum ordines videas, longisque in porticibus excubantes numerosos variosque Ed.L. III greges sacri corporis custodiae deputatos. Mitto cetera, quum e superius dictis abunde constet, eam esse rerum hoc in opere expositarum varietatem, leporem atque dignitatem,

Digitized by Google

ut hominum doctorum studia in se conversura ea et exercitura sint. Uni placebit, ni fallor, vestiariam rem, alii numariam, alii domus augustae officia hinc illustrare. Quamvis enim ea, quae Leonis et Constantini nostri tempore in usu erant, a superioribus Theodosii et Iustiniani temporibus tantum abludant, quantum secuta Comnenorum et Palaeologorum extremaque Byzantini regni aetas ab aetate nostrorum Porphyrogennetorum abludit, quod constat Codinum cum hoc opere conferenti; possunt tamen illa vetusta florentis Romani imperii tempora et Byzantina primordia ex hoc opere multo magis, quam hoc opus ex Codino, illustrari. Erunt porro, qui ex indiculis rogarum, seu annuorum stipendiorum officiis palatinis ceterisque debitorum, item ex indiculis impensorum in expeditiones aliquot maritimas contra Saracenos Cretenses susceptas, aestimabunt cum militares imperii Byzantini, quale tunc erat, terrestres maritimasque copias, tum pecuniarias quoque, institutaque comparatione Graecorum centenariorum et librarum auri cum nostrate pecunia, invenient, qua Byzantinorum regum et nostratium opulentia differat. Erunt alii, qui singularia quaedam disputationum capita hinc decerpent; e. c., qualis fuerit ludorum Circensium apud Byzantinos constitutio, res admodum obscura; et, quae non minus est, qualis fuerit pars, vel comitatus, Augustarum Byzantii; unctine fuerint illi Imperatores ad Latinorum exemplum; quousque sermo Latinus in aula CPtana obtinuerit, et illae orationes a recens nuncupatis Imperatoribus e tribunali circove ad milites dictae, quae nostrae editionis a pag. 239 inde leguntur, fuerintne Graecis iisdem verbis recitatae, an potius Latine primitus dictatae, deinde vero a Petro Magistro in Graecum sermonem conversae; quod mihi quidem probabile fit. Est ea, quam dixi, pars insignis, eamque edendo videor mihi particulam operis desideratissimi, sed dudum pro deperdito habiti, edidisse. Constantinum nostrum colligendis et in certos titulos digerendis scitis atque memorabilibus veterum locis diligentem operam impendisse, nemo nescit. Erant olim illi tituli numero quinquaginta tres. Ad nos autem non pervenere, nisi titulus vigesimus septimus de legationibus integer, opera Fulvii Ursini et Davidis Hoeschelii; et tituli

Digitized by Google

quinquagesimi, cuius inscriptio est de indolis probitate atque pravitate, seu de virtutibus et vitiis, particula, beneficio Peiresch et Henrici Valesii. Reliqui tot numero tituli grandis, sed et utilissimi, operis creduntur iactura irreparabili periisse. Quid si vero contendam me cum hoc, quod nunc edo, volumine primum laudati operis titulum, si non integrum, at saltim magnam eius partem in manus doctorum hominum tradere? Egit ille olim *περὶ βασιλέων ἀναγορεύσεως*, *de Imperatorum regumque renuntiatione*, ut e Fabricii *Bibl. Graec. Tom. VI. pag.* 492 constat. Atqui voluminis huius capita XCI et sequentia, a pag. 238 usque ad pag. 251 non tantum in universum cerimonias distincte tradunt, quibus prima CPleos aetate Imperatores ibi solebant nuncu- Ed. L. IV. pari, sed et in specie Leonis magni, Leonis minoris, Anastasii Dicori, Iustini senioris et Iustiniani magni renunciationes tam luculenter exsequuntur, ut nihil desiderari queat, lucemque praeclaram illi historiarum parti accendant. Ego quidem non credo, usquam antiquorum monumentorum locum exstare, qui ritus nuncupandorum Augustorum, veteres nempe illos mereque Romanos, aeque splendide exponat, atque particula nostri operis, de qua mihi sermo nunc est. Antiquitatem eius spirant omnia, orationes ad fortissimos exercitus, Augustatica promissa, militum atque populorum acclamationes. Quae qui cum scriptoribus historiae augustae vulgo sic dictis comparet, non poterit is absque voluptate imaginem veteris Romae in nova contemplari. Quidquid tandem fuerit de coniectura mea, sive particula ea, de qua loquor, olim ad titulum primum ingentis illius et celebratae Bibliothecae, ut ita dicam, Constantinianae, aut, si malis, Pentecontateuchi, pertinuerit, sive minus; ego quidem non dubito, eam decerptam fuisse ex alio quodam vetusto insigni libro, cuius iacturam studiosi antiquarum rerum aegerrime ferunt; scilicet ex Petri Magistri, viri illustrissimi, sacrorum officiorum apud Iustinianum Magnum magistri, et ad Gothorum in Italia reges, et ad Cosroem Persarum quoque deinceps legati, libris, quos Suidas laudat *περὶ πολιτικῆς καταστάσεως*, *de constitutione civilis gubernationis.* Saepius viri meminit Procopius, meminit quoque Cassiodorus. Neque

Digitized by Google

ignotum eius nomen est in historia Byzantina, ex titulo Excerptorum Constantinianorum de legationibus, cuius superius mentionem iniiciebam. Exstant in eo titulo quaedam eius fragmenta, nullum tamen Iuliani aetate posterius. At in nostro codice cap. LXXXVII. Lib. I. pag. 229 non tantum Theudae, Gothici in Hispania regis, ad Iustinianum legatio velut in transitu memoratur, sed ibidem quoque ex professo memorabilis Anthemii ad Leonem magnum legatio exponitur, qua Imperator occidentis laureatas suas imagines atque litteras orientali mittebat. In universum ea omnia, quae a pag. 225 cap. LXXXIV. usque ad pag. 251 cap. XCVI. leguntur, item caput libri I. ultimum, et forte quoque alia plura, puto Petri Magistri esse, ex eo, quem dixi, deperdito libro *περὶ καταστάσεως* decerpta. Promittit vox *κατάστασις constitutio* non tantum praecepta sapienter administrandae reipublicae, sed etiam rituum, quibus civilia negotia peraguntur, expositionem: adeoque pertinet ad veteres libros Tacticos, seu cerimoniales, de quibus in commentariis agemus. Promittit idem quoque dignitas, quam Petrus gessit, magistri sacrorum officiorum, ad cuius officium atque dispositionem etiam cerimoniarius pertinebat. Enitet itaque in hoc primo huius operis volumine grande hoc Petri Magistri fragmentum, velut gemmula. At in secundo, quod favente Deo quantocyus expediam, inter alia praeclara enitebit prolixus et insignis liber alicuius Philothei, Protospatharii et Artoclinae regii, quo non tantum divinarum epularum ordinem plene distincteque, ut nil supra, persequitur, sed etiam, quod argumento illi cohaeret, dignitatum tam palatinarum, quam militarium,
Ed.L.V et urbanarum quoque, a summis ad imas, nomina et praesidendi iura, item quae sint axiomata, seu dignitates, quae officia, quibus cum brabeis, vel insignibus, conferantur, nec non quo quaeque ordine et quibus diebus ad sacram mensam advocetur, assideat et illinc rursus emittatur, recenset. Habet praeterea utrumque volumen alia monumenta, e quibus Du Cangii Familiae Byzantinae augeri, Constantinopolis Christiana corrigi, Byzantinorum quorundam historicorum hiatus expleri, et chronologica quaedam momenta recte constitui possunt. Quo pertinent narrationes de Theophili et Basilii

Digitized by Google

Macedonis triumphis, in appendice libri primi; item de expeditione Himerii adversus Cretenses Saracenos sub Leone Sapiente dicto; porro de legatione Romani Lecapeni ad Hugonem Italiae regem, muneribusque illi cum Protospathario Paschalio in eum finem missis, ut rebelles Longobardos Landulfum, Athenulphum, fratres, et aliud fratrum par, Gaimarium et Gaiferium, illos Capuae et Beneventi, hos Salerni regulos, in ordinem cogeret. Nitet quoque in primo hoc volumine cap. XCVI. pag. 253 edita sollicita illa et velut diaria narratio seditionis, per quam A. C. 963 post obitum Romani iunioris in urbe regia obortam, Nicephorus Phocas imperio potitus est. Quam rem, utut CEDRENUS quoque haud perfunctorie narraverit, ad hominis tamen, a quo caput illud nonagesimum sextum profectum est, diligentiam, peritiam atque fidem non accedit. Patet, scriptorem rebus, quum gererentur, interfuisse. Qui orientalem historiam amant, reperient in secundo volumine memoratum aliquem Dilemicum, Emirum Amidae, hominem et oratorem Abu Chamdani ad Constantinum nostrum missum. Qui Abu Chamdan (sic enim pro more illorum temporum, quamvis non satis recte, pro Ibn Chamdan appellatur) fueritne Naseroddaulah, an eius frater Saifoddaulah, ambo potentes per Syriam atque Mesopotamiam principes, et in historia orientali celebres, in commentariis inquiram. Ne leviora illa commemorem, in secundo libro, alias inter inscriptiones litterarum a Byzantinis ad alios reges terrarumque dominos missarum, haberi quoque inscriptiones litterarum, vel aurearum bullarum, ut appellabant, ad Protosymbulum Agarenorum, qui est Bagdadicus Chalifah, item ad Indiae dominum; (quae inscriptio mihi quidem perquam mira accidit: non enim video, quid rei Byzantinis imperatoribus, nostro certe Constantino, cum Indiae rege, id est Arabiae felicis, ut ego equidem existimo, commune fuerit:) comparent ibidem loci litterarum inscriptiones ad regulos obscuros Iberiae, Albaniae, et Abasgiae; unde ad geographicam notitiam tractus versus Scythiam Asiaticam vergentis accessio fiat. Memorantur quoque principes aliquot Bulgarici, quos in omne historia hactenus frustra requisivi. Quaero pariter adhucdum, quinam fuerint, et a quo ad no-

Digitized by Google

strum Constantinum legati illi Hispani, quorum altero libro mentio fit. Ea quoque particula scita est, quae quo comitatu celebris illa Russorum Archontissa seu Ducissa, Elga, vel Olga, ut alii appellant, CPlin venerit, enarrat, et qui-
Ed.L.VI bus honoribus donisque eam et comitatum Augusti nostri affecerint, quo in conclavi Constantinus et Romanus filius, quo rursus Helena Augusta et eius nurus eam exceperint, et ad colloquium, aut et ad epulas, et quibus diebus, admiserint, quando coram Augustis stare, quando considere iusserint. Quid denique afferam urbis Constantinopolitanae situm et faciem, vel ut appellant, topographiam, qualis ea aetate erat, in multis rectius ex hoc libro percipi, quam e Ducangii CPli Christiana, praeclaro alias et utilissimo libro viri doctissimi et in historia medii aevi, Byzantina praecipue, exercitatissimi; at illi tamen libro nonnulla, quae abesse malis, adhaeserunt, quorum de cetero veniam aequus quisque viro de his litteris meritissimo facile faciat. Eo pertinet, ut id obiter attingam, quod palatium Magnaurae, in quo legati excipi et audiri solebant, in extrema urbis parte occidentale posuerit, quum magni palatii ad Stenum siti, in quo ordinarie Imperatores habitabant, pars esset. In eo quoque ratio Bandurium fugit, quod celebrem illam Auream sic dictam portam in mediis moenibus urbi ex parte terrestri vel occidentali praetentis collocat. Ea vero ad sinum Propontidis sic erat posita, ut navibus ad eam appelli posset. Alia praetereo, quae gratiam et favorem huic operi conciliare queant, quum satis et abunde mihi de hoc argumento dixisse videar, et quae praeterea huic operi insunt scitu digna, nequeant, ubi integrum prodierit, eruditorum oculos fallere.

§. 3. *De inscriptione huius libri.* Titulum, *de cerimoniis aulae Byzantinae,* praefixit huic operi clar. Leichius, ad exemplum Maii et Fabricii. Alius conspicitur involucro coriaceo membranarum nostrarum impressus; nempe *de regalibus institutionibus.* Auctor eius ille est, quisquis is fuerit, qui membranas ea veste amiciri iussit, in qua adhuc cubant. Coniicitur is fuisse Matthias Corvinus, illustrissimus Rex Hungariae, qui membranas nostras olim in celebre illa sua Budense bibliotheca ideo fertur habuisse, quod

Digitized by Google

in utraque involucri tabula insignia regni Hungarici et Bohemici conspiciuntur. Adhuc alius denique titulus ordine temporum primus, est hic Graecus, ab ipso Constantino, aut, si quis malit, a librario profectus, *Σύνταγμά τι καὶ βασιλείου σπουδῆς ὄντως ἄξιον ποίημα*, *compilatum* aut *congestum opus, vere dignum regiis curis.* Utrumque quidem vere atque recte. Comportatum enim est e variis auctoribus, et digestum eo modo, quo lapides in acervo. Fuit quoque Byzantinorum regum non minima cura, pompam et cerimonias aulae suae ad formam hoc libro traditam conformare; quod ex Luitprandi historia patet. Is enim, praesul Latinus, non exiguorum spirituum, quum videret, clericos apud Graecos laicis non praeferri, sibique locum in epulis imperialibus non tantum infra Graeculos, ut appellat, patricios, sed etiam infra ipsos Bulgaros assignari; (id autem ex huius libri edicto, neque aliter, fieri debebat;) tantam exardebat in iram atque indignationem, ut non solum de sacra mensa surgens abiret, sed etiam in libello, quo ad herum, Ottonem I., Imperatorem Saxonicum, suae legationis successus perscripsit, Nicephorum Phocam totamque Graeciam coloribus invidiam Ed.L.VII cientibus denigraret. Recte igitur eatenus quidem congruit Graecus ille titulus huic operi. At eo merito displiceat, quod argumentum libri sui, quale sit, non edat. Non tamen abludit ab ingenio istorum temporum, et maxime nostri Constantini, qui morem videtur amasse, libris suis ignorabilia et incongrua nomina imponendi. Praestanti illi, quam supra laudavi, collectioni, aut Bibliothecae, vel Pentecontateucho, quodnam quaeso poterat inscribi nomen ineptius, quam quod ab auctore inscriptum fuit, *κεφαλαιώδεις ὑποθέσεις*. Quod sive *brevia argumenta,* sive *argumenta in certos titulos digesta,* interpreteris non magis ex eo intelligas, nisi aliunde noris, quale fuerit collectionis argumentum et finis, quam alius libri, cui auctor titulum Adversariorum aut Collectaneorum praefigere voluerit. Similis est alter ille titulus, quem Constantinus operi suo, quod a nobis *de administrando imperio* citari solet, ad Romanum filium scripto, praeposuit, *φιλοπόνημα exercitatio*. Vid. Bandur. initio notarum ad istum librum, *Tom. II. Antiqu. Imp. Orient.*

Digitized by Google

§. 4. *De auctore libri.* Fuit hoc opus hactenus, ex fide membranarum nostrarum, illi Constantino Porphyrogenneto, Leonis Sapientis filio, Basilii Macedonis nepoti, tributum, cuius inter doctos purpuratos magna laus et celebre nomen est, et cui alia quoque ingenii industriaeve monumenta, ut, praeter modo laudatum geminum opus, liber de thematibus, alius de vita Basilii, item de imagine Edessena libellus, imputantur. Ego vero, quum in hoc nostro, ut inscribitur, Syntagmate invenirem haud pauca, eius, quem dixi, Constantini excessu posteriora, non margini assuta, sed ab eadem manu, quae cetera omnia exaravit, uno continuo filo intexta: coepi de auctore fideque inscriptionis, et vulgaris famae ambigere. Sunt autem illae characteristicae temporum notae hae praecipuae. In illo capite, quod monumenta sepulcralia Imperatorum CPtanorum percenset, (est id libri secundi quadragesimum secundum) occurrit illius ipsius Constantini, quem liceat doctrinae gratia Sapientem ad patris Leonis exemplum appellare, urna cum hoc elogio: *Λάρναξ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Λέων - - σὺν τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ, ὕστερον τελευτήσαντι, τῷ Πορφυρογεννήτῳ, Urna, in qua iacet Leo - - cum filio Constantino Porphyrogenneto, qui deinceps mortuus* (id est longo tempore post positum patri monumentum vita defunctus et in paternum tumulum illatus) *fuit.* Aliquot interiectis versibus memoratur Basilii, vulgo Bulgaroctoni dicti, monumentum, qui filius Romani iunioris, nepos supra dicti Constantini Sapientis, anno post avi obitum sexagesimo quinto vivis excessit. Tandem quoque capite sexto et nonagesimo primi libri, seu quinto et centesimo, secundum membranarum computum, narratur, quid A. C. 963 a mense Martio usque ad Augustum in illo interregno contigerit, quod Romani iunioris excessum, et Nicephori Phocae tyrannidem intercedit, et qua hic eam ratione invaserit. Haec anno post Sapientis Constantini excessum quarto contigerunt. Palam igitur est, haec ab illo scribi et in Syntagma suum inferri non potuisse. Quid ergo statuendum? Unum superest aut alterum statuere: sive iuniorem Constantinum Porphyrogennetum, Romani filium, Sapientis Constantini nepotem, operis nostri auctorem esse, cui ademtum librarius per errorem avo tribuerit: aut esse quidem eius Con-

Ed.L.VIII

stantini, cuius in titulo perhibetur; at expertum interpolatorem; sive nepos eius Constantinus ille fuerit, sive alius quiscunque. Specie neutra caret sententia; mihi tamen rectius videor facere, si posteriori calculum meum addam, quam si priori.

Isti quidem sententiae, quae iuniorem Constantinum, Basilii Bulgaroctoni fratrem, operi huic inscribit, et secundum quam deberet illo exaratum fuisse triennio, quo solus ille Constantinus post fratris fata regnavit, id est ab A. C. 1025 usque ad 1028, favet hoc maxime, quod iunior Constantinus cum avo non de solius huius operis, sed aliorum quoque possessione contendat. Non desunt eorundem librorum exempla, quos alii librarii avo, alii nepoti tribuunt, etiamsi nepos ab ignavia et dissoluta vita in historia Byzantina male audiat. Ita libellus de imagine Edessena, quem Combefisius in *Manipulo antiquitatum CPtanarum pag.* 75 *sqq.* sub nomine Senioris, aut *Sapientis,* Constantini edidit, non tantum Lipomanni coniectura iuniori tribuit, sed etiam codex aliquis bibliothecae Regiae Taurinensis, ut e nuper edito *Catalogo codicum msctorum* eiusdem bibliothecae *pag.* 305 *a* didici. Similiter Tacticorum, a Meursio in *Collectione opusculorum Constantinianorum*, sub avi nomine proditorum, vindicias disceptant avus et nepos. Codex Vindobonensis, et ex eo descriptus Palatinus, quem typis excusum reddidit Meursius, tribuunt avo; Veronensis autem et Augustanus nepoti. Neutri recte. Neque enim huius, neque illius est, sed eius est Constantini Porphyrogenneti, qui fuit filius Basilii Macedonis, frater Leonis Sapientis, natu maior, adeoque patruus eius Constantini, cui Tactica illa post Meursium vulgo imputantur. Clare id liquet, si quis locum, qui pag. 27 edit. Meurs. lin. 20 prostat, cum pagina nostri huius operis 287 comparet. Leguntur eo, quo dixi, loco haec verba: τοῦτο γὰρ καὶ ἡμέτερος πατὴρ καὶ βασιλεὺς ἐποίησεν, ὅτε κατὰ Γερμανικίας - ἐταξειδεύσαμεν. *Nam et id quoque fecit pater noster idemque Imperator, quum adversus Germaniciam moveremus.* Neque Leo, neque Constantinus, eius filius, neque Romanus, neque Constantinus eius filius, expeditionem adversus Germaniciam inierunt, sed Basilius Macedo fecit A. C. 879. Hunc *patrem suum* appellat, qui ea scripsit. Fuit is ergo Constantinus Porphyrogennetus, qui ante

Digitized by Google

patrem obiit. Idem appellat eundem *imperatorem suum*; quo significat Basilium, quo tempore ista verba exarabantur, adhuc in vivis et in summa rerum potestate fuisse. Significat quoque se ipsum illi expeditioni interfuisse. Perhibent idem de Constantino, Basilii filio, non tantum CEDRENUS et SYMEON MAGISTER, sed etiam Appendix nostri huius operis, loco quem paullo ante indicabam. Quum itaque Constantinus ille altero post istam expeditionem anno fato suo concesserit, necesse est, Ed. L. IX Tactica illa fuisse intra annos Chr. 878 et 879 scripta, quo tempore auctoris frater, Leo sapiens, Constantini sapientis pater, nondum uxorem duxisset, viginti sex ferme annis ante, quam ille Constantinus in lucem ederetur, cui vulgo tribuuntur.

At quid ais de loco? (repugnet aliquis), qui in fine illorum ipsorummet Tacticorum, non eo qui olim fuit, sed qui hodie in mutila editione Meursiana est, pag. 52, in quo memoratur aliquis *Nicephorus*, quem, qui ea scripsit, appellat *ducem suum*, et *a se missum in Syriam ingentibus* ait *cladibus Saracenos affecisse*. In neminem id cadere potest quam in illum ipsum, cuius in superioribus meminimus, Nicephorum Phocam, qui olim dux, seu domesticus scholarum, Constantini sapientis, et filii, Romani, deinde post huius excessum orientale rapuit imperium. Atqui Nicephorus ille nondum in vivis tum erat, quum Constantinus, Basilii Macedonis filius, vivis excederet.

Arduum agnosco, sed aequum esse, quod opponitur. Quaeram tamen ex illo ipso argumento speciem et robur illi sententiae posteriori, ad quam supra dixi me magis animo propendere, et quae statuit, Constantinum quidem Sapientem, Leonis filium, Romani patrem, huius, quod nunc edo, cerimonialis libri auctorem esse, venisse autem processu temporis aliquem, qui operi illi de suo quaedam addiderit; qui fueritne Constantinus nepos, an alius, in medio positum relinquo. Non improbabilis tamen, mihi quidem, videtur, si quis existimet, id idem licentiae nepotem sibi in avi opus arrogasse, quod avus in patrui opus sibi arrogaverat. Eorum ille mos erat temporum, non laudabilis quidem, minus tamen malevolentiae, quam simplicitatis et inscitiae index. Nondum callebant eam artem, commentatorum animadversiones ab auctorum verbis

Digitized by Google

secernendi, quam solertiae recentiorum debemus. Adscribebant librorum veterum iuniores possessores in marginibus, quae vellent; ea librarii aetate posteriores in ipsos codices absque ulla distinctione inferciebant, et exspectabant lectores aut tam securos et ignaros rerum omnium, ut scopulos chronologicos absque offensione praeterirent; aut si quos nanciscerentur acutioris sensus, persuadebant sibi, eos facile, vel non admonitos, assumenta aliena esse agnituros. Veniam poterat ea simplicitas invenire, si intra eam substitissent, qui tum erant, librorum consarcinatores et librarii. At illi multo peiora. Transscribebant aliena scripta verbotenus, addebant in fine parum aliquid de suo, denique praefigebant nomen aut suum, aut quod vellent, et agebant in litteras latrocinia impune, tantaque securitate et impudentia, aut, si mavis, stupore, ut furti veterisque domini indicia non tollerent. Quod luculenter testatur, ne alia proferam, indiculus Imperatorum CPtanorum a Lambecio ad Codinum sub huius nomine editus.

§. 5. *De exhibitis in hoc volumine, et in secuturo exhibendis.* Praefationi subieci cl. Decessoris mei dissertationem de Constantino Porphyrogenneto, quam is anno 1746 edidit. Vitam enarrat Imperatoris ab amore et studiis litterarum celebratissimi pura et eleganti dictione, grataque et concinna brevitate, bonaeque frugis observationibus nitet. Quam Ed. L. X
cl. opusculi Auctor in fine promittit dissertationem, velut alteram praesentis partem, de Constantini scriptis et in litteras meritis, eam in eius schedis reperire non potui elaboratam: quapropter sarciendi defectus gratia decreveram particulam, quae idem argumentum exsequitur, e Cl. Fabricii Bibliotheca Graeca repetere. Sed quum liber in omnium manu sit, satis est illuc cupidos ablegare. Repetii tamen inde notitiam huius Codicis ab Uffenbachio conditam. Sequitur illa praemissa ipse primus Constantiniani Codicis Cerimonialis liber, cum interpretatione primum quidem Leichiana, quae usque ad pag. 221 procedit; deinde vero mea usque ad finem. Addidi primo libro velut appendicem illa praecepta militaria, quae in codice nostro manuscripto initium facientia per primas viginti membranas decurrebant. Potueram eam particulam secundo libro subiungere; sed cavendum mihi erat, ne posterius vo-

Digitized by Google

lumen mole ultra prius excederet. Cl. Leichius id ideo prorsus omiserat, quia ab hoc opere decreverat arcere, et in collectione Tacticorum Graecorum, quam meditabatur, exhibere. Habeo in manibus exemplar opusculorum Constantini, a Meursio Lugd. Batav. a. 1611 editorum, in quibus Tactica Vir Cl. passim emendaverat sua manu atque suppleverat, e codice, ut coniicio, Augustano. Inveni in eius Adversariis alia supplementa eorundem Tacticorum, ut et Leonis, e codice Augustano, quae a celeberrimo Bruckero acceperat. Ego vero, quum a tali consilio alienus sim, et per mearum rerum conditionem nequeam non esse, debui omnino locum in hac editione opusculo dare, interpretatu quidem difficili, lectu tamen iucundo, plenoque rerum scitu dignissimarum. Parum referebat, ubi ubi collocaretur; modo locum haberet non nullum.

Secundum volumen dabit secundum Graeci huius cerimonialis librum, cum adiuncta Latina mea interpretatione. Proxime apponam notas criticas, quae codicem Graecum typis expressum ex ipsarum membranarum denuo a me diligenter inspectarum fide et coniecturis meis emendabunt. Excipient eas animadversiones historicae in totum opus cum Leichianis meae; finem faciet index Graecitatis. Latina quidem interpretatio in mundo est, ut facile possit una cum Graecis intra breve tempus praelo absolvi. Reliqua quamvis expeditu ardua et aerumnosa pensa sint, spero tamen fore, si propitium numen coeptis meis adspiret, ut exeunte biennio alterum quoque volumen, aliquanto spissius, quam hoc est, futurum, in doctorum hominum manus veniat.

§. 6. *Admonitio de tabulis aeneis primae parti huius operis insertis.* In primo folio Graeci operis curaverat cl. Leichius tum temporis, quum id typis excuderetur, tria vacua spatia pro totidem tabulis aeneis relinqui, per otium aliquando, et quando luberet a chalcographo supplenda. Ante vero, quam serio hac de re cogitaret, fatum eum avocabat. Quum itaque integrum mihi esset pro lubitu et iudicio meo imagines operi addere, in ipso frontispicio collocavi egregiam Nicephori Botoniatae imaginem, ex Montfauconii Bibliotheca Coisliniana depromtam, propterea maxime, quod rem vestiariam Byzantinorum aevi medii, profecto perobscuram et a

Digitized by Google

nemine traditam, in qua tamen magna pars operis nostri versatur, praeclare illustraret; et quod inde intelligatur quid στέμμα, quid camelaucium, quid scaramangium, quid chlanis, quid λευκολέοντες, quid tablia fuerint, nomina per omnes paginas libri nostri sparsa; eadem quoque doceat, quanta mutatio circa dignitates palatinas in aulam Byzantinam brevi illo tempore, quod ab ultimo Constantino Porphyrogenneto ad Nicephorum Botoniatem effluxit (quadraginta fere anni sunt) invaserit. Sufficiat nunc strictim haec attigisse, paullo post curatius enarranda atque demonstranda. Icunculae porro, quae Leichianam interpretationem auspicatur, insculpi curavi numum e Ducangii Familiis Byzantinis depromtum, qui Constantinum nostrum iam seniorem, eiusque filium Romanum, spectandos exhibet. Litterae, quae Graeci textus initium faceret, insculpi iussi imaginem illius a sanctimonia Graecis celebratae Theophanonis Augustae, quae Leoni, Constantini nostri patri, prima uxor cohabitavit. Dignum erat, ut Augustae Byzantinae quoque species augusto habitu ornatae posset conspici. Desumsi autem hanc e T. II. p. 34. Menologii Basiliani, quod Eminentissimus Cardinalis Albanus, Graece, cum Latina interpretatione patrui sui, Io. Francisci Albani, sub nomine Clementis XI. Pontificis Maximi, tribus in folio voluminibus Urbini edidit. Profectum est et nomen habet a Basilio iuniore, Bulgaroctono alias dicto, nostri Constantini nepote. Dolendum est, quod Codex Romanus huius Menologii picturis illuminatus non nisi sex primos anni Graeci menses, nempe a Septembre usque ad Martium continuerit, neque editoribus Romanis ad manus fuerit saltim τρίτον τρίμηνον, Martium, Aprilem et Maium, continens, quod in arcis Tubingensis bibliotheca servari, e Crusii Turcograecia pag. 190 et 275 et Fabricii Bibl. Gr. T. VI. p. 678 intelligitur. Adieci quoque specimen scripturae membranarum nostrarum aeri incisum. Sed dissertationem de orthographia, ut appellant, vel potius idiographia Graeca membranarum earundem et istorum saeculorum secundo volumini reservo. Ed. L. XI

His praemissis eo memor fidem paullo ante datam liberatum. Promittebam nempe brevem, qualis hoc quidem in loco sufficere possit, expositionem de vestibus, quae in Nicephori

Digitized by Google

Botoniatae, et quatuor procerum ipsi adstantium imaginibus conspiciuntur. Quod itaque Imperator in capite gerit, est *στέμμα corona,* vel, ut plerumque verti, *infula*. Ad eam formam comparata erat corona caeterorum omnium Byzantii Imperatorum. Quae ab auribus utrinque dependent fila margaritarum, qualia in numis Byzantinis apud Ducangium et Bandurium frequentia comparent, sunt *κατάσειστα*, quemadmodum in libro nostro appellantur. Vestis, quae sinistrum brachium totum involvit, dextrum humerum leviter tegit, est chlamys. De dextra eius lacinia nihil amplius patet, quam ea pars, qua per fibulam super humero dextro sinistrae commissa est. Reliquum omne in tergum reiectum latet. Sed tanto luculentius patet lacinia sinistra; in qua notanda primum *ἡ ὄρνα* seu *ora*, margaritis obsita, secundum latitudinem pectoris descendens primum ad imum ventrem, dein ad imos pedes, de-
Ed.L.XII nique revoluta ambit sinistrum carpum, et descendit porro ad posticam. Secunda pars notabilis est inaequabili illa paene parallelogrammos figura per pectus deducta, in summo curvata, in imo acuta, per oras margaritis cincta, in medio helicibus picta, acu aurea. Haec est illa pars, quae Nostro saepissime memoratur *ταβλίον* vel *ταυλίον*, seu *tabella*, apta appellatione. Nam si altera ipsi respondens pars in dextra chlamydis parte ipsi apponatur, apparet tanquam tabula pectori imposita, quod luculenter conspicitur in tribus illis Imperatori adstantibus proceribus. Vestis inferior, chlamydi supposita, quae ad pedes usque descendit, et quatenus dextrum brachium ambit, angustisque manicis carpum dextrum claudit, luculenter conspicitur, ea est *χλανὶς* vel *χλανίδιον*. Figurae et chlamydi et chlanidi, vel *tunicae,* intextae appellantur Nostro *ἐξέμπλιον exemplum*. Quod in manu sinistra tenet, Nostro promiscue *ἀκακία* et *ἀνεξικακία* appellatur, volumen membranaceum, aut sacculus sericeus, de quo in Commentariis plura dicentur.

In proceribus utrumque latus Imperatoris stipantibus observamus vestitum tribus *barbatis* communem, uni spadoni peculiarem. Primus ad dextram *Prohedrus* vel *Praeses et Canicleo*, vel *vasculo sacri encausti*, *praefectus*, indutus est, et sunt quoque caeteri, scaramangio, seu stricto pallio, circa iugulum fibula singulari geminave clauso, cum tabliis

Digitized by Google

in pectore, cui subiacet chlanis, vel tunica. In capite gerunt infulam, *camelaucium* dictam. Eunuchus proxime ab Imperatoris dextra stans, manibus ambabus pectori decussatim impositis, quem morem aula Turcica ut multos alios e Byzantina retinuit, ut Byzantina ex veterum Persarum, est *Prohedrus et Protovestiarius*. Indutus est vestimento, quod nostro *λευκολέοντες candidi leones* appellatur. Fuisset absque hac imagine, nunquam perspicue intellexissem, quale vestis genus *candidi leones* fuerint. Scilicet in ea eius parte, quae a cingulo inde usque ad pedes decurrit, intexti erant leones in aera rotunda alba. De appellatione honoris Prohedrus observo hic in transitu, tempore Nicephori Botoniatae et posterioribus eam omnibus maioris ordinis proceribus communem fuisse. Tempore Constantini nostri non erat. Insignis mutatio tantillo tempore.

Praeterea, quum et cl. Leichii dissertatio de vita et rebus gestis Constantini ornamentum aliquod aere expressum flagitaret, praefixi illi effigies aliquot numorum e gazophylacio Amplissimi Senatus Lipsiensis depromtorum, ad nostri genus pertinentium. Primus aureus exhibet Basilium, Nostri avum, et eius filium Constantinum. Alterum aureum tribuebat Catalogus laudati gazophylacii a cl. Wachtero, Glossarii celeberrimo auctore, confectus, Leonis, Basilii filio. Reperio tamen eum apud Bandurium inter numos Ioannis Palaeologi. Tertius aeneus Leonem eundem exhibet. Quartus item aeneus Constantinum nostrum, cum Zoë ipsius matre. Habet hunc numum Du Cangius quoque p. 136 familiarum Byzant., et refert ad Constantinum iuniorem, Romani filium, nostri nepotem, eiusque filiam, Zoën. Sed ratio ab ipso discedendi haec mihi fuit, quod vultus Zoës adultior potius matrem, quam filiam, et vultus Constantini admodum puerilis potius filium, quam patrem, videretur arguere. Quintus numus rursus aureus est Nicephori Phocae, cuius apud Nostrum L. I. c. 96. mentio fit. Et hic quoque apud Bandurium exstat.

Addam tandem aliquot loca, in quibus Latine reddendis humani aliquid passus fui. Longior usus, ut fit, rectiora me docuit. Ut p. 236. B. *fine*, *ῥήματα ἐνδιάθετα* non sunt *verborum lenocinia et blandimenta*, sed *verba quae animo suo secum volvit, et agitat*; p. 241. B. 4 *συνάγεται* est *com-*

Digitized by Google

munionem sacram accipit; p. 265. D. et deinceps bis vel ter omisi verbum λαβιδοῦνται in Latinis, quia tum temporis, quum folium illud sub praelo sudaret, nesciebam, quid sibi vellet verbum nullibi in Lexicis et alias obvium λαβιδοῦν. Deinde didici e Polybio, significare *fibulare*. Debet ergo dicto loco in Latinis sic reponi: *et equi omnes fibulantur atque castrantur*, et ad id exemplum cetera interpretationis loca manca integrari. Vale, Erudite Lector, et conatibus Decessoris mei atque meis fave. Scrib. Lipsiae mense Septembri 1751.

AD TOMUM SECUNDUM.

Ea est argumentorum secundo hoc, quod nunc edimus, volumine Constantini Cerimonialis expositorum dignitas, ut palmam priori dubiam facere posse videatur. Quorum quamvis summa capita superior iam praefatio attigerit, non inutile tamen duxi illa hoc quoque loco repetere. Eminet igitur huius secundi libri ea pars, quae nomine *Κλητωρολόγιον*, seu doctrina rituum illorum est, quibus solennes epulae Impp. CPtanorum celebrari solebant, ipsa re atque professione notitia est dignitatum imperii orientalis, quale saeculo IX. exeunte erat. Minoris momenti, neque tamen contemnendi, sunt illi loci, qui legatorum excipiendorum rationem, titulorumque praescribunt formulas, quibus aut exteri legati CPlitanum imperatorem ex more alloquebantur, aut ipse vicissim in litteris ad exteros principes suis utebatur. Quae ad processiones imperatorum, in balnea et horrea lustranda, quae ad triumphos de hostibus devictis agendos, ad brumalia, spectant; item quae de liberis augustis recens natis, et unda salutari lustrandis, aut tondendis, de patriarcharum electione, de apparatu navali in geminam expeditionem, Cretensem unam, alteram Longobardicam, traduntur, alia, quae percensere singula longum foret: ea omnia multiplicem et usum et delectationem habere, ultro patet.

In hac igitur edenda parte, non minus atque illa superiore, tanta versatus fui religione, ut membranarum Lipsiensium

Digitized by Google

plerasque mendas et ipsum illum antiquitatis velut πῖνον reddere non dubitaverim, satis habens emendandi rationem in commentariis indicasse. In adornanda Latina interpretatione cavi sedulo, quantum et per rerum, quas Auctor tractat, et per dictionis, qua ille satis horrida, ex more sui saeculi, utitur, obscuritatem licuit, ut neque a verborum sententia abirem, neque perspicuus sermo desideraretur. In Commentariis cum verba ritusque veteres illustrare, quantum valui et satis sit, studui, tum de veris quoque membranarum lectionibus, ubi opus esset, significare non neglexi. In breves annotationes cl. Decessoris mihi praeter digestionis arbitrium nihil arrogavi. Quas ille titulis undecim complexus in adversaria eo, quo libros quosque legisset, ordine coniecerat observationes, eas ut locus quisque ferre atque postulare videbatur, sic ei accommodavi, et telae meae intexui. Quorum titulorum duos, unum, quintum, p. 28 nostrorum commentariorum, alterum, octavum, p. 94 speciminis caussa exhibui, e quo, quid et ille in schedis reliquerit, et eo apparatu quomodo nos usi fuerimus, constet.

Ad finem libri primi commentariorum telam abrupi. Quae ad secundum et primi appendicem dicenda superant, cum indicibus, forte quoque excerptis Chronici Graeci inediti Georgii Hamartoli, quod in Ampl. Senatus Lipsiensis Bibliotheca inter Codices Graecos manu exaratos reperitur, dignum aliquando Leoni Allatio visum, quod Latinum faceret et a se edendum promitteret, vid. Fabric. Bibl. Graec. T. VI. p. 154. et T. X. p. 641. ea, si tanti videbuntur, tertium volumen implere poterunt. Ad argumenta superiore praefatione exposita, quae demonstrant Cerimoniale hoc post illius Constantini, cui vulgo tribui solet, tempora conditum fuisse, duo haec alia velim addi; unum, Constantini senioris aetate in usu non fuisse Prohedrorum, quam titulus capitis ultimi libri primi memorat, dignitatem, a Ioanne Tzimisce demum seu inventam, seu revocatam: alterum, p. 375. A. 9. Constantinum Leonis filium, μακάριον appellari, quod elogium non solet nisi vita defunctis tribui. Vale, lector, et studiis nostris fave.

Scr. mense Ianuario A. C. 1754.

Digitized by Google

IOANNIS HENRICI LEICHII
COMMENTATIO
DE
VITA ET REBUS GESTIS
CONSTANTINI PORPHYROGENITI
IMPERATORIS BYZANTINI.

Ed. L. XIII Constantini Porphyrogeniti, cuius res pace belloque gestas scribere aggressus sum, in ea fere tempora aetas incidit, quibus imperii, maximi quondam, et post deorum opes amplissimi, tantum umbra quaedam et imago supererat. Postquam scilicet eo perventum erat, ut largitionibus aut armis viam sibi ad regnum plurimi pararent, scelere partum pessime et crudelissime gererent, fluctuare respublica, et a suis rectoribus destituta in ultimam perniciem adduci coepit. Civiles enim discordiae et potentes procerum factiones, cum summam potestatem ad se rapere singuli vellent, omnia misere turbarunt: at caedibus, aut rapinis, aut veneficiis, quae lectores quoque taedio afficiunt, obscuratam, raro ad nepotes transtulerunt. Sic Leo olim Isauricus, sic Nicephorus, sic Michaël Balbus, sic Basilius Macedo, Constantini avus, ab ignobili origine ad supremum fastigium provecti memorantur. Virtus porro et gloria Romanorum exercituum, numis et publicis monumentis quondam celebrata, desidia et inertia tum plane evanuerat, praesidia regionibus imposita, haud invalida illa quidem, aut exigua, hosti feroci et callido non sufficiebant, nec ulla spes in auxiliis finitimarum gentium erat, licet in provincias descriptae urbes praefectis subiectae essent. Hinc opportunitatem contermini populi nacti, fines regni magis magisque imminuerunt, non ambitione aut aemulatione gloriae, sed quod angustis terminis immensa multitudo contineri non poterat, ad arma commovenda excitati. Turbata iam dudum Apulia et Calabria erat, Sicilia nutabat,

Digitized by Google

quae occidentem versus unicae regni amplissimi reliquiae erant, partim a Longobardis occupatae, partim frequentibus Saracenorum ex Africa incursionibus attritae. Nec oriens immotus erat, cum Scythicis et Arabicis gentibus inermes provinciae, et semper hostibus expositae, in pretium belli cessissent, quas frustra Graeci armis repetebant. Inter haec mirum est, quanto studio Imperatores adnixi sint, ut maiestas sua et potentia veneranda populis ac terribilis esset, nec fracta tot calamitatibus, aut imminuta, videretur. Hinc ille ministrorum regni numerus, hinc triumphalia ornamenta et pompae, hinc circenses ludi et spectacula civibus edita, hinc munerum solennes erogationes, et si quae alia aut principi decora aut accepta vulgo, putabantur. Sic vero temporum successu aerarium exhaustum est, et mollicie ac otio Imperantes et subiecti contabuerunt. Non adeo tamen virtutum sterilia haec secula fuere, ut non et bona exempla prodiderint, imo plures Byzantium habuit, quos Italiae, studiis litterarum quondam florentissimae, tum illo lumine destitutae, opponeret. Cum enim, a Iustiniani aetate, artes antiqua religione pauci per Italiam excolerent, quod barbari, quibus tum parere cogebatur, iis animos effoeminari, ac bellicam virtutem opprimi, credebant, Graecia Procopium, Agathiam, Theophanem, praestanti eruditione viros, extulit. His non impar fuit Paulus Silentiarius, pulchris doctisque carminibus inclitus, cum magna illa ingenia dudum in Italia cessissent, et strepitum poëtarum Latinorum vix ea tempora, quibus prodibant, ferre possent. Sed, ut ad propiora veniamus, quis Photio, qui Basilii Macedonis aetatem illustravit, quis omnium principum Leoni, cui doctrina et paternus in Musas animus Sapientis cognomen addidit, iure posset aequiparari? In eius quidem edictis declamatorium potius dicendi genus, L. XIV
quam illa gravitas et maiestas orationis, quae antiquis inest, deprehenditur: sed haec fortasse temporum culpa, et quasi genius quidam fuit. Constantino Porphyrogenito, Leonis filio, acceptum ferimus, quod vetusta memoria non plane interierit, cum Diodori Siculi, Dionis Cassii, aliorum, monumenta, litteris tradita, ex illa palatina bibliotheca in lucem utcunque protulerit, princeps et ipse egregie doctus et eruditorum cultor et antistes maximus. Sed de Constantini scriptis et in bonas litteras meritis uberiorem materiam aliis temporibus seposui, cum eius de cerimoniis aulae Byzantinae opus, in duos libros digestum, e codice bibliothecae publicae, id quod maxime nunc molior, evulgabo. Aetas eius, si quae alia, magnis exemplis dives fuit. Nam Russi, Turcique, sacris Christianis tum primum aut initiati, aut altius imbuti sunt; Bulgari, valida et ferocissima gens, post bella plurima et cruenta, san-

Digitized by Google

guine et foederibus cum domo Augusta coaluere: res contra Italiae magis declinarunt, et novum postea incrementum Germanorum gloriae fuerunt. Ipse Constantinus secundis adversisque iuxta famosus fuit, et ademtam sibi potestatem generoso animo passus est, mox receptam ad nepotes transmisit. His itaque inductus, quae ad illustrandas eius res maxime pertinere visa sunt, ex antiquis scriptoribus collegi, quorum nonnullos, aut libidine assentandi, aut odio adversus principem, multa commentos esse, animadverti. Non defuerunt sane Constantini rebus dicendis decora ingenia; nam et Leo Grammaticus, et Simeon Logothetes, et Gregorius Monachus, et quém hi praecipue secuti sunt, Theophanis continuator, vitam eius posteris tradiderunt. Praetereo Scylitzen, Zonaram, Cedrenum, oscitantes saepe, nec ullo modo antiquis illis comparandos, deinde Latinos, Luitprandum, Rheginonem, ceteros, veris plurima, partim falsa, partim incerta admiscentes, tum orientales, Eutychium et Elmacinum, quos tunc demum, cum eorum castigandi errores erant, adduxi. Vale, Lector, et studiis nostris favere perge.

CONSPECTUS.

I. *Constantini tempora. Aetas sub tutoribus acta.* II. *Bulgaricum bellum. Quaedam ex antiqua gentis historia.* III. *Romanus Lecapenus imperium ad se rapit, aemulis sublatis.* IV. *Contentiones de quartis nuptiis Leonis componuntur.* V. *Pax cum Bulgaris. Melitene imperio adiecta.* VI. *Bellum Scythicum, Ungaricum, Russicum.* VII. *Imago Edessena Constantinopolin transfertur.* VIII. *Constantinus, Romano et aliis pulsis, imperium occupat.* IX. *Victoriae de Saracenis.* X. *Ungarorum principes et Russi Christianis sacris initiantur.* XI. *Motus per Calabriam et Apuliam Longobardica expeditio.* XII. *Constantini obitus, opera publica, virtutes, vitia.*

Constantinus Porphyrogenitus, Leonis philosophi ex Zoë Carbinopsina filius, A. DCCCCV. natus est, quo tempore exortus crinitae stellae, quam cometen vocant, foedarum de imperio contentionum et civilis sanguinis, ut vulgo credebatur, praesagium, apparuit. Aqua lustrali a Nicolao patriarcha, eo die, quo Servatoris in Iordane fluvio lustrati memoria celebratur, (Graeci θεοφάνια vocant,) ablutus est [1]); pompa in expiationibus principum solennis, quod mater nondum Augusta appellata esset [2]), omissa. Iuventutem eius

1) Continuat. Theophan. in Leone Basil. F. XXIII. p. 228. Leo Grammat. p. 483. Scylitzes p. 602. etc. 2) Augustae dignitas ipsi tum primum impertita, unaque nuptialis corona imposita

Digitized by Google

Theodorus, doctus, ut tum erant tempora, et in administrandis rebus magni vir momenti, praeceptis et exemplo formavit [1]. Coronam puero in spem successionis imperii Euthymius patriarcha imposuit, nondum obsoleta Caesaris dignitate, qua ornatus, *Nobilissimus*, antiqui moris instituto, vocabatur [2]. Eundem brevi intervallo Leo, morti proximus, Alexandro fratri, potestatis et consiliorum omnium comitem ac socium, commendavit, ut eo magistro regnandi artes, sibi suisque civibus salutares, addisceret [3]. Tum vero, nunquam satis tutum esse regni consortium, apparuit, nec Alexandrum, pessimi exempli principem, qui multa crudeliter, multa intemperanter gerebat, a scelere abstinere. Nam Basilitzem, nec sanguine, nec in rem publicam meritis, clarum, sublato Constantino, admovere imperio cogitabat; quibus consiliis mors eius intercessit, postquam annum unum, et quod excurrit, regnasset [4]. Puero, nec aetate, nec rerum experientia, tantae molis capaci, Nicolaum, sacrorum principem, Stephanum et Ioannem Eladam, tutores testamento instituit, quorum licet aequa-

est. Zonaras T. II. p. 178. B. *Οὐκ εὐθὺς μέντοι αὐτῇ τῆς βασιλείας μετέδωκεν ἀξιώματος, ἀλλ' ἐφ' ἱκανὸν αὐτῷ συμβιοῦσα ἦν ἀταινίωτος, μέχρις οὗ παιδίον ἐξ αὐτῆς ἐτέχθη τῷ βασιλεῖ. Eam non statim honore Imperatorio est dignatus, sed diu sine diademate habuit, donec filiolum peperisset.* Simeon Logothet. in Annal. p. 466. *εὐλογήθη Λέων καὶ Ζωὴ — καὶ ἀνηγόρευσε τὴν ἑαυτοῦ γαμετὴν Ζωὴν Αὐγοῦσταν. Benedictionem nuptiali ritu consecuti sunt Leo et Zoe — uxorem quoque Zoen Leo Augustam proclamavit.* Adde Cedren. p. 600. a.

1) Hic ille Theodorus est, qui postea pacem cum Simeone, Bulgarorum rege, composuit, et Constantino, ut Romanum collegam ac defensorem imperii adsumeret, persuasit: post urbe cum Theophylacto patricio, quod contra Romanum novas res moliri argueretur, pulsus, in Opsiciana, minoris Asiae regione, aetatem egit. Contin. Theophan. XI. p. 241. C. et 245. C. Leo Grammat. p. 492. f. In bibliotheca Augusta Vindobonensi exstant Theodori orationes aliquot, quibus Constantinum et Zoën matrem celebravit. Lambec. Commentarior. Libr. IV. p. 11. 2) Georg. Monach. in Novis Imp. p. 561. Zonaras p. 180. De *Nobilissimo* et *Nobilissimatu*, ut sequiori aevo ea dignitas vocabatur, agit Cangius in Glossar. Graec. 3) Vix enim septem annos Constantinus natus erat, cum pater fato fungeretur. Hinc eum Gregor. in vita Basilii (ad d. 26. Mart.) p. 670. *Κομιδῇ νέον καὶ παῖδα*, Luitprand. Hist. L. III. c. 7. *parvulum et ἄλαλον, id est, mutum et infantem*, vocat. Successit autem Alexander anno 911. Apud Simeonem Logothetam, annum 907. ponentem, numeri corrupti sunt. 4) Contin. Theophan. p. 233. *ἔτος ἕν, ἡμέρας κβ, annum unum, dies XXII.* Simeon Logotheta et Leo Grammaticus dies, praeter annum integrum, XXIX. numerant, quorum sententiam proximam vero esse, Pagius in Crit. Baron. an. 912. p. 804. ostendit.

Digitized by Google

lis dignitas esset, summa tamen apud Nicolaum stetit [1]. Interim res publica turbis et civili discordia foede agitari, Constantini aetas contemtui esse, Zoë mater, virilis animi foemina, praecipue Nicolai artibus, e regia expelli. Inclyta L. XV tum Constantini, ex Ducarum familia, virtus et fama habebatur, quam suspicio affectati, Leonis temporibus, imperii una obscurabat [2]. Is, ut labentibus rebus succurreret, clam a Nicolao incitatus, cum delecto milite, Byzantium noctu ingressus, occupato circo, a plurimis, ut ambigua sunt multitudinis studia, Imperator est salutatus. Inde ad arma ventum, ubi, cum se pugnae Ducas temere commisisset, equo forte collapsus, obtruncatus est, ab uxore et familia supplicium sumtum: seditio statim compressa, cum abscissum proditoris caput populo ostensum esset. Percussores eius Nicolaus praemiis affecit, nec, ludibriis corpus vexari, indignum putavit, amicitiae iura successu, non fide, ponderans [3]. Apud autores rerum invenio, Ducam a patriarcha, ignaro, se inter principis tutores adlectum, in aulam accitum esse, quod ad alium, qui suo id beneficio teneret, imperium transferre malebat [4].

1) Gregor. in vita S. Basilii iun. p. 670. n. 10. *Ἀλέξανδρος ἐπιτρόπους τε καὶ φύλακας αὐτῷ ἐπαφῆκε τόν τε Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως Νικόλαον, καὶ Ἰωάννην τὸν Μάγιστρον τὸν Γαριδᾶν* (hunc Theoph. Cont. p. 235. Simeon Logothetes p. 473. cet. *Ἐλαδᾶν* vocant: rectius, ut puto. Non obscurum tamen alterius nomen est, praefecti exercitus, seu, ut tum dicebatur, domestici Scholarum, cui muneri a Romano, Imperator admotus est. v. Leo Gramm. p. 488.) *καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς* (horum nomina Leo memorat l. c. p. 480.) *τὴν βασίλειον ἀρχὴν τῷ παιδὶ συντηροῦντας, μή τις ἁρπάσῃ αὐτήν.* Praeter hos multum in aula poterat Constantinus eunuchus, *παρακοιμώμενος*, seu cubicularius, cui palatii et rerum privatarum cura tradita erat. Luitprand. L. III. c. 7. Ceterum anno 913. Constantinus Imperator appellatus est. Lupus Protospatha ad h. a. *A. 913. Ind. I. coronatus est Constantinus Imp. Leonis filius.* Adde Theodos. Kioviensem in Chron. 2) Leo Grammat. p. 483. Contin. Theoph. p. 230. 3) Gregor. in Vita Basilii p. 671. *Τὴν δέ γε κεφαλὴν τοῦ Δούκα ἰδόντες οἱ βδελυροὶ, — καὶ καταμωκησάμενοι ταύτης ἐκέλευσαν κοντῷ ἐμπαρεῖσαν διὰ πάσης τῆς πόλεως θεατρίζεσθαι — καὶ τέλος καὶ ταύτην τῷ βυθῷ τοῦ πόντου δοθῆναι σὺν τῷ λοιπῷ σώματι — καὶ οὐ τοσοῦτον τῶν ἄλλων τὸ ἔγκλημα, τῶν τὰ βασίλεια φυλαττόντων, ὅσον ἐπὶ τῷ ποιμένι τῶν λογικῶν προβάτων, τῷ Ἡττιλάῳ μᾶλλον, ἢ Νικολάῳ. Viso Ducae capite, execrabiles illi eidem illuserunt, iusseruntque infixum conto per totam urbem circumferri spectandum — ac denique in mare devolvi cum reliquo corpore. — Ceterum non tam iis hoc crimen imputandum fuit, qui custodiebant palatium, quam ovium rationalium pastori, Hettilao potius dixerim, quam Nicolao.* 4) Zonaras p. 185.

Digitized by Google

II. Bellum ea tempestate nullum, nisi adversus Bulgaros erat. Eam gentem, traditur fama, olim inter Maeotidem paludem et Cuphim fluvium incoluisse, quae omnis aspera duraque plaga cultorum ingenia terrae similia habet. Hinc, regnante Anastasio, in Thraciam et Illyricum transiere, praegravante turba patriam exonerare cupientes [1]). Alia subinde manus, vestigia priorum secuta, cum Moesiam occupare vellet, ab Hunnorum rege, qui suae nationis copias cum Graecis immxerat, ingenti clade attrita est. Sub Constantino vero, quem Pogonatum vocant An. 678, Istro traiecto, in Barnis ad oram Ponti consederunt, quibus, re non satis feliciter gesta, Imperator tributum annuum pependit [2]), cum in Italiam eodem fere tempore solventes, agri Beneventani partem occupassent [3]). Postea a Leone Armeno superati, legatos ad Theodoram Augustam, Michaëlis matrem et in imperio sociam, qui novas sedes abundanti multitudini peterent, miserunt: *Latius Graecos habere agros, quam colere, quorum partem si impetrarent, in unum populum Graecos et Bulgaros coalituros, pacem perpetuam, nullo armorum metu, fore.* Annuit petentibus Augusta, et quicquid a ferrea porta Debeltum usque interiacet, (deserta tum ea loca erant, *Zagoram* postea vocarunt,) concessit [4]) An. 845. Non

1) Zonaras T. II. p. 55., ubi Bulgaros *ἔθνος μήπω πρὶν γινωσκόμενον, gentem antea ignotam* vocat, Cedrenus p. 355. alii. Cum quibus non convenit Theophani, Chronogr. p. 296. D. Verba, quibus primam Bulgarorum in fines Romanos irruptionem describit, mutila in codicibus habentur, hoc modo: *Ἐπὶ τῶν χρόνων Κωνσταντίνου τοῦ εἰς τὴν δύσιν* (supplet Goarus not. poster. *βασιλεύσαντος*) *Βουλγάρων ἔθνος ἐπῆλθεν τῇ Θρᾴκῃ. Temporibus Constantini, qui in occidente regnavit, Bulgarorum gens in Thraciam irrupit.* Loquitur de Constante Heraclii nepote, qui etiam Constantinus appellatur, ut Goarus observat. Conf. de Bulgaris Constant. de Administr. Imper. c. 32. p. 100. Cangius in famil. Dalmatic. p. 305. 2) Theophanes p. 362. 377. Cedrenus 440. 487. Quod relictum Graecis in Thracia fuit, successu temporis Thema factum, et *στρατηγοῦ* imperio subiectum est. Constantin. de Themat. p. 20. *Τὸ τοίνυν θέμα τῆς Θρᾴκης ἄρτι τὴν θέσιν καὶ τὴν ὀνομασίαν ἔλαχε θέματος, ἀφ' οὗ τὸ τῶν Βουλγάρων γένος τὸν Ἴστρον ποταμὸν διεπέρασεν.* 3) Paulus Diaconus Histor. Longobard. Lib. V. cap. 29. (ap. Murat. T. I. p. 484.) *Per haec tempora Bulgarorum Dux, Alzeco nomine, incertum, quam ob causam, a sua gente digressus, Italiam pacifice introiens, cum omni sui ducatus exercitu ad regem Grimoaldum venit, ei se serviturum, atque in eius patria habitaturum promittens, etc.* 4) Zonaras Lib. XVI. 11. p. 154. Contin. Constant. Lib. IV. c. XV. p. 102. *Ἡ δὲ δέσποινα εὐμενῶς ἤκουσεν αὐτοῦ, καὶ δέδωκεν ἐρήμην οὖσαν τηνικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς, ταύτης δὴ τότε ὅριον*

Digitized by Google

diuturna tamen pax cum Bulgaris fuit, licet ad Graecorum sacra miraculo, ut fertur, pertracti essent. Cum enim ab eo tempore permutandarum mercium causa frequentes Byzantium adirent, ortis inter mercatores contentionibus, ad arma iterum concursum [1]), et Simeon, Bulgarorum rex, in Macedonia cum Graecis manus commisit, quorum pars maxima caesa, reliqui in fugam coniecti sunt, duces, abscissis naribus, inhonesta vulnera domum retulere. Hinc Leo, suo militi non satis confisus, Turcos, (sic tum Ungari vocabantur,) in eos concitavit, qui, Istro superato, Bulgariam crebris incursionibus vexarunt [2]). Leone exstincto, cum Simeon imperium a Constantini tutoribus negligentius geri, et externa sine cura haberi, videret, rursus Byzantio cum robore exercitus imminuit, castrisque ad urbem positis, late omnia terrore complevit. Praecipue regem illata ab Alexandro Imp. iniuria, spretaeque arroganter, quas obtulerat, pacis conditiones ad vindictam sollicitabant [3]). A quo tamen consilio moenium urbis altitudo, et propugnacula, ipsum absterruerunt, ut, obsidione soluta, pacem Graecis, quam fere desperaverant, sponte concederet, aut potius venderet [4]). In itinere Thraciam, saepe armis perculsam, vastavit, et Adria-

τυγχανούσης Ῥωμαίων τε καὶ αὐτῶν, ἄχρι τῆς Δεβελτοῦ, ἥτις οὕτω καλεῖται Ζάγωρα παρ' αὐτοῖς. Rex Bulgarorum, consors sacrorum Christianorum factus, *ὁ πνευματικὸς ἔγγονος τοῦ Βασιλέως ἄρχων Βουλγαρίας* dictus est. Constantin. in Cerimon. Aulae CSP. MS. p. 228. a.

1) Contin. Theoph. in Leone p. 221. Leo Grammat. p. 477. Annales Fuldens. ad an. 895. (ap. Andr. Quercetan. T. II. Scr. Franc. p. 582.) *Pacem ergo Graeci eodem anno cum Avaris (qui dicuntur Vgri) fecerunt, quod eorum concives Bulgari in pravum vertentes, hostili expeditione contra eos insurgunt, et omnem regionem illorum, usque ad portam Constantinopolitanam devastando insequuntur.* Et paucis interiectis: *Quis gentilium Avarorum strages tantis congressionibus enumerando possit exponere? quoniam Bulgarorum, ad quos victoria concessit, numero XX. millia equitum caesa inveniuntur.* 2) Contin. Theoph. p. 234. Leo Grammat. p. 488. Simeon Logoth. p. 472. 3) Citati. Luitprand. L. III. c. 7. Theodos. Kiow. in Chron. p. 19. ad an. 914. Elmacinus Hist. Sarac. p. 198. *Obiit Alexander, cui successit Constantinus, Leonis filius, 13. annorum puer. Misit Bulgarorum Rex ad Constantinum Imperatorem, ut sororem suam desponderet eius filio: quod cum recusavisset, praelia multa commissa sunt a Romanis et Bulgaris. Videns hoc Nicolaus, autor fuit, ut Romanus Imperator fieret, qui Bulgarorum regi filiarum alteram dedit uxorem.* Quae de causa belli tradit, a vero aliena sunt: errat praeterea, dum haec anno Heg. 309., aerae vulgaris 932. accidisse, scribit. 4) Contin. Theoph. p. 475. Theodos. Kiow. ad an. 915.

Digitized by Google

nopolin cum exercitu movit, quam natura sua, et opere, munitiorem, quam ut capi posset, proditione cepit, non diu tamen tenuit. Augusta enim, a Constantino, qui matris desiderium diutius ferre non poterat, imperio iterum admota, donis oblatis, urbem recipit, mox icto cum Saracenis foedere, qui et maritimas Italiae oras et orientem hactenus turbaverant, omni exercitu contracto, fortunam belli in Bulgaros experiri, gentemque ferocem et ambiguam armis exscindere, statuit. Ea provincia Leoni Phocae, terrestrium copiarum duci, evenit, qui hostes ad Acheloum, Thraciae castellum [1]), aggressus, clade incredibili prostravit, sed cum subitus terror forte copiis obiectus esset, inclinata acie, fuga ordines turbarunt. Quibus dispersis Simeon cum reliquo exercitu supervenit, tantamque stragem edidit, ut vix nuntius eius Byzantium rediret. Tantae calamitatis culpam plurimi in Romanum Lecapenum, classi et orae maritimae praefectum, referebant, quod littora cum triremibus legere iussus, Patzinacitarum [2]) auxilia non traiecerat, aut fugientem militem exceperat. Vulgatior fama est, Leonem, ubi Romanum, Byzantium profectum, cum Nicolao patriarcha consilia de regno agitare cognoverat, omissa belli alea, ipsum praevertere voluisse [3]). Bulgaros regnum non multo post iterum ador- L. XVI

1) Cedrenus p. 613. Simeon Logotheta p. 476. et Leo Grammat. p. 492. flumen vocant. Verba eius haec sunt: *Ὁ πόλεμος μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ Ῥωμαίων πρὸς τῷ Ἀχελῴῳ συγκεκρότητο ποταμῷ, καὶ — τρέπονται Ῥωμαῖοι πανστρατί.* Romanos ex illo praelio victores discessisse, Cedrenus tradit, propterea a Goaro, notis ad Leonem, castigatus. Sed is Zonaram sequitur, qui pag. 185. non instrenue rem gessisse Graecos, nec incruentam Bulgaris victoriam fuisse, memorat. 2) Patzinacitae principio eas regiones, quas Vzi postea et Chazari occuparunt, tenuere, inde pulsi Turcorum agros armis subegerunt. Erat autem Constantini aetate Patzinacia omnis in octo partes divisa, quarum singulae praefectos, quorum potestas non ad filios, sed patrueles, transibat, habebant. Frequentia eis praelia cum Turcis, Moraviam colentibus, fuere. *Constant. de Admin. Imper.* c. 37. 38. Russos, conterminam gentem anno 915. primum aggressi, pace composita, sedes ad Danubium posuere. *Theodos. Kiov. ad h. a.* Tenuisse eos planiciem, a Borysthene fluvio ad Pannoniam usque porrectam, ubi Moldavia hodie et Podolia sita est, domos habuisse nullas, in plaustris vitam degisse, autor est Cedrenus p. 775. 3) Luitprandus L. III. c. 8. *Cum Bulgaris praeterea pugnanti Phocae Domestico, qui et ipse Pater Basileos ardenter fieri cupiebat, in ipso bello iam de hostibus triumphum tenenti, quid a Romano actum sit, nuntiatur; qui mox animo consternatus, nimio dolore compulsus, victoriae signum, quo hostes insequebatur, proiecit, terga vertit, fugam suos inire fecit.* cet. Sic etiam Cedrenus p. 613.

Digitized by Google

tos [1]), Graecorum copias ad Catasyrtas profligasse, fama eadem tulit.

III. Elati tot victoriis barbari ad urbem quoque terrorem pertulerant, ubi cuncta discordiis civilibus fessa, populum seditio incesserat. Romanus, quod non miserit triremes, quarum subsidio auxilia traiicerentur, in ius vocatus est: damnatum sententia iudicum, favor Augustae servavit [2]). At Leo, is, qui nuper summo cum imperio fuerat, Constantini eunuchi, multum opibus et gratia valentis, opera, ad hoc tentatis militum animis, Imperatorem solio deturbare ausus, Romani insidiis circumventus, oculis orbatur, pridem suspectus, quasi plus quam civilia agitaret [3]). Romanus enim, a Theodoro, Constantini magistro, in aulam evocatus, ut pacem, et libertatem, et domum Augustam sustentaret, nolle se quicquam novarum rerum moliri, contacta sacra cruce, iuris iurandi religione se obstrinxit [4]). Fidei datae et acceptae pignus Helena fuit, Romani filia, matrimonio Imperatori adiuncta, quo tempore ipse custos ac vindex regni et principis (Graeci *βασιλεοπάτορα* vocant) est constitutus. Amplissimi muneris, cui tum primum is admotus traditur [5]),

1) Contin. Theoph. p. 241. Georg. Monach. p. 570. Simeon Logothet. p. 477. Ceteri diversa tradunt, ut Zonaras, et Cedrenus, qui Bulgaros ingenti clade prostratos dicunt. 2) Simeon Logoth. p. 476. Leo Grammat. p. 492. Zonar. p. 186. Theoph. Cont. p. 242. sq. 3) Praeter citatos, Luitprand. III. 8. *Omni cum festinatione Phocas Domesticus Constantinopolin redit, palatium ingredi cupit, et arte fieri pater Basileos satagit. — Sed a Romano Domestico iste capitur, atque utroque lumine privatur.* Aliter Leo Grammat. et Theoph. Contin. p. 245., inscio et invito Romano poenam a Phoca sumtam, prodentes. 4) Contin. Theoph. p. 243. cet. Id anno 919. contigisse Pagius ex Simeone Logotheta, qui Romanum eo anno, quo festum B. Mariae in feriam quintam incidebat, in aulam vocatum, testatur, colligit. 5) Ea Michaëlis Glycae sententia est, p. 300. *Τὸν Ῥωμανὸν*, inquit, *διὰ χρυσοβούλλου φύλακα ἑαυτοῦ ποιεῖ, καὶ ἀντὶ πατρὸς ἐκεῖνον ἑαυτῷ καθίστησι, μήπω τινὸς ἑτέρου τούτῳ τιμηθέντος ἀξιώματι. Per auream bullam Romanum custodem suum fecit, patrisque loco sibi constituit: ea dignitate necdum antea quisquam ornatus fuerat.* Quale autem munus *ἡ Βασιλεοπατορία* fuerit, omnium optime ex Constantini ad Romanum litteris apparere arbitror: *Ὡς ἐγὼ φύλακα τῆς ἐμῆς Δεσποτείας καὶ Βασιλείας ἐγρηγορώτατον, καὶ εὐνούστατον, καὶ πιστότατον, οὐδένα τῶν ὑπὸ χεῖρα, ἢ Ῥωμανὸν, εὑρηκὼς, τούτῳ τὴν ἐμὴν φυλακὴν μετὰ Θεὸν ἐπίστευσα, καὶ ἀντὶ πατρὸς αὐτὸν ἔκρινα, σπλάγχνα πατρικὰ καὶ διάθεσιν γονικὴν πρὸς ἐμὲ ἐνδειξάμενον. Cum alium neminem Dominationis meae ac maiestatis vigilantiorem, magisque benevolum ac fideliorem custodem inter omnes, qui meae ditionis sunt, ac imperio subsunt, Romano invenerim: huic secundum Deum mei custodiam*

Digitized by Google

multis abhinc annis vestigia comperio. Nam et Magnus Theodosius Arsenium [1]), et Leo, Constantini genitor, Zautzen Stylianum, cuius filiam, Zoën, duxerat [2]), patrem imperii ac tutorem appellavit: patriciis eadem honoris ornamenta nonnunquam sunt tributa [3]). Huius moris ignoratio Sigebertum in errorem duxit, ut, Romanum Zoën Augustam sibi nuptiis iunxisse, nullo certo autore, tradiderit [4]), quam suis rebus parum faventem, cum praeterea veneni in suspicionem venisset, e palatio eiecit, Nicolaum patriarcham, Theodorum et Stephanum, magistros, in exilium misit. Nec multo post Caesar et Augustus salutatus est, Theodora coniux et Christophorus filius, permissu Imperatoris, qui imminutam sibi potestatem, graviter, sed frustra, querebatur, corona donati [5]). Indoluere principes Senatus, Arsenius, Theodoretus, cubicularius, Demetrius, scriba aerarii, ex magnitudine summae fortunae, nihil, praeter nomen, Constantino superesse, se periurii ac perfidiae ultores fore, spondentes: at hi brevi in ordinem redacti sunt. Ceterum Romanus, solutus iuramenti metu, primas in re publica tenuit, maiestatis insignia solus usurpavit, adeo, ut in solenni pompa, et decretis publicis, inferiorem Constantino, sibi ac filiis principem locum adsignaret [6]), et Theodora coniuge mortua, Christophori filii L.XVII

commisi, ipsumque loco Patris habeo, qui paterna erga me viscera ac genitoris propensum animum ostenderit. Cont. Theoph. p. 244. s. Leo Grammat. p. 495.

1) Cedrenus p. 327. A. *Τούτῳ Ἀρκάδιον καὶ Ὁνώριον, τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, δέδωκε παιδεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰ ἱερὰ γράμματα, ὃν καὶ βασιλεοπάτορα πεποίηκε.* Sed ea dignitas, aetate Theodosii, non adeo splendida et magnifica fuisse, nec ulla imperii cura ad Arsenium pertinuisse videtur. 2) Contin. Theoph. in Leone p. 220. *Λέων δὲ ὁ βασιλεὺς Βασιλεοπάτορα τὸν Ζαούζαν τιμᾷ, αὐτὸς καινουργήσας τὸ ὄνομα. Leo autem Imperator Zautzam Imperatoris Patrem, novo abs se dignitatis titulo excogitato, appellat.* Constant. in Opere de Cerimon. Aulae Byzant. MS. f. 237. a. *ἡ τοῦ Βασιλεοπάτορος παρὰ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως ἐκφωνηθεῖσα ἀξία,* quae verba nostram de Cedreni loco sententiam confirmant. 3) Suidas v. *Πατρίκιος.* Sic Praefectus urbi *ἔπαρχος καὶ πατὴρ πόλεως* appellatus. Contin. Theoph. p. 287. 4) In Chronic. p. 114. *Apud Graecos Romanus Pater Basileos factus, ut securius ageret, matrem Constantini Imperatoris uxorem duxit, suam vero filiam ipsi Constantino despondet.* Nisi forte is rumor inde ortus est, quod amoribus Zoës Augustae Romanus implicitus vulgo crederetur. v. Luitprand. L. III. c. 7. 5) Contin. Theoph. p. 247. Simeon. Logothet. p. 480. cet. 6) Sim. Logoth. p. 481. Byzantini ceteri, Luitprand. L. III. c. 9. Quod idem comprobat numus a Cangio p. 136. editus, in quo ROMANUS, CHRISTOPHORUS ET CONSTANTINUS, scriptum est. Haec etiam cau-

Digitized by Google

uxorem Augustam appellaret [1]). Hoc facinore dominationem captavit.

IV. Nec laetior his temporibus facies civitatis erat: tam diversas in partes populus et sacerdotes trahebantur. Cuius negotii initium, ordinem, ac finem curatius disseram, ut, quanti saepe motus si ab antiqua consuetudine discessio fiat, oriantur, plane appareat. Leo philosophus, cum e tribus uxoribus, in spem successionis, masculam prolem nullam suscepisset, longe prospiciens futuros casus, et procerum de regno contentiones, Zoën Carbinopsinam, non admodum illustri loco natam [2]), in matrimonium duxit. Quae cum incestae nuptiae apud Graecos haberentur, metusque esset, ne principis exemplum plurimi sequerentur: Nicolaus patri-

sa est, cur edicta, quae vulgo Novellae Constitutiones appellantur, Constantino imperante, vulgata, in codicibus passim Romano tribuantur. v. Leunclav. Iuris Graeco-Romani T. II. p. 142. In litteris Monasterio Vulturnensi datis anno 939. Romanus et filii, Constantinus, Christophorus, Stephanus, ultimo loco Constantinus Porphyrogenitus, memorantur. Chronicon Vulturnense ap. Murat. T. I. P. II. p. 427.

1) Leo Grammat. p. 498. Erat Christophori coniux, Sophia, qua post mariti obitum e palatio expulsa, Helena, coniux Porphyrogeniti, Augusta salutata est. Hoc unice illustrat locus Gregorii in vita Basilii iunioris p. 673: *Ἦσαν δὲ τὸ τηνικαῦτα βασιλεύοντες Ῥωμανὸς ὁ πατὴρ Ἑλένης, Στέφανος δὲ καὶ Κωνσταντῖνος, υἱοὶ αὐτοῦ, ἤδη Χριστοφόρου τοῦ πρώτου αὐτοῦ παιδὸς θανόντος, καὶ υἱὸν καταλείψαντος Μιχαὴλ τοὔνομα, ὃς καὶ ἄστεπτος ὢν, ὅμως βασιλικῇ στολῇ σὺν ὑποδήμασι κοκκίνοις ἐκαλλύνετο, γαυρούμενος ἐπὶ δυναστείᾳ καὶ τῇ τῶν συμπαρομαρτούντων αὐτῷ κλεϊζόμενος δόξῃ. αὐτὴ δὲ ἡ Αὐγοῦστα Ἑλένη πρώτη τῶν ἄλλων βασιλίδων ἦν. ἡ γὰρ δευτέρα σύμβιος τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ῥωμανοῦ Θεοδώρα τελευτήσασα ἦν, ἡ δὲ Σοφία, ἡ τοῦ Χριστοφόρου ἐκείνου τελευτήσαντος, κατηνέχθη τῆς βασιλείας.* 2) S. Epiphanii Magni Agri abbatis sororem Cangius ex Constant. de admin. Imperio, vocat in Famil. Byzant. p. 141. Sed errat. Constantinus enim l. c. cap. 22. Theophanem, cuius historia temporum ordine digesta exstat, *μητρόθεον* suum appellat. Cum vero is, Leone Armeno imperante, diem suum obierit, vox *μητρόθεος* per *magnum avunculum*, seu *matris avunculum* reddenda est. v. Banduri Animadv. ad Const. p. 58. Cedrenus eam *Καρβινωψίναν*, Constant. *τῆς Καρβινωψίνας* dicit. Sed audiamus Eutychium, lepidam nobis fabulam de quartis nuptiis Leonis narrantem: *Porro, cum Leoni, Imp. Romano, mortua esset uxor, nulla relicta prole, aliam ille uxorem ducere voluit: at prohibuit ipsum Nicolaus patriarcha Constantinopolitanus, dicens: Non est tibi licitum, uxorem ducere, siquidem Anagnostes es, et precibus sacerdotum consecratus, quod si uxorem duxeris, non licet tibi ad altare accedere.* Annales Alexandr. T. II. p. 454. Eadem fere habet Elmacinus Hist. Sarac. p. 150.

Digitized by Google

aroba Thomam sacerdotem, qui eos ritu antiquo ad aram deduxerat, loco movit, Imperatorem sacris prohibuit, Zoën nimis aspere, tanquam pellicem, tractavit [1]). Id Leo gravissime ferens, cum nec minis, nec blanditiis, ut interdictum dissolveretur, impetraret, Nicolaum munere in perpetuum privavit [2]); suffecto Euthymio, qui ut lenis et facilis indole erat, Imperatorem ad sacra admisit quidem, sed legi, quam de quartis nuptiis laturus erat, intercessit [3]). Inter haec a pontifice Romano, Sergio, legati venere: qui legitimum ratumque coniugium censuerunt, Nicolaum, ut Photio faventem, acriter insectati, a qua suspicione epistola, quae hodie superest, se purgavit [4]). Nec ita tamen animi in pristinam concordiam reducti: quin potius alii ex sacro ordine Euthymio, alii Nicolao addicti, magna odia cum crudelissimo dissidio concepere [5]). Exstincto paulo post Leone, Alexander, pulso Euthymio, et ignominiis omnibus appetito, Nicolaum pristinae dignitati, unde deiectus erat, restituit [6]). Euthymius mox fato in exilio functus est. Is tum pugnacissime suam senten-

1) Contin. Theoph. in Leone p. 225. D. Simeon Logoth. p. 466. D. Leo Gramm. p. 483. 2) Autor argumenti Tomo Unionis praefixi apud Leunclav. Iur. Graeco-Rom. T. I. p. 104: *Ὁ δὲ βασιλεὺς συνετὸς ὢν, καὶ ὅθεν ἀνεφύη τὸ ἀσύμφωνον τῶν ἀρχιερέων οὐκ ἀγνοῶν, μεθίστησιν τὸν πατριάρχην Νικόλαον καὶ ἐξορίζει τῆς ἐκκλησίας, ὡς ψεύστην, καὶ πολλάκις μὲν ὅρκοις διαβεβαιοῦντα, καὶ ὑποσχόμενον, δοῦναι τῷ βασιλεῖ τὴν τοῦ ἐπιτιμίου συμπάθειαν, τοσαυτάκις δὲ μεταμελόμενον καὶ ἀναβαλλόμενον ἐπίτηδες.* Pagius, coniectura ductus, Nicolaum iam a Leone, morti proximo, non ab Alexandro fratre, quod Byzantini uno ore tradunt, pristinae dignitati esse restitutum, arbitratur, ad annum 911. IV. Idem diserte Elmacinus in hist. Sarac. p. 196. testatur. 3) Leo Grammat. p. 454. cet. Nugas Cedrenus agit, dum Imperatorem lege sancire voluisse, narrat, ut viro tres quatuorve uxores una in matrimonio habere liceret, p. 602. Nisi forte corrupta apud eum verba sunt, et pro *κατὰ ταὐτὸν*, *simul*, legendum: *κατ' αὐτὸν*, *sua aetate*. 4) Baronius ad an. 912. epistolam Nicolai ad Pontificem Romanum edidit, e cuius initio apparet, legatos a Sergio an. 906. quo Zoë Augusta appellata, eaque contentio maxime ferveret, venisse. Cuius rei vestigia etiam apud Eutych. in Annalibus p. 484. occurrunt. 5) Tangit haec dissidia Autor Praef. T. Union. *Ἦσαν πολλοὶ τῶν ἀρχιερέων οἱ μὴ συνελθόντες τῇ τοῦ πατριάρχου οἰκονομίᾳ, καὶ μᾶλλον οἱ τοῦ μέρους τοῦ ἐκβληθέντος Νικολάου.* 6) Cont. Theoph. p. 233. alii. Ceterum Leo Allatius Euthymium, annuente pontifice, patriarcham dictum, idque Graecos Romanae sedis dignitati tribuisse, scribit. De Eccles. Or. et Occid. perpet. cons. p. 604. Sed id nullo certo autore proditur; quin potius Nicolaus epistola citata, a legatis Romanis suam potestatem imminutam esse queritur.

Digitized by Google

tiam defendere, Leonem verborum contumelia, etiam mortuum, insequi, nihil denique, quod praefracti ac pertinacis hominis est, omittere [1]). Itaque Constantinus A. DCCCCXX. conventum sacerdotibus Constantinopolin indixit, ut consulerent paternae existimationi, quartasque nuptias lege abolerent: seu rei indignitate, seu, quo magis inclinat animus, patriarchae artibus commotus [2]). Exstat edictum, communiter compositum, in hanc fere sententiam: *Christum generis humani servatorem, concordiam et quietem publicam praeceptis et exemplo commendasse, eam vitio mortalium turbatam, natasque vel de matrimonio caste et legitime ineundo acres gravesque contentiones. Quas ut componerent, pacemque sacro coetui redderent, statuere se, quartas nuptias omnino prohibendas, tertias certis conditionibus celebrandas esse. Ad annum scilicet aetatis quadragesimum provectis nondum suscepta sobole permitti, ceteris, qui iam parentes facti essent, non licere. Triginta annos natis, uxore altera sine liberis exstincta, quadrien-*
L. XVIII *nium a sacra coena abstinendum, ut effusam in tantam intemperantiam libidinem expiarent: si quis sacerdotum admiserit, munere privandum. Ceterum, qui ad matrimonium cogitationes converterent, ne quid flagitiose et impure committeretur, curare debere.* Haec latae tum legis sententia fuit, quam, ut rata firmaque esset, in concione populi quotannis recitatam [3]), eumque morem a Basilio et Constantino, Caesaribus, Constantini nepotibus, servatum esse [4]), accepi. Sic publica tranquillitas tandem restituta,

1) Praefat. Tomi Union. 2) Indict. VIII. Mense Iulio. Sic enim Theophan. Contin. p. 746. *Ἡ τῆς ἐκκλησίας παρὰ Ῥωμανοῦ γέγονεν ἕνωσις, ἁπάντων ἑνωθέντων μητροπολιτῶν τε καὶ κληρικῶν, τῶν ἀπὸ Νικολάου τοῦ πατριάρχου καὶ Εὐθυμίου διεσχισμένων.* Scripserat Nicolaus ad Ioannem Pontificem, mitteret legatos, qui nuptias quartas illegitimas, nec Leonis exemplo confirmatas esse, edicerent. Quorum licet nulla nec apud autores Byzantinarum rerum, nec in Tomo Unionis mentio fiat, certum tamen est, Theophylactum et Carum pontificis nomine Constantinopolin venisse, inde in Bulgariam ad Simeonem discessuros. V. Nicolai epistola apud Baron. ad an. 917. IV. 3) Matthaeus Monachus in Quaest. Matrimon. Iuris Graeco-Rom. T. I. L. VIII. p. 497. *Ὅς καὶ τόμος κατὰ τὸν Ἰούλιον μῆνα ἐτησίως ἐπ' ἄμβωνος ἀναγινώσκεται. Is tomus mense Iulio quotannis in suggestu legitur.* Eo tempore pompa solennis et processio in aedem Irenes et S. Sophiae instituebatur. Constant. in Cerim. Aul. Byz. MS. f. 87. a. 4) Scholion Tomo Unionis additum apud Leunclav. p. 108. *Νῦν δὲ -- πρὸ ἐννενήκοντα χρόνων ἕνεκεν τῆς προδηλωθείσης αἰτίας καὶ ἀφορμῆς ἀποῤῥαγέντας ἱερεῖς καὶ μονάζοντας, ἡ πανγάληνος Βασιλεία τῶν θεοστεφῶν Βασιλέων ἡμῶν Βασιλείου καὶ Κωνσταντίνου συνῆψε καὶ συνήνωσε.* E quibus

Digitized by Google

nisi quod Euthymii nomen, a Polyeucto patriarcha, non multo post, sacris diptychis adscriptum esse, plurimi indignarentur [1]).

V. Post annos admodum quindecim, quam primum imperium adorti erant, Bulgari rursus pacem exuere, seu adsuetudine gentis, quae secunda adversus circumiectas nationes bella hactenus exercuerat, seu quod claustra maris ac terrae levi praesidio adversus validissimos exercitus septa essent. An. 929. Tum praetorianae cohortes arma subito ceperunt, infausto eventu, cum acrius, quam constantius, praelium inirent. Classe etiam vindicare maria visum, quae, ducum imperitia, aut dispersa est, aut in fugam coniecta. Auxerunt terrorem agrestes, cum portis urbis incidentes, Pegarum et Theodorae palatia, Stenumque, hostili igne accensa, procul fumare nuntiarent. Pericula ultima audere et experiri tandem iussus est Sacticius, quem, palantes copias non instrenue aggressum, uno vulnere barbari in mortem affecere. Cuius gesta multi cum attigerint; in eo consentiumt, magna in ipso virtutis, magna belli decora fuisse, quibus rem publicam in paucis sustinuisset. Inter haec rex Bulgarorum, et ducis et gregarii militis officia obiens, Adrianopolin cum exercitu movit, corona circumdatam, postquam annona defecerat, cepit, captivo duci, quicquid tormentorum reperiri potuit, adhiberi iussit. Inde victoria haud segniter usus, Thracia et Macedonia ferro igneque vastata, sedem imperii et caput, Byzantium petiit; at castris positis, versa ad pacem cogitatione, ut sibi cum Romano colloqui liceret, oravit [2]). Admiratio subiit utriusque exercitus militem, cum hinc ferociam Bulgari, inde non infractam Imperatoris mentem cerneret, ut qui tantae dignitatem maiestatis, raro ea tempestate, et ex vetere memoria exemplo, ore totoque habitu proderet; iam tum praesagiens animo, fore, ut pax affinitatibus connubiorum firmaretur. Aliquot annis post, Simeon Bulgarus, morbo exstinctus, Petro filio regnum testamento relinquit [3]), qui, licet iam exercitum in Graecos armasset, cum

verbis etiam hoc colligitur, turbas inter Euthymianos et Nicolaitas nondum hac aetate compositas, aut novas potius de quartis nuptiis ortas esse. Quod praeterea Cedrenus testatur, magnamque Nicolai Chrysopergii in stabilienda concordia curam fuisse, prodit p. 702. B. Ceterum in matrimoniis ineundis nulla gens Graeca religiosior fuit, ut ex Matthaei Monachi Quaest. matrimon. apparet, et illustri exemplo probat Cedrenus p. 649.

1) A Vita S. Polyeucti e Graecis Scriptoribus collecta Act. SS. Febr. T. I. p. 707. 2) Leo Grammat. p. 498. Contin. Theophan. p. 248. Simeon Logoth. p. 483. ceteri. Meminit etiam Theodos. Kioviens. ad an. 929. Sigebert. ad an. 926. 3) Quem

Digitized by Google

Turci, Servii, Chrobati, validae nationes, sibi imminerent, summaque praeterea caritas annonae incideret, legatos de pace instauranda, ad Romanum misit, utque Maria, Christophori Caesaris filia, in manus sibi conveniret, rogavit. A. 942. Tum spes obiecta est Christophoro secundi a patre loci, Porphyrogenito quicquid ex avita maiestate supererat ademtum [1]). Haec domi fere ea aetate gesta sunt. Paulo antea Melitene, vetus ac nobilis ad Euphratem urbs, Armeniae secundae a Iustiniano adsignata, recepta est [2]). Diu subiectam Saracenis Constantinus Copronymus olim occupaverat, in obsequio tenere non potuerat [3]). Ioannes Curcuas, praefectus militum, qui per Syriam stativa habebant, obsidione longa et difficili cinctam, in ditionem redegit, et postea civium auxilio finitimis gentibus attritis, praedam insignem, captivos, bellique confecti famam domum reportavit. Urbem et quicquid finitimi agri est, in provinciam, quam *Curatoriam* vocarunt, Imperator descripsit [4]).

VI. Sub idem fere tempus bella plurima fines imperii terruerunt. Nam et Scythae, Strymone superato, Nicopolin, validam urbem, Augusti victoria nobilem, occuparunt, et Turci, qui et Ugri [5]), a septentrione Thraciam, Byzanti-

ex altera uxore susceperat, Michaële, primo loco nato, ritu monachorum tonso. Simeon. Logoth. p. 46.

1) Bulgari scilicet id Rege genteque sua indignum iudicantes, quod in solennibus populi acclamationibus, Constantino primum, deinde Christophoro honos haberetur, facile a Romano, ut mutatio prisci moris fieret, impetrarunt. 2) *Ἐπίσημον καὶ ἐξάκουστον, καὶ πάνυ ὀχυρὸν καὶ δυνατὸν κάστρον τῆς Συρίας* vocat Theoph. Contin. p. 257. Conf. Pagius ad an. 927. VIII. Notus est Acacius Malatiensis episcopus, Nestorianis contentionibus quinto seculo implicitus. 3) Zonar. Annal. T. II. p. 108. Cedrenus p. 463. 4) Leo Grammat. p. 504. Contin. Theoph. p. 258. Dicta est *Curatoria* a *Curatore*, qui tributa, per eam provinciam collecta, aerario principis, quod et ipsum *Κουρατωρία* vocatur, inferebat. Hoc ex Simeone Logotheta p. 487. colligo: *Μελιτηνὴν Κουρατωρείαν ἐποίησε ὁ Βασιλεὺς, καὶ πολλὰς χιλιάδας χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου ἐκεῖθεν λαμβάνει ἐτησίως.* Cangius in Glossar. h. v. Annae Comnenae locum Alexiad. L. VII. p. 205. corrigit, et pro *Μιτυλίνης, Μελιτήνης* rescribit, in quo ipsum ratio fugit. Refert Augusta, Tzacham, classi praefectum, occupatis Clazomenis, in Phocensem agrum solvisse, cumque diu in obsidione Methymnae haesisset, Mitylenensem regionem in ditionem redegisse. Unde, qui locorum situm et circumscriptionem norunt, facile intelligent, eam de Mitylene, vetere ac nobili urbe, loqui, cuius nomen universae insulae postea tributum videtur. 5) Indict. VII. m. Aprili, seu A. C. 934. Turcos fere vocant scriptores, qui hodie Hungari sunt. Zonar. p. 176. D. *Τοῦρκοι, οἱ περὶ τὸν Ἴστρον, οἱ καὶ Οὔγγαροι καλοῦνται.* Idem p. 255. de Turcis, regni Saracenici eversoribus, scribit, eos

Digitized by Google

um usque, incursarunt: hos Theophanes patricius prosperis praeliis subegit, et captivos, quorum ingens numerus erat, recepit. Pace cum his composita, Russi, quae tum natio, terror Graeci nominis mari praepollebat, direpta minori Asia, cum decem navium millibus mare obsederunt [1]). Nunquam in accolas gravius saevitum, praecipue sacerdotes gravissimis L. XIX suppliciis affecti sunt, nec a sacris aedibus hostes ignem abstinuerunt. Distractae scilicet erant imperii vires, quod naves aut contra Saracenos missae erant, aut insulas tuebantur. Praeerat Russorum classi, Igor, seu Ingor [2]) (quod admoneo, ne quis virorum immutationem putet, quae nominum est) princeps gentis, nulli virtute secundus, et victoriis plurimis superbus. Non diu tamen hostes, cum ventum ad manus esset, Theophanis impetum sustinuere: certe ex navibus paucae servatae, pars maxima aut mersa aequore, aut Graeco igne combusta est. Fugientibus Ioannes Curcuas cum orientis copiis supervenit, et horribili clade affectos delevit. Re feliciter gesta, Theophanes princeps cubiculi dictus, Ioannes Curcuas, qui duobus et viginti annis rem publicam consilio et armis sustentarat, et, ut erat magnis ausis promtus, mille ceperat oppida, prolatis ad Euphratem et Tigrim imperii finibus, invidia oppressus est [3]). Russi a caede et ferro animum sumsere, et ignominiae impatientes, collecto e Varegis [4]), Slavis, Polonis, milite et instructa classe, rursus Graeciam

septentrionalem plagam ad Caucasum montem incoluisse. Multa de iis Constantinus libro de administrand. Imp. variis locis observat.

1) Anno 941, seu, ut Byzantini computant, Indict. XIV. Leo Grammat. 506. Anon. Combefis. pag. 262. Simeon Logoth. pag. 490. ubi Russos *Dromitas* vocat, ἐκ γένους τῶν Φράγγων ὄντας. Tum enim Germania universa Francia dicebatur, ut in notis ad Constant. de Cerimon. Aulae Byzant. ostendam. Huc etiam Luitprandus pertinet, V. 6. *Gens quaedam est sub Aquilonis parte constituta, quam a qualitate corporis Graeci vocant Russos, nos a positione loci vocamus Nordmannos.* Nicetas, a Cangio ad Zonaram p. 99. adductus, eos τῶν Σχυθῶν ἔθνος vocat. Classem ad millia quindecim paraverant. Zonar. p. 191., meminit etiam Sigebert. ad an. 936. 2) V. Theoph. Sigefr. Bayeri Dissert. de Varegis in Comment. Petropolit. T. IV. p. 293. 3) Vitam Io. Curcuae et res bello egregie gestas octo libris Manuel Protospatharius exposuit, quod opus dudum periit. Theoph. Contin. p. 265. Conf. Cangius Famil. Byzant. p. 153. 4) Bayerus l. c. Gerhardus Frid. Mullerus, cui multum debet antiqua Russorum historia, nomen gentis a vocabulo *Varech, marinus*, ducit, idque omnibus, qui piraticam exercebant, commune fuisse coniicit, in Collect. ad Histor. Russor. p. 4. Theodos. Kioviens. ad an. 860. eos, mari traiecto, Slavis, Meranis, Crivitzis, qui communi nomine Russi appellantur, tributa imperasse refert.

Digitized by Google

tentarunt, Anno 944 missis quoque in Patzinacas concitoribus belli [1]). Quo nuncio perterritus Imperator, tributum hosti pendere cogitur [2]). At anno proximo foedus cum Igore, cuius sententia in hunc modum fuit, paciscitur: commercia terra marique libera utrique populo esse debere; Chersonesum Tauricam nolle se armis invadere, nec Bulgaros contra incolas excitare, in re trepida, Imperatori auxilia se missuros esse, Russi spoponderunt; de capitis etiam damnatis, deque transfugis et latronibus statutum. Turci, cum iterum res Graecas lacerassent, a Theophane persuasi, datis obsidibus, inducias in quinque annos pacti sunt: longinquam enim militiam Graeci aspernabantur [3]).

VII. Mesopotamiae componendae Theophilus, Ioannis Zimiscae, qui postea Imperator salutatus est, avus, deligitur, ut Saracenos, late ea loca habitantes, in obsequio contineret [4]). Caput regionis, Edessa, nobilissima urbs, et munimentis obiecti amnis, murisque firmata, diu obsidionem toleravit, qua tandem soluta est, servatoris imagine, linteo impressa. Hanc Abgarum Regem, morbo difficili ac diuturno decumbentem, cum se praesenti Servatoris auxilio, per litteras commendasset, accepisse, ferunt et desperata iam salute, subito convaluisse, mox attonitum rei miraculo, ad Christianam professionem esse adductum [5]). Alii, ut difficile est, tam antiquam rem subtiliter exequi, Servatorem, in oliveto tristitia immensa confectum, Thaddaeo sudarium, quo faciem absterserat, ad Abgarum principem perferendum tradidisse memorant, edito oraculo, urbem, quae sacrum pignus rite servaret, perpetuo invictam fore [6]). Haec, mira quanquam, fidem ex eo traxerunt, quod Cosroes Persa, cum in obsidione urbis haereret, eius contactu (dedicatum enim erat in veteris statuae fundamento) gravissimo morbo liberatus sit, et lustrali aqua se et familiam omnem ablui iusserit [7]). Hinc imaginem

1) Theodos. Kioviens. an. 944.; silent enim hanc novam irruptionem Byzantini scriptores. 2) Idem an. 945. 3) Contin. Theoph. p. 267., ceteri. Theodos. Kiov. an. 943. 4) Contin. Theoph. p. 265. 278. Leo Grammat. p. 508. 5) Nigra scilicet lepra graviter laborabat Abgarus, inde Uchomo, niger, cognominatus, ut Bayerus in Hist. Edessena p. 104. arbitratur; de genere enim morbi non convenit inter scriptores. Multi de mutuis Abgari et Christi epistolis scripsere, praecipue Grabius Spicil. PP. T. I init. 6) Constantin. de Christi imagine Edessena p. 83.; quae exstat in Manipulo Rer. Constant. Adde Combefisio notata p. 105. 7) Evagrius Lib. IV. c. 27., ubi Cosroem propterea exercitum urbi admovisse scribit, ut, quae de imagine vulgo tradebantur, mendacii argueret. Paulo aliter Constantin. p. 91. narrat.

Digitized by Google

Romanus Imperator, cui indignum videbatur, haec sacra tam impuris manibus contrectari, saepe expetitam, non obtinuit, licet ducentis Saracenis, quos captivos tenebat, et XII. millibus aeris signati, oblatis. Tandem eam praefectus urbis, ut a suis finibus Graecos arceret, concessit, pactus, ut Edessam et conterminos agros, nunquam bello in posterum vexarent [1]). Sic Byzantium deportata, in Blachernis primum, post in aede Phari, reposita est, procedentibus longo ordine Stephano et Constantino, Romani filiis, Porphyrogenito, et Senatu, cum cereis, et evangeliorum volumine, ut tum consuetudo erat in publicis supplicationibus. Incessit deinde religio, quonam in templo sacra effigies collocanda foret? postremo in S. Sophiae illata, rituque sollenni culta fuit [2]). Exstat Constantini Porphyrogeniti de Edesseno sudario, elegans oratio, anno proximo, ut videtur, in populi concione habita, quam iunioris Constantini esse, Aloysius Lippomannus et Caesar Baronius esse arbitrantur; eo praecipue argumento moti, quod aliud dicendi genus in libris de administrando Imperio, vita Basilii, ceteris, appareat [3]). Damus hoc Caesari Baronio, sermonem Imperatoris humilem in illis et plerumque vulgarem esse; sed sublimiori stylo formanda erat oratio, quae tam sacras reliquias digne celebraret.

VIII. Sextus iam et vigesimus agebatur annus, ex quo Romanus imperium pro arbitrio tenebat, adeo imminuta Porphyrogeniti potestate, ut experti publicae curae et consilii, praeter Augusti nomen, nihil omnino relictum esset. Qui ad ultimum pertaesus longioris otii, quod studia doctrinae, quibus animum imbuerat, hactenus unice leniverant [4]), de recu- L.XX

1) Charam scilicet, Saroten et Samosatam, Edesseno praefecto, quem Emirum vocant, subiectas. Constantin. pag. 94.; adde Contin. Theoph. l. c. rel. Hoc pactum aurea bulla Imperator confirmavit. 2) Hanc pompam Constantin. pag. 98. sqq. ordine describit. Adde Contin. Theoph. pag. 268. Quae fuerit sacrae imagini reverentia exhibita, apparet e Gregor. Monach. pag. 505., ubi hoc praecipue telo in eversores simulacrorum, Leonis Armeni aetate turbas commoventes, utitur. 3) V. Combefisio notata p. 100. Manipuli Originum CSP. et expende verba, quae in fine orationis occurrunt: *ὦ θεῶν ὁμοίωμα τοῦ ἀπαραλλάκτου πατρὸς, φρούρει ἀεὶ τὸν εὐσεβῶς καὶ πρᾴως ἡμῶν βασιλεύοντα, καὶ τὴν τῆς ἀποδημίας ἀνάμνησιν λαμπρῶς ἑορτάζοντα, ὃν τῇ παρουσίᾳ σου ἐπὶ τὸν παππῷον καὶ πατρῷον θρόνον ἀνύψωσας.* Adde Lambec. Comment. de Bibl. Vindob. L. VIII. p. 196. et Pagium ad an. 944. n. V. 4) *Constantinus itaque Porphyrogenitus tum orationi, tum lectionibus vacans, totum se Domino commendabat, opere manuum victum quaeritans: sane τὴν ζωγραφίαν, id est, picturam, perpulchre exercebat.* Luitprand. L. III. c. 9. Haec ad verbum in suo Chronico repetit Sigebertus p. 255. Idem

Digitized by Google

perando regno consilia volvit. Quod cum variis artibus tentasset, tutissimum visum est, Stephanum et Constantinum, Romani filios, cupiditate regnandi accendere. Dudum illi paterno odio ardebant, quod Romanus, testamento scripto, principem locum Porphyrogenito tribuerat: Stephanus praecipue, quem satis iam proclivem facile Basilius, particeps consilii, permovit. Is olim honestum ordinem duxerat, vir callidus, et in animo Stephani validus, quem, opportunitate data, admonuit: imperium aegre a decrepito sene sustineri, viribus animisque opus esse, ne Ugri, ne Bulgari, ne Saraceni aliquid novarum rerum molirentur, solum Stephanum tantae moli parem esse: videret, ne tam praeclara indoles, tot ornamenta virtutum, inertia obscurarentur. Adiutorem Porphyrogenitum fore, cui nihil antiquius sit, quam eum regnare, qui ad hanc spem genitus esset [1]). Itaque Romanus comprehensus, in Proten insulam relegatur et monachorum ritu tondetur: summa imperii ad filios et Porphyrogenitum delata, statim apparuit, arduum, eodem loco potentiam et concordiam esse, cum id ageret Stephanus, ut solus ea dignitate potiretur. Interea Constantinum Helena Augusta, ut tam nefarios ausus comprimeret, excitat, qui eos, specie amicitiae, epulis adhibitos, post quadraginta dierum imperium, in exilium pellit. Id Stephanus XIX. annos magno animo in Lesbo insula tulit, Constantinus, duobus annis post, ad maiora, et magis praecipitia conversus, cum Byzantium repeteret, a custodibus est interemtus [2]). Sic tandem solus rerum potitus est Porphyrogenitus, cui insidiae a plurimis paratae sunt. Nam et Theophanes, princeps Cubiculariorum, Romanum, et Gregorius Macedo, allectis in societatem claris et illustribus viris, Stephanum imperio iterum admovere ausi sunt: in utrumque, detecta perfidia, graviter est animadversum. Post haec Con-

ex Graecis Theophanis Continuat. p. 280. et Zonaras p. 195. testantur.

1) Cedrenus pag. 633. Vetustiores tamen, ne res vituperio Constantino esset, filiorum hoc scelus fuisse, perhibent, et inscio ipso Romanum regno pulsum. V. Simeon Logotheta pag. 493. ceteri, cum quibus Luitprandus L. V. c. 9. consentit, nimiamque in filios severitatem exitio fuisse Romano, testatur.

2) In monasterium Romani filii detrusi sunt, quod timendum Constantino erat, ne se aliquando summa dignitate privarent: sic Theoph. Contin. p. 271. Zonaras p. 195. alii. Luitprandus contra autor est, Constantinum, cum certis indiciis cognovisset, sibi ab ipsis insidias parari, eorum consilia praevertisse, utque philosophatum mitterentur, iussisse. Philosophiae enim nomine sacra monachorum studia passim ab eius aetatis, et vetustioribus scriptoribus memorantur. V. Cotelerii monumenta T. I. p. 181. 187.

Digitized by Google

stantinus Romanum filium, corona imposita, in partem curarum vocavit, ut eum temperius et sibi et posteritati conformaret [1]).

IX. Una tum Imperatori cura erat, ut regnum a maioribus relictum, avitis patriisque virtutibus regeret, neo extrema a barbaris dehonestarentur. Cappadociam enim et nobilissima minoris Asiae oppida Saraceni, Tarsum incolentes, vastarant, praeda immensa et captivis plurimis abductis, quos pactis induciis Imperator recepit [2]). Interiecto tempore, cum, nova classe instructa, Graeca littora obsiderent, Basilius secundo praelio eos prostravit, de ducibus captivis Constantinus triumphum prisco more egit [3]). Nec minora belli decora Leonis et Nicephori, Phocae Bardae, supremi ducis exercitus, filiorum, fuere. Qui, cum pater, annis morbisque gravis, hosti tam feroci, tam callido, impar esset, belli discrimen subiere, et domito Chalebi praefecto, urbem triumphantes intrarunt [4]). Victoriae fructus urbs Samosata fuit, a Basilio in ditionem redacta. Eodem tempore, re feliciter in Africa gesta, ex Aegypto et Persia legati, renovare dextras, ut nova foedera componere cupientes, venere, quod sibi magnificum, ut erat, Imperator duxit [5]). Postea turbare fortuna coepit. E Creta enim insula, magna Saracenorum turba erumpens, navigia, quae Graeci validissima in mare deduxerant, aut mersit, aut cremavit: caussa calamitatis ducum negligentia et imperitia fuit. Nec amissa Constantinus Gongylas reparavit, quin potius in summum discrimen rem Graecorum traxit [6]). Postremo Nicephorus Phocas novam classem molitus, in Cretam solvit, fusis hostibus, arcés munitissimas, in his Chandacem, tutissimum gentis praesidium, excidit, urbes, praefectis sub iugum missis, recepit, ut metuendum esset, ne tanto successu rerum elatus, regnum af-

1) Misere hic omnia turbat et confundit Elmacinus in Histor. Saracen. pag. 218. 2) Contin. Theophan. pag. 275. C. 3) Idem pag. 282. Eius triumphi splendorem Imperator in opere de Cerimoniis Byzant. descripsit fol. 206. b. sq. 4) Avaritiam Bardae Phocae, supremi exercitus ducis, in ultimam perniciem rem Graecorum traxisse, Cedrenus ait, p. 637., de quo silent Contin. Theophanis, Logothetes, ceteri, qui Nicephoro triumphalia ornamenta a Constantino decreta esse, tradiderunt. Cedrenus, ipsum Imperatorem de Chabdano et captivis Saracenis triumphum egisse, refert, quod verum, et in opere de Cerimon. f. 207. proditum est memoriae. Conf. Theoph. Contin. p. 288. 5) Contin. Theoph. p. 284. etiam Gallos ad Constantinum legatos et obsides misisse, idem prodit p. 283. Ab Italiae rege, Berengario, Luitprandus Ticinensis, orator, Constantinopolin profectus est. V. Lib. VI. c. 1. 6) Zonaras p. 195. Cedrenus p. 640. Contin. Theoph. p. 297.

Digitized by Google

fectaret [1]: quod tamen, sic volentibus fatis, brevi consecutus est. Haec, quanquam plures per annos gesta, coniunxi, ne divisa taedio forte lectorem afficerent.

X. At in Thracia dispari eventu pugnatum est, Turcis, qui et Ungari, proximos per campos effusis, eo violentius, quod, distractis tum copiis, ducem strenuum sibi obviam iturum, non rebantur. Missus in hos Pothus Argyrus, Patricius, onustos praeda, eoque impeditiore agmine euntes, subito invasit, captivos et praedae partem recepit [2]. Paulo ante duo ex primoribus gentis, qui cum turba convenarum, aut in Graecia, aut in Bulgaris, forte consederant, pace in perpetuum cum Imperatore firmata, sacra Christiana, utque lustrali aqua expiarentur, postularunt. Gylas, Hierothei, quem patriarcha sacrorum per Turciam antistitem dixerat, praeceptis institutus, in fide permansit, pietate et ceteris virtutum ornamentis insignis: alter mox ad avitam superstitionem relapsus, cum expeditionem in Graecos et Germanos suscepisset, ab Ottone Imp. captus, poenam capite persolvit [3]. Ceterum eadem religio Russos incesserat; quibus olim a Basilio Macedone,
L. XXI avo Constantini, icto foedere, aditus ad sacros fontes, praesul ab Ignatio patriarcha, datus fuerat [4]. Elga, quam Graeci nonnulli Helenam vocant, Ingoris, hostis quondam Imperatoris, post amici et socii, vidua, stipata principibus gentis, Byzantium, ut in consortium sacrorum reciperetur, accessit. Splendide a Constantino excepta, et muneribus aucta est [5]; addit Theodosius Kioviensis, Imperatorem foeminae forma excellenti matrimonio iungi voluisse, sed tulisse responsum: non posse se uxorem eius esse, qui se inter lustralia sacra in filiam adoptasset [6]. Is rumor eorum temporum fuit, cui fidem adimit, quod in vivis esset Helena Augusta, et abhorrerent a peregrinis connubiis Imperatores, ut ipse Constanti-

1) Contin. Theophan. in Romano Iuniore. pag. 296. Lupus Protospatha in Chron. an. 961. 2) Simeon Logotheta p. 496. ceteri. 3) Zonar. p. 194. Bologuden vocat. Cedren. pag. 636., ubi pro Ioanne Francorum rege legendum: *Ottone*. Adde Inchoferi Histor. Eccles. Hungar. an. 958. 4) Constantin. Porphyrogen. in vita Basilii Maced. 211. Zonar. pag. 173. Fragmentum de Russorum conversione, a Bandurio in Animadv. ad Constantin. de Admin. Imp. p. 112. editum. Etiam Michaele imperante, sacris Christianorum initiati sunt nonnulli. Contin. Constant. Lib. IV. p. 120. quo Photius respicit in epistola encyclica p. 16. 5) Quod ipse memoriae prodidit L. II. de Cerimon. Aulae Byzant. fol. 201. a. sq. 6) An. 955. p. 96. Obiter notandus est Orbinus Ragusaeus, qui in Regno Slavor. p. 92. sq. Elgam, quam et Olgam, Rhegino Helenam, vocat, Ioanne Zimisce regnante Byzantii ad sacra Christiana accessisse scribit.

Digitized by Google

nus, inter cetera de servanda maiestate praecepta, filium, ne illa unquam expeteret, admonuerit [1]). Missi cum Elga sacerdotes, qui deformia simulacra, cultumque, penitus abolerent. An diu gens promissis steterit, incertum. Traditur fama, venisse interiecto tempore ad Ottonem Imp. a Rugis, seu Russis, oratores, qui doctrinae Christianae interpretes populo expeterent: facile annuisse Ottonem, et Adelbertum, aliosque, ablegasse, sed omnes a perfida gente aut caesos, aut omni contumelia affectos esse, solum Adelbertum evasisse. Quae, licet a Rheginone, autore non indiligenti, memorata [2]), aliena a vero, aut confusas esse nationes dissitas ac diversas arbitror. Cur enim non a Graecis potius, quam a Latinis, Russi sacerdotes postulassent? aut quis veterum auctorum illos Rugos appellavit? Hos loca inter Viadrum et Vistulam fluvios, ad sinum Codanum porrecta, coluisse accepimus: ad hos Adalbertus, is qui postea Magdeburgicus praesul fuit, ut superstitionem foedam et infamem extingueret, accessit. Neque me scriptorum, qui secuti Rheginonem sunt [3]), nec Ioannis Mabillonii, magni viri imprimis, Russos tanti sceleris coarguentis, autoritas movet [4]). Silent enim Graeci omnes, res multo leviores posteritati tradere adsueti; silet Theodosius, et Suentoslaum, Elgae filium, et Iaropolcum, nepotem, a Christiano cultu abhorrentes, ad sacra maiorum transiisse, memorat [5]). Vlodimirus ipse, quo nullum inter Russos illustrius nomen est, cum a pontifice legati, religionis causa, venissent, Graecorum cerimonias recipere maluit, iunctus Annae, Romani iunioris filiae, Ottoni Imperatori antea desponsatae, connubio.

XI. Inter haec Langobardorum, qui soli hactenus in occidente fidem et obsequium servarant, tributa Imperatori quotannis solverant [6]), defectio nunciabatur. Dudum exarse-

1) De administr. Imper. cap. XIII. p.65. edit. Band. 2) Ad an. 959. p. 54. edit. Schard. 3) Compilator Chron. Magdeb. 4) V. Acta SS. Die 20 Iun. p. 32. et Pagius an. 959. 5) Ad an. 955. et 987. 6) Constant. de Adm. in. Imper. c. 27. p.82. ed.Bandur. *Μετὰ τὸ ἀνελθεῖν τὸ βασίλειον ἐν Κωνσταντινουπόλει διεμερίσθησαν ταῦτα πάντα εἰς ἀρχὰς δύο, ἐξ οὗ καὶ παρὰ τοῦ βασιλεύοντος ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπεστέλλοντο πατρίκιοι δύο, καὶ ὁ μὲν εἷς πατρίκιος ἐκράτει τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Καλαβρίαν, καὶ τὴν Νεάπολιν, καὶ Ἀμαλφὴν, ὁ δὲ ἕτερος πατρίκιος ἐκαθέζετο εἰς Βενεβενδὸν, καὶ ἐκράτει τὴν Παπίαν, καὶ τὴν Κάπυαν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα. Καὶ ἐτέλεον κατέτος τῷ βασιλεῖ τὰ νενομισμένα τῷ δημοσίῳ.* Occupata Langobardorum armis utraque provincia, eadem facies imperii, tributa eadem mansere. Hinc Nicephorus Imp. Capuanos et Beneventanos *servos suos*, agros eorum *sua themata*, quae sibi nullo iure arrogassent ipsi, appellat. V. Luitprand. Legat. p. 144. 147.

Digitized by Google

rant intestinis odiis, et, divisa inter plures potentia, res in summum discrimen ambitione principum erat perducta. Praecipue Saraceni, ab eo tempore, quo primum suis sedibus exciti, classe in Italiam venerant, crebris incursionibus maritimam oram vexabant. Horum ut ferociam compesceret, (habebant enim in Gariliano monte arces, quas magna vis armata et incondita tuebatur,) Atenulphus, Capuae et Beneventi princeps, Landulphum filium, ut valida a Leone Imper. auxilia peteret, Byzantium misit [1]). De exercitu in Italiam ducendo facile Imperator assensit, et Landulphum, Gregorium Neapolitanum, et Ioannem, Caietae ducem, patricia dignitate ornavit. Sed dum in re trepida segnius copias, classemque, instruit, Ataulfus moritur, principatus Landulpho et Atenulpho, filiis, defertur. Mox ad ferendam opem Graeci advenere, cum quibus Ioannes pontifex, Gaimarius, Salernitanus princeps, Apuli et Calabri, suum militem, ad exscindenda castellorum ardua, eduxerunt [2]). Saraceni, cum fame, commeatu intercepto, premerentur, ignem arci subiecere, ac nihil tutum rati, in silvis et montium editis, praesidium quaesiverunt. Res eorum plane attritas novus ex Africa exercitus restituit, qui postquam Romae diu imminuerat, arcem in Gargano, Apuliae monte, munire coepit, unde vicino agro vastato, Beneventum, obsidione longa fatigatam, incendio delevit. Interea Apulia omnis et Calabria, in seditionem versa, Graecorum iugum deiecerat, quod proferendo dominatui opportunum ratus Landulphus, in Graecos duxit: sed auxilia, a Saracenis accersita, rebelles ad obsequium redire coegerunt [3]). Anno proximo in agris Asculanis memorabile praelium inter Landulphum et Ursileum, Graeci exercitus ducem, commissum est, dubio primum eventu, post victi Graeci, Apulia et Calabria recepta est, quam, icto cum Gaimario foedere, Landulphus septem annis tenuit [4]). Inde continua cum Graecis

1) Idem Hist. Lib. II. c.12. Theoph. Contin. p.219. expeditionem Leonis in Langobardos memorat, eorumque ducem Egionem (f. Hugonem) vocat. 2) Lupus Protosp. in Chronico ad an. 916. *Exierunt Agareni de Gariliano et — explentur 40. anni, ex quo Agareni introierunt in Italiam.* Conf. Giannone Storia del Regno di Napoli T. I. L. VII. c. 4. 3) Luitprandus: *Rex Africanus, legatione Imperatoris accitus, innumerabiles ratibus copias in Calabriam Apuliamque direxit, binasque has regiones Imperatoris dominatui potentissime subdidit.* 4) Lupus Protospatha an. 921. *Interiit Ursileo stratigo in praelio de Asculo, mense Aprilis, et apprehendit Pandulphum Apuleo* (leg. *Landulphus Apuliam*). Meminit expeditionis Romani in Langobardos Constantin. L. de Cerimon. Aul. Byz. MS. fol. 222. sq.

Digitized by Google

certamina, quos omnem Campaniae partem, quae Vulturno adiacet, sub imperium redegisse, Baronius prodit: at ea Beneventanis perpetuo subiecta fuit, nec tum armis tentata videtur [1]). Constantinus, cum Neapolitani rursus fidem exuissent, Marianum patricium, ut, conducto per Thraciam et Macedoniam milite, perfidiam ulcisceretur, iussit: is caput gentis aggressus, cives, ut pacem ab Imperatore peterent, coegit. Horum exemplum Langobardi, Calabri, Apuli, Saraceni, qui tum inferiorem Italiae oram tenebant, secuti feruntur [2]). Ab eo tempore, Constantinus et Nicephorus, has maximi imperii reliquias tueri, frustra annisi sunt, quippe quas Normannis virtus sua et fortuna belli reservarat. L. XXII

XII. His editis operibus, Imperatori venenum a Romano filio paratur [3]), cuius atrox ingenium, super cupidinem potentiae, Helena mater incendebat; evasit tamen, forte quod veneno temperamentum inerat, ne statim saeviret. Mox ad monachos profectus est, qui in Olympo monte procul negotiis vitam agebant, tanta omnes pietatis et religionis fama, ut Romanus Lecapenus annua ipsis stipendia persolverit [4]). Percrebuerat rumor, Imperatorem cum Theodoro Cyziceno, quo praetextu Polyeuctus patriarcha, dudum ob ingenium et mores invisus, tollendus esset, deliberasse [5]). Inde Byzantium reversus, mortalitatem explevit, seu corporis infirmitate, seu, quod plurimi suspicabantur, veneno iterum petitus. Vixit annos LIV., ex quibus XXVI. cum socero Romano, XV. solus, regnavit [6]). Senatus in funere ornando, et in memoria

1) Conf. Peregrinus Castigat. ad Caraccioli Chronologos p. 47. edit. Carus., ubi varia edicta, in quibus anni imperii Romani Lecapeni et Constantini, una cum Landulfi annis computantur, ex tabulariis ecclesiae Campanae profert. Praeterea in diplomate Constantini et Romani, Indict. XV., Christi 942. edito, agri Capuanae ecclesiae subiecti *ab omni ditione, angaria publica et tributis*, quae Patriciis et Strategis Graecorum solvenda erant, liberantur. Idem ex plurimis litteris, in Chronico Vulturnensi p. 417. 418. 425. 431. 449. adductis, apparet. 2) Lupus Protospatha ad an. 955. *Descendit Marianus Patricius in Apuliam.* Cont. Theoph. p. 283. 3) Zonaras p. 195. D. Cedrenus p. 641. Glycas p. 303, quod Simeon Logotheta et Georgius Monachus silentio praetereunt, Theophanis continuatorem, cui haec, etiamsi vera essent, tradere periculosum erat, secuti. 4) Contin. Theoph. in Romano p. 259. 5) Zonaras p. 196. Cedrenus, 641. Glycas p. 303. 6) Sic Theoph. Contin. p. 292. obiit mensis Novembris die XV. Indict. III. anno a m. c. 6469. Simeon Logotheta annos eius eodem modo numerat, sed Indict. VI. a. 6456. decessisse scribit; die IX. Novembris, Indict. III. a. 6468. Cedrenus. Lupus Protospatha: *ann.* 960. *Indict. III. obiit Constantinus Imper. qui regnavit an.* 47. *et surrexit Roma-*

Digitized by Google

honoranda, magnum studium fuit; illatus autem est maiorum sepulcro in templo SS. Apostolis dicato [1]). Fuerunt in eo praeclara virtutis et pietatis ornamenta, Dei et sacrorum reverentia summa [2]). Multa publice opera struxit, in quibus Apostolorum aedes a fundamentis inchoata, et S. Sophiae augustissimum templum magnifice instauratum, memorantur. Balneum in Marinae aedibus, ingens opus, nec inferius Romanis, renovavit: senectute morbisque confectis domos amplissimas, ubi publico sumtu alerentur, concessit: palatium amplificavit [3]): obeliscum veterem, ex Aegypto advectum, in Circo posuit, manentque eius rei monumenta, sculpta saxis, et aere prisco [4]). Muros Nicaenos, a Saracenis eversos, collata ex

nus, filius eius. Sic etiam Anonymus Barensis, ad quem haec disserit Camillus Peregrinus: *Noster Cedrenum sequitur, qui coronationem Constantini aetate septennis factam perhibet post patrui Alexandri, nedum post patris Leonis obitum, eam ad annum retulit* 913. *sibique nunc constans mortuum illum dicit* 960. *inchoato a Septembri communis anni* 959. *(sic etiam dicendum de coronatione eius anno* 913.*) Quippe obiit Constantinus, ut ipse notat, Indict. III. et ut notat Cedrenus, die IX. Novembris, scilicet desinente iam dicto communi anno* 959., *quo plane calculo uti hic noster solet. Cedrenus vero, et post illum Zonaras, tradere videntur, Constantinum imperasse cum patre, patruo et matre annos* 13. *nimirum usque ad* 919., *quoniam vixisse illum asserunt annos* 54., *annos scilicet vitae et imperii confundentes.* Quae doctissimi viri sententia magis mihi probatur, quam illa Pagii, qui ultimum Constantini annum aerae vulgaris nongentesimum quinquagesimum octavum, indictionem primam, esse, contendit. Si enim natus ipse est anno 905., quinquagesimus quartus aetatis certe in annum 959. aut potius 960. ineuntem, secundum Graecorum computum, incidit, cum Novembri mense decesserit. Ceterum scriptores, Constantinum tredecim annos cum Leone regnasse, contendentes, tempora non confudisse, sed ab eo anno, quo ab Euthymio patriarcha coronatus fuit, numerasse videntur.

1) Continuat. Theoph. p. 292. Banduri Imperium orientis. T. I. p. 121. 2) Eius enim aetate S. Gregorii reliquiae Nazianzo Constantinopolin traductae sunt. V. Graecus scriptor ex codice ducis Sabaudiae in Act. SS. ad d. 9. Maii editus p. 448. sqq. S. etiam Ioannis manus in palatium ritu solenni illata est. Acta SS. ad d. 29. Augusti. 3) Theoph. Contin. p. 280. 284. 4) Graecum carmen colosso inscriptum Bandurius Antiquitatum CSP. L. p. 181. edidit, ubi versum secundum et sequentem ita adduxit:

— — *Κωνσταντῖνος νῦν δεσπότης*
Οὗ ʽΡωμανὸς παῖς δόξα τῆς σκηπτουχίας
Κρεῖττον νεουργεῖ τῆς πάλαι θεωρίας.

Ita Bandurius. At Gyllius, qui de eodem in Topographia Urbis L. II. c. 12. multis agit, ita exhibet: *Κωνσταντῖνος δεσπότης ὁ ʽΡωμανοῦ παῖς*, ut dubium sit, annon obeliscus a

Digitized by Google

aerario pecunia, refecit [1]). Praecipua eius cura fuit, ne provinciae novis oneribus turbarentur, tanta iustitia, ut delatores, publico exitio repertos, urbe pelleret, tanta lenitas, ut novissima exempla meritis parceret [2]). Ceteros praeeminentes peritia legum splendidissimis muneribus admovit, artes militares, rem navalem, ac triremium fabricam, per otium ignotam, revocavit, scriptaque eius egregiam horum memoriam tradunt, quibus exposuit, quantum militum in armis, quantae sociorum vires, quibus artibus claustra imperii tuenda essent [3]). Doctorum hominum ingens aetate illa proventus fuit, e quibus Simeon Metaphrastes, iussu Constantini, sanctorum vitas descripsit [4]), Leontius Byzantinus [5]), et Genesius [6]), et Theodorus Daphnopates [7]) suorum temporum historiam, scriptis libris, qui partim aetatem tulere, partim amissi sunt, composuerunt. Ceterum graves quidam et docti scriptores Constantinum saevitiae, ebrietatis et circa res publicas socordiae arguunt [8]): quae si iusta reprehensio est, videntur ea vitia aut raro prorupisse, aut maioribus virtutibus esse compensata.

Constantino potius, Romani iunioris filio, Porphyrogeniti nepote, in circo sit repositus.

1) Quod Cangius ex inscriptione muris Nicaenis refectis addita colligit, notis ad Zonar. 97. eversionem tamen hanc murorum Leonis Armeni aetate iam accidisse, arbitratur. 2) Theophanis Continuat. p. 278. C. 3) Videantur Tactica, liber de imperio administrando, edicta varia, de quibus alio loco exponam. 4) V. Allatii Diatribe de Simeonibus p. 25. sqq. Pagius in Crit. Baron. an. 913. Caveus in Hist. Litterar. cet. 5) Cuius Chronographiam Libris IV. Combefisius inter Scriptores post Theophanem, omisso nomine autoris, edidit. 6) Unicum, quantum constat, scriptoris huius exemplum bibliotheca academiae Lipsiensis, vetustis bonisque libris referta, servat. Non satis accurate olim descriptum est a Io. Andr. Bosio, negligentius apud Venetos excusum, ut in observationibus ad Constantinum aliquando ostendam. 7) V. Cave p. 551. scripsit praeter cetera vitam Theodori Studitae, quam inter Anecdota Graeca edere promisit Magnus Crusius, in Dissertat. Epistolica pag. 28. 8) Zonar. p. 193. Cedrenus p. 635.

Digitized by Google

L.XXIII E FABRICII BIBLIOTHECA GRAECA.

EXCERPTUM E FABRICII BIBLIOTHECA GRAECA T. VI. P. 621. SQQ. DE CODICE MANUSCRIPTO CONSTANTINIANI CERIMONIALIS, AUCTORE CONR. ZACHAR. UFFENBACHIO, CUM NOTIS FABRICII.

Codex forma est maiori, quam in Folio vocare solent, in membranas pergamenas easque firmiores, laeviores atque nitidiores, quam quibus postremis, ante Typographiae inventionem, temporibus utebantur, exaratus. Quanquam de eius aetate certo definire non ausim, illum tamen longe ante Urbis expugnationem in ipsa Graecia scriptum esse, existimo. Summa enim cura atque dexteritate confectus, ut sphalmata, quibus recentiores ex scribarum ignorantia atque oscitantia scatent, vel nulla vel exigua rarissime occurrant. Et licet elegantia scripturae tanta appareat, ac si integrum volumen non solum eadem manu, sed eodem calamo eademque die descriptum esset; Litterarum tamen character antiquior est et a nostro multum differt, atque ideo lectionem initio difficiliorem reddit, quae difficultas augetur per siglas vel litterarum compendia, et quod voces minus distinctae nullo plerumque interstitio sibi cohaereant. Quod equidem notam non contemnendam antiquitatis CL. Salmasius 1) asserit. Accentus adiecti illam nec tollunt nec minuunt, cum ab Aristophane iamdum inventi 2) et in vetustissimis atque praestantissimis codicibus saepe repeniantur. Externa libri facies, involucrum nimirum ex corio bubulo Turcico constans auroque obductum atque Regum Hungariae insignia, quae in utraque parte apparent, satis demonstrant, non ultimum inter celeberrimae atque instructissimae Budensis, heu quondam! bibliothecae κειμήλια locum obtinuisse. De quo infra pluribus. Sed ut ad interiora accedam, primus tractatus omnem apparatum bellicum omniaque ad illum necessaria exactissime describit. Reliqui, ritus ecclesiasticos, cerimonias in unoquoque festo die observari solitas prolixius enumerant. Hinc non solum quae ad statum aulicum

1) Epistol. ad Cl. Sarravium, quae CLXXXIII. est in edit. Burmanni p. 186. sq. 2) Idem Salmasius l. c.

Digitized by Google

et ecclesiasticum pertinent, sed multa etiam quae ad topographiam Urbis, officiorum atque dignitatum notitiam utramque, ecclesiasticam imprimis horum temporum historiam, faciunt, reperiuntur, quae alibi frustra quaesiveris. Quod luculento est indicio hoc opus nunquam prodiisse. Multa enim tam palatii quam ecclesiae officia a Codino atque Meursio omissa ex illo produci, multa etiam illustrari possunt. Innumerae quoque voces occurrunt, quas neque Glossaria a Labbaeo, Meursio, du Cangio composita, neque Hesychius neque Suidas habent. Quare ad linguae etiam peritiam haud parum conducit. Stylus caeterum satis comptus atque pro istius seculi barbarie sat elegans. Nunquam vero editum, imo vix cognitum hactenus optimum fuisse codicem prorsus miror. Neque enim inter opera Constantini a Vulcanio vel ab aliis publici iuris facta apparet, neque ab Hanckio, nec alio, quod sciam, ulla eius fit mentio. Verum du Fresnei Domini du Cange industriam effugisse plane demiror, quippe qui ad illustrandam Orientalis Imperii Historiam, et Glossarium suum adornandum incomparabili prorsus studio omnia rimatus est. Solus Gesnerus[1]), in historia litteraria peritissimus, eius hisce meminit, dum inter alia Constantini Opera recenset: »Volumen Graecum magnum ex bibliotheca Hungarica de Cerimoniis aulicis sacris et prophanis. Videndum, pergit Gesnerus, an forte sit idem Liber qui Harmenopulo tribuitur in Catalogo Bibliothecae Regis Gallorum, Ordo Regii Palatii.« Nullum vero mihi dubium est, aut falso Constantino Harmenopulo inscribi aut plane diversum esse debere. Dum expressissimis verbis Imperator in omnium tractatuum titulis et praeloquiis illos sibi ipsi vindicet, et, quem Constantino Harmenopulo tribuit, Codex de Aulicis, meus vero de Ecclesiasticis potissimum agat. Du Cangius, qui omnia Regiae Bibl. MS. sedulo excussit, Harmenopulum non vidit, alias neglexisset minime, quare illum adesse vix credo. Si Labbei Bibliotheca MSS. [2]) ad manus esset, lubens consuluissem. Is enim Regiae Bibliothecae MSS. inter caetera enumerat, qualis autem sit Catalogus de quo Gesnerus, ignoro. MStum fuisse oportet. Singularem

1) Sive Iacobus Frisius potius in Epitome Bibl. Gesnerianae et continuatione ap. Froschov. 1583. fol. p.173. 2) In hac pag. 270. memorantur ex MSS. Bibl. Regiae, post Harmenopuli promtuarium libris VIII. distinctum et pleraque alia ad utrumque ius Graecorum spectantia opuscula, *Officia Palatii et Ecclesiae* ac sedes patriarchae CPol. subiectae sub Leone Philosopho et Andronico Palaeologo, et *τάξις τῶν χειροτονιῶν* per Demetrium Gemistum Protonotarium magnae ecclesiae Diaconum, Inscriptiones Patriarchae CPol. ad Papam et caeteros Patriarchas, Archiepisc. Sed nihil haec ad praesens opus.

Digitized by Google

enim Regiorum MStorum Indicem unquam typis vulgatum esse, me latet. Illum vero ipsum esse Codicem, qui Budensis librariae supellectilis uberrimae atque praestantissimae quondam
L. XXIV fuit, Ungariae Regum arma, ut supra dixi, gentilitia, quibus ex utroque latere splendent, comprobant. In ultima urbis Budae expugnatione aliqua Bibliothecae rudera recuperata, quae Iulius a Pflugk [1]) descripsit, sed meus Codex non memoratur; quare longe ante evasisse oportet. Quibus autem fatis in meas tandem manus devenerit, equidem ignoro. Exiguo aere a me redemtus fuit, in magno autem pretio mihi habetur, dignus etiam qui lucem publicam videat. Quod an mea unquam opera fiet nescio; exiguam enim in Graecis notitiam meam ingenue agnosco, neque, qui hodie grassatur scribendi pruritus, me tenet, ut scriptoris vel editoris nomen nullo reipubl. litterariae commodo temere mihi arrogare velim. Interim gratus mihi labor est, quem cum Dn. Schneidero dicto Schmidt, viro Graecarum, imo omnium, litterarum peritissimo, Codici impendo. Huius industria (nam mea, quam confero, symbola exigua vel nulla,) prioris atque dimidiae etiam partis secundi Tractatus versio iam delineata. Rudis ea quidem, sed secundis curis, et si plura, quam supra a me nominata Glossaria, nacti erimus, expolietur [2]).

Non dubium est quin egregio prorsus munere rem litterariam beaturi, et historiae Byzantinae novam atque insignem lucem allaturi sint viri praestantissimi, si locuples hoc atque imperatoriis auspiciis elucubratum opus studio ac labore suo recensitum atque explicatum quamprimum publicaverint.

1) In Epistola ad Seckendorffum, quae extat T. II. Collectionis Madero-Schmidianae de Bibliothecis p. 310. sq. 2) Hactenus *Uffenbach*. Sequens iudicium est *Fabricii*.

Digitized by Google

EX ADVERSARIIS LEICHIANIS.

DE SCRIPTIS CONSTANTINI PORPHYROGENITI.

Collegisse multos libros et inde excerpta fieri curasse dicitur praefat. ad Excerpta Legat. ed. Hoeschel. Conf. praef. ad Contin. Theoph. p. 2. Script. post Theophan.

Constantino Porphyr. dedicavit historiam suam Genesius de vita Basilii aliorumque Imperatorum.

Delectus legum compendiarius ex Instit. Digestis etc. compositus ab Imp. Leone philosopho et Constant. Porphyr. Lambec. L. V. c. 8.

In cod. LXIV. Bibl. Venetae compendium exstat legum Leonis et Constantini, scriptum an. 1175.

Theophanis Synopsis compendiaria artis medicae suasu Imp. Constantini Porphyr. ex Oribasii potissimum scriptis collecta et in septem libros divisa. Lambec. 24. manus. iurid. conf. 25. et Wegelini ἔκδοσις et Fabric. ad Allat. de Psellis.

Pselli synopsis artis medicae ad Constantinum in Escurialensi. Montfauc. in Bibl. Manuscr. p. 623.

Muratorius T. II. Ant. Ital. diss. 26. recenset auctores Tacticos Bibliothecae Ambrosianae ineditos, inter quos occurrunt *Ναυμαχικὰ Λέοντος*, inedita. *Ναυμαχικὰ παρὰ Βασιλείου πατρικίου καὶ παρακοιμωμένου.* In alio codice *I Tattici di Constantino Porphyrogeneta.* Eiusdem *περὶ ναυμαχίας στρατηγημάτων καὶ πειρατικῆς* etc.

Tactica sine nomine, quae in codice Laurentino occurrunt (Montfauc. T. I. p. 344.) sunt Constantini Imp.

Ut Constantinus nonnulla de re militari scripsit, ita Imp. Maximiliani libri plerique ad venationem et rem militarem pertinent. Lambec. p. 183.

Anonymi additamentum ad Constantin. de imagine Edessena est in cod. 14. L. VIII. Lambec.

Romani et Constantini Constitutiones ecclesiasticae in Bibl. Ambrosiana. v. Montfauc. Bibl. Manuscr. p. 623.

Digitized by Google

EX IISDEM ADVERSARIIS DE VITA CONSTANTINI ET HOC CODICE CERIMONIALI COLLECTANEA QUAEDAM.

Constantini Porphyrog. neptes ex Romano filio et earum genealog. v. apud Eccard. de stemmate principum Saxoniae superioris.

Non convenit cum caeteris auctoribus locus Chronici Vulturn. in rebus Constantini p. 333.

In codice N. T. membranaceo Basileense occurrit Constantini Porphyr. et Leonis effigies cum aliquot Graecis versibus. Wetsten. Proleg. ad N. T. p. 55. Conf. Theodor. Studit. p. 170. ed. Sirmondi.

Subscriptio in libro Olympiodori Bibl. Venet. p. 2. *ἐπὶ τῆς θεοσυνεργήτου βασιλείας Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν ὀρθοδόξων καὶ φιλοχρίστων βασιλέων Ῥωμαίων.* Ergo Leo et Alexander A. 905. coniunctim habuerunt imperium.

De cerimoniis in genere v. Mus. Italic. T. II. p. 584.

Maius in Observat. ad N. T. quaedam habet ex Constant. Imp. Cerimoniali. Vid. Bibl. Uffenbach. p. 538, et de eius editione Histoire Critique de la republique des lettres T. XI. p. 333. T. XIII. p. 345.

Codex Constantini Porph. Lipsiensis similis est specimini saeculi X., quod in Catal. MStor. Graec. Bibl. Venetae p. 3. conspicitur.

Constantinopolitanorum Imperatorum mores et institutio sunt in bibl. Ambros. p. 485. Montfauc. Bibl. Manuscr. p. 623.

Codices de officiis aulae Imperat. Catal. Bibl. Venet. S. Marci p. 105.

Digitized by Google

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΑΞΕΩΣ.

Digitized by Google

[ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΑΞΕΩΣ.]

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΑΥΤΩι ΤΩι ΧΡΙΣΤΩι ΤΩι ΑΙΩΝΙΩι ΒΑΣΙΛΕΙ ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΥΙΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΤΙ

ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΣΠΟΥΔΗΣ ΟΝΤΩΣ ΑΞΙΟΝ ΠΟΙΗΜΑ.

[DE CERIMONIIS AULAE BYZANTINAE.]

CONSTANTINI

CHRISTUM AMANTIS ET IN EODEM CHRISTO AETERNO REGE IMPERATORIS FILII LEONIS SAPIENTISSIMI ET PERPETUA MEMORIA CELEBRANDI IMPERATORIS

SYNTAGMA

ET IMPERATORIA INDUSTRIA VERE DIGNUM OPUS.

Ἄλλοις μὲν τισιν ἴσως ἔδοξεν ἂν τουτὶ τὸ ἐγχείρημα περιτ- Ed. Lips.
τόν, οἷς οὐ τοσαύτη τῶν ἀναγκαίων φροντίς, ἡμῖν δὲ καὶ pag. 1
λίαν φίλον καὶ περισπούδαστον καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων
οἰκειότερον, ἅτε διὰ τῆς ἐπαινετῆς τάξεως τῆς βασιλείου ἀρ- Ed. L. 2
χῆς δεικνυμένης κοσμιωτέρας καὶ πρὸς τὸ εὐσχημονέστερον

1. Titulum ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΣ. ΤΑΞ. restitui ex praefatione. N. 6. ΤΙ om. ed.

Aliis forte nonnullis, qui non tantam rerum necessariarum curam agunt, hoc opus superfluum visum fuit: nobis autem carissimum, diu expetitum et magis familiare omnibus aliis, quippe per laudabilem ordinem dignitas Imperatoria splendidior ostenditur, ad maius ornamentum ac decus extollitur et propterea tum exteris tum no-

Digitized by Google

ἀνατρεχούσης καὶ διὰ τοῦτο θαυμαστῆς οὔσης ἔθνεσί τε καὶ ἡμετέροις. πολλὰ γὰρ οἶδε τῷ μακρῷ χρόνῳ συναπολήγειν, ὡς ἐν αὐτῷ πραχθέντα καὶ ὑπ' αὐτοῦ δαπανώμενα, μεθ' ὧν καὶ τὸ μέγα χρῆμα καὶ τίμιον, ἡ τῆς βασιλείου τάξεως
B ἔκθεσίς τε καὶ ὑποτύπωσις, ἧς παροραθείσης καὶ, οἷον εἰπεῖν, ἀπονεκρωθείσης, ἀκαλλώπιστον τῷ ὄντι καὶ δυσειδῆ τὴν βασιλείαν ἦν καθορᾷν. ὥσπερ γὰρ σώματος μὴ εὐσχημόνως διαπεπλασμένου, ἀλλὰ φύρδην καὶ οὐκ εὐαρμόστως τῶν μελῶν αὐτῷ συγκειμένων, ἀταξίαν ἄν τις τὸ τοιοῦτον προσείποι,
C οὕτω καὶ τοῦ βασιλικοῦ πολιτεύματος μὴ τάξει ἀγομένου καὶ κυβερνωμένου, κατ' οὐδὲν διοίσει τῆς ἰδιωτικῆς καὶ ἀνελευθέρου διαγωγῆς. ἵν' οὖν μὴ τοῦτο γένηται καὶ δόξωμεν ἀτάκτως φερόμενοι, τὴν βασιλικὴν καθυβρίζειν μεγαλειότητα, δεῖν ᾠήθημεν, ὅσα τε παρὰ τῶν παλαιοτέρων ἐφευρέθη καὶ παρὰ τῶν ἑωρακότων διηγγέλθη καὶ παρ' ἡμῶν αὐτῶν ἐθεά-
D θη καὶ ἐν ἡμῖν ἐνηργήθη, ταῦτα φιλοπόνῳ μελέτῃ ἐκ πολλῶν ἐρανίσασθαι καὶ πρὸς εὐσύνοπτον κατάληψιν τῷ παρόντι ἐκθέσθαι φιλοτεχνήματι, καὶ πατρίων ἐθῶν παρεωρα-
Ms. fol. μένων παράδοσιν τοῖς μεθ' ἡμᾶς ἐνσημήνασθαι, καὶ ὥσπέρ
22. a τινα ἄνθη ἐκ λειμώνων δρεψαμένους εἰς ἀσύγκριτον εὐπρέπειαν τῇ βασιλικῇ παραθέσθαι λαμπρότητι, καὶ οἷόν τι κάτοπτρον διαυγὲς καὶ νεόσμηκτον ἐν μέσοις τοῖς ἀνακτόροις
Ed. L. 3 ἱδρύσασθαι, ἐν ᾧ καὶ τὰ τῇ βασιλείῳ ἀρχῇ πρέποντα καὶ τὰ

2. οἶδα ed.

stris civibus admirationi est. Multa enim observata aliquando, longo tempore abolita, deficere solent, cumque his magnum et venerandum opus, Imperatoriarum cerimoniarum descriptio et regula: qua neglecta atque, ut ita dicam, morte exstincta, imperium deforme omnino et indecorum apparuit. Ut enim corpore non eleganter formato, sed membris turpiter ac distorte in eo collocatis, id iure aliquis confusionem dixerit, ita quoque Imperatoria aula inordinate administrata et gubernata, inhonesta illa et parum liberali institutione in nihilum redigetur. Ne hoc igitur contingat et nos ordinem negligentes, Imperatoriam dedecorare maiestatem videamur, necessarium putavimus, tum apud antiquiores reperta, tum ab iis, qui haec viderunt, relata, tum a nobis ipsis conspecta inque aula nostra exercita, e multis assidua cura congerere et omnium oculis praesenti opere exponere, patrias consuetudines nunc neglectas tradere et commendare posteritati, et quasi flores nonnullos e pratis decerpentes, ad incomparabile decus Imperatorio splendori committere; illud denique opus, tamquam lucidum ac recens politum speculum, in medio atrio collocare, ut in eo tam Imperatoris convenientia dignitati, quam ministrorum systemati congrua omnium

τῷ συγκλητικῷ συστήματι ἄξια κατοπτευόμενα, ἐν τάξει καὶ Ed. 3
κόσμῳ αἱ τοῦ κράτους ἡνίαι διεξάγοιντο. ὡς ἂν δὲ σαφῆ καὶ εὐδιάγνωστα εἶεν τὰ γεγραμμένα, καὶ καθωμιλημένῃ καὶ ἁπλουστέρᾳ φράσει κεχρήμεθα καὶ λέξεσι ταῖς αὐταῖς καὶ ὀνόμασι τοῖς ἐφ' ἑκάστῳ πράγματι πάλαι προσαρμοσθεῖσι B
καὶ λεγομένοις, ὑφ' ὧν τοῦ βασιλείου κράτους ῥυθμῷ καὶ τάξει φερομένου, εἰκονίζοιμεν τοῦ δημιουργοῦ τὴν περὶ τόδε τὸ πᾶν ἁρμονίαν καὶ κίνησιν, καθορῷτο δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ χεῖρα σεμνοπρεπέστερον, καὶ διὰ τοῦτο ἡδύτερόν τε καὶ θαυμαστότερον, λεκτέον περὶ ἑκάστης τάξεως, ὅπως τε καὶ καθ' ὃν ὀφείλει τρόπον ἐκτελεῖσθαι καὶ συμπεραίνεσθαι.

ΚΕΦ. α'. Ed. L. 4

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, προκένσου γινομένου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἤτοι τάξις καὶ ἀκολουθία τῶν εὐσήμων καὶ περιφανῶν προελεύσεων, ἐν αἷς οἱ βασιλεῖς ἀπίασιν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

Πρὸ μιᾶς ἡμέρας τῆς οἵας οὖν ἐνισταμένης περιφανεστάτης ἑορτῆς εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι ἐν τῷ χρυσῷ τρικλίνῳ, τῆς καθημερινῆς δηλονότι ἱσταμένης προελεύσεως, B

7. τό, τε ed. 8. κίνησιν. καθ. ed. 9. θαυμαστότερον. λεκτέον οὖν coni. R.

oculis exponantur, et sic in ordine ac pulchritudine frena potestatis regantur. Ut vero quae hic perscripta sunt clara et intellectu facilia evaderent, usi sumus vulgari et simpliciori genere dicendi nominibusque et vocabulis cuivis rei quondam apte impositis et de ea usurpatis, quibus dum Imperatoria potestas concinnitate et ordine continetur, creatoris circa hoc universum harmoniam et motum adumbremus. Visum quoque iis, quae sub manibus habemus, convenientius, et propterea iucundius ac mirabilius est, de singulis officiis quomodo et qua ratione perfici et administrari debeant commentari.

CAP. 1.

Observanda, quando processio in magnam ecclesiam instituitur, sive ordo ac series solennium et illustrium processionum, Imperatoribus ad magnam ecclesiam euntibus.

Pridie eius diei, in quem eiusmodi splendidissimum festum incidit, praepositi aureum triclinium intrant, diurna scilicet processione instante, et Dominos de festo admonent, qui iubeant ipsos, ut in

Digitized by Google

καὶ ὑπομιμνήσκουσι τοὺς δεσπότας περὶ τῆς ἑορτῆς, εἶτα κελεύουσιν τούτους οἱ δεσπόται ἄγεσθαι ἐπὶ τὴν αὔριον πρόκενσον ἤτοι προέλευσιν. οἱ δὲ ἐξερχόμενοι ὁρίζουσι πᾶσιν τοῖς τοῦ κουβουκλείου, ὁμοίως καὶ τῷ κατεπάνω καὶ τῷ δομεστίκῳ τῶν βασιλικῶν, σὺν τούτοις δὲ καὶ τοῖς δυσὶ δημάρχοις· ἀποστέλλουσι δὲ καὶ μανδάτα τῷ τε δομεστίκῳ τῶν νουμέρων καὶ τῷ κόμητι τῶν τειχέων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, πάσαις ταῖς τάξεσι καὶ πᾶσι τοῖς σεκρέτοις καταμηνύουσι περὶ τῆς τοιαύτης προελεύσεως, ἵνα ἑκάστη τάξις καὶ ἕκαστον σέκρετον κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ C σεκρέτου τύπον τὰ αὐτοῖς ἁρμόζοντα προευτρεπίσωσι. καὶ Ms. 22. b μὴν καὶ τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως γνωρίζουσι τοῦ εὐτρεπίσαι καὶ ἀνακαθᾶραι τὴν βασιλικὴν ἔξοδον, ἐν ᾗ μέλλουσιν οἱ δεσπόται προελθεῖν, καὶ πάσας τὰς ἐκεῖσε εἰσφερούσας λεωφόρους ὁδοὺς, ἐν αἷς μέλλουσι διέρχεσθαι οἱ δεσπόται, διὰ τοῦ πυξίνου πρίσματος καὶ τῆς ἐκ κισσοῦ καὶ δάφνης μυῤῥίνης τε καὶ δενδρολιβάνου ταύτην κατακοσμεῖν καὶ ἄλλοις, ὅσα ὁ τότε φέρει καιρὸς, εὐώδεσί τε καὶ ποικίλοις ἄνθεσι.

(B.) Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἤγουν τῇ ἡμέρᾳ τῆς αὐτῆς ἑορτῆς, ἕωθεν πρωΐας εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι μετὰ πάσης τῆς τάξεως τοῦ κουβουκλείου εἰς τὸν καβαλλάριον, καὶ καθέζονται ἐκεῖσε. D τοῦ δὲ μεγάλου καὶ οἰκειακοῦ παππίου ἀνοίγοντος, εἰσέρχονται, καὶ καθέζονται ἐν τῷ βήλῳ τοῦ πανθέου, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται οἱ βεστήτορες, καὶ αἴρουσι τὴν μωσαϊκὴν ῥάβδον ἀπὸ τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ ὄντος

2. τούτοις ed. 16. τῆς post καὶ, et τε post μυῤῥίνης om. ed. 18. ὅσα corr. Leich., ὅσοις ed. ex. cod. 21. καὶ deest in cod.

crastinum pompam seu processionem parent et instituant. Egredientes illi hoc omnibus cubiculariis, capitaneo item et domestico Imperatoriorum, duobus praeterea demarchis, edicunt: mittunt etiam mandata tum domestico numerorum, tum comiti murorum, et, ut breviter dicam, officiis ac secretis omnibus huiusmodi processionem indicant, ut singula officia et secreta secundum ordinem suum et propriam secreto formam quae ipsis conveniunt procurent. Praefecto etiam urbis id notum faciunt, ut viam Imperatoriam, qua Domini processuri sunt, et publicas omnes ad eam, qua ipsi transituri sunt, ducentes praeparet, purget et prismate buxeo hederaque, lauro, myrrha, thure et aliis, quos tunc tempus fert, odoris ac variegatis floribus exornet. (II.) Postero seu ipso festo die primo mane praepositi cum omnibus, qui ad cubiculi ordinem pertinent, caballarium intrant, et ibi consident. Magno autem et domestico papa palatium aperiente, intrant sedentque in velo panthei: deinde ve-

Digitized by Google

ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ οἱ τῶν ἀλλαξίμων τοῦ κουβουκλείου, μετὰ καὶ τῶν τῇ τάξει αὐτῶν διαιταρίων, αἴρουσι τὸ ταβλίον, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ βασιλέως ἐσθής, καὶ τὰ κορνίκλια, ἅπερ τὰ βασίλεια ἔνδοθεν περιφέρουσι στέμματα, καὶ οἱ βασιλικοὶ σπαθάριοι τὰ βασιλικὰ αἴρουσιν ἅρματά τε καὶ σκουτάρια καὶ τὰ δόρατα, καὶ ἡ μὲν τῶν ἀλλαξίμων τάξις φέρει τὴν βασίλειον στολήν, καὶ ἀποτίθησιν ἐν τῷ ὀκταγώνῳ κουβουκλείῳ τῷ ὄντι ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Δάφνης, ἤγουν Ed.L. 5 πρὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. οἱ δὲ τὰ ἅρματα φέροντες σπαθάριοι ἵστανται μετ' αὐτῶν ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν ἀπὸ σκαραμαγγίων ἐξιόντων τοῦ ἱεροῦ κοιτῶνος, καὶ τὴν συνήθη εὐχὴν ἐν τῇ κόγχῃ τοῦ χρυσοτρικλίνου, ἐν ᾗ ἱστόρηται ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ θεοείκελος ἁγία εἰκὼν ἐπὶ θρόνου καθεζομένη, τῷ Θεῷ ἀποδιδόντων, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι ἀπὸ τοῦ βήλου τοῦ πανθέου, καὶ προσκυνοῦσι τοὺς δεσπότας, καὶ εἶθ' οὕτως βάλλουσιν οἱ δεσπόται τὰ ἑαυτῶν χρυσοπερίκλειστα σαγία, καὶ ἐξία- B σι διὰ τοῦ φύλακος. ἐν δὲ τῷ σίγματι ἐκδέχεται αὐτοὺς τότε Ms. 23. a μαγλάβιον καὶ ἡ ἑταιρεία καὶ ὁ λογοθέτης, μετὰ τοῦ κανικλείου καὶ τοῦ πρωτοασηκρῆτις καὶ τοῦ πρωτονοταρίου, καὶ ἐπευχόμενοι τοῖς δεσπόταις, τούτοις συμπορεύονται. (Γ.) Καὶ ἀπερχόμενοι δεσπόται ἐν τῷ πρωτοκτίστῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, λαμβάνουσι κηροὺς παρὰ τῶν πραιποσίτων, δηλονότι

3. ταβλὴν cod. 20. πρωτοασηκρίτης sph. ed.

stitores intrantes, virgam Mosaicam ex oratorio S. Theodori, quod in aureo triclinio est, desumunt: mutatoriis cubiculi praefecti cum diaetariis, qui ad eorum ordinem pertinent, tabulam, in qua vestis Imperatoria iacet, et arcas, ubi Imperatoriae coronae asservantur; spatharii Imperatorii arma, scuta hastasque Imperatoris; officium denique mutatorii stolam eius sumit, et in octangulo cubiculo, quod in palatio Daphnes seu ante templum sancti protomartyris Stephani est, reponit. Spatharii arma portantes, cum ipsis in onopodio stant, et postquam Domini, scaramangiis induti, e sacro cubiculo processerunt solitasque preces in concha aurei triclinii, ubi Domini ac Dei nostri divina et sacra imago in throno collocata est, peregerunt, praepositi a velo panthei intrantes, Dominos adorant: qui statim vestes suas auro praetextas induunt, et per excubias egrediuntur. In sigmate custodia corporis, quae manclavium et hetaeria vocatur, et logothetes cum praefecto caniclei, protosecretario ac protonotario eos excipiunt, et facta salutatione, cum ipsis procedunt. (III.) Domini autem ad veterem sanctissimae Deiparae aedem abeuntes, cereos a praepositis, scilicet a cubiculario praepositis traditos, accipiunt, et triplici adoratione cum cereis Deum venerantur.

Digitized by Google

ὑπὸ κουβικουλαρίου διδομένων τοὺς πραιποσίτους, καὶ διὰ C τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ. καὶ εἶθ' οὕτως ἐν τῷ κατεκείνῳ ἤτοι μετεκείνῳ εὐκτηρίῳ τῆς ἁγίας τριάδος, κἀκεῖσε διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται ἐν τοῖς ἐκεῖσε ἀποκειμένοις ἐν τῷ στενακίῳ λειψάνοις, κἀκεῖσε διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ. εἶτα ἐξέρχονται εἰς τὸν βαπτιστῆρα, ἐν ᾧ ἵστανται οἱ τρεῖς εὐμεγέθεις καὶ περικαλλεῖς σταυροί, καὶ διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου πηγνύουσιν ἐκεῖσε οἱ κουβικουλάριοι οὓς κατέχουσι κηρούς· οἱ δεσπόται ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται διὰ τοῦ τρικλίνου τοῦ αὐγουστέως, ἐν ᾧ ἐκδέχονται οἵ τε τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ οἱ βασιλικοὶ ἄνθρωποι· κἀκεῖσε γὰρ ἐπεύχονται σὺν τοῖς μαγλα- D βίταις καὶ τοῖς ἑταιρειώταις τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ δεσπόται μετὰ τοῦ κουβουκλείου μόνου καὶ τῶν κοιτωνιτῶν εἰσέρχονται ἕως τοῦ ὀκταγώνου κουβουκλείου τοῦ ὄντος πρὸ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἐν ᾧ καὶ ἡ βασίλειος ἀπόκειται στολή, καὶ ἐκεῖσε ἵστανται οἱ τοῦ κουβουκλείου ἐπευχόμενοι τοὺς δεσπότας. ἀπὸ Ed. L. 6 δὲ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχονται οἱ δεσπόται σὺν τοῖς πραιποσίτοις ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ εἶθ' οὕτως προσκυνοῦσι τὸν μέγαν καὶ περικαλλῆ

10. διδομένους τοῖς πραιποσίτοις Leich. 11. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ἑορτῆς προκειμένης ὁ μέγας σταυρὸς ἀπὸ τοῦ (τοῦ om. ed.) βαπτιστῆρος οὐκ ἐξέρχεται· ὁ δὲ ἕτερος ἵσταται ἐν τῷ ὀκτακιόνῳ θόλῳ, ἤγουν εἰς την ά σχολήν, ἥνπερ παλαιὰν καλοῦσι χαραγήν, καὶ ὁ ἕτερος εἰς τοὺς λύχνους. ἐκεῖσε γὰρ ἄντικρυ τῶν λύχνων ἵδρυται ἡ καλουμένη ἑπτακάνδηλος, καὶ κάτωθεν τοῦ ἐκεῖσε ἱδρυμένου σταυροῦ κρέμαται ἡ Περσικὸς γραμμή. 17. ὀκταγόνου sph. ut infra p. 9, 7. 18. ἡ om. ed. 21. ἁγίου om. ed.

Postea in secundo seu proximo sacello ter genibus flexis cum cereis, Deum precantur: deinde ad repositas ibi in angiportu reliquias accedunt, et hic quoque ter genu flexo cum cereis Deum adorant. Porro ad baptisterium, in quo tres magnae ac perpulchrae cruces stant, exeunt ibique signo a praeposito dato, cubicularii quos tenent cereos reponunt. Inde Domini per triclinium augustalis transeunt, in quo aurei triclinii ministri et famuli Imperatorii eos exspectant: nam ibi quoque cum manclavitis et custodibus palatii seu hetaeria Dominos salutant. Ipsi vero cum cubiculariis et coetonitis ad octangulum cubiculum ante sancti Stephani aedem, in quo stola Imperatoria iacet, procedunt: ubi et cubicularii, Dominos salutantes, adsunt. Inde cum praepositis ad sancti protomartyris Ste-

Digitized by Google

καὶ πολυτίμητον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου σταυρόν. (Δ.) [Καὶ μετὰ τὸ τελέσαι ταῦτα εἰσέρχονται ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς Δάφνης, ἐκδεχόμενοι τὸν καιρὸν, ἤγουν τὸν ῥεφερενδάριον, φέροντα τὸ μανδάτον ἀπὸ τοῦ πατριάρχου περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καὶ δὴ εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι, Ms. 23. b
καὶ τὴν εἴδησιν τούτων διδοῦσι τοῖς δεσπόταις. ἐξιόντες δὲ οἱ δεσπόται ἐν τῷ ὀκταγώνῳ κουβουκλείῳ, κράζει φωνῇ με- B
γάλῃ ὁ πραιπόσιτος, λέγων „βεστήτορες·" καὶ δὴ εἰσέρχονται οἱ βεστήτορες καὶ περιτιθέασι τοῖς δεσπόταις τὰς τούτων λαμπρὰς χλανίδας, καὶ εὐθέως ἐξέρχονται· οἱ δὲ πραιπόσιτοι στέφουσιν τοὺς δεσπότας, δηλονότι τοῦ κουβουκλείου παντὸς παρισταμένου κἀκεῖσε, ὅτε ταῦτα τελοῦνται, καὶ μετὰ τὸ στεφθῆναι τοὺς δεσπότας ἐξέρχονται διὰ τοῦ τρικλίνου τοῦ αὐγουστέως· ἐκεῖσε γὰρ ἵσταται ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου καὶ ὁ τοῦ κανικλείου καὶ ὁ κατεπάνω τῶν βασιλικῶν καὶ τὸ μαγλάβιον καὶ ἡ ἑταιρεία. ἔνδοθεν γὰρ τῆς μεγάλης πύ- C
λης τοῦ αὐγουστέως ἵστανται οἱ νιψηστιάριοι, βαστάζοντες τὰ χρυσᾶ καὶ ἐκ λίθων τιμίων κατεσκευασμένα χερνιβόξεστα, καὶ ἵστανται οἱ δεσπόται εἰς τὴν χρυσῆν χεῖρα, ἤγουν εἰς τὸν πόρτηκα τοῦ αὐγουστέως ἔξωθεν τῆς μεγάλης πύλης· κἀκεῖσε γὰρ καὶ οἱ τοῦ χρυσοτρικλίνου παρίστανται. καὶ δὴ διὰ νεύματος τοῦ δεσπότου ὁ πραιπόσιτος τὴν κεφαλὴν ὑπο-

22. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι διὰ τοιούτου σχήματος .... εἰ ἐν πάσαις ταῖς δοχαῖς διὰ νεύματος τοῦ δεσπότου ὁ πραιπόσιτος νεύει τοῖς ὀφείλουσιν εἰσάξαι, εἴτε τὰ κατὰ τύπον εἰσαγόμενα βῆλα ἐν ταῖς δοχαῖς, εἴτε ἐθνικῶν εἴσοδος ὀφείλει γενέσθαι, εἴτε ξεναλίων ἐξ ἀλλοέθνων μελλόντων εἰσιέναι. Integrum hoc scholion, in ed. omissum, praebet R. in annot.

phani templum abeuntes, ter genu flexo cum cereis Deum venerantur, et ante magnam illam, pulcherrimam et summe venerandam sancti Constantini crucem se prosternunt. (IV.) His peractis, cubiculum Daphnes ingrediuntur, et tempus seu referendarium, a patriarcha mandatum de ecclesiasticis cerimoniis ferentem, exspectant, quarum notitiam intrantes praepositi Dominis suppeditant. Hi cum octangulum cubiculum intrarunt, praepositus alta voce exclamans dicit: *Vestitores.* Tunc vestitores accedunt, Dominis splendidas suas tunicas circumimponunt statimque abeunt: praepositi vero Imperatorem coronant, adstante ibi, dum haec peraguntur, universo cubiculi ministerio, et coronati Domini per triclinium augustalis eunt, ubi logotheta cursus publici, canicleo praefectus, capitaneus Imperatoriorum, manclavium et hetaeria seu corporis custodes adsunt. Intra portam augustalis maiorem lavatores, aurea et lapidibus pretiosis ornata malluvia portantes, Domini ad auream manum seu in porticu augustalis extra magnam

Digitized by Google

κλίνας τοῖς δεσπόταις, διὰ τῆς οἰκείας χλανίδος νεύει τῷ ὀστιαρίῳ τῷ τὴν χρυσῆν βέργαν κατέχοντι· τέσσαρες γὰρ ὀστιάριοι τὰς χρυσᾶς ἐκ λίθων τιμίων ἠμφιεσμένας βαστάζουσι βέργας. καὶ ἐξέρχεται, καὶ εἰσάγει τούς τε μαγίστρους ἀνθυπάτους τε καὶ πατρικίους στρατηγούς τε καὶ D ὀφφικιαλίους καὶ κλεισουράρχας, καὶ τούτων κατὰ τὸ εἰωθὸς προσκυνούντων τοὺς δεσπότας καὶ κατὰ τὰς οἰκείας ἱσταμένων τάξεις, διὰ νεύματος τοῦ βασιλέως λέγει ὁ πραιπόσιτος εὐήχως πῶς καὶ ἐναρμονίως „κελεύσατε." καὶ δὴ τούτων ἐξιόντων, δηλονότι μετὰ καὶ τῶν δεσποτῶν, πάλιν ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, ἔνθα ὁ τῆς βίγλης δρουγγάριος καὶ τοῦ πλωΐμου ἵσταται, μετὰ καὶ τῶν βασιλικῶν σπαθαρίων τῶν βασταζόντων τὰ βασιλικὰ ἅρματα, πίπτουσι κἀκεῖσε οἵ τε μάγιστροι καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ἀπευχαριστοῦσι τοὺς δεσπότας, δηλονότι Me. 24. a τοῦ τῆς καταστάσεως ἐν τῷ μέσῳ ἑστῶτος, καὶ διὰ νεύματος τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ εἰωθὸς νεύει ὁ πραιπόσιτος διὰ τῆς αὐτοῦ χλανίδος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύ- Ed. L. 7 σατε." (E.) Καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε συνεξίασι τοῖς δεσπόταις οἵ τε μάγιστροι καὶ οἱ λοιποὶ ἕως τοῦ μεγάλου κονσιστωρίου, ἐν ᾧ ἵσταται ὅ, τε τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου σταυρὸς καὶ ἡ τοῦ Μωσέως ῥάβδος· καὶ μὴν ὅ, τε πρωτοασηκρήτης καὶ ὁ πρωτονοτάριος, μετὰ τῶν ἀσηκρήτων καὶ βασιλικῶν νοταρίων καὶ λοιπῶν σεκρετικῶν νοταρίων τε καὶ χαρτουλαρίων καὶ

13. οἱ δὲ ed. 22. Verba βασ. νοτ. κ. λοιπ. σεκρ. νοτ. et mox καὶ om. ed.

portam stant, ubi et chrysotricliniarii adsunt. Tunc ad nutum Domini praepositus, inclinato versus Dominos capite, propria veste ostiario auream virgam tenenti signum dat: quatuor enim ostiarii aureas et gemmis pretiosis instructas virgas portant. Deinde egreditur, et magistros, proconsules, patricios, strategos, officiales et clausurarum praefectos adducit: quibus pro more salutantibus Dominos, et secundum suos ordines constitutis, ad nutum Imperatoris praepositus clare et harmonice dicit: *Iubete.* Et postquam cum Dominis ad onopodium exierunt, ubi drungarii vigiliae et rei navalis cum spathariis Imperatoriis, arma Imperatoris ferentibus, stant, procumbunt ibi magistri ac reliqui, et Dominos salutant, scilicet magistro caerimoniarum in medio constituto: ad Imperatoris vero nutum pro more praepositus veste sua signum dat, dicens: *Iubete.* (V.) Inde cum Dominis magistri et reliqui usque ad magnum consistorium, in quo crux S. Constantini et virga Mosis stant, una egrediuntur; et ibi primus a secretis et protosecretarius cum ipsis secretis, notariis Imperatoriis ceterisque secreticis atque notariis et chartulariis et omnibus in eum locum congregatis adest: stantibusque Dominis supra pulpitum ante camelaucium, praepositus iterum

Digitized by Google

δὴ πάντων ἐκεῖσε ἀθροιζομένων, καὶ τῶν δεσποτῶν ἱσταμένων ἄνωθεν τοῦ πουλπίτου ἔμπροσθεν τοῦ καμελαυκίου, πάλιν διὰ νεύματος τοῦ βασιλέως κατὰ τὸ εἰωθὸς νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ σιλεντιαρίῳ, (ἐκεῖσε γὰρ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κονσιστωρίου ἵστανται οἱ σιλεντιάριοι,) καὶ λέγει μεγάλως „κελεύσατε." καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται οἱ δεσπόται ἕως τοῦ τρικλίνου τῶν κανδιδάτων, (ἐκεῖσε γὰρ ὁ τοῦ Κυρίου B
ἵσταται κλῆρος,) καὶ ἀσπάζονται οἱ δεσπόται τὸν σταυρὸν τοῦ Κυρίου, δηλονότι ὑπὸ τοῦ σκευοφύλακος τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας προσφερομένου τοῖς δεσπόταις. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται οἱ δεσπόται ἀπερχόμενοι ἐν τῷ ὀκτακιόνῳ θόλῳ, ἤγουν εἰς τὴν πρώτην σχολὴν, ὅνπερ τὴν παλαιὰν καλοῦσι χαραγὴν, ἐν ᾧ ἵδρυται ὁ ἐξ ἀργύρου κατεσκευασμένος περικαλλὴς σταυρὸς, καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ. καὶ πάλιν ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται διὰ τοῦ τρικλίνου τῶν ἐκσκουβίτων· ἐκεῖσε γὰρ ἵστανται στιχηδὸν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ κατὰ τὰς οἰκείας τάξεις, τοὺς C
δεσπότας ἐκδεχόμενα, τά τε Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα τὰ λεγόμενα βῆλα, ὁμοίως καὶ τὰ εὐτύχια καὶ τὰ ἕτερα σκῆπτρα, πρὸς τούτοις τὰ σκεύη τῶν προτικτόρων καὶ σινατόρων, καὶ τὰ σκεύη τῶν δρακοναρίων, λάβαυρά τε καὶ καμπηδηκτόρια, μετὰ καὶ τῶν βάνδων, τοῦ συμπορεύεσθαι τοῖς δεσπόταις. (ς.) Ἐν Ms. 24. b
δὲ τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ τῶν ἐκσκουβίτων ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει ἵστανται ἐπὶ μακρῷ σκάμνῳ πρώτη τάξις, οἱ τοῦ κοιαίστωρος καγκελλάριοι, μετὰ καὶ τοῦ αὐτῶν δομεστίκου Ῥω-

10. προσφερόμενον Leich. 13. ὁ om. ed. 25. καγκελλάριοι emend. Leich., κελλάριοι ed. ex cod.

ad nutum Imperatoris signum uti mos est silentiario dat, (in medio enim consistorio silentiarii praesto sunt,) alta voce exclamans: *Iubete*. Inde Domini ad triclinium candidatorum procedunt, ubi sacer Domino clerus adest, et crucem a thesaurario eius ecclesiae ipsis allatam osculantur. Porro ad octangulum tholum seu primam scholam, quem locum *veterem monetam* vocant, ubi ex argento affabre elaborata et pulcherrima crux posita est, transeunt, et ter genu flexo cum cereis Deum venerantur; inde rursus per triclinium excubitorum pergunt, ubi ad dextrum et sinistrum latus secundum ordines suos turmae Romanae, *vela* dictae, praetoriani et reliquae cohortes militares, porro signa protectorum, senatorum et draconariorum, labara et campiductoria cum bandis stant Dominosque, ut eos comitentur, excipiunt. (VI.) In eiusdem excubitorum triclinii sinistra parte, in scamno longo, *primus ordo* stat, cancellarii quaestoris cum suo domestico, Romano sermone convenientes festo

Digitized by Google

μαΐζοντες τὰ τῇ ἑορτῇ ἁρμόζοντα· δευτέρα τάξις, ἵστανται καὶ αὐτοὶ ἐπὶ μακροσκάμνῳ οἱ λεγόμενοι διπανῖται, καὶ αὐτοὶ
D *τὰ εἰωθότα εὐφημοῦντες· καὶ τρίτη τάξις, ἵστανται ἐπὶ μακροσκάμνῳ οἱ νομικοὶ, καὶ αὐτοὶ τὰ εἰωθότα ἐπευχόμενοι τοὺς δεσπότας. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχονται εἰς τοὺς λύχνους, ἐν ᾧ ἵδρυται ὁ ἐξ ἀργύρου ἕτερος κατεσκευασμένος σταυρὸς, καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ γίνεται ἐκεῖσε ἐν τῷ τριβουναλίῳ πρώτη δοχή· ἤγουν εἰς τοὺς λύχνους, δηλονότι εἰς τὴν καμάραν, ἱσταμένων τῶν βασιλέων, δέχεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ*
Ed. L. 8 *καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ δημοκράτης, ἤγουν ὁ δομέστικος, τὸ λιβελλάριον τὸν δεσπότην, ἀφικόμενος δηλονότι ὑπὸ τοῦ τῆς καταστάσεως πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιδίδωσι τοῦτο τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἀκτολογοῦσιν ἐκεῖ οἱ τοῦ μέρους, ἤγουν ὁ δῆμος, κατὰ τὸ εἰωθὸς τοὺς δεσπότας, ἐν δὲ τῷ ἀκτολογεῖν τὸν δῆμον ὁ δομέστικος κατασφραγίζει τοὺς δεσπότας κατὰ τὴν εὐφημίαν τοῦ δήμου· αὐτὸ γὰρ τὸ τριβουνάλιον κατακοσμοῦσιν οἵ τε βεστιοπράται καὶ ἀργυροπράται διά τε βλατίων καὶ λοιπῶν ἐντίμων ἁπλωμάτων τε καὶ πέπλων, καὶ μὴν διά τε χρυσῶν*

2. *μακροσκάμμῳ* cod. 9. *ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι τῶν δεσποτῶν διερχομένων εἰς τοὺς λύχνους, ἀνάπτουσι τοὺς λύχνους κατὰ τὸν τύπον.* 13. *τῷ δεσπότῃ* Leich. 18. *ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι τοῦ δήμου ἀκτολογοῦντος κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀκτολογίας, ἤγουν τοῦ λαοῦ ἀποκρινομένου τοῖς κράκταις, κατασφραγίζει ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν κατ' ἄκρον τῆς αὐτοῦ χλανίδος πρὸς τὸν βασιλέα τρίτον· καὶ τῶν κρακτῶν λεγόντων ἔχει δεδεμένην ταῖς χερσί· πάλιν τοῦ λαοῦ λέγοντος, κατασφραγίζει μέχρις ἂν πληρωθῇ πᾶσα ἡ ἀκτολογία. ἡ δὲ ἡ τάξις καὶ ἡ ἀκτολογία καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς τελεῖται τῶν Βενέτων καὶ Πρασίνων.* 19. *τε* om. ed.

acclamationes dicentes. *Secundus ordo:* stant etiam in scamno longo, qui dipanitae dicuntur, et pro more acclamant. *Tertius ordo:* stant itidem in longo scamno nomici, felicia Dominis ut mos est apprecantes. Hi autem inde ad lychnos abeunt, ubi crux alia ex argento facta collocata est, et triplici adoratione, cereos manu tenentes, Deum venerantur; ibique in tribunali PRIMA exceptio fit. Stantes scilicet ad lychnos seu in camera Imperatores excipit ibi princeps Venetorum seu domesticus scholarum cum transitoria sua Veneta turba, et Domino libellum offert, nimirum per cerimoniarium ad Imperatorem adductus, qui eum praeposito tradit, et factiones seu populus Dominis ut consuetudo est acclamant, dum interim domesticus pro more secundum faustas populi precationes ipsos cruce signat. Tribunal ipsum vestiarii et fabri argentarii blatteis aliisque pretiosis aulaeis et peplis ornant, aureisque et

Digitized by Google

καὶ ἀργυρῶν παντοίων σκευῶν τοῦτο καταγλαΐζουσιν· ἐν γὰρ
τῷ αὐτῷ τριβουναλίῳ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἵστανται πλησίον B
τῶν λύχνων ἀπὸ τῶν δήμων, καὶ ἐπέκεινα οἱ κατὰ τὸν τότε
καιρὸν ἐντυγχάνοντες ἐνταῦθα ἐθνικοί, καὶ μὴν καὶ τὰ συστή-
ματα τῆς πόλεως καὶ οἱ περὶ τὸν ὕπαρχον ὀφφικιάλιοι,
μετὰ καὶ τοῦ συμπόνου καὶ τοῦ λογοθέτου τοῦ πραιτωρίου.
(Ζ.) Καὶ εἶθ' οὕτως ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται οἱ δεσπόται
ἕως τοῦ τρικλίνου τῶν σχολῶν, καὶ ἐν τῷ προπυλαίῳ τῶν
ἁγίων ἀποστόλων διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυ-
νήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ· καὶ γίνεται ἐκεῖσε δευτέρα Ms. 25. a
δοχή, καὶ δέχεται ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ἐκ-
σκούβιτος μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ αὐτοῦ δήμου τῶν Πρασί- C
νων, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται καθὼς προείρηται ἐν τῇ πρώτῃ
δοχῇ. καὶ εἶθ' οὕτως γίνεται τρίτη δοχὴ ἔνδοθεν τῆς χαλ-
κῆς, ἤγουν εἰς τὴν πύλην τῶν σχολῶν τὴν εἰσφέρουσαν εἰς
τὸν θόλον τῆς χαλκῆς, καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δημοκράτης
τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ
περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται κα-
θὼς προείρηται· καὶ τὰ ἔνδοθεν τῆς χαλκῆς πύλης εἰς τὸν
μέγαν θόλον δεξιᾷ μὲν ἵσταται τὸ ἰατρεῖον ἐπευχόμενον τοῖς
δεσπόταις, ἀριστερᾷ δὲ οἱ τῆς παλαίστρας, καὶ αὐτοὶ εὐφη-
μοῦντες τοὺς δεσπότας „εἰς πολλοὺς χρόνους καὶ ἀγαθοὺς ὁ
Θεὸς ἀγάγοι", καὶ τὰ ἑξῆς. (Η.) Καὶ ἐξιόντων τῶν δεσπο- D
τῶν εἰς τὴν χαλκῆν πύλην, ἐκεῖσε γὰρ ἵστανται δεξιᾷ καὶ

11. ἐσκούβιτος ed. 19. τὰ om. ed. 20. δεξιᾷ μὲν om. ed. 23. ἀγάγει cod.

omnis generis argenteis vasis splendidum reddunt. In eodem enim tribunali, ad dextram et sinistram prope lychnos factiones et post illas qui hoc tempore in urbe versantur peregrini, collegia item urbis, officiales praefecti cum assessore et logotheta praetorii adsunt. (VII.) Inde Domini usque ad triclinium scholarum procedunt, et in atrio S. S. apostolorum, ter genu flexo cum cereis Deum venerantur: atque ibi SECUNDA exceptio est, et tribunus Prasinorum seu excubitor cum factione sua transitoria Prasina eos excipit, ceteraque ut supra de prima factione dictum peragit. Ita et TERTIA intra chalcen seu in porta scholarum, quae ad tholum chalces ducit, stat, et excipit ibi tribunus Venetorum seu domesticus scholarum cum transitoria turba Veneta, ceteraque ut supra observatum est perficit. Intra aeneam portam in magno tholo ad dextram medicorum officium, Dominis fausta apprecans, adest; ad sinistram autem qui ex palaestra sunt, ipsique Dominis acclamant: *In multa bonaque tempora Deus inducat* etc. (VIII.) Exeuntibus Dominis in chalcen seu aeneam portam, ad dextram laevamque organarii stant,

Digitized by Google

Ed. L. 9 ἀριστερᾷ οἱ ὀργανάριοι, εὐφημοῦντες κατὰ τύπον τοὺς δεσπό-
τας. καὶ εἶθ' οὕτως γίνεται δοχὴ τετάρτη ἔξω τοῦ καγκέλ-
λου τῆς χαλκῆς, καὶ δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων
μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, δηλονότι ὄπισθεν τοῦ δημάρχου
ἱσταμένου καὶ τοῦ δευτερεύοντος αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται
καθὼς προείρηται. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε γίνεται πέμπτη δοχὴ
πρὸ τῆς μεγάλης πύλης τῆς εἰσφερούσης εἰς τὸν αὐγουστέωνα,
καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων μετὰ καὶ τοῦ
δήμου τοῦ ῥουσίου, δηλονότι ὄπισθεν τοῦ δημάρχου ἱσταμέ-
νου καὶ τοῦ δευτερεύοντος αὐτοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται
B καθὼς εἴρηται. καὶ μετὰ ταύτην γίνεται ἕκτη δοχὴ εἰς τὸ
ὡρολόγιον τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δήμαρχος
τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτε-
λεῖται καθὼς προείρηται. (Θ.) Καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρ-
χονται οἱ δεσπόται διὰ τῆς ὡραίας πύλης, καὶ ἀποστέφονται
ὑπὸ τῶν πραιποσίτων ἔνδον τοῦ βήλου τοῦ κρεμαμένου εἰς
τὴν καμάραν, ἤγουν εἰς τὸ προπύλαιον τοῦ νάρθηκος· ὁ δὲ
Ms. 25.b πατριάρχης ἐκδέχεται εἰς τὴν πύλην τοῦ νάρθηκος μετὰ τῆς
C συνήθους αὐτοῦ ὑπηρεσίας καὶ τάξεως, καὶ μετὰ τὸ ἀποστε-
φθῆναι τοὺς δεσπότας εἰσέρχονται πρὸς τὸν πατριάρχην,
καὶ ἐν πρώτοις μὲν προσκυνοῦσι τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον βαστα-
ζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρχιδιακόνου, καὶ εἶθ' οὕτως χαιρετίζουσι
τὸν πατριάρχην, καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν, καὶ ἀπέρχονται ἕως
τῶν βασιλικῶν πυλῶν, κἀκεῖσε διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κη-
ρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ, καὶ τῆς εὐχῆς

1. *ΣΧΟΛ.* *Εὐτυχῶς εἰς πολλὰς ἑορτάς.* Om. in ed. add. R.

Dominis, ut mos est, fausta acclamantes. Sic QUARTA receptio extra cancellos chalces fit, et Venetorum tribunus cum factione alba, stante scilicet a tergo tribuni, cumque eo, qui secundum ab ipso locum tenet, Dominos excipit, ceteraque ut supra expositum est peragit. Inde QUINTA receptio fit ante portam magnam augustalis, ubi princeps Prasinorum cum factione russa, scilicet pone ipsum adstante, cumque eo, qui secundas tenet, excipit, ceteraque ut dictum est peraguntur. Post ipsam SEXTA receptio in horologio sanctae Sophiae fit, et princeps Venetorum cum factione alba praesto est, ceteraque ut supra exposuimus perficiuntur. (IX.) Hinc per portam speciosam Domini transeunt, quibus a praepositis intra velum in camera seu in atrio narthecis suspensum corona adimitur. Patriarcha vero in porta narthecis cum consueto suo ministerio et ordine eos excipit, ad quem, corona deposita, Domini intrant, primumque flexo genu, sanctum evangelium ab archidiacono portatum venerantur; deinde patriarcham salutant et

Digitized by Google

ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τελουμένης, γίνεται ἡ εἴσοδος. τὰ δὲ
σκῆπτρα καὶ πάντα τὰ προγεγραμμένα σκεύη εἰσέρχονται,
καὶ ἵστανται εἰς τὴν ἐκκλησίαν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ εἰς τοὺς
ἰδίους τόπους· τὰ δὲ Ῥωμαῖα βῆλα καὶ τὰ πτυχία ἵστανται
ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς σωλέας, ὁ δὲ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου
σταυρὸς εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ βήματος. οἱ δὲ μάγιστροι D
καὶ ἀνθύπατοι καὶ οἱ λοιποὶ συγκλητικοὶ, μετὰ καὶ τῶν βα-
σιλικῶν ἀνθρώπων, ἵστανται καὶ αὐτοὶ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος
τῆς ἐκκλησίας εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, ἔνθα καὶ οἱ δεσπόται
διέρχονται. (I.) Καὶ ὅτε φθάσουσιν οἱ δεσπόται εἰς τὰ ἅγια
θύρια εἰς τὸ πορφυροῦν ὀμφάλιον, εἰσέρχεται μόνος ὁ πα-
τριάρχης ἔνδοθεν τῶν κιγκλίδων, κρατῶν τὸ εὐώνυμον ἅγιον
θυρίον. καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως
ἀπευχαριστήσαντες τῷ Θεῷ οἱ δεσπόται, εἰσέρχονται προσκυ-
νοῦντες τὴν ὑπὸ τοῦ πατριάρχου κρατουμένην ἁγίαν θύραν,
καὶ ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης γενόμενοι, ἀσπάζονται τὸ ταβλίον Ed. L. 10
τῆς ἁγίας ἐνδυτῆς, δηλονότι ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τοῦτο
σηκούμενον, καὶ τοῖς δεσπόταις πρὸς ἀσπασμὸν προσαγόμε-
νον, καὶ εἶθ' οὕτως ἁπλοῦσιν ἐπάνω τῆς ἁγίας τραπέζης τοὺς
δύο κατὰ τὸ εἰωθὸς λευκοὺς ἀέρας, καὶ προσκυνοῦσι διὰ χει-
ρὸς τοῦ πατριάρχου τὰ ἐπιδιδόμενα αὐτοῖς δύο ἅγια ποτή-
ρια καὶ τοὺς δύο ἁγίους δίσκους καὶ τὰ ἅγια σπάργανα. καὶ
εἶθ' οὕτως διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ αὐτοῦ ἁγίου βήματος
εἰσέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ κυκλίν, Ms. 26.a

4. ἴσ. εὐτυχεῖα. Leich.

osculantur, ac progressi ad Imperatorias portas, ibi quoque ter genu flexo et accensis cereis, Deum adorant, peractaque a patriarcha supplicatione, introitus fit. Turmae vero militum et cohortes omnes supra memoratae ingrediuntur, et in ecclesia ad dextrum sinistrumque latus in locis propriis adsunt. Romana autem vela et cohortes utrimque in solea sancta, Constantini crux in dextra bematis parte stat. Magistri, proconsules ceterique senatores et Imperatorii ministri in dextro ecclesiae latere in locis suis adstant, qua etiam Domini transeunt. (X.) Quibus ad sanctas ianuas et purpureum umbilicum progressis, patriarcha solus intra cancellos ingreditur, sinistram sanctam ianuam occupans. Postquam vero Domini ter cum cereis Deum adorarunt, occupatam a patriarcha ianuam venerantes intrant, sacraeque adstantes mensae, sanctum altaris instratum, a patriarcha scilicet sublatum, et ipsis, ut osculentur, admotum, osculantur, deinde duos, ut mos est, albos aëres sacrae mensae imponunt, et porrecta a patriarcha, duos sacros calices duosque sacros discos et fascias flexo genu venerantur. Deinde cum patriarcha per dextram partem sancti bematis concham altaris, ubi inaurata

ἐν ᾧ ἵδρυται ἡ διάχρυσος ἁγία σταύρωσις, καὶ πάλιν ἐκεῖσε κατὰ τὸ εἰωθὸς διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ πατριάρχης B τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τὸν θυμιατὸν, καὶ θυμιᾷ τὴν αὐτὴν ἁγίαν σταύρωσιν, καὶ ἀσπαζόμενοι τὸν πατριάρχην ἀποχαιρετίζουσιν αὐτὸν, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ πρὸ τοῦ μητατωρίου ὄντι εὐκτηρίῳ, κἀκεῖσε διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ, καὶ ἀσπαζόμενοι τὸν τίμιον σταυρὸν, ἐν ᾧ πάντα τὰ σύμβολα τοῦ πάθους τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ, ἐμφέρονται καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ μητατωρίῳ. (ΙΑ.) Ὅτε δὲ μέλλουσι τὰ ἅγια δῶρα τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ προσαχθῆναι, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι, καὶ ὑπομιμνήσκουσι τοὺς δεσπότας, καὶ περιτιθέασιν αὐτοὺς τὰς ἑαυτῶν χλαμμύδας, καὶ ἐξέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τῶν χλαμμύ- C δων αὐτῶν ἀποσκέπαστοι, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ κουβουκλείου καὶ τῆς συγκλήτου, ὀψικευόμενοι ὑπὸ τῶν σκήπτρων καὶ τῶν λοιπῶν σκευῶν, καὶ ἀπέρχονται ὄπισθεν τοῦ ἄμβωνος· ἐκεῖσε γὰρ τὰ ἅγια σκεύη ἵστανται ἐκδεχόμενα, καὶ αἱ τῶν δεσποτῶν λαμπάδες ἐκεῖσε οὕτως ἵστανται ἅπτουσαι. καὶ δὴ παραγενομένων ἐκεῖ τῶν δεσποτῶν, αἴρουσιν οἱ πραιπόσιτοι τὰς λαμπάδας, καὶ ἐπιδιδοῦσιν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν δεσποτῶν, καὶ ὀψικεύουσιν οἱ δεσπόται μετὰ τῶν λαμπάδων τὰ ἅγια, μετὰ καὶ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ κουβουκλείου. καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ τὰ λοιπὰ D σκεύη ἵστανται ἐν ταῖς οἰκείαις τάξεσι, καὶ οἱ δεσπόται ἀπερ-

10. Θεοῦ ἐμφέρονται, εἰσέρχονται ed.

sancta crucifixio exstat, intrant, atque hic iterum ter genu flexo cum cereis, ut mos est, Deum venerantur; post magno Imperatori patriarcha thuribulum tradit, qui sanctam cruci fixi imaginem incensat: deinde patriarcham osculantes, vale ipsi dicunt, et quod ante metatorium est oratorium ingressi, per tripliccm genuflexionem cum cereis Deum venerantur, ac reverendam crucem, qua omnia passionis Dei ac Domini nostri symbola continentur, osculati, metatorium intrant. (XI.) At sacra dona cum sancto altari imponenda sunt, intrantes praepositi Dominos admonent, qui suis chlamydibus ab ipsis induti, egrediuntur, perque dextrum ecclesiae latus cum cubiculariis et senatu, a turmis ac reliquis ministris stipati, transeunt, et retro ambonem, ubi sacra vasa praesto sunt lucernaeque Dominorum accensae, abeunt. Quo postquam pervenere, praepositi lucernas sumunt, easque Dominis in manus tradunt, qui cum ipsis sacra, senatu et cubiculariis comitantibus, sequuntur. Sceptra et reliquae turmae suo ordine adstant, Domini vero per soleam abeuntes, et extra sacras portas, primus quidem ad dextram, secundus ad sinistram,

Digitized by Google

χόμενοι διὰ τῆς σωλέας, ἵστανται ἔξω τῶν ἁγίων θυρῶν, ὁ μὲν πρῶτος δεσπότης δεξιᾷ, ὁ δὲ δεύτερος ἀριστερᾷ, τιθέν- D *τες τὰς τούτων λαμπάδας ἐν τοῖς στήθεσι τῶν ἁγίων θυρῶν. τὰ δὲ ἅγια εἰσερχόμενα εἰς τὴν σωλέαν ἵστανται, καὶ ἔρχεται ὁ ἀρχιδιάκονος, καὶ θυμιᾷ τοὺς δεσπότας, καὶ εἶθ' οὕτως τὸν πατριάρχην, καὶ μετὰ τούτων τὴν ἁγίαν τράπεζαν· καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται πάντα τὰ ἅγια, καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν πάντα ἀποχαιρετίζουσι οἱ δεσπόται τὸν πατριάρχην, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ βήματος ἔξωθεν, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ μετὰ τοῦτο ἐξέρχονται πάλιν οἱ δεσπόται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι εἰς τὴν ἀγάπην, καὶ* Ed. L. 11 *ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ βήματος πρὸς τὸ μητατώριον ἵσταται ὁ πατριάρχης ἔνδον τῶν κιγκλίδων, καὶ ἐν πρώτοις οἱ δεσπόται ἀσπάζονται τὸν] πατριάρχην ἱστάμενον ἔξω τῶν κιγκλίδων, καὶ μετ' ἐκεῖνον τόν τε σύγκελον καὶ τοὺς μητροπολίτας καὶ ἀρχιεπισκόπους καὶ τὸν πρωτοπαππᾶν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ πατριάρχου· εἰσάγονται δὲ οὗτοι πάντες οἱ τοὺς δεσπότας ἀσπαζόμενοι διὰ χειρὸς τοῦ ῥεφερενδαρίου, καὶ εἶθ' οὕτως ἀσπάζονται πάλιν τὸν πατριάρχην, καὶ ἵστανται ὑποκάτω ὀλίγον τῶν κιγκλίδων, καὶ ἀσπάζονται τοὺς τῆς συγκλήτου πάντας· πάντες γὰρ οὗτοι* B *διὰ χειρὸς τοῦ τῆς καταστάσεως εἰσάγονται· καὶ ἀποχαιρετίζοντες οἱ δεσπόται τὸν πατριάρχην, εἰσέρχονται ἐν τῷ μητατωρίῳ. (IB). Ὅτε δὲ φθάσει ἡ κοινωνία, πάλιν ἐξέρχονται οἱ δεσπόται ἐν τῷ προειρημένῳ σχήματι, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ βήματος, καὶ δέχονται κἀκεῖσε*

14. *ἱσταμένου* cod.

constituti, lucernas suas in pectoralibus sacrarum ianuarum reponunt. Sacra in soleam dum ingrediuntur, subsistunt, et venit archidiaconus, Dominos, patriarcham, postremo sacram tabulam thure incensans. Hoc modo postea sacra omnia intrant, quo facto Domini, vale patriarchae dicto, per dextram bematis partem discedunt, metatorium petunt rursusque eodem modo ac ritu ad agapen seu osculum pacis prodeunt: in dextro bematis latere ad metatorium patriarcha intra cancellos stat, quem Domini extra cancellos progressum ante omnes, deinde syncellum, metropolitas, archiepiscopos, protopapam magnae ecclesiae et officiales patriarchae osculantur. Hi omnes ad Dominos osculandos manu referendarii adducuntur, et postea rursus patriarcham osculantur, pauloque infra cancellos constituti, eundem honorem senatoribus omnibus, qui per cerimoniarium adducuntur, exhibent: Domini, vale patriarchae dicto, metatorium ingrediuntur. (XII.) Postquam communio advenit, Domini eo ritu, quem supra explicavimus, in dex-

Digitized by Google

τὴν ἁγίαν κοινωνίαν, καὶ ἀσπαζόμενοι κατὰ τὸ εἰωθὸς τὸν
πατριάρχην, εἰσέρχονται ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ χραματί-
ζουσιν ἐκεῖσε μετὰ τῶν μεγιστάνων καὶ οἰκειοτέρων ἀνθρώ-
πων τῆς συγκλήτου· καὶ μετὰ τὸ χραματίσαι τοὺς δεσπότας
εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι μετὰ καὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἀλλαξί-
C μων, καὶ ἐπιτιθέασι τοῖς δεσπόταις τὰς ἑαυτῶν χλανίδας,
καὶ εἶθ' οὕτως εἰσάγουσιν οἱ αὐτοὶ πραιπόσιτοι τὸν πατριάρ-
χην, καὶ ἀσπάζεται τοὺς δεσπότας, καὶ συνέξεισιν αὐτοῖς
ἕως τῆς μικρᾶς θύρας τῆς εἰσφερούσης πρὸς τὸ ἅγιον φρέαρ.
ἐν γὰρ τῇ φλιᾷ τῆς αὐτῆς θύρας ἵστανται οἵ τε δεσπόται
καὶ ὁ πατριάρχης, ὁ δὲ πραιπόσιτος καὶ ὁ ἄργυρος ἵσταν-
ται ἔξω τῆς αὐτῆς θύρας· καὶ δὴ διὰ χειρὸς τοῦ ἀργύρου
Ms. 27. a λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος τὰ χρυσᾶ βαλάντια καὶ ἐπιδίδωσι
τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς δίδωσι τοῖς μέλλουσι ταῦτα
λαμβάνειν, κράζοντος δηλονότι τοῦ ἀργύρου· „τῷ ὁ δεῖνα δε-
σπόται ἀγαθοί·" εἰσὶ δὲ οἱ λαμβάνοντες ταύτην τὴν εὐεργε-
σίαν διὰ χειρὸς τοῦ δεσπότου ὅ, τε ἀρχιδιάκονος καὶ οἱ ὀστιά-
D ριοι καὶ οἱ ψαλταὶ καὶ οἱ πένητες καὶ οἱ προσμονάριοι.
καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρ-
χου, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ βήλῳ τῷ κρεμαμένῳ εἰς τὸ ἅγιον
φρέαρ, καὶ στέφει αὐτοὺς ὁ πατριάρχης. καὶ μετὰ τὸ στε-
φθῆναι αὐτοὺς λαμβάνουσιν ἐκ χειρὸς τοῦ πατριάρχου τὰς
εὐλογίας, ἤτοι προσφορὰς, καὶ ἀντιδίδουσι ταύτας τοῖς πραι-
ποσίτοις, καὶ μετὰ ταῦτα δίδωσι τοῖς δεσπόταις ὁ πατριάρ-
χης τὰ ἄλειπτα, καὶ ἀντιλαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν τὰ

23. ἀντιδιδοῦσι ed. Formam δίδω, δίδει constanter in cod. obtinere observat R.

trum bematis latus se conferunt, sacram ibi communionem excipientes, et patriarcham pro more osculati, metatorium ingrediuntur, ibique cum optimatibus et quibus familiariter utuntur senatoribus confabulantur; quo facto praepositi cum iis, qui mutatoriis praesunt, intrant, suisque tunicis Dominos induunt, deinde iidem patriarcham adducunt, qui eos osculatus, ad parvam ianuam usque sacrum ad puteum ducentem cum ipsis egreditur. Intra huius enim ianuae limen Dominus et patriarcha, praepositus vero et argento praefectus extra illud, subsistunt. Tunc praepositus ex argyri seu argento praefecti manu marsupia auro plena sumit, traditque Imperatori, hic iis, qui ea accipere debent, clamante argyro: *N. N. Domini boni!* Hoc autem beneficio archidiaconus, ostiarii, psaltae, pauperes et ecclesiae custodes a Domino afficiuntur. Deinde Domini cum patriarcha exeunt, et velum in sacro puteo suspensum intrant, eosque patriarcha coronat. Quo facto sacras e patriarchae manu oblatas seu panem benedictum accipiunt, easque praepositis

Digitized by Google

ἀποκόμβια· καὶ ἀσπάζονται οἱ δεσπόται τοῦτον, καὶ ἐξίασι Ed.L. 12 τοῦ ἁγίου φρέατος. καὶ γίνεται πρώτη δοχὴ ἔξω τοῦ ἁγίου φρέατος. (ΙΓ.) Καὶ δέχεται κἀκεῖσε τὸ μέρος τῶν Βενέτων μετὰ καὶ τοῦ ἑαυτῶν δημάρχου, καὶ ἀκτολογοῦσι τοὺς δεσπότας κατὰ τὸ εἰωθός· λιβελλάρια γὰρ οὐ δίδονται ἐν τῇ ὑποστροφῇ τῶν δεσποτῶν καθὼς καὶ ἐν τῇ ἀφίξει αὐτῶν· τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δοχῆς ἐπιτελεῖται καθὼς προείρηται. καὶ πάλιν γίνεται δευτέρα δοχὴ εἰς τὴν ἔξω τοῦ χύτου τῆς χαλκῆς τοῦ ἐκεῖσε φορνικοῦ καμάραν εἰς τὴν σιδηρᾶν πύλην, καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων μετὰ καὶ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου· τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δοχῆς ἐπιτελεῖται B καθὼς προείρηται. καὶ εἶθ' οὕτως γίνεται τρίτη δοχὴ ἔνδοθεν τῆς χαλκῆς πρὸς τὴν πύλην τὴν εἰσφέρουσαν εἰς τὰς σχολάς, καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ αὐτοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δοχῆς ἐπιτελεῖται καθὼς προείρηται. καὶ μετὰ ταύτην γίνεται τετάρτη δοχὴ εἰς τὸ προπύλαιον τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἤγουν εἰς τὰς σχολάς, καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος, μετὰ τοῦ περατικοῦ αὐτοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου· τὰ

1. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ὀφείλει ἔχειν τὸ ἀ[πο]κόμβιον χρυσοῦ λίτ. ι καὶ ε[ἰ μὲν] ἔστιν εἷς βασιλεύς, [δίδωσι] τὰς ι λίτ., εἰ δὲ δύ[ο] εἰσίν, εἴτε καὶ γ' εἰσίν, . . ονται αἱ δέκα λίτραι, ε . . εἰ καὶ γ' πλὴν τοῦ . . . βασιλέως, ὀφείλει εἶναι τ[οῦτο] τὸ ποσὸν τοῦ δὲ . . . . ὑπὲρ τῶν ἄλλων τῶν Δ . . . . ἐξίσης ὡς συμο . . . ρουσθ . . . διὰ τῶν ἀμφοτέρ . . . τὰς δέκα λίτρας. Suppletum et emend. ex cod., ut hic exhibetur, a Reiskio. 2. Verba καὶ γίνεται— φρέατος om. ed.

reddunt; deinde patriarcha unguenta ipsis offert, et apocombia ab eis recipit, eumque osculati Domini, e sacro puteo recedunt. Et fit PRIMA receptio extra sacrum puteum. (XIII.) Ibi quoque Venetorum factio cum tribuno suo eos excipit et ut mos est Dominis acclamat: libelli enim in reditu Dominorum uti dum exeunt non dantur: cetera autem, quae ad hunc ritum pertinent ut supra relatum fuit peraguntur. Rursus SECUNDA receptio fit extra fornicem chalces in camera ad ferream portam, et excipit ibi Dominos tribunus Prasinorum cum transitoria sua factione russa: cetera vero, quae in receptionibus observare convenit, ut supra notatum est perficiuntur. Sic TERTIA intra chalcen ad portam, quae in scholas ducit, receptio fit, et excipit ibi tribunus Venetorum seu domesticus scholarum cum factione sua transitoria alba, et reliqua ut supra diximus exsequitur. Deinde QUARTA receptio fit in atrio S. S. apostolorum sive in scholis, et ibi quoque tribunus Prasinorum seu excubitor cum factione sua transitoria russa adest: cetera vero ut

Digitized by Google

δὲ λοιπὰ τῆς δοχῆς ἐπιτελεῖται καθὼς προείρηται. καὶ τε-
C λευταία δοχὴ γίνεται εἰς τὸ τριβουνάλιον, ἤγουν πρὸ τῶν
Ms. 27. b λύχνων, καὶ δέχεται κἀκεῖ ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ αὐτοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ τῆς δοχῆς ἐπιτελεῖται καθὼς προείρηται.
(ΙΔ.) Καὶ δὴ μετὰ ταύτην τὴν δοχὴν διέρχονται οἱ δεσπόται διά τε τῶν λύχνων καὶ τοῦ τρικλίνου τῶν ἐκσκουβίτων, ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἐκσκουβίτοις πάλιν εὐφημοῦσι τὰς εὐφημίας οἵ τε νομικοὶ καὶ οἱ διπανῖται καὶ οἱ τοῦ κοιαίστωρος καγκελλάριοι καθὼς καὶ προείρηται, δηλονότι ἐν τοῖς οἰκείοις
D τόποις ἱστάμενοι. τῶν δὲ δεσποτῶν διερχομένων διὰ τοῦ τρικλίνου τῶν κανδιδάτων ἐν τῇ θύρᾳ τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου τῇ ἐξαγούσῃ ἐπὶ τὸ ἐξάερον τῶν δεκαεννέα ἀκκουβίτων, ἵστανται δύο βουκάλιοι, τὰ συνήθη τῆς ἑορτῆς λέγοντες τοῖς δεσπόταις· καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχονται ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, κἀκεῖσε δηλονότι ἐναπομενόντων καὶ ἐπευχομένων τοῖς δεσπόταις, ὅ, τε πρωτοασηκρήτης καὶ ὁ πρωτονοτάριος μετὰ
Ed. L. 13 τῶν ἀσηκρητῶν καὶ λοιπῶν ὀφφικίων, τούς τε νοταρίους καὶ χαρτουλαρίους καὶ λοιπούς· ἐν δὲ τῷ ὀνοποδίῳ πάλιν ἵστανται οἱ βασιλικοὶ ἄνθρωποι, μετὰ καὶ τοῦ κατεπάνω αὐτῶν καὶ τοῦ δομεστίκου αὐτῶν· οἱ δὲ μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι ἅμα τοῦ τῆς καταστάσεως εἰσέρχονται ἐν τῷ στεναχίῳ τῆς χρυσῆς χειρὸς, καὶ ἵστανται δεξιᾷ μὲν οὗτοι, ἀριστερᾷ δὲ οἱ τοῦ χρυσοτρικλίνου.
(ΙΕ.) Καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν διερχομένων μετά τε τοῦ μαγλα-

supra expositum fuit a factione perficiuntur. ULTIMA fit in tribunali seu ante lychnos, ubi Venetorum princeps seu domesticus cum transitoria sua factione alba exspectat: ceteraque ut supra ostendimus observantur. (XIV.) Post hanc receptionem Domini per lychnos et triclinium excubitorum digrediuntur, ubi rursus tam nomici, quam dipanitae et quaestoris cancellarii, solennes apprecationes ut supra dictum est in locis suis constituti, recitant. Per candidatorum vero triclinium transeuntibus Dominis, in porta ipsius triclinii, quae in atrium novendecim accubitorum ducit, vocales musici duo stant, Dominis quae festo hoc die mos est apprecantes. Inde consistorium adeunt, ubi quoque excepturi Dominos faustaque ipsis precaturi adsunt protosecretarius et protonotarius cum a secretis ceterisque officiis, notariis, chartulariis et reliquis. In onopodio stant Imperatoris famuli cum capitaneo et domestico suo: magistri, proconsules, patricii et officiales cum cerimoniario angiportum aureae manus intrant, et ipsi quidem ad dextram, ad sinistram vero ministri aurei triclinii adstant. (XV.) Digredientibus vero Dominis cum clava armatis et magnis excubiis, acclamant omnes, tum

Digitized by Google

βίου καὶ τῆς μεγάλης ἑταιρείας, ἐπεύχονται πάντες οἱ κἀκεῖσε ἱστάμενοι καὶ οἱ τοῖς δεσπόταις συνιόντες. τῶν δὲ B δεσποτῶν μόνων εἰσερχομένων ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ αὐγουστέως, κἀκεῖσε γὰρ οἱ τοῦ κουβουκλείου προπορευόμενοι μετὰ τῶν πραιποσίτων, καὶ αὐτοὶ κἀκεῖσε στιχηδὸν ἐπὶ ἀκκουβίτων ἵστανται, καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν μετὰ τῶν κοιτωνιτῶν καὶ μόνων εἰσιόντων, κλείονται μὲν αἱ τοῦ αὐγουστέως θύραι διὰ τῶν Ms. 28. κουβικουλαρίων, ὁ δὲ πραιπόσιτος λέγει ταύτην Ῥωμαϊκὴν λέξιν· „βίτ." καὶ δέχεται ὁ τοῦ κουβουκλείου φωνοβόλος, καὶ λέγει εὐήχως πῶς καὶ ἐναρμονίως· „καλῶς". καὶ ἀποκρίνονται οἱ τοῦ κουβουκλείου πάντες καὶ λέγουσιν· „καλῶς ἤλθετε οἱ μουλτουσανοι·" ἐν δὲ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ κυριακῇ, ἤγουν τοῦ ἁγίου πάσχα, καὶ μόνον προστιθέασι καὶ ταύτην τὴν Ῥω- C μαίαν λέξιν „ἄνω φιλλικήσιμε." (Ιϛ'.) Καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ κουβουκλείου ἐν τῷ ὀκταγώνῳ κουβουκλείῳ τῷ πρὸ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ ἐκεῖσε ἀποστέφονται, ἐκβάλλοντες καὶ τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς Δάφνης ἀπὸ διβητησίων, κἀκεῖσε σκεπαζόμενοι καὶ τὰ χρυσοπερίκλειστα ἀμφιεννύμενοι σαγία, εἰσέρχονται εἰς τὸ ἱερὸν παλάτιον, δηλονότι προπορευομένων τῶν πραιποσίτων μετὰ τοῦ κουβουκλείου. καὶ δὴ ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ εἰσιόντος τοῦ κουβουκλείου μετὰ τῶν πραιποσίτων, ἵστανται στιχηδὸν ἐπ' εὖρος τοῦ αὐτοῦ χρυσοτρι- D κλίνου, καὶ τῶν δεσποτῶν διερχομένων, ἐπεύχονται τὸ „εἰς

14. *Ἀνωφιλλικήσιμε* ed. 18. *διβητησίων.* Sic R. pro *διβητησίω* quod cod. exhibet, *διβητησίου* ed. 24. *ἐπεύχονται* R. ex scriptura cod. *ἐπευ* superscripto *χ*, *ἐπεύχεται* ed.

ibi constituti, tum qui Dominos comitantur. Ipsi vero soli triclinium augustalis intrant, (nam eo quoque cubicularii cum praepositis praecedunt,) et ordine in accubitis adstant, Dominisque cum solis cubiculariis ingressis, ianuae augustalis a cubiculariis clauduntur: praepositus Romanam vocem: *Fit*, pronunciat. Praecentor cubiculi eos excipit, dicitque sonore et harmonice: *Feliciter:* cubicularii omnes respondent: *Feliciter venistis: multos annos!* In sancta vero et magna dominica seu sancti Paschatis has tantum Romanas voces addunt: *Annos felicissimos!* (XVI.) Postea Domini cum cubiculariis octangulum cubiculum, quod est ante S. Stephani aedem, ingrediuntur, et ibi tunicas et coronas deponunt. Cubiculum Daphnes ingressi, debetesium induunt, et auro praetextis sagis ornati, sacrum palatium intrant, praepositis scilicet cum cubiculo praeeuntibus. Quod postquam una cum praepositis aureum triclinium intravit, ordine ad orientalem eius plagam constitutum, Dominis transeuntibus acclamat: *In multa bonaque tempora Deus maiestatem vestram inducat!* Egres-

Digitized by Google

πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους ὁ Θεὸς ἀγάγοι τὴν βασιλείαν ὑμῶν." τῶν δὲ τοῦ κουβουκλείου μετὰ τῶν πραιποσίτων ἐξιόντων, ὑποστρέφουσιν οἱ δεσπόται, καὶ τῷ Θεῷ ἀπευχαριστοῦσιν, εὐχὴν ἀποδιδόντες ἐν τῇ κόγχῃ τοῦ αὐτοῦ χρυσοτρικλίνου, ἐν ᾧ ἱστόρηται ἡ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ θεανδρίκελος ἁγία εἰκὼν ἐπὶ θρόνου καθεζομένη, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται ἐν τῷ ἱερῷ αὐτῶν κοιτῶνι. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι κατὰ τὴν τάξιν ταύτην καὶ τὸν τύπον ἐπιτελεῖται
Ed. L. 14 ἥ τε ἁγία καὶ μεγάλη κυριακὴ τοῦ πάσχα καὶ ἡ ἁγία πεντηκοστὴ καὶ ἡ θεολαμπὴς μεταμόρφωσις ἥ τε ἁγία καὶ γενέθλιος τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ ἑορτὴ καὶ ἡ ἁγία ὑπέρλαμπρος τῶν φώτων ἡμέρα. (ΙΖ.) Χρὴ γινώσκειν, ὅτι τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ κυριακῇ ἐξιόντων τῶν δεσποτῶν κατὰ τὸν προειρημένον τύπον καὶ ἀλλασσόντων τὰ ἑαυτῶν διβητήσια
Ms. 28. b ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς Δάφνης, ὅτε ἀποσυναχθῶσι πάντες οἱ τῆς συγκλήτου ἐν τῷ πόρτηκι τοῦ μεγάλου τρικλίνου τῶν ιθ' ἀκκουβίτων καὶ ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι,
B καὶ ὑπομιμνήσκουσι τοὺς δεσπότας, καὶ βάλλουσιν οἱ δεσπόται τὰ ἑαυτῶν τζιτζάκια, καὶ ἐξέρχονται διὰ τοῦ μεγάλου ἀκκουβίτου τῶν ιθ' ἀκκουβίτων, ὀψικευόμενοι ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγλαβιτῶν καὶ τῆς ἑταιρείας, ἱσταμένων δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τοῦ τοιούτου τρικλίνου, ἐν δὲ τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου καθέζονται ἐν τοῖς χρυσοῖς καὶ διαλίθοις σελλίοις. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ὅ, τε ῥαί-

11. ἡμῶν Θεοῦ — καὶ ἁγία ed. 19. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι τὰ τζιτζάκια ἐκ τῆς χαζάρικος φορέουσι, ἅτινα ἀπὸ τῆς χαζάρικος τῆς αὐγούστης ὑπεδείχθησαν ἐν ταύτῃ τῇ βασιλίδι θεοφυλάκτῳ πόλει.

sis autem cubiculariis cum praepositis, Domini reversi, ad Deum precantur in concha aurei triclinii, ubi Domini ac Dei nostri divina sanctaque imago humana specie in throno collocata cernitur, oratione facta: post haec ad sacrum suum cubiculum discedunt. Sciendum vero est, secundum hunc ordinem et ritum sanctam magnamque dominicam Paschatis, sanctam Pentecosten, divino splendore coruscantem transfigurationem, sanctum ac natale Domini Deique nostri festum et sacram splendidamque diem luminum celebrari. (XVII.) Porro notandum est, quod, cum in sancta magnaque dominica ritu ac more supra exposito procedunt, suaque dibetesia in cubiculo Daphnes mutant, postquam senatores omnes in porticu magni triclinii XIX accubituum et oenopodio convenerunt, praepositi Dominos monituri intrent. Hi sua tzitzacia induunt perque magnum accubitum XIX accubitorum inter obsequia cubiculi, manclavitarum et corporis custodum, qui ad dextrum et sinistrum triclinii latus stant, exeunt, et in dextra triclinii parte in deauratis gem-

κτωρ καὶ οἱ πραιπόσιτοι καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἀσπάζονται τοὺς δεσπότας, καὶ μετὰ τοῦτο διὰ νεύματος τοῦ δεσπότου νεύει διὰ τῆς ἑαυτοῦ χλανίδος τῷ ὀστιαρίῳ τῷ τὴν χρυσῆν βέργαν κατέχοντι, καὶ ἐξέρχεται τοῦ εἰσάξαι ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ μέρους στιχηδὸν τόν τε κατεπάνω τῶν βασι- C λικῶν, μετὰ καὶ τοῦ δομεστίκου καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου τοῦ τε τῆς καταστάσεως καὶ τῶν σιλεντιαρίων καὶ τοῦ ἀδμηνσουναλίου. καὶ εἰσερχόμενος ὁ ὀστιάριος ἔνδοθεν τοῦ βήλου, ἵσταται, καὶ λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ δεσπότου, καὶ διὰ τῆς οἰκείας χλανίδος νεύει τῷ ὀστιαρίῳ, καὶ δὴ ὁ ὀστιάριος σχηματοειδῶς πῶς προσκυνῶν τοὺς δεσπότας, μετὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὀπισθίως κρούει τὸ βῆλον, καὶ διὰ τοῦ βήλου ὑπὸ τῶν σιλεντιαρίων συρομένου εἰσάγονται οἱ προειρημένοι, καὶ ἀσπάζονται καὶ αὐτοί, καὶ πάλιν ἐξίασιν εἷς καθ' εἷς δι' ἧς ἦλθον ὁδοῦ. (ΙΗ.) Καὶ μετὰ ταῦτα ἀνίστανται οἱ δεσπόται, καὶ αἴρουσιν οἱ κουβικουλάριοι τὰ D σελλία, καὶ ἱστῶσιν αὐτὰ εἰς τὴν ἐκ κισσοῦ καὶ μυρρίνης καὶ δενδρολιβάνου κατεσκευασμένην ἐν εἴδει τοῦ ταῦ στοιχείου φῖναν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου. καὶ εἶθ' οὕτως λαμβάνει πάλιν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ δεσπότου, καὶ εἰσέρχεται μέσον τῆς αὐτῆς φίνας, καὶ προσκυνεῖ σχηματοειδῶς πῶς, καὶ ἐξέρχεται τοῦ εἰσαγαγεῖν τὰ βῆλα. καὶ συνεξίασιν αὐτῷ καὶ οἱ δύο ὀστιάριοι, καὶ ἵστανται ἔνδοθεν τοῦ βήλου, καὶ ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν, ἤγουν ὁ δεξιός, προσ- Ed. L. 15.

4. καὶ τὴν ed. 5. ἀπὸ δεξ. ed. κατ' ἐπάνω ed., καπετάνω coni. Leich.

matisque sellis consident. Tunc rector, praepositi, cubicularii intrant, et Dominos osculantur: postea vero ad nutum Domini praepositus sua veste ostiario virgam auream gestanti signum dat, qui egreditur, ut a dextro latere capitaneum Imperatoriorum cum domestico et aurei triclinii praefecto, cerimoniario, silentiariis et admissionali ordine adducat. Intra velum autem postquam ostiarius venit, subsistit nutumque praepositus a Domino accipit, et sua veste ostiario signum dat, qui ad pedes Dominorum decenter procumbens, dextra manu retro velum pulsat, per quod a silentiariis reductum, supra memorati adducuntur, qui et ipsi Dominos osculantur, rursusque unus post alterum qua venerant via egrediuntur. (XVIII.) Postea surgunt Domini, sellasque sublatas cubicularii in porticu, ex hedera, myrrha, ligno thuris, ea forma, quam littera T habet, constructa in medio eius triclinii, collocant. Rursus nutum a Domino praepositus accipit, mediamque porticum decenter se prosternens intrat, post adducendorum velorum causa egreditur. Una cum ipso duo ostiarii exeunt, intraque velum subsistunt, quorum unus ad dextram consti-

Digitized by Google

Ms. 29. a κυνῶν καὶ αὐτὸς σχηματοειδῶς πῶς τοὺς δεσπότας, καὶ οὕτως μετὰ τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὀπισθίως κρούει τὰ δύο βῆλα. οἱ δὲ σιλεντιάριοι σύρουσι διχῶς τὰ βῆλα, οἷον δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, καὶ εἰσέρχεται ὁ πραιπόσιτος, προπορευόμενος τῇ τάξει τῶν τε μαγίστρων καὶ ἀνθυπάτων, ἤγουν τῶν φορούντων τοὺς δώδεκα χρυσοϋφάντους λώρους. καὶ ὁ μὲν πραιπόσιτος ἵσταται εἰς τὸν ἴδιον τόπον, ὁμοίως καὶ οἱ ὀστιάριοι ἵστανται εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, οἱ δὲ μάγιστροι καὶ οἱ λοιποὶ ἀσπάζονται κατὰ τύπον τοῖς δεσπόταις· πρῶτον μὲν τοῖς αὐτῶν γόνασι, ἔπειτα καὶ ταῖς χερσὶν, καὶ εἶθ' οὕτως
B τῷ στόματι, καὶ ἵστανται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ κατὰ τὰς οἰκείας τάξεις. (ΙΘ.) Καὶ πάλιν ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι μετὰ τῶν αὐτῶν ὀστιαρίων, καὶ εἰσέρχονται πάλιν οἱ δύο ὀστιάριοι καθὼς προείρηται, καὶ ἐνεργεῖ ὁ ἀριστερᾷ ἱστάμενος ὀστιάριος καθὼς καὶ ὁ εἰς τὰ δεξιὰ, ἤγουν ὡς προγέγραπται. καὶ εἰσάγονται κατὰ τὸ πρῶτον σχῆμα δεύτερον βῆλον, οἵ τε ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι μετὰ τῶν ἑαυτῶν καμησίων καὶ τῶν λευκῶν χρυσοτάβλων χλανιδίων, καὶ ἀσπάζονται καὶ αὐτοὶ τοὺς δεσπότας, καὶ ἵστανται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ὑποκάτω τῶν φορούντων τοὺς χρυσοῦς
C λώρους. καὶ πάλιν ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι καθὼς καὶ προείρηται, καὶ εἰσάγει γ' βῆλον, τοὺς πρωτοσπαθαρίους καὶ ὀφφικιαλίους, καὶ ἀσπάζονται καὶ αὐτοὶ τοὺς δεσπότας, καὶ ἵστανται καὶ αὐτοὶ δεξιᾷ καὶ ἀριστε-

5. τῶν δὲ μ. ed. 18. χλανιδίων R. ex scr. cod. χλανι superscripto Δ., χλανίδων ed.

tutus, decenter coram Dominis procumbit, duoque vela dextra manu retro pulsat. Silentiarii autem utrimque, dextrorsum scilicet et sinistrorsum, vela reducunt, et intrat praepositus, pro muneris sui dignitate magistros et proconsules seu duodecim lora auro intexta gestantes praecedens. Et is quidem aeque ac ostiarii loco suo stat, magistri vero ac reliqui Dominos ut mos est osculantur: primum quidem genua eorum, deinde manus, postea os, dextraque et sinistra secundum ordinem suum adstant. (XIX.) Eodem modo praepositus cum ostiariis ipsis iterum egreditur, ac denuo duo ostiarii ut supra dictum est intrant, et ostiarius ad laevam constitutus, omnia, quae de altero observavimus, peragit. Eodem quo primum ritu secundum velum inducitur, proconsules scilicet et patricii in suis camisiis albisque tunicis clavis aureis ornatis, qui et ipsi Dominos osculantur, et ad dextram et sinistram sub iis, qui aurea lora ferunt, adstant. Rursus eodem quo supra ostendimus ritu praepositus exit tertium velum, protospatharios et officiales, adducturus, qui et ipsi Dominos osculantur, inque dextro et sinistro latere sub secundo

Digitized by Google

ρᾷ ὑποκάτω τοῦ δευτέρου βήλου, καὶ πάλιν μετὰ τοῦτο ἐξέρχεται ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι ὁ πραιπόσιτος καθὼς καὶ προγέγραπται, καὶ εἰσάγει δ' βῆλον, τοὺς ἀσηκρήτας καὶ νοταρίους τῶν σεκρέτων, καὶ ἀσπάζονται καὶ αὐτοὶ τοὺς δεσπότας, καὶ ἵστανται καὶ αὐτοὶ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ὑποκάτω τῆς τάξεως τοῦ τρίτου βήλου. (Κ.) Καὶ πάντων στάντων εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, λέγει διὰ νεύματος τοῦ δεσπότου ὁ πραι- D πόσιτος εὐήχως πῶς καὶ ἐναρμονίως· „κελεύσατε." καὶ μετὰ Ms. 29. b τοῦτο ἐπεύχονται πάντες· „εἰς πολλοὺς χρόνους καὶ ἀγαθοὺς ὁ Θεὸς ἀγάγοι τὴν δικαίαν ὑμῶν βασιλείαν" καὶ μετὰ τὸ ἐκβῆναι πάντας ἀνίστανται οἱ δεσπόται, καὶ ἀνέρχονται ἐν τῷ μεγάλῳ ἀκκουβίτῳ μετὰ τῶν πραιποσίτων καὶ τῶν κοιτωνιτῶν καὶ μόνων· ἐν τοῖς γὰρ ἀργυροῖς κίοσι τοῦ αὐτοῦ ἀκκουβίτου κρέμανται βῆλα πρὸς τὸ μὴ ὁρᾶσθαι τοὺς δεσπότας, ὅτε ἐνδιδύσκονται τοὺς λώρους· ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ ἀκκουβίτῳ ἐνδύουσι τοὺς δεσπότας τοὺς λώρους οἵ τε τῶν ἀλλαξίμων τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ βεστήτορες, μετὰ τῶν πραιποσίτων καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τῶν κοιτωνιτῶν. καὶ μετὰ Ed. L. 16 τὸ ἐνδυθῆναι τοὺς λώρους τοὺς δεσπότας καὶ ὑπὸ τῶν πραιποσίτων στεφθῆναι λαμβάνουσιν ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὴν ἀκακίαν, ἐν δὲ τῇ εὐωνύμῳ τοὺς ἐκ λίθων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένους χρυσοῦς σταυρούς, καὶ ὅτε κατέλθωσι τὰ βάθρα τοῦ αὐτοῦ ἀκκουβίτου, ἐπεύχονται αὐτοῖς οἵ τε τοῦ μαγλαβίου καὶ οἱ τῆς ἑταιρείας. οἱ δὲ δεσπόται ἐξέρχονται τὴν μέσην τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου, ὀψικευόμενοι ὑπὸ τοῦ κου-

3. ἀσηκρήτους νοταρ. ed. 7. λέγει δὲ διὰ ed. 19. ἐνδυθῆναι R. ex scr. cod. ἐνδυ, ἐνδύεσθαι ed. 25. ὑποκάτω κουβ. ed.

velo adstant. Posthac eodem ritu ac diximus iterum praepositus exit, et quartum velum, a secretis et notarios secretorum, adducit, qui etiam Dominos, ad dextram et sinistram sub veli tertii ordine stantes, osculantur. (XX.) Sic omnibus in locis suis constitutis, praepositus canore et harmonice dicit: *Iubete.* Omnes deinde acclamant: *In longa et felicia tempora Deus iustam maiestatem vestram inducat!* cunctisque egressis, surgunt Domini, et magnum accubitum cum praepositis et cubiculariis solis intrant. In argenteis eius triclinii columnis vela suspenduntur, ne, dum lora induunt Domini, conspiciantur: ibi enim mutatores cubiculi et vestitores cum praepositis, secundicerio et cubiculariis Dominis lora induunt. Quo facto coronati a praepositis Domini dextra acaciam, sinistra cruces aureas gemmis et margaritis ornatas sumunt, cumque per gradus accubituum descenderunt, manclavitae et hetaeria seu cohors praetoria ipsis acclamat. Exeunt autem per medium triclinium, a cubiculo stipati,

Digitized by Google

βουκλείου εἰς τὸν πόρτηκα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχονται ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ γίνεται ἁ δοχὴ ἐκεῖ, οἵ τε μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι οἱ φοροῦντες τοὺς λώρους καὶ οἱ λοιποὶ μετὰ
B τῶν ἰδίων ἀλλαξίμων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε κατέρχονται ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται καθὼς καὶ ἀνωτέρω εἴρηται καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσι. (ΚΑ.) Καὶ τοῦτο δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἡ ἁγία καὶ μεγάλη κυριακὴ, εἰς τὰ ἅγια καὶ εἰς τὸν ἀσπασμὸν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν μετὰ τῶν χλανιδίων ἐξέρχονται οἱ δεσπόται καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσι, καὶ οὐ μετὰ τῶν λώρων, ἀπὸ δὲ τοῦ κράματος ἀμφιέννυνται τοὺς λώρους, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσι. χρὴ γινώσκειν, ὅτι τῇ ἑορτῇ τοῦ γενεσίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου οὐ στέφονται οἱ δεσπόται καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσε-
C σιν, ἀλλὰ πάντων τελουμένων καθὼς προείρηται, ἐξέρχονται
Ms. 30. οἱ δεσπόται ἀπὸ διβητησίου ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος τῆς Δάφνης, καὶ ἐν τῷ ὀκταγώνῳ κουβουκλείῳ βάλλουσι τὰς ἑαυτῶν χλανίδας κατὰ τὸν τύπον τῶν προλεχθεισῶν προελεύσεων, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσι· πλὴν δοχαὶ παρὰ τῶν δήμων οὐ γίνονται, ἀλλ' ἐν τοῖς τόποις, ἐν οἷς αἱ δοχαὶ γίνονται, οἱ τῶν δύο μερῶν νοτάριοι καὶ μαΐ-

7. δεῖ R. pro δὴ, quod est in cod., χρὴ ed. 13. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ταύτῃ τῇ ἑορτῇ ἀπὸ τοῦ ὀκταγώνου κουβουκλείου οὐκ εἰσέρχονται οἱ δεσπόται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἀλλ' εὐθὺς ἐν τῷ κοιτῶνι. 20. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ταύτῃ τῇ προελεύσει οὐ γίνονται [δοχαὶ] ἐν τῷ πόρτηκι [τοῦ] αὐγουστέως, ἐν [τῇ] χρυσῇ χειρὶ, [ἀλλ' ἐν τῷ] ὀνοποδίῳ καὶ ἐν τῷ [κον]σιστωρίῳ, τὰ [λοιπὰ] καθὼς προείρηται. Suppletum et emend. a Reiskio ex cod.

ad porticum, inde ad onopodium, ubi eos excepturi magistri et proconsules lora gestantes, ceterique cum suis mutatoriis adsunt, postea ad consistorium transeunt; cetera ut supra dictum est et in reliquis pompis peraguntur. (XXI.) Porro sciendum est, in sancta et magna dominica ad sacra et osculum sanctamque communionem Dominos tunicis ut in ceteris processionibus indutos exire, non autem cum loris, quae, postquam cum amicis confabulati sunt, induunt: cetera uti in reliquis processionibus peraguntur. Sciendum quoque est, Dominos festo nativitatis sanctissimae Deiparae non ut in reliquis pompis coronam gestare, sed peractis ut supra expositum est omnibus, dibetesio amicti a cubiculo Daphnes procedunt, et in octangulo cubiculo tunicas suas induunt, more praedictarum processionum servato et ceteris ita ut in aliis pompis peractis. Factiones tamen a populo non instituuntur, sed iis locis, ubi adesse solent, duarum partium notarii et magistri Dominis Romanis verbis, quae festo apta sunt, acclamant, et quidem ab ea, quae ad lychnos stare solet, no-

Digitized by Google

στωρες ῥωμαΐζουσι τοὺς δεσπότας τὰ τῇ ἑορτῇ ἁρμόζοντα, ἀπὸ μὲν τῆς δοχῆς τῶν λύχνων ὁ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων νοτάριος, καὶ δεῖ αὐτὸν περιπατεῖν ὄπισθεν τῶν δεσποτῶν πλησίον καὶ λέγειν τοὺς κατὰ τύπον ἰάμβους ἕως τῶν πυλῶν D τῶν ἀγόντων εἰς τὰς σχολάς. ἀπὸ γὰρ τῶν ἐκεῖσε εἰσφερόντων μεγάλων πυλῶν, ἤγουν ἀπὸ τοῦ προπυλαίου τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἄρχεται ἰαμβίζειν ὁ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων μαΐστωρ ἕως τῆς μεγάλης πύλης τῶν σχολῶν τῆς ἐξαγούσης ἐπὶ τὸν τῆς χαλκῆς θόλον. ἔνδοθεν γὰρ τῆς αὐτῆς πύλης ἵσταται ὁ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων μαΐστωρ, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἄρχεται καὶ αὐτὸς ἰαμβίζειν ἕως τοῦ στενακίου τοῦ ἐξάγοντος πρὸς τὸν ἔμβολον τοῦ ἁγίου φρέατος· ἔξω γὰρ τῆς σιδηρᾶς πύλης τοῦ αὐτοῦ στενακίου, ἐν ᾧ τὸ εἴλημά ἐστιν, ἵσταται ὁ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων νοτάριος, καὶ Ed. L. 17 ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἄρχεται καὶ αὐτὸς ἰαμβίζειν ἕως τοῦ ἁγίου φρέατος. (ΚΒ.) Καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν εἰσερχομένων ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι, διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως B ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ προσκυνήσαντες τὸ ἅγιον φρέαρ, εἰσέρχονται διὰ τῆς εἰσαγούσης πύλης ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἐκεῖσε γὰρ ἵσταται ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ ὑπηρεσίας καὶ τάξεως. καὶ δὴ τοῦ πατριάρχου θυμιῶντος κατὰ τὸν τύπον τοὺς δεσπότας, ἀσπάζονται αὐτὸν οἱ δεσπόται, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται διὰ τῆς ἐκεῖσε εἰσφερούσης πύλης πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ βήματος· Ms. 30. b ἐκεῖσε γὰρ οἱ τῆς συγκλήτου πάντες ἵστανται ἐπευχόμενοι

3. δεῖ coni. Leich., δὴ ed.

tarius Venetae adest, quem proxime a tergo ad Dominos accedere, et secundum morem iambos ad portas usque, quae ad scholas ducunt, dicere oportet. A magnis enim portis eo ferentibus seu a sanctorum apostolorum atrio usque ad magnam scholarum portam, ad tholum chalces ferentem, magister Prasinorum iambos dicere incipit. Intra scholarum portam magister Venetae factionis constitutus, inde usque ad angiportum ad porticum sancti putei ducentem iambos recitare incipit: extra ferream enim eius angiportus, in quo concameratio est, ianuam notarius Prasinae stat, qui et ipse inde usque ad sanctum puteum iambicos versus canere incipit. (XXII.) Domini sanctum puteum ingressi, post ternam cum cereis genuflexionem preces ad Deum fundunt, sanctoque puteo adorato, per ianuam inde ad ecclesiam ferentem ingrediuntur: ibi enim patriarcha cum consueto ministerio et officio suo adest. Qui dum Dominos ut mos est incensat, ipsi eum osculantur, et per portam ad dextrum bematis latus ducentem, ubi senatores omnes fausta Dominis apprecaturi convenere, procedunt. Inde ad sacras ianuas pergunt, ac triplici

Digitized by Google

τοὺς δεσπότας. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχονται εἰς τὰ ἅγια θύρια, καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως C ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ τὰ ἑξῆς κατὰ τύπον τελοῦσι. καὶ εἶθ' οὕτως λαμβάνει ἀπὸ χειρῶν τοῦ καστρησίου ὁ πατριάρχης τὸν θυμιατὸν, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, καὶ θυμιᾷ ὁ βασιλεὺς πέριξ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ μετὰ τὸ θυμιᾶσαι ἵσταται καὶ ὁ πατριάρχης καὶ ὁ βασιλεὺς ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ τῆς ἐκφωνήσεως παρὰ τοῦ ἀρχιδιακόνου γενομένης τῆς τε εὐχῆς παρὰ τοῦ πατριάρχου τελουμένης, καὶ τὰ ἑξῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως γενομένης πάσης, ἐξέρχονται οἱ δεσπόται ἅμα τῷ πατριάρχῃ, προπορευομένων αὐτῶν τοῦ τε σταυροῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου. (ΚΓ.) Καὶ D δὴ ἐρχομένων αὐτῶν ὄπισθεν τοῦ ἄμβωνος, ἤγουν πρὸ τῶν μεγάλων πυλῶν, ἵστανται ἐκεῖσε οἵ τε δεσπόται καὶ ὁ πατριάρχης μετά τε τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, καὶ δὴ ἐρχομένων αὐτῶν, γίνεται κἀκεῖσε εὐχὴ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀκολουθίαν, καὶ εἶθ' οὕτως συνεξέρχεται ὁ πατριάρχης τοῖς δεσπόταις τὰς βασιλικὰς πύλας, καὶ ἀσπάζεται αὐτοὺς κἀκεῖσε, καὶ οἱ μὲν δεσπόται εἰσέρχονται ἐν τῷ βήλῳ τῷ κρεμαμένῳ ἐν τῷ νάρθηκι, καὶ ἐκεῖσε σκεπαζόμενοι, πάλιν ἐξέρχονται, καὶ ἀσπάζονται τὸν πατριάρχην, καὶ ἀποκινοῦσι μετὰ τῆς οἰκείας λιτῆς, καὶ ἀπέρχονται ἕως τοῦ πορφυροῦ μεγάλου Ed. L. 18 κίονος τοῦ φόρου, καὶ οἱ μὲν δεσπόται ἵστανται ἐν ταῖς τοῦ πορφυροῦ μεγάλου κίονος ἀναβάθραις, οἱ δὲ μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι καὶ λοιποὶ συγκλητικοὶ ἐν τοῖς δεξι-

4. χειρῶς cod. unde R. coni. χειρῶν, χειρὸς ed. 13. διερχομ. ed. 21. ἀποκρίνουσι ed.

cum cereis adoratione facta, ad Deum precantur ceteraque pro more peragunt. Postea acceptum a castrensi thuribulum patriarcha Imperatori tradit, qui sacrum altare circum incensat, quo facto patriarcha et Imperator coram sacro altari stant, et intonatione ab archidiacono, precatione a patriarcha facta omnibusque ecclesiasticis cerimoniis finitis, Domini cum patriarcha, cruce et sacro evangelio eis praelato, egrediuntur. (XXIII.) Pone ambonem vero seu ante magnas portas transeuntes Domini et patriarcha cum cruce et evangelio, subsistunt, ipsisque advenientibus, precatio ibi secundum ecclesiasticum ritum instituitur: deinde patriarcha cum Dominis per imperatorias portas egreditur, eosque ibi osculatur; post velum in narthece suspensum intrant, ibique capite operto rursus egrediuntur, et patriarcham osculantur, cumque sua processione et comitatu abeunt, et ad porphyreticam magnam columnam in foro procedunt, ubi ipsi in gradibus magnae eius columnae, magistri autem, proconsules,

Digitized by Google

οἷς μέρεσι πρὸ τῆς τῶν δεσποτῶν στάσεως ἵστανται, ἤγουν ἔνδοθεν τῆς κιονοστασίας τοῦ φόρου, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἐν ταῖς δεξιαῖς ἀναβάθραις τοῦ αὐτοῦ κίονος, οἱ δὲ δῆμοι τῶν δύο μερῶν ἵστανται ἐν ταῖς ἐκεῖσε μικραῖς ἀναβάθραις ἀντικρὺ τῶν δεσποτῶν, δηλονότι ἔξω τῆς κιονοστασίας τοῦ δεξιοῦ μέρους, ἐν ᾧ οἱ τῆς συγκλήτου ἵστανται. (ΚΔ.) Καὶ δὴ τοῦ Ms. 31. a πατριάρχου ἀνερχομένου μετὰ τῆς οἰκείας λιτῆς, προεισέρχονται μὲν ἔνδοθεν τῆς κιονοστασίας οἱ ἔκδικοι μετὰ τὰς ἑαυτῶν B βακτηρίας πρὸ τῆς πρώτης ἀναβάσεως τῆς δεσποτικῆς ἀνόδου τοῦ κίονος, καὶ εἰσέρχονται οἱ μητροπολῖται καὶ ἀρχιεπίσκοποι, καὶ τὴν κατὰ τύπον ἀποτελοῦσι προσκύνησιν, δηλονότι διὰ τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ ῥεφερενδαρίου προσαγομένους καὶ τοὺς δεσπότας προσκυνοῦντας, καὶ ἵστανται μὲν οὗτοι ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέρει τῶν ἀναβάθρων τοῦ κίονος. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχονται οἱ προπορευόμενοι τῆς ἐκκλησιαστικῆς λιτῆς καὶ ψάλλοντες, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ὁ πατριάρχης μετά τε τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, παρακρατούμενος ὑπὸ τῶν πρώτων καὶ οἰκείων αὐτοῦ· καὶ ὅτε τῆς πρώτης βαθμίδος τῆς δεσποτικῆς ἀναβάσεως ἔλθοι, ἐπιδίδουσι C τοῖς δεσπόταις οἱ πραιπόσιτοι τοὺς συνήθεις κηροὺς κατὰ τὸ εἰωθός, καὶ προσκυνοῦσι τὸν σεβάσμιον τύπον τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ, ἀσπαζόμενοι τό,τε ἅγιον εὐαγγέλιον καὶ αὐτὸν τὸν τίμιον σταυρόν, ἔπειτα τὸν πατριάρχην. καὶ οἱ μὲν δεσπόται ἵστανται ἐν ᾧ τόπῳ καὶ προΐσταντο, ὁ δὲ σταυρὸς ἵστα-

10. καὶ ante ἀρχιεπ. om. ed. 11. προσαγόμενοι — προσκυνοῦντες coni. Leich. 16. ψάλλονται ed.

patricii ceterique senatores in dextro latere ante Dominorum stationes seu intra locum, ubi columna in foro erecta est, subsistunt; cubicularii in dextris eius columnae gradibus, duarum autem factionum factionarii in parva scala coram Dominis, scilicet extra columnam in dextro latere, ubi senatores stant, praesto sunt. (XXIV.) Patriarcha cum suo comitatu veniente, defensores suos baculos gestantes intra columnam ante primum scalae Imperatoriae gradum procedunt, et metropolitae et archiepiscopi intrantes, solennem adorationem, scilicet a cerimoniario et referendario ad Dominos adorandos adducti, faciunt, et in sinistro latere graduum columnae adstant. Deinde primi ecclesiasticae pompae canentes, postea patriarcha cum cruce et evangelio, a praedictis ecclesiae et suis ministris stipatus, ingreditur. At postquam ad primum Imperatoriae scalae gradum pervenit, praepositi cereos Dominis pro more tradunt, qui venerandam vivificae crucis imaginem adorant, tam sanctum evangelium, quam ipsam crucem, postremo patriarcham osculantes. Domini quo primum steterant loco subsistunt, crux in basi gradi-

Digitized by Google

ται ἐν τῇ ἐφιδρυμένῃ βάσει ταῖς αὐταῖς ἀναβάθραις, ὁ δὲ πατριάρχης μετὰ τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῶν οἰκείων διακόνων καὶ ψαλτῶν ἀνέρχεται ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ αὐτοῦ κίονος, ἤγουν τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, καὶ διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου ἄρχονται ψάλλειν τὰ δύο μέρη τὴν τῆς ἑορτῆς καταβασίαν. καὶ τούτου τρισσῶς ᾀδομένου, γίνεται ἡ συνήθης D *ἐκτενὴ παρὰ τοῦ διακόνου, δηλονότι προκύπτοντος διὰ τῶν θυρίδων τοῦ εὐωνύμου μέρους τοῦ αὐτοῦ εὐκτηρίου. καὶ δὴ τῆς ἐκτενῆς τελεσθείσης, μετὰ τὴν τοῦ πατριάρχου ἐκφώνησιν ἀποχαιρετίζουσι τοῦτον οἱ δεσπόται ἐν οἷς ἵστανται τόποις καὶ μετὰ τῆς οἰκείας λιτῆς κατέρχεται ἕως τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν χαλκοπρατείων, καὶ καθέζονται ἐν* Ed. L. 19 *τῷ νάρθηκι ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, τῆς βασιλικῆς τάξεως ἐκεῖσε παρισταμένης, ἤγουν τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν ἀση-* Ms. 31. b *κρητῶν χρυσοτρικλινιτῶν τε καὶ βασιλικῶν ἀνθρώπων. καὶ δὴ τῶν μητροπολιτῶν διερχομένων, ποιοῦσι πάλιν προσκύνησιν κατὰ τὸν εἰρημένον ἄνωθεν τύπον τῆς προσκυνήσεως, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται καὶ οἱ τῆς λιτῆς τοῦ πατριάρχου προπορευόμενοι καὶ ψάλλοντες, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχεται ὁ πατριάρχης μετὰ τοῦ σταυροῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου.* (ΚΕ.) *Καὶ ἀνίστανται οἱ δεσπόται, καὶ ὑπαντῶσιν αὐτῷ καὶ ἀσπάζονται, καὶ ἵστανται ἀμφότεροι ἐπὶ τῶν βασιλικῶν πυλῶν, καὶ τῆς συνήθους εὐχῆς τελουμένης ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καθὼς*

9 *ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι τῆς ἐκτενῆς λεγομένης ὑπὸ τῶν πραιποσίτων λαμβάνουσιν τοὺς κηροὺς οἱ δεσπόται, καὶ μέχρι συμπληρώσεως ταύτης βαστάζουσι, καὶ εἶθ' οὕτως διὰ τρισσῆς προσκυνήσεως τῷ θεῷ ἀπευχαριστοῦντες ἐπιδιδοῦσιν τοὺς κηροὺς κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῖς πραιποσίτοις.* Emend. a Reiskio ex cod. 11. Verba *καὶ μετὰ — ναοῦ τῆς* absunt ab ed.

bus imposita collocatur: patriarcha vero cum evangelio suisque diaconis et psaltis oratorium columnae seu S. Constantini intrat, et ad praepositi nutum duae factiones hymnum festi canere incipiunt. Quo ter cantato, solennis a diacono, per portas sinistrae partis oratorii se inclinante, intonatio seu extensa fit. Qua finita, post orationem patriarchae Domini ipsum eo loco, ubi subsistunt, salutant, et cum idoneis precibus procedit ad templum sanctae scilicet Deiparae chalcoprateorum, sedentque in narthece eius ecclesiae, ministris Imperatoriis, scilicet cubiculariis, a secretis, chrysotriclinii praefectis et famulis suis, ipsis adstantibus. Metropolitae dum digrediuntur, adorationem ritu supra memorato repetunt, deinde praecipui, qui ad ecclesiasticam patriarchae pompam pertinent, et psaltae intrant, ipse cum cruce et evangelio sequitur. (XXV.) Surgunt Domini ei obviam ituri, ipsum osculantur, utrique ad portas imperatorias subsistunt, solennibus autem precibus a patriarcha ut su-

Digitized by Google

ἀνωτέρω εἴρηται, γίνεται ἡ εἴσοδος, καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν εἰσερχομένων ἐν τῷ βήματι καὶ τὸ ἀποκόμβιον ἐπὶ τῆς B ἁγίας τραπέζης ἀποτιθεμένων, ἐξέρχονται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ αὐτοῦ θυσιαστηρίου, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ γυναικίτου τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας. ἐν δὲ τῷ γυναικίτῃ ἐναπομένει πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἐπευχόμενοι τοῖς δεσπόταις, καὶ εἰσέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ κουβουκλείου διὰ τῆς τροπικῆς εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν τῆς ἁγίας σοροῦ, καὶ πάλιν διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, ἀποτιθέασιν ἕτερον ἀποκόμβιον ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ, καὶ εἶθ' οὕτως ἐν τῷ εὐωνύμῳ εὐ- C κτηρίῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας μετὰ τῶν κηρῶν εὐχόμενοι, ἀποτιθέασιν ἕτερον ἀποκόμβιον ἐν τῇ ἁγίᾳ σορῷ. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχονται ἐν τῇ τροπικῇ τῆς ἁγίας σοροῦ, καὶ ἀσπαζόμενοι ἀποχαιρετίζουσι τὸν πατριάρχην, καὶ ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ χρυσοκέντητα τούτων πορφυρᾶ σκαραμάγγια, καὶ μετὰ τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀπόλυσιν καὶ τῆς ἐκτενῆς πάλιν εἰσέρχεται ὁ πατριάρχης ἐν τῇ αὐτῇ τροπικῇ, καὶ στέφει τοὺς δεσπότας, καὶ τὰς συνήθεις δίδωσιν εὐλογίας, ἤτοι τὰς προσφορὰς καὶ τὰ ἀλειπτά, καὶ ἀντιλαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν τὰ ἀποκόμβια· ταῦτα δὲ πάντα ἐπιτελεῖται κατὰ τὸν προειρημένον τύπον. καὶ μετὰ ταῦτα ἀσπαζόμενοι τοῦτον Ms. 32. a ἀποχαιρετίζουσι, καὶ προέξεισι τῶν δεσποτῶν ὁ πατριάρχης. (Κϛ.) Καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέρχονται οἱ δεσπόται, καὶ γίνεται D δοχὴ ἐν αὐτῷ τῷ γυναικίτῃ τῆς ἐκκλησίας παρά τε τῶν μα-

6. ἐπευχομένη ed.

pra dictum est, peractis, fit introitus, Domini bema ingrediuntur, et posito in sacro altari munere, per sinistram sacrarii partem egressi, per gynaeceum eius ecclesiae transeunt. In hoc senatus omnis fausta Dominis apprecaturus exspectat, et intrant ipsi cum patriarcha et cubiculariis per tropicen ad aram sancti sepulcri, ubi rursus cum cereis adorantes, preces ad Deum fundunt, et aliud munus in sacro sarcophago reponunt: post in sinistro eius ecclesiae oratorio cum cereis precati, novum apocombium in sancto sarcophago offerunt. Inde tropicen sancti sepulcri ingrediuntur, osculoque dato, patriarcham salutant, suaque purpurea et auro intexta scaramangia mutant, ac finita evangelii lectione et extensa, eandem tropicen patriarcha rursus intrat, ibique Dominos coronat, et solita munera, hostias scilicet et unguenta, distribuit, pro quibus apocombia ab ipsis recipit: haec omnia autem ritu supra exposito peraguntur. Postremo Domini, osculo dato, valere patriarcham iubent, qui eos egredientes praecedit. (XXVI.) Cum vero Domini abeunt, in dicto ecclesiae gynaeceo receptio a magistris, proconsulibus, patriciis et

Digitized by Google

γίστρων ἀνθυπάτων τε καὶ πατρικίων καὶ λοιπῶν ὀφφικιαλίων, καὶ διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου λέγει ὁ τῆς καταστάσεως τὸ „κελεύσατε.“ καὶ δὴ τῶν συγκλητικῶν ἐξιόντων, συνεξέρχονται καὶ οἱ δεσπόται, καὶ καβαλλικεύουσι ἐν τῷ ἐμβόλῳ, καὶ γίνεται πρώτη δοχὴ εἰς τὸ μίλιον εἰς τὴν καμάραν, καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, δηλονότι τῆς συνήθους τάξεως τελουμένης κατὰ
Ed. L. 20 *τὸν τύπον τῆς δοχῆς. καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν δέχεται ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων μετὰ καὶ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται κατὰ τὸν τύπον τῆς δοχῆς. πάλιν μετὰ μικρὸν δέχεται ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται κατὰ τὸν τύπον τῆς δοχῆς. καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν, ἤγουν εἰς τὸ κάγκελον τὸ εἰσάγον εἰς τὴν χαλκῆν, δέχεται ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται κατὰ τὸν τύπον τῆς δοχῆς. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται οἱ δεσπόται, καὶ ἀποκαταβαίνουσι πρὸ τῆς μεγάλης πύλης τοῦ τρικλίνου τῶν κανδιδάτων, καὶ ἀπὸ τῶν*
B *ἐκεῖσε διέρχονται ἐν τῷ νάρθηκι τῆς τοῦ Κυρίου ἐκκλησίας, καὶ ἐκεῖσε, ἀσφαλιζομένων ὑπὸ τῶν κουβικουλαρίων τῶν πυλῶν, ἀποστέφονται παρὰ τῶν πραιποσίτων οἱ δεσπόται, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου, καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχονται εἰς τὸ ἱερὸν παλάτιον, συνεισιόντος αὐτοῖς*

5. *μίλιον καὶ εἰς* ed. 25. *συνεισιόντος* R., *συνισιόντος* cod., *συνιόντος* ed.

reliquis ministris fit, et ad nutum praepositi cerimoniarius dicit: *Iubete.* Senatoribus discedentibus, una egrediuntur Domini, et equos in porticu conscendunt, fitque in milio et quidem in eius camera PRIMA receptio, ubi Venetorum tribunus cum factione sua alba, peracturus omnia, quae factionarii solent, adstat. Haud magno spatio interiecto, tribunus Prasinorum cum factione russa exspectat, et reliqua pro more peragit. Iterum non procul inde Prasinorum tribunus seu excubitor cum transitoria factione Prasina praesto est, ceteraque ut consuetudo est perficit. Tandem exiguo spatio interiecto, in cancellis ad chalcen ducentibus Venetorum tribunus seu domesticus scholarum cum transitoria factione Veneta adest; cetera more solito peraguntur. Postea Domini ad magnam triclinii candidatorum portam equis descendunt, inde ad narthecem ecclesiae abituri, ubi, portis a cubiculariis occupatis, praepositis coronas reddunt, templum Domini intrant, terque cum cereis Deum invocantes, se prosternunt. Inde ad sacrum palatium cum cubiculo procedunt,

Digitized by Google

καὶ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου εὐφημοῦνται καθὰ προείρηται. (ΚΖ.) Εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι κατὰ τὸν Ms. 32. b τύπον ταύτης τῆς προελεύσεως ἐπιτελεῖται καὶ ἡ τοῦ εὐαγγελισμοῦ προέλευσις κατὰ πάντα ὁμοίως. εἰ γὰρ φθάσῃ εἴτε C ἐν σαββάτῳ εἴτε ἐν κυριακῇ, καὶ αἱ δοχαὶ παρὰ τῶν δήμων γίνονται, καὶ τὰ ὄργανα ἐν ταῖς τέσσαρσιν αὐλοῦσι δοχαῖς· εἰ δὲ τύχῃ ἄλλη ἡμέρα, ἵστανται μὲν τὰ μέρη, ἤτοι οἱ δῆμοι, ἐν τοῖς προειρημένοις αὐτῶν τῆς τάξεως τόποις, καὶ δὴ διερχομένων τῶν δεσποτῶν μετὰ τῆς συνήθους τάξεως τῆς προελεύσεως, ἐπεύχονται μὲν ἐν οἷς ἵστανται τόποις, κατασφραγίζοντες αὐτούς, μηδὲν ἀκτολογοῦντες. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι κατὰ τὸν τύπον ταύτης τῆς προελεύσεως τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐπιτελεῖται καὶ ἡ προέλευσις τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου σαββάτου· ἀλλασσόντων γὰρ τῶν δεσποτῶν τὰ λεγόμενα παγανὰ ἐν τῷ D κοιτῶνι τῆς Δάφνης, καὶ ἐξερχομένων ἐν τῷ ὀκταγώνῳ κουβουκλείῳ, καὶ βαλόντων τὰς παγανὰς χλαμύδας, ἐξέρχονται διὰ τοῦ αὐγουστίωνος. ἔνδον γὰρ τῆς μεγάλης πύλης τοῦ αὐτοῦ αὐγουστίωνος ἵσταται κουβικουλάριος, ἐπώμιον φόρτωμα τὸ κεντινάριον φέρων καὶ περιπατῶν ὄπισθεν πλησίον τῶν δεσποτῶν. καὶ δὴ τῆς συνήθους τάξεως τελουμένης ἐν ταῖς δοχαῖς κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς προελεύσεως τοῦ εὐαγγελισμοῦ, ἰαμβίζουσι καὶ οἱ τῶν μερῶν νοτάριοι· καὶ οἱ μαΐστόρες ἐν τοῖς οἰκείοις αὐτῶν καθὼς προείρηται ἐν τῷ εὐαγγελισμῷ τόποις, καὶ δὴ διὰ τοῦ ἁγίου φρέατος τῶν δεσποτῶν Ed. L. 21 διερχομένων καθὼς προείρηται, καὶ ἐπὶ τοῦ βήματος εἰσερ-

2. καθὸ ed. 7. εἶτε ed. 24. τῶν δὲ δεσπ. ed.

quod ad aureum triclinium ipsis ut supra diximus acclamat. (XXVII.) Sciendum vero est, prorsus ad huius processionis formam et eam, quae die annuntiationis beatae virginis instituitur, celebrari. Haec enim si in sabbatum seu dominicam diem incidat, factiones populi conveniunt, et organa in quatuor illis receptionibus pulsantur; sin in alium diem, factiones seu populus in dictis ordinis sui locis adsunt, ac dominis cum pompa solenni transeuntibus fausta quidem in suis stationibus precantur et cruce eos signant, sed acclamationes omittunt. Porro sciendum est, secundum huius processionis ritum et sancti magnique sabbati processionem institui. Domini enim vestes, quas paganas dicunt, in cubiculo Daphnes mutant, et in octangulum cubiculum, ubi paganas chlamydes exuunt, se recipiunt perque augustale egrediuntur. Intra magnam portam eius cubicularius, centenarium humeris portans, adest, et a tergo proxime ad Dominos accedit. Solennibus autem receptionibus plane ut in festo annuntiationis peractis, notarii factionum et magistri locis suis ut supra diximus iambos recitant, et Dominis per sanctum puteum et bema ut diximus intrantibus, ac

Digitized by Google

χομένων καθὼς εἴπομεν, καὶ τῆς ἐνδυτῆς κατὰ τὴν ἐκκλησια-
στικὴν κατάστασιν ὑπαλλαττομένης, λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος
ἐκ χειρὸς τοῦ κουβικουλαρίου τὸ κεντινάριον, καὶ ἐπιδίδωσι
τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀποτίθησι τοῦτο ἐν τῷ πεζουλίῳ
τοῦ θαλασσιδίου τῆς αὐτῆς ἁγίας τραπέζης. καὶ εἶθ' οὕτως
θυμιῶντος τοῦ δεσπότου κατὰ τὸν προειρημένον τύπον τοῦ
εὐαγγελισμοῦ, διέρχονται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ αὐτοῦ
βήματος, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, κἀκεῖσε θυμι-
ῶντος τοῦ δεσπότου τὰ ἱερὰ σκεύη, καθέζονται ἐν τοῖς χρυ-
B σοῖς τούτων σελλίοις, ὁ δὲ πατριάρχης ἐπὶ τοῦ ἐκεῖσε ἱστα-
Ms. 33. a μένου θρόνου. (ΚΗ.) Καὶ δὴ τοῦ πατριάρχου ἐπιδιδόντος
τοῖς δεσπόταις τό, τε νάρδον καὶ τὰ τριψίδια, καὶ μετὰ ταῦτα
προσκυνεῖ ὁ τοῦ σκευοφυλακίου χαρτουλάριος, καὶ λαμβάνει
εὐχὴν παρὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐξερχόμενος ποιεῖ τὴν δια-
νομὴν τοῦ νάρδου εἰς τοὺς τῆς συγκλήτου, καὶ μετὰ τὸ τελει-
ωθῆναι τὴν τοιαύτην διανομὴν, ἐξέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ
τοῦ πατριάρχου, καὶ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ βήμα-
τος καὶ τοῦ ἁγίου Νικολάου διερχόμενοι, ἐξέρχονται πρὸς
τὴν μεγάλην πύλην τὴν ἐξάγουσαν εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ. ἔν-
δοθεν γὰρ ταύτης τῆς πύλης ἱσταμένου τοῦ πατριάρχου καὶ
C τῶν δεσποτῶν, ἐπιδίδωσιν ὁ πατριάρχης τας εὐλογίας, ἤτοι
τὰς προσφορὰς, τοῖς δεσπόταις, κἀκεῖσε δὲ τοῦτον ἀσπαζό-
μενοι οἱ δεσπόται ἀποχαιρετίζουσι, καὶ διὰ τοῦ ἁγίου φρέα-
τος διέρχονται. ἐξιόντων δὲ τῶν δεσποτῶν τὴν ἔξω πύλην
τοῦ ἁγίου φρέατος, ἵστανται κἀκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέ-
των μετὰ καὶ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ κατασφραγίζοντες·

sacro instrato secundum ecclesiae ritum mutato, praepositus a cubiculario centenarium sumit, et Imperatori tradit, qui id in atrio maris sanctae mensae reponit. Postea Domini secundum morem, qui festo annuntiationis beatae virginis obtinet, incensant, et transeuntes per sinistram bematis partem, locum, ubi sacra vasa custodiuntur, intrant, quibus incensatis, ipsi in aureis sellis suis, patriarcha in throno ibi collocato, consident. (XXVIII.) Tunc nardum et cinnamomum Dominis patriarcha offert, postea chartularius sacrorum vasorum eos adorat, et benedictione a patriarcha accepta, egrediens nardum senatoribus distribuit. Quo facto Domini cum patriarcha egrediuntur, et per sinistram bematis partem sanctique Nicolai aedem transeuntes, ad magnam portam in sacrum puteum ducentem exeunt. Intra hanc enim patriarcha stat, et hostias seu oblatas Dominis tradit, qui, osculo dato, ipsi valedicunt, perque sanctum puteum transeunt. Exteriori vero sacri putei porta pedem efferentibus tribunus Venetorum cum factione alba cruce Dominos signante praesto est, dum factiones interea et cantores quae fe-

Digitized by Google

διερχομένων τῶν δεσποτῶν [καθὼς προείρηται, ἀκτολογοῦσι τὰ μέρη] καὶ ἀκτολογοῦντες τὰ τῇ ἑορτῇ προσήκοντα. οὐ γὰρ ἵστανται οἱ δεσπόται κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐν τῷ ἀκτολογεῖν τὰ μέρη, ἀλλὰ διερχομένων τῶν δεσποτῶν καθὼς προείρηται, ἀκτολογοῦσι τὰ μέρη. ὁ δὲ τῶν Πρασίνων δήμαρχος ἵσταται μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου εἰς τὴν σιδηρᾶν πύλην, καὶ τῶν δεσποτῶν διερχομένων, καὶ αὐτοὶ ἀκτολογοῦσι τὰ D τῇ ἑορτῇ προσήκοντα. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται οἱ δεσπόται διά τε τῆς χαλκῆς καὶ τῶν σχολῶν καὶ τῶν ἐκσκουβίτων, καὶ εἰσέρχονται διὰ τοῦ Κυρίου ἐν τῷ ἱερῷ παλατίῳ.

ΚΕΦ. β'.

Ἄκτα τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων. Ed. L. 22

Ἐξιόντων τῶν δεσποτῶν ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὴν προέλευσιν καὶ τῆς εἰωθυίας πάσης τάξεως ἐπακολουθούσης, γίνεται πρώτη δοχὴ εἰς τὸ τριβουνάλιον, ἤγουν εἰς τοὺς λύχνους, καὶ δέχεται κἀκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ μήπω τῶν δεσποτῶν φθασάντων ἐκεῖσε, λέγουσιν οἱ κράκται τὴν φωνὴν ἦχ. γ'· „ἀστὴρ τὸν ἥλιον προμηνύει ἐν Βηθλεὲμ Χριστὸν ἀνατείλαντα ἐκ παρθένου". δοχὴ Ms. 33. b ά. καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν ἐρχομένων καὶ ἱσταμένων εἰς τὸν B εἰωθότα τόπον τῆς αὐτῶν στάσεως, ἤγουν εἰς τὴν καμάραν, λέγουσιν οἱ κράκται „πολλά, πολλά, πολλά·" ὁ λαός „πολλὰ

1. Verba καθὼς — μέρη R. eiicienda putat. 20. δοχὴ ά om. ed. 22. καταστάσεως ed.

sto illi conveniunt acclamant. Non enim intra factionum acclamationes Domini, ut mos est, subsistunt, sed dum procedunt, ipsae acclamant. Prasinorum vero tribunus cum factione russa in ferrea porta stat, et, Dominis transeuntibus, quae festo congrua sunt acclamat. Inde Domini per chalcen et scholas et excubitus transeuntes, sacrum palatium cum Deo intrant.

CAP. 2.

Acclamationes in festo nativitatis Domini.

Dominis e palatio ad processionem egressis omnique consueto ministerio sequente, fit PRIMA in tribunali seu in lychnis receptio, statque ibi Venetae tribunus seu domesticus scholarum cum transitoria factione Veneta, et nondum Dominis ibi comparentibus, cantores voce toni III. dicunt: *Stella annuntiat solem Christum, Bethlehemi e virgine ortum.* At venientibus Dominis et in solitae stationis loco seu in camera constitutis, cantores dicunt: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Iterum canto-

Digitized by Google

ἔτη εἰς πολλά." καὶ πάλιν οἱ κράκται „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι ἡ ἔνθεος βασιλεία·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ ὑμῖν C *χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐγοῦσται τῶν Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἅπαξ· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας εἰς πολλὰ ἔτη." (Β.) Δοχὴ β' πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἤγουν εἰς τὰς σχολάς. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος, μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων, καὶ μήπω τῶν δεσποτῶν φθασάντων ἐκεῖσε, λέγουσιν οἱ κράκται τὴν φωνὴν ἤχ. γ' „ὁ ἀμήτωρ ἐν οὐρανοῖς, ἀπάτωρ τίκτεται ἐπὶ τῆς γῆς." ἄλλο· „ὁ φυτουργὸς τῶν ἀνθρώπων φιλάνθρωπος καταδέχεται ἄνθρω-* D *πος γεννηθῆναι." καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν ἐρχομένων καὶ ἱσταμένων εἰς τὸν εἰωθότα τόπον τῆς αὐτῶν στάσεως, ἤγουν εἰς τὴν καμάραν, λέγουσιν οἱ κράκται „πολλά, πολλά, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ἡ ἐκλογὴ τῆς τριάδος·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „ἅγιε." οἱ κρά-*

2. *φθογγεῖ* R., *φθογγῇ* cod., *φθογγὴ* ed. et sic ubique. 16. *τῇ φωνῇ* ed. 20. *καταστάσ.* ed. 24. *αὐτοκράτορ* cod.

res: *Longa vobis tempora divina maiestas!* clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Longa vobis tempora, servi Domini!* clamat populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Longa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum!* clamat populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Longa vobis tempora, N. N. augustae Romanorum!* clamat populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Longa vobis tempora cum coniugibus et porphyrogenitis.* clamat et populus semel: *Diuturnam Deus sanctam maiestatem tuam in multos annos faciat!* (II.) SECUNDA receptio ante portas S. S. apostolorum seu in scholis: stat ibi tribunus Prasinorum seu excubitor cum factione Prasina, et nondum eo progressis Dominis, cantores voce toni III. dicunt: *Qui sine matre in coelo est, sine patre in terra nascitur.* Aliud: *Sator et amicus hominum homo nasci amat.* Dominis autem venientibus et in solita statione sua seu camera subsistentibus, cantores dicunt: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Cantores: *Longa vobis tempo-*

Digitized by Google

κται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐγοῦσται τῶν Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, δεσπόται, Ed. L. 23
σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας εἰς πολλὰ ἔτη." (Γ.) Δοχὴ γ' ἔνδοθεν τῆς χαλκῆς· δέχεται Ms. 34. a
ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ μήπω τῶν δεσποτῶν φθασάντων ἐκεῖσε, λέγουσιν οἱ κράκται τὴν φωνὴν ἦχ. γ'· „σειρὰς ῥηγνύων τῆς ἁμαρτίας σπαργανοῦται Θεὸς ἐν φάτνῃ" τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. δοχὴ δ' ἔξωθεν τῆς χαλκῆς· δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρ- B
χος τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται τὴν φωνὴν ἦχ. γ'· „ἀστὴρ προτρέχει καὶ λάμπει ἐν σπηλαίῳ, τὸν δεσπότην τοῦ ἡλίου τοῖς μάγοις καταμηνῦσαι· βρέφος γὰρ ὤφθη, καὶ σὰρξ ἐκ τῆς παρθένου τὴν παλαιὰν παρακοὴν τοῦ Ἀδὰμ ἐξηφάνιζεν. αὐτὸς τὸ κράτος ὑμῶν, δεσπόται, εἰς μῆκος χρόνων φυλάξει εἰς ἀνέγερσιν Ῥωμαίων." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν τῇ α' δοχῇ εἴρηται. (Δ.) Δοχὴ ε' εἰς τὸν λεγόμενον Ἀχιλλέα πλησίον τῆς μεγάλης πύλης τῆς

19. ἐξαφανίζον cod., ἐξαφανίσων coni. R. Pro τὸ ed. ὁ.

ra, a trinitate electi; clamat et populus ter: *Sancte.* Cantores: *Longa vobis tempora N. N. Imperator Romanorum;* clamat et populus ter: *Sancte.* Cantores: *Longa vobis tempora, famuli Domini!* clamat et populus ter: *Sancte.* Cantores: *Longa vobis tempora, N. N. augustae Romanorum!* clamat et populus ter: *Sancte.* Cantores: *Longa vobis tempora, Domini, cum augustabus et porphyrogenitis!* clamat et populus: *Diuturnam Deus sanctam* etc. (III.) Receptio TERTIA intra chalcen: stat ibi tribunus Venetorum seu domesticus scholarum cum factione Veneta, et nondum eo progressis Dominis, cantores voce toni III. dicunt: *Peccati catenas qui fregit Deus, fasciis in praesepi involvitur:* laetae autem acclamationes a cantoribus et populo ut in ceteris receptionibus recitantur. Receptio QUARTA extra chalcen: stat ibi tribunus Venetorum cum factione alba, dicuntque cantores voce toni tertii: *Stella praecurrit et lucet in spelunca, ut magis Dominum solis ostendat. Puer enim apparuit, et caro e virgine pristinam Adami inobedientiam exstinxit. Ipse maiestatem vestram, Domini, per longam temporum seriem ad salutem Romanorum servabit.* Faustae autem acclamationes a cantoribus et populo, ut in prima receptione dictum fuit, recitantur. (IV.) Receptio QUINTA ad Achillem quem vocant prope magnam portam Meletii. Ibi tribu-

Digitized by Google

C Μελετίου· δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων μετὰ
τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται τὴν φωνὴν
ἤχ. α΄ „ὁ ἀμήτωρ ἐν οὐρανοῖς, ἀπάτωρ τίκτεται ἐπὶ τῆς γῆς".
τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ
τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. δοχὴ ς΄ εἰς τὸ
ὡρολόγιον τῆς ἁγίας Σοφίας· δέχονται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν
Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται
τὴν φωνὴν ἤχ. γ΄ „τὸν ἐν Ἐδὲμ παράδεισον ἠνέῳξεν ἐν Βη-
θλεὲμ ἡ παρθένος, ἐξ ἧς ὁ Χριστὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν εὐδόκησε
τεχθῆναι· σαρκωθεὶς γὰρ ἐξ αὐτῆς φιλανθρώπως τῆς πικρᾶς
D ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς γεύσεως τῆς ἁμαρτίας· τὸν γλυκασμὸν τῆς
ἀφάτου αὐτοῦ μεγάλης ἐξουσίας καὶ τὴν ἐν κρυφίῳ τρυφὴν
ἐξ αὐτῆς σωτῆρα ἡμῶν εὑρηκότες, σύμφοιτοι γεγόναμεν τῆς
θείας αὐτοῦ κληρονομίας." καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν ἐρχομένων
καὶ ἱσταμένων εἰς τὸν εἰωθότα τόπον τῆς αὐτῶν στάσεως,
Ms. 34. b ἤγουν εἰς τὸ ὡρολόγιον, λέγουσιν οἱ κράκται „πολλά, πολλά,
πολλά·" ὁ λαός „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται „ὁ τῶν
πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου·
Ed. L. 24 „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ τεχθεὶς ἐκ παρθένου ἁγίας." φθογγεῖ
καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ΄ „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „τοὺς χρό-
νους ὑμῶν πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρο-
γεννήτοις" ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν
βασιλείαν σας εἰς πολλὰ ἔτη."

1. Μελε superscripto τ cod., Μελέτης coni. R. 2. αὐτοῦ ῥουσ. ed.
13. σωτῆρα R. ex compendio cod. σηρ., σωτηρίας ed.

nus Prasinorum cum factione russa stat, dicuntque cantores voce toni tertii: *Is, qui sine matre in coelo, sine patre in terra nascitur.* Laetae vero acclamationes a cantoribus et populo ut in reliquis receptionibus cantantur. Receptio SEXTA ad horologium sanctae Sophiae: stat ibi tribunus Venetorum cum populo albo, dicuntque cantores voce toni tertii: *Paradisum in Eden virgo, e qua Christus et Deus noster nasci voluit, Bethlehemi aperuit. Amator enim hominum ex ea incarnatus, ab amaro peccati gustu nos liberavit; infandae magnaeque potentiae eius dulcedinem et in occulto voluptatem ex nostra salute capientes, divinae eius hereditatis compotes evasimus.* Venientibus vero Dominis inque solita sua statione seu in horologio subsistentibus, cantores dicunt: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Creator omnium et Dominus.* Populus et cantores ter: *Longa vobis tempora natus ex sancta virgine!* clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Tempora vestra cum coniugibus et porphyrogenitis multiplicet!* populus: *Longaevam in annos multos sacram maiestatem vestram Deus faciat!*

Digitized by Google

Ὑποστροφὴ τῶν δεσποτῶν ἀπὸ τῆς ἁγίας Σοφίας πρὸς τὸ παλάτιον.

(E.) Τῶν δεσποτῶν στεφομένων ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ εἰωθότι τόπῳ τοῦ ἁγίου φρέατος ἔνδον τοῦ βήλου, λέγουσιν οἱ κράκται τὴν φωνὴν ἦχ. γ'· „ἀστὴρ τὸν ἥλιον προμηνύει" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν ἐξιόντων καὶ ἱσταμένων, λέγουσιν οἱ κράκται· „καλῶς ἤλθετε τὸ πρόβλημα B τῆς τριάδος" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „καλῶς ἦλθε." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς προείρηται· τὸ δὲ τελευταῖον ἄκτον λέγουσιν οἱ κράκται· „προσκυνήσαντες τοῦ τεχθέντος Χριστοῦ τὴν δόξαν" καὶ ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν." δοχὴ δευτέρα· ἔξω τοῦ θόλου τῆς σιδηρᾶς πύλης δέχεται ὁ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων δήμαρχος μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται τὴν φωνὴν ἦχ. γ'· „ὁ οὐρανὸς τὸν ἀστέρα πέμπει καθοδηγῶν τοὺς μάγους ἐν τῇ γεννήσει, ἡ γῆ τὸ σπήλαιον εὐτρεπίζει ὑποδέξασθαι τὸν τῶν ὅλων ποιητήν· ἀλλ' αὐτὸς ὁ τὴν ἡμετέραν C προσλαβόμενος σάρκα ἐκ τῆς παρθένου, τὴν ὑμῶν θεόστεπτον βασιλείαν φυλάξει ἐν τῇ πορφύρᾳ." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρὰ τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν τῇ πρώτῃ δοχῇ τῆς ὑποστροφῆς εἴρηται. δοχὴ τρίτη ἔνδοθεν τῆς χαλκῆς· δέχεται κἀκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν

7. ἦλθε ed. 19. ἡμῶν ed. 20. τὰ τὲ τῆς ed.

REDITUS DOMINORUM A TEMPLO S. SOPHIAE AD PALATIUM.

(V.) Dominis a patriarcha in loco consueto sancti putei intra velum coronatis, voce toni tertii cantores dicunt: *Stella solem annuntiat* etc. Exeuntibus vero et subsistentibus ipsis, cantores dicunt: *Feliciter venistis, promoti a trinitate*; clamat et populus ter: *Feliciter veniunt.* Acclamationes autem a cantoribus et populo ut supra de reliquis receptionibus dictum cantantur: ultima a cantoribus recitatur: *Adorantes Christi nati gloriam:* populus respondet: *Longaevam Deus esse iubeat sanctam* etc. Receptio secunda extra tholum ferreae portae: factionis Prasinae tribunus cum albo populo praesto est, et dicunt cantores voce toni tertii: *Coelum sidus praemittit, iter magis in nativitate monstrans; terra speluncam ad suscipiendum rerum creatorem parat: ipse, qui nostram ex virgine carnem suscepit, vestram a Deo coronatam maiestatem in purpura custodiat!* Acclamationes a cantoribus et populo, ut supra de prima receptione reditus observatum, recitantur. Receptio tertia intra chalceu: excipit ibi Imperatorem tribunus

Digitized by Google

ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται τὸν ἀπελατικὸν ἦχ. γ΄· „τὸν ἐν Ἐδὲμ παράδεισον ἠνέῳξεν ἐν Βηθλεὲμ ἡ παρθένος" καὶ τὰ ἑξῆς. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν τῇ πρώτῃ δοχῇ D τῆς ὑποστροφῆς εἴρηται. (ϛ΄.) Δοχὴ τετάρτη εἰς τοὺς ἁγίους Ms. 35. a ἀποστόλους, ἤγουν εἰς τὰς σχολάς· δέχεται κἀκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων. καὶ λέγουσιν οἱ κράκται τοῦ περατικοῦ τὴν φωνὴν ἦχ. γ΄· „ὁ πάσης κτίσεως πληρωτὴς καὶ δεσπότης ἀκενώτῳ κενώσει τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐκκενοῦται, ἵνα τὸν ἄνω πληρώσῃ κόσμον ἐκ τοῦ ἡμῶν κατωτάτου γένους· ὁ ζωοδότης αὐτὸς τὸ κέρας ὑμῶν, δεσπόται, ἀνυψώσει ἐν Ed. L. 25 πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, τὰ ἔθνη πάντα δουλώσει τοῦ προσφέρειν, ὡς οἱ μάγοι, τὰ δῶρα τῇ ὑμῶν βασιλείᾳ·" τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ δοχῇ εἴρηται. δοχὴ πέμπτη εἰς τὸ τριβουνάλιον, ἤγουν εἰς τοὺς λύχνους· δέχεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται τὸ ἀπελατικὸν ἦχ. γ΄· „ἀστὴρ προτρέχει καὶ λάμπει ἐν σπηλαίῳ" καὶ τὰ ἑξῆς. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν τῇ πρώτῃ δοχῇ εἴρηται. εἰδέναι δὲ χρή, ὅτι κατὰ τὸν

17. καὶ εἰρ. ἐν τῇ δ. δ. ed. 18. ἤτουν cod. h. l. et passim.
21. ἀπελάτιον ed. hic ut et alibi nonnunquam.

Venetorum seu domesticus scholarum cum factione Veneta, dicuntque cantores apelaticum tono tertio: *Paradisum in Eden virgo Bethlehemi aperuit* etc. Acclamationes vero a cantoribus et populo ut in prima receptione dictum recitantur. (VI.) Receptio QUARTA ad sanctos apostolos seu ad scholas: stat ibi tribunus Prasinorum seu excubitor cum factione Prasina, et cantores eius voce toni III. dicunt: *Qui creaturam omnem implet eiusque dominus est, non inani exinanitione propter nos exinanitur, ut mundum superiorem ex genere nostro inferiori impleat. Ipse vitae largitor cornu vestrum, Domini, in orbe universo exaltabit gentesque omnes in servitutem rediget, ut maiestati vestrae munera sicut magi offerant.* Acclamationes a cantoribus et populo, ut in secunda receptione dictum, instituuntur. QUINTA in tribunali seu ad lychnos: stat ibi tribunus Venetorum seu domesticus scholarum cum transitoria factione Veneta, dicuntque cantores apelaticum toni III.: *Stella praecurrit lucetque in spelunca* etc. Acclamationes a populo et cantoribus ut in prima receptione dictum recitantur. Sciendum est,

Digitized by Google

τύπον καὶ τὴν τάξιν ταύτης τῆς ἑορτῆς γίνονται αἱ δοχαὶ καὶ εὐφημίαι τῆς τε ἑορτῆς τῶν φώτων καὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγίου B πάσχα καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς ἁγίας πεντηκοστῆς καὶ τῆς ἑορτῆς τῆς μεταμορφώσεως, καὶ ἀπιόντων ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ τῶν δεσποτῶν καὶ πάλιν ἀπ' αὐτῆς ὑποστρεφόντων ἐν τῷ παλατίῳ.

ΚΕΦ. γ'.

Ἑορτὴ τῶν φώτων. Ἄκτα τῶν δύο μερῶν.

Δοχὴ πρώτη, τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. πλαγ. δ'· „σήμερον ὁ συντρίψας ἐν ὕδασι τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνει τῷ προδρόμῳ φιλανθρώπως." δοχὴ β', τῶν C Πρασίνων, φωνὴ πλαγ. δ'· „Χριστὸς ἁγνίζει λουτρῷ ἁγίῳ τὴν ἐξ ἐθνῶν αὐτοῦ ἐκκλησίαν." δοχὴ γ', τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. πλαγ. α'· „πυρὶ θεότητος ἐν Ἰορδάνῃ φλόγα σβεννύει τῆς ἁμαρτίας." δοχὴ δ', τῶν Βενέτων, φωνὴ πλαγ. δ'· „ὁ συνάναρχος τῷ Πατρὶ Θεὸς λόγος ἐν Ἰορδάνῃ σήμερον προῆλθε βαπτισθῆναι, καὶ τὴν κάραν ὑποκλίνει δουλικῶς τῷ προδρόμῳ, ὃν οὐρανῶν αἱ δυνάμεις τρέμουσι καθορῶσαι· ἀλλ' ὁ τὸν Ms. 35. b κόσμον φωτίσας τῇ αὐτοῦ ἐπιφανείᾳ ὑψώσει καὶ μεγαλύνει τὸ κράτος τῆς ὑμῶν βασιλείας εἰς εὐτυχίαν καὶ δόξαν Ῥω- D μαίων" δοχὴ ε', τῶν Πρασίνων, ἦχ. πλαγ. δ'· „Χριστὸς ἐνδύεται ῥεῖθρα φιλανθρώπως τοῦ Ἰορδάνου." δοχὴ ς', τῶν

2. τῆς δὲ ed. 3. πεντεκοστῆς ed. 13. θεύτητος Ἰορδανοῦ cod. 15. Θεός, λόγος ed.

ad normam ritumque festi huius receptiones et acclamationes in festo luminum, sancto paschate, sancta pentecoste et festo transmutationis, tum Dominis ad S. Sophiae abeuntibus, tum inde ad palatium revertentibus, institui.

CAP. 3.

Festum epiphaniae. Duarum factionum acclamationes.

Receptio PRIMA, Venetorum, vox toni obliqui quarti: *Hodie is, qui draconum capita in aquis contudit, praecursori caput amice inclinat.* Receptio SECUNDA, Prasinorum, vox toni obliqui IV.: *Christus sancto lavacro collectam sibi e gentibus ecclesiam expiat.* Receptio TERTIA, Venetorum, vox toni obliqui primi: *Igne divinitatis in Iordane flammam peccati exstinguit.* Receptio QUARTA, Venetorum, vox obliqui quarti: *Coaeternus Patri Deus, Verbum, hodie in Iordanem, ut baptizetur, descendit, et caput more servi praecursori inclinat, quem coelestes potestates intuentes contremiscunt. Sed qui apparitione sua mundum illuminavit, robur maiestatis vestrae ad felicitatem et gloriam Romanorum augeat et exaltet!* Receptio QUINTA, Prasinorum, vox toni obliqui IV.: *Christus amore hominum*

Digitized by Google

Βενέτων, φωνὴ ἦχ. πλαγ. ά „πυρὶ τῆς θεότητος Ἰορδάνου" καὶ τὰ ἑξῆς. ἀκτολογία τῆς ς' δοχῆς· λέγουσιν οἱ κράκται· „ὁ βαπτισθεὶς ἐν ὕδασιν Ἰορδάνου." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „καὶ τὴν κάραν ὑποκλίνας δουλικῶς τῷ προδρόμῳ." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „τοὺς χρόνους ὑμῶν
Ed. L. 26 πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας εἰς πολλὰ ἔτη."

Ὑποστροφὴ τῶν δεσποτῶν τῇ αὐτῇ ἑορτῇ.

Δοχὴ ά, τῶν *Βενέτων*, ἀπελατικὸν ἦχ. πλαγ. ά „ὁ συνάναρχος τῷ Πατρὶ Θεὸς λόγος" καὶ τὰ ἑξῆς. δοχὴ β', τῶν *Πρασίνων*, ἀπελατικὸν ἦχ. γ' „ὁ φωτίζων ἐν πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἐβαπτίσθη ὕδατι ἐπιγείῳ, καὶ τὸ φῶς τοῦ βαπτίσματος
B ἐδωρήσατο ἀνθρώποις· ἀλλ' ὁ ταῦτα τελέσας Χριστὸς φιλανθρωπίᾳ τὸ ὑμέτερον βασίλειον κράτος κατὰ σειρὰν ἀδιάδοχον κελεύει εὐτυχεῖν Ῥωμαίοις καὶ βασιλεύειν." δοχὴ γ', τῶν *Βενέτων*, ἀπελατικὸν ἦχ. πλαγ. ά „ὁ κεφαλὰς τῶν δρακόντων, εὐεργέται, ἐν Ἰορδάνου τοῖς ῥεύμασι συντρίψας, πρὸ ποδῶν ὑμῶν συντρίψει τὰς κεφαλὰς τῶν βαρβάρων· θεόστεπτοι εὐεργέται, ἡ τριὰς ἡ τρισάγιος τὰς νίκας ὑμῶν πληθύνει· ὁ βαπτισθεὶς ὑπὲρ ἡμῶν κατὰ σάρκα καὶ ἁγιάσας τὴν

17. Ῥωμαίους ed.

Iordanis fluenta subit. Receptio SEXTA, Venetorum, vox toni obliqui IV.: *Igne divinitatis in Iordane* etc. Acclamatio in sexta receptione: dicunt cantores: *Baptizatus in aquis Iordanis.* Clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Et caput servi more praecursori inclinans.* Clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Tempora vestra cum augustabus et porphyrogenitis augeat!* populus: *Longaevam Deus per multos* etc.

REDITUS DOMINORUM EODEM FESTO.

Receptio PRIMA, Venetorum, apelaticum toni obliqui I.: *Coaeternus Patri Deus, Verbum* etc. SECUNDA, Prasinorum, apelaticum toni obliqui III.: *Illuminans in Spiritu sancto baptizatus est aqua terrestri, lumenque baptismi hominibus donavit. Sed qui haec, amore in homines incitatus, fecit Christus, Imperatoriam maiestatem vestram per non interruptam seriem annorum felices reddere Romanos et imperare iubeat!* Receptio TERTIA, Venetorum, tono obliquo I.: *Qui capita draconum, o benigni principes, in Iordanis fluentis contrivit, ante pedes vestros barbarorum capita conterat! A Deo coronati benefactores, ter sancta trinitas vestras victorias augeat:*

Digitized by Google

φύσιν τῶν ὑδάτων." δοχὴ δ', τῶν Πρασίνων, ἀπελατικὸν
ἦχ. δ'· „ὁ τῇ παλάμῃ βαπτισθεὶς σήμερον τοῦ προδρόμου τῇ C
φρικτῇ αὐτοῦ παλάμῃ βασιλεῖς ὑμᾶς κηρύττει, θεόστεπτοι
εὐεργέται, καὶ χριστοὺς ὑμᾶς δεικνύει πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ.
τῷ λουτρῷ γὰρ ἁγιάσας, τῆς ἀφθαρσίας τῷ ἐλαίῳ βαπτίζει
τὴν βασιλείαν, σωτηρίαν δωρούμενος τοῖς Ῥωμαίοις καὶ ἀν-
τίληψιν μεγίστην καὶ δόξαν τῆς βασιλείας." δοχὴ ε', τῶν
Βενέτων, ἀπελατικὸν ἦχ. πλαγ. δ'· „τὸ φῶς ἐπέφανεν ὑλικῶς Ms. 36. a
ἐν σώματι, ἵνα φῶς γενόμενοι Θεοῦ φωτὶ μιγῶμεν. πά-
ρεστιν ὕδατι πλύνων καὶ τελειῶν τῷ πνεύματι, συγκατέλθω-
μεν τούτῳ, ἵνα συνανυψωθῶμεν. σημειωθῶμεν μυστικῶς τοῦ
μυστηρίου τὴν ἰσχὺν ἐγνωκότες, ἀναλάβωμεν οἱ πάντες τὸν D
δεύτερον μὴ τὸν πρῶτον Ἀδὰμ ὡς ἀναγεννηθέντες." τὰ δὲ
τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ
λαοῦ καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. τὸ δὲ τελευταῖον
ἄκτον λέγουσιν οἱ κράκται· „προσκυνήσαντες τοῦ ἐπιφανέντος
Χριστοῦ τὴν δόξαν" ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς
τὴν ἁγίαν βασιλείαν."

ΚΕΦ. δ'.

Ἄκτα τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου πάσχα. Ed. L. 27

Δοχὴ πρώτη, τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. α'· „θεϊκῆς ἐγέρσεως δυναστείᾳ ὁ τοῦ θανάτου πόλεμος διελύθη." δοχὴ β',

4. χρηστοὺς cod.

qui baptizatus est pro nobis secundum carnem et aquarum naturam sanctificavit. QUARTA, Prasinorum, apelaticum toni IV.: *Baptizatus hodie praecursoris manu, sua tremenda manu vos, Imperatores a Deo coronati benefactores, praedicat, unctosque orbi universo ostendit. Lavacro enim sanctificans, integritatis oleo maiestatem baptizat, salutem Romanis et maximum auxilium et gloriam imperii donat.* Receptio QUINTA, Venetorum, apelaticum toni obliqui IV.: *Lumen materialiter in corpore apparuit, ut nos lumen facti cum Dei luce commisceremur: praesto est aqua implens et perficiens spiritu: una ad ipsum accedamus, ut una cum eo exaltemur. Signati sumus arcano modo, qui virtutem mysterii cognovimus, suscepimus omnes secundum, non primum, Adamum, ut renati.* Acclamationis verba cantantur a praecentoribus et populo ut in ceteris factionibus. Postremo cantores quoque acclamant: *Adorantes Christi manifestati gloriam;* populus: *Diutissime maiestatem vestram Deus custodiat!*

CAP. 4.

Acclamationes in sancti paschatis festo.

Receptio PRIMA, Venetorum, vox toni I.: *Divinae resurrectionis*

Digitized by Google

τῶν Πρασίνων, φωνὴ ἦχ. α΄ „φωτὸς ἀπροσίτου λαμπηδόνες νεκροῖς ἐπέλαμψαν τοῖς ἐν σκότει. Χριστὸς γὰρ ὤφθη νεκρὸς ἐν τάφῳ, θανάτῳ θάνατον θανατώσας, συνανέστησε τοὺς δεσμίους τῇ τριημέρῳ αὐτοῦ ἐγέρσει· αὐτὸς τὴν δόξαν ὑμῶν, δεσπόται, εἰς μῆκος χρόνων φυλάξει ἐν τῇ πορφύρᾳ."
B δοχὴ γ΄, τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. γ΄ „πάσχα Κυρίου σήμερον καθορῶντες μελῳδικῶς κραυγάζομεν καὶ ὁμοφρόνως." δοχὴ δ΄, τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. α΄ „θεϊκῆς ἐγέρσεως δυναστείᾳ," καὶ τὰ ἑξῆς. δοχὴ ε΄, τῶν Πρασίνων, φωνὴ ἦχ. α΄ „ὁ ἀχρόνως τῷ Πατρὶ συμβασιλεύων ἐπ' ἐσχάτων τοῖς ἀνθρώποις χρονικῶς συνανεστράφη, καὶ ἐν τῷ σταυρῷ τὸν ᾅδην καὶ θάνατον αἰχμαλωτίσας, τριημέρῳ αὐτοῦ ἐγέρσει τοῖς νεκροῖς τὴν ἀνάστασιν ἐγκαινίζων· αὐτὸς τὸ κέρας ὑμῶν, δεσπόται, ἀνυψώσει ταῖς νίκαις κατὰ βαρβάρων." δοχὴ ς΄, τῶν Βενέτων,
C φωνὴ ἦχ. γ΄ „φωτὸς ἀπροσίτου λαμπηδόνες" καὶ τὰ ἑξῆς.
Ms. 36. b ἀκτολογία τῆς ς΄ δοχῆς. λέγουσιν οἱ κράκται· „ὁ τῶν πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ΄· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „ὁ ἀναστὰς παραδόξως ἐκ τάφου." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ΄· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „καὶ τὸ χαῖρε δεδωκὼς μυροφόροις." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „τοὺς χρόνους ὑμῶν πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας εἰς πολλὰ ἔτη."

7. καὶ om. cod. 11. συνανετράφη ed.

potentia mortis bellum solutum est. SECUNDA, Prasinorum, vox toni I.: *Lucis inaccessae faces mortuis, qui in tenebris erant, illuxere. Christus enim mortuus apparuit, morte mortem exstinguens, captivos post tres dies resurgens exsuscitavit. Ipse gloriam vestram, Domini, diu in purpura custodiet!* Receptio TERTIA, Venetorum: vox toni III.: *Pascha Domini hodie videntes, melodice et unanimiter clamamus.* QUARTA, Venetorum, vox toni I.: *Divinae resurrectionis potentia mortis* etc. QUINTA, Prasinorum, vox toni I.: *Aeternum cum patre imperans ultimis diebus temporaliter cum hominibus conversatus fuit et in cruce tartarum mortemque captivam ducens, post tres dies sua resurrectione mortuis resuscitationem renovat. Ipse cornu vestrum, Domini, victoriis contra barbaros exaltabit!* Receptio SEXTA, Venetorum, vox toni III.: *Lucis inaccessae faces* etc. Acclamatio in sexta receptione: dicunt cantores: *Creator omnium et Dominus.* Clamat et populus ter: *Multos annos vobis.* Cantores: *Mirabiliter e sepulcro resurgens.* Clamat et populus ter: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Et qui salutem unguenta afferentibus dixit.* Clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Tempora vobis, augustabus et porphyrogenitis augeat:* populus: *Longaevam Deus sacram* etc.

Digitized by Google

Ὑποστροφὴ τῶν δεσποτῶν τῇ αὐτῇ ἑορτῇ. D

Δοχὴ ά, τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. ά· „τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον τῆς ἀναστάσεως μυστήριον λαμπρυνομένη σήμερον ἡ κτίσις ἑορτάζει· ὁ γὰρ τῆς δόξης Κύριος τὸ σκυθρωπὸν ἀφανίσας τοῦ θανάτου καὶ τὰ τοῦ ᾅδου σκυλεύσας βασίλεια, συνανέστησε τοὺς πάλαι τεθνεῶτας, χαρὰν ἀνεκλάλητον καὶ θεῖον πάσχα. τελεῖται παραδόξως, μεγαλύνεται τὸ κράτος ὑμῶν, δεσπόται, εἰς δόξαν, εἰς καύχησιν, εἰς ἀνέγερσιν τῶν Ῥωμαίων." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρὰ τῶν Ed. L. 28 *κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. τὸ δὲ τελευταῖον ἄκτον λέγουσιν οἱ κράκται· „καλῶς ἤλθον οἱ δεσπόται σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαός· „καλῶς ἤλθετε." οἱ κράκται· „προσκυνήσαντες τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ τὴν δόξαν." ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεός." δοχὴ β', τῶν Πρασίνων, ἀπελατικὸν ἦχ. ά. „σήμερον τὸ τοῖς ἀγγέλοις ἀπόῤῥητον ἐκτελεῖται τῆς ἀναστάσεως μυστήριον. ὁ γὰρ ἐμπιμπλῶν πᾶν ζῶν εὐδοκίας σαρκὶ θανατοῦται ὡς ἄνθρωπος, καὶ τὴν ἄπληστον τοῦ ᾅδου τυραννίδα αἰ-* B *χμαλωτεύει, νεκρώσας τὸν νεκρωτήν· νῦν ἠφανίσθη τὸ πρὸ αἰώνων αἶσχος, νῦν ἐξήνθησεν ἡ χαρὰ τῶν περάτων. ὁ παντάναξ δὲ Θεὸς καὶ ζωοδότης, τοὺς δεσπότας φύλαττε ἐν τῇ πορφύρᾳ." δοχὴ γ', τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. ά· „σταυρὸν καὶ*

6. *χαρὰ ἀνεκλάλητος καὶ θεῖον πάσχα τελεῖται* ed.

REDITUS DOMINORUM EODEM FESTO.

Receptio PRIMA, Venetorum, vox toni I.: *Magnum et venerandum resurrectionis mysterium splendens hodie creatura celebrat. Dominus enim gloriae terrorem mortis removit, inferorum regnum spoliavit, quondam mortuos una excitavit, ineffabile gaudium ac divinum pascha! Mirabiliter celebratur, augetur robur vestrum, Domini, ad gloriam, famam et salutem Romanorum.* Acclamationis autem verba a praecentoribus et populo ut in ceteris receptionibus cantantur. Ultimum cantores dicunt: *Pulchre venerunt Domini cum augustabus et porphyrogenitis;* populus: *Pulchre venistis.* Cantores: *Adorantes resurgentis Christi gloriam.* Populus: *Longaevam Deus* etc. Receptio SECUNDA, Prasinorum, apelaticum toni I.: *Hodie impenetrabile angelis resurrectionis mysterium celebratur. Omne enim vivum gratia replens in carne ut homo occiditur, et insatiabilem orci tyrannidem captivam ducit, occisore occiso: nunc aeternum evanuit opprobrium, nunc exsurgit gaudium terminorum. Rex omnium Deus vitaeque dator, serva Dominos in purpura!*

Digitized by Google

θάνατον ὑπομείνας Χριστὸς, κατῆλθεν ἑκὼν ἐν τάφῳ, καὶ τὰς τοῦ ᾅδου συντρίψας πύλας τῇ θεϊκῇ αὐτοῦ ἐξουσίᾳ, πᾶσιν ἀνάστασιν ἐγκαινίζει τοῖς ἀπ' αἰῶνος νενεκρωμένοις. ἡ κτίσις σήμερον ἑορτάζει διπλοῦν τὸ πάσχα τῆς σωτηρίας, ὁρῶσα τὸ σκῆπτρον ὑμῶν, δεσπόται, τῇ ἀναστάσει Χριστοῦ συνανατέλλον." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν
C κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς.
Ms. 37. a τὸ δὲ τελευταῖον λέγουσιν οἱ κράκται· „προσκυνήσαντες τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ τὴν δόξαν·" ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν" κ.τ.λ. δοχὴ δὲ τετάρτη, τῶν Πρασίνων, φωνὴ ἦχ. γ΄· „πάσχα Κυρίου σήμερον καθορῶντες" καὶ τὰ ἑξῆς. δοχὴ ε΄, τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. α΄. „ἐγκαινίζεται σήμερον τῶν ἀνθρώπων ἡ φύσις, παραδόξως ἐκ φθορᾶς μεταπλαττομένη πρὸς ἀφθαρσίαν, στολίζεται τὴν στολὴν τῆς προτέρας δόξης, μηκέτι τῷ θανάτῳ κατεχομένη. ὁ γὰρ ἔχων τὸ κράτος τοῦ θανάτου, ὁ τοῦ Πατρὸς συνάναρχος καὶ συναΐδιος
D λόγος, σκυλεύσας τὰ βασίλεια τοῦ ᾅδου, ἔλυσε τὸν δεσμὸν τῶν αἰχμαλώτων, πᾶσι δωρησάμενος ἐλευθερίαν. ὃς καὶ φυλάξει τὸ κράτος τῆς βασιλείας εἰς δόξαν, εἰς καύχημα, εἰς ἀνέγερσιν Ῥωμαίων." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. τὸ δὲ τελευταῖον ἄκτον λέγουσιν οἱ κράκται· „προσκυνήσαντες τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ τὴν δόξαν·" ὁ λαός· „πολυχρόνιον."

TERTIA, Venetorum, vox toni I: *Crucem mortemque perpessus Christus, sponte in sepulcrum descendit, contritisque divina potentia sua orci portis, omnibus in seculo mortuis resurrectionem renovat. Creatura hodie duplex pascha salutis celebrat, videns sceptrum vestrum, Domini, cum Christi resurrectione una exoriens.* Acclamationis acta a cantoribus et populo ut in ceteris factionibus cantantur. Postremo praecentores dicunt: *Adorantes Christi resuscitati gloriam* etc.: populus: *Longaevam Deus faciat* etc. Receptio QUARTA, Prasinorum: vox toni III.: *Pascha Domini hodie intuentes* etc. QUINTA, Venetorum: vox toni I.: *Renovatur hodie humana natura, admirandum in modum ex corruptione in integritatem transmutata: induit prioris gloriae vestimentum, non amplius a morte superanda. Tenens enim robur mortis coaeternum Patris et aeque inaccessum verbum, orci regnum spoliavit, solvit captivorum vincula, libertatem omnibus donavit: hic custodiet robur maiestatis, ad laudem, gloriam et salutem Romanorum.* Acclamationis acta a cantoribus et populo ut in ceteris factionibus cantantur. Ultimum vero cantores dicunt: *Adorantes resurgentis Christi gloriam:* populus: *Longaevam Deus* etc.

ΚΕΦ. ε'.

Ἄκτα τῇ ἑορτῇ τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου. Ed. L. 29

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκκλησίας, ὅτε ἀκουμβίσωσιν οἱ δεσπόται ἐπὶ τῆς τραπέζης, αὐλεῖ τὸ ὄργανον τῶν Βενέτων, καὶ λέγει ὁ λαός· „ἁγιαχάς." καὶ ὅτε παύσῃ τὸ ὄργανον, λέγουσιν οἱ κράκται· „τρισάγιε, συμβασίλευσον τοὺς δεσπότας." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „τρισάγιε." οἱ κράκται· „καὶ σὺ αὐτοὺς θεράπευσον ἐπὶ πᾶσιν." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „τρισάγιε." οἱ κράκται· „πλεονάζων τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνους." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „τρισάγιε." οἱ κράκται· „εἰς B *τελείαν χαρμονὴν τῶν Ῥωμαίων." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „τρισάγιε." οἱ κράκται· „σὺν αὐγούσταις εὐσεβέσι φιλοθέοις." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „τρισάγιε." οἱ κράκται· „καὶ τοῖς τιμίοις πορφυρογεννήτοις ἐν τῇ πορφύρᾳ." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „τρισάγιε." οἱ κράκται· „καὶ Βενέτων τῶν γνησίων ὑμῶν δούλων." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „τρισάγιε." οἱ κράκται· „ἐς ὁ ἀναστὰς Θεὸς ἡμῶν τοὺς δεσπότας φύλαττε." καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου· „οἱ ἐς ὁ ἀναστὰς Θεὸς ἡμῶν τοὺς δεσπότας φύλαττε." οἱ κράκται· „πνεῦμα τὸ πανάγιον τὰς αὐγούστας σκέπασον·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται·* C *„μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, φύλαττε τὰ πορφυρογέννητα." καὶ*

1. *διακαινησίμου* R., *διακινησίμου* cod. et ed. 4. *τοῖς δεσπόταις* coni. Leich.

CAP. 5.

Acta in feria secunda septimanae renovationis.

Peracto ecclesiastico officio, quando Domini mensae adsident, Venetorum organum sonat, et dicit populus: *Sancta.* Organo silente, praecentores: *Ter sancte, cum Dominis simul impera.* Clamat et populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Et tu eorum curam in omnibus suscipe.* Clamat et populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Augens vitae tempora.* Clamat et populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Ad perfectam laetitiam Romanorum.* Clamat et populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Cum piis Deique amantibus coniugibus.* Clamat et populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Et venerandis porphyrogenitis in purpura.* Clamat et populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Et Venetorum, fidelium servorum vestrorum.* Clamat et populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Resurgens Deus noster, Dominos custodi;* clamat et populus similiter ter: *Resurgens Deus noster, Dominos custodi.* Cantores: *Spiritus sancte, augustas serva!* populus eadem ter. Cantores: *Mater Dei nostri, custodi porphyrogenitos:* eadem

Digitized by Google

ὁ λαὸς ἐκ γ'. οἱ κράκται· „Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν Ms. 37.b ἡμῶν." (B.) Φωνὴ ἦχ. ά· „ἐξανοιγέσθωσαν τάφοι, καὶ νεκροὶ ἐξαναστήτωσαν· ὁ γὰρ Κύριος ἐκ τάφου σήμερον ἐξανέστη. εὐφραινέσθωσαν οἱ ζῶντες καὶ ζωῆς ἐντρυφάτωσαν· τοῦ γὰρ θανάτου τὸ κέντρον σήμερον ἠφανίσθη. λευχειμονείτω ἡ κτίσις τὸν κτίστην ἀνευφημοῦσα· ἡ τυραννὶς γὰρ τῆς ἁμαρ-D τίας σήμερον καθῃρέθη. ἀγαλλιάσθω μεγάλως ἡ πόλις ὑμῶν, δεσπόται, θεότητι τῇ ἐν τριάδι σήμερον προσκυνοῦσα, εἰς κατάπτωσιν βαρβάρων καὶ ἀνέγερσιν Ῥωμαίων." καὶ ἀπὸ φωνῆς λέγουσιν ἀπελατικὸν ἦχ. ά· „τὸ μέγα καὶ σεβάσμιον μυστήριον τῆς ἀναστάσεως" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ μετὰ τὸ τελειῶσαι τὸν δῆμον τῶν Βενέτων ἀκτολογεῖ ὁμοίως καὶ ὁ δῆμος τῶν Πρασίνων, καὶ λέγει ἀπελατικὸν ἦχ. ά· „σήμερον ὁ τοῖς ἀγγέλοις ἀπόῤῥητον" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ μετὰ τὸ τελειῶσαι τὸν δῆμον τῶν Πρασίνων λέγουσιν οἱ κράκται τῶν Βενέτων· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ Ed. L. 30 ὁ λαὸς ἐκ γ'· „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ'· „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ'· „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „ἐς ὁ ἀναστὰς Θεὸς ἡμῶν τοὺς δεσπότας φύλαττε·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „οἱ εἰς ὁ ἀναστὰς Θεὸς ἡμῶν τοὺς δεσπότας φύλαττε." οἱ κράκται· „πνεῦμα τὸ πανάγιον τὰς αὐγούστας σκέπασον·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, φύ-

3. ἐξ τάφου ed.

populus ter: cantores: *Domine, vitam eorum per nostram.* (II.) Hymnus toni I.: *Aperiantur sepulcra et mortui resurgant! Dominus enim hodie e sepulcro surrexit. Gaudeant viventes, et ob vitam exsultent: mortis enim stimulus hodie evanuit. Candidam vestem creatura, laudans creatorem, induat: peccati enim tyrannis hodie sublata est. Valde exsultet urbs vestra, Domini, divinitatem in trinitate hodie adorans, in perniciem barbarorum et Romanorum salutem.* Post hanc cantionem dicunt apelaticum toni I.: *Magnum ac venerandum resurrectionis mysterium* etc. Postquam Venetorum factio acclamare desiit, populus Prasinus similiter acclamat et apelaticum toni I. dicit: *Hodie ineffabile angelis mysterium* etc. Quo finito, Venetorum praecentores: *Domine, serva Romanorum Dominos!* clamat et populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, a te coronatos serva!* clamat et populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Serva, Domine, Imperatores cum augustabus et porphyrogenitis!* clamat et populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Qui resurrexisti Deus noster, Dominos serva!* idem ter populus

Digitized by Google

λαττε τὰ πορφυρογέννητα." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. καὶ εὐθέως ῥίπτει ἄνωθεν ἀπὸ τῆς θυρίδος ὁ ἀρτοκλίνης τὰ δύο μέρη τὰ ἀποκόμβια, καὶ B ἐπεύχονται τοῖς δεσπόταις, καὶ ἀναχωροῦσι.

Ὑποστροφὴ τῶν δεσποτῶν δείλης ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους πρὸς τὸ παλάτιον.

Δοχὴ α΄ εἰς τοὺς Λέοντας. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθεν ἡ ἔνθεος βασιλεία." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „καλῶς ἤλθετε." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά Ms. 38. a τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς C δοχαῖς, καὶ μετὰ τὸ ἀποκινῆσαι τοὺς δεσπότας λέγει ὁ δῆμος τὰ δρομικά· „χαίροις, κραταιότατε αὐτόκρατορ, χαρὰ τῆς οἰκουμένης, τοῦ Θεοῦ ὁ θεράπων, Ῥωμαίων εὐτυχία, ἀγαλλίασις Βενέτων, εὐφροσύνη καὶ κοσμιότης, σὲ ἡ θεότης ἐπὶ χρόνους ἑκατὸν ἀξιώσῃ τὴν ἑαυτοῦ διέπειν πολιτείαν." ἄλλα· „χαρὰ ᾧδε σήμερον, γαλήνη καὶ πρᾳότης μεγάλη· οἱ γὰρ δεσπόται χαρὰν ἠμφιεσμένοι ὡς ἑωσφόροι ἐκλάμπουσιν ἐν τῷ κράτει, καὶ δεξιοῦται τῷ κόσμῳ εὐτυχία. αὐτὴ γὰρ χαρὰ

6. δήλης cod. ἀπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων coni. Leich. 12. ἦλ superscripto θ cod., ἦλθες sive ἤλθετε R. 13. καθὼς ἐν ed.

Cantores: *Spiritus sancte, Augustas protege!* Clamat et populus idem ter. Cantores: *Mater Dei nostri, Porphyrogenitos custodi!* Clamat et populus eadem ter. Cantores: *Domine, vitam eorum per vitam nostram.* Clamat et populus eadem ter: et statim tricliniarius e fenestra duabus factionibus missilia distribuit, quae, fausta Dominis apprecatae, discedunt.

REDITUS DOMINORUM VESPERTINUS A TEMPLO S. S. APOSTOLORUM AD PALATIUM.

Receptio PRIMA ad Leones. Stat ibi princeps Venetorum, seu domesticus scholarum, cum populo suo Veneto, et dicunt praecentores: *Feliciter venit divina maiestas.* Clamat et populus ter: *Feliciter venistis.* Acclamationis autem acta a praecentoribus et populo ut in reliquis receptionibus cantantur. Abeuntibus Dominis, populus cursoria dicit: *Salve potentissime Imperator, gaudium orbis, famule Dei, Romanorum felicitas, laetitia Venetorum, voluptas et decus, te divinum numen centum annos populo suo praeesse sinat!* Aliud: *Gaudium hodie, tranquillitas et quies ingens! Domini enim gaudium induti, ut phosphori, in maiestate splendent, et orbi felicitas contingit. Ipsum enim gaudium nostrum orbis etiam lae-*

Digitized by Google

ἡμῶν καὶ ἀγαλλίασις κόσμου." ἄλλο· „ἐποίησε δύναμιν ἡ δε-
ξιὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, δεσπόται, ἀντελάβετο εἰρήνη τῆς ἰδίας
D πολιτείας, καὶ ἐν αὐτῷ ἐν τῇ πίστει ὕψωσε πρὸς εὐμένειαν.
ἀγάλλεσθε οὐράνιαι στρατιαὶ τῶν ἀσωμάτων, συναγάλλου
στρατόπεδον τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐπαγάλλεσθε πάντες Χριστια-
νοὶ ἑορτάζειν Κυρίῳ." ἰστέον, ὅτι ταῦτα τὰ δρομικὰ λέγονται
καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσι. (B.) Δοχὴ β' εἰς τὸν ἅγιον
Πολύευκτον. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων μετὰ
τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθεν
ἡ ἔνθεος βασιλεία." τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά
Ed. L. 31 τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς
δοχαῖς. δοχὴ γ' εἰς τὴν ἁγίαν εὐφημίαν τοῦ Ὀλυβρίου. δέ-
χεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκού-
βιτος μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων, καὶ λέ-
γει δρομικὰ ἦχ. α' „ὁ ἀχρόνως τῷ Πατρὶ" καὶ τὰ ἑξῆς. τὰ
δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ
λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. δοχὴ δ' εἰς τὸ Φι-
λαδέλφιον. δέχεται κἀκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν
ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν
Βενέτων. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν
B κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς.
δοχὴ ε' εἰς τὸν Ταῦρον. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Πρα-
σίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας
ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς
Ms. 38. b καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. δοχὴ ς' ἐν τῷ φουρνικῷ τῶν

5. συναγάλλεσθε ed. 19. ὁ ante δομέστ. add. ed.

titia est. Aliud: *Dextra Dei nostri, Domini, potentiam fecit, pax in proprio imperio viget, idque in ipso, ad clementiam, in fide exaltavit. Gaudeant coelestes spirituum exercitus, gaudeant copiae Romanorum, Christiani omnes, festum Deo celebraturi, simul gaudeant!* Sciendum est, haec cursoria in ceteris quoque processionibus recitari. (II.) Receptio SECUNDA in aedes S. Polyeucti. Stat ibi Tribunus Venetorum cum factione alba, et dicunt cantores: *Feliciter venit divina maiestas.* Acclamationis vero acta a cantoribus et populo, ut in ceteris quoque receptionibus, cantantur. Receptio TERTIA ad sanctam euphemiam Olybrii. Stat ibi tribunus Prasinorum seu excubitor cum transitorio Prasinorum populo, et cursoria toni I. dicit: *Qui aeternum Patri* etc. Acta vero acclamationis a cantoribus et populo, ut in ceteris receptionibus mos est, cantantur. Receptio QUARTA ad Philadelphium. Stat ibi princeps Venetorum seu domesticus scholarum cum Venetorum populo. Acclamationis autem acta a cantoribus et populo, ut in ceteris receptionibus obtinet, cantantur. QUINTA ad Taurum: stat ibi tribunus Prasino-

Digitized by Google

ἀρτοπωλῶν. ὑποστρεφόμενος ὁ αὐτὸς δήμαρχος μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου, ποιοῦσιν ἐκεῖ δοχήν. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. δοχὴ ζʹ ἐν τῷ φόρῳ. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος, μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν C ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. δοχὴ ηʹ ἐν τῷ πραιτωρίῳ. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων, μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ἄκτῳ λέγουσιν οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθεν ἡ ἀναίρεσις τῶν τῆς Ἄγαρ." ὁ λαός· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας εἰς πολλὰ ἔτη." δοχὴ θʹ ἐν τῷ φουρνικῷ τοῦ Μιλίου. ὑποστρεφόμενος ὁ αὐτὸς δήμαρχος τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, ποιεῖ ἐκεῖσε δοχήν. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν τῆς τοιαύτης δοχῆς δέχεται ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν ἐκσκουβίτων. τὰ δὲ τῆς εὐφημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν D ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς. καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν τῆς τοιαύτης δοχῆς δέχεται ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, εἰς τὸ κάγκελλον τῆς χαλκῆς. τὰ δὲ τῆς εὐ-

1. ἀρτοπουλῶν cod. 2. ποιῶσιν cod. 14. ἔτη deest in cod.

rum cum factione russa; acta vero acclamationis a cantoribus et populo ut in ceteris receptionibus recitantur. SEXTA ad fornicem pistorum: reversus idem tribunus cum russis, dominos ibi excipit. Acclamationis autem acta a praecentoribus et populo ut in ceteris receptionibus cantantur. SEPTIMA in foro: stat ibi princeps Prasinorum seu excubitor cum populo Prasino. Acclamationis vero acta a cantoribus et populo ut in ceteris receptionibus cantantur. OCTAVA in Praetorio: stat ibi tribunus Venetorum cum populo albo. Acclamationis vero acta a cantoribus et populo ut in ceteris receptionibus cantantur. Postremo cantores dicunt: *Pulchre venit exitium Agarenorum*; populus: *Longaevam Deus sacram maiestatem vestram in multos annos faciat!* NONA in fornice Milii: reversus idem Venetorum tribunus cum populo albo, Imperatores ibi excipit. Acclamationis vero acta a praecentoribus et populo ut in ceteris receptionibus cantantur. Non procul inde princeps Prasinorum seu domesticus excubitorum iterum adest. Acclamationis vero acta a praecentoribus et populo ut in ceteris receptionibus cantantur. Non longe inde Venetorum princeps seu domesticus scholarum iterum in can-

Digitized by Google

φημίας ἄκτα ᾄδονται παρά τε τῶν κρακτῶν καὶ τοῦ λαοῦ, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς.

Ed. L.32

ΚΕΦ. ϛ'.

Ἄκτα τῇ ἑορτῇ τῇ κυριακῇ τοῦ Ἀντίπασχα.

Ἰστέον, ὅτι τῇ κυριακῇ τοῦ ἀντίπασχα, ὅτε ἀκουμβίσωσιν οἱ δεσπόται ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἡ ἀκολουθία γίνεται τῆς δευτέρας τῆς διακαινησίμου, δηλονότι καὶ αἱ ἀκτολογίαι τῶν δύο μερῶν, καὶ πάντα, καθὼς προείρηται· πλὴν οἱ μὲν Βένετοι λέγουσιν ἀπελατικὸν ἦχ. πλαγ. δ'· „ἀνακαινίζου ἡ κτίσις, Χριστὸς ἀνέστη, ἑόρταζε τῷ Κυρίῳ τὰς ἑορτάς
Ms. 39. a σου. ἐσφραγισμένου γὰρ τοῦ τάφου, ὁ τῆς ζωῆς ἥλιος ἀνατείλας,
B καὶ ὀφθεὶς ἀποστόλοις τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον δι' αὐτοῦ ἐγκαινίζει, καὶ εἰρήνην χαρίζεται πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ, καὶ τὸ βασιλεῦον κράτος ἀστέρος ἀνατολὴ τοῦ ἀδύτου νεουργεῖ καὶ μεγαλύνει, ὡς λαμπρὸς ἥλιος, προερχόμενος σήμερον εἰς δόξαν, εἰς καύχημα, εἰς ἀνέγερσιν Ῥωμαίων." οἱ δὲ Πράσινοι τόνδε· „ἀποβαλόντες σύμβολα λυπηρᾶς κατηφείας οἱ ἀπόστολοι, χαίροντες προῆλθον εἰς Γαλιλαίαν, καὶ εἶδον ὃν ἐπόθουν ἐκ νεκρῶν ἐγηγερμένον. ἀπόῤῥητον ἐδέξαντο παρ' αὐτοῦ μυσταγωγίαν, καὶ ὡς ἀκτῖνες διαδραμόντες τὸν κόσμον, φαιδρόμορφον ἐκήρυξαν τῆς ἀναστάσεως τὴν ἡμέραν. αὐτῶν

15. καὶ om. cod.

cellis chalces adest. Acclamationis vero acta a cantoribus et populo ut in ceteris receptionibus cantantur.

CAP. 6.

Acta feriae secundae Dominicae post Pascha.

Sciendum est, dominica secunda post Pascha, quando mensae Domini adsident, eundem ritum idemque officium ac secunda feria renovationis observari. Scilicet et duarum factionum acclamationes et omnia, quae supra declarata fuerunt: nisi quod Veneti apelaticum toni obliqui quarti dicant: *Renova te, creatura, Christus resurrexit: celebra Domino festa tua. E sepulcro enim, sigillo munito, vitae sol exortus est, et Apostolis, clausis ianuis, apparuit. Spiritus Sanctus per ipsum renovat, et pacem orbi universo largitur, maiestatem Imperatorum sideris nunquam occidentis ortus renovat et magnificat, procedens hodie ut splendidus sol ad honorem, gloriam et salutem Romanorum.* Prasini vero dicunt: *Signa tristis moestitiae Apostoli deposuerunt, in Galilaeam cum gaudio processere, et quem desideraverant resuscitatum e mortuis viderunt. Doctrina ineffabili ab eo imbuti, orbem sicut radii penetrantes, splen-*

Digitized by Google

ἡ προστασία τῇ θεϊκῇ παντευχίᾳ ὑμᾶς διαφυλάξει, δεσπόται, C εἰς εὐτυχίαν Ῥωμαίων." ἰστέον, ὅτι ὑποστρεφόντων τῶν δεσποτῶν δείλης ἀπὸ τοὺς ἁγίους ἀποστόλους εἰς τὸ παλάτιον ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἀκολουθία γίνεται τῆς δευτέρας τῆς διακαινησίμου, δηλονότι καὶ αἱ δοχαὶ ἐν τοῖς προειρημένοις τόποις καὶ αἱ ἀκτολογίαι, καθὼς προείρηται. πλὴν λέγουσιν οἱ Βένετοι ἀπελατικὸν ἦχ. πλαγ. δ'· „ἀνακαινίζου ἡ κτίσις" καὶ τὰ ἑξῆς. οἱ δὲ Πράσινοι ἦχ. πλαγ. δ'· „ἀποβαλόντες τὰ σύμβολα λυπηρᾶς κατηφείας" καὶ τὰ ἑξῆς. ἄλλο ἦχ. α'· „ὁ ἀχρόνως τῷ Πατρὶ" καὶ τὰ ἑξῆς.

ΚΕΦ. ζ'. D

Τῇ ἑορτῇ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς.

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι καὶ τῇ προελεύσει ταύτῃ τῆς μεσοπεντηκοστῆς, καὶ ἀπιόντων τῶν δεσποτῶν καὶ πάλιν ὑποστρεφόντων, καὶ αἱ δοχαὶ καὶ αἱ ἀκτολογίαι ὅμοιαι γίνονται τῆς δευτέρας τῆς διακαινησίμου. πλὴν οἱ μὲν Βένετοι λέγουσιν ἀπὸ φωνῆς ἀπελατικὸν ἦχ. α'· „πνεῦμα μέγα καὶ σεβάσμιον, ὁ ἄνω δοξαζόμενος σὺν τῷ Πατρὶ ὡς πάντων Κύριος, Ed. L. 33 ἐν ἱερῷ συνόμιλος ὢν Ἑβραίοις διδάσκει σοφίας βρύειν νάματα, ὑπερφυῶς ἡ σοφία τοῦ ὑψίστου ἀναφωνῶν· Οἱ διψῶντες προσέρχεσθε, καὶ δροσίζεσθε τοῦ πνεύματος τὴν πό- Ms. 39. b

3. τῶν ἁγίων ἀποστόλων coni. Leich. 16. μὲν om. ed. 21. δροσίζεσθε. Τοῦ πνευμ. τ. πόσ. ἐκ. τ. ἁ. πόμα τὰ πλήθη coni. R.

didam resurrectionis diem nunciarunt: quorum patrocinium per gratiam divinam vos, Domini, ad Romanorum felicitatem custodiat! Sciendum est, Dominis ab aede S. S. Apostolorum ad palatium hoc festo revertentibus, eundem ritum et ordinem ac in secundo renovationis observari: scilicet et excipiuntur in dictis locis, ac acclamationes supra commemoratae recitantur; praeterquam quod Veneti tono obliquo canunt: *Tristis moestitiae signa Apostoli deposuerunt* etc. Item tono primo: *Is, qui aeternum Patri* etc.

CAP. 7.

In feria IV. septimanae IV. post Pascha.

Sciendum, in hac mediae Pentecostes processione, procedentibus iterumque revertentibus Dominis, similes receptiones et acclamationes ut in secunda feria renovationis institui: nisi quod Veneti apelaticum toni I. dicant: *Magne et venerande Spiritus, qui in coelo cum Patre ut Dominus omnium celebratus, in templo cum Hebraeis conversans, flumina sapientiae scaturire docet, et altissimi sapientia admirandum in modum exclamat: Accedite sitientes, et spiritus,*

Digitized by Google

σιν, ἐκεῖνο τὸ ἀείζωον πόμα. τὰ πλήθη ἀγάλλονται πίνοντα, καὶ γεραίρουσι τὸ κράτος ὑμῶν, δεσπόται, εἰς δόξαν, εἰς καύχημα, εἰς ἀνύψωσιν Ῥωμαίων." οἱ δὲ Πράσινοι λέγουσι τόνδε ἦχ. ά· „ὁ μεσίτης ὢν πλάσματος, καὶ Πατρὸς τοῦ ἰδίου θεῖε λόγε, τοῦ ναοῦ ἑορτῆς ἐν μέσῳ παῤῥησιάζει· ὁ μέλλων ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς ἀχράντου ῥεῖθρα προχέειν ἀφθαρσίας ὅλῳ τῷ κόσμῳ,
B νῦν διψῶντας ποτίζεις ἐκ χειλέων διδασκαλίας νάματα, καὶ ὁ ἀσύνετος δῆμος θαυμάζει μὲν, οὐ βούλεται δὲ γνῶναι, ὅτι σῇ ἐξείργασται σοφίᾳ πάντα καὶ συνέχεται σῇ κυβερνήσει. σὺ οὖν δοξάσας τῷ στέφει, Θεὲ, δεσπότας παλάμῃ σοῦ, φύλαττε εἰς ἀνέγερσιν Ῥωμαίων." χρὴ εἰδέναι, ὅτι ταύτῃ τῇ ἑορτῇ τῆς μεσοπεντηκοστῆς, ἐπὶ τῆς τραπέζης τῶν δεσποτῶν καθεζομένων, ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἀκολουθία γίνεται, καθὼς καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου.

ΚΕΦ. ή.

Τῇ ἑορτῇ τῆς Ἀναληψίμου.

C Ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς ἀναληψίμου, ὅτε ἀκουμβίσωσιν οἱ δεσπόται ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἀκολουθία γίνεται τῆς δευτέρας τῆς διακαινησίμου, δηλονότι καὶ αἱ ἀκτολογίαι τῶν δύο μερῶν καὶ πάντα, καθὼς προείρηται. πλὴν

3. τον superscripto Δ pro τόνδε cod., unde R. τὸ δρομικὸν coni. 6. ἀφθαρσίας R., ἀφθασίας cod., ἀθανασίας coni. Leich., ἀφθανασίας ed. 8. Verba οὐ βούλεται — πάντα om. ed.

qui potus perennis est, haustu irrigamini. Populi bibentes exsultant, et potentiam vestram, Domini, ad gloriam, honorem et incrementum Romanorum venerantur. Prasini vero voce toni I.: *Mediator creaturae suique patris divinum verbum, in medio templo hoc festo libere loquitur: qui e latere purissimo in totum orbem flumina immortalitatis effusurus es, nunc sitientibus, e labiis, doctrinae flumina profundis; at imperitum vulgus miratur quidem, sed agnoscere recusat, tua sapientia omnia esse confecta tuaque gubernatione contineri. Tu igitur, Deus, qui manu tua Dominos coronasti, ad laetitiam Romanorum eos custodi.* Sciendum est, hoc mediae Pentecostes festo, Dominis mensae accumbentibus, eundem ritum et morem ac in secunda renovationis feria observari.

CAP. 8.

In Festo Ascensionis.

Sciendum est, festo Ascensionis, dum mensae Domini accumbunt, eosdem ritus ac secundo renovationis die, scilicet tum acclamationes duarum factionum, tum alia omnia, quae supra commemoravimus, ob-

Digitized by Google

οἱ μὲν Βένετοι λέγουσι τὴν φωνὴν ἦχ. πλαγ. δ' „ὡς ἀείζωον ῥεῖθρον, πηγὴν ἁγίαν Χριστιανοὶ εὑρηκότες μόνην σὲ, τὴν πανάγιον τοῦ Θεοῦ μητέρα, δυσωποῦμεν ὡς Θεοτόκον, καὶ ἐξαιτοῦμεν στόματι ἀσιγήτῳ· πτέρυξι τῆς σῆς πρεσβείας ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα περιφύλαττε μέχρι τέλους." ὁ ἀπελατικὸς ἦχ. δ'· „σὲ, τὴν παστάδα τοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς ἔλαμψε Χριστὸς κατὰ [D] σάρκα τοῖς βροτοῖς, αἰνοῦμεν λαοὶ ἐπαξίως· Θεοτόκε, τοὺς δεσπότας ὡς φωστῆρας περίσωζε εἰς ἀνέγερσιν τοῦ κόσμου, καὶ Βενέτων ἀεί σε κεκτημένων κραταίωμα βοηθείας." οἱ δὲ Πράσινοι λέγουσι τὴν φωνὴν πλαγ. δ'· „ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς Ῥωμαίων, παρθένε, μήτηρ Θεοῦ τοῦ λόγου, συστρατήγησον μόνη τοῖς δεσπόταις ἐν τῇ πορφύρᾳ, τοῖς λαβοῦσιν ἐκ σοῦ τὸ στέφος, ὅτι αὐτοί σε κέκτηνται κατὰ πάντα θυρεὸν ἀπροσμάχητον ἐν τῇ πορφύρᾳ." ἄλλο ἦχ. δ'· „καταφυγῆς ἐλπίδα καὶ σωτηρίας καὶ [Ms. 40. a] ἀντιλήψεως κλέος σὲ τὴν πάναγνον Χριστιανοὶ κεκτημένοι, ἐξ- [Ed. L. 34] αιτοῦμεν ὡς σκέπην, πρεσβευτικαῖς περίεπε πτέρυξι· σὲ γὰρ κέκτηνται ἰσχὺν κατ' ἐχθρῶν τροπαιοφόρον." (B.) Ἰστέον, ὅτι ταύτῃ τῇ ἑορτῇ γίνονται αἱ δοχαὶ οὕτως· δοχὴ α' ἔξωθεν τῆς καμάρας τοῦ ἐμβόλου, ἐν ᾧ καὶ ὁ κίων ἵσταται. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων. δοχὴ β' εἰς τὸν ἀγωγὸν, ἐν ᾧ τὸ ὕδωρ ἐκρεῖ. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος. δοχὴ γ' εἰς τὸν ἅγιον Μώκιον. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων μετὰ

15. πανάγιον ut supra, coni. Leich.

servari; nisi quod Veneti tono obl. I. dicant: *Ut perenne flumen te, fontem sacrum, solam sanctissimam Dei matrem, Christiani invenimus. Veneramur te tanquam Deiparam, et obtestamur ore nunquam silente: alis tuae gloriae N. N. perpetuo tuere.* Apelaticus toni quarti: *Te, thalamum Christi, per quam secundum carnem Christus hominibus apparuit, merito populi laudamus. Deipara, Dominos, ut lumina, ad salutem orbis, et Venetorum tibi semper addictorum robur et praesidium, conserva.* Prasini dicunt tono obliquo IV.: *Fons vitae Romanorum, Virgo, mater Dei verbi, sola cum Dominis in purpura milita, quod ipsi te in omnibus tanquam invictum clypeum in purpura receperunt.* Alius tono IV.: *Christiani, qui te sanctissimam, refugii spem et auxilii salutisque gloriam nacti sumus tanquam praesidium, oramus, tutelaribus alis eos circumambias! Tua enim virtute ab hostibus victoriam reportant.* (II.) Sciendum est, hoc festo Principes ita excipi solere. Prima receptio fit extra cameram in porticu, ubi et columna stat. Hic princeps Venetorum seu domesticus scholarum cum Venetis adest. Receptio secunda ad aquaeductum, per quem aqua effluit: stat ibi princeps Prasinorum seu excubitor.

Digitized by Google

B τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ. δοχὴ δ' ἐν τῷ Ἐξακιονίῳ. δέχεται
ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥου-
σίου. δοχὴ ε' εἰς τὸν Ξηρόλοφον ἀντικρὺ τοῦ εὐκτηρίου τοῦ
ἁγίου Καλλινίκου. δέχεται κἀκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων
μετὰ καὶ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ. δοχὴ ϛ' εἰς τὸν Βοῦν. δέ-
χεται ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ δομέστι-
κος τῶν ἐκσκουβίτων. δοχὴ ζ' εἰς τὰ Ἀμαστριανοῦ. δέχεται
ἐκεῖσε ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν
σχολῶν. δοχὴ η' εἰς τὸ Φιλαδέλφιον. ὑποστρεφόμενος ὁ δή-
μαρχος τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, ποιεῖ ἐκεῖσε
δοχήν. δοχὴ θ' εἰς τὸν Ταῦρον. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος
τῶν Πρασίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου. δοχὴ ι' ἐν τῷ
φουρνικῷ τῶν ἀρτοπωλῶν. ὑποστρεφόμενος ὁ δήμαρχος τῶν
C Πρασίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου, ποιεῖ ἐκεῖσε δοχήν.
δοχὴ ια' ἐν τῷ φόρῳ. ὑποστρεφόμενος ὁ δήμαρχος τῶν Πρα-
σίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου ποιεῖ ἐκεῖσε δοχήν. δοχὴ
ιβ' ἐν τῷ πραιτωρίῳ. δέχεται ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος τῶν Βενέ-
των μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ. δοχὴ ιγ' ἐν τῷ φουρνικῷ
τοῦ Μιλίου. ὑποστρεφόμενος ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων μετὰ
τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ, ποιεῖ ἐκεῖσε δοχήν. καὶ πάλιν μετὰ
μικρὸν τῆς τοιαύτης δοχῆς δέχεται ὁ δημοκράτης τῶν Πρα-
σίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος, μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν
Ms. 40.b Πρασίνων. καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν ὑποστρεφόμενος ὁ δήμαρ-
D χος τῶν Πρασίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου, ποιοῦσιν
ἐκεῖσε δοχὴν ἀντικρὺ τοῦ Ἀχιλλέως πρὸς τὴν πύλην τῆς

7. εἰς τὰ R., εἰς cod. superscr. τ, εἰς τὸν ed. 13. ἀρτοπωλίων cod.

Tertia in S. Mocii, ubi Venetorum tribunus cum populo albo adest. Quarta in Exacionio, ubi tribunus Prasinorum cum factione russa. Quinta in Xerolopho e regione sacelli S. Callinici: stat ibi Tribunus Prasinorum cum populo albo. Sexta in foro Bovis: ibi princeps Prasinorum seu domesticus Excubitorum. Septima in foro Amastriano: stat ibi Venetorum princeps seu domesticus scholarum. Octava in Philadelphio: revertens Venetorum tribunus cum populo albo ibi Principes excipit. Nona in Tauro: ubi tribunus Prasinorum cum populo russo adest. Decima in fornice pistorum: revertens tribunus Prasinorum, cum populo russo Principes excipit. Undecima in foro: revertens Prasinorum tribunus, cum populo russo praesto est. Duodecima in praetorio: stat ibi tribunus Venetorum cum populo albo. Decima tertia in fornice Milii: revertens tribunus Venetorum cum populo albo principes excipit. Non procul inde princeps Prasinorum, seu excubitor, cum transitoria factione Prasina, nec magno spatio interiecto revertens Prasinorum tribunus cum populo russo, ante Achilleas thermas ad portam Meletes adest. Venetorum autem prin-

Digitized by Google

Μελέτης, καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν τῆς τοιαύτης δοχῆς δέχεται
ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν,
μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων εἰς τὸ κάγκελλον
τῆς χαλκῆς. (Γ.) Χρὴ εἰδέναι, ὅτι αἱ ἀκτολογίαι τῶν δο-
χῶν γίνονται καθὼς καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου.
αἱ φωναὶ τῶν Βενέτων, ἃς λέγουσι δρομικῶς· „χαίροις κρα-
ταιότατε αὐτόκρατορ" καὶ τὰ ἑξῆς. οἱ ἀπελατικοί· „προστα-
σίαν ἀκαθαίρετον καὶ σκέπην τὴν ἀνύμφευτον λαβόντες, θεό- Ed. L. 35
στεπτοι εὐεργέται, καὶ ταῖς αὐτῆς ἐγκαυχόμενοι παναχράντοις
πρεσβείαις, ἀκαταμάχητοι ὄντες ἔθνεσιν ὑπεναντίοις. αὐτὴ γὰρ
ἐπισκιάζει ἐν ἡμέρᾳ πολέμου ταῖς κορυφαῖς ὑμῶν, καὶ ταῖς
νίκαις ὑμᾶς δεικνύει στεφανίτας εἰς εὐτυχίαν καὶ δόξαν τῶν
Ῥωμαίων." ἄλλο ἦχ. γ'· „εὐλόγηται τὸ ὄρος ἐλαιῶν· ἐν αὐ-
τῷ γὰρ εὐλόγηται ἡ χορεία τῶν ἀποστόλων, καὶ εἶδον δόξαν
ὑψίστου, ἐκεῖθεν πρὸς οὐρανὸν σαρκὶ ἀναφερόμενον θεὸν καὶ
πύλας αἰωνίους ἀνοιγομένας καὶ τὸν δεσπότην προσδεχομέ-
νας. στρατιαὶ δὲ τῶν ἀγγέλων ὑμνολογοῦσι καὶ τὸν πατέρα B
πρὸς τὸν υἱὸν εἰπόντα· Κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν σοι
κλίνῃ πᾶν ποιημάτων γόνυ." ἄλλο ἦχ. πλαγ. δ'· „ἐπέστη Χρι-
στὸς τοῖς ἀποστόλοις καὶ ὤφθη αὐτοῖς εἰρήνην λέγων, καὶ
τὰς ῥήσεις τῶν προφητῶν αὐτοῖς ἑρμηνεύων, πρὸς τὸ ὄρος
τῶν ἐλαιῶν πάντας ἐξήγαγεν ἄρδην, καὶ τὰς χεῖρας εἰς ὕψος
ἄρας, εὐλογήσας αὐτούς, εἰς οὐρανοὺς ἀνελήφθη, ἐπαγγειλά-
μενος αὐτοῖς καὶ τὴν τοῦ ἁγίου πνεύματος παρουσίαν, χα-

12. ὑμῶν ed. 13. et 14. εὐλόγηται R. ex. script. cod. εὐλόγειται, εὐλογεῖται ed. 22. ἐξάγαγεν ed. 23. αὐτοῖς ed.

ceps seu domesticus scholarum cum transitorio Venetorum populo in cancellis chalces eos excipit. (III.) Sciendum est, acclamationes factionum easdem ac secunda renovationis die esse. Hymni Venetorum, quos cursorie dicunt: *Salve, potentissime Imperator* etc. Apelatici: *Patrocinium immaculatum et virgineam tutelam, a Deo coronati evergetae, accepistis, eiusque purissimis muneribus superbientes, inimicis gentibus apparetis. Ipsa enim belli tempore vertices vestros obumbrat, et monstrat vos victoriarum coronis onustos ad felicitatem et gloriam Romanorum.* Alius toni tertii: *Mons oliveti laudetur, in eo enim chorus Apostolorum celebratur, qui gloriam altissimi, ad coelum in carne elatum Deum aeternasque portas apertas et Dominum excipientes viderunt. Angelorum vero exercitus patrem quoque cantu celebrant, ad filium dicentem: Sede ad dextram meam, usque dum creaturae omnes genua tibi inclinent.* Alius tono obliquo tertio: *Christus Apostolis adstitit, ipsisque pacem nuncians apparuit, et verbis prophetarum expositis, omnes ad unum in montem olivetum duxit, manusque ad coelum attollens eisque benedicens, in coelum*

Digitized by Google

ῥᾶς αὐτοὺς ἐμπλήσας. διὸ αὐτὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐεργέται, εὐλογήσει ὑμᾶς ἐν πᾶσι, καὶ χαρᾶς ἐμπλήσει τὴν ὑμῶν βα- C σιλείαν." αἱ φωναὶ τῶν Πρασίνων, ἃς λέγουσιν ἦχ. δ'· „καταφυγῆς ἐλπίδα καὶ σωτηρίας" καὶ τὰ ἑξῆς. ἄλλο ἦχ. γ'· „προσκυνήσαντες πάντες οἱ ἀπόστολοι ὁμοῦ Χριστὸν εἰς οὐ- Ms. 41. ρανοὺς ἀναληφθέντα, κατέλαβον τὴν Ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς, ὅτι εὕροσαν Χριστὸν Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὃν ἔγραψε Μωσῆς καὶ οἱ λοιποὶ τῶν προφητῶν, καὶ ἐθεάσαντο τὴν δόξαν αὐτοῦ μετὰ σταυροῦ ἐκ δεξιῶν καθημένου τοῦ πατρός· αὐτὸς ὑμᾶς φυλάξει, εὐεργέται, εἰς εὐτυχίαν Ῥωμαίων." ἄλλο ἦχ. βαρ. „ξένον θαῦμα! ὡς γὰρ ὑετὸς ἐπὶ πόκον, λόγος τοῦ Πατρός· καὶ νῦν ὁρᾶτε, εἰς οὐρανοὺς ἀνιὼν σαρκοφόρος, D ὅτι ἐπλήρωσε τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, συγκαλέσας τὰ ἔθνη πάντα τῇ ἀληθείᾳ λατρεύειν, ὅθεν καὶ πληρώσας τὴν καθ' ἡμᾶς οἰκονομίαν, ἐκ δεξιῶν ἐκάθισε τῆς δυνάμεως Κυρίου. αὐτὸς ὑμᾶς φυλάξει, εὐεργέται, εἰς εὐτυχίαν Ῥωμαίων."

ΚΕΦ. Θ'.

Τῇ ἑορτῇ τῆς Πεντηκοστῆς.

Τῶν Βενέτων φωνὴ ἦχ. πλαγ. δ'· „ἡ τοῦ θείου πνεύμα- Ed L. 36 τος παρουσία τοῖς ἐν γῇ ἐπέλαμψε θεογνωσίᾳ." ἄλλο, ἦχος

5. πάντες om. ed. 7. εὕρησαν ed. 11. ἦχ. βαρ. cod., unde R. efficit ἦχος βαρὺς sive ἦχου βαρέος, ed. ἦχ. γ'. Βαρβάρων. 20. παρουσία. Τοῖς ἐν ed. θεογνωσία ed.

adsumptus est, annunciata ipsis Sancti Spiritus praesentia ipsisque gaudio impletis. Propterea et Deus noster, benefici Imperatores, vobis in omnibus benedicet, vestramque maiestatem gaudio implebit. Prasinorum cantiones, quas tono quarto dicunt: *Refugii spem et salutis* etc. Alia tono tertio: *Apostoli Christum coelo receptum simul adorantes, Hierosolyma cum gaudio petiere, quod Christum Iesum Dei filium, de quo Moses et ceteri prophetae scripserant, invenerunt, gloriamque eius cum cruce ad dextram patris sedentis viderunt. Ille vos, benefici Imperatores, in felicitatem Romanorum servabit.* Alia tono gravi: *Inauditum miraculum! ut enim pluvia super vellus, sic verbum Patris: et nunc videte qui carnem portaverat, impleta Patris voluntate, in coelum abiit, gentes omnes ut veritati serviant convocat; quare, oeconomia salutis nostrae peracta, ad dextram potestatis Domini sedet. Ipse vos, Evergetae, ad Romanorum salutem tuebitur!*

CAP. 9.

In Festo Pentecostes.

Venetorum hymnus tono obliquo quarto: *Spiritus divini praesentia iis, qui in terra degunt, cum divina cognitione apparuit.*

Digitized by Google

ὁ αὐτός· „ὁ παράκλητος σήμερον οὐρανόθεν, ὡς ἐν πυρίναις γλώσσαις ἐπιφοιτήσας τοῖς ἀποστόλοις, ἐδίδασκεν κηρύττειν τὴν ὁμοούσιον πίστιν τῆς τριάδος, τὰ ἔθνη ἐφώτισεν, τὴν πλάνην κατέφλεξε, τοὺς εὐεργέτας ταῖς νίκαις ὡραΐζει, καὶ τῷ βραχίονι αὐτῶν βαρβάρους καθυποτάσσει· ἀγαλλιάσθω πᾶσα ἡ οἰκουμένη, ὅτι νίκη βασιλεύει καὶ χαρὰ ἐν τοῖς Ῥωμαίοις." δοχὴ β', τῶν Πρασίνων, φωνὴ ἦχ. δ'· „τῇ τετραπλῇ τριάδι ἀποστόλων ἡ τῆς τριάδος ὤφθη πυρσοφαΐα." ἄλλο, ἀπελατικὸς πλαγ. δ'· „ὁ ἐν πυρίναις γλώσσαις Χριστὸς τὰ ἔθνη εἰς ἐπίγνωσιν ἀγαγὼν ἀληθείας, αὐτὸς ὑμᾶς, θεόστεπτοι εὐσε- B βεῖς εὐεργέται, ἐν τῇ τοῦ πνεύματος ἐπιφοιτήσει ἡγιασμένον στέφανον ἐπέθηκεν οὐρανόθεν ταῖς τιμίαις κορυφαῖς ὑμῶν· διὸ αὐτὸν δυσωποῦμεν ἐκ καρδίας ἀπαύστως. κύριε ὁ αἰωνίως βασιλεύων, τούτους ἡμῖν χάρισον εἰς χαρὰν καὶ ἀνέγερσιν τῶν Ῥωμαίων." δοχὴ γ', τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. δ'· „πυρὸς ἐν εἴδει τὸ πνεῦμα τοῖς ἀποστόλοις ἐπέστη σήμερον οὐρανόθεν." ἄλλο, ἦχος ὁ αὐτός· „ὁ γλωττομόρφοις Θεὸς πυρσοφαΐαις τὰς τῶν ἐθνῶν ἐκμειώσας ἀθείας, δι' ὑμῶν, ἀνδρειό- Ms. 41 b τατοι δεσπόται, ἐκπολεμῆσαι ἐπαγγέλλεται καὶ ἐκμειῶσαι τὰς τῶν ἐθνῶν ἀθείας, καὶ ὁμογλώττους ἐν πίστει τοὺς ἀλλο- C γλώσσους ἑλκύσει ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, ἡ χαρὰ καὶ ἀνέγερσις τῶν Ῥωμαίων." (B.) Δοχὴ τετάρτη, τῶν Βενέτων, φωνὴ πλαγ. δ'· „ἡ τοῦ θείου πνεύματος παρουσία" καὶ τὰ ἑξῆς.

8. πυρσοφαΐα R., πυρσοφαία ed. 13. δυσωποῦντες cod.

Alius eiusdem toni: *Ipse Paracletus hodie coelo delapsus, tanquam in igneis linguis Apostolis apparens, consubstantialem trinitatis fidem praedicare docuit, gentes illustravit, errorem igne delevit, benefactores opportunis victoriis beat eorumque brachio barbaros subiicit. Universus orbis gaudeat, quod victoria et gaudium apud Romanos imperat.* Receptio II. Prasinorum, cantio toni IV.: *Quadruplici Apostolorum trinitati flamma trinitatis apparuit.* Hymnus apelaticus toni IV.: *Christus in linguis igneis gentes ad cognitionem veritatis perduxit. Ipse, a Deo coronati Imperatores, Spiritus Sancti praesentia sacratam coronam venerandis verticibus vestris imposuit: propterea cum ex animo indesinenter et venerabundi intuemur: Domine, aeternum imperans, hos nobis in gaudium et salutem Romanorum serva.* Receptio III. Venetorum, vox toni IV: *Ignis specie in Apostolos Spiritus S. hodie e coelo descendit.* Alia eodem tono: *Deus, qui flammis linguas mutantibus gentium impietatem delevit, vobis, Domini fortissimi, vincere et exstinguere gentium impietatem edixit: qui diversis nunc linguis utuntur, hos una lingua in fide loquentes trahet N. N. gaudium et salus Romanorum.* (II.) Receptio quarta Venetorum tono obliquo IV.: *Divini Spiritus praesentia* etc. Alia vox tono IV.

Digitized by Google

ἄλλο ἦχ. δ'· „ἡ ὑπεράρχιος τριάς, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα θεόστεπτοι, ἀδιαιρέτως ἐν τῷ στέφει ὑμῶν δείκνυται εὐδοκοῦσα· ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ πατὴρ τὰς πλάκας Μωσῇ παρέχει, υἱὸς τὸ πνεῦμα τοῖς μαθηταῖς δωρεῖται, αὐτὸ τὸ πνεῦμα πυ- D ρίναις γλώσσαις τυπούμενον φανεροῦται· τριπλασιαζομένης δὲ τῆς ἑορτῆς ὑμῶν, θεολογεῖται σήμερον ἡ ὁμοούσιος τριὰς ἡ στέφουσα ὑμᾶς." δοχὴ ε', τῶν Πρασίνων, φωνὴ ἦχ. γ'· „λιμὴν τῶν θείων διδαγμάτων, ἡ τοῦ παναγίου πνεύματος χάρις." ἀπελατικός· „τῷ ἁγίῳ πνεύματι ἐστέφθητε, οἱ δεσπόται τῶν Ῥωμαίων, καὶ ἐν αὐτῷ ὁδηγεῖτε τὸν λαὸν ὑμῶν ἐν πάσῃ προσκυνεῖν ἀληθείᾳ τὸ τρισυπέρθεον κράτος." δοχὴ ς', τῶν Βενέτων, φωνὴ ἦχ. δ'· „πυρὸς ἐν εἴδει τὸ πνεῦμα" καὶ τὰ ἑξῆς. ἄλλο, πλαγ. δ'· „θεὸς τὸ πνεῦμα σήμερον ἐγνω- Ed. L. 37 ρίσθη τοῖς ἀποστόλοις ἐν γλώσσαις πυριμόρφοις, καὶ ὑμᾶς, θεόστεπτοι εὐεργέται, τῇ ἁλουργίδι καὶ τῷ στέφει δοξάσας, ἐδικαίωσεν βουλήσει θεοκρίτῳ βασιλεύειν ἐπαξίως Ῥωμαίων. δόξα Θεῷ τῷ στέψαντι ὑμᾶς εἰς ἀνέγερσιν Ῥωμαίων." ἀκτολογία τῆς ἕκτης δοχῆς. λέγουσιν οἱ κράκται· „πολλά, πολλά, πολλά." ὁ λαός· „εἰς πολλὰ ἔτη, εἰς πολλά." οἱ κράκται· „ὁ τῶν πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „ὁ τὸ παράκλητον καὶ ἅγιον πνεῦμα." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ'· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „καταπέμψας ἐν γλώσσαις τῶν ἀποστόλων." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „πολλοὶ ὑμῖν χρό- B νοι." οἱ κράκται· „τοὺς χρόνους ὑμῶν πληθυνεῖ σὺν ταῖς αὐ-

Suprema trinitas, N. N. a Deo coronati, corona vestra perpetuo delectatur. Hoc enim die Pater tabulas Mosi tradit, Filius Spiritum Sanctum Apostolis donat, ipse Spiritus in linguis igneis apparet. Triplicato autem festo vestro, Domini, celebratur hodie, quae vos coronavit, consubstantialis trinitas. Receptio quinta Prasinorum, hymnus ton. III.: *Portus divinae doctrinae, Sancti Spiritus gratia.* Apelaticus hymnus: *A Sancto Spiritu vos, Domini Romanorum, coronati estis, et in ipso populum vestrum, in omni veritate divinam maiestatem adorare docetis.* Receptio sexta Venetorum, hymnus tono IV: *Specie ignis Spiritus* etc. Alius, obliquo IV: *Deus Spiritus hodie Apostolis in linguis figuram ignis habentibus apparuit, et vos, a Deo coronati Imperatores, purpura coronaque ornavit, ac divino consilio Romanis pro dignitate imperare potestatem dedit. Gloria Deo, qui vos in salutem Romanorum coronavit.* In receptione sexta ita acclamatur: cantores dicunt: *Multos, multos, multos!* Populus: *In multos annos, in multos!* Cantores: *Creator omnium et dominus.* Clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Paracletum sanctumque Spiritum.* Clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!*

Digitized by Google

γούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις." φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ'· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας." τριλέξια εἰς τὴν αὐτὴν ἑορτήν, πλαγ. δ'· „δέξαι δούλους, δέσποτα, τοῦ ὑμνεῖν τὸ εὐσεβές σου· ὁ Θεὸς ὁ στέψας αὐτοχείρως τὴν κορυφὴν ὑμῶν ἀξιώσει." (Δ.) Ἔνθεν κἀκεῖθεν Ms. 42. a τὰ βῆλα οἱ σιλεντιάριοι, καὶ εἰσάγει ὁ πραιπόσιτος βῆλον α', μαγίστρους· καὶ ὁ μὲν πραιπόσιτος ἀνέρχεται, καὶ ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ οἱ μέλλοντες καθεξῆς εἰσέρχεσθαι, ἐν ἑκάστῳ βήλῳ εἰσερχόμενοι οὐ πίπτουσι, καὶ C ἀπελθόντες ἵστανται ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖθεν, κατὰ τὰς αὐτῶν τάξεις καὶ στάσεις. εἶθ' οὕτως λαβὼν πάλιν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος, ἐξέρχεται μετὰ τῶν δύο ὀστιαρίων καὶ εἰσάγει βῆλον δεύτερον, πατρικίους τοὺς καὶ ἀνθυπάτους. βῆλον γ'· πατρικίους καὶ στρατηγούς. βῆλον τέταρτον· τὸν ὕπαρχον τῶν πραιτωρίων, τὸν κουαίστωρα, ἀνθυπάτους τῶν θεμάτων καὶ ἐπάρχους. βῆλον ε'· τὸν λογοθέτην τοῦ στρατιωτικοῦ, τὸν δομέστικον τῶν ἱκανάτων, τὸν δομέστικον τῶν νουμέρων, τὸν δομέστικον τῶν ὀπτιμάτων, τὸν δομέστικον τῶν τειχέων, τὸν σακελλάριον τὸν τοῦ σακελλίου, D τὸν τοῦ εἰδικοῦ, τοὺς δημάρχους τῶν δύο μερῶν, τὸν κουράτορα τὸν μέγαν, τὸν τοποτηρίτην τῶν σχολῶν καὶ δυσυπάτους, σπαθαρίους, συγκλητικοὺς καὶ ὑπάτους. βῆλον ς'· κόμητας τῶν σχολῶν. βῆλον ζ'· βασιλικοὺς κανδιδάτους.

9. βήλῳ. Εἰσερχ. ed. 21. δυσυπάτους σπαθ. sine distinctione cod.

Cantores: *Qui in linguis Apostolorum demisit.* Clamat et populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Annos vestros, Augustarum et porphyrogenitorum, augeat!* Clamat et populus ter: *Longaevam Deus sacram maiestatem vestram esse iubeat!* Trilexia in eundem festum diem, obl. IV.: *Suscipe servos, Domine, pietatem tuam cantu celebraturos. Deus, qui sua manu vestrum verticem honore coronavit.* (III.) His dictis, silentiarii hinc et illinc cortinas reducunt, et praepositus velum primum, magistros, adducit. Praepositus venit, et in ordine suo subsistit, magistri et qui post ipsos intrare debent, in singulis velis intrantes, non procidunt in genua, et cum abiere, stant hic et illic post cubiculi praefectos secundum ordines et stationes suas. Deinde iterum, signo dato, praepositus cum duobus ostiariis exit, et velum secundum, patricios et proconsules, adducit. Eodem modo velum tertium, patricios et strategos; velum quartum praefectum praetorio, quaestorem, thematum praefectos et praepositos; velum quintum, logothetam castrensem, domesticum icanatorum, domesticum numerorum, domesticum optimatum, domesticum murorum, sacellarium, sacello et rebus privatis praefectos, tribunos factionum, curatorem magnum, vicarium scholarum, consulares, spatharios, senatores, con-

Digitized by Google

βῆλον ή· δομεστίκους τῶν σχολῶν. βῆλον θ'· τοὺς ἀπὸ ἐπάρχων. εἴ τύχωσι δὲ καὶ πρέσβεις μεγάλου ἔθνους, εἰσέρχονται ἀπὸ κελεύσεως, καὶ προσκυνήσαντες τὸν βασιλέα καὶ Ed. L. 38 ἀσπασάμενοι, ἐξέρχονται, μηδὲν ἕτερον πράττοντες. (Δ.) Καὶ εἶθ' οὕτως λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, λέγει μεγάλως τὸ „κελεύσατε·" ἅπαντες δὲ ἀνταποκρίνονται· „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους ὁ Θεὸς ἀγάγοι τὴν βασιλείαν ὑμῶν". καὶ ἐξέρχονται ὅθεν εἰσῆλθον, βασταζομένου τοῦ βήλου, τοῦ ὄντος κάτω ἐν τοῖς κίοσιν, ὑπὸ τῶν προειρημένων δύο σιλεντιαρίων. καὶ πάντων ἐξελθόντων, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπέρχεται ὄπισθεν τῶν ιθ' ἀκουβίτων πρὸς τὸ ὑπαλλάξαι τὸν λῶρον διὰ τῶν βεστητόρων, καὶ ἡνίκα ὑπαλλάξει, ἐξέρχονται οἱ βεστήτορες, καὶ μένει ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ κουβουκλείου μόνου, καὶ στέφεται ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου, καὶ ἐξέρχεται, κρατῶν ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ χειρὶ B ἀνεξικακίαν, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ σκηπίωνα ἐπικείμενον τῷ Ms. 42. b ὤμῳ αὐτοῦ, καὶ διέρχεται μέσον διὰ τοῦ μεγάλου τρικλίνου καὶ τῶν δύο κιόνων, ἔνθα τὸ βῆλον κρέμαται. ἐξερχομένου δὲ τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ βήλου, ἵσταται ἐξ ἀριστερᾶς ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλας καὶ πρωτοσπαθάριοι βαρβάτοι, καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τοῦ πόρτηκος τοῦ μεγάλου τρικλίνου, ἔνθα ἡ ἔκθεσις τῶν ιθ' ἀκουβίτων τίθεται, καὶ ἀπελθὼν ἵσταται ἐν μέσῳ τῶν δύο κιόνων. καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε εἰς τὸν ὀνόποδα πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοὶ, καὶ προσκυνήσαν-

2. Ἂν τύχ. ed.

sules; velum sextum, comites scholarum; septimum, Imperatorios candidatos; octavum, domesticos scholarum; nonum, expraefectos, adducit. Si vero etiam magnae cuiusdam gentis legati in urbe adsint, ex mandato intrant, et Imperatore salutato osculoque dato, nihil praeterea agentes discedunt. (IV.) Deinde signo ab imperatore accepto, alta voce praepositus dicit: *Iubete;* omnes vero respondent: *In longa feliciaque tempora Deus maiestatem vestram perducat!* Post qua ingressi erant exeunt, velo, quod infra in columnis est, a dictis duobus silentiariis portato. Omnibus egressis, surgit Imperator, et ad XIX. accubitus abit, ut lorum per vestitores mutet, quo facto, vestitoribus discedentibus, cum cubiculo solo manet, et a praeposito coronatus, procedit, dextra manu acaciam, sinistra scipionem humero impositum gestans, perque medium magnum triclinium et duas columnas, ubi suspensum velum est, transit. Imperatore autem e velo egresso, ad sinistrum drungarius vigilum barbatique protospatharii stant, et ipse a cubiculi praefectis stipatus, per magni cubiculi porticum, ubi apparatus XIX. accubituum instruitur,

Digitized by Google

τες τὸν βασιλέα μὴ πεσόντες κάτω, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ τὸ C „εἰς πολλοὺς χρόνους καὶ ἀγαθούς." ἐν δὲ ταύτῃ τῇ δοχῇ ἵστανται σπαθαροκανδιδάτοι καὶ οἱ σπαθάριοι ἔνθεν κἀκεῖσε, καὶ οἱ μὲν σπαθαροκανδιδάτοι καὶ οἱ σπαθάριοι κατέρχονται τὰ γραδήλια τοῦ κονσιστωρίου, οἱ μὲν ἐκ δεξιῶν, οἱ δὲ ἐξ εὐωνύμων τῶν πυλῶν. οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ διέρχονται τὴν μέσην πύλην καὶ εὐθέως οἱ μὲν ἀπὸ δεξιᾶς πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ κατέρχονται τὰ γραδήλια τῆς ἀριστερᾶς πύλης. ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, κατέρχεται τὸ πούλπιτον, καὶ ἵσταται ὑπὸ τὸ καμελαύκιον ἐν τῷ πορφυρῷ λίθῳ, καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε πατρίκιοι D καὶ στρατηγοὶ μετὰ τῆς συγκλήτου. καὶ προσκυνησάντων τὸν βασιλέα μὴ πεσόντων κάτω, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ σιλεντιαρίῳ, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε." (Ε.) Καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν πάντων, διέρχεται διὰ τῶν ἐκσκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν, καὶ ἐξέρχεται τὴν μεγάλην πύλην, καὶ διερχόμενος διὰ μέσου τοῦ μιλίου καὶ τοῦ αὐγουστέως, εἰσέρχεται ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ὡρολογίου τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ἰστέον δὲ, ὅτι ἐν τῇ διόδῳ τοῦ βασιλέως τελοῦνται ἅπαντα τὰ αἴσια ἀκολούθως, ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἐν τῇ καθόλου προελεύσει τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἐξεθέμεθα. Ed. L. 39 καὶ εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ προειρημένῃ πύλῃ τοῦ

11. ἵστανται cod. 14. πεσόντων R. ex compendio cod. πεσον superscripto τ, πεσόντες ed.

transit, et in medio duarum columnarum stat. In onopodio patricii et strategi Imperatorem suscipiunt, eoque adorato, non prono tamen in terram corpore, praepositus cerimoniario signum dat, qui dicit: *Iubete*; hi vero: *In multa et felicia tempora.* In hac Imperatoris solenni receptione hic et illic spatharocandidati et spatharii stant, qui per scalas consistorii, illi quidem per sinistram, hi per dextram portam, descendunt. Patricii et strategi per mediam portam veniunt, et rursus qui ad dextram adstant per gradus sinistrae portae descendunt. Imperator a cubiculariis stipatus, per pulpitum descendit, et sub camelaucio in lapide rubro stat, eumque patricii et strategi cum senatu ibi excipiunt. Postquam Imperatorem, haud proni tamen in terram, adorarunt, praepositus a mandato signum silentiario dat, qui dicit: *Iubete.* (V.) Inde ab his omnibus stipatus Imperator, per excubias scholasque transiens, perque magnam portam, medium Milii et Augustale progressus, portam horologii magni templi ingreditur. Notandum vero est, ritus omnes eo modo, quem supra in universali processione natalis Domini exposuimus, in hac processione Imperatoris observari. Ingressum per dictam horologii portam factio

Digitized by Google

ὡρολογίου, δέχονται αὐτὸν οἱ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων ἐκεῖσε, Ms. 43. a οὐκ ἐπιδίδωσι δὲ ἐκεῖσε ὁ δήμαρχος λιβελλάριον, εἰ μὴ μόνον ἀκτολογεῖ, μὴ πράττων ἕτερόν τι. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς ἔνδον τοῦ βήλου τοῦ κρεμαμένου ὄπισθεν τῆς πύλης τοῦ νάρθηκος ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ λαβὼν ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, εἰσέρχονται ἐν τῷ νάρθηκι, καὶ ἀπαντᾷ αὐτὸν ὁ πατριάρχης, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσπάζεται τό, τε εὐαγγέλιον καὶ τὸν σταυρόν. καὶ εἶθ' οὕτως προσκυνήσαντες ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, B καὶ ἀσπασάμενοι ἀπέρχονται μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης ἄρχεται τελεῖν τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τῆς θείας λειτουργίας. ὁ δὲ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου λαβὼν κηρία, εὔχεται. καὶ ἀποδόντων ἀμφοτέρων τὰς εὐχὰς αὐτῶν τῷ Κυρίῳ, ἐπιδίδωσιν ὁ βασιλεὺς τοὺς κηροὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ αὐτὸς τῷ τῆς καταστάσεως. ὁ δὲ βασιλεὺς προσκυνεῖ τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον καὶ διέρχεται μετὰ τοῦ πατριάρχου μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ διὰ τῆς πλαγίας τοῦ ἄμβωνος εἰσέρχονται ἐν τῇ σωλέᾳ, καὶ πλησιάσαντες ταῖς ἁγίαις θύραις, ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, ὁ δὲ βασιλεὺς ἅψας κηροὺς καὶ C εὐξάμενος ἐπιδίδωσι τοὺς κηροὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον· μέλλοντος δὲ εἰσιέναι, ἵστανται μητροπολῖται κατέχοντες τὰ ἅγια θύρια· καὶ ἐπινευσάντων αὐτὰ πρὸς τὸν βασιλέα μικρὸν, φιλεῖ ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐπ' αὐταῖς πεπαρμένους σταυροὺς, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσια-

3. πράττοντες cod. 22. ἐξιέναι ed.

Veneta excipit; tribunus autem eius libellum non tradit, sed tantum acclamat, nec quicquam praeterea facit. Deinde Imperator velum pone narthecis portam in metatorio suspensum ingreditur, et postquam praepositus a capite eius coronam demsit, narthecem intrant ipsique patriarcha occurrit, Imperator vero evangelium crucemque osculatur. Postquam Imperator et patriarcha se invicem venerati osculatique sunt, ad portas Imperatorias abeunt, ubi patriarcha preces introitus divini officii agit, Imperator vero cereos, quos a patriarcha accepit, tenens, precatur. Quo facto, cereos praeposito, hic cerimoniario tradit, Imperator autem venerandam crucem sacrumque evangelium adorat, mediumque templum cum patriarcha transit, perque obliquitatem ambonis soleam intrat. Sacris ianuis appropinquantes, patriarcha sacrarium ingreditur, Imperator cum cereis accensis precatus, eos praeposito tradit, et ipse sacrarium intrat. Dum vero ingressurus est, metropolitani sacras ianuas occupant easque versus imperatorem paullulum inclinant; is cruces eis affixas

Digitized by Google

στήριον, καὶ εὐξάμενος ἔμπροσθεν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐφαπλοῖ ἐν αὐτῇ εἱλητὰ δύο, καὶ ἐπιτίθησι τὰ προσενεχθέντα, δίσκους δύο καὶ ποτήρια δύο, εἶτα ἀσπάζεται τὰ ἅγια σπάργανα, καὶ εἶθ' οὕτως λαβὼν ἀποκόμβιον παρὰ τοῦ πραιποσίτου, τίθησι καὶ αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. (ϛ'.) Καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πα- D τριάρχης, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ μητατώριον, καὶ ἅπτων ἐκεῖσε κηροὺς καὶ εὐξάμενος, ὑπαλλάσσει τὸν λῶρον καὶ τῆς θείας λειτουργίας τελεσθείσης, ἡνίκα μέλλουσι διέρχεσθαι τὰ ἅγια, περιβάλλεται ὁ βασιλεὺς χλανίδα, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἐξ ἔθους, Ms. 43. b ἀπέρχεται ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ ἵσταται τὸ κηρίον, ἤγουν ἡ λαμπὰς, ἥνπερ μέλλει βαστάσαι, καὶ στάντων πάντων τῶν πατρικίων ἔνθεν κἀκεῖσε, διέρχεται ὁ βασιλεὺς μέσων αὐτῶν. ὁ δὲ πραιπόσιτος λαβὼν τὸ κηρίον, ἐπιδίδωσιν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς διέρχεται ὀψικεύων τὰ ἅγια, καὶ εἰσελθὼν ἔνδον τῆς σωλέας, καὶ πλησίον τῶν ἁγίων θυρῶν γενό- Ed. L. 40 μενος, ἐπιδίδωσι τὸ κηρίον τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος ἐπιτίθησιν αὐτὸ ἐπάνω τῆς σωλέας πλησίον τῶν ἁγίων θυρῶν, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, ὁ δὲ βασιλεὺς ἵσταται πλησίον τοῦ αὐτοῦ κηρίου, ἕως ἂν διέλθωσι τὰ ἅγια. καὶ ἡνίκα διέλθωσι τὰ ἅγια, προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν κατὰ συνήθειαν διὰ τῶν ἔξω τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῷ μητατωρίῳ. καὶ τοῦ καιροῦ τῆς θείας ἀγάπης ἐγγίσαντος, δηλοῖ ὁ τῆς καταστάσεως τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ βασι-

osculatur; mox sacrarium intrat, et ad sanctum altare precatus, duo corporalia ei insternit, allatosque discos duos totidemque calices imponit, sacras fascias osculatur sumtumque a praeposito apocombium sacrae tabulae imponit. (VI.) Imperator et patriarcha flexo genu se invicem salutant, et egressus e sacrario Imperator, ad metatorium abit, ubi cereos accendit precatusque lorum mutat, et finito divino officio, dum sacra processura sunt, tunicam induit, et a consueto ministerio stipatus, eo, ubi cereus seu lampas, quam portaturus est, stat, procedit, perque medios patricios ab utroque latere adstantes transit. Postquam vero cereum a praeposito accepit, sacra comitaturus procedit, soleam intrat et prope sacras ianuas constitutus, cereum praeposito reddit, qui ipsum supra soleam prope sacras ianuas in dextro latere imponit, Imperator autem ad cereum, usque dum sacra processerunt, subsistit. Quo facto ipse et patriarcha se invicem flexo genu venerantur, mox Imperator cum solenni comitatu extra sacrarium ad metatorium abit. Sacra autem communione appropinquante, id cerimoniarius praeposito, praepositus Imperatori

λεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξέρχεται, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν B προειρημένων, τουτέστι τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, μετὰ καὶ τῆς συγκλήτου ἀπέρχεται, καὶ ἵσταται ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ θυσιαστηρίου, ἐπακουμβίζων τῷ καγκέλλῳ ἐν τῷ ἀντιμισίῳ τῆς πλαγίας, καὶ ἐκεῖσε δίδωσιν ὁ βασιλεὺς ἀγάπην τῷ τε πατριάρχῃ μητροπολίταις τε καὶ ἐπισκόποις, ἄρχουσί τε τῆς ἐκκλησίας, καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ ἔθους, καὶ εἶθ' οὕτως προσκυνήσαντες ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, κατέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἵσταται, ἔνθα εἴθισται αὐτὸν διδόναι τὴν ἀγάπην καθ' ἑκάστην προέλευσιν. καὶ εἰσέρχονται ἐν ἑνὶ βήλῳ μάγιστροί τε καὶ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ, μετὰ καὶ δομεστίκων, καὶ οἱ τὰ C πρῶτα ὀφφίκια κατέχοντες δήμαρχοί τε καὶ ὁ τῆς καταστάσεως, ἅπαντες δὲ οἱ προειρημένοι εἰσερχόμενοι πρὸς τὸ ἀσπά-
Ms. 44 a σασθαι τὸν βασιλέα προσκυνοῦσι, μὴ πίπτοντες διὰ τὴν ἀνάστασιν, ἀλλ' ἀπερχόμενος ἕκαστος κατὰ τάξιν, δίδωσι τὴν ἀγάπην τῷ βασιλεῖ. καὶ εἶθ' οὕτως ἅπαντες ἵστανται ἐν ταῖς τάξεσιν αὐτῶν, καὶ προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ μητατωρίῳ. καὶ τῆς θείας κοινωνίας ἐγγιζούσης, εἰσέρχεται ὁ τῆς καταστάσεως καὶ δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξέρχεται καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων πάντων, ἀπέρχεται καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου ἐν τῷ βασιλικῷ ἀντιμισίῳ, καὶ

8. ὁ βασιλεὺς ed. 12. κατέχοντες Leich. idemque cod., κατέχοντα ed.

indicat, qui a dictis ministris, scilicet a praefectis cubiculi, patriciis, strategis et senatoribus stipatus, egreditur, et in dextra parte sacrarii, cancellis in antimensio lateris obliqui accumbit sacramque agapen patriarchae, metropolitis, episcopis, praefectis ecclesiae ceterisque pro more distribuit. Deinde postquam ipse et patriarcha se invicem flexo genu salutarunt, Imperator ad locum, ubi agapen in omnibus processionibus distribuere solet, abit. Tunc in uno velo magistri, patricii, strategi, cum domesticis, iisque, qui supremis officiis admoti sunt, demarchi et cerimoniarius, intrant. Omnes autem ad osculandum Imperatorem ingressi, non in terram procumbunt ob resurrectionis memoriam, sed singuli abeuntes Imperatori osculum pacis dant. Posthac omnes in locis suis adstant, Imperator et patriarcha mutua sibi oscula dant; mox ille in metatorium abit. Appropinquante sacra communione, cerimoniarius praeposito id nuntiaturus intrat, is Imperatorem monet, qui a praedictis stipatus abit, et ante sacrarium in antimensio Imperatorio subsistit precatusque adscendit, et e patriarchae manu sacram communionem, ut

Digitized by Google

εὐξάμενος ἐκεῖσε ἀνέρχεται, καὶ κοινωνεῖ ἐκ τῶν τοῦ πα- D τριάρχου χειρῶν ὃν τρόπον ἐν τῇ προλαβούσῃ ἑορτῇ τῆς Χριστοῦ γεννήσεως εἴρηται, καὶ μετὰ τὸ κοινωνῆσαι τὸν βασιλέα προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ ἐξελθὼν ἐν τῷ τρικλίνῳ, κραματίζει μετὰ φίλων, ὧν ἂν κελεύει. (Ζ.) Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, ἡνίκα ἄρξηται ἡ θεία λειτουργία, εὐθέως ἀνέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου ἐν τοῖς κατηχουμενίοις, καὶ ἐξέρχεται ἡ αὐγοῦστα ἐκ τοῦ μητατωρίου τοῦ ὄντος ἐν τοῖς κατηχουμενίοις, καὶ καθέζεται ἐπὶ σελλίου, Ed.L.41 καὶ ἵστανται οἱ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες ἔνθεν κἀκεῖσε, οἱ δὲ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ἵστανται ὄπισθεν τῆς αὐγούστης, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τῆς αὐγούστης, ἐξέρχεται μετὰ δύο ὀστιαρίων βασταζόντων βεργία, καὶ εἰσάγει βῆλον ά, πατρικίας ζωστάς· βῆλον β', μαγιστρίσας· βῆλον γ', πατρικίας καὶ ἀνθυπάτους· βῆλον δ', πατρικίας καὶ στρατηγίσας· βῆλον έ, ἐπαρχίσας καὶ κουαιστωρίσας· βῆλον ϛ', ἐπαρχίσας θεματικὰς ἀνθυπατίσσας, τὴν δρουγγαρίαν τῆς βίγλης, πρωτοσπαθαρίας, σπαθαροκανδιδατίσας, τουρμαρχίσας τοποτηρητίσας, σπαθαρίας ὑπατίσας, καὶ στρατωρίσας· βῆλον ζ', κομητίσας τῶν σχολῶν, κανδιδατίσας, σκριβωνίσας, δομε- B στικίσας τῶν ταγμάτων, βεστιτωρίσας, σιλεντιαρίσας, κομητίσας τοῦ ἀριθμοῦ, κομητίσας τῶν ἱκανάτων. καὶ μετὰ τὸ Ms. 44.b δοῦναι πάσαις τὴν ἀγάπην τὴν αὐγοῦσταν νεύει τῷ πραιπο-

7. δν' ἡνίκα ed. 9. ἐκ τοῦ μητατωρίου R., ἐν τῷ μητατωρίῳ cod. et ed. 10. τῷ ὄντι coni. Leich. 19. ἀσπαθαρίας ed.

supra in festo nativitatis Christi commemoravimus, accipit. Qua ipsi impertita, patriarcham, patriarcha Imperatorem flexo genu veneratur, et Imperator ad metatorium abit, et in triclinio cum amicis, quos vocari iussit, convivium celebrat. (VII.) Sciendum est, in introitu divini officii, cubicularios ad catechumena abire, Augustam vero e metatorio, quod in catechumenis est, egressam, sellae insidere, cubiculariis omnibus ab utroque latere, eunuchis vero protospathariis a tergo Augustae adstantibus. Signo ab Augusta dato, praepositus cum duobus ostiariis virgas gestantibus exit, et velum primum, patricias zostas: secundum, magistrissas: tertium, patricias et proconsulares: quartum, patricias et strategorum feminas: quintum, praefectorum et quaestorum: sextum, praefectorum thematum ac proconsulum uxores, drungariam vigiliae, protospatharias, spatharocandidatas, spatharias, turmarcharum uxores, consulares et stratorissas, adducit. Velum septimum, in quo comitissae scholarum, candidatae, scribonissae, domesticae ordinum, vestitorissae, silentiariae, comitissae numerorum et excubitorum, sequitur. Hae omnes

Digitized by Google

σίτῳ, κἀκεῖνος λέγει· „κελεύσατε." αὐταὶ δὲ τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ ἐξέρχονται. ἀναστᾶσα δὲ ἡ αὐγοῦστα, εἰσέρχεται ἐν τῷ μητατωρίῳ μετὰ τῶν οἰκειακῶν αὐτῆς κουβικουλαρίων, οἱ δὲ λοιποὶ τοῦ κουβουκλείου κατέρ- C χονται εἰς τὸν βασιλέα. (Η.) Καὶ ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ κράματος, περιβάλλεται τὸν λῶρον διὰ τῶν βεστιτόρων, καὶ κελεύσας τῷ πραιποσίτῳ, προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην, καὶ τοῦ πατριάρχου ἐλθόντος, προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ ἐκραμάτισε, καὶ μελλόντων ἐξέρχεσθαι ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι, ἵσταται ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ μετὰ τοῦ πατριάρχου, ὁ δὲ πραιπόσιτος καὶ ὁ ἄργυρος ἵστανται ἔξω τῆς αὐτῆς θύρας, καὶ δὴ διὰ χειρὸς τοῦ ἀργύρου λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος τὰ χρυσᾶ βαλαντίδια, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς δίδωσι τοῖς μέλλουσι ταῦτα λαμβάνειν, κράζοντος δηλονότι τοῦ ἀργύρου „τῷ ὁ δεῖνα δεσπόται D ἀγαθοί." εἰσὶν δὲ οἱ λαμβάνοντες ταύτην τὴν εὐεργεσίαν ὅ, τε ἀρχιδιάκονος καὶ οἱ ὀστιάριοι καὶ οἱ ψάλται καὶ οἱ προσμονάριοι, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται ἔνδον τῆς κορτίνας τῆς κρεμαμένης ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι. ὁ δὲ πραιπόσιτος λαβὼν τὸ στέμμα, ἐπιδίδωσι τῷ πατριάρχῃ, καὶ στέφει ὁ πατριάρχης τὸν βασιλέα, καὶ ἐπιδίδοντος τοῦ πατριάρχου τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ εὐλογίας, ὁμοίως καὶ τῷ μικρῷ, λαβὼν ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀποκόμβιον, ἀντιδιδοῖ τῷ πατριάρχῃ, ὁ δὲ

7. προσκαλεῖ ed. 9. ὁ δὲ βασ. ed. 16. τῷ ὁ R., τὸ ὁ ed.

postquam ab Augusta osculum pacis acceperunt, ea signum praeposito dat, qui dicit: IUBETE. Ipsae: *in longa ac felicia tempora Deus* etc. mox abeunt. Dein Augusta surgit, et metatorium cum suis cubiculariis ingreditur, ceteri vero cubiculi ministri ad Imperatorem accedunt. (VIII.) Qui postquam e convivio discessit, loro a vestitoribus induitur, et praepositum patriarcham advocare iubet, qui postquam advenit, se invicem salutant, et per triclinium, in quo convivium actum fuerat, ad sacrum puteum egrediuntur, in cuius porta imperator et patriarcha, extra portam praepositus et argentarius, stant. Tunc praepositus crumenas auro plenas ex argentarii manu sumit, et imperatori, hic iis, quibus munera distribui solent, tradit, clamante interea argentario: N. DOMINI BONI. Hoc autem munus archidiaconus, ostiarii, psaltae et custodes ecclesiae accipiunt. Postea cortinam in sacro puteo suspensam intrant, ubi praepositus coronam sumit, eamque patriarchae tradit, hic Imperatori imponit, et panem benedictum magno aeque ac minori Imperatori tradit. Imperator pro iis apocombium a praeposito allatum patri-

Digitized by Google

πατριάρχης τῷ βασιλεῖ ἀλειπτὰ, ὁμοίως καὶ ὁ ἕτερος βασιλεὺς τὸ αὐτὸ ποιεῖ. (Θ.) Προσκυνήσαντες δὲ ἀμφότεροι ἀλ- Ed. L. 42
λήλους καὶ ἀσπασάμενοι οἵ τε βασιλεῖς καὶ ὁ πατριάρχης, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, καὶ διέρχεται διὰ τῆς μέσης, καὶ εἰσέρχεται τὴν μεγάλην πύλην τὴν χαλκῆν, ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖσε διά τε τῶν σχολῶν καὶ τῶν ἐκσκουβίτων, ἐκτελούντων τῶν περατικῶν μερῶν ἀκολούθως καὶ τῶν πολιτικῶν ἅπαντα τὰ κατὰ συνήθειαν. καταλαβούσης δὲ τῆς συγκλήτου Ms. 45. a
ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, μένει ἐκεῖσε ὑπερευχομένη τὸν βασιλέα· κατελθὼν δὲ τὰ γραδήλια ὁ βασιλεὺς, μένει ἐκεῖ, καὶ ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ σιλεντιαρίων καὶ βεστητόρων, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβου- B
κλείου καὶ τῶν πατρικίων, διέρχεται μέχρι τοῦ στενοῦ, καὶ μένουσιν οἱ πατρίκιοι, καὶ αὐτοὶ ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ αὐγουστέως, παραντίκα ἀσφαλίζουσι τὰς θύρας κουβικουλάριοι, ὁ δὲ βασιλεὺς νεύει τῷ πραιποσίτῳ καὶ λέγει ῥωμαϊστὶ „βιτ·" καὶ ἀποκριθεὶς εἷς τῶν κουβικουλαρίων λέγει „καλῶς." οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τοῦ κουβουκλείου, στάντες δίκην τοῦ Π στοιχείου, λέγουσιν καὶ αὐτοὶ ῥωμαϊστί· „Ἤλθεσ η μούλτος ἄννος φιλικήσιμε." εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ὀκταγώνῳ, λαβόντος τοῦ πραιποσίτου τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, εἰσέρχονται οἱ βεστήτορες καὶ ἀπαλλάσσουσι τὸν λῶρον, καὶ ἐξέρχονται· ὁ δὲ βασιλεὺς περιβαλλόμενος σα- C

8. τὰ om. ed. 20. Pro στάντες cod. πάντες.

archae, hic Imperatori unguenta, offert, quod etiam alter Imperator facit. (IX.) Postquam vero Imperatores et patriarcha se invicem adorarunt osculatique sunt, Imperator abit, perque medium templum digressus, magnam aeneam portam intrat, inde per scholas et excubias, dum factiones transitoriae ac politici omnia pro more et consuetudine sua peragunt, procedit. Senatus autem in consistorio congregatus, Imperatorem faustis acclamationibus excipiendum expectat. Qui ut per scalas descendit, ibi subsistit, cerimoniarius autem cum silentiariis et vestitoribus ipsi acclamat: *in multa bonaque tempora* etc. Inde a praefectis cubiculi patriciisque stipatus, ad stenum usque abit, ubi patricii faustis precationibus eum excepturi adsunt. Dum vero triclinium augustale intrat, ianuas cubicularii occupant: Imperator autem praeposito signum dat, ac latine dicit: *Fit;* unus autem cubiculariorum respondet: *Bene;* ceteri autem cubicularii Imperatorem eo modo, qui literam *Π* exprimit, circumstantes, latine dicunt: *Vivas multos annos felicissime.* Imperatori octangulum triclinium ingresso coronam praepositus demit, vestitores lorum exu-

Digitized by Google

γίαν χρυσοῦν, ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, δηριγευόμενος ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου πρωτοσπαθαρίων τε καὶ λοιπῶν οἰκειακῶν, διέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως καὶ τῆς ἀψίδος, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ παλατίῳ. (I.) Καταλαβούσης δὲ τῆς ὥρας, καθέζεται ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἡ δὲ τράπεζά ἐστιν ἀποκοπτή, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου, καὶ παρίστανται καθὼς καὶ ἡ τάξις ἔχει ἔνθεν κἀκεῖσε τοῦ κλητωρίου· εἰσέρχονται δὲ καὶ οἱ φίλοι ἐν τῷ κλητωρίῳ, φοροῦντες οἱ μὲν πατρίκιοι τὰ χλανίδια αὐτῶν, καὶ πάλιν, ἡνίκα εἰσέλ-
D θῇ τὸ δούλκιον, περιβάλλονται αὐτά. ἰστέον δὲ, ὅτι οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου δι' ὅλης τῆς διακαινησίμου ἐν τῇ αὐτῇ τραπέζῃ, ἤγουν τῇ χρυσῇ, τελοῦσι διπλοῦν παραστάσιμον. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι εἰ μὲν τύχωσι πρέσβεις μεγάλων ἐθνῶν, καὶ κελεύσει ὁ βασιλεὺς τούτους καλέσαι, ἵσταται ἡ
Ms. 45. b χρυσῆ μικρὰ τράπεζα ἄνω ἔνθα τὸ πενταπύργιον ἵσταται, καὶ καθέζεται ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς, οἱ δὲ πρέσβεις καθέζονται ἐν τῇ μεγάλῃ χρυσῇ τραπέζῃ. ἀριστερᾷ δὲ τοῦ πενταπυργίου ἵσταται σκάμνον, ἔχον βάθρα, καὶ ἀνέρχεται δι' αὐτοῦ ὁ τῆς τραπέζης, καὶ ἵσταται ἄνω καθυπουργῶν τῷ βασιλεῖ, οἱ δὲ
Ed. L. 43 ἐγγιστιάριοι ἵστανται πάντες κάτω, ἵστανται δὲ ὁμοίως καὶ ἐξ ἀριστερῶν τοῦ αὐτοῦ πενταπυργίου, ἔχοντος καὶ αὐτοῦ βάθρα, καὶ ἀνέρχεται δι' αὐτοῦ ὁ ἐπιγκέρνης. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἵστανται ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ χρυσοτρικλίνου τῇ ἐξαγούσῃ πρὸς τὸν τριπέτωνα παρατράπεζα δύο, εἰ δὲ κε-

10. δουλκὴν cod. 20. ἐγγιστάριοι ed. 22. ἐπιγκέρτης ed., πιγκέρνης coni. Leich.

unt, et egrediuntur. Ille aureo sagio indutus, a cubiculo, protospathariis ceterisque famulis stipatus, per augustale et apsidem a Deo custoditum palatium petit. (X.) Hora autem instante, mensae, quae excisa est, adsidet, cubicularii intrant, et ab utroque coenaculi latere ut mos est adstant: intrant quoque amici Imperatoris, et patricii quidem tunicas suas gestant, quas, cum cibi afferuntur, rursus induunt. Sciendum est, praefectos cubiculo tota septimana renovationis in eadem mensa, scilicet aurea, duplicem consessum facere. Porro si legati magnarum gentium adsint eosque advocari Imperator iusserit, aurea mensa parva eo loco, ubi pentapyrgium est, stat, eique Imperator, legati vero maiori mensae aureae adsident. In sinistro autem pentapyrgii latere scamnum gradibus instructum apponitur, per quod mensae praefectus Imperatori ministraturus adscendit, infra autem engistiarii omnes ad laevam pentapyrgii stant, quod etiam gradus habet, per quos pincerna adscendit. Praeterea observandum est, in camera aurei triclinii ad tripetonem ducente

Digitized by Google

λεύει ὁ βασιλεὺς γενέσθαι κατὰ προσθήκην ἕτερα δύο παρατράπεζα, ἵσταται τὸ ἓν ἐν τῇ ἀριστερᾷ καμάρᾳ, τὸ δὲ ἕτερον ἐν τῇ δεξιᾷ. γνωστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι εἰ μὲν τύχῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ πάσχα, τελεῖται οὕτως. ἐξέρχεται μετὰ λιτῆς ἐκ τοῦ θεοφυλάκτου αὐτοῦ παλατίου, ἀπὸ τῆς παναγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου, καὶ διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ' καὶ τῆς ἀψίδος, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ ναῷ τῆς παναγίας Θεοτόκου ἐν τῇ B Δάφνῃ, ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ τελέσαντος τὰ συνήθη, οἱ μὲν ἱερεῖς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε λιτανεύοντες, ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ παλατίῳ, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσέρχεται ἐν τῷ ἐκεῖσε ὄντι κοιτῶνι τοῦ αὐγουστέως, ἐκδεχόμενος τὸν καιρὸν, καταλαβόντος δὲ τοῦ καιροῦ, τελεῖ ἅπαντα ἀκολούθως τὰ τοῦ πάσχα, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται.

ΚΕΦ. ι'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς διακαινησίμου.

Προέρχονται τάχιον ἅπαντες οἱ ἄρχοντες ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων ἐν τῇ ἀψίδι, ἀλλάσσουσι δὲ οἱ μὲν πατρίκιοι C χλανίδια χρυσόταβλα, οἱ δὲ λοιποὶ ἕκαστος κατὰ τὴν αὐτοῦ τάξιν τε καὶ ἀξίαν, τοῦ δὲ κουβουκλείου οἱ μὲν πραιπόσιτοι καὶ ὀστιαροπριμικήριοι περιβέβληνται χλανίδια χρυσόταβλα,

2. τὸ μὲν ἓν coni. R. 10. Στεφάνου, τελέσας τ. συνήθη. Οἱ μὲν ed.

duas tabulas apponi, quodsi vero et alias duas parari Imperator iusserit, una in sinistra, altera in dextra camera instruitur. Si porro festum annunciationis in diem paschatis inciderit, ita celebratur. Venit Imperator cum processione ex palatio suo a Deo custodito a sancta Deipara Phari, perque porticus quadraginta sanctorum apsidemque progressus, templum sanctae Deiparae in Daphne, inde sancti Stephani petit, ritibusque solennibus servatis, inde sacerdotes in processione ad palatium revertuntur, Imperator vero cubiculum augustale ingressus, tempus exspectat, quo veniente, cerimonias in Paschatis festo quasque supra exposuimus observandas peragit.

CAP. 10.

Observanda die secunda septimanae renovationis.

Praefecti omnes, albis tunicis induti, celeriter in apsidem procedunt, patricii tunicas aureis clavis, ceteri vestes pro suo ordine ac dignitate, praepositi cubiculo et primicerii ostiariorum tunicas aureis clavis, spatharocubicularii spathas suas gestant. Aperto pa-

Digitized by Google

οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι τὰ σπαθία αὐτῶν. ἀνοίξαντος δὲ τοῦ παλατίου, οἱ μὲν τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες εἰσέρ- Ms. 46. a χονται διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ΄, ἐκδεχόμενοι ἐκεῖσε τὸν βασιλέα, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἅμα τῶν δομεστίκων ἵστανται ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τοῦ τρικόγχου, ὡς εἴθισται αὐτοῖς. ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν τοῦ κουβουκλείου, φορῶν σαγίον χρυσοῦν, ἐξέρχεται διὰ τῆς γανωτῆς D πύλης τοῦ τρικόγχου, καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοὶ ἅμα δομεστίκοις, καὶ δηριγευόμενος ἀπό τε τῶν τοῦ κουβουκλείου πρωτοσπαθαρίων βαρβάτων, μαγλαβιτῶν, καὶ λοιπῶν οἰκειακῶν, διέρχεται διὰ τῆς Δάφνης, ἅπτων ὡς ἐξ ἔθους ἐν τοῖς εὐκτηρίοις κηρία, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ αὐγουστέως, ἐκδεχόμενος τὸν καιρόν. καταλαβόντος δὲ τοῦ καιροῦ, περιβάλλεται χλανίδα διὰ τῶν βεστητόρων λευκὴν χρυσοφεγγῆ, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως, ἵστανται δὲ ἔξω τῆς πύλης, ἔνθα τὸ βῆλον κρέμαται, πρωτοσπαθάριοι βαρβάτοι, ἠλλαγμένοι, βαστάζοντες σπαθοβάκλια. Ed. L. 44 καὶ διελθὼν ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ στενοῦ τῆς χρυσῆς χειρὸς, ἀνέρχεται ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ τοῦ ὀνόποδος, καὶ δέχονται αὐτὸν πατρίκιοι καὶ στρατηγοί· προσκυνησάντων δὲ τῷ βασιλεῖ, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως ἀπὸ κελεύσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." οἱ δὲ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ

3. *τῶν διαβατικῶν* om. ed. 8. *πατρίκιοι καὶ* ed. 10. *πρωτοσπαθ.* Sic h. l. et v. 17. scribendum ut supra p. 67, 19. pro eo, quod ed. exhibet *ἀσπαθ.*, monente Reiskio ad p. 24, 23.

latio, cubicularii omnes per quadraginta sanctorum aedem intrant Imperatorem excepturi; patricii vero et strategi cum domesticis in hemicyclio triconchii ut ipsis mos est adstant. Stipatus autem a cubiculariis Imperator, sago aureo ornatus, per cancellos triconchii egreditur, eumque patricii, strategi et domestici ibi excipiunt. Post a protospathariis barbatis cubiculi, manclavitis ceterisque domesticis stipatus, per Daphnem transit, accensis pro more in oratoriis cereis, inque cubiculo augustali tempus statutum exspectat. Quo veniente, tunica alba auro splendente a vestitoribus induitur, aque cubiculo praefectis stipatus, per augustale transit, stantibus extra portam, ubi cortina suspensa est, protospathariis barbatis, qui mutatorias suosque spathobaculos gestant. Digressus Imperator per stenum aureae manus, ad aeneam portam onopodii procedit, ubi patricii et strategi eum excipiunt, quibus Imperatorem adorantibus, praepositus cerimoniario a mandato signum dat, isque dicit: *Iubete;* at

Digitized by Google

σπαθάριοι ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖθεν βαστάζοντες τὰ διστράλια αὐτῶν. (Β.) Καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε δηριγευομένου τοῦ βασιλέως, οἱ μὲν σπαθαροκανδιδᾶτοι καὶ σπαθάριοι κατέρχονται τὰ γραδήλια τοῦ κονσιστωρίου, οἱ μὲν τὴν δεξιὰν πύλην, οἱ δὲ τὴν ἀριστερὰν, οἱ δὲ πατρίκιοι ἐξέρχονται τὴν μέσην πύλην, καὶ οἱ μὲν ἐκ δεξιῶν κατέρχονται τὰ γραδήλια B τῆς δεξιᾶς πύλης, καὶ οἱ ἐξ ἀριστερῶν κατέρχονται τὰ γραδήλια τῆς ἀριστερᾶς πύλης. ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ κουβουκλείου κατέρχεται τὸ πούλπιτον, καὶ ἵσταται ὑπὸ τὸ καμελαύκιον ἐν τῷ πορφυρῷ λίθῳ, καὶ δέχονται αὐτὸν πάλιν ἐν τῷ κονσιστωρίῳ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἅμα τῇ συγκλήτῳ, καὶ προσκυνήσαντες, νεύοντος τοῦ πραιποσίτου τῷ σι- Ms. 46.b λεντιαρίῳ ἀπὸ κελεύσεως, λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖσε δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν προειρημένων, λέγοντος C τοῦ τῆς καταστάσεως κατὰ βάθρον· „καπτάτε Δόμηνι," διέρχεται διὰ τῶν ἐκσκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν καὶ τῆς χαλκῆς, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι, τὰ δὲ μέρη δέχονται τὸν βασιλέα εἰς τὰς συνήθεις στάσεις σφραγίζοντες, μηδὲν ἕτερον ποιοῦντες, λέγουσιν δὲ οἱ νοτάριοι καὶ οἱ μαΐστορες τοὺς κατὰ τύπον ἰάμβους, ἐν οἷς τόποις εἴθισται αὐτοῖς. ἅψας δὲ κηροὺς ὁ βασιλεὺς καὶ εὐξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πατριάρχης ἐξελθὼν ἀπαντᾷ τὸν βασιλέα ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι, προσκυνήσαντες δὲ καὶ ἀσπασάμενοι ἀλ-

16. χαπλάτε cod.

illi: *In multa bonaque tempora* etc. Spatharocandidati vero et spatharii cum dextralibus suis ab utroque latere adstant. (II.) Imperatore ab his stipato, spatharocandidati et spatharii per scalam consistorii descendunt, et illi quidem per dextram, hi per sinistram, patricii per mediam portam, exeunt, ita ut ad dextram stantes, per scalas dextrae portae, ad sinistram per gradus sinistrae portae descendant. Imperator autem cum cubiculo ad pulpitum descendit, subque camelaucio in lapide porphyretico stat, eumque rursus in consistorio patricii et strategi cum senatu excipiunt, dumque adorant, praepositus silentiario a mandato signum dat, qui dicit: *Iubete;* ipsi vero: *In longa bonaque tempora.* Inde a supra dictis stipatus Imperator, dicente cerimoniario, dum per gradus descendit: *Captate Domini*, per excubias scholasque et chalcen transit, et ad sanctum puteum abit, factiones autem in solennibus stationibus signantes, nec quicquam praeterea agentes, eum excipiunt, notarii vero et magistri iambos praescriptos iis in locis ubi mos est recitant. Imperator cum cereis accensis precatus, eos praeposito tradit, patriarcha vero egressus, ipsi in sancto puteo occurrit, et postquam se mutuo

Digitized by Google

λήλους δ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, εἰσέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀπελθόντων δὲ αὐτῶν ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυ-
D ρῶν, ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρχεται ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμπροσθεν ἑστὼς τῶν ἁγίων θυρῶν, εὔχεται κρατῶν κηρούς, καὶ εὐξάμενος ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ εὐξάμενος προσκυνεῖ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ διέρχεται διὰ τῆς σωλέας· μέλλων δὲ ἐξέρχεσθαι τὴν σωλέαν, λαμβάνει παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηριολιτανίκην, καὶ εὐθέως ἄρχονται οἱ ψάλται ἐν τῷ ἄμβωνι τὸ „Χριστὸς ἀνέστη." (Γ.) Καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς
Ed. L. 45 ὑπὸ πάντων τῶν κατὰ συνήθειαν, διέρχεται μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ διέρχεται διὰ τῶν βασιλικῶν πυλῶν, καὶ διελθὼν τὸν νάρθηκα καὶ τὸν λουτῆρα, κατέρχεται τὰ γραδήλια τοῦ ἀθύρος, καὶ διέρχεται διὰ τοῦ μιλίου καὶ τὴν μέσην, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸν φόρον, καὶ μέχρι τοῦ κίονος ἀπελθών, ἔνθα καθίδρυται ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς τὰ ἔμπροσθεν γραδήλια τοῦ ναοῦ, καὶ ἵσταται ἐκεῖσε, ἐπακουμβίζων τῷ καγκέλλῳ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, καὶ ἡνίκα
Ms. 47. a μέλλει ἀνέρχεσθαι τὰ αὐτὰ γραδήλια ὁ βασιλεύς, δίδωσι τὸ κηρίον αὐτοῦ τῷ πραιποσίτῳ. οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες ἵστανται κάτω, ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὴν αὐτῶν
B τάξιν τε καὶ στάσιν ὡς προείρηται, καὶ καταλαβόντος τοῦ πατριάρχου μετὰ τῆς λιτῆς, διέρχεται μέσων αὐτῶν, καὶ μέλλοντος τοῦ σταυροῦ ἀνέρχεσθαι τὰ γραδήλια, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ἵσταται, ἅπτει κηροὺς ὁ βασιλεύς, καὶ προσκυνεῖ τὸν

adorarunt osculatique sunt, in ecclesiam ingrediuntur, ubi ad sanctas ianuas progressi, patriarcha sacrarium petit. Imperator ad sanctas ianuas, cereos manu tenens, precatur, precatus eos praeposito reddit, et sacrarium ingressus precatusque, sacram mensam adorat, perque soleam digreditur, unde dum exire vult, cereum processionalem a praeposito accipit, psaltae interea in ambone canunt: *Christus resurrexit.* (III.) Imperator ab omnibus pro more stipatus, per medium templum, portas regias, narthecem et baptisterium transit, per scalas athyris descendit, perque milium mediamque forum petit, et usque ad columnam, ubi templum S. Constantini est, abit, per scalas templi adscendit, ibique subsistit, cancellis dextri lateris accumbens, quod priusquam facit, cereum suum praeposito tradit. Patricii vero et praefecti omnes in inferiori loco, singuli pro suo ordine et dignitate ut supra monuimus, stant, per quos medios patriarcha cum processione adveniens transit, dumque crux per scalas, ubi Imperator stat, ascensura est, ipse cereos accendit, et venerandam crucem adorat, quo facto cereos praeposito, praepositus cerimoniario tradit, qui eos in manualibus processionis figit: crux vero affertur,

Digitized by Google

τίμιον σταυρὸν, καὶ προσκυνήσας ἐπιδίδωσι τοὺς κηροὺς τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ πήγνυσιν αὐτοὺς ὁ τῆς καταστάσεως ἐν τοῖς τῆς λιτῆς μανουαλίοις· ὁ δὲ σταυρὸς ἀνέρχεται καὶ ἵσταται ἐν τῇ βάσει ὄπισθεν τοῦ βασιλέως ἔμπροσθεν τῆς πύλης τοῦ ναοῦ. ὁ δὲ πατριάρχης ἀνέρχεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν κατὰ συνήθειαν ἀνερχομένων μετ' αὐτοῦ καθ' ἑκάστην· καὶ ὁ κλῆρος ἵσταται κάτω μετὰ τοῦ κοινοῦ λαοῦ ἐξ ἀριστερᾶς τοῦ βασιλέως, καὶ τῆς ἐκτενοῦς τελουμένης, λαμβάνει ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ C πραιποσίτου κηρία, καὶ προσεύχεται, καὶ πάλιν δίδωσιν αὐτὰ τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, αὐτὸς δὲ πήγνυσιν αὐτὰ ἐν τοῖς τῆς λιτῆς μανουαλίοις. καὶ παραυτίκα ὁ τῆς καταστάσεως διευθετεῖ τούς τε πατρικίους καὶ λοιποὺς ἄρχοντας, τοὺς μέλλοντας δηριγεύειν τὸν βασιλέα, καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἄρχονται ψάλλειν τὸ τροπάριον οἱ ψάλται· „Χριστὸς ἀνέστη." (Δ.) Κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων, διέρχεται τὴν μέσην λιτανεύων, τὸ δὲ τροπάριον ἐν τῇ τῆς λιτῆς περιόδῳ ἄρχεται ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ ἀνθ' ὧν τὴν μέσην διέρχεται. διά τε τῶν ἀρτοπωλίων καὶ D τοῦ ταύρου, καταλαβὼν τὸν ναὸν τῆς παναγίας Θεοτόκου τῶν διακονίσσης, ἐπιδίδωσιν ὁ βασιλεὺς τὸ λιτανίκιον, καὶ μέχρι τοῦ φιλαδελφίου διελθὼν, ἐκκλίνει τὸ δεξιὸν μέρος, καὶ διέρχεται διά τε τῶν Ὀλυβρίου καὶ τῶν Κωνσταντιανῶν μέχρι τοῦ ἁγίου Πολυεύκτου, ὑπαλλάξας δὲ κἀκεῖσε κηρίον,

2. αὐτοὺς Leich., αὐτὰ cod. 15. προσκ. τοὺς ἀλλήλους ed. 19. καὶ ἀνθ' ὧν τ. μέσ. διέρχεται διά τε τῶν ἀρτοπωλίων cod. ἀρτοπολίων ed.

et pone Imperatorem in basi ante portam templi constituitur. Tunc patriarcha ecclesiam cum iis, qui pro more singulis festis cum ipso procedunt, petit: clerus autem cum populo communi ad sinistram Imperatoris stat, finitaque extensa, Imperator a praeposito cereos sumit, precatur eosque praeposito, praepositus cerimoniario reddit, qui ipsos in manualibus processionis refigit. Tunc cerimoniarius patricios ceterosque proceres Imperatorem stipaturos ordinat, Imperator vero et patriarcha postquam se invicem salutarunt, psaltae troparium: *Christus resurrexit,* incipiunt. (IV.) Inde a praedictis stipatus per mediam procedit, troparium vero in processione cerimoniarius incipit, et propterea per mediam transit. Per tabernas vero pistorum forumque tauri digressus, sanctae Deiparae diaconissae aedem petit Imperator, ubi cereum processionalem reddit, et ad philadelphium usque progressus, a dextra deflectens per Olybrii et Constantianas thermas usque ad sancti Polyeucti vadit, ubi etiam cereum mutat,

Digitized by Google

καὶ λαβὼν ἕτερον κηρίον παρὰ τοῦ πραιποσίτου, διέρχεται τὴν μέσην μέχρι τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν Ms. 47. b νάρθηκα, καθέζεται ἐπὶ σελλίου προσμένων τὸν πατριάρχην. καὶ τοῦ πατριάρχου καταλαβόντος μετὰ τῆς λιτῆς, οἱ μὲν Ed. L. 46 κοινοὶ κληρικοὶ καὶ οἱ πολιτικοὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν διὰ τῆς πλησίον οὔσης τῶν βασιλικῶν πυλῶν δεξιᾶς πύλης, τὰ δὲ ὀρφανὰ εἰσέρχονται διὰ τῆς μέσης πύλης· ὡσαύτως καὶ οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἐπίσκοποι εἰσερχόμενοι διὰ τῶν βασιλικῶν πυλῶν, προσκυνοῦσι τῷ βασιλεῖ, μὴ πίπτοντες κάτω. πλησιάζοντος δὲ τοῦ πατριάρχου, ἀνίσταται ὁ βασιλεύς, καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, ἀπέρχονται μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν, καὶ ὁ μὲν πατριάρχης ἄρχεται τελεῖν τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τῆς θείας λειτουργίας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ B αὐτὸς τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ τοῦ πατριάρχου τελέσαντος τὴν εὐχήν, προσκυνεῖ ὁ βασιλεὺς τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον καὶ τὸν τίμιον σταυρόν, καὶ διέρχεται μέσον τοῦ ναοῦ διὰ τῆς πλαγίας τοῦ ἄμβωνος, ἔρχεται εἰς τὴν σωλέαν, καὶ ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον. ὁ δὲ βασιλεὺς εὐξάμενος ὡς εἴθισται αὐτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ προσκυνήσας τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀποκόμβιον, τίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. (E.) Εὐξάμενος δὲ εἰς τὸν τάφον τοῦ τε πατρὸς ἡμῶν Χρυσοστόμου καὶ τοῦ θεολόγου

14. κηρούς, εὐξ. ed. 22. παρ' αὐτοῦ πρ. ed.

alioque a praeposito accepto, per mediam ad S. S. Apostolos abit, et narthecem ingressus, in sella adsidens, patriarcham exspectat. Qui postquam cum processione advenit, clerici communes et politici per dextram portam, Imperatoriis proximam, orphani per mediam, templum ingrediuntur: sic etiam metropolitae et episcopi per portas Imperatorias ingressi, Imperatorem, non prono tamen in terram corpore, adorant. Appropinquante patriarcha, Imperator surgit, postque mutuam adorationem et salutationem, ad portas Imperatorias abeunt, ubi patriarcha preces introitus divini officii instituere incipit. Imperator autem cum accensis cereis precatus, eos praeposito, hic cerimoniario tradit, et precatione finita, Imperator sacrosanctum evangelium ac venerandam crucem adorat, perque medium templum et ambonis latus digressus, soleam, patriarcha sacrarium, intrat. Imperator autem ad sacras ianuas ut ipsi solenne est precatus, moxque in sacrarium ingressus, sacram mensam veneratur, et acceptum a praeposito apocombium in ea reponit. (V.) Imperator deinde preces in monumento patris nostri Chrysostomi et theologi sancti Gregorii fundit, cereisque accensis uterque, Imperator et patriarcha, per

Digitized by Google

τοῦ ἁγίου Γρηγορίου, καὶ ἅψαντες κηροὺς, ἐξέρχονται ἀμφό-
τεροι ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης διὰ τῆς ἀριστερᾶς πλα- C
γίας τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῇ σορῷ τοῦ ἁγίου
Κωνσταντίνου, κἀκεῖσε εὐξάμενοι, καὶ ἅψαντες κηροὺς, ἐξέρ-
χονται, καὶ ἀπέρχονται ἐν τοῖς τάφοις τῶν ἁγιοτάτων πα-
τριαρχῶν Νικηφόρου καὶ Μεθοδίου· ἅψας δὲ κἀκεῖσε κηροὺς
ὁ βασιλεὺς καὶ εὐξάμενος, εἰσέρχεται ἐν τοῖς τάφοις τῶν βα-
σιλέων, καὶ ἅψας κἀκεῖσε κηροὺς, ἐξέρχονται. καὶ διέρχονται
ἀμφότεροι ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης διὰ τοῦ ἀριστεροῦ Ms. 48. a
μέρους τοῦ ναοῦ, ἤγουν τοῦ γυναικίτου, ἄντικρυ τοῦ θυσια-
στηρίου, καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους ὁ βασιλεὺς
καὶ ὁ πατριάρχης, ὑποστρέφει πρὸς τὸ ἐκτελέσαι τὴν θείαν λει-
τουργίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς διέρχεται διὰ τοῦ γυναικίτου καὶ ἐξέρ- D
χεται εἰς τὸν νάρθηκα, καὶ ἐκκλίνας πρὸς τὸ ἐξ ἀριστερᾶς μέ-
ρος τοῦ λουτῆρος, οἱ μὲν πατρίκιοι ἵστανται ἔξωθεν τῆς πύ-
λης τοῦ κοχλιοῦ, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς
δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, σπαθα-
ροκανδιδάτων καὶ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ μα-
γλαβίου καὶ λοιπῶν, ἀνέρχεται διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀριστεροῦ
κοχλιοῦ ἐν τοῖς σεπτοῖς κατηχουμενείοις, τὰ δὲ βῆλα τὰ κρε-
μαμένα ἐν τοῖς κατηχουμενείοις σιλεντιάριοι ποιοῦσι, καὶ
ἀπελθὼν ἵσταται ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι, ἔνθα εἴθισται αὐτῷ
καθ' ἑκάστην προέλευσιν ἵστασθαι, καὶ τελεῖ τὴν θείαν λει-
τουργίαν, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἔρχονται ὄπισθεν Ed. L. 47

16. κοχλίου ed. 20. βῆλα τὰ κρεμμάμενα cod., βῆλα κατακρε-
μαμένα ed.

sinistrum sacrarii latus egrediuntur, sanctique Constantini sepulcrum petunt, ubi pariter cum cereis accensis precati, discedunt ad sanctissimorum patriarcharum, Nicephori et Methodii, sepulcra abituri: ubi imperator postquam cum cereis ardentibus precatus est, monumenta Imperatorum intrat, et ibi quoque cereis accensis, abeunt. Inde uterque, Imperator et patriarcha, per sinistrum latus templi seu gynaeceum sacrario obversum transeunt, et postquam se mutua adoratione salutarunt, patriarcha ad divinum officium celebrandum redit; Imperator autem per gynaeceum narthecem intrat, dumque ad sinistrum baptisterii latus declinat, patricii extra portam cochleae fausta Imperatori apprecantes adstant. Qui a praefectis cubiculi spatharocandidatis et domesticis, tum manuclavatis ceterisque stipatus, per eandem sinistram cochleam, ad septa catechumena abit, dum interim silentiarii in catechumenis vela suspendunt, et postquam eo venit, in dextris partibus, ubi in singulis processionibus stare solet, subsistit, sacramque liturgiam celebrat, patricii vero et strategi post Imperatorem per eandem cochleam veniunt, et e regione sacrarii, ubi

Digitized by Google

τοῦ βασιλέως διὰ τοῦ αὐτοῦ κοχλιοῦ, καὶ ἵστανται ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου, ἔνθα καὶ τὸ βασιλικὸν ἀντιμίσιον πρόκειται, ἐν ᾧ καὶ κοινωνεῖ ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς τοιαύταις προελεύσεσιν. (ϛʹ.) Καταλαβόντος δὲ τοῦ καιροῦ τῆς θείας κοινωνίας, ἀπέρχονται σιλεντιάριοι δύο ἀπὸ κελεύσεως, καὶ προσκαλοῦνται τὸν πατριάρχην, καὶ ὁ πατριάρχης, παρακρατούμενος ὑπ' αὐτῶν, ἀνέρχεται, καὶ ἀπαντῶσιν αὐτὸν ἐν τῷ τοῦ κοχλιοῦ πληρώματι, ἡνίκα μέλλει εἰσέρχεσθαι ἐν τοῖς B σεπτοῖς κατηχουμενείοις, οἱ τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντες. καὶ εἰσελθὼν ἐν τοῖς κατηχουμενείοις ὁ πατριάρχης, προτίθησιν τὰ δῶρα ἐν τῷ βασιλικῷ ἀντιμισίῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος ἀπελθὼν μετὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, προσκαλεῖται τὸν βασιλέα, καὶ ὑπ' αὐτῶν δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς, ἀπέρχεται, καὶ κοινωνεῖ ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου χειρῶν, εἶτα εἰσέρχεται ἔνδον τοῦ δεξιοῦ βήλου, καὶ καθέζεται ἐκεῖσε ἐπὶ σελλίου, μέχρις ἂν κοινωνήσωσιν ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου χειρῶν πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοὶ μετὰ τῶν λοιπῶν τῶν ἐξ ἔθους. εἶθ' οὕτως ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς, καὶ προσκυνήσαν- Ms. 48. b τες ἀμφότεροι ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, C ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπέρχεται ἐν ᾧ τόπῳ ἐκτελεῖ τὴν θείαν λειτουργίαν, ὡς προέφημεν, ὁ δὲ πατριάρχης κατέρχεται πληρῶσαι τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ διασώζουσιν αὐτὸν οἱ τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντες μέχρι τοῦ τόπου, ἐν ᾧ καὶ ἀπήντησαν αὐτὸν, ἐν τῷ ἀνέρχεσθαι αὐτὸν, κἀκεῖθεν διασώζουσιν

10. προτίθησιν R., προστίθησιν cod. et ed.

etiam antimensium Imperatorium, in quo in eiusmodi processionibus Imperator communicare solet, repositum est, subsistunt. (VI.) Tempore autem sacrae communionis instante, duo silentiarii a mandato abeunt, et patriarcham advocant, qui, ab ipsis stipatus, adscendit, eique praefecti cubiculi in plenitudine cochleae, dum septa catechumenorum ingredi vult, obviam procedunt. Quo cum patriarcha pervenit, Imperatorio antimensio sacra dona imponit: praepositus vero cum praefectis cubiculi abit, et Imperatorem vocat, qui ab ipsis stipatus venit, et ex patriarchae manibus communicat, postea dextrum velum ingressus, ibi in sella adsidet, usque dum patricii et strategi cum ceteris, quibus mos est, sacram communionem e patriarchae manibus accepere. Ita mox Imperator egreditur, et postquam ipse et patriarcha se mutuo salutarunt, ad eum locum, ubi divinam liturgiam, uti diximus, celebrat, abit, patriarcha autem ad complendum sacrum officium descendit, comitantibus ipsum cubiculi praefectis, ad eum locum usque, ubi, cum adscenderat, obviam ipsi processerant, inde duo silentiarii eum ad templum comitantur. Peracto divino officio, Imperator per loca, quae ante catechumena sunt, et per

Digitized by Google

αὐτὸν σιλεντιάριοι δύο μέχρι τοῦ ναοῦ. καὶ τῆς θείας λειτουργίας τελεσθείσης, διέρχεται ὁ βασιλεὺς διὰ τῶν ἔμπροσθεν κατηχουμενείων, καὶ διὰ τῶν ἔνδον ἀπέρχεται ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ παλατίῳ, ἤγουν τῷ ὄντι ἐκεῖσε, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. καὶ κατέρχονται δύο σιλεντιάριοι ἀπὸ κελεύσεως καὶ προσκαλοῦνται τὸν πατριάρχην, καὶ τούτου ἀνελθόντος καὶ πλησιάσαντος, δέχονται αὐτὸν ἄρχοντες τοῦ D κουβουκλείου, καὶ ἐλθὼν καθέζεται μικρὸν, καὶ εἰσελθὼν ὁ πραιπόσιτος δηλοῖ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς κελεύει τῷ πραιποσίτῳ προσκαλέσασθαι τὸν πατριάρχην, καὶ ἑνωθέντες ἀμφότεροι ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἵσταται ἡ τράπεζα, προσκαλεῖται τοὺς ἱερεῖς, καὶ ποιοῦσι τὸν στίχον, καὶ εὐλογήσας τὴν τράπεζαν ὁ πατριάρχης, ὑπαλλάσσει τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ, καὶ λαβόντες αὐτὸ οἱ ἱερεῖς ἐξέρχονται, καὶ εἴθ' οὕτως καθέζονται ἀμφότεροι ἐν τῇ τραπέζῃ ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης· οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου παρίστανται ἐν τῇ τραπέζῃ ἔνθεν κἀκεῖσε, ὡς εἴρηται. Ed. L. 48 καὶ πιόντων προσάπαξ τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πατριάρχου, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως, καὶ εἰσέρχονται οἱ τῆς ὑπουργίας, ὁ δὲ τῆς τραπέζης εἰσελθὼν ἵσταται ἐν τῇ κάτω πύλῃ ἔμπροσθεν τοῦ βήλου, καὶ νεύει αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως, καὶ νύσσει τὸ βῆλον μετὰ τῆς χειρὸς, καὶ αἴρουσιν αὐτὸ ὕπερθεν ἐγγιστιάριοι, καὶ εἰσέρχονται οἱ φίλοι, καὶ τελεῖται ἅπασα ἡ τῆς τραπέζης ἀκολουθία. καὶ ἀνίστανται ὑπερευξάμενοι τὸν βασιλέα, καὶ ἐξέρχονται, καὶ ὁ Ms. 49. a

2. τῶν καὶ ἔμπρ. ed. 16. τοῦ om ed. 19. νεύει πραιπ. ed.

interiora ad palatium a Deo servatum, quod scilicet ibi situm est, abit cubiculumque suum ingreditur. Tunc duo silentiarii a mandato abeunt et patriarcham arcessunt, quem, dum appropinquat, cubiculo praefecti excipiunt, et postquam advenit, paullisper adsidet, dum adventum eius Imperatori praepositus nunciat. Tunc quidem Imperator, patriarcham advocare praepositum iubet, dumque ambo, Imperator scilicet et patriarcha, una in triclinio, ubi mensa stat, adsunt, hic sacerdotes vocat, qui stichum faciunt, patriarcha autem, postquam mensae benedixit, omophorium suum deponit, quod postquam sacerdotes sumserunt, exeunt, Imperator autem cum patriarcha mensae accumbit: cubicularii ab utroque mensae latere, ut diximus, adstant. Postquam Imperator et patriarcha semel omnino biberunt, praepositus a mandato signum dat, omnesque ministri intrant, e quibus mensae praefectus ingressus, ad inferiorem portam ante velum stat, idque, signo a praeposito dato, manu pulsat, engistiarii vero attollunt, quo facto amici ingrediuntur, omnisque mensae ordo peragi-

Digitized by Google

μὲν βασιλεὺς μένει μετὰ μόνου τοῦ πατριάρχου, καὶ τοῦ B κουβουκλείου παρισταμένου, καὶ πιόντες προσάπαξ ἀνίστανται, καὶ προσκληθέντες οἱ ἱερεῖς ἀπὸ κελεύσεως εἰσέρχονται, καὶ περιβαλλόμενος ὁ πατριάρχης τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ, ποιοῦσι τὸν στίχον, καὶ ἐπιδοὺς ὁ πατριάρχης τῷ βασιλεῖ εὐλογίας, ἐξέρχονται οἱ ἱερεῖς. (Z.) Καὶ εἶθ' οὕτως προσκυνήσαντες ἀλλήλους, καὶ ἀσπασάμενοι ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἀπέρχεται μὲν ὁ πατριάρχης καὶ διασώζουσιν αὐτὸν οἱ τοῦ κουβουκλείου μέχρι τῶν κατηχουμένων, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναπαύεται μικρὸν ἐκεῖσε, καὶ καταλαβούσης τῆς ὥρας περιβάλλεται ὁ βασιλεὺς C κολόβιον τριβλάτιον χρυσοσωληνοκέντητον, διὰ λίθων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένον, ὃ καὶ βότρυς καλεῖται, καὶ σπαθίον ὁμοίως χρυσοῦν διὰ λίθων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένον, καὶ εἶθ' οὕτως ἐπιτίθησιν ὁ πραιπόσιτος τὴν τόγα, ἤγουν τὴν τιάραν, ἐπὶ τῆς τοῦ βασιλέως τιμίας κεφαλῆς. καὶ ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, φορούντων αὐτῶν σαγία ἀληθινὰ, καὶ διέρχεται διὰ τῶν κατηχουμενείων τοῦ νάρθηκος, τὰ δὲ βῆλα τὰ ὄντα ἐκεῖσε κουβικουλάριοι βαστάζουσι, καὶ διέρχεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ κοχλιοῦ, δι' οὗ καὶ ἀνῆλθεν, καὶ δέχονται αὐτὸν οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι ἔξωθεν τοῦ αὐτοῦ κοχλιοῦ εἰς τὸν λουτῆρα, ἔνθα καὶ τὸ πρωῒ ἀνερχομένου τοῦ βασιλέως ἔμειναν, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς, ἱππεύει ἐν τῇ πύλῃ, D ἐν ᾗ εἴθισται αὐτῷ καθ' ἑκάστην προέλευσιν τοῦτο ποιεῖν, ὁ δὲ ἵππος ἔστρωται σελλοχάλινον χρυσοῦν διάλιθον, ἠμφιεσμέ-

tur. Hi fausta Imperatori precati surgunt, et abeunt, Imperator cum patriarcha et adstante cubiculo solus manet, et postquam adhuc semel potum sumsere, surgunt, arcessiti autem sacerdotes a mandato intrant, et postquam omophorium patriarcha induit, stichum faciunt, deinde pane benedicto Imperatori a patriarcha dato, discedunt. (VII.) Postquam Imperator et patriarcha se mutua adoratione venerati osculatique sunt, abit hic a cubiculariis ad catechumena usque stipatus; Imperator autem ibi paulisper subsistit, et hora instante, colobium triblatteum, aureis taeniis ornatum lapidibusque et unionibus distinctum, quod et botrys vocatur, induit, gladioque aureo et pariter gemmis ac margaritis ornato se accingit: tunc patriarcha togam seu tiaram venerando Imperatoris capiti imponit. Is postea a cubiculo praefectis saga purpurea gestantibus stipatus, per catechumena narthecis transit, cubiculariis vela, quae ibi sunt, portantibus, perque sinistram cochleam, per quam venerat, redit, eumque magistri, et patricii extra cochleam eandem in baptisterio, ubi et mane advenientem Imperatorem exspectaverant, faustis precationibus excipiunt. Is in porta, ubi id in singulis processionibus facere solet, equum,

Digitized by Google

νον ἀπὸ μαργάρων, ἐν δὲ τῇ οὐρᾷ τοῦ αὐτοῦ ἵππου καὶ τοῖς τέσσαρσι ποσὶν ἀποκρέμανται πέτασοι πράνδιοι, ἱππεύουσι δὲ εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε οἵ τε ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου μάγιστροι, πατρίκιοι καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος ἐφ' ἵππων ἐστολισμένων ὑπὸ καταφράκτων, ἅπαντες δὲ αὐτῶν ἀπὸ σαγίων ἀληθινῶν. ἱππεύουσι δὲ ὡσαύτως καὶ οἱ σπαθαροκανδιδάτοι ἅμα τοῖς σπαθαρίοις, ἱππεύουσι δὲ ἐφ' ἵππων ἐστολισμένων ὡς προείρηται, περιβεβλημένοι σπαθία κρατοῦντες σκουτάριά Ms. 49. b
τε καὶ διστράλια, ἀλλ' οἱ μὲν σπαθαροκανδιδάτοι φοροῦσι Ed. L. 49
καὶ μανιάκια, διέρχονται δὲ ἀμφότεροι αὐτῶν ἐν τοῖς πλαγίοις τῶν πατρικίων ἔνθεν κἀκεῖσε. οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι ἀπὸ καμισίου φοροῦντες τὰ σπαθία, κατέχουσιν ἐν ταῖς χερσὶ διστράλια καὶ διέρχονται καὶ αὐτοὶ ἔφιπποι πλησίον τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖσε. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ἀπὸ σαγίου ἀληθινοῦ διέρχεται ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως πεζὸς μετὰ καὶ σιλεντιαρίων πεζῶν, ὁμοίως καὶ αὐτοὶ ἀπὸ σαγίων ἀληθινῶν, βαστάζοντες καὶ βεργία χρυσᾶ διάλιθα, ὁ δὲ πρωτοστράτωρ καὶ ὁ κόμης τοῦ στάβλου ἔνθεν κἀκεῖσε τοῦ βασιλέως, οἱ δὲ στράτορες πέριξ, ἀμφότεροι δὲ αὐτῶν πεζοί. κανδιδάτοι δὲ καὶ σκρίβονες καὶ μανδάτορες βασιλικοὶ δηριγεύουσιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἠλλα- B
γμένοι πεζοὶ κατὰ τὴν αὐτῶν τάξιν, οἱ δὲ κούρσορες καὶ δεκανοὶ δηριγεύουσιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως πεζοὶ κατὰ τάξιν. δηριγεύουσι δὲ καὶ στράτορες πεζοὶ μετὰ σκουταρίων,

5. ὑποκαταφράκτων cod. 9. ἄλλοι μὲν ed. 24. δὲ om. ed.

ephippio aureo gemmisque ac margaritis distincto instratum, in cauda vero et quatuor pedibus taeniis ornatum, conscendit, quod statim et cubiculo praefecti, magistri, patricii, senatores omnes, faciunt, quorum equi cataphractas, ipsi saga sua purpurea, gestant. Similiter et spatharocandidati cum spathariis, equis ut diximus instructis vehuntur, gladiis cincti, scutaria et dextralia gestantes: spatharocandidati vero torques portant, utrique vero a latere patriciorum hinc et illinc transeunt. Spatharocubicularii in camisiis, spathas ferentes, manibus dextralia gestant, atque ipsi in equis prope praefectos cubiculi hinc et illinc vehuntur. Cerimoniarius purpureo sago ante Imperatorem pedibus una cum silentiariis, qui et ipsi saga purpurea aureasque virgas gemmatas gestant, abit: protostrator et comes stabuli ab utroque Imperatoris latere, stratores circa ipsum, utrique pedibus, prodeunt. Candidati, scribae et mandatores Imperatorii in mutatoriis suis, cursores porro et decani ante Imperatorem, pedibus secundum ordinem suum procedunt. Sequuntur stratores cum scutariis, ramos palmarum manibus gerentes, et ipsi Imperatorem praecedentes, a tergo vero protospatharii

Digitized by Google

κατέχοντες ἐν ταῖς χερσὶ κλάδους δαφνῶν, καὶ οὗτοι μὲν
δηριγεύουσιν ἔμπροσθεν, ὄπισθεν δὲ διέρχονται ἔφιπποι πρω-
τοσπαθάριοι εὐνοῦχοι, περιβεβλημένοι σπέκια ἀληθινὰ χρυ-
σόκλαβα καὶ σπαθία, κατέχουσι δὲ καὶ τὰ σπαθοβάκλια
αὐτῶν, ἐπικείμενα τοῖς αὐτῶν ὤμοις· οἱ δὲ ἵπποι αὐτῶν
ἐστολισμένοι ἀπὸ καταφράκτων. πλησίον δὲ τῶν αὐτῶν πρω-
τοσπαθαρίων εὐνούχων ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, περιβεβλη-
μένος σαγίον ἀληθινὸν, ἐφ' ἵππου ἐστολισμένου, ἀπὸ δὲ αὐ-
C τῶν πρωτοσπαθάριοι βαρβάτοι, περιβεβλημένοι σπέκια, κατέ-
χοντες σπαθοβάκλια ἐπικείμενα τοῖς ὤμοις αὐτῶν, ὁμοίως
καὶ αὐτοὶ ἐφ' ἵππων ἐστολισμένων· εἶθ' οὕτως κουβικουλά-
ριοι ἔφιπποι, ὁ δὲ δρουγγάριος τῆς βίγλης καὶ οἱ μαγλαβί-
ται μετὰ τῶν λοιπῶν οἰκειακῶν τῶν μὴ πεζευόντων, τοπο-
τηριτῶν τῶν ταγμάτων καὶ κομήτων, διέρχονται ἀπὸ διαστή-
ματος, κρατοῦντες τῶν ὄπισθεν προέλευσιν κατὰ τὴν αὐτῶν
τάξιν, ὄπισθεν δὲ αὐτοῦ ὁ τοποτηρήτης τοῦ ἀριθμοῦ, κρα-
τῶν τὰ πλήθη τῶν λαῶν πρὸς τὸ μὴ συγχυθῆναι αὐτοὺς ἐν
τῇ προελεύσει. (H.) Δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων
Ms. 50. a πάντων ὁ βασιλεὺς, διέρχεται μέχρι τῶν μαρμαρίνων λεόν-
D των, καὶ δέχεται αὐτὸν ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν
ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ καὶ τοῦ περατικοῦ δήμου
τῶν Βενέτων, αὐτὸς δὲ ὁ δημοκράτης κρατούμενος ὑπὸ τοῦ
τῆς καταστάσεως ἀπέρχεται, καὶ προσκυνήσας τοὺς πόδας
τοῦ βασιλέως ἀσπάζεται αὐτοὺς, ὁ δὲ βασιλεὺς δεξάμενος
αὐτὸν ἐπιδίδωσιν αὐτὸν τῷ κόμητι τοῦ στάβλου, ὁ δὲ δημο-

2. ἀσπαθάριοι ed. h. l. et mox.

eunuchi equis vecti, speciis purpureis clavisque aureis accincti spathasque suas et spathobaculos humeris impositos portantes: eorum porro equi cataphractis instructi sunt. Hos proxime sequitur logotheta dromi sago purpureo indutus, in equo ornato, protospatharii barbati speciis accincti, spathobaculos humeris portantes, et ipsi in equis ornatis; post cubicularii in equis, drungarius vigiliae et manclavitae cum ceteris domesticis, qui non pedibus ire solent, legatis turmarum et comitibus, ex intervallo processum eorum, qui Imperatorem sequuntur, secundum ordinem suum conducentes: pone ipsum vero vicarius numeri, multitudinem populi ne processioni immisceatur continens, sequitur. (VIII.) Imperator ab his omnibus stipatus, ad marmoreos leones venit, ubi ipsum princeps Venetorum seu domesticus scholarum cum transitoria Venetorum factione excipit, et a cerimoniario adductus abit, humique prostratus, pedes Imperatoris osculatur, quem is suscipiens comiti stabuli tradit: is vero iterum in sua statione constitutus, Imperatorem, dum factio acclamat, signat. Postquam factiones ea quae mos est peregere,

Digitized by Google

κράτης στὰς πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ στάσει, τοῦ μέρους ἀκτολογοῦντος, κατασφραγίζει τὸν βασιλέα. τελέσαντος δὲ τὰ ἐξ ἔθους τοῦ μέρους, ἀποκινεῖ μὲν ὁ βασιλεὺς, αὐτοὶ δὲ οἱ τοῦ μέρους προπορεύονται ἔμπροσθε τοῦ βασιλέως, λέγοντες δρομικὰ Ed. L. 50, εἰ δὲ κελεύει ὁ βασιλεὺς καὶ ἀπελατικὰ, ἀποσώζοντες τὸν βασιλέα μέχρι τοῦ ἁγίου Χριστοφόρου. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι οἱ δημοκράται τῶν δύο μερῶν τῶν περατικῶν καὶ οἱ δήμαρχοι τῆς πολιτικῆς, ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὸ μέρος αὐτῶν, ἐν τῇ ά δοχῇ ἐπιδιδόασι λιβελλάριον, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς δοχαῖς λιβελλάρια οὐκ ἐπιδιδόασι· πρὸς ἅπαξ γὰρ τοῦτο καὶ μόνον. ἡ δὲ πολιτικὴ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων μετὰ καὶ τοῦ δημάρχου δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ ἁγίῳ Χριστοφόρῳ, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ δήμαρχος τῷ βασιλεῖ λιβελλάριον, τελέσαντες δὲ τὰ ἄκτα, ἀποκινεῖ ὁ βασιλεὺς, τὸ δὲ μέρος διασώζει τὸν βασιλέα, λέγοντες ἔμπροσθεν δρομικὰ, εἰ κελεύει, B καὶ ἀπελατικά· τοῦτο δὲ τελεῖ ἓν ἕκαστον μέρος ἐν τῇ αὐτοῦ δοχῇ. διασώζοντες τὸν βασιλέα, δέχονται ἐκεῖσε τῶν περατικῶν μερῶν Πρασίνων ὁ λαὸς τὸν βασιλέα ἐν τοῖς τοῦ Ὀλυβρίου, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ δημοκράτης τῷ βασιλεῖ λιβελλάριον, καὶ διασώζουσιν τὸν βασιλέα μέχρι τοῦ φιλαδελφίου τῶν περατικῶν μερῶν τῶν Βενέτων. καὶ δέχεται ὁ περατικὸς δῆμος τῶν Βενέτων τὸν βασιλέα ἐν τῷ φιλαδελφίῳ, διασώζουσι δὲ ἕως τῶν Πρασίνων τῆς πολιτικῆς τοῦ μοδίου, καὶ δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ μοδίῳ, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ δήμαρχος λιβελλάριον τῷ βασιλεῖ, καὶ τελέσαντες ἅπαντα, ὡς Ms. 50. b

4. ἔμπροσθεν ed. 17. δοχῇ, διασ. τ. βασιλέα. Δέχονται ed.

Imperator discedit, quem factiones praecedunt, dromica dicentes, et si Imperator iusserit, etiam apelatica, ipsumque ad S. Christophori conducunt. Sciendum est, principes duarum factionum transitoriarum et tribunos politicae, singulos pro suis factionibus, in prima tantum receptione, non autem in ceteris, libellum tradere; hoc enim tantum semel fieri solet. Politici Venetae factionis Imperatorem in S. Christophori excipiunt, ubi tribunus Imperatori libellum dat: actisque finitis, Imperator abit, quem factio conducens, dromica, si iusserit, et apelatica recitat. Hoc singulae factiones Imperatorem comitantes, in eius receptione observant. Populus transitoriae factionis Prasinae Imperatorem ad S. Olybrii excipit, princeps eius libellum tradit ipsumque ad philadelphium, ubi transitoria Venetorum factio adest, conducit. Haec eum in philadelphio excipit et usque ad Prasinos politicae in modium ducit, a quibus in modio excipitur, ubi tribunus Imperatori libellum tradit, et omnibus ut supra dictum est peractis, ad taurum, ubi politica Veneto-

Digitized by Google

C προείρηται, διασώζουσι τὸν βασιλέα μέχρι τοῦ ταύρου τῆς πολιτικῆς τοῦ μέρους τῶν Βενέτων. καὶ δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ ταύρῳ καὶ διασώζουσιν ἕως τῶν ἀρτοπολίων τῆς πολιτικῆς τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων, καὶ δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ φόρῳ τῶν περατικῶν Πρασίνων, ἐν τῷ πλακωτῷ τοῦ μιλίου τῆς πολιτικῆς μέρους τῶν Πρασίνων, δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ ζευξίππῳ τῶν περατικῶν μερῶν Βενέτων, δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῇ χαλκῇ. καὶ εὐθέως πεζεύουσιν ἅπαντες, καὶ μένει ἔφιππος μόνος ὁ βασιλεύς· κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων, ὡς προείρηται, διέρχεται διὰ τῶν κορτίνων μέχρι τῆς ἔνδον μεγάλης πύλης τῶν ἐκσκουβίτων, ἐν ᾗ γίνεται ἡ τῶν σκριβόνων προβολὴ, καὶ πε- D ζεύει ἐκεῖσε καὶ διέρχεται διὰ τῶν ἐκσκουβίτων ἔμπροσθεν τῶν τριῶν πυλῶν τοῦ κονσιστωρίου, μένουσι δὲ ἐκεῖ οἱ τῆς συγκλήτου ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα, καὶ εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς τὴν μέσην πύλην τὴν εἰσάγουσαν πρὸς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Κυρίου, μένουσι δὲ ἐκεῖσε οἱ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ὑπερευχόμενοι καὶ αὐτοὶ τὸν βασιλέα. καὶ εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως εἰς τὴν χαλκῆν πύλην τοῦ Κυρίου, κλείουσιν εὐθέως τὰς θύρας οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα, καὶ λαβόντος τοῦ πραιποσίτου τὴν τόγα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἵσταται ἔμπρο- Ed. L. 51 σθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ἅψας κηρούς, εὔχεται ἐκεῖσε, καὶ εὐξάμενος διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ Κυρίου καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τοῦ τρικόγχου, καὶ διελθὼν

5. πλάκῳ τῷ ed. 16. πύλην εἰσάγουσαν ed.

rum factio, eum perducit. Haec Imperatorem in tauro excipit et ad tabernas pistorum, ubi politica factio Prasinorum adest, deducit, quae eum in foro transitoriae factionis Prasinae, in substructione milii politicae factionis Prasinae excipit. In zeuxippo eum transitoria Venetorum factio, deinde in chalce, excipit. Mox omnes pedibus incedunt, solus Imperator equo vehitur, et inde ab omnibus stipatus ut dictum est, per cortinas usque ad interiorem magnam portam excubitorum, ubi scribarum promotio instituitur, transit, equo descendit perque excubias ante tres consistorii portas dispositas abit, ubi senatores fausta Imperatori precantes subsistunt: is vero mediam portam ad templum Domini ducentem ingreditur, ubi patricii et strategi, qui et ipsi fausta Imperatori apprecantur, adsunt. Quo aeneam portam templi Domini ingresso, cubicularii ianuas statim claudunt et Imperatori acclamant, qui postquam praepositus togam seu tiaram a capite eius demsit, intrat, ad sanctas ianuas subsistit et precatur. Quo facto per porticum templi Dei hemicyclum triconchii perque porticum quadraginta sanctorum

διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα, εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ στάντες οἱ τοῦ κουβουκλείου πάντες ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους" καὶ ἐξέρχονται. (Θ.) Ἰστέον δὲ, ὅτι εἰ μὲν τύχῃ τῇ αὐτῇ προελεύσει, ἤγουν τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου, ἡ ἑορτὴ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τελεῖται οὕτως, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἠλλαγμένος τὴν τοῦ εὐαγγελισμοῦ στολὴν, καὶ ἀνέρχεται ἐν τῷ φόρῳ, τῇ τάξει καὶ προελεύσει τῆς B
τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἑορτῆς, καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ φόρῳ καὶ τε- Ms. 51. a
λέσας ἅπαντα κατὰ συνήθειαν, ἃ εἴωθεν ἐν τῇ τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἑορτῇ τελεῖν, διέρχεται τὴν μέσην λιτανεύων, ἀρξαμένου τοῦ τῆς καταστάσεως τὸ τῆς ἑορτῆς τροπάριον· „σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον", καὶ ἀπέρχεται μέχρι τῆς παναγίας Θεοτόκου τῶν διακονίσσης. καταλαβὼν δὲ ἐκεῖσε, εἰσέρχεται ἐν τῷ ναῷ καὶ τελεῖ τὸ προκείμενον, τὸν ἀπόστολον καὶ τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, καὶ μετὰ τὴν ἐκτενῆ ἀπαλλάσσει ὁ βασιλεὺς τὴν στολὴν, ἣν φορεῖ τοῦ εὐαγγελισμοῦ, καὶ περιβάλλεται τὴν τῆς αὐτῆς ἡμέρας στολὴν, ἤγουν δευτέρας τῆς διακαινησίμου, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. καὶ C
ἀρξαμένων ἐν τῷ ἄμβωνι τῶν ψαλτῶν· „Χριστὸς ἀνέστη," ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, καὶ ἀπέρχεται λιτανεύων, ἀρχομένου τοῦ τῆς καταστάσεως τὸ τροπάριον ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ ἐκτελοῦνται τὰ τῆς προελεύσεως δευτέρας τῆς διακαινησίμου ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ τῆς θείας λήξεως ἐγένετο

2. καὶ πάντες οἱ τοῦ κουβουκλείου ἐν τῷ αὐτῷ ed.

aureum triclinium intrat, ubi cubicularii omnes stantes, *In multa bonaque tempora,* Imperatori acclamant, mox egrediuntur. (IX.) Sciendum est, hanc processionem, scilicet secundae diei septimanae renovationis, si festum annuntiationis incidit, hoc ritu celebrari. Imperator veste, quam festo annuntiationis gestare solet, indutus, ad forum in ordine et processione festi annuntiationis procedit, quo facto peractisque pro more omnibus, quae eo die peragi solent, per mediam solenni ritu procedit, cerimoniario troparium festi: *Hodie principium salutis nostrae,* inchoante. Deinde ad S. Deiparam diaconissae abit, ubi templum ingreditur. Quo postquam accessit, templum intrat, repositum ibi apostolicum librum et sanctum evangelium recitat et post extensam, veste annuntiationis, quam gestat, exuta, habitum diei eius seu secundae septimanae renovationis, sumit ut supra dictum est. Psaltis in ambone hymnum *Christus resurrexit,* exorsis, egreditur et cum solenni pompa abit, cerimoniario troparium in sanctorum apostolorum aede inchoante: ceteri ritus processionis secundae renovationis ut supra exposuimus observantur.

ἡ τάξις αὕτη. ἱππεύει ὁ βασιλεὺς ἀπὸ σκαραμαγγίου χρυσοϋφάντου ἐστεμμένος, καὶ οὕτως ἀπέρχεται εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, καὶ πάλιν ὑποστρέφων ἔφιππος περιβάλλεται κολώβιον τὸν λεγόμενον βότρυν, καὶ στέφεται τὸ ἄσπρον στέμμα καὶ οὕτως ὑποστρέφει, καὶ τελεῖται οὕτως ἕως τῆς D σήμερον ἡμέρας.

ΚΕΦ. ια'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ γ' διακαινησίμου εἰς τὸν ἅγιον Σέργιον.

Προέρχονται ἅπαντες οἱ ἄρχοντες ἠλλαγμένοι ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων, ἕκαστος κατὰ τὴν αὐτοῦ τάξιν καὶ τὴν αὐτοῦ στολήν, καὶ εἰσέρχεται ἡ προέλευσις ἐν τῷ Ἰουστινια- Ed. L. 52 νοῦ τρικλίνῳ. περὶ δὲ ὥραν τρίτην γίνεται ἀπὸ κελεύσεως μεταστάσιμον, καὶ περιβαλλόμενος ὁ βασιλεὺς διβητίσιον λευκὸν καὶ τζιτζάκιον, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ τοῦ τριπέτωνος καὶ ἵσταται ἐν τῇ ἐξαγούσῃ πύλῃ τοῦ τριπέτωνος πρὸς τὸν λαυσιακόν, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἵστανται εἰς τὴν αὐτὴν πύλην μέχρι τῆς ἐξαγούσης πύλης εἰς τὸν Ἰου- Ms. 51. b στινιανὸν ἔνθεν κἀκεῖσε. προσκυνησάντων δὲ πάντων τῷ βασιλεῖ, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ τῆς καταστάσεως καὶ λέγει· „κελεύσατε·“ αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τῷ βασιλεῖ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους.“ καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων αὐτῶν, ἐξέρχεται τῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰου-

4. κολωβίῳ τῷ λεγομένῳ βότρυς ed. 23. ἐν τῷ τρικλ. ed.

Sciendum est, sub Leone gloriosae memoriae hunc ordinem institutum esse. Imperator cum scaramangio auro intexto equo ad sanctos apostolos vehitur, et revertens, colobio, quod botrys dicitur, induitur, capiti alba corona imposita, et ita revertitur, id quod ad hunc diem observari solet.

CAP. 11.

Observanda die tertio septimanae renovationis in sancti Sergii.

Proceres omnes tunicis candidis, unusquisque suo ordine vesteque, procedunt, et intrat pompa Iustiniani triclinium. Circa horam tertiam metastasimum seu processio instituitur, ubi Imperator dibetesio albo et tzitzacio indutus, praefectis cubiculi eum comitantibus, per aureum triclinium ac tripetonem transit inque porta eius ad lausiacum ducente subsistit, patricii vero et strategi ab utroque latere portae ad eam usque, quae ad Iustiniani triclinium ducit, adsunt. Qui postquam omnes Imperatorem adorarunt, praepositus a mandato cerimoniario signum dat et dicit: *Iubete!* at illi: *In longa et*

Digitized by Google

στινιανοῦ καὶ ἵσταται ἐν τῷ πρώτῳ ὀμφαλίῳ τοῦ αὐτοῦ τρι- B
κλίνου. ἑνωθέντες δὲ οἱ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἐκεῖσε καὶ ἡ λοιπὴ σύγκλητος καὶ πεσόντες, νεύοντος τοῦ πραιποσίτου ἀπὸ κελεύσεως σιλεντιαρίῳ τῷ ἑστῶτι ἐν μέσῳ τῆς δοχῆς, κἀκεῖνος λέγει· „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τῷ βασιλεῖ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." οἱ δὲ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ οἱ σπαθάριοι ἵστανται ὄπισθεν τῶν πατρικίων, καὶ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖθεν ὡς εἴθισται αὐτοῖς ἐν ἑκάστῃ προελεύσει τοῦτο τελεῖν. δηριγευόμενος δὲ ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, διέρχεται ἐπὶ τὰ σκῦλα, ἐν δὲ τῷ ἱπποδρομίῳ ἵστανται κανδιδάτοι, σκρίβονες καὶ βασιλικοὶ μανδάτορες ὡς μέλλοντες δηριγεύειν τὸν βασιλέα, ἡνίκα C
ἐξέλθῃ τῷ ἱπποδρόμῳ. καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν πάντων καὶ τῶν προειρημένων, διέρχεται διὰ τοῦ ἱπποδρόμου, τὰ δὲ πλήθη τῶν ὄχλων ἵστανται ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. καὶ διελθὼν ὁ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων, διὰ τῶν παλαιῶν ἀσηκρητειῶν ἀπέρχεται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Σεργίου. μέλλοντος δὲ τοῦ βασιλέως εἰσέρχεσθαι ἐν τοῖς κατηχουμενείοις, μένουσιν ἔξω τῆς πύλης πατρίκιοι καὶ στρατηγοί, ὁ δὲ ἡγούμενος τοῦ αὐτοῦ ναοῦ δέχεται ἐκεῖσε τὸν βασιλέα ἀπὸ τῆς πύλης, βαστάζων θυμιατὸν καὶ θυμιῶν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν ἐν τοῖς κατη- D

1. ἵστανται ed. et mox τρικλίνου ἐνωθέντες. 4. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, πραιποσίτου μὴ ὄντος, νεύει τῷ σιλεντιαρίῳ ὁ πριμικήριος τοῦ κουβουκλείου.

felicia tempora etc. acclamant. Ab his omnibus stipatus, e triclinio Iustiniani egreditur et in primo eius umbilico consistit. Patricii autem et strategi ibi congregati cum reliquo senatu adstantes, eum adorant, praeposito a mandato signum silentiario dante, eoque dicente: *Iubete:* ipsi vero Imperatori acclamant: *In multa bonaque tempora.* Spatharocandidati et spatharii a tergo patriciis, cubiculo praefecti ab utroque latere ut ipsis in singulis processionibus solenne est adstant. Ab his stipatus Imperator ad scyla transit: in circo vero candidati, scribae et Imperatorii mandatores Imperatorem in circum procedentem comitaturi adsunt. Qui ut circum intravit, ab his omnibus et ante dictis stipatus, per eum transit, dum multitudo interea fausta ei apprecatura in circum convenit. His comitantibus, per antiquum secretum ad S. Sergii abit. Dum catechumena ingressurus est, patricii et strategi foris subsistunt, hegumenus vero seu monasterio praefectus thus et unguenta ferens et ante Imperatorem incensans, eum excipit. Qui catechumena ingressus, cereis ante sacrarium super Imperatoriis portis accensis, precatur:

Digitized by Google

χουμενείοις, ἅπτει κηροὺς ἀπέναντι τοῦ θυσιαστηρίου ὕπερ-
θεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν καὶ εὔχεται ἐκεῖσε· εὐξάμενος δὲ
ἐν τῷ ὄντι τῶν κατηχουμενείων εὐκτηρίῳ τῆς ὑπεραγίας Θεο-
τόκου, ἅψας δὲ κἀκεῖσε κηροὺς καὶ εὐξάμενος ἐξέρχεται, καὶ
Ms. 52. a ἵσταται ἐν τῷ παρακυπτικῷ τοῦ θυσιαστηρίου ἐν ᾧ εἴθισται
αὐτῷ καθ' ἑκάστην προέλευσιν ἵστασθαι καὶ ἐκτελεῖν τὴν θείαν
Ed. L. 53 λειτουργίαν, ἅπτει δὲ κἀκεῖσε κηρούς. (B.) Τῷ δὲ καιρῷ τῆς
θείας κοινωνίας ἀνέρχεται ὁ ἱερεὺς μετὰ καὶ λοιπῶν ἱερέων,
προσφέρων τὸ τίμιον δῶρον, καὶ εἰσελθόντος τοῦ ἱερέως μετὰ
τοῦ τιμίου δώρου, κοινωνεῖ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, καὶ
ἐξελθὼν εἰσέρχεται ἐν τῷ μητατωρίῳ. κοινωνήσαντες δὲ καὶ οἱ
τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες, ἀπέρχονται οἱ ἱερεῖς καὶ προτιθέασι
τὸ τίμιον δῶρον ἐν τῷ ἀντιμισίῳ τῷ ὄντι ἀπέναντι τοῦ θυσια-
στηρίου ὕπερθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν, καὶ προσκληθέντες οἱ
πατρίκιοι, στρατηγοί τε καὶ ἡ σύγκλητος παρὰ τοῦ τῆς κατα-
στάσεως, κοινωνοῦσι, καὶ εἶθ' οὕτως κατέρχονται οἱ ἱερεῖς πρὸς
τὸ ἐκτελέσαι τὴν θείαν λειτουργίαν. καὶ τῆς θείας λειτουργίας
B τελεσθείσης, διέρχεται ὁ βασιλεὺς διὰ τῶν κατηχουμενίων,
καὶ κατελθὼν ἐν τῷ τρικλίνῳ, καθέζεται ἐπὶ τῆς αὐτοῦ τι-
μίας τραπέζης μετὰ καὶ φίλων, ὧν ἂν κελεύῃ καλέσαι. κρα-
ματίσας δὲ καὶ ἀναστάς, περιβάλλεται τὸ τζιτζιάκιον, καὶ
δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, μαγλα-
βιτῶν τε καὶ λοιπῶν οἰκειακῶν, διέρχεται διὰ τῶν κατηχου-
μενίων· ὁ δὲ ἡγούμενος θυμιᾷ ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως μέ-

6. καὶ τελεῖν ed.

precatus autem in oratorio sanctissimae Deiparae in catechumenis, cereos accendit et ibi quoque precatur, postea egressus, in eminentiori parte sacrarii, ubi in singulis processionibus stare divinumque officium celebrare solet, subsistit et ibi quoque cereos accendit. (II.) Tempore autem sacrae communionis sacerdos cum reliquis clericis accedit, divinum munus afferens, quo allato, Imperator communionem in oratorio accipit, et egressus metatorium intrat. Postquam vero omnibus cubiculariis sacra communio impertita est, sacerdotes abeunt, venerandum donum in antimensio, quod ante sacrarium supra Imperatorias ianuas est, reponunt, et arcessiti a cerimoniario patricii, strategi et senatus, communicant, sacerdotes ad peragendam divinam liturgiam abeunt. Quo facto Imperator per catechumena digreditur, et postquam se ad triclinium contulit, cum amicis, quos vocari iusserit, venerandae mensae suae adsidet. Ut a convivio surrexit, tzitzacium induit, et a cubiculo praefectis, manclavitis ac reliquis ministris stipatus, per catechumena transit, hegumeno ante Imperatorem ad portam usque catechumenorum incensante. Egressum inde Imperatorem patricii et strategi in ea porta,

Digitized by Google

χρι τῆς ἐξαγούσης πύλης τῶν κατηχουμενίων. ἐξελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως τὴν αὐτὴν πύλην, δέχονται αὐτὸν πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἐν τῇ αὐτῇ πύλῃ, ἐν ᾗ καὶ ἔμειναν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ βασιλέως, καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν προειρημένων κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν, διέρχεται διὰ τῶν παλαιῶν C ἀσηκρητειῶν καὶ τοῦ ἱπποδρόμου, οἱ δὲ πατρίκιοι μένουσιν εἰς τὰ σκύλα, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου καὶ τοῦ τῆς καταστάσεως, μετὰ τῶν σιλεντιαρίων διέρχεται διὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως μένει μετὰ τῶν σιλεντιαρίων ἐν τῇ πύλῃ τοῦ λαυσιακοῦ, ὑπερευχόμενοι καὶ αὐτοὶ τὸν βασιλέα, κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, εἰσέρχεται Ms. 52.b διὰ τοῦ τριπέτωνος ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ ἀπαλλάξας τὸ τζιτζάκιον, καθέζεται ἐπὶ τῆς αὐτοῦ τιμίας καὶ χρυσῆς τραπέζης μετὰ καὶ φίλων, οὓς ἐκέλευσε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καλέσαι. χρὴ δὲ εἰδέναι καὶ τοῦτο, ὅτι ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης ἐν βλαχέρναις μετὰ λιτῆς, καὶ ἐν τούτῳ οὐχ εὑρίσκεται εἰς τὴν προέλευσιν ταύτην. D

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ δ' τῆς διακαινησίμου, καὶ ὅσα ἐν αὐτῇ τελεῖται.

Προέρχονται πάντες ἠλλαγμένοι ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων, ὡς ἀνωτέρω προείρηται, καὶ εἰσέρχεται ἡ προέλευσις ἐν τῷ

1. ἀγούσης ed. κατηχουμένων cod. 10. Verba: διέρχεται — μετὰ τῶν σιλεντιαρίων om. ed. 17. δὲ om. cod.

in qua in introitu Imperatoris remanserant, excipiunt: qui a praedictis eodem ordine stipatus, per antiquum secretum et circum discedit, patriciis interim ad scyla subsistentibus faustaque ei apprecantibus. Inde cum cubiculo praefectis, cerimoniario et silentiariis transit triclinium Iustiniani. Cerimoniarius autem cum silentiariis manet in porta lausiaci, et fausta apprecantes comitantur; postea a praefectis cubiculi stipatus, per tripetonem aureum triclinium ingreditur et, exuto tzitzacio, venerandae et aureae mensae suae cum amicis, quos eo die invitari iussit, adsidet. Et hoc observandum est, patriarcham eo die cum processione ad blachernas abire et propterea huic pompae adesse non posse.

CAP. 12.

Observanda quarta die renovationis, et de ritibus tunc peragendis.

Omnes ut supra dictum est albis tunicis prodeunt, et pompa Iustinianeum triclinium intrat. Imperator autem dibetesio et tzitza-

Digitized by Google

Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς περιβάλλεται διβητήσιον
καὶ τζιτζάκιον καὶ ἵσταται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ ἐν τῇ ἐξαγού-
Ed. L. 54 σῃ καμάρᾳ ἐν τῷ τριπέτωνι· τὸ δὲ τῶν ἀργυρῶν πυλῶν βῆλον
αἴρεται ὑπὸ σιλεντιαρίου, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ κελεύσεως ὀστιά-
ριος, εἰσάγει τὸν ὀρφανοτρόφον ἠλλαγμένον, καὶ σὺν αὐτῷ
εἰσέρχονται φωτίσματα ἕξ, καὶ ἐκ τῶν ὀρφανῶν ὄρφανα ἕξ, πα-
ρακρατοῦντα φωτίσματα, καὶ ἐκμάσσουσι τὰ τούτων μέτωπα
ὅ,τε πρεσβύτερος καὶ ὀρφανοτρόφος, καὶ ἀσπάζεται ὁ βασι-
λεὺς τὸ αὐτὸ φώτισμα ἐν τῷ μετώπῳ. τελεσθέντων δὲ τούτων
καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς πέντε φωτίσμασι καὶ ἀσπασαμένου αὐτὰ
τοῦ βασιλέως, εὐθέως φωνοβολοῦσι τὰ ὄρφανα ὡς εἴθισται αὐ-
τοῖς, καὶ εἰληφότα ἀποκόμβια παρὰ τοῦ βασιλέως ἐξέρχονται,
καὶ στοιχηθέντος τοῦ κλητωρίου, γίνονται μίνσαι, καὶ καθέζε-
B ται ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ τιμίᾳ χρυσῇ τραπέζῃ μετὰ καὶ ἀρχόν-
των, οὓς ἂν καλέσῃ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ.

ΚΕΦ. ιγ'.

Περὶ τῆς τοῦ πατριάρχου προσκλήσεως.

Χρὴ τὸν πραιπόσιτον τῇ ἡμέρᾳ τῆς τετράδος ὥρᾳ πρώτῃ εἰσελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα καὶ ὑπομνῆσαι, εἰ ἄρα κελεύσει προσκληθῆναι τὸν πατριάρχην, ὅπως ἐλθὼν τῇ ἐπαύριον ὁ πατριάρχης μετὰ πάντων τῶν εἰωθότων αὐτῷ ἱερέων πρὸς τὸ

6. παρακρατοῦντα φωτίσματα coni. Leich., παρακρατῶν φώτισμα cod. et ed. 7. ἐκμάσσωσιν cod. 8. ὁ δὲ πρεσβ. ed. 15. κελεύσῃ ed.

cio indutus, in aurei triclinii camera, quae tripetoni proxima est, subsistit: argentearum portarum velum a silentiario tollitur, et egressus ostiarius a mandato, orphanotrophum mutata veste adducit, cum quo sex candelabra totidemque ex orphanis ea portantes intrant, quorum frontem presbyter et orphanotrophus abstergunt, Imperator autem candelabra eiusmodi in fronte osculatur. Quod postquam et in reliquis factum, et singula Imperator osculatus est, statim orphani ut mos est canunt, et solennibus apocombiis ab Imperatore acceptis, discedunt, paratoque convivio, cibi afferuntur: Imperator aureae ac venerandae mensae cum proceribus, quos vocari eo die iussit, accumbit.

CAP. 13.

De patriarchae invitatione.

Praepositus die quartae feriae hora prima Imperatorem adire et quaerere debet, an patriarcham invitari iubeat, ut postero die cum omnibus sacerdotibus, quos secum adducere solet, ad agapen Imperatori dandam adque epulas cum eo in splendida aurea mensa cole-

Digitized by Google

δοῦναι ἀγάπην τῷ βασιλεῖ καὶ ἀριστῆσαι ἐν τῇ τιμίᾳ χρυσῇ τραπέζῃ μετὰ τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς καὶ ἄνωθεν C παραδεδομένην ἀκρίβειαν. τοῦτο δὲ τελεῖται ἐν οἵᾳ δ' ἂν ἡμέρᾳ κελεύσῃ ὁ βασιλεὺς ἀριστῆσαι μετ' αὐτοῦ τὸν πατρι- Ms. 53. a άρχην· πρὸ γὰρ μιᾶς ἡμέρας γίνεται ἡ πρόσκλησις ἀπὸ κελεύσεως, καὶ ἀποστέλλει ὁ πραιπόσιτος κουβικουλάριον καὶ σιλεντιάριον, καὶ προσκαλοῦνται τὸν πατριάρχην μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ προειρημένων.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ε' τῆς διακαινησίμου, τοῦ ἀσπασμοῦ τελουμένου ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου. D

Προέρχονται πάντες ἠλλαγμένοι ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων, ἕκαστος μετὰ τὴν αὐτοῦ τάξιν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ εἰσέρχεται ἡ προέλευσις ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ. ἀποστέλλεται δὲ ἀπὸ κελεύσεως διὰ τοῦ πραιποσίτου κουβικουλάριος καὶ σιλεντιάριος, καὶ προσκαλοῦνται τὸν πατριάρχην· καταλαβόντος δὲ τοῦ πατριάρχου, εἰσέρχεται διὰ τῆς ἀψίδος, καὶ διελθὼν διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ τρικόγχου, εἰσέρχεται διὰ τοῦ μονοθύρου τοῦ εἰδικοῦ καὶ κατέρχεται τὰ βασμίδια, καὶ μέλλοντος αὐτοῦ κατέρχεσθαι τὰ σκαλία τοῦ λαυσιακοῦ, δέχονται αὐτὸν οἱ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες, καὶ διελθόντες Ed. L. 55 μέσον διὰ τοῦ λαυσιακοῦ, εἰσάγουσιν αὐτὸν οἱ τοῦ κουβουκλείου ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ ὡρολογίου. ἵσταται δὲ σκάμνον ἐκεῖ, καὶ ἥπλωται ἐπ' αὐτὸ σκα-

21. καὶ δέχονται cod.

brandas antiquo ritu et supra accurate exposito praesto sit. Hoc vero singulis diebus, quibus Imperator ad coenam invitari patriarcham iusserit, observatur: pridie enim invitatio a mandato fit, et praepositus cubicularium ac silentiarium mittit, qui patriarcham cum suis comitibus ad epulas advocant.

CAP. 14.

Observanda die quinta septimanae renovationis, dum salutatio in aureo triclinio instituitur.

Procedunt omnes albis tunicis induti, singuli ordine suo ut supra dictum est, et ingreditur Iustiniani triclinium processio. Mittitur vero a mandato per praepositum cubicularius ac silentiarius, ut patriarcham advocent, qui cum advenit, per apsidem intrat perque porticum triconchii et ianuam aerarii ad gradus pergit, eumque per scalas lausiaci descensurum cubicularii omnes excipiunt, perque medium lausiaci euntes, in tripetonem ducunt, ubi coram horologio stat. Ibi scamnum, cui aulaeum instratum, repositum est; ei, post-

Digitized by Google

μνάλιον, καὶ εἰσελθὼν καθέζεται ἐπ' αὐτοῦ. ὁ δὲ πραιπόσιτος εἰσελθὼν δηλοῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ εὐθέως ὁ βασιλεὺς φορῶν τὸ διβητήσιον αὐτοῦ, περιβάλλεται τζιτζάκιον, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐξέρχεται καὶ προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην, ὁ δὲ πατριάρχης ἐπακουμβίζων τῇ τοῦ πραιποσίτου χειρὶ, εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ δέχεται αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου, B καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης καθέζονται ὁμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ. καταλαβούσης δὲ τῆς ὥρας πρὸς τὸ δοῦναι τὴν ἀγάπην, εἰσέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου ἀπὸ κελεύσεως. καὶ Ms. 53. b οἱ μὲν ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε τῆς χρυσῆς τραπέζης πλησίον τῶν χρυσῶν σκευῶν, οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ κουβικουλάριοι ἵστανται ὄπισθεν τῶν ἑστώτων ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ σκευῶν ἔνθεν κἀκεῖσε, διὰ τὸ χωρηθῆναι τοὺς μέλλοντας εἰσιέναι ἐν τῇ ἀγάπῃ ἱερεῖς. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καθέζεται ἐπὶ σελλίου χρυσοῦ ἔμπροσθεν τοῦ πενταπυργίου, ὁ δὲ πατριάρχης ὁμοίως καὶ αὐτὸς καθέ- C ζεται ἐπὶ σελλίου ἐξ ἀριστερᾶς τοῦ βασιλέως, οὐ μέντοι ἐπίσης· οἱ δὲ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ἵστανται ὄπισθεν τοῦ βασιλέως κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. λαβὼν δὲ νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ ὀστιαρίῳ, κἀκεῖνος ἐξέρχεται κατέχων ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βεργίον χρυσοῦν διάλιθον, καὶ ἑτοιμάσας βῆλον ά, μητροπολίτας, εἰσέρχεται καὶ ἵσταται ἐν

12. κἀκεῖσε R. ex script. cod. κακεῖσαι, κἀκεῖθεν ed. 20. ἀσπαθάριοι cod. et ed.

quam ingressus est, insidet. Praepositus vero venit et Imperatori adventum patriarchae nuntiat, qui statim sumto dibetesio suo, tzitzacium induit: ille, accepto ab Imperatore signo, egreditur et patriarcham vocat, qui manui praepositi innixus, aureum triclinium intrat, in cuius medio Imperator eum excipit, et postquam se invicem adorarunt ac salutarunt, simul in eodem triclinio consident. Hora autem, qua agape distribuitur, adveniente, cubicularii a mandato intrant, et cubiculo quidem praefecti ab utroque aureae mensae latere prope aurea vasa, spatharocubicularii et cubicularii post reposita in aureo triclinio vasa hic illic adstant, ut ingressuris ad agapen sacerdotibus via pateat. Imperator in sella aurea ante pentapyrgium, pariter et ipse patriarcha in sella ad sinistram Imperatoris, non eiusdem tamen altitudinis, adsidet: eunuchi autem protospatharii pone Imperatorem secundum ordinem suum adstant. Edito ab hoc signo, praepositus ostiario signum dat, qui virgam auream gemmisque ornatam manu tenens abit velumque primum, metropolitas, ordinat; deinde reversus, in limine argentearum portarum

Digitized by Google

τῷ οὐδῷ τῶν ἀργυρῶν πυλῶν τοῦ χρυσοτρικλίνου. (B.) Καὶ λαβὼν αὖθις νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ ὀστιαρίῳ, κἀκεῖνος νύσσει τὸ βῆλον μετὰ τῆς χειρὸς, καὶ αἴρουσιν αὐτὸ ὕπερθεν σιλεντιάριοι. καὶ εἰσέρχεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ χρυσοτρικλίνου βῆλον ά, μητροπολῖται D καὶ ἐπίσκοποι, καὶ στάντος τοῦ ὀστιαρίου ὑπὸ τὸ εἰρημένον βῆλον, πίπτουσιν οἱ αὐτοὶ, καὶ ἀναστάντες διέρχονται μέχρι τῆς μέσης τοῦ τρικλίνου. ὁ δὲ ὀστιάριος προπορεύεται αὐτῶν, καὶ ἑστὼς ἀπέναντι τοῦ πολυελαίου τοῦ κρεμαμένου ἐν τῷ μέσῳ τῆς χρυσῆς τραπέζης, πιπτόντων τὸ δεύτερον ἐκεῖσε καὶ ἀναστάντων, ἀπέρχονται καὶ ἵστανται ἐπὶ τῆς χρυσῆς τραπέζης, καὶ στάντος τοῦ πρώτου αὐτῶν ἔμπροσθεν τῆς χρυσῆς τραπέζης, πίπτουσι πάντες, λαβόντες δὲ ὅ,τε τῆς καταστάσεως καὶ ὁ ῥεφερενδάριος τὸν πρῶτον αὐτῶν, ἀποφέρουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσκυνήσας τὰ γόνατα καὶ Ed. L. 56 τὰς χεῖρας τοῦ βασιλέως, ἀσπάζεται αὐτὸν, καὶ διελθὼν διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους ἵσταται ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου. ἀσπασάμενοι δὲ καὶ οἱ εἰσελθόντες μετὰ ταῦτα ἅπαντες τῇ τάξει ταύτῃ, ἀπέρχονται καὶ ἵστανται ἀπ' αὐτοῦ ἐπ' Ms. 54 a εὐθείας ἅπαντες ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, ὡς προείρηται. καὶ αὖθις ἐξελθὼν ὁ ὀστιάριος ἀπὸ κελεύσεως, εἰσάγει διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους βῆλον β', τὸν κλῆρον τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· προσκυνήσαντες δὲ καὶ αὐτοὶ ὁμοίως τῇ προειρημένῃ τάξει καὶ ἀσπασάμενοι τὸν βασιλέα, ἀπέρχονται καὶ ἵστανται ἐν τῷ

1. ἐν τῇ ὁδῷ ed.

aurei triclinii stat. (II.) Rursus praepositus, signo ab Imperatore accepto, ostiarium admonet, qui velum manu pulsat, quod silentiarii sursum attollunt. Et intrat per sinistrum aurei triclinii latus velum primum, metropolitae et episcopi, qui, stante sub dicto velo ostiario, in terram procumbunt et, postquam surrexere, ad medium triclinii procedunt. Ante ipsos ostiarius progreditur et ante lucernam in medio aureae mensae subsistit; hi, postquam ibi iterum in terram prociderunt et surrexere, abeunt et aureae mensae adstant, eorumque principe ad auream mensam constituto, omnes in terram procumbunt, cerimoniarius autem et referendarius principem eorum ad Imperatorem adducunt, quem, genua eius manusque amplexus, salutat, et ad dextrum latus digressus, post cubiculo praefectos adstat. Quod postquam deinde omnes, eodem ritu ingressi, fecere, post eum in dextra parte ut supra dictum est ordine stant. Rursus egressus ostiarius a mandato, per dextram triclinii partem velum secundum, clericos magnae ecclesiae, adducit: qui cum ipsi pariter eodem ritu Imperatorem adorarunt et salutarunt, abeunt et in sinistro eius triclinii latere post cubiculi praefectos adstant. Sic ostia-

Digitized by Google

B ἀριστερῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου, καὶ αὐτοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου. καὶ ἐξελθὼν πάλιν ὁ ὀστιάριος ἀπὸ κελεύσεως διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου, εἰσάγει διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους βῆλον γ', ἡγουμένους· εἰσελθόντες δὲ καὶ αὐτοὶ καὶ προσκυνήσαντες ἐκ γ', ἀσπάζονται τὸν βασιλέα ὃν τρόπον καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν, καὶ διελθόντες διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους, ἵστανται ἀπὸ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων. (Γ.) Καὶ εἶθ' οὕτως λαβὼν ὁ τῆς καταστάσεως τὸν ῥεφερενδάριον, ῥίπτει αὐτὸν πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως· ἀσπασάμενος δὲ τούς τε πόδας καὶ τὰ γόνατα αὐτοῦ, ἀναστὰς ἀσπά-
C ζεται τὸν βασιλέα, καὶ ἀπελθὼν, ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει ἵσταται μετὰ τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ αὐτοῦ βαθμῷ, καὶ εὐθέως ὁ τῆς καταστάσεως ἐξέρχεται· νεύων δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, λέγει· „κελεύσατε." καὶ ἀπελθόντες πάντες οἱ εἰσελθόντες διὰ τῶν τριῶν βήλων, ἵστανται ὁμαδὸν ἐν τῷ κατωτέρῳ μέρει τῆς χρυσῆς τραπέζης. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης ἀναστάντες, ἵστανται ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μέρει τῆς αὐτῆς χρυσῆς τραπέζης, βλέποντες πρὸς ἀνατολὰς, καὶ ποιεῖ ὁ πατριάρχης εὐχὴν συναπτὴν, καὶ τελεσθείσης τῆς εὐχῆς, λέγει ὁ πραιπόσιτος· „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχονται ἅπαντες οἱ ἱερεῖς τε καὶ ἡγούμενοι, καὶ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πατριάρχου εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν
D τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου, κἀκεῖσε τελοῦσι τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ στοιχηθέντος τοῦ κλητωρίου, γίνονται

19. συναπτὴν R., συναπτεῖν cod. et ed. 22. εἰσέρχεται ed.

rius a mandato, signo a praeposito dato, iterum egressus, per sinistrum triclinii latus velum tertium, hegumenos seu monasteriis praefectos adducit. Qui et ipsi ingressi et ter Imperatorem venerati, eum salutant more ceterorum, qui ante ipsos advenerant, servato, et ad dextrum latus digressi, post metropolitas et episcopos stant. (III) Sic pariter cerimoniarius referendarium ad pedes Imperatoris prosternit: is genua pedesque osculatur; quo facto surgit et Imperatorem osculatur: mox ut abiit, in sinistro latere in eodem cum clero gradu stat, et statim cerimoniarius exit, Imperator autem praeposito signum dat, qui dicit: *Iubete.* Et postquam omnes in tribus velis ingressi abiere, in inferiori latere aureae mensae una adstant. Imperator vero et patriarcha surgunt et in superiori parte aureae mensae ad orientem versi stant, iubente patriarcha, ut collecta instituatur, quibus finitis, praepositus dicit: *Iubete.* Et egrediuntur sacerdotes et hegumeni omnes Imperatori felicia precaturi. Deinde Imperator et patriarcha ad templum S. Deiparae in pharo divinam liturgiam celebraturi procedunt, et instructo convivio, fercula apponuntur, vocatique sacerdotes et hegumeni in palatio ma-

Digitized by Google

μίνσαι, καὶ οἱ μὲν κληθέντες ἱερεῖς τε καὶ ἡγούμενοι μένουσιν ἐν τῷ παλατίῳ, οἱ δὲ λοιποὶ εἰληφότες χρήματα ἀναχωροῦσι καὶ αὐτοὶ ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. τελεσθείσης δὲ Ms. 54. b τῆς θείας λειτουργίας, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ· εἰσέρχονται δὲ καὶ οἱ κατὰ συνήθειαν ἱερεῖς ἀπὸ κελεύσεως καὶ ποιοῦσι τὸν στίχον, καὶ εὐλογήσας τὴν τράπεζαν ὁ πατριάρχης, ἀπέρχεται καὶ ἵσταται ἔνδον τοῦ βήλου ἐν τῇ καμάρᾳ τῇ οὔσῃ ἐκ δεξιῶν τῶν ἀργυρῶν πυλῶν τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ Ed. L. 57 ἐκβάλλει τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ, καὶ λαβόντες οἱ ἱερεῖς, ἤγουν οἱ κουβουκλείσιοι, ἐξέρχονται. (Δ.) Ἐκβαλόντος δὲ τοῦ βασιλέως τὸ σαγίον, ὅπερ φορεῖ, καθέζονται ἀμφότεροι ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης ἐν τῇ ἀποκοπτῇ τραπέζῃ, εἰσενεγκάντων δὲ τῶν κουβικουλαρίων τὰ κουκουμάρια, πίνουσι πρὸς ἅπαξ. τῇ γὰρ τάξει ταύτῃ εἰσέρχονται τὰ κουκουμάρια διὰ τῶν κουβικουλαρίων, ἡνίκα ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πατριάρχου ἀριστᾷ. καὶ εἶθ' οὕτως, ὡς προείρηται, εἰσέρχεται ὁ τῆς τραπέζης, καὶ ἵσταται ἐν τῷ οὐδῷ τῶν ἀργυρῶν πυλῶν. εἶτα νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς τρα- B πέζης. τοῦ δὲ τῆς τραπέζης νύξαντος τὸ βῆλον μετὰ τῆς χειρὸς, αἴρουσιν αὐτὸ σιλεντιάριοι ὕπερθεν, καὶ εἰσέρχονται οἱ φίλοι· διὰ γὰρ τῆς ἑβδομάδος ἐν ἑκάστῃ εἰσόδῳ καὶ ἐξόδῳ τοῦ αὐτοῦ βήλου ὑπὸ δύο σιλεντιαρίων βαστάζεται. εἰσελθόντες δὲ οἱ φίλοι, καθέζονται ἐν τῇ τιμίᾳ χρυσῇ τραπέζῃ τοῦ βασιλέως, ὡσαύτως καὶ ἐν τοῖς παρατραπεζίοις, ὡσαύ-

10. ὠμόφορον cod. 18. ἐν τῇ ὁδῷ ed.

nent: ceteri vero, postquam munera accepere, et ipsi fausta Imperatori precati, abeunt. Peracto divino officio, Imperator una cum patriarcha ex ecclesia redit aureumque triclinium cum sacerdotibus, qui stichum faciunt, intrat: patriarcha postquam mensae benedixit, abit et intra velum in camera ad dextrum latus argentearum portarum aurei triclinii sita omophorium deponit, quod postquam sacerdotes seu cubicularii accepere, egrediuntur. (IV.) Imperator autem postquam sagum, quod gestat, exuit, utrique, Imperator et patriarcha, mensae magnae accumbunt et semel, allatis a cubiculariis iis vasis, quae cucumaria vocantur, potum sumunt. Mos enim est, ut dum Imperator cum patriarcha convivium celebrat, cubicularii cucumaria afferant. Sic uti dictum est mensae praefectus intrat et in limine portarum argentearum subsistit. Mox Imperator praeposito, hic mensae praefecto, signum dat, qui postquam velum manu pulsavit, silentiarii illud sursum tollunt, et amici ingrediuntur; per hanc septimanam enim in unoquoque introitu et exitu eiusdem veli a silentiariis portatur. Ingressi autem amici venerandae aureae men-

Digitized by Google

τως καὶ ἐν ταῖς τῶν κλητωρίων εἰσοδιεξόδοις μίνσων τε καὶ
λοιπῶν χρειῶν· ἐν δὲ τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἑνὸς ἑκάστου μίνσου ἐν
τῇ τραπέζῃ ἀξιοῖ ὁ βασιλεὺς τὸν πατριάρχην πρὸς τὸ εὐλο-
γῆσαι. ὁ δὲ πατριάρχης προτρέπεται κατὰ μίνσον ἑνὶ ἑκά-
C στῳ μητροπολίτῃ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προκαθεδρίαν καὶ εὐλο-
γεῖ, καὶ πάσης τῆς τοῦ τραπεζίου ἀκολουθίας τελεσθείσης,
ἀνίστανται, καὶ ὑπερευξάμενοι τὸν βασιλέα ἐξέρχονται, καὶ
μένει ὁ βασιλεὺς μετὰ μόνου τοῦ πατριάρχου ἐν τῇ τραπέζῃ.
πιόντες δὲ πάλιν πρὸς ἅπαξ ἀνίστανται, καὶ εὐθέως ὁ βασι-
Ms. 55. a λεὺς περιβάλλεται τὸ σαγίον αὐτοῦ, προσκληθέντες δὲ καὶ οἱ
ἱερεῖς εἰσέρχονται, καὶ περιβαλλόμενος ὁ πατριάρχης τὸ ὠμο-
φόριον αὐτοῦ ἐν τῇ προλεχθείσῃ καμάρᾳ διὰ τῶν ἱερέων,
ἐξέρχεται. καὶ ποιοῦσι τὸν στίχον, καὶ μετὰ τὸν στίχον ἐπι-
δίδωσιν ὁ πατριάρχης τῷ βασιλεῖ εὐλογίας, καὶ ἐξέρχονται
οἱ ἱερεῖς, καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους ὅ,τε βασι-
D λεὺς καὶ ὁ πατριάρχης καὶ ἀσπασάμενοι, ὁ μὲν βασιλεὺς εἰσ-
έρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, τὸν δὲ πατριάρχην λαβόντες
οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ κουβικουλάριοι, διασώ-
ζουσιν αὐτὸν μέχρι τῆς πύλης τοῦ σπαθαρικίου.

ΚΕΦ. ιέ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ παρασκευῇ τῆς διακαινησίμου.

Προέρχονται ἅπαντες ἐν τῷ παλατίῳ ἠλλαγμένοι ἀπὸ
Ed. L. 58. λευκῶν χλανιδίων, ὡς προείρηται· ἀνοίξαντος δὲ τοῦ παλα-

sae Imperatoris aeque ac appositis tabulis, dumque missus et reliquus apparatus in coenaculum afferuntur, adsident, dumque singuli missus tabulae imponuntur, Imperator patriarcham ad eorum benedictionem invitat. Is igitur unicuique metropolitarum pro sua praecellentia et dignitate id iniungit ac benedicit, omnique mensae ritu peracto, surgunt et Imperatori fausta precati abeunt: solus Imperator cum patriarcha ad mensam remanet. Postquam vero adhuc semel potum sumsere, Imperator sagum suum induit: vocati sacerdotes intrant, et patriarcha omophorio suo in dicta camera per sacerdotes indutus, abit. Hi stichum faciunt, deinde patriarcha panem benedictum Imperatori tradit, sacerdotes egrediuntur, et postquam Imperator et patriarcha se adorarunt et salutarunt, ille ad suum cubiculum abit, patriarcham vero praefecti cubiculo et cubicularii excipiunt ipsumque usque ad spatharicii portam comitantur.

CAP. 15.

Observanda in vigilia septimanae renovationis.

Omnes tunicis albis induti ut dictum est in palatium conveniunt, quo aperto, processio novum tridinium, quod Iustiniani vo-

Digitized by Google

τίου εἰσέρχεται ἡ προέλευσις ἐν τῷ νέῳ τρικλίνῳ τῷ καλουμένῳ Ἰουστινιανῷ. καταλαβούσης δὲ τῆς ὥρας, στοιχεῖται τὸ κλητώριον, εἶθ' οὕτως γίνονται μίνσαι. καὶ οἱ μὲν κληθέντες φίλοι μένουσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες ἀπέρχονται ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξελθὼν καθέζεται ἐπὶ τῆς χρυσῆς τραπέζης ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ μετὰ τῶν φίλων, ὧν ἐκέλευσε κληθῆναι, καὶ πάσης τῆς τοῦ τραπεζίου ἀκολουθίας τελεσθείσης, ἀνίστανται καὶ ἀπέρχονται ἕκαστος ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡ αὐτὴ τάξις παρακολουθεῖ καὶ ἐπὶ τῇ αὔριον, ἤγουν τὸ σάββατον τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος. ED. L. 58

ΚΕΦ. ιϛ'. B

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ κυριακῇ τοῦ ἀντίπασχα, ἀπιόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ.

Εἰσέρχεται ἡ προέλευσις ἀπὸ ἀλλαξίμων εἰς τὸ Ἰουστινιανὸν, καὶ περὶ ὥραν τρίτην δίδονται μίνσαι, καὶ γίνεται μεταστάσιμον ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἀπέρχονται οἱ δεσπόται εἰς τὸν αὐγουστέα καὶ ἀλλάσσουσι τὰ διβητήσια καὶ τὰς χλαμύδας καὶ ἐξέρχονται. καὶ γίνεται ἡ πρώτη δοχὴ, τῶν πατρικίων ἐν τῷ ὀνοποδίῳ· καὶ λέγει ὁ τῆς καταστάσεως „κελεύσατε" καὶ ἐπεύχονται „εἰς πολλοὺς χρόνους." καὶ C ἐξέρχονται ἕως τοῦ μεγάλου κονσιστωρίου, ἔνθα ἵστανται

2. στείχεται ed. 15. εἰς τὸν cod.

catur, intrat. Hora autem adveniente, coenaculum paratur ferculaque apponuntur. Vocati ad convivium amici manent, ceteri omnes domum petunt. Imperator egressus, aureae mensae in aureo triclinio cum amicis, quos vocari iussit, adsidet, hi toto convivii ordine peracto, surgunt et omnes domum abeunt. Sciendum est, eundem morem et sequenti die seu sabbato eius septimanae obtinere.

CAP. 16.

Observanda dominica secunda post pascha, Imperatore ad S. Sophiae abeunte.

Processio in mutatoriis triclinium Iustiniani ingreditur, circa horam tertiam fercula afferuntur et metastasimum in consistorio fit: Domini ad augusteum abeuntes, dibetesia chlamydesque mutant et prodeunt. Prima receptio a patriciis in onopodio instituitur, ubi cerimoniarius dicit: *Iubete,* et precantur: *In multa bonaque tempora* etc. Inde ad magnum consistorium, ubi comites, consistoriani ceterique senatores adsunt, procedunt, dominisque in ciborio super porphyre-

Digitized by Google

Ms. 55. b ὕπατοι, κονσιστώριον καὶ οἱ λοιποὶ συγκλητικοὶ, καὶ στάντων τῶν δεσποτῶν εἰς τὸ κιβώριον ἐπάνω τῶν πορφυρῶν γραδηλίων, πίπτουσιν οἱ συγκλητικοὶ πάντες ἅμα τοῖς πατρικίοις, καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, λαμβάνει ὁ σιλεντιάριος νεῦμα διὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ λέγει „κελεύσατε·" οἱ δὲ „εἰς πολλοὺς χρόνους", καὶ ἀπέρχονται διὰ τῶν σχολῶν. τὰ δὲ μέρη ἵστανται κατασφραγίζοντα καὶ μόνον, οἱ δὲ νοτάριοι καὶ οἱ μαΐστορες λέγουσι τοὺς ἰάμβους. καὶ διὰ τοῦ χυτοῦ ἀπέρχονται εἰς τὰ κατηχούμενα οἱ δεσπόται καὶ μόνον ἅμα τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν σιλεντιαρίων καὶ λει-
D τουργοῦσιν ἐκεῖσε καὶ ἀριστοῦσι μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ὑποστρέφοντες φοροῦσι τὰ διβητήσια οἱ δεσπόται καὶ τζιτζάκια, καὶ ὑποστρέφουσιν ὀψικευόμενοι ὑπὸ τῶν πατρικίων καὶ σιλεντιαρίων φορούντων σαγία ἀληθινὰ, καὶ εἰσέρχονται διὰ τοῦ Κυρίου τῆς ἐκκλησίας.

Ed. L. 59

ΚΕΦ. ιζ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ τετράδι τῆς μεσοπεντηκοστῆς καὶ τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Μωκίου προελεύσεως.

Προέρχονται ἅπαντες οἱ ἄρχοντες ἐννύχιοι ἠλλαγμένοι ἐν τῷ παλατίῳ, ἤγουν ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου, φοροῦντες σα-

1. ὕπατοι, κονσιστώριον R. ex script. cod. κονσιστώριο superscripto ο, ὕπατοι κονσιστωρίου ed. 10. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι τῇ κυριακῇ τῇ αὐτῇ [ταύτῃ ed.] τοῦ ἀντίπασχα ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς ἔφιππος ἔμπρατος εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους [τοῦ ἁγίου ἀποστόλου ed.]· νεωστὶ γὰρ τοῦτο ἐξέθεντο. 11. ἀριστῶσι ed.

ticis gradibus stantibus, senatores omnes una cum patriciis se prosternunt, et postquam surrexere, silentiarius signum per praepositum accipit et dicit: *Iubete*: ipsi vero: *In multa bonaque tempora* acclamant perque scholas abeunt. Factiones quoque adsunt, tantum Imperatorem signantes, notarii vero et magistri iambos dicunt. Domini per concamerationem ad catechumena soli cum cubiculariis et silentiariis abeunt, peractoque ibi divino officio, cum patriarcha convivantur, revertentes dibetesia et tzitzacia gestant, a patriciis et silentiariis stipati, qui saga purpurea gestant, perque ecclesiam Domini ingrediuntur.

CAP. 17.

Observanda feria quarta septimanae quartae post pascha et in processione ad templum S. Mocii.

Proceres omnes in mutatoriis noctu ad palatium seu ad templum Domini procedunt, quos inter patricii, strategi, praepositi, ostiarii et

Digitized by Google

γία ἀληθινά, πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοί, πραιπόσιτοί τε καὶ ὀστιάριοι καὶ πριμικήριοι· οἱ δὲ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι σπέκια ἀληθινά, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ βαρβάτοι πρωτοσπαθάριοι, οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ οἱ κουβικουλάριοι ἀπὸ καμισίων, βαστάζοντες οἱ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ τὰ δι- B στράλια αὐτῶν, οἱ δὲ κανδιδάτοι καὶ μανδάτορες, ὡσαύτως καὶ οἱ σκρίβωνες, τὰς ἑαυτῶν στολάς, ὡς εἴθισται αὐτοῖς· ἀνοίξαντος δὲ τοῦ παλατίου ἐπὶ τοῦ Κυρίου, φορῶν ὁ βασιλεὺς σκαραμάγγιον δίασπρον χρυσόκλαβον καὶ στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου, ἐξέρχεται ἔξω τῆς πύλης τοῦ Κυρίου, καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε πατρίκιοι καὶ στρατηγοί. καὶ δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν πάντων, ἐξέρχεται μέχρι τῆς μεγάλης πύλης τῶν ἐκσκουβίτων, ἐν ᾗ καὶ οἱ σκρίβωνες προβάλλονται· ἱππεύει δὲ ἐκεῖσε ὁ βασιλεὺς ἐφ' ἵππου ἐστρωμένου ἀπὸ Ms. 56. a σελοχαλίνου χρυσοῦ διαλίθου χειμευτοῦ, ἠμφιεσμένου ἀπὸ μαργάρων· ἐν δὲ τοῖς τέσσαρσι ποσὶ τοῦ αὐτοῦ ἵππου καὶ C τῇ οὐρᾷ πράνδιοι πέτασοι ἀποκρέμανται, καὶ διέρχεται διὰ τῶν κορτίνων καὶ τῆς χαλκῆς. οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ καὶ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, φοροῦντες σαγία ἀληθινά, ἱππεύουσιν ἔξω τῶν κορτίνων, καὶ οὗτοι μὲν ἐφ' ἵππων δηριγεύοντες τὸν βασιλέα μετὰ σιλεντιαρίων καὶ ἀπὸ ἐπάρχων καὶ τοῦ τῆς καταστάσεως διερχομένου ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἱστῶντος τὴν προέλευσιν, οἱ δὲ πεζοὶ οἱ δηριγεύοντες τὸν βασιλέα εἰσὶν οὗτοι· σπαθάριοι βαστάζοντες διστράλια, φοροῦντες καὶ τὰ σκουτάρια αὐτῶν, κανδιδάτοι βαστάζοντες ὁμοίως, σκρίβωνες καὶ μανδάτορες

2. et 3. ἀσπαθάριοι ed.

primicerii saga purpurea, eunuchi protospatharii aeque ac barbati protospatharii, spatharocubicularii et cubicularii a camisiis specia purpurea, spatharocubicularii etiam dextralia sua, candidati vero, mandatores et scribones stolas suas pro more gestant. Aperto palatio, quod templo Dei proximum est, Imperator scaramangio albo aureis clavis ornato et a praeposito coronatus, e porta eius egreditur, ubi eum patricii et strategi excipiunt. A quibus omnibus stipatus, ad magnam portam excubitorum, ubi scribones promoventur, procedit, et equo ephippio aureo lapidibus et unionibus ornato, in cuius quatuor pedibus et cauda taeniae seu brandea pendent, vectus, per cortinam et chalcen transit. Patricii, strategi et cubiculo praefecti cum universo senatu, saga purpurea gestantes, extra cortinas equis conscensis, cum silentiariis, expraefectis et cerimoniario, in medio ipsorum procedente et pompam ordinante, Imperatorem comitantur: reliqui pedibus euntes hi sunt: spatharii dextralia scutariaque sua gestan-

Digitized by Google

D βαστάζοντες τὰ βεργία αὐτῶν, πάντες δὲ οὗτοι ἔνθεν κἀκεῖσε δηριγεύουσι τὸν βασιλέα, ἐν δὲ τῷ μέσῳ αὐτῶν σιλεντιάριοι τέσσαρες, βαστάζοντες χρυσᾶ διάλιθα βεργία, φοροῦντες σαγία ἀληθινά. (B.) Δηριγευόμενος δὲ ὑπ' αὐτῶν πάντων ὁ βασιλεὺς ὑπό τε πεζῶν καὶ ἐφίππων, διέρχεται διά τε τοῦ φόρου καὶ τοῦ ταύρου, τοῦ φιλαδελφίου, τοῦ βοός, τοῦ ξηρολόφου καὶ τοῦ ἐξακιονίου. καταλαβὼν δὲ ἐν τῇ τριόδῳ, ἔνθα ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ὀνησίμου, ἐκνεύει δεξιᾷ καὶ διέρχεται διὰ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ Πέρσου· ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχεται ἐν τῷ σεπτῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Μω-
Ed. L. 60 κίου. εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ λουτῆρι καὶ διελθὼν μέχρι τῶν γραδηλίων τῶν ἀνερχομένων ἐν τῷ νάρθηκι, κἀκεῖσε νιψάμενος, διέρχεται διὰ τοῦ νάρθηκος, στάντες δὲ οἱ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ μετὰ τῆς συγκλήτου πλησίον τῆς εἰσαγούσης πύλης εἰς τὸν κοχλιὰν, ἐπεύχονται τὸν βασιλέα, ἕκαστος αὐτῶν ὡς προείρηται. ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος
Ms. 56. b ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου καὶ βασιλικῶν οἰκειακῶν, τοῦ τῆς καταστάσεώς τε καὶ σιλεντιαρίων, ἀνέρχεται διὰ τοῦ κοχλιοῦ, καὶ μικρὸν ἐκκλίνας ἀριστερὸν, διέρχεται διὰ τῶν κατηχουμενίων τοῦ νάρθηκος καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ, καὶ εἰσελθὼν ἀπαλλάσσει διβητήσιον ἄσπρον,
B οἱ δὲ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ὑπαλλάσσουσι διβητήσια ἄσπρα καὶ σαβάνια, βαστάζοντες καὶ τὰ σπαθοβάκλια αὐτῶν, φοροῦντες καὶ τὰ σπαθία αὐτῶν, διέρχονται ὄπισθεν τοῦ βα-

22. ἀσπαθάριοι ed. et sic deinceps ubique.

tes, candidati simili habitu, scribones et mandatores cum virgis suis, omnes Imperatorem utrinque ambientes: in medio eorum silentiarii quatuor, virgas aureas gemmis ornatas gestantes, procedunt. (II.) Ab his omnibus partim equis, partim pedibus euntibus stipatus Imperator, per forum, taurum, philadelphium, forum bovis, xerolophum et hexacionium transit. Postquam vero in trivium, ubi templum S. apostoli Onesimi situm est, pervenit, dextrorsum deflectens, per S. Iacobi Persae transit, inde templum S. martyris Mocii petit. Baptisterium autem ingressus, ubi ad scalas narthecis pervenit ibique manus lavit, per narthecem transit, patricii autem et strategi cum senatu prope portam in cochleam ducentem adstantes, fausta Imperatori eo, quo diximus modo apprecantur. Deinde a praefectis cubiculo et Imperatoriis ministris, cerimoniario et silentiariis cinctus, per cochleam adscendit, et paulo ad sinistram declinans, per catechumena narthecis ad suum cubiculum transit, quod ingressus, dibetesium album mutat, eunuchi protospatharii dibetesia alba et sabana mutant, suosque spathobaculos et spathas gestantes, a tergo Impe-

Digitized by Google

σιλέως, ὡς εἴθισται αὐτοῖς. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως εἰσελθὼν δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῆς λιτῆς μετὰ τοῦ πατριάρχου, ὁ δὲ πραιπόσιτος εἰσελθὼν δηλοῖ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ ἐν τοῖς κατηχουμενίοις ὕπερθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν, εἰσέρχονται οἱ βεστήτορες καὶ ὑπαλλάσσουσι τὴν χλανίδα τὸν βασιλέα, τὰ δὲ ἐκεῖσε κρεμαμένα βῆλα ἐν τοῖς κατηχουμενίοις κουβικουλάριοι ποιοῦσιν. ἐξελθόντα δὲ τὸν βασιλέα ἐκ τῶν βήλων καὶ δηριγενόμενον ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, C δέχονται ἐκεῖσε ἔξω τοῦ βήλου πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοί, καὶ πεσόντες προσκυνοῦσι, καὶ νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τὸν τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ δηριγενόμενος ὑπὸ πάντων φορούντων τὰ χρυσόταβλα αὐτῶν χλανίδια, κατέρχεται τὸν κοχλιὰν, καὶ δέχονται αὐτὸν πάλιν ἐκεῖσε, ἤγουν ἐν τῷ πληρώματι τοῦ κοχλιοῦ, πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοὶ σὺν πάσῃ τῇ συγκλήτῳ, καὶ πάντων πεσόντων, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ σιλεντιαρίῳ, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται ὁμοίως „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." (Γ.) Δηριγενόμενος D δὲ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, διέρχεται διὰ τοῦ νάρθηκος, καὶ ἐξελθὼν τὴν οὖσαν ἄντικρυ τῶν βασιλικῶν πυλῶν τοῦ μεγάλου ναοῦ πύλην, κατέρχεται τὰ γραδήλια, καὶ ἐκκλίνας ἐξ ἀριστερᾶς, ἐξέρχεται τὴν πύλην, δι' ἧς εἴθισται

9. δηριγενομένων cod. et 10. δέχονται αὐτὸν ἐκ.

ratoris, ut ipsis mos est, procedunt. Cerimoniarius ingressus praepositum monet, tempus processionis cum patriarcha instare, quod is Imperatori indicat. Quo e cubiculo suo in catechumena super Imperatoriis portis ingresso, vestitores intrant tunicamque Imperatoriam mutant, vela autem in catechumenis cubicularii suspendunt, egressumque e velis Imperatorem et a praefectis cubiculo stipatum patricii et strategi extra velum excipiunt et prono in terram vultu adorant: praepositus a mandato cerimoniario signum dat et dicit: *Iubete*: illi: *In multa bonaque tempora* acclamant. Sic ab omnibus tunicas aureis segmentis gestantibus stipatus, per cochleam descendit, ubi ipsum rursus in plenitudine eius patricii et strategi cum universo senatu excipiunt, et postquam omnes in terram prociderunt, praepositus a mandato silentiario signum dat, hic dicit: *Iubete*: ipsi pariter: *In multa bonaque tempora* ei acclamant. (III.) His comitantibus Imperator per narthecem transit, et e porta magni templi Imperatoriis obversa prodiens, per gradus descendit, et ad sinistram declinans, per portam, per quam egredi in omnibus processionibus solet, exit, in media processioni occurrit, et cum cereis ar-

Digitized by Google

αὐτῷ καθ' ἑκάστην πρόελευσιν διέρχεσθαι, καὶ ἀπαντᾷ τὴν λιτὴν ἐν τῇ μέσῃ, καὶ ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος, προσκυνεῖ
Ms. 57. a τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν καὶ τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, εἶτα προσκυνήσαντες ἀμφότεροι, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, διέρχεται ἔμπροσθεν τῆς λιτῆς, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν κατὰ συνήθειαν, διὰ τοῦ λουτῆρος, καὶ ἀνελθὼν τὰ εἰσ-
Ed. L. 61 άγοντα γραδήλια ἐν τῷ νάρθηκι, εἰσέρχεται εἰς τὸν αὐτὸν νάρθηκα καὶ καθέζεται ἐπὶ σελλίου χρυσοῦ ἐξ ἀριστερᾶς τῆς εἰσαγούσης ἀπὸ τῶν βάθρων μέσης πύλης, ἐκδεχόμενος μέχρις ἂν καταλάβῃ ὁ πατριάρχης μετὰ λιτῆς. καὶ τούτου γινομένου καὶ μέλλοντος τοῦ τιμίου σταυροῦ εἰσέρχεσθαι τὴν εὐώνυμον τῶν γραδηλίων πύλην, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀνελθόντος τοῦ πατριάρχου τὰ γραδήλια, ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἵστανται ἀμφότεροι ἐν τῷ οὐδῷ τῶν βασιλικῶν πυλῶν, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἅψας κηροὺς εὔχεται, ὁ δὲ πατριάρχης τελεῖ τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τῆς θείας λειτουργίας, καὶ εὐξάμενος ὁ βασιλεὺς ἐπι-
B δίδωσι τὰ κηρία τῷ πραιποσίτῳ· τελεσθείσης δὲ καὶ τῆς εὐχῆς, προσκυνεῖ τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον καὶ τὸν τίμιον σταυρόν. καὶ ἐπιλαβομένου τοῦ βασιλέως τῆς χειρὸς τοῦ πατριάρχου, διέρχονται μέσον τοῦ ναοῦ καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς πλαγίας τοῦ ἄμβωνος εἰσέρχονται ἐν τῇ σωλέᾳ, καὶ ἀπελθόντων μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν, ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, ὁ δὲ βασιλεὺς εὐξάμενος καὶ ἐπιδοὺς τῷ

13. τὰ γραδήλια — πατριάρχου, καὶ om. ed. 15. τῷ ὀδῷ ed. 18. δὲ τῆς εὐχῆς ed.

dentibus precatus, venerandam et vivificam crucem sanctumque evangelium adorat. Postquam vero Imperator et patriarcha se invicem adorarunt, ille cum solenni comitatu per baptisterium ante processionem transit, et postquam per scalam narthecis adscendit, ipsum narthecem intrat ibique ad sinistram mediae portae, quae a scalis ducit, in sella aurea sedet, usque dum patriarcha cum processione advenerit, expectans. Quo facto, dum veneranda crux per sinistram portam scalae ingressura est, surgit Imperator, et adscendente patriarcha per scalam, Imperator cum patriarcha recedit, et ambo in limine Imperatoriarum portarum subsistunt, ubi Imperator quidem cum accensis cereis precatur, patriarcha autem preces introitus divini officii recitat, et precatus Imperator cereos praeposito tradit: finita precatione, sanctum evangelium ac venerandam crucem adorat. Mox patriarcham manu prehendit unaque cum eo per medium templum et dextrum ambonis latus soleam intrat, et ad sacras ianuas progressi, patriarcha sacrarium, aeque ac Imperator, postquam precatus est et cereos praeposito dedit, ingreditur. Sacrarium ingressuro, metro-

Digitized by Google

πραιποσίτῳ τοὺς κηροὺς, εἰσέρχεται. ἡνίκα δὲ μέλλει εἰσέρχεσθαι εἰς τὸ θυσιαστήριον, ἐπιῤῥέπουσιν οἱ μητροπολῖται κατὰ τὸ ἔθος τὰ ἅγια θύρια πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσκυνήσας ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐπ' αὐταῖς πεπαρμένους σταυροὺς, εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ εὐξάμενος ὑπαλλάξας τὴν C ἁγίαν τράπεζαν, ὡς εἴθισται αὐτῷ, τίθησιν ἐπ' αὐτῇ ἀποκόμβιον καὶ διέρχεται μετὰ τοῦ πατριάρχου διὰ τῆς πλαγίας τοῦ θυσιαστηρίου ἐκ δεξιῶν μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν τοῦ βήματος. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης μένει ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ πρὸς τὸ ἐκτελέσαι τὴν θείαν λειτουργίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξελθὼν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου διέρχεται διὰ τῆς πλαγίας τοῦ γυναικίτου, οἱ δὲ πατρίκιοι ἵστανται ἔξωθεν τῆς πύλης τῆς εἰσαγούσης εἰς τὸν κοχλιὰν μετὰ στρατηγῶν, τῆς κατα- Ms. 57.b στάσεώς τε καὶ σιλεντιαρίων, μετὰ τῆς συγκλήτου ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. (Δ.) Ὁ δὲ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν βασιλικῶν οἰκεια- D κῶν, ἀνέρχεται διὰ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ παρακυπτικὸν, ἔνθα καὶ τὴν θείαν λειτουργίαν τελεῖ· καὶ εἰ μὲν κελεύει ὁ βασιλεὺς, ἐκδέχεται ἐκεῖσε τὸν πατριάρχην, μέχρις ἂν καταλάβῃ τοῦ ἀκουμβίσαι αὐτὸν ἐν τῇ τραπέζῃ, εἰ δὲ μήγε, διέρχεται διὰ τῶν κατηχουμενίων, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. ἡνίκα δὲ καταλάβῃ ὁ τοῦ κλητωρίου καιρὸς, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ, δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἀπέρχεται ἐν τοῖς κατηχουμενίοις, ἐν οἷς καὶ ἡ τιμία τράπεζα Ed. L. 62 ἵσταται αὐτοῦ. καὶ δὴ καταλαβόντος τοῦ πατριάρχου ἀπὸ

politae sanctas ianuas pro more inclinant, et postquam cruces eis affixas adoravit, sacrarium intrat, precatusque instratum sacri altaris, ut solet, mutat eique apocombium imponit, et cum patriarcha per dextrum sacrarii latus ad sanctas ianuas bematis discedit. Interea patriarcha ad celebrandum divinum officium in sacrario manet, Imperator autem inde egressus, per latus gynaecei transit, dum interim patricii extra portam cochleae cum strategis, cerimoniario, silentiariis et senatu, fausta Imperatori apprecantibus, adstant. (IV.) Hic a praefectis cubiculi et Imperatoriis ministris stipatus, per secretam cochleam adscendit et capellam, ubi et divinam liturgiam celebrat, ingreditur ibique, si ipsi placet, patriarcham, usque dum tempus, quo mensae accumbit, appropinquavit, expectat: sin minus, per catechumena, a dictis stipatus, transit suumque cubiculum petit. Appropinquante convivii tempore, iisdem comitantibus, e cubiculo ad catechumena, ubi et veneranda mensa sua stat, procedit. Invitatum ad convivium patriarcham praefecti cubiculo cum cubiculariis a man-

Digitized by Google

προσκλήσεως, δέχονται αὐτὸν ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου μετὰ
κουβικουλαρίων ἀπὸ κελεύσεως ἐν τῷ κοχλιᾷ, δι' οὗ ἀνῆλθεν
ὁ βασιλεὺς ἐν πρώτοις πρὸ τοῦ καταλαβεῖν τὴν λιτὴν, καὶ
ἀποφέρουσιν αὐτὸν διὰ τῶν κατηχουμένων, καὶ εἰσελθὼν ἑνοῦ-
ται τῷ βασιλεῖ. εἰσέρχονται δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ποιοῦσι τὸν
στίχον, καὶ λαβόντες οἱ αὐτοὶ ἱερεῖς τοῦ πατριάρχου τὸ ὠμο-
φόριον, ἐξέρχονται, καὶ καθέζονται ἀμφότεροι, ὅ, τε βασιλεὺς
καὶ ὁ πατριάρχης, ἐν τῇ τραπέζῃ. πιόντων δὲ ὡς εἴθισται αὐ-
τοῖς πρὸς ἅπαξ, εἰσέρχονται οἱ φίλοι, καὶ πάσης τῆς τοῦ τραπε-
ζίου ἀκολουθίας τελεσθείσης, ἀνίστανται καὶ ἐξέρχονται, καὶ
B μένει ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ κλητωρίῳ, πιόν-
τες δὲ πάλιν ἀμφότεροι πρὸς ἅπαξ, ἀνίστανται. εἶτα προσκυ-
νήσαντες ἀλλήλους ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ὁ μὲν πα-
τριάρχης ἐξέρχεται, διασώζουσι δὲ αὐτὸν ἄρχοντες τοῦ κου-
βουκλείου μέχρι τοῦ προειρημένου κοχλιοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς δη-
ριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου καὶ βασιλι-
Ms. 58. a κῶν οἰκειακῶν, ἀπέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, ἐκδεχόμενος
τὸν καιρόν. καταλαβόντος δὲ τοῦ καιροῦ τῆς προελεύσεως, ἐξ-
έρχεται ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ ἐν τοῖς κατηχουμενίοις ὑπερ-
θεν τῆς τῶν βασιλικῶν πυλῶν καὶ ὑπαλλάσσει τὴν στολὴν,
ἣν εἴθισται αὐτῷ ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ περιβεβλῆσθαι. καὶ λα-
C βὼν ὁ πραιπόσιτος τὴν τιάραν, ἐπιτίθησιν αὐτὴν ἐπὶ τὴν κε-
φαλὴν τοῦ βασιλέως, καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ
κουβουκλείου, κατέρχεται ὑπὸ τοῦ προειρημένου δυτικοῦ κο-
χλιοῦ, ἅπαντες δὲ αὐτῶν ἀπὸ σαγίων ἀληθινῶν, καὶ δέχονται

2. κουβικουλαρίων R. ex compendio cod., κουβικουλαρίου ed.
12. τε om. ed. 22. στιάρα cod.

dato in cochlea, per quam primum Imperator, antequam processionis tempus venerat, adscenderat, excipiunt eumque per catechumena adducunt: ingressus cum Imperatore versatur. Intrant etiam sacerdotes et stichum faciunt, acceptoque patriarchae omophorio, exeunt, Imperator et patriarcha mensae adsident. Qui postquam semel ut ipsis mos est potum sumsere, intrant amici, omnibusque mensae ritibus servatis, surgunt et egrediuntur, mox Imperator quoque et patriarcha, qui remanserant, a convivio, postquam adhuc semel biberunt, surgunt. Sic posteaquam se invicem adorarunt, patriarcha egreditur, quem ad dictam cochleam praefecti cubiculo conducunt. Imperator a cubiculo praefectis et Imperatoriis ministris stipatus, ad suum cubiculum abit, tempus processionis exspectans. Quo appropinquante, e cubiculo suo ad catechumena super Imperatorias portas abit ibique vestem, quam hoc induere festo solet, sumit: praepositus tiaram capiti eius imponit, ipse a cubiculo stipatus, dictam occidentalem cochleam subit, omnes vero in sagis purpureis in nar-

Digitized by Google

αὐτὸν ἐν τῷ νάρθηκι ἔξωθεν τῆς πύλης τοῦ αὐτοῦ κοχλιοῦ ὡσαύτως καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντες. καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε." (Ε.) Καὶ δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἐξέρχεται τὴν οὖσαν πρὸς τὰ γραδήλια μέσην πύλην τοῦ νάρθηκος καὶ ἱππεύει ἐκεῖσε ἐφ' ἵππου λευκοῦ ἐστρωμένου ὑπὸ σελοχαλίνου χρυσοῦ διαλίθου χειμευτοῦ, ἠμφιεσμένου [D] ἀπὸ μαργάρων, οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες ἱππεύουσιν ἔξω τῆς πύλης. ἐν δὲ τῇ περιόδῳ τοῦ βασιλέως τελεῖται ἡ τῆς προελεύσεως τάξις ὑπό τε τῶν ἐφίππων καὶ πεζῶν ὡσαύτως καὶ τῶν μερῶν, ὃν τρόπον ἀνωτέρω τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐπὶ λεπτῷ ἐξεθέμεθα. ἐξελθόντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ πύλῃ, ἐν ᾗ διέρχεται ἐν ἑκάστῃ προελεύσει, ἤγουν τῇ οὔσῃ πρὸς ἄρκτον, δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε ἐν πρώτοις ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων, ἐπιδίδωσι δὲ λιβελλάριον τῷ βασιλεῖ, φορῶν χλανίδιον [Ed. L. 63] Βένετον χρυσοΰφαντον, καὶ διασώζει τὸν βασιλέα τὸ αὐτὸ μέρος μέχρι τοῦ ἑξακιονίου. ὁ δὲ δομέστικος τῶν ἐκσκουβίτων μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ ἑξακιονίῳ, καὶ ἐπιδιδόντος τοῦ δημοκράτου λιβελλάριον, διασώζουσιν αὐτὸν μέχρι τῆς μονήτας· φορεῖ δὲ καὶ ὁ δημοκράτης χλανίδα Πράσινον χρυσοῦφαντον κατὰ τὴν ἀνα- [Ms. 58. b] λογίαν τοῦ μέρους αὐτοῦ. καὶ τῆς πολιτικῆς τὸ μέρος τῶν Πρασίνων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῇ μονήτῃ, καὶ ἐπιδίδωσιν

16. χλανίδιον R. ex comp. cod., χλανίδα ed. 23. τοῦ μέρους ed.

thece extra cochleae portam una cum praefectis cubiculo eum excipiunt. Praepositus signo ab Imperatore dato, cerimoniario annuit, is dicit: *Iubete.* (V.) Stipatus ab ipsis Imperator, per mediam narthecis portam, scalis proximam, exit et ibi equum album, aureo, gemmis et margaritis ornato alboque ephippio instructum, conscendit: reliqui praefecti extra portam equis vehuntur. Interea processionis ordo tum ab iis, qui equis, tum ab iis, qui pedibus procedunt, aeque ac a factionibus, observatur, ut supra de secunda die septimanae renovationis sanctorum apostolorum breviter exposuimus. Imperatorem scilicet ad portam, per quam in singulis processionibus prodire solet, seu septentrionalem, egressum, inprimis scholarum domesticus, tunicam Venetam auro intextam gestans, cum transitoria Venetorum turba excipit, ei libellum tradit, et factio eadem ad hexacionium Imperatorem comitatur. Domesticus excubitorum cum transitoria Prasinorum turba Imperatorem in hexacionio excipit, et postquam ei tribunus libellum tradidit, ipsum ad monetam usque comitatur. Tribunus ipse tunicam Prasinam auro intextam, respectu ad suam factionem habito, gestat. Politici factionis Prasinae Imperatorem in moneta

Digitized by Google

ὁ δήμαρχος τῷ βασιλεῖ λιβελλάριον καὶ διασώζει τὸν βασιλέα τὸ αὐτὸ μέρος μέχρι τῆς πρώτης καμάρας τοῦ ξηρολόφου, φοροῦντος τοῦ δημάρχου χλανίδα Πράσινον. καὶ τῆς πολιτικῆς
B τὸ μέρος τῶν Βενέτων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ ξηρολόφου, φοροῦντος τοῦ δημάρχου χλανίδα Βένετον, ἐπιδίδωσι δὲ τῷ βασιλεῖ λιβελλάριον, καὶ διασώζουσιν οἱ τοῦ μέρους τὸν βασιλέα μέχρι τῆς μέσης τοῦ ξηρολόφου. τῆς πολιτικῆς τὸ μέρος τῶν Πρασίνων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῇ μέσῃ τοῦ ξηρολόφου καὶ διασώζουσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ βοός. τῆς πολιτικῆς τὸ μέρος τῶν Βενέτων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ βοῒ καὶ διασώζουσι μέχρι τοῦ ἀμαστριανοῦ, καὶ δέχεται ἐκεῖσε ὁ ἐκσκούβιτος μετὰ τοῦ περατικοῦ μέρους τῶν Πρασίνων, καὶ διασώζουσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ φιλαδελφίου· τῶν περατικῶν μερῶν Βενέτων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ φιλαδελφίῳ καὶ διασώζουσι μέχρι τοῦ μοδίου·
C τῆς πολιτικῆς τὸ μέρος τῶν Πρασίνων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ μοδίῳ καὶ διασώζουσι μέχρι τοῦ ταύρου, κἀκεῖθεν τὸ μέρος τῆς πολιτικῆς τῶν Βενέτων διασώζει μέχρι τῶν ἀρτοπολίων. εἶθ' οὕτως τὸ μέρος τῶν Πρασίνων διασώζει μέχρι τοῦ φόρου· εἶθ' οὕτως τὸ μέρος τῶν Βενέτων τῆς πολιτικῆς μέχρι τοῦ πραιτωρίου καὶ πάλιν μέχρι τοῦ μιλίου· μέρος Βενέτων τῆς πολιτικῆς μέχρι τῆς καμάρας τοῦ μιλίου· τῆς πολιτικῆς τὸ μέρος τῶν Βενέτων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ μιλίῳ, ἤγουν ἐν τῇ καμάρᾳ, καὶ διασώζουσι μέχρι τοῦ μαρμαρωτοῦ· τῶν περατικῶν μερῶν Πρασίνων δέχονται τὸν βα-

4. τὸ μέρος coni. R., τοῦ μέρους ed. αὐτοῦ ξηρ. ed.
8. et 10. τοῦ μέρους ed. 14. μέρος τῶν coni. R.

excipiunt, ubi demarchus libellum Imperatori offert, eumque factio eadem ad primam cameram xerolophi perducit, tribuno tunicam Prasinam gestante. Politici Venetae factionis, cuius princeps habitu Veneto insignis est, Imperatorem in camera xerolophi excipit, ei libellum tradit, factionarii autem ad medium xerolophi comitantur. Politici Prasinae in media xerolophi exceptum ad forum bovis deducunt. Ibi eum politici Venetorum excipiunt et ad amastrianum usque ducunt, ubi eum excubitor cum transitoria Prasinorum turba excipit et ad philadelphium usque prosequitur. Transitoria Veneta Imperatorem in philadelphio excipit et ad modium ducit, ubi eum politici Prasinae excipiunt et ad taurum ducunt, unde politica Venetorum factio ad tabernas pistorum comitatur. Sic eum porro Prasina factio ad forum, politica Veneta ad praetorium et rursus ad milium, Veneta politica ad cameram milii, prosequitur. Politici Veneti Imperatorem in milio seu in camera excipiunt et usque ad locum, marmore incrustatum, ducunt: ubi eum transitoria Prasinorum factio

Digitized by Google

σιλέα ἐν τῷ μαρμαρωτῷ καὶ διασώζουσι μέχρι τοῦ ζευξίππου· τῆς πολιτικῆς τὸ μέρος τῶν Πρασίνων δέχονται τὸν βα- D σιλέα ἐν τῷ ζευξίππῳ καὶ διασώζουσι μέχρι τῆς χαλκῆς, Ms. 59. a. τῶν περατικῶν μερῶν Βενέτων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῇ χαλκῇ, καὶ εἶθ' οὕτως πεζεύουσιν ἅπαντες, καὶ μένει ἔφιππος μόνος ὁ βασιλεύς. (ς'.) Ἰστέον δὲ, ὅτι ἓν ἕκαστον μέρος ἐν ἑκάστῃ αὐτῶν δοχῇ λέγει τὰ κατὰ συνήθειαν ἄκτα, ἐν δὲ τῇ προπομπῇ λέγει ἔμπροσθεν δρομικὰ, εἰ τύχῃ ἀπὸ κελεύσεως, λέγει καὶ ἀπελατικούς. κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων, ὡς προείρηται, διέρχεται διὰ τῶν κορτίνων μέχρι Ed. L. 64 τῆς ἔνδον πύλης τῶν ἐκσκουβίτων, ἐν ᾗ γίνεται ἡ τῶν σκριβώνων προβολὴ, ἐν δὲ τῇ αὐτῇ πύλῃ πεζεύει ὁ βασιλεὺς, διελθὼν μέχρι τῶν τριῶν πυλῶν τοῦ κονσιστωρίου· μένουσι δὲ ἐκεῖσε οἱ τῆς συγκλήτου, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσέρχεται τὴν μέσην πύλην πρὸς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, καὶ μένουσιν ἐκεῖ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ, ὑπερευχόμενοι καὶ αὐτοὶ ὁμοίως. τοῦ δὲ βασιλέως εἰσελθόντος τὴν χαλκῆν πύλην τοῦ Κυρίου, εὐθέως κλείουσι τὰς θύρας οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα, καὶ λαβόντος τοῦ πραιποσίτου τὴν τιάραν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, ἅψας δὲ κηροὺς καὶ εὐξάμενος, διέρχεται διὰ τῶν δια- B βατικῶν τοῦ Κυρίου καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τοῦ τρικόγχου. διελθὼν δὲ διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ', εἰσέρ-

20. στιέραν cod.

excipit et ad zeuxippum comitatur. Politici Prasini in zeuxippo exceptum ad chalcen ducunt, ubi eum transitoria Venetorum excipit, et sic postea omnes pedibus procedunt, solus Imperator equo vehitur. (VI). Sciendum est, unamquamque factionem in quavis receptione acta solennia recitare, in processu vero hymnos dromicos, et si Imperator iusserit, etiam apelaticos, canere. Inde Imperator, ab omnibus, ut supra expositum est, stipatus, per cortinas ad interiorem excubitorum portam, ubi scribonum promotio instituitur, digreditur atque in eadem pedibus usque ad tres consistorii portas, ubi eum senatores faustis acclamationibus excipiunt, procedit. Imperator mediam portam, ad templum Domini ducentem, ingreditur, ubi patricii et strategi, faustis precationibus eum excepturi, adsunt. Imperatore aeneam portam templi Domini ingresso, cubicularii ianuas claudunt et fausta ei apprecantur, qui, postquam tiaram a capite eius praepositus demsit, intrat sacrisque ianuis adstat, cum cereis vero accensis precatus, per Domini porticus transit et hemicyclum triconchii ingreditur. Per sanctorum autem quadraginta porticus transgressus, aureum triclinium intrat, ubi cubicularii o-

Digitized by Google

χεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ στάντες οἱ τοῦ κουβουκλείου
ἅπαντες ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα· „εἰς
πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους ὁ Θεὸς ἀγάγοι τὴν βασιλείαν
ὑμῶν“ καὶ ἐξέρχονται. (Z.) Δεῖ εἰδέναι καὶ τοῦτο, ἀνὰ πόσων
δοχῶν δέχονται τὰ μέρη ἐν ταύτῃ τῇ προελεύσει. ὁ δημο-
C κράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, μετὰ
τοῦ περατικοῦ αὐτοῦ δήμου τῶν Βενέτων δέχεται δοχὰς τρεῖς·
ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ ἐκσκούβιτος, μετὰ τοῦ
περατικοῦ αὐτοῦ δήμου δέχεται δοχὰς δύο. ὁ δήμαρχος τῶν
Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ λευκοῦ δέχεται δοχὰς ἑπτά.
ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου δέ-
χεται δοχὰς έ. ὁμοῦ δοχῶν ιζ.

ΚΕΦ. ιή.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ἁγίας Χριστοῦ
D *τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀναλήψεως.*

Ms. 59. b Προέρχονται ἅπαντες οἱ ἄρχοντες ἐννύχιοι ἐν τῷ παλα-
τίῳ ἀπὸ σκαραμαγγίων, καὶ εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν
διὰ τοῦ πλοὸς κατὰ συνήθειαν, εἰσέρχεται τάχιον εἰς τὸ χε-
λάνδιον μεθ' ὧν ἂν κελεύει, καὶ ἀπέρχεται μέχρι τοῦ βρα-
χιαλίου τῆς χρυσῆς πόρτης, κἀκεῖσε ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ χελαν-
δίου αὐτοῦ, δίδοται σιλέντιον διὰ τοῦ πραιποσίτου ἀπὸ κε-
λεύσεως τοῖς ἐκεῖσε ἄρχουσι, καὶ ὑπεξελθόντες μικρὸν ἵσταν-

mnes adstantes Imperatori acclamant: *In multa bonaque tempora maiestatem vestram Deus inducat*, et egrediuntur. (VII). Porro notandum est, quot receptiones in hac processione a factionibus instituantur. Princeps Venetorum seu domesticus scholarum cum transitoria factione Veneta tres receptiones facit. Princeps Prasinorum seu excubitor cum transitoria sua factione duas. Tribunus Venetorum cum populo albo receptiones septem instituit. Tribunus Prasinorum cum populo russo receptiones quinque. Numerus omnium receptionum XVII.

CAP. 18.

Observanda in festo et processione sanctae Christi, Dei nostri, adscensionis.

Prodeunt omnes ministri nocturno tempore in palatium scaramangiis induti, et si iubet Imperator, navibus pro more abire, statim cum iis, quos iubet, chelandium intrat et usque ad brachiale aureae portae abit, ubi e chelandio descendit, tunc per praepositum a mandato imperatur proceribus, ut in conspectum Impera-

Digitized by Google

ται οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου, φοροῦντες σαγία ἀληθινά, κυκλικῷ τῷ σχήματι· καὶ εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς μέσον Ed. L. 65 αὐτῶν καὶ στέφεται ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου διὰ τὸ ὅλως ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἔμπροσθε βαρβάτων μὴ στέφεσθαι· ἕνεκα γὰρ ταύτης τῆς αἰτίας τὴν κυκλικὴν στάσιν ἐκτελοῦσιν οἱ προῤῥηθέντες ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου. καὶ εἶθ' οὕτως ἱππεύει ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπὸ σκαραμαγγίου χρυσοκλάβου καὶ διέρχεται διὰ τοῦ ἐκεῖσε ὄντος λειμῶνος καὶ τοῦ παρατειχίου, καὶ ἀπέρχεται μέχρι τῆς ἐξαγούσης πόρτης ἀπέναντι τῆς πηγῆς, καὶ δέχεται αὐτὸν ἐκεῖσε ἔξω τῆς αὐτῆς πόρτης ὁ δομέστικος τῶν νουμέρων, φορῶν σαγίον ἀληθινὸν, βαστάζων καὶ θυμιατόν. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχεται μέχρι τῆς παναγίας Θεοτόκου τῆς πηγῆς, καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν τὸν βασιλέα τὴν ἔξω πύλην πεζεύουσιν οἵ τε πατρί- B κιοι καὶ ἡ σύγκλητος ἅπασα, καὶ δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, ἔφιππος αὐτὸς μόνος, εἰσέρχεται μέχρι τοῦ λουτῆρος, καὶ κατελθὼν ἐκεῖσε τοῦ ἵππου, εἰσέρχεται διὰ τῆς εἰσαγούσης πύλης δεξιᾶς τοῦ λουτῆρος, καὶ μένουσιν ἐκεῖσε πατρίκιοι ἔξω τῆς πύλης τοῦ κοχλιοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, ἀνέρχεται διὰ τοῦ αὐτοῦ κοχλιοῦ, καὶ διελθὼν διὰ τοῦ στενοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἄριστον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τελεῖται, καὶ διὰ C τοῦ μητατωρικίου, εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι. (B.) Ἀπαλλάξας Ms. 60. a δὲ τὸ στέμμα διὰ τοῦ πραιποσίτου, μένει ἐκεῖσε τὸν και-

2. μέσον coni. R., μέσων cod. et ed. 4. ἔμπροσθεν ed.

toris veniant, et parum egressi principes cubiculi, ferentes saga purpurea, in circulo adstant. Imperator per hos medios ingressus, a praeposito coronatur, propterea quod, ut supra relatum est, nunquam omnino coram barbatis coronatur: hanc enim ob causam dicti praefecti cubiculo in circulo adstant. Sic postea inde, scaramangio clavis aureis indutus, equo procedit perque pratum ibi situm et pomoerium ad portam, quae fonti obversa est, abit, extraque hanc domesticus numerorum eum excipit, sago purpureo indutus et thuribulum gestans. Inde ad sanctissimae Deiparae ad fontem abit, ubi, antequam portam exteriorem intrat, patricii et senatores omnes pedibus procedunt, Imperator ab iis stipatus, solus equo ad baptisterium prodit, et postquam ibi equo descendit, per dextram portam baptisterii intrat, patriciis ibi extra portam cochleae manentibus. Imperator, cubiculi praefectis comitantibus, per cochleam adscendit, perque angustum triclinium, ubi eo die etiam convivium celebratur, perque metatorium digressus, cubiculum intrat. (II). Hic, postquam praepositus coronam a capite demsit, remanet, tempus exspectans,

Digitized by Google

ῥὸν προσμένων, ἀλλάσσει δὲ λευκὸν διβητήσιον. καταλαβόντος δὲ τοῦ καιροῦ, καὶ δηλωθεὶς ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως, αὐτὸς εἰσελθὼν δηλοῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ δοθέντος σιλεντίου ἀπὸ κελεύσεως διὰ τοῦ τῆς καταστάσεως, ἀνέρχονται οἱ πατρίκιοι διὰ τοῦ αὐτοῦ κοχλιοῦ καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ προειρημένῳ στενῷ τρικλίνῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς περιβαλλόμενος χλανίδα, ὡς εἴθισται αὐτῷ, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ κοιτῶνος, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, ἀπέρχεται μέχρι τῆς πύλης τοῦ προλεχθέντος στενοῦ τρικλίνου, καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε οἵ τε πατρίκιοι καὶ D στρατηγοὶ ἀπὸ χρυσοτάβλων χλανιδίων, καὶ πεσόντες, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ τῆς καταστάσεως καὶ λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ δηριγευόμενος ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου καὶ τῆς συγκλήτου, κατέρχεται δι' οὗ καὶ ἀνῆλθε κοχλιοῦ, καὶ δέχονται πάλιν ἐν τῷ πληρώματι τοῦ κοχλιοῦ οἵ τε πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἅμα τῇ συγκλήτῳ, καὶ πάλιν λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ σιλεντιαρίῳ, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε" Ed. L. 66 αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεύς, ἐξέρχεται τὴν πύλην τοῦ λουτῆρος, φωνοῦντος κατὰ τὸ σύνηθες τοῦ τῆς καταστάσεως τὸ „καπλάτε Δόμηνι," καὶ δέχεται εὐθέως ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν,

1. δὲ om. cod.

albumque dibetesium induit. Tempore instante, monitus a cerimoniario praepositus, ipse ingressus, id Imperatori indicat, datoque silentio a cerimoniarum magistro, per eandem cochleam adscendunt patricii et dictum angustum triclinium ingrediuntur. Imperator tunica, ut ipsi solenne est, indutus, e cubiculo egreditur, stipatusque ab eius praefectis, ad portam dicti angusti triclinii abit, ubi patricii eum et strategi, tunicas aureis clavis gestantes, excipiunt, flexoque genu dum Imperatorem venerantur, praepositus a mandato signum cerimoniario dat et dicit: *Iubete*; illi: *In multa bonaque tempora.* Inde, cubiculi praefectis et senatu comitantibus, per cochleam, per quam adscenderat, rursus descendit, inque eius inferiori parte patricii et strategi una cum senatu eum excipiunt, et rursus signo ab Imperatore praeposito dato, is silentiario annuit, qui dicit: *Iubete*; at illi: *In multa bonaque tempora* Imperatori acclamant. Qui, ipsis comitantibus, e porta baptisterii egreditur, dum cerimoniarius pro more ipsi acclamat: *Caplate Domini*, statimque eum tribunus Venetorum seu domesticus scholarum cum suis excipit, eique a cerimoniario adductus, cruces e rosis contextas tradit: paulo post prin-

καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, κρατούμενος ὑπὸ τοῦ τῆς κατα-
στάσεως, σταυροὺς ῥοδοπλόκους, καὶ μετ' ὀλίγον δέχεται ὁ
δήμαρχος τῶν Βενέτων, κρατούμενος δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ
τῆς καταστάσεως, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ σταυροὺς καὶ ὀσφρά-
δια, ὡς προείρηται, καὶ εὐθέως ἄρχεται ὁ νοτάριος τοῦ αὐ-
τοῦ μέρους λέγειν τοὺς ἰάμβους τῆς ἑορτῆς. ἐν δὲ τῇ ἔξω
πύλῃ δέχεται ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων, ἤγουν ὁ δομέ-
στικος τῶν ἐκσκουβίτων, ἐπιδίδωσι δὲ καὶ αὐτὸς τῷ βασιλεῖ, B
κρατούμενος ὑπὸ τοῦ τῆς καταστάσεως, σταυροὺς ῥοδοπλό-
κους καὶ ὀσφράδια. εἶτα δέχεται ὁ δήμαρχος τῶν Πρασί- Ms. 60. b
νων, ἐπιδίδωσι δὲ καὶ αὐτὸς τῷ βασιλεῖ ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐ-
τοῦ. (Γ.) Καὶ μικρὸν ὑπεξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῆς δο-
χῆς τῶν Πρασίνων, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω εἰρημέ-
νων, δέχεται τὴν λιτήν, καὶ ἅψας κηρούς, εὔχεται ἐν τῷ
τιμίῳ σταυρῷ καὶ προσκυνεῖ τό, τε ἄχραντον εὐαγγέλιον
καὶ αὐτὸν τὸν τίμιον σταυρόν. καὶ εἶθ' οὕτως προσκυνοῦ-
σιν ἀμφότεροι ἀλλήλους, καὶ ἀσπασάμενοι, ὑποστρέφει ὁ C
βασιλεύς, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κου-
βουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν καὶ τῆς συγκλή-
του, διέρχεται ἔμπροσθεν τῆς λιτῆς, καὶ εἰσελθὼν διὰ
τῆς μέσης πύλης τοῦ λουτῆρος, εἰσέρχεται ἐν τῷ νάρθηκι
καὶ καθέζεται ἐπὶ σελλίου προσμένων, μέχρις ἂν καταλάβῃ
ἡ λιτὴ μετὰ τοῦ πατριάρχου. καὶ καταλαβούσης τῆς λιτῆς,
ἀνίσταται ὁ βασιλεύς, καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότεροι καὶ

1. ἐπιδίδωσι — κρατούμενος coni. Leich., ἐπιδιδοῦσι — κρατούμενοι cod. ὑπὸ τοῦ coni. R., ὑπ' αὐτοῦ cod. et ed.

ceps Venetorum et ipse a cerimoniario adductus, cruces ei et fasciculos florum, ut dictum est, offert, quo facto notarius factionis eius iambos festi orditur. In exteriori porta tribunus Prasinorum seu domesticus excubitorum adest, qui a cerimoniario adductus, Imperatori cruces e rosis contextas et flores odoros offert. Postremo tribunus Prasinorum Imperatorem excipit eademque, quae ceteri munuscula ipsi tradit (III). Is paululum a Prasinorum factione digressus, a supra memoratis stipatus, processionem excipit cumque cereis accensis coram veneranda cruce precatur et sanctum evangelium ac ipsam venerandam crucem adorat. Et sic, postquam se invicem adorarunt osculatique sunt, Imperator revertitur, et a praefectis cubiculo, patriciis, strategis et senatu stipatus, processionem praecedit, perque mediam baptisterii portam digressus, narthecem intrat et in sella sedet, usque dum processio cum patriarcha veniat, exspectans. Qua veniente, Imperator surgit, et postquam se invicem adorarunt osculatique sunt, abeunt et in via Imperatoriarum portarum subsistunt, ubi Imperator, postquam cereos a praeposito accepit, precatur, patriar-

Digitized by Google

ἀσπασάμενοι ἀπέρχονται καὶ ἵστανται ἐν τῷ οὐδῷ τῶν βασιλικῶν πυλῶν, καὶ λαβὼν κηροὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου ὁ βασιλεὺς, εὔχεται ἐκεῖσε, ὁ δὲ πατριάρχης ἐκτελεῖ τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τῆς θείας λειτουργίας. εὐξάμενος δὲ ὁ βασιλεὺς, D ἐπιδίδωσι τοὺς κηροὺς τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ τελέσαντος τοῦ πατριάρχου τὴν εὐχὴν, προσκυνεῖ ὁ βασιλεὺς τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ πατριάρχου καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων πάντων, διέρχονται ἀμφότεροι μέσον διὰ τοῦ ναοῦ καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς πλαγίας τοῦ ἄμβωνος, εἰσέρχονται ἀμφότεροι, ὅ, τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἐν τῇ σωλέᾳ καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου, οἱ δὲ λοιποὶ μένουσιν ἔξω τῆς σωλέας ἑστῶτες ἔνθεν κἀκεῖσε. Ed. L. 67 ἐλθόντες δὲ μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν, ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, ὅ, τε βασιλεὺς ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ἅψας κηροὺς εὔχεται καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ προσκυνήσας τὰς ἁγίας θύρας, εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον καὶ προσκυνεῖ τὴν Ms. 61. a ἁγίαν τράπεζαν καὶ ἐπιτίθησιν ἐπ' αὐτῇ ἀποκόμβιον, καὶ ἐξελθὼν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἐξ ἔθους, διέρχεται διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ ναοῦ καὶ ἀνέρχεται διὰ τοῦ προειρημένου κοχλιοῦ ἐν τοῖς κατηχουμενίοις, καὶ ἀπελθὼν τελεῖ ἐν τῷ εἰθισμένῳ τόπῳ τὴν θείαν λειτουργίαν. (Δ.) Καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας κοινωνίας ἀποστέλλει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως σιλεντιαρίους, καὶ προσ-

1. ἐν τῇ ὁδῷ ed.

cha preces introitus divinae liturgiae fundit. Imperator, postquam precatus est, cereos praeposito, hic cerimoniarum magistro, tradit, et postquam patriarcha preces finivit, Imperator sacrosanctum evangelium ac venerandam crucem adorat: manuque patriarchae prehensa, et ab omnibus ante dictis stipati, per medium templum et dextrum ambonis latus digressi, utrique, Imperator et patriarcha, soleam intrant: cubiculo autem praefecti ac reliqui extra soleam utrinque adstantes, manent. Postquam vero ad sacras ianuas pervenere, patriarcha sacrarium intrat, Imperator ad sanctas ianuas subsistit, ubi cum accensis cereis precatur, eisque praeposito redditis, sacras ianuas adorat, postea sacrarium intrat, flexoque genu sanctam tabulam veneratus, ei apocombium imponit, et e sacrario egressus, cum solenni comitatu per dextrum templi latus digreditur perque dictam cochleam ad catechumena abit et solito loco sanctam liturgiam celebrat. (IV.) Tempore sacrae communionis praepositus a mandato silentiarios mittit, qui patriarcham advocant; is per eandem cochleam adscendit, perque catechumena digressus, ad locum con-

Digitized by Google

καλοῦνται τὸν πατριάρχην, καὶ ἀνέρχεται διὰ τοῦ αὐτοῦ κο- B
χλιοῦ, καὶ διελθὼν διὰ τῶν κατηχουμενίων, ἀπέρχεται ἐν
τῷ συνήθει τόπῳ, ἔνθα καὶ τὸ ἀντιμίσιον, καὶ κοινωνεῖ ὁ βα-
σιλεὺς ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου χειρῶν, καὶ εἶθ' οὕτως ἀπέρ-
χεται ὁ πατριάρχης, καὶ ἵστανται ἐν τῷ ἀντιμισίῳ τῷ ὄντι
ἀπέναντι τῆς πύλης, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ βασιλεύς,
καὶ κοινωνοῦσιν ἐκεῖσε οἱ συνήθεις ἄρχοντες, καὶ εἶθ' οὕτως
κατέρχεται ὁ πατριάρχης πρὸς τὸ ἐκτελέσαι τὴν θείαν λει-
τουργίαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέρχεται διὰ τοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ
ἀριστᾷ, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ. τελεσθείσης δὲ
τῆς θείας λειτουργίας, ἀποστέλλονται σιλεντιάριοι παρὰ τοῦ
πραιποσίτου ἀπὸ κελεύσεως, καὶ προσκαλοῦνται τὸν πατριάρ- C
χην. ὁ δὲ πατριάρχης ἀνέρχεται, κρατούμενος ὑπὸ τῶν σι-
λεντιαρίων, διὰ τοῦ προειρημένου κοχλιοῦ καὶ εἰσέρχεται ἐν
τοῖς κατηχουμενίοις, κἀκεῖσε μικρὸν προσμείναντος, εἰσέρχεται
ὁ πραιπόσιτος καὶ δηλοῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ λαβὼν νεῦμα παρὰ τοῦ
βασιλέως, ἐξέρχεται μετὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, καὶ
προσκαλοῦνται τὸν πατριάρχην, καὶ ἑνοῦται τῷ βασιλεῖ ἐν
τῷ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ καὶ τὸ κλητώριον ἡτοίμασται, καὶ εἰπόν-
των τὸν στίχον, ὑπεξέρχεται μικρὸν ὁ πατριάρχης καὶ ἐκβάλ-
λει τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ, ὡσαύτως καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκβάλλει
τὸ σαγίον αὐτοῦ. καὶ καθέζονται ἀμφότεροι ἐν τῷ κλητω-
ρίῳ, καὶ πιόντων πρὸς ἅπαξ, εἰσέρχονται οἱ φίλοι, καὶ εἶθ' D
οὕτως εἰσέρχονται καὶ οἱ τῶν ἀμφοτέρων μερῶν δημῶται

5. ἵσταται cod. 8. Verba: ὁ πατριάρχης — καὶ εἰσέρχεται absunt ab ed.

suetum, ubi antimensium repositum est, procedit, ubi e patriarchae manibus Imperator communicat, mox patriarcha abit, et utrique in antimensio ante portam, ubi hoc die Imperator convivium agit, subsistunt, et pro more praefecti cubiculi communicant, quo facto, patriarcha ad divinam liturgiam perficiendam se convertit. Imperator autem per triclinium, in quo coenatur, egreditur, et suum cubiculum petit. Divina liturgia finita, silentiarios praepositus a mandato mittit, qui patriarcham arcessant. Is a silentiariis ductus, per dictam cochleam adscendit et catechumena intrat, ubi postquam paululum exspectavit, praepositus, Imperatori id nuntiaturus, ingreditur, signoque ab Imperatore dato, cum cubiculi praefectis egreditur, ut patriarcham advocent, qui ad Imperatorem in eo triclinio, ubi etiam convivium paratum est, accedit, ubi sticho dicto, patriarcha paululum discedit, suumque omophorium seu humerale, aeque ac Imperator sagum suum, deponit. Tunc ambo mensae accumbunt, et postquam semel biberunt, amici intrant, et sic quoque factio utraque in baptisterium descendit, et,

Digitized by Google

κάτω ἐν τῷ λουτῆρι, καὶ ἀριστῶντος τοῦ βασιλέως, αὐτοὶ ἐκτελοῦσι τὰς συνήθεις ἀκτολογίας, καὶ ἡνίκα εἰσέλθῃ τὸ δούλκιον, ἀποστέλλει ὁ βασιλεὺς ἀποκόμβια, καὶ λαβόντες αὐτὰ, ὑπερεύχονται καὶ ἀνίστανται, καὶ μένει ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης. καὶ πιόντων πρὸς ἅπαξ, ἀνίστανται, καὶ περι-
Ms.61.b βάλλεται ὁ βασιλεὺς τὸ σαγίον αὐτοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ, εἶτα λέγουσι τὸν στίχον καὶ προσκυνοῦσιν
Ed.L.68 ἀλλήλους, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης, ὅπου βούλεται.

ΚΕΦ. ιθ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ παραμονῇ τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ, καὶ τῇ αὐτῇ ἑορτῇ.

Δείλης περὶ ὥραν ἑβδόμην προέρχεται ἡ σύγκλητος ἀπὸ σκαραμαγγίων εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἀνοίγοντος τοῦ παπία, εἰσέρχεται ἡ σύγκλητος διὰ τῶν σκύλων καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ λαυσιακοῦ εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον, κἀκεῖθεν διέρχεται, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτό-
B κου τοῦ φάρου. ὁ δὲ παπίας ἵσταται εἰς τὰς ἀνατολικὰς, εἰς τὸ πορφυροῦν μάρμαρον, μετὰ διαιταρίων βασταζόντων τὰ βασιλικὰ, καὶ τῆς συγκλήτου διερχομένης ἐκεῖσε, δίδωσιν ὁ παπίας ἑνὶ ἑκάστῳ ἀνὰ βασιλικοῦ. καὶ δὴ τῆς συγκλήτου εἰσερχομένης ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, ἀπάρχεται ἡ

12. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι αὕτη [αὐτὴ ed.] ἡ ἑορτὴ ἐκαινουργήθη ἐπὶ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου.

Imperatore convivium celebrante, ipsi consuetas acclamationes ordiuntur, cibisque allatis, Imperator apocombia mittit, quibus acceptis, fausta ei apprecantur et surgunt; Imperator et patriarcha soli remanent. Qui, postquam iterum potum sumsere, surgunt, et Imperator sagum suum, patriarcha omophorium induit, stichoque dicto, se invicem adorant, et Imperator ad suum cubiculum, patriarcha quocunque placet, discedunt.

CAP. 19.

Observanda in vigilia S. Eliae eiusque festo.

Vesperi circa horam septimam senatus in scaramangiis ad hippodromum procedit, et postquam papas palatium aperuit, senatus per scyla, Iustinianeum, et lausiacum in aureum triclinium convenit, unde ad templum S. Deiparae in pharo procedit. Papas ad orientales portas et porphyrium marmor cum diaetariis, basilica gestantibus, adstat, et senatu eo digresso, unicuique basilicum distribuit.

Digitized by Google

ἀκολουθία τοῦ λυχνικοῦ, καὶ ταύτης τελουμένης, περὶ τὴν ἀπόλυσιν λέγεται ἀπολυτίκιον πρὸς τὸ „συνταφέντες σοι," ὅπερ ἐποίησε Λέων ὁ σοφώτατος καὶ ἀγαθὸς βασιλεύς. ἀντιφώνως δὲ τούτου ψαλλομένου ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τοῦ βασιλικοῦ κλήρου, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς τοιαύτης ψαλμῳδίας ἐπιδίδοται τοῖς τε μαγίστροις, πραιποσίτοις, ἀνθυπάτοις, πατρικίοις τε καὶ ὀφφικιαλίοις παρὰ τοῦ βασιλέως ἀνὰ C ἑνὸς ἀργυροῦ μικροῦ σταυροῦ· μηνύεται δὲ ὁ πατριάρχης, ἵνα ἐλθὼν ἐπὶ τὴν αὔριον ἐπιτελέσῃ τὴν θείαν λειτουργίαν. τῇ δὲ ἕωθεν ἀλλάσσει πᾶσα ἡ σύγκλητος ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων· οἱ δὲ δεσπόται ἀλλάσσουσι τὰ πορφυρᾶ διβητήσια, καὶ περὶ ὥραν δευτέραν κελεύουσιν οἱ δεσπόται εἰσελθεῖν τοὺς πραιποσίτους, καὶ εἰσελθόντων, ἀνίστανται οἱ δεσπόται καὶ εἰσέρχονται ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, κἀκεῖσε περιβάλλονται τὰς ἑαυτῶν χλανίδας. καὶ ἐξερχόμενοι καθέζονται, ὁ μὲν μέγας βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ θρόνου, οἱ δὲ μικροὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐν χρυσοῖς σελλίοις, τοῦ δὲ κουβουκλείου εἰσελθόντος κατὰ τὸν τύπον τῆς βαιοφόρου, καὶ εἰς τὴν οἰκείαν τάξιν στάντος, ἤγουν δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ὅ,τε τοῦ σακελλίου καὶ οἱ ξενοδόχοι καὶ γηροκόμοι, προσάγοντες τῷ βασιλεῖ τοὺς κατὰ τύπον χρυσοστοιβάστους σταυρούς. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσάγεται στοιχηδὸν πᾶσα ἡ τάξις τῶν τε μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρικίων καὶ ὀφφικιαλίων καὶ ἄλλων, ὧν ἂν κελεύσωσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ βασιλεὺς ἑνὶ ἑκάστῳ

Ms. 62. a

D

20. γηροκόμοι R. ex compendio cod., γηροκόμητες ed. 22. τῶν δὲ μαγ. ed.

Senatu templum sacrosanctae Deiparae ingresso, officium lychnici incipit, quo finito, circa ipsam missam oratio: *Una tecum sepulti* etc., quam Leo, optimus et sapientissimus Imperator, composuit, recitatur. Qua a cubiculo et Imperatorio clero alternatim cantata et finita, singulis magistris, praepositis, proconsulibus, patriciis et officialibus ab Imperatore crux parva argentea distribuitur: patriarcha vero admonetur, ut die sequente veniat, sacram liturgiam celebraturus. Mane igitur senatus omnis albas tunicas, Domini purpurea dibetesia induunt, et circa horam secundam Domini praepositos intrare iubent: quo facto, surgunt et ad cameram sancti Theodori, ut tunicas suas induant, discedunt. Egressuri autem, magnus Imperator in throno, minores utrinque in sellis aureis consident; cubiculum eo ritu, qui in palmarum festo servari solet, ingreditur suoque ordine, id est ad dextram et sinistram, adstat, sacellarii, hospitalarii et seniorum curatores Imperatori cruces auro ornatas offerunt. Et sic ordine omnia ministeria magistrorum, proconsulum, patriciorum, officialium aliorumque, quos Imperator iusserit, adducuntur; singu-

Ed. L. 69 τούτων ἀνὰ ἑνὸς σταυροῦ. (B.) *Καὶ γίνεται μεταστάσιμον*, καὶ κατέρχονται πάντες ἐν τῷ νάρθηκι τῆς μεγάλης νέας ἐκκλησίας, οἱ δὲ δεσπόται ἀνιστάμενοι ἐκδέχονται τὸν πατριάρχην. οἱ οὖν πραιπόσιτοι μετὰ ὀλίγων τοῦ κουβουκλείου ἅμα τοῦ παπίου καὶ τοῦ ἑταιρειάρχου ἀπέρχονται καὶ εἰσάγουσι τὸν πατριάρχην μετὰ καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῆς λοιπῆς αὐτοῦ τάξεως. καὶ τοῦ πατριάρχου εἰσερχομένου διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ τρικόγχου, ἔρχεται καὶ κάθηται ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ χρυσοτρικλίνου τῇ οὔσῃ πρὸς τὸ πάνθεον, οἱ δὲ πραιπόσιτοι εἰσερχόμενοι ἀναγγέλλουσιν τοῖς δεσπόταις τὴν τοῦ πατριάρχου ἄφιξιν, καὶ κελεύουσιν οἱ δεσπόται εἰσαχθῆναι τὸν πατριάρχην. οἱ δὲ πραιπό-
B σιτοι ἐξερχόμενοι εἰσάγουσιν αὐτὸν, καὶ δὴ τοῦτον οἱ δεσπόται κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀσπαζόμενοι, εἰσέρχονται μετ' αὐτοῦ μυστικῶς διὰ τοῦ μάκρωνος τοῦ κοιτῶνος εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου, κἀκεῖθεν ἀπέρχονται ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἠλιοῦ, καὶ οἱ μὲν δεσπόται ἵστανται ἐν τῷ νάρθηκι, ὁ δὲ πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ τῆς εἰωθυίας εὐχῆς τελουμένης, ἀπάρχονται οἱ ψάλται τὸ τροπάριον. ὁ δὲ πατριάρχης ἐξερχόμενος ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, βαστάζων τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ἔρχεται εἰς τὰς βασιλικὰς πύλας τοῦ αὐτοῦ εὐκτηρίου, δηλονότι καὶ τοῦ ὑποδιακόνου βαστάζοντος τὸν λιτανικὸν σταυρόν. οἱ δὲ δεσπόται λαμβάνουσι παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηροὺς, καὶ διὰ τῆς τρισ-

8. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, τοῦ πατριάρχου μέλλοντος εἰσελθεῖν εἰς παλάτιον, ὁ ῥεφερενδάριος δηλοῖ τῷ παπίᾳ, κἀκεῖνος ὑπομιμνήσκει τῷ βασιλεῖ, καὶ εἶθ' οὕτως κελεύει ὁ βασιλεὺς εἰσελθεῖν τοὺς πραιποσίτους, καὶ ἀπελθόντας εἰσαγαγεῖν τὸν πατριάρχην.

lis Imperator crucem distribuit. (II.) Tunc receptio fit et omnes narthecem magnae novae ecclesiae intrant, Domini autem surgunt, patriarcham exspectantes, dum interim praepositi cum paucis cubiculariis, papa et hetaeriarcha abeunt, eumque una cum metropolitis et reliquo eius ministerio adducunt. Patriarcha per triconchii porticum ingressus, in camera aurei triclinii, quae pantheo proxima est, considet, dum praepositi intrantes adventum eius Dominis nuntiant, qui ipsum adduci iubent. Praepositi egressi eum adducunt, at Domini postquam eum osculati sunt; cum eo solo per oblongam cubiculi porticum ad templum sacrosanctae Deiparae phari abeunt, atque ibi ad sancti Eliae oratorium discedunt, ubi ipsi quidem in narthece subsistunt, patriarcha vero sacrarium intrat, ubi solennibus precibus peractis, psaltae troparium ordiuntur. Patriarcha e sacrario egressus, sanctum evangelium portans, ad Imperatorias eiusdem oratorii ianuas procedit, subdiacono crucem processionalem gestante.

Digitized by Google

σῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ καὶ ἀσπάζονται τὸ εὐαγγέλιον καὶ τὸν σταυρὸν, θυμιώμενοι C ὑπὸ τοῦ διακόνου. (Γ.) Καὶ παρακρατούμενος ὁ βασιλεὺς Ms. 62. b ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ διερχομένου αὐτοῦ μέσον τοῦ ναοῦ τοῦ φάρου, καὶ ἐξιόντος τὴν πύλην τὴν ἐξάγουσαν ἐπὶ τὸν ἡλιακὸν, λαμβάνουσιν οἱ δεσπόται παρὰ τῶν πραιποσίτων κηρία λιτανίκια καὶ διέρχονται λιτανεύοντες διὰ μέσου τοῦ ἡλιακοῦ καὶ τοῦ στενωποῦ τοῦ μονοθύρου, κατέρχονται τὸ καταβάσιον τοῦ βουκολέοντος, καὶ ἐκνεύοντες δεξιᾷ, κατέρχονται πρὸς τὸν νάρθηκα τῆς νέας μεγάλης ἐκκλησίας, (ἐκεῖσε γὰρ ἵστανται ἅπαντες οἱ τῆς συγκλήτου,) καὶ γίνεται ἡ εἰωθυῖα ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία τῆς D εἰσόδου. τῶν δὲ δεσποτῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰσιόντων μετὰ τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἁγίου Ἡλιοῦ τῆς αὐτῆς νέας ἐκκλησίας, ὁ μὲν πατριάρχης προεισέρχεται, οἱ δὲ δεσπόται, ἱστάμενοι ἔξωθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, λαμβάνουσι κηροὺς ἀπὸ τῶν πραιποσίτων, καὶ διὰ Ed. L. 70 τῆς τρισσῆς προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ. εἶτα εἰσερχόμενοι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ἐν πρώτοις μὲν ἀσπάζονται τὰ ἅγια θύρια, εἶτα τὴν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐνδυτὴν καὶ τὴν ἐκεῖσε ἀποκειμένην τοῦ ἁγίου προφήτου μηλωτὴν, καὶ τιθέντες ἀποκόμβιον ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, διέρχονται διὰ τῶν βημάτων, ἅπτοντες κηροὺς καθ' ἓν ἕκαστον βῆμα, ἀσπαζόμενοι κατὰ τὸ εἰωθὸς τὰς ἐνδυτάς. καὶ διερχόμενοι διὰ τοῦ

6. πύλην ἐξάγουσαν ed. τὸ ἡλιακὸν ed.

Interea Domini cereos a praeposito accipiunt, ternaque cum cereis adoratione facta, ad Deum precantur et evangelium, a diacono incensati, osculantur. (III.) Deinde sustentatus a patriarcha Imperator ex ecclesia redit, perque medium templum phari digressus, per portam ad solarium ducentem exit, ubi Domini a praepositis cereos processionales accipiunt, et per medium solarium angustamque ianuam procedentes, per descensum bucoleontis descendunt, et ad dextram inclinantes, ad narthecem novae magnae ecclesiae descedunt, ubi senatores omnes adstant, et consueti ritus ecclesiastici introitus celebrantur. Dominis autem cum patriarcha sacrarium oratorii S. Eliae, quod in eadem nova ecclesia est, pro more ingressis, patriarcha primus intrat; Domini vero extra sacras ianuas constituti, cereos a praeposito accipiunt terque genu flexo ad Deum precantur. Mox oratorium ingressi ante omnia sacras ianuas, postea sanctum altaris instratum et repositam ibi S. prophetae vestem osculantur, et apocombio sacrae mensae imposito, per bemata transeunt, et cereis in singulis bematibus accensis, instrata pro more osculantur. Per

Digitized by Google

αὐτοῦ γυναικίτου, ἅπτουσι κηροὺς εἰς τὴν εἰκόνα Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, καὶ εὐθέως ἀποχαιρετίζοντες τὸν πατριάρχην, εἰσέρχονται ἐν τῷ ἐκεῖσε προσευχαδίῳ, κἀκεῖθεν ἐκβαίνοντες εἰς τὸν πρὸς τὴν θάλασσαν νάρθηκα, ἐν ᾧ καὶ
B τὰ σελλία ἵστανται καὶ τὸ βῆλον κρέμαται, ἀπαλλάσσουσι τὰς ἑαυτῶν χλανίδας, καὶ ἵστανται ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν, εἶθ' οὕτως λαμβάνοντες κηροὺς παρὰ τῶν πραιποσίτων, ἀκούουσι τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκτενοῦς καθέζονται, καὶ εἰσάγει ὁ τῆς
Ms. 63. a τραπέζης μετὰ καὶ τῶν ἀρτοκλινῶν τὸ κλητώριον, καὶ στοιχεῖ αὐτὸ ὁ μέγας βασιλεύς, καὶ εἶθ' οὕτως οἱ δεσπόται διέρχονται μυστικῶς διὰ τοῦ αὐτοῦ νάρθηκος καὶ τοῦ ἐκεῖσε μυστικοῦ ἀναβασίου, καὶ διὰ τοῦ ἀνωτάτου ἡλιακοῦ τοῦ αὐτοῦ νάρθηκος εἰσέρχονται οἱ δεσπόται εἰς τὸ παλάτιον. ἰστέον, ὅτι ταύτῃ τῇ ἑορτῇ μετὰ τῶν ἀλλαξίμων καθέζονται
C οἱ δεσπόται ἐπὶ τῆς τραπέζης.

ΚΕΦ. κ'.

Μηνὶ Μαΐῳ α' τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας, ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ τῶν ἐγκαινίων τῆς νέας μεγάλης ἐκκλησίας.

Πρὸ μιᾶς ἡμέρας κελεύουσιν οἱ δεσπόται τοῖς πραιποσίτοις, προελθεῖν ἐπὶ τῇ αὔριον μετὰ ἀλλαξίμων πᾶσαν τὴν

19. νέας om. ed. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι καὶ αὕτη ἡ ἑορτὴ ἐκαινουργήθη ἐπὶ Βασιλείου δεσπότου.

gynaeceum ipsum transeuntes, cereos ad effigiem Basilii, Imperatoris Christum amantis, accendunt, et vale patriarchae dicto, ad locum elevatiorem, ubi orantes consistunt, abeunt, inde ad narthecem, qui prope mare seu cavum recessum sacrae mensae est, ubi sellae positae velumque suspensum, discedunt, vestes suas mutant, et sancti evangelii lectionem exspectantes, adstant, acceptisque a praepositis cereis, sanctum evangelium audiunt. Finita extensa, consident, et mensae praefectus cum tricliniariis ad convivium ducit, quod ipse magnus Imperator ordinat. Sic postea Domini secreto per eundem narthecem et mysticum ascensum, qui ibi est, perque superius solarium eiusdem narthecis ad palatium discedunt. Sciendum est, Imperatores hoc festo in mutatoriis mensae adsidere.

CAP. 20.

Mensis Maii primo encaenia novae ecclesiae: et de ritibus in festo encaeniorum novae magnae ecclesiae observandis.

Pridie unius diei Domini praepositis indicant, senatum omnem mutatis vestibus sequenti die processurum esse: quae postquam il-

Digitized by Google

σύγκλητον, καὶ τῇ ἕωθεν περὶ ὥραν δευτέραν κελεύουσιν οἱ δεσπόται εἰσελθεῖν τοὺς πραιποσίτους, καὶ δὴ τούτων εἰσελθόντων D μετὰ καὶ ὀλίγων τοῦ κουβουκλείου, ἀπέρχονται ἅμα τοῦ παπία καὶ τοῦ ἑταιρειάρχου, καὶ εἰσάγουσι τὸν πατριάρχην μετὰ καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῆς λοιπῆς αὐτοῦ τάξεως. καὶ τοῦ πατριάρχου εἰσερχομένου διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ τρικόγχου, ἔρχεται καὶ κάθηται ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, κἀκεῖσε περιβάλλονται τὰς ἑαυτῶν χλανίδας, καὶ Ed. L. 71 ἐξερχόμενοι ἔξωθεν τοῦ βήλου τῆς αὐτῆς καμάρας ἵστανται. οἱ δὲ πραιπόσιτοι ἐξερχόμενοι εἰσάγουσι τὸν πατριάρχην, οἱ δὲ δεσπόται τοῦτον κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀσπαζόμενοι, καθέζονται μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ μικρόν τι, καὶ εὐθέως γίνεται μεταστάσιμον, καὶ οἱ μὲν μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι καὶ λοιποὶ συγκλητικοὶ κατέρχονται ἐν τῷ νάρθηκι τῆς νέας μεγάλης ἐκκλησίας, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες διέρχονται διὰ τοῦ ὡρολογίου καὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ τῆς καμάρας τοῦ πανθέου καὶ τοῦ φύλακος, καὶ ἐκβαίνοντες τὸ μονόθυρον, ἀπίασιν ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου, καὶ οἱ μὲν δεσπόται ἀνιστάμενοι εἰσέρχονται μετὰ τοῦ πατριάρχου μυστικῶς διὰ τοῦ μακρῶνος τοῦ κοιτῶνος B εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου, καὶ οἱ δεσπόται ἵστανται ἐν τῷ νάρθηκι, ὁ δὲ πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ τῆς εἰωθυίας εὐχῆς τελουμένης,

5. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ὁ ῥεφερενδάριος δηλοῖ τῷ παπίᾳ τὴν τοῦ πατριάρχου ἄφιξιν. 7. καμάρᾳ. Plura hic excidisse putat R., quae p. 122. leguntur, inde a vers. 8. τοῦ χρυσοτρικλίνου usque ad v. 12. ἐν τῇ καμάρᾳ. 16. καὶ ante τοῦ χρυσοτρικλίνου delendum esse putat R.

luxit, circa horam secundam matutinam praepositos intrare iubent, quo facto, cum paucis cubiculariis una cum papa et hetaeriarcha abeunt, et patriarcham cum metropolitis et reliquo eius officio adducunt. Qui per porticus triconchii ingressus, in camera S. Theodori sedet, tunicas suas comites eius ibi induunt, et extra velum eius camerae progressi, subsistunt. Praepositi autem egressi, patriarcham adducunt, quem Domini pro more osculati, cum eo paululum in aureo triclinio consident, et statim receptio instituitur, et magistri quidem, proconsules, patricii et ceteri senatores in narthecem novae magnae ecclesiae descendunt; cubicularii vero omnes per horologium aureamque triclinium, cameram panthei et custodiam transeunt, eque monothyro egressi, ad templum S. Deiparae phari abeunt. Domini surgentes sine pompa una cum patriarcha per longam porticum cubiculi ad templum sanctissimae Deiparae phari abeunt, et ipsi quidem in narthece subsistunt, patriarcha vero in oratorium in-

Digitized by Google

Ms. 63. b ἀπάρχονται οἱ ψάλται τὸ τροπάριον· ὁ δὲ πατριάρχης ἐξερ-
χόμενος ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, βαστάζων τὸ ἅγιον εὐαγγέ-
λιον, ἔρχεται εἰς τὰς βασιλικὰς πύλας, δηλονότι τοῦ ὑποδια-
κόνου βαστάζοντος τὸν λιτανικὸν σταυρὸν, οἱ δὲ δεσπόται
λαμβάνουσι παρὰ τῶν πραιποσίτων κηροὺς, καὶ διὰ τῆς τρισ-
σῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ,
καὶ ἀσπάζονται τό,τε εὐαγγέλιον καὶ τὸν σταυρὸν, θυμιώμε-
C νοι ὑπὸ τοῦ διακόνου. (B.) Καὶ παρακρατούμενος ὁ βασι-
λεὺς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ
ἐξιόντων τὴν πύλην τὴν ἐξάγουσαν εἰς τὸν ἡλιακὸν, λαμβά-
νουσιν οἱ δεσπόται παρὰ τῶν πραιποσίτων κηρία λιτανίκια,
καὶ διέρχονται λιτανεύοντες διὰ μέσου τοῦ ἡλιακοῦ καὶ τοῦ
στενωποῦ τοῦ μονοθύρου, καὶ κατέρχονται τὸ καταβάσιον τοῦ
βουκολέοντος, καὶ ἐκνεύοντες δεξιᾷ, κατέρχονται πρὸς τὸν νάρ-
θηκα τῆς νέας ἐκκλησίας, (ἐκεῖσε γὰρ ἵστανται οἱ τῆς συγ-
κλήτου,) καὶ γίνεται ἡ ἀκολουθία τῆς εἰσόδου τῶν ἐγκαινίων.
τῶν δὲ δεσποτῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰσιόντων μετὰ τοῦ πατρι-
D άρχου εἰς τὸ θυσιαστήριον, ὁ μὲν πατριάρχης προεισέρχεται,
οἱ δὲ δεσπόται, ἱστάμενοι ἔξωθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, λαμβά-
νουσι τοὺς κηροὺς παρὰ τῶν πραιποσίτων καὶ διὰ τῆς τρισ-
σῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ·
εἶτα εἰσερχόμενοι ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ἐν πρώτοις μὲν ἀσπά-
ζονται τὰ ἅγια θύρια, εἶτα τὴν τῆς ἁγίας τραπέζης ἐνδυτὴν,
καὶ τιθέντες ἀποκόμβιον ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, διέρχονται

10. τὸ ἡλ. ed. 11. λιτανικὰ ed.

trat, solennique precatione peracta, psaltae troparium incipiunt. Deinde patriarcha ex oratorio egressus, sanctum evangelium gestans, portas Imperatorias ingreditur, subdiacono crucem processionalem ferente, Domini autem, cereis a patriarcha acceptis, ter cum ipsis Deum adorant, et evangelium crucemque, a subdiacono incensati, osculantur. (II.) Imperator a patriarcha sustentatus, e templo egreditur, et postquam per portam ad solarium ducentem exierunt, Domini cereos processionales a praepositis accipiunt, et in processione per medium solarium angustiasque monothyri abeunt: postea per descensum bucoleontis progressi et ad dextram se inclinantes, ad narthecem novae ecclesiae se conferunt, ubi senatores adsunt, et officium introitus encaeniorum celebratur. Dominis autem cum patriarcha sacrarium pro more ingressis, patriarcha praecedit, Domini autem extra sacras ianuas constituti, cereos a praepositis accipiunt, terque genu flexo Deum adorant, mox sacrarium ingressi, primo quidem sacras ianuas, deinde sacrum altaris instratum osculantur, et apocombio inibi reposito, per bemata, cereis in unoquoque bemate

Digitized by Google

διὰ τῶν βημάτων, ἅπτοντες κηροὺς καθ' ἕνα ἕκαστον βῆμα, ἀσπαζόμενοι κατὰ τὸ εἰωθὸς τὰς ἐνδυτὰς, καὶ διερχόμενοι διὰ τοῦ γυναικίτου, ἅπτουσι κηροὺς εἰς τὴν εἰκόνα Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, καὶ εὐθέως ἀποχαιρετίζοντες τὸν Ed. L. 72 πατριάρχην, εἰσέρχονται ἐν τῷ ἐκεῖσε προσευχαδίῳ, κἀκεῖθεν ἐκβαίνοντες εἰς τὸν πρὸς τὴν θάλασσαν νάρθηκα, ἐν ᾧ καὶ τὰ σελλία ἵστανται καὶ τὸ βῆλον κρέμαται, καὶ ἀπαλλάσσουσι τὰς ἑαυτῶν χλανίδας, καὶ ἵστανται ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν· εἶθ' οὕτως λαμβάνοντες κηροὺς παρὰ τῶν πραιποσίτων, ἀκούουσι τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκτενοῦς εὐχῆς καθέζονται, καὶ εἰσάγει ὁ τῆς τραπέζης μετὰ καὶ τῶν ἀρτοκλινῶν τὸ κλητώριον, Ms. 64. a καὶ στοιχεῖ αὐτὸ ὁ μέγας βασιλεύς. καὶ εἶθ' οὕτως οἱ δεσπόται διέρχονται μυστικῶς διὰ τοῦ αὐτοῦ νάρθηκος καὶ τοῦ μυστικοῦ ἀναβασίου, καὶ διὰ τοῦ ἀνωτάτου ἡλιακοῦ τοῦ B αὐτοῦ νάρθηκος εἰσέρχονται εἰς τὸ παλάτιον. χρὴ εἰδέναι, ὅτι κατὰ τὴν τάξιν ταύτης τῆς ἑορτῆς καὶ τὸν τύπον ἐπιτελεῖται καὶ ἡ ἑορτὴ τοῦ ἀρχιστρατήγου μηνὶ Νοεμβρίῳ η'. εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι ταύτῃ τῇ ἑορτῇ τοῦ ἀρχιστρατήγου ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ναοῦ, ἤγουν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ἐπιτελεῖται ἡ τοιαύτη ἑορτή·

ΚΕΦ. κα'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

Πρὸ μιᾶς ἡμέρας κελεύουσιν οἱ δεσπόται τοῖς πραιποσί-

accensis, discedunt, sacra instrata pro more osculantur, perque gynaeceum digressi, cereos ad effigiem Basilii, Imperatoris Christum amantis, accendunt, statimque vale patriarchae dicto, locum excelsum, ubi orantes stare solent, petunt, inde ad narthecem prope mare altaris ascendunt, ubi et sellae stant et velum suspensum est, suasque tunicas mutant, et sacri evangelii lectionem exspectantes, adstant, quam, cereos a praepositis traditos manu tenentes, auscultant. Finita extensa, considunt, praefectus mensae cum tricliniariis convivium parat, quod ipse magnus Imperator ordinat. Sic Domini per eundem narthecem et secretum scalam perque solarium superius soli digressi, palatium intrant. Sciendum est, secundum huius diei ritum et sancti Michaelis festum octavo mensis Novembris institui solere, ubi observandum, hoc archangeli festum in oratorio templi, S. scilicet Michaelis, die dicto celebrari.

CAP. 21.

Observanda in festo et processione S. Demetrii.

Pridie unius diei Domini praepositis indicant, die sequente cum illaximis senatum universum prodire, mane autem circa horam se-

Digitized by Google

C τοῖς τοῦ προελθεῖν ἐπὶ τὴν αὔριον μετὰ ἀλλαξίμων τὴν σύγκλητον πᾶσαν, καὶ τῇ ἕωθεν περὶ ὥραν δευτέραν κελεύουσιν οἱ δεσπόται εἰσελθεῖν τοὺς πραιποσίτους, καὶ δὴ τούτων εἰσελθόντων, μετὰ ὀλίγων τοῦ κουβουκλείου ἀπέρχονται, ἅμα τοῦ παπία καὶ τοῦ ἑταιρειάρχου, καὶ εἰσάγουσι τὸν πατριάρχην μετὰ καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῆς λοιπῆς αὐτοῦ τάξεως. καὶ τοῦ πατριάρχου εἰσερχομένου, διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ τρικόγχου εἰσέρχεται, καὶ κάθηται ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ χρυσοτρικλίνου τῇ οὔσῃ πρὸς τὸ πάνθεον. οἱ δὲ πραιπόσιτοι εἰσερχόμενοι ἀναγγέλλουσι τοῖς δεσπόταις τὴν τοῦ πατριάρχου ἄφιξιν, καὶ εὐθέως ἀνίστανται οἱ δεσπόται καὶ εἰσέρχονται ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, κἀκεῖσε περιβάλλονται τὰς ἑαυτῶν χλανίδας, καὶ ἐξερχόμενοι ἔξωθεν τοῦ βήλου τῆς
D αὐτῆς καμάρας ἵστανται. οἱ δὲ πραιπόσιτοι ἐξερχόμενοι εἰσάγουσι τὸν πατριάρχην· οἱ δὲ δεσπόται τοῦτον κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀσπαζόμενοι, καθέζονται μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου μικρόν τι, καὶ ὅτε πάντα καλῶς εὐτρεπισθῶσιν, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι δηλοῦντες τοῖς δεσπόταις, καὶ εὐθέως
Ms. 64. b ἀνίστανται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐξερχόμενοι κατὰ τὸν εἰωθότα τούτοις τύπον, διέρχονται διὰ τοῦ τριπέτωνος καὶ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τῶν σκύλων καὶ τῶν ἔξω διαβατικῶν τοῦ Μαρκιανοῦ, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ ἐκεῖσε εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου.
Ed. L. 73 (*B.*) Ἰστέον, ὅτι, τῶν δεσποτῶν ἐξερχομένων ἀπὸ τοῦ χρυσοτρικλίνου μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου, ἵστανται ἀντικρὺ τῶν

6. λοιποῖς ed.

cundam praepositos ingredi iubent, quo facto, cum paucis cubiculariis, papa et hetaeriarcha abeunt, et patriarcham cum metropolitis et reliquo eius officio adducunt. Qui per porticum triconchii ingressus, in camera aurei triclinii, quae proxima pantheo est, considet. Praepositi autem ingressi Imperatoribus eius adventum nuntiant, qui surgunt, et cameram S. Theodori ingressi, tunicas suas induunt, et extra velum eius camerae egressi, adstant. Interea praepositi patriarcham adducunt, quem Domini pro more osculantur et paululum in aureo triclinio cum eo consident, rebusque omnibus bene ordinatis, praepositi intrant, Dominis id nuntiaturi, qui confestim cum patriarcha surgunt, et ritu ipsis solenni egressi, per tripetonem, lausiacum, Iustinianeum, scyla et exteriores Marciani porticus transeuntes, oratorium S. Petri, quod ibi situm est, petunt. (II.) Sciendum est, Dominis cum patriarcha ex aureo triclinio procedentibus, ante portas eius argenteas eunuchos protospatharios et logothetam cursus publici cum protoscriniario et primo notariorum,

Digitized by Google

ἀργυρῶν πυλῶν τοῦ χρυσοτρικλίνου οἱ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι, ὅ,τε λογοθέτης τοῦ δρόμου μετὰ καὶ τοῦ πρωτοασηκρήτης καὶ τοῦ πρωτονοταρίου, ἐπὶ δὲ τὸ μέρος τοῦ ὡρολογίου οἱ τοῦ χρυσοτρικλίνου. ἰστέον, ὅτι, ἐξιόντων τῶν δεσποτῶν τὰς χαλκᾶς πύλας πρὸς τὸν λαυσιακὸν, δέχονται οἱ τοῦ μαγλαβίου καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες, κἀκεῖθεν δηριγεύουσι τοὺς δεσπότας. ἰστέον, ὅτι ἔνδον τῶν σκύλων, ἤγουν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἵστανται οἵ τε μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ οἱ ὀφφικιάλιοι, καὶ τῶν δεσποτῶν διερχομένων, πίπτουσιν ἐπ' ἐδάφους, τούτους προσκυνοῦντες. οἱ δὲ δεσπόται, καθὼς προείρηται, διέρχονται μέχρι τοῦ ἁγίου ἀποστόλου B Πέτρου, ὁ δὲ πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ τῆς εἰωθυίας εὐχῆς τελουμένης, ἀπάρχονται οἱ ψάλται τὸ τροπάριον. ὁ δὲ πατριάρχης ἐξερχόμενος ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, βαστάζων τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, ἔρχεται εἰς τὰς βασιλικὰς πύλας τοῦ αὐτοῦ εὐκτηρίου, δηλονότι καὶ τοῦ ὑποδιάκονος βαστάζοντος τὸν λιτανικὸν σταυρόν. οἱ δὲ δεσπόται λαμβάνουσι παρὰ τῶν πραιποσίτων κηροὺς καὶ διὰ τῆς τρισσῆς προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ ἀσπάζονται τό,τε εὐαγγέλιον καὶ τὸν σταυρὸν, θυμιώμενοι ὑπὸ τοῦ διάκονος, καὶ παρακρατούμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ἐξέρχεται ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας. ἰστέον, ὅτι, ἀπὸ μὲν τοῦ ἁγίου Πέ- C τρου ἐξερχομένης τῆς λιτῆς, λέγουσιν οἱ ψάλται τὸ τροπάριον τοῦ μάρτυρος πρὸς τὸ „λαθὼν ἐτέχθης," ὅπερ ἐποίησε Λέων ὁ σοφώτατος καὶ ἀγαθὸς βασιλεὺς, εἰσερχομένης δὲ τῆς λιτῆς

2. ὁ λογοθ. ed. 3. ἀνοταρίου ed. Cf. R. ad p. 24, 23, et 99, 2. 5. τὸ λαυσ. ed. οἱ μαγλ. ed. 16. ὑποδιακόνου et 20. διακόνου ed.

ministros autem triclinii aurei prope horologium adstare. Porro Dominos, ex aeneis portis ad lausiacum egressos, manclavitae et cubicularii omnes excipiunt et comitantur. Intra scyla seu in extrema Iustinianei triclinii parte magistri, proconsules et officiales adsunt, et transeuntes Dominos, procidentes in terram, adorant. Illi autem, ut supra observatum est, ad sancti Petri abeunt, ubi patriarcha sacrarium ingreditur, et post preces solennes peractas psaltae troparium incipiunt. Patriarcha deinde ex sacrario, sanctum evangelium manu tenens, ad portas Imperatorias eiusdem oratorii procedit, subdiacono crucem processionalem praeferente. Domini cereos a praepositis accipiunt, terque genu flexo, ad Deum precantur, tunc evangelium et crucem osculantur, et diacono incensante, Imperator, patriarchae innixus, e templo egreditur. Observandum quoque est, pompa a S. Petri procedente, cantores troparium martyris, quod Leo, sapientissimus et optimus Imperator, composuit, usque ad verba:

Digitized by Google

εἰς τὸ χρυσοτρίκλινον, ἀπάρχονται τὸ τροπάριον τῶν ἐγκαινί-
Ms. 65. a ων, ἤγουν τὸ „δόξα σοι Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἀποστόλων καύχημα." καὶ διερχόμενος, ὅθεν κἀκεῖσε ἀπῄει, διέρχεται διὰ μέσον τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ ἐξέρχεται μετὰ τῆς λιτῆς τὰς ἀνατολικὰς πύλας, καὶ οἱ μὲν μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι ἵστανται ἀντικρὺ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δημητρίου, ἤγουν τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου κατὰ ἀνατολικὰς τοῦ ἡλιακοῦ, οἱ δὲ δεσπόται με-
D τὰ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ προπυλαίῳ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῆς εἰωθυίας ἀκολουθίας τελεσθείσης, ἤγουν τῶν ἐγκαινίων, γίνεται ἡ εἴσοδος. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, οἱ δὲ δεσπόται, διερχόμενοι μέσον τῆς ἐκκλησίας, ἐξέρχονται καὶ ἵστανται ἐν τῷ ἐκεῖσε τετρασέρῳ, ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν. μετὰ δὲ τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν ἐξερχόμενοι τὰς ἀργυρᾶς τοῦ μάκρωνος πύλας, ἀπαλλάσσουσι τὰς τούτων χλαμύδας, καὶ εἰσερχόμενοι καθέζονται ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καθὼς εἴθισται αὐτοῖς, καὶ
Ed. L. 74 μετὰ μικρὸν δίδονται μίνσαι. τῇ αὐτῇ δὲ ἡμέρᾳ συνεστιῶνται τῷ πατριάρχῃ καὶ τοῖς μητροπολίταις καὶ τῇ συγκλήτῳ, οἷς ἂν κελεύσωσιν.

ΚΕΦ. κβ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ὑψώσεως τῶν τιμίων ξύλων.

Προέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου, πατρίκιοί τε καὶ δο-

Latens natus es; ingrediente autem processione triclinium aureum, troparium encaeniorum, scilicet: *Gratia tibi, Christe Deus, apostolorum gloria*, recitare. Imperator inde, quo abierat, digressus, per medium chrysotriclinium pergit et ex orientalibus portis cum processione egreditur, dum interea magistri, proconsules, patricii et officiales e regione templi S. Demetrii seu ad sinistram partem, cubicularii vero ad orientales solarii, Domini cum patriarcha in atrio templi stant, ac solennibus encaeniorum ritibus peractis, introitus fit. Patriarcha sacrarium intrat, Domini per mediam ecclesiam transeuntes, egrediuntur, et in tetrasero, quod ibi est, lectionem evangelii audituri, adstant. Postea per argenteas macronis seu porticus oblongae ianuas progressi, tunicas suas induunt, aureumque triclinium ingressi, pro more consident, et brevi post missa datur. Convivio autem hoc die patriarcham, metropolitas et quoscunque volunt senatores adhibent.

CAP. 22.

Observanda in festo et processione exaltationis venerandae crucis.

Cubicularii, patricii et domestici ceterique proceres omnes in

Digitized by Google

μέστικοι καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες ἄρχοντες ἀπὸ σκαραμαγγίων ἐν τῷ σπαθαρικίῳ ὥραν ἐννάτην ἢ καὶ δεκάτην νυκτός· καὶ B μέλλοντος τοῦ βασιλέως ἐξέρχεσθαι, ἀνοίγεται ἡ πύλη τοῦ σπαθαρικίου, καὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου εἰσελθόντων καὶ τὰ σαγία αὐτῶν φορούντων, προσκυνοῦσι τὸν βασιλέα, ὁ δὲ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐξέρχεται. οἱ δὲ πατρίκιοι ἅμα τῶν δομεστίκων ἐκδέχονται τὸν βασιλέα ἔξω τῆς πύλης τοῦ σπαθαρικίου, ὡσαύτως καὶ οἱ βασιλικοὶ προσκυνήσαντες διέρχονται ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν βασιλικῶν, διέρχεται διὰ τῆς μαγναύρας καὶ τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς διαβατικῶν, καὶ διὰ τῆς ξυλίνης σκάλας ἀνελθὼν, εἰσέρχεται ἐν τοῖς κατηχουμενίοις τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, εἶθ' οὕτως ἅ- Ms. 65. b ψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος, παρακύπτει ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρε- C σιν. ἔπειτα ἀλλάσσουσιν οἱ τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντες, οἱ δὲ κουβικουλάριοι τὰ καμίσια αὐτῶν καὶ μόνον, οἱ δὲ πατρίκιοι χλανίδια λιτὰ, εἶτα κελεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ προσκαλεῖται ὁ πατριάρχης, καὶ ὀλίγον μετὰ τοῦ βασιλέως καθεσθεὶς ἐξέρχεται, καὶ ἄπεισιν ἐν τῷ μικρῷ σεκρέτῳ, ἔνθα πρόκεινται τὰ τίμια ξύλα, ἐκδεχόμενος τὸν βασιλέα. ἀρχομένης δὲ τῆς ἐκκλησίας τὸ „δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ," ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου εἰς προσκύνησιν τῶν τιμίων ξύλων, καὶ προσκυνήσας τὰ τίμια ξύλα, ἐξέρχεται ἐν τῷ μεγάλῳ σεκρέτῳ, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ πατριάρχης κηρίον λιτανίκιον ἄνευ φιαλίου. ἐν δὲ D

25. λιτανίκην cod.

scaramangiis ad spatharicium hora nona seu decima noctis abeunt, cuius porta, dum Imperator processurus est, aperitur, et praefecti cubiculo, sua saga gestantes, intrant, Imperatorem adoraturi, qui, ipsis comitantibus, progreditur. Tunc patricii cum domesticis extra spatharicii portam eum excipiunt, ministri, adoratione facta, ipsum praecedunt, et sic a cubiculariis et ministris suis stipatus, per magnauram et superiores eius porticus transit, perque scalam ligneam ad magnae ecclesiae catechumena descendit, ubi, cereis accensis et precatus, in dextro latere adsidet. Deinde cubiculo praefecti et ceteri cubicularii tantum camisia sua, patricii tunicas processionales mutant, patriarcha a praeposito, mandato ab Imperatore dato, arcessitur, et postquam paululum cum Imperatore consedit, ad parvum secretum, ubi venerandum lignum repositum est, Imperatorem excepturus, discedit. Postquam autem concio populi: *Gloria in excelsis Deo*, incepit, Imperator a cubiculo stipatus, ad venerandorum lignorum adorationem abit, qua peracta, patriarcha cereum processionalem sine phiala ipsi tradit. In eodem secreto patricii cum se-

Digitized by Google

τῷ αὐτῷ σεκρέτῳ δέχονται τὸν βασιλέα οἱ πατρίκιοι ἅμα τῇ
συγκλήτῳ, βαστάζοντες κηρία ἄνευ φιαλίων, οὐ πίπτουσι δέ·
εἶτα ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου καὶ
πατρικίων καὶ πάσης τῆς συγκλήτου, ὀψικεύων τὰ τίμια ξύ-
λα, κατέρχεται διὰ τοῦ μεγάλου κοχλιοῦ, καὶ ἐκκλίνας τὸ
εὐώνυμον μέρος, διέρχεται διὰ τοῦ διδασκαλείου, ἔνθα ἐπι-
γέγραπται τὰ πασχάλια, καὶ τὰ βάθρα κατελθὼν, εἰσέρχεται
διὰ τῆς μεγάλης πύλης τοῦ νάρθηκος, καὶ τὰς βασιλικὰς πύ-
λας καταλαβὼν, ἵσταται, ἐπιδοὺς τῷ πραιποσίτῳ κηρίον, ὅ-
Ed. L. 75 περ κατέχει, καὶ ἕτερα παρ' αὐτοῦ λαβὼν καὶ εὐξάμενος,
ἐπιδίδωσιν αὐτὰ τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ τῆς
καταστάσεως. ἔπειτα λαμβάνει τὸ λιτανίκιον αὐτοῦ πάλιν
παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ προσκυνήσας τὸ ἄχραντον εὐαγγέ-
λιον, διέρχεται μετὰ τοῦ πατριάρχου μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ ἐν
τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ ἄμβωνος εἰσέρχεται διὰ τῆς σωλέας,
τῶν πατρικίων ἑστώτων εἰς τὴν σωλέαν, καὶ βασταζόντων τὰ
αὐτῶν κηρία. (Β.) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυ-
ρῶν ἑστὼς, ἐπιδίδωσι τῷ πραιποσίτῳ τὸ ἴδιον κηρίον, καὶ
Ms. 66. a ἕτερα παρ' αὐτοῦ λαβὼν καὶ εὐξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτὰ αὐ-
τῷ, καὶ εἰς τὸ θυσιαστήριον εἰσελθὼν, καὶ τὰ τίμια ξύλα
B προσκυνήσας, ἐξέρχεται, εἶθ' οὕτως ὑποστρέψας διὰ τῆς σω-
λέας, ἀνέρχεται τρίτον βάθρον τοῦ ἄμβωνος ἢ καὶ τέταρτον,
καὶ ἵσταται ἐκεῖσε, κρατῶν τὸ κηρίον· οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου
ἄρχοντες ἵστανται ἐν τῇ σωλέᾳ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, οἱ δὲ

natu, cereos sine phialis gestantes, Imperatorem, non prona tamen in terra facie, excipiunt. Is deinde cum praefectis cubiculi, patriciis et universo senatu veneranda ligna sequens, per magnam cochleam descendit, et ad sinistram inclinans, per didascalium, ubi cycli paschales scribuntur, digreditur, et postquam per scalam descendit, magnam narthecis portam ingreditur, cum vero ad Imperatorias portas pervenit, subsistit, cereum, quem tenuerat, praeposito reddens, aliosque ab eo accipit, et precatus eos praeposito, hic cerimoniario rursus tradit. Deinde iterum processionalem suum a praeposito sumit, et sacro evangelio adorato, cum patriarcha per medium templum abit dextramque ambonis partem per soleam ingreditur, patriciis interim in solea stantibus suosque cereos gestantibus. (II.) Imperator autem ad sacras ianuas constitutus, cereum suum praeposito tradit aliosque ab eo sumit, et post preces ipsi reddit; sacrarium ingressus, veneranda ligna adorat, deinde per soleam reversus, gradum tertium aut quartum quoque ambonis adscendit, et ibi, cereum tenens, subsistit: cubiculo praefecti in solea coram Imperatore, eunuchi protospatharii in sinistro ambonis latere

Digitized by Google

εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ἐξ εὐωνύμου τοῦ ἄμβωνος εἰς τὸ σκάμνον, οἱ δὲ τοῦ μαγλαβίου ὀπίσω τῶν εὐνούχων πρωτοσπαθαρίων, ἴσον τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ἄμβωνος, διὰ τὸ μὴ διοδεύειν τινὰ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. τοῦ δὲ πατριάρχου ἀνελθόντος μετὰ τῶν τιμίων ξύλων εἰς τὸν ἄμβωνα, ἐπιδίδωσιν ὁ βασιλεὺς τὸ λιτανίκιον αὐτοῦ κηρίον τῷ πραιποσίτῳ, καὶ λαβὼν ἕτερα τῆς προσευχῆς, ἵσταται μετ' αὐτῶν, ἕως ἂν ὑψώσῃ ἐν τοῖς τέσσαρσι μέρεσι τοῦ ἄμβωνος. εἶτα C
ἐπιδοὺς ὁ βασιλεὺς τοὺς κηροὺς τῷ πραιποσίτῳ, κατέρχονται ἀμφότεροι διὰ τῆς σωλέας, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ θυσιαστήριον, προτιθεμένων τῶν τιμίων ξύλων, καὶ τοῦ βασιλέως εὐξαμένου καὶ προσκυνήσαντος τὰ τίμια ξύλα, ἐξέρχεται διὰ τοῦ πλαγίου τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ διασώζει αὐτὸν ὁ πατριάρχης μέχρι τοῦ ἁγίου φρέατος. κἀκεῖσε ἀλλήλους ἀσπασάμενοι, ὁ μὲν βασιλεὺς μετὰ τῆς προελεύσεως εἰσέρχεται διὰ τῆς μικρᾶς πύλης τῆς χαλκῆς, ἐν ᾗ ἵσταται μέρος τῶν Πρασίνων καὶ κατασφραγίζει τὸν βασιλέα, ἕως ἂν διέλθῃ, καὶ οὐδὲν ἕτερον ποιεῖ. τοῦ δὲ βασιλέως εἰσελθόντος εἰς τὴν χαλκῆν, δέχεται αὐτὸν μέρος D
τῶν Βενέτων ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ τρικλίνου, καὶ κατασφραγίζει τὸν βασιλέα, ὃν τρόπον καὶ οἱ Πράσινοι· τὰς δὲ σχολὰς καὶ τὰ ἐκσκούβιτα διελθὼν, ἀπέρχεται διὰ τοῦ κονσιστωρίου, καὶ μένει ἡ σύγκλητος ἐκεῖσε, ὑπερευχομένη τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," διελθόντα δὲ τὸν ὀνόποδα, δέχεται αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ τῶν σι-

19. δὲ om. ed.

in scamno, manclavitae pone eos in sinistra parte ambonis subsistunt, quoniam nemo coram Imperatore prodire potest. Patriarcha cum venerandis lignis ambonem ingresso, Imperator cereum suum processionalem praeposito tradit, et aliis supplicationis acceptis, cum ipsis subsistit, donec exaltatio crucis in quatuor ambonis lateribus facta est. Postea cereis praeposito redditis, ambo, Imperator et patriarcha, per soleam digressi, sacrarium intrant, venerandis lignis ibi expositis, et postquam precatus Imperator est lignumque venerandum adoravit, per sacrarii obliquitatem egreditur, eumque patriarcha usque ad sacrum fontem ducit. Ubi postquam se invicem osculati sunt, Imperator cum processione per parvam portam chalceam, ubi factio Prasina, Imperatorem usque dum transiit signans, nec quicquam praeterea faciens, adest, ingreditur. Ingressum in chalcen Venetorum factio in dextro triclinii latere excipit, eodemque, quo Prasini modo signat. Per scholas deinde et excubias digressus, per consistorium abit, ubi senatus adstat, Imperatori: *In multa bonaque*

Digitized by Google

λεντιαρίων, καὶ αὐτοὶ ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα, οἱ δὲ πατρίκιοι εἰς τὸ στενὸν καὶ αὐτοὶ ὁμοίως ποιοῦσι. καὶ διελθὼν διὰ τοῦ αὐγουστέως εἰσέρχεται εἰς τὸ παλάτιον, καὶ εὐθέως
Ms. 66. b ἀπαλλάσσουσιν οἱ ἄρχοντες πάντες, καὶ μένουσιν ἀπὸ σκαρα-
Ed. L. 76 μαγγίων. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προέλευσις οὐκ εἰσέρχεται.

ΚΕΦ. κγ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν κατὰ σάρκα γεννήσεως.

Προέρχονται ἅπαντες ἠλλαγμένοι ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τῆς ἀψίδος, φοροῦντες οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ τὰ πρῶτα ὀφφίκια κατέχοντες χλανίδια, οἱ μὲν τύρεα καὶ Bμηλινοκάθρυπτα, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου τύρεα, οἱ δὲ ταῶνας κογχευτούς, ἕτεροι δὲ μαρζαύλια· καθυπουργοῦσι δὲ οἱ αὐτοὶ μετὰ τῶν αὐτῶν χλανιδίων μέχρι τῆς πρὸ μιᾶς ἡμερῶν παραμονῆς τῶν φώτων. τοῦ δὲ παλατίου ἀνοίξαντος, οἵ τε πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου εἰσέρχονται εἰς τὸ ἡμικύκλιον τῆς ἀψίδος, ὡσαύτως καὶ οἱ ἐξ ἔθους εἰσερχόμενοι, καὶ πάντων ἐν τῷ παλατίῳ εἰσελθόντων, οἱ μὲν πατρίκιοι ἅμα τῶν στρατηγῶν τε καὶ δομεστίκων δέχονται τὸν βασιλέα ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τῆς ἀψίδος, ἤγουν τοῦ τρικόγχου· οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες εἰσερχόμενοι διὰ τῶν

4. πάντες om. ed. 5. δὲ om. cod.

tempora, acclamans: per onopodem transeuntem cerimoniarius cum silentiariis, fausta precaturis, excipit, quod idem patricii in steno faciunt. Postremo per augusteum palatium ingreditur, ubi omnes proceres mutatorias deponunt, et in scaramangiis manent. Processio autem nulla eo die ad palatium instituitur.

CAP. 23.

Observanda in festo die et processione sacrae Christi, Dei [nostri,] nativitatis secundum carnem.

Procedunt omnes in mutatoriis ad hemicyclum apsidis, patricii, cubicularii et supremis muneribus praefecti, tunicas, tyrias illi quidem et laneas, cubicularii tyrias, hi pavonibus conchisque pictas, alii marzaulia gestantes: ministrant vero suis in tunicis ad eum diem, qui vigiliam festi luminum praecedit. Palatio aperto, patricii, strategi et cubicularii cum ceteris, qui ingredi solent, hemicyclum apsidis ingrediuntur, quo facto, patricii cum strategis et domesticis Impe-

Digitized by Google

διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ΄. κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν
ὁ βασιλεὺς διέρχεται διὰ τῆς δάφνης εἰς τὴν ἁγίαν τριάδα,
κἀκεῖσε κηροὺς ἅψας, ἐξέρχεται διὰ τῆς πλαγίας τοῦ βήμα- C
τος καὶ εἰσέρχεται, ἔνθα τὰ λείψανα τῶν ἁγίων ἀπόκεινται,
ἅπτων ἐκεῖσε κηρούς, ὡσαύτως ἅπτει κηροὺς καὶ εἰς τὸν βα-
πτιστῆρα ἔξω εἰς τοὺς σταυρούς. διοδεύων δὲ διὰ τοῦ αὐ-
γουστέως, εἰσέρχεται εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον, ἅψας δὲ κἀ-
κεῖσε κηροὺς καὶ εὐξάμενος, ἐξέρχεται, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ
κοιτῶνι αὐτοῦ, ἐκδεχόμενος τὸν καιρόν. τοῦ δὲ τῆς καταστά-
σεως εἰσελθόντος καὶ ἐνέγκαντος ἀπόκρισιν τῷ πραιποσίτῳ,
ὅτι ἤγγικεν ἡ ὥρα, εἰσέρχεται ὁ πραιπόσιτος, καὶ λέγει τῷ
βασιλεῖ, καὶ ἐξέρχεται ἀπὸ κοιτῶνος αὐτοῦ, καὶ τὴν χλανίδα
αὐτοῦ περιβαλλόμενος διὰ τῶν βεστητόρων, καὶ ἐξελθόντων
αὐτῶν, στέφεται ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου καὶ ἐξέρχεται διὰ τοῦ D
αὐγουστέως εἰς τὸ στενόν, ἑστώτων πρωτοσπαθαρίων βαρβά-
των ἔξω τῆς πύλης ἐξ εὐωνύμων εἰς τὸ βῆλον, καὶ τοῦ βασι- Ms. 67. a
λέως ἐκεῖσε μετὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου στάντος,
νεύει τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος δίδωσι νεῦμα τῷ ὀστια-
ρίῳ εἰς τὸ βῆλον κάτω, καὶ εἰσέρχονται οἱ πατρίκιοι εἰς τὸ στε-
νὸν μετὰ τῶν στρατηγῶν, καὶ προσκυνοῦσι τὸν βασιλέα, καὶ
λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, λέγει „κελεύ-
σατε." (B.) Εἶθ' οὕτως δηριγεύεται ὁ βασιλεὺς ὑπό τε τοῦ
κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, ὡσαύτως καὶ οἱ
βεστήτορες, βαστάζοντες τὸν σταυρόν, διέρχονται ἐνώπιον Ed. L. 77

7. εἰς τὸ ἅγιον ed.

ratorem in hemicyclo apsidis seu triconcho excipiunt. Cubicularii omnes per porticus quadraginta Sanctorum intrant, unde ab iis stipatus Imperator per daphnem ad S. Trinitatis abit, ubi cum cereis ardentibus per obliquitatem bematis exit, et locum, ubi Sanctorum reliquiae repositae sunt, petit et ibi, aeque ac in exteriori parte baptisterii, in crucibus cereos accendit. Digressus deinde per augusteum ad S. Stephani abit, ubi cum cereis accensis precatus, cubiculum suum, tempus exspectaturus, intrat. Magister cerimoniarum venit, et horam imminere praeposito, is Imperatori indicat, qui e suo cubiculo egreditur, tunica sua a vestitoribus indutus, iisque egressis, a praeposito coronatur, perque augusteum ad stenum abit, protospathariis barbatis extra portam in latere sinistro intra velum stantibus, ubi Imperator cum praefectis cubiculo constitutus, praeposito, praepositus ostiario signum in velo inferiori dat, tunc patricii stenum cum strategis intrant, et Imperatorem adorant: praepositus, accepto ab eo signo, dicit: *Iubete.* (II). Sic Imperator a cubiculo, patriciis et strategis stipatur, vestitores crucem praeferentes, coram patriciis et senatu in tota processione transeunt. Imperatorem per pul-

τῶν πατρικίων καὶ τῆς συγκλήτου δι' ὅλης τῆς προελεύσεως· τοῦ δὲ βασιλέως ἐξελθόντος τὴν τοῦ πουλπίτου πύλην, ἤγουν εἰς τὸν ὀνόποδα, καὶ στάντος αὐτοῦ ἐκεῖσε, αὖθις πεσόντες οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ λοιποὶ, ἱσταμένου τοῦ τῆς καταστάσεως ἔμπροσθεν, λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε", καὶ κατέρχονται πάντες εἰς τὸ κονσιστώριον, καὶ στάντος τοῦ βασιλέως ὑποκάτω τοῦ καμελαυκίου εἰς τὸν πορφυροῦν λίθον, προσκυνοῦσι πάντες οἱ προειρημένοι μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἑστῶτος καὶ σιλεντιαρίου ἔμπροσθεν τῆς πύλης. εἶτα
B νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ σιλεντιαρίῳ, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε". τὸ δὲ βασιλικὸν ἅρμα βαστάζοντες σπαθάριοι βασιλικοὶ διοδεύουσιν ὄπισθεν τῶν βαρβάτων πρωτοσπαθαρίων ἐν ἑκάστῃ προελεύσει οὕτως, καὶ διέρχονται ἅπαντες διὰ τῶν ἐκσκουβίτων. ἔμπροσθεν δὲ τῶν τριῶν πυλῶν τοῦ κονσιστωρίου ἀντικρὺ ἵσταται ὁ κλῆρος τοῦ κυρίου, βαστάζων σταυρὸν καὶ θυμιατὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν σταυρὸν ὁ βασιλεὺς, ὡς εἴθισται αὐτῷ κατὰ προέλευσιν ποιεῖν, διέρχεται διὰ τῶν ἐκσκουβίτων, ὀψικευόμενος ὑπό τε τῆς συγκλήτου καὶ τῶν σκευῶν κατὰ τάξιν ἔμπροσθεν τοῦ μεγάλου σταυροῦ ἔνθεν κἀκεῖσε. τοῦ δὲ βασιλέως μέλλοντος τὴν μεγάλην πύλην τῶν ἐκσκουβίτων διελθεῖν, εἰ μέν εἰσι
C σκρίβωνες μέλλοντες προβληθῆναι τῇ τάξει ταύτῃ, στάντος τοῦ βασιλέως μέσον τῆς πύλης, εἰσάγει ὁ δομέστικος τῶν ἐκσ-

23. προβληθῆναι, τῇ τάξει ταύτῃ στάντ. ed.

piti portam seu ad onopodium progressum et ibi stantem, rursus patricii ceterique prono in terram vultu adorant, adest quoque cerimoniarius, cui praepositus, accepto ab Imperatore signo, annuit, dicens: *Iubete*, et omnes ad consistorium abeunt, et Imperatorem, sub camelaucio in porphyretico lapide constitutum, una cum senatu universo adorant, silentiario quoque ante portam stante. Deinde rursus Imperator praeposito, praepositus silentiario signum dat, qui dicit: *Iubete*. Imperatoria vero arma gestantes spatharii post barbatos protospatharios sic in unaquaque processione prodeunt, perque excubias omnes procedunt. Ante tres consistorii portas clerus Domini cum cruce et suffimentis stat, Imperator, ut in solennibus pompis ipsi mos est, cruce adorata, a senatu et ministris secundum ordinem ac receptum morem utrinque stipatus, ante magnam crucem transit. Dum vero ad magnam excubitorum portam digressurus est, si quis scribo promovendus est, cum, Imperatore in medio portae constituto, domesticus excubitorum et cerimoniarum magister, scribonem comitantes, adducunt. Cui Imperator acceptam a praeposito virgam tradit, is eam tenens abit, et in ordine suo stat. Deinde

Digitized by Google

κουβίτων καὶ ὁ τῆς καταστάσεως, κρατοῦντες τὸν σκρίβωνα.
καὶ λαβὼν ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου τὸ βεργίον, ἐπι- Ms. 67. b
δίδωσι τῷ σκρίβωνι· εἶτα λαβὼν τὸ βεργίον, ἀπέρχεται καὶ
ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ. καὶ κατελθὼν τὸ μέγα πούλπι-
τον ὁ βασιλεὺς καὶ εἰς τὰς σχολὰς εἰσελθὼν ἔνδον τῆς πύλης
εἰς τὸ στρόγγυλον, ἔνθα ὁ σταυρὸς ἵσταται καὶ οἱ τοῦ λο-
γοθεσίου, ἅπτει κἀκεῖσε κηρούς, καὶ στὰς ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ
στρογγύλου, εἰ μὲν εἰσι κόμητες οἱ μέλλοντες προβληθῆναι,
προβάλλονται οὕτως. (Γ.) Κρατοῦσιν ὅ,τε δομέστικος τῶν D
σχολῶν καὶ ὁ τῆς καταστάσεως τὸν μέλλοντα προβληθῆναι
κόμητα, καὶ ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα· ὁ δὲ βασιλεὺς
λαβὼν παρὰ τοῦ πραιποσίτου ὠρατίωνα, ἐπιδίδωσιν αὐτῷ,
ἀπέρχεται καὶ ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ· ὁμοίως δὲ ἐὰν
εἰσι καὶ δομέστικοι ἢ καὶ προτίκτωρες μέλλοντες προβληθῆναι,
κρατούμενοι ὑπό τε τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ τοῦ τῆς
καταστάσεως, ἄγονται πρὸς τὸν βασιλέα, ὁ δὲ βασιλεὺς λα-
βὼν παρὰ τοῦ κανικλείου τὰ χαρτία, οἷα τῶν ὑπάτων, ἐπι- Ed. L. 78
δίδωσι τοῖς προβαλλομένοις, καὶ ἀπελθόντες ἵστανται ἐν τῇ
τάξει αὐτῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς διέρχεται διὰ τῶν σχολῶν, καὶ
ἐν τῇ πέμπτῃ σχολῇ ἐλθὼν, ἅπτει ἐκεῖσε εἰς τὸν σταυρὸν κη-
ρούς, καὶ στάντος αὐτοῦ ἐν τῇ τῆς πέμπτης σχολῆς πύλῃ,
δέχεται αὐτὸν ὁ περατικὸς δῆμος τῶν σχολῶν καὶ ἐπιδίδωσι
τῷ βασιλεῖ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν λιβελλάριον, ὁ δὲ βασι-

17. τὰ om. ed. 19. ἑαυτῶν ed. 22. Post δῆμος R. excidisse putat τῶν Βενέτων μετὰ καὶ τοῦ δομεστίκου.

Imperator e magno pulpito descendens, scholas ingreditur, in porta et strongylo, ubi crux et logothetae stant; ibi quoque cereos accendit, stansque in strongyli camera, si qui comites adsunt, qui promoveri volunt, eis his cerimoniis novam dignitatem impertire solet. (III.) Domesticus scholarum et cerimoniarius comitem promovendum suscipiunt et ad Imperatorem ducunt: qui acceptam a praeposito orationem ei tradit, tunc abit et locum suum occupat. Similiter si domestici aut protectores promovendi sunt, a domestico scholarum et cerimoniario stipati, ad Imperatorem ducuntur, qui allatas a caniclei praefecto chartas, iis, quas consules accipiunt, similes, candidatis tradit, ipsi abeuntes in suo ordine consistunt. Imperator per scholas digressus, postquam quintam intravit, cereos ibi in cruce accendit, stantemque in porta scholae quintae transitoria scholarum factio excipit, earumque domesticus libellum Imperatori, is praeposito, praepositus cubiculario tradit, et domestico ac cerimoniario in loco suo constituto, et factione Imperatori acclaman-

λεὺς δίδωσι τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος κουβικουλαρίῳ, καὶ τοῦ δομεστίκου καὶ τοῦ τῆς καταστάσεως στάντων ἐν τῷ τόπῳ αὐτῶν, εὐφημοῦντος καὶ τοῦ δήμου τὸν βασιλέα, ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν κατασφραγίζει μετὰ τῆς χροακῆς B αὐτοῦ, ἧς φορεῖ χλανίδος. καὶ τοῦ δήμου ἐκτελέσαντος τὰς ἐξ ἔθους εὐφημίας, διέρχεται διὰ τῶν σχολῶν καὶ ἐξέρχεται τὴν μεγάλην πύλην τῆς χαλκῆς, εἶτα διοδεύων διὰ τῆς μέσης, εἰσέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστίωνος. αἱ δὲ λοιπαὶ δοχαὶ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων καὶ δήμου τῶν Βενέτων καὶ αὐτοὶ εὐφημοῦσι, καὶ ἐπιδιδόντες τὰ λιβελλάρια, ποιοῦντες καὶ σταυρία, ὁ δημοκράτης τῶν Πρασίνων καὶ οἱ δύο δήμαρχοι τῶν μερῶν ἐκτελοῦσιν ἅπαντα ἀκολούθως, ὃν τρόπον Ms. 68. a καὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν ἐξετέλεσε. (Δ.) Καὶ εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως πρὸ τοῦ νάρθηκος ἔνδον τοῦ βήλου, λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασι- C λέως, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ νάρθηκι, καὶ δέχεται αὐτὸν ὁ πατριάρχης, εἶτα προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, κρατήσαντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, διέρχονται μέχρι τῶν βασιλικῶν πυλῶν, κἀκεῖσε στὰς ὁ βασιλεὺς ἅπτει κηρούς, καὶ τοῦ πατριάρχου ἐκτελέσαντος τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τῆς θείας λειτουργίας, ἐπιδίδωσι ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ τοὺς κηρούς, καὶ ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως. καὶ ἀσπασάμενος ὁ βασιλεὺς τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, εἰσέρχεται μέσον διὰ τοῦ ναοῦ, καὶ διὰ τῆς πλαγίας τοῦ ἄμβωνος καὶ τῆς σωλαίας διελθών, ἵσταται ἐνώπιον τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ λαβὼν κηρία ἀπὸ τοῦ πραιποσίτου καὶ εὐξάμενος, ἐπιδί-

te, domesticus scholarum tunica sua variegata, quam gerit, crucis signum facit. Postquam factio solennes acclamationes peregit, per scholas transit, digressus per scholas, e magna porta chalces procedit, perque mediam transiens, augusteum intrat. At reliquae partes transitorii Prasinorum ac Venetorum populi et ipsae acclamant, libellisque traditis, dum signum crucis faciunt, princeps Prasinorum cum factionum tribunis omnia eo ordine, quem domesticus scholarum servavit, peragit. (IV.) Imperatore ante narthecem intra velum ingresso, praepositus coronam a capite Imperatoris demit, qui narthecem intrat et a patriarcha excipitur, ubi, postquam se invicem adorarunt osculatique sunt, manibus iunctis ad Imperatorias portas discedunt, ubi Imperator stans, cereos accendit, et precibus introitus divinae liturgiae peractis, eos praeposito, is cerimoniario tradit. At postquam Imperator sanctum evangelium osculatus est, per medium templum et obliquitatem ambonis soleamque digressus, cereos a praeposito sumit, eosque precatus iterum praeposito reddit,

Digitized by Google

δῶσιν αὐτὰ πάλιν τῷ πραιποσίτῳ καὶ εἰσέρχεται ἔνδον εἰς D τὸ θυσιαστήριον, καὶ ὑφαπλοῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ δύο εἰλιτὰ, ἀσπαζόμενος δύο ἱερὰ ποτήρια [καὶ δύο ἱεροὺς δίσκους καὶ τὰ σπάργανα τοῦ Κυρίου, εἶτα λαβὼν ἀπὸ τοῦ πραιποσίτου ἀποκόμβιον ὁ βασιλεὺς, τίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ καὶ ἐξέρχεται διὰ τῆς πλαγίας τοῦ βήματος, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ μητατώριον, ἅπτων κἀκεῖσε κηρούς. τελουμένης δὲ τῆς θείας λειτουργίας, ἡνίκα μέλλουσι τὰ ἅγια διέρχεσθαι, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν πατρικίων καὶ λοιπῶν ἀρχόντων, καὶ κατέρχεται διὰ τῆς πλαγίας τοῦ ναοῦ, καὶ ἀπέρχεται, ἔνθα ἵσταται τὸ κηρίον, ὅπερ μέλλει βαστάξαι, καὶ πλησιάσαντος τοῦ βασιλέως εἰς τὸν τόπον, ἐν Ed. L. 79 ᾧ ἵσταται τὸ κηρίον αὐτοῦ, ἵσταται ἡ σύγκλητος ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ διέρχεται μέσον αὐτῶν. καὶ πλησιάσαντος τῇ λαμπάδι αὐτοῦ, ἤγουν τῷ κηρίῳ, λαμβάνει αὐτὸ ὁ πραιπόσιτος καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, καὶ λαβὼν αὐτὸ, αὖθις ὑποστρέφει, δψικευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, καὶ διέρχεται ὄπισθεν αὐτῶν, δψικεύων τὰ ἅγια, καὶ διέρχεται διὰ τῆς σωλαίας, καὶ τῶν ἁγίων θυρῶν πλησίον γενόμενος, ἐπιδίδωσι τὸ κηρίον τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τίθησιν αὐτὸ ἐπάνω τῆς σωλαίας, πλησίον τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ πλησίον αὐτοῦ ἑστὼς ὁ βασιλεὺς, ἐκδέχεται ἐκεῖ- Ms. 68. b σε, ἕως ἂν διέλθωσι τὰ ἅγια, καὶ προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης. (E.) Ἀπέρ- B

3. τὰ δύο ἱερὰ ποτ. καὶ τοὺς δύο coni. R. 12. βαστάσαι ed. 20. τῷ κηρίω cod.

deinde sacrarium intrat, ibique duo instrata sacro altari imponit, duosque sacros calices totidemque discos et fascias Domini osculatus, acceptum a praeposito apocombium in sacra mensa reponit, perque latus bematis metatorium petit, ubi etiam cereos accendit. Finito sancto officio, dum sacra transitura sunt, egreditur, a patriciis ceterisque praefectis stipatus, perque latus templi eo, ubi cereus, quem gestaturus est, stat, abit, et cum ad eum locum pervenit, senatores utrinque subsistunt, per quos medios transit. Appropinquanti Imperatori lampadem seu cereum suum praepositus tradit, quo accepto, iterum revertitur, a praefectis stipatus, post quos, sacra comitans, procedit, perque soleam digressus et prope sacras ianuas constitutus, praeposito cereum tradit, qui eum supra soleam prope sacras ianuas reponit, Imperator vero, prope eum constitutus, exspectat, dum sacra procedent, seque invicem Imperator et patriarcha adorant. (V.) Ille rursus ad metatorium abit, et cum solennia oscula impertienda sunt, rursus abit, et patriarcham, metro-

Digitized by Google

χεται πάλιν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ μητατώριον, ἡνίκα δὲ ἐγγίσει ὁ ἀσπασμὸς, ἐξέρχεται πάλιν, καὶ ἀπελθὼν ἀσπάζεται τὸν πατριάρχην, μητροπολίτας τε καὶ ἐπισκόπους, ἄρχοντάς τε τῆς ἐκκλησίας καὶ κληρικοὺς τοὺς ἐξ ἔθους ἀσπαζομένους τὸν βασιλέα, ὁμοίως καὶ τρία φωτίσματα, καὶ στάντος τοῦ βασιλέως ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ εἴθισται αὐτὸν πάντοτε διδόναι τὴν ἀγάπην τοῖς ἄρχουσιν, εἰσέρχονται οἱ πατρίκιοι, στρατηγοί τε καὶ δομέστικοι καὶ οἱ τὰ πρῶτα ὀφφίκια κατέχοντες, οἱ δήμαρχοι καὶ ὁ τῆς καταστάσεως, ἅπαντες δὲ οὗτοι κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν τάξεις προσκυνοῦντες, ἀσπάζονται καὶ ἵσταν-
C ται εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν τάξεις τε καὶ στάσεις ἔνθεν κἀκεῖσε, καὶ μετὰ τὸ ἀσπάσασθαι τὸν βασιλέα πάντας τοὺς προῤῥηθέντας προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης. πάλιν ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ μητατώριον, καὶ τῆς θείας κοινωνίας καταλαβούσης, ὁ τῆς καταστάσεως δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ὁ πραιπόσιτος τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐξέρχεται δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων, καὶ πλησίον τοῦ πατριάρχου γενόμενος πρὸς τὸ κοινωνῆσαι τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, κρατοῦσι δύο ὀστιάριοι δουμνικάλιον ἡπλωμένον, καὶ δεξάμενος τὸ τίμιον δῶρον ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ, ἀσπάζεται τὸν πατριάρχην, καὶ τὸ πούλπιτον κατελθὼν καὶ σφραγίσας
D ἐκ τρίτου, κοινωνεῖ τὸ ἅγιον δῶρον. εἶθ' οὕτως ἀνέρχεται τὸ αὐτὸ πούλπιτον, καὶ ὑφαπλοῦσιν οἱ ὀστιάριοι τὸ δουμνικάλιον ὑποκάτω, καὶ λαβὼν τὸ νᾶμα παρὰ τοῦ πατριάρχου,

21. ἀσπάζεται — κατελθὼν om. ed. 25. τὸ νᾶμα cod., τὸν ἅμα ed.

politas, episcopos, praefectos ecclesiae et clericos, qui pro more osculum ab Imperatore accipiunt, aeque ac tria baptisteria, osculatur, et eo loco, ubi agapen proceribus distribuere solet, constitutus, patricii, strategi et domestici primisque officiis admoti, tribuni factionum et cerimoniarius, omnes ordine suo, adorant, eum osculantur suoque in loco et statione ab utroque latere adstant, et postquam dicti omnes Imperatorem osculati sunt, ipse et patriarcha se invicem adorant et osculantur. Deinde Imperator rursus ad metatorium abit, et divina communione appropinquante, cerimoniarius praepositum, praepositus Imperatorem admonet, qui a dictis stipatus et prope patriarcham constitutus, ut sacri corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi particeps fiat, duo ostiarii dominicale evolutum tenent, ipse manibus suis venerandum donum accipiens, osculatur patriarcham, et a pulpito descendens idque ter cruce signans, communicat. Sic ad idem pulpitum adscendit, ostiarii dominicale revolvunt, et sacro vino a patriarcha accepto, abit, et postquam precatus est, se invicem ad-

Digitized by Google

κατέρχεται, καὶ εὐξάμενος προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους, εἶτα ὑποστρέψας εἰσέρχεται εἰς τὸ μητατώριον καὶ κραματίζει μετὰ τῶν πατρικίων καὶ λοιπῶν ἀρχόντων, οὓς ἂν κελεύσῃ. εἶτα περιβάλλεται διὰ τῶν βεστητόρων τὴν χλανίδα αὐτοῦ, καὶ κελεύει τῷ πραιποσίτῳ προσκαλέσασθαι τὸν πατρι- [Ms. 69. a] άρχην, καὶ διέρχεται μετὰ τοῦ βασιλέως ἕως τοῦ ἁγίου φρέατος, κἀκεῖσε στάντος τοῦ βασιλέως, κράζει ὁ ἄργυρος τοὺς εἰωθότας λαμβάνειν τὰ χρυσᾶ βαλαντίδια. ὁ οὖν πραιπόσι- [Ed. L. 80] τος, λαμβάνων ἐκ τοῦ ἀργύρου τὰ βαλαντίδια, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς δίδωσιν, οὓς κράζει ὁ ἄργυρος, καὶ εἰσελθὼν ἔνδον τοῦ βήλου μετὰ τῶν τοῦ κουβουκλείου ἀρχόντων, ἐπιδίδωσι ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα τῷ πατριάρχῃ, κἀκεῖνος στέφει τὸν βασιλέα, καὶ εἶθ' οὕτως ἐπιδίδωσιν ὁ πατριάρχης εὐλογίας τῷ βασιλεῖ, εἶτα λαβὼν ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀποκόμβιον, ἀντιδίδωσι τῷ πατριάρχῃ, ὁ δὲ πατριάρχης ἀντιδίδωσι τῷ βασιλεῖ ἀλειπτά. (ϛ.) Καὶ ἀλλήλους ἀσπασάμενοι, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἵσταται ἔξω τῆς πύλης τοῦ ἁγίου φρέατος τῆς ἐξαγούσης εἰς τὸν ἔμβολον, κἀκεῖσε δέχεται αὐτὸν τὸ μέρος τῶν Βενέτων, φο- [B] ροῦντος τοῦ δημάρχου χλανίδα Βένετον, καὶ ἀκτολογοῦσιν, ὡς εἴθισται αὐτοῖς, εὐφημοῦντες τὸν βασιλέα, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ περατικοῦ δήμου δημοκράται καὶ ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων τοῦτο ἐκτελοῦσι κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν. καὶ αὖθις διέρχεται διά τε τῶν σχολῶν καὶ τῶν ἐξσκουβίτων, κά-

24. τε om. ed.

orant. Deinde reversus, metatorium intrat et ibi cum patriciis et reliquis ministris, quos iussit, convivium celebrat. Postea tunica sua a vestitoribus indutus, praepositum, ut patriarcham advocet, iubet, isque cum patriarcha ad sanctum puteum abit, ubi Imperatore constituto, argentarius eos, qui auro plenas crumenas accipere solent, indicat. Quas ex argentarii manu acceptas, praepositus Imperatori, is quos argentarius recitat, tradit, et cum intra velum cum praefectis cubiculo ingressus est, praepositus coronam patriarchae tradit, qui eam Imperatori imponit, postea ipsi panem benedictum offert, pro quo apocombium, a praeposito sumptum, patriarchae donat, hic ipsi suffimenta dat. (VI.) Post mutua oscula Imperator egressus, extra portam sacri putei, quae ad porticum ducit, subsistit et ibi eum factio Veneta, cuius tribunus chlamydem Venetam gestat, excipit, et pro more acta celebrat et acclamat, quod etiam transitoriae factionis principes et Prasinorum tribunus secundum ordinem suum faciunt. Imperatore rursus per scholas et excubias digrediente, senatus ibi in consistorio adest, dicens: *In multa bonaque tempora*, et ibi manet,

Digitized by Google

κεῖσε ἵσταται ἡ σύγκλητος ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, λέγουσα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους", καὶ μένουσιν ἐκεῖσε, εἰς δὲ τὸν ὀνόποδα μένει ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ σιλεντιαρίων, ὑπερευχόμενοι καὶ αὐτοὶ τὸν βασιλέα. οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἵστανται εἰς τὸ στενὸν, ὁμοίως ὑπερευχόμενοι, ὥσ-
C *περ ἡ σύγκλητος, καὶ μένουσιν ἐκεῖσε. τῶν δὲ τοῦ κουβουκλείου εἰσελθόντων εἰς τὸν αὐγουστέα καὶ στάντων δίκην τοῦ Π στοιχείου, καὶ τοῦ βασιλέως εἰσελθόντος, εὐθέως αἱ μεγάλαι πύλαι τοῦ αὐγουστέως ἀσφαλίζονται, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος, λέγει Ῥωμαϊκῇ διαλέκτῳ „βίτ." ἀποκριθεὶς δὲ τῶν τοῦ κουβουκλείου εἷς λέγει „καλῶς", καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου ἀποκριθέντες λέγουσι Ῥωμαϊστί· „ἤλθεση μούλτους ἄννους φιλληκήσιμε." εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ὀκτάγωνον, καὶ λαβόντος τοῦ πραιποσίτου τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, εἰσέρχονται οἱ βεστήτορες καὶ ἀπαλλάσσουσι τὴν χλανίδα αὐτοῦ. εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται εἰς τὸν*
Ms. 69. b *κοιτῶνα αὐτοῦ· εἶτα ἐξελθὼν ἀκουμβίζει, καὶ ἀναστὰς πε-*
D *ριβάλλεται τὸ σαγίον αὐτοῦ, καὶ δηριγευόμενος ὑπό τε τοῦ μαγλαβίου καὶ τῶν τοῦ κουβουκλείου, εἰσέρχεται εἰς τὸ παλάτιον· οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου, στάντες ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, λέγουσι τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ ἀναχωρεῖ ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.*

ΚΕΦ. κδ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ α' Ἰαννουαρίου μηνὸς, τοῦ ἁγίου Βασιλείου.

Τῆς συνήθους καὶ καθημερινῆς προελεύσεως γινομένης

10. *Διθ.* cod.

cerimoniarius vero et silentiarii in onopodio subsistunt, et Imperatori acclamant: patricii vero et strategi in steno stantes aeque ac senatus acclamant et ibi remanent. Cubiculariis vero augusteum ingressis, et ad formam litterae *Π* stantibus, Imperatore veniente, statim magnae portae augustei clauduntur, et signo accepto, praepositus lingua Romana dicit: *Fit*, unus autem e cubiculariis: *Bene*, ceteri lingua Romana respondent: *Venias in multos annos felicissime*. Sic postquam Imperator octagonum intravit, praepositus coronam e capite eius demit, et vestitores ingressi tunicam eius mutant, mox cubiculum suum petit, unde egressus accumbit, et surgens sago suo induitur et, manclavitis et cubiculariis comitantibus, palatium intrat. Cubicularii in aureo triclinio stantes, dicunt: *In multa bonaque tempora*, et omnes domum abeunt.

CAP. 24.

Observanda 1 imo mensis Ianuarii, in S. Basilii.

Solenni ac diurna processione ad sacrum palatium instituta, et

Digitized by Google

ἐν τῷ ἱερῷ παλατίῳ, καὶ πάντων μετὰ ἀλλαξίμων προερχο- Ed. L. 81 μένων διὰ τὰς τῆς δωδεκαημέρου ἑορτασίμους ἡμέρας, περὶ ὥραν δευτέραν ζητοῦσιν οἱ δεσπόται τὸν πραιπόσιτον, καὶ εἰσερχόμενος μετὰ καὶ τῶν ἐπὶ τῶν ἀλλαξίμων, ἐνδύουσι τοὺς δεσπότας τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας, καὶ εἰσέρχονται οἰκειακῶς οἱ δεσπόται διὰ τοῦ μάκρωνος τοῦ κοιτῶνος εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ λοιποὶ συγκλητικοὶ μετὰ καὶ τοῦ κουβουκλείου, εἰ μὲν ἔστιν εὐδία, ἵστανται ἐν τῷ τοῦ χρυσοτρικλίνου ἡλιακῷ, εἰ δὲ οὐκ ἔστιν εὐδία, ἵστανται ἔνδον τοῦ χρυσοτρικλίνου. καὶ εἶθ' οὕτως ἐπαίρουσιν οἱ δεσπόται τὴν λιτὴν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ ἀπέρχονται λιτανεύοντες εἰς B τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου, κἀκεῖσε ἀποδιδόντες τὴν λιτήν, ἵστανται μέχρι τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐκτενοῦς εἰσέρχονται πάλιν οἰκειακῶς ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ. συνέβη δὲ καὶ τοῦτο γενέσθαι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἰνδικτιῶνι γ', τῆς λιτῆς τελεσθείσης, καθὼς προείρηται, μετὰ τὴν τῆς λειτουργίας ἀπόλυσιν ἐγένετο μεταστάσιμον, καὶ ἀπῆλθον πάντες οἱ ἄρχοντες ἐν τῇ μαναύρᾳ. οἱ δὲ φιλόχριστοι βασιλεῖς ἀπήλθοσαν, ἀπὸ διβητησίων περιβεβλημένοι καὶ τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, καθίσαντες ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς μαναύρας, καὶ δὴ πάσης τῆς καταστάσεως τῆς δοχῆς τελεσθεί- C σης, περιβάλλονται τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας καὶ τὰ τούτων στέμματα, καὶ ἀνελθόντες ἐκάθισαν ἐν τῷ νεοκατασκευάστῳ

omnibus in mutatoriis ob festos dies dodecaemeri progressis, hora secunda Domini praepositum arcessunt, qui cum praefectis mutatoriarum ingressus, Dominos suis tunicis induit, ipsique sine pompa per porticum oblongam cubiculi ad narthecem sacrosanctae Deiparae phari abeunt. Magistri autem, patricii ac ceteri proceres una cum cubiculo, si tempus serenum est, in solario chrysotriclinii; sin minus, intra chrysotriclinium consistunt. Sic postea Domini a templo sanctissimae Deiparae processionem incipiunt et cum pompa ad templum S. Basilii abeunt, ubi, processione finita, usque ad lectionem sancti evangelii adstant, finitaque extensa, rursus sine pompa ad aureum triclinium redeunt. Accidit autem hoc die indictione tertia, finita processione, sicut relatum est, ut post cerimonias sacras peractas metastasimum fieret, et omnes proceres ad magnauram abirent. Domini autem Christum amantes dibetesiis sagisque auro praetextis induti abiere, inque cubiculo magnaurae consederunt, omnique receptionis ritu peracto, tunicas suas et quae ad eas pertinent, coronas sumsere, et adscendentes recens paratum thronum, in medio triclinio magnaurae collocatum, ibi consederunt. Interea cerimoniarius extra vela ma-

Digitized by Google

σένζῳ τῷ ἱσταμένῳ ἐν τῷ τοιούτῳ τῆς μαναύρας τρικλίνῳ· ὁ Ms. 70. a δὲ τῆς καταστάσεως ἔξωθεν διΐστησι τὰ βῆλα, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει, μαγίστρους, πατρικίους καὶ λοιποὺς συγκλητικούς, καὶ ὅτε πάντα καλῶς εὐτρεπισθῶσιν, ὑπομιμνήσκεται ὁ βασιλεύς, καὶ περιβάλλονται τὰς χλαμύδας καὶ τὰ στέμματα, καὶ ἀνιόντες καθέζονται ἐπὶ τῶν ἑαυτῶν θρόνων. (B.) Καὶ εὐθέως διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου εἰσέρχεται τὸ κουβούκλειον, καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν τὸ κουβούκλειον καὶ σταθῆναι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, καθὼς ἡ D συνήθεια τῶν δοχῶν ἔχει, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ ὀστιαρίῳ τῷ τὴν χρυσῆν ῥάβδον κατέχοντι, καὶ ἐξερχόμενος ὁ ὀστιάριος, εἰσάγει βῆλον ά, τοὺς μαγίστρους· βῆλον β', τοὺς πατρικίους· βῆλον γ', τοὺς συγκλητικούς, καὶ ἁπλῶς ὅσα ἂν βῆλα ἔχει ἡ συνήθεια καὶ ἡ τάξις τῶν δοχῶν. καὶ μετὰ τὸ σταθῆναι πάντας νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ ὀστιαρίῳ τῷ τὴν χρυσῆν βέργαν κατέχοντι, καὶ εἰσελθὼν εἰσάγει βῆλον ά, τὸν μάγιστρον καὶ ἄρχοντα τοῦ ταρῶ. καὶ δὴ τούτου εἰσελθόντος, ὑπὸ τοῦ κατεπάνω τῶν βασιλικῶν κρατουμένου καὶ τοῦ Ed. L. 82 λογοθέτου τοῦ δρόμου, καὶ πεσόντος καὶ προσκυνήσαντος τοὺς δεσπότας, φέρουσιν αὐτὸν ὡς ἀπὸ ὀλίγου διαστήματος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. καὶ ὑπὸ τοῦ λογοθέτου ἐρωτώμενος τὰς συνήθεις ἐρωτήσεις, εἰσάγει ὁ πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου τὸ τούτου κανίσκιον, καὶ δὴ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κανισκίου πάλιν ἐπὶ τῆς γῆς πεσών, προσκυνήσας ἐξέρχεται. καὶ πάλιν διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου κατέρχεται ὁ ὀστιάριος ὁ τὴν χρυσῆν βέργαν κατέχων, καὶ εἰσάγει βῆλον β',

gistros, patricios ac ceteros senatores pro more ordinat, et omnibus rite peractis, admonentur Imperatores, qui tunicas et coronas suas sumunt et thronum suum adscendunt, ibique consident. (II.) Cubicularii, signo a praeposito dato, intrant, et ingressi ad dextram et sinistram, ut mos est in Imperatoris receptione, adstant, quo facto, praepositus ostiario, auream virgam tenenti, signum dat: is egressus, velum primum, magistros, secundum, patricios, tertium, senatores, et uno verbo omnia vela pro more et ordine receptionum adducit. His omnibus ibi constitutis, praepositus ostiario, auream virgam tenenti, signum dat, qui ingressus velum primum, magistrum et praefectum taronis, introducit. Qui a capitaneo Imperatoriorum et logotheta cursus publici sustentatus, ingreditur, procidit et Imperatores adorat, deinde exiguo intervallo a throno Imperatoris ab iis adducitur. Interrogatur autem a logotheta, uti consuetudo est, et protonotarius cursus publici sportulam eius affert, qua accepta, rursus in terram procidit, et Imperatore adorato, discedit. Rursus signo a praeposito accepto, ostiarius, virgam auream tenens, descen-

Digitized by Google

τοὺς φίλους Βουλγάρους τοὺς κατὰ τύπον ἐρχομένους, συνεορτάσοντας τοῖς φιλοχρίστοις δεσπόταις, καὶ ἐπὶ τούτων τῆς προῤῥηθείσης τάξεως ἐπακολουθησάσης, ἐξέρχονται καὶ αὐτοί. καὶ πάλιν διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου κατέρχεται ὁ B ἕτερος ὀστιάριος ὁ τὴν χρυσῆν βέργαν κατέχων, καὶ εἰσάγει βῆλον γ', τοὺς προκρίτους ἀνθρώπους τοῦ μαγίστρου καὶ ἄρχοντος τοῦ ταρῶ, καὶ ἐπ' αὐτῶν τῆς προῤῥηθείσης τάξεως ἐπακολουθησάσης, ἐξέρχονται καὶ αὐτοί. καὶ τούτων οὕτως Ms. 70. b τελεσθέντων, καὶ τοῦ πραιποσίτου εἰπόντος „κελεύσατε", πάντων ἐπευξαμένων τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους", ἐξέρχονται οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ συγκλητικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, καὶ εἶθ' οὕτως πάλιν τοῦ πραιποσίτου εἰπόντος τὸ „κελεύσατε", ἐπεύχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου, καθὼς προείρηται, καὶ ἐξέρχονται καὶ αὐτοί. καὶ εὐθέως κατιᾶσιν οἱ δεσπόται ἀπὸ τῶν θρόνων, καὶ τὰ τούτων ἐκβάλ- C λοντες στέμματα καὶ χλανίδια, καὶ περιβαλλόμενοι τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, εἰσέρχονται ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ αὐτῶν παλατίῳ. ὁ δὲ μάγιστρος ὁ ταρωνίτης, καὶ οἱ φίλοι Βούλγαροι ἐν τοῖς ἰδίοις ἀπέρχονται ἀπλήκτοις, αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μὴ συνεστιώμενοι τοῖς βασιλεῦσι.

ΚΕΦ. κέ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ παραμονῇ τῶν ἁγίων φώτων.

Εἰσέρχεται ὁ πραιπόσιτος ὥραν δευτέραν τῆς αὐτῆς ἡμέ- D

14. κατίασιν ed.

dit et velum secundum, amicos Bulgaros, qui, pro more festum cum Imperatoribus Christum amantibus celebraturi, advenere, adducit, ac cerimoniis supra memoratis rursus servatis, et ipsi egrediuntur. Iterum signo a praeposito dato, alius ostiarius, virgam auream tenens, descendit velumque tertium, lectos comites magistri et praefecti taronis adducit, ac dictis cerimoniis tum quoque observatis, et ipsi abeunt. His omnibus sic rite peractis, postquam praepositus: *Iubete*, dixit, et omnes: *In multa bonaque tempora* precati sunt, magistri, patricii, senatores ac ceteri omnes abeunt, et rursus a praeposito dicto: *Iubete*, cubicularii, ut commemoravimus, faustis ominibus Imperatorem prosecuti, abeunt. Et statim a thronis suis Domini descendunt, suisque coronis et tunicis depositis, sagis auro praetextis induti, palatium suum a Deo custoditum petunt. Magister autem taronis et amici Bulgari, qui eo die Imperatoriae mensae non admoventur, ad sua diversoria abeunt.

CAP. 25.

Observanda in vigilia sanctorum luminum.

Praepositus hora secunda aut tertia eius diei, vigiliae luminum

Digitized by Google

ρας ἢ καὶ τρίτην, ἤγουν τῆς παραμονῆς τῶν φώτων, εἰς τὸν βασιλέα, ὑπομιμνήσκων αὐτὸν περὶ τοῦ πατριάρχου, ὅπως ἑσπέρας εἰς τὸν ἁγιασμὸν ἔλθῃ, καὶ ὁποίαν ὥραν κελεύει παραγενέσθαι αὐτὸν, ἢ πρῶτον ἁγιάσας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν μεγάλην, εἶθ' οὕτως εἰσέλθῃ, ἁγιάσων εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἢ πρῶτον ἁγιάσει εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον καὶ εἶθ' οὕτως ὑποστρέψας ἁγιάσει εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, καὶ καθὼς κελεύσει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, ἀποστέλλει κουβικουλάριον καὶ σιλεντιάριον, προσκαλέσασθαι τὸν πατριάρχην
Ed. L. 83 εἰς τὸν ἁγιασμὸν, ἐν ᾗ ὥρᾳ κελεύει ὁ βασιλεύς. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι διὰ τῶν αὐτῶν καὶ τῇ ἑξῆς προσκαλεῖται εἰς τὸ κλητώριον ὁ πατριάρχης· τὸ δὲ πρωῒ τῇ παραμονῇ ἀλλάξιμα οὐ γίνεται, ἕως ὥραν θ' ἀλλάσσει τὸ κουβούκλειον μόνον, καὶ ὅτε λέγει ἡ μεγάλη ἐκκλησία ἀνάγνωσμα τέταρτον ἢ καὶ πέμπτον, ἐλθὼν σιλεντιάριος μηνύει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ παλατίου, καὶ διὰ τῆς δάφνης καὶ τοῦ αὐγουστέως εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς δάφνης,
Ms. 71. a πλησίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, κἀκεῖσε λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος, λέγει τοῖς ἱερεῦσιν, ὅπως ἄρξωνται τῆς θείας
B λειτουργίας εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἐν ᾧ ὁ ἁγιασμὸς τελεῖται. εἰς δὲ τὸν αὐγουστέα καὶ εἰς τὸ κονσιστώριον ἀλλάσσουσιν οἱ πατρίκιοι καὶ μόνον· τῇ γὰρ ἑσπέρᾳ ἐκείνῃ ἄλλο ὀφφίκιον οὐκ ἀλλάσσει, εἰ μὴ οἱ πατρίκιοι καὶ τὸ κου-

8. κελεύει ed. 15. καὶ om. ed.

scilicet, Imperatorem adit, eum de patriarcha moniturus, quod vesperi ad consecrationem venturus sit, et qua hora ipsum advenire iubeat, utrum primum in ecclesia magna, posteaque in templo S. Stephani, an primum in S. Stephani, deinde ad magnam ecclesiam reversus, ibi consecrare debeat, et simulac Imperator praepositum iusserit, mittit cubicularium et silentiarium, ut patriarcham ea hora, qua id Imperatori visum fuit, ad consecrationem arcessat. Sciendum est, ab his etiam sequenti die patriarcham ad convivium vocari. Mane in vigilia mutationes non fiunt, usque ad horam nonam, soli cubicularii mutant, et postquam magna ecclesia lectionem quartam aut quintam recitavit, silentiarius venit, et cerimoniarium, hic praepositum, praepositus Imperatorem admonet; qui per palatii porticum perque daphnem et augusteum digressus, cubiculum daphnes prope templum S. Stephani intrat, ubi, signo accepto, praepositus sacerdotibus divinam liturgiam in templo S. Stephani, ubi consecratio peragitur, inchoare imperat. In augusteo vero et consistorio tantum patricii mutatorias sumunt; nullum enim officium praeter patricios et

Digitized by Google

βούκλειον. (Β.) Ὁ δὲ βασιλεὺς φορῶν τὸ διβητήσιον αὐτοῦ καὶ τὸ τζιτζάκιον, ἵσταται εἰς τὸ ὀκτάγωνον, ἐκτελῶν τὴν θείαν λειτουργίαν· τελεσθείσης δὲ τῆς θείας λειτουργίας, εἰσέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ ἀρξαμένου αὐτοῦ ἐκτελεῖν τὴν μεγάλην εὐχὴν τοῦ ἁγιασμοῦ, ἐπιδίδωσιν εὐθέως ὁ πραιπόσιτος τῷ βασιλεῖ κηρία, καὶ ἵσταται ὁ βασιλεὺς ὄπισθεν τῆς κολυμβήθρας, ἕως ἂν ἐκτελέσῃ ὁ C πατριάρχης ἅπασαν τὴν εὐχήν, οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι οἱ εὐνοῦχοι ὄπισθεν τοῦ βασιλέως ἵστανται ἠλλαγμένοι, ὡσαύτως καὶ οἱ πατρίκιοι ἵστανται, κρατοῦντες κηροὺς βασιλικούς. τελεσθείσης δὲ τῆς εὐχῆς, ἐπιδίδωσιν ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ ἅπερ κατέχει κηρία, ὁ δὲ πραιπόσιτος τοῖς ἱερεῦσι, καὶ λαβὼν ὁ πατριάρχης ἁγίασμα, ἐπιχέει ἐν ταῖς χερσὶν τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ βασιλεὺς νιψάμενος τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλείψας καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ εἰ θέλει, πιὼν ἐξ αὐτοῦ, προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἀπέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ, κἀκεῖσε ἔνδον τοῦ βήλου ἑστὼς ἐκδέχεται τὸν πατρι- D άρχην, ἕως ἂν τὴν διακονίαν, ἤγουν τοῦ ἐπιχέειν τὸ ἁγίασμα, ἐκπληρώσῃ εἴς τε τοὺς πατρικίους καὶ τοῦ κουβουκλείου, στρατηγούς τε καὶ δομεστίκους. εἶθ' οὕτως μηνύει ὁ πραιπόσιτος τῷ βασιλεῖ, καὶ δίδωσι νεῦμα τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος ἐξελθὼν προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἑνοῦνται ἀμφότεροι, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἐν τῷ ὀκταγώνῳ, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ πατριάρχης τῷ βασιλεῖ εὐλογίας, ὁ

cubicularios ea vespera mutatorias induit. (II.) Imperator dibetesio et tzitzacio suo indutus, in octangulo stans, sacram liturgiam celebrat, qua finita, patriarcha templum S. Stephani petit, et postquam magnas preces consecrationis exorsus est, praepositus Imperatori cereos tradit, qui post labrum baptisterii, usque dum patriarcha preces universas finivit, subsistit, protospatharii autem eunuchi pone Imperatorem in mutatoriis, aeque ac patricii, cereos Imperatorios tenentes, adstant. Precatione finita, Imperator quos tenuerat cereos praeposito, hic sacerdotibus, reddit, patriarcha aquam benedictam sumit inque manus Imperatoris infundit, qui manus lavat, caput faciemque inungit, et inde, si placet, bibit. Postquam vero se mutuo Imperator et patriarcha adorarunt, ille cubiculum suum petit, et ibi intra velum constitutus exspectat, dum patriarcha officium aquae benedictae, patriciis, cubiculariis, strategis et domesticis impertiendae, celebravit. Sic praepositus Imperatorem admonet, signumque praeposito dat, qui egressus patriarcham ad ecclesiam vocat, et uterque, Imperator et patriarcha, in octangulum

Digitized by Google

δὲ βασιλεὺς λαβὼν παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀποκόμβιον, ἐπιδί-Ed. L. 84 δωσι τῷ πατριάρχῃ. (Γ.) Εἶτα κρατήσαντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἐξέρχονται μέχρι τοῦ αὐγουστέως, καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, Ms. 71.b ὁ μὲν πατριάρχης ἀπέρχεται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, διασώζουσι δὲ αὐτὸν δύο ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου καὶ ὁ τῆς καταστάσεως καὶ σιλεντιάριοι δύο μέχρι τοῦ ὀνόποδος ἢ καὶ τοῦ κονσιστωρίου. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπέρχεται ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ αὐτοῦ παλατίῳ, καὶ ἐκβαλὼν τό,τε τζιτζάκιον καὶ τὸ διβητήσιον, περιβάλλεται σκαραμάγγιον δίασπρον χρυσόκλαβον, καὶ εἶθ' οὕτως καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης. ὡσαύτως ἀπαλλάσσουσι καὶ οἱ πατρίκιοι, καὶ ἐνδυσάμενοι τὰ σκαραμάγγια αὐτῶν, εἰσέρχονται οἱ κληθέντες B εἰς τὸ κλητώριον· ἀπὸ γὰρ τῆς ἐκκλησίας ἀλλάξιμα οὐκ εἰσιν, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες παραστάσιμον οὐ ποιοῦσιν. ἰστέον δὲ, ὅτι τῇ ἑσπέρᾳ ἐκείνῃ, ἤγουν τῇ παραμονῇ τῶν φώτων, τὰ ἀλλάξιμα διὰ λευκῶν χλανιδίων τελοῦνται, οἱ δὲ πατρίκιοι τῇ ἑσπέρᾳ ἐκείνῃ οὐ φοροῦσι χλανίδια χρυσόταβλα, ἀλλὰ χλανίδια ἔχοντα ταβλία ἀπὸ ὀξέου· διὰ γὰρ τὴν ἑορτὴν τῶν φώτων ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ἡ σύγκλητος λευκὰ ἀλλάσσουσιν· οἱ δὲ ὀστιάριοι φοροῦσι τὰ παραγάβδια αὐτῶν, βαστάζοντες καὶ τὰ βεργία αὐτῶν. οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι οἱ εὐνοῦχοι φοροῦντες τὰ διβητήσια καὶ τὰ σπαθία, ὀψικεύουσιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ἡνίκα ἐξέρχεται ἐκ τοῦ παλατίου·

19. ὀξέος ed. 22. οἱ ante εὐνοῦχοι om. ed.

conveniunt, ubi hic illi panem benedictum offert, Imperator autem sumtum a praeposito apocombium patriarchae tradit. (III.) Sic iunctis invicem manibus, Imperator et patriarcha ad augusteum usque abeunt, ubi, postquam se adorarunt osculatique sunt, patriarcha ad magnam ecclesiam abit, eumque duo praefecti cubiculi, cerimoniarius duoque silentiarii usque ad onopodem seu consistorium comitantur. Imperator autem ad palatium suum a Deo custoditum discedit, exutoque tzitzacio et dibetesio, scaramangium album, aureo clavo ornatum, induit et sic postea pretiosae mensae suae adsidet. Sic etiam patricii mutant, suaque scaramangia induti, vocati ad convivium veniunt: ab ecclesia enim mutationes nullae fiunt, nec cubicularii omnes eo die ad Imperatoris thronum praesto sunt. Observandum vero est, ea vespera seu vigilia luminum mutationem albis tunicis fieri, patricios autem non tunicas aureis tabulis, sed purpureis gestare: ob festum enim luminum Imperator et senatus vestes albas induunt, ostiarii paragaudia sua virgasque, protospatharii eunuchi dibetesia spathasque gestantes, ante Imperatorem, quando e palatio

Digitized by Google

ὑποστρέφοντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐν τῷ παλατίῳ, ἐπειδὴ ἠλλα- C γμένος ὑποστρέφει, καὶ αὐτοὶ ἠλλαγμένοι ὑποστρέφουσιν.

ΚΕΦ. κϛ΄.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῶν φώτων.

Προέρχονται ἅπαντες ἐννύχιοι οἱ ἐξ ἔθους προερχόμενοι ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τῆς ἀψίδος, ἠλλαγμένοι ἀπὸ λευκῶν, καὶ ἀνοίξαντος τοῦ παλατίου, εἰσέρχονται καὶ δέχονται τὸν βασιλέα εἰς τὴν τάξιν αὐτῶν, ὡς εἴθισται αὐτοῖς. καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἐξ ἔθους, διέρχεται διὰ τῆς δάφνης, καὶ D ἅπτει κηροὺς εἰς τὰ εὐκτήρια, ὡς εἴθισται αὐτῷ, καὶ ἀπέρχονται μέχρι τοῦ αὐγουστέως, ἐκδεχόμενος τὸν καιρόν. καὶ τοῦ καιροῦ ἐγγίσαντος, δηλοῖ ὁ τῆς καταστάσεως τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ Ms. 72. a κοιτῶνος αὐτοῦ εἰς τὸ ὀκτάγωνον, περιβάλλεται τὴν χλανίδα αὐτοῦ, καὶ στεφθεὶς διέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως καὶ τοῦ στενοῦ καὶ τοῦ ὀνόποδος, τὴν δὲ δοχὴν καὶ προσκύνησιν ἐκτελοῦσιν οἱ ἐξ ἔθους, ὃν τρόπον ἐδηλώσαμεν ἐν τῇ προελεύσει τῆς Χριστοῦ γεννήσεως ἐν τῇ κάτω πύλῃ τῇ οὔσῃ ἔμπροσθεν Ed. L. 85 τοῦ κονσιστωρίου. καὶ εἰ μὲν κελεύει ὁ βασιλεὺς ποιῆσαι μαγίστρους, νεύει τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἀπελθὼν πρὸς αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος, λέγει αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ μέλλοντος προβληθῆναι,

10. ἀπέρχεται ed. 13. τῷ ante βασιλεῖ om. ed.

progreditur, procedunt: quo ad palatium revertente, si mutata veste redit, et ipsi in mutatoriis revertuntur.

CAP. 26.

Observanda in festo et processione luminum.

Omnes, qui cum solenni pompa procedere solent, pro more nocte ad hemicyclium apsidis in mutatoriis albis abeunt, et, aperto palatio, intrant et Imperatorem ordine suo, ut ipsis mos est, excipiunt. Qui a solenni ministerio stipatus, per daphnem digreditur, cereos in oratoriis, ut ipsi mos est, accendit, et ad augusteum usque progressus, tempus exspectat. Quod postquam appropinquavit, cerimoniarius praeposito, praepositus Imperatori id indicat, qui e suo cubiculo ad octangulum se recipit, ibique tunicam induit, et coronatus per augusteum, stenum et onopodem transit, receptio autem et adoratio ab iis, quibus mos est, sicut in processione nativitatis Christi commemoravimus, in ianua inferiori, quae prope consistorium est, peragitur. Et si Imperatori magistri dignitate aliquem ornare placet, signum praeposito dat eique, cum ad se accessit, nomen candidati

Digitized by Google

ὁ δὲ πραιπόσιτος λέγει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λαμβάνει αὐτὸν ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοῦ μετὰ σιλεντιαρίου, καὶ ἵστησιν αὐτὸν κάτωθεν τοῦ πουλπίτου ἔμπροσθεν τῶν πατρικίων, καὶ εὐθέως ἐπιδίδωσιν ὁ πραιπόσιτος τῷ βασιλεῖ στιχάριν καὶ βαλτίδιον, ὁ δὲ τῆς καταστάσεως, κρατήσας τὸν μέλλοντα προβληθῆναι, ἄγει αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσκυνήσας τοὺς πόδας τοῦ βαδιλέως καὶ ἀσπασάμενος αὐ-
B τούς, ἀνίσταται. εἶτα λαβὼν τὸ στιχάριν μετὰ τοῦ βαλτιδίου ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ βασιλέως, φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, λαβὼν δὲ αὐτὸν πάλιν ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ σιλεντιαρίου, εἰσφέρει αὐτὸν εἰς τὸ ἔνδον κονσιστώριον, καὶ ἐνδύσας αὐτὸν τὸ στιχάριον, περιζώσας αὐτὸν καὶ τὸ βαλτίδιον, ἐξάγει αὐτὸν καὶ ἵστησιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως κάτωθεν τοῦ πουλπίτου· καὶ πάντες εἰσελθόντες προσκυνοῦσιν, ὃν τρόπον καὶ ἐν τῇ προβολῇ τῶν πατρικίων, καὶ ἄγει αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσκυνήσας καὶ ἀσπασάμενος τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἀνίσταται, ὑπερευξάμενος τὸν βασιλέα, κρατήσας δὲ αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως, εἰσάγει αὐτὸν ὀπισθοφανῶς καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐν τῇ ἐφαρ-
C μοζούσῃ αὐτῷ τάξει τε καὶ στάσει. (B.) Εἶθ' οὕτως λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ σιλεντιαρίῳ τῷ ἑστῶτι ἐν τῇ πύλῃ, καὶ λέγει „κελεύσατε." εἶθ' οὕτως διέρχεται διὰ τῶν ἐξκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν μέχρι τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ δοχῇ καὶ τάξει, καθ' ὃν τρόπον ἐδη-

4. et 8. στιχάριον ed. 24. τῇ δοχῇ coni. R.

indicat, quod praepositus cerimoniario dicit, isque una cum silentiario a sua statione evocatum, in parte inferiori pulpiti ante patricios constituit, statimque praepositus sticharium seu strictiorem vestem et baltheum Imperatori tradit, cerimoniarius vero candidatum manu prehensum ad Imperatorem ducit, ad cuius pedes postquam procidit eosque osculatus est, surgit. Deinde stichario et baltheo e manibus Imperatoris acceptis, pedes eius osculatur, quo facto, cerimoniarius cum silentiario eum ad interius consistorium ducit, sticharioque indutum et baltheo cinctum abducit, et ante Imperatorem infra pulpitum collocat. Omnes ingressi adorant, ut in promotione patriciorum notavimus, et ducit cerimoniarius candidatum ad Imperatorem, cuius pedes ut osculatus est eumque adoravit, surgit et fausta ipsi apprecatur: apprehendit autem eum cerimoniarius, et sic retrorsus adductum, in suo ordine et statione collocat. (II.) Postea praepositus, signo ab Imperatore accepto, silentiario ad portam stanti annuit, et dicit: *Iubete*, et sic Imperator per excubias scholasque ad magnam ecclesiam, eo ordine eaque pompa, quam in processione natalis Christi

Digitized by Google

λώθη ἡμῖν ἐν τῇ προελεύσει τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, καὶ εἰς Ms. 72. b τὸν νάρθηκα εἰσελθὼν, εἰσέρχεται ἔνδον τοῦ βήλου. καὶ λαβὼν ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, εἰσέρχεται διὰ τοῦ νάρθηκος, καὶ δέχεται αὐτὸν ἐκεῖσε ὁ D πατριάρχης, καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, εἰσέρχονται καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν μεγάλων πυλῶν. καὶ ἅψας ἐκεῖσε κηρούς, δίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ προσκυνήσας τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ διελθὼν διὰ τῆς σωλαίας, ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηρία καὶ εὐξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτὰ τῷ πραιποσίτῳ. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσελθὼν εἰς τὸ θυσιαστήριον, ὑφαπλοῖ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ εἰλιτὰ δύο, ἀσπαζόμενος δύο ἱερὰ ποτήρια καὶ δύο ἱεροὺς δίσκους καὶ τὰ σπάργανα τοῦ Κυ- Ed. L. 86 ρίου, καὶ λαβὼν ἀποκόμβιον παρὰ τοῦ πραιποσίτου, τίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ ἐξελθὼν διὰ τῆς πλαγίας τοῦ θυσιαστηρίου, εἰσέρχεται εἰς τὸ μητατώριον, εἰς δὲ τὰ ἅγια, καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν κοινωνίαν ἐκτελεῖ, ὡς ἡ συνήθεια ἔχει. καὶ μετὰ τὸ κραματίσαι καὶ ἐξελθεῖν τοῦ ἁγίου φρέατος εἰσέρχεται ἔνδον τοῦ βήλου μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ στέφεται παρ' αὐτοῦ, καὶ εἶθ' οὕτως ἐπιδίδωσιν ὁ πατριάρχης εὐλογίας τῷ βασιλεῖ· εἶτα λαβὼν ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀποκόμβιον, ἀντιδίδωσι τῷ πατριάρχῃ, ὁ δὲ πατριάρχης ἀντιδιδοῖ τῷ βασιλεῖ ἀλειπτά. (Γ.) Καὶ ἀλλήλους ἀσπασάμενοι, ὁ μὲν βασιλεὺς, διοδεύων τὴν μέσην, εἰσέρχε- B

1. ὑμῖν cod.

exposuimus, procedit, et narthecem ingressus, velum intrat. Tum praepositus coronam a capite Imperatoris demit, qui per narthecem accedens a patriarcha excipitur, cum quo post mutuam salutationem ingreditur et ad magnas portas subsistit. Accensos ibi cereos praeposito, praepositus cerimoniario tradit, et adorato sancto evangelio, ecclesiam intrat, perque soleam digressus, ad sacras ianuas subsistit cereosque a praeposito accipit, quos ipsi, postquam precatus est, reddit. Sic sacrarium ingressus, duo instrata sacrae mensae imponit duoque sacra pocula duosque sanctos discos et fascias Domini osculatus, acceptum a praeposito apocombium in sacra mensa reponit, perque obliquitatem sacrarii ad metatorium et sacra progreditur et agapen ac communionem, ut consuetudo est, celebrat. Post breve colloquium e sacro puteo egressus, intra velum cum patriarcha abit, a quo coronatur et panem benedictum accipit, pro quo ei adlatum a praeposito apocombium Imperator tradit, et suffimenta varia a patriarcha recipit. (III.) Post mutua oscula Imperator per forum digres-

ται διὰ τῆς μεγάλης πύλης τῆς χαλκῆς· αἱ δὲ δοχαὶ τῶν περατικῶν μερῶν καὶ τῶν πολιτικῶν τελοῦνται ἐν τῇ τάξει καὶ στάσει, ὃν τρόπον ἐτελέσθησαν ἐν τῇ προελεύσει τῆς Χριστοῦ γεννήσεως. καὶ τὰς σχολὰς καὶ τὰ ἐκσκούβιτα διελθὼν καὶ τοῦ κονσιστωρίου καὶ τοῦ στενοῦ, εἰσέρχεται εἰς τὸν αὐγουστέα, καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου, τελέσαντες τὴν συνήθειαν, εἰσέρχονται εἰς τὸ ὀκτάγωνον, καὶ λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, καὶ εἰσελθόντες οἱ βεστήτορες ἀπαλλάσσουσι τὴν χλανίδα αὐτοῦ. εἶτα εἰσελ-
C θὼν ὁ πατριάρχης εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον, καὶ τοῦ βασιλέως
Ms. 73. a μέλλοντος ἀκουμβίσαι εἰς τὰ ιθ' ἀκούβιτα, νεύει τῷ πραιποσίτῳ, καὶ προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην, καὶ τούτου γενομένου, προσκυνοῦσιν ἀλλήλους, καὶ εἰσέρχονται οἱ ἱερεῖς, καὶ τὸν στίχον ποιήσαντες, εἰσέρχεται πάλιν ὁ πατριάρχης εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον καὶ ἐκβάλλει τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ. ὁμοίως καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκβάλλει τὸ σαγίον αὐτοῦ καὶ ἑνοῦνται πάλιν, καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέρχονται, ὀψικευόμενοι ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἀκουμβίζουσιν οἱ δύο ἐξ ἴσου ἐν τῷ ἀκουβίτῳ καὶ πίνουσι πρὸς ἅπαξ. καὶ εἶθ' οὕτως λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τὴν ὑπουργίαν καὶ εἰσέρ-
D χεται, τοῦτο δὲ ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν φίλων. (Δ.) Μέλλοντος δὲ ἀνίστασθαι τοῦ βασιλέως καὶ τῶν φίλων ἐξελθόντων, μένουσιν οἱ τοῦ ἄνω ἀκουβίτου φίλοι, οἱ μητροπολῖται καὶ ὅσοι εἰσὶν εἰς τοὺς πρώτους ἀκουβίτους, ἤγουν εἰς τὸν

sus, magnam portam chalces intrat: excipitur autem a transitoriis urbanisque factionibus eo ritu locoque, quem in processione natalis Domini supra declaravimus. Per scholas et excubias consistorii stenique digressus, augustale intrat, cubicularii, ritibus suis servatis, ad octangulum se recipiunt, et praepositus coronam a capite Imperatoris demit, vestitores eius tunicam mutant. Posthaec in S. Stephani patriarcha ingreditur, et cum Imperator in novendecim accubitis convivium acturus est, praeposito signum dat, ut patriarcham advocet, quo facto, se invicem adorant, et sacerdotes ingressi stichum faciunt, tunc patriarcha rursus S. Stephani intrat suumque omophorium deponit. Imperator pariter sagum suum exuit, et sic rursus conversantur, atque a cubiculo stipati, egrediuntur, et una in accubito mensae adsidentes, semel bibunt. Sic postea praepositus, signo ab Imperatore accepto, ministris signum dat, et intrant, idemque et apud reliquos amicos observatur. (IV.) Cum vero surgere Imperator vult et amici egressi sunt, remanent ii, qui in superioribus accubitis locum tenent, metropolitae et, qui in primis accubitis ad dextram et sinistram adsident, episcopi. Bibunt vero iterum semel Imperator et

Digitized by Google

δεξιὸν καὶ εὐώνυμον, ἐπίσκοποι· πίνουσι δὲ πάλιν πρὸς ἅπαξ ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης καὶ οἱ ἐναπομείναντες φίλοι, καὶ εἶθ' οὕτως λαβόντες νεῦμα παρὰ τοῦ πραιποσίτου, ἐξέρχονται καὶ αὐτοὶ, καὶ εἶθ' οὕτως λαβὼν νεῦμα ὁ πρωτοσπαθάριος, ἐξέρχεται καὶ αὖθις ἡ ὑπουργία. καὶ πάντων ἐξελθόντων, μένει ὁ βασιλεὺς μετὰ μόνου τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ κουβουκλείου. καὶ πιόντες πάλιν ἀμφότεροι πρὸς ἅ- Ed. L. 87
παξ, ἀνίστανται, καὶ ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον καὶ βάλλει τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ σαγίον αὐτοῦ καὶ ἑνοῦνται πάλιν εἰς τὸ ὀκτάγωνον, καὶ ποιοῦσι τὸν στίχον. εἶτα λαβὼν ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πατριάρχου εὐλογίας, ἐξέρχεται μέχρι τοῦ αὐγουστέως, καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, τὸν μὲν πατριάρχην λαμβάνουσι δύο κουβικουλάριοι, καὶ διασώζουσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ στενοῦ ἢ καὶ τοῦ ὀνόποδος. ὁ δὲ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγλαβιτῶν, εἰσέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ· ἑστώτων δὲ τῶν τοῦ κουβουκλείου ἁπάντων ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους.“ γίνεται δὲ ἡ εὐχὴ αὕτη, ἐπειδὴ πλη- B
ροῦται τὸ δωδεκαήμερον.

ΚΕΦ. κζ΄. Ms. 73. b

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῆς ὑπαπάντης.

Εἰ κελεύει ἀπελθεῖν ὁ βασιλεὺς καὶ παννυχεῦσαι ἐν βλα-

11. Pro εἶτα ed. καί. 22. ὑπαπάντης R., ὑπαπαν superscripto τ cod., ὑπαπαντήσεως ed.

patriarcha et qui remanserunt amici, et sic, a praeposito signo accepto, ipsi egrediuntur, postquam vero signum protospatharius accepit, ministerium rursus discedit. Quo facto, Imperator cum solo patriarcha et cubiculo manet, et postquam ambo iterum semel biberunt, surgunt, et abit patriarcha ad S. Stephani suumque humerale, Imperator sagum, induit, ac rursus in octangulo conveniunt, et stichum faciunt. Tum Imperator, pane benedicto a patriarcha accepto, usque ad augustale procedit, et postquam se adorarunt osculatique sunt, patriarcham duo cubicularii suscipiunt et ad stenum seu onopodium usque perducunt. Imperator vero a cubiculo et manclavitis stipatus, palatium intrat, omnesque cubicularii, in aureo triclinio constituti, Imperatori: *In multa bonaque tempora* acclamant. Haec autem acclamatio, finito demum dodecaemero, instituitur.

CAP. 27.

Observanda in festo et processione purificationis B. Mariae Virginis.

Si Imperator abire et vigilias nocturnas in blachernis agere cupit,

Digitized by Google

χέρναις, ἀπέρχεται τῇ πρὸ μιᾶς τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, καὶ ἐκτελεῖ τὴν πάννυχον. τῇ δὲ ἑξῆς ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς ἀλλάσσου- C σιν ἅπαντες ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων· οἱ δὲ κουβικουλάριοι ἀλλάσσουσι καμίσια καὶ μόνον, ὡσαύτως καὶ οἱ σπαθαροκουβικουλάριοι. οἱ δὲ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι φοροῦσι τὰ ἀλλάξιμα αὐτῶν πλήρεις, βαστάζοντες καὶ σπαθοβάκλια, οἱ δὲ βαρβάτοι πρωτοσπαθάριοι φοροῦσι τὰ σπέκια αὐτῶν καὶ σπαθία, οὐ βαστάζουσι δὲ σπαθοβάκλια. οἱ δὲ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ σπαθάριοι καὶ οἱ τοῦ μαγλαβίου καὶ οἱ λοιποὶ οἰκειακοὶ σπαθάριοι περιπατοῦσιν ἔνθεν κἀκεῖθεν, ὄπισθεν τῆς προελεύσεως, εἰς τὰ πλάγια τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν πατρικίων, τοῦτο τελοῦντες καθ' ἑκάστην προέλευσιν, ἐν δὲ ταῖς μεγάλαις προελεύσεσι φοροῦσι τὰ μανιάκια αὐτῶν, D βαστάζοντες καὶ τὰ σπαθοβάκλια αὐτῶν. οἱ δὲ σπαθαροκανδιδάτοι τὰ μανιάκια αὐτῶν καὶ σκουτάρια καὶ διστράλια μονοπέλυκα· οἱ δὲ σπαθάριοι σκουτάρια καὶ διστράλια, ἀπὸ σκαραμαγγίων δὲ ἀμφότεροι. (*B.*) Τοῦ δὲ τῆς καταστάσεως ἐλθόντος καὶ μηνύσαντος τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι ὁ καιρὸς ἤγγικεν, εἰσέρχεται ὁ πραιπόσιτος καὶ μηνύει τὸν βασιλέα, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξελθὼν ἐν τῷ τρικλίνῳ τῷ καλουμένῳ Ἀναστασιακῷ, φορῶν τὸ δηβητήσιον αὐτοῦ, ἵσταται ἐκεῖσε, καὶ ἵστανται οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν καὶ ἔνθεν, οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ οἱ κουβικουλάριοι ὄπισθεν αὐτῶν, οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι οἱ εὐνοῦχοι ἵστανται ὄπισθεν τοῦ βασι-

1. τῆς πρὸ μιᾶς cod. 2. δὲ om. ed. 6. πλήρης cod., πλήρη coni. R. 11. εἶτα πλάγια ed.

pridie festi diei abit et nocturnas vigilias instituit. Sequenti die festi omnes tunicas albas, cubicularii aeque ac spatharocubicularii camisia induunt. Eunuchi protospatharii plerique mutatorias ferunt et spathobaculos, barbati protospatharii specia sua et spathas, nullos autem spathobaculos gestant. Spatharocandidati, spatharii, manclavitae et ceteri domestici spatharii utrinque post solennem pompam ad latus praefectorum cubiculi et patriciorum procedunt, et hoc in omnibus processionibus observant; in magnis autem torques et spathobaculos suos gestant. Spatharocandidati torques, scutaria et dextralia cum securibus, spatharii scuta et dextralia, utrique etiam scaramangia gerunt. (II.) Cerimoniario autem veniente et, tempus appropinquare, praepositum monente, intrat is idque Imperatori indicat, qui e triclinio, quod Anastasii vocatur, egressus, dibetesio suo indutus, ibi subsistit, ab utroque latere cubiculo praefecti, spatharocubicularii et cubicularii post ipsos, protospatharii autem eunuchi a tergo Imperatoris. Deinde praepositus vestitores vocat, quorum opera tu-

Digitized by Google

λέως. προσκαλεῖται δὲ ὁ πραιπόσιτος τοὺς βεστήτορας, καὶ Ed. L. 88
ὑπαλλάξας ὁ βασιλεὺς τὴν χλανίδα αὐτοῦ δι' αὐτῶν, εἶτα
κατελθὼν ὀστιάριος, ἵσταται ἐν τῷ βήλῳ, καὶ νεύει ὁ βασι-
λεὺς τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ κουβικουλαρίῳ τῷ
αἴροντι τὸ βῆλον, καὶ εἰσάγονται πατρίκιοι καὶ στρατηγοί, καὶ
εἰσελθόντες πίπτουσι. καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, λαβὼν νεῦμα
ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, λέγει „κελεύσατε." ὁ δὲ
βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβου- Ms. 74. a
κλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, ἐξέρχεται ἐν τῷ τρικλί-
νῳ τῷ καλουμένῳ Δανουβίῳ· ἵστανται δὲ οἵ τε βαρβάτοι
πρωτοσπαθάριοι καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης ἔνθεν καὶ ἔνθεν
πλησίον τῆς θύρας. οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ μετὰ τῆς
συγκλήτου πίπτουσι, καὶ λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ B
τοῦ βασιλέως καὶ νεύει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει
„κελεύσατε·" καὶ αὐτοὶ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγα-
θοὺς χρόνους." (Γ.) Καὶ ὑπ' αὐτῶν δηριγευόμενος, διέρχε-
ται, ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ἐν τῷ μέσῳ, καὶ κατὰ βάθρον ἐ-
πιστρεφόμενος πρὸς τὸν βασιλέα, ἐφαπλῶν δὲ καὶ τὰς χεῖρας
αὐτοῦ ἔνδοθεν τοῦ χλανιδίου αὐτοῦ, λέγει πρὸς τὸν βασιλέα
„καπλάτε Δόμηνι·" τοῦτο ἐκτελῶν, ὅπως ἐν τῇ διόδῳ τοῦ
βασιλέως μὴ τύχῃ βάθρον. καὶ ἔξω τῆς πύλης ἐξελθὼν τῆς C
ἐξαγούσης πρὸς τὸν ἔμβολον, διέρχεται ἐν τῷ δεξιῷ μέρει
τοῦ ἐμβόλου, οἱ δὲ πατρίκιοι τῆς αὐτῆς πύλης ἔξω λαμβά-
νουσι τὰ κηρία αὐτῶν, λεγόντων τῶν δύο μερῶν ἰαμβικά,

4. ὁ δὲ om. ed. 17. ἐν om. ed. 19. Pro αὐτοῦ ed. τοῦ. 21. Pro *μὴ τύχῃ βάθρον*, R. legi vult aut *ἀποτύχῃ βάθρον*, aut *τύχῃ παραβαίνων βάθρον*. 24. ἰάμβια ed.

nicam suam Imperator mutat, ostiarius descendens in velo stat, Imperator praeposito, praepositus vero cubiculario velum tollenti signum dat, et adducuntur patricii et strategi: ingressi procumbunt. Qui postquam surrexere, praepositus, accepto ab Imperatore signo, dicit: *Iubete*. Imperator, a praefectis cubiculi, patriciis et strategis stipatus, ad triclinium, quod Danubius dicitur, abit, barbati protospatharii et drungarius vigiliae utrinque prope ianuam stant. Patricii vero et strategi cum senatu procidunt, et postquam praepositus signum ab Imperatore accepit, cerimoniario annuit, isque dicit: *Iubete*, ipsi: *In multa bonaque tempora* acclamant. (III.) Ab his stipatus digreditur, cerimoniarius vero in medio, et in scala conversus ad Imperatorem, veste sua manibus involutis, ad eum dicit: *Caplate Domini*, quod propterea facit, ut in transitu Imperator scalam non contingat. Ex porta, quae ad porticum ducit, ad dextrum huius latus discedit, patricii autem extra eandem cereos suos sumunt,

ἕκαστος αὐτῶν διερχόμενος ἀπὸ τῆς στάσεως αὐτοῦ· πληροῦντος γὰρ τοῦ ἑνὸς, ἄρχεται ὁ ἕτερος· διελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς πλησίον τοῦ κίονος τοῦ κειμένου ἐγκαρσίως ἐν τῷ πληρώματι τοῦ ἐμβόλου, δέχεται ἐκεῖσε τὸν πατριάρχην μετὰ τῆς λιτῆς, λαβὼν δὲ κηρία παρὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ εὐξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτὰ πάλιν τῷ πραιποσίτῳ, καὶ προσκυνήσας τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον καὶ τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ
D πάλιν προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης καὶ ἀσπασάμενοι, λαμβάνει ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηρίον λιτανίκιον, καὶ ὑποστρέψας, διέρχεται διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐμβόλου. ἄρχεται δὲ ὁ τῆς καταστάσεως· „χαῖρε κεχαριτωμένη Θεοτόκε παρθένε·" ψάλλοντες δὲ τὸ αὐτὸ τροπάριον οἱ τῆς προελεύσεως ἅπαντες, εἰσέρχονται ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ μεγάλου ναοῦ, καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καθέζεται ἐπὶ σελλίου ἐν τῷ νάρθηκι, προσμένων μέχρις ἂν
Ed. L. 89 καταλάβῃ ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς λιτῆς, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ ἡ σύγκλητος εἰσέρχονται καὶ ἵστανται ἐν τῷ ναῷ, ὡς δὲ εἴ-
Ms. 74. b θισται αὐτοῖς, προσμένοντες τὸν βασιλέα. (Δ.) Καταλαβόντος δὲ τοῦ πατριάρχου μετὰ τῆς λιτῆς, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς, καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἀπέρχονται ἀμφότεροι καὶ ἵστανται ἐν τῇ πύλῃ τοῦ μεγάλου ναοῦ. καὶ ἀρξάμενος ὁ πατριάρχης τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου τῆς θείας λειτουργίας, λαβὼν ὁ βασι-

2. γὰρ om. ed.

dum interea duarum factionum cantores iambos recitant, singuli a statione sua digressi, et postquam cantum unus finivit, alter incipit. Imperator autem, cum prope columnam, in plenitudine porticus oblique positam, transivit, patriarcham cum processione ibi excipit, sumtisque a praeposito cereis et precatus, eos rursus praeposito tradit, et sancto evangelio ac veneranda cruce adorata, se iterum flexo genu Imperator et patriarcha venerantur et osculantur, quo facto, a praeposito cereum processionalem accipit, et reversus per eandem porticum digreditur. Tunc vero cerimoniarius incipit: *Salve, gratiae plena Virgo Deipara*: quod troparium omnes, qui solennem pompam instituunt, canunt, deinde narthecem magni templi intrant, ubi Imperator in throno in narthece considet, et usque dum patriarcha cum solenni processione advenit, exspectat, patricii vero et senatores intrant, et in templo, ut ipsis mos est, Imperatorem exspectantes, subsistunt. (IV.) Patriarcha autem cum processione appropinquante, Imperator surgit, et post mutuam adorationem ambo discedunt inque porta magni templi stant. Tunc, patriarcha preces introitus divinae liturgiae exorso, Imperator, cereis precationis so-

Digitized by Google

λεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηρία τῆς προσευχῆς, καὶ εὐξάμενος δίδωσιν αὐτὰ πάλιν τῷ πραιποσίτῳ, καὶ αὐτὸς τῷ τῆς καταστάσεως. καὶ προσκυνήσας ὁ βασιλεὺς τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, διέρχεται μέσον διὰ τοῦ ναοῦ μετὰ τοῦ πατριάρ- B χου, καὶ διὰ τῆς πλαγίας τοῦ ἄμβωνος εἰσέρχεται ἐν τῇ σωλαίᾳ, καὶ στὰς ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν καὶ ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος, εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον. ἀσπασάμενος δὲ τὴν ἁγίαν ἐνδυτὴν, λαβὼν ἀποκόμβιον παρὰ τοῦ πραιποσίτου, τίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ καὶ ἐξέρχεται, καὶ διδοῦσιν αὐτῷ εὐλογίας οἱ ἱερεῖς, διὰ μέσης τοῦ ναοῦ. μέλλοντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐξέρχεσθαι ἐν τῷ νάρθηκι, ἵστανται ὀρφανὰ ἐπάνω τῶν σκάμνων ἀπ' ἀριστερᾶς τῆς μεγάλης πύλης, καὶ φωνοβολοῦντες ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα, ὡς ἡ συνήθεια ἔχει. ἐλθόντες δὲ ἐξ ἴσου ἐν τῷ στυρακίῳ ὅ,τε βασιλεὺς καὶ C ὁ πατριάρχης, προσκυνήσαντες καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ὁ μὲν πατριάρχης ἀπέρχεται ἐν τῷ μεγάλῳ ναῷ τοῦ ἐκτελέσαι τὴν θείαν λειτουργίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς, διὰ τοῦ στυρακίου ἀνελθὼν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, ἅπτει ἐκεῖσε κηροὺς, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς κατηχουμενείοις, εἰς τὸν σταυρὸν, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, ἵσταται ἐκεῖσε, ἐκτελῶν τὴν θείαν λειτουργίαν, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες ἅπαντες ἵστανται ἔξω ἐν τοῖς κατηχουμενείοις. (Ε.) Τῆς δὲ θείας κοινωνίας ἐγγιζούσης, προστάσσει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ ἀποστέλλει σιλεντιαρίους δύο πρὸς τὸ προσ- D

10. οἱ ἱερεῖς διὰ sine distinctione ed.

lennis a praeposito traditis, precatur, post eos praeposito, hic cerimoniarum magistro reddit. Ipse, sacro et intemerato evangelio adorato, cum patriarcha per medium templum perque obliquitatem ambonis soleam intrat, et ad sacras ianuas constitutus cumque cereis accensis precatus, sacrarium ingreditur. Sanctum vero instratum osculatus, adlatum a praeposito apocombium in sacra mensa reponit, et, accepta a sacerdotibus benedictione, per medium templum abit. Dum autem ad narthecem progreditur, in sinistro magnae portae latere orphani in scamnis stant, et modulantes, ut ipsis solenne est, fausta Imperatori apprecantur. Is una cum patriarcha ad styracium pergit, unde patriarcha post mutuam salutationem et adorationem ad magnum templum, sacram liturgiam celebraturus, abit, Imperator autem per styracium in oratorium adscendens, cereos ibi, aeque ac in catechumenis, in cruce accendit, in oratorio vero divinam liturgiam celebrat, dum patricii interea ac ceteri proceres foris in catechumenis subsistunt. (V.) Divinae autem communionis tempore imminente, praepositus a mandato cerimoniarum magistrum iubet, ut

καλέσασθαι τὸν πατριάρχην, καὶ ἀνάγουσιν αὐτὸν διὰ τοῦ στυρακίου ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, ἐν ᾧ ἵσταται ὁ βασιλεύς. κοινω-Ms. 75. a νήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως παρὰ τοῦ πατριάρχου τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου, εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσελθόντες πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοὶ καὶ δομέστικοι καὶ οἱ τὰ πρῶτα ὀφφίκια κατέχοντες, κοινωνοῦσι καὶ αὐτοὶ ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ πατριάρχου· καὶ πάντων ἐξελθόντων καὶ τοῦ πατριάρχου μέλλοντος κατέρχεσθαι, ἑστῶτος τοῦ βασιλέως ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος Ed. L. 90 αὐτοῦ, προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους, καὶ ἀπελθὼν ὁ πατριάρχης ἐκτελεῖ τὴν θείαν λειτουργίαν ἅπασαν. τελεσθείσης δὲ τῆς θείας λειτουργίας, διέρχεται ὁ βασιλεὺς ἠλλαγμένος διὰ τοῦ τρικλίνου τῆς ἁγίας σοροῦ, βασταζόντων τῶν κουβικουλαρίων τὰ ἐκεῖσε ὄντα βῆλά τε καὶ κορτίνας, καὶ ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ βισαλωτοῦ καὶ τοῦ κοχλιοῦ, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ Δανουβίῳ τρικλίνῳ, καὶ ἵσταται ἡ τιμία αὐτοῦ τράπεζα ἐκεῖσε, καὶ μένουσιν ἐκεῖσε πρωτοσπαθάριοι βαρβάτοι, σπαθαροκανδιδάτοι καὶ οἱ ἐπὶ τοῦ μαγλαβίου καὶ λοιποὶ ἅπαντες οἰκειακοί, καὶ τότε οἱ μὲν κληθέντες ἐξ αὐτῶν ἐκδέχονται ἐκεῖσε, οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες ἕκαστος ἐν τῷ B κοιτῶνι αὐτοῦ. (ϛ.) Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνελθὼν ἐν τῷ Ἀναστασιακῷ τρικλίνῳ καὶ ἀπαλλάξας, μένει μετὰ τὸ διβητήσιον αὐτοῦ, οἱ δὲ σιλεντιάριοι, προσκαλεσάμενοι τὸν πατριάρχην, ἀναφέρουσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ κοχλιοῦ, καὶ καθίσας ἐκεῖσε

20. Pro ἄρχοντες — αὐτοῦ R. coni. ἄρχ. ἀπίασιν ἕκαστος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

duos silentiarios patriarcham vocaturos mittat, quem per styracium in oratorium, ubi Imperator est, adducunt. Postquam Imperator e patriarchae manu corpus et sanguinem Domini accepit, cubiculum intrat, in quo patricii, strategi, domestici et supremis officiis admoti sacra communione a patriarcha impertiuntur: quibus omnibus egressis, dum patriarcha, Imperatore ad portam cubiculi sui constituto, descendere vult, se invicem adorant; patriarcha ad sacram liturgiam celebrandam abit. Qua ad finem perducta, Imperator mutata veste per triclinium sancti sepulcri transit, cubiculariis vela et cortinas, quae ibi sunt, portantibus, et per lateritiam substructionem cochleamque triclinium Danubium intrat, ubi veneranda mensa eius reposita, et protospatharii barbati, spatharocandidati, manclavitae ceterique ministri omnes congregati sunt: ex his, quos coenae adhiberi Imperator iusserit, ibi, ceteri proceres, singuli in suo cubiculo, manent. (VI.) Imperator in triclinium Anastasii adscendit, et, vestibus exutis, in suo dibetesio manet: silentiarii vero

Digitized by Google

πλησίον τῆς εἰσαγούσης πύλης ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἡ τράπεζα ἵσταται, μηνύει τῷ βασιλεῖ ὁ πραιπόσιτος, ὁ δὲ βασιλεὺς κελεύει τῷ πραιποσίτῳ προσκαλέσασθαι τὸν πατριάρχην, καὶ ἵσταται ὁ βασιλεὺς, φορῶν τὸ σαγίον αὐτοῦ, ἐν τῇ τραπέζῃ, ἐκδεχόμενος τὸν πατριάρχην, καὶ καταλαβόντος τοῦ πατριάρχου, προσκαλοῦνται παρὰ τοῦ πατριάρχου οἱ ἱερεῖς καὶ ποιοῦσι τὸν στίχον. καὶ εἶθ' οὕτως ὁ μὲν βασιλεὺς ἐκβάλλει τὸ σαγίον αὐτοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης τὸ ὠμοφόριον αὐ- C τοῦ, καὶ λαβόντες αὐτὸ οἱ ἱερεῖς, ἐξέρχονται. καὶ καθίσαντες ἐν τῇ τραπέζῃ ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, εἰσφέρουσι τὰ κουκουμάρια κουβικουλάριοι δύο, καὶ πίνουσι πρὸς ἅπαξ, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται οἱ φίλοι, καὶ ἐπιτελεῖται ἡ συνήθεια πᾶσα τοῦ τραπεζίου· καὶ ἀναστάντων τῶν φίλων καὶ ἐξελθόντων, μένει ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ εἰσφέ- Ms. 95. b ρουσι πάλιν οἱ κουβικουλάριοι τὰ κουκουμάρια, καὶ πιόντες πάλιν πρὸς ἅπαξ ἀνίστανται, καὶ ὁ μὲν πατριάρχης μικρὸν ὑπεξελθὼν, βάλλει τὸ ὠμοφόριον αὐτοῦ, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ σαγίον αὐτοῦ, καὶ εἰπόντες τὸν στίχον, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ ὁ πατριάρχης εὐλογίας, καὶ ἐξέρχονται οἱ ἱερεῖς. καθέζεται D δὲ ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης μικρὸν, ὁμιλοῦντες πρὸς ἀλλήλους, εἶτα προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, ἐξέρχονται, καὶ ὁ μὲν πατριάρχης προπέμπεται ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου μέχρι τοῦ κοχλιοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν

22. τῶν ἀρχόντων R., τοῦ ἄρχοντος ed.

advocatum patriarcham ad cochleam ducunt, ubi, dum prope portam in triclinium, ubi mensa posita est, ducentem, residet, praepositus id Imperatori indicat, qui praepositum iubet, ut patriarcham arcessat; ipse sago suo indutus, ad mensam patriarcham excipit, qui veniens, sacerdotes ad stichum seu orationem dicendam vocat. Imperator deinde sagum suum, patriarcha vero omophorium deponit, quod sacerdotes postquam accepere, abeunt. Interea dum mensae Imperator et patriarcha adsident, duo cubicularii cucumaria afferunt, ac semel bibunt, deinde, amicis ingressis, omnis mensae ordo peragitur: postquam vero surrexere amici et egressi sunt, Imperator et patriarcha remanent, cubicularii rursus cucumaria afferunt, et postquam adhuc semel potum sumsere, surgunt, et patriarcha paulo ante egressus, omophorium, Imperator sagum suum induit, dictaque oratione, patriarcha Imperatori benedictionem dat, sacerdotes abeunt. Postquam vero adhuc paulisper Imperator et patriarcha conversati sunt, post adorationem et salutationem mutuam egrediuntur, et patriarcham quidem praefecti cubiculi ad cochleam, inde silentiarii ad inferiora conducunt, Imperator vero, quamdiu

Digitized by Google

ἐκεῖσε ὑπὸ σιλεντιαρίων ἕως κάτω. ὁ δὲ βασιλεὺς διαγίνεται μετὰ ταῦτα, ὡς δ' ἂν κελεύῃ καὶ βούληται. (Ζ.) Ἰστέον, ὅτι εἰ μὲν οὐ κελεύει ὁ βασιλεὺς ποιῆσαι τὴν προέλευσιν ἀπὸ τοῦ ἄνω παλατίου, ἤγουν ἀπὸ τὸν Ἀναστασιακὸν τρίκλι-
Ed. L. 91 νον, τελεῖται οὕτως. ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος τῆς ἁγίας σοροῦ ἠλλαγμένος, ἵσταται ἐν τῷ τῆς ἁγίας σοροῦ τρικλίνῳ, ἔνθα τὰ βῆλα κρέμανται, ἑστώτων καὶ ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ ἵστανται σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ κουβικουλάριοι, καὶ δέχεται ἐκεῖσε τούς τε πατρικίους καὶ στρατηγούς, καὶ προσκυνήσαντες τὸν βασιλέα, ἀνίστανται, λαβὼν δὲ νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθούς." ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν, διέρχεται διὰ τῶν βαθμίδων τῶν κατερχομένων ἀπὸ τὸ βανιάριν, καὶ ἐλθὼν εἰς τὰ βάθρα τῆς κάτω προελεύσεως, ἔνθα, προκένσου γινομένου ἐν τοῖς ἐκεῖσε, ἵσταται ἡ προέλευσις, ἵσταται ὁ βασιλεύς, οἱ δὲ πατρίκιοι ἑνωθέντες τῇ συγκλήτῳ ἁπάσῃ, πίπτουσι πάλιν μετ' αὐτῶν, ὁ δὲ πραιπόσιτος δίδωσι νεῦμα τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε·" ἀποκριθέντες δὲ ἅπαντες λέγουσιν „εἰς πολλοὺς χρόνους·" ὁ δὲ τῆς καταστάσεως κατὰ βάθρον λέγει „καπλάτε Δόμηνι·" ἐκτελοῦσι δὲ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε τὴν ἅπασαν τάξιν τῆς προελεύσεως, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν.

B (marginal mark beside the line "ται ὁ βασιλεύς")

4. τῶν Ἀναστασιακῶν τρικλίνων ed. 14. τὸ βανιάριον ed., τοῦ Φαναρίου coni. Leich. 23. προειρήκαμεν ed.

cupit et lubet, ibi permanet. (VII.) Sciendum est, si Imperator processionem e superiori palatio seu triclinio Anastasiano institui non iubeat, hos ritus observari. Imperator a cubiculo S. Sepulcri in mutatoriis egressus, in triclinio, quod ibi est, subsistit, ubi vela suspensa sunt, et praefecti cubiculo et pone Imperatorem spatharocubicularii et cubicularii stant: ibi patricios et strategos excipit, qui, Imperatore adorato, surgunt, praepositus vero, signo ab Imperatore accepto, ait: *Iubete*; ceteri: *In multa bonaque tempora*. Ab his stipatus Imperator, per gradus a banniario ducentes descendit, et postquam ad gradus inferioris processionis accessit, ubi qui processuri sunt, conveniunt, subsistit, patricii cum senatu coniuncti adsunt, praepositus vero, signo cerimoniarum magistro dato, *Iubete* ait; cui reliqui omnes: *In longa bonaque tempora* respondent. Postremo cerimoniarius ad gradus constitutus, ait: *Caplate Domini*, et sic ab eo loco solennem processionem, ut diximus, instituunt.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, εἰ τύχῃ ἡ ἑορτὴ τῆς ὑπάντης τῇ β' τῆς α' ἑβδομάδος. Ms. 76. a C

Δίδοται μεταστάσιμον ὥρᾳ α' τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐν τῷ λαυσιακῷ τρικλίνῳ, καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ σαγίου, ἀνέρχεται ἐν τῇ μανναύρᾳ, καὶ στὰς ἄνωθεν τῶν γραδηλίων ἐν τῷ Πρασίνῳ λίθῳ, διαλαλεῖ ἐκεῖσε τὸν λαὸν, τὸ ἐν ἁγνείᾳ καὶ φόβῳ Θεοῦ ἐκτελέσαι τὴν πανσέβαστον καὶ ἁγίαν τετταρακοστήν. καὶ εἶθ' οὕτως ἐπιτρέπει ἀσηκρήτῃ καὶ ἐπαναγινώσκει τὸ ἐπαναγνωστικὸν, τελεσθείσης δὲ τῆς ἀναγνώσεως, εὐφημεῖ πᾶς ὁ λαὸς τὸν βασιλέα· μετὰ δὲ τὴν εὐφημίαν τοῦ λαοῦ ἀποκινεῖ ὁ βασιλεὺς καὶ διέρχεται διὰ τοῦ εὐωνύμου μέρους τῆς μανναύρας, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ κουβουκλείου καὶ πρωτοσπαθαρίων, καὶ δι- [D] ερχόμενος διὰ τῶν ἐξκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν, διὰ τῆς μικρᾶς πύλης τῆς χαλκῆς, εἰσέρχεται ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι καὶ ἅπτει κηρούς· ὁ δὲ πατριάρχης δέχεται αὐτὸν ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι, ἐν τῇ πύλῃ τῇ εἰσαγούσῃ ἔνδον τοῦ ναοῦ, καὶ εἰσέρχονται ἀμφότεροι μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν. (B.) Ἅψας δὲ κηροὺς ὁ βασιλεὺς καὶ εὐξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ. καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἀπέρχεται ἐν τῷ μητατωρίῳ· τῇ γὰρ ἡμέρᾳ [Ed. L. 92] ἐκείνῃ ὁ βασιλεὺς οὐκ εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ

1. ὑπαντήσεως ed. vid. supra. 2. εὐδομάδος cod. 7. τετταρακοστὴν R. ex sigla cod., ἑορτὴν ed. 11. ἀποκρίνει ed. 13. καὶ διερχόμενος R., καὶ διέρχεται cod., καὶ om. ed.

Observanda, quando festum purificationis S. Mariae in feriam secundam primae septimanae incidit.

Hora prima eius diei in lausiaco triclinio ritu solenni Imperator excipitur, qui sago indutus, egreditur et ad magnauram abit, ubi in Prasino lapide supra gradus constitutus, populum ad celebrandam cum reverentia et metu sacram et venerandam quadragesimalem hortatur. Quo facto, secretarius iussu eius lectionem recitat, eaque finita, populus fausta quaevis Imperatori apprecatur: qui post solennem acclamationem populi abit, perque sinistram magnaurae partem, stipatus a praeposito ceterisque cubiculariis et protospathariis, per excubias scholasque transit, perque parvam portam aeneam ad sacrum puteum accedit cereosque accendit. Ibi patriarcha ipsum in ianua ad templum ducente excipit, unde ambo ad sacras portas pergunt. (II.) Cum cereis autem accensis precatus Imperator, eos praeposito tradit, et postquam se invicem Imperator et patriarcha venerati sunt, ille ad metatorium abit: hoc enim die sacrarium non intrat: finito officio tertiae et sextae, e metatorio egreditur. Post

Digitized by Google

τελέσας τὴν τριτοέκτην, ἐξέρχεται ἐκ τοῦ μητατωρίου. καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, διέρχεται μὲν ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ ναοῦ, τοῦ νάρθηκος καὶ τοῦ ὡρολογίου, καὶ ἐξέρχεται ἐν τῇ πρὸς δύσιν οὔσῃ μεγάλῃ πύλῃ τῇ ἐξαγούσῃ ἐπὶ τὸν ἀθύραν. ἱππεύσας δὲ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, διέρχεται διὰ τοῦ μιλίου, φόρου τε καὶ τοῦ μακροῦ ἐμβόλου τοῦ Μαυριανοῦ καὶ τοῦ Πετρίου, καὶ ἀπέρχεται μέχρι τῆς παναγίας Θεοτόκου ἐν βλαχέρναις. κἀκεῖσε καταλαβὼν, κατέρχεται ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἀνέρχεται ἐν τοῖς κατηχουμενείοις, εὐξάμενος δὲ ἅπτει κηροὺς ἔν τε τῷ παρακυπτικῷ τῆς ἁγίας
B σοροῦ, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ καὶ ἐν τῷ ἔξω σταυρῷ τῶν κατηχου-
Ms. 76. b μενείων, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, ἀπέρχεται ἐν τῷ Ἀναστασιακῷ τρικλίνῳ, καὶ εἶθ' οὕτως ἐκτελεῖ ἅπαντα, οἷον τά τε ἀλλάξιμα καὶ αἱ δοχαί. ἥ τε τῆς λιτῆς ὑπάντησις καὶ ἡ τῆς θείας λειτουργίας εἴσοδός τε καὶ προσευχὴ, ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἐν τῇ πρώτῃ καταστάσει τῆς αὐτῆς ἑορτῆς ἐξεθέμεθα.

ΚΕΦ. κή.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ τῆς ὀρθοδοξίας.

C Ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης ὀψὲ τοῦ σαββάτου ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν βλαχέρναις, συναπέρχονται δὲ αὐτῷ μητροπολῖται, ἀρχιεπίσκοποι καὶ ἐπίσκοποι, ὅσοι δ' ἂν τύχωσιν ὄντες τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐν τῇ πόλει, ὁμοίως καὶ οἱ κληρικοὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καὶ οἱ τῶν ἔξω ἐκκλησιῶν,

patriarchae salutationem per dextram templi, narthecis et horologii partem ad occidentalem magnam portam, quae in athyrem ducit, progreditur. Inde equo vectus Imperator, per milium, forum longamque porticum Mauriani et Petrii ad S. Deiparae in blachernis abit. Quo postquam venit, equo descendit et ad catechumena abit, precatus vero cereos in throno sancti sepulcri, in oratorio et cruce exteriori catechumenorum accendit, indeque egressus, ad triclinium Anastasii abit, et ibi quoque omnia peragit, scilicet vestes mutantur et solennis exceptio fit. Processionis vero occursus, divinae liturgiae introitus, et supplicatio, ut supra de prima eiusdem festi cerimonia animadversum fuit, peragitur.

CAP. 28.

Observanda in dominica orthodoxiae.

Patriarcha vesperi die sabbati ad templum sanctissimae Deiparae in blachernis, unaque metropolitae, archiepiscopi, episcopi, qui forte eo die in urbe versantur, clerici quoque magnae ecclesiae et templo-

Digitized by Google

καὶ ὅσοι δ' ἂν ἐν πᾶσι τοῖς μοναστηρίοις τὸν μονήρη βίον ἀσκοῦσιν ἐν ταύτῃ τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει, καὶ ἐκτελοῦσιν ἅπαντες παννύχιον ὕμνον ἐν τῷ σεπτῷ ναῷ. τῇ δὲ ἑξῆς, ἥτις ἐστὶ κυρία τῶν ἡμερῶν, ἐξέρχεται ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν προῤῥηθέντων ἁπάντων ἐκ τοῦ ναοῦ μετὰ τῆς λιτῆς, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ δημοσίου ἐμβόλου. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ παλατίου, φορῶν σαγίον, διὰ τῆς πύλης τοῦ σπαθα- D ρικίου, καὶ δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν τοῦ κουβουκλείου φορούντων τὰ σαγία αὐτῶν, διέρχεται διὰ τῆς μαγναύρας καὶ τῶν διαβατικῶν αὐτῆς τῶν ἀνωτέρων, καὶ διὰ τῆς ξυλίνης σκάλας εἰσέρχεται ἐν τοῖς κατηχουμενείοις τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τοῖς κατηχουμενείοις καὶ εὐξάμενος, ἅπτων κηρούς, ὑπαλλάσσει, ὡσαύτως καὶ πάντες κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν, τὰ ἀλλαξίματα αὐτῶν τὰ ἄσπρα. τῆς δὲ λιτῆς ἐγγιζούσης, δίδοται σιλέντιον, καὶ ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ μητατωρίου τῶν κατηχουμενείων, καὶ δέχονται αὐτὸν Ed. L. 93 οἱ πατρίκιοι ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τοῦ σεκρέτου μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου καὶ πίπτουσιν. εἶτα λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, δίδωσι τῷ τῆς καταστάσεως καὶ λέγει „κελεύσατε·" καὶ αὐτοὶ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." (B) Κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων βασταζόντων κηρία ὑποφίαλα, κατέρχεται διὰ τοῦ μεγάλου Ms. 77. a κοχλιοῦ καὶ διὰ τοῦ διδασκαλείου, ἔνθα τὰ πασχάλια, καὶ κατελθὼν τὰ γραδήλια, οὐκ εἰσέρχεται ἐν τῷ μεγάλῳ νάρθηκι, ἀλλ'

8. ὑπό τε τῶν. Aliquid deesse videtur R.

rum suburbanorum, et quicunque vitam solitariam in omnibus monasteriis per hanc a Deo custoditam urbem agunt, abeunt et hymnum nocturnum in templo venerando recitant. Postera die, quae dominica est, patriarcha cum dictis omnibus e templo cum solenni pompa per porticum publicam progreditur; Imperator vero e palatio egressus, sagum ferens, per portam spatharicii transit, stipatusque a cubiculariis, sagis suis vestitis, per magnauram et transitus eius superiores perque ligneam scalam magnae ecclesiae catechumena intrat, et ibi cum cereis accensis precatus, tum ipse, tum ceteri omnes secundum ordinem suum mutatoria alba induunt. Processione appropinquante, silentium datur, Imperator ex metatorio catechumenorum procedit, quem patricii una cum universo senatu in magno triclinio secreti excipiunt, et procidunt. Deinde praepositus, signo ab Imperatore dato, magistro cerimoniarum annuit, qui dicit: *Iubete*; ipsi: *In multa bonaque tempora* acclamant. (II.) Sic ab omnibus cereos cum phialis gestantibus, stipatus et per magnam cochleam et didascalium, ubi cycli paschales constituuntur, perque scalam digressus, magnum narthe-

Digitized by Google

ἐκνεύσας ἀριστερὸν ἐπὶ τὸ μητάτον ἀπὸ τοῦ τριγώνου, λέγων
B ὁ τῆς καταστάσεως κατὰ βάθρον „καπλάτε Δόμηνι·" καὶ
κατέρχεται τὰ γραδήλια τοῦ ἀθύρα, καὶ δέχεται ἐκεῖσε τὴν
λιτήν. ἅψας δὲ κηροὺς καὶ εὐξάμενος, προσκυνεῖ τὸν τίμιον
σταυρὸν καὶ τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, ὡσαύτως καὶ ἀσπάζε-
ται τὸν πατριάρχην, καὶ διέρχεται ἔμπροσθεν τῆς λιτῆς. ὁ
δὲ τῆς καταστάσεως ἄρχεται τὸ τροπάριον „τὴν τῶν ἀληθι-
νῶν δογμάτων," τὸ αὐτὸ ψαλλόντων καὶ πάντων τῆς προε-
λεύσεως. ὁ δὲ βασιλεύς, εἰσελθὼν ἐν τῷ νάρθηκι, καθέζε-
ται, μέχρις ἂν καταλάβῃ ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς λιτῆς. καὶ
τοῦ πατριάρχου καταλαβόντος, ἀνίσταται ὁ βασιλεύς, καὶ
C ἵστανται ἀμφότεροι ἔμπροσθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν, καὶ ὁ
μὲν βασιλεὺς ἅψας κηροὺς εὔχεται, ὁ δὲ πατριάρχης τελεῖ
τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου, καὶ εὐξάμενος ὁ βασιλεὺς ἐπιδίδωσι
τὰ κηρία τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως. τοῦ
δὲ πατριάρχου τὴν εὐχὴν τελέσαντος καὶ προσκυνήσαντος
τοῦ βασιλέως τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, κρατήσαντες ἀλλήλων
τὰς χεῖρας, διέρχονται μέσον τοῦ ναοῦ, καὶ διὰ τῆς πλαγίας
τοῦ ἄμβωνος ἐκνεύσαντες, εἰσέρχονται ἐν τῇ σωλαίᾳ καὶ ἵ-
στανται ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, κἀκεῖσε λαβὼν κηροὺς
ὁ βασιλεὺς εὔχεται, εἶτα δίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ. καὶ
ἀλλήλους προσκυνήσαντες ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης,
D εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον πρὸς τὸ τὴν θείαν λειτουργίαν
ἐκτελέσαι, καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπέρχεται εἰς τὸ μητατώριον, ἐκ-

17. κρατήσαντες δὲ ἀλλήλων ed.

cem non intrat, sed ad laevam supra metatum a trigono divertitur: cerimoniarius vero ad scalas constitutus, ait: *Caplate Domini*, perque scalam athyris descendit atque ibi processionem excipit. Accensis autem cereis, precatur et venerandam crucem et sacrum evangelium adorat, patriarcham salutat et ante solennem pompam procedit. Cerimoniarius troparium: *Veri cultus imaginum*, orditur, quod omnes procedentes canunt. Imperator interea narthecem ingressus, sedet et tantisper, dum patriarcha cum processione venit, exspectat. Postquam vero is cum processione advenit, surgit, et uterque ad regias portas subsistunt, ubi Imperator quidem cum cereis ardentibus precatur, patriarcha autem preces introitus instituit, Imperator, finitis precibus, cereos praeposito, hic cerimoniarum magistro tradit. Patriarcha postquam ritum introitus celebravit, et Imperator sacrum evangelium adoravit, prehensis invicem manibus, per medium templi transeunt, perque obliquitatem ambonis soleam intrant, sacrisque ianuis adstant: ubi cum cereis Imperator precatur, deinde eos praeposito reddit. Et postquam ipse et patriarcha se invicem adorarunt, hic sacrarium sanctae liturgiae celebrandae causa, Im-

Digitized by Google

τελῶν ἐκεῖσε τὴν θείαν λειτουργίαν· ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ
εἰς τὸ θυσιαστήριον ὁ βασιλεὺς οὐκ εἰσέρχεται. (Γ.) Χρὴ
δὲ εἰδέναι, ὅτι ἐν μὲν τῇ προόδῳ τῶν ἁγίων καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ
τῶν θυρῶν οὐκ ἐξέρχεται, ἐν δὲ τῇ κοινωνίᾳ ἐξέρχεται καὶ
κοινωνεῖ, καὶ τῆς θείας λειτουργίας τελεσθείσης, ἐξέρχεται ὁ
βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ μητατωρίου καὶ ἑνοῦται τῷ πατριάρχῃ, καὶ Ed. L. 94
διέρχονται ἀμφότεροι μέχρι τοῦ ἁγίου φρέατος, προσκυνήσαν- Ms. 77. b
τες δὲ ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ
τῶν ἐκεῖσε, καὶ διὰ τοῦ χυτοῦ τῆς μικρᾶς πύλης τῆς χαλκῆς
εἰσελθὼν, διά τε τῶν σχολῶν καὶ τῶν ἐξκουβίτων διερχόμε-
νος, λέγοντος τοῦ τῆς καταστάσεως „καπλάτε Δόμηνι." καὶ
καταλαβόντος ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, μένει μὲν ἐκεῖσε ἡ σύγκλη-
τος, ὑπερευχομένη τὸν βασιλέα, ὁ δὲ τῆς καταστάσεως καὶ οἱ
σιλεντιάριοι μένουσιν εἰς τὸν ὀνόποδα, ὑπερευχόμενοι καὶ αὐ-
τοὶ ὁμοίως. ὁ δὲ βασιλεὺς διέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως,
καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ, τοῦ δὲ κλητωρίου στοιχηθέντος,
γίνονται μίνσαι, καὶ εὐθέως ἀπαλλάσσουσιν ἅπαντες. ὁ δὲ B
βασιλεὺς καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης ἀπὸ σκα-
ραμαγγίου, καὶ οὓς ἐκέλευσε καλέσαι, καὶ αὐτοὶ ἀπὸ σκα-
ραμαγγίων, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ παρα-
στάσιμον οὐ ποιοῦσιν. (Δ.) Ἰστέον, ὅτι τὸ παλαιὸν ὁ τοιοῦ-
τος τύπος ἦν· νῦν δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ ἄλλα πάντα ἐκτελεῖ μέ-
χρι τῆς εἰσόδου, καθὼς εἴρηται. εἰς δὲ τὴν εἴσοδον εἰσέρ-
χεται εἰς τὸ βῆμα ἔνδον, καὶ προσκυνοῦσι τὴν ἁγίαν τράπε-

23. ΣΧΟΛ. Τοῦτο ἔσχατον ἐτυπώθη.

perator, divinos ritus peracturus, metatorium petit: hoc enim die sacrarium intrare non solet. (III.) Porro sciendum, in processu sanctorum et agape Imperatorem ex portis illis non progredi, in communione autem prodire et communicare solere, finitaque divina liturgia, ex metatorio prodire seque patriarchae adiungere, deinde utrumque ad sacrum puteum procedere, et post mutuam adorationem et salutationem Imperatorem per locum editum parvae ianuae aeneae intrare, deinde per scholas et excubias transire, dicente cerimoniario: *Caplate Domini.* In consistorio senatus omnis, fausta Imperatori venienti apprecans, magister vero cerimoniarum et silentiarii in onopode, bonis ominibus eum prosequentes, consistunt. Imperator per augustale palatium intrat, ubi convivio instructo, missus afferuntur, statimque omnes vestes mutant. Imperator in scaramangio aeque ac convivae, quos vocari iussit, pretiosae mensae adsident, cubicularii autem hoc die ei non adstare solent. (IV.) Sciendum quoque est, hos ritus olim quidem observatos, nunc vero ad introitum usque, ut dictum est, omnia aliter ab Imperatore institui solere. In introitu vero bema ingreditur, ubi et sacram mensam et instratum adorat perque latera sacelli et cochleae, quae

Digitized by Google

ζαν καὶ τὴν ἐνδυτὴν, καὶ διὰ πλαγίας τοῦ θυσιαστηρίου καὶ
τοῦ κοχλιοῦ τοῦ ὄπισθεν τῆς κόγχης ἀνελθὼν εἰς τὰ κατη-
C χουμένια, εἰσέρχονται εἰς τὸ μητατώριον, καὶ ἀπαλλάσσουσι
τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας καὶ μόνον, καὶ ἀκούουσι τοῦ θείου
εὐαγγελίου καὶ τῆς ἐκτενοῦς, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχεται ὁ
τῆς τραπέζης μετὰ τῶν ἀρτοκλίνων, καὶ στοιχεῖ τὸ κλητώ-
ριον. καὶ ἐξέρχονται οἱ δεσπόται καὶ ἀπέρχονται εἰς τὸ
μητατώριον τοῦ πατριάρχου, καὶ εὐθὺς δίδονται μίνσαι,
ἐκδυόμενοι τὰ διβητήσια αὐτῶν, καὶ ἐκδέχονται τοῦ τελειω-
θῆναι τὴν θείαν λειτουργίαν καὶ ἀνελθεῖν τὸν πατριάρχην.
οἱ δὲ πραιπόσιτοι ἀπέρχονται, καὶ καθέζονται εἰς τὴν ἄνοδον,
δι' ἧς ὁ πατριάρχης ἀνέρχεται, καὶ τὸ ἀνελθεῖν αὐτὸν κρα-
τοῦσι τὰς χεῖρας αὐτοῦ, ἀσπαζόμενοι αὐτάς, καὶ ἀπελθόν-
D τες εἰσάγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς δεσπότας. καὶ ἐκβαλὼν ὁ
Ms. 78. a πατριάρχης τὰ ἀλλαξίματα αὐτοῦ, λαβὼν τοὺς δεσπότας,
ἐξελθὼν ἀκουμβίζει μετὰ τῶν τῆς τραπέζης, καὶ εἰσέρχονται
οἱ κληθέντες καὶ ἀριστοῦσι μετ' αὐτῶν, καὶ τὸ ἀναστῆναι
αὐτούς, ἀπέρχονται πάλιν οἱ δεσπόται διὰ τῶν διαβατικῶν
εἰς τὸ παλάτιον. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ κηρία ἐκ τοῦ οἰκονο-
μίου λαμβάνουσιν οἵ τε μάγιστροι καὶ πραιπόσιτοι καὶ πατρί-
κιοι, ἐπὶ δὲ τοῦ κυρίου Θεοφυλάκτου καὶ θυμιάματα εὔοσμα,
ἀλλ' οὖν καὶ δούλκιον ἐποίει ὁ κύριος Θεοφύλακτος ὁ πατρι-
Ed. L. 95 άρχης ἐπὶ τὸ μέρος τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἁγίου Θεοφυλάκτου,
καὶ οἱ δεσπόται ἀπήλαυον τοῦ δουλκίου μετὰ τῶν μαγίστρων
καὶ τῶν πραιποσίτων καὶ λοιπῶν, ὧν ἐκέλευσαν.

16. μετὰ τῶν R., μετ' αὐτῶν cod. et ed. 19. οἰκονομείου ed.
21. κυροῦ cod.

pone concham est, in catechumena adscendit, metatorium intrat, tunicam suam tantum mutat ac divinum evangelium et extensam audit: deinde praefectus mensae una cum tricliniariis epulas parat. Egressi autem Domini ad metatorium patriarchae abeunt, statimque missus afferuntur, tunc dibetesia sua exuunt, et usque dum divina liturgia celebrata est et patriarcha adscendit, exspectant. Praepositi in aditu, per quem advenit patriarcha, consident, cuius advenientis manus osculantur, deinde abeunt eumque ad Dominos adducunt. Is, exutis vestibus suis, egreditur et cum Dominis mensae accumbit, vocati ad convivium intrant, et una cum his epulantur, quibus surgentibus, Domini rursus per porticus ad palatium abeunt. Sciendum est, magistros, praepositos et patricios ex oeconomico cereos, sub Domino Theophylacto autem etiam unguenta odora accipere. Dominus Theophylactus patriarcha in parte oratorii sancti Theophylacti etiam convivium instruxit, cui Domini cum magistris, praepositis ceterisque, quos iusserant, interfuere.

Digitized by Google

ΚΕΦ. κθʹ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ κυριακῇ τῆς μέσης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, ἡνίκα τὸ τίμιον καὶ ζωοποιὸν ξύλον τοῦ σταυροῦ προσκυνεῖται.

Προέρχονται ἐννύχιοι ἐν τῷ παλατίῳ οἵ τε πατρίκιοι, πρωτοσπαθάριοί τε καὶ δομέστικοι καὶ οἱ τοποτηρηταὶ καὶ οἱ οἰκειακοὶ ἅπαντες, καὶ ἀνοίγει τὸ παλάτιον τάχιον, καὶ εἰσ- B έρχονται οἱ πατρίκιοι φοροῦντες τὰ σαγία αὐτῶν ἀπὸ σκαραμαγγίων, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ σκαραμαγγίων, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ μεγάλου τρικλίνου, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ ναῷ τῆς παναγίας Θεοτόκου ἐν τῷ φάρῳ, καὶ προσκυνήσαντες τὰ τίμια ξύλα, ἐξέρχονται πάλιν καὶ καθέζονται ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ· καὶ τῆς ὥρης ἐγγιζούσης πρὸς τὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς ἐν τῷ παλατίῳ, εἰσέρχονται ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν κοινῶν ἡμερῶν, ἐντῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῆς προελεύσεως, καὶ ἡνίκα ἐγγίσῃ ἡ ὥρα καὶ στοιχηθῇ τὸ κλητώριον, γίνονται μίνσαι, καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἀκουμβίζει ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ τῆς προελεύσεως. ἰστέον, ὅτι ἐν τοῖς παλαιοῖς χρόνοις τῇ ἑορτῇ τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἤλλασσον C οἱ ἀξιωματικοὶ εἰς τὸ κονσιστώριον χλανίδια λευκά, καὶ ἡνίκα κατέλαβεν ὁ καιρὸς, ἐξήρχοντο οἱ δεσπόται καὶ ἐδέχοντο αὐτοὺς οἱ πατρίκιοι εἰς τὸν ὀνόποδα, οὐχὶ δὲ ἔνδον τοῦ πορτικοῦ, εἰς τὸν αὐγουστέα, καὶ εἰ μὲν οὐκ ἦν κυριακὴ, ἐπι-

5. προσέρχονται ed.

CAP. 29.

Observanda in dominica mediae hebdomadis ieiuniorum, quando venerandum et vivificum crucis lignum adoratur.

Patricii, protospatharii, domestici et vicarii ministrique omnes noctu ad palatium procedunt, quo statim aperto, patricii sua saga et scaramangia, ceteri scaramangia gestantes, intrant, perque magnum triclinium digressi, S. Deiparae phari templum petunt, adoratoque ibi venerando crucis ligno, rursus discedunt et in hippodromo consident. Hora, qua palatium intrare debent, appropinquante, magnum triclinium processionis, ut reliquis communibus diebus, ingrediuntur, ubi suo tempore convivio instructo, missus afferuntur, et egressus Imperator, venerandae mensae suae in eodem processionis triclinio accumbit. Sciendum est, priscis temporibus in festo annuntiationis proceres vestes suas albas in consistorio mutasse, et tempore instante, Dominos discessisse, et in onopodio, non tamen intra porticum, in augustali, a patriciis exceptos esse: quod si non in dominicam inci-

Ms. 78. b πτον κάτω, προσκυνοῦντες τοὺς δεσπότας, καὶ οὕτως κατήρχοντο εἰς τὸ κονσιστώριον. εἰ δὲ ἦν κυριακὴ, οὐκ ἔπιπτον κάτω προσκυνοῦντες, ἀλλὰ μέχρι τῶν γονάτων ἐποίουν τὸ σέβας τῆς προσκυνήσεως.

ΚΕΦ. λ'.

D *Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, εἰ τύχῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῇ κυριακῇ τῆς μέσης ἑβδομάδος.*

Ἰστέον δὴ καὶ τοῦτο, ὅτι, εἰ μὲν τύχῃ ἡ αὐτὴ ἡμέρα τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῇ κυριακῇ τῆς μέσης ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν, τελεῖται οὕτως. προέρχονται ἅπαντες ἐννύχιοι ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ ἀλλάσσουσιν οἱ μὲν πατρίκιοι χλανίδια λευκὰ, ἔχοντα ταβλία ἀπὸ ὀξέων, (ἐν γὰρ ταύτῃ τῇ ἑορτῇ οὐ φοροῦσιν τὰ ὑποχρυσοκλάβων ταβλίων χλανίδια,) ὡσαύτως καὶ ἡ σύγ-
Ed. L. 96 κλητος ἅπασα ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων, οἱ δὲ πραιπόσιτοι ἀλλάσσουσι μετὰ τοῦ κουβουκλείου, ὡς εἴθισται αὐτοῖς. ἀνοίξαντος δὲ τοῦ παλατίου, τάχιον ἀπὸ κελεύσεως εἰσέρχονται ἅπαντες, καὶ διελθόντες διὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου, εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου, καὶ προσκυνήσαντες τὰ τίμια ξύλα, ἐξέρχονται, καὶ εὐθέως ἀπὸ κελεύσεως δίδοται μεταστάσιμον. μεσούσης δὲ τῆς δευτέρας ὥρας, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ διέρχεται διὰ τῆς δάφνης, ἅπτων ἐν τοῖς

8. ἡ αὔτη ed. 13. ὑπὸ χρυσοκλ. cod.

debat, in terram proni Imperatores adorarunt, et sic in consistorium abiere: sin erat dominica, adorantes non in terram procubuere, sed flexo tantum genu honorem adorationis Imperatori exhibuerunt.

CAP. 30.

Observanda, ubi inciderit festus dies annuntiationis S. Deiparae in dominicam mediae hebdomadis.

Sciendum est, ubi festus annuntiationis dies in dominicam mediae hebdomadis ieiuniorum inciderit, sic eum celebrari. Omnes nocturnam processionem ad palatium instituunt, patricii quidem tunicis albis cum orbiculis violaceis induti, (hoc enim die tunicas aureis clavis praetextas non gerunt,) senatus quoque omnis albis vestibus, praepositi et cubicularii, ut semper solent. Aperto autem palatio, subito omnes a mandato intrant, perque aureum triclinium templum S. Deiparae phari petunt, ubi venerando crucis ligno adorato, statim processus ex mandato datur. Hora secunda media Imperator procedit, et per daphnem, accensis in eius oratorio cereis, ut solet, venit et

Digitized by Google

εὐκτηρίοις κηροὺς, ὡς εἴθισται αὐτῷ, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ αὐγουστέως, καὶ ὑπαλλάξας τὸ διβητήσιον αὐτοῦ, ἐκδέχεται τὸν καιρόν. καὶ τοῦ καιροῦ καταλαβόντος, δηλωθεὶς ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως, εἰσελ- B
θὼν δηλοῖ τῷ βασιλεῖ. καὶ περιβαλλόμενος ὁ βασιλεὺς τὴν χλανίδα αὐτοῦ, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει, ἐξέρχεται καὶ διέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως, εἶθ' οὕτως δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ τῆς χρυσῆς χειρὸς, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸν ὀνόποδα, καὶ στάντος αὐτοῦ ἐν τῇ πύλῃ τῇ χαλκῇ, δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ, καὶ ἵσταται μέσον αὐτῶν ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ πάντων προσκυνησάντων, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε," Ms. 79. a
καὶ εἶθ' οὕτως κατέρχονται οἱ αὐτοὶ ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, ἑνούμενοι τῇ συγκλήτῳ ἁπάσῃ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἵσταται ὑποκάτω C
τοῦ καμελαυκίου ἐν τῷ πορφυρῷ λίθῳ, καὶ πεσόντων τῶν πατρικίων μετὰ τῆς συγκλήτου, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ σιλεντιαρίῳ ἀπὸ κελεύσεως τῷ ἑστῶτι κάτω, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε." (Β.) Καὶ δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, διέρχεται διὰ τῶν ἐξκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν, καὶ ἐξέρχεται τὴν μεγάλην πύλην τῆς χαλκῆς, τὰ δὲ μέρη ἵστανται ἐν ταῖς στάσεσιν αὐτῶν, σφραγίζοντα τὸν βασιλέα καὶ μόνον, λέγουσι δὲ καὶ οἱ νοτάριοι τοὺς ἰάμβους. καὶ εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ πύλῃ τοῦ ἁγίου φρέατος, ἅπτει κηροὺς καὶ εὔχεται, ὁ δὲ πατριάρχης δέχεται τὸν βασιλέα εἰς τὴν πύλην τὴν εἰσάγου-

cubiculum augustalis ingressus, mutato dibetesio suo, tempus praestolatur. Quo veniente, monitus a cerimoniarum magistro praepositus, ad Imperatorem ingreditur eique, tempus adesse, indicat. Is tunica sua, ut mos est, indutus, progreditur et per augustale transit, unde a cubiculi praefectis stipatus, per stenum aureae manus ad onopodium adscendit: in porta aenea stantem patricii et strategi, inter quos medios cerimoniarius adstat, excipiunt, et postquam omnes Imperatorem adorarunt, praepositus a mandato signum cerimoniario dat, qui dicit: *Iubete*; posthac universo senatui iuncti ad consistorium abeunt. Imperator sub camelaucio in lapide porphyretico stat, dumque patricii cum senatu procidunt, praepositus silentiario a mandato, in loco inferiori constituto, signum dat, is dicit: *Iubete*. (II.) Ab his stipatus Imperator, per excubias, scholas magnamque portam chalces progreditur, factiones in suis stationibus, Imperatorem cruce signantes et nihil praeterea agentes, adsunt, notarii etiam iambos dicunt. Imperator portam sancti putei ingressus, cereos accendit et precatur, patriarcha vero eum in porta, a sacro puteo ad templum ducente,

Digitized by Google

D σαν ἀπὸ τοῦ ἁγίου φρέατος εἰς τὸν ναὸν, καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, εἰσέρχονται εἰς τὸν ναόν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἅπτων κηρούς, εὔχεται ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ εὐξάμενος εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ προσκυνήσας τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ εὐξάμενος, ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ διέρχεται διὰ τῆς σωλαίας. μέλλοντι δὲ ἐξέρχεσθαι τὴν σωλαίαν, ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ πραιπόσιτος κηρίον λιτανίκιον, καὶ εὐθέως ἄρχονται τὸ τροπάριον τῆς ἑορτῆς· „σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον," κρατοῦσι Ed. L. 97 δὲ κηρία ἅπαντες. καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων ὁ βασιλεὺς, διέρχεται μέσον τοῦ ναοῦ καὶ ἐξέρχεται διὰ τῶν βασιλικῶν πυλῶν, διερχόμενος διά τε τοῦ νάρθηκος τοῦ λουτῆρος καὶ τοῦ ἀθύρα, ἐξέρχεται ἐν τῷ μιλίῳ, κἀκεῖθεν διέρχεται τὴν μέσην καὶ ἀνέρχεται ἐν τῷ φόρῳ, καὶ ἀπελθὼν μέχρι τοῦ κίονος, ἔνθα καθίδρυται ὁ ναὸς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἀνέρχεται τὰ ἔμπροσθεν γραδήλια τοῦ ναοῦ, καὶ ἵσταται ἐκεῖσε, ἐπακουμβίζων τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ καγκέλλου. ἡνίκα δὲ μέλλει ἀνέρχεσθαι τὰ αὐτὰ βάθρα, δίδωσι τῷ πραιποσίτῳ τὸ λιτανίκιον κηρίον. οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ ἡ σύγκλητος ἵστανται Ms. 79. b κάτω πλησίον τῶν κιόνων, ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ταγμάτων B ἵστανται ἐν τῇ μέσῃ τοῦ φόρου ἔνθεν κἀκεῖσε. οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι καὶ οἱ λοιποὶ βασιλικοὶ ἵστανται ἐκ δεξιῶν τοῦ βασιλέως ἐν τῇ μέσῃ τοῦ φόρου, ὡσαύτως καὶ ἐξ ἀριστερᾶς. (Γ.) Καταλαβὼν δὲ ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς λιτῆς, διέρχεται μέσον αὐτῶν, τὸ δὲ πολίτευμα ἵσταται ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τῆς προελεύσεως

excipit, unde post mutuam adorationem et salutationem templum ingrediuntur. Imperator ad sanctas ianuas cum cereis accensis precatus, sacrarium intrat, sanctaque mensa adorata, precatur et e bemate abit, perque soleam transit. Unde egressuro praepositus cereum processionalem tradit, statimque troparium processionis: *Hodie salutis nostrae caput*, omnes cereos tenentes ordiuntur. Imperator, omnibus comitantibus, per medium templum transit, et per regias portas egreditur perque narthecem baptisterii et athyrem ad milium, inde per mediam transiens, ad forum et columnam templo sancti Constantini proximam pergit; ubi gradus, qui ante templum sunt, adscendit, et ibi constitutus, dextro cancellorum lateri incumbit. In hanc scalam ascensurus, processionalem cereum praeposito reddit. Patricii et senatus prope columnam, reliqua officia hinc inde in media fori, protospatharii et reliqui Imperatoris ministri ad dextram et sinistram eius in medio foro adstant. (III.) Patriarcha cum solenni comitatu per eos medios procedit, patres conscripti in sinistro processionis latere prope senatum, (aedificii nomen est,) orphani in media

Digitized by Google

πρὸς τὸ σινάτον, τὰ δὲ ὀρφανὰ ἵστανται ἐν τῇ μέσῃ τῶν ἀξιωματικῶν. καὶ τοῦ σταυροῦ μέλλοντος ἀνέρχεσθαι τὰ γραδήλια, ἔνθα ὁ βασιλεὺς ἵσταται, ἅπτει κηροὺς ὁ βασιλεὺς καὶ προσκυνεῖ τὸν σταυρὸν, καὶ αὖθις ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ αὐτὸς τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ πήγνυσιν αὐτὰ ἐν τοῖς μανουαλίοις τῆς λιτῆς. ὁ δὲ σταυρὸς ἵσταται ἐν τῇ C μέσῃ ὄπισθεν τοῦ βασιλέως πλησίον τῆς πύλης τοῦ ναοῦ, ὁ δὲ πατριάρχης ἀνέρχεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν κατὰ συνήθειαν συνερχομένων αὐτῷ· οἱ δὲ λοιποὶ κληρικοὶ ἵστανται κάτω εἰς τὸ κοινὸν τοῦ λαοῦ ἐξ ἀριστερᾶς τοῦ βασιλέως. καὶ τελουμένης τῆς ἐκτενοῦς, ἅπτει ὁ βασιλεὺς κηροὺς καὶ προσεύχεται, καὶ πάλιν ἐπιδίδωσιν αὐτὰ τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ πήγνυσιν αὐτὰ ἐν τοῖς τῆς λιτῆς μανουαλίοις. ὁ δὲ βασιλεὺς κατέρχεται διὰ τῶν βάθρων, καὶ λαμβάνει παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηρίον λιτανίκιον καὶ διέρχεται, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων ἁπάντων, διὰ τοῦ ἀντιφόρου, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ ἐμβόλῳ πλησίον τοῦ D λαύσου, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν χαλκοπρατείων, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ νάρθηκι, καθέζεται προσμένων τὸν πατριάρχην. καταλαβόντος δὲ τοῦ πατριάρχου μετὰ τῆς λιτῆς, τὸ μὲν πολίτευμα καὶ τὸ κοινὸν τοῦ κλήρου εἰσέρχεται διὰ τῆς δεξιᾶς πύλης τῶν βασιλικῶν πυλῶν, τὰ δὲ ὀρφανὰ καὶ οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἐπίσκοποι διέρχονται ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, προσκυνοῦντες αὐτὸν, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ διὰ τῶν βασιλικῶν πυλῶν. Ms. 80. a

25. αὐτῷ cod.

procerum stant. Dumque crux per gradus, ubi Imperator stat, adscensura est, cereos accendit, et cruce adorata, eos statim praeposito, hic cerimoniarum magistro tradit, qui eos in candelabris processionis reponit. Crux in media pone Imperatorem prope templi portam collocatur, patriarcha vero cum iis, qui una cum ipso pro more advenerunt, in ecclesiam ascendit; ceteri autem clerici infra cum populi turba ad sinistram Imperatoris adstant. Finita extensa, cereos Imperator accendit et precatur, deinde eos rursus praeposito, hic cerimoniarum magistro tradit, qui eos in manualibus processionis reponit. Imperator per scalam descendens, cereum processionalem a praeposito accipit, et a praedictis omnibus stipatus, per antiforum digressus, porticum prope lausi palatium ingreditur, unde ad templum sanctissimae Deiparae chalcopratiorum procedit et in narthece assidet, patriarcham exspectans. Quo cum processione veniente, senatus urbis et clerici communes per dextram portam regiarum intrant, orphani, metropolitae et episcopi in conspectu Imperatoris transeunt, eoque

Digitized by Google

Ed. L. 98 καταλαβόντος δὲ τοῦ πατριάρχου, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς, καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, ἀπέρχονται καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης ἐκτελεῖ τὴν εὐχὴν τῆς εἰσόδου, ὁ δὲ βασιλεὺς, λαβὼν παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηροὺς, εὔχεται καὶ πάλιν ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως. (Δ.) Τοῦ δὲ πατριάρχου τὴν εὐχὴν τελέσαντος, προσκυνεῖ ὁ βασιλεὺς τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον, καὶ κρατήσαντες ἀλλήλων τὰς χεῖρας, διέρχονται μέσον τοῦ ναοῦ καὶ εἰσέρχονται ἐν τῇ σωλαίᾳ, καὶ ἀπέρχονται μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν. ἅπτων δὲ κἀκεῖσε κηροὺς καὶ εὐ-
B ξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ προσκυνήσας τὴν ἁγίαν τράπεζαν καὶ λαβὼν ἀποκόμβιον παρὰ τοῦ πραιποσίτου, τίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ διὰ τῆς πλαγίας τοῦ ἀριστεροῦ μέρους ἐξελθὼν, εἰσέρχεται εἰς τὴν ἁγίαν σορὸν, καὶ στὰς ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, ἅπτει κηροὺς, καὶ εὐξάμενος εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ προσκυνήσας τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τίθησιν ἐπ' αὐτῇ ἀποκόμβιον, καὶ θυμιάσας αὐτὴν κυκλόθεν, ἐξέρχεται. ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ ἐξ ἀριστερᾶς ὄντι εὐκτηρίῳ εὐξάμενος, τίθησιν ἀποκόμβιον ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ ἐξέρχεται καὶ ἀνέρχεται διὰ τῆς ξυλίνης σκάλας ἐν τοῖς
C κατηχουμενίοις, κἀκεῖσε τελεῖ τὴν θείαν λειτουργίαν. καὶ ἐν τῷ καιρῷ τῆς θείας κοινωνίας κατέρχονται δύο σιλεντιάριοι, καὶ προσκαλοῦνται τὸν πατριάρχην, καὶ ἀνελθὼν δίδωσι τῷ

25. προσκαλοῦνται R., προσκαλουν superscripto τ cod., προσκαλοῦντες ed.

adorato, per regias ianuas templum ingrediuntur. Adveniente patriarcha, Imperator surgit, et post mutuam adorationem et salutationem abeunt et ante regias portas consistunt: ubi patriarcha preces introitus recitat, Imperator, cereis a praeposito traditis, precatur, post eos rursus praeposito, hic cerimoniario reddit. (IV.) Precibus a patriarcha finitis, venerandam crucem et immaculatum evangelium adorat, et prehensa patriarchae manu, ambo per medium templum in soleam intrant et ad sacras ianuas discedunt. Ubi postquam cum cereis ardentibus Imperator precatus est, eos praeposito reddit, et sacrarium petit, ubi ad aram procumbens, adlatum a praeposito apocombium inibi reponit, perque sinistrae partis obliquitatem ad sanctum Sepulcrum abit, et ad sacras ianuas constitutus et cum cereis accensis precatus, sacrarium intrat, sanctaque mensa adorata, apocombium in ea reponit, et postquam eam circulatim incensavit, discedit. Eodem ritu in oratorio ad sinistram precatus, apocombio in sacra mensa reposito, abit, perque ligneam scalam ad catechumena,

Digitized by Google

βασιλεῖ τοῦ ἁγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος. καὶ κοινωνήσας ὁ βασιλεὺς εἰσέρχεται εἰς τὸ μητατώριον, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ τῆς καταστάσεως παρὰ τοῦ πραιποσίτου, προσκαλεῖται πάντας τοὺς τῆς συγκλήτου, καὶ κοινωνοῦσιν ἐκ τῶν τοῦ πατριάρχου χειρῶν. καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ μητατωρίου, καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ὁ μὲν πατριάρχης κατέρχεται ἐκτελέσαι τὴν θείαν λειτουργίαν, ὁ δὲ βασιλεὺς Ms. 80. b ὑπαλλάσσει σκαραμάγγιον χρυσόκλαβον καὶ σπαθίον διάλι- D θον, ἠμφιεσμένον ἀπὸ μαργάρων, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου σαγία ἀληθινά. καὶ τῆς θείας λειτουργίας τελεσθείσης, ἀνέρχεται ὁ πατριάρχης, καὶ προσκυνήσαντες ἀλλήλους ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ εὐλογίας, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ἀποκόμβιον, ὁ δὲ πατριάρχης τῷ βασιλεῖ ἀλειπτά. (E.) Καὶ στεφθεὶς ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, κατέρχεται διὰ τῆς ξυλίνης σκάλας τοῦ γυναικίτου τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, καὶ κατελθὼν τὰ γραδήλια τῆς κόγχης ἐν τῷ διδασκαλείῳ, Ed. L. 90 καὶ πρὸς τὴν ἐξάγουσαν ἐπὶ τὸν ἔμβολον πύλην ἐξελθὼν, ἱππεύει ἐκεῖσε, ὡσαύτως καὶ οἱ πραιπόσιτοι καὶ οἱ ὀστιάριοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως, φορῶν σαγίον ἀληθινὸν, δηριγεύει ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως πεζὸς, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ σιλεντιάριοι τέτταρες, φοροῦντες σαγία ἀληθινὰ, βαστάζοντες βεργία χρυσᾶ διάλιθα. καὶ καταλαβόντος

23. τέτταρες R. ex sigla cod. δ̄., δύο ed.

sacram liturgiam hic quoque celebraturus, abit. Tempore divinae communionis duo silentiarii ad patriarcham vocandum abeunt, qui ascendit et Imperatori sanctum corpus et pretiosum sanguinem impertit. Post communionem Imperator metatorium intrat, et cerimoniarius, signo a praeposito accepto, omnes senatores vocat, qui e manibus patriarchae communionem accipiunt. Sic e metatorio Imperator egreditur, et postquam ipse et patriarcha se invicem salutarunt, hic ad divinam liturgiam celebrandam descendit, Imperator scaramangium aureis clavis induit ensemque gemmis et margaritis ornatum sumit; patricii vero et cubiculo praefecti saga purpurea gestant. Finita divina liturgia, patriarcha ascendit, et post mutuam salutationem et adorationem Imperatori benedictum panem, hic ipsi apocombium, patriarcha Imperatori unguenta tradit. (V.) Imperator, a patriarcha coronatus, per ligneam scalam gynaecei sinistrae partis perque gradus conchae ad didascalium descendit, et ad portam in embolum seu porticum ducentem egressus, cum praepositis, ostiariis ac reliquis omnibus equum conscendit. Cerimoniarius, sago rubro indutus, ante Imperatorem, ante cerimoniarium vero quatuor silentiarii,

Digitized by Google

τοῦ βασιλέως ἐν τῷ μιλίῳ, δέχονται αὐτὸν οἱ τοῦ μέρους τῶν
Βενέτων, λέγοντες τὰ κατὰ συνήθειαν αὐτοῖς ἄκτα, ὁ δὲ δή-
μαρχος, κρατούμενος ὑπὸ τοῦ τῆς καταστάσεως, ἀπέρχεται
πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἀσπασάμενος τοὺς πόδας αὐτοῦ, ἐπι-
B δίδωσιν αὐτῷ λιβελλάριον. καὶ τελέσαντος τοῦ μέρους τὰ
κατὰ συνήθειαν, διέρχεται ὁ βασιλεὺς μικρὸν, καὶ δέχονται
αὐτὸν οἱ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων, καὶ αὐτοὶ τὰ
ὅμοια τελέσαντες, ἐπιδιδόντος καὶ τοῦ δημοκράτου λιβελλάριον
τῷ βασιλεῖ, διέρχεται, καὶ δέχονται αὐτὸν εἰς τὸν αὐγουστέα
οἱ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων, καὶ αὐτῶν τὰ ὅμοια ποιησάν-
των, διέρχεται ἀπ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ δέχεται αὐτὸν
ἐν τῇ χαλκῇ ὁ δημοκράτης τῶν Βενέτων, ἤγουν ὁ δομέστικος
τῶν σχολῶν, μετὰ τοῦ περατικοῦ αὐτοῦ δήμου. τελέσαντες
δὲ καὶ αὐτοὶ πάντα, αὐλοῦντος καὶ τοῦ ὀργάνου ὡς καὶ ἐπὶ
C τῶν λοιπῶν τριῶν δοχῶν, διέρχεται διὰ τῶν κορτίνων.
(ς.) Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, ἡνίκα μέλλει δέξασθαι ὁ δομέ-
Ms. 81.a στικος τῶν σχολῶν τὸν βασιλέα, πεζεύουσιν ἅπαντες, καὶ μέ-
νει ἔφιππος μόνος ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀπὸ τῆς χαλκῆς, δηρι-
γευόμενος ὑπὸ πάντων αὐτῶν, ἀπέρχεται μέχρι τοῦ Κυρίου,
καὶ μένει ἐκεῖσε ἡ σύγκλητος ἔμπροσθεν τῶν τριῶν πυλῶν
τοῦ κονσιστωρίου, ὑπερευχομένη τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς
καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ μένου-
σιν ἔξω τῆς πύλης τοῦ Κυρίου, ὑπερευχόμενοι καὶ αὐτοὶ τὸν
βασιλέα. τοῦ δὲ βασιλέως εἰσελθόντος ἔνδον τῆς πύλης, ἀ-

18. μόνον ed.

saga rubra virgasque aureas gemmis ornatas gestantes, procedunt. Imperatorem, in milium venientem, factio Veneta, acta sua pro more recitans, excipit, tribunus eius, a cerimoniario sustentatus, ad Imperatorem abit, cui, pedes eius osculatus, libellarium offert. Et postquam factionarii omnia pro more peregere, Imperator paululum digreditur, quem transitoria Prasinorum factio excipit, eadem, quae Veneti, peragit, tribunus eius libellum Imperatori tradit, quem digressum postea in augustali Prasina factio excipit, et postquam eosdem ritus servavit, Imperator ab ipsis abit, quem in chalce princeps Venetorum seu domesticus scholarum cum transitoria sua factione suscipit: quae postquam et ipsa omnia perfecit, et organum, uti in reliquis tribus receptionibus, pulsatum fuit, per cortinas discedit. (VI.) Sciendum est, si domesticus scholarum Imperatorem excipere debeat, omnes pedibus procedere, solum Imperatorem equo vehi, et ab his omnibus stipatum, a chalce ad templum Domini procedere, ubi senatus ante tres consistorii portas, Imperatori: *In multa bonaque tempora* acclamans, patricii vero et strategi, fausta quaevis apprecaturi, extra

Digitized by Google

σφαλίζουσιν οἱ κουβικουλάριοι τὴν πύλην, ὑπερευχόμενοι καὶ αὐτοὶ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ λαβὼν ὁ D πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Κυρίου, καὶ λαβὼν κηροὺς καὶ εὐξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ Κυρίου, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ τρικόγχῳ. εἶθ' οὕτως διέρχεται τὰ διαβατικὰ τῶν ἁγίων μ', καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ λοιποὶ εἰσέρχονται διὰ τοῦ ὄντος εἰς τὸ ἰδικὸν μονοθύρου ἐν τῷ λαυσιακῷ. καὶ τοῦ καιροῦ ἐγγίσαντος, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης μετὰ τῶν ἀρχόντων, οὓς ἐκέλευσε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καλέσαι. ἰστέον δὲ, ὅτι οἱ μὲν πατρίκιοι καὶ οἱ κληθέντες ἅπαντες ἠλλαγμένοι εἰσέρ- Ed. L. 100 χονται εἰς τὸ κλητώριον ἄνευ χλανιδίων, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντες, φοροῦντες ἀληθινὰ σαγία, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τελοῦσι διπλοῦν παραστάσιμον. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, εἰ μὲν τύχῃ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀὴρ, διοδεύουσι διὰ τοῦ ἐμβόλου, καὶ ἀνέρχονται ἐν τῷ τοῦ φόρου σινάτῳ, καὶ ἵσταται ἀντιμίσιον ἀνὰ μεταξὺ τοῦ σινάτου, καὶ τελεῖ τὰ ἅπαντα ἐκεῖσε, ὧν ἀκολούθως εἰρήκαμεν, καὶ πάλιν διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐμβόλου κατέρχεται καὶ τοῦ λαύσου, καὶ ἀριστερὸν ἐκκλίνας, ἀπέρχεται εἰς τὰ χαλκοπράτεια. ἰστέον, ὅτι ταῦτα πάντα τελεῖται, πλὴν B ὁ βασιλεὺς οὐκ ἀνέρχεται νυνὶ ἐν τοῖς κατηχουμενείοις, ἀλλ' εἰς τὴν τροπικὴν ἑστὼς τῆς ἁγίας σοροῦ, ἐκεῖσε τελεῖ τὴν

8. τὸ χρυσοτρ. ed. 18. ἵστανται ed. 19. τελεῖται ἅπ. coni. R

portam templi Domini exspectant. Imperatore portam ingresso, eam cubicularii custodiunt, et faustum ac diuturnum imperium ei apprecantur. Praepositus ab Imperatoris capite coronam demit, qui templum Domini ingressus cumque cereis accensis precatus, eos praeposito tradit perque porticus Domini triconchum intrat, deinde per porticus quadraginta sanctorum ad aureum triclinium abit, patricii vero et ceteri per ianuam aerarii lausiacum ingrediuntur. Tempore appropinquante, Imperator procedit cumque proceribus, quos eo die invitari iusserit, pretiosae mensae suae assidet. Observandum vero est, patricios et convivas omnes in mutatoriis sine tunicis ad epulas venire, cubiculo vero praefectos sagis rubris indutos, duplicem parastasimum eo die facere, seu bis solenni ritu Imperatori adstare. Praeterea, si aer eo die turbidus est, per porticum ad senatum (hoc aedificii nomen est) in foro abeunt, et antimensium in senatu ponunt, cetera omnia, quae hactenus ordine exposuimus, observantur, et Imperator rursus per candem porticum perque lausum descendit, et sinistrorsum inclinans, ad chalcopratia abit. Sciendum, haec omnia observari, praeterquam quod Imperator nunc ad catechumena non

Digitized by Google

Ms. 81.b θείαν λειτουργίαν, καὶ πάλιν εἰς τὸ παλάτιον εἰσελθὼν, χωρὶς τῶν ἀλλαξίμων ἀπὸ ἱματίου καθέζεται ἐπὶ τῆς τραπέζης· ἀλλ' οὔτε δὲ τὸ κουβούκλειον παραστάσιμον ποιεῖ.

ΚΕΦ. λά.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ παραμονῇ τῆς βαϊοφόρου.

C Τῷ σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου δείλης ἀνοιγομένου τοῦ παλατίου, εἰσέρχεται πᾶσα ἡ σύγκλητος, μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου ἀπὸ σκαραμαγγίων καὶ μόνον, ὁ δὲ βασιλεὺς ἵσταται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Δημητρίου πρὸ τῆς χειμευτῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου πρὸς τὴν ἐξάγουσαν θύραν εἰς τὸ ἡλιακόν. καὶ τῶν συγκλητικῶν ἐξιόντων τὰς ἀργυρᾶς ἀνατολικὰς πύλας, σημαίνει ἡ ἐκκλησία, καὶ εἰσέρχονται οἱ τῆς συγκλήτου στιχηδὸν, εἷς καθ' εἷς, εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Δημητρίου καὶ λαμβάνουσιν ἐκ χειρὸς τοῦ βασιλέως D ἀνὰ βαΐου ἑνὸς, ἔχοντος φοινικόφυλλα καὶ σάμψυχα καὶ ἕτερα εὐώδη ἄνθη, οἷα ὁ τότε παρέχει καιρός. καὶ οἱ μὲν μάγιστροι καὶ πραιπόσιτοι ἀνὰ ἑνὸς ἀργυροῦ σταυροῦ μεγάλου, οἱ δὲ ὀφφικιάλιοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἀνὰ ἑνὸς ἀργυροῦ σταυροῦ μικροῦ, οἱ δὲ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι ἀνὰ ἑνὸς ἀργυροῦ σταυροῦ μεγάλου· εἰ δέ εἰσι κατὰ περίσσειαν σταυρία ἀργυρᾶ μικρὰ, δίδοται καὶ τοῖς πρωτοσπαθαρίοις εὐνούχοις.

2. καὶ ἐπὶ τῆς τρ. ed.

abeat, sed in tropice S. Sepulcri stans, divinam liturgiam celebret' et in palatium ingressus sine mutatoriis, veste sua indutus, mensae assideat: neque vero tunc cubiculum solenni ritu latus Imperatoris cingit.

CAP. 31.

Observanda in vigilia palmarum.

In sabbato Lazari palatio vesperi aperto, omnis senatus, magistri, proconsules, patricii et cubicularii tantum in scaramangiis intrant, Imperator in templo S. Demetrii coram fusa imagine Deiparae ad portam in solarium ducentem subsistit. Senatu per portas argenteas orientales egresso, ecclesia signum dat, et intrant senatores ordine, unus post alterum, in templum S. Demetrii, et singuli ab Imperatore ramum unum cum palmae foliis, sampsucho aliisque odoris floribus, quos tunc tempus fert, accipiunt. Magistri praeterea et praepositi singuli magnam argenteam crucem, officiales et ceteri omnes parvam argenteam, proconsules et patricii singuli magnam argenteam crucem accipiunt: si vero cruciculae argenteae abundant, etiam protospathariis eunuchis distribuuntur. Per alteram portam

Digitized by Google

καὶ διὰ τῆς ἑτέρας πύλης τοῦ ἁγίου Δημητρίου εἰσέρχονται
εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου, καὶ εὐθέως
ἄρχεται τὸ λυχνικὸν, καὶ εἰς τὴν ἀπόλυσιν τοῦ λυχνικοῦ
ψάλλουσιν· „ὑπὸ ἔρην συνταφέντες σοὶ“, μίαν τὸ κουβούκλει- Ed. L. 101
ον καὶ μίαν οἱ βασιλικοὶ κληρικοί. οἱ δὲ πραιπόσιτοι λαμβά-
νουσι φοίνικας μεγάλας, καὶ ἐξ ἰδίων χειρῶν διανέμουσι τὸ
κουβούκλειον, καὶ τῆς ἐκκλησίας τὸ λυχνικὸν τελεσάσης, ἐξέρ-
χονται ἅπαντες διὰ τῆς ἐλεφαντίνης.

ΚΕΦ. λβʹ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῶν βαΐων.

Προέρχονται πάντες ἐν τῷ παλατίῳ διὰ τοῦ ἱπποδρόμου,
καὶ ἀνοίξαντος τοῦ παπίου, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι, ἠλ- B
λαγμένοι ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων, ὁμοίως καὶ οἱ πατρίκιοι
καὶ τὸ κουβούκλειον. καὶ εἰσελθόντων αὐτῶν γίνεται ἡ προ- Ms. 82. a
έλευσις ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ εἰσελθὼν ὁ ὀρφα-
νοτρόφος ἐν τῇ προελεύσει, ἐπιδίδωσι τὰ σύμβολα τοῖς ἐξ
ἔθους λαμβάνουσι καὶ ἐξέρχεται. εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται οἱ
δήμαρχοι καὶ ἐπιδιδοῦσι τοὺς προῤῥηθέντας πάντας, μαγί-
στρους, πραιποσίτους καὶ πατρικίους καὶ λοιποὺς τοὺς τιμί-
ους σταυροὺς, ὁποίους ἡ τῆς ἑορτῆς τάξις ἀπαιτεῖ. καταλα-
βούσης δὲ τῆς ὥρας, ὑπαλλάσσει ὁ βασιλεὺς διβητήσιον καὶ
χλανίδα, καὶ καθέζεται ἐπὶ τοῦ σένζου εἰς τὸ χρυσοτρίκλι-

4. ψάλλουσιν ὑπὸ ἔρην. συνταφέντες cod.

sancti Demetrii in templum sanctissimae Deiparae phari omnibus ingressis, statim lucernarium inchoatur, quo finito, hymnum: *Sub terra tecum sepulti*, unam partem cubiculum, alteram clerici Imperatoris canunt. Praepositi vero palmae ramos maiores sumunt suisque manibus cubiculo distribuunt, et lucernario ab ecclesia finito, omnes per eburneam portam egrediuntur.

CAP. 32.

Observanda in festo et processione palmarum.

Omnes per hippodromum ad palatium eunt, quo a papia aperto, praepositi, patricii et cubicularii, tunicis albis induti, intrant. Inde ad Iustinianeum triclinium processio fit, quo orphanotrophus quoque cum solenni pompa venit, et symbolis omnibus iis, quibus haec distribui solent, divisis, rursus discedit. Post eum tribuni factionum seu demarchi intrant, et dictis omnibus, magistris, praepositis, ceteris, tot venerandas cruces, quot ordo festi requirit, distribuunt. Tempore autem veniente, Imperator dibetesio et tunica sua indutus,

Digitized by Google

C νον, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε, ὡς εἴθισται αὐτοῖς. καὶ λαβὼν νεῦμα ὀστιάριος ἀπὸ κελεύσεως παρὰ τοῦ πραιποσίτου, ἐξέρχεται, κρατῶν βεργίον χρυσοῦν διάλιθον, καὶ εἰσάγει βῆλον ά, τὸν ὀρφανοτρόφον, κομίζοντα τῷ βασιλεῖ τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, καὶ εἰσελθὼν προσκυνεῖ τὸν βασιλέα, μὴ τελέως πίπτων κάτω, ἀνθ' ὧν βαστάζει τὰ σύμβολα. τοῦ δὲ συρτοῦ βήλου συρομένου καὶ τοῦ ὀρφανοτρόφου ἐμφανιζομένου τῷ βασιλεῖ, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ θρόνου, ἐκδεχόμενος δέξασθαι τὸ τῆς πίστεως σύμβολον, καὶ τοῦτο δεξάμενος καὶ ἀσπασάμενος, ἐπι-
D δίδωσι τῷ πραιποσίτῳ, καὶ τελέσας τὰς ἐξ ἔθους τρεῖς προσκυνήσεις, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ τὰ σύμβολα, ἀσπαζόμενος τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἀπελθὼν ὀπισθοφανῶς, ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, πίπτει κάτω, καὶ ὑπερευξάμενος αὐτὸν, ἐξέρχεται. (B.) Εἶθ' οὕτως λαμβάνει νεῦμα ὁ ὀστιάριος καὶ εἰσάγει βῆλον β', τὸν σακελλάριον τῆς ἁγίας Σοφίας, προσφέροντα τῷ βασιλεῖ σταυροὺς, ἐπικειμένους τῷ ἀριστερῷ αὐτοῦ ὤμῳ, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατοῦντα
Ed. L. 102 σταυρὸν ἕνα, καὶ εἰσελθὼν προσκυνεῖ καὶ αὐτὸς τρίτον, ὡς ἡ τάξις ἔχει, καὶ ἐπιδίδωσιν ἐν πρώτοις τῷ βασιλεῖ τὸν σταυρὸν, ὃν κατέχει ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἀσπαζόμενος τὴν χεῖρα αὐτοῦ. ὁ δὲ βασιλεὺς δεξάμενος τὸν σταυρὸν, ἀσπάζεται αὐτὸν, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτὸν τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἶθ'
Ms. 82. b οὕτως ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ καὶ τοὺς λοιποὺς σταυροὺς, καὶ δεξάμενος αὐτοὺς ἀσπάζεται, καὶ ἐπιδίδωσι καὶ αὐτοὺς τῷ

in throno chrysotriclinii sedet, a cubiculariis, ut mos est, circumdatus. Tunc ostiarius a mandato, signo a praeposito dato, egreditur, et virgam auream lapidibus pretiosis ornatam tenens, velum primum, orphanotrophum, symbolum fidei Imperatori offerentem, adducit: is Imperatorem, non prono tamen in terram corpore, quia symbola gestat, adorat. Reducto autem, quod suspensum est, velo, dum orphanotrophus comparet, Imperator a throno surgit, intemeratae sanctaeque fidei symbolum excepturus, quod postquam accepit et osculatus est, id praeposito tradit: ille post ternam adorationem symbola Imperatori reddit, manum eius osculatur, et, versa semper ad eum facie, discedens, in medio subsistit, Imperatorem prono in terram vultu adorat, faustaque omnia ipsi apprecatus, discedit. (II.) Rursus signo accepto, ostiarius velum secundum, sacellarium S. Sophiae, Imperatori cruces, sinistro humero impositas, oblaturum, dextra autem crucem aliam gestantem, adducit, qui ingressus cum, uti consuetudine receptum est, ter adorat, et cruce, quam dextra manu portat, primum Imperatori tradita, eius manum osculatur. Imperator crucem osculatur eamque prae-

Digitized by Google

πραιποσίτῳ. καὶ ἀπελθὼν ὁ αὐτὸς σακελλάριος ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ, καὶ πεσὼν κάτω προσκυνεῖ τὸν βασιλέα, καὶ ὑπερευξάμενος αὐτὸν, ἐξέρχεται· τοῦτο δὲ ποιοῦσι καὶ οἱ λοιποὶ ἅπαντες, εἰσερχόμενοι μετὰ σταυροῦ καθ' ἕνα ἕκαστον βῆλον. καὶ ἐξελθὼν πάλιν ὁ ὀστιάριος, εἰσάγει ἀπὸ κελεύσεως βῆλον γ', τὸν σκευοφύλακα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν βλαχερνῶν B μετὰ τοῦ χαρτουλαρίου τῆς ἁγίας σοροῦ· βῆλον δ', τὸν ξενοδόχον τῶν Θεοφίλου· βῆλον ε', τοὺς δημοκράτας τῶν περατικῶν δήμων· βῆλον ς', τὸν ξενοδόχον τῶν σαμψῶν· βῆλον ζ', τὸν ξενοδόχον τῶν Εὐβούλου· βῆλον η', τὸν ξενοδόχον τῶν Εἰρήνης· βῆλον θ', τὸν ξενοδόχον τῶν Ναρσοῦ· βῆλον ι', τὸν ξενοδόχον τῶν τῆς ἁγίας Εἰρήνης· βῆλον ια', τοὺς δημάρχους τῆς πολιτικῆς. ἅπαντες δὲ οὗτοι εἰσερχόμενοι, βαστάζοντες σταυροὺς, τελοῦσιν ἅπαντα, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. (Γ.) Εἶθ' οὕτως κελεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως, ὅπως τοὺς ἐξ ἔθους εἰσερχομένους καὶ λαμβά- C νοντας σταυροὺς ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ βασιλέως διευθετήσῃ, ὅπως ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ τάξιν καὶ τιμὴν εἰσέλθωσι. καὶ εἰσέρχονται πατρίκιοι, εἰ τύχωσι, καὶ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου, δομέστικοί τε καὶ οἱ τὰ πρῶτα ὀφφίκια κατέχοντες καὶ τοποτηρηταὶ, οἱ συνήθως εἰσερχόμενοι πάντες ἐν ἑνὶ βήλῳ στιχηδόν. πεσόντων δὲ καὶ προσκυνησάντων τὸν βασιλέα, ἐπιδίδωσιν ἑνὶ ἑκάστῳ ὁ βασιλεὺς ἀνὰ σταυρὸν ἕνα, καὶ ὑπερευξάμενοι τὸν βασιλέα, ἐξ-

4. κατ' ἕνα ed. 17. διευθετίσῃ ed.

posito dat, ille tunc et reliquas cruces Imperatori offert, qui eas osculatus, praeposito tradit. Sacellarius discedens in medio subsistit, et procumbens, Imperatorem adorat, eique felicia apprecatus, abit: hoc idem reliqui, cum cruce in unoquoque velo ingressi, faciunt. Ostiarius a mandato rursus egressus, velum tertium, custodem vasorum sacrosanctae Deiparae in blachernis cum chartulario S. Sepulcri, quartum, hospitalarem Theophili, quintum, principes factionum, sextum, hospitalarem Sampsonis, septimum, hospitalarem Eubuli, octavum, hospitalarem Irenes, nonum, hospitalarium Narsetis, decimum, hospitalarem S. Irenes, undecimum velum, senatores urbis, adducit. Hi omnes, cum crucibus ingressi, ea, quae supra observavimus, peragunt. (III.) Quo facto, Imperator praepositum, hic cerimoniarium iubet, ut pro more accedentes crucesque ex Imperatoris manibus sumturos suo ordine collocet, ut singuli secundum ordinem ac dignitatem suam ingrediantur. Sic, si adsunt, patricii, strategi, cubiculo praefecti, domestici, primis officiis admoti et vicarii, singuli pro more, in unoquoque velo ad Imperatorem intrant. Postquam vero

Digitized by Google

ἔρχονται, καὶ εἶθ' οὕτως δίδοται ἀπὸ κελεύσεως μεταστάσιμον ἐν τῷ λαυσιακῷ. καὶ ἀπέρχονται ἅπαντες διὰ τοῦ μο- D *νοθύρου τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸν εἰδικὸν ἐν τῇ μυστικῇ φιάλῃ τοῦ τρικόγχου, βαστάζοντες ἅπαντες αὐτῶν κηρία τῆς λιτῆς, ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, ἐξέρχονται δὲ καὶ οἱ ἱερεῖς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ φάρου, βαστάζοντες τὸν* Ms. 83. a *σταυρὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ παρ' αὐτὰ ἄρχονται τὸ τροπάριον τῆς λιτῆς „τὴν κοινὴν ἀνάστασιν." καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν τοῦ κουβουκλείου ἁπάντων, διέρχεται ὄπισθεν τῆς λιτῆς καὶ ἐξέρχεται ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ φιάλης τοῦ τρικόγχου, καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε πατρίκιοι καὶ σύγκλητος καὶ πᾶσα ἡ προέλευσις, κἀκεῖθεν ἀπέρχεται λιτανεύων ἐν τῇ δάφνῃ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπερα-* Ed. L. 103 *γίας Θεοτόκου, καὶ ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος, τελεῖ ἐκεῖσε τὴν ἐκτενῆ, καὶ ἀπέρχεται εἰς τοὺς σταυροὺς, καὶ εὐξάμενος διέρχεται διὰ τοῦ τρικλίνου τοῦ αὐγουστέως, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, κἀκεῖ εὐξάμενος τελεῖ ἐκεῖσε τὴν ἐκτενῆ, καὶ δηριγευόμενος δι' αὐτῶν, διέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως καὶ τῆς ἀψῖδος τοῦ τρικόγχου, καὶ μένουσιν οἱ βασιλικοὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἀψῖδι τοῦ τρικόγχου, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. (Δ.) Ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ πρωτοσπαθαρίων καὶ τῆς συγκλήτου, σπαθαροκανδιδάτων τε* B *καὶ ἐπὶ τοῦ μαγλαβίου καὶ λοιπῶν οἰκειακῶν, διέρχεται διὰ*

3. *ἐπὶ τὸ* ed.

in terram procumbentes eum adorarunt, singulis crucem donat, hi felicia Imperatori apprecati, abeunt. Sic quoque processus in lausiaco a mandato instituitur, omnesque per monothyram, quae ad aerarium privatum in phiala secreta triconchi ducit, cereos processionales gestantes, procedunt, Imperator chrysotriclinium petit, sacerdotes, crucem ecclesiae praeferentes, e templo phari prodeunt, et interea troparium processionis: *Communem resurrectionem*, exordiuntur. Imperator, cubiculariis comitantibus, processionem sequitur et hemicyclum phialae triconchi petit, ubi patricii, senatus omnisque pompa eum excipit: unde ad daphnem pergens, templum S. Deiparae ingreditur, cumque cereis accensis precatus, extensam ibi canit, ad cruces accedit, precatusque per triclinium augustalis templum S. primi martyris Stephani intrat, et precatus, extensam ibi canit, mox ab iisdem stipatus, per augustale et triconchi apsidem transit, in cuius apside triconchi Imperatoris ministri, fausta domino apprecaturi, adsunt. (IV.) Is porro a praefectis cubiculi, patriciis, protospathariis et senatu, spatharocandidatis, manclavitis et ceteris domesticis cinctus, per ianuam ad fiscum privatum ducentem transit

Digitized by Google

τοῦ μονοθύρου τοῦ ἐπὶ τὸν εἰδικὸν, καὶ κατέρχεται τὰ βαθμίδια τοῦ λαυσιακοῦ. οἱ δὲ τῆς συγκλήτου, σπαθαροκανδιδάτοι καὶ οἱ τοῦ μαγλαβίου καὶ λοιποὶ οἰκειακοὶ μένουσιν ἐν τῷ λαυσιακῷ ἔνθεν κἀκεῖσε, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα· καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, εἰσέρχεται ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ μένουσιν ἐκεῖσε οἱ πρωτοσπαθάριοι ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσέρχεται μετὰ τοῦ κουβουκλείου καὶ πατρικίων ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ ἀπελθὼν ὁ βασιλεὺς ἵσταται ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ χρυσοτρικλίνου πλησίον ὡς πρὸς τὴν καμάραντὴν εἰσάγουσαν πρὸς τὸν κοιτῶνα, C οἱ δὲ πατρίκιοι ἵστανται ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τοῦ σένζου, βαστάζοντες τά τε λιτανίκια αὐτῶν κηρία καὶ τοὺς σταυροὺς, οἱ δὲ ἱερεῖς ἀνέρχονται μέσον διὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ ἵστανται πλησίον τοῦ σένζου. ὁ δὲ διάκονος τίθησι τὸ εὐαγγέλιον Ms. 83. b ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, καὶ γίνεται ἡ συνήθης ἐκτενὴ, καὶ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν ἱερέων εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ φάρῳ, οἱ δὲ πατρίκιοι ὑπερευξάμενοι τὸν βασιλέα ἐξέρχονται. καὶ εἶθ' οὕτως, εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς, προσκαλοῦνται τοὺς πατρικίους, καὶ συλλειτουργοῦσι τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας D Θεοτόκου, ἢ καὶ οὐχὶ, λειτουργοῦσιν ἔξω εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον τοῦ ἱπποδρόμου. στοιχηθέντος δὲ τοῦ κλητωρίου, γίνονται μίνσαι, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ

1. ἐπὶ τὸ ed.

perque scalas lausiaci descendit. At senatus, spatharocandidati, manclavitae ceterique domestici utrinque in lausiaco subsistunt, Imperatori acclamantes, qui a praesentibus stipatus, tripetonem, ubi protospatharii, fausta ei apprecantes, adsunt, ingreditur. Deinde cum cubiculariis et patriciis chrysotriclinium petit, et abiens, in dextro latere eius prope et quasi ad cameram in cubiculum ducentem subsistit, patricii autem in sinistro latere eiusdem triclinii throno adstant, processionales cereos et cruces gestantes, sacerdotes per medium eorum ad triclinium ascendunt et prope thronum consistunt. Diaconus evangelium in throno Imperatoris reponit, qui, solenni extensa cantata, cum cubiculo et sacerdotibus ad templum S. Deiparae phari abit, patricii vero, fausta ei precati, discedunt. Sic postea, si iusserit Imperator, arcessuntur patricii, unaque cum eo in templo S. Deiparae sacris intersunt; sin minus, extra templum in S. Stephani in hippodromo sacros ritus celebrant. Parato vero convivio, missus afferuntur, et peracta divina liturgia, Imperator disce-

Digitized by Google

τραπέζης ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ ἀπὸ σκαραμαγγίου, ὡσαύτως καὶ οἱ κληθέντες· ἀπὸ γὰρ τῆς λιτῆς πάντες ἀλλάσσουσι. (E.) Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, εἰ μὲν τύχῃ ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, τελεῖται οὕ-
Ed. L. 104 τως. λιτανεύει ὁ βασιλεύς, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐκτελῶν ἅπαντα ἀκολούθως ἐν τοῖς εὐκτηρίοις τῆς δάφνης, τελέσας δὲ ἅπαντα, ὡς εἴθισται αὐτῷ τῇ τῶν βαΐων ἡμέρᾳ τελεῖν. οἱ μὲν ἱερεῖς μετὰ τὸ ἐκτελέσαι πάντα ἀκολούθως ἐν τῷ ἁγίῳ Στεφάνῳ ἀπέρχονται αὐτοὶ μόνον ἐν τῷ παλατίῳ λιτανεύοντες, ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, ἐκδεχόμενος τὸν καιρόν. καταλαβόντος δὲ τοῦ καιροῦ, μηνύει ὁ τῆς καταστάσεως τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος δηλοῖ τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ὀκταγώνῳ, περιβάλλεται τὴν χλανίδα αὐτοῦ διὰ τῶν βεστητόρων, καθὼς εἴθισται, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν τοῦ κουβουκλείου ἀρχόν-
B των, ἐξέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως, καὶ διελθὼν τὸ στενὸν, ἤγουν τὴν χρυσῆν χεῖρα, ἀνέρχεται εἰς τὸν ὀνόποδα, καὶ στὰς ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ τοῦ ὀνόποδος, δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε οἱ πατρίκιοι καὶ στρατηγοί· πεσόντων δὲ καὶ προσκυνησάντων, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως ἀπὸ κελεύσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε." ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖ διέρχεται, τελῶν ἅπαν ἀκολούθως, ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἐν τῇ προελεύσει
Ms. 84. a τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐπὶ λεπτῷ ἐξεθέμεθα. ἰστέον, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τῶν βαΐων καὶ ἡ αὐγοῦστα δέχεται τὰ βῆλα ὁμοίως

19. οἱ om. ed.

dit, ac venerandae mensae suae in Iustiniani triclinio in scaramangio, quo etiam convivae induti sunt, assidet: ante processionem enim omnes mutatorias sumunt. (V.) Sciendum est, si in eum diem annuntiatio sanctissimae Virginis inciderit, eam ita celebrari. Imperator, sicut supra demonstratum est, procedit, omnia ordine in oratoriis daphnes peragens, observatis iis ritibus, quos solet in die palmarum observare. Sacerdotes tantum, sacris in S. Stephani celebratis, in processione ad palatium abeunt; Imperator autem ad suum cubiculum, tempus exspectaturus, se confert. Quo appropinquante, cerimoniarius praepositum, hic Imperatorem admonet, qui octagonum ingressus, tunica sua per vestitores, ut mos est, induitur, et praefectis cubiculo ipsum comitantibus, per augustale transit, perque stenum seu auream manum digressus, ad onopodem ascendit, in cuius aenea porta constitutum patricii et strategi excipiunt. Dum autem procidunt et adorant, praepositus cerimoniario a mandato signum dat, is dicit: *Iubete.* Inde omnibus rite peractis, quae supra in processione annuntiationis breviter explicuimus, discedit. Sciendum, festo palmarum die

Digitized by Google

τῷ βασιλεῖ, καὶ τοὺς σταυροὺς λαμβάνει ἐκ τῶν κατὰ τύπον εἰσερχομένων ἐπὶ τοῦ βασιλέως οὕτως καὶ ἐπ' αὐτῆς. C

ΚΕΦ. λγ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ ε' καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ βασιλέως περιόδου ἐν τοῖς γηροκομείοις.

Ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου ὥρᾳ πρώτῃ ἢ καὶ δευτέρᾳ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ. ἱππεύσας δὲ ἐκεῖσε, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν κατὰ συνήθειαν, ἀπέρχεται ἐν τοῖς γηροκομείοις, ἐκπληρῶν τὴν παρὰ τοῦ προφήτου, μᾶλλον δὲ τοῦ Κυρίου, εἰρημένην φωνήν· „ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· πλουτοποιῶν ἅπαντας καὶ παραμυθούμενος ἐκ τῶν παρὰ Θεῷ δεδωρημένων D αὐτῷ ἀνεξαντλήτων θησαυρῶν." ἐκτελέσας δὲ ἅπαντα τὰ κατὰ συνήθειαν ἐν ἑκάστῳ γηροκομείῳ, ὑποστρέφει ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ στοιχηθέντος τοῦ κλητωρίου, γίνονται μίνσαι, καὶ οἱ μὲν κληθέντες φίλοι μένουσιν, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπέρχονται ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν τόποις. καταλαβούσης δὲ τῆς ὥρας τῆς θείας λειτουργίας, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ φάρου πρὸς τὸ ἐκτελέσαι τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς, προσκαλοῦνται οἱ πατρίκιοι, καὶ συλλειτουργοῦντες αὐτῷ, εἰ δὲ μήγε, Ed. L. 105

21. συλλειτουργοῦντες R., συλλειτουργοῦν superscripto τ cod., συλλειτουργοῦνται ed.

augustam quoque vela, aeque ac Imperatorem, admittere, et dum ad ipsam eo ritu, quo ad Imperatorem ingrediuntur, ab ipsis cruces accipere solere.

CAP. 33.

Observanda in sancta et magna feria quinta, et de Imperatoris circuitu in gerocomiis.

Imperator a palatio hora prima aut secunda ad hippodromum procedit. Equo autem ibi conscenso, comitantibus eum, qui solent, ad gerocomia abit, ut verba a propheta, aut potius a Domino prolata impleat: *Sparsit munera, dedit pauperibus, iustitia eius in saecula saeculorum manet: ditans omnes et sublevans ex inexhaustis thesauris, quos ipsi Deus donavit.* Omnibus, quae solent in singulis gerocomiis peragi, observatis, ad palatium revertitur, instructoque convivio, missus afferuntur, et invitati quidem amici remanent, ceteri vero ad sua domicilia abeunt. Hora autem divinae liturgiae instante, templum sanctissimae Deiparae phari Imperator sacrorum rituum celebrandorum causa ingreditur, et si iubet, patricii vocantur,

ἐξέρχονται ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου, ἐκεῖσε τελοῦντες τὴν θείαν λειτουργίαν, καὶ εἰ κελεύει ὁ βασιλεύς, προσκαλοῦνται οἱ πατρίκιοι. τῆς δὲ θείας λειτουργίας τελεσθείσης, καθέζεται ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ αὐτοῦ ναοῦ ἐν τῷ σκάμνῳ, καὶ εἰσελθόντες οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι, πραιπόσιτοι καὶ λοιποί, λαμβάνουσι διὰ χειρὸς τοῦ βασιλέως ἀνὰ μήλων δύο καὶ ἑνὸς κινναμώμου. εἰ δὲ οὐ κελεύει ὁ βασιλεὺς καθεσθῆναι ἐν τοῖς ἐκεῖσε, ἀπέρχεται ἐν τῇ βασιλικῇ καμάρᾳ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ καθέζεται ἐν τῷ ἐ-
Ms. 84. b κεῖσε ὄντι σκάμνῳ, ἐπιτελῶν πᾶσαν τὴν προῤῥηθεῖσαν διανο-
B μήν. αὐτοὶ δὲ ἀσπαζόμενοι τὰς τοῦ βασιλέως χεῖρας, ἐξέρχονται ὑπερευχόμενοι αὐτόν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης μετὰ φίλων, οὓς ἂν ἐκέλευσε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καλέσαι. ἰστέον δὲ, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀλλάξιμα οὐκ εἰσιν.

ΚΕΦ. λδʹ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ μεγάλῃ παρασκευῇ, καὶ ὅσα ἐν αὐτῇ τελεῖται.

Περὶ ὥραν δευτέραν ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ, ἱππεύει ἐκεῖσε καὶ ἀπέρχεται ἐν βλαχέρναις, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ ναῷ, ἀπέρχεται μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ

2. τελοῦντες R. ex eodem cod. compendio, τελοῦνται ed. 7. ἢ δὲ ed. 9. καθέζονται cod. 20. Verba: ἐν βλαχέρναις — ἀπέρχεται om. ed.

et qui una cum ipso sacra celebrant; sin minus, ad templum S. primi martyris Stephani progressi, sacras ibi cerimonias peragunt, et, si ita Imperatori visum fuerit, patricii advocantur. Divina autem liturgia finita, is in narthece eius templi in scamno sedet, et magistri, patricii, praepositi et reliqui ingressi, e manu eius singuli duo poma et cinnamomum accipiunt. Si vero ibi considere Imperatori non libuerit, abit ad Imperatoriam cameram chrysotriclinii ibique in scamno considet, omnes praedictas cerimonias observans. Illi vero, osculati Imperatoris manus, post faustas acclamationes discedunt, et posthac ipse Imperator abit suaeque pretiosae mensae cum amicis, quos eo die invitari iussit, assidet. Sciendum autem est, mutatorias hoc die non indui solere.

CAP. 34.

Observanda in magna vigilia, et quomodo celebrari soleat.

Circa horam secundam Imperator circum ingressus, equum conscendit et blachernas petit, ibique templum ingressus ad sacras ia-

Digitized by Google

ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος, εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, C καὶ λαβὼν θυμιατὸν, θυμιᾷ κυκλόθεν, καὶ ὑπαλλάξας τὴν ἁγίαν τράπεζαν, τίθησιν ἐν αὐτῇ ἀποκόμβιον, καὶ ἐξελθὼν διὰ τῆς πλαγίας, εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας σοροῦ, καὶ ἅψας κηροὺς εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ, ὡς εἴθισται αὐτῷ, ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ θυσιαστήριον, λαβὼν θυμιατὸν, θυμιᾷ τὴν ἁγίαν τράπεζαν κυκλόθεν, καὶ λαβὼν ἀποκόμβιον, τίθησιν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ εἶθ' οὕτως ὑποστρέψας εἰσέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ, εἴτε ἔφιππος, εἴτε τοῦ πλοός. καὶ περὶ ὥραν τρί- D την ἢ καὶ τετάρτην τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἀπέρχονται οἱ πατρίκιοι ἀπὸ κελεύσεως ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Εἰρήνης, ὅπως, τελοῦντος τοῦ πατριάρχου τὰς θείας κατηχήσεις ἐν τῷ αὐτῷ ναῷ, τύχωσιν ἐκεῖσε. ἰστέον δὲ, ὅτι, εἰ μὲν πρὸ τῆς τριτοέκτης ὑποστρέψει ὁ βασιλεὺς ἀπὸ βλαχέρνας, εἰσέρχεται πρῶτον ἐν τῷ βεστιαρίῳ, καὶ ἐκβάλλει τήν τε χρυσῆν τράπεζαν μετὰ τῶν λοιπῶν χρυσῶν σκευῶν τῶν μελλόντων καθυπουργῆσαι τῇ διακαινησίμῳ ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ εἶθ' οὕτως τελοῦσι τὴν τριτοέκτην, καὶ προσκυνεῖ τὴν τιμίαν λόγχην. ὁμοίως εἰσέρχονται καὶ οἱ πατρίκιοι ἀπὸ κελεύσεως με- Ed. L. 106 τὰ τοῦ κουβουκλείου, πρωτοσπαθάριοί τε καὶ οἱ ἐπὶ τῶν οἰκειακῶν, προσκυνήσαντες καὶ αὐτοὶ τὴν τιμίαν λόγχην, καὶ ὑπερευξάμενοι τὸν βασιλέα, ἐξέρχονται. εἰ δὲ μετὰ τῆς τρι- Ms. 85. a τοέκτης ὑποστρέψει ἀπὸ βλαχέρνας, ὡς τελέσας ἐκεῖσε πρῶτον τὴν τριτοέκτην, προσκυνεῖ τὴν τιμίαν λόγχην μετὰ τῶν

nuas pergit, ubi cum cereis ardentibus precatus, oratorium ingreditur, et sumto thuribulo, illud circulatim incensat, et postquam novo instrato sacram mensam vestivit, apocombium inibi reponit, perque obliquitatem egressus, templum sacri Sepulcri petit, et cereis ibi in precatione, ut ipsi mos est, ante sacras ianuas accensis, inque sacrarium ingressus, sumto thuribulo, sacrum altare circulatim incensat et apocombium in eo reponit, et sic ad palatium aut equo aut nave rursus revertitur. Circa horam tertiam aut quartam eius diei patricii a mandato ad sanctae Irenes templum procedunt, ut patriarchae divinam catechesin in hoc templo peragenti adsint. Sciendum vero est, Imperatorem, si ante tertiam et sextam e blachernis non revertatur, primum in vestiarium ingredi, aureaque mensa et reliquis vasis, quae in aureo triclinio in renovatione adhiberi debent, inde amotis, tertiam et sextam ibi celebrare aureamque lanceam adorare. Eodem ritu patricii a mandato cum cubiculariis, protospathariis et praefectis domesticorum, sacram lanceam adoraturi, ingrediuntur, quo facto, fausta Imperatori apprecati, discedunt. Si vero post ter-

ἀνωτέρω εἰρημένων ἐν τῷ φάρῳ, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ἐν τῷ βεστιαρίῳ, καὶ ἐκβάλλει τὰ σκεύη, ὡς προείρηται. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι καὶ πλοὸς ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν βλαχέρναις, ἀλλ' οὖν καὶ φιλοκαλεῖ τὸ ἅγιον βῆμα τῆς B ἁγίας σοροῦ, καὶ ὑποστρέψας ἀπὸ ἱματίου, εἰσέρχεται εἰς τὰ γηροκομεῖα τῶν κύφης, καὶ ῥογεύει τοὺς γέροντας καὶ λωβούς, καὶ ὑποστρέφει εἰς τὸ παλάτιον.

ΚΕΦ. λε'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῷ ἁγίῳ καὶ μεγάλῳ σαββάτῳ.

Περὶ ὥραν τρίτην ἀλλάσσει τὸ κουβούκλειον, καὶ δίδοται ἀπὸ κελεύσεως μεταστάσιμον διὰ τοῦ τῆς καταστάσεως ἐν τῷ λαυσιακῷ, καὶ οἱ μὲν βαρβάτοι ἄρχοντες διέρχονται διὰ τοῦ μονοθύρου τοῦ ὄντος ἐπὶ τὸν εἰδικόν, καὶ ἐξέρχονται ἐν τῷ C ἡμικυκλίῳ τῆς μυστικῆς φιάλης τοῦ τρικόγχου. ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν τοῦ κουβουκλείου, ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ', φορῶν σαγίον, καὶ ἐξέρχεται ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τῆς μυστικῆς φιάλης τοῦ τρικόγχου, εἶθ' οὕτως διέρχεται, δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων, διά τε τῆς ἀψῖδος καὶ τῆς δάφνης, ἅπτων ἐν τοῖς ἐκεῖσε οὖσιν εὐκτηρίοις κηρία, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ αὐγουστέως. καὶ ἀλλάσσουσιν οἵ τε πατρίκιοι, δο-

13. ἐπὶ τὸ ed. 14. ἡμικύκλῳ ed.

tiam et sextam Imperator a blachernis, ea scilicet ibi iam celebrata, redeat, venerandam lanceam cum dictis in pharo adorat, deinde vestiarium ingressus, vasa, ut supra monuimus, inde removet. Porro sciendum est, Imperatorem etiam nave ad blachernas abire, et sacrum bema sancti Sepulcri ornare, deinde reversum in veste, quam semper gestat, ad gerocomia cyphes abire, ac rogis seu donis senibus et infirmis distributis, ad palatium reverti.

CAP. 35.

Observanda in sancto magnoque sabbato.

Circa horam tertiam cubiculum mutatorias sumit, et a mandato metastasimum sive solennis processio per cerimoniarium in lausiaco indicitur, praefecti barbati per ianuam aerarii privati in semicirculum secretae phialae triconchi abeunt. Imperator autem, a cubiculo stipatus, ab aureo triclinio per porticus quadraginta sanctorum, sago indutus, ad semicirculum secretae phialae triconchi abit, deinde, omnibus comitantibus, per apsidem et daphnem digressus, cereos in oratoriis, quae ibi sunt, accendit et cubiculum augustalis intrat. Tunc patricii, domestici et omnis senatus tunicas atrabaticas, prae-

Digitized by Google

μέστικοί τε καὶ ἡ σύγκλητος ἅπασα ἀτραβατικὰ χλανίδια, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντες περιβέβληνται χλανίδια τύρεα, οἱ δὲ πραιπόσιτοι λεοντάρια χρυσόταβλα. καὶ καταλαβόντος τοῦ καιροῦ, περιβαλλόμενος ὁ βασιλεὺς διβη- D στήσιον τὸ παγανὸν καὶ χλανίδα τὸν ὀψίμαρον, καὶ δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν πραιποσίτων καὶ λοιπῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διά τε τοῦ αὐγουστέως καὶ τοῦ στενοῦ, ἤγουν τῆς χρυσῆς χειρὸς, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸν ὀνόποδα, καὶ στάντος αὐτοῦ ἐν τῇ χαλκῇ πύλῃ τοῦ ὀνόποδος, δέ- Ms. 85. b χονται αὐτὸν ἐκεῖσε πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ, καὶ πεσόντων νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως ἀπὸ κελεύσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε·" καὶ αὐτοὶ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." (Β.) Καὶ δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν πάντων, ἐξέρχεται ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ στάντος ἐν τῷ καμελαυκίῳ ἐπὶ τοῦ πορφυροῦ λίθου, πίπτουσιν αὖθις Ed. L. 107 οἱ πατρίκιοι καὶ ἡ σύγκλητος, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ σιλεντιαρίῳ, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων αὐτῶν, διέρχεται διά τε τῶν ἐξκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν, καὶ ἐξέρχεται διὰ τῆς μικρᾶς πύλης τῆς χαλκῆς τοῦ χυτοῦ, καὶ ἀπέρχεται μέχρι τοῦ ἁγίου φρέατος. τὰ δὲ μέρη δέχονται τὸν βασιλέα ἐν ταῖς στάσεσιν αὐτῶν, σφραγίζοντα τὸν βασιλέα καὶ μόνον, λέγουσι δὲ καὶ οἱ νοτάριοι καὶ οἱ μαΐστορες, ὡς εἴθισται αὐτοῖς, τοὺς ἰάμβους. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελ- B

20. *διὰ τῶν* ed. 21. *πύλης καὶ χαλκ.* ed.

fecti cubiculo vestes Tyrias, praepositi leontaria aureis fimbriis induunt. Tempore veniente, Imperator dibetesium paganum et tunicam hibernam gestat, et a praepositis ceterisque cubiculi praefectis stipatus, per augustale et stenum seu auream manum ad onopodem abit, in cuius aenea porta constitutum patricii et strategi excipiunt, et postquam in terram procubuere, praepositus cerimoniario a mandato signum dat, is dicit: *Iubete*, ipsi Imperatori apprecantur: *In multa bonaque tempora* etc. (II.) Deinde ab his omnibus stipatus, ad consistorium abit, et dum sub camelaucio in porphyretico lapide stat, rursus patricii et senatores procidunt, et postquam praepositus signum ab Imperatore accepit, silentiario annuit, qui dicit: *Iubete*, ceteri faustum ac diuturnum imperium principi apprecantur. Inde, his omnibus comitantibus, per excubias scholasque transit, perque parvam aeneam portam chyli ad sanctum puteum venit. Factiones Imperatorem in suis stationibus accipiunt, et tantum cruce signant, notarii vero et magistri, ut ipsis mos est, iambos recitant. Imperator sacrum puteum ingressus, cereos accendit, et a patriarcha in

Digitized by Google

θὼν ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι καὶ ἅψας κηροὺς, δέχεται παρὰ τοῦ
πατριάρχου ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι, καὶ προσκυνήσαντες ἀμφότε-
ροι ἀλλήλους καὶ ἀσπασάμενοι, εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν, καὶ
ἀπελθόντες μέχρι τῶν ἁγίων θυρῶν, ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρ-
χεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, ὁ δὲ βασιλεὺς, στὰς ἔμπροσθεν
τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος, εἰσέρχε-
ται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ μετὰ τὸ ὑπαλλάξαι τὴν ἁγίαν
τράπεζαν τὰς αὐτῆς ἐνδυτὰς, λαμβάνει παρὰ τοῦ πραιποσίτου
χρυσίου λίτρας ρ́, καὶ τίθησιν αὐτὰς εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν
ἐν τῷ βασμιδίῳ, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς ἵσταται, καὶ ἡνίκα ὑπαλλά-
C ξῃ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, λαβὼν ἀποκόμβιον ἕτερον, ἔχον καὶ
αὐτὸ χρήματα πάμπολλα παρὰ τοῦ πραιποσίτου, τίθησιν αὐτὸ
εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν, εἶτα λαβὼν παρὰ τοῦ πατριάρχου
θυμιατὸν, θυμιᾷ ἐκ τρίτου τὸ θυσιαστήριον κυκλόθεν, καὶ ἐξέρ-
χεται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῆς πλαγίας, καὶ ἀπέρχεται εἰς
Ms. 86. a τὸ σκευοφυλάκιον. εἰσελθὼν δὲ καὶ ἅψας κηροὺς εὔχεται, καὶ
εὐξάμενος θυμιᾷ τὰ σκεύη ἅπαντα, καὶ καθέζεται μικρὸν μετὰ
τοῦ πατριάρχου. εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου
καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες οἱ κατὰ συνήθειαν εἰσιόντες, λαμβάνουσι
παρὰ τοῦ σκευοφύλακος νάρδον, καὶ εἶθ' οὕτως ἀνίσταται ὁ βα-
σιλεὺς, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ σκευοφυλακίου, διέρχεται διὰ τοῦ
D γυναικίτου νάρθηκος, ἐν ᾧ καὶ τὴν συνήθη στάσιν κέκτηνται αἱ
τῆς αὐτῆς μεγάλης ἐκκλησίας διακόνισσαι, καὶ ἐξέρχεται διὰ τῆς
ἀριστερᾶς πύλης τοῦ βήματος καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ πατριάρ-
χης εὐλογίας. (Γ.) Καὶ διελθόντες ἀμφότεροι διὰ τοῦ ὄπισθεν

sancto puteo excipitur, ubi, postquam se invicem adorarunt ac salutarunt, templum intrant, et ad sanctas ianuas progressi, patriarcha sacrarium intrat. Imperator ad sacras ianuas constitutus, cereos accendit, et precatus sacrarium intrat, mutatoque sacri altaris instrato, a praeposito centum libras auri sumit, qui eas in gradu ponit, in quo Imperator stat, novoque instrato imposito, aliud apocombium, quod et ipsum admodum pretiosum est, a praeposito sumit inque sacra mensa offert, deinde suffimentis a patriarcha acceptis, sacrarium in circulo ter incensat, perque sinistram obliquitatis partem ad locum, ubi vasa asservantur, abit. Ingressus vero cum cereis ardentibus, precatur, deinde vasa omnia incensat et paululum cum patriarcha considet. Posthac cubicularii et reliqui praefecti, qui pro more intrare solent, ingressi, a thesaurario nardum accipiunt, Imperator vero surgit, et a sceuophylacio egressus, per gynaeceum narthecis, ubi solitam stationem suam diaconissae magnae ecclesiae habent, transit perque sinistram bematis portam, accepta a patriarcha benedictione, egreditur. (III.) Post-

Digitized by Google

τοῦ βήματος στενοῦ διαβατικοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἀπέρχον-
ται μέχρι τοῦ ἁγίου φρέατος, καὶ αὖθις ἐπιδοὺς ὁ πατριάρχης
τῷ βασιλεῖ εὐλογίας, καὶ ἀμφότεροι ἀλλήλους ἀσπασάμενοι,
ἐξέρχεται μὲν ὁ βασιλεύς, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων
πάντων, καὶ εἰσέρχεται διὰ τῆς μικρᾶς πύλης τῆς χαλκῆς, καὶ
μέχρι τοῦ κονσιστωρίου ἐλθών, μένουσιν ἐκεῖσε οἱ τῆς συγκλή- Ed. L. 108
του, ὑπερευχόμενοι τὸν βασιλέα. καὶ καταλαβόντος αὐτοῦ τὸ
στενόν, μένουσιν ἐκεῖσε οἱ πατρίκιοι, ὑπερευχόμενοι καὶ αὐτοί,
καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ παλάτιον,
καὶ στοιχηθέντος τοῦ κλητωρίου, γίνονται μίνσαι, καὶ ἀπαλ-
λάσσουσιν ἅπαντες, καὶ οἱ μὲν κληθέντες φίλοι μένουσιν, οἱ
δὲ ἀπέρχονται ἕκαστος αὐτῶν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ περὶ
ὥραν θ' ἀλλάσσει τὸ κουβούκλειον, καὶ καταλαβούσης τῆς ὥρας
τῆς θείας λειτουργίας, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸ ἐκτελέσαι
τὴν θείαν μυσταγωγίαν ἐν τῷ φάρῳ, καὶ εἰ μὲν κελεύσει, εἰσ-
έρχονται καὶ πατρίκιοι καὶ συλλειτουργοῦνται αὐτῷ, εἰ δὲ B
μήγε, ἐξέρχονται εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ λειτουργοῦσιν ἐκεῖσε
ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. καὶ μέλλον-
τος τοῦ ψάλτου ἄρξασθαι τὸ „ἀνάστα ὁ Θεός," ἵστανται κου-
βικουλάριοι, κρατοῦντες τὰ ἔξωθεν τῶν χρυσῶν βήλων κρε-
μάμενα βῆλα, καὶ ἡνίκα ἄρξηται τὸ „ἀνάστα ὁ Θεός," πα- Ms. 86. b
ρευθὺ ταννύσαντες ἐξ ἴσου, αἴρουσι τὰ ἔξωθεν βῆλα, καὶ μέ-
νουσι τὰ χρυσᾶ βῆλα καὶ μόνον. καὶ τῆς θείας λειτουργίας
τελεσθείσης, καὶ ἀνακράξαντες οἱ ἐν τοῖς ἐκεῖσε· „στερεώσει

17. εἰσέρχονται ed.

quam ambo per angustam porticum S. Nicolai, quae pone bema est, transiere, ad sanctum puteum abeunt, ubi patriarcha Imperatori rursus benedictionem dat: post mutuam vero salutationem, omnibus comitantibus, Imperator egreditur, perque parvam portam aeneam ad consistorium usque procedit, ubi senatores, fausta ipsi precantes, adsunt. Cum vero ad stenum venit, patricii ibi congregati felicia apprecantur, unde in palatium ingreditur, ubi, convivio parato, missus afferuntur, omnesque mutatorias deponunt, amici vocati manent, ceteri vero ad suas quisque aedes discedunt. Cubiculum circa horam nonam vestes mutat, et tempore divini officii appropinquante, Imperator ad sacram missam celebrandam in pharum abit, et, si iusserit, patricii intrant unaque cum ipso sacra celebrant; sin minus, ad circum abeunt et ibi in templo S. protomartyris Stephani sacram liturgiam celebrant. Cum vero Psaltes: *Deus resurge* inchoaturus est, cubicularii extra aureas cortinas suspensa vela tenentes, adstant, et dum hymnum: *Deus resurge* orditur, aequaliter extendentes, vela exteriora tollunt manentque

Digitized by Google

ὁ Θεὸς τὸν βασιλέα ἡμῶν," εὐθὺς αὐλεῖ τὸ ὄργανον, ὃ ἵσταται ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης, φορῶν σκαραμάγγιον δίασπρον
C *χρυσόκλαβον, καθέζονται καὶ οἱ κληθέντες φίλοι, οἱ μὲν ἀπὸ σκαραμαγγίων λευκῶν, οἱ δὲ χροακῶν, εὐθέως δὲ οἱ μὲν ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἀπαλλάξαντες ἀναχωροῦσι, οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ κουβικουλάριοι ἀπαλλάξαντες, παρίστανται ἀπὸ σκαραμαγγίων. (Δ.) Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, εἰ μὲν τύχῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἁγίου σαββάτου, ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ἐκτελεῖ ἅπαντα τὰ τοῦ μεγάλου σαββάτου, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται· καὶ ἐν τῇ ὑπαλλαγῇ τῆς ἁγίας τραπέζης καὶ ἐν τῇ*
D *θυμιάσει τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ἐν τῇ εἰσκομιδῇ τοῦ χρυσίου, καὶ ἐξελθὼν, ὡς εἴθισται αὐτῷ, ἀπέρχεται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ. καὶ τελέσας ἐκεῖσε ἅπαντα, ὡς προείρηται, ἐξέρχεται διὰ τῆς ἀνωτέρω εἰρημένης πύλης· καὶ λαβὼν ἐκεῖσε παρὰ τοῦ πατριάρχου εὐλογίας, διὰ τοῦ στενοῦ τοῦ ἁγίου Νικολάου διαβατικοῦ ἀπέρχεται ἐν τῷ ἁγίῳ φρέατι, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ πατριάρχου εὐλογίας, οὐκ ἐξέρχεται ἐν τῇ μέσῃ πρὸς τὸ ἀπελθεῖν αὐτὸν ἐν τῷ παλατίῳ διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ εὐαγγελισμοῦ, ἀλλ' ὑποστρέψας εἰσέρχεται ἐν τῇ μικρᾷ πύλῃ*
Ed. L. 109 *τῇ οὔσῃ ἐν τῷ φρέατι, ἐν ᾗ ἵσταται ἐν ταῖς μεγάλαις προελεύσεσιν, ἐπιδοὺς τοῖς ψάλταις καὶ λοιποῖς τὰς πλουσίας αὐτοῦ δωρεὰς ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ κράζειν τὸν ἄργυρον. καὶ ἐκεῖ-*

22. *ταῖς* om. ed.

tantum aurea. Divino officio peracto, postquam ibi congregati exclamarunt: *Conservet Deus Imperatorem nostrum!* statim organum in tripetone collocatum pulsatur, Imperator egressus, venerandae mensae suae, scaramangio albo clavis aureis indutus, assidet, cum quo amici invitati partim albis, partim variegatis scaramangiis induti assident: praefecti cubiculi, depositis mutatoriis, discedunt, spatharocubicularii vero et cubicularii, mutatoriis exutis, in scaramangiis Imperatori adstant. (IV.) Sciendum est, si festum annuntiationis in eandem diem sancti sabbati incidat, Imperatorem ad S. Sophiae abire, et ibi ritus omnes magni sabbati supra recensitos tum in sanctae mensae instrato mutando, tum in sacrarii incensatione aurique oblatione servare, et inde egressum, ut ei mos est, ad custodiam vasorum abire. Ibi enim postquam omnia, quae supra tradidimus, peregit, per supra commemoratam portam egreditur, et benedictione ibi a patriarcha accepta, per angustam S. Nicolai porticum ad sacrum puteum abit, acceptaque rursus benedictione, ad mediam, ob festum annuntiationis in palatium abiturus,

Digitized by Google

θεν διέρχεται διὰ τοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ κραματίζει ὁ βασιλεὺς ἐν ταῖς μεγάλαις προελεύσεσι, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ ἀπαλλάξας τὴν στολὴν, ἣν φορεῖ τοῦ ἁγίου σαββάτου, ὑπαλλάσσει τὴν τοῦ εὐαγγελισμοῦ στολήν. ἐξελ- Ms. 87. a θὼν δὲ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἠλλαγμένος, ἀπέρχεται ἔμπροσθεν τῶν θυρῶν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ εὐξάμενος, κρατῶν καὶ κηροὺς, εἰσέρχεται εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ προσκυνήσας τὴν ἁγίαν τράπεζαν, ἐξέρχεται καὶ διέρχεται διὰ τῆς σωλαίας, καὶ μέλλοντος αὐτοῦ διέρχεσθαι διὰ τῆς σωλαίας, λαμβάνει ἀπὸ τοῦ πραιποσίτου κηρίον λιτανίκιον, καὶ παρ' αὐτὰ ἄρ- B χονται τὸ τροπάριον τῆς ἑορτῆς τὸ „σήμερον τῆς σωτηρίας ἡμῶν τὸ κεφάλαιον." καὶ δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν καὶ τῆς συγκλήτου, διέρχεται διὰ τοῦ ναοῦ, καὶ ἐξέρχεται διά τε τοῦ νάρθηκος καὶ τοῦ λουτῆρος. κατελθὼν δὲ τὰ γραδήλια τοῦ ἀθύρα, ἐξέρχεται ἐπὶ τὸ μίλιον, καὶ διοδεύων τὴν μέσην, ἀνέρχεται ἐν τῷ φόρῳ καὶ τελεῖ ἐκεῖσε ἅπαντα ἀκολούθως, ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἐδηλώθη. καὶ κατελθὼν εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τοῖς χαλκοπρατείοις, τελεῖ ἐκεῖσε τὴν θείαν λειτουργίαν μέχρι τοῦ εὐαγγελίου. καὶ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου κατέρχεται διὰ τῆς ξυλίνης σκάλας, καὶ ἐξέρχεται, C τελεσθείσης τῆς ἐκτενοῦς· ἐν ταύτῃ γὰρ τῇ ἡμέρᾳ ἡ θεία λειτουργία οὐ τελεῖται ἅπασα, ἀλλ' ἕως τοῦ εὐαγγελίου καὶ τῆς ἐκτενοῦς. καὶ ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἐμβόλῳ, ὡς

14. τε om. ed.

non procedit, sed reversus, parvam portam in sancto puteo, ubi in magnis processionibus psaltis ceterisque copiosa munera sua inter solennes argentarii acclamationes erogat, ingreditur. Inde per triclinium, ubi in maioribus processionibus convivium celebrat, transit et metatorium petit, mutataque stola, quam sancto sabbato gestat, eam, qua in annuntiatione utitur, induit. Unde, mutata veste, ad ianuas sacrarii abit, ubi cum ardentibus cereis precatus, sacrarium intrat, et sancto altari adorato, discedit perque soleam digreditur, digressurus, cereum processionalem a praeposito accipit, quo facto, statim troparium festi exordiuntur: *Hodie caput salutis nostrae.* Deinde a praefectis cubiculo, patriciis, strategis et senatu stipatus, per templum transit, perque narthecem et baptisterium abit. Per gradus autem athyrae descendens, ad milium et per mediam in forum abit, omnia ibi, ut supra ostendimus, ordine peracturus. Deinde ad templum sanctissimae Deiparae chalcoprateorum venit, et divinam liturgiam ibi ad evangelium usque celebrat. Quo recitato, per ligneam scalam descendit, et finita extensa, discedit: hoc enim die sacra liturgia non tota, sed ad evangelium usque et extensam cele-

Digitized by Google

εἴρηται, ἱππεύει ἐκεῖσε μετὰ τῶν κατὰ συνήθειαν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε δηριγευόμενος ἀπέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ, ἐκτελῶν ἅπαντα ἐν τῇ διόδῳ, στάσει τε καὶ δοχῇ, ὃν τρόπον ἀνωτέρω ἐν τῇ καθόλου προελεύσει τοῦ εὐαγγελισμοῦ ἐπὶ λεπτῷ ἐξεθέμεθα. καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ παλάτιον, τελεῖ τὰ τοῦ ἁγίου σαββάτου ἅπαντα.

ΚΕΦ. λϛ'.

D *Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προελεύσει ἑνώσεως ἐκκλησίας.*

Ἰστέον, ὅτι καὶ ἡ προέλευσις τῆς ἑνώσεως τῆς ἐκκλησίας ὡς καὶ αἱ λοιπαὶ προελεύσεις ἐπιτελεῖται· καὶ γὰρ ἐμπράττως ὁ βασιλεὺς ἄπεισι, καὶ αἱ δοχαὶ κατὰ τύπον γίνονται, δηλονότι καὶ τῶν δήμων κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀκτολογούντων ἐν τοῖς τόποις αὐτῶν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπερχόμενος ἕως τοῦ Ms. 87. b ἁγίου φρέατος, ἀποστέφεται ἐκεῖσε, εἶτα δεξαμένου αὐτὸν Ed. L. 110 τοῦ πατριάρχου, ἀπέρχονται ἀμφότεροι εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Εἰρήνης. καὶ δὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πάσης τάξεως τελουμένης, ἐπαίρουσιν ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Εἰρήνης τὴν λιτὴν, καὶ ὑποστρέφουσιν εἰς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας λιτανεύοντες, καὶ εἰσέρχονται διὰ τοῦ γυναικίου μέρους τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ νάρθηκος, καὶ ἀποδόντες ἐκεῖσε τὴν τῆς λιτῆς ἀκολουθίαν, γίνεται ἡ εἴσοδος, καὶ εἰσοδεύει ὁ βα-

11. ἀπίεισι cod. et ed.

bratur. Imperator in porticum, ut diximus, egressus, equum cum iis, quibus mos est, conscendit, et ab his stipatus, ad palatium abit, omniaque in transitu, statione et receptione, quae supra in solenni processione annuntiationis breviter exposuimus, observat. Ingressus palatium, ritus sancti sabbati omnes celebrat.

CAP. 36.

Observanda in processione unionis ecclesiae, seu quando tomus unionis ecclesiae praelegitur.

Observandum est, processionem quoque unionis ecclesiae eo ritu, quo ceterae processiones, institui. Imperator enim ad templum cum officiis abit, et receptiones pro more instituuntur, factiones scilicet in suis stationibus ei acclamant. Deinde ad sacrum puteum procedens, coronam deponit, ibique a patriarcha exceptus, cum ipso una ad sanctae Irenes pergit. Peracto ibi divino officio, ab ipso S. Irenes templo pompam ordiuntur, et sic in processione ad templum S. Sophiae reversi, per gynaeceum et narthecem eius aedis intrant, datoque ibi processionis ordine, introitus fit, Imperatore et patriarcha

Digitized by Google

σιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ καὶ πάντων τῶν ἱερέων. τὰ δὲ τῆς ὑποστροφῆς ἐπιτελεῖται καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσι.

ΚΕΦ. λζ'. B

Χρὴ εἰδέναι, πῶς ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ προελεύσεσι.

Τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ πάσχα ἐξέρχονται οἱ δεσπόται ἀπὸ τοῦ παλατίου μετὰ ὀξέων σκαραμαγγίων καὶ χρυσοπερικλείστων σαγίων, καὶ ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς δάφνης ἀλλάσσουσι τὰ θωράκια, περιβάλλονται δὲ καὶ τὰ τζιτζάκια, καὶ γίνεται ὁ ἀσπασμὸς ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῶν ιθ' ἀκκουβίτων, καὶ μετὰ τὸν ἀσπασμὸν ἐκβάλλουσι τὰ τζιτζάκια καὶ περιβάλλονται τοὺς λώρους καὶ στέμματα, εἰ κελεύουσι, C λευκὰ εἴτε ῥούσια, καὶ ἐν μὲν τῇ εὐωνύμῳ χειρὶ κρατοῦσι σκηπίονας χρυσοῦς ἐκ λίθων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένους, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὴν ἀνεξικακίαν· τὰ δὲ τῆς προελεύσεως ἐπιτελεῖται, καθὼς εἰρήκαμεν. ἰστέον, ὅτι, τῶν δεσποτῶν εἰσοδευσάντων κατὰ τὸ εἰωθὸς καὶ εἰσελθόντων ἐν τῷ μητατωρίῳ, ἐκβάλλουσι τοὺς λώρους, καὶ δὴ ἐκβαίνοντες εἰς τὰ ἅγια καὶ εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν, οὐ περιβάλλονται τοὺς λώρους, ἀλλὰ χλαμύδας· ἐν δὲ τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ἐν τῷ παλατίῳ, περιβάλλονται τοὺς λώρους καὶ στέμματα, εἰ μὲν ἐν τῷ πρωῒ λευκά, ἐν τῇ ὑποστροφῇ ῥούσια, εἰ

cum sacerdotibus omnibus ingrediente. Redeunt autem eo, qui in reliquis processionibus servatur, ordine.

CAP. 37.

Observatio de vestibus, quomodo ab Imperatoribus in festis diebus ac processionibus mutentur.

In sancta et magna dominica paschatis Domini violaceis scaramangiis et sagis auro praetextis e palatio progrediuntur, in cubiculo daphnes loricas et tzitzacia mutant, fitque ibi solennis in magno triclinio XIX accubituum salutatio, qua peracta, tzitzaciis depositis, lora et coronas, albas illas quidem aut rubras, sumunt, manu sinistra scipiones aureos, gemmis et margaritis ornatos, dextra vero acaciam ferunt: sic processio, ut supra observavimus, instituitur. Sciendum est, Dominos, templum ac metatorium pro more ingressos, lora deponere, et cum ad loca sacra, communionem sanctamque coenam prodire volunt, non lora sed chlamydes induere. Reversi autem ad palatium, lora et coronas sumunt, si albam mane, in reditu rubram,

Digitized by Google

D δὲ τῷ πρωῒ ῥούσια, ἐν τῇ ὑποστροφῇ λευκά. ἰστέον, ὅτι, Ms. 88. a τῶν δεσποτῶν τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου ἀπὸ τοῦ παλατίου ἐξερχομένων, περιβάλλονται τὰ λευκὰ χρυσᾶ σκαραμάγγια καὶ τὰ διάλιθα τούτων σπαθία. ἐν δὲ τῇ τοῦ Κυρίου ἐκκλησίᾳ περιβάλλονται στέμματα Πράσινα, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ περιβάλλονται τὰ ἑαυτῶν λευκὰ διβητήσια καὶ τὰ χλανίδια καὶ εἰσοδεύουσι, δείλης δὲ ἐν τῇ ὑποστροφῇ περιβάλλονται τὰ κολόβια, ἤγουν τοὺς κριούς, καὶ τὰ διάλιθα ζωστίκια σπαθία καὶ στέμματα λευκά, εἰ δὲ βουληθῶσι βάλλειν τὰς τιάρας, ἤγουν τὰς Ed. L. 111 τούφας, περιβάλλονται αὐτάς. ἰστέον, ὅτι ταύτῃ τῇ ἑβδομάδι τῆς διακαινησίμου φοροῦσιν οἱ δεσπόται τὰ ἄσπρα διβητήσια, εἰ δὲ βουληθῶσι ποιῆσαι ἢ πρόκενσον ἐν ἐκκλησίᾳ, εἴτε λιτὴν εἴτε δοχὴν ἐν τῷ παλατίῳ, περιβάλλονται τὰ τζιτζάκια. ἰστέον, ὅτι τῇ καινῇ κυριακῇ, ἤγουν τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὁμοίως ἐπιτελεῖται· πολλάκις δέ, εἰ κελεύουσιν οἱ δεσπόται, ταύτῃ τῇ ἑορτῇ ἀντὶ τῶν λευκῶν χρυσῶν σκαραμαγγίων περιβάλλονται τὰ πορφυρᾶ χρυσᾶ σκαραμάγγια. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς μεσοπεντηκοστῆς ὁμοίως ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς ἀναλήψεως ἀπὸ μὲν τοῦ παλατίου ἐξέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τριβλατίων σκαραμαγγίων, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν δρόμωνα καὶ ἀπέρ- B χονται μέχρι τῆς χρυσῆς πόρτης, ἐκεῖσε δὲ βάλλοντες τὰ αὐτῶν χρυσᾶ διάλιθα σπαθία καὶ καβαλικεύοντες τὰ χιώματα,

4. τούτων om. ed.

si rubram egressi, albam redeuntes capiti imponunt. Porro Domini die secunda renovationis e palatio egressi, alba auroque intexta scaramangia et gemmis ornatos gladios gestant. In templo autem Domini coronas virides capiti addunt, et ad S. S. Apostolorum aedem abeunt, eamque dibetesiis albis ac tunicis suis induti, intrant, reduces vesperi colobia et gemmis ornatos gladios et albas coronas sumunt; sin vero tiaram seu tupham capiti imponere malunt, hoc quoque a consuetudine non alienum habetur. Hac septimana renovationis dibetesia alba induunt, si vero processionem ad templum, aut pompam, aut receptionem institui iubent in palatio, tzitzacia induunt. Dominica nova seu clausarum portarum eodem modo celebratur. Saepe etiam, si Dominis libet, hoc festo pro albis auroque intextis scaramangiis purpurea auro ornata induunt. In festo mediae pentecostes similibus mutatoriis utuntur. In festo ascensionis Domini scaramangiis triblatteis e palatio progressi, celocem conscendunt et ad portam auream abeunt, ubi aureis gemmatisque gladiis cincti, equo ornamentis circa collum instructo vehuntur, et ad venerandam sacro-

Digitized by Google

ἀπέρχονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς πηγῆς, κἀκεῖσε ἀλλάσσουσι τὰ ἑαυτῶν λευκὰ διβητήσια, καὶ εἰσοδεύουσιν· ἡ δὲ ὑποστροφὴ τελεῖται καθὼς καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς νέας μεγάλης ἐκκλησίας ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται διβητήσια πορφυρᾶ καὶ τὰς τούτων χλαμύδας. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς πεντηκοστῆς ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς δάφνης λευκὰ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας καὶ στέμματα ῥούσια, ἐν Ms. 88.b δὲ τῇ ὑποστροφῇ στέμματα λευκά. (B.) Ἰστέον, ὅτι τῇ C ἑορτῇ τῶν ἁγίων πάντων περιβάλλονται οἱ δεσπόται χρυσᾶ σκαραμάγγια, οἷα κελεύουσι, καὶ στέμματα ὁμοίως. ἰστέον, ὅτι καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ὁμοίως τελεῖται. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Ἡλίου ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται διβητήσια πορφυρᾶ καὶ τὰς τούτων χλαμύδας. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς μεταμορφώσεως ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς δάφνης ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται λευκὰ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας καὶ στέμματα Πράσινα, ἐν δὲ τῇ ὑποστροφῇ στέμματα λευκά. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται ἀπὸ τοῦ παλατίου τὰ ὀξέα τούτων σκαραμάγγια, καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸν δρόμωνα, ἀπέρχονται ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν βλαχέρναις, D ἐν δὲ τῷ ἐκεῖσε κοιτῶνι ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τοῦ γενεσίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς δάφνης ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται διβητήσια πορφυρᾶ καὶ τὰς

14. τὰ διβητ. ed. 16. διβητήσια om. ed. 17. ἐν τε τῇ ed.

sanctae Deiparae fontium aedem abeunt, albisque dibetesiis suis induti, eam ingrediuntur: atque ita, ut in secunda renovationis animadvertimus, redeunt. In festo novae magnae ecclesiae dibetesia purpurea suasque tunicas induunt: in festo pentecostes vero in cubiculo daphnes candida cum tunicis, quae ad ea pertinent, coronas quoque rubras, in reditu vero albas capiti imponunt. (II.) In festo omnium sanctorum Domini aurea scaramangia, quae volunt, et pariter coronas gestant: quod in sanctorum quoque Apostolorum festo obtinet. In die S. Eliae sacro dibetesia purpurea et tunicas eiusdem coloris gestant. Festo transfigurationis in cubiculo daphnes alba dibetesia et chlamydes albas, coronas vero Prasinas, et in reditu albas, sumunt. In memoria obitus S. Deiparae in palatio violacea scaramangia sua induunt, et conscensa nave, ad aedem S. Deiparae in blachernis vehuntur, inque cubiculo, quod ibi conditum est, purpurea dibetesia et similes chlamydes; in nativitate S. Virginis Deiparae vero in cubiculo daphnes dibetesia purpurea ac similes chlamydes induunt: et in pro-

Digitized by Google

τούτων χλαμύδας, καὶ ἀνέρχονται μετὰ τῆς λιτῆς ἕως τοῦ φόρου, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκτενοῦς κατέρχονται μετὰ τῆς λιτῆς ἕως τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν χαλκοπρατείων, κἀκεῖσε ἀλλάσσουσι τὰ πορφυρᾶ χρυσᾶ σκαραμάγγια, περιβαλλόμενοι καὶ τὰ τούτων σπαθία καὶ στέμματα, οἷα κελεύουσι,
Ed. L. 112 *καὶ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου ὑποστρέφουσιν ἔφιπποι μετὰ τῶν χιωμάτων. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς ὑψώσεως ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τοῦ ἀρχιστρατηγοῦ ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῶν χριστουγέννων ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς δάφνης ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας καὶ στέμματα Πράσινα, ἐν δὲ τῇ*
Ms. 89. a *ὑποστροφῇ στέμματα λευκά. ἰστέον, ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τοῦ βό-*
B *του ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ παγανὰ, καὶ οἱ ἄρχοντες τὰ ἀτραβατικὰ χλανίδια. ἰστέον, ὅτι ἐν τοῖς ἱππικοῖς πᾶσιν ἱπποδρομίοις ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας καὶ στέμματα, οἷα κελεύουσιν. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῶν ἁγίων φώτων ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς δάφνης ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας καὶ στέμματα Βένετα, ἐν δὲ τῇ ὑποστροφῇ στέμματα λευκά. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τῆς ὑπαπάντης ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται ἀπὸ τοῦ παλατίου*

16. *τοῦ ἁγίου Βασιλείου* ed. pro *τοῦ βότου.*

cessione ad forum, extensa finita, usque ad S. Deiparae chalcoprateorum abeunt, ubi purpurea aureaque scaramangia induunt gladiosque et coronas, quas volunt, sumunt, et evangelio recitato, equis suis ornamentis circa collum instructis vecti redeunt. In festo exaltationis sanctae et venerandae crucis purpurea dibetesia et eiusdem coloris tunicas induunt, quem morem et in sancti Demetrii et sancti archangeli observant. In natali servatoris purpurea dibetesia ac similes chlamydes in cubiculo daphnes, coronas quoque Prasinas, in reditu albas, sumunt. Die voti in circo pagana vestimenta, proceres atrabaticas tunicas gestant. In certaminibus equestribus omnibus purpurea dibetesia et chlamydes purpureas, et quas volunt coronas, in festo sanctorum luminum in cubiculo daphnes praeter dibetesia et tunicas purpureas Venetas coronas, in reditu albas, sumunt. In festo occursus seu purificationis B. Mariae violacea sua scaramangia mutant, et celoce ad templum tersanctae Deiparae in blachernis vehuntur, inque eius cubiculo purpurea dibetesia et similes chlamydes

Digitized by Google

τὰ ὀξέα αὐτῶν σκαραμάγγια, καὶ εἰσερχόμενοι εἰς τὸν δρόμωνα, ἀπέρχονται ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν βλαχέρναις, ἐν δὲ τῷ ἐκεῖσε κοιτῶνι ἀλλάσσουσι τὰ πορφυρᾶ C διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας. ἰστέον, ὅτι τῇ κυριακῇ τῆς ὀρθοδοξίας ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται ἀπὸ τοῦ παλατίου τὰ ὀξέα τούτων σκαραμάγγια καὶ τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, καὶ ἀνέρχονται ἐν τοῖς κατηχουμενείοις τῆς ἁγίας Σοφίας, κἀκεῖσε ἀλλάσσουσι τὰ πορφυρᾶ διβητήσια καὶ τὰς τούτων χλαμύδας, καὶ λιτανεύοντες εἰσοδεύουσιν. εἶθ' οὕτως ἀνερχόμενοι ἐν τοῖς κατηχουμενείοις, ἀκούουσι τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ πατριαρχίῳ. ἰστέον, ὅτι τῇ ἑορτῇ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ κοιτῶνι τῆς δάφνης ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται διβητήσια πορφυρᾶ καὶ τὰς τούτων χλαμύδας, καὶ ἀνέρχονται μετὰ τῆς λιτῆς ἕως τοῦ φόρου, καὶ ἀπὸ τῆς ἐκτενοῦς κατέρχονται μετὰ D τῆς λιτῆς ἕως τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τῶν χαλκοπρατείων, κἀκεῖσε ἀλλάσσουσι τὰ πορφυρᾶ χρυσᾶ σκαραμάγγια, περιβαλλόμενοι καὶ τὰ τούτων σπαθία καὶ στέμματα, οἷα κελεύουσι, καὶ ἀπὸ τοῦ εὐαγγελίου ὑποστρέφουσιν ἔφιπποι μετὰ τῶν χιωμάτων.

ΚΕΦ. λη'. Ed. L. 113

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεψίμῳ βασιλέως.

Προέρχονται πάντες μετὰ ἀλλαξίμων, καὶ ἀλλάσσει πᾶσα ἡ σύγκλητος καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν σχολῶν καὶ τῶν λοι-

induunt. Dominica, sanctis imaginibus restitutis sacra, e palatio violaceis scaramangiis suis et sagis auro intextis veniunt, et ad catechumena S. Sophiae progressi, purpurea dibetesia, et quae ad ea pertinent chlamydes induunt, et cum solenni pompa ingrediuntur; deinde sacro evangelio in catechumenis audito, ad aedes patriarchales discedunt. In festo annuntiationis sanctissimae virginis Deiparae in cubiculo daphnes dibetesia purpurea ac similes tunicas induti, cum processione ad forum, inde post extensam ad templum S. Deiparae chalcoprateorum progrediuntur, ubi purpureis aureisque scaramangiis induti, suisque gladiis, et quibus volunt coronis cincti, adsunt, praelecto vero evangelio, equis circa collum pulchre ornatis domum vehuntur.

CAP. 38.

Observanda in coronatione Imperatoris.

Omnes in mutatoriis procedunt, vestesque senatus omnis, proceres scholarum ac ceterorum officiorum mutant, et vasa seu arma,

Digitized by Google

πῶν ταγμάτων, καὶ προλαμβάνουσι τὰ σκεύη πρὸς τὸ ὀψι- Ms. 89. b κεῦσαι τοὺς δεσπότας. καὶ ὅτε πάντα ἑτοιμασθῶσιν, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ αὐγουστέως, φορῶν τὸ σκαραμάγγιον αὐτοῦ καὶ σαγίον πορφυροῦν, ὀψικευόμενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἐξέρχεται μέχρι τοῦ ὀνόποδος, καὶ γίνεται ἡ B πρώτη δοχὴ τῶν πατρικίων ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ λέγει ὁ τῆς καταστάσεως „κελεύσατε·" καὶ ἐπεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ κατέρχονται μέχρι τοῦ μεγάλου κονσιστωρίου, ἔνθα ἵστανται οἱ ὕπατοι κονσιστώριον καὶ οἱ λοιποὶ συγκλητικοὶ, καὶ ἵστανται οἱ δεσπόται εἰς τὸ κιβώριον, καὶ πίπτουσιν οἱ συγκλητικοὶ πάντες ἅμα τοῖς πατρικίοις. καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ λέγει ὁ σιλεντιάριος „κελεύσατε·" καὶ ἐπεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ ἀποκινοῦσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν διὰ τῶν σχολῶν, τὰ δὲ μέρη ἵστανται ἐν τοῖς τό- C ποις αὐτῶν ἠλλαγμένα, σφραγίζοντες καὶ μόνον. (*B.*) Καὶ ὅτε εἰσέλθῃ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ὡρολόγιον, σηκοῦται τὸ βῆλον, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ μητατωρίῳ καὶ ἀλλάσσει τὸ διβητήσιον καὶ τὸ τζιτζάκιον, καὶ βάλλει ἐπάνω τὸ σαγίον καὶ εἰσοδεύει μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἅπτει κηροὺς εἰς τὰς ἀργυρᾶς πύλας καὶ εἰσοδεύει ἐν τῷ ναῷ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν σωλαίαν καὶ εὔχεται εἰς τὰ ἅγια θυρία, ἅψας κηροὺς, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸν ἄμβωνα ἅμα τοῦ πατριάρχου. καὶ ποιεῖ τὴν εὐχὴν ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς χλαμύδος, καὶ ὅταν πληρώσῃ τὴν εὐχὴν, ἐπαίρουσιν αὐτὴν οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ ἐνδύουσι τῷ δεσπό-

16. σφραγίζοντα ed.

Dominos comitaturi, depromunt. Paratis omnibus, Imperator scaramangio suo et sago purpureo indutus, ex augustali procedit, et cubiculariis eum comitantibus, ad onopodium progreditur, ubi prima receptio solennis a patriciis fit, cerimoniario dicente: *Iubete*, reliquis acclamantibus: *In multa bonaque tempora.* Inde ad magnum consistorium pergunt, ubi consules et ceteri senatores congregati sunt: ibi Domini in ciborio consistunt, senatores cum patriciis in terram procidunt. Qui postquam surrexere, Domini praeposito signum dant, quo facto, silentiarius dicit: *Iubete*, ceteri acclamant: *In multa bonaque tempora.* Domini per scholas ad templum procedunt, factiones vero mutata veste in suis stationibus praesto sunt, cruce tantum illos signantes. (II.) Ingressus autem horologium Imperator, velum suspenditur, tunc metatorium, dibetesium et tzitzacium induturus ac sagum his superimpositurus, cum patriarcha ingreditur, cereis in portis argenteis accensis, templum petit, inde ad soleam abit, cumque cereis ardentibus ad sacras ianuas precatus, cum patriarcha in ambonem ascendit. Ibi patriarcha preces super chlamyde dicit, quibus fi-

Digitized by Google

τῃ. καὶ πάλιν ποιεῖ εὐχὴν ἐπὶ τοῦ στέμματος αὐτοῦ, καὶ D πληρώσας λαμβάνει αὐτὸς ὁ πατριάρχης τὸ στέμμα, καὶ τίθησιν αὐτὸ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ δεσπότου, καὶ εὐθέως ἀνακράζει ὁ λαός· „ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη," τρίτον· εἶτα· „ὁ δεῖνα μεγάλου βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος πολλὰ τὰ ἔτη" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ φορῶν τὸ στέμμα, κατέρχεται καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ μητατωρίῳ, Ms. 90. a καὶ καθέζεται εἰς τὸ σελλίον καὶ εἰσέρχονται τὰ ἀξιώματα, πίπτοντες καὶ φιλοῦντες τὰ δύο γόνατα αὐτοῦ. βῆλον α', οἱ μάγιστροι· βῆλον β', οἱ πατρίκιοι καὶ στρατηγοί· τρίτον Ed. L. 114 βῆλον, πρωτοσπαθάριοι· τέταρτον, ὁ τοῦ στρατιωτικοῦ, ὁ τῶν ἐξκουβίτων τῶν ἱκανάτων καὶ τῶν νουμέρων, σπαθάριοι, συγκλητικοὶ καὶ ὕπατοι· πέμπτον, σπαθάριοι· ἕκτον, στράτορες· ἕβδομον, κόμητες τῶν σχολῶν· η', κανδιδάτοι καβαλλαρικοῦ· θ', σκρίβωνες καὶ δομέστικοι· ι', ἀσηκρῆται, βεστήτορες καὶ σιλεντιάριοι· ια', μανδάτορες βασιλικοὶ καὶ κανδιδάτοι πεζοί· ιβ', κόμητες τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἱκανάτων, τριβοῦνοι κόμητες τοῦ πλοΐμου. καὶ λέγει ὁ πραιπόσιτος „κελεύσατε·" καὶ ἐπεύχονται τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ ἐξέρχονται. εἰς δὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν κοινωνίαν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια τῶν ἑορτῶν, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πληροῦνται, καθὼς ἐστιν ἡ συνήθεια. B

4. Tertium ἅγιος deest in ed. 12. Ita corr. Leich., τοῦ ἐξκουβίτου cod. 18. τριβοῦνοι, κόμ. ed. 20. ἐξέρχονται εἰς δὲ sine distinctione ed.

nitis, cubicularii eam tollunt Dominumque induunt. Rursus patriarcha preces super corona fundit, quibus peractis, eam sumit et capiti Imperatoris imponit, populo statim ter acclamante: *Sanctus, sanctus, sanctus! Gloria in excelsis Deo, pax in terra!* Postea: *N. magno Imperatori et Augusto multos annos* etc. Imperator coronam gestans, descendit et in mutatorium abit, inque throno sedet, quem proceres ingressi adorant eiusque genua osculantur. Sunt autem: velum primum, magistri; secundum, patricii et strategi; tertium, protospatharii; quartum, scribae castrenses, excubiis et numeris icanatis praefectus, spatharii, senatores et consules; quintum velum, spatharii; sextum, stratores; septimum, comites scholarum; octavum, candidati equestres; nonum, scribones et domestici; decimum, a secretis, vestitores, silentiarii; undecimum, mandatores imperatorii et candidati pedestres; duodecimum, comites numerorum icanatorum, tribuni comites classis constituunt. Tunc praepositus dicit: *Iubete*; ipsi longum faustumque imperium Dominis precati abeunt. Omnia autem, quae ad agapen et communionem, ut consuetudo festorum est, et reliqua pertinent, etiam pro more peraguntur.

Digitized by Google

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ στεψίμῳ βασιλέως.

Συνήθους ἑορτῆς τελουμένης, καὶ τῶν δεσποτῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ προέλευσιν ποιουμένων καὶ πάντα τὰ συνήθη ταῖς προελεύσεσιν ἐπιτελουμένων, τῶν δεσποτῶν δὲ ἀνιόντων μετὰ τοῦ πατριάρχου εἰς τὸν ἄμβωνα, (ἐκεῖσε γὰρ ἵσταται ἀντιμίσιον, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἥ τε χλαμὺς καὶ τὰ στέμματα,) C εἶτα ποιεῖ εὐχὴν ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς χλαμύδος, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐπιδίδωσι ὁ πατριάρχης τὴν χλαμύδα τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ. καὶ ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν πραιποσίτων ἐνδύουσι τὴν χλανίδα τὸν νεοχειροτόνητον βασιλέα, καὶ πάλιν ποιεῖ εὐχὴν ἐπὶ τῶν στεμμάτων, καὶ πρῶτον μὲν ἰδίαις χερσὶ στέφει ὁ πατριάρχης τὸν μέγαν βασιλέα, εἶτα ἐπιδίδωσι τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τὸ στέμμα, καὶ στέφει ὁ βασιλεὺς τὸν νεοχειροτόνητον βασιλέα, καὶ εὐθέως ἀνακράζουσι τὰ δύο μέρη καὶ λέγουσιν „ἄξιος." καὶ προσκυνοῦσι τὰ σκῆπτρα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη μετὰ τῶν βάνδων, ἑστῶτα δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἔνθεν κἀκεῖθεν, οἱ δὲ τῆς συγκλήτου πάντες καὶ τὰ μέρη ἵστανται D ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν δεξιῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ ἄμβωνος. (B.) Ms. 90. b Καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „ἐν ἀνθρώποις Χριστιανῶν εὐδοκία·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κρά-

7. εἶτε ed. 8. ὁ πατρ. ἐπιδίδ. ed. 10. βασιλέαν cod. Cf. Reisk. annot. ad h. l.

ACCLAMATIO FACTIONUM IN CORONATIONE IMPERATORIS.

Festo pro more celebrato, Dominis cum pompa ad sanctam ecclesiam progressis et omnibus, quae in solenni processu observari debent, observatis, Domini una cum patriarcha ad ambonem veniunt, ubi mensa seu ara, in qua tunica et corona iacent, posita est, preces super veste patriarcha facit, quibus finitis, tunicam magno Imperatori tradit. Is cum praepositis recens creatum Caesarem ea induit, tunc precibus super coronis recitatis, patriarcha suis manibus primum magno Imperatori coronam imponit, is deinde recens appellatum Imperatorem coronat, quo facto, elata voce duae factiones acclamant: *Dignus*. Et adorant sceptra et reliqua vasa cum bandis, hinc illinc ad dextram et sinistram constituta, dum interea senatores omnes et factiones orientem versus in dextra ambonis parte subsistunt. (II.) Et dicunt cantores: *Gloria in excelsis Deo et pax in terra*; populus eadem ter. Cantores: *Apud homines Christianos beneplacitum*; populus eadem ter. Cantores: *Quod misertus est Deus populi sui*; eadem populus ter. Cantores: *Haec magna Domini dies*;

Digitized by Google

κται· „ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „αὕτη ἡ ἡμέρα Κυρίου ἡ μεγάλη·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „αὕτη ἡ ἡμέρα τῆς ζωῆς τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „αὕτη ἡ χαρὰ καὶ ἡ δόξα τοῦ κόσμου·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἐν ᾗ τὸ στέφος τῆς βασιλείας·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· Ed. L. 115 „τῆς κορυφῆς σου ἀξίως περιετέθη·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ δεσπότῃ πάντων·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ στέψαντι τὴν κορυφήν σου·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ ἀναδείξαντί σε βασιλέα·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ δοξάσαντί σε οὕτως·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ εὐδοκήσαντι οὕτως·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ στέψας σε, ὁ δεῖνα βασιλέα, αὐτοχείρως·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „φυλάξει σε εἰς πλήθη χρόνων ἐν τῇ πορφύρᾳ·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" B ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „εἰς δόξαν καὶ ἀνέγερσιν τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „εἰσακούσῃ ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ὑμῶν·" ὁ λαὸς ὁμοίως. (Γ.) Οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν

7. περιέθετο ed. 8. τῷ θεῷ δεσπ. ed. 9. 10. 11. τῷ θεῷ ed. 15. πλῆθος ed.

populus eadem ter. Cantores: *Haec dies vitae Romanorum*; populus eadem ter. Cantores: *Hoc gaudium et gloria orbis est*; populus eadem ter. Cantores: *In qua corona regni*; populus similiter. Cantores: *Vertici tuo ex merito imposita est*; populus eadem ter. Cantores: *Gloria Deo omnium domino*; populus eadem. Cantores: *Gloria Deo, qui caput tuum coronavit*; populus similiter. Cantores: *Gloria Deo, qui te Imperatorem ostendit*; populus eadem. Cantores: *Gloria Deo, qui te sic ornavit*; populus eadem. Cantores: *Gloria Deo, qui te sic honoravit*; populus eadem. Cantores: *Sed qui te N. sua manu coronavit*; populus eadem. Cantores: *Custodiet te multa tempora in purpura*; populus eadem. Cantores: *Cum Augustis coniugibus et porphyrogenitis*; populus eadem. Cantores: *In gloriam et resurrectionem Romanorum*; populus eadem. Cantores: *Exaudiet Deus populum vestrum*; similiter populus. (III.) Cantores: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Longa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum*; populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Longa vobis tempora, famuli Do-*

Digitized by Google

C χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὔγουσται τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, τῶν σκήπτρων ἡ εὐτυχία·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοί σου χρόνοι, ὁ δεῖνα βασιλεῦ τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „πολλοί σου χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοί σου χρόνοι, θεόστεπτε ὁ δεῖνα·" ὁ λαὸς „πολλοί σου χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, δεσπόται, σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται·
D „ὁ στέψας ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ παλάμῃ·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „τοὺς χρόνους ὑμῶν πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „εἰς τελείαν σύστασιν τῶν Ῥωμαίων." καὶ ἀπὸ τούτων εὐφημοῦσι τὰ β' μέρη καὶ λέγουσι „πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων" καὶ τὰ ἑξῆς τῆς εὐφημίας, καὶ ἐπεύχονται καὶ ἐξίασιν.

Ed.L. 116

ΚΕΦ. λθ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεφανώματι βασιλέως.

Ms. 91. a Τῆς συνήθους ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τελουμένης ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ

16. ἐξιᾶσιν cod.

mini; populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Longa vobis tempora, N. N. Augustae Romanorum*; populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Longa vobis tempora, felicitas sceptrorum*; populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Longa vobis tempora, N. Imperator Romanorum*; populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Longa vobis tempora, N. a Deo coronate*; populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Longa vobis tempora, Domini, cum Augustabus et porphyrogenitis*; populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Sed omnium creator et dominus*; similiter populus. Cantores: *Qui sua vos manu coronavit*; populus pariter. Cantores: *Tempora vestra augebit cum Augustabus et porphyrogenitis*; populus similiter. Cantores: *In perfectam Romanorum salutem.* His dictis, duae factiones fausta precantur, dicentes: *Multos annos Imperatoribus*, et reliquas preces et felicia omina dicunt, et abeunt.

CAP. 39.

Observanda in coronatione nuptiali Imperatoris.

Consueto ritu ecclesiastico in S. Stephani primi martyris aede, quae in palatio daphnes est, peracto, coronatisque sponsis, hi per octagonum et augustale auream que manum egrediuntur, et magistri

Digitized by Google

τῆς δάφνης, καὶ τῶν νεονύμφων στεφανουμένων, ἐξέρχονται διὰ τοῦ ὀκταγώνου καὶ τοῦ αὐγουστέως καὶ τῆς χρυσῆς χειρὸς, καὶ δέχονται αὐτὸν οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ τὸ στῆναι τοὺς νεονύμφους, γίνεται ἡ συνήθης ἀκολουθία. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ὀψικευομένων τῶν νεονύμφων ὑπό τε μαγίστρων καὶ πατρικίων καὶ τῆς λοιπῆς πάσης B τάξεως, ἔρχονται μέχρι τοῦ σεκρέτου τῶν ὑπάτων, καὶ δέχονται ἐκεῖσε πάντες οἱ συγκλητικοὶ ἅμα μαγίστρων καὶ πατρικίων, καὶ τὸ στῆναι τοὺς νεονύμφους, γίνεται ἡ συνήθης ἀκολουθία. τὰ δὲ μέρη ἵστανται ἐν τῷ τρικλίνῳ τῶν κανδιδάτων ἔνθεν κἀκεῖθεν πλησίον τῶν γραδηλίων τῆς μαναύρας, καὶ δὴ τῶν νεονύμφων ἐξιόντων τὰς πύλας τοῦ κονσιστωρίου, αὐλοῦσι τῶν δύο μερῶν τὰ ὄργανα, δηλονότι ἱσταμένων ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τῆς ἀναβάσεως τῶν αὐτῶν γραδηλίων. (B.) Καὶ εὐθέως λέγουσιν οἱ κράκται τῶν δύο μερῶν ἡνωμένοι ἄμφω „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ C ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „ὁ σωτὴρ ἡμῶν, τοὺς δεσπότας φύλαξον· πνεῦμα τὸ πανάγιον, τὰς αὐγούστας σκέπασον· Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν· βασιλεῦ νεόνυμφε, Θεὸς διαφυλάξει σε. ἔντιμε, ἐνάρετε, τριὰς κατακοσμήσει σε, καὶ χαρὰν παρέξει σοι Θεὸς ὁ ἐπουράνιος, εὐλογῶν τὸν γάμον σου, ὡς μόνος ὑπεραγαθός· ὃς ἐν Κανᾷ τὸ πρότερον τῷ γάμῳ παρεγένετο καὶ ἐν αὐτῷ εὐλόγησε τὸ ὕδωρ ὡς φιλάνθρωπος, καὶ οἶνον ἀπετέλεσεν ἀνθρώποις εἰς ἀπόλαυσιν, οὗτος

1. ΣΧΟΛ. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐστεμμένος στεφανοῦται. (Schol. hoc om. ed.) 16. ἑνώμενοι ed. h. l. et infra, ἑνωμένοι cod. 20. ἐνάριστε ed.

et patricii Imperatorem in onopodio excipiunt, et stantibus ibi sponsis, officium solenne celebratur. Inde in obsequio magistrorum, patriciorum ac reliquorum ministrorum ad secretum usque consulum veniunt, ubi omnes senatores cum magistris et patriciis ipsos excipiunt: ritusque omnes, commorantibus ibi sponsis, pro more celebrantur. Factiones in triclinio candidatorum ab utraque parte prope scalas magnaurae stant, et sponsis per consistorii portas euntibus, organa duarum factionum, quae in sinistra parte loci, ubi ascenditur per scalas, constitutae sunt, pulsantur. (II.) Extemplo cantores duarum factionum exclamant: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos.* Praecentores: *Salvator noster, serva Dominos! Sacrosancte Spiritus, serva Augustas! Domine, vitam eorum ex nostra auge! Imperator ac sponse, Deus te servet! Auguste virtutibus instructe, trinitas te tueatur, Deusque coelestis nuptiis tuis laetitiam addat, ut omnium benignissimus, qui Cananaeis olim nuptiis adfuit, inque ipsis aquae, ut amans hominum, benedixit, et vi-*

Digitized by Google

εὐλογήσει σε μετὰ τῆς συζύγου σου, καὶ τέκνα σοι δωρήσεται Θεὸς πορφυρογέννητα. αὕτη ἡ ἡμέρα τῆς χαρᾶς τῶν D Ῥωμαίων, ἐν ᾗ ἐνυμφεύθης ὁ δεῖνα ἄναξ ὁ δεῖνα τῇ εὐτυχεστάτῃ αὐγούστῃ." (Γ.) Καὶ ἀποκινούντων τῶν νεονύμφων, εἰσέρχονται τὰ μέρη εἰς τὸν παστὸν, καὶ ἱσταμένων τῶν νεονύμφων ἐν τῷ παστῷ ἐστεφανωμένων, ἀκτολογοῦσι τῶν δύο μερῶν οἱ κράκται, ἡνωμένοι ἄμφω, „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ δεσπότης τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ δεσπότης, σὺν τῇ αὐγούστῃ·" ὁ λαὸς Ed. L. 117 „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται „καλῶς ἦλθες, θεοεπίλεκτε αὐγοῦ- Ms. 91. b στα·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, θεοσκέπαστε αὐγούστα·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ δεῖνα χαρὰ Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται „καλῶς ἦλθες, ἡ εὐγένεια τῆς πορφύρας·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ἡ ποθουμένη παρὰ πάντας·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „σὺ ἐκ θείας ψήφου προεχειρίσθης εἰς σύστασιν καὶ ἀνέγερσιν τοῦ κόσμου, σὺ ἐνυμφεύθης ἐκ Θεοῦ τῇ πορφύρᾳ, σὲ εὐλόγησεν ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, στεφανώσας σε τῇ αὐτοῦ παλάμῃ· ἀλλ' ὁ εἰς B ταύτην καλέσας σε τὴν ἀξίαν καὶ συζεύξας σε ὁ δεῖνα τῷ δεσπότῃ τοὺς χρόνους σου πληθύνει ἐν τῇ πορφύρᾳ· εἰσακούσει ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ὑμῶν." (Δ.) Χρὴ γινώσκειν, ὅτι

15. εὐγενεστάτη ed.

num auxit hominibus ad recreationem, hic tibi adsit et coniugi tuae, detque tibi Deus porphyrogenitos! Haec est dies laetitiae Romanorum, qua nuptias N. Imperator cum N. felicissima Augusta celebravit. (III.) Abeuntibus sponsis, factiones coenaculum ingrediuntur, stantibusque ibi sponsis coronatis, cantores duarum factionum simul exclamant: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Cantores: *Pulchre venisti, Domine Romanorum!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti, Domine, cum Augusta!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti, a Deo electa Augusta!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti, Dei cura, Augusta!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti, N. gaudium Romanorum!* populus: *Pulchre venisti.* Cantores: *Pulchre venisti, nobilitas purpurae*; populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti omnium votis expetita!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Tu divina sorte ad conservationem salutemque orbis electa fuisti, tu divinitus purpurae coniuncta es! benedixit tibi Deus omnipotens, qui manu sua te coronavit: at is, qui ad hanc te dignitatem vocavit iunxitque cum N. Domino, augeat tempora tua in purpura! Exaudiat Deus populum vestrum!* (IV.) Sciendum est,

Digitized by Google

μετὰ τὴν ἀκτολογίαν τοῦ δήμου, τῶν δεσποτῶν ἀνιόντων πρὸς τὴν κόγχην τοῦ παστοῦ πρὸς τὸ ἀποθέσθαι τὰ στέμματα καὶ τοὺς στεφάνους, λέγουσιν οἱ κράκται τῶν δύο μερῶν, ἡνωμένοι ἄμφω ἔσ· „πνεῦμα τὸ πανάγιον τὸν γάμον ἐπευλόγησον·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου τὸ αὐτό. οἱ κράκται· „ὁ ἐν Κανᾷ Χριστὸς εὐλογήσας τὸν γάμον·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· C „εὐλογήσει τὸ στεφάνωμά σου, ὁ δεῖνα αὐτοκράτωρ·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ἔσ· „πνεῦμα τὸ πανάγιον τὸν γάμον ἐπευλόγησον." οἱ κράκται „μετὰ συζύγου σου τῆς ὁ δεῖνα·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ἔσ „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται „εἰς ἡμέρας καὶ καιροὺς καὶ χρόνους·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ἔσ· „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται „ἕως ἄκρου γήρως ὑμῶν ἐν βίῳ·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ἔσ „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται „εἰς δόξαν αὐτοῦ καὶ εἰς σύστασιν τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἔσ „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται· „εἰσακούσει ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ὑμῶν·" ὁ λαὸς ἔσ „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ D κράκται ἔσ· „Κύριε ὁ τούτους συζεύξας, σὺ αὐτοὺς περίσωζε·" ὁ λαὸς ἔσ „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται ἔσ· „ὁ Ms. 92. a Θεὸς ἅγιος, δὸς αὐτοῖς ὁμόνοιαν·" ὁ λαὸς ἔσ „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται ἔσ· „τοῦτο τὸ βασίλειον Κύριε στερέωσον·" ὁ λαὸς ἔσ „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται ἔσ· „πνεῦμα τὸ πανάγιον τὸν γάμον ἐπευλόγησον·" ὁ λαὸς „πολυχρόνιον," καὶ ἐξέρχονται. καὶ μετὰ ταῦτα ἀπέρχονται οἱ

post acclamationes populi, abeuntibus Dominis ad concham thalami, ut serta et coronas ibi deponant, duarum factionum cantores una voce dicere: *Spiritus sanctissimus nuptiis annuat!* populus eadem ter repetit. Cantores: *Christus, qui nuptiis Cananaeis benedixit*; populus eadem ter. Cantores: *Benedicat connubio tuo, Imperator N.!* populus ter: *Spiritus sanctissime, nuptias prospera!* Cantores: *Cum coniuge tua N.*; populus ter: *Spiritus sanctissime!* Cantores: *In dies, tempora, saecula!* populus ter: *Spiritus sanctissime!* Cantores: *Usque ad extremam senectutem vestram in hac vita!* populus ter: *Spiritus sanctissime.* Cantores: *Ad gloriam tuam et salutem Romanorum!* populus ter: *Spiritus sanctissime.* Cantores: *Exaudiet Deus populum vestrum*; populus: *Spiritus sanctissime.* Cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Cantores: *Domine, qui hos iunxisti, tu ipsos serva!* populus: *Spiritus sanctissime.* Cantores: *Deus sancte, da ipsis concordiam!* populus: *Spiritus sanctissime!* Cantores: *Regnum hoc custodi, Domine!* populus: *Spiritus sanctissime.* Cantores: *Spiritus sanctissime, his nuptiis benedicas!* populus: *In longum tempus* etc., et egrediuntur. Deinde sponsi ad concham thalami coronati abeunt, ubi imperatorius aureus grabatus

Digitized by Google

νεόνυμφοι ἐστεφανωμένοι εἰς τὴν κόγχην τοῦ παστοῦ, ἔνθα
Ed. L. 118 ἵσταται ὁ βασιλικὸς χρυσοῦς κράβαττος, καὶ ἀποτιθοῦσι τὰ μὲν στέμματα ἐν τῷ αὐτῷ κραβάττῳ, τὰ δὲ στεφάνια κρεμῶσιν οἱ τῆς τάξεως τοῦ κουβουκλείου ἐν τῷ πενταπυργίῳ, ἐν ᾧ ἵσταται ὁ βασιλικὸς κράβαττος· καὶ εὐθέως ἀπέρχονται οἱ δεσπόται διὰ τῶν διαβατικῶν ὡς ἐπὶ τὸν ἔρωτα, εἰς τὰ ιθ' ἀκούβιτα, καὶ ἀκουμβίζουσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης.

Ἀκτολογία εἰς τὴν αὐγοῦσταν.

(E.) „Εὐφημήσωμεν κατὰ χρέως τὴν χαρὰν ἡμῶν τὴν αὐγοῦσταν." οἱ κράκται· „πολλοί σου χρόνοι, θεοπρόβλητε αὐγοῦστα·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοί σου χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοί σου χρόνοι, εὐτυχεστάτη αὐγοῦστα·" ὁ λαὸς
B ἐκ τρίτου „πολλοί σου χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοί σου χρόνοι, ἡ σύζυγος τοῦ δεσπότου·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοί σου χρόνοι." οἱ κράκται· „σὺ ἐκ θείας ψήφου προεχειρίσθης·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „εὐλόγησεν ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ·" ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „σὺ ἐνυμφεύθης ἐκ θεοῦ τῇ πορφύρᾳ·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „στεφανώσας σε τῇ ἰδίᾳ παλάμῃ·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ εἰς ταύτην καλέσας σε τὴν ἀξίαν·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „καὶ συζεύξας σε ὁ δεῖνα τῷ δεσπότῃ·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „τοὺς χρόνους σου πληθύνει σὺν τῷ δεσπότῃ·"

2. ἀποτιθεῖσι ed. 18. νυμφεύθης ed.

stat, in quo coronas reponunt: corollas vero officiales cubiculi in pentapyrgio, ubi imperatorius grabatus positus est, suspendunt, et statim Domini per porticum ad XIX accubitus quasi ad amores transeunt, et mensae ibi accumbunt.

ACCLAMATIONES AD AUGUSTAM.

(V.) *Bene precemur, ut decet, gaudio nostro, Augustae!* Cantores: *Longa tibi tempora, a Deo promota Augusta!* populus ter: *Longa tibi tempora!* Cantores: *Longa tibi tempora, felicissima Augusta*; populus ter: *Longa tibi tempora.* Cantores: *Longa tibi tempora, coniux Domini!* populus ter: *Longa tibi tempora.* Cantores: *Tu divino suffragio electa es*; populus eadem ter. Cantores: *Benedixit Deus omnipotens*; populus eadem ter. Cantores: *Tu Dei gratia cum purpura coniuncta es*; populus eadem ter. Cantores: *Qui te manu sua coronavit*; populus eadem ter. Cantores: *At qui te ad hanc dignitatem vocavit*; populus haec ter repetit. Cantores: *Teque cum Domino N. coniunxit*; populus eadem ter. Cantores: *Tempora tua*

Digitized by Google

ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „εἰσακούσει ὁ Θεὸς C τοῦ λαοῦ ὑμῶν·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς „πολυχρόνιον." (ϛ.) Εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι λέγεται καὶ τοῦτο γεγονέναι ποτὲ, ὅτι μετὰ τὸ πληρῶσαι τὰ μέρη τὴν προῤῥηθεῖσαν ἀκτολογίαν πρὸ τῶν γραδηλίων τῆς ἀναβάσεως τῆς μαναύρας προανέρχονται τὰ δύο μέρη, καὶ οἱ μὲν Βένετοι ἀνέρχονται εἰς τὰ σκάμνα τὰ ἱστάμενα ἐν τῷ τῆς μαναύρας ἀναδενδραδίῳ ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ ἀπόκρισιν μὴ δεχόμε- Ms. 92. b νοι, λέγουσιν οἱ κράκται κατάλεγμα „πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βα- D σιλέων·" καὶ ὁ λαὸς ἀποκρίνεται τὰ ὀφειλόμενα τοῦ καταλέγματος. καὶ μετὰ τὸ στῆναι τοὺς νεονύμφους γίνεται δοχὴ ά, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται καὶ ὁ λαὸς τὰς προῤῥηθείσας ἀκτολογίας. καὶ πάλιν μετὰ μικρὸν τῆς τοιαύτης δοχῆς, γίνεται δοχὴ β', καὶ δέχονται οἱ Πράσινοι ἀπὸ μικροῦ διαστήματος ἐν τῷ αὐτῷ ἀναδενδραδίῳ, καὶ τῶν νεονύμφων ἱσταμένων, λέγουσιν οἱ κράκται καὶ ὁ λαὸς τὰς προῤῥηθείσας ἀκτολογίας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπακολουθεῖ ἡ τάξις, καθὼς προείρηται. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἐν τοῖς ἐσχάτοις καιροῖς ἐκαινουργήθη τοῦ γί- Ed. L. 119 νεσθαι τὸ στεφάνωμα τοῦ βασιλέως ἐν τῷ ναῷ τοῦ παλατίου τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου· καὶ δὴ τῶν νεονύμφων ἐξιόντων διὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου, δηλονότι ὀψικευομένων ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγίστρων καὶ πατρικίων, μελ-

4. ὅτι λέγεται om. ed. 5. γεγονέναι coni. R., γέγονε cod. et ed.
10. τῷ βασιλεῖ ed. 19. τοῖς om. ed. τὸ γίνεσθαι ed.

Dominique augeat; populus eadem ter. Cantores: *Exaudiat Deus populum vestrum*; eadem populus ter. Cantores: *N. pientissimae Augustae multos annos*; populus: *In multos annos* etc. (VI.) Observandum vero est, et illud olim contigisse tradi, ut, postquam factiones dictam actorum formulam ante scalam, qua ad magnauram ascenditur, finierunt, duae factiones praecederent, et Veneti quidem ad scamna, in loco magnaurae arboribus consito hinc inde posita, abirent, nec responsum ad cantum suum acciperent, cantores vero has deinde acclamationes recitarent: *Multos annos Imperatoribus:* quibus populus, quae responderi solent, respondet. Postquam sponsi constitere, PRIMA receptio fit, et cantores populusque dictas acclamationes recitant. Post hanc receptionem SECUNDA a Prasinis parvo intervallo in eodem arboreto instituitur, sponsisque consistentibus, cantores populusque, uti diximus, acclamant, quo facto, ritus, de quibus supra, celebrantur. Ceterum recentiori aetate id novum institutum est, ut nuptialis Imperatoris coronatio in templo palatii sacrosanctae Virginis Deiparae Phari perageretur: et sponsi per aureum

Digitized by Google

λόντων αὐτῶν ἐξιέναι τὰς ἀργυρᾶς τοῦ χρυσοτρικλίνου πύλας, αὔλεῖ τὸ χρυσοῦν ὄργανον, καὶ τὰ μέρη ἀκτολογοῦσι, καθὼς προείρηται.

ΚΕΦ. μ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεψίμῳ αὐγούστης.

B Ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν αὐγουστέα, φορῶν τὴν χλαμύδα ἐστεμμένος, καὶ ποιεῖ προαγωγάς, καὶ περὶ ὥραν τρίτην καθέζεται μέσον τοῦ τρικλίνου. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως εὐτρεπίζει τὰ βῆλα, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται μετὰ ὀστιαρίων καὶ βεργίων, καὶ προσκαλεῖται βῆλον α', τοὺς μαγίστρους· β', πατρικίους· τρίτον, τοὺς συγκλητικοὺς, ὑπάτους, κόμητας, κανδιδάτους, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ στρατηλάτας, βῆλα βῆλα. ὁ δὲ πατριάρχης ἔρχεται διὰ τῆς δάφνης, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον καὶ ἐκδέχεται τοὺς δεσπότας, καὶ ὅτε εἰσέλ- C θωσι τὰ βῆλα πάντα καὶ πληρωθῶσι, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἀπέρχεται καὶ προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν αὐγουστέα. καὶ ἐξέρχεται ἡ βουλομένη στεφθῆναι, ὀψικευομένη ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἐγείρονται οἱ δεσπόται καὶ ἀπέρχονται ἔνθα ἵσταται τὸ Ms. 93. a ἀντιμίσιον ἅμα τοῦ πατριάρχου, καὶ τῆς αὐγούστης φορού-

5. τῆς αὐγ. ed. 7. προσαγορὰς ed. 9. ἡ om. ed. 13. στρατηλάτων ed.

triclinium cum obsequio cubiculi, magistrorum et patriciorum egressi, dum e portis aurei triclinii argenteis procedere volunt, organum aureum pulsatur, et factiones, quas diximus, acclamationes recitant.

CAP. 40.

Observanda in coronatione Augustae.

Egreditur Imperator ad augusteum, corona et chlamyde ornatus, promotiones facit et circa horam tertiam in medio triclinio residet. Cerimoniarius vela, uti mos est, ordinat, praepositus vero, signo a Dominis dato, cum ostiariis virgisque prodit, ac velum primum, magistros; secundum, patricios; tertium, senatores, deinde consules, comites, candidatos, expraefectos ac belli duces, singulos in velis suis, arcessit. Patriarcha per daphnem ad S. Stephani, Dominos excepturus, venit, ac velis omnibus ingressis nulloque deficiente, Domini praeposito signum dant, qui abit, patriarcham vocat et augusteum ingreditur. Tunc Domina corona ornanda, a cubiculariis stipata, procedit; Domini surgunt et ad locum, ubi ara reposita

σης μαφόριον, ποιεῖ ὁ πατριάρχης τὰς συνήθεις εὐχάς. καὶ ὅτε πληρώσῃ τὴν εὐχὴν, ἐκδύουσι τὴν αὐγοῦσταν τὸ μαφόριον, καὶ ἐνδύουσιν αὐτὴν οἱ δεσπόται τὴν χλαμύδα, καὶ αὖθις ποιεῖ εὐχὴν ὁ πατριάρχης ἐπὶ τοῦ στέμματος, καὶ μετὰ τὴν πλήρωσιν τῆς εὐχῆς λαμβάνει ὁ πατριάρχης τὸ στέμμα καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, κἀκεῖνος τίθησιν αὐτὸ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς αὐγούστης, καὶ συντάσσεται ὁ πατριάρχης D τοῖς δεσπόταις, καὶ ἐξέρχεται διὰ τοῦ ὀκταγώνου κοιτῶνος, καὶ καθέζονται οἱ δεσπόται καὶ ἡ αὐγοῦστα ἐπὶ σελλίων εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, ἡ δὲ αὐγοῦστα ἐπὶ τὸ εὐώνυμον μέρος τοῦ ἁγίου Στεφάνου. (B.) Καὶ εἰσέρχονται οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, κρατούμενοι ὑπὸ σιλεντιαρίων, πίπτοντες καὶ φιλοῦντες τὰ δύο γόνατα αὐτῶν, καὶ ἀπευχαριστοῦντες, καὶ ὅτε πληρωθῇ ἡ εὐχαριστία, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε·" καὶ ἐπεύχονται πάντες „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ ἐξέρχονται. καὶ εὐθέως εἰσέρχεται τὸ σέκρετον τῶν γυναικῶν, βῆλον α', αἱ ζωσταί· βῆλον β', αἱ πατρίκιαι· βῆλον γ', αἱ πρωτοσπαθάριαι Ed. L. 120 καὶ σπαθάριαι· βῆλον δ', ὑπάτισσαι· βῆλον ε', στρατώρισσαι· βῆλον ς', κομήτισσαι, κανδιδάτισσαι· βῆλον ζ', σκριβώνισσαι, δομεστίκισσαι· βῆλον η', σιλεντιάρισσαι· βῆλον θ', μανδατόρισσαι βασιλικαὶ, κομήτισσαι τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἱκανάτων· βῆλον ι', τριβούνισσαι κομήτισσαι πλοΐμων· βῆλον ια', πρωτικτόρισσαι, κεντάρχισσαι. εἰσέρχονται κατὰ τά-

10. εὐώνυμον deest in cod. 14. ἐπληρώθη ed. 20. κανδιδάτισσαι om. ed. et mox pro σκριβώνισσαι — βῆλον η' habet βεστητόρισσαι, η'. 23. τριβούνισσαι, κομήτισσαι ed.

est, cum patriarcha abeunt, et Augusta maforium gestante, preces solennes patriarcha recitat. His finitis, Augustae maforium exuunt, eamque chlamyde Domini vestiunt, statimque patriarcha super corona precatur: quo facto, coronam Imperatori tradit, qui eam Augustae imponit: ille Dominis se adiungit, et sic per cubiculum octangulum Domini et Augusta digressi, in thronis, illi in dextro, haec in sinistro latere S. Stephani, consident. (II.) Tunc patricii ac ceteri omnes, a silentiariis sustentati, procidunt eorumque genua osculantur et gratulantur, finitaque gratulatione, Domini praeposito signum dant, is dicit: *Iubete*; precantur omnes: *In longa bonaque tempora*, et sic egrediuntur. Et statim secretum feminarum intrat, velum primum, zostae; velum secundum, patriciae; tertium, protospathariae ac spathariae; quartum, consulares; quintum, stratorissae; sextum, comitissae, candidatissae; septimum, scribonissae, domesticissae; octavum, silentiarissae; nonum, mandatorissae imperatoriae, comitissae numeri icanatorum; velum decimum, tribunissae comitissae rei navalis;

ξιν, προσκυνοῦσαι τὰ δύο γόνατα τῶν δεσποτῶν ὁμοίως καὶ τῆς αὐγούστης, καὶ ἵστανται κονσιστώριον, καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐξέρχονται. τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως καὶ τῶν ταγμάτων
B καὶ τῶν νουμέρων καὶ τὰ σκεύη πάντα ἑτοιμάζονται εἰς τὸ τριβουνάλιον τῶν ιθ' ἀκουβίτων. καὶ ἵστανται οἱ πατρίκιοι ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, οἱ δὲ συγκλητικοὶ εἰς τὸν πόρτικα τῶν ιθ' ἀκουβίτων. καὶ ἐξέρχεται ἡ αὐγούστα, ὀψικευομένη ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, καὶ συνεξέρχονται δὲ αὐτῇ καὶ οἱ δεσπόται μέ-
Ms. 93.b χρι τῆς χρυσῆς χειρὸς, καὶ ὑποστρέφουσι. καὶ ἐξελθούσης αὐτῆς εἰς τὸ ὀνοπόδιον, πίπτουσιν οἱ πατρίκιοι μετὰ τῶν λοιπῶν συγκλητικῶν, καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύουσι τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ ὀψικεύουσιν αὐτὴν μέχρι τοῦ ἡλιακοῦ τοῦ τριβουναλίου. καὶ κατέρχονται οἱ ὕπατοι καὶ
C οἱ λοιποὶ συγκλητικοί, οἱ δὲ πατρίκιοι ἵστανται εἰς τὰ βάθρα ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ δεικνυούσης αὐτῆς τὴν ὄψιν, ἀνακράζουσι τὰ μέρη· „ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη." καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ μέρη τὰ τῷ στεψίμῳ ἁρμόζοντα, καὶ λαμβάνει ἡ αὐγούστα κηροὺς, καὶ ἅπτει πρὸς τὸν τίμιον σταυρὸν, καὶ εὐφημεῖ ὁ λαὸς τοὺς δεσπότας, εὐφημεῖ καὶ τὴν αὐγούσταν, καὶ ὅτε πληρωθῇ ἡ εὐφημία, προσκυνεῖ ἡ αὐγούστα ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ ὑποστρέφει διὰ

2. ἵσταται ed. 17. αὐτῆς τὴν ὄψιν R., αὐτὴν ὄψιν cod., αὐτὴν ὀψικευομένην ed. 22. ἡ om. ed.

undecimum, protectorissae, centurionum uxores. Hae omnes ordine ingressae, Dominorum aeque ac Augustae genua venerantur, et consistorio adstante, signum praeposito Domini dant, qui dicit: *Iubete*, deinde egrediuntur. Reliqui ex urbis incolis ordinibus et numeris, aeque ac vasa omnia, in tribunali XIX accubituum ordinantur: patricii in onopodio, senatores in porticu XIX accubituum stant. Augusta a cubiculo stipata egreditur, unaque cum ipsa Domini ad auream manum procedunt ac revertuntur. Ipsa vero onopodium ingressa, patricii cum ceteris senatoribus procumbunt, et postquam surrexere, signum cerimoniario dant, qui dicit: *Iubete*, reliqui faustum ac diuturnum imperium apprecati, ipsam ad solarium tribunalis comitantur. Tunc consules ac reliqui senatores descendunt, patricii vero hinc illinc in scala stant, dumque ipsa vultum suum ostendit, factiones acclamant: *Sanctus! Sanctus! Sanctus! Gloria in excelsis Deo et pax in terra!* Deinde factiones ea, quae coronationi conveniunt, acta recitant, Augusta cereos ad venerandam crucem accendit, populus vero et Dominis et Augustae fausta apprecatur, quo

Digitized by Google

τοῦ αὐγουστέως ὀψικευομένη· οἱ δὲ ὕπατοι ἵστανται εἰς τὸν πόρτικα, οἱ δὲ πατρίκιοι μέχρι τῆς χρυσῆς χειρὸς, καὶ δίδονται μίνσαι. D

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ στεψίμῳ αὐγούστης.

Τῆς συνήθους πάσης τάξεως τελουμένης τοῦ στεψίμου ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ αὐγουστέως, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον ὀψικευομένης τῆς αὐγούστης ὑπὸ πάσης τῆς συγκλήτου, οἱ μὲν τῆς συγκλήτου ἐξέρχονται διὰ τοῦ μεγάλου πυλῶνος τοῦ τριβουναλίου, οἱ δὲ τῶν ταγμάτων ἄρχοντες ἵστανται ἐν τῷ αὐτῷ τριβουναλίῳ, ἔνθα ἵσταται ὁ σταυρὸς, τά τε σκῆπτρα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη μετὰ καὶ τῶν Ed. L. 121 *λαβούρων, τὰ δὲ δύο μέρη ἅμα ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν σκήπτρων καὶ σκευῶν καὶ βάνδων. καὶ δὴ τῆς αὐγούστης ὀψικευομένης ὑπό τε τοῦ πραιποσίτου καὶ τῆς λοιπῆς τάξεως τοῦ κουβουκλείου, καὶ τὸ ἐξελθεῖν αὐτὴν καὶ στῆναι ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ, κράζουσι τὰ δύο μέρη „ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος·" καὶ εὐθέως προσκυνοῦσι τά τε σκῆπτρα καὶ σκεύη μετὰ τῶν βάνδων. καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἐν ἀνθρώποις Χριστιανῶν εὐδοκία·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ·"* Ms. 94. a *ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „αὕτη ἡ ἡμέρα Κυρίο ἡ μεγάλη·" ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „αὕτη ἡ ἡ-* B

facto, in utroque latere Augusta adorat, perque augusteum una cum obsequio revertitur. Consules in porticu, patricii ad auream usque manum stant, et missa datur.

ACCLAMATIO FACTIONUM IN CORONATIONE AUGUSTAE.

Universo coronationis ordine in triclinio augustei pro more peracto, dum Augusta ab universo senatu, ut solet, stipata, inde procedit, senatus quidem per magnam portam tribunalis procedit, tagmatum autem seu numerorum praefecti in eodem tribunali, ubi crux, sceptra ac reliqua vasa cum labaris stant, et ante sceptra, vasa ac banda duae factiones. Porro Augusta, a praepositis et reliquis cubiculo adscriptis cincta, dum procedit et in solario subsistit, factiones acclamant: *Sanctus, sanctus, sanctus!* statimque sceptra et vasa cum bandis procidunt. Cantores dicunt: *Gloria in excelsis Deo et pax in terra!* eadem populus ter. Cantores: *In hominibus Christianis beneplacitum!* eadem populus ter. Cantores: *Quoniam Deus populi sui misertus est*; populus similiter. Cantores: *Haec est magna dies Domini*; populus eadem ter. Cantores: *Haec est dies vitae Ro-*

Digitized by Google

μέρα τῆς ζωῆς τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „αὕτη ἡ χαρὰ καὶ ἡ δόξα τοῦ κόσμου"· ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἐν ᾗ τὸ στέφος τῆς βασιλείας τῇ κορυφῇ σου ἀξίως περιετέθη·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ δεσπότῃ πάντων·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ ἀναδείξαντί σε βασίλισσαν·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ στέψαντι τὴν κορυφήν σου·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ εὐδοκήσαντι οὕτως·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ στέψας σε ὁ δεῖνα αὐτοχείρως·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· C „φυλάξει σε εἰς πλήθη χρόνων ἐν τῇ πορφύρᾳ·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „εἰς δόξαν καὶ ἀνέγερσιν τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „εἰσακούσει ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ὑμῶν·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου.

Ἀκτολογία εἰς τοὺς βασιλέας.

Οἱ κράκται „πολλά, πολλά, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· πολ- D λοὶ ὑμῖν χρόνοι, τῶν σκήπτρων ἡ εὐτυχία·" ὁ λαὸς „πολλοὶ

16. εἰς τοὺς βασιλέας R. em. ex sigl. cod., εἰς τὴν βασίλισσαν ed.

manorum; populus eadem ter. Cantores: *Haec est gaudium et decus orbis*; populus eadem ter. Cantores: *In qua corona regni tuo vertici ex merito imposita est*; populus eadem ter. Cantores: *Gloria Deo, omnium Domino!* sic populus ter. Cantores: *Gloria Deo, qui te Imperatricem ostendit*; populus eadem ter. Cantores: *Gloria Deo, qui verticem tuum coronavit*; populus eadem ter. Cantores: *Gloria Deo, cui hoc ita visum fuit*; populus eadem ter. Cantores: *Sed qui sua manu te N. coronavit*; populus eadem ter. Cantores: *Servet te longum tempus in purpura*; populus eadem ter. Cantores: *In gloriam et salutem Romanorum*; populus eadem ter. Cantores: *Exaudiet Deus populum vestrum*; populus eadem ter.

ACCLAMATIO AD IMPERATORES.

Cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Longa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum!* populus: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Longa vobis tempora, servi Domini!* populus: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Longa vobis tempora, felicitas sceptrorum!* populus: *Longa vobis tempora!* Can-

Digitized by Google

ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοί σου χρόνοι, ὁ δεῖνα βασιλεὺς τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „πολλοί σου χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, δεσπόται, σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „ὁ στέψας ὑμᾶς τῇ αὐτοῦ παλάμῃ·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „τοὺς χρόνους ὑμῶν πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „εἰς τελείαν σύστασιν τῶν Ῥωμαίων." Ed. L. 122
καὶ ἀπὸ τούτων εὐφημοῦσι τὰ δύο μέρη, καὶ λέγουσι· „πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων" καὶ τὰ ἑξῆς τοῦ καταλέγματος. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπεύχονται καὶ ἔξιοῦσιν.

ΚΕΦ. μα'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεψίμῳ αὐγούστης καὶ στεφανώματος.

Πρὸ μιᾶς δίδοται ἀπόκρισις ἀλλαξίμων, καὶ τῇ ἑξῆς τάχιον προέρχονται πάντες οἱ συγκλητικοί, καὶ ἀλλάσσουσιν ἐν B
τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ὅτε κελεύουσιν οἱ δεσπόται, ἀνέρχονται οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ λοιποὶ τοῦ σεκρέτου εἰς τὴν χρυσῆν Ms. 94 b
χεῖρα, καὶ τιθέασι σελλία εἰς τὸν αὐγουστέα, καὶ καθέζονται οἱ δεσπόται ἐστεμμένοι, καὶ δέχονται τὸ σέκρετον βῆλα, βῆλα, καθὼς ἔχει ἡ συνήθεια. καὶ μετὰ τὸ στῆναι τὸ σέ-

12. ἐξίασιν ed. 22. βῆλα om. ed.

tores: *Longa tibi tempora, N. Imperator Romanorum!* populus: *Longa tibi tempora!* Cantores: *Longa vobis tempora, Domini, cum Augustabus et porphyrogenitis!* populus: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Sed omnium creator et dominus*; populus eadem ter Cantores: *Qui sua vos manu coronavit*; populus eadem. Cantores: *Tempora vestra cum Augustabus et porphyrogenitis augeat!* popupulus similiter. Cantores: *In perfectam salutem Romanorum.* Postea duae factiones accinunt: *Multos annos Imperatoribus!* et reliqua acclamationis. Quibus peractis, fausta apprecati abeunt.

CAP. 41.

Observanda in Augustae coronatione et nuptiis.

Pridie unius diei mandatum de mutatoriis datur, sequenti omnes senatores statim procedunt vestesque in consistorio mutant, patricii quoque et ceteri secretarii, si ita Dominis videtur, ad auream manum ascendunt, thronosque in augusteo reponunt, in quibus Domini coronati consident et secreti vela pro more excipiunt. Univer-

Digitized by Google

κρετον ὅλον, συνεισέρχεται ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ καὶ ἄλ-
λων πέντε σιλεντιαρίων ὄπισθεν τοῦ σεκρέτου ἔνθεν κἀκεῖθεν,
καὶ νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν
ἅγιον Στέφανον, καὶ προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην, καὶ ἐξέρ-
χεται εἰς τὸν αὐγουστέα, καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τὸν πατριάρ-
χην ἐγείρονται οἱ δεσπόται καὶ δέχονται αὐτόν. καὶ ὄπισθεν
C τῶν βασιλικῶν σελλίων ἵσταται ἀντιμίσιον, ἔνθα κεῖται ἡ
βασιλικὴ χλαμὺς, καὶ στάντος τοῦ πατριάρχου εἰς τὸ ἀντι-
μίσιον, νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσέρχονται οἱ
ἐπίσκοποι καὶ ὁ κλῆρος τοῦ σεκρέτου τοῦ πατριάρχου, καὶ
ἵστανται ὄπισθεν τοῦ βασιλικοῦ σεκρέτου ἐπὶ τὸ τῆς ἀψίδος
μέρος. καὶ εὐθέως νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ
εἰσάγει τὴν αὐγούσταν ἀπὸ μαφορίου, φοροῦσαν καὶ στιχάριν
βασιλίκιον, διὰ τοῦ διαβατικοῦ τοῦ ἁγίου Στεφάνου εἰς τὸν
αὐγουστέα, οὔσης αὐτῆς εἰς τὸν κοιτῶνα ἔνδον τοῦ ὀκταγώνου,
πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ εὐθέως ἄρχεται ὁ πατριάρχης τὴν
D εὐχὴν εἰς τὴν χλαμύδα. (Β.) Καὶ ὅτε ἡ εὐχὴ παρὰ τοῦ
πατριάρχου τελεῖται, λαμβάνει ἡ αὐγούστα κηροὺς, καὶ πλη-
ρωθείσης τῆς εὐχῆς, ἐπιδίδωσι τοὺς κηροὺς τῷ πριμικηρίῳ
εἴτε τῷ ὀστιαρίῳ, καὶ ἀποσκεπάζουσιν οἱ δεσπόται τὸ μαφό-
ριον τῆς αὐγούστης, καὶ λαμβάνουσιν αὐτὸ οἱ κουβικουλάριοι
ἁπλοῦντες αὐτὸ γύρωθεν αὐτῆς. καὶ λαμβάνει ὁ πατριάρχης
τὴν χλαμύδα καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς δεσπόταις, καὶ εὐθέως περι-
τιθέασιν οἱ δεσπόται τὴν χλαμύδα τῇ αὐγούστῃ, καὶ φιβλώ-

13. στιχάριον βασιλικὸν ed.

so secreto adstante, cerimoniarius et quinque alii silentiarii post secretum ab utroque latere intrant, signoque ab Imperatore praeposito dato, S. Stephani templum ingrediuntur: tunc patriarcha accersitur, ut ad augusteum veniat: quo facto, Domini surgunt eumque suscipiunt. Post thronos Imperatorios antimensium stat, in quo chlamys Imperatoria iacet, ad quod cum patriarcha accessit, Imperator praeposito signum dat, et intrant episcopi et clerus secreti patriarchalis, et a tergo Imperatorii secreti ad apsidis partem consistunt. Tunc mandato Imperatoris praepositus Augustam, praeter maforium vestem adstrictam, quam sticharium Imperatorium vocant, gestantem, per S. Stephani porticum ad augusteum, cum antea in cubiculo interiori octanguli fuisset, ad Dominos ducit, et statim patriarcha preces in chlamydem recitat. (II.) Interea, dum patriarcha precatur, Augusta cereos sumit, et precibus finitis, eos primicerio seu ostiario tradit: Domini maforium Augustae exuunt, quod cubicularii sumunt et circa ipsam complicant. Patriarcha vero chlamydem Dominis tradit, qua statim Augustam induunt, ipsique fibulis eam connectunt; hic

Digitized by Google

νουσιν αὐτὴν οἱ αὐτοί, καὶ πάλιν ποιεῖ εὐχὴν ἐπὶ τοῦ στέμματος καὶ τῶν πρεπενδουλίων, καὶ ὅτε πληρώσῃ τὴν εὐχὴν ὁ πα- Ed. B. 123 τριάρχης, ἐπιδίδωσι τὸ στέμμα τοῖς δεσπόταις, καὶ οἱ δεσπόται ἐπιτιθέασιν αὐτὸ εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς αὐγούστης. ὁμοίως ἐπιδίδωσιν ὁ πατριάρχης καὶ τὰ πρεπενδούλια τοῖς δεσπόταις, καὶ κρεμῶσιν αὐτὰ οἱ δεσπόται ἐν τῷ στέμματι τῆς αὐγούστης, Ms. 95. a καὶ εὐθέως εἰσέρχεται ὁ πατριάρχης εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον καὶ οἱ ἐπίσκοποι καὶ τὸ σέκρετον τοῦ πατριάρχου, καὶ τίθεται σελλίον ἄλλο λόγῳ τῆς αὐγούστης, καὶ εὐθέως καθέζονται οἱ δεσπόται καὶ ἡ αὐγοῦστα. καὶ μετὰ τοῦτο εἰσάγονται παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως πάντες, προσκυνοῦντες τὰ γόνατα τῶν δεσποτῶν καὶ τῆς αὐγούστης, καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι πάντας τοῦ σεκρέτου, ἵστανται καὶ οἱ σιλεντιάριοι, καὶ εἰσάγει B αὐτοὺς ὁ τοποτηρητὴς τῷ κόμητι τῶν ἀδμησιόνων, καὶ προσκυνοῦσι καὶ ἵστανται ὄπισθεν, καὶ προσκυνεῖ καὶ ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ εὐθέως λαμβάνει νεῦμα παρὰ τῶν δεσποτῶν ὁ πραιπόσιτος καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐξέρχονται ἐπευχόμενοι, καὶ ἀπέρχονται οἱ πατρίκιοι εἰς τὸ ὀνοπόδιον, καὶ οἱ ὕπατοι εἰς τὸν πόρτηκα τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ ἵστανται κονσιστώριον εἰς τὸ σχιστὸν βῆλον, οἱ δὲ κόμητες καὶ οἱ κανδιδάτοι καὶ οἱ δομέστικοι καὶ οἱ λοιποὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ τριβουναλίῳ, καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν σκευῶν. καὶ ἐξελθόντος τοῦ σεκρέτου ἀπὸ τοῦ πόρτηκος τοῦ αὐγουστέως, εὐθέως εἰσάγει ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ καὶ ἑτέρου σιλεντια-

24. καὶ τοῦ σιλεντ. ed.

rursus super corona vittisque precatur, finitisque precibus, coronam Dominis tradit, qui ipsam capiti Augustae imponunt. Eodem modo patriarcha ipsis vittas dat, quas coronae Augustae appendunt, mox patriarcha S. Stephani aedem una cum episcopis et secreto suo intrat, alius thronus Augustae ponitur, statimque Domini cum Augusta consident. Deinde omnes, Imperatores et Augustam adoraturi, a cerimoniario adducuntur, et postquam secretum adoravit, silentiarii adsunt, et per vicarium ad comitem admissionum adducti, adorant, deinde a tergo adstant, magister cerimoniarum adorat, praepositus vero, signo a Domino accepto, dicit: *Iubete.* Et sic fausta precantes egrediuntur, abeuntque patricii ad onopodium, consules ad triclinium XIX accubituum et ante fissum velum, comites vero, candidati, domestici ac reliqui in tribunali et ante vasa consistunt. Egresso autem secreto e porticu augustei, cerimoniarius et alius silentiarius statim vela adducunt, primam senatoriam manu ducentes, quam reliquae sequuntur, coram quibus ostiarius cum virgis procedit, et postquam his signum dedit, ter procidunt. Omnes vero a silentia-

Digitized by Google

C ρίον, κρατοῦντες τὴν πρώτην τῶν συγκλητικῶν, καὶ ὄπισθεν αἱ λοιπαὶ ἀκολουθοῦσαι, ἔμπροσθεν δὲ ὀστιάριος μετὰ βεργίου, καὶ ἔνθα νεύσει, προσκυνοῦσι τρίτον. καὶ εἰσάγονται αἱ προῤῥηθεῖσαι ὑπὸ σιλεντιαρίων κρατούμεναι, καὶ προσκυνοῦσι τὰ γόνατα τῶν δεσποτῶν, ὁμοίως καὶ τῆς αὐγούστης, καὶ ὅτε πληρώσουσιν αἱ συγκλητικαὶ τὴν προσκύνησιν, ἐξέρχονται αὗται εἰς τὴν χρυσῆν χεῖρα καὶ ἵστανται ἔνδοθεν τῆς κορτίνας. καὶ τῆς αὐγούστης ἐξελθούσης εἰς τὴν χρυσῆν χεῖρα, εἰσέρχονται ὄπισθεν αὐτῆς αἱ πατρίκιαι καὶ αἱ λοιπαὶ συγκλητικαί, καὶ ἐξέρχεται ἡ αὐγούστα ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, ὀψικευομένη ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἵστανται οἱ πατρίκιοι κονσιστώριον εἰς τὸ αὐτὸ ὀνοπόδιον, καὶ στάσης αὐτῆς, πί-
D πτουσιν οἱ πατρίκιοι. καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." (Γ.) Καὶ
Ms. 95. b ἀποκινοῦσιν ὀψικεύοντες, καὶ αἴρεται ἡ κορτίνα ὑπὸ δύο σιλεντιαρίων, καὶ ἵσταται πάλιν ἡ αὐγούστα εἰς τὸ δικιόνιον, καὶ πίπτουσιν οἱ συγκλητικοὶ ἅμα τοῖς πατρικίοις, καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ σιλεντιαρίῳ, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται. καὶ ἀποκινεῖ ἡ σύγκλητος,
Ed. L. 124 καὶ ἐξέρχεται διὰ τοῦ μέσου πυλῶνος τοῦ τριβουναλίου ἔνθεν κἀκεῖθεν εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν βάθρων, καθὼς ὀψικεύουσιν· οἱ δὲ λοιποὶ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων κατέρχονται ἐν τῷ αὐτῷ τριβουναλίῳ, ἔνθα ἵσταται ὁ σταυρὸς καὶ τὰ σκῆπτρα, λάβουρά τε ἅμα καὶ τῶν λοιπῶν σκευῶν, τὰ δὲ δύο μέρη ἐν

2. ὁ ὀστιάρ. ed. 17. δικίονον cod. 20. συγκλητικὴ ed.

riis stipatae accedunt, et Imperatorum aeque ac Augustae genua venerantur, peracta vero adoratione, senatorum feminae ad auream manum abeunt et intra cortinam subsistunt. Augusta ad eundem locum digressa, patriciorum ac reliquorum senatorum uxores post ipsam intrant: inde, cubiculo comitante, ad onopodium pergit, ubi patricii consistorium constituunt et adstantem augustam adorant. Ipsis surgentibus, praepositus cerimoniario signum dat, et dicit: *Iubete*, ceteri faustum ac diuturnum imperium apprecantur. (III.) Dum hi ex onopodio in obsequio abeunt, cortina a duobus silentiariis tollitur, Augusta rursus in dicionio subsistit, senatores vero una cum patriciis adorant, ipsisque surgentibus, praepositus silentiario signum dat, et dicit: *Iubete*, ceteri pro more acclamant. Inde senatus discedit, et per mediam tribunalis portam progressus, in superiori scalae parte ab utroque latere, ut in obsequio, adstat, ceterorum vero officiorum principes ad idem tribunal, ubi crux, sceptra, labara cum ceteris vasis, duabus factionibus ac omni reliqua turba

Digitized by Google

τῷ ἅμα, καὶ τὸ λοιπὸν ἅπαν τοῦ λαοῦ καὶ οἱ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν σκευῶν εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν. καὶ ὅτε ἐξέλθῃ ἡ σύγκλητος ἅμα τοῖς πατρικίοις καὶ στῶσιν, ἀναφαίνει ἡ αὐγοῦστα, ὁδηγουμένη ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου καὶ πριμικηρίου, καὶ στάσης αὐτῆς εἰς τὴν μέσην τοῦ ἡλιακοῦ, ἀνακράζουσι τὰ μέρη καὶ ἅπαν τοῦ λαοῦ· „ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη," καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ μέρη τὰ τῷ στεψίμῳ ἁρμόζοντα. καὶ B ἀποκινεῖ ἡ αὐγοῦστα ἀπὸ τὴν μέσην τοῦ ἡλιακοῦ, καὶ ὅτε ἀπέλθῃ εἰς τὸ μέσον κάγκελον, ἵσταται, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ ὀστιάριος ζυγὴν κηροὺς, καὶ λαβοῦσα τοὺς κηροὺς ποιεῖ προσκύνησιν ἐπὶ τὸν σταυρον, καὶ εὐθέως πίπτουσιν οἱ ἄρχοντες καὶ προσκυνοῦσιν αὐτὴν καὶ τὰ σκεύη πάντα, σκῆπτρα, λάβουρα καὶ τὰ λοιπά. καὶ ὅτε πληρώσουσιν τὰ μέρη τὰ ἄκτα τῆς ἀναγορεύσεως, καὶ εἴπωσι· „τοῦτο τὸ βασίλειον, Κύριε, στερέωσον." (Δ.) Εὐθέως εἰσέρχεται ἡ σύγκλητος εἰς τὸν πόρτηκα τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ ἵστανται κονσιστώριον C μέχρι τοῦ δικιονίου καὶ ὀνοποδίου, αἱ δὲ συγκλητικαὶ γυναῖκες ἀκολουθοῦσαι, ὅτε ἀποκινήσει ἡ σύγκλητος τὴν ἔσω, μεθίστανται αἱ γυναῖκες καὶ ἀπέρχονται ἐπὶ τοὺς ἐλεφαντίνους πυλῶνας τοῦ καστρησιακου, καὶ ἐκδέχονται ἐκεῖσε, μέχρις ἂν εἰσέλθῃ ἡ αὐγοῦστα εἰς τὸν αὐγουστέα. ἡ δὲ σύγκλητος ἵσταται, μέχρις ἂν πληρώσωσι τὰ μέρη „πολλὰ τὰ ἔτη" καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ ὅτε πληρώσωσι τὴν εὐφημίαν τὰ μέρη, προσκυνεῖ Ms. 96. a

9. ἀπὸ τὴν coni. R., ἐπὶ τὴν cod. et ed. 15. Pro καὶ εἴπωσι ed. εἴπουσι. 23. πολλὰ ἔτη ed.

adsunt, descendunt, praefecti turmarum suas stationes ante vasa occupant. Dumque senatus et patricii egressi adstant, Augusta a praeposito et primicerio adducta, comparet, eique, in medio solario adstanti, factiones et omnis populus acclamant: *Sanctus, sanctus, sanctus! Gloria in excelsis Deo, pax in terra!* recitant deinde factiones laudes coronationi aptas. Postquam Augusta e medio solario excessit, ad medios cancellos subsistit, ubi ostiarius duos ipsi cereos tradit, quos manu tenens, ad crucem adorat, quo facto, proceres, vasa omnia, sceptra, labara et reliqua in genua procumbunt, et ipsam venerantur. Postremo, actis inaugurationis completis, postquam factiones precatae sunt: *Regnum hoc, Deus, firma et custodi!* (IV.) Tunc triclinium XIX accubituum senatores petunt, et consistorium usque ad dicionium et onopodium constituunt, dumque senatus interiorem portam ingressus est, feminae senatorum una adstant, et ad portas eburneas castrensium abeunt, ibi, dum Augusta ingrediatur augusteum, exspectaturae. Senatus, usque dum duae fa-

Digitized by Google

ἡ αὐγούστα ἔνθεν κἀκεῖσε πρὸς τὰ δύο μέρη, καὶ ἀποκινεῖ τὴν ἔσω, καὶ λέγουσι τὰ δύο μέρη· „περισώσει ὁ Θεὸς τὴν αὐγούσταν·" αἱ δὲ πατρίκιαι ἵστανται ἔνδον τῆς πύλης τοῦ D τριβουναλίου, καὶ ὅτε εἰσέλθῃ ἡ αὐγούστα ἀπὸ τοῦ ἡλιακοῦ, ἀποκινοῦσιν οἱ πατρίκιοι μέχρι τῆς χρυσῆς χειρὸς ὀψικεύοντες· τὸ δὲ σέκρετον τῶν ὑπάτων ἵσταται μέχρι τοῦ δικιονίου, καὶ ὅτε μεσάσῃ ἡ αὐγούστα εἰς τὴν μέσην τῶν ὑπάτων, ἐπεύχονται τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." ὁμοίως καὶ οἱ πατρίκιοι εἰς τὴν χρυσῆν χεῖρα, καὶ διέρχεται ἡ αὐγούστα, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν αὐγουστέα, καὶ ἵσταται τὸ πᾶν τοῦ κουβουκλείου εἰς τὸν αὐγουστέα, καὶ Ῥωμαΐζουσι· „βαῖνε, βαῖνε, ἡ αὐγούστα· καλῶς ἦλθες, ἡ αὐγούστα." καὶ εἰσέρχεται ἡ αὐγούστα εἰς τὸ ὀκτάγωνον τὸ ἔξω τοῦ ἁ- Ed. L. 125 γίου Στεφάνου, καὶ εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ αὐγούστα εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον, καὶ γίνεται τὸ μνῆστρον, καὶ ἐξέρχονται τῆς ἐκκλησίας. καὶ λειτουργεῖ ὁ πατριάρχης, καὶ ὅτε ἀπολύσει ἡ λειτουργία, εἰσέρχονται οἱ δεσπόται καὶ ἡ αὐγούστα, καὶ γίνεται τὸ στεφάνωμα. (E.) Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἐστεμμένος στεφανοῦται, καὶ ἐξέρχονται ἐστεφανωμένοι ἐπὶ τὴν χρυσῆν χεῖρα, καὶ δέχονται οἱ πατρίκιοι ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ στάντων τῶν δεσποτῶν, πίπτουσι οἱ αὐτοί. καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται „εἰς πολ-

21. τῶν om. ed.

ctiones acclamarunt: *Multos annos* etc., ibi manet, peracta vero acclamatione, Augusta hinc illinc ad duas factiones adorat, mox introgreditur, factionibus dicentibus: *Deus Augustam servet!* Interea patriciae intra portam tribunalis stant et Augustam, a solario huc venientem, ad auream manum patricii comitantur: secretum vero consulum usque ad dicionium stat, quo postquam Augusta accessit, acclamant: *In multa bonaque tempora!* Sic etiam patricii in aurea manu adsunt, dumque Augusta transit, augusteum, ubi totum cubiculum congregatum est, ingressura, dicunt lingua Romana: *Bene, bene, bene, Augusta! pulchre venisti, Augusta!* Postea in octagonum extra S. Stephani aedem venit, quod dum Imperator cum Augusta ingreditur, officium celebratur, et sic e templo discedunt. Liturgiam vero sacram patriarcha celebrat, qua finita, Domini cum Augusta intrant, et coronatio nuptialis peragitur. (V.) Neque praetermitti hoc loco debet, Imperatorem serto redimitum coronari, et ad auream manum egressum a patriciis in onopodio excipi, qui, dum subsistunt Domini, in terram procidunt. Postquam vero surrexere, praepositus signum cerimoniario dat, qui dicit: *Iubete,* reliqui

Digitized by Google

λοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους,“ καὶ ἀποκινοῦσιν, ὀψικεύοντες B μέχρι τοῦ σεκρέτου τῶν ὑπάτων, καὶ στάντων τῶν δεσποτῶν, πίπτουσιν οἱ συγκλητικοὶ πάντες ἅμα τοῖς πατρικίοις, καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ σιλεντιαρίῳ, καὶ λέγει „κελεύσατε,“ καὶ ἀποκινοῦσιν ὀψικεύοντες μέχρι τοῦ παστοῦ. τὰ δὲ μέρη δέχονται εἰς τὸν τρίκλινον τῶν κανδιδάτων ἔνθεν κἀκεῖθεν πλησίον τῶν γραδηλίων τῆς μαγαύρας, οἱ δὲ κράκται τῶν δύο μερῶν ἡνωμένοι λέγουσιν οἱ ἀμφότεροι ὁμοῦ τὰς ἀναφωνήσεις, τὰ δὲ ὄργανα αὐλοῦσιν ἐπὶ τὸ μέρος τῶν Πρασίνων. καὶ ὅτε διέλθῃ τὸ στεφάνωμα, εἰσέρ- C χονται τὰ μέρη εἰς τὸν παστὸν, καὶ ἵστανται οἱ βασιλεῖς ἐ- Ms. 96. b. στεμμένοι εἰς τὸν παστὸν, καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ μέρη τὰ κατὰ συνήθειαν. καὶ ἀπέρχονται οἱ δεσπόται ἐστεφανωμένοι εἰς τὴν κόγχην τοῦ παστοῦ, ἔνθα ἵσταται ὁ βασιλικὸς κράβαττος, καὶ τιθέασι τὰ στέμματα ἐπὶ τὸν κράβαττον, καὶ εὐθέως ἀπέρχονται οἱ δεσπόται διὰ τῶν διαβατικῶν, ὡς ἐπὶ τὸν ἔρωτα, εἰς τὰ ιθʹ ἀκούβιτα, καὶ ἀκουμβίζουσι, καὶ ὅτε ἀναστῶσιν, ὁρίζει, οὓς κελεύει φίλους, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν παστὸν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια. (ς.) Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι οὐ καθέζονται οἱ δεσπόται μετὰ χλανίδια εἰς τὸν παστὸν μετὰ τῶν φίλων, D ἀλλ' ὁ μέγας βασιλεὺς φορῶν σαγίον χρυσοῦν, ὁ δὲ μικρὸς βασιλεὺς φορῶν τζιτζάκιον, οἱ δὲ φίλοι, καθὼς ἀκουμβίζουσιν. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι, ἐὰν ἐξέλθῃ ἡ αὐγούστα ἐστεμμένη ἐν τῷ

6. τὸ τρίκλ. ed. 21. ἀλλ' deest in cod.

faustum ac diuturnum imperium apprecantur, et in obsequio ad secretum consulum abeunt, et Dominis ibi constitutis, senatores omnes cum patriciis procumbunt, qui postquam surrexere, praepositus signum silentiario dat, qui dicit: *Iubete*, et sic in obsequio ad thalamum pergunt. Factiones in triclinio candidatorum ab utroque latere prope gradus magnaurae consistunt, ambarum vero factionum cantores, invicem iuncti, cantiones simul recitant, dum organa in parte Prasinorum pulsantur. Coronatione peracta, factiones ad thalamum, ubi coronis ornati Imperatores stant, abeunt et solennes acclamationes peragunt. Illi vero coronati, ad concham thalami, ubi grabatus imperatorius repositus est, discedunt, ac depositis ibi coronis, per porticus, quasi ad amores, ad XIX accubitus abeunt, ac ibi mensae accumbunt, et postquam surrexere, amicos, quos invitari vult, Imperator nominat, qui, ut mos est, thalamum intrant. (VI.) Porro animadversione dignum est, quod Domini non in chlamydibus cum amicis in thalamo consideant, sed magnus Imperator aureum sagum, minor tzitzacium, amici vestes, in quibus accumbunt, gestent. Sciendum quoque est, Augustam in triclinium cum corona egressam,

Digitized by Google

τρικλίνῳ, οἱ σπαθάριοι μετὰ διστράλια ὀψικεύουσιν, τὸ δὲ ἅρμα οὐκ ἀκολουθεῖ· εἰ δὲ ἐπὶ τῶν ιθ' ἀκουβίτων, οὐκ ὀψικεύουσιν οἱ σπαθάριοι τὸ σύνολον. αἱ δὲ συγκλητικαὶ, ἀφ' οὗ εἰσέλθῃ ἡ αὐγούστα ἀπὸ τοῦ τριβουναλίου εἰς τὸν αὐγουστέα, εἰσέρχονται καὶ αἱ γυναῖκες διὰ τοῦ τρικλίνου τῶν ιθ' Ed. L. 126 *ἀκουβίτων διὰ τῆς εἰσόδου τοῦ βασιλικοῦ ἀκουβίτου, καὶ ἀπέρχονται εἰς τὸν πόρτηκα τοῦ αὐγουστέως, ἔνθα κρέμαται ἡ κορτίνα. καὶ ὅτε διέλθῃ τὸ στεφάνωμα εἰς τὴν χρυσῆν χεῖρα, εἰσέρχονται αἱ πατρίκιαι καὶ αἱ λοιπαὶ ὄπισθεν τῆς αὐγούστης μέχρι τῆς γεφύρας, καὶ αἱ κλητωρευθεῖσαι ἀπέρχονται ἐπὶ τὸν κοχλιὰν τῆς ἁγίας Χριστίνης, καὶ αἱ λοιπαὶ ἀναχωροῦσιν. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι οὐ φοροῦσιν αἱ πατρίκιαι εἰς τὸ στεφάνωμα τῆς αὐγούστης προπόλωμα. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι ὁρίζει ὁ βασιλεὺς ἐκ τὰς πατρικίας, οἵας θέλει, ἵνα εἰσέλθωσιν εἰς τὸν αὐγουστέα διὰ τοῦ ὀκταγώνου, καὶ ἴδωσι τὸ στέψιμον τῆς αὐγούστης. ὁμοίως καὶ εἰς τὸ στεφάνωμα* B *ὁρίζει ὁ βασιλεὺς, ἵνα εἰσέλθῃ ὁ παράνυμφος, καὶ πατρικίους, οὓς κελεύει, καὶ ὅτε πληρωθῇ τὸ στεφάνωμα, ἐξέρχονται οἱ αὐτοὶ πατρίκιοι καὶ ἵστανται εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν μετὰ καὶ τοὺς λοιποὺς πατρικίους. (Ζ.) Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι τῇ τρίτῃ τοῦ λουτροῦ, ὅπως ὀφείλει γενέσθαι ἡ ἀκολουθία,* Ms. 97. a *ἵσταται τὸ μέρος τῶν Βενέτων εἰς τὸν δεξιὸν ἔμβολον τῆς μαναύρας, ὅς ἐστιν ἡ πύλη τοῦ αὐγουστέως, τὰ ἴσα τοῦ πίνσου,*

2. *τῶν θ'* ed. 14. Pro *ὅτι*, quod R. inseruit, cod. et ed. ex praecedentibus perperam repetunt: *εἰς τὸ φοροῦσιν αἱ πατρίκιαι.* 23. Pro *ὅς* cod. *ὡς*, unde R. coni. *ὡς ἐς τὴν πύλην.*

spatharios dextralia manibus ferentes comitari, arma vero non sequi solere: si vero ad XIX accubitus abeat, spatharios eam plane non comitari. Quae postquam a tribunali in augusteum ingressa est, senatorum uxores per triclinium XIX accubituum per introitum imperatorii accubitus intrant, et ad porticum augustei, ubi cortina suspensa est, abeunt. Cum coronatio in aurea manu acta est, patriciae ac ceterae post ipsam usque ad pontem, ad convivium vocatae usque ad cochleam S. Christinae abeunt, reliquae discedunt. Notandum quoque est, patricias in coronatione Augustae propoloma, (quod capitis tegumentum est,) non gestare. Porro Imperator ordinarias patricias, quas vult, deligit, ut, in augusteum per octangulum ingressae, Augustae coronationem videant. Sic etiam ad nuptias ordinat, ut paranymphus et patricii, quoscunque vult, accedant, qui, peractis nuptiis, rursus egrediuntur et cum reliquis in suis stationibus consistunt. (VII.) Die tertia lavacri, quando cerimonia peragi debet, factio Veneta in dextra porticu magnaurae, quae porta augustei est, in modum pilae maioris, Prasini in opposito latere

Digitized by Google

ὁμοίως καὶ οἱ Πράσινοι εἰς τὸ ἀντικρὺ μέρος πλησίον τοῦ στάβλου, τὸ δὲ ὄργανον εἰς τὸ ἀναδενδράδιον, καὶ τὸ ἕτερον εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ στάβλου, ὀλίγον ἀπὸ διαστήματος, καὶ ἄλλο ὄργανον ἐκεῖθεν τοῦ πουλπίτου τοῦ καταβασίου τοῦ λουτροῦ. καὶ ὅτε ἐξέλθωσιν τὰ σάβανα, ἡ μυροθήκη, τὰ σκρινία C καὶ τὰ σικλότρουλλα, ὀψικεύουσιν αὐτὰ ὕπατοι μέχρι τοῦ καταβασίου τοῦ λουτροῦ, τὰ θυμελικὰ πάντα ὀψικεύουσιν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ ἀποσωθέντων τῶν σαβάνων, ἔρχονται οἱ ὕπατοι, καὶ ἵστανται εἰς τὴν πόδωσιν τῆς γεφύρας κονσιστώριον· οἱ δὲ πατρίκιοι ἵστανται εἰς τὴν τράπεζαν τῆς γεφύρας. καὶ ὅτε ἐξέλθῃ ἡ αὐγούστα ἀπὸ τοῦ παστοῦ, ἀποκινοῦσιν οἱ πατρίκιοι ὀψικεύοντες ἐπὶ τὸ καταβάσιον τῆς γεφύρας τὸ μέρος τοῦ ὠάτου, καὶ ἀποκινοῦσιν οἱ ὕπατοι ὀψικεύοντες μέχρι τοῦ καταβασίου τῆς ἁγίας Χριστίνης. καὶ δέχεται πρῶτον τὸ μέρος τῶν Βενέτων, ὅτε ἀναφανῇ ἡ αὐγούστα, D καὶ ἀκτολογοῦσιν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια. αὐλοῦσιν καὶ τὰ ὄργανα, καὶ ὅτε μεσάσει ἡ αὐγούστα εἰς τὸ ἀναδενδράδιον, ἄρχονται ἀκτολογεῖν καὶ οἱ Πράσινοι ὁμοίως. καὶ εἰσέρχεται ἡ αὐγούστα εἰς τὸ λουτρὸν, καὶ ὅτε ἐξέλθῃ, ὁμοίως γίνεται ἡ ἀκολουθία τοῦ ὀψικίου τῆς συγκλήτου, καὶ εἰσέρχονται ὀψικεύοντες μέχρι τοῦ παστοῦ, καὶ ἵστανται κονσιστώριον, ἕως οὗ εἰσέλθῃ ἡ αὐγούστα εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τῆς κόγχης. τὰ δὲ μέρη ἔρχονται καὶ αὐτὰ ὄπισθεν ἀκτολογοῦντα ἕως τοῦ παστοῦ, αἱ δὲ κληθεῖσαι γυναῖκες ἀπέρχονται ὄπισθεν

3. στάβλου ὀλίγον, ἀπὸ ed. 7. θεμελικὰ ed. 8. ἀπὸ σωθέντων ed. 16. συνήθεια, αὐλοῦσι ed. 17. μεσάσῃ ed. τὸ om. ed.

prope stabulum adstant. Organum in arboreto, aliudque in stabuli aditu intervallo quodam; aliud organum in pulpito, unde ad balneum descenditur, positum est. Quando vero sabana, myrotheca, scrinia et siclotrulla procedunt, consules ea usque ad descensum balnei una cum thymelicis omnibus pro more comitantur, et postquam sabana deduxerunt, redeunt, et in substructione pontis, patricii vero ad mensam eiusdem pontis consistorium constituunt. Et quando Augusta e thalamo egressura est, patricii, eam comitantes, ad descensum pontis partemque ovati, consules ad descensum S. Christinae divertunt. Hanc, dum comparet, prima Venetorum factio excipit, et, ut mos est, acclamat, organa quoque sonant: in medio arboreto constitutae Prasini similiter acclamant. Intrat vero Augusta balneum, ex quo dum redit, officium obsequii senatores celebrant, intrant cum obsequio ad thalamum, et usque dum Augusta dextrum conchae latus ingressura est, consistorium constituunt. Factiones vero et ipsae a tergo, acta celebrantes, usque ad thalamum,

Digitized by Google

Ed. L. 127 τοῦ ᾠάτου. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι περιπατοῦσι τρεῖς ῥοδιῶνες διάλιθοι πορφυροῖ, τὸ μὲν ἓν βαστάζει ἡ παρακαθίστρια ὄπισθεν τῆς αὐγούστης, καὶ ἄλλοι δύο ἔνθεν κἀκεῖθεν.

ΚΕΦ. μβ'.

Ἀπολογία τῶν δήμων, ὅταν τεχθῇ παιδίον πορφυρογέννητον.

Ἀνιόντων τῶν δύο μερῶν ἐν τῇ φιάλῃ τοῦ σίγματος, λέγουσιν οἱ κράκται „τοῖς δεσπόταις·" ὁ λαὸς „νίκαις καλὴ ἡμέρα." οἱ κράκται· „καὶ τί πρὸς αὐτούς;" ὁ λαός· „καὶ B ἐνίσχυσον αὐτούς, ναὶ Κύριε, σὺ αὐτοὺς σῶσον, ναὶ Κύριε, νίκαις καλὴ ἡμέρα." οἱ κράκται „ταῖς αὐγούσταις·" ὁ λαὸς „νίκαις καλὴ ἡμέρα." οἱ κράκται· „καὶ τί πρὸς αὐτάς;" ὁ Ms. 97. b λαός· „καὶ ἐνίσχυσον αὐτάς, ναὶ Κύριε, σὺ αὐτὰς σῶσον, ναὶ Κύριε, νίκαις καλὴ ἡμέρα." οἱ κράκται „τῇ συγκλήτῳ·" ὁ λαὸς „νίκαις καλὴ ἡμέρα." οἱ κράκται· „καὶ τί πρὸς αὐτήν;" ὁ λαός· καὶ ἐνίσχυσον αὐτήν, ναὶ Κύριε, σὺ αὐτὴν σῶσον, ναὶ Κύριε, νίκαις καλὴ ἡμέρα." οἱ κράκται „τῷ στρατοπέδῳ·" ὁ λαὸς „νίκαις καλὴ ἡμέρα." οἱ κράκται· „καὶ τί πρὸς αὐτούς;" ὁ λαός· „καὶ ἐνίσχυσον αὐτούς, ναὶ C Κύριε, σὺ αὐτοὺς σῶσον, ναὶ Κύριε, νίκαις καλὴ ἡμέρα." (B.) Οἱ κράκται δὲ λέγουσιν ἀπὸ τούτων ἕτερα ἄκτα· „κα-

7. τοὺς δεσπότας cod. 16. τῶν στρατοπέδων cod. et ed.

mulieres vero vocatae pone ovatum veniunt. Ceterum observandum est, tria punica mala gemmis pretiosis ornata purpureaque in processione circumferri, quorum unum praeses honoraria tenens, Augustam sequitur, reliqua ad latus eius gestantur.

CAP. 42.

Acta factionum, quando puer porphyrogenitus natus est.

Duae factiones posteaquam ad phialam sigmatis adscenderunt, cantores dicunt: *Dominis*; populus: *Dies victoriis insignis.* Cantores: *Et quid contingat Dominis?* populus: *Corrobora eos, imo, Domine, tu ipsos serva! imo, Domine, dies haec victoriis insignis est.* Cantores: *Augustabus*; populus: *Victoriis insignis dies.* Cantores: *Et quid contingat ipsis?* populus: *Tu ipsas corrobora! Imo, Domine, tu ipsas conserva! imo, Domine, insignis victoriis est haec dies.* Cantores: *Senatui*; populus: *Dies haec victoriis insignis est.* Cantores: *Quid huic contingat?* populus: *Tu ipsum corrobora, imo, Domine, pulchra victoriis est haec dies.* Cantores: *Exercitibus*; populus: *Victoriis insignis est haec dies.* Cantores: *Et quid ipsis contingat?* populus: *Tu ipsos corrobora, imo, Domine, tu eos serva, imo, Domine, insignis victoriis est haec dies.* (II.) His finitis,

λὰς ἡμέρας καὶ ἀγαθὰς ὁ Θεὸς παράσχῃ τοῖς ὀρθοδόξοις δεσπόταις·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „ὁ Θεὸς καλαῖς ἡμέραις πλεονάσει τὴν βασιλείαν·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „ὁ Θεὸς καλὰς ἡμέρας καταπέμψει τοῖς δεσπόταις·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „ὁ Θεὸς καλὰς ἡμέρας καταπέμψει ταῖς αὐγούσταις σὺν τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ D λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „τελείας νίκας ὁ Θεὸς χορηγήσει ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „ὁ Θεὸς καλὰς ἡμέρας καὶ καλὰ γενέθλια παράσχῃ τῷ τεχθέντι ὑμῖν ὁ δεῖνα τῷ πορφυρογεννήτῳ·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „πνεῦμα τὸ πανάγιον, τὰς αὐγούστας σκέπασον·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, φύλαττε τὰ πορφυρογέννητα·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται ἔσ· „ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, τοὺς δεσπότας φύλαττε·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ ζωὴν ἡμῶν·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. καὶ λέγουσι Ed. L. 128 πάντες· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεός."

ΚΕΦ. μγ΄.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ χειροτονίᾳ καίσαρος.

Αἴτησις γίνεται τῆς συγκλήτου καὶ πάντων τῶν στρατευμάτων, καὶ ὅτε κελεύουσιν οἱ δεσπόται, τῆς ὑποσχέσεως γενο-

4. τοὺς δεσπότας cod. 14. Θεὸς ἅγιος ed.

cantores alia deinde acta recitant: *Pulchras ac felices dies Dominis, veram religionem servantibus, Deus tribuat!* populus eadem ter. Cantores: *Felicibus diebus Deus regnum impleat!* populus eodem modo ter. Cantores: *Deus felices dies Dominis concedat!* populus similiter tribus vicibus. Cantores: *Deus felices dies Augustae et porphyrogenitis concedat*; populus eadem ter. Cantores: *Perfectas victorias Deus N. et N. tribuat*; sic populus ter. Cantores: *Deus felices dies ac natales porphyrogenito, quem suscepistis, concedat!* populus eodem modo ter. Cantores: *Spiritus sanctissime, Augustas tuere*; populus eodem modo. Cantores: *Mater Dei nostri, serva porphyrogenitos*; populus similiter. Cantores: *Deus sancte, Dominos serva!* populus eodem modo. Cantores: *Domine, vitam eorum ex nostra vita*; populus eodem modo. Postremo omnes: *Deus imperium vestrum diuturnum esse iubeat!*

CAP. 43.

Observanda in Caesaris electione.

Senatus et omnis exercitus de promovendo Caesare sententia postulatur, quo facto, et, si Domini iubent, quando electio in san-

Digitized by Google

μένης τῇ ἁγίᾳ κυριακῇ τῆς ἁγίας ἀναστάσεως, γίνεται οὕτως. τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προέρχονται τάχιον πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ στρατεύματα εἰς τὸ τριβουνάλιον τῆς ἀραίας ἔξωθεν τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ εὐφημοῦσι τοὺς βασιλεῖς κατὰ τὸν ὅμοιον B τρόπον. καὶ αἰτοῦνται διὰ τὸν καίσαρα, καὶ συντόμως λαμβάνουσιν ἀπόκρισιν, εἴτε αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἐξερχομένου, εἴτε δηλοποιοῦντος αὐτοῖς, καὶ σιωπῶσιν. καθέζονται δὲ οἱ δεσπόται ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ εἰσ- Ms. 98. a έρχεται ὁ πατριάρχης τάχιον, καὶ ἐκδέχεται εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον, καὶ καθεσθέντων τῶν δεσποτῶν, δέχονται τὸ σέκρετον, βῆλον ά, τοὺς μαγίστρους, καὶ τὰ λοιπὰ βῆλα κατὰ τάξιν, ὡς ἔχει συνήθεια, καὶ ὅτε εἰσέλθωσι τὰ βῆλα καὶ πληρωθῶσι, κελεύουσιν οἱ δεσπόται λαλῆσαι αὐτοῖς τὰ περὶ τοῦ καίσαρος, φοροῦντες καὶ τὰ διβητήσια καὶ τὰς χλαμύδας καὶ C τὰ στέμματα αὐτῶν, καὶ πάντων συναινούντων ἐπὶ τῇ χειροτονίᾳ τοῦ καίσαρος, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται. καὶ ἐξέρχεται τὸ σέκρετον, καὶ ἵστανται οἱ πατρίκιοι κονσιστώριον εἰς τὸν πόρτηκα τῶν ιθ' ἀκουβίτων, οἱ δὲ λοιποὶ συγκλητικοὶ ἐξέρχονται καὶ ἵστανται εἰς τὰ γραδήλια τῆς ἀραίας ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ ἡλιακοῦ, τὰ δὲ σκῆπτρα καὶ τὰ λάβουρα καὶ πάντα τὰ σκεύη καὶ ὁ σταυρὸς ἵστανται ἐν τῷ τριβουναλίῳ καὶ πᾶς ὁ λαός, καὶ τιθέασιν ἀντιμίσιον ἐν τῷ τριβουναλίῳ, ἐν ᾧ κεῖνται αἱ χλαμύδες μετὰ τῶν φιβλῶν καὶ τῶν περικεφαλαί-

4. βασιλεῖς. κατὰ ed. 15. συναιρούντων ed.

cta dominica sanctae resurrectionis celebratur, ita instituitur. Procedunt dicto die statim omnes proceres et copiae militares ad tribunal areae, quod extra XIX accubitus est, et Imperatoribus acclamant eodem modo. Tum ob Caesarem precantur et brevi responsum accipiunt, dum aut Imperator ipse progreditur, aut id per alium edit, et silent. Domini in magno triclinio novendecim accubituum consident, patriarcha vero celeriter ingressus, in S. Stephani exspectat, et postquam consederunt Domini, secreti velum primum, magistros, deinde reliqua vela pro more excipiunt, quibus omnibus, nullo deficiente, ingressis, iubent Domini, dibetesia, chlamydes et coronas suas gestantes, ut de Caesare sermo instituatur, et quando omnes in electione Caesaris consentiunt, Domini praeposito signum dant, qui dicit: *Iubete.* Tunc post faustas acclamationes secretum discedit, patricii consistorium in porticu XIX accubituum constituunt, reliqui senatores abeunt et in gradibus areae ab utroque solarii latere, sceptra vero et labara et vasa omnia cum cruce et populo universo in tribunali consistunt, ubi etiam antimensium collocatur,

Digitized by Google

των, ἤτοι τὰ λεγόμενα καισαρίκια. (B.) Καὶ ἐξέρχονται οἱ D δεσπόται ἅμα τοῦ πατριάρχου, καὶ δέχονται οἱ πατρίκιοι ἐν τῷ πόρτηκι, καὶ ὀψικεύοντες τοὺς δεσπότας ἐξέρχονται ἐν τῷ τριβουναλίῳ, καὶ ἵστανται οἱ πατρίκιοι εἰς τὰ γραδήλια ἔνθεν κἀκεῖθεν, οἱ δὲ δεσπόται ἀνέρχονται ἐν τῷ ἡλιακῷ μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ εὐθέως ὁ βασιλεὺς προσομιλεῖ τῷ λαῷ, εἴ τι βούλεται, καὶ εἴ τι ἔχουσιν ἀποκριθῆναι ὁ λαὸς, ἀποκρίνονται. καὶ ἐπιτρέπει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ καὶ τῷ μαγίστρῳ, καὶ ἀπέρχονται καὶ φέρουσι τοὺς ὀφείλοντας χειροτονηθῆναι ἀπὸ διβητησίων καὶ καμποτούβων. τὰ γὰρ Ed. L. 129 χλανίδια καὶ τὰ φιβλία ἐπάνω τῶν χλανιδίων καὶ τὰ καισαρίκια εἰς πλάγια τῶν χλανιδίων, καὶ ἐπίκεινται εἰς τὸ ἀντιμίσιον, καὶ ὁ μὲν πατριάρχης ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ ἀντιμισίου, οἱ δὲ δεσπόται ἔνθε κἀκεῖθεν αὐτοῦ, καὶ ὄπισθεν τοῦ πατριάρχου ὁ διάκονος, καὶ οἱ ὀφείλοντες χειροτονηθῆναι καίσαρες ἵστανται ὄπισθεν τοῦ διάκονος. καὶ λαμβάνουσιν οἱ δεσπόται καὶ οἱ καίσαρες κηροὺς καὶ ἅπτουσι, καὶ λέγει ὁ διάκονος· „ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν·" στρέφεται οὖν ὁ βασιλεὺς κατὰ ἀνατολὰς καὶ ἀποκρίνεται· „Κύριε ἐλέησον." καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν διάκονον τὴν λιτανείαν Ms. 98. b καὶ ἀποκριθῆναι τὸν λαὸν „σὺ Κύριε," ἀπάρχεται ὁ πατρι- B άρχης τῆς εὐχῆς τὸ „δέσποτα Κύριε·" καὶ ὅτε πληρώσῃ τὴν εὐχὴν μέχρι τοῦ „νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων," καὶ ἀποκριθῆναι τὸν λαὸν „ἀμὴν," ἐπαίρει ὁ πα-

12. καὶ om. ed. 14. ἔνθεν ed. Cf. Reisk. ad h. l. 16 τοῦ διακόνου ed.

cui chlamydes cum fibulis et capitis ornamentis, quae et caesaricia dicuntur, imposita sunt. (II.) Dominos cum patriarcha progressos patricii in porticu excipiunt, eosque stipantes, ad tribunal procedunt, in cuius gradibus ab utroque latere subsistunt; Domini vero cum patriarcha ad solarium ascendunt, ubi Dominus, si lubet, cum populo conversatur, qui si quid habet, id ad Imperatorem defert. Praepositus et magister Imperatoris iussu abeunt, et ad Caesaris dignitatem provehendos in dibetesiis et campotubis adducunt. Tunicae enim et fibulae super tunicis, et caesaricia in latere tunicarum in antimensio iacent, ad quod patriarcha, Domini ad utrumque latus eius, et a tergo patriarchae diaconus, post hunc ii, qui Caesaris dignitate ornandi sunt, subsistunt. Tunc Domini et Caesares cereos sumunt, eosque accendunt: diaconus dicit: *In pace Domini precemur*; huic Imperator, facie ad orientem conversa, respondet: *Domine, miserere.* Litania a diacono completa, postquam populus respondit: *Tu, Domine*, patriarcha preces: *Deus ac Domine noster*

Digitized by Google

τριάρχης τὸ χλανίδιον ἐπικείμενον εἰς αὐτὸ τὸ φιβλίον καὶ ἐπιδίδωσι τοὺς βεστήτορας, εὐθέως ἁπλοῦσιν αὐτὸ οἱ βεστήτορες, κρατοῦντες αὐτὸ ἔμπροσθεν τῶν δεσποτῶν. (Γ.) Καὶ φέρει ὁ πραιπόσιτος καὶ ὁ μάγιστρος τοὺς προβληθέντας, καὶ παριστῶσιν αὐτοὺς τοῖς δεσπόταις, καὶ ἐφαπλοῦσιν οἱ δεσπόται τὰς χεῖρας, καὶ κρατοῦσι τὴν χλαμύδα, καὶ περιβάλλουσι τοὺς καίσαρας καὶ φιλοῦσιν αὐτούς, καὶ ἀποκρίνεται C ὁ λαός, ἤτοι οἱ κράκται, λέγοντες „εὐτυχῶς, εὐτυχῶς·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου τὸ αὐτό. καὶ εὐθέως ὁ πατριάρχης κατασφραγίζει πρὸς τὸν λαὸν τρίτον τὰ κατὰ συνήθειαν τρία σταυρία καὶ λέγει „εἰρήνη πᾶσιν·" καὶ ἀποκρίνεται ὁ λαὸς „καὶ τῷ πνεύματί σου." καὶ λέγει ὁ διάκονος· „τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν·" καὶ ὁ λαὸς „σὺ Κύριε." καὶ κύπτοντος τοῦ λαοῦ μικρὸν μέρος, καὶ ὁ πατριάρχης κύψας καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ καίσαρες, λέγει ὁ πατριάρχης τὴν δευτέραν εὐχήν. καὶ ὅτε πληρώσῃ τὴν εὐχὴν, καὶ ἀποκριθῇ ὁ λαὸς τὸ „ἀμὴν," ἐπαίρει ὁ πατριάρχης τὰ καισαρίκια, φιλῶν αὐτά, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς δεσπόταις, καὶ λαμβάνοντες οἱ D δεσπόται, φιλοῦσιν αὐτὰ καὶ ποιοῦσι φιλῆσαι καὶ τοὺς καίσαρας. καὶ εὐθέως κατασφραγίζουσιν οἱ δεσπόται μετ' αὐτῶν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, κατονομάζοντες τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας τριάδος, βάλλουσιν αὐτὰ εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ χειροτονουμένου καίσαρος, καὶ εὐθέως ἀνακράζουσι τὰ μέρη καὶ πᾶς

1. καὶ ante ἐπικείμενον excidisse putat R. 6. καὶ κρατοῦσι- καίσαρας om. ed. 16. ἀποκρίνεται ed. 21. καὶ ὀνομ. pro κατονομ. ed. 22. αὐτὰ R., αὐτὸ cod. et ed. εἰς κεφ. ed.

orditur, iisque ad verba: *Nunc et semper et in saecula saeculorum*, recitatis, postquam populus respondit: *Amen*, patriarcha tunicam fibulae impositam tollit et vestitoribus tradit, quam statim evolutam coram Dominis tenent. (III.) Quo facto, praepositus et magister promotos in conspectum Dominorum adducit, qui manus pandunt, et chlamyde sublata Caesares induunt eosque osculantur: factionarii seu cantores dicunt: *Feliciter, feliciter*, idemque populus ter repetit. Tunc patriarcha ter cruce populum, ut ipsi mos est, signans, dicit: *Pax omnibus*; populus respondet: *Et spiritui tuo*. Diaconus: *Capita nostra Domino inclinemus*; populus: *Tu Domine*. Tunc populus caput paulisper inclinat, quod et patriarcha et Imperatores et Caesares faciunt; preces vero secundas patriarcha instituit. Quibus finitis, populus: *Amen* dicit, ipse vero caesaricia sublata osculatur et Dominis tradit, qui ea quoque osculantur ac Caesaribus osculanda tradunt. Cum his deinde supra caput sublatis signum crucis faciunt, invocato S. Trinitatis nomine, post electi Caesaris capiti imponunt, dum factiones interea et populus omnis acclamant:

Digitized by Google

ὁ λαός, οἱ κράκται· „φιλλικήσιμε, φιλλικήσιμε, φιλλικήσιμε·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „φιλλικήσιμε." οἱ κράκται· „πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη, θεοπροβλήτων βασιλέων" καὶ τὰ ἑξῆς. (Δ.)

Καὶ ὅτε πληρωθῇ ἡ εὐφημία καὶ ἀναγόρευσις τῶν καισάρων, Ed. L. 130 εἰσέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν καισάρων εἰς τὸν τρίκλινον τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ καθέζονται Ms. 99. a ἐν σελλίοις, καὶ οἱ καίσαρες ἔνθεν κἀκεῖθεν. καὶ εὐθέως τὰ σκεύη καὶ τὰ μέρη καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀπέρχονται καὶ ἵστανται εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, καὶ καθεσθέντων τῶν δεσποτῶν, εἰσέρχονται οἱ διδόντες τὴν ἀγάπην ἀπὸ πλαγίου, καὶ προσκυνοῦσι τὰ δύο γόνατα τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ προσκυνοῦσιν ἓν γόνατον τοῦ καίσαρος τοῦ ἐκ δεξιῶν καὶ ἓν τοῦ ἐξ εὐωνύμων, καὶ προσκυνοῦντες δίδωσι καὶ τὴν ἀγάπην. καὶ ὅτε πληρώσουσι τὰ ἀπὸ πλαγίου, εἰσ- B έρχεται τὸ σέκρετον ὅλον, βῆλον α', οἱ μάγιστροι, καὶ τὰ λοιπὰ βῆλα κατὰ τάξιν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ προσκυνοῦσα ἡ σύγκλητος δίδωσι τὴν ἀγάπην, καὶ πληρωσάσης, λέγει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τὸ „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχονται καὶ ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τοὺς λώρους καὶ τὰ στέμματα, ὁμοίως καὶ οἱ καίσαρες τοὺς λώρους καὶ τὰ καισαρίκια, καὶ ἐξέρχονται, καὶ πληροῦται πᾶσα ἡ ἀκολουθία τῆς ἑορτῆς, ὡς ἦν τυπικόν. εἰς δὲ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν κοινω-

4. θεοπροβλήτῳ βασιλεῖ ed. 7. εἰς τὸ ed. 13. γόνυ ed.

cantores quidem: *Felicissime, felicissime, felicissime*; populus ter: *Felicissime*. Cantores: *Multos annos Imperatoribus! N. N. magnis Imperatoribus multos annos! a Deo promotis Imperatoribus*, et quae sequuntur. (IV.) Hac acclamatione et Caesarum inauguratione peracta, Domini cum patriarcha et Caesaribus triclinium XIX accubituum ingressi, in thronis, et ad utrumque latus eorum Caesares consident. Tunc statim vasa, factiones et omnis populus abeunt, in locis suis subsistunt, et considentibus Dominis, a latere agapen distribuentes intrant, genua magni et minoris Imperatoris osculantur, ita ut unum genu Caesaris ad dextram, unum ad sinistram assidentis venerentur, ad haec etiam agapen distribuunt. Quibus omnibus peractis, secretum totum intrat, velum primum, magistri, et cetera suo ordine, ut more receptum est; senatus, adoratione facta, agapen dat, qua distributa, praepositus a mandato dicit: *Iubete*. Tunc egressi Domini lora et coronas, Caesares lora et caesaricia mutant et abeunt, et omne officium festi, ut in typico praescriptum est, celebratur. Ad agapen et communionem primum Domini cumque ipsis Caesares ab-

Digitized by Google

νίαν πρῶτον οἱ δεσπόται, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ καίσαρες, καὶ
εἰσέρχονται ὁμοῦ ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ πληροῦνται πάντα
C κατὰ τάξιν τῆς ἑορτῆς, ὡς ἦν τυπικόν.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ χειροτονίᾳ καίσαρος.

Τῶν δεσποτῶν διερχομένων μετὰ καὶ τοῦ πατριάρχου
διὰ τοῦ μεγάλου τρικλίνου τῶν ιθ' ἀκουβίτων, μήπω φθα-
σάντων ἐν τῷ ἡλιακῷ τοῦ τριβουναλίου, ἐν ᾧ προαποτίθεται
ἀντιμίσιον, εἰς ὃ πρόκεινται ἥ τε χλαμὺς καὶ ὁ στέφανος, ἤ-
γουν τὰ καισαρίκια, λέγουσιν οἱ κράκται· „ἀνάτειλον ἡ ἔν-
θεος βασιλεία·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀ-
D νάτειλον ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" ὁ
λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀνάτειλον οἱ θερά-
ποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται·
„ἀνάτειλον ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐγοῦσται τῶν Ῥωμαίων·"
ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀνάτειλον οἱ
δεσπόται σὺν ταῖς αὐγούσταις·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον."
καὶ δὴ ἐξερχομένων τῶν δεσποτῶν καὶ ἱσταμένων ἐπὶ τοῦ ἡ-
Ed. L. 131 λιακοῦ τοῦ αὐτοῦ τριβουναλίου, τοῦ πατριάρχου ἱσταμένου
ἐν τῷ ἀντιμισίῳ καὶ τοῦ διακόνου ὄπισθεν αὐτοῦ, κατασφρα-
Ms. 99. b γίζουσιν οἱ δεσπόται τὸν λαὸν ἐκ τρίτου, καὶ εἶθ' οὕτως λέ-

1. καὶ ante εἰσέρχ. om. ed. 9. Pro λέγουσιν ed. καί.
ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ἐν οἷς τόποις ἵστανται οἱ τῆς συγκλήτου καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ τὰ β' μέρη καὶ πᾶς ὁ λαός, ὅ,τε σταυρὸς καὶ τὰ σκῆπτρα καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐν τῷ στεψίμῳ τῆς αὐγούστης, ἵστανται καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ τοῦ καίσαρος.

eunt, simulque metatorium intrant, omniaque secundum ordinem festi, ut in typico seu *ordinario* est, aguntur.

ACCLAMATIO FACTIONUM IN PROMOTIONE CAESARIS.

Domini cum patriarcha per magnum triclinium XIX accubituum procedunt, ac nondum ipsis solarium tribunalis, in quo ara cum chlamyde et corona seu caesariciis ante reposita fuit, ingressis, cantores accinunt: *Appareat divina maiestas!* populus ter: *Appareat.* Cantores: *Appareant N. N. Imperatores Romanorum*; populus ter: *Appareant!* Cantores: *Appareant famuli Domini*; populus ter: *Appareant.* Cantores: *Appareant N. et N. Augustae Romanorum!* populus ter: *Appareant.* Cantores: *Appareant Domini cum Augustabus*; populus ter: *Appareant.* Egressi autem Domini et in solario tribunalis constituti, dum patriarcha in antimensio, post hunc diaconus stat, populum ter signant, duae factiones dicunt: *Sanctus, sanctus, sanctus* etc., et precantur voce modulata hunc in modum:

γουσι τὰ δύο μέρη „ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος," καὶ αἰτοῦνται ἀπὸ φθογγῆς λέγοντες· „δεσπόται τῆς οἰκουμένης, δέξασθε τοὺς δούλους ὑμῶν παρακαλοῦντας, ὡς δοῦλοι τολμῶμεν παρακαλέσαι, μετὰ φόβου δυσωποῦμεν τοὺς δεσπότας, καὶ ἀνεξικάκως παρακλήθητε, ὦ εὐεργέται, εἰς τὴν δέησιν τοῦ λαοῦ ὑμῶν, δεσπόται, χαροποιήσατε τοὺς δούλους ὑμῶν, δεσπόται, ὑπὲρ εὐφροσύνης τῆς πόλεως ὑμῶν δυσωποῦμεν· ἐπιφανείσθω τοῖς δούλοις ὑμῶν ὁ καῖσαρ, παρακαλοῦμεν οἱ δοῦλοι ὑμῶν, δεσπόται, εἰς δόξαν μεγίστην τῆς συγκλήτου, εἰς εὐτυχίαν μεγίστην τῶν στρατοπέδων, εἰς χαρμο- B σύνην τῶν ὑμῶν, εὐεργέται." (B.) Καὶ ὅτε γένηται τὸ νεῦμα παρὰ τοῦ πραιποσίτου τοῦ σιγῆσαι τὰ μέρη εἰς τὸ λαλῆσαι τὸν βασιλέα πρὸς τὸν λαὸν καὶ εἰς τὸ τέλος δῶσαι εὐχήν, ἀνακράζουσιν οἱ κράκται καὶ λέγουσι· „τῆς δεήσεως ἡμῶν εἰσήκουσαν οἱ στεφοδόται, εὐφράναντες τὸν λαὸν αὐτῶν μεγάλως, χαροποιήσαντες τὴν πολιτείαν οἱ δεσπόται, εἰς πλάτος καὶ αὔξησιν τῶν Ῥωμαίων, εὐδοκίᾳ τοῦ στέψαντος ὑμᾶς, εὐεργέται. ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης τοὺς χρόνους ὑμῶν πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ σὺν τῷ καί- C σαρι, τὸ κράτος ὑμῶν φυλάξει εἰς πλήθη χρόνων ἐν τῇ πορφύρᾳ, εἰσακούσει ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ὑμῶν, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα φιλόχριστοι ἐν Θεῷ, νικᾶτε." καὶ δὴ τοῦ μέλλοντος γενέσθαι καίσαρος ἱσταμένου ὄπισθεν τοῦ διακόνου, λαμβά-

4. παρακαλέσαι μετὰ φόβου, ed. 8. ἐπιφανεῖτο cod., leg. ἐπιφανήτω. 11. τῶν δούλων ὑμῶν coni. R. 13. δώσει cod. 17. εὐδοκία cod.

Domini orbis terrarum, excipite servos vestros obtestantes: ut servi audemus precari: cum timore veneramur Dominos: benevole, o Domini munifici, ad preces populi vestri attendite: gaudio servos vestros, o Domini, perfundite: ob salutem urbis vestrae vultu ad terram demisso precamur. Appareat servis vestris Caesar, rogamus nos servi vestri, o Domini, ad gloriam maximam senatus, felicitatem perfectam castrorum ac laetitiam vestram, Domini benigni. (II.) Postquam vero a praeposito signum factionibus, ut sileant, datum est, et Imperator ad populum verba fecit ac tandem preces recitavit, cantores voce elata dicunt: *Preces nostras coronarum datores, qui populum vestrum summae laetitiae participem fecerunt, audivere: audiverunt Domini, qui rempublicam ad florem et incrementum Romanorum exhilararunt, beneplacito eius, qui vos, benefactores, corona ornavit. At creator rerum omnium ac dominus tempora vobis, Augustabus et Caesari diuturna concedat, ac robur vestrum diutissime in purpura custodiat! exaudiat Deus populum vestrum, N. et N. Christi amantes, in Deo vincite.* Dum vero futurus Caesar pone diaconum stat, cereos a praeposito Domini et

Digitized by Google

νουσι τοὺς κηροὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου οἵ τε δεσπόται καὶ
αὐτὸς ὁ μέλλων γενέσθαι καῖσαρ, καὶ διὰ τῆς τρισσῆς προσ-
κυνήσεως ἀπευχαριστοῦσι τῷ Θεῷ, καὶ στρέφεται ἅπας ὁ
λαὸς κατὰ ἀνατολάς, εἰσαγομένου τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι
καίσαρος παρά τε τοῦ πραιποσίτου καὶ τοῦ πρώτου μαγίστρου,
καὶ λέγει ὁ διάκονος· „ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν·"
D καὶ ὁ λαὸς „Κύριε ἐλέησον·" καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν
διάκονον ἀπάρχεται ὁ πατριάρχης τὴν εὐχήν, καὶ δὴ τοῦ
πατριάρχου τὴν εἰωθυῖαν πληροῦντος εὐχήν, καὶ τοῦ λαοῦ
ἀποκρινομένου τὸ „ἀμήν," αἴρει ὁ πατριάρχης τὴν χλαμύδα
Ms. 100. a καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς βεστήτορσι, οἱ δὲ βεστήτορες ἁπλοῦσιν
αὐτὴν ἔμπροσθεν τῶν δεσποτῶν, καὶ φέρει ὁ πραιπόσιτος
καὶ ὁ πρῶτος μάγιστρος τὸν χειροτονούμενον καίσαρα, καὶ
εὐθέως ἁπλοῦσιν οἱ δεσπόται τὰς χεῖρας καὶ κρατοῦσι τὴν
χλαμύδα, καὶ περιτιθέασι τῷ καίσαρι, καὶ φιλοῦσιν αὐτόν,
Ed. L. 132 καὶ λέγουσιν οἱ κράκται „εὐτυχῶς, εὐτυχῶς, εὐτυχῶς·"
καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' τὸ αὐτό. (Γ.) Καὶ εὐθέως ὁ πατριάρ-
χης κατασφραγίζει πρὸς τὸν λαὸν τρίτον, καὶ λέγει „εἰρήνη
πᾶσιν·" ὁ λαὸς „καὶ τῷ πνεύματί σου." εἶτα λέγει ὁ δι-
άκονος· „τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν." καὶ τῆς
συνήθους τάξεως τῆς κεφαλοκλισίας τελουμένης, δηλονότι κε-
φαλοκλινούντων καὶ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ καίσαρος, καὶ με-
τὰ τὴν τελείωσιν τῆς εὐχῆς αἴρει ὁ πατριάρχης τὸν στέφα-
νον, ἤτοι τὸ καισαρίκιον, φιλῶν αὐτὸ, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτὸ
τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀσπάζεται αὐτὸ, καὶ ποιεῖ φιλῆ-

6. καὶ om. ed.

candidatus caesareae dignitatis sumunt, ac ter repetita adoratione gratias Deo agunt, omnis vero populus ad orientem faciem convertit. Interea dum futurus Caesar a praeposito et primo magistro adducitur, diaconus dicit: *In pace Domini precemur*; populus: *Domine miserere!* quo facto, preces solennes patriarcha orditur, quibus finitis, postquam populus: *Amen,* respondit, patriarcha chlamydem tollit eamque vestitoribus tradit, vestitores coram Dominis explicant, praepositus et primus magister designatum Caesarem adducunt, statimque Domini manus expandunt, chlamydem tenent eaque Caesarem vestiunt, vestitum osculantur, et cantores dicunt: *Feliciter, feliciter, feliciter!* populus idem ter repetit. (III.) Tunc patriarcha ter populum cruce signat et dicit: *Pax vobis*; populus: *Et spiritui tuo.* Porro diaconus: *Capita nostra Domino inclinemus.* Peracto autem solenni ritu inclinationis capitis, scilicet postquam Imperatores aeque ac Caesar caput inclinarunt, precesque finitae sunt, patriarcha coronam seu caesaricium sumit, idque osculatus Imperatori

σαι αὐτὸ καὶ τὸν καίσαρα, καὶ εὐθέως κατασφραγίζει ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ λέγων· „εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ πνεύματος ἁγίου." καὶ εἶθ' οὕτως περιτίθησι τὸν στέφανον εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ χειροτονουμένου καίσαρος, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „φιλλικήσιμε, φιλλικήσιμε, φιλλικήσιμε," καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „φιλλικήσιμε;" καὶ εἶθ' οὕτως γίνεται ἡ εὐφημία „πολλὰ τὰ ἔτη" καὶ τὰ ἑξῆς, ἐν δὲ τῷ τελευτᾷν· „πολλὰ τὰ ἔτη τοῦ εὐτυχεστάτου καίσαρος." εἶτα· „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων, ἡμεῖς δοῦλοι τοῦ καίσαρος, υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν αὐτοῖς, υἱὲ Θεοῦ, νίκην αὐτοῖς." καὶ ὅτε πληρωθῇ ἡ εὐφημία, εἰσέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ καίσαρος εἰς τὸν τρικλίνιον τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ καθέζονται, καὶ ἐπιτελεῖται ἡ προσκύνησις. B

ΚΕΦ. μδ'. C

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ χειροτονίᾳ νωβελησίμου.

Πρὸ μιᾶς δίδοται ἀπόκρισις εἰς ἑορτὴν τοῖς δημάρχοις καὶ τῷ ῥεφερενδαρίῳ, καὶ μηνύεται πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἵνα πρωῒ ἔλθωσι μετὰ ἀλλαξίμων, καὶ τὸ πρωῒ ἀλλάσσει πᾶσα ἡ σύγκλητος καὶ τὰ ἀξιώματα τῶν σχολῶν καὶ τῶν λοιπῶν ταγμάτων, καὶ παραλαμβάνουσι τὰ σκεύη πρὸς τὸ ὀψικεῦσαι τοὺς (Ms. 100. b) δεσπότας. καὶ πάντων εὐτρεπισθέντων, ἔρχεται ὁ πατριάρχης καὶ εἰσέρχεται διὰ τῆς δάφνης εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον,

5. φιλλ. φιλλ. καὶ — φιλλ. om. ed. 7. πολλὰ ἔτη ed.

tradit, qui id etiam osculatur osculandumque Caesari tradit, statimque super capite eius signum facit ac dicit: *In nomine patris et filii et spiritus sancti.* Sic quoque coronam capiti designati Caesaris imponit, cantores dicunt: *Felicissime, felicissime, felicissime*; tum populus ter: *Felicissime*, deinde acclamant: *Multos annos* et rel.; postremo: *Multos annos felicissimo Caesari*; deinde: *Nos servi Imperatorum, nos servi Caesaris, fili Dei, da ipsis vitam, fili Dei, da ipsis victoriam!* Peracta vero acclamatione, Domini cum patriarcha et Caesare triclinium novendecim accubituum intrant, considunt, et adoratio peragitur.

CAP. 44.

Observanda in promotione Nobilissimi.

Pridie unius diei demarchis et referendario mandatum de festo datur, omnique senatui indicatur, ut sequenti mane cum mutatoriis veniant, quare eo die omnis senatus aeque ac praefecti scholarum ac reliquorum ordinum vestes mutant, vasaque ad deducendos in obsequio Dominos adducunt. Paratis omnibus, patriarcha venit per

Digitized by Google

D καὶ ἐκδέχεται τοὺς δεσπότας, καὶ ἐξέρχονται τὰ σκεύη πάντα καὶ ὁ σταυρὸς ἐν τῷ τριβουναλίῳ τῶν ιθ' ἀκουβίτων, ὁμοίως καὶ τὰ μέρη καὶ οἱ τῆς πόλεως καὶ τὰ στρατεύματα· ὁ δὲ τῆς καταστάσεως εὐτρεπίζει τὰ βῆλα εἰς τὸν πόρτηκα τῶν ιθ' ἀκουβίτων, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ καθέζονται οἱ δεσπόται εἰς τὸν αὐτὸν τρίκλινον ἐν σελλίοις, φοροῦντες τὰ διβητήσια καὶ τὰς χλαμύδας καὶ τὰ στέμματα, καὶ εἷς καῖσαρ καθέζεται ἐκ δεξιῶν καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων, καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται μετὰ ὀστιαρίων καὶ προσκαλεῖται Ed. L. 133 βῆλον α', τὸν κουροπαλάτην· δεύτερον, μαγίστρους· γ', τοὺς πατρικίους, καὶ τὰ λοιπὰ βῆλα κατὰ τάξιν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια. καὶ ὅτε πληρωθῇ πάντα τὰ βῆλα καὶ σταθῇ τὸ σέκρετον ὅλον, κελεύουσιν οἱ δεσπόται λαλῆσαι αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ νωβελησίμου, καὶ εἴ τι βούλονται, ἀνταποκρίνονται. (B.) Καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ λέγει „κελεύσατε·" καὶ ἐπευχόμενοι ἐξέρχονται, καὶ ἐξέρχεται ἡ σύγκλητος καὶ ἵσταται εἰς τὰ γραδήλια τοῦ τριβουναλίου ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ ἡλιακοῦ. οἱ δὲ πατρίκιοι ἵστανται εἰς τὸν πόρτηκα τῶν ιθ' ἀκουβίτων κονσιστώριον, καὶ εὐθέως ἐξέρχονται οἱ δεσπόται ἅμα τῶν καισάρων καὶ τοῦ πατριάρχου, καὶ B δέχονται αὐτὸν οἱ πατρίκιοι ἐν τῷ πορτήκῳ, καὶ εὐθέως πίπτουσι, καὶ λέγει ὁ τῆς καταστάσεως „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχονται καὶ ἵστανται εἰς τὰ γραδήλια τοῦ τριβουναλίου ἔνθεν κἀκεῖθεν· οἱ δὲ δεσπόται ἐξέρχονται διὰ τῶν μέσων

10. κουροπαλάτιν cod., κουροπαλάτιον ed. 13. αὐτούς. καὶ τὰ cod.

que daphnem ad S. Stephani pergit, Dominos excipit, vasa omnia una cum cruce ad tribunal XIX accubituum procedunt, factiones, cives, exercitus sequuntur. Cerimoniarius vela in porticu XIX accubituum pro more ordinat, sedentque Domini in eodem triclinio in sellis, dibetesia et chlamydes et coronas ferentes: unus Caesar ad dextram, alter ad sinistram sedet, Domini praeposito annuunt, qui cum ostiariis egressus, velum primum, curopalatem; secundum, magistros; tertium, patricios, ac reliqua vela ordine, ut mos est, arcessit. Completis autem velis omnibus ac secreto universo adstante, iubent eos Domini, ut, quae Nobilissimo accini solent, recitent, sique volunt, respondent. (II.) Tunc signum Domini praeposito dant, isque dicit: *Iubete*, precati egrediuntur unaque senatus, et in gradibus tribunalis in utroque latere solarii subsistunt. Patricii vero in porticu XIX accubituum consistorium constituunt, unaque Domini cum Caesaribus et patriarcha egrediuntur, quem postquam in porticu patricii excepere, se prosternunt, cerimoniario dicente: *Iubete*. Egressi omnes in gradibus tribunalis ab utroque latere stant; Domini vero per medias portas ad so-

Digitized by Google

πυλῶν ἐν τῷ ἡλιακῷ, καὶ εὐθέως κελεύουσι λαλῆσαι τοῖς λαοῖς τὰ περὶ τοῦ νωβελησίμου, καὶ εἴ τι ἂν θέλωσιν, ἀποκρίνονται, καὶ τίθεται ἀντιμίσιον, ἔνθα κεῖται ἥ τε χλαμὺς καὶ ἡ φίβλα. ἡ μὲν χλαμύς ἐστιν Πράσινος, ἔχουσα ῥόδα χρυσᾶ καὶ ταβλία χρυσᾶ. καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ καὶ τῷ μαγίστρῳ, καὶ ἀπέρχονται καὶ φέρουσι τὸν ὀφείλοντα προχειρίζεσθαι νωβελήσιμον, φοροῦντα διβητήσιον ῥού- Ms. 101. a σιον καὶ καμπότουβα καὶ καμπάγια· καὶ ἵσταται ὁ πατρι- C άρχης ἔμπροσθεν τοῦ ἀντιμισίου, οἱ δὲ δεσπόται εἰς τὸ πλάγιον τοῦ πατριάρχου ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ ὄπισθεν τῶν δεσποτῶν οἱ καίσαρες, καὶ οὕτως ὁ νωβελήσιμος. καὶ λαμβάνουσιν οἱ δεσπόται καὶ οἱ καίσαρες καὶ ὁ νωβελήσιμος κηρούς, καὶ ἅπτουσι, καὶ ὅτε λέγει ὁ διάκονος τὴν λιτανίαν, κύπτει ὁ πατριάρχης καὶ ποιεῖ τὴν εὐχήν, καὶ ὅτε πληρώσῃ τὴν εὐχήν, λαμβάνει τὴν χλαμύδα καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς βεστήτορσι, καὶ οἱ βεστήτορες ἐφαπλοῦσιν αὐτήν, καὶ εὐθέως προσφέρει ὁ πραιπόσιτος καὶ ὁ μάγιστρος τὸν ὀφείλοντα προχειρίζεσθαι νωβελήσιμον ἔμπροσθεν τῶν δεσποτῶν, καὶ λαμβάνουσιν οἱ δεσπόται τὴν χλαμύδα καὶ περιβάλλουσιν αὐτῷ, καὶ φιλοῦσιν D αὐτόν, καὶ εὐθέως ἀνακράζουσι τὰ μέρη καὶ πᾶς ὁ λαός· „πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων· ὁ δεῖνα καὶ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη· ὁ δεῖνα τῆς εὐσεβεστάτης αὐγούστης πολλὰ τὰ ἔτη· ὁ δεῖνα εὐτυχεστάτου καίσαρος πολλὰ τὰ ἔτη· ὁ δεῖνα ἐπιφανεστάτου νωβελησίμου πολλὰ τὰ

8. καμβότουβα ed.

larium abeunt, statimque populum iubent, ut Nobilissimo acclamet, cui, si lubet, respondent, mox antimensium, in quo chlamys et fibulae reponuntur, collocatur. Chlamys illa Prasina est, rosis aureis ac fimbria aurea ornata. Mox Domini praeposito ac magistro signum dant abeuntque, eum, qui Nobilissimus creari debet, russumque dibetesium, campotuba et campagia gestat, adducturi: patriarcha coram antimensio, ad utrumque eius latus Domini, post hos Caesares, deinde Nobilissimus, stant. Tunc Domini, Caesares et Nobilissimus cereos accendunt, et quando diaconus litaniam recitat, patriarcha inclinato capite preces dicit, quo facto, tunicam sumit et vestitoribus tradit, quam explicant, statimque praepositus et magister Nobilissimi dignitate ornandum in conspectum Dominorum producunt, qui accepta tunica eum induunt, osculantur, factionibus et omni populo exclamantibus: *Multos annos Imperatoribus! N. N. magnis Imperatoribus ac Dominis multos annos! N. piae Augustae multos annos! N. felicissimo Caesari multos annos! N. illustrissimo Nobilissimo multos annos!* (III.) Finita acclamatione, Domini, Caesares et Nobilissi-

Digitized by Google

ἔτη." (Γ.) Καὶ ἐν τῇ συμπληρώσει τῆς εὐφημίας εἰσέρχονται οἱ δεσπόται καὶ οἱ καίσαρές καὶ ὁ νωβελήσιμος, καὶ κα-
Ed. L. 134 θέζονται ἐν τῷ τρικλίνῳ τῶν ιθ' ἀκουβίτων, καὶ εἷς καῖσαρ καθέζεται ἐν τῷ δεξιῷ μέρει καὶ εἷς ἐξ ἀριστερᾶς, καὶ ἵσταται ὁ νωβελήσιμος εἰς τὸ δεξιὸν μέρος, καὶ εἰσέρχεται τὸ σέκρετον, βῆλα βῆλα, ὡς ἐστιν ἡ συνήθεια. εἰ μὲν ἔστιν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη κυριακὴ, προσκυνοῦσα ἡ σύγκλητος δίδωσι τὴν ἀγάπην, εἰ δὲ ἄλλη ἑορτὴ, τὴν προσκύνησιν καὶ μόνον, καὶ προσκυνοῦσι τοὺς πόδας καὶ τὰ δύο γόνατα τοῦ μεγάλου δεσπότου, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ προσκυνοῦσιν ἓν γόνατον τοῦ ἐκ δεξιοῦ καίσαρος, καὶ ἓν τοῦ ἐξ εὐωνύμου, τοῦ δὲ ἑστῶτος νωβελησίμου φιλοῦσι τὴν χεῖρα, καὶ προσκυνοῦντες ἵστανται κονσιστώριον. καὶ ὅτε πληρώσῃ ἡ σύγκλητος τὴν εὐχαριστίαν, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ
B λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται, καὶ ἐξέρχεται τὸ σέκρετον, καὶ πληροῦται πᾶσα ἡ ἀκολουθία τῆς ἑορτῆς, ὡς ἦν τυ-
Ms. 101.b πικόν. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι εἰς τὴν ἀγάπην καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν οἱ καίσαρες καὶ ὁ νωβελήσιμος μετὰ τῶν δεσποτῶν κοινωνοῦσιν ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἀγάπην.

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ χειροτονίᾳ νωβελησίμου.

Χρὴ γινώσκειν, ὅτι, ἐὰν βασιλεὺς θελήσῃ ποιῆσαι νωβε-
C λήσιμον, ἡ πᾶσα τάξις καὶ ἀκολουθία τελεῖται, ὡς ἐπὶ τοῦ

11. *ἐκ δεξιὸν* cod., *ἐκ δεξιῶν* R. 17. *εἰς τὴν ἀγάπην* delendum putat R.

mus ingressi, in triclinio novendecim accubituum consident, ubi unus Caesar in dextro, alter in sinistro latere sedent, Nobilissimus vero ad dextram stat, et intrant secreti vela singula, ut mos est. Sique sancta et magna dominica incidit, senatus flexis genibus agapen dat, si aliud festum, tantum adorat: veneratur autem pedes et genua magni aeque ac minoris Domini, unumque genu eius, qui ad dextram sedet Caesaris, et unum eius, qui ad sinistram est, Nobilissimi autem adstantis manum osculatur, et post adorationem consistorium constituit. Gratiarum actione a senatu completa, Domini praeposito annuunt, is dicit: *Iubete*, et precantur, secretum abit, omneque officium festi, ut institutum praescriptumque est, peragitur. Ceterum observari meretur, in agape et communione Caesares ac Nobilissimum cum Dominis communicare unaque agapen accipere.

ACCLAMATIO FACTIONUM IN PROMOTIONE NOBILISSIMI.

Observandum est, si Imperator Nobilissimum creare voluerit, omnem ritum ac officium idem, quod in Caesaris promotione, obti-

Digitized by Google

καίσαρος, ὁμοίως καὶ αἱ ἀκτολογίαι τῶν δήμων, ἡ δὲ χλαμὺς ἡ τούτῳ περιτιθεμένη οὐκ ἔστι πορφυρᾶ, οἷα τοῦ καίσαρος, ἀλλὰ κόκκινος· στέφανον δὲ οὐ περιτίθεται, οὔτε μὴν προσκυνεῖται, ὡς ὁ καῖσαρ, ὑπὸ τῶν ἀρχόντων.

ΚΕΦ. με΄.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ κουροπαλάτου.

Ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ διβητήσια καὶ τὰς τούτων D χλαμύδας καὶ τὰ στέμματα αὐτῶν, καὶ καθέζονται εἰς τὸ σένζον· ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ἔξω ἑστὼς εὐτρεπίζει τὰ βῆλα, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται μετὰ ὀστιαρίων καὶ βεργίων, καὶ προσκαλεῖται βῆλα α΄, τῶν μαγίστρων· β΄, τοὺς πατρικίους· συνεισέρχεται δὲ καὶ ὁ βουλόμενος γενέσθαι κουροπαλάτης· βῆλον γ΄, τοὺς συγκλητικούς, ὑπάτους, κόμητας, κανδιδάτους, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ στρατηλάτας, βῆλα βῆλα· συνεισέρχονται καὶ σιλεντιάριοι εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν βήλων, καὶ ἵστανται, καὶ ὅτε εἰσέλθωσι τὰ βῆλα πάντα καὶ πληρωθῶσι, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐπαίρει τὸν ὀφεί- Ed. L. 135 λοντα προβληθῆναι, καὶ ἵστησιν αὐτὸν μέσον τοῦ σεκρέτου, καὶ πίπτει, καὶ πάλιν προσφέρει αὐτόν, καὶ πίπτει καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ ἀναστὰς ἁπλοῖ τὰς χεῖρας, καὶ

12. συνέρχεται ed.

nere, acclamationes quoque factionum similes, tantum tunicam, qua induitur, non purpuream, ut Caesaris, sed coccineam esse. Corona vero ipsi non imponitur, neque, sicut Caesar, a proceribus adoratur.

CAP. 45.

Observanda in promotione Curopalatae.

Domini dibetesia, tunicas coronasque suas mutant inque throno consident. Cerimoniarius foris vela ordinat, ut mos est, Domini praeposito signum dant, isque cum ostiariis et virgis progressus, vela advocat, primum, magistros; secundum, patricios, cum quibus is, qui Curopalates fieri cupit, ingreditur; velum tertium, senatores; dein vela consulum, comitum, candidatorum, expraefectorum et ducum bellicorum. Silentiarii, una cum his ad vela complenda ingressi, adstant, quo facto et velis omnibus completis, Domini praeposito signum dant, qui promovendum adducit, in medio secreto constituit et procumbit, deinde eum rursus producit, ac pronus in terram pedes et genua magni ac minoris Imperatoris osculatur, et postquam surrexit,

Digitized by Google

λαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν διβητήσιον ἀληθινὸν, καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ ἐπαίρει αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος, καὶ ἐξέρχεται εἰς ἐπισκοπὴν τῶν πατρικίων, καὶ ἐκβάλλει τὸ ἴδιον αὐτοῦ χλανίδιον καὶ ἐνδύει αὐτὸν τὸ διβητήσιον, καὶ προσφέρει αὐτῷ πάλιν ὁ πραιπόσιτος, καὶ πίπτει ἔμπροσθεν Ms. 102. a τῶν δεσποτῶν, καὶ λαμβάνουσιν οἱ πριμικήριοι καὶ οἱ ὀστιάριοι τὴν χλαμύδα, καὶ βάλλουσιν αὐτὴν αὐτῷ οἱ δεσπόται B καὶ ἵστανται αὐτοὶ ὀρθοὶ, καὶ φιβλοῦσιν αὐτὴν ἰδίαις χερσὶ, καὶ ὀπισθοποδεῖ αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος, καὶ ἵσταται εἰς τὸ μέσον, καὶ εἰσέρχονται πάντες, κρατούμενοι ὑπὸ σιλεντιαρίων, πίπτοντες καὶ ἀπευχαριστοῦντες. (Β.) Καὶ ὅτε πληρώσῃ ἡ σύγκλητος τὴν εὐχαριστίαν, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ προσφέρει αὐτὸν καὶ λέγει „κελεύσατε·" καὶ ἐπεύχονται τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ ἐξέρχεται τὸ σέκρετον, συνεξέρχεται καὶ ὁ προβληθεὶς, καὶ ἵστανται πατρίκιοι, ὕπατοι, σιλεντιάριοι, κονσιστώριον καὶ C δύο σιλεντιάριοι βαστάζοντες βεργία. οἱ πατρίκιοι ὀψικεύουσιν αὐτὸν ὀλίγον τόπον, οἱ δὲ ὕπατοι καὶ σιλεντιάριοι συνεισέρχονται μετ' αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου, καὶ ἅπτει κηροὺς καὶ ἐξέρχεται ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν ὑπάτων καὶ σιλεντιαρίων μέχρι τῆς ῥηγίας, καὶ ἀναχωροῦσιν οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ καὶ κόμητες τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τὰ σκουτάρια τοῦ ἀριθμοῦ καὶ κούρσωρες καὶ οἱ διαιτάριοι τῶν ὅλων διαιτῶν καὶ οἱ δεκανοὶ διὰ τῶν σχολῶν. δέχονται τὰ μέρη εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, λαμβάνει καὶ λιβελλάρια παρὰ τῶν δημάρχων,

5. προσφέρει αὐτὸν malit R. 8. φιβλοῦσιν cod. ex emendatione vetustae manus, φιλοῦσιν ed. 24. Cod. distinxit post μέρη et αὐτῶν. Deesse aliquid videtur R.

manus pandit, a Dominis dibetesium purpureum accipit et manus eorum osculatur. Tunc a praeposito stipatus, ad custodiam patriciorum egreditur, et propria tunica deposita, eum dibetesio induit ac rursus reducit, ubi postquam Dominos flexo genu veneratus est, primicerii et ostiarii tunicam sumunt, quam Domini ipsi imponunt, recti stantes, eamque suis manibus fibula adstringunt: praepositus vero eum a tergo sequitur inque medio consistit, et intrant omnes, a silentiariis stipati, procumbunt in genua et gratias agunt. (II). Qua gratiarum actione a senatu peracta, Domini praeposito signum dant, qui eum adducens, dicit: *Iubete*; omnes: *In multa bonaque tempora*, acclamant. Et egreditur una cum secreto promotus; patricii, consules, silentiarii, duo silentiarii virgas gestantes, consistorium constituunt: patricii exiguo spatio sequuntur, consules vero et silentiarii una cum ipso ad ecclesiam Domini pergunt, ubi cereos accendit, atque consulibus et silentiariis stipatus, ad regiam progre-

καὶ ἀκτολογοῦσιν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια καὶ ἐπὶ τῶν πατρικίων. καὶ εἰσέρχεται διὰ τοῦ χυτοῦ τῆς χαλκῆς εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ, καὶ ἅπτει κηρούς, καὶ ἐξέρχεται ὁ πατριάρχης καὶ ποιεῖ εὐ- D χήν, καὶ κοινωνεῖ, καὶ ὑποστρέφει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν αὐτῶν, καὶ δύο σιλεντιάριοι βαστάζοντες τὰ βεργία αὐτῶν μέχρι τριῶν ἡμερῶν, φοροῦντος αὐτοῦ σαγίον ἀληθινόν· οὕτως προέρχεται ὀψικευόμενος ὁμοίως καὶ εἰς τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ.

Περὶ προαγωγῆς κουροπαλάτου.

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι, γινομένου κουροπαλάτου, οὐ γίνεται σιλέντιον, ἀλλ' ὁ βασιλεὺς λαμβάνων ἐν τῷ ἰδίῳ τὸν μέλλοντα γενέσθαι κουροπαλάτην, ἐπαίρει βεργίον ἐξ ἑνὸς τῶν βα- Ed. L. 136 σιλικῶν ὀστιαρίων, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ, καὶ γίνεται ἡ προαγωγὴ αὐτοῦ.

ΚΕΦ. μϛʹ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ μαγίστρου, εἰ κελεύει αὐτὸν ποιῆσαι ἐν προκένσῳ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ὁ βασιλεύς.

Ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ αὐγουστέως ἐστεμμένος, Ms. 102. b ζωοφορῶν τὴν χλαμύδα, καὶ ἵσταται εἰς τὴν χρυσῆν χεῖρα ἀ- B

8. αὐτοῦ om. ed.

ditur, proceres, deinde comites, scutarii numeri, cursores, diaetarii omnium diaetarum et decani per scholas abeunt. Factiones in locis suis praesto sunt, libellaria ipse a demarchis accipit, hi acclamant, ut patriciis quoque solent. Deinde per chytum chalces ad sanctum puteum descendit, et cereos accendit, patriarcha procedit, sacras preces recitat et communionem impertit, ipse domum abit, ab his ac duobus silentiariis, qui per tres dies virgas ipsi praeferunt, stipatus sagumque purpureum gestans. His etiam comitibus, dum recedit, utitur.

DE PROMOTIONE CUROPALATAE.

Notandum est, in promotione Curopalatae silentium non fieri, sed Imperator in privato cubiculo candidatum dignitatis Curopalatae excipit, virgamque ab uno imperatoriorum ostiariorum sumtam ei tradit. Atque ita ipsius promotio peragitur.

CAP. 46.

Observanda in promotione Magistri, si Imperator iubet, ut in processu magnae ecclesiae instituatur.

Imperator coronatus ac chlamyde indutus, ex augusteo procedit, et in aurea manu ad velum picturis avium ornatum subsistit:

Digitized by Google

πέναντι τοῦ βήλου τοῦ ταγηναρίου, καὶ νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ ὀστιαρίῳ τῷ κρατοῦντι τὸ βῆλον τοῦ μαρμαρινοῦ πουλπίτου τοῦ ἐξερχομένου εἰς τὸ ὀνοπόδιον. καὶ ὅταν λάβῃ τὸ νεῦμα, εἰσάγουσι τοὺς πατρικίους, καθὼς ἔχει ἡ συνήθεια τῶν ἑορτῶν· συνεισέρχεται δὲ καὶ ὁ βουλόμενος γενέσθαι μάγιστρος, καὶ πίπτουσιν εἰς τὸ στενάκιον τῆς χρυσῆς χειρὸς, ἔνθα ἵστανται οἱ δεσπόται. καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐξέρχονται ὀψικεύοντες τοὺς δεσπότας μέχρι τοῦ ὀνόποδος, ἔνθα ἵσταται ὁ τῆς καταστάσεως καὶ τὰ ἅρματα καὶ οἱ C σπαθάριοι βαστάζοντες τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ πίπτουσιν οἱ αὐτοὶ πατρίκιοι κατὰ συνήθειαν, καὶ νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται οἱ πατρίκιοι, ὀψικεύοντες τοὺς δεσπότας μέχρι τοῦ μεγάλου κονσιστωρίου, ἔνθα ἵστανται οἱ ὕπατοι κονσιστώριον καὶ οἱ λοιποὶ συγκλητικοὶ, καὶ στάντων τῶν δεσποτῶν εἰς τὸ κιβώριον ἐπάνω τῶν πορφυρῶν γραδηλίων, πίπτουσιν οἱ συγκλητικοὶ πάντες. (B.) Καὶ εἶθ' οὕτως νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσάγει τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι μάγιστρον εἰς τοὺς πόδας τῶν δεσποτῶν, καὶ πίπτει εἰς τὸ P πρῶτον γραδήλιν ὁ προβαλλόμενος, καὶ ἀναφέρει αὐτὸν εἰς τὸ τρίτον γραδήλιον, καὶ προσκυνῶν φιλεῖ τοὺς πόδας τῶν δεσποτῶν, ἑστώτων αὐτῶν καὶ οὐ καθεζομένων, διότι εἰς ἑορτὴν προβάλλεται ἐν προκένσῳ τῆς ἐκκλησίας. καὶ ἀσπασά-

10. τὰ om. ed. 21. γραδήλιον προβαλλ. ed.

praepositus ostiario, velum marmorei pulpiti, quod in onopodium protenditur, tenenti, annuit. Hi signo dato, patricios, ut festis diebus consuetudo est, adducunt, cum quibus is, qui Magistri dignitate ornandus est, una ingreditur, et in angiportu aureae manus, ubi Domini stant, omnes procidunt. Postquam vero surrexere, Domini praeposito annuunt, is: *Iubete* dicit, et sic in obsequio Dominorum ad onopodium, ubi cerimoniarius et arma et spatharii sua arma gestantes adsunt, procedunt, patricii pro more se prosternunt, praepositus vero cerimoniario annuens, dicit: *Iubete.* Patricii Dominos ad magnum usque consistorium, ubi consules ac reliqui senatores adsunt, laetis ominibus prosequuntur, ac Dominis in ciborio super porphyretica scala constitutis, senatores omnes procumbunt. (II.) Tunc, accepto a Dominis signo, praepositus Magistri dignitate ornandum ad pedes eorum adducit; is in primo gradu se prosternit, deinde ad tertium adscendens, adorat ac pedes Dominorum, qui stant, non sedent, quoniam festo die in processione ecclesiae creatur, osculatur. Osculo pedibus infixo, promotus surgit, aliusque

Digitized by Google

μενος τοὺς πόδας ὁ προβληθεὶς, ἀνίσταται, καὶ ὁ ἕτερος πραιπόσιτος παρέχει τοῖς δεσπόταις τὸ στιχάριον καὶ τὸ βαλτίδιον, καὶ οἱ δεσπόται ἐπιδιδοῦσι τῷ προβαλλομένῳ μαγίστρῳ, καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας τῶν δεσποτῶν ὁ προβληθεὶς, λαμβάνων τὸ στιχάριον καὶ τὸ βαλτίδιον, καὶ λαμβάνει αὐτὰ ὁ αὐτὸς πραιπόσιτος, εἰσάγων αὐτὸν ἐν τῷ χειμερινῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἐνδύει αὐτὸν τὸ στιχάριον καὶ ζώννυσιν αὐτὸν Ed. L. 137 τὸ βαλτίδιον, καὶ φορεῖ τὸ χλανίδιον αὐτοῦ τὸ ἴδιον ἐπάνω Ms. 103. a τοῦ στιχαρίου. καὶ ἐπαίρει αὐτὸν ὁ αὐτὸς πραιπόσιτος, καὶ εἰσάγει αὐτὸν εἰς τὸ κιβώριον, ἔνθα ἵστανται οἱ δεσπόται, καὶ πίπτει εἰς τὸ πρῶτον γραδήλιον καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας τῶν δεσποτῶν, καὶ ἀναστὰς ἀπευχαριστεῖ, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος εἰς κεφαλὴν τοῦ σεκρέτου ἐπάνω πάντων τῶν πατρικίων, καὶ εὐθέως οἱ σιλεντιάριοι ὄπισθεν τοῦ σεκρέτου ἔνθεν κἀκεῖθεν εἰσάγουσι κατὰ τιμὴν ἕκαστον, καὶ πίπτουσιν ἔμπροσθεν τῶν δεσποτῶν ἀπευχαριστοῦντες, ὡς λαβόντες κεφαλὴν σεκρέτου, ὁμοίως καὶ ὑπάτους μέχρι τοῦ ἐσχάτου τῶν συγκλητικῶν. εἶθ' οὕτως νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος νεύει διὰ τῆς χλανίδος αὐτοῦ τὸν σιλεντιά- B ριον τὸν ἑστῶτα μέσον τοῦ σεκρέτου, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχεται πᾶσα ἡ σύγκλητος „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ ἀποκινεῖ ἐν τῷ προκένσῳ τῆς ἐκκλησίας ἅμα τοῖς δεσπόταις.

9. αὐτὸς om. ed. 22. καὶ ante ἀποκινεῖ om. cod., add. Leich.

praepositus sticharium et balteum Dominis, hi Magistro promoto dant, is manus Dominorum osculatus, sticharium ac balteum sumit, rursus eadem idem praepositus accipit, ipsum, in hibernum consistorium deductum, stichario induit balteoque cingit, et gestat propriam tunicam super stichario. Tunc idem praepositus eum ad ciborium, ubi Domini stant, adducit, ibi in primo gradu procumbens, pedes eorum osculatur, et postquam surrexit, gratias agit: dein praepositus ad caput secreti super omnes patricios eum constituit, ac statim silentiarii post secretum singulos pro sua dignitate adducunt, qui proni in terram, quasi in capite secreti constituti, Dominis gratias agunt: sic et consules ceterosque usque ad postremum senatorem adducunt. Ultimo Domini praeposito, is tunica sua silentiario in medio secreto constituto signum dat, et dicit: *Iubete*; senatus vero multa bonaque tempora Dominis apprecatus, in processu ecclesiae una cum Dominis discedit.

Digitized by Google

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ μαγίστρου, εἰ κελεύει αὐτὸν ποιῆσαι εἰς κυριακὴν παγανήν.

Πρὸ μιᾶς τῇ αὐτῇ ἑσπέρᾳ ἀσφαλίζονται οἱ τρεῖς πυλῶνες οἱ ἐλεφάντινοι τοῦ κονσιστωρίου, καὶ οἱ ἐξερχόμενοι εἰς C τὸν μάκρωνα τῶν κανδιδάτων καὶ κρεμῶσιν βῆλα εἰς τοὺς τρεῖς πυλῶνας, ἀσφαλίζεται καὶ τὸ τρίθυρον τοῦ ὀνοποδίου, ὁμοίως καὶ αἱ θύραι τοῦ δέλφακος, καὶ ἵσταται τὸ σένζον εἰς τὸ κιβώριον τοῦ κονσιστωρίου, καὶ τῇ ἑσπέρᾳ φυλάττεται ὑπὸ σιλεντιαρίων καὶ χοσβαϊτῶν, καὶ οὐδεὶς διέρχεται τῇ ἑσπέρᾳ ἐκείνῃ ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, ἱσταμένου τοῦ σένζου. καὶ μηνύεται ἀφ' ἑσπέρας πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἵνα προέλθωσιν ἐπὶ προελεύσει, καὶ τὸ πρωῒ ἀλλάσσει ἡ σύγκλητος ἐν τῷ μάκρωνι τῶν κανδιδάτων, καὶ οἱ πατρίκιοι ἀλλάσσουσιν εἰς τοὺς Ἰνδούς, μὴ ἔχοντες ἄδειαν εἰσιέναι ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, ἱσταμένου τοῦ σένζου. καὶ ὅτε κελεύουσιν οἱ δεσπόται καθίσαι εἰς τὸ σένζον, ἐξέρχονται ἐκ τοῦ αὐγουστέως ἐστεμμένοι, D φοροῦντες καὶ τὰς χλαμύδας, καὶ μυστικῶς ὀψικευόμενοι ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, καθέζονται εἰς τὸ σένζον, ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ἔξωθεν τῶν ἐλεφαντίνων πυλῶν εἰς τὸν μάκρωνα Ms. 103.b τῶν κανδιδάτων, ἔνθα καὶ ἡ προέλευσις, εὐτρεπίζει τὰ βῆλα ἀπό τε μαγίστρων, πατρικίων καὶ λοιπῶν συγκλητικῶν. (B.) Λαμβάνει νεῦμα παρὰ τῶν δεσποτῶν ὁ πραιπόσιτος καὶ ἐξέρχεται ἔξω διὰ τοῦ μέσου πυλῶνος τοῦ κονσιστωρίου, ὀψι-

12. τῷ πρωῒ ed.

OBSERVANDA IN PROMOTIONE MAGISTRI, SI IUBET IMPERATOR, UT DIE FESTO PAGANO CELEBRETUR.

Pridie eius diei vesperi tres eburneae portae consistorii, tum quae ad macronem seu porticum candidatorum exeunt, clauduntur, vela in tribus portis suspenduntur, triplex ianua onopodii aeque ac portae delphacis clauduntur, thronus in ciborio consistorii collocatur et vespere a silentiariis et chosbaitis custoditur, nec licet ulli hac vespera, posito throno, consistorium ingredi. Porro vesperi senatus omnis, ut in processione prodeat, monitus, mane in macrone candidatorum, patricii in eo loco, qui *ad Indos* vocatur, quoniam ipsis, throno constituto, consistorium intrare interdictum est, vestes mutant. Si vero Domini in throno considere volunt, coronas ac chlamydes gestantes, ex augusteo prodeunt, et cubiculo eos secreto comitante, in throno consident, cerimoniarius vero extra portas eburneas in longa porticu candidatorum, unde processio fit, vela magistrorum, patriciorum ac reliquorum senatorum ordinat. (II). Praepositus signo a Dominis accepto, foras per mediam consistorii

Digitized by Google

κενόμενος ὑπὸ δύο ὀστιαρίων, καὶ εἰσάγει βῆλον α', μαγίστρους· βῆλον β', πατρικίους· βῆλον γ', τοὺς ὑπάτους· βῆ- Ed. L. 138 λον δ', τοὺς κόμητας σεκόρων· βῆλον ε', τοὺς ἀπὸ ἐπάρχων καὶ στρατηλάτας. καὶ ἀφ' οὗ πληρωθῶσιν τὰ βῆλα καὶ εἰσέλθωσιν ἔνδον τοῦ κονσιστωρίου, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσάγει τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι μάγιστρον ἐκ τῆς τάξεως τῶν πατρικίων, καὶ φέρει αὐτὸν μέσον τῶν πορφυρῶν γραδηλίων ἔμπροσθεν τοῦ κιβωρίου, καὶ ἀναφέρει αὐτὸν εἰς τὸ τρίτον γραδήλιον, καὶ πίπτει ἔμπροσθεν τοῦ ὑποποδίου τοῦ σένζου, καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ μεγάλου δεσπότου καὶ τὰ δύο γόνατα, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ ἀναστὰς ἁπλοῖ τὰς χεῖρας καὶ λαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν τὸ στιχάριον καὶ τὸ βαλτίδιον. καὶ εἰσάγει αὐτὸν ὁ B πραιπόσιτος ἐν τῷ χειμερινῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἐνδύει αὐτὸν τὸ στιχάριον καὶ ζώννυσιν αὐτὸν τὸ βαλτίδιον, καὶ εἶθ' οὕτως προσφέρει αὐτὸν πρὸς τοὺς πόδας τῶν δεσποτῶν, καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας, ὡς τὸ πρότερον, ἀπευχαριστῶν τοὺς δεσπότας. καὶ λαβὼν αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος ἵστησιν αὐτὸν εἰς κεφαλὴν τοῦ σεκρέτου τῶν πατρικίων, καὶ εἰσάγονται ἀπό τε πατρικίων μέχρι τῶν ἐσχάτων, κρατούμενοι ὑπὸ σιλεντιαρίων, καὶ ἀπευχαριστοῦσιν, ὡς λαβόντες κεφαλὴν σεκρέτου. ὁ δὲ σιλεντιάριος, ἑστὼς μέσον τοῦ σεκρέτου, λαμβάνει νεῦμα πα-

1. βῆλα, α'. μαγίστρους, καὶ β' ed. 3. σεκόρων, vocabulum incertae significationis, cod. h. l. praebet et infra p. 237, 11 et 12. Leichius ex coniectura ter σακρῶν, semel autem σεκρέτων rescripsit, utrumque iure improbante Reiskio. 4. πληρωθῇ ed. εἰσέλθωσιν R., εἰσελθὼν cod., εἰσῆλθον ed.

portam, a duobus ostiariis stipatus, procedit, et vela adducit: primum, magistros; secundum, patricios; tertium, consules; quartum, comites**; quintum, expraefectos et duces copiarum. Vela sic completa postquam consistorium ingressa sunt, Domini praeposito signum dant, qui Magistri dignitate ornandum ex patriciorum ordine adducit, et in medio graduum porphyreticorum coram ciborio, deinde in tertio gradu constituit: is ad scabellum throni procumbit, pedesque et ambo genua magni Imperatoris aeque ac minoris osculatus, surgit et expansis manibus sticharium et balteum a Dominis accipit. Tunc eum praepositus, in hibernum consistorium deductum, stichario induit et balteo cingit, sicque ad pedes Dominorum constituitur, quos, ut primum, osculatus, ipsis gratias agit. Tunc eum praepositus in capite secreti patriciorum constituit, et adducuntur patricii omnes, silentiariis stipati, et gratias agunt, caput secreti quasi tenentes. Silentiarius autem, in medio secreto constitutus, nutum a praeposito accipit, et dicit: *Iubete*, senatus multa ac felicia tempora appreca-

Digitized by Google

ρὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχεται ἡ σύγκλητος „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ ἐξέρχον- C ται ἐν τῷ μάκρωνι τῶν κανδιδάτων, καὶ δίδονται μίνσαι παρὰ τοῦ σιλεντιαρίου. ὁ δὲ προβληθεὶς μάγιστρος ἐξέρχεται εἰς τοὺς Ἰνδούς, καὶ ἀλλάσσει σαγίον ἀληθινὸν ἐπάνω τοῦ στιχαρίου αὐτοῦ, καὶ ἀναχωρεῖ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ εἰ μέν ἐστι πλησιάζων τῷ παλατίῳ ὁ οἶκος αὐτοῦ, ὀψικεύεται ὑπὸ ἀξιωματικῶν καὶ δομεστίκων πεδίτου καὶ σχολαρίων πε- Ms. 104. a δίτου καὶ σκουταρίων τοῦ ἀριθμοῦ καὶ διαιταρίων καὶ δεκανῶν· εἰ δέ ἐστι μηκόθεν, οἱ αὐτοὶ ἄνευ τῶν ἀξιωματικῶν. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι καὶ ἐν ἑορτῇ, ἐὰν προβληθῇ, οὕτως ἀναχωρεῖ.

ΚΕΦ. μζ.

D Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ πατρικίου συγκλητικοῦ καὶ στρατηγοῦντος.

Πρὸ μιᾶς δίδοται ἀπόκρισις, καὶ μηνύεται πᾶσα ἡ σύγκλητος, ἵνα προέλθῃ μετὰ ἀλλαξίμων, καὶ τὸ πρωῒ ἀλλάσσει ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, καὶ εἰσέρχεται ἡ προέλευσις εἰς τὸ τρίκλινον τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ πᾶς ὁ λαός, καθὼς ἔχει ἡ συνήθεια τῆς κυριακῆς. καὶ ὅτε κελεύουσιν οἱ δεσπόται δέξασθαι τὸ σέκρετον, λέγουσι τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται Ed. L. 139 ὁ πραιπόσιτος καὶ λέγει τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ προσκαλεῖ-

tur, et sic in macronem candidatorum se conferunt, silentiarius missam dat. Promotus ad magistri dignitatem ad Indos discedit sagumque purpureum supra sticharium suum induit, et domum abit: quae si proxima palatio est, proceres, domestici et scholarii pedites, scutarii numeri, diaetarii et decani eum sequuntur, sin remotior, iidem, exceptis proceribus, comitantur. Observandum vero est, eum festo quoque die, si promotus est, his comitantibus, domum reverti.

CAP. 47.

Observanda in promotione Patricii senatoris et militum praefecti.

Pridie unius diei responsum datur, omnisque senatus monetur, ut in mutatoriis procedat: is mane mutatorias in circo induit, et processio omnisque populus, ut diei dominicae solennitas postulat, triclinium Iustiniani ingreditur. Et si Dominis secretum excipere placet, id praeposito dicunt, qui egressus, cerimoniarium admonet, ut patricios senatumque advocet. His tripetonem ingressis, ipse vela ibi ordinat, Domini dibetesia, chlamydes coronasque suas mutant, inque throno consident. Tunc

ται ὁ τῆς καταστάσεως τοὺς πατρικίους καὶ τὴν σύγκλητον. καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν τριπέτωνα, καὶ εὐτρεπίζει τὰ βῆλα εἰς τὸν αὐτὸν τριπέτωνα, καὶ ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ διβητήσια καὶ τὰς χλαμύδας καὶ τὰ στέμματα αὐτῶν, καὶ καθέζονται ἐν τῷ σένζῳ. καὶ εὐθέως εἰσέρχονται οἱ κουβικουλάριοι μυστικῶς ἀπὸ πλαγίου ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ ἵστανται κονσιστώριον, καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται μετὰ ὀστιαρίων, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ προσκαλεῖται βῆλον ά, τῶν μαγίστρων· βῆλον β', τοὺς πατρικίους· βῆλον γ', τοὺς ὑπάτους· βῆλον δ', τοὺς κόμητας τῶν σεκόρων· βῆλον έ, τοὺς κανδιδάτους σεκόρων· βῆλον ς', τοὺς δομεστίκους σεκόρων· βῆλον ζ', ἀπὸ ἐπάρχων, τοὺς B στρατηλάτας. (B.) Ὁ δὲ ῥεφερενδάριος εἰσέρχεται ἀπὸ πλαγίου, ὅτε εἰσῆλθεν τὸ βῆλον τῶν πατρικίων, καὶ ἵσταται ὄπισθεν αὐτῶν· οἱ δὲ ἀσηκρῆται οἱ μὴ ὄντες ὕπατοι εἰσέρχονται ἀμηνυτὶ, ὅτε εἰσέλθῃ τὸ βῆλον τῶν ὑπάτων, καὶ ἵστανται ὄπισθεν τῶν ὑπάτων· ὁμοίως εἰσέρχονται οἱ σιλεντιάριοι εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ζ' βήλων, καὶ ἵστανται ὄπισθεν ἔνθεν κἀκεῖθεν. τῷ δὲ τῆς καταστάσεως κελεύουσιν οἱ δεσπόται λαλῆσαι πρὸ τοῦ ἐλθεῖν τὰ βῆλα τῷ ὀφείλοντι προβληθῆναι, καὶ ὅτε θέλει εἰσάξαι τὰ βῆλα, λέγει πρὸς τὰ Ms. 104 b μέρη τὸ ὄνομα μυστικῶς, καὶ ἀπέρχονται τὰ μέρη, καὶ ποιοῦσι τὰ ποιήματα τοῦ προβαλλομένου κατὰ τὸ ὄνομα. καὶ C ἀφ' οὗ σταθῇ τὸ σέκρετον κονσιστώριον, καὶ σταθῶσιν οἱ σιλεντιάριοι ἔνθεν κἀκεῖθεν, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραι-

11. Pro priore σεκόρων ed. σεκρέτων, pro altero σακρῶν, idemque versu proximo.

statim cubicularii secreto ab utroque latere veniunt et consistorium constituunt, Domini signum praeposito dant, qui cum ostiariis pro more egressus, advocat velum primum, magistros; secundum, patricios; tertium, consules; quartum, comites**; quintum, candidatos**; sextum, domesticos**; septimum, expraefectos et militum ductores. (II.) Referendarius ex obliquo post velum patriciorum ingreditur, ac pone illud subsistit, a secretis vero, qui consules non sunt, ingresso velo consulum, non vocati intrant ac a tergo consulum consistunt: eodem modo silentiarii ad septem vela complenda intrant, ac post ea in utroque latere subsistunt. Domini cerimoniarium iubent, ut, antequam vela ingrediantur, cum candidato loquatur, is igitur, vela adducturus, factionibus nomen candidati clam dicit, hae abeunt et carmina, quae promoto accini solent, secundum nomen eius conficiunt. Ex quo vero secretum consistorium constituit, ac silentiarii ab utroque latere adsunt, Domini praeposito, is cerimoniario

Digitized by Google

ποσίτῳ, καὶ ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ ἐπαίρει ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ τοῦ σεκουνδηκηρίου τὸν προβαλλόμενον πατρίκιον, καὶ ἵσταται μέσον τοῦ σεκρέτου, κρατούμενος ὑπὸ τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ ἑτέρου σιλεντιαρίου· κἄν τε εἷς ἐστιν, κἄν τε δύο, κἄν τε τρεῖς, καὶ αὐτοὶ συνεισέρχονται ὑπὸ σιλεντιαρίου κρατούμενοι, καὶ πίπτουσιν οἱ προβαλλόμενοι καὶ μόνον, καὶ εἰσάγουσι τὸν πρῶτον αὐτῶν ἔμπροσθεν τοῦ ὑποποδίου τῶν δεσποτῶν, καὶ πίπτει καὶ φι- D λεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ δύο γόνατα τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ ἐγερθεὶς ἁπλοῖ τὰς χεῖρας, καὶ λαμβάνει τὰ κωδικέλλια παρὰ τῶν δεσποτῶν καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας αὐτῶν. (Γ.) Καὶ ἵστησιν αὐτὸν, ὅπου ἵστανται οἱ λοιποὶ, καὶ εἰσάγει τὸν δεύτερον, καὶ προσφέρει κἀκεῖνον ἐν τῷ ὑποποδίῳ, καὶ πίπτει καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας ὁμοίως καὶ τὰ γόνατα τῶν δύο δεσποτῶν, καὶ λαβὼν τὰ κωδικέλλια φιλεῖ τὰς χεῖρας, καὶ ὀπισθοποδεῖ κἀκεῖνος, ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ, ὅσοι ἐὰν εἰσι, ποιοῦσιν οὕτως, κἄν τε τρεῖς, κἄν τε τέσ- Ed. L. 140 σαρες. καὶ ὅτε λάβωσιν οἱ ἀμφότεροι τὰ κωδικέλλια καὶ σταθῶσιν, εἰσάγονται ἀπό τε τοῦ μαγίστρου μέχρι τῶν ἐσχάτων συγκλητικῶν ἔμπροσθεν τῶν δεσποτῶν, κρατούμενοι ὑπὸ σιλεντιαρίων, ἀπευχαριστοῦντες. καὶ ὅτε πληρώσῃ ἡ σύγκλητος τὴν εὐχαριστίαν, προσφέρει πάλιν ὁ τῆς καταστάσεως τὸν προβληθέντα πρῶτον, καὶ πίπτει ἐν τῷ ὑποπο-

1. *ὁ δὲ τῷ τῆς* ed. 9. *καὶ δύο* ed.

signum dant, cerimoniarius cum secundicerio promotum patricium in medium secretum perducit, a magistro cerimoniarum alioque silentiario stipatus: sique unus est, aut duo tresve, omnes, silentiariis stipati, una intrant, candidati semel se prosternunt, et primus eorum ad scabellum Dominorum perducitur, is pedes et ambo genua magni ac minoris Imperatoris osculatus, surgit, et expansis manibus codicillos a Dominis accipit, eorumque manus osculatur. (III). Tunc ipsum cerimoniarius eo in loco, ubi reliqui stant, constituit et secundum adductum in scabello collocat, is procumbit, ac pedes et genua Dominorum osculatur, codicillis vero acceptis, manus osculatur et abit: sic etiam reliqui, quotquot eorum sunt, tres quatuorve, faciunt. Ambo vero postquam, acceptis codicillis, constiterunt, a magistro senatores omnes, a primo ad ultimum, in conspectum Dominorum, stipati silentiariis, ducuntur et gratias agunt. Qua gratiarum actione a senatu peracta, cerimoniarius primum e promotis iterum adducit, is in scabello se prosternit, pedes ac genua magni aeque ac minoris Imperatoris osculatur, ac Dominis, nova dignitate ornatus, fausta precatur. Tunc cerimoniarius ipsum in loco, quem

Digitized by Google

δίῳ καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα τοῦ μεγάλου δε-
σπότου, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ εὔχεται τοὺς δεσπότας,
ὡς τιμηθείς. καὶ ἵστησιν αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως ἔνθα ἐ-
στὶν ἡ τιμὴ αὐτοῦ, κἂν στρατηγὸς ἔμπρατος, κἂν τε ἄπρατος,
ὁμοίως καὶ τοῖς λοιποῖς ποιεῖ οὕτως, πίπτουσι κἀκεῖνοι καὶ
φιλοῦσι τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα, καὶ ἵστησιν αὐτοὺς, ἕκα- Ms. 105. a
στον κατὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, καὶ ὅτε συμπληρώσουσιν ἀμφό- B
τεροι οἱ προβληθέντες, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ,
καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ εὔχονται τὸ „εἰς πολλοὺς χρό-
νους." καὶ ἐξέρχεται ἡ σύγκλητος μετὰ τῶν προῤῥηθέντων,
καὶ λαμβάνουσιν οἱ σιλεντιάριοι τὰ κωδικέλλια αὐτῶν, καὶ ἕ-
καστος σιλεντιάριος ὀψικεύει τὸν ἴδιον αὐτοῦ, βαστάζοντες
τὰ κωδικέλλια αὐτῶν. (Δ.) Καὶ ἐξέρχονται διὰ τῆς προε-
λεύσεως, καὶ ἀπέρχονται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἱπποδρόμου,
καὶ ἅπτουσι κηροὺς, ὀψικευόμενοι ὑπὸ ἀξιωματικῶν, καὶ ἀ- C
πέρχονται ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἅπτουσι κἀκεῖσε κηροὺς,
ὁμοίως καὶ εἰς τοῦ Κυρίου. καὶ ἵστανται οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ
τὰ σκουτάρια τοῦ ἀριθμοῦ καὶ οἱ διαιτάριοι τῶν ὅλων διαι-
τῶν καὶ οἱ δεκανοὶ εἰς τὸν μάκρωνα τῶν κανδιδάτων, καὶ ἀ-
πέρχονται οἱ αὐτοὶ πατρίκιοι ὀψικευόμενοι μέχρι τῶν χαλ-
κῶν πυλῶν τῶν κορτινῶν, καὶ λέγει ὁ ἀδμηνσουνάλιος, ἅπερ
φωνοβολεῖ ὁ νουμεράριος, καὶ λέγει „στήτω·" καὶ κρατεῖ ὁ
νουμεράριος τὸ βῆλον, καὶ πάλιν λέγει ὁ ἀδμηνσουνάλιος, ἅ-
περ φωνοβολεῖ ὁ νουμεράριος· „λεβὰ πατρίκιε στρατηγὲ

21. νουμεράρης cod. hic et deinceps.

eius dignitas postulat, sive dux militum ordinarius, seu honorarius sit, constituit, sic et reliquis facit, qui se itidem prosternunt pedesque ac genua osculantur, deinde singulis pro suo munere locum adsignat, et postquam utrique promoti cerimonias ritusque omnes peregere, Domini praeposito signum dant, is dicit: *Iubete*, et multos annos apprecantur. Tunc senatus cum supra dictis discedit, silentiarii codicillos eorum sumunt ac singuli singulos candidatos comitantur, ipsorum codicillos portantes. (IV). Egrediuntur vero in processione ad ecclesiam hippodromi, cereos, proceribus circumdati, accendunt, ad consistorium abeunt, et ibi aeque ac in templo Domini cereos accendunt. Proceres, scutarii numeri, diaetarii omnium diaetarum et decani in longa porticu candidatorum stant, ipsi quoque patricii in obsequio ad aeneas cortinarum portas discedunt, admissionalis, quibus numerarius praeiverat, verba repetit, ac dicit: *Sta.* Tunc numerarius velum tenet, et admissionalis verba numerarii: *Leva te, patricie stratege, loco,* repetit, et egreditur primus patricius: rursus dicit ad secundum: *Sta,* et dicit secundum

Digitized by Google

λὼκ," καὶ ἐξέρχεται ὁ πρῶτος πατρίκιος, καὶ πάλιν λέγει „στήτω" εἰς τὸν δεύτερον, καὶ λέγει, ἅπερ φωνοβολεῖ ὁ νου- D μεράριος, εἰ μὲν ἔστιν ἔπαρχος, εἴτε λογοθέτης, εἴτε κυαίστωρ, λέγει· „λεβὰ πατρίκιε ἔπαρχε λώκ·" εἰ δέ ἐστι πατρίκιος, μόνον· „λεβὰ πατρίκιε." καὶ ἐξέρχεται κἀκεῖνος εἰς τὴν πύλην, καὶ ἀπέρχονται οἱ αὐτοὶ πατρίκιοι ὀψικευόμενοι διὰ τῶν σχολῶν, καὶ δέχονται τὰ μέρη ἕκαστος εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, καὶ ἀκτολογοῦσιν ἕνα ἕνα πατρίκιον, ἕκαστον κατὰ τὴν τιμὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπιδίδωσι τὸ λιβελλάριον ὁ δήμαρχος τῷ πρώτῳ ὡς πρώτῳ, τῷ δευτέρῳ ὡς δευτέρῳ, ὁμοίως καὶ τοῖς λοιποῖς, λέγων καὶ τὰ ποιήματα αὐτῶν. ὅτε δὲ λέγει τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἀξίαν, προσκυνεῖ πρὸς τὸν δήμαρχον Ed. L. 141 καὶ τὸν δῆμον, καὶ ὁ δήμαρχος πρὸς αὐτὸν ποιῶν τὸ σέβας, ὁμοίως ἀκτολογοῦσι καὶ τοὺς λοιπούς, ὁμοίως καὶ ὁ δῆμος τοῦ Βενέτου. καὶ ἀπέρχονται οἱ προβληθέντες διὰ τοῦ χυτοῦ τῆς χαλκῆς εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ, καὶ ἅπτουσι κηροὺς καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἵστανται εἰς τὸ σκάμνον τῶν πα- Ms. 105. b τρικίων, καὶ ὅτε ἐστὶν ὁ καιρὸς γενέσθαι τὴν εὐχὴν τῶν πατρικίων παρὰ τοῦ πατριάρχου, ἔρχεται ὁ ῥεφερενδάριος καὶ προσκαλεῖται αὐτούς, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν ναὸν εἰς τὴν σωλαίαν, ἔνθα ἵσταται τὸ ἀντιμίσιον. καὶ ἐξέρχεται ὁ πατριάρχης ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ λαμβάνει τὰ κωδικέλλια ἐξ αὐτῶν, καὶ τίθησιν αὐτὰ ἐν τῷ ἀντιμισίῳ, καὶ ποιεῖ τὴν B εὐχήν, καὶ εἶθ' οὕτως ἐπιδίδωσιν ἑνὶ ἑκάστῳ πατρικίῳ τὰ

numerarium, seu praefectus sit, seu logotheta, seu quaestor: *Leva te, patricie praefecte, loco; si* vero patricius tantum est: *Leva, patricie.* Ipse ad portam dum procedit, iidem patricii per scholas abeunt, factionarii singuli in locis suis adsunt, et unicuique patricio pro sua dignitate acclamant, demarchus primo libellum ut primo, secundo ut secundo, sic etiam ceteris, tradit simulque carmina in eos recitat. Dum vero nomen ac dignitatem singulorum dicit, demarchum ac populum adorat, demarchus vero cultum solennem ipsi exhibet: eodem modo etiam reliquis una cum populo Veneto acclamant. Et abeunt promoti per chytum chalces ad sacrum puteum, cumque cereis accensis templum ingressi, in scamno patriciorum consistunt, et cum tempus precationis a patriarcha super patriciis recitandae appropinquat, venit referendarius eosque advocat, et sic templum et soleam, ubi antimensium positum est, intrant. Patriarcha ab altari procedens, codicillos ab ipsis sumtos in antimensio reponit, preces recitat, et his finitis, unicuique patricio suos codicillos tradit; quo facto, singuli patricii dona sua seu apocombia in antimensio offerunt, strategus nummos LXXII, ordinarius L, honorarius XXXVI. Patriar-

Digitized by Google

κωδικέλλια αὐτῶν, καὶ ἕκαστος πατρίκιος τίθησι τὸ ἀποκόμβιον αὐτοῦ ἐν τῷ ἀντιμισίῳ, ὁ στρατηγὸς νομίσματα οβ', ὁ ἔμπραττος νομίσματα ν', ὁ ἄπραττος νομίσματα λς'. καὶ ἀπέρχεται ὁ πατριάρχης ἐν τῷ ἀντιμισίῳ, ἔνθα μεταδίδει, καὶ εἰσέρχονται οἱ πατρίκιοι καὶ κοινωνοῦσιν, εἶθ' οὕτως ἀπέρχονται εἰς τὸ σκάμνον τῶν πατρικίων, καὶ φοροῦσι σαγία ἀληθινὰ ἀμφότεροι, καὶ διαμερίζεται τὸ ὀψίκιον εἰς τοὺς προβληθέντας, καὶ ἀναχωροῦσιν εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν ὀψικευόμενοι. καὶ οἱ σιλεντιάριοι φοροῦντες σαγία ῥοῆς καβαλλαρίοι, βαστάζοντες τὰ κωδικέλλια αὐτῶν, καὶ ἀπέρχονται μέχρι τῶν οἴκων αὐτῶν ὀψικεύοντες. εἰ μὲν ἔχει γυναῖκα ὁ C προβληθεὶς πατρίκιος, ἐπιδίδωσιν ὁ σιλεντιάριος τὰ κωδικέλλια τῇ πατρικίᾳ, καὶ λαμβάνει ἐξ αὐτῆς νομίσματα ιβ'· εἰ δὲ οὐκ ἔχει γυναῖκα, τίθησιν αὐτὰ εἰς τὸν κράβαττον αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει τὰ ιβ' νομίσματα ἐξ αὐτοῦ, καὶ ἀριστᾷ μετ' αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀναχωρεῖ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ· (E.) Χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἐν ἑορτῇ προβολὴ πατρικίου οὐ γίνεται, τὴν δωδεκαήμερον τῶν ἑορτῶν γίνεται καὶ τὴν ἑξαήμερον τῆς διακαινησίμου, καὶ τὴν ἡμέραν τῶν βαΐων καὶ ἐν παγανῇ κυριακῇ, καὶ τὸ ἅγιον σάββατον μηνύεται ἡ σύγκλητος, ἵνα βαστάζωσι τὰ ἄσπρα χλανίδια μετὰ τῶν ἀτραβατικῶν, καὶ πρὸ τοῦ ἀπελθεῖν τοὺς δεσπότας εἰς τὴν ἐκκλησίαν D δέχεται σέκρετον μετὰ λευκῶν χλανιδίων εἰς τὸ χρυσοτρίκλινον, καὶ γίνεται ἡ προβολὴ τῆς πατρικιότητος, καὶ δίδοται

4. μεταδίδωσι ed. 18. τὴν δωδεκαήμερον. Aliquid deesse videtur R., e. c. ἀλλά, vel εἰ μὴ μόνον, vel ὅταν δὲ κατά. 20. κυριακῇ. καὶ ed.

cha ad antimensium, in quo dona reposuerunt, progresso, patricii intrant, et communione ipsis impertita, ad scamnum patriciorum discedunt, omnes saga purpurea gestant, et obsequio promotis distributo, ad domos suas cum comitibus discedunt. Silentiarii sagis russis induti, conscensis equis, ipsorum codicillos portant et usque ad domos suas eos sequuntur. Si promotus patricius uxorem habet, silentiarius codicillos patriciae tradit, et ab ea nummos XII accipit: si caelebs est, silentiarius codicillos in grabato eius reponit, ab ipso nummos XII accipit, et convivio insuper exceptus, domum discedit. (V.) Observandum est, quod die festo promotio patricii non instituatur, instituatur vero in dodecaëmero festorum, in hexaëmero septimanae renovationis, in die palmarum et dominica pagana. Sancto sabbato senatus admonetur, ut albis tunicis et atrebaticis incedat, et priusquam Domini in ecclesiam veniunt, secretum candidas tunicas gestans in chrysotriclinio praesto est, promotio ad patriciatus dignitatem celebratur, et in consistorio solennis Imperatoris in throno

Digitized by Google

μεταστάσιμον ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἀλλάσσει πᾶσα ἡ
Ms. 106. a σύγκλητος ἀτραβατικὰ χλανίδια κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς ἡμέρας τοῦ ἁγίου σαββάτου, ὁμοίως καὶ οἱ προβληθέντες πατρίκιοι τὰ ἀτραβατικὰ, εἰ μέν ἐστιν στρατηγὸς, φορεῖ σαγίον ἀληθινὸν, βαστάζων καὶ τὰ κωδικέλλια αὐτοῦ ἔμπροσθεν τῶν δεσποτῶν. καὶ ἀπέρχονται μέχρι τῆς ἐκκλησίας, καὶ
Ed. L. 142 ὅτε ἀλλάξουσιν οἱ δεσπόται τὰς ἐνδυτὰς τῆς ἐκκλησίας, ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ παλατίῳ καὶ ἀλλάσσουσιν οἱ προβληθέντες πατρίκιοι τὰ ἄσπρα χλανίδια, καὶ ἐπαίρουσιν οἱ σιλεντιάριοι τὰ κωδικέλλια αὐτῶν. οἱ μὲν στρατηγοὶ μετὰ σαγίων ἀληθινῶν ἀπέρχονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καθὼς τὰ προῤῥηθέντα, διὰ τῶν σχολῶν καὶ τὰς δοχὰς τῶν μερῶν, καὶ ἐξέρχεται ὁ πατριάρχης ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ποιεῖ τὴν εὐχὴν, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ ἀναχωροῦσιν εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται. ἐν ἡμέρᾳ παρακυπτικοῦ φιάλης γίνεται, καὶ παρακύπτει μετὰ τὸ κωδικέλλιον, καὶ ἐν τῇ συμπληρώσει τοῦ παρακυπτικοῦ τῆς φιάλης τῶν Βενέτων
B ἀπέρχονται τὰ μέρη εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν εἰς τὰς σχολὰς, ὁμοίως καὶ οἱ προβληθέντες πατρίκιοι ὀψικευόμενοι ἀπέρχονται εἰς τὰς σχολὰς, καὶ δέχονται αὐτοὺς τὰ μέρη, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ πληροῦται πᾶσα ἡ ἀκολουθία, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται. εἰ δὲ οὐκ ἔστι συγκλητικὸς ὁ προβληθεὶς πατρίκιος, ἀλλ' ἔστιν ἀπὸ σπαθίου, οὐκ εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, ἀλλ' ἐνδύει

16. τῶν κωδικελλίων ed.

consessus fit, senatus omnis atrebaticas tunicas, ut die sancti sabbati mos est, patricii recens creati atrebatica mutant, sique in his strategus est, sagum purpureum suosque codicillos coram Dominis gestat. Et abeunt ad ecclesiam, dumque Domini instrata ecclesiae mutarunt, ad palatium revertuntur, promoti patricii albas tunicas induunt, silentiarii eorum codicillos gestant. Strategi sagis purpureis, ut diximus supra, ad ecclesiam per scholas et factionum stationes abeunt, patriarcha ab ara progressus, ut mos est, precatur, sicque domum unusquisque, ut diximus, discedit. Porro si promotio eo die, quo in phiala thronus imperatorius ponitur, instituitur, is quoque cum codicillo prospicit, et postquam Veneti eo die solennes cerimonias phialae peregere, factiones ad loca sua in scholas se conferunt: abeunt quoque promoti patricii cum obsequio in scholas, ubi a factionibus excipiuntur, deinde in ecclesiam, omnisque ritus ibi pro more, quem nos supra exposuimus, peragitur. Si promotus patricius non senatorii ordinis, sed unus de spathariis est, non ingreditur chrysotriclinium, sed cerimoniarius ipsum sago russo induit. Velis omnibus chrysotriclinium pro more ingressis et in consistorio

αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως σαγίον ῥοῆς. καὶ ὅτε εἰσέλθωσι τὰ βῆλα ὅλα κατὰ τὴν συνήθειαν ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ καὶ σταθῶσι κονσιστώριον, κρατεῖ ὁ τῆς καταστάσεως τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι εἰς τὸ πούλπιτον τῶν ἀργυρῶν πυλῶν μετὰ ἄλλου σιλεντιαρίου, καὶ ἔρχεται ὁ ὀστιάριος μόνος, καὶ ἵσταται εἰς τὸ βῆλον ἔσωθεν, καὶ ὅτε λάβῃ τὸ νεῦμα C παρὰ τοῦ πραιποσίτου, κρούει τὸ βῆλον, καὶ ἐπαίρει αὐτὸ ὁ σιλεντιάριος, καὶ εἰσέρχεται ὁ προβληθεὶς πατρίκιος ἀπὸ σαγίου ῥοῆς, κρατούμενος ὑπὸ τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ ἑτέρου σιλεντιαρίου, καὶ πίπτει μετὰ τῶν σιλεντιαρίων ὁ προβληθεὶς τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον πίπτει εἰς τὴν μέσην τοῦ τρικλίνου, τὸ τρίτον πίπτει ἀπὸ διαστήματος τοῦ σένζου. Ms. 106. b καὶ φέρουσιν αὐτὸν, καὶ πίπτει ἔμπροσθεν τοῦ ὑποποδίου, καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ τὰ δύο αὐτοῦ γόνατα, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ ἁπλοῖ τὰς χεῖρας καὶ λαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν τὰ κωδικέλλια, καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας τῶν δεσποτῶν, καὶ ὀπισθοποδεῖ αὐτὸν ὁ τῆς κα- D ταστάσεως, ἔνθα τὸ τρίτον προσεκύνησε, καὶ εἰσέρχονται οἱ πατρίκιοι ἀπό τε μαγίστρων καὶ τῶν λοιπῶν πατρικίων, κρατούμενοι ὑπὸ σιλεντιαρίων, ἀπευχαριστοῦντες τοῖς δεσπόταις πατρίκιοι καὶ μόνον· οἱ δὲ λοιποὶ συγκλητικοὶ οὐ πίπτουσιν, ὡς μὴ γενομένου συγκλητικοῦ. καὶ ἀπέρχεται ὀψικευόμενος ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ οὕτως ἀπέρχονται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα πληροῦται, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πατρικίων, καὶ ὅτε ἀναχωρεῖ ἀπὸ

5. ὁ om. ed.

constitutis, cerimoniarius candidatum in pulpito portarum argentearum cum alio silentiario tenet, tunc solus ostiarius venit, eum in velo interiori constituit, et signo a praeposito dato, velum pulsat, quod silentiarius tollit, et sic promotus patricius in sago russo, a cerimoniario alioque silentiario sustentatus, ingreditur et una cum silentiariis primam adorationem exhibet, secundam in medio triclinio, tertiam quodam a throno intervallo. Mox ab his deductus, pedes ac genua magni et minoris Imperatoris osculatur, et expansis manibus, postquam codicillos a Dominis accepit, dextras eorum osculatur, cerimoniarius eum ad locum, ubi tertium procubuit, reducit, et patricii a magistris, ceteris patriciis ac silentiariis circumdati, intrant, e quibus tantum patricii gratias Dominis agunt, reliqui vero senatores, quoniam non unus sui ordinis promotus est, haud procidunt. Postremo in solenni obsequio ad consistorium, inde ad ecclesiam abit, ubi reliqua omnia pro more etiam a ceteris pa-

Digitized by Google

τῆς ἐκκλησίας, φορεῖ καὶ αὐτὸς σαγίον ἀληθινὸν, καὶ οὕτως ἀναχωρεῖ εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ed. L. 143

ΚΕΦ. μη΄.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προβολῇ πατρικίων.

Εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν καμάραν τὴν οὖσαν πρὸς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἔνδον τοῦ βήλου, προσκαλεῖται ὁ πραιπόσιτος τοὺς βεστήτορας, καὶ περιβάλλουσι τὴν χλανίδα τὸν βασιλέα, καὶ τούτων ἐξελθόντων, στέφεται ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου, ἔπειτα ἐξέρχεται ἐκ τῆς καμάρας, ἐν ᾗ ἐστέφθη, καὶ ἀνελθὼν καθέζεται ἐπὶ τοῦ σένζου αὐτοῦ τοῦ ἱσταμένου εἰς τὸ χρυσοτρίκλινον. στάντων δὲ τῶν ἀρχόντων B τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖθεν, οἱ κουβικουλάριοι καὶ οἱ σπαθοκουβικουλάριοι ἵστανται ὀπίσω κύκλῳ τοῦ σένζου, καθώς ἐστι τὸ ἡμικύκλιον, διὰ τὸ χωρηθῆναι τοὺς μέλλοντας εἰσελθεῖν διὰ τῶν ὀκτὼ βήλων· οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι εὐνοῦχοι ἵστανται πλησίον τοῦ σένζου. εἶτα λαβὼν τὸν θυμιατὸν ὁ μινσουράτωρ ἢ καὶ ὁ παπίας τοῦ παλατίου τοῦ μεγάλου, θυμιᾷ ἀπὸ τοῦ αἰρομένου βήλου τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ ἀνέρχεται θυμιῶν τὸν βασιλέα, καὶ τοῦτο ποιῶν ἐκ τρίτου Ms. 107. a ὑποχωρεῖ. καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀπέρχεται καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως μέσον τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἐφαπλώσας τὰς χεῖρας

11. ἱστάντων ed.

triciis peraguntur, ex ecclesia vero discedens, sagum purpureum gestans, domum abit.

CAP. 48.

Observanda in promotione Patriciorum.

Imperatore cameram prope templum S. Theodori intra velum ingresso, praepositus vestitores vocat, qui ipsum tunica induunt, hisque egressis, a praeposito coronatur, deinde e camera, ubi coronatus est, prodit atque in throno suo in chrysotriclinio constituto sedet. Interea praefecti cubiculo ab utroque latere, cubicularii et spathocubicularii a tergo throni in circulo adstant, ut est semicirculus, quo per octo vela ingressuri venire debent: protospatharii vero eunuchi prope thronum consistunt. Deinde mensurator aut etiam papias palatii magni thuribulum sumit, et a velo sublato chrysotriclinii cum thure veniens, Imperatorem incensat, quo ter facto, discedit. Tunc praepositus, signo a Domino accepto, abit et coram Imperatore in medio praefectorum cubiculi stat, manibusque una cum tunica sua expansis, Imperatorem veneratur, non inclinatis ta-

Digitized by Google

αὐτοῦ μετὰ τοῦ χλανιδίου αὐτοῦ, προσκυνεῖ τὸν βασιλέα, μὴ κλίνας τὰ γόνατα, εἰ μὴ μόνον τὸ σχῆμα τῆς προσκυνήσεως, [C] ὃν τρόπον ἡ τῆς ἡμέρας τάξις ἀπαιτεῖ. καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέρχεται μετὰ δύο ὀστιαρίων, ἔμπροσθεν αὐτοῦ βασταζόντων καὶ τὰ βεργία αὐτῶν ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ εὑρίσκει τοὺς μαγίστρους ἡτοιμασθέντας παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως, καὶ προσκαλεῖται αὐτοὺς ὁ πραιπόσιτος· καὶ ἵστανται ἔξω τοῦ βήλου τῆς πύλης τοῦ χρυσοτρικλίνου δύο σιλεντιάριοι, καὶ ἡνίκα προσκληθῶσιν οἱ μάγιστροι παρὰ τοῦ πραιποσίτου, αἴρεται ὕπερθεν τὸ βῆλον ὑπὸ σιλεντιαρίων, καὶ εἰσέρχονται οἱ μάγιστροι μετὰ τοῦ πραιποσίτου, τὸ πρῶτον βῆλον, καὶ στὰς ὁ πραιπόσιτος πλησίον τοῦ αὐτοῦ βήλου, οἱ δὲ μάγιστροι ὀπίσω αὐτοῦ, νεύει ὁ πραιπόσιτος τοὺς ὀστιαρίους, καὶ ἵστανται ἔνδον τοῦ βήλου. λαβὼν δὲ νεῦμα ὁ ἔνδον πραιπόσιτος [D] παρὰ τοῦ βασιλέως, δίδωσι νεῦμα τῷ μινσουράτωρι ἢ τῷ κουβικουλαρίῳ τῷ αἴροντι τὸ βῆλον, καὶ εἰσέρχεται ὁ πραιπόσιτος καὶ ἀνέρχεται ἐν τῇ στάσει αὐτοῦ· οἱ δὲ μάγιστροι εἰσελθόντες ἔνδον τοῦ βήλου, πίπτουσι, καὶ ἀναστάντες ἵστανται ἐν τῇ τάξει αὐτῶν ἀπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖθεν. (B.) Καὶ αὖθις λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰσέρχεται εἰς τὸ μέσον, καὶ προσκυνήσας, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐξέρχεται μετὰ δύο [Ed.L. 144] ὀστιαρίων ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς ἀνθυπάτους, εἰσάγει αὐτούς, βῆλον β'· προσκυνήσαντες δὲ καὶ

16. *ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, εἰ ἔστιν εὐνοῦχος ὁ μινσουράτωρ, αἴρει τὸ βῆλον, εἰ δὲ μή, κουβικουλάριος.*

men genibus; est enim tantum species adorationis, qualem ordo diei requirit. Sic cum duobus ostiariis, qui ante ipsum virgas suas in tripetone gestant, progreditur, magistros a cerimoniario ordinatos reperit, eosque praepositus advocat: extra velum portae chrysotriclinii duo silentiarii stant, et arcessitis a praeposito magistris, velum a silentiariis sursum tollitur, et ingreditur primum velum magistrorum cum praeposito, qui prope illud constitutus, dum post se magistros habet, ostiariis signum dat intra velum stantibus. Porro praepositus in velo, signo ab Imperatore accepto, mensuratori aut cubiculario velum tollenti capite annuit, et ingreditur praepositus, suumque locum occupat. Magistri vero intra velum ingressi, se prosternunt, et postquam surrexere, in ordine suo post praefectos cubiculo ab utroque latere adstant. (II.) Rursus praepositus secundum Imperatoris nutum in medium venit, et adoratione, de qua supra diximus, facta, cum duobus ostiariis tripetonem petit, et postquam proconsules vocavit, eos in secundo velo adducit, ipsique post adorationem ad utrumque magistrorum latus se conferunt, praeposi-

Digitized by Google

αὐτοὶ, ἵστανται ἀπὸ τῶν μαγίστρων ἔνθεν κἀκεῖθεν, ὁ δὲ
πραιπόσιτος ἀνέρχεται ἐν τῇ στάσει αὐτοῦ, τοῦτο δὲ ποιεῖ
κατὰ εἴσοδον ἑκάστου βῆλον. καὶ αὖθις λαβὼν νεῦμα, ἐξέρ-
χεται, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ προσκα-
λεῖται πατρικίους καὶ στρατηγοὺς, καὶ εἰσάγει αὐτοὺς, βῆλον
γ'· ἐκτελούντων καὶ αὐτῶν προσκύνησιν καὶ στάσιν, ὡς καὶ
οἱ πρώην. ἰστέον δὲ, ὅτι, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ ὕπαρχος πα-
τρίκιος, ἐν τῷ τρίτῳ βήλῳ τῶν πατρικίων εἰσέρχεται ἐν τῇ
B δοχῇ, ἐὰν δὲ κυαίστωρ ἢ λογοθέτης ἢ γενικὸς ἢ ἐκ τῶν τὰ
Ms. 107.b πρῶτα ὀφφίκια κατεχόντων, οὐκ εἰσὶ πατρίκιοι, οὐδεὶς εἰσ-
έρχεται μετὰ τῶν πατρικίων, ἀλλ' εἰσέρχονται μετὰ τῆς
συγκλήτου. καὶ λαβὼν πάλιν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ
βασιλέως, εἰσέρχεται εἰς τὸ μέσον, καὶ προσκυνήσας καὶ
ἐκτελέσας πάντα, ἃ ἐν τῷ πρώτῳ βήλῳ ἐξετέλεσεν, ἐξέρχε-
ται μετὰ δύο ὀστιαρίων ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ εἰσάγει τὴν
σύγκλητον, δ' βῆλον· ἐκτελοῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ ὁμοίως. συν-
εισέρχονται αὐτοῖς διὰ τῆς πλαγίας αὐτῶν ἐν μὲν τῷ δεξιῷ
μέρει οἱ βεστήτορες, ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ ὁ λογοθέτης μετὰ
τῶν ἀσηκρητῶν καὶ ὁ ῥεφερενδάριος μετ' αὐτῶν φορῶν φε-
C λώνην ἄσπρον. ἰστέον δὲ, ὅτι οἱ μὲν ἀσηκρῆται καὶ οἱ βε-
στήτορες καὶ ὁ λογοθέτης καὶ ὁ δεκανὸς εἰσιόντες οὐ πί-
πτουσιν, ἀλλ' ἵστανται ὄπισθεν τοῦ σεκρέτου ἔνθεν κἀκεῖθεν,
ἡ δὲ σύγκλητος, ὡς προείρηται, ἐπελθοῦσα ἐκτελεῖ ἅπαντα,
ὡς καὶ οἱ πρότερον. εἶτα ἀνελθὼν πάλιν ὁ πραιπόσιτος,

16. δ' βῆλα cod. 20. ἄσπραν ed. 24. ἀνέλθῃ ed.

tus vero suam stationem repetit, et sic vela singula ordine introducit. Rursus signo dato, ad tripetonem, ut supra diximus, progressus, patricios et strategos vocat et in velo tertio adducit: ipsi, ut priores, adorant suasque stationes repetunt. Observandum est, praefectum, si patricius non sit, tertium velum patriciorum in receptione intrare; si vero quaestor aut logotheta aut aerario praefectus aut e proceribus, qui primis officiis admoti sunt, patricii non sint, nullum eorum cum patriciis, sed cum senatu intrare. Rursus signo ab Imperatore dato, praepositus, in medio constitutus, postquam adorationem ac reliqua omnia peregit, quae in primo velo acta sint, cum duobus ostiariis tripetonem adit, ac senatorum quartum velum adducit, qui eosdem ritus observant: cum his ab eorum latere, a dextra parte vestitores, a sinistra logotheta cum a secretis et referendarius, albam penulam gestans, accedunt. Ex his a secretis, vestitores, logothetes et decanus dum intrant, se non prosternunt, sed post secretum ab utroque latere subsistunt, senatus vero, ut diximus, accedit eaque omnia, quae priores, peragit. Posthac prae-

Digitized by Google

ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως νεῦμα, εἰσέρχεται μέσον, καὶ προσκυνήσας ἐξέρχεται μετὰ ὀστιαρίων καὶ βεργίων ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ εἰσάγει τοὺς κόμητας τῶν σχολῶν εἰς τὸ ε' βῆλον· ἐκτελοῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ ὁμοίως. ὁ δὲ πραιπόσιτος ἀνέρχεται καὶ ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ, καὶ αὖθις λαβὼν νεῦμα εἰσέρχεται εἰς τὸ μέσον καὶ D προσκυνεῖ, καὶ ἐξελθὼν εἰσάγει κανδιδάτους, βῆλον ϛ', καὶ αὐτοὶ, ὡς προείρηται, τὰ συνήθη ἐκτελέσαντες, ἵστανται ἐν τῇ τάξει αὐτῶν. καὶ ὁ πραιπόσιτος εἰσελθὼν πάλιν καὶ προσκυνήσας, εἰσάγει δομεστίκους, βῆλον ζ'· καὶ αὐτοὶ ἐκτελοῦσιν ὁμοίως. εἶτα εἰσάγει τοὺς ἀπὸ ἐπάρχων, βῆλον η'. (Γ.) Καὶ τελεσθέντων τῶν η' βήλων, συνεισέρχονται μετὰ τοῦ ὀγδόου βήλου ὁ τῆς καταστάσεως καὶ οἱ σιλεντιάριοι Ed.L. 145 ἔνθεν κἀκεῖθεν ὄπισθεν τοῦ σεκρέτου, καὶ εἰ μὲν εἰσῆλθεν ὁ μέλλων γίνεσθαι πατρίκιος ἐν ἑνὶ τῶν βήλων, καὶ ἵσταται ἐν τῇ δοχῇ τοῦ σεκρέτου, προσκαλεῖται ὁ βασιλεὺς τὸν πραιπόσιτον, καὶ ὃν ἂν κελεύῃ προβαλέσθαι πατρίκιον, λέγει τὸ ὄνομα αὐτοῦ τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος λέγει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λαβὼν μετ' αὐτοῦ σιλεντιάριον καὶ τὸν μέλλοντα προβληθῆναι, ἐξαίφνης ἄγουσιν καὶ ἱστᾶσι μέσον ἔμπροσθεν Ms. 108. a τοῦ βασιλέως. εἰ δὲ ἔξω ἔμεινεν, ὡς μὴ ἀξίας οὔσης τῆς τάξεως αὐτοῦ εἰσελθεῖν μετὰ τῶν η' βήλων, μένει μετ' αὐτοῦ ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ σιλεντιαρίου ἑνὸς, ὁ δὲ βασιλεὺς B προσκαλεῖται τὸν πραιπόσιτον καὶ γνωρίζει τὸ ὄνομα

17. κελεύει cod. προβάλλεσθαι ed. 20. ἵστασι ed.

positus, rursus ingressus, in suo ordine stat, et signo ab Imperatore dato, in medium pergit, factaque adoratione, cum ostiariis et virgis tripetonem petit, ac comites scholarum ad quintum velum perducit, qui eosdem, ac priores, ritus observant. Praepositus vero accedens, in suo loco subsistit, ac rursus signo dato, in medium venit, adorat, et egressus, candidatos ad velum sextum ducit, qui et ipsi, postquam solennia, ut diximus, celebrarunt, in suo ordine consistunt. Iterum praepositus ingressus, post adorationem domesticos, velum septimum, adducit, qui easdem cerimonias observant: deinde octavum, expraefectos. (III.) Octo autem velis ita completis, cum octavo cerimoniarius et silentiarius ab utroque latere post secretum intrant, et si candidatus patriciae dignitatis in uno ex his velis ingressus est, inque loco secreti stat, Imperator praepositum, et quem ad patricii dignitatem evehere vult, vocat, nomen eius praeposito, is cerimoniario indicat, qui secum sumto silentiario et candidato, statim eos in medium in conspectum Imperatoris producit. Si vero foris mansit, cum scilicet eius dignitas ipsi cum octo velis intrare non permittit, cerimoniarius ac unus e silentiariis cum

Digitized by Google

τοῦ μέλλοντος προβληθῆναι, ὁ δὲ πραιπόσιτος ἵσταται μέσον τοῦ σεκρέτου, καὶ προσκυνήσας, ἐξελθὼν μετὰ δύο ὀστιαρίων, προσκαλεῖται αὐτὸν, καὶ εἰσάγει, φοροῦντα σαγίον ῥοῆς. κρατοῦσι δὲ αὐτὸν ὅ,τε τῆς καταστάσεως καὶ σιλεντιάριος, καὶ ἱστῶσιν αὐτὸν μέσον τοῦ σεκρέτου ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ πραιπόσιτος εἰσελθὼν ἐν τῇ καμάρᾳ καὶ τὰς πλάκας παρὰ τοῦ δευτέρου λαβὼν, ἐπιδίδωσιν αὐτὰς τῷ βασιλεῖ. ἄγουσι δὲ τὸν μέλλοντα προβληθῆναι ὁ τῆς καταστάσεως καὶ ὁ σιλεντιάριος, καὶ ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τοὺς πόδας C τοῦ βασιλέως, καὶ προσκυνήσας ἀσπάζεται αὐτοὺς, εἶτα τὰ γόνατα αὐτοῦ, εἶτα λαβὼν τὰς πλάκας ἀπὸ τοῦ βασιλέως, φιλεῖ καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ. καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀποφέρουσιν ὀπισθοφανῶς, καὶ ἱστῶσιν αὐτὸν μέσον τοῦ σεκρέτου ἀναμεταξὺ τῶν τοῦ κουβουκλείου ἀρχόντων, διαμερίζονται δὲ οἱ σιλεντιάριοι, οἱ μὲν ἐκ δεξιῶν, οἱ δὲ ἐξ εὐωνύμων, καὶ λαβὼν ὁ δεξιὸς τὸν πρῶτον μάγιστρον, ἄγει αὐτὸν καὶ ἵστησιν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ προβληθέντος πατρικίου, κἀκεῖνος προσκυνήσας, ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα, καὶ εἶθ' οὕτως ἀπέρχεται ἐν τῇ αὐτοῦ στάσει τε καὶ τάξει. καὶ ἡνίκα τελέσῃ τὴν εὐχὴν καὶ εὐχαριστίαν ὁ πρῶτος μάγιστρος, εὐθέως κα- D ταλαμβάνει ὁ εὐώνυμος σιλεντιάριος, εἰσάγων μάγιστρον ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐξ εὐωνύμων τοῦ προβληθέντος πατρικίου, καὶ αὐτὸς ὑπερεύχεται τὸν βασιλέα ἀπευχαριστῶν, ἡνίκα δὲ μέλλει ἐξελθεῖν ὁ αὐτὸς μάγιστρος,

5. et 13. ἵστασιν ed. 10. τὰ om. cod. et ed. 18. ὑπερεύχεται coni. R. 24. ἐξελθεῖν, ὁ αὐτὸς μάγιστρος καταλ. ed.

eo remanet, Imperator vero praepositum vocat ac nomen promovendi ipsi indicat, praepositus in medio secreto adorat, deinde cum duobus ostiariis egressus, eum arcessit sagumque rubrum gestantem adducit. Cerimoniarius et silentiarius eum comitantur, et in medio secreto coram Imperatore constituunt, praepositus cameram ingressus, tabulas a secundicerio sumit easque Imperatori tradit. Adducunt vero candidatum cerimoniarius ac silentiarius, eumque ante pedes Imperatoris prosternunt, quos, adoratione facta, aeque ac genua, deinde et manus, tabulis acceptis, osculatur. Tunc ipsum retro abductum in medio secreto inter cubiculi praefectos constituunt, ipsi silentiarii partim ad dextram, partim ad sinistram discedunt, quorum is, qui ad dextram stat, primum magistrum ducit, et ad dextram promoti patricii statuit, qui, adoratione facta, Imperatori prospera apprecatur, deinde ad stationem suam ordinemque abit. Precibus autem et solenni gratiarum actione a primo magistro peractis, statim silentiarius ad sinistram constitutus magistrum ab alio latere adducit, eumque ad sinistram promoti patricii sistit, ipse solennes Imperatori gratias agit, faustaque precatur,

Digitized by Google

καταλαμβάνει ὁ ἐκ δεξιῶν τὰ αὐτὰ ποιῶν. Ἰστέον δὲ, ὅτι πάντες οἱ εἰσελθόντες διὰ τῶν ὀκτὼ βήλων χωρὶς τῶν ἀσηκρητῶν καὶ τῶν βεστητόρων καὶ τοῦ ῥεφερενδαρίου, ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν, εἰσέρχεται, κρατούμενος ὑπὸ σιλεντιαρίου, πλησίον τοῦ προβληθέντος πατρικίου, οἱ μὲν ἐκ δεξιῶν, οἱ δὲ ἐξ ἀριστερῶν, ἐκτελοῦσι δὲ καὶ αὐτοὶ πάντα ἀκολούθως, ὃν τρόπον ὁ ἐκ δεξιῶν μάγιστρος καὶ ὁ ἐξ Ed.L. 146 ἀριστερῶν ἐξετέλεσαν. καὶ πάντων προσκυνησάντων καὶ ἀπευ- Ms. 108. b χαριστησάντων τὸν βασιλέα, λαβόντες τὸν προβληθέντα πατρίκιον ὅ,τε τῆς καταστάσεως καὶ ὁ σιλεντιάριος, ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πεσὼν φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, εἶτα τὰ γόνατα αὐτοῦ, καὶ εὐξάμενος καὶ ἀπευχαριστήσας τὸν βασιλέα, ἀπελθὼν ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ, εἶτα λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως λέγει „κελεύσατε." (Δ.) Καὶ πάντες ὑπερευξάμενοι ἐξέρχονται, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ σένζου αὐτοῦ, εἰσέρχεται ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, καὶ λαβὼν ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, προσκα- B λεῖται τοὺς βεστήτορας, καὶ ἀπαλλάσσουσιν αὐτοὶ τὴν χλανίδα αὐτοῦ. ὁ δὲ προβληθεὶς πατρίκιος ἐξέρχεται διὰ τῶν σκύλων ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, καὶ περιπατεῖ ἔμπροσθεν αὐτοῦ σιλεντιάριος βαστάζων τὰς πλάκας, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, ἅπτει κηροὺς, καὶ εὐξάμενος ἐξέρχεται

11. τὸν om. ed.

egressurum vero magistrum silentiarius, qui ad dextram constitutus est, eosdem ritus observans, excipit. Ceterum omnes ac singuli praeter secretarios, vestitores et referendarium per octo vela, pro sua dignitate ac ordine, a silentiariis stipati, prope patricium promotum, partim a dextra, partim a sinistra, ingrediuntur, et omnia ordine, quae magister ad dextram sinistramque peregerunt, peragunt. Postquam vero omnes adorationem et gratiarum actionem Imperatori exhibuere, cerimoniarius et silentiarius promotum patricium excipiunt, a quibus ad Imperatorem perductus, pronus in terram pedes ac genua eius osculatur, precatus vero et gratiis Imperatori actis, ad suum ordinem abit: praepositus, signo ab Imperatore dato, dicit: *Iubete.* (IV.) Sic omnes fausta precati discedunt, Imperator vero a throno surgens, cameram S. Theodori ingreditur, praepositus, corona a capite eius demta, vestitores vocat, qui tunicam imperatoriam mutant. Promotus autem patricius per scyla ad hippodromum abit, coram quo silentiarius, tabellas gestans, procedit, ipse, templum S. Stephani ingressus, cereos accendit, precatusque egreditur, et ab honoratis, a sceuophoris, a militibus tagmatum, decanis ac diacta-

Digitized by Google

ἐκεῖθεν, καὶ δηριγευόμενος ὑπό τε ἀξιωματικῶν, σκευοφόρων, στρατιωτῶν ταγμάτων, δεκανῶν καὶ διαιταρίων, διέρχεται διὰ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ τῆς θερμάστρας, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἅψας κηροὺς ἐξέρχεται, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν δηριγευόμενος, ἐξέρχεται διά τε τῶν ἐξκουβίτων καὶ
C τῶν σχολῶν. δέχονται αὐτὸν οἱ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων, ἐν ᾧ ἅπτει κηροὺς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ τρίτῃ τάξει, ὅτε προέρχεται ἔξωθεν τῶν μεγάλων πυλῶν, ἀκτολογοῦσι δὲ αὐτὸν, καθὼς τελοῦσιν ἐν ταῖς προβολαῖς τῶν πατρικίων, λέγοντες καὶ τὸ „ὁ δεῖνα", καὶ „εἶσε πατρίκιος," καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ δήμαρχος λιβελλάριον. καὶ ἀνελθὼν ἐν τῇ πύλῃ πλησίον τῆς χαλκῆς, δέχεται αὐτὸν τὸ μέρος τῶν Πρασίνων, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ δήμαρχος τὸ λιβελλάριον, καὶ ἵσταται μέσον, ὡς εἴθισται αὐτῷ πάντοτε ἐν ταῖς δοχαῖς γίνεσθαι. εἶτα τελεσάντων τῶν δύο μερῶν, ἐξέρχεται διὰ τῆς χαλκῆς, καὶ διελθὼν μέχρι τοῦ ἁγίου φρέατος, ἅπτει ἐκεῖσε κηροὺς, καὶ εἶθ'
D οὕτως εἰσέρχεται εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, καὶ ἔμπροσθεν
Ms. 109. a τῶν ἁγίων θυρῶν ἑστὼς, εὔχεται, καὶ προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ πατριάρχης, κλίνει τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, λέγων εὐχὴν, εἶθ' οὕτως κοινωνεῖ τοῦ ἀχράντου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἀσπασάμενος αὐτὸν ὁ πατριάρχης, ἀποπέμπει αὐτόν. ὁ δὲ πατρίκιος τὴν ἐξ ἔθους τῇ ἐκκλησίᾳ διδομένην συνήθειαν δεδωκὼς, ἐξέρχεται διὰ μέσου τοῦ ναοῦ εἰς τὸν νάρθηκα,

1. ἀξιωματικῶν σκευοφόρων, στρατιωτῶν, ταγμάτων ed. 8. τῶν om. ed. δὲ om. ed. 20. καὶ εἶθ' ed.

riis stipatus, per circum balneumque in consistorium abit, et cereis accensis, iisdem comitantibus, per excubias scholasque discedit. Factionarii Veneti eum, ubi Imperator cereos accendit, in tertio ordine excipiunt, et dum per magnas portas procedit, ipsi, ut in promotionibus patriciorum solent, acclamant, dicentes: *N. N.* et: *es patricius*, demarchus vero ipsi libellum tradit. Ad portam prope chalcen ascendentem factio Prasina excipit, demarchus libellum ipsi tradit, in medio, ut semper in his receptionibus solet, constitutus. His a factionibus peractis, per chalcen egreditur, et ad sanctum puteum digressus, cereos accendit, postea magnam ecclesiam ingreditur, ubi ad sacras ianuas subsistens, precatur: patriarcha, postquam eum advocavit, inclinato capite precatur, a quo postea sacrum corpus et sanguinem Domini nostri Iesu Christi accipit, datoque osculo, dimittitur. Patricius, solenni munere ecclesiae oblato, per medium templum ad narthecem abit, ubi, mutata veste, scaramangium suum sagumque purpureum induit, et conscenso equo, una

Digitized by Google

κἀκεῖσε ἀπαλλάξας βάλλει τὸ σκαραμάγγιον αὐτοῦ καὶ σαγίον ἀληθινὸν, καὶ εἶθ' οὕτως ἐξελθὼν ἀπέρχεται ἔφιππος αὐτὸς, καὶ ὁ σιλεντιάριος ἔμπροσθεν αὐτοῦ, βαστάζων τὰς πλάκας, φορῶν σαγίον ἀληθινὸν, οἱ δὲ λοιποὶ, οὓς ἀνωτέρω Ed.L. 147 εἰρήκαμεν, δηριγεύουσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ οἴκου αὐτοῦ. ἰστέον δὲ, ὅτι οὓς ἀνωτέρω εἴπομεν, πεζοὶ δηριγεύουσι, καταλαβὼν δὲ ὁ πατρίκιος τὸν οἶκον αὐτοῦ, ὑποδέχεται πάντας, ἡ δὲ ἐν τῇ τραπέζῃ κάθεδρα τοῦ σιλεντιαρίου πλησίον τοῦ πατρικίου εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἰσοτίμως καθέζεται· ἡ γὰρ τάξις οὕτως παρέχει· λαμβάνουσι δὲ καὶ αὐτοὶ παρὰ τοῦ πατρικίου οἵ τε σιλεντιάριοι καὶ οἱ στρατιῶται τὰς ἐξ ἔθους διδομένας αὐτοῖς συνηθείας, καὶ ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, εὐχαριστοῦντες τὸν Θεὸν καὶ ὑπερευχόμενοι τὸν πλουτοποιὸν ἡμῶν βασιλέα. B

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ προαγωγῇ πατρικίου.

Τῆς συνήθους τάξεως τελουμένης ἐν τῷ παλατίῳ ἐπὶ τῇ τοῦ πατρικίου προαγωγῇ, ἐξέρχεται διὰ τῆς προελεύσεως, ὀψικευόμενος ὑπὸ σιλεντιαρίου, δηλονότι τοῦ σιλεντιαρίου βαστάζοντος τὸν τούτου κωδίκελλον, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἱπποδρόμου εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον, καὶ ἅπτει ἐκεῖσε κηρούς. καὶ ὀψικευόμενος ὑπὸ ἀξιωματικῶν, ἀπέρχεται ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἅπτει ἐκεῖσε κηροὺς, ὁμοίως καὶ εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν, καὶ ἵστανται οἵ τε ἀξιωματι-

cum silentiario, tabellas ante ipsum ferente sagumque purpureum gestante, discedit; reliqui usque ad aedes suas eum comitantur. Hic vero observandum est, eos, quos supra commemoravimus, pedibus comitari, quos quidem patricius domi omnes excipit, ubi sella silentiario ad mensam prope patricium ad sinistrum latus, aequo honore, quod eius dignitas postulat, ponitur: accipiunt vero et ipsi silentiarii ac copiis praefecti a patricio solennia munera, omnesque domos suas, gratias Deo agentes et clementissimum Imperatorem nostrum laudantes, repetunt.

ACTA ET ACCLAMATIONES FACTIONUM IN PROMOTIONE PATRICII.

Solito promotionis patricii ritu in palatio peracto, in pompa egreditur, comitante silentiario, eo scilicet, qui codicillos patricii portat, et ad S. Stephani ecclesiam in hippodromo abit, ac cereos ibi accendit. Deinde ab officiis aulae stipatus, ad consistorium pergens, cereos ibi accendit: ita et in ecclesia Domini, ubi proceres et scutarii numeri et diaetarii omnium diaetarum et decani in porticu candidatorum adsunt. A quibus stipatus patricius ad aeneas

Digitized by Google

C χοὶ καὶ τὰ σκουτάρια τοῦ ἀριθμοῦ καὶ οἱ διαιτάριοι τῶν ὅλων διαιτῶν καὶ οἱ δεκανοὶ εἰς τὸν μάκρωνα τῶν κανδιδάτων. καὶ ἀπέρχεται ὁ αὐτὸς πατρίκιος, ὀψικευόμενος ὑπ' αὐτῶν, ἕως τῶν χαλκῶν πυλῶν τῶν κορτινῶν, καὶ λέγει ὁ ἀδμην-Ms. 109 b σουνάλιος „στήτω," καὶ κρατεῖ ὁ νουμεράριος τὸ βῆλον καὶ λέγει· „λεβὰ πατρίκιε ἐλόκ." καὶ πάλιν λέγει ὁ ἀδμηνσουνάλιος, ἅπερ φωνοβολεῖ ὁ νουμεράριος, καὶ ἐξέρχεται ὁ πατρίκιος, καὶ διέρχεται διὰ τῶν σχολῶν, ὀψικευόμενος δηλονότι ὑπὸ τῶν προειρημένων. τὸ δὲ μέρος τῶν Πρασίνων ἵσταται εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους εἰς τὰς σχολάς, ἐκδεχόμενον τὸν πατρίκιον, καὶ μετὰ τὸ στῆναι τὸν πατρίκιον εἰς τὸν εἰωθότα D τόπον, λέγει ὁ δῆμος· „πρὸ πάντων εὐφημήσωμεν τοὺς δεσπότας τῆς οἰκουμένης·" οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα εὐσεβεστάτων αὐγουστῶν πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „τῶν πορφυρογεννήτων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οὕτως οἱ κράκται· καὶ εἶτα λέγουσιν ἄκτα ἀπὸ φθογγῆς· „τίς οὐκ ἔχει ἐπὶ πλεῖον δοξάσαι τὸν μόνον ἀθάνατον βασιλέα," ἐκ γ', „καὶ προβιβάζοντα ἀξίαν Ed. L. 148 τοῖς ἀξίοις," ἐκ γ', „καὶ σὲ ὁ δεῖνα ἐτίμησαν παραδόξως," ἐκ γ', „τὴν τοῦ πατρικίου περίδοξον ἀξίαν," ἐκ γ', „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης τοὺς χρόνους αὐτῶν πληθύνει

10. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, προελεύσεως οὔσης ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ, ἐὰν συμβῇ γενέσθαι πατρίκιον, πρώτως δέχεται αὐτὸν τὸ μέρος τῶν Βενέτων εἰς τοὺς λύχνους μετὰ καὶ [καὶ om. ed.] τοῦ δημάρχου· τὸ δὲ μέρος τῶν Πρασίνων εἰς τὰς σχολὰς μετὰ καὶ τοῦ δημάρχου. ἐκδεχόμενος cod. 14. μεγάλῳ βασιλεῖ καὶ αὐτοκράτορι ed. 15. εὐσεβεστάτῳ ed. 18. οὕτως om. cod. 21. τιμήσαντα legendum aut aliquid deesse videtur R.

portas cortinarum abit, dicitque admissionalis: *Sta*; numerarius autem, velum tenens, inquit: *Leva te patricie loco.* Rursus admissionalis, quae acclamaverat numerarius, repetit, et egressus patricius per scholas transit, scilicet a dictis stipatus. Factio Prasinorum in S. S. Apostolorum aede in scholis excipiens patricium, praesto est, quo loco solenni constituto, populus ait: *Ante omnia fausta Domini universi precemur.* Cantores: *N. N. magnis Imperatoribus et Caesaribus multos annos!* eadem populus ter. Cantores: *N. N. piissimis Augustis multos annos*; eadem populus ter. Cantores: *Porphyrogenitis multos annos*; eadem populus ter; et sic postea cantores acta recitant: *Quis non maxime laudaret solum immortalem regem*, ter; *et dignitatem dignis tribuentem*, ter; *et te gloriose hono-*

Digitized by Google

σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις." καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιδίδωσι τὸ λιβελλάριον ὁ δήμαρχος τῷ πατρικίῳ, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „εἶσε ὁ δεῖνα, εἶσε ὁ δεῖνα, εἶσε ὁ δεῖνα·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ'· „εἶσε πατρίκιος, εἶσε." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, προβολὴ τῶν εὐεργετῶν·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ποθητὲ τῶν ἀνάκτων" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· καλῶν ἦλθεν ὁ εὐγενὴς ἐκ προγόνων·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθεν." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ δεῖνα πατρίκιε τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς B „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες εἰς φιλοῦντά σε δῆμον·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „ἀξίως σε ἠγάπησαν οἱ δεσπόται, ὡς ὄντα καθαρὸν καὶ ἐπάξιον·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθεν." οἱ κράκται· „φυλάξει σε, πατρίκιε, εἰς πλήθη χρόνων." (B.) Καὶ ἀποκινοῦντος τοῦ πατρικίου, ὀψικεύει ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὁ δῆμος, Ms. 110. a λέγων ἀπελατικὸν ἦχ. δ'· „οἱ ἐκ τῆς ἄνω προνοίας ἐστεμμένοι ἀξιοδότως πάνσοφοι εὐεργέται σε, ὡς προσφιλέστατον δοῦλον, ὁ δεῖνα, ἐτίμησαν ἐν ὑπερτέραις ἀξίαις, πρωτοσπαθάριον C ἔντιμον καὶ εὐγενῆ ἐκ προγόνων, καὶ εἰς ὑπέρτιμον δόξαν, τὴν πατρικίου ἀνύψωσαν ἀξίαν." καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν

2. τὸ om. ed. 5. ἦλθε ed. 6. ἦλθεν ed. 9. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, τοῦ δημάρχου λέγοντος· „καλῶς ἦλθες, ὁ δεῖνα πατρίκιε", προσκυνεῖ ὁ πατρίκιος πρὸς τὸν δήμαρχον καὶ τὸν δῆμον· καὶ ὁ δῆμος πρὸς αὐτὸν ὁμοίως, ποιῶν τὸ σέβας. 10. εἰς φιλοῦντας δῆμον ed. 15. χρόνον ed. 18. ἀξιοδόται ed.

rarunt N. N., ter; *splendida Patricii dignitate*, ter; *sed omnium creator et dominus tempora vestra cum Augustabus et porphyrogenitis augeat!* Postea demarchus libellum patricio tradit, et dicunt cantores: *Tu es N. N.*, *imo es N. N.*, ter; populus: *Tu es patricius, es!* Cantores: *Pulchre venisti, a benefactoribus promotus!* populus: *Pulchre venisti.* Cantores: *Pulchre venisti, desiderium principum!* populus: *Pulchre venisti.* Cantores: *Pulchre venit nobilis a maioribus!* populus: *Pulchre venit!* Cantores: *Pulchre venisti, N. N. patricie Romanorum*; populus: *Pulchre venisti.* Cantores: *Pulchre venisti ad populum tui amantem*; populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Merito te amarunt Domini, ut egregium dignumque virum!* populus: *Pulchre venit.* Cantores: *Sed omnium creator et dominus*; populus: *Pulchre venit!* Cantores: *Te, o patricie, quam diutissime conservet!* (II.) Inde gradum dimovente patricio, comitatur eum a fronte populus, et apelaticum dicit ex quarto tono: *A suprema providentia coronati pro merito suo et sapientissimi benefactores te, ut carissimum servum, N. N., summis honori-*

ὀψικεύοντες ἕως τῆς δοχῆς τῶν Βενέτων, (μέχρι γὰρ ἐκεῖσε πληροῦται τὸ ποίημα,) καὶ μετὰ τὸ πληρωθῆναι λέγουσιν οἱ κράκται ἔσ· „ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, σῶσον τὸν πατρίκιον·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ἔσ· „ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος·" καὶ δέχεται αὐτὸν τὸ μέρος τῶν Βενέτων εἰς τὴν χαλκῆν, καὶ γίνεται ἡ ἀκολουθία καὶ ἡ τάξις τῆς δοχῆς, καθὼς καὶ πρώην ἐπὶ τῆς δοχῆς τῶν Πρασίνων· πλὴν λέγει ἀπελατικὸν ἦχ. δ' · „οἱ ἐκ Θεοῦ κρατούμενοι·" προεγράφη. καὶ διέρχεται διὰ τοῦ χύτου τῆς
D χαλκῆς, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ καὶ ἅπτει κηρούς, καὶ μετὰ τοῦτο εἰσέρχεται εἰς τὴν σωλέαν, ἔνθα ἵσταται τὸ ἀντιμίσιον. ὁ δὲ πατριάρχης ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ λαμβάνει τὸν κωδίκελλον αὐτοῦ, καὶ τίθησιν αὐτὸν ἐν τῷ ἀντιμισίῳ, εἶτα ποιεῖ τὴν εὐχὴν, καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐπιδίδωσι τὸν κωδίκελλον τῷ πατρικίῳ, καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν τὸν κωδίκελλον, τιθεῖ ὁ πατρίκιος τὸ ἀποκόμβιον ἐν τῷ ἀντιμι-
Ed. L. 149 σίῳ. ὁ δὲ πατριάρχης εἰσέρχεται ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ ἀντιμισίῳ, ἔνθα καὶ τοῖς δεσπόταις ταῖς ἑορταῖς μεταδίδωσι, καὶ μεταδίδωσι τῷ πατρικίῳ. μετὰ δὲ τὴν μετάληψιν ἀπέρχεται ὁ πατρίκιος εἰς τὸ σκάμνον τῶν πατρικίων, καὶ περιβάλλεται ἀληθινὸν σαγίον, καὶ ἐξέρχεται ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, καὶ καββαλικεύει, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων καὶ ὑπὸ τῶν δύο δήμων, καὶ λέγει ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἴδιον ἀπελατικόν· ὁ δὲ σιλεντιάριος φορῶν σαγίον ῥοῆς, καὶ αὐτὸς καβαλλά-

3. et 4. ἔσ om. ed. 7. λέγουσιν aut λέγεται R. ex compend. cod. 13. μετὰ εὐχὴν ed. 14. λαμβάνειν ed.

bus ornarunt, protospatharium illustrem et nobilem a maioribus, adque splendidam patricii dignitatem provexerunt. Sic abducunt eum in obsequio ad Venetam factionem; illuc enim delatis desinit carmen; quo facto, cantores dicunt: *Deus sancte, serva patricium*; populus ter: *Deus sancte.* Factio Venetorum in chalce patricium excipit, peragiturque officium et ordo factionis, ut ante a Prasina: praeterea dicit apelaticum toni IV: *A Deo custoditi*, ut supra relatum est. Deinde per chytum chalces sanctumque puteum, ubi cereos accendit, transit ac soleam, ubi antimensium stat, ingreditur. At patriarcha exit a sacrario eiusque codicillos sumit, quos in antimensio reponit, deinde preces facit, et his finitis, patricio codicillos tradit, quibus acceptis, apocombium ibi reponit. Deinde patriarcha sacrarium intrat, et ad altare, ubi festis diebus etiam Imperatores communicant, abit et sacram coenam patricio impertit. Quo peracto, patricius ad scamnum patriciorum discedit, sagumque purpureum induit, et inde exiens, equo domum vehitur, a dictis omnibus et duabus factionibus stipatus, quarum unaquaeque suum apelaticum dicit: silentiarius autem, sa-

Digitized by Google

ριος, ὀψικεύει τὸν πατρίκιον, βαστάζων τὸν τούτου κωδίκελλον. καὶ μετὰ τὸ σωθῆναι τὸν πατρίκιον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ὑποστρέφουσιν οἱ ὀψικεύοντες πάντες καὶ οἱ τῶν δύο μερῶν δῆμοι, συνεστιῶνται δὲ τῷ πατρικίῳ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ τῇ B
αὐτῇ ἡμέρᾳ οἱ πραιπόσιτοι καὶ ἕτεροι πατρίκιοι καὶ ὀφφι- Ms. 110. b
κιάλιοι καὶ οἱ δύο δήμαρχοι καὶ ὁ σιλεντιάριος, οἱ δὲ πραιπόσιτοι λαμβάνουσιν ἀνὰ ἱματίων ἐῤῥαμμένων ἀπὸ τριβλαττίων ὀρνεμένων β', καὶ οἱ δήμαρχοι ἀβδία.

ΚΕΦ. μθ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προβολῇ ἀνθυπάτων.

Καθέζεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ σένζου ἐστεμμένος, φορῶν τὴν χλανίδα αὐτοῦ, καὶ ἵστανται οἱ τοῦ κουβουκλείου C
ἄρχοντες ἐν τῇ τάξει αὐτῶν· οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ οἱ κουβικουλάριοι ἵστανται ὄπισθεν τοῦ βασιλέως κυκλόθεν τοῦ ἡμικυκλίου, οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι οἱ εὐνοῦχοι ἵστανται πλησίον τοῦ σένζου, φοροῦντες τὰ σαβάνια αὐτῶν, βαστάζοντες καὶ τὰ σπαθοβάκλια αὐτῶν. καὶ λαβὼν θυμιατὸν ὁ παπίας, θυμιᾷ ὁμοίως, ὡς ἐπὶ προβολῇ πατρικίων, καὶ ὑποχωρεῖ. εἶτα λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, εἰσέρχεται καὶ ἵσταται μέσον ἀναμεταξὺ τῶν ἀρχόντων

7. τριβλατίων ὀρναμένων ed. 14. κυκλόθεν cod. 15. εἰς σχῆμα ἡμικυκλίου coni. R.

gum rursum ferens, equo conscenso, patricium, cuius codicillos portat, comitatur. Cumque domum suam sic deductus est, comites omnes cum duarum factionum hominibus revertuntur, convivium vero cum patricio in aedibus eius praepositi aliique patricii et officiales, duo demarchi et silentiarius eo die celebrant: praepositi quoque singuli vestes consutas, limbo purpureo ornatas, tribuni seu demarchi abdia accipiunt.

CAP. 49.

Observanda in promotione Proconsulum.

Imperator in throno coronatus suaque tunica indutus sedet, cubiculo praefecti secundum ordinem suum, spatharocubicularii et cubicularii a tergo Imperatoris, in semicirculo protospatharii eunuchi prope thronum, sabania sua et spathobaculos ferentes, adstant. Papias, thuribulo sumto, similiter, ut in processione patriciorum, incensat et discedit. Deinde signo ab Imperatore accepto, intrat praepositus et inter cubiculi praefectos medius stat, peracta adoratione, in tripetonem cum duobus ostiariis procedit, omnemque ritum, quem in promotione patriciorum supra exposuimus, observat.

Digitized by Google

τοῦ κουβουκλείου, καὶ προσκυνήσας, ἐξέρχεται ἐν τῷ τριπέτωνι μετὰ δύο ὀστιαρίων, καὶ ἐκτελεῖ πάντα, ὃν τρόπον ἀνωτέρω εἰρήκαμεν ἐν τῇ προβολῇ τῶν πατρικίων. καὶ εἰσάγει D βῆλον α', μαγίστρους, καὶ ἐκτελοῦσι πάντα, ὡς ἡ συνήθεια ἔχει, ὁμοίως πάλιν ἐξελθὼν εἰσάγει βῆλον β', πατρικίους καὶ στρατηγούς, καὶ ἁπλῶς τὰ λοιπὰ βῆλα, τούς τε δημάρχους καὶ τὸν τοποτηρητὴν τῶν σχολῶν. καὶ εἰ μὴ εἰσῆλθεν ἐν τῇ δοχῇ ὁ μέλλων γενέσθαι ἀνθύπατος, προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς τὸν πραιπόσιτον, λέγει τὸ ὄνομα τοῦ μέλλοντος προβληθῆναι, κἀκεῖνος λέγει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λαβὼν αὐτὸν, ὡς ἐπὶ πατρικίου, ἵστησιν αὐτὸν ἔμπροσθεν τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, καὶ λαβὼν ὁ πραιπόσιτος Ed.L. 150 πορφυροῦν τετράδιον, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ τῆς καταστάσεως μετὰ σιλεντιαρίου, ἐνέγκαντες αὐτὸν πλησίον τοῦ βασιλέως, ποιοῦσι προσκυνῆσαι καὶ φιλῆσαι τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, εἶθ' οὕτως τὰ γόνατα αὐτοῦ. εἶτα λαβὼν τὸ πορφυροῦν τετράδιον παρὰ τοῦ βασιλέως, ἤγουν τὸ ἀνθυπατίκιον, φιλεῖ καὶ τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καὶ εἶθ' οὕτως ἀπαγαγόντες αὐτὸν ὀπισθοφανῶς, ἱστᾶσιν αὐτὸν μέσον· ἅπαντες δὲ οἱ ἐν τῇ Ms. 111. a δοχῇ εἰσελθόντες ἐκτελοῦσι τὴν προσκύνησιν, ὃν τρόπον ἀνωτέρω εἴρηται ἐν τῇ προβολῇ τῶν πατρικίων. (B.) Εἰ δὲ οὐκ B εἰσῆλθεν ἐν τῇ δοχῇ ὁ μέλλων προβληθῆναι, ἀλλ' ἐναπέμεινεν ἔξω, ὡς μὴ ἐνδέχεσθαι τὴν ἀξίαν αὐτοῦ εἰσέρχεσθαι ἐν ταῖς δοχαῖς, ἢ κατὰ ὑστέρησιν ἐναπέμεινεν ἔξω, ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος καὶ εἰσάγει αὐτὸν, τελεῖται δὲ μέχρις ἂν κατα-

17. ἀνθυπατίκιον R., ἀνθυπατικὸν cod. et ed. 18. ἀπάγοντες ed.

Deinde velum I sive magistros, qui omnia, ut mos est, perficiunt: iterum egressus, velum II, patricios et strategos, ceteraque vela, demarchos quoque et scholarum vicarium adducit. Si vero futurus proconsul in processione non ingressus est, praeposito accito Imperator nomen promovendi dicit, hic cerimoniario, qui ipsum excipiens, ut supra de praeposito observatum est, coram praefectis cubiculi statuit, et purpureum quaternionem Imperatori tradit: cerimoniarius vero cum silentiario eum in conspectum Imperatoris ductum adorare pedesque et genua eius osculari iubent. Postea ab Imperatore purpureum quaternionem seu proconsulares codicillos, manus eius osculans, recipit, et ita retrorsum abductum in medio collocant. Omnes vero in processione ingressi solennem adorationem, ut supra de promotione patriciorum dictum est, exhibent. (II.) Si vero promovendus in pompa ingressus non est, sed foris remansit, quod in pompa intrare maius est quam pro eius dignitate, aut si, quia posterior ordine est, foris substitit, egressus patricius eum ad-

Digitized by Google

λάβῃ τὸ ἀνθυπατίκιον παρὰ τοῦ βασιλέως, ὡς ἀνωτέρω ἐν τῇ καταστάσει τῶν πατρικίων ἐδηλώσαμεν. τελέσαντες δὲ πάντες ἐν τῇ δοχῇ τὴν συνήθη προσκύνησιν καὶ εὐχαριστήσαντες, λαμβάνουσι τὸν προβληθέντα ἀνθύπατον ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ σιλεντιαρίου, καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα ὑποστρέφει, καὶ ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, λέγει „κελεύσατε." C

ΚΕΦ. ν'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ ζωστῆς πατρικίας.

Ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ διβητήσια καὶ τὰς χλαμύδας, καὶ ἵστανται εἰς τὰς πύλας τοῦ φάρου, βλέποντες ἐπὶ τὸν μέσον πυλῶνα, τὰ νῶτα ἔχοντες πρὸς ἀνατολὴν, στέμματα δὲ οὐ φοροῦσιν οἱ δεσπόται. καὶ ὅτε λάβῃ ὁ πραιπόσιτος τὸ νεῦμα παρὰ τῶν δεσποτῶν, εἰσάγει τοὺς πατρικίους καὶ μέρος τῶν ὑπάτων καὶ μέρος τῶν σιλεντιαρίων πρὸς τὴν D χώρησιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἵστανται κονσιστώριον εἰς τὴν ἐκκλησίαν οἱ εἰσελθόντες ἔνθεν κἀκεῖθεν. καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τῶν δεσποτῶν, ἐξέρχεται εἰς τὸν παρανάρθηκα, καὶ ἐπαίρει τὴν βουλομένην ἀπὸ τοῦ φύλακος, ἔνθα εἰσὶν οἱ γανωτοὶ πυλῶνες οἱ ἀντίπεπτοι, καὶ εἰσάγει αὐτὴν ὁ

20. Post βουλομένην deesse censet Leich. προβάλλεσθαι aut aliquid simile. 21. ἀντιπεπτοὶ cod.

ducit, et peraguntur omnia, usque dum ab Imperatore proconsulares codicillos accepit, ut supra in cerimonia patriciorum declaravimus. Omnes vero, qui eum excipiunt, postquam consuetam adorationem et faustam apprecationem peregere, promotum proconsulem cerimoniarius cum silentiario ad Imperatorem ducit, quem postquam adoravit, revertitur et in suo loco stat, acceptoque signo ab Imperatore, praepositus dicit: *Iubete.*

CAP. 50.

Observanda in promotione Patriciae Zostes.

Domini dibetesiis et chlamydibus mutatis, ad portas phari, medium atrium prospicientes, tergo ad orientem converso, subsistunt, coronas vero non gestant. Signo ab ipsis dato, praepositus patricios et partem consulum ac silentiariorum ad processionem ecclesiasticam ducit, qui in templo consistorium hinc et inde ingressi faciunt. Signo a Dominis accepto, praepositus in paranarthecem egreditur, et promovendam a custodia, ubi cancellis instructa vestibula sunt, ad mediam portam adducit, ubi semel in genua procidit. Postquam

Digitized by Google

πραιπόσιτος ἔνδον τῶν μέσων πυλῶν, καὶ πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτῇ καὶ μόνον, καὶ ἀναστάσης αὐτῆς, ἀποφέρει αὐτὴν πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἀναστᾶσα ἁπλοῖ τὰς χεῖρας καὶ λαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν τὸ δελματίκιον καὶ τὸ θωράκιον καὶ μαφόριον ἄσπρον,
Ed.L. 151 καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας τῶν δεσποτῶν. καὶ ἀποφέρει αὐτὴν εἰς τὸν φύλακα, ὅθεν ἐξῆλθε, καὶ ἐνδύει αὐτὴν τὸ δελματίκιον, καὶ φορεῖ τὸ μαφόριον τὸ ἄσπρον, καὶ πάλιν εἰσάγει αὐτὴν εἰς τὸν φάρον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔνθα ἵστανται οἱ δεσπόται
Ms. 111. b καὶ οἱ συγκλητικοί. εἶθ' οὕτως φιλεῖ τοὺς πόδας τῶν δεσποτῶν, καὶ ἐξέρχεται ἀπευχαριστοῦσα, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ πάνθεον, καὶ μετὰ μικρὸν λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος, καὶ λέγει „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχεται ἡ σύγκλητος ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ τριπέτωνι, καὶ ὁ τῆς καταστάσεως εὐτρεπίζει τὰ βῆλα ἀπό τε τῶν πατρικίων καὶ τῶν λοιπῶν συγκλητικῶν εἰς τὸν αὐτὸν τριπέτωνα, καὶ ὅτε ἀπέλ-
B θῃ ἡ ζωστὴ πατρικία εἰς τὸ πάνθεον, ἐνδύεται τὸ θωράκιον ἐπάνω τοῦ δελματικοῦ, καὶ φορεῖ καὶ λῶρον καὶ τὸ προπόλωμα. (B.) Καὶ εἶθ' οὕτως φοροῦσιν οἱ δεσπόται τὰ στέμματα, καὶ καθέζονται ἐν τῷ σέντζῳ, καὶ νεύουσι τῷ πραιποσίτῳ καὶ ἐξέρχεται μετὰ ὀστιαρίων καὶ βεργίων, καὶ προσκαλεῖται βῆλον α', μαγίστρους· βῆλον β', πατρικίους· βῆλον γ', συγκλητικοὺς, ὑπάτους, κόμητας, κανδιδάτους, δομεστίκους, ἀπὸ ἐπάρχων καὶ στρατηλάτας· συνεισέρχονται δὲ καὶ οἱ σι-

vero surrexit, coram Dominis eam constituit, ad quorum pedes procumbit, et postquam surrexit, manus explicat, aque Dominis dalmaticam, thoracem et maforium album accipit, et manus eorum osculatur. Tunc eam praepositus ad custodiam, unde egressa est, reducit ipsique dalmaticam induit, maforium album gestanti; iterum eam in ecclesiam phari, ubi Domini et senatores stant, perducit. Deinde pedes Dominorum osculata et gratiis actis, exit ad pantheum, brevique interiecto tempore, praepositus, accepto signo ab Imperatore, dicit: *Iubete.* Senatus ex ecclesia ad tripetonem abit, et cerimoniarum magister vela e patriciis et ceteris senatoribus ad eundem tripetonem ordinat. Ad pantheum vero cum accessit zoste patricia, thoracem super dalmaticam induit, lorum quoque et propoloma gestat. (II.) Porro Domini, coronis ornati, in throno sedent et signum praeposito dant, qui cum ostiariis virgas gestantibus egressus, velum primum, magistros, velum secundum, patricios, tertium, syncleticos, consules, comites, candidatos, domesticos, expraefectos, ductores exercitus advocat, unaque silentiarii post senatum hinc et inde ingrediuntur. Quando vela completa totumque secretum con-

Digitized by Google

λεντιάριοι ὄπισθεν τῆς συγκλήτου ἔνθεν κἀκεῖθεν. καὶ ὅτε πληρωθῇ τὰ βῆλα καὶ σταθῇ τὸ σέκρετον ὅλον, νεύουσιν οἱ C δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται διὰ τῆς πληρώσεως τῆς τάξεως τῶν πατρικίων τὸ μέρος τοῦ πανθέου, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ πάνθεον, ἔνθα ἐστὶν ἡ προβληθεῖσα ζωστὴ πατρικία, καὶ εἰσάγει αὐτὴν, κρατῶν αὐτὴν ἀπὸ τῶν ὤμων, καὶ διέρχεται εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς τάξεως τῶν πατρικίων, καὶ ἵστησιν αὐτὴν μέσον τοῦ σεκρέτου τῶν πατρικίων, φοροῦσαν τὸν λῶρον καὶ τὸ προπόλωμα. καὶ προσκυνεῖ μικρὸν, ὡς μὴ δυναμένης αὐτῆς πεσεῖν διὰ τὸν λῶρον καὶ τὸ προπόλωμα, καὶ πάλιν ἀποφέρει αὐτὴν ὀλίγα βήματα, καὶ προσκυνεῖ ὁμοίως, καὶ εἰς τὸ τρίτον. προσφέρει αὐτὴν εἰς τὰ γόνατα τῶν δεσποτῶν, D καὶ φιλεῖ τὰ δύο γόνατα τοῦ μεγάλου δεσπότου, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, πόδας δὲ οὐ φιλεῖ, ὡς μὴ δυναμένης αὐτῆς πεσεῖν. εἶθ' οὕτως ἁπλοῖ τὰς χεῖρας, καὶ λαμβάνει τὰς πλάκας μετὰ τῶν κωδικέλλων, καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας τῶν δεσποτῶν, καὶ ὑποχωρεῖ ὀλίγον κρατουμένη παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ εἰσάγονται ὑπὸ σιλεντιαρίων κρατούμενοι ἀπό τε μαγί- Ms. 112. a στρου μέχρι τῶν στρατηλατῶν ἀπευχαριστοῦντες διὰ τὴν τιμηθεῖσαν. καὶ ὅταν συμπληρώσῃ ἡ σύγκλητος τὴν εὐχαριστίαν, εἰσάγει αὐτὴν πάλιν ὁ πραιπόσιτος εἰς τὰ γόνατα τῶν δεσποτῶν, καὶ ἀπευχαριστεῖ τοῖς δεσπόταις. καὶ νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ τῷ ἑστῶτι εἰς τὸ πλαγίον τοῦ σέντζου, Ed. L. 152 κἂν τε πριμικήριος τύχῃ, ἄνευ τοῦ κρατοῦντος τὴν ζωστὴν,

8. τὸ λῶρον ed. 12. τὸ τρίτον προσφ. ed.

stitutum est, Domini praeposito signum dant, perque coetum ordinis patriciorum factio ad pantheum abit, ubi promota zoste patricia stat, quam humeris sustinens adducit, digressamque per patriciorum coetum, lorum et propoloma ferentem, in medio secreti patriciorum sistit. Haec paululum se inclinat, quod loro impedita procidere nequit, deinde iterum per paucos gradus adducta, similiter se inclinat, et tertio. Tum genibus Dominorum admota, ambo magni aeque ac minoris Domini genua, non autem pedes, cum procidere nequeat, osculatur. Postea manibus expansis tabulas cum codicillis sumit, Dominorum manus osculans, paululumque a praeposito sustentata recedit: tunc omnes a silentiariis sustentati, a magistro ad ducem exercitus inducuntur, pro dignitate ipsi collata gratias acturi. Quibus a senatu peractis, ipsam praepositus ad genua Dominorum iterum adducit, ipsaque gratias agit. Imperator vero, ut signum praeposito ad latus throni constituto dedit, etiamsi primicerius sit, praeter eum, qui zosten sustentat, dicit: *Iubete.* (III.) Fausta apprecatus, senatus unaque zoste egreditur, cuius tabulas silentiarius accipit, et ad lausiacum in obsequio silentiariorum et cubiculariorum, tuni-

Digitized by Google

καὶ λέγει „κελεύσατε.“ (Γ.) Καὶ ἐπεύχεται ἡ σύγκλητος καὶ ἐξέρχεται, συνεξέρχεται δὲ καὶ ἡ ζωσθεῖσα, καὶ λαμβάνει τὰς πλάκας αὐτῆς σιλεντιάριος, καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ λαυσιακὸν, ὀψικευομένη ὑπὸ σιλεντιαρίων καὶ κουβικουλαρίων φορούντων χλανίδια λευκὰ, καὶ ἀπέρχεται ἐπὶ τὴν τροπικὴν τοῦ λαυσιακοῦ, καὶ οὐκ ἐξέρχεται, ἔνθα ἐστὶν ἡ προέλευσις, ἀλλ' ἐπὶ τὸν ἔρωτα, καὶ ἐκβαίνει ἐπὶ τὸ πλαγίον τῆς μαναύρας, καὶ ἐπὶ τὸν μάκρωνα τῶν κανδιδάτων εἰς τὰ ἐξκούβιτα B καὶ διὰ τῶν σχολῶν, καὶ δέχονται τὰ μέρη, ὡς ἐπὶ τῶν πατρικίων, λαμβάνει καὶ λιβελλάριον παρὰ τῶν δημάρχων, καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ μέρη, ὡς ἡ συνήθεια ἔχει. καὶ ἀπέρχεται διὰ τοῦ χυτοῦ τῆς χαλκῆς εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ ναῷ εἰς τὰ ἅγια θυρία, ἔνθα πρόκειται τὸ ἀντιμίσιον, καὶ ἐκβαίνει ὁ πατριάρχης ἀπὸ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ λαμβάνει τὰς πλάκας αὐτῆς, καὶ τίθησιν αὐτὰς εἰς τὸ ἀντιμίσιον, καὶ ποιεῖ εὐχὴν, ὡς ἐπὶ τῶν πατρικίων. συνοψικεύουσι δὲ αὐτὴν μέχρι τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀξιωμάτων, καὶ ὅταν συμπληρώσῃ τὴν εὐχὴν ὁ πατριάρχης, ἐπαίρουσιν αὐτὴν οἱ κουβικουλάριοι καὶ C οἱ σιλεντιάριοι, καὶ ἀναφέρουσιν αὐτὴν εἰς τὸ μητατώριον ἐπὶ τὸν Θωμαΐτην, καὶ τὰ διαβατικὰ ἀναχωροῦντες ἔσωθεν ἱστᾶσι. οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἀναχωροῦσιν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, αἱ δὲ πατρίκιαι καὶ αἱ στρατήγισσαι ἵστανται κονσιστώριον εἰς τὸν τρίκλινον τῆς μαννναύρας, ἐκδεχόμεναι

21. τὸ Θωμαΐτιον ed. ἔσωθεν ἱστᾶσι Leich., ἔξωθεν ἔσω coni. R., ἔσωθεν ἔσω cod. 24. τὸ τρίκλ. ed.

cas albas gestantium, ad tropicen lausiaci abit, nec eo, ubi processio est, sed ad erotem pergens, ad latus magnaurae atque ad porticum candidatorum, ad excubias perque scholas venit, ubi a factionibus, ut patricii, excipitur, libellum quoque a tribunis accipit, et, ut mos est, ipsi factiones acclamant. Abit postea per chytum chalces ad sanctum puteum, ingreditur templum sacrasque ianuas, ubi antimensium positum est: patriarcha ab oratorio egreditur, sumens eius tabulas, quas in antimensio reponit, precesque, ut super patriciis, recitat. Ad ecclesiam proceres et reliquae dignitates una ipsam comitantur, peractisque a patriarcha precibus, cubicularii et silentiarii ad metatorium in triclinium Thomaïtes dictum deducunt, perque porticus transeuntes, intus stant. Proceres vero ac ceteri ab ecclesia discedunt, patriciae et strategissae consistorium in triclinio magnaurae, zosten excipientes, constituunt. Quae cum eo pervenit, a capite inter patricias media constituitur, unaque et item altera procidentes in genua, sportulam ab illa accipiunt, singulae scilicet

Digitized by Google

τὴν ζωσθεῖσαν. καὶ ὅτε φθάσῃ, ἵσταται κατὰ κεφαλῆς ἀνὰ μέσον τῶν πατρικίων, καὶ ἀπέρχεται μία μία προσκυνοῦσα καὶ λαμβάνουσα σπόρτυλον παρ' αὐτῆς, ἔχοντα ἀνὰ νομίσματα ϛ'. ὁμοίως καὶ αἱ στρατήγισσαι προσκυνοῦσιν αὐτήν, Ms.112.b καὶ ἐπεύχονται τοῖς δεσπόταις, καὶ τὴν προβληθεῖσαν. καὶ ἀναχωροῦσιν αἱ πατρίκιαι, καὶ ἐπαίρουσιν αὐτὴν οἱ κουβικουλάριοι καὶ οἱ σιλεντιάριοι, καὶ εἰσφέρουσιν αὐτὴν ἐν τῷ παλατίῳ διὰ τοῦ ἔρωτος καὶ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ', D καὶ ἐπικόπτει τὸ ἡλιακὸν τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν φάρον, εὐχομένη τοῖς δεσπόταις, καὶ τιθεῖ σπόρτυλον νομίσματα ιβ' εἰς τὸ ἀντιμίσιον, καὶ ἅπτει κηροὺς καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ κελλίον αὐτῆς. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἐν ἑορτῇ οὐ γίνεται, εἰ μὴ ἐν κυριακῇ παγανῇ.

ΚΕΦ. να'. Ed.L. 153

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ πραιποσίτου.

Ἐν ἡμέρᾳ ἀλλαξίμων, ὅτε κελεύουσιν οἱ δεσπόται δέξασθαι σέκρετον ἐπὶ προελεύσει, ἀλλάσσουσιν οἱ δεσπόται τὰ διβητήσια αὐτῶν καὶ τὰς χλαμύδας καὶ τὰ στέμματα, καὶ καθέζονται ἐν τῷ σέντζῳ εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον, καὶ εἰσέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου ἀπὸ πλαγίου, ὡς ἔστιν ἡ συνήθεια, καὶ ἵστανται κονσιστώριον. καὶ νεύουσιν οἱ δεσπόται, κἂν τε πραιπόσιτος ἕτερός ἐστι, κἂν πριμικήριος, καὶ ἐπαίρει

1. φθάσει cod. 19. εἰς τὸ ed.

nummos VI, et sic abeunt. Similiter strategissae eam adorant, Dominisque et promotae felicia apprecantur. Deinde discedunt patriciae, at cubicularii cum silentiariis eam excipiunt, perque erotem et porticum sanctorum XL in palatium ducunt, unde per solarium chrysotriclinii transiens, pharum intrat, et felicia Dominis precata, in antimensio nummos XII reponit, et cereis accensis, ad aedes suas redit. Ceterum observandum est, festis diebus, dominica pagana excepta, promotionem nullam institui.

CAP. 51.

Observanda in promotione Praepositi.

In die mutationis vestium, quando Domini secretum in processione excipere iubent, mutant ipsi dibetesia, chlamydes et coronas, sedentque in throno in chrysotriclinio, at cubicularii a latere, ut mos est, ad consistorium constituendum intrant. Signo a Dominis dato, seu alius praepositus, seu primicerius adsit, sumit is promovendum praepositum, eumque per medium secreti consistorii cubi-

Digitized by Google

B τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι πραιπόσιτον, καὶ εἰσάγει αὐτὸν κατὰ παντὸς μέσον τοῦ σεκρέτου τοῦ κονσιστωρίου τοῦ κουβουκλείου. καὶ πίπτει· καὶ εἰσάγει αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ ὑποποδίου τῶν δεσποτῶν, καὶ πίπτει καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα τοῦ μεγάλου δεσπότου, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἵστανται ὥσπερ *Π*. καὶ ἀναστὰς ἐφαπλοῖ τὰς χεῖρας, καὶ λαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν πλάκας ἄνευ κωδικελλίων, καὶ φιλεῖ τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ὀπισθοποδεῖ μικρὸν ἀπὸ τοῦ σέντζου, καὶ εὐθέως ἀπευχαριστοῦσι πάντες οἱ τοῦ κουβουκλείου. καὶ πάλιν προσφέρει αὐτὸν ἔμπροσθεν τῶν δεσποτῶν, καὶ πίπτει καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα τῶν δεσποτῶν, καὶ ἀπευχαριστεῖ, καὶ ἐπαίρουσιν αὐτὸν
C οἱ κουβικουλάριοι καὶ οἱ ὀστιάριοι, καὶ ἐξέρχονται ὀψικεύοντες αὐτὸν μέχρι τοῦ τριπέτωνος, ἔνθα ἵστανται οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ λοιποὶ συγκλητικοί, καὶ προσκυνεῖ τοὺς πατρικίους καὶ οὓς βούλεται, βαστάζων καὶ τὰς πλάκας αὐτοῦ, καὶ πάλιν
Ms.113.a εἰσέρχεται ὁ αὐτὸς πραιπόσιτος μετὰ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἵσταται εἰς τὴν καθέδραν τῶν δεσποτῶν, βαστάζων καὶ τὰς πλάκας. (*B.*) Ὁ δὲ τῆς καταστάσεως εὐτρεπίζει τὰ βῆλα
D εἰς τὸν τριπέτωνα, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια, καὶ ὅτε κελεύσωσιν οἱ δεσπόται εἰσελθεῖν τὰ βῆλα τοῦ σεκρέτου, νεύουσι τῷ προβληθέντι πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται μετὰ δύο ὀστιαρίων καὶ βεργίων, βαστάζων καὶ τὰς πλάκας. καὶ εἰσάγει βῆλον α', τοὺς μαγίστρους, καὶ τὰ λοιπὰ βῆλα, ὡς ἔχει ἡ συνήθεια.

2. τοῦ σεκρέτου, τοῦ κονσιστωρίου, τοῦ κουβουκλείου ed.
5. τὰ om. ed.

culi inducit. Deinde postquam genu flexit, eum ad Dominorum subsellia constituit, procidensque in terram, pedes et genua magni et minoris Domini osculatur: cubicularii vero ea forma, quam littera *Π* habet, adstant. Surgens, manibus expansis, tabulas sine codicillis a Dominis accipit, eorumque manus osculatus, paululum a throno retrocedit, statimque omnes cubicularii bene precantur. Deinde iterum ad Dominos adductus, procumbit, eorumque pedes ac genua osculatus, fausta insuper apprecatur: quo peracto, eum cubicularii et ostiarii sumunt, et ad tripetonem usque, ubi patricii ac ceteri senatores stant, eum comitati, abeunt. Ipse inclinato corpore patricios et quoscunque vult salutat, tabulas suas portans, iterumque praepositus idem cum cubiculo intrat, et ad thronum Dominorum, tabulas gestans, accedit. (II.) Cerimoniarius vela in tripetone, ut mos est, ordinat, ac Dominis, ut ingrediantur vela secreti, iubentibus, signum promoto praeposito dant, qui cum duobus ostiariis et virgas gerentibus, tabulasque portans, abit. Mox velum primum, magistros, ac cetera vela, ut mos est, adducit. Quibus omnibus in-

Digitized by Google

καὶ ὅταν ἔλθωσιν ὅλα τὰ βῆλα, νεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ προβληθέντι πραιποσίτῳ, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ ἐπεύχονται „εἰς πολλοὺς χρόνους καὶ ἀγαθοὺς," καὶ ἐξέρχονται, καὶ πληροῖ πάντα τὰ νούμερα ὁ προβληθεὶς πραιπόσιτος. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι καὶ πατρίκιον εἰ κελεύωσιν αὐτὸν ποιῆσαι, ἄλλας πλάκας λαμβάνει μετὰ τῶν κωδικέλλων, καὶ πληροῦται Ed. L. 154 τότε ἡ ἀκολουθία, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πατρικίων.

ΚΕΦ. νβ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ ὑπάρχου.

Προσκαλεῖται ὁ βασιλεὺς, ὃν ἂν βούλεται προβαλέσθαι ὕπαρχον, προσκαλεῖται καὶ τὸν πραιπόσιτον, καὶ λέγει πρὸς αὐτόν· „ἄπελθε καὶ παράδος αὐτὸν ὕπαρχον πόλεως." παραλαβὼν δὲ αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος, περιβάλλει αὐτὸν σαγίον ῥοῆς, καὶ εὐθέως ἀποστέλλει σιλεντιάριον, προσκαλέσασθαι B τὴν πολιτικὴν κατάστασιν ἅπασαν ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος μετὰ τοῦ ὑπάρχου διὰ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τῶν σκαλίων, καὶ ἐξέρχεται διὰ τοῦ μονοθύρου τοῦ ὄντος εἰς τὸ εἰδικὸν, καὶ ἐκεῖθεν δηριγευόμενος, διοδεύων διὰ τῶν διαβατικῶν καὶ τῆς ἀψίδος, καὶ εἰσέρχεται μέχρι τοῦ αὐγουστέως, καὶ καθέζονται ἀμφότεροι ἐκεῖσε, ἐκδεχόμενοι μέχρις ἂν καταλάβῃ τὸ πολίτευμα. τῶν δὲ σιλεντιαρίων ἐλθόντων καὶ ἀπαγγειλάντων, ὡς ὅτι πάρεστι τὸ πολίτευμα ἐν

5. κελεύσωσιν ed. 10. προσκαλέσασθαι pro προβαλέσθαι ed 17. σκαλέων ed. 19. καὶ ante εἰσέρχ. om. ed.

gressis, Domini praeposito signum dant, qui dicit: *Iubete*, longaque et bona tempora precati, egrediuntur, omnesque numeros promotus praepositus congregat. Sciendum vero est, eum, si ipsum patricium quoque esse velint, alias tabulas cum codicillis accipere, officium vero ritusque omnes, ut in ceterorum patriciorum promotione, celebrari.

CAP. 52.

Observanda in promotione Praefecti.

Imperator praefectum, quem creare vult, aeque ac praepositum vocat, et dicit ad hunc: *Abi, et ipsum urbi praefectum impone.* Quem sumens praepositus, sago rubro induit, statimque silentiarium ad convocandum omnem civitatis magistratum in consistorium mittit, praepositus cum praefecto per lausiacum et scalas perque ianuam, quae ad fiscum privatum ducit, egreditur, indeque cum processione per porticum et apsidem usque ad augusteum transit, ubi uterque

Digitized by Google

τῷ κονσιστωρίῳ, λαμβάνουσι πάλιν οἱ αὐτοὶ σιλεντιάριοι πρόσταξιν παρὰ τοῦ πραιποσίτου πρὸς τὸ ἀπαγαγεῖν τὸ πολίτευμα εἰς τὸν ὀνόποδα. τότε λαβὼν ὁ πραιπόσιτος τὸν ὕπαρχον, C καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τοῦ αὐγουστέως, διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ Ms. 113. b καὶ μένει ὁ ὕπαρχος ἔνδον τῆς πύλης τῆς ἐξαγούσης πρὸς τὸν ὀνόποδα, ἐξέρχεται μόνος, ἔνθα ἵσταται τὸ πολίτευμα, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἃ ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ βασιλέως λέγειν νουθεσίας ἕνεκα καὶ νομίμων διακράτησιν. (B.) Μετὰ δὲ τὴν διαλαλίαν κελεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως ἀνοιγῆναι τὸ βῆλον, καὶ προσκαλεῖται τὸν ὕπαρχον, κἀκείνου ἐξελθόντος, παραδίδωσιν αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος τῇ πολιτείᾳ ὕπαρχον καὶ πατέρα πόλεως, καὶ εἶθ' οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀνόποδος ὑποστρέφει ὁ πραιπόσιτος ἐν τῷ παλατίῳ, ὁ δὲ τῆς καταστάσεως μετὰ τῶν σιλεντιαρίων λαμβάνει τὸν ὕπαρχον, καὶ εἰσ- D άγει αὐτὸν ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ὑπαλλάσσει αὐτὸν τὴν τοῦ ὑπάρχου στολὴν, ἤγουν τὸ καμήσιον καὶ τὸ πελώνιον καὶ τὸν λῶρον, καὶ ὑποδύει αὐτὸν καὶ τὸ καλίγιον. καὶ εἶθ' οὕτως ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν δημοτῶν τῶν δύο μερῶν, ὀλίγον ὀψικεύοντες αὐτὸν, διέρχονται διά τε τῶν ἐξκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν, ἀκτολογουμένου ὑπ' αὐτῶν, λεγόντων αὐτῶν· „ὁ δεῖνα εἶσε ὕπαρχος·" ἐὰν δέ ἐστιν πατρίκιος, ἀκτολογεῖ οὕτως· „ὁ δεῖνα εἶσε ὕπαρχος, εἶσε καὶ πατρίκιος" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ἐν

6. ὁ δὲ πραιπόσιτος ante ἐξέρχεται excidisse putat R. 7. λέγειν om. ed. 17. τὸ λῶρον ed. et sic deinceps. 20. ἀκτολογούμενοι ed. 21. εἶσε ed.

exspectans, dum magistratus praesto sit, adsidet. Silentiarii vero advenientes et nuntiantes, magistratum in consistorio adesse, rursus a praeposito mandatum de magistratu in onopodem deducendo accipiunt. Tunc praepositus praefectum sumit, et egressus ex augusteo, per stenum transit, praefectus intra portam ad onopodem ducentem manet, ac solus exit, ubi magistratus stat, cui ab Imperatore de aequitate servandisque legibus praecepta tradit. (II.) Post hoc colloquium praepositus cerimoniarium iubet, velum aperiat praefectumque advocet: quem egressum praepositus civitati praefectum patremque urbis tradit. Postea praepositus ab onopodio ad palatium revertitur, cerimoniarius autem cum silentiariis praefectum adsumit, eumque in consistorium ducit, ubi eum praefecti veste, camisio scilicet, pelonio et loro, pedes vero caligis induit. Deinde cerimoniarius cum civitate populoque duarum factionum, qui eum omnes paululum praecedunt, per excubias scholasque, inter acclamationes dicentium: *N. N. praefectus es,* transeunt; si patricius est, acclamant ita: *N. N. praefectus es et patricius* etc. Atque sic ad ma-

Digitized by Google

τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ διὰ τοῦ ἁγίου φρέατος, καὶ ἅψας κηροὺς καὶ εὐξάμενος, ὑποστρέφει εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

ΚΕΦ. νγ'. Ed.L. 155

Ἀκτολογία τῶν δήμων ἐπὶ τῆς ὑπάρχου προαγωγῆς.

Τῆς συνήθους τάξεως τελουμένης ἐν τῷ παλατίῳ ἐπὶ τῇ τοῦ ὑπάρχου προαγωγῇ, καὶ τοῦ πραιποσίτου τοῦτον ἐξάγοντος διὰ τοῦ τρικόγχου καὶ τῆς ἀψίδος εἰς τὸν αὐγουστέα, ἀπέρχονται ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ δὴ πάσης τῆς τάξεως τοῦ πραιποσίτου ἐν τῷ ὀνοποδίῳ ἀνερχομένης, παραδίδωσιν ὁ πραιπόσιτος πατέρα πόλεως τὸν προβληθέντα ὕπαρχον. εἶτα ἐπαίρει αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ εἰσφέρει αὐτὸν ἐν τῷ κονσιστωρίῳ τῷ χειμερινῷ, καὶ ἐνδύει αὐτὸν τὸ καμήσιον B καὶ τὸν λῶρον, καὶ ὑποδύεται καλήγιον, καὶ ἔρχεται ἐπὶ τὸν μάκρωνα τῶν κανδιδάτων, ὀψικευόμενος ὑπὸ πάσης τῆς τά- Ms.114.a ξεως τοῦ πραιτωρίου ἕως τῶν χαλκῶν πυλῶν τῶν κορτινῶν. καὶ λέγει ὁ ἀδμηνσουνάλιος „στήτω·" καὶ κρατεῖ ὁ νουμεράριος τὸ βῆλον, καὶ λέγει· „Λεβὰ ὕπαρχε προφέκτωρ λὼκ," καὶ πάλιν λέγει ὁ ἀδμηνσουνάλιος, ἅπερ φωνοβολεῖ ὁ νουμεράριος. καὶ ἐξέρχεται ὁ ὕπαρχος, καὶ διέρχεται διὰ τῶν σχολῶν, ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων. (B.) Τὸ δὲ μέρος τῶν Βενέτων ἵσταται εἰς τοὺς λύχνους, ἐκδεχόμενος τὸν ὕπαρχον, καὶ πρὸ τοῦ φθᾶσαι αὐτὸν εἰς τὸν τοῦ Βενέ-

21. ἐκδεχόμενον ed.

gnam ecclesiam per sanctum puteum abit, cereisque accensis, et precatus, domum revertitur.

CAP. 53.

Acta et acclamationes factionum in promotione Praefecti.

Consueto promotionis praefecti ritu in palatio peracto, cum eum praepositus per tricouchum et apsidem ad augusteum eduxit, in onopodium abeunt, quo postquam omnis ordo praepositi pervenit, praepositus patrem urbis promotum praefectum constituit. Deinde cerimoniarius eum sumit inque consistorium hibernum ducit, ubi camisio, loro caligisque indutus, ad porticum candidatorum venit, ab omni praetorii ordine ad aeneas usque cortinarum portas stipatus, admissionali dicente: *Sta*, tenetque numerarius velum, et: *Leva te hyparche praefecte loco*, inquit, statimque admissionalis dicta a numerario repetit. Praefectus abit, perque scholas, a dictis circumdatus, transit. (II.) Factio Veneta stat ad lychnos, praefectum excipiens, qui priusquam ad eam pervenit, dicit populus cursorium

Digitized by Google

C του δῆμον λέγει ὁ δῆμος ποίημα δρομικὸν ἦχ. δ'· „οἱ ἐκ Θεοῦ κραταιούμενοι ταῖς νίκαις, κοσμοπόθητοι δεσπόται τῶν Ῥωμαίων, σὲ, ὡς γνησιοπόθητον καὶ πιστότατον δοῦλον, προεβίβασαν ἀξίως ἐν ὑπερτέραις ἀξίαις, πρωτοσπαθάριον ἔντιμον καὶ εὐγενῆ ἐκ προγόνων, καὶ εἰς ὑπέρτιμον δόξαν τῇ τοῦ ὑπάρχου ἀνύψωσαν ἀξίᾳ." καὶ μετὰ τὸ στῆναι τὸν ὕπαρχον εἰς τὸν εἰωθότα τόπον τῆς αὐτοῦ στάσεως λέγει ὁ δῆμος· „πρὸ πάντων εὐφημήσωμεν τοὺς δεσπότας τῆς οἰκουμένης·" οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τῶν εὐσεβεστάτων αὐγουστῶν πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. καὶ εἶθ'
D οὕτως λέγει ἄκτα ἀπὸ φθογγῆς· „τίς οὐκ ἔχει ἐπὶ πλεῖον δοξάσαι," ἐκ γ', „τὸν μόνον ἀθάνατον βασιλέα," ἐκ γ', „τὸν τοιούτους δεδωκότα ὑμῖν δεσπότας," ἐκ γ', „προνοούμενος ἑκάστῳ τὴν σωτηρίαν," ἐκ γ', „καὶ προβιβάζων ἀξίαν τοῖς ἀξίοις," ἐκ γ', „καὶ σὲ ὁ δεῖνα ἐτίμησαν παραδόξως," ἐκ γ', „τῇ τοῦ ὑπάρχου περιδόξῳ ἀξίᾳ," ἐκ γ', „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης τοὺς χρόνους αὐτῶν πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις." (Γ.) Εἶτα λέγουσιν οἱ κράκται· „εὐφημήσωμεν κατὰ χρέως τὸν ὕπαρχον Ῥωμαίων. εἶσε ὁ δεῖνα, εἶσε ὁ δεῖνα, εἶσε ὁ δεῖνα, εἶσε ὕ-
Ed.L. 156 παρχος, εἶσε." καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσιν οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, θεοστέπτων ὁ δοῦλος·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες."

12. καὶ om. ed. 15. et 16. προνοουμένους et προβιβάζοντας coni. R. 22. Tertium εἶσε ὁ δεῖνα om. ed. 24. θεόστεπτος ed.

carmen toni IV: *Per Deum victoriis insignes, desiderium orbis, Domini Romanorum, te, ut ab omnibus expetitum, fidelissimum servum, merito in summa dignitate collocarunt, illustrem et nobilem genere maiorum protospatharium, teque ad excelsum honorem officii praefecti provexerunt.* In solito autem loco stationis suae praefecto collocato, populus dicit: *Ante omnia concelebremus universi Dominos*; cantores: *N. N. magnis Imperatoribus et Augustabus piissimis multos annos*; populus eadem ter; postea magna voce acclamat: *Quis nollet vehementer collaudare*, ter; *solum immortalem regem*, ter; *qui tales nobis Dominos dedit*, ter; *omnium prospiciens saluti*, ter; *et dignitatem dignis tribuens*, ter; *et te N. splendide honorarunt*, ter; *excelsa praefecti dignitate*, ter; *at omnium creator et dominus tempora eorum cum Augustabus et porphyrogenitis augeat.* (III). Postea cantores dicunt: *Laudemus ex debito praefectum Romanorum*; *tu es N., tu es N., tu es N., praefectus es.* Deinde cantores: *Bene venisti, famule a Deo coronatorum*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *Bene venisti, a beneficis Dominis promote*; populus: *Bene*

Digitized by Google

οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, προβολὴ εὐεργετῶν·“ ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες.“ οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ εὐγενὴς ἐκ προγόνων·“ ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες.“ οἱ κράκται „καλῶς ἦλθες, ὁ δεῖνα ὕπαρχε τῶν Ῥωμαίων·“ ὁ λαὸς, „καλῶς ἦλ- Ms.114.b
θες.“ οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης φυλάξει σε, ὕπαρχε, εἰς πλήθη χρόνων.“ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιδίδωσι λιβελλάριον ὁ δήμαρχος τῷ ὑπάρχῳ, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ποθητὲ τῶν ἀνάκτων·“ ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες.“ οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ δεῖνα ὕπαρχε τῶν Ῥωμαίων·“ ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες.“ οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες εἰς φιλοῦντά σε δῆμον·“ ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες.“ B
οἱ κράκται· „ἀξίως σε ἠγάπησαν οἱ δεσπόται·“ ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες.“ οἱ κράκται· „ὡς ὄντα καθαρὸν καὶ ἐπάξιον·“ ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες.“ οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης φυλάξει σε, ὕπαρχε, εἰς πλήθη χρόνων.“ (Δ.) Καὶ ἀποκινοῦντος τοῦ ὑπάρχου, ὀψικεύει ἔμπροσθεν αὐτοῦ ὁ δῆμος, λέγων τὸ δρομικὸν ποίημα ἦχ. δ'· „οἱ ἐκ Θεοῦ κραταιούμενοι ταῖς νίκαις.“ προεγράφη. καὶ ἀπάγουσιν αὐτὸν ἕως τῆς δοχῆς τῶν Πρασίνων, (μέχρι γὰρ τῶν ἐκεῖσε πληροῦται τὸ ποίημα,) καὶ πληρωθέντος λέγουσιν οἱ C
κράκται· „ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, σῶσον τὸν ὕπαρχον·“ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. καὶ δέχεται τοῦτον τὸ μέρος τῶν Πρασίνων εἰς τὰς σχολὰς, καὶ γίνεται ἡ ἀκολουθία καὶ ἡ τάξις τῆς δοχῆς, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν Βενέτων, καὶ διέρχεται διὰ τοῦ χυ-

5. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, τοῦ δήμου λέγοντος· „καλῶς ἦλθες ὁ δεῖνα ὕπαρχε,“ προσκυνεῖ ὁ ὕπαρχος πρὸς τὸν δῆμον καὶ τὸν δήμαρχον, ὁμοίως καὶ ὁ δῆμος πρὸς αὐτὸν ποιῶν τὸ σέβας.

venisti. Cantores: *Bene venisti, nobili genere illustris*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *Bene venisti, N. Romanorum praefecte*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *At omnium auctor et dominus te, praefecte, multa tempora conservet.* Postea tribunus praefecto libellum tradit, et cantores dicunt: *Bene venisti, desiderium principum*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *Bene venisti, N. Romanorum praefecte*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *Bene venisti ad factionem tui amantem*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *Digne te amarunt Domini*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *Ut praeclarum et dignum*; populus: *Bene venisti.* Cantores: *Omnium auctor et dominus te, praefecte, diu conservet!* (IV.) Abeuntem praefectum praecedit populus, cursorium carmen toni IV canens: *Per Deum victoriis insignes.* Supra id retulimus. Et eum ad Prasinam factionem abducunt; ibi enim carmen completur: quo facto, cantores: *Unus Deus sanctus servet praefectum!* populus eadem ter, Prasinorum factio cum in scholis excipit, cuius factionis ritus et ordo

Digitized by Google

τοῦ τῆς χαλκῆς, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ, καὶ ἅ-
πτει κηρούς. ἰστέον, ὅτι ὁ πατριάρχης εὐχὴν τοῦ ὑπάρχου
ποιεῖ κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον τῶν πατρικίων. καὶ μετὰ
τοῦτο εἰσέρχεται εἰς τὸ σκάμνον τῶν πατρικίων, καὶ ἐκεῖ ἐν-
δύει αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως τόν τε λῶρον καὶ τὸ πελώνι-
ον, καὶ ἐξέρχεται διὰ τῆς πλαγίας τοῦ ναοῦ, ὡς ἐπὶ τὸ τοῦ
D μητατωρίου μέρος, εἰς τὸ ὡρολόγιον, ἔνθα ἵσταται ὁ λευκὸς
ἵππος μετὰ τοῦ χιώματος καὶ τὸ καλαμάριον καὶ οἱ ταξαιῶ-
ται μετὰ τῶν πελωνίων αὐτῶν, καὶ καβαλικεύει ὁ ὕπαρχος
καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ αὐτοῦ ἀνελθόντος καὶ
καθεσθέντος ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ θρόνου, λέγουσιν οἱ τῆς τάξεως
καὶ τῆς πόλεως· „ἄξιος, ἄξιος, ἄξιος, πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βα-
σιλέων" καὶ τὰ ἑξῆς τῆς εὐφημίας· ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ εὐ-
Ed. L. 157 φημίᾳ λέγουσι „καὶ τοῦ προβληθέντος." καὶ εἶθ' οὕτως
Ms. 115. a πάλιν καβαλικεύει τὸ χίωμα, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸν οἶκον
αὐτοῦ, ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν προῤῥηθέντων.

ΚΕΦ. νδ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ κοιαίστωρος.

Κελεύουσιν οἱ δεσπόται ζητῆσαι τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι κοιαίστωρα, καὶ ἐὰν εὑρεθῇ, ζητοῦσι τὸν πραιπόσιτον μετὰ τοῦ προβαλλομένου, καὶ παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος παρὰ τῶν δεσποτῶν, ἵνα ἀπελθὼν προβάλληται αὐ-

8. χαιώματος ed. 15. χαίωμα ed.

idem ac Venetae est, transitque per chytum chalces, et sanctum puteum intrans, cereos accendit. Sciendum vero, patriarcham preces pro praefecto eodem, ac pro patriciis, modo dicere. Praefectus scamnum patriciorum intrat, ubi cerimoniarius lorum ipsi et pelonium induit; egreditur per latus templi ad partem metatorii in horologium, ubi equus albus collari ornatus, calamarium et officiales cum suis peloniis adsunt: deinde, equo conscenso, praefectus in praetorium abit, quo cum pervenit, inque sella sua consedit, officiales aeque ac cives exclamant: *Dignus, dignus, dignus, multi anni Imperatoribus!* et cetera acclamationis, cui adiiciunt in fine: *et promoto.* Sic rursus, conscenso equo, stipatus a dictis, domum abit.

CAP. 54.

Observanda in promotione Quaestoris.

Mandato Dominorum quaestor promovendus quaeritur, eoque invento, praepositum cum promoto quaerunt, quem praepositus a Dominis, ut abiens quaestorem eum constituat, secum abducit.

Digitized by Google

τὸν κοιαίστωρα. καὶ ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος, δοφικευόμενος ὑπὸ κουβικουλαρίων καὶ σιλεντιαρίων, ἢ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, B ἢ ἐν τῇ θερμάστρᾳ, καὶ ζητεῖ τοὺς ἀντιγραφέας καὶ καγκελλαρίους, καὶ παραδίδωσιν αὐτοῖς τὸν κοιαίστωρα, καὶ ἐπεύχονται τοὺς δεσπότας καὶ ἀναχωροῦσι. καὶ εὐθέως ὁ προβληθεὶς ἀποστέλλει ἄνθρωπον αὐτοῦ μετά τε τοῦ χωσβαΐτου τοῦ βεστιαρίου, καὶ ἐπαίρει τὴν στολὴν τοῦ κοιαίστωρος τοῦ διαδεχθέντος, καὶ ὅτε εἰσὶν ἀλλάξιμα ἐν τῇ προελεύσει, ἀλλάσσει κἀκεῖνος.

ΚΕΦ. νε'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ δημάρχου.

Πρὸ μιᾶς ἡμέρας λαμβάνει ἀπόκρισιν ὁ πραιπόσιτος C παρὰ τῶν δεσποτῶν περὶ τοῦ βουλομένου προβληθῆναι δημάρχου, καὶ λέγει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος ἀποστέλλει ἀδμηνσουνάλιον, ἵνα μηνύσῃ τοῖς τοῦ μέρους, τουτέστι τῷ δευτερεύοντι, τῷ γειτονιάρχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς ἄρχουσι τοῦ μέρους, καὶ τὰ πρωτεῖα αὐτῶν, ὅπως τῇ ἑξῆς ἔλθωσιν ἐν τῷ κονσιστωρίῳ μετὰ σαγίων. καὶ τὸ πρωΐ, ὅτε συμφθάσωσι καὶ ἔλθωσιν οἱ τῶν μερῶν ἐν τῷ κονσιστωρίῳ μετὰ σαγία αὐτῶν, μηνύεται ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως, καὶ ἀναγάγει τοῖς δεσπόταις, καὶ παραλαμβάνει

4. αὐτὸν κοιαίστωρα cod. et ed. 6. ἄνθρωπον R. ex compendio cod., ἀνόταριον ed. 8. διαδειχθέντος ed. 20. σαγίων ed. 21. ἀνάγει ed.

Ipse a cubiculariis ac silentiariis stipatus, aut in hemicyclium, aut ad caminum abiens, scriniorum magistros et cancellarios quaerit, qui, quaestore sibi tradito, fausta Dominis precati, abeunt. Statim promotus primum famulum suum cum chosbaïta vestiarii mittit, et sumit vestem decedentis quaestoris, cumque mutationes in processione fiunt, ipse quoque vestes mutat.

CAP. 55.

Observanda in promotione Demarchi.

Pridie unius diei praepositus a Dominis responsum de eo, qui tribunus fieri cupit, accipit, idque cerimoniario refert, qui per admissionalem factioni, hoc est secundicerio, gitoniarchae ac reliquis factionis praefectis indicat, ut principes sequenti die in consistorium cum sagis veniant. Mane igitur, quando factionarii cum sagis suis in consistorium convenerunt congregatique sunt, praepositus a cerimoniarum magistro admonitus, Dominos de eo certiores facit,

Digitized by Google

ὁ πραιπόσιτος παρὰ τῶν δεσποτῶν, ὃν βούλεται προβάλ-
D λεσθαι δήμαρχον. καὶ εὐθέως ἐξέρχεται ὀψικευόμενος ὑπὸ κουβικουλαρίου, καὶ αὐτὸς ὁ προβληθεὶς μετ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἀνέρχεται διὰ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς δάφνης εἰς τὸν αὐγουστέα, καὶ καθέζεται ἐκεῖσε. καὶ ἀπέρχεται σιλεντιάριος, καὶ προσκαλεῖται τὸ μέρος, καὶ ἀπέρχονται πάντες ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, φοροῦντες τὰ σαγία, καὶ ἵστανται ἐκεῖσε. καὶ ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος καὶ ὁ τῆς καταστάσεως
Ms. 115. b μετὰ σιλεντιαρίων τῶν ὄντων ἑβδομαρίων, φοροῦντες ἀμφότεροι σαγία ῥοῆς, ὁμοίως καὶ κουβικουλάριος, ὀψικεύων τὸν πραιπόσιτον, ὁμοίως καὶ ὁ προβληθεὶς, φορῶν σαγίον
Ed.L. 158 ῥοῆς, ἀκολουθεῖ ὀπίσω τοῦ πραιποσίτου, τὸ δὲ σαγίον φορεῖ εἰς τὸν αὐγουστέα. (B.) Καὶ ἀνέρχεται ὁ πραιπόσιτος ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ καθὼς ἔχει ἡ συνήθεια, παραδίδωσι τὸν προβληθέντα δήμαρχον, λέγων τῷ μέρει· „κελεύουσιν οἱ δεσπόται, παραλάβετε αὐτὸν δήμαρχον," καὶ ἐπεύχονται οἱ τῶν μερῶν τοὺς δεσπότας, καὶ λαμβάνουσι τὸν προβληθέντα δήμαρχον, ὀψικεύοντες αὐτὸν μέχρι τοῦ κονσιστωρίου. καὶ εἰσέρχεται ὁ προβληθεὶς, καὶ ἅπτει κηροὺς ἐν τῷ σταυρῷ, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν, καὶ ἅπτει κἀκεῖσε κηροὺς, καὶ ἀπέρχεται ὀψικευόμενος διὰ τῶν κορτι-
B νῶν, καὶ εὐφημοῦσιν αὐτὸν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ ἀπὸ τῆς χαλκῆς μέχρι τοῦ μηλίου. καὶ καβαλικεύει ὁ προβληθεὶς ἀπὸ σαγίου, καὶ ὀψικεύεται ὑπὸ τοῦ μέρους, φορούντων κἀκεί-

qui praeposito, quem tribunum creare velint, indicant. Is statim a cubiculario stipatus, una cum promoto exit, per lausiacum, erotem et daphnem in augusteum adscendit ibique sedet. At silentiarius, factionem advocaturus, abit, et omnes in onopodium saga ferentes conveniunt et ibi subsistunt. Praepositus et cerimoniarius cum silentiariis, qui per eam septimanam officio funguntur, saga rubra gestantes, progrediuntur: cubicularius vero praepositum comitatus, unaque promotus, sago rubro indutus, praepositum a tergo sequitur, sagum autem in augusteum usque gestat. (II.) Deinde praepositus in onopodium adscendit, et, ut mos est, tribunum promotum factioni tradit, dicens: *Iubent Domini, hunc tribunum accipiatis:* factio Dominis fausta precatur, sumentesque promotum tribunum, eum ad consistorium usque comitantur. Intrat ille, cereisque in cruce accensis, ecclesiam Domini petit, ibique cereos accendit, ac in obsequio per cortinas abit, eique in loco suo a porta chalces ad milium omnes felicia apprecantur. Promotus, sago indutus, equo vehitur, praecedente cum factione, quae etiam saga rubra et scaramangia fert. Sic ad stabulum factionis procedit, eiusque equos

Digitized by Google

νων σαγία ῥοῆς καὶ σκαραμάγγια. καὶ ἀπέρχεται οὕτως μέχρι τοῦ στάβλου τοῦ μέρους, καὶ θεωρεῖ τοὺς ἵππους αὐτοῦ, καὶ καβαλικεύει, καὶ ἀπέρχεται ὀψικευόμενος μέχρι τοῦ οἴκου αὐτοῦ, ἀκολουθούντων καβαλλαρίων τοῦ δευτερεύοντος καὶ τοῦ γειτονιάρχου καὶ τοῦ νοταρίου, φορούντων σκαραμάγγια. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι προλαμβάνουσιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ προβληθέντος ὁ αὐτὸς γειτονιάρχης καὶ ὁ νοτάριος καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ἵστανται μετὰ τοῦ μέρους, εὐφημοῦντες τὸν προβληθέντα, εἰς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ, καθὼς ἔχει ἡ συν- C
ήθεια, καὶ καλεῖ τὸν δευτερεύοντα καὶ τὸν γειτονιάρχην καὶ τὸν νοτάριον καὶ τοὺς λοιποὺς ἄρχοντας καὶ τὰ πρωτεῖα. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἡ αὐτὴ ἀκολουθία γίνεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου μέρους.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς προβαλέσθαι δύο δημάρχους ἐν τῷ ἅμα. Ms. 116. b

Μηνύονται καὶ ἀνέρχονται τὰ δύο μέρη ἐν τῷ ὀνοποδίῳ, καὶ παραδίδωσιν ὁ πραιπόσιτος τὸν πρῶτον δήμαρχον εἰς τὸ μέρος αὐτοῦ, ὁμοίως καὶ τὸν ἕτερον εἰς τὸ μέρος αὐ- D
τοῦ· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα τελεῖται, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται. τὰ μὲν χλανίδια ἐπαίρουσιν οἱ δήμαρχοι ἀπὸ τῶν διαδεδεγμένων δημάρχων, ὁ Βένετος Βένετον καὶ Τύρεον, καὶ ὁ Πράσινος ὁμοίως, ἐπειδὴ βασιλικά εἰσιν.

14. προβάλλεσθαι ed. 20. διαδεδειγμένων ed.

conspicatus, domum in solenni pompa equo vehitur, caballarii secundicerii seu vicarii, gitoniarcha et notarii, scaramangiis induti, ipsum sequuntur. Ceterum observandum est, in aedibus promoti gitoniarcham, notarium ac reliquos exspectare, et cum factione promoto gratulantes in atrio eius, ut mos est, adesse, ubi secundicerium, gitoniarcham, notarium ac ceteros praefectos et principes ad convivium vocat. Atque idem ritus ab altera etiam factione observatur.

OBSERVANDA, SI IMPERATORI DUOS DEMARCHOS UNA CONSTITUERE PLACUERIT.

Duae factiones admonitae in onopodium ascendunt, et praepositus primum tribunum factioni suae, pariter et alterum suae, tradit. Cetera omnia, ut supra dictum est, peraguntur. Tunicas vero accipiunt ab exauctoratis tribunis, Venetus Venetam et Tyriam, ita et Prasinus, quoniam hac Imperatoris sunt.

Digitized by Google

ΚΕΦ. νϛ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ δευτερεύοντος.

·Κελεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ περὶ προβολῆς Ed.L. 159 δευτερεύοντος, καὶ ἀποστέλλει ὁ πραιπόσιτος σιλεντιάριον, καὶ ζητεῖ τὸν δήμαρχον, καὶ ἐὰν εὑρεθῇ, δίδωσιν ἀπόκρισιν τοῖς δεσπόταις, καὶ οἱ δεσπόται παραδιδοῦσι τῷ πραιποσίτῳ ὃν βούλονται προβαλέσθαι δευτερεύοντα. καὶ ἐξέρχεται ὀψικευόμενος ὑπὸ κουβικουλαρίων καὶ σιλεντιαρίων τῶν ὄντων ἑβδομαρίων, καὶ παραδίδωσι τὸν δευτερεύοντα τῷ δημάρχῳ, καὶ ἐπεύχονται τοῖς δεσπόταις. προβάλλεται δὲ ἢ ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, ἢ ἐν τῇ θερμάστρᾳ, εἰ δὲ ἀσθενεῖ ὁ δήμαρχος, ἐπαίρει αὐτὸν ὁ ἑβδομάριος σιλεντιάριος παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ δημάρχου, καὶ παραδίδωσι τῷ δημάρχῳ τὸν δευτερεύοντα. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, ὅτε ὁ πραιπόσιτος παραδίδωσι τῷ σιλεντιαρίῳ τὸν δευτερεύ- B οντα, εὑρίσκονται καὶ οἱ τοῦ μέρους, ὁ γειτονιάρχης, ὁ νο- Ms. 117. ατάριος, ἤτοι ὁ χαρτουλάριος, ὁ ποιητὴς, ὁ μελιστὴς καὶ ὁ μαΐστωρ, ἵνα καὶ αὐτοὶ παραλάβωσιν αὐτὸν παρὰ τοῦ πραιποσίτου. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι οἱ δύο δευτερεύοντες τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ἔχουσι, τοῦ Βενέτου καὶ Πρασίνου.

7. προβάλλεσθαι ed.

CAP. 56.

Observanda in promotione Secundicerii.

Domini praeposito de promotione secundicerii mandatum dant, et mittit praepositus silentiarium, ut tribunum quaerat: quo reperto, responsum ad Dominos perfert, hi praeposito, quem secundicerium constituere volunt, tradunt. Ipse egreditur, a cubiculariis et silentiariis, qui ea septimana illo munere funguntur, stipatus, hi secundicerium tribuno tradunt, Dominisque fausta apprecantur. Promovetur autem vel in hemicyclio vel in camino, si autem tribunus morbo laborat, silentiarius, qui per illam septimanam officio fungitur, eum a praeposito suscipit, et abiens ad tribuni aedes, ipsi secundicerium tradit. Observandum vero est, quod dum praepositus secundicerium silentiario traditurus est, factionis gitoniarcha, notarius seu chartularius, poeta, musicus et magister, ut ipsi quoque eum a praeposito accipiant, adsint. Ceterum utriusque factionis, Venetae et Prasinae, secundicerius eodem ritu creatur.

Digitized by Google

ΚΕΦ. νζ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ συμπόνων καὶ λογοθετῶν. C

Κελεύουσιν οἱ δεσπόται προβάλλεσθαι αὐτοὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ὁ πραιπόσιτος οὐκ ἐξέρχεται, ἀλλ' ἀποστέλλει σιλεντιάριον τὸν ἔχοντα ἑβδομάδα ἐν τῇ προελεύσει τοῦ ἱπποδρόμου, ἵνα ἴδῃ, ἐάν ἐστιν ὁ ὕπαρχος ἐκεῖσε. καὶ εἰ μέν ἐστιν, εἰσέρχεται ὁ σιλεντιάριος, καὶ δίδωσιν ἀπόκρισιν τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ὁ πραιπόσιτος ἀναγάγει τοῖς δεσπόταις, καὶ παραλαμβάνει παρὰ τῶν δεσποτῶν τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι σύμπονον. καὶ ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος ὀψικευόμενος ὑπὸ κουβικουλαρίων καὶ σιλεντιαρίων, καὶ ζητοῦσι τὸν ὕπαρχον ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τῶν σκύλων, καὶ παραδιδοῦσιν αὐτῷ D σύμπονον, καὶ ἐπεύχονται τοῖς δεσπόταις, καὶ ἐξέρχονται. ἐὰν δὲ οὐχ εὑρεθῇ ὁ ὕπαρχος ἐν τῇ προελεύσει, ζητεῖται παρὰ τοῦ διατρέχοντος, καὶ εἰ μὲν ἔλθῃ πρὸ τοῦ ἀκουμβίσαι τοὺς δεσπότας, ἀναγγέλλει ὁ πραιπόσιτος τοῖς δεσπόταις, καὶ γίνεται ἡ ἀκολουθία, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, παραδιδοὺς αὐτὸν ἐν τῇ θερμάστρᾳ. εἰ δὲ συμβῇ ἀσθενεῖν τὸν ὕπαρχον, παραδιδοῦσιν οἱ δεσπόται τὸν σύμπονον τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξελθὼν ὁ πραιπόσιτος ζητεῖ, ἐάν ἐστι λογοθέτης ἢ καὶ ἕτερος σύμπονος, καὶ παραδίδωσιν αὐτὸν ἐνώπιον αὐτῶν τῷ

2. *λογοθέτων* cod. 8. *ἀνάγει* ed. 12. *παραδίδουσιν* cod. h. l. et mox.

CAP. 57.

Observanda in promotione assessorum iudicii et logothetarum.

Domini praeposito mandant, ut eos renuntiet, at is non exit, sed silentiarium, qui per eam septimanam officio illo fungitur, ad processionem hippodromi mittit, ut, an praefectus ibi sit, videat. Si adest, silentiarius intrat, et praeposito responsum dat, is vero admonet Dominos, et ab iis assessoris munere ornandum accipit. Dein praepositus in cubiculariorum et silentiariorum obsequio procedit, ut praefectum in hemicyclo scylorum quaerant, et ipsi assessorem tradant, faustaque Dominis precati egrediuntur. Praefecto autem in processione non reperto, a cursore publico quaeritur, et si, antequam mensae Domini accubuerunt, venit, praepositus id Dominis annuntiat, servatoque ritu supra memorato, ipsum in camino tradit. Si vero accidit, ut aegrotus sit praefectus, Domini assessorem praeposito tradunt, qui egressus, quaerit, utrum logotheta sit, an alius assessor, eumque, ipsis praesentibus, silentiario eius septimanae committunt;

σιλεντιαρίῳ τῷ ὄντι ἑβδομαρίῳ, ὅπως ἀπελθὼν ἐν τῷ οἴκῳ
Ed.L.160 τοῦ ὑπάρχου, παραδῷ αὐτῷ σύμπονον· ὁμοίως καὶ ὁ λογοθέτης τοῦ πραιτωρίου οὕτως προβάλλεται, μὴ ἔχων ἀκολουθίαν ἢ τάξιν πλείω ἢ ἐλάσσω.

ΚΕΦ. νη'.

Ἐπὶ προαγωγῇ ἀντιγραφέως.

Κελεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ἐξέρχεται καὶ ζητεῖ σιλεντιάριον, καὶ ἀποστέλλει, ἵνα ἴδῃ, ἐὰν προῆλθεν ὁ κοιαίστωρ, καὶ ἐὰν εὑρεθῇ, λαμβάνει ἀπόκρισιν ὁ πραιπόσιτος, καὶ ἀναγγέλλει τοῖς δεσπόταις, καὶ παραλαμβάνει
B παρὰ τῶν δεσποτῶν τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι ἀντιγραφέα, καὶ ἐξέρχεται ὀψικευόμενος, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ
Me.117.b ζητεῖ τὸν κοιαίστωρα ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ, καὶ παραδίδωσι τὸν ἀντιγραφέα, κἄν τε εἷς ἐστι, κἄν τε δύο, καὶ ἐπεύχονται τοῖς δεσπόταις, καὶ ἐξέρχονται ἐν τῇ προελεύσει. εἰ δὲ συμβῇ μὴ εὑρεθῆναι τὸν κοιαίστωρα ἐν ταύτῃ τῇ προελεύσει, ζητεῖται παρὰ τοῦ διατρέχοντος, πεμπομένου αὐτοῦ παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ εἰ μὲν ἔλθῃ πρὸ τοῦ ἀκουμβίσαι, ἀναγγέλλει ὁ πραιπόσιτος τοῖς δεσπόταις, καὶ λαμβάνει τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι, καὶ ζητεῖ τὸν κοιαίστωρα ἐν τῇ θερ-
C μάστρᾳ, καὶ παραδίδωσιν αὐτῷ τὸν ἀντιγραφέα, καὶ ἐπεύχονται τοῖς δεσπόταις καὶ ἀναχωροῦσιν. εἰ δὲ συμβῇ ἐν

ut, abiens ad praefecti domum, assessorem ipsi tradat. Eodem modo et praetorii logotheta constituitur, quippe qui aequalem plane, nec maiorem minoremve dignitatem habet.

CAP. 58.

In creatione magistri scriniorum.

Ad mandatum Dominorum egressus praepositus silentiarium quaerit, eumque mittit, ut videat, an processerit quaestor, quo reperto, responsum accipit praepositus, id Dominis nuntiat, sumitque ab his scriniorum magistrum promovendum, et in obsequio egressus, ut dictum est, quaestorem in hemicyclio quaerit, cui scribam tradit, unus duove sint, et felicia Dominis apprecati, in processione egrediuntur. Si vero accidit, ut quaestor in illa processione non reperiatur, per cursorem a praeposito missum quaeritur, et si adest, antequam mensae accubuerunt Domini, hoc praepositus ipsis nuntiat, sumitque promovendum, et quaestori in camino quaesito scriniorum magistrum tradit, faustaque apprecati Dominis, discedunt. Sin contin-

Digitized by Google

ἀσθενείᾳ εἶναι τὸν κοιαίστωρα, καὶ θελήσουσιν οἱ δεσπόται προβαλέσθαι ἀντιγραφέα, γίνεται πᾶσα ἡ ἀκολουθία, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται ἐπὶ συμπόνῳ.

ΚΕΦ. νθ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, σπαθαροκανδιδάτου μέλλοντος γίνεσθαι πρωτοσπαθαρίου.

Κελεύουσιν οἱ δεσπόται τῷ πραιποσίτῳ, καὶ εἰσέρχεται ὁ μέλλων γίνεσθαι πρωτοσπαθάριος ἀπὸ σκαραμαγγίου καὶ σπαθίου, εἰσαγόμενος ὑπὸ ὀστιαρίου, κρατούμενος ὑπὸ πρωτοσπαθαρίου D εὐνούχου. καὶ πίπτων φιλεῖ τοὺς πόδας, καὶ τὰ γόνατα τῶν δεσποτῶν, καὶ βάλλουσιν οἱ δεσπόται τὸ μανιάκιον εἰς τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἐξέρχεται.

ΚΕΦ. ξ'.

Ἐπιτάφιος βασιλέων.

Ἐξέρχεται τὸ λείψανον διὰ τοῦ καβαλλαρίου, καὶ τίθεται εἰς τὰ ιθ' ἀκούβιτα ἡ χρυσῇ κλίνῃ ἡ ἐπονομαζομένῃ λύπης, καὶ πρόκειται ἐκεῖσε τὸ αὐτὸ λείψανον, ἐστεμμένον μετὰ διβητησίου Ed. L. 161 καὶ χρυσῆς χλαμύδος καὶ καμπαγίων, καὶ εἰσέρχονται οἱ τῆς ἁγίας Σοφίας γήλωνες καὶ ὁ κλῆρος, ὡσαύτως

11. μανιάκιν cod. 16. χρυσῇ τρικλίνῃ ed.

gat, ut quaestor aegrotet, ac Domini scribam creare velint, id eodem modo, ac supra de assessoris promotione dictum est, peragitur.

CAP. 59.

Observanda, quando spatharocandidatus ad protospatharii dignitatem provehendus est.

Mandato a Dominis praeposito dato, futurus protospatharius cum scaramangio et gladio intrat, ab ostiario adductus, a protospathario eunucho sustentatus. Procumbens humi, pedes et genua Dominorum osculatur, et, postquam torquem collo eius imposuerunt, egreditur.

CAP. 60.

Deductio funeris Imperatoris.

Corpus exanime per caballarium effertur, repositoque in XIX accubitibus aureo lecto, dicto doloris, ibi collocatur, corona, dibetesiis, aurea tunica et campagiis ornatum, et sanctae Sophiae gelones et clerus, aeque ac senatus omnis, in scaramangiis intrant,

Digitized by Google

καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος ἀπὸ σκαραμαγγίων, καὶ ψάλλουσι κατὰ ἀκολουθίαν. εἶθ' οὕτως νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει ἐκεῖσε· „ἔξελθε, βασιλεῦ, καλεῖ σε ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων·" τοῦτο λέγει τρίτον, καὶ παραυτίκα αἴρεται τὸ λείψανον παρὰ τῶν
Ms. 118. a βασιλικῶν, καὶ πάλιν εἰσφέρουσιν αὐτὸ ἔνδον τῆς χαλκῆς, καὶ τιθέασιν αὐτὸ ἐκεῖσε, καὶ ποιοῦσι τὰ ἐξ ἔθους. καὶ ὅτε
B ὀφείλει ἀρθῆναι τὸ λείψανον, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ ἄρχεται λέγειν ἐκ τρίτου τὸ „ἔξελθε, βασιλεῦ" καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέρχεται τὸ λείψανον ἀπὸ τῆς χαλκῆς, βασταζόμενον ὑπὸ βασιλικῶν πρωτοσπαθαρίων, καὶ διέρχεται διὰ τῆς μέσης, καὶ τὸν τόπον καταλαβόντων, ἐν ᾧ μέλλει κηδευθῆναι, γίνεται ἡ ἀκολουθία τῆς ψαλμῳδίας καὶ τὰ συνήθη. εἶτα νεύει πάλιν ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ ποιεῖται τὴν ἀναφώνησιν οὕτως· „εἴσελθε, βασιλεῦ, καλεῖ σε ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων," ἐκ τρίτου. εἶθ' οὕτως· „ἀπόθου τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς σου·" καὶ εὐθέως αἴρεται παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ τίθεται σημεντεῖνον μετὰ πορ-
C φυρᾶς λιτῆς, καὶ τίθεται ἐν τῷ μνημείῳ. ἰστέον, ὅτι ὁ αὐτὸς τύπος καὶ ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἀκολουθία γίνεται καὶ εἰς τὴν τῆς αὐγούστης κηδείαν. χρὴ δὲ τὸν τῆς καταστάσεως ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τῆς αὐγούστης λέγειν· „ἔξελθε, βασίλισσα, καλεῖ σε ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ κύριος τῶν κυριευόντων.

3. ὁ om. ed. 12. καταλαβὸν ed. 19. σημεντεῖον ed.

canuntque ea, quae canere mos est. Postea praepositus cerimoniarum magistro signum dat, qui dicit: *Egredere, Imperator, rex te regum et dominus dominantium vocat*; quo ter repetito, statim a ministris Imperatoris tollitur corpus, et in chalcen deportatum, ibi reponitur, omniaque more solenni peraguntur. Cum corpus efferri debet, cerimoniario praepositus signum dat, qui ter dicere incipit: *Egredere, Imperator*, et quae sequuntur, atque ita corpus ab imperatoriis protospathariis e chalce exportatum, per mediam transit, cumque ad locum, ubi componi debet, pervenit, officium cantus et cetera, quae institui solent, ibi peraguntur. Postea cerimoniarius, signo a praeposito dato, ter exclamat: *Intra, Imperator, vocat te rex regum et dominus dominantium;* deinde sic: *Depone coronam a capite tuo*, et statim haec a praeposito tollitur, et imponitur fascia purpurea simplex; at illa in monumento reponitur. Sciendum est, eundem morem, eundem ritum eandemque consuetudinem etiam in Augustae funere observari. Debet autem cerimoniarius in funere Augustae dicere: *Egredere, Imperatrix, vocat te rex regnantium et dominus dominantium.*

Digitized by Google

ΚΕΦ. ξα'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, τῆς αἰτήσεως τελουμένης γενεθλίων ἡμέρᾳ τοῦ βασιλέως. D

Προσέρχονται ἅπαντες οἱ ἄρχοντες ἠλλαγμένοι, καὶ ἵσταται ἡ προέλευσις ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ, καὶ τρίτης ὥρας καταλαβούσης, στοιχεῖται τὸ κλητώριον, ἡ δὲ τράπεζα ἵσταται ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ. καὶ ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς περιβεβλημένος διβητήσιον πορφυροῦν, καὶ καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης, καὶ εἰσέρχονται οἱ κληθέντες ἀπό τε μαγίστρων, πατρικίων καὶ λοιπῶν συγκλητικῶν. ἅπαντες δὲ αὐτῶν εἰσέρχονται ἠλλαγμένοι, καθὼς εἴθισται, οἱ μὲν πατρίκιοι τὰ χρυσόταβλα αὐτῶν χλανίδια, οἱ δὲ στρατηγοὶ τὰ σαγία αὐτῶν, οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι καὶ οἱ λοιποὶ ἄρχοντες, Ed.L. 162 ἕκαστος κατὰ τὸ ἴδιον ἀξίωμα, φοροῦσι καὶ τὰς στολάς, καὶ καθέζονται ἐν τῷ κλητωρίῳ ἠλλαγμένοι. (B.) Καὶ πάντων καθεσθέντων τῶν προειρημένων ἀρχόντων ἐν τῷ κλητωρίῳ, δηλοποιεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς πατρικίοις διὰ τοῦ τῆς τραπέζης, Ms.118.b ὡς ὅτι „ἐκβάλλετε τὰ χλανίδια ὑμῶν," καὶ ἀναστάντες οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα, καὶ ἀπαλλάσσουσιν οἱ μὲν πατρίκιοι τὰ χλανίδια αὐτῶν, οἱ δὲ στρατηγοὶ τὰ σαγία αὐτῶν, ἀπολαμβάνουσι δὲ τὰς αὐτῶν στολὰς ἐγγιστιάριοι βασιλικοὶ οἱ παριστάμενοι ἐν τῇ κάτω τραπέζῃ, καὶ ἐπιδιδοῦσι αὐτὰ τοῖς ὑπουργοῖς αὐτῶν εἰς τὰ B

CAP. 61.

Observanda post finitas preces et vota in natali die Imperatoris.

Praefecti omnes postquam vestibus mutatis progressi sunt, processio in Iustiniani triclinio subsistit, horaque appropinquante, convivium paratur, mensa in Iustiniani triclinio reposita. Deinde egreditur Imperator, dibetesio purpureo amictus, venerandae mensae suae assidet, et ad convivium vocati magistri patricii ac reliqui senatores intrant. Omnes vero mutatoria, ut mos est, veste incedunt, patricii tunicis auro praetextis, strategi sagis suis, protospatharii ac ceteri ministri, pro sua quisque dignitate, vestes gestant et in convivio in mutatoriis consident. (II.) Omnibus autem dictis proceribus assidentibus, per mensae praefectum Imperator patriciis edicit, vestes suas deponant, surgentesque patricii et strategi fausta Imperatori precantur, mutantque patricii tunicas, strategi saga, quorum vestes Imperatoris apparitores, in inferiori mensae adstantes, sumunt, et eorum famulis in scylis stantibus tradunt. At cubiculo praefecti, mutata veste,

Digitized by Google

σκῦλα. οἱ δὲ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἠλλαγμένοι ὄντες ἐκτελοῦσι διπλοῦν παραστάσιμον, εἰ τύχῃ ἐν κυριακῇ· οὐ γὰρ ἐνδέχεται τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ γενέσθαι δέξιμον, καὶ διὰ τοῦτο ἀλλάσσει πᾶσα ἡ σύγκλητος.

ΚΕΦ. ξβ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν παραμονῇ δεξίμου.

Εἰσέρχονται τὰ δύο μέρη εἰς τὸ σίγμα, καὶ αἰτοῦνται, C λέγοντες οἱ κράκται „πολλά, πολλά, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, τὸ πρόβλημα τῆς τριάδος·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐγοῦσται τῶν Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „ὡς δοῦλοι τολμῶμεν παρακαλέσαι·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „μετὰ φόβου δυσωποῦμεν τοὺς δεσπότας·" φθογ- D γεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἀνεξικάκως παρακλήθητε, ὦ εὐεργέται·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται·

2. κυριακῇ ed. Cf. R. ad h. l. 10. φθογγῇ ed. ubique praebet, ut supra. 21. ὡς εὐεργ. ed.

duplicem faciunt consessum, si dominica die contingit: non enim eo die susceptio solennis Imperatoris fit, et propterea omnis senatus mutat.

CAP. 62.

Observanda pridie eius diei, quo Imperator in urbe excipiendus est.

Duae factiones sigma intrant, et precantur; dicunt cantores: *Multos, multos, multos;* populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Multa vobis tempora, trinitatis propugnaculum*; clamat et populus ter: *Multa vobis tempora.* Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum*; clamat et populus ter: *Multa vobis tempora.* Cantores: *Multa vobis tempora, famuli Domini*; clamat et populus ter: *Multa vobis tempora.* Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Augustae Romanorum*; clamat et populus ter: *Multa vobis tempora.* Cantores: *Ut servi precari audemus*; clamat et populus eadem ter. Cantores: *Cum timore suspicimus Dominos*; clamat et populus

Digitized by Google

„εἰς τὴν δέησιν τῶν δούλων ὑμῶν Βενέτων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „τὴν αὐτοκρατορίαν σου αἰτούμεθα ἑορτᾶσαι·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας τῶν Ῥωμαίων" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις." (Β.) Καὶ δείλης εἰσέρχονται τὰ μέρη τὰ δύο εἰς τὸ σίγμα μετὰ φατλία, καὶ γίνεται ἡ λεγομένη φακλαρέα, καὶ λέγουσι τὸν ἀπελατικὸν χορεύοντες, ἦχ. βαρύς· „χαίρετε Ed.L. 163 δεσπόται τῶν Ῥωμαίων, χαίρετε, ὁ πόθος τῆς ὅλης οἰκουμένης, χαίρετε, ἄνακτες ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα, οὓς ἡ τριὰς ἀνηγόρευσεν νικητὰς καὶ κόσμου εὐεργέτας." καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέρχονται εἰς τὰ βάθρα, καὶ λέγουσιν ἀπελατικὸν ἦχ. πλ. Ms.119.a δ'· „χαίρει ὁ κόσμος ὁρῶν σε αὐτοκράτορα δεσπότην, καὶ ἡ πόλις σου τέρπεται, θεόστεπτε ὁ δεῖνα· ὡραΐζεται ἡ τάξις σε βλέπουσα ταξιάρχην, καὶ εὐτυχοῦσι τὰ σκῆπτρα σκηπτοῦχόν σε κεκτημένα. κατακοσμεῖς γὰρ τὸν θρόνον τῆς πατρῴας βασιλείας, σὺν τῇ αὐγούστῃ προπέμπων μαρμαρυγὰς εὐταξίας, ὅθεν εὐημεροῦσα διά σου ἡ πολιτεία, τῆς σῆς αὐ- B τοκρατορίας ἑορτάζει τὴν ἡμέραν." καὶ λέγουσιν οἱ κράκται τὰ ἄκτα· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύ-

similiter. Cantores: *Non iniuria invocamini benefici*; clamat et populus similiter tribus vicibus. Cantores: *Ad preces servorum vestrorum Venetorum*; clamat et populus ter. Cantores: *Maiestatem tuam festum hunc diem ut nobis celebrare permittat, precamur*; clamat et populus similiter. Cantores: *Dominos Romanorum serva, Domine*; clamat et populus ter: *Domine serva*. Cantores: *Domine, serva Dominos cum Augustis coniugibus et porphyrogenitis*. (II.) Vesperi duae factiones, sigma cum facibus intrantes facularíam, (ita enim dicitur,) celebrant, et saltantes, apelaticum toni gravis cantant: *Salvete Domini Romanorum, salvete deliciae universi orbis, salvete reges N. N., quos trinitas victores et benefactores constituit.* Posthac ascendunt in gradus, et dicunt apelaticum toni gravis IV: *Gaudet orbis, te Imperatorem Dominumque conspiciens, tuaque urbs laetatur. A Deo coronate N., laetatur ordo, principem te ordinis conspiciens, et beata sunt sceptra, te sceptrigerum nacta. Ornas enim solium paternae maiestatis, una cum Augusta pulchri ordinis radios emittens, quare fortunata per te civitas imperii tui diem ut festum agit.* Cantores acclamant: *Domine, serva Dominos Romanorum*; populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva a te coronatos*; clamat

Digitized by Google

ριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις."

ΚΕΦ. ξγ'.

C *Ὅσα δεῖ φυλάττειν τῇ ἐπαύριον εἰς τὸ δέξιμον.*

Πρὸ τοῦ ἀνιέναι τοὺς δεσπότας ἐπὶ τοῦ σέντζου λέγουσιν οἱ κράκται· „ἀνάτειλον ἡ ἔνθεος βασιλεία·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον" καὶ τὰ ἑξῆς τῶν ἄκτων. καὶ ὅτε ἀνέλθωσιν οἱ δεσπόται ἐπὶ τοῦ σέντζου, κατασφραγίζουσι πρῶτον, καὶ λέγει ὁ λαὸς „ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος·" οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσι τὰ ἄκτα οἱ κράκται· „δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἐν ἀνθρώποις Χριστιανῶν εὐδοκία·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „ὅτι ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως
D ἐκ γ'. οἱ κράκται· „δόξα Θεῷ τῷ δεσπότῃ πάντων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά." τριλέξιον α', ἦχ. δ'· „ὁ Θεὸς ὁ δεσπόζων ἀοράτων καὶ ὁρωμένων ἀξιώσει ὑμᾶς, δεσπόται, ἑκατὸν ἐν εἰρήνῃ χρόνους βασιλεύειν Ῥωμαίων, καὶ τὴν παροῦσαν ἡμέραν τῆς αὐτοκρατορίας ἑορτάζειν." (Β.) Ἄκτον α'· λέγουσιν οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ἡ ἔνθεος βασιλεία·" φθογγεῖ καὶ ὁ λα-

4. δεῖ deest in cod. 18. τριλέξιν cod.

et populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva Imperatores cum Augustis coniugibus et porphyrogenitis!*

CAP. 63.

Observanda mane eius diei, quo in urbe excipiendus est Imperator.

Antequam Domini in thronum adscenderunt, cantores dicunt: *Oriatur diuina maiestas*; clamat et populus ter: *Oriatur*, et cetera acclamationis. Postquam consederunt in solio, primum cruce signant, dicente populo: *Sanctus, sanctus, sanctus.* Porro cantores: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax*; populus similiter. Cantores: *Inter homines Christianos beneplacitum*; clamat et populus eadem ter. Cantores: *Quod populi sui Deus misertus est*; similiter clamat et populus ter. Cantores: *Gloria Deo omnium domino*; populus eadem ter. Cantores: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos.* Trilexium I. toni IV: *Deus, dominus invisibilium et visibilium, vos centum annos in pace Romanis imperare sinat, praesentemque diem vestri imperii ut festum celebrare!* (II.) Acclamatio I; dicunt can-

Digitized by Google

ὡς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" καὶ τὰ ἑξῆς τῶν ἄκτων. τριλέξιον β'· „ἀσύγκριτοι στρατιῶται, οἰκουμένης οἱ πρόμαχοι, στεφηφόροι, οἱ ἐκ Θεοῦ ὑψωθέντες ἐπὶ θρόνου τῆς βασιλεί- Ed.L. 164 ας, διασκορπίσατε ἔθνη ὅπλοις ἐνθέοις τῆς εὐσεβείας· ἀλλ' ὁ Θεὸς ὁ στέψας ὑμᾶς καὶ πάντων κτίστης ἐπὶ πλεῖον πλεονάσει ὑμῶν τὰς ἡμέρας." ἄκτον β'· λέγουσιν οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη· ὡς τὰ αἴσια ἅπαντα εἰς τὰ πέρατα ἐκφωνεῖσθαι. εὐ- Ms. 119. b φημήσωμεν Βένετοι κατὰ χρέως· εὐσεβεῖς, πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι· νικηταί, πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι· ἐκλογὴ τῆς τριάδος, πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." τριλέξιον γ'· „παρὰ Θεοῦ φιλανθρώπου ὑμεῖς ἐστέφθητε, αὐγοῦσται, νοητῷ δὲ ἐλαίῳ ἐπευλογήθητε οὐρανόθεν εἰς χαρμοσύνην τοῦ λαοῦ ὑμῶν, θεοπρόβλητοι αὐγοῦσται, καὶ εἰς κατάπτωσιν πάντων ἐναντίων." ἄκτον γ'· λέγουσιν οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐ- B γοῦσται τῶν Ῥωμαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται „πολλά, πολλά, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά·" καὶ αὐλεῖ τὸ ὄργανον. καὶ λέγουσιν „ἅγιαχας." καὶ ὅτε πληρώσῃ, λέγουσιν οἱ κράκται φωνὴν ἦχ. π. δ'· „τὸ ἰχάδιν ἅγια·" καὶ ὁ λαός· „ἀνδρίζεται ἡ πόλις ἡ τῶν Ῥωμαίων, δεξαμένη ἐκ τοῦ ἰδίου θρέμματος τὴν σωτηρίαν· καὶ δοξάζεται τὸ σκῆπτρον τῆς ἐξουσίας· ἁ πανάγια, ὅτι ἐπεσκέψατο αὐτῷ ἀνατολὴ ἐξ ὕψους διά σου, ὁ δεῖνα ἄναξ, τοῦ ἀγαπήσαντος δικαιοσύνην καὶ χρισθέντος ἐν

3. στεφηφόροι ἐκ Θεοῦ, ὑψ. ed. 22. ἀναναγία cod. pro ἁ παν.

tores: *Longa vobis tempora maiestas divina*; populus ter: *Longa vobis tempora* et cetera acclamationis. Trilexium II: *Incomparabiles milites, defensores ac tutores universi, coronati a Deo, exaltati in throno maiestatis, subigite gentes divinis armis pietatis. Sed Deus, qui vos coronavit, creator omnium, dies vestros magis magisque augeat* Acclamatio II; dicunt cantores: *N. N. magnis Imperatoribus et Augustis multos annos, ut felicia omnia in terminis imperii nuntientur. Acclamemus Veneti ex debito. Longa vobis, o pii, tempora! victores, longa vobis tempora! electi a trinitate, longa vobis tempora!* Trilexium III: *A Deo, hominum amico, coronatae estis, Augustae, et sapientiae oleo ad laetitiam populi vestri coelitus perunctae, a Deo promotae Augustae, et in exitium omnium inimicorum.* Acclamatio III; cantores: *Longa vobis tempora, N. N. Augustae Romanorum*; clamat et populus ter: *Longa vobis tempora.* Cantores: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos*; et sonante organo, dicunt: *Sancte*; quo finito, cantores tono obliquo IV una cum populo cantant: *Sancta. Confirmatur urbs Romanorum a proprio alumno salutem nacta, et exaltatur sceptrum*

Digitized by Google

ἐλαίῳ ἁγίῳ παρὰ Κυρίου, ἐβραβεύθη εἰρήνη τῇ πολιτείᾳ τῷ
C ῥυσαμένῳ ἐξ ἐχθρῶν τοὺς αἰχμαλώτους. (*Γ.*) Ἀπελατικὸν ἀπὸ φωνῆς ἦχ. π. δ΄· „χαίρει ὁ κόσμος ὁρῶν σε αὐτοκράτορα δεσπότην, καὶ ἡ πόλις σου τέρπεται, θεόστεπτε ὁ δεῖνα· ὡραΐζεται ἡ τάξις, σε βλέπουσα ταξιάρχην, καὶ εὐτυχοῦσι τὰ σκῆπτρα, σκηπτοῦχόν σε κεκτημένα. κατακοσμεῖς γὰρ τὸν θρόνον τῆς πατρῴας βασιλείας σὺν τῇ αὐγούστῃ, προπέμπων μαρμαρυγὰς εὐταξίας, ὅθεν εὐημεροῦσα διά σου ἡ πολιτεία τῆς σῆς αὐτοκρατορίας ἑορτάζει τὴν ἡμέραν." καὶ
D ἀπὸ τούτου λέγουσιν οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ΄ „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους·" ὁ λαὸς ἐκ γ΄ „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις" ὁ λαὸς ἐκ γ΄ „Κύριε, σῶσον." (*Δ.*) Καὶ ἀπὸ τούτων δέχονται οἱ Πράσινοι, καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τοὺς Πρασίνους λέγουσιν οἱ κράκται τῶν δύο μερῶν ἔσ· „τοῦτο τὸ βασίλειον, Κύριε, στερέωσον·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „πνεῦ-
Ed. L. 165 μα τὸ πανάγιον, τὰς αὐγούστας σκέπασον·" ὁ λαὸς ὁμοίως
Ms. 120. a ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, φύλαττε τὰ πορφυρογέννητα·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. καὶ ἀνισταμένων τῶν βασιλέων ἀπὸ τοῦ σέντζου, λέγει ὁ κράκτης

1. διὰ τοῦ ῥυσαμένου ed. 20. Θεοῦ, ἡμῶν ed.

potentiae: o sanctissima! quod ipsam oriens ex alto invisit per te, N. Imperator, qui amavisti iustitiam et unctus es oleo sancto a Domino! civitati pax per eum, qui captivos ab inimicis liberavit, donata est. (III.) Apelaticum toni obl. IV: *Gaudet orbis, intuens te Imperatorem Dominumque, laetatur urbs tua, a Deo coronate N., exsultat ordo, te ordinis institutorem videns, felicia sceptra sunt, te sceptrigerum nacta. Ornas enim thronum paternae maiestatis cum Augusta, emittens splendorem boni ordinis, quare per te exhilarata res publica imperii tui diem celebrat.* Postea cantores dicunt: *Domine, serva Dominos Romanorum*; populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva a te coronatos*; populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva Dominos cum Augustis coniugibus et porphyrogenitis*; populus ter. Cantores: *Domine, serva.* (IV.) Deinde Prasini excipiunt, qui postquam finierunt, cantores duarum factionum simul dicunt: *Hoc imperium, Domine, confirma*; eadem populus ter. Cantores: *Spiritus sanctissime, Augustas tuere*; populus similiter. Cantores: *Mater Dei nostri, serva porphyrogenitos*; populus similiter. Cantores: *Domine, vitam eorum per nostram vitam*; eadem populus ter. Surgentibus Dominis a solio, dicit cantor: *Nana*; et incipiunt duae factiones:

Digitized by Google

φθογγῇ· „νανά.“ καὶ ἄρχονται λέγειν τὰ δύο μέρη· „περισώσει ὁ Θεὸς τοὺς δεσπότας·“ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·“ ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά,“ καὶ σιωπῶσι τὰ δύο μέρη, καὶ προκύπτει διὰ τῶν χαλκῶν καγκέλλων ἔμπροσθεν τοῦ σέντζου ὁ τοῦ κουβουκλείου φωνοβόλος, κατέχων τὸν τόμον, καὶ λέγει τὰ ἐκεῖ ἐγγεγραμμένα, ἅπερ εἰσὶ ταῦτα· „ὁ παντοδύναμος καὶ πολυέλεος ἡμῶν B Θεὸς ὁ στέψας τὴν ὑμετέραν γαλήνην διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς ἀξιώσει ἡμᾶς ἅμα τοῖς φιλοχρίστοις ὑμῖν, ἐπὶ πολλοὺς χρόνους εἰρηνικῶς τὰς αἰσίας ταύτας ἡμέρας ἐπιτελεῖν.“ (E.) Καὶ εἴθ᾽ οὕτως ἐκτείνει ὁ αὐτὸς φωνοβόλος τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, τοῖς ἑαυτοῦ δακτύλοις ἀκτινοειδῶς διαστέλλων, καὶ πάλιν βοτρυδὸν ἐπισυστέλλων. καὶ λέγουσι τὰ δύο μέρη ἔσ· οἱ κράκται· „νανά·“ καὶ ὁ λαός· „εἰσακούσει ὁ Θεὸς τῆς φωνῆς ἡμῶν.“ οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·“ ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά.“ οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, τὸ πρόβλημα τῆς τριάδος·“ C καὶ ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι“ καὶ τὰ ἑξῆς τῶν ἄκτων. εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν τάξιν τῆς ἐπιτελουμένης ἀκολουθίας τῇ παραμονῇ τοῦ δεξίμου, ὁμοίως καὶ δείλης ἐν τῇ φακλαρέᾳ, καὶ πάλιν ἐπὶ τῇ αὔριον εἰς αὐτὸ τὸ δέξιμον ἐπιτελοῦνται πάντα τὰ δέξιμα, πλὴν οἱ ἀπελατικοὶ καὶ τὰ τριλέξια καὶ τὰ τετράλεκτα ὀφείλωσι λέγεσθαι, περὶ

1. Pro *νανὰ*, de qua voce cf. Reisk. ad h. l., ed. *παναγία*. 6. *νόμον* ed. 8. *διαπρεσβεύων* ed. 14. *παρα* ed.

Conservet Deus Dominos; eadem populus ter. Cantores: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos*; silentque duae factiones, et prospicit per aeneos cancellos ante thronum cubiculi praecentor, schedamque tenens, ibi inscripta legit in hunc modum: *Omnipotens et misericors Deus, qui serenitatem vestram coronavit, per intercessionem beatae Virginis sinat nos simul cum vobis Christi amantibus has dies tranquille et feliciter transigere.* (V.) Postea praecentor ille dextram manum extendit, digitis instar radiorum porrectis ac rursus in uvae formam compositis, et dicunt una duae factiones: cantores: *Nana*; populus: *Exaudiet Deus vocem nostram.* Cantores: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Multa vobis tempora, trinitatis propugnaculum*; populus: *Multa vobis tempora* et reliqua acclamationis. Sciendum vero est, secundum formam et ordinem peracti in vigilia susceptionis officii, ut et vesperi in facularia, ac denuo sequenti die in ipsa susceptione omnia, quae ad illum ritum spectant, peragi, praeter quod qua ratione et argumento apelatici, trilexia et tetralexia fiant, dici debeat;

οἵας ὑποθέσεώς ἐστι τὸ δέξιμον, ἐν μὲν τῇ αὐτοκρατορίᾳ τὰ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐν δὲ τῷ χρυσῷ ἱπποδρομίῳ τὰ τοῦ πάσχα, ἐν δὲ τῷ λαχανικῷ τὰ τοῦ γενεθλίου, ἐν δὲ τῇ πεντηκοστῇ τὰ τῆς πεντηκοστῆς, καὶ ἁπλῶς περὶ οἵας ὑποθέσεώς ἐστι τὸ δέξιμον, ὀφείλουσι λέγεσθαι οἵ τε ἀπελατικοὶ καὶ τὰ
D τριλέξια καὶ τὰ τετράλεκτα.

ΚΕΦ. ξδ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς τὸ δέξιμον τοῦ χρυσοῦ ἱπποδρομίου δευτέρᾳ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ ἀντίπασχα.

Ms. 120. b Δίδοται τὸ πέρατον ἀπὸ κελεύσεως διὰ τοῦ πραιποσίτου
Ed.L. 166 τῇ κυριακῇ ἑσπέρας, ἡνίκα ὑποστρέψει ὁ βασιλεὺς τῆς τοῦ ἁγίου Μωκίου προελεύσεως, καὶ ἐκτελοῦσι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὰ δύο μέρη, ἕκαστον ἐν τῇ ἰδίᾳ φιάλῃ, τὴν αὐτοῦ φακλαρέαν, ὡς εἴθισται αὐτοῖς ἐν ἑκάστῃ τοῦτο τελεῖν. τῇ δὲ ἐπιούσῃ, ἤγουν τῇ δευτέρᾳ, προέρχονται ἅπαντες ἠλλαγμένοι ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων, οἱ μὲν πατρίκιοι διὰ χρυσοτάβλων χλανιδίων, οἱ δὲ λοιποί, ἕκαστος κατὰ τὴν αὐτοῦ τάξιν. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ἐλθὼν δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι οἱ δήμαρχοι ἤνεγκαν τὰ λιβελλάρια αὐτῶν· καὶ ἵστανται ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ ἅπαντες αὐτῶν, οἱ δὲ πραιπόσιτοι εἰσελθόντες ἐν τῷ τριπέτωνι, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, μετὰ τῶν

1. ἐπὶ τὸ δέξ. cd. 10. περάτον R., πέρατον cod. 20. ἅπαντες αὐτῶν. R. aliquid deesse, aut αἰτοῦντες legend. censet.

scilicet in imperii suscepti memoria, quae ad eam pertinent eique conveniunt; in aureo hippodromo, quae paschati; in lachanico, quae natali; in pentecoste, quae pentecoste, uno verbo, cuius rei causa susceptio Imperatoris instituitur, quae ipsi congruunt, apelatici, trilexia, tetralexia debent recitari.

CAP. 64.

Observanda, si Imperator in aureo hippodromo postridie antipaschae excipiendus est.

Paratum a mandato per praepositum die dominica vesperi, quando Imperator a processione S. Mocii revertitur, datur, eoque die duae factiones, unaquaeque in propria phiala, facularíam suam, quam singulae agere solent, celebrant. Sequenti vero seu secunda die omnes albis tunicis induti, patricii quidem tunicis auro praetextis, ceteri vero pro sua quisque dignitate procedunt. Cerimoniarius autem venit, praeposito, quod tribuni suos libellos attulerint, nuntiaturus, omnesque in Iustiniani triclinio adsunt, praepositi etiam tripetonem, ut supra dictum est, cum omnibus cubicula-

Digitized by Google

κουβουκλείου ἁπάντων, βασταζόντων τῶν ὀστιαρίων τὰ αὐτῶν βεργία. καὶ δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν πάντων ἐξέρχον- B ται ἐκ τοῦ τριπέτωνος, καὶ διελθόντες διὰ τοῦ λαυσιακοῦ, εἰσέρχονται ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ. καὶ οἱ μὲν τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες καὶ ὁ τῆς καταστάσεως καὶ σιλεντιάριοι ἵστανται ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ ἔνθεν κἀκεῖσε κατὰ τὰς αὐτῶν τάξεις· οἱ δὲ πραιπόσιτοι ἵστανται ἐν τῇ μέσῃ αὐτῶν πρὸς τῇ κεφαλῇ. (B.) Καὶ ἐλθόντες οἱ δήμαρχοι πλησίον τῶν σιλεντιαρίων, προσκυνοῦσι τοῖς πραιποσίτοις, εἶτα διελθόντες μέσον τῶν τοῦ κουβουκλείου, ἐπιδιδοῦσι τὰ λιβελλάρια τοῖς πραιποσίτοις, αὐτοὶ δὲ δεξάμενοι αὐτὰ ἀντιδιδοῦσι ἀπὸ κελεύσεως τὸ πέρατον, καὶ εἶθ' οὕτως ὑποστρέ- C ψαντες ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε οἱ πραιπόσιτοι, δηριγευόμενοι ὑπὸ τῶν προειρημένων, εἰσέρχονται διὰ τοῦ λαυσιακοῦ ἐν τῷ τριπέτωνι· ὁμοίως καὶ οἱ δήμαρχοι κατέρχονται, ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ φιάλῃ, προευτρεπίζοντες τὰ τοῦ δεξίμου· ἡνίκα δὲ εὐτρεπισθῶσι τὰ μέρη, ἐξέλθωσι δὲ καὶ τὰ σκεύη, καὶ ἁπλῶς ἅπαντες οἱ καθυπουργοῦντες ἐν τῷ δεξίμῳ, εἰ τύχωσι δὲ καὶ ἀποκρισιάριοι, καὶ ἵστανται κάτω ἐν τῇ φιάλῃ, καὶ τότε εἰσέρχεται ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι ἅπαντα ἕτοιμά ἐστιν. (Γ.) Ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν ἐν τῇ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου καμάρᾳ καὶ στεφθεὶς, D διέρχεται διὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, ὄπισθεν δὲ τοῦ βασιλέως εὐνοῦ-

2. δηριγευόμενοι coni. Leich. 12. τὸ πέρατον R., τῷ περάτω cod., τῷ περάτῳ ed. 19. καὶ ante ἵστανται om. ed.

riis ac ostiariis virgas suas portantibus ingrediuntur. Ab his omnibus stipati ex tripetone procedunt, perque lausiacum transeuntes, Iustiniani triclinium intrant. In hoc cubicularii omnes, cerimoniarius et silentiarii ab utraque parte secundum suam dignitatem, praepositi in capite medii inter ipsos stant. (II.) Tribuni silentiariis appropinquantes, inclinato capite praepositos salutant, postea medium cubiculum transeuntes, libellos ipsis tradunt, qui eos sumunt, paratoque a mandato reddunt, postea inde reversi praepositi, dictis comitantibus, per lausiacum tripetonem intrant: sic et tribuni abeuntes, in sua quisque phiala omnia deximo seu exceptioni Imperatoris necessaria parant. Quando factiones ordinatae, vasa progressa sunt, et verbo omnes, quorum ministerio in deximo opus est, processerunt, apocrisiarii autem, si qui adsint, infra stant in phiala, tunc intrat cerimoniarius, praeposito, parata esse omnia, nuntiaturus. (III.) Imperator autem S. Theodori cameram ingressus et corona redimitus, per chrysotriclinium, a praefectis cubiculo stipatus, post eum eunuchi protospatharii tunicas, sabana et spatho-

Digitized by Google

Ms. 121. a χοι πρωτοσπαθάριοι, φοροῦντες τά τε στιχάρια αὐτῶν καὶ σαβάνια, βαστάζοντες καὶ τὰ σπαθοβάκλια αὐτῶν, καὶ ἐξελθόντες ἐν τῷ τριπέτωνι, ἵστανται ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐξαγούσης πύλης ἀπὸ τοῦ τριπέτωνος ἐν τῷ λαυσιακῷ, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε ἐν τῷ λαυσιακῷ μέχρι τῆς εἰσαγούσης πύλης ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ. ἔμπροσθεν δὲ τῆς αὐτῆς πύλης τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἵσταται ὁ τῆς καταστάσεως, Ed.L. 167 καὶ πεσόντων τῶν προειρημένων πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ τῆς καταστάσεως ἀπὸ κελεύσεως, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, ἐξέρχεται ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ τῆς προελεύσεως. καὶ στάντων ἁπάντων ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ ἔνθεν κἀκεῖσε τῶν προειρημένων πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου, ἵσταται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πρώτῳ ὀμφαλίῳ. ἐλθόντες δὲ ἅπαντες οἱ προλελεγμένοι προσκυνοῦσι, καὶ ἀναστάντες, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ σιλεντιαρίῳ τῷ ἑστῶτι ἐν τῷ κατωτέρῳ μέρει τῆς αὐτῆς δοχῆς ἀπὸ κελεύσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸν B βασιλέα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." (Δ.) Καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν πάντων ἅμα σπαθαροκανδιδάτων, φορούντων μανιάκια καὶ σπαθία, βασταζόντων καὶ σκουτάρια καὶ διστράλια, διέρχεται, καὶ μελλόντων αὐτῶν ἐξέρχεσθαι τὴν ἐξάγουσαν ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὸ ἡλιακὸν πύλην, εὐθέως ἐφαπλοῖ τὸ παρακυπτικὸν ἔμπροσθεν

2. σαβάνια βαστάζοντες, καὶ ed.   12. ἡ προέλευσις ed.

baculos ferentes, prodeunt, egressique in tripetonem, prope portam a tripetone ad lausiacum ducentem, patricii vero et provinciarum praefecti ab utroque latere in lausiaco usque ad portam in triclinium Iustiniani ducentem consistunt. Ad portam hanc etiam cerimoniarius adest, et dictis patriciis et strategis procidentibus, praepositus cerimoniario a mandato signum dat, inque comitatu praefectorum cubiculi, patriciorum et ducum ex processione in Iustiniani triclinium ingreditur. In utroque huius triclinii latere dictis patriciis et praefectis omnibus cum toto senatu congregatis, Imperator stat in primo umbilico. Venientes autem dicti omnes adorant, et postquam surrexere, signum praepositus silentiario in inferiore parte eorum stanti a mandato dat, isque dicit: *Iubete;* ipsi Imperatori acclamant: *In multa bonaque tempora.* (IV.) His omnibus comitantibus, una cum spatharocandidatis, torques et gladios, scutaria et dextralia gestantibus, abit, et dum ipsi ex porta Iustinianei triclinii, quae ad solarium fert, egressuri sunt, statim velum ante solium super pectorali cancellorum cubicularius praecentor tollit: cerimoniarius autem, apprehensa extrema Imperatoris tunica, rho-

Digitized by Google

τοῦ σέντζου ἐπάνω τοῦ στηθέου τοῦ καγκέλλου κουβικουλάριος ὁ φωνοβόλος· ὁ δὲ τῆς καταστάσεως λαβὼν τὸ ἄκρον τῆς τοῦ βασιλέως χλανίδος, ποιεῖ τὸ ῥωσθέλιον, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνελθὼν ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ σέντζου, καὶ σφραγίζει τὸν λαὸν ἐκ τρίτου, καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ ἀναφωνήσαντος „ἅγιος," καθέζεται ἐπὶ τοῦ σέντζου C αὐτοῦ. οἱ δὲ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε, εἶθ' οὕτως ἵστανται πατρίκιοι ὁμοίως ἔνθεν κἀκεῖσε ἅμα τοῖς δομεστίκοις καὶ τῆς συγκλήτου πλησίον τῶν παρακυπτικῶν τοῦ καγκέλλου, μὴ ἐπερειδόμενοι ἐπ' αὐτοῖς, ἀλλ' ἵστανται ὄρθιοι, καὶ μετὰ τὸ ἀνακράξαι τὸν δῆμον τὸ „ἅγι- Ms.121.b ος", αὐλοῦντος καὶ τοῦ ὀργάνου ἐν τῇ φιάλῃ, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ νεύει διὰ τῆς χειρὸς ἐκ τρίτου, καὶ λήγει τὸ ὄργανον. καὶ εἶθ' οὕτως ἄρχονται οἱ τοῦ μέρους ἐκτελεῖν τὰ συνήθη ἅπαντα, εὐφημήσαντος δὲ τοῦ δήμου καὶ ἐκφωνήσαντος, αὐλεῖ τὸ ὄργανον, καὶ παύσαντος αὐτοῦ, ἄρχεται ὁ δῆμος τὸν ἀπελατικόν. καὶ ἡνίκα ἄρξηται ὁ δῆμος τὸν ἀπελατικὸν, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κε- D λεύσεως τῷ τῆς καταστάσεως, ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ἀπελθὼν νεύει τοῖς μεγάλοις δομεστίκοις τῶν ταγμάτων κατὰ συνήθειαν, καὶ κατέρχονται κάτω ἐν τῇ φιάλῃ, καὶ ἵστανται ἐν τῇ αὐτῶν τάξει. καὶ πληρουμένου τοῦ ἀπελατικοῦ, αὐλεῖ τὸ ὄργανον, καὶ παύσαντος αὐτοῦ, λέγουσιν οἱ τοῦ μέρους, ὡς εἴθισται αὐτοῖς, τὰ τετράλεκτα, καὶ ἀκτολογοῦσι· λέγουσι δὲ καὶ αὐγουστιακὰ, καὶ τελεσθέντων τούτων, ἄρχονται τὴν φω-

sthelium facit, idque Imperatori tradit, qui adscendens ante thronum stat, terque populum signat, quo acclamante: *Sanctus*, in throno suo residet. Cubiculo vero praefecti ab utroque latere, patricii similiter cum domesticis et senatu prope cancellorum fenestras stant, non autem ipsis innituntur, sed recti stant, et postquam populus, organo in phiala sonante, exclamavit: *Sanctus* etc., nutum praepositus ab Imperatore accipit, et ter manu signum dat, silente organo. Postea factio consueta omnia peragere incipit, interque faustas precationes et acclamationes populi organum sonat, quo silente, apelaticum populus orditur. Tunc praepositus a mandato signum cerimoniario, hic abiens, magnis domesticis cohortium pro more dat, qui descendentes in phialam, in suo ordine adstant. Apelatico finito, organum sonat, eoque cessante, factionarii, ut eorum mos est, tetralecta dicunt, et acclamant: praeterea augustalia dicunt, hisque peractis, cantum incipiunt. Quo facto, signum cerimoniarius a praeposito a mandato accipit, datque consularibus; ipsi vero abeunt, et Iustiniani triclinium intrantes, hinc et illinc in suo

Digitized by Google

νήν. ἡνίκα δὲ ἄρξονται τὴν φωνὴν, λαμβάνει νεῦμα ὁ τῆς καταστάσεως παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀπὸ κελεύσεως, καὶ νεύει Ed.L. 168 τοῖς ὑπατικοῖς, οἱ δὲ ἀπέρχονται καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ, καὶ ἵστανται ἐν τῇ αὐτῶν τάξει ἔνθεν κἀκεῖθεν, καὶ τῆς φωνῆς τελεσθείσης, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς, καὶ εὐθέως πάλιν αὐλεῖ τὸ ὄργανον. καὶ ἵσταται ὁ βασιλεὺς ὄπισθεν τοῦ σέντζου, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ ἵστανται εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ἠλλαγμένοι· οἱ δὲ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου, πατρίκιοί τε καὶ στρατηγοὶ ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖθεν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως μέχρι τῆς εἰσαγούσης πύλης ἀπὸ πλαγίας ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ. (E.) Καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει κουβικουλαρίῳ τῷ φωνο- B βόλῳ, κἀκεῖνος παρακύψας νεύει ἐκ τρίτου τῷ λαῷ, καὶ παύει τὸ ὄργανον καὶ σὺν αὐτῷ οἱ τοῦ μέρους, καὶ εὐθέως ἄρχεται ὁ φωνοβόλος λέγειν· „ὁ παντοδύναμος καὶ πολυέλεος Θεὸς" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τελέσαντος αὐτοῦ, ἄρχονται τὰς συνήθεις αἰτήσεις αἰτεῖσθαι, καὶ ἑκάστης αἰτήσεως τελεσθείσης, νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ φωνοβόλῳ, κἀκεῖνος συντίθεται διὰ τῆς χειρὸς ἐκ γʹ καθ' ἑκάστην, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. καὶ πάντων τελεσθέντων, διέρχεται ὁ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν Ms. 122. a ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, διὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου, ἡ δὲ σύγκλητος ἅμα σπαθαροκανδιδάτων καὶ σπαθαρίων ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε, ὡσαύτως καὶ τὸ ἅρμα ἵσταται ἐξ ἀριστερᾶς τῆς ἐξαγούσης πύλης ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐν τῷ λαυσιακῷ, ἐν ᾗ καὶ τὸ σκάμνον ἵστα-

7. Verba: ὀπίσω — πρωτοσπαθάριοι R. add. Vid. p. 170. B.

ordine stant, peractoque cantu, surgit Imperator, et statim organum sonat. Imperator prope thronum, eius ministri, qui mutare vestes solent, praefecti cubiculo, patricii et strategi coram Imperatore usque ad portam, quae a latere in Iustiniani triclinium ducit, utrinque adstant. (V.) Admonitus ab Imperatore praepositus, cubiculario praecentori signum dat, is prospiciens ter signum populo dat: organo, cumque ipso duabus factionibus silentibus, statim praecentor incipit: *Omnipotens et misericors Deus*, et postquam desiit, consuetas petitiones dicere incipiunt, quibus singulis finitis, praeposito signum praecentori dante, is ter post singulas preces manu signo dato, ipsis annuit, ut supra dictum est. Peractis omnibus, Imperator a praefectis cubiculo, patriciis et ducibus stipatus, per Iustinianeum triclinium discedit, senatus autem cum spatharocandidatis, spathariisque hinc et illinc adstant, milites quoque ad sinistram portae e Iustiniani triclinio in lausiacum ducentis stant, ubi scamnum curopalatae est. Imperatori, per medium senatum, ut diximus, digredienti, omnes longa ac felicia tempora apprecantur, quo facto, a

Digitized by Google

ται τοῦ κουροπαλάτου. διερχόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡς προ- C
είρηται, μέσον τῆς συγκλήτου, οὗτοι ἅπαντες ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τοῦ τριπέτωνος, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ εἰσελθὼν ἔνδον τοῦ βήλου ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ βασιλέως, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσελθόντες οἱ βεστήτορες ἀπὸ κελεύσεως, λαμβάνουσι τὴν χλανίδα τοῦ βασιλέως καὶ ἐξέρχονται. ὁ δὲ βασιλεὺς καθέζεται, μέχρις ἂν ἡ παρασκευὴ ἅπασα τοῦ δεξίμου ὁμοιοτρόπως τῆς φιάλης τῶν Πρασίνων μετέλθῃ ἐν τῇ φιάλῃ τῶν Βενέτων, τουτέστι τά τε σκεύη καὶ τὸ πολί- D
τευμα, εἰ τύχωσιν, ὡς προείρηται, καὶ πρέσβεις ἐθνῶν. καὶ εἶθ' οὕτως μετὰ τὸ πάντας εὐτρεπισθῆναι τοὺς μέλλοντας καθυπουργεῖν ἐν τῷ δεξίμῳ φιάλης τῶν Βενέτων, εἰσέρχεται ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι ἕτοιμά ἐστι πάντα, καὶ ὁ πραιπόσιτος δηλοῖ τῷ βασιλεῖ, ἃ παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως ἐδιδάχθη, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ τῆς καταστάσεως παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀπὸ κελεύσεως, δίδωσι μεταστάσιμον ἐν τῷ λαυσιακῷ. (ϛ.) Καὶ διέρχονται οἵ τε πα- Ed. L. 169
τρίκιοι καὶ στρατηγοὶ μετὰ τῶν συγκλητικῶν καὶ ὑπατικῶν τῆς θερμάστρας, καὶ ἀνελθόντες τὰ γραδήλια, εἰσέρχονται διὰ τῆς διαιταρικίου πύλης, ἐλθόντες δὲ διὰ τῆς καμάρας ἔμπροσθεν τοῦ πανθέου, ἐξέρχονται διὰ τοῦ μονοθύρου ἐν τῷ ἡλιακῷ, καὶ πάντες οἱ προειρημένοι ἐν τῷ ἡλιακῷ ἵσταν-

9. διὰ τοῦ βασιλ. ed. 22. καὶ τῆς θερμ. cod.

cubiculo praefectis stipatus, per tripetonem ad aureum triclinium transit, velumque in camera S. Theodori ingreditur, ubi praepositus coronam ab eius capite tollit, vestitores quoque a mandato ingressi tunicam eius sumunt, et abeunt. Imperator sedet, usque dum omnis apparatus deximi eodem modo, quo in phialam Prasinorum, in phialam Venetorum translatus est, vasa nempe, senatus et legati gentium exterarum, si qui, ut diximus, adsint. Sic omnibus, quorum ministerio in deximo phialae Venetorum opus est, ordinatis, cerimoniarius intrat, parataque omnia esse, praeposito, praepositus Imperatori, ut a cerimoniario accepit, nuntiat, et postquam huic praepositus a mandato signum dedit, solennem Imperatoris in lausiaco consessum ordinat. (VI.) Patricii et strategi cum senatoribus et consularibus per caminum digressi, per scalam adscendunt, ac portam coenaculi, inde per cameram coram pantheo perque ianuam solarium ingrediuntur, et in utroque eius latere a porta aurei triclinii ad dictum solarium ducente usque ad camelaucium, ubi thronus positus

Digitized by Google

ται ἔνθεν κἀκεῖσε ἀπὸ τῆς ἐξαγούσης πύλης τοῦ χρυσοτρικλίνου, ἐν τῷ προειρημένῳ ἡλιακῷ μέχρι τοῦ καμελαυκίου, ἐν ᾧ καὶ τὸ σέντζον ἵσταται. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν ἔμπροσθεν τοῦ εἰρημένου βήλου, περιβάλλεται τὴν χλανίδα αὐτοῦ διὰ τῶν βεστητόρων, καὶ τῶν βεστητόρων ἐξελθόντων, Ms. 122. b στέφει ὁ πραιπόσιτος τὸν βασιλέα, καὶ δηριγευόμενος ὁ βα-B σιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, ἀπέρχεται μέχρι τῆς καμάρας τῆς οὔσης πρὸς ἀνατολὰς τοῦ χρυσοτρικλίνου, ἑστώτων ἔνθεν κἀκεῖσε ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου· αἱ δὲ λοιπαὶ πύλαι τοῦ χρυσοτρικλίνου αἱ ἐξάγουσαι πρὸς τὸ ἡλιακόν εἰσι κεκλεισμέναι. καὶ ἵστανται δύο κουβικουλάριοι, εἷς ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ ἕτερος ἐξ ἀριστερᾶς, κατέχοντες ἀνὰ μίαν πύλην, λαβόντες δὲ νεῦμα οἱ αὐτοὶ κουβικουλάριοι ἐξανοίγουσιν αὐτὰς ἄφνω. καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν προῤῥηθέντων ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, ἐξέρχεται ἐν τῷ ἡλιακῷ, καὶ ἵσταται ἐν τῷ πορφυρῷ λίθῳ, καὶ παραυτίκα οἵ τε πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ καὶ ἡ σύγκλητος πᾶσα πίπτουσι, C καὶ ὄπισθεν αὐτῶν ἵστανται πρωτοσπαθάριοι, σπαθαροκανδιδάτοι καὶ σπαθάριοι, οἱ μὲν πρωτοσπαθάριοι φοροῦντες τὰ μανιάκια αὐτῶν, βαστάζοντες καὶ τὰ σπαθοβάκλια αὐτῶν, οἱ δὲ σπαθαροκανδιδάτοι τὰ μανιάκια αὐτῶν, βαστάζουσι δὲ καὶ σκουτάρια, ὡσαύτως καὶ οἱ σπαθάριοι σκουτάρια καὶ διστράλια. ἵσταται δὲ ὁ τῆς καταστάσεως εἰς τὴν μέσην τῆς δοχῆς, καὶ δὴ, ὡς προείρηται, προσκυνησάντων πάντων καὶ ἀναστάντων, νεύει ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε.“ (Ζ.) Καὶ οἱ μὲν

est, adstant. Imperator ad dictum velum ingressus, tunica sua a vestitoribus induitur, quibus egressis, praepositus ei coronam imponit. Deinde, praefectis cubiculo comitantibus, ad cameram, quae versus orientem aurei triclinii est, abit, praefectis cubiculi utroque in latere constitutis: reliquae aurei triclinii portae ad solarium ducentes clausae sunt. E duobus cubiculariis unus ad dextram, alter ad sinistram stant, unamque portam singuli tenent, quas, signo dato, statim aperiunt. Ab his cubiculariis stipatus Imperator, solarium petit, et ibi in porphyretico lapide stat: ocyus patricii et strategi cum omni senatu in terram procidunt: post ipsos protospatharii, spatharocandidati et spatharii stant, quorum isti torques et spathobaculos suos, hi torques et scutaria, spatharii pariter scutaria et dextralia gestant. Magister cerimoniarum in medio eorum, qui Imperatorem excipiunt, stat, et postquam omnes adorarunt ac rursus consurrexere, praepositus a mandato cerimoniario signum dat, hic dicit: *Iubete*. (VII.) Patricii

Digitized by Google

πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ μετὰ τῆς συγκλήτου καὶ τῶν ὑπατικῶν ἀπέρχονται, καὶ ἵστανται, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, ἐν τῇ D αὐτῶν στάσει· ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ποιήσας τὸ ῥωσθέλιον, ὡς εἴθισται αὐτῷ, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, καὶ παραυτίκα ὁ φωνοβόλος κουβικουλάριος ἐφαπλοῖ τὸ παρακυπτικὸν ὕπερθεν τοῦ ὄντος ὑπὸ τοῦ καμελαυκίου στηθέου ἔμπροσθεν τοῦ σέντζου, καὶ κατασφραγίζει ὁ βασιλεὺς τὸν λαὸν ἐκ τρίτου, ὡς εἴθισται αὐτῷ, καὶ καθέζεται ἐπὶ τοῦ σέντζου, καὶ εὐθέως ὁ δήμαρχος, αὐλοῦντος καὶ τοῦ ὀργάνου, ἀνακράζει μεγάλως τὸ „ἅγιος.“ λαβὼν δὲ νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ παρακύψας, νεύει διὰ τῆς χειρὸς ἐκ τρίτου, καὶ παύει τὸ ὄργανον. παύσαντος δὲ τοῦ ὀργάνου, ἄρχονται Ed.L. 170 οἱ τοῦ μέρους ἐκτελεῖν τὰ συνήθη ἅπαντα. εὐφημήσαντος δὲ τοῦ μέρους καὶ ἐκφωνήσαντος, αὐλεῖ τὸ ὄργανον, καὶ παύσαντος αὐτοῦ, ἄρχεται ὁ δῆμος τὸν ἀπελατικόν. καὶ εὐθέως Ms. 123. a λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ νεύει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος τοῖς τέσσαρσι δομεστίκοις τῶν ταγμάτων, ὡς κατὰ συνήθειαν, καὶ κατελθόντες ἵστανται κάτω ἐν τῇ φιάλῃ ἐν τῇ τάξει αὐτῶν. τελεσθέντων δὲ τῶν ἀπελατικῶν, αὐλεῖ τὸ ὄργανον, καὶ παύσαντος αὐτοῦ, λέγουσιν οἱ τοῦ μέρους τὰ τετράλεκτα ἀκτολογοῦντες, λέγουσι δὲ καὶ αὐγουστιακά, καὶ τούτων τελεσθέντων, ἄρχονται οἱ αὐτοὶ τὴν B φωνήν. ἡνίκα δὲ ἄρξηται, λαμβάνει νεῦμα ὁ τῆς καταστάσεως παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ νεύει τοῖς ὑπατικοῖς, αὐτοὶ δὲ ἀπελθόντες εἰσέρχονται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ ἵσταν-

et strategi cum senatu et consularibus abeunt, et, ut diximus, in sua statione consistunt, cerimoniarius vero rhosthelium pro more facit, et Imperatori tradit, statimque cubicularius praecentor fenestram, quae super pectorali prope thronum sub camelaucio est, aperit, unde Imperator populum ter, uti solet, signat, et in throno considet: demarchus, dum pulsatur organum, magna voce exclamat: *Sanctus*. Praepositus, signo ab Imperatore accepto, prospicit, terque manu annuit, quo facto, organum silet, et principes factionis solennia quaeque peragunt. Post fausta omina et laetas acclamationes organum pulsatur, tacente eo, populus apelaticum orditur. Porro praepositus, signo ab Imperatore dato, cerimoniario, hic quatuor domesticis numerorum, ut mos est, annuit, qui in phialam descendunt, inque suo ordine consistunt. Finitis apelaticis, organum sonat, eoque cessante, factionarii tetralecta et augustalia recitant, posthaec iidem voce canunt. Quorum cum fieri initium debet, cerimoniarius a praeposito signum accipit et consulares admonet, ipsi vero abeunt ad aureum triclinium, ubi ordine suo consistunt. Post

Digitized by Google

ται ἐκεῖσε ἐν ταῖς αὐτῶν τάξεσι· τελεσθείσης δὲ τῆς φωνῆς, ἀνίσταται ὁ βασιλεύς, καὶ αὐλεῖ τὸ ὄργανον, καὶ ἵσταται ὁ βασιλεὺς ὄπισθεν τοῦ σέντζου, καὶ ὀπίσω αὐτοῦ ἵστανται εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ἠλλαγμένοι, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ ἵστανται ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖσε μετὰ πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν μέχρι τῆς εἰσαγούσης πύλης ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ. καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, δίδωσι νεῦμα κουβικουλαρίῳ τῷ φωνοβόλῳ, κἀκεῖνος C παρακύψας, νεύει ἐκ τρίτου τῷ λαῷ διὰ τῆς χειρός, καὶ παύει τὸ ὄργανον, σὺν αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ μέρους, καὶ ὁ φωνοβόλος λέγει· „ὁ παντοδύναμος καὶ πολυέλεος Θεὸς" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ τελέσαντος αὐτοῦ, ἄρχονται οἱ τοῦ μέρους αἰτεῖσθαι τὰς συνήθεις τέσσαρας αἰτήσεις, καὶ τούτων πέρας εἰληφότων, νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ φωνοβόλῳ, κἀκεῖνος συντίθεται διὰ τῆς χειρός, ἐκ τρίτου τοῦτο τελῶν καθ' ἑκάστην αἴτησιν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. (H.) Εἶθ' οὕτως διέρχεται ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἡλιακοῦ, δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, καὶ D εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ σέντζου, οἱ δὲ προειρημένοι πάντες ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε. καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, λέγει „κελεύσατε·" οἱ δὲ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς χρόνους," καὶ ἐξέρχονται. τοῦ δὲ βασιλέως εἰσελθόντος, λαμ-
Ms. 123. b βάνει ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εἰσελθόντες οἱ βεστήτορες λαμβάνουσι καὶ αὐτοὶ τὴν χλαμύ-

cantum Imperator surgit, organum pulsatur, Imperator pone thronum, a tergo eius eunuchi protospatharii in mutatoriis, ante ipsum praefecti cubiculo ab utroque latere cum patriciis et strategis ad portam usque in aureum triclinium ducentem stant. Praepositus, signo ab Imperatore accepto, cubicularium praecentorem monet, is prospiciens ter manu populo annuit, organoque et factionariis silentibus, precari incipit: *Omnipotens et dives misericordia Deus* etc. Quo finito, factionarii quatuor solennes petitiones instituunt, quarum ut data copia est, Imperator praeposito, hic praecentori annuit, is manu ter annuit, idque ad singulas precationes, ut supra diximus, repetit. (VIII.) Sic Imperator per idem solarium digressus, praefectis cubiculi, patriciis, strategis comitantibus, aureum triclinium ingreditur, et ante thronum subsistit, in utroque eius latere, quos diximus, proceres. Praepositus ut ab Imperatore signum accepit, dicit: *Iubete*; hi Imperatori tempora multa apprecati, discedunt. Imperatore ingresso, praepositus coronam ab eius capite demit, vestitores tunicam sumunt et egrediuntur: ille, si placet, pro-

Digitized by Google

δα, καὶ ἐξέρχονται, ὁ δὲ βασιλεύς, εἰ κελεύει, προβάλλεται προβολὰς ἀξιωμάτων, ἀπό τε ἀπὸ ἐπάρχων προαναβιβάζων μέχρι πατρικίων, καὶ εἶθ' οὕτως, στοιχηθέντος τοῦ κλητωρίου, γίνονται μίνσαι. ἰστέον, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ σάξιμα Ed. L. 171 ἐν τῷ κλητωρίῳ οὐκ εἰσέρχονται, ἀριστῶσι δὲ οἱ δήμαρχοι κατὰ τὸ σύνηθες ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ, ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ φιάλῃ μετὰ καὶ τοὺς τῶν μερῶν προὔχοντας.

ΚΕΦ. ξϛ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς τὸ σάξιμον, ἤγουν εἰς τὸ κλητώριον.

Μετὰ τὴν τοῦ δεξίμου ἀπόλυσιν δίδονται μίνσαι, καὶ γίνεται κλητώριον ἀποκοπτὸν ἐν τῷ εὐπρεπεστάτῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ τῶν δεσποτῶν ἀκουμβιζόντων ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπιτελεῖται ἡ συνήθης τάξις τοῦ κλητωρίου, καὶ B ἀπὸ τοῦ ὀπτομίνσου ἐξέρχονται οἱ ἀρτοκλῖναι, καὶ εἰσάγουσι τοὺς ὀφείλοντας χορεῦσαι ἐν τῷ σαξίμῳ, ἤγουν τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ τὸν νούμερον καὶ τὸν δήμαρχον τῶν Βενέτων μετὰ καὶ τοῦ ἰδίου μέρους, τούς τε τριβούνους καὶ βικαρίους. καὶ δὴ τούτων εἰσερχομένων ἔνδοθεν τοῦ βήλου, ἐπεύχονται τοὺς δεσπότας πολυχρόνιον, καὶ εὐθέως κρατεῖ τὸ λιβελλάριον τῇ δεξιᾷ χειρὶ ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν. εἶτα κατέρχεται ὁ τῆς τραπέζης, καὶ αἴρει αὐτό, καὶ ἀναφέρει, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ νιψιστιαρίῳ, καὶ λέγουσιν οἱ τοῦ μέρους

2. ἀπό τε ἐπάρχων ed. 9. εἰς σαξ. ed. εἰς κλητ. ed.

motiones procerum ab expraefectis inde usque ad patricios instituit, paratoque convivio, missae dantur. Ceterum observandum est, eo die saxima ad convivium non accedere, sed demarchos pro more, singulos in propria phiala, una cum principibus factionum epulas solennes celebrare.

CAP. 65.

Observanda in saximo seu in convivio.

Finito deximo, missa datur, mensaque magna in splendidissimo Iustiniani triclinio reponitur, cui postquam Domini accubuere, solennis ritus convivii peragitur, tricliniarii ab optomenso discedunt, eosque, qui saltare in saximo debent, domesticum scilicet scholarum et numerorum, demarchum Venetorum cum sua factione, tribunis et vicariis adducunt. Hi intra velum ingressi, Dominis vitam longaevam apprecantur, statimque domesticus scholarum libellum dextra manu tenet: id praefectus mensae accedens, tollit, subla-

Digitized by Google

ἀπελατικὸν ἦχ. α'· „ἐν ταῖς χερσί σου σήμερον παραθέμενος C τὸ κράτος, Θεός σε ἐπεκύρωσεν αὐτοκράτορα δεσπότην, καὶ προελθὼν οὐρανόθεν ἀρχιστρατηγὸς ὁ μέγας, πρὸ προσώπου σου ἤνοιξε τὰς πύλας τῆς βασιλείας· ὅθεν ὁ κόσμος προσπίπτει τῷ σκήπτρῳ τῆς δεξιᾶς σου, εὐχαριστῶν τῷ Κυρίῳ τῷ εὐδοκήσαντι οὕτως. σὲ γὰρ ἔχειν ἐπεπόθει τὸν εὐσεβῆ βασιλέα, δεσπότην τε καὶ ποιμένα, ὁ δεῖνα αὐτοκράτωρ." καὶ εἶθ' οὕτως στρέφεται ὁ τῆς τραπέζης, καὶ ἐκτείνει τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα, καὶ τοὺς δακτύλους ἀκτινοειδῶς διαστέλ- Ms.124.a λων καὶ πάλιν βοτρυδὸν ἐπισυστέλλων, ἄρχεται χορεύειν ὅ,τε δομέστικος τῶν σχολῶν μετὰ καὶ τοῦ νουμέρου καὶ τοῦ δημάρχου καὶ τῶν τριβούνων καὶ βικαρίων καὶ τῶν δημοτῶν, περιερχόμενοι γυρόθεν τῆς τραπέζης τρίτον. χρὴ δὲ γινώ- D σκειν, ὅτι οἱ τριβοῦνοι καὶ οἱ βικάριοι περιβέβληνται τὰ χρυσοσήμεντα διακοπτὰ κοντομάνικα Βένετά τε καὶ λευκά, καὶ ἐν τοῖς ποσὶ τὰ ποδόψελλα, βαστάζοντες ἐν ταῖς χερσὶ τὰ λεγόμενα φεγγία. (Β.) Καὶ μετὰ τὸ χορεῦσαι τρίτον κατέρ- Ed. L. 172 χονται πάντες, καὶ ἵστανται κάτωθεν τῆς τραπέζης ἀντικρὺ τῶν δεσποτῶν. καὶ λέγουσιν οἱ κράκται ἔσ· „τοῦτο τὸ βασίλειον, Κύριε, στερέωσον·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' οἱ ἔσ· „τοῦτο τὸ βασίλειον, Κύριε, στερέωσον." οἱ κράκται· „Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. καὶ

13. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, τῶν χορευόντων διερχομένων [cod. διέρχεσθαι] ἔμπροσθεν τῆς ἀποκοπτῆς τραπέζας, ἐφ' ἧς οἱ δεσπόται καθέζονται, ἐπεύχονται τοὺς δεσπότας ταῖς [τοῖς ed.] χερσὶ μόνον. 21. Κύριε ante ζωὴν R., καὶ ed.

tumque ministro a lotionibus tradit, dum factiones interea apelaticum toni I recitant: *Hodie, reposita in manibus tuis potestate, Deus te Imperatorem Dominumque constituit, magnus dux exercituum, coelo progressus, coram facie tua portas imperii aperuit. Hinc orbis ad sceptrum dextrae tuae procumbens, gratias Domino, cui sic visum fuit, persolvit. Te enim Imperatorem pium, Dominumque et pastorem desideravit, N. Auguste.* Sic deinde mensae praefectus revertitur, extensaque dextra digitos instar radiorum demittit, rursusque ut uvas componit, domesticus scholarum ac numerorum cum demarcho, tribunis, vicariis, factionariis saltare terque circa mensam discurrere incipit. Hoc loco observandum est, tribunos et vicarios aurea segmenta, artificiose excisa, cum curtis manicis Venetis et albis, in pedibus ocreas, manibus lunulas, quae phengia vocantur, gestare. (II.) Postquam ter choreas duxere, descendunt omnes, inque parte mensae inferiori e regione Dominorum consistunt. Tunc cantores: *Hoc regnum, Domine, confirma!* populus ter: *Hoc regnum, Domine, confirma!* Cantores: *Domine,*

Digitized by Google

εἶθ' οὕτως κατέρχεται ὁ τῆς τραπέζης μετὰ τοῦ ἀποκομβίου, δηλονότι ὑπὸ ἀρτοκλίνου βασταζόμενον, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ δομεστίκῳ, καὶ τούτων προσκυνούντων, λέγουσιν οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." καὶ λέγουσι τὸν χορευτικόν· „λάμπουσιν οἱ δεσπόται, χαίρεται ὁ κόσμος, λάμπουσιν αἱ αὐγοῦσται, χαίρεται ὁ κόσμος, καὶ τὰ πορφυρογέννητα, χαίρεται ὁ κόσμος, ἀγάλλεται ἡ σύγκλητος καὶ ὅλον τὸ παλάτιον, χαίρεται ὁ κόσμος, ἀγάλλεται B *ἡ πόλις καὶ ὅλη ἡ Ῥωμανία, χαίρεται ὁ κόσμος· αὐγοῦσται, χαρὰ καὶ ὁ πλοῦτος ἡμῶν, ναὶ Κύριε, πολλὰ τῶν τὰ ἔτη." οἱ κράκται „τῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς „πολλὰ τὰ ἔτη." οἱ κράκται· „καλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων·" ὁ λαός· „ναὶ Κύριε, πολλὰ καὶ καλὰ τῶν τὰ ἔτη." οἱ κράκται „καὶ τῶν αὐγουστῶν·" ὁ λαὸς „πολλὰ τὰ ἔτη." οἱ κράκται „καλὰ τῶν τὰ ἔτη·" ὁ λαός· „ναὶ Κύριε, πολλὰ καὶ καλὰ τῶν τὰ ἔτη." οἱ κράκται „τῶν πορφυρογεννήτων·" ὁ λαὸς „πολλὰ τὰ ἔτη." οἱ κράκται „καλὰ τῶν τὰ ἔτη·" ὁ λαός· „ναὶ Κύριε, πολλὰ καὶ καλὰ τῶν τὰ ἔτη." καὶ εἶθ' οὕτως ἐπεύχονται πάντες πο-* C *λυχρόνιον. σάξιμον β'· εἰσέρχεται τὸ μέρος τῶν Πρασίνων κατὰ τὸν προῤῥηθέντα τύπον μετὰ καὶ τοῦ δομεστίκου τῶν ἐξκουβίτων καὶ τοῦ τειχεώτου καὶ τοῦ δημάρχου καὶ τῶν τριβούνων καὶ βικαρίων καὶ τῶν δημοτῶν τοῦ μέρους. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι κατὰ τὸν προειρημένον τύπον ἐπιτελεῖται καὶ*

2. *βασταζομένου* ed.

vitam eorum per nostram vitam! sic populus ter. Tunc mensae praefectus cum apocombio, quod tricliniarius gestat, descendit, idque domestico tradit, hisque procidentibus, cantores: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos.* Porro hymnum saltationi aptum canunt: *Splendent Domini, laetatur orbis! Splendent Augustae, laetatur orbis! et porphyrogeniti, laetatur orbis. Exsultat senatus totumque palatium, laetatur orbis. Exsultat urbs et Romania universa, laetatur orbis. Augustae, divitiae et gaudium nostrum! ita, Domine, multos ipsis annos concede.* Cantores: *Imperatoribus*; populus: *Multos annos!* Cantores: *Felices annos Imperatoribus!* populus: *Imo, Domine, multos ipsis et felices annos!* Cantores: *Et Augustabus*; populus: *Multos annos!* Cantores: *Felices annos!* populus: *Imo, Domine, multos ipsis et felices annos tribue!* Cantores: *Porphyrogenitis*; populus: *Multos annos!* Cantores: *Felices ipsis annos!* populus: *Imo, Domine, multos ipsis adde et felices annos!* Postremo omnes vitam longaevam apprecantur. Saximum II. Factio Prasina, ritu supra exposito cum domestico excubitorum, praefecto murorum, demarcho item, tribunis, vicariis et factionis eius populo ingreditur. De reliquo notandum est, secundum cerimonias adductas hoc etiam saximum sine ulla

Digitized by Google

τοῦτο τὸ σάξιμον ἀπαραλλάκτως, πλὴν οἱ τριβοῦνοι καὶ οἱ
βικάριοι περιβέβληνται τὰ χρυσοσήμεντα διακοπτὰ κοντομά-
Ms. 124. b νικα Πράσινά τε καὶ ῥούσια. ἰστέον, ὅτι αὕτη ἡ τάξις
ἅπασα ἐπιτελεῖται καὶ ἐπὶ τοῦ αὐγουστιακοῦ κλητωρίου.

D

ΚΕΦ. ξϛʹ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, δεξίμου γενομένου ἐν τῇ μυστικῇ φιάλῃ τοῦ τρικόγχου, χειμῶνος ὄντος καὶ βιαίων ἀνέμων, καὶ μὴ συγχωρούντων γενέσθαι ἐν ταῖς ἐξ ἔθους φιάλεσι.

Προέρχονται τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐννύχιοι πατρίκιοι καὶ στρα-
Ed.L. 173 τηγοὶ καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος, καὶ ἕκαστος αὐτῶν ἀλλάσσει
τὴν ἰδίαν στολὴν, ὁ δὲ τῆς καταστάσεως λέγει τῷ πραιποσί-
τῳ, ὡς ὅτι τὰ μέρη ἕτοιμά εἰσιν, οἱ δήμαρχοι ἤνεγκαν τὰ
λιβελλάρια αὐτῶν, καὶ ἐν τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ εἰς τὰ
τῶν ὑπάτων σκάμνα ἐκδέχονται. καὶ ὁ πραιπόσιτος εἰσελ-
θὼν ἐν τῷ τριπέτωνι μετὰ πάντων τοῦ κουβουκλείου, προσ-
τάσσει τοὺς ὀστιαρίους λαβεῖν τὰ βεργία αὐτῶν, καὶ δηρι-
γευόμενος ὑπ' αὐτῶν, ἐξέρχεται εἰς τὸ λαυσιακὸν, κἀκεῖσε
δέχεται αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ τῶν σιλεντιαρίων,
εἶτα ἐκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν τοῦ κουβουκλείου καὶ
τοῦ τῆς καταστάσεως, ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν σιλεντιαρίων καὶ
τῶν ὀστιαρίων βασταζόντων τὰ βεργία αὐτῶν, ἐξέρχεται ἐν
B τῷ Ἰουστινιανῷ τρικλίνῳ. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, τοῦ πραιπο-
σίτου δηριγευομένου διὰ τοῦ λαυσιακοῦ, ἀνίστανται πάντες·

immutatione celebrari, praeterea quod tribuni et vicarii aurea segmenta excisa, curtis manicis, Prasina russaque induant. Idem ritus in Augustae etiam convivio servatur.

CAP. 66.

Observanda, si deximum in secreta phiala triconchii instituí debet hiberno tempore et ventis acriter commotis, qui non permittunt, ut solitis in phialis celebretur.

Nocte eius diei patricii, strategi et senatus omnis, singuli vestibus mutatis procedunt, cerimoniarius praeposito, factiones paratas esse, demarchos libellos attulisse, inque Iustiniani triclinio in consulum scamnis adesse, nuntiat. Tunc praepositus tripetonem cum omnibus cubiculariis ingressus, ostiarios virgas suas sumere iubet, et ab his stipatus, ad lausiacum, ubi eum cerimoniarius cum silentiariis exspectat, inde cubiculariis, cerimoniario, silentiariis et ostiariis cum virgis suis comitantibus ad Iustiniani triclinium progreditur. Observandum est, praeposito per lausiacum cum comitibus pro-

Digitized by Google

τῇ γὰρ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὡς ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως διέρχεται, καὶ διὰ τοῦτο φυλάττεται ἡ τάξις καὶ ἡ τιμὴ οὕτως. οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντες ἵστανται ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, καὶ ὁ πραιπόσιτος μέσον αὐτῶν. εἶτα ἔρχονται οἱ δήμαρχοι βαστάζοντες λιβελλάρια, καὶ διερχόμενοι μέσον τοῦ κουβουκλείου, πλησιάζουσι τῷ πραιποσίτῳ, καὶ προσκυνοῦσιν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς μικρόν τι προσκυνήσας αὐτοῖς, δέχεται τὰ λιβελλάρια αὐτῶν, κρατοῦσι δὲ οἱ δύο δήμαρχοι ἀνὰ δύο λιβελλαρίων, ἓν μὲν λόγῳ τοῦ βασιλέως, τὸ δὲ ἕτερον λόγῳ τοῦ πραιποσίτου. καὶ ὑποστρέψας ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ὁ αὐτὸς πραιπόσιτος καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν C προειρημένων, εἰσέρχεται ἐν τῷ τριπέτωνι, κἀκεῖσε μικρὸν ἑστὼς ἐξέρχεται, καὶ καθέζονται εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν ἅπαντες. Ms. 125. a τῶν δὲ μερῶν ἑτοιμασθέντων καὶ τῶν σκευῶν ἐξελθόντων, καὶ ἁπλῶς πάντων τῶν καθυπουργεῖν βουλομένων ἐν τῷ δεξίμῳ, εἰ τύχωσι δὲ καὶ ἀποκρισιάριοι, ἵστανται καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν φιάλην. εἶτα εἰσέρχεται ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει τῷ πραιποσίτῳ, ὅτι πάντα ἡτοίμασται, καὶ ὁ πραιπόσιτος εἰσελθὼν μηνύει τῷ βασιλεῖ, καὶ εἶθ' οὕτως δίδοται μεταστάσιμον. οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ πάντες οἱ βαρβάτοι ἄρχοντες διέρχονται διὰ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τῶν ἐκεῖσε βαθμίδων, καὶ διὰ τοῦ μονοθύρου τοῦ ὄντος εἰς τὸν εἰδικὸν εἰσέρχονται D ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τῆς μυστικῆς φιάλης τοῦ τρικόγχου. (Β.) Κἀκεῖσε πάντων τῶν προειρημένων στάντων ἐνώπιον τοῦ

7. μικρόν τε ed.

cedenti, omnes adsurgere: hoc enim die personam Imperatoris sustinet, quare et ritus idem ac honos ipsi, ut principi, habetur. Cubiculo praefecti in utroque eiusdem triclinii latere stant, in medio ipsorum praepositus. Tunc demarchi cum libellis veniunt, perque medium cubiculum transeuntes ad praepositum accedunt, eumque adorant: ipse, inclinato paulum corpore, libellos, quos singulos duo demarchi tenent, unum Imperatoris, alterum praepositi nomine, recipit. Inde vero reversus, cum solenni comitatu dictorum tripetonem petit, ubi parumper moratus, abit, omnesque ad suos ordines se conferunt. Paratis factionibus, vasis, et, ut verbo dicam, omnibus, qui in deximo ministrare volunt, progressis, legati quoque, si qui adsint, in phiala consistunt. Tunc cerimoniarius intrat, parataque esse omnia, praeposito nuntiat: is ingressus Imperatorem de eo certiorem facit, et tunc solennis processio instituitur. Patricii et proceres omnes barbati per lausiacum et scalas eius perque ianuam aerarii privati in hemicyclum secretae phialae triconchi conveniunt. (II.) Dictis omnibus e regione templi S. Ioannis stantibus

Digitized by Google

ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου καὶ ἐκδεχομένων τὸν βασιλέα, ὁ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ', καὶ ἐξέρχεται διὰ τοῦ γανωτοῦ μονοθύρου τοῦ ἡμικυκλίου, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ τρίκογχον. εἶθ' οὕτως προσκαλεῖται ὁ πραιπόσιτος τοὺς βεστήτορας, καὶ
Ed.L. 174 περιβάλλουσιν αὐτὸν τὴν χλανίδα αὐτοῦ, καὶ παραυτίκα ἐξέρχονται πάντες· ὁ δὲ βασιλεὺς στέφεται παρὰ τοῦ πραιποσίτου τοῦ κουβουκλείου ἐκεῖσε παρισταμένου. χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἐνώπιον βαρβάτων ὁ βασιλεὺς οὐδέποτε στέφεται, ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ταύτης τῆς παραδόσεως φυλαττομένης. ἑστώτων δὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖσε, οἱ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ οἱ κουβικουλάριοι ἵστανται ὄπισθεν τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, οἱ μὲν ἐν τῇ κόγχῃ ἄνωθεν εἰς τὸ βαθμίδιον, οἱ δὲ ἐξ εὐωνύμων, καὶ αὐτοὶ ὁμοίως εἰς τὸ βαθμίδιον. καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ ὀστιαρίῳ τῷ ἑστῶτι εἰς τὸ βῆλον, καὶ εἰσ-
B άγει πατρικίους καὶ στρατηγούς, καὶ εἰσελθόντων αὐτῶν ἐν τῷ τρικλίνῳ καὶ στάντων, προσκυνεῖται ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, καὶ λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος εἰπεῖν μειζόνως τὸ „κελεύσατε·" οἱ δὲ ὑπερεύχονται τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." τοῦτο γίνεται καθ' ἑκάστην δοχὴν τοῦ βασιλέως. (Γ.) Εἶτα ἐξέρχονται ἔξω
Ms. 125. b τῶν ἀργυρῶν πυλῶν, ἔνθα ἵσταται τὸ σέντζον, κἀκεῖσε ἵστανται, καὶ ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἀργυρᾶν πύλην, καὶ προσκυνοῦσιν αὐτὸν πάντες οἱ προειρημένοι. εἶτα λαβὼν νεῦ-

ac Imperatorem exspectantibus, venit ille, comitante cubiculo, seque per porticus quadraginta Sanctorum et ianuam cancellatam hemicycli ad triconchum confert. Deinde praepositus vestitores vocat, qui postquam Imperatorem chlamyde induerunt, omnes discedunt: coronam ipsi praepositus cubiculi, qui ibi adstat, imponit. Hic notandum est, Imperatorem in conspectu barbatorum nunquam coronari, quae consuetudo ab initio servata est. Ab utraque parte cubiculo praefecti, post hos spatharocubicularii et cubicularii, illi in conchae superiori parte in scala, hi ad sinistram in eadem scala adstant. Praepositus, signo ab Imperatore dato, ostiario in velo stanti annuit, statimque is patricios et strategos adducit, quibus triclinium ingressis et adstantibus, Imperator a praefectis cubiculo adoratur, signumque praeposito dat, ut magna voce exclamet: *Iubete*, reliqui apprecantur: *In multa bonaque tempora*, idque, quoties novum velum intromittitur, fieri solet. (III.) Posthac e portis argenteis, ubi thronus repositus est, egressi, consistunt, et Imperatorem portam argenteam ingressurum dicti omnes adorant. Tunc praepositus si-

Digitized by Google

μα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε," καὶ ἀπέρχεται ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ τάξει τε καὶ στάσει. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως C ποιήσας τὸ ῥωσθέλιον, ὡς εἴθισται αὐτῷ, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνελθὼν ἐν τῷ σέντζῳ, κατασφραγίζει τὸν λαὸν ἐκ τρίτου, καὶ καθέζεται. καὶ ὁ πραιπόσιτος λαβὼν νεῦμα παρὰ τοῦ βασιλέως, παρακύψας νεύει τῷ λαῷ ἐκ γ' διὰ τῆς χειρὸς, καὶ ἡσυχάζουσι τὰ ὄργανα, τὰ δὲ δύο μέρη τὰς συνήθεις φωνὰς καὶ εὐφημίας ἐκτελοῦσι, καὶ τούτων παυσαμένων, αὐλεῖ τὸ ὄργανον μέρους Βενέτων, καὶ τούτου αὐλήσαντος καὶ παυσαμένου, ἄρχεται ὁ δῆμος τῶν Βενέτων τὸν ἀπελατικὸν, καὶ τούτου τελεσθέντος, ἄρχεται τὴν φωνήν, εἶθ' οὕτως λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, κἀκεῖνος ἀπελθὼν, λαμβάνει τοὺς δομεστίκους τοὺς μεγάλους D, ὡς ἡ συνήθεια ἔχει, καὶ κατελθόντες, ἵστανται εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν· τὸ αὐτὸ δὲ ποιοῦσι καὶ οἱ Πράσινοι, λέγοντες τὰ ἄκτα αὐτῶν, καὶ τοῦ ὀργάνου αὐλήσαντος, λέγουσι τὸν ἀπελατικὸν, εἶθ' οὕτως τὴν φωνήν. καὶ ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ σέντζου αὐτοῦ, καὶ αὐλοῦσι τὰ ὄργανα, ὁ δὲ βασιλεὺς ἵσταται εἰς τὸ σέντζον, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἵστανται εἰς τὸ τρίκογχον ἔνθεν κἀκεῖσε. εἶτα λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ νεύει τῷ φωνοβόλῳ κουβικουλαρίῳ τῷ λέγοντι „ὁ παντοδύναμος καὶ πολυέλεος Θεὸς" καὶ τὰ ἑξῆς, ὁ δὲ κουβικουλάριος νεύει ἀπὸ τοῦ παρακυπτικοῦ, καὶ παύουσι τὰ ὄργανα, καὶ ἄρχονται τὰ Ed.L. 175

18. ἀνίστανται ed.

gnum ab eo accipit, datque cerimoniario, is dicit: *Iubete*, omnesque ad suam stationem et ordinem discedunt. Cerimoniarius, facto, ut mos est, rhosthelio, id Imperatori tradit, qui, throno conscenso terque populo signato, in eo adsidet. Praepositus ab Imperatore monitus, prospiciens, ter populo signum manu dat, et, silente organo, duae factiones solennes acclamationes et laudes recitant, quibus finitis, organum Venetae pulsatur, quo facto et silente eo, Veneti apelaticum ordiuntur, eoque finito, voce canunt. Tum praepositus, signo ab Imperatore accepto, discedit, magnosque domesticos, ut mos est, assumit, qui descendunt inque locis suis adstant: idem Prasini faciunt, acta sua recitant, et postquam organum sonuit, apelaticum, dein cantiones incipiunt. Imperatore a throno surgente, organum pulsatur, eoque in throno stante, patricii et strategi utrinque in triconcho consistunt. Porro praepositus, signo ab Imperatore accepto, praecentorem cubicularium monet, dicitque: *Deus omnipotens et multae misericordiae* etc. Cubicularius etiam e fenestra

Digitized by Google

μέρη αἰτεῖσθαι τὰς τέσσαρας αἰτήσεις, καὶ ἑκάστης πέρας εἰληφυίας, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος, καὶ νεύει τῷ φωνοβόλῳ, κἀκεῖνος συντίθεται τῷ λαῷ ἐκ τρίτου διὰ τῆς χειρὸς κατὰ τὰς αἰτήσεις αὐτῶν. καὶ συνταξάμενος αὐτοῖς ὁ βασι-
Ms.126.a λεὺς, εἰσέρχεται εἰς τὸ τρίκογχον, εἶτα στὰς ἔμπροσθεν τῆς βαθμίδος τῆς κόγχης τοῦ τρικλίνου ὁ βασιλεὺς, νεύει τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος λέγει „κελεύσατε." (Δ.) Καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων ἐξελθόντων, μένει ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ κουβουκλείου μόνου, ὁ δὲ πραιπόσιτος, λαβὼν ἀπὸ τῆς
B κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ στέμμα, προσκαλεῖται τοὺς βεστήτορας, καὶ ἀπαλλάσσουσι τὴν χλανίδα τοῦ βασιλέως. εἶθ' οὕτως ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ τρικόγχου, καὶ διέρχεται πάλιν διὰ τῶν αὐτῶν διαβατικῶν, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον, καὶ ὁ πραιπόσιτος, λαβὼν ἀποκόμβιον τῶν δύο μερῶν, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ φιάλης τοῦ τρικόγχου, καὶ παρακύπτει κάτωθεν, οἱ δὲ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων κρατοῦσιν ἡπλωμένην τὴν χλανίδα τοῦ δημάρχου αὐτῶν, εἰς ἣν δέχονται τὸ ἀποκόμβιον τὸ διὰ τοῦ
C πραιποσίτου παρὰ τοῦ βασιλέως πεμφθὲν αὐτοῖς. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ Πράσινοι τὸ αὐτὸ ποιοῦσιν. εἶτα ὑποστρέφει ὁ πραιπόσιτος μετὰ τοῦ κουβουκλείου, καὶ τοῦ βασιλέως καθεσθέντος ἐπὶ τοῦ σέντζου, φοροῦντος καὶ τὸ σαγίον αὐτοῦ, καὶ τοῦ κουβουκλείου εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον ἑστῶτος, κελεύει εἰσαχθῆ-

13. εἰς τὸ ed.

prospicit, silentque organa, factiones vero quatuor postulationes instituunt, singulisque ipsis concessis, praepositus, signo accepto, praecentorem monet, qui ter manum populo secundum preces eius componit. Imperator, omnibus ordinatis, triconchum ingreditur, et e regione scalae conchae triclinii constitutus, praeposito annuit, qui dicit: *Iubete.* (III.) Praefectis omnibus egressis, Imperator cum solo cubiculo remanet, praepositus vero, demta ab eius capite corona, vestitores vocat, ut ipsi tunicam exuant. Sic e triconcho per easdem porticus digressus, ad aureum cubiculum abit, praepositus vero, duarum factionum apocombio sumto, cubiculi praefectis comitantibus, per porticus ad hemicyclum phialae triconchi abit, et in loca inferiora prospicit, Veneti autem tunicam demarchi sui expansam tenentes, apocombium ab Imperatore per praepositum ipsis missum recipiunt: idemque et Prasini faciunt. Sic praepositus cum cubiculo redit, at Imperator sagum suum gestans inque throno adsidens, promotiones multorum procerum institui iubet, a mandatoribus per omnes ordines usque ad protospatharios progressus; si pla-

Digitized by Google

ναι τὰς προβολὰς ἀξιωμάτων πολλῶν, ἀπό τε μανδατώρων προαναβιβάζων καθ' ἑκάστην τάξιν ἕως πρωτοσπαθαρίων, εἰ κελεύει δὲ, προβάλλεται καὶ πατρικίους. καὶ τούτων τελεσθέντων, καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης εἰς τὸν Ἰουστινιανοῦ τρίκλινον, καὶ κελεύει εἰσελθεῖν σάξιμα· καὶ εἰσάγεται πρῶτον σάξιμον, τὸ κουβούκλειον· καὶ τῇ δευτέρᾳ τάξει εἰσέρχονται οἱ πατρίκιοι ἅμα τῶν πρωτοσπαθαρίων καὶ λοιπῶν βασιλικῶν· τῇ τρίτῃ δὲ καταστάσει εἰσέρχεται ὁ δο- D μέστικος τῶν σχολῶν μετὰ τοῦ περατικοῦ δήμου τῶν Βενέτων· τῇ δὲ τετάρτῃ καταστάσει εἰσέρχεται ὁ ἐξκούβιτος μετὰ τοῦ περατικοῦ τῶν Πρασίνων δήμου· τῇ δὲ πέμπτῃ καταστάσει εἰσέρχονται οἱ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων· τῇ δὲ ἕκτῃ καταστάσει οἱ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων. καὶ ἑκάστη αὐτῶν τάξις λαβοῦσα ἀποκόμβιον, ἔχον χρήματα ἱκανὰ, ἐξέρχεται, εὐχαριστοῦσα τὸν Θεὸν καὶ εὐφημοῦσα, καὶ ὑπερευχομένη αὐτῷ.

ΚΕΦ. ξζ'. Ed.L. 176

Περὶ τῆς τῶν ἁπάντων ἀρχόντων τάξεώς τε καὶ παραστάσεως ἐν ἑκάστῳ δεξίμῳ ἐπιτελουμένῳ ἐν ταῖς μεγάλαις φιάλεσι.

Ἰστέον, ὅτι μετὰ τὸ καθεσθῆναι τὸν βασιλέα ἐν τῷ σέντζῳ τῇ τάξει, ᾗ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ἵστανται εὐνοῦχοι πρω- Ms.126.b

4. εἰς τὸ ed. 10. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, εἰ [οὐ ed.] ἀδυνάτως [δύναμιν ed.] ἔχει ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, εἴτε ὁ δομέστικος τῶν ἐξκουβίτων, ἐκπροσωποῦσιν αὐτοὺς [sic R. ex compend. cod., αὐτῷ ed.] πατρίκιοι. 15. τὸν θεῖον βασιλέα pro τὸν Θεὸν coni. R. 19. ἐπιτελουμένῳ R., ἐπιτελουμένων cod. et ed. ταῖς om. ed.

cet, etiam patricios creat. His peractis, venerandae mensae suae in Iustiniani triclinio adsidet, et saxima intrare iubet. Horum primum cubiculum est; in secundo ordine patricii cum protospathariis ac ceteris imperatoriis veniunt; in tertio domesticus scholarum cum factionis Venetae transitorio populo; in quarto excubitor cum Prasinae factionis; in quinto Veneti; in sexto Prasini factionarii. Singuli horum ordinum, accepto apocombio haud mediocris pretii, abeunt Deoque gratias agunt, et laudant ipsum et concelebrant.

CAP. 67.

De loco et ordine, qua proceres omnes in singulis deximis, in maioribus phialis institutis, adstare solent.

Notandum est, post Imperatorem, eo ritu, quo exposuimus, in solio assidentem, eunuchos protospatharios, adstrictiori veste in-

Digitized by Google

τοσπαθάριοι ὄπισθεν τοῦ βασιλέως πλησίον τοῦ σέντζου, ἠλλαγμένοι τά τε στιχάρια αὐτῶν καὶ τὰ σαβάνια, φοροῦσι δὲ καὶ τὰ μανιάκια, καὶ ἐπὶ ὤμων βαστάζουσι τὰ σπαθοβάκλια αὐτῶν, ὄπισθεν δὲ τῶν αὐτῶν πρωτοσπαθαρίων ἵστανται μέ- B σον τοῦ ἡλιακοῦ πρωτοσπαθάριοι βαρβάτοι ἠλλαγμένοι τά τε σπέκια αὐτῶν καὶ τὰ μανιάκια. τὸ δὲ ἅρμα, ἤγουν τὸ σκουτάριον, βαστάζουσι σπαθάριοι δύο καθ' ἕνα ἕκαστος αὐτῶν, καὶ ἵστανται μετὰ τῶν αὐτῶν βαρβάτων πρωτοσπαθαρίων· οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ οἱ κουβικουλάριοι ἵστανται ἐπ' εὐθείας ἅπαντες ἔνθεν κἀκεῖσε τῶν αὐτῶν βαρβάτων πρωτοσπαθαρίων. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν κουβικουλαρίων μικρὸν πρὸς τὸ λαμβάνειν αὐτὸν ἀπὸ κελεύσεως ἐκ τοῦ πραιποσίτου τὰ νεύματα. οἱ δὲ σπαθαροκανδιδάτοι ἵστανται ὄπισθεν τῶν προειρημένων βαρβάτων πρωτοσπαθαρίων, ˙σπαθαροκουβικουλαρίων τε καὶ κουβι- C κουλαρίων βαστάζοντες τὰ σκουτάρια αὐτῶν, φοροῦντες καὶ τὰ μανιάκια καὶ τὰ σπαθία αὐτῶν, ὡσαύτως καὶ οἱ σπαθάριοι φοροῦντες τά τε σπαθία αὐτῶν καὶ σκουτάρια, βαστάζοντες τὰ διστράλια αὐτῶν, ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε τῶν σπαθαροκανδιδάτων, ὁμοίως εἰ τύχωσι καὶ σπαθάριοι διὰ πόλεως. οἱ δὲ σιλεντιάριοι ἵστανται ἐν τῷ κρεμαμένῳ βήλῳ πύλης τοῦ ἡλιακοῦ ἐν τῷ μαρμαρίνῳ πουλπίτῳ· ἄρχοντες δὲ τοῦ κουβουκλείου καὶ πατρίκιοι ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε ἐν τοῖς παρακυπτικοῖς καγκέλλοις ὄρθιοι, ἐπερειδόμενοι ἐπ' αὐτοῖς. (B.) Ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι, εἰ τύχοι γενέσθαι τὸ

8. βαρβάτοι ἀσπαθάριοι ed. 15. σπαθαροκουβικουλάριοί τε καὶ κουβικουλάριοι ed.

dutos suaque sabania, torques item et in humeris spathobaculos suos gestantes, prope thronum adstare: post hos in medio solario protospatharios barbatos in mutatoriis cumque speciis et torquibus. Arma seu scutarium spatharii duo, unus post alterum, gestant, cumque his barbati protospatharii consistunt: spatharocubicularii et cubicularii omnes ad horum sinistram locum utrinque habent. Cerimoniarius paulo ante cubicularios stat, ut a mandato accipere signa a praeposito possit. Post dictos protospatharios barbatos spatharocandidati, spatharocubicularii vero et cubicularii scutaria sua, torques et gladios, spatharii idem gladios suos et sua dextralia gestantes ad utramque spatharocandidatorum manum adstant: sic etiam spatharii, si qui in urbe adsunt. Silentiarii in velo suspenso portae solarii in pulpito marmoreo, praefecti cubiculo et patricii utrinque in cancellis, unde prospicere solent, recti ipsisque innixi adstant. (II.) Quodsi in secreta phiala triconchi deximum instituitur, omnes

Digitized by Google

δέξιμον ἐν τῇ μυστικῇ φιάλῃ τοῦ τρικόγχου, τελεῖται ἡ τῆς
παραστάσεως τάξις οὕτως. καθέζεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ D
σέντζου, ὡς εἴθισται αὐτῷ, καὶ ἵστανται ἐνώπιον αὐτοῦ ἄρ-
χοντες τοῦ κουβουκλείου, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἵσταν-
ται ἅπαντες ἔνθεν κἀκεῖσε ἀπὸ τοῦ πουλπίτου ἐν ταῖς θυρί-
σι· οἱ δὲ συγκλητικοὶ ὑπατικοὶ ἵστανται ἀπ' αὐτῶν ὁμοίως Ms. 127.a
καὶ αὐτοὶ ἐν ταῖς θυρίσιν. ὡσαύτως καὶ οἱ εὐνοῦχοι πρωτο-
σπαθάριοι ἵστανται ὄπισθεν τοῦ βασιλέως πλησίον τοῦ σέν-
τζου ἠλλαγμένοι· οἱ δὲ βαρβάτοι πρωτοσπαθάριοι καὶ οἱ τὸ
ἅρμα κατέχοντες, ὡς προείρηται, ἵστανται ἔμπροσθεν τῶν
πυλῶν τοῦ τρικόγχου. ὄπισθεν τῶν προῤῥηθέντων εὐνούχων
πρωτοσπαθαρίων σπαθαροκουβικουλάριοί τε καὶ κουβικουλά-
ριοι ἵστανται ἐν τῇ τρίτῃ πύλῃ τοῦ τρικόγχου, οἱ δὲ σπα- Ed.L. 177
θαροκανδιδάτοι καὶ οἱ σπαθάριοι ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε τοῦ
βασιλέως ἐν τοῖς μαρμαρίνοις πουλπίτοις· ὁ δὲ τῆς κατα-
στάσεως ἵσταται ἔμπροσθεν τῶν προειρημένων σπαθαροκαν-
διδάτων τε καὶ σπαθαρίων, ὄπισθεν δὲ τοῦ τῆς καταστάσεως
ἵστανται σιλεντιάριοι.

ΚΕΦ. ξη'.

Περὶ τοῦ χρυσοῦ ἱπποδρομίου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ τελουμένων.

Προέρχονται ἅπαντες ἐννύχιοι, ἠλλαγμένοι ἀπὸ λευκῶν B
χλανιδίων, οἱ μὲν ἐν τῇ θερμάστρᾳ, οἱ δὲ ἐν τῇ ἀψίδι· καὶ

11. Post τρικόγχου distinctionem om. ed. 12. ἀσπαθαρίων. οἱ σπαθαρ. ed.

hoc ordine adstare solent. Imperator, ut ipsius mos est, in solio sedet, ante ipsum praefecti cubiculo, patricii et strategi utrinque a pulpito in ianuis, post eos senatores et consulares pariter in ianuis consistunt. Sic et eunuchi protospatharii pone Imperatorem prope thronum in mutatoriis, barbati protospatharii et qui arma tenent, ut dictum est, coram portis triconchi. A tergo eunuchorum protospathariorum, quorum supra meminimus, spatharocubicularii et cubicularii in tertia parte triconchi, spatharocandidati et spatharii ad utrumque Imperatoris latus in marmoreis pulpitis, cerimoniarius ante dictos spatharocandidatos et spatharios, et a tergo eius silentiarii adstant.

CAP. 68.

De aureo hippodromo, et quae in illo peraguntur.

Omnes albis vestibus induti nocte partim ad caminum, partim ad apsidem procedunt: praepositus, accepta a silentiario combina,

Digitized by Google

λαβὼν κομβίναν ὁ πραιπόσιτος παρὰ σιλεντιαρίου, εἰσέρχεται καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτὴν τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς κελεύει τῷ πραιποσίτῳ δοθῆναι τὸ πέρατον, καὶ ἐξελθὼν μετὰ τῶν τοῦ κουβουκλείου ἁπάντων, διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα. εἶτα ἐλθόντα ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τοῦ τρικόγχου δέχεται αὐτὸν ἐκεῖσε ὁ τῆς καταστάσεως μετὰ σιλεντιαρίων ἁπάντων, καὶ διέρχεται μετ' αὐτῶν ὁ πραιπόσιτος διά τε τῆς ἀψίδος καὶ τῆς δάφνης. ἀπελθὼν δὲ μέχρι τοῦ αὐγουστέως, ἐξέρχεται εἰς τὸ στενὸν ἐν τῇ χρυσῇ χειρὶ, καὶ εὑρίσκει ἐκεῖσε ἑστῶτας τοὺς κούρσωρας μετὰ τῶν δεκανῶν
C *ἔνθεν κἀκεῖσε. διελθόντες δὲ μέσον αὐτῶν οἵ τε δήμαρχοι καὶ ὁ ἀκτουάριος καὶ πλησιάσαντες τῷ πραιποσίτῳ, προσκυνοῦσιν αὐτῷ, καὶ εἶθ' οὕτως δίδωσιν αὐτοῖς ὁ πραιπόσιτος τὸ πέρατον, εἶτα ὑποστρέψας ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων, εἰσέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ.* (B.) *Ὁ δὲ βασιλεὺς περιβαλλόμενος τὸ χρυσοπερίκλειστον αὐτοῦ σαγίον καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ τρικόγχου, ἀψίδος τε καὶ τῆς δάφνης, ἅπτων κηροὺς ἐν τοῖς εὐκτηρίοις, ὡς εἴθισται αὐτῷ. καὶ διελθὼν διὰ τοῦ αὐγουστέως, εἰσέρχεται εἰς*
D *τὸν ἅγιον Στέφανον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀνέρχεται διὰ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ ἐν τῷ κοιτῶνι τοῦ καθίσματος, καὶ ἐκεῖσε παρακύπτει, μέχρις ἂν ἅπαντα εὐτρεπισθῶσι. τοῦ δὲ τῆς καταστάσεως ἐλθόντος καὶ δηλώσαντος τῷ πραιποσίτῳ, ὡς*

8. ΣΧΟΛ. *Ἰστέον, ὅτι πάντα τὰ ἱπποδρόμια, τά τε πρωῒ καὶ δείλης* [*δήλης* cod. et ed.] *γινόμενα, τοῦτον τὸν τύπον καὶ ταύτην ἔχουσι τὴν τάξιν.* 11. *οἱ δὲ δήμ.* ed.

intrat eamque Imperatori tradit, qui praepositum paratum dare iubet, isque cum omnibus cubiculariis abiens, per porticus sanctorum quadraginta progreditur. In hemicyclum triconchi venientem cerimoniarius cum omnibus silentiariis excipit, his comitantibus, per apsidem et daphnem transit. Postquam vero ad augusteum pervenit, ad triclinium in aurea manu pergit, ibique cursores cum decanis suis utrinque constitutos invenit. Per medium horum tribuni et actuarius ingressi, ad praepositum accedunt, et prono in terram corpore eum salutant, quo facto, eis paratum dat, et ab his reversus, in dictorum comitatu palatium intrat. (II.) Imperator sagum suum auro praetextum gestans et a cubiculo praefectis stipatus, per porticum triconchi, apsidis et daphnes transit, accensis pro more in oratoriis cereis. Digressus vero per augusteum, ad S. Stephani procedit, inde per secretam cochleam ad cubiculum throni adscendit, unde, usque dum omnia parata sunt, prospicit. Cerimoniarius abit, et praeposito nuntiat, vasa omnia promta esse, aurigas egressos ad

ὅτι πάντα ἕτοιμά ἐστι τὰ σκεύη, ἐξελθόντες οἱ ἡνίοχοι ἐποί- Ms. 127.b
ησαν τὰ ἀποδιαλύσιμα αὐτῶν, καὶ ἵστανται ἐν τοῖς ἰδίοις τόποις μετὰ τῶν ἁρμάτων αὐτῶν, οἱ δὲ δημοκράται καὶ οἱ δήμαρχοι ἀνῆλθον ἐν ταῖς ἐξ ἔθους καθέδραις ὄπισθεν τῶν δήμων, ἐκδεχόμενοι τὴν ἀνατολὴν τοῦ δεσπότου, ὅπως ἀνέλθω- Ed.L. 178
σιν ἕκαστος ἐν τῷ αὐτοῦ δήμῳ, ἅπαντες οἱ ἵπποι τῶν ἁρμάτων ἀνῆλθον, ὁ στρατὸς μετὰ τῶν φλαμούλων ἵσταται ἐν ταῖς τάξεσιν αὐτῶν, ὁ κοινὸς λαὸς ἀνῆλθον καὶ ἐπληρώθησαν τὰ βάθρα. τότε εἰσελθὼν ὁ πραιπόσιτος δηλοῖ τῷ βασιλεῖ, ὡς ὅτι ἅπαντα ἕτοιμά ἐστιν· ὁ δὲ βασιλεὺς κατέρχεται διὰ τῆς λιθίνης σκάλας, κατερχόμενος δὲ λέγει τῷ πραιποσίτῳ „δὸς μεταστάσιμον·“ κἀκεῖνος λέγει μεγάλως „μεταστάσιμον.“ εἰσέρχεται δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ προσκαλεσάμενος ὁ πραιπόσιτος τοὺς βεστήτορας, εἰσέρχονται καὶ περιβάλλουσι τὴν χλανίδα τῷ βασιλεῖ, εἰπόντος δὲ τοῦ πραιποσίτου „κελεύσατε,“ ἐξέρχονται οἱ βεστήτορες ἀπὸ τοῦ B
κοιτῶνος, καὶ στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου ὁ βασιλεὺς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος, δηρυγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, στὰς δὲ εἰς τὸ στενὸν, νεύει τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ ὀστιαρίῳ, καὶ ὁ ὀστιάριος εἰσάγει τοὺς πατρικίους, τὸ δὲ βῆλον τῆς πύλης ἐκείνης σιλεντιάριος ποιεῖ. (Γ.) Εἰσελθόντες δὲ ἔσω οἱ πατρίκιοι μετὰ καὶ τῶν στρατηγῶν, πίπτουσι, καὶ ἀναστάντων αὐτῶν, νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ λέγει μεγάλως „κελεύσατε.“ ἀπὸ δὲ τῶν ἐ-

decursionem se accinxisse, inque locis suis cum curribus consistere: principes vero et tribunos factionis ad solitas sedes pone factiones ascendisse, et mandata a Dominis, ut singuli in sua factione accedant, exspectare, equos omnes curribus iungendos adductos esse, exercitum cum flammulis in suis ordinibus adstare, communem populum adscendisse scalasque omnes complevisse. Tunc praepositus ad Imperatorem accedens, parata omnia esse nuntiat: is per scalam lapideam descendens, praeposito edicit: *Da processum*, is elata voce: *Processus.* Imperator se ad cubiculum confert, ad quem vestitores a praeposito arcessiti intrant, et Imperatorem tunica induunt, praeposito dicente: *Iubete*; vestitores e cubiculo abeunt, et ipse Imperator, a praeposito coronatus, praefectis cubiculi comitantibus, discedit, inque angusta porticu constitutus, signum praeposito, hic ostiario dat, qui patricios adducit, eius portae velum silentiario curante. (III.) Patricii intro cum strategis ingressi procidunt, quibus surgentibus, Imperator rursus praeposito signum dat, qui magna voce exclamat: *Iubete.* Ab his Imperator stipatus, in triclinium prodit, ubi eo die coronatur, simulque tres quatuorve silentiarii intrant, quorum tres ad dextram factionis partem a tergo

Digitized by Google

κεῖσε δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς, ἐλθὼν ἵσταται ἐν τῷ τρι-
κλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ εἰσελθόντες σιλεν-
C τιάριοι τρεῖς ἢ καὶ τέσσαρες, οἱ μὲν τρεῖς διέρχονται ἐν τῷ
δεξιῷ μέρει τῆς δοχῆς ὄπισθεν, ὁ δὲ ἕτερος ἵσταται ἐν τῷ
Ms.128.a μέσῳ. λαβὼν δὲ νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως,
δίδωσι νεῦμα τῷ σιλεντιαρίῳ, ὁ δὲ σιλεντιάριος ἀπέρχεται
ἐν τῷ βήλῳ, καὶ λέγει μεγάλως „λεβά·" καὶ εἰσάγει τὸν τῆς
καταστάσεως, καὶ ἵσταται μέσον τῆς δοχῆς, λαβὼν δὲ πάλιν
νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ μαγίστρῳ,
μὴ ὄντος δὲ μαγίστρου, νεύει τῷ κοιαίστωρι. ἰστέον δὲ, ὅτι,
εἰ μὲν ὁ ὕπαρχος τοῦ πραιτωρίου καὶ ὁ κοιαίστωρ οὐκ εἰσὶ
πατρίκιοι, πρὸ τῆς συγκλήτου ἴδιον βῆλον εἰσέρχονται· λα-
βὼν γὰρ νεῦμα ὁ μάγιστρος, νεύει λέγων τῷ τῆς καταστάσεως
„κόμητες," κἀκεῖνος ἀπελθὼν λέγει „λεβά." καὶ εἰσέρχονται
D οἱ τῆς συγκλήτου, προσκυνήσαντες δὲ ἵστανται ἕκαστος αὐ-
τῶν ἐν τῇ τάξει αὐτῶν· εἶτα νεύει πάλιν ὁ βασιλεὺς τῷ
πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ μαγίστρῳ, ὁ δὲ μάγιστρος
νεύει τὸ δεύτερον τῷ τῆς καταστάσεως, λέγων „προφέκτωρ·"
κἀκεῖνος εἰς τὸ βῆλον ἀπελθὼν λέγει „λεβά," καὶ εἰσέρχεται
ὁ ἀπὸ ἐπάρχων· προσκυνήσας δὲ καὶ αὐτὸς, ἵσταται ἐν τῇ
τάξει αὐτοῦ. εἶτα νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος
τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερ-
Ed.L.179 εύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." (Δ.) Καὶ
εὐθέως κατασχὼν ὁ τῆς καταστάσεως τὸ ἄκρον τῆς χλανίδος
τοῦ βασιλέως καὶ ποιήσας ῥωσθέλιον, ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ,

2. εἰσέλθονται ed. 18. τὸν τῆς κατ. cod.

transeunt, unus in medio consistit. Signum ab Imperatore postquam praepositus accepit, silentiario annuit, qui ad velum digressus, magna voce clamat: *Leva*, et cerimoniarium adducit, inque medio factionis collocat, iterumque signo ab Imperatore dato, praepositus magistro annuit, aut, si is praesens non est, quaestori. Quodsi vero praefectus praetorio et quaestor patricii non sint, ante senatum proprium velum ingrediuntur: magister quoque, signo accepto, cerimoniario annuens, dicit: *Comites*, isque discessurus, ait: *Leva*. Senatores ingressi, adorant, suoque singuli ordine adstant. Rursus Imperator praeposito, is magistro, magister iterum cerimoniario signum dat, et dicit: *Praefecti*. At is in velum procedens, dicit: *Leva*, quo facto, expraefectus intrat, et, postquam adoravit, in ordine suo adstat. Posthac praeposito Imperator, praepositus cerimoniario annuit, qui dicit: *Iubete*, illi: *In multa bonaque tempora* etc acclamant. (IV.) Statim cerimoniarius, comprehensa Imperatoris tunica, rhosthelium facit, idque huic tradit, ut, throno con-

Digitized by Google

ὅπως ἀνελθὼν ἐν τῷ σέντζῳ, σφραγίσῃ μετ' αὐτοῦ τὸν λαὸν κατὰ συνήθειαν. δηριγευόμενος δὲ, ὡς προείρηται, ὑπ' αὐτῶν πάντων ὁ βασιλεὺς, ἐξέρχεται καὶ ἀνέρχεται ἐν τῷ καθίσματι, καὶ στὰς ἔμπροσθεν τοῦ σέντζου, σφραγίζει τὸν λαὸν ἐκ γ', πρῶτον μὲν μέσον, δεύτερον τὸν τοῦ Βενέτου δῆμον, τρίτον τοῦ Πρασίνου, καὶ καθέζεται ἐπὶ τοῦ σέντζου. μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν τῆς εὐφημίας τοῦ δήμου καὶ τῶν στρατευμάτων νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ· ὁ δὲ πραιπόσιτος ἐξελθὼν ἔξω τοῦ καθίσματος, ἵσταται ἐπάνω τῶν βάθρων, καὶ προσκαλεῖται τούς τε πατρικίους τοὺς κατὰ συνήθειαν B ἐκτελοῦντας προσκύνησιν, καὶ εἰσελθόντες κατὰ τὴν τάξιν αὐτῶν ἐν τῷ καθίσματι, προσκυνοῦσι τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐξέρχονται ὑπερευχόμενοι, καὶ ἵστανται ὑποκάτω τῶν βάθρων ἔμπροσθεν τῆς μεγάλης πύλης. καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν πάντων λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐξελθὼν ἵσταται πάλιν ἐπάνω τῶν βάθρων, καὶ νεύει Ms.128.b τοῖς τὴν προσκύνησιν τελέσασιν, ὅπως ἀπέλθωσι ἐν ταῖς αὐτῶν τάξεσιν ἐν τοῖς σκαμνίοις. τελεσθέντων δὲ τῶν δ' βαΐων, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ σέντζου, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ οἱ στρατηγοὶ ἵστανται ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ὁ βασιλεὺς, ἔνθεν κἀκεῖσε, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ C τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται, αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως εἰς τὸν κοιτῶνα αὐτοῦ, λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος

17. ἀπέλθωσι R., ἀπελθόντες cod., ἀπέλθονται ed.

scenso, populum eo more solenni signet. Stipatus ergo ab his omnibus, ut supra dixi, Imperator abit inque sedem suam revertitur, et ante thronum constitutus, ter populum signat, primo quidem medium, secundo Venetam, tertio Prasinam factionem, rursusque in throno residet. Peracta vero factionis et militum acclamatione, Imperator praeposito signum dat: is a throno progressus, supra in gradibus stat, et patricios pro more adorantes advocat, qui suo ordine ad thronum ingressi, Imperatorem adorant, faustaque apprecati, discedunt, et ante magnam portam infra ad gradus adstant. Peractis omnibus, praepositus signum ab Imperatore accipit, et iterum egressus, supra in gradibus ante magnam portam constitutus, eos, qui adorarunt, ut ad ordines suos in scamna discedant, admonet. Actis vero quatuor palmis, Imperator e throno surgit, patricii et strategi in triclinio, ubi Imperator eo die convivium instituit, utrinque adstant: ipse a cubiculi praefectis, longa ac felicia tempora apprecantibus, stipatus, procedit. Ingresso autem cubiculum suum coronam praepositus a capite demit, ingressi a mandato vestitores,

Digitized by Google

τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εἰσελθόντες οἱ βεστήτορες ἀπὸ κελεύσεως, λαμβάνουσι τὴν χλανίδα, καὶ ἐξέρχονται· εἶθ' οὕτως ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς, καὶ καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης μετὰ καὶ φίλων, ὧν κελεύει, καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ κλητωρίου ὁ βασιλεὺς καὶ μικρὸν ἀναπαύσας, ἐκδέχεται, μέχρις ἂν τὰ πάντα ἑτοιμασθῶσιν ἐν τῷ ἱππικῷ.

D *Περὶ τοῦ δειλινοῦ ἱπποδρομίου.*

Εἶτα εἰσελθὼν ὁ τῆς καταστάσεως δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι ἅπαντα ἕτοιμά ἐστι, καὶ ὁ πραιπόσιτος δηλοῖ τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς διέρχεται διὰ τῆς λιθίνης σκάλας, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ περιβάλλεται τὴν χλανίδα αὐτοῦ καὶ τὸ στέμμα κατὰ τὸ εἰωθὸς, καὶ δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ τρικλίνου. καὶ ἐξέρχεται ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ, καὶ στὰς ἐκεῖσε ἅμα τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, νεύει τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ ὀστιαρίῳ, καὶ εἰσάγει πατρικίους Ed.L. 180 καὶ στρατηγοὺς, καὶ προσκυνησάντων τὸν βασιλέα, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει „κελεύσατε," καὶ εὐθέως ἐξελθόντες ἔξω τῆς πύλης οἵ τε πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ μετὰ τῆς συγκλήτου, ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε. καὶ τοῦ βασιλέως ἑστῶτος ἐν τῇ πύλῃ, πίπτουσιν οἱ προειρημένοι ἅπαντες, καὶ ἀναστάντων, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπό-

tunicam sumunt et abeunt. Sic deinde Imperator egreditur, et una cum amicis, quos invitari iussit, venerandae mensae suae adsidet, postquam a convivio surrexit et paululum quievit, dum omnia ad equorum decursionem parata sint, exspectat.

DE VESPERTINA EQUESTRI DECURSIONE.

Post haec ingressus cerimoniarius praeposito, omnia parata esse, nuntiat, praepositus Imperatori: qui per lapideas scalas digressus, cubiculum suum intrat, tunica indutus, coronam pro more sumit, aque praefectis cubiculo stipatus, per angustum triclinium transit. Inde ad magnum triclinium, ubi epulae instituuntur, una cum omnibus cubiculi praefectis se confert, et praeposito, is ostiario, signum dat, et patricios ac strategos adducit, qui postquam Imperatorem adorarunt, praepositus, signo ab eo dato, dicit: *Iubete*, statimque patricii et strategi, extra portam egressi, utrinque adstant. In porta autem Imperatore adstante, dicti omnes in terram procidunt, qui postquam surrexere, praepositus signum ab Imperatore accipit, ac

Digitized by Google

σιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ νεύει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα. (Β.) Ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖσε δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπό Ms. 109 τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, ἀνέρχεται ἐν τῷ καθίσματι μετὰ τῶν τοῦ κουβουκλείου B ἀρχόντων καὶ δύο μαγλαβιτῶν, σπαθαρίων βασταζόντων τὰ διστράλια, φορούντων καὶ τὰ σπαθία αὐτῶν, ὡς ἐν ἑκάστῳ ἱπποδρομίῳ εἰώθασι ποιεῖν. καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ σέντζῳ ὁ βασιλεὺς καὶ σφραγίσας τὸν λαὸν ἐκ τρίτου, καθέζεται, καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς εὐφημίας τοῦ λαοῦ ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως, καὶ νεύει τοῖς πατρικίοις καὶ στρατηγοῖς, καὶ ἀπέρχεται ἕκαστος ἐν τῇ αὐτοῦ τάξει τε καὶ καθέδρᾳ· δείλης γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ τάξει ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς, καὶ οὐχὶ ὡς τὸ πρωΐ. τελεσθέντων δὲ τῶν τεσσάρων βαΐων, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ σέντζου, τῶν C πατρικίων καὶ στρατηγῶν ἑστώτων ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ, ἔνθεν κἀκεῖσε, καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται μέσον αὐτῶν· αὐτοὶ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," καὶ διελθὼν διὰ τοῦ στενοῦ τρικλίνου, εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ ἀπαλλάξας τήν τε χλανίδα καὶ τὸ στέμμα κατὰ τὸ σύνηθες, περιβάλλεται σαγίον, καὶ κατέρχεται διὰ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ, καὶ διέρχεται διὰ τοῦ αὐγουστέως καὶ τῆς ἀψίδος καὶ τοῦ τρικόγχου. δηριγεύεται δὲ ὑπὸ πάντων τοῦ κουβουκλείου, ἑστώτων τῶν τε πρωτοσπαθαρίων καὶ τῶν μαγλαβιτῶν ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τοῦ τρικόγχου ἔμπροσθεν τοῦ ἀ-

6. μαγλαβιτῶν σπαθαρίων, βασταζόντων ed.

cerimoniario annuit, qui dicit: *Iubete*, ipsi felicia quaevis Imperatori apprecantur. (II.) Imperator a cubiculo praefectis, patriciis et strategis stipatus, thronum cum cubiculariis et duobus manclavitis, spathariis dextralia sua spathasque gestantibus, ut facere in omnibus decursionibus solent, conscendit. Quo facto, et populo ter signato, sedet, et populi acclamatione finita, praepositus a mandato egreditur, patriciis et strategis signum daturus, qui omnes ad ordinem ac sedem suam discedunt. Vesperi enim hoc ritu, et non ut mane, Imperator procedit. Peractis quatuor palmis, a throno surgit, patriciis et strategis in triclinii, ubi convivium celebrat, utroque latere adstantibus, et in obsequio praefectorum cubiculo per medios, multa et felicia tempora ipsi apprecantes, transit, perque angustum triclinium digressus, cubiculum suum petit, ubi tunica et corona deposita, sagum pro more induit, perque secretam cochleam, augusteum, apsidem et triconchum procedit. Cu-

Digitized by Google

γίου Ἰωάννου. καὶ διέρχεται ὁ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑ-
D *πὸ τῶν προειρημένων, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἡμικυκλίου, αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα, καὶ διελθὼν διὰ τῆς γανωτῆς πύλης τοῦ μονοθύρου καὶ διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ', εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ ὑπερευξάμενοι μεγάλως οἱ τοῦ κουβουκλείου ἅπαντες τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους,” ἐξέρχονται, καὶ ἀπέρχονται ἕκαστος αὐτῶν ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ οἴκῳ.*

Ed.L.181

ΚΕΦ. ξθ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ἱππικοῦ ἀγομένου τοῦ καταλόγου.

Προσκαλοῦνται οἱ δεσπόται τοῖς πραιποσίτοις, κελεύοντες
Ms.129.b *δοθῆναι τὸ βηλάριον, ἤτοι κρεμάσαι τὸ πάνιον. ὁ δὲ πραιπόσιτος ἐξελθὼν, λέγει τῷ θεσσαρίῳ· „ἄπελθε, βάλε ἄνω.” ὁ δὲ ἐξερχόμενος ἔρχεται εἰς τὸ στάμα, ἤγουν εἰς τὸ Π, καὶ κατασφραγίζων, ποιεῖ τρεῖς σταυροὺς, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχεται εἰς τὸ δεύτερον κριτάριον, κἀκεῖσε ὁμοίως κατασφραγίζει τρίτον ἐπὶ τὰς θύρας, καὶ λέγει τρίτον μεγάλῃ φω-*
B *νῇ· „ἄπελθε, βάλε ἄνω,” καὶ εὐθέως ὁ κουστωδιάριος κρεμᾷ τὸ βῆλον ἄνω, καὶ ὁ μαγγανάριος ἱστᾷ τὰ κάγκελλα. ὁ δὲ θεσσάριος ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε κατερχόμενος, ἀπέρχεται εἰς τὸν σταῦλον, καὶ ἵσταται εἰς τὴν φλιὰν τοῦ μεγάλου πυλῶνος,*

2. *αὐτοῦ* om. ed. 13. *θεσσεραρίῳ* coni. Leich. 20. *εἰς τὰ στάβλον* ed.

bicularii omnes eum comitantur, protospatharii vero et manclavitae in hemicyclo triconchi ante S. Ioannis aedem adstant. A dictis stipatus Imperator, per idem hemicyclum transit, ipsis fausta ei apprecantibus, perque cancellatam portam et porticus quadraginta Sanctorum aureum triclinium intrat, ubi cubicularii omnes alta voce ei acclamant: *In longa et felicia tempora!* et sic abeunt, et singuli ad aedes suas discedunt.

CAP. 69.

Observanda, quando equitatus fit designatio.

Domini praepositos vocant, utque velarium dent seu pannum suspendendum curent, praecipiunt. Praepositus vero discedit, et tesserario dicit: *Abi, sursum proiice*, atque sic tesserarius ad stationem circi, quae formam litterae *Π* refert, accedit, et ter populum cruce signat, inde ad secundam stationem, ubi pariter ad ianuas crucem facit, terque magna voce exclamat: *Abi, sursum proiice*; tunc custodiarius velum statim in superiori loco suspendit, et machinarius cancellos constituit. Tesserarius ab eo loco descendit, stabulumque

Digitized by Google

καὶ λέγει μικρᾷ τῇ φωνῇ· „δεῦτε ἔμπροσθεν, παιδία, χαίρετε, ἄγετε·" καὶ ἀνταποκρίνονται λέγοντες μεγάλῃ φωνῇ πάντες οἱ σταβλησιανοὶ „χαίρετε." εἶτα λέγει ὁ θεωρητής· „θεοῦ τὴν νίκην ἔχει·" εἶτα οἱ σταβλησιανοί· „τὸ πρόσωπόν σου, οὐράνιε," οἱ Πράσινοι „ὀλύμπιε." ὁμοίως εὐφημοῦσι τὸν τοῦ λευκοῦ, οἱ δὲ Πράσινοι τὸν τοῦ ῥουσίου. καὶ πάλιν λέγει ὁ θεωρητὴς φωνῇ μεγάλῃ „ἅγιε, τρισάγιε·" καὶ ἀποκρίνονται πάντες καὶ λέγουσι· „νίκη εἰς τὸ Βένετον," οἱ C Πράσινοι „εἰς τὸ Πράσινον." ὁ θεωρητὴς „δέσποινα Θεοτόκε·" ὁ λαός· „νίκη εἰς τὸ Βένετον," οἱ Πράσινοι „εἰς τὸ Πράσινον." ὁ θεωρητής· „τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις·" ὁ λαός· „νίκη εἰς τὸ Βένετον," οἱ Πράσινοι „εἰς τὸ Πράσινον." ὁ θεωρητής· „Θεοῦ τὴν νίκην ἔχει τὸ πρόσωπόν σου, οὐράνιε," οἱ Πράσινοι „ὀλύμπιε." ὁμοίως τοῦ φακτιοναρίου εὐφημοῦσι καὶ τὸν μικροπανίτην. (Β.) Μετὰ δὲ τὸ πληρωθῆναι τὰς εὐφημίας εἰσερχόμενος ὁ θεσσάριος λαμβάνει λόγῳ συνηθείας αὐτοῦ κριθῆς ταγάρια γ' κουμουλάτα καὶ χορταρίου δέματα γ', καὶ εὐθέως ἀναχωρεῖ, καὶ ἀπέρχεται D εἰς τὸν τοῦ Πρασίνου στάβλον, κἀκεῖσε τὰ ὅμοια ἐκτελῶν, εὐθέως δὲ λέγουσιν οἱ ἡνίοχοι· „νικήσατε τὰς θύρας," τουτέστιν „ἀσφαλίσατε." καὶ τούτου γενομένου, ἵστανται οἱ δύο ἡνίοχοι καὶ οἱ δύο μαΐστορες καὶ οἱ δύο θεωρηταί, καὶ ἐπιτρέπουσι τοὺς σταβλησιανούς, καὶ ἐκβάλλουσιν ἕνα ἕκαστον

2. ἄγεται cod. Cf. R. ad pag. 185. C. 6. 17. συνηθείας R., συνη superscripto in fine θ cod., συνήθει ed. κριθῆς Reisk. ex cod. compendio, κριθάρι ed. 19. εἰς τὸ ed. 20. νικήσετε ed.

ingressus et ad limen magnae portae subsistens, voce submissa dicit: *Euge, huc, filii mei, salvete, agite*; stabularii omnes elata voce respondent: *Salvete.* Postea inspector: *Dei victoriam habet*; stabularii: *Faciem tuam, coelestis,* Prasini: *Olympie,* eodemque modo albae, Prasini russae factionis principi acclamant. Rursus ille voce elata: *Sancte, ter sancte*; cui omnes respondent, et dicunt: *Victoria Venetis*, Prasini: *Prasinis.* Inspector: *Domina Deipara*; populus: *Victoria Venetis*; Prasini: *Prasinis.* Inspector: *Crucis potentia*; populus: *Victoria Venetis*; Prasini: *Prasinis.* Inspector: *Dei victoriam facies tua, o coelestis, habet*, Prasini: *Olympie!* Ut vero factionario, ita et micropannitae acclamant. (II.) Acclamatione finita, tesserarius accedit, et pro consuetudine tria hordei cribra accumulata totidemque foeni fasciculos sumit, et statim ad Prasinorum stabulum abiens, idem facit: tunc aurigae dicunt: *Vincite ianuas*, id est: *custodite.* Quo facto, duo aurigae, totidem magistri et circenses stant, et stabulariis praecipiunt, ut in medium stabulum

Digitized by Google

ἵππον εἰς τὸ μέσον τοῦ στάβλου ἀπὸ τοῦ πρώτου ἕως τοῦ ἐσχά- Ms. 130. a του, καὶ θεωροῦσιν ἀμφότεροι τὸ σώσιππον. δείλης δὲ προέρχονται οἱ θεωρηταὶ μετὰ τῶν βηγαρίων εἰς τοὺς οἴκους τῶν κρατούντων ἡνιόχων, καὶ ἀμφότεροι, οἵ τε ἡνίοχοι καὶ οἱ βηγάριοι καὶ Ed. L. 182 οἱ θεωρηταί, ἔρχονται εἰς τὸ ὀρνατόριον. μετὰ δὲ τὸ προελθεῖν τοὺς ἡνιόχους ἀνέρχεται ὁ δήμαρχος μετὰ ὀλίγων δημοτῶν καὶ τῶν λοιπῶν φυλητῶν, καὶ συναθροϊζόμενοι πάντες ἀντιβάλλουσι πρὸς ἀλλήλους τὰ κάγκελλα καὶ τοὺς ἵππους. οἱ δὲ ὀφφικιάλιοι κράζουσι τοὺς θεωρητάς, ἵνα πειράσωσι τὰ κάγκελλα καὶ τοὺς ἵππους, μετα δὲ τὸ πειράσαι τούτους τὰ κάγκελλα ὁ μαγγανάριος ἀνοίγει πάντα, ἐπείγοντος δὲ τοῦ τριβούνου, κατέρχονται οἵ τε ἡνίοχοι καὶ οἱ βηγάριοι καὶ οἱ θεωρηταὶ καὶ ὁ ἐπιστάτης, καὶ εἰσέρχονται ἀμφότεροι εἰς τὸ τριβουνάλιον.

B *Περὶ τῆς ὄρνας, πῶς δεῖ κυλίειν.*

Ἰστέον, ὅτι ἡ ὄρνα ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τριβουναλίου, καὶ ὁ φακτιονάριος τιθεῖ εἰς τὸ φατνίον τῆς ὄρνας τὰ δύο σφαιρία τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπὶ τὸν τόπον τὸν ἴδιον, ἔνθα καὶ κάθηται, ὁμοίως τοῦτο ποιεῖ καὶ ὁ τοῦ ἑτέρου μέρους φακτιονάριος· εἰς δὲ τὸ μέσον καθέζεται ἐκ προσώπου τοῦ πραιποσίτου σιλεντιάριος, δεύτερος μετ' ἐκεῖνον ὁ τριβοῦνος, τρίτος ὁ κούρσωρ, ὡς ἐκ προσώπου τοῦ ἀκτουαρίου, τέταρτος

7. φιλητῶν ed. 10. τούτους τὰ κάγκελλα, ὁ μ. ed. 18. τόπον ἴδιον ed.

singulos equos a primo ad ultimum deducant, quos num sani sint, omnes inspiciunt. Vesperi autem circenses cum bigariis ad victorum aurigarum aedes se conferunt, et utrique, tum aurigae, tum bigarii et inspectores ad urnatorium discedunt. Quo postquam aurigae accesserunt, demarchus cum factionariis nonnullis et ceteris sodalibus ascendit, et omnes ibi congregati cancellos et equos invicem conferunt et inspiciunt. Officiales vero inspectores hortantur, ut cancellos et equos examinent ac tentent, quo facto machinarius cancellos omnes aperit, et, urgente tribuno, aurigae et bigarii cum inspectoribus et praeside descendunt ac tribunal ingrediuntur.

DE URNA, QUOMODO AGITARI DEBEAT.

Urna in medio tribunali constituta, factionarius duos globulos factionis suae in stabulo eius loco proprio, ubi et sedem suam habet, reponit, quod idem factionarius alterius partis facit: in medio silentiarius, personam praepositi sustinens, secundus post hunc tribunus, tertius cursor, quasi actuarii loco, quartus combinographus impo-

Digitized by Google

ὁ βασιλικὸς κομβηνογράφος, καὶ ὄπισθεν τῆς ὄρνας δύο κομβηνογράφοι, εἷς Βενέτου καὶ εἷς Πρασίνου, ὄπισθεν δὲ τῶν τοιούτων κομβηνογράφων παρίστανται οἱ ὀφφικιάλιοι. οἱ δὲ C ἡνίοχοι ἐκ πλαγίων καθέζονται, δύο ἔνθεν καὶ δύο ἐκεῖθεν, καὶ μετ' αὐτῶν οἱ ἐπιστάται. εἶτα φέρουσιν ἀμφότεροι θεωρητὴν ἕνα, οἷον μέρος ἔχει προτίμησιν, ἵνα κυλίσῃ, τοῦ δὲ ἱσταμένου ἐν τῷ μέσῳ, λαμβάνει γνώμην τῶν δ', καὶ λέγει· „πῶς κελεύετε, ἱππάρια τὰ προζεύξαντα καὶ γνωριζόμενα ἕως ὅτου ἔχετε, καὶ ἔχομεν." καὶ συνταξάμενος ὁ θεωρητὴς, λέγει πρὸς τοὺς ἡνιόχους· „πῶς κελεύετε," καὶ εὐθέως αἴρει τὰ σφαιρία ἀπὸ τοῦ φατνίου, καὶ βάλλει αὐτὰ εἰς τὴν ὄρναν, καὶ κυλίει τρίτον, καὶ οἷον ἂν χαλάσῃ σφαιρίον, ἐξέρχεται, καὶ εὐθέως ὁρίζουσι, καὶ ὀνομάζουσιν ἀμφότεροι τοὺς D ἀριστεροὺς τῶν δ' βαΐων, καὶ στοιχοῦντες ἐκβαίνουσι, καὶ ἀ- Ms. 130. b νέρχονται εἰς τὸ ἁρματούριον, καὶ ἀντιβάλλοντες πρὸς ἀλλήλους στοιχοῦσι τὰς τρίγας, τῶν θεωρητῶν ἀμφοτέρων ἀπερχομένων καὶ ἐρχομένων, μετὰ τοῦ βασιλικοῦ κομβηνογράφου ἀποστοιχοῦσι τὰ βαΐα ὅλα. (B.) Καὶ τῇ ἕωθεν ἀνέρχονται οἱ δήμαρχοι ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τοῦ κυαιστωρίου, καὶ δίδοται ἐκεῖσε τὸ πέρατον, καὶ εἰ ἔχουσί τι πρὸς ἀλλήλους οἱ δήμαρχοι, λαμβάνουσιν ἐκεῖσε δίκην κατενώπιον τῶν πραιποσίτων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε κατέρχονται οἱ δύο δήμαρχοι, ἕκαστος εἰς Ed. L. 183 τὴν ἰδίαν διασφαγὴν, καὶ σφραγίζει ἕκαστος τὸν ἴδιον δῆμον

15. πρὸς ἀλλήλους, στοιχοῦσι τὰς στρίγας τῶν θεωρ. ed.

ratorius, et pone urnam duo combinographi, unus Venetae, alter Prasinae, adsident, a tergo horum combinographorum officiales adstant. Aurigae in lateribus, duo in uno, totidem in altero, cumque ipsis praefecti, consident. Tunc omnes inspectorem unum, cuius nempe factio praecipuam dignitatem habet, adducunt, ut urnam moveat: is in medio constitutus, sententiam hos quatuor rogat et dicit: *Quomodo iubetis, equos instructos probatosque uti vos habetis, et nos habemus.* Quae postquam inspector ordinavit, ad aurigas dicit: *Quomodo iubetis*; et statim globos a stabulo tollit, eosque in urnam proiicit, qua ter agitata, quicunque globulus remansit, exit, et subito definiunt, ac vocant omnes sinistros quatuor palmarum, et ordine discedunt, inque urnatorium se recipiunt, ubi trigas suas inter se comparant et ordinant, dum inspectores abeunt et veniunt, cumque imperatorio combinographo palmas omnes ordine disponunt. (II.) Mane demarchi ad magnum triclinium quaestoris veniunt, ubi paratum datur, et si forte demarchi litem aliquam inter se habent, causa ibi coram praepositis dirimitur, unde duo demarchi, unusquisque ad locum, ubi populum signare solet, discedunt, suamque factionem tribus crucibus signant. Quo peracto, populus factionis di-

Digitized by Google

ἀνὰ τριῶν σταυρῶν. καὶ λέγει ὁ λαὸς ἀπὸ τοῦ δήμου ἔσ· ἄ οἱ εσ κύρι· „χαῖρε ὅλη ἡμέρα σήμερον, καλή σου ἡμέρα γίνεται." καὶ εὐθέως λέγουσιν οἱ κράκται ἑκάστου δήμου ἀπὸ φθογγῆς· „καλῶς ἦλθε θεοστέπτων ὁ δοῦλος· καλῶς ἦλθε προβολὴ εὐεργετῶν· καλῶς ἦλθεν ὁ πρωτοσπαθάριος τῶν δεσποτῶν ὁ ὑπήκοος." τῶν δὲ δημάρχων ἀνερχομένων πρὸς τοὺς ἰδίους δήμους, ἀπάρχεται ὁ λαὸς ἑκάστου δήμου ἀπελατικὸν ἦχ. π. δ'· „οἱ τὴν ἀξίαν θεόθεν ἀξιοδότως λα-
B βόντες, θεοστεφεῖς εὐεργέται, ὡς προσφιλέστατον καὶ οἰκειοπόθητον δοῦλόν σε ἐδόξασαν σήμερον ἐν ὑπερτέραις ἀξίαις πρωτοσπαθάριον ἔντιμον καὶ δήμαρχον ἐπαξίως, ὅπως σὺ εὐτυχήσῃς νικητικῶς, ὁ δεῖνα ἠγαπημένε, τὸν χρυσιοβένετον δῆμον," οἱ Πράσινοι „χρυσιοπράσινον." καὶ ὅτε ἀνέλθῃ ἕκαστος τῶν δημάρχων εἰς τὸν ἴδιον δῆμον, λέγουσιν οἱ κράκται ἑκάστου δήμου· „καλὴν ἡμέραν ποιήσωμεν οἱ Βένετοι μετὰ τοῦ δημάρχου·" οἱ Πράσινοι ὁμοίως· καὶ εὐθέως λέγουσιν τριαδικόν· „τριάδα ὑμνήσωμεν οἱ Βένετοι, (οἱ Πράσινοι,) τὸν δεσπότην τοῦ παντὸς καὶ Θεὸν ἡμῶν, μίαν ἀδι-
C αίρετον θεότητα, τὴν τρισυπόστατον ἐξουσίαν, καὶ δύναμιν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ὑπάρχουσαν, καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας διαμένουσαν, φῶς ὑπάρχει τρισήλιον, δι' οὗ καὶ ὁ κόσμος φωτίζεται, Θεὸν ἐπουράνιον δοξάζωμεν τὸν ἐκ τῆς παρθένου ἡμῖν ἀνατείλαντα· φύσει γὰρ ὑπάρχων φιλάνθρω-

6. ὁ om. ed. 9. θεοστεφθεῖς ed. 12. ἠγαπημέναι cod.
23. φύσιν ed.

cit: *Salve, tota dies hodierna! Pulchra tibi lux oritur.* Cantores singularum factionum modulata voce: *Feliciter advenit servus principum, a Deo coronatorum! Feliciter venit a beneficis principibus promotus! Feliciter venit protospatharius Dominis obsequens.* Demarchis vero ad factiones suas accedentibus, populus uniuscuiusque factionis apelaticum toni obl. IV orditur: *Qui ex merito dignitatem divinitus acceperunt, a Deo coronati benefactores, ut amicissimum et desideratum servum, te hodie in excelsiori fastigio, protospatharium illustrem et demarchum, pro merito constituerunt, ut victoriis tuis, o dilecte N., felicem reddas populum Venetum*; Prasini: *Prasinum.* Et quando singuli demarchi ad suam factionem accessere, cantores factionum dicunt: *Faustam hodie laetamque diem Veneti cum tribuno transigamus*; Prasini similiter. Ac statim hymnum in honorem trinitatis recitant: *Trinitatem nos Veneti (Prasini) canamus, Dominum universi Deumque nostrum, unam indivisam divinitatem, ter-substantialem maiestatem et potestatem, ante omnia saecula existentem, inque omnia saecula permansuram! Lumen hoc quasi triplicis solis est, quo orbis illuminatur! Deum coelestem, ex virgine nobis natum, celebremus, qui, cum*

Digitized by Google

πος, ἄνθρωπος γενέσθαι κατηξίωσε, τὸν προπάτορα ῥυσάμενος τοῦ ἀρχαίου παραπτώματος, καὶ κόσμον ὅλον ἠλέησε. δόξα τῇ αὐτοῦ ἀγαθότητι." (Γ.) Καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „Κύριε, Ms.131.a σῶσον ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τοὺς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων·" D ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „τὰς αὐγούστας βοήθησον, ὁ ἐν τριάδι ὑμνούμενος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „τοὺς πορφυρογεννήτους φύλαξον, ὁ ἐν οὐρανοῖς δοξαζόμενος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „αὖξει τὸ βασίλειον, αὖξει καὶ τὸ Βένετον·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." καὶ τρισαγιάζοντος τοῦ ὀργάνου, λέγουσιν οἱ κράκται· „τρισάγιε, βοήθησον τοὺς δεσπότας·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „τρισάγιε." οἱ κράκται· „καὶ σὺ αὐτοὺς θεράπευσον ἐπὶ πᾶσι·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. „πλεο- Ed.L.184 νάζων τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνους·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ τρίτου. οἱ κράκται· „σὺν αὐγούσταις εὐσεβέσι φιλοθέοις·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „καὶ Βενέτων τῶν γνησίων ὑμῶν τῶν δούλων·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται ἔσ· „ἅγιε, τρισάγιε, τοὺς δεσπότας φύλαξον·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „πνεῦμα τὸ πανάγιον, τὰς αὐγούστας σκέπασον·" ὁ λαὸς οἱ ἔσ· „πνεῦμα τὸ πανάγιον." οἱ κράκται· „μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τοὺς πορφυρογεννήτους φύλαξον·" ὁ λαὸς οἱ ἔσ „μήτηρ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν." οἱ κράκται· „Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ξωὴν ἡμῶν·" ὁ λαὸς οἱ ἔσ· „Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν. (Δ.) Τῶν δὲ δεσποτῶν B

natura sua hominum amantissimus sit, homo fieri voluit primoque parente nostro ab antiquo peccato liberato, totum mundum miseratus est. Gloria ipsius bonitati. (III.) Cantores dicunt: *Domine, N. N. Romanorum Imperatores conserva*; populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Qui in trinitate celebraris, Augustas adiuva!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Porphyrogenitos custodi, tu, qui in coelis laudaris!* populus ter: *Domine serva!* Cantores: *Auge imperii, auge Venetorum felicitatem!* populus ter: *Domine, serva!* Tunc organo trisagium modulante, cantores dicunt: *Ter sancte, Dominos adiuva!* populus ter: *Ter sancte.* Cantores: *Tu in omnibus curam eorum gere!* populus eadem ter. *Adaugens tempora vitae ipsorum*; sic populus ter. Cantores: *Cum Imperatricibus piis Deique amantibus*; populus eadem ter. Cantores: *Cum Venetis humillimis servis vestris*; populus similiter. Cantores: *Sancte, ter sancte, Dominos tuere*; eadem populus ter repetit. Cantores: *Spiritus sanctissime, Augustas protege!* populus: *Spiritus sanctissime.* Cantores: *Mater Dei nostri, Porphyrogenitos custodi*; populus: *Mater Dei nostri.* Cantores: *Domine, vitam eorum per nostram vitam auge!* populus: *Imo, Domine, vitam eorum per nostram!* (IV.) Sic

Digitized by Google

τὰ εἰωθότα τῆς τάξεως πραττόντων καὶ μελλόντων ἀνιέναι ἐπὶ τοῦ καθίσματος, ποιεῖ ὁ ἀκτουάριος τὸ αἴσιον, καὶ εἰ μὲν ἔχει ὁ Βένετος προτίμησιν, λέγουσιν οἱ τούτων κράκται· „ἀνάτειλον ἡ ἔνθεος βασιλεία·" εἰ δὲ οἱ Πράσινοι, λέγουσιν· „ἀνάτειλον ἡ ἐκλογὴ τῆς τριάδος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀνάτειλον ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐγοῦσται τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀνάτειλον οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς ἐκ C *γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀνάτειλον οἱ θεόστεπτοι δεσπόται σὺν ταῖς αὐγούσταις·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσιν ἀπελατικὸν δρομικὸν ἦχ. π. α'· „τὸ θεοπρόβλητον κράτος τῆς ὑμετέρας δυάδος, ὁ δεῖνα αὐτοκράτωρ καὶ ὁ δεῖνα ἡ δόξα τῆς πορφύρας, ἐκλάμψατε ἐπὶ δούλους γνησίους, εὐφραίνοντες, δεσπόται, τὸν λαὸν ὑμῶν." καὶ πάλιν λέγουσιν οἱ κράκται· „ἀνάτειλον τὸ ὀρθόδοξον κράτος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀνάτειλον τῶν Ῥωμαίων ὁ πόθος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." οἱ κράκται· „ἀνάτειλον ἡ χαρὰ ἡμῶν καὶ δόξα·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον."* D *οἱ κράκται· „ἀνάτειλον ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥω-* Ms. 131. b *μαίων·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀνάτειλον." (Ε.) Τῶν δὲ δεσποτῶν ἀνιόντων ἐπὶ τοῦ καθίσματος καὶ ἱσταμένων ἔμπροσθεν τοῦ σέντζου, κατασφραγίζουσι μετὰ τὸ ἄκρον τῶν χλανιδίων αὐτῶν, πρῶτον μὲν μέσον, ἤγουν τὸ μεσοδίμην, ἔπειτα τὸν τοῦ Βενέτου δῆμον· εἶθ' οὕτως τὸν τοῦ Πρασίνου, καὶ δὴ τῶν*

22. *μετὸ* cod. 23. *μεσοδήμιον* ed.

Domini ritus solennes celebrant, dumque thronum conscensuri sunt, actuarius preces instituit, et si Veneti praecipuam dignitatem habent, cantores eorum dicunt: *Exorere, divina maiestas!* Prasini: *Exorere trinitatis electio!* populus ter: *Exorere!* Cantores: *Exoriantur N. N. Augustae Romanorum!* populus ter: *Exoriantur!* Cantores: *Exoriantur famuli Domini!* populus ter: *Exoriantur!* Cantores: *Exoriantur a Deo coronati Domini cum Imperatricibus!* populus ter: *Exoriantur!* Tunc apelaticum cursorium hymnum toni obl. IV: *A Deo firmatum robur utriusque vestrum, N. Imperator et N. gloria purpurae, illustrate radiis vestris vobis servos addictos! exhilarate, Domini, populum vestrum!* Cantores iterum: *Exorere, robur rectae fidei!* populus ter: *Exorere!* Cantores: *Exorere, desiderium Romanorum!* populus ter: *Exorere!* Cantores: *Exorere gaudium et gloria nostra!* populus ter: *Exorere!* Cantores: *Exorere N. N. Imperator Romanorum!* populus clamat ter: *Exorere!* (V.) Postquam vero Domini in suggestum ascenderunt et ante thronum stant, extrema tunica sua primo populum medium seu in medio constitutum, deinde Venetum, po-

Digitized by Google

δεσποτῶν σφραγιζόντων, λέγουσιν οἱ δῆμοι· „ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος." οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα φι- Ed. L. 185 λόχριστοι, ἐν Θεῷ νικᾶτε·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. καὶ οἷον μέρος ἔχει προτίμησιν, λέγουσιν „οὐράνιε·" καὶ ὁ ἀντὶς „στέψον νίκαις τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν." καὶ ὁ ἀντὶς „τούτους συμβασίλευσον·" καὶ ὁ ἀντὶς „ἡ ἐξουσία ἡ ἄνω." καὶ ὁ ἀντὶς „κοσμοπόθητοι·" καὶ ὁ ἀντὶς „μιμήσασθε Θεοῦ φιλανθρωπίαν." οἱ Πράσινοι „τὴν ἄνωθεν ἐξουσίαν·" καὶ ὁ ἀντίς· „ἡμεῖς δὲ, ὦ στρατόπεδα, πῶς τροπώσωμεν πολεμίους;" οἱ Πράσινοι· „τοῦ στέψαντος τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων Θεοῦ φυλάττοντας τὴν πίστιν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην δεσποτῶν." καὶ λέγουσιν οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, τὸ πρόβλημα τῆς τριάδος·" οἱ Πράσινοι· „ἡ ἐκλο- B γὴ τῆς τριάδος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι·" οἱ Πράσινοι· „ἅγιε." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." καὶ πάλιν λέγουσιν οἱ κράκται· „πόσην χαρὰν ἔχει ἡ πολιτεία, ὅτι βλέπει τοὺς ἰδίους δεσπότας·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ'· „πολλὴν ἔχει χαρὰν ἡ πολιτεία." οἱ κράκται· „ὑμεῖς ὑπάρχετε ἡ χαρὰ τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅ-

5. Pro ἀντὶς, h. e. ἀντίος, ed. ubique ἄν τις. 12. φυλάττοντες ed.

stremo Prasinum signant, quod dum agunt, factiones acclamant: *Sanctus, sanctus, sanctus!* Cantores: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos!* Cantores: *N. N. Christi amantes, in Deo vincite!* populus eadem ter: posta ea factio, quae reliquis antefertur, dicit: *Coelestis!* respondet altera: *Victoriis Imperatores nostros corona!* Factio prior: *Cum his regnum gere!* altera: *Potestas suprema.* Respondet superior: *Orbis desiderium!* altera: *Divinam clementiam imitamini!* Prasina: *Supremam maiestatem!* altera factio: *Nos vero, o exercitus, quomodo hostes superabimus?* Prasini: *Dei, qui Dominos Romanorum coronavit, fidem, et aequitatem dominorum servantes.* Porro cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Cantores *Multa vobis tempora, propugnaculum trinitatis!* Prasini: *Electio trinitatis!* populus ter: *Multa vobis tempora!* Prasini: *Sancte!* Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum!* populus ter: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa vobis tempora, famuli Domini!* populus ter: *Multa vobis tem-*

Digitized by Google

γιε." οἱ κράκται· „ὑμεῖς ὑπάρχετε ὁ πόθος τῶν Ῥωμαί-
ων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." καὶ οἷον μέρος ἔχει προτίμησιν,
λέγουσιν οἱ τούτου κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα φιλό-
C χριστοι, ἐν Θεῷ νικᾶτε·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ', τὸ αὐτὸ δὲ λέ-
γει καὶ ὁ ἀντὶς δῆμος, ὁμοίως καὶ ὁ τοῦ λευκοῦ καὶ ὁ τοῦ
ῥουσίου, καὶ ἀποκρίνονται ἀμφότεροι οἱ δῆμοι καὶ λέγουσιν·
„ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὔγουστοι τούμβηκας." καὶ εἰ μὲν ἔχει
ὁ Βένετος προτίμησιν, λέγουσιν οἱ τούτου κράκται· „οἱ τῆς
συγκλήτου, ἐγείρεσθε· τοὺς δεσπότας εὐξώμεθα·" καὶ ὁ λα-
ὸς ὁμοίως ἐκ γ'· εἰ δὲ ἔχει ὁ Πράσινος τὴν προτίμησιν, λέ-
γουσιν οἱ τούτου κράκται· „οἱ τῶν πεδατουρῶν, ἐγείρεσθε·
Ms.132.a τοὺς δεσπότας εὐξώμεθα·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ
κράκται ἔσ· „τῶν φιλούντων ἡμᾶς πολλὰ τὰ ἔτη·" καὶ πά-
λιν· „τῶν δὲ μισούντων ἡμᾶς κακὰ τὰ ἔτη·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοί-
D ως ἐκ γ'. (ς.) Ταῦτα δὲ λέγουσιν καὶ οἱ λοιποὶ δῆμοι, καὶ
ἀποκρίνονται πάντες, καὶ λέγουσιν· „ἀπάγξεται ὡς ὁ Ἰου-
δᾶς ὁ μὴ φιλῶν τοὺς ἰδίους δεσπότας·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως
ἐκ τρίτου, καὶ εὐθέως αὐλεῖ τὸ ὄργανον, καὶ οἷον μέρος ἔ-
χει προτίμησιν, λέγει φωνὴν ἀπὸ κρακτῶν ἦχ. πλ. α'· εὐχα-
ριστοῦμέν σοι, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῷ διασκεδάζοντι βουλὰς
Ed.L.186 ἐθνῶν καὶ συντρίβοντι πολεμίους, ὅτι ἐμεγάλυνας τὰ θαυ-
μάσιά σου ἐπὶ τὸν λαόν σου, δυνατέ. τοὺς γὰρ ἐχθροὺς ἡ-
μῶν ὑποτάξας ἐν τῇ δυνάμει σου, ὕψωσας τὸ κέρας τῶν πι-

1. Verba: οἱ κράκται· „ὑμεῖς ὑπάρχετε ὁ πόθος τῶν Ῥωμαίων" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." om. ed. 3. τούτων ed. 9. ἐγείρεσθε· τοὺς δεσπ. εὐξ. R., ἐγείρεσθαι τοὺς δεσπ. εὐξ. cod. et ed. 19. λέγουσι φωνῆς ἀπὸ κράκται ed.

pora. Rursus cantores: *Quanto non gaudio civitas exsultat, dum Dominos suos intuetur!* clamat et populus ter: *Insigni laetitia civitas exsultat.* Cantores: *Vos gaudium Romanorum estis*; populus ter: *Sancte.* Cantores: *Vos estis desiderium Romanorum*; populus ter: *Sancte*; et quaecunque factio reliquis antecellit, eius cantores dicunt: *N. N. Christi amantes, in Deo vincite*; hoc item populus et opposita factio, alba quoque et russa, repetunt, quibus uterque populus respondent et dicunt: *N. N. Augusti, tu vincas!* et si Veneti praecipuam laudem habent, cantores eorum dicunt: *Senatores surgite, Dominis bene precemur*; sic et populus ter. Si vero Prasini maiori dignitate sunt, cantores eorum dicunt: *Pedaturae murorum, resuscitemini, Dominos precemur*; sic etiam populus ter. Cantores: *Multos annos amicis nostris!* et rursus: *Mala tempora inimicis nostris!* sic populus ter. (IV.) Haec etiam reliquae factiones dicunt, quibus omnes hunc in modum respondent: *Ut Iudas olim, suffocetur, qui Dominos suos non amat*; hoc idem populus ter repetit, ac statim orga-

Digitized by Google

στῶν βασιλέων ἡμῶν πρεσβείαις τῆς τεκούσης σε, ὡς μόνος πολυέλεος." καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσιν οἱ κράκται τὸ ἰχάδιον „ναναΐα·" ὁ λαός· δοξάζομέν σε, Χριστέ." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „βασιλεῦ τῶν αἰώνων." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „μονογενῆ λόγε τοῦ πατρός." οἱ κράκται „ἀναναΐα·" ὁ λαὸς „ὅτι ἐπεσκέψω καὶ ἐφώτισας." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „τὸν λαόν σου." οἱ κράκται „ἅγια·" ὁ λαὸς „καὶ ἐν τῇ δυνάμει σου ἀπήλλαξας ἡμᾶς." οἱ κράκται „ναναΐα·" ὁ λαὸς „καὶ προσήγαγες ἡμᾶς." οἱ κράκται „ναναΐα·" ὁ λαὸς „τῷ Θεῷ καὶ πατρί." οἱ κράκται „ἀναναΐα·" ὁ λαὸς „μεσιτεῖα." οἱ κράκται „ἀναναΐα·" ὁ λαὸς „ὡς μόνος παντοδύναμος." καὶ εἶθ' οὕτως λέγει ὁ λαὸς ἅπας· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν." ἰστέον, ὅτι τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ ἀντὶς δῆμος. καὶ πάλιν ὁ ἔχων προτίμησιν λέγει „υἱέ·" καὶ ὁ ἀντὶς „Θεοῦ." καὶ ὁ ἀντὶς „νίκη" γ'· καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσιν οἱ κράκται· „ἅγιε, τρισάγιε, ζωὴν καὶ δόξαν δὸς αὐτοῖς." καὶ πάλιν ὁ ἔχων προτίμησιν λέγει· „ὁ βοηθῶν τοὺς δεσπότας·" καὶ ὁ ἀντὶς „εἷς ὁ Θεός." καὶ ὁ ἀντὶς „σὺ αὐτοὺς σῶσον·" καὶ ἄλλος „ναὶ Κύριε." ὁμοίως καὶ οἱ μικροὶ δῆμοι τὰ αὐτὰ λέγουσι, καὶ ἀποκρίνονται οἱ τῶν μεγάλων δήμων, καὶ λέγουσιν ἐκ γ'· „τοὺς χρόνους αὐ- C

3. νάνα ed. passim. 10. μεσιτείᾳ coni. R.

num pulsatur, et quaecunque factio praecipue diligitur et probatur, ea phonam dicit cantorum ore; voce toni obl. I. dicunt: *Gratias tibi, Christe Deus noster, persolvimus, quod consilia gentium dissipas, hostes conteris, et miracula tua in populo tuo, o potentissime, amplificas. Inimicos enim nostros tua potentia subiecisti, cornu fidelium Imperatorum nostrorum munere genitricis tuae, ut solus plenus misericordia, exaltasti.* Postea cantores modulantur: *Nanaia*; populus: *Laudamus te, Christe.* Cantores: *Nana*; populus: *Imperator saeculorum!* Cantores; *Nana*; populus: *Unigenitum Patris verbum!* Cantores: *Ananaia*; populus: *Quod respexisti et illustrasti.* Cantores: *Nana*; populus: *Populum tuum.* Cantores: *Sancta!* populus: *Et potestate tua nos liberasti.* Cantores: *Nanaia*; populus: *Et adduxisti nos.* Cantores: *Nanaia*; populus: *Deo et Patri.* Cantores: *Ananaia*; populus: *Mediatrix.* Cantores: *Ananaia*; populus: *Ut solus omnipotens.* Sic et omnis populus postea dicit: *Aeternam Deus sacram maiestatem esse iubeat!* Eadem quoque altera factio recitat, et quae superior est, dicit: *Fili*, altera: *Dei*; prior: *Victoria* ter. Postea cantores: *Sancte, ter sancte, vitam ipsis et gloriam tribue!* Rursus, quae superior habetur: *Tu, qui Dominos adiuvas!* altera: *Unus Deus!* prior: *Tu ipsos conserva!* altera: *Imo Domine.* Sic et minores populi dicunt, quibus maiores respon-

τῶν πλήθυνον.” εἶθ’ οὕτως λέγονται τὰ τριλέξια καὶ τὰ τετράλεκτα τὰ τῇ ἑορτῇ ἁρμόζοντα, δι’ ἣν καὶ τὸ ἱπποδρόμιον ἐγεγόνει.

Ἄκτα ἐπὶ νίκῃ τῶν ἡνιόχων.

Λέγουσιν οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·” ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά.” οἱ κράκται· „καλῶς ἤλθετε, θεοστέπτων οἱ δοῦλοι·” καὶ ὁ λαὸς γ′ „καλῶς ἤλθετε.” οἱ κρά-
D κται· „καλῶς ἤλθετε, προβολὴ εὐεργετῶν·” καὶ ὁ λαὸς γ′
Ms.132.b „καλῶς ἤλθετε.” οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, οὐράνιε, μετὰ νίκης,” οἱ Πράσινοι „ὀλύμπιε·” καὶ ὁ λαὸς γ′ „καλῶς ἦλθες.” οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ἱκάσιε νικήσας,” οἱ Πράσινοι „ἀνατέλλων·” ὁ λαὸς γ′ „καλῶς ἦλθες.” οἱ κράκται· „τὰ ἴσα αἰτούμεθα τῆς ἐκ Θεοῦ νίκης ὑμῶν·” οἱ Πράσινοι· „τοῦτό ἐστιν ἐκ Θεοῦ νικῆσαι·” ὁ λαὸς γ′ „καλῶς ἦλθες.” οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·” ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά.” καὶ ὅτε λαμβάνουσιν οἱ ἡνίοχοι τὰ
Ed.L.187 ἔπαθλα, λέγουσιν οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ἡ ἔνθεος βασιλεία·” οἱ Πράσινοι· „ἡ ἐκλογὴ τῆς τριάδος·” ὁ λαὸς ἐκ γ′ „ἅγιε.” οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·” ὁ λαὸς γ′ „ἅγιε·” οἱ Πράσινοι „ἅγιε.” οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐγοῦσται τῶν Ῥωμαίων·” καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ′ „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι·” οἱ Πράσινοι· „ἅγιε.” οἱ κράκται· „πολ-

16. τὸ ἔπαβλα ed.

dent, et ter dicunt: *Tempora eorum adauge.* Postremo trilexia et tetralecta festo diei, ob quem decursio equestris instituta est, congrua, recitantur.

ACTA IN VICTORIA AURIGARUM.

Dicunt cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Feliciter venistis, servi a Deo coronatorum!* populus ter: *Feliciter venistis!* Cantores: *Feliciter venistis, a beneficis principibus promoti!* populus ter: *Feliciter venistis!* Cantores: *Feliciter venisti, o coelestis, cum victoria!* Prasini: *Olympie!* populus ter: *Feliciter venisti!* Cantores: *Feliciter venisti, victor strenue,* Prasini: *Exoriens*; populus ter: *Feliciter venisti.* Cantores: *Precamur, ut similia vestrae ex Deo victoriae nobis eveniant!* Prasini: *Hoc est per Deum vincere*; populus ter: *Feliciter venisti.* Cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Dum vero aurigae praemia victoriae accipiunt, cantores dicunt: *Longa vobis tempora, divina maiestas!* Prasini: *Electio trinitatis!* populus ter: *Sancte!* Cantores: *Longa*

Digitized by Google

λοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ δεσπόται, σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι·" οἱ Πράσινοι· „ἅγιε." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι. τὰ τρία τῷ Οὐρανίῳ·" (οἱ Πράσινοι „τῷ Ὀλυμπίῳ·") καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶ- B σον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „τὰ ἴσα, δεσπόται, τῆς νίκης ὑμῶν·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τὸ πλοῦτος τῶν ὑπηκόων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „τὰ ἴσα, δεσπόται, τὰ τῆς συγκλήτου·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „τὰς νίκας ὑμῶν πληθύνει ὁ θεῖος λόγος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἡ σύγκλητος φιλεῖ ὑμᾶς ἐν ὁμονοίᾳ·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „τὰ ἴσα, δεσπόται, τῆς νίκης ὑμῶν κατὰ βαρβάρων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως „ἅγιε·" οἱ Πράσι- C νοι „ἅγιε." οἱ κράκται· „οἱ ἐχθροὶ ὑμῶν ἀπολοῦνται θεοκρίτως·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι „ἅγιε." οἱ κράκται· „τὰ ἴσα, δεσπόται, τῶν στρατοπέδων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι „ἅγιε." οἱ κράκται· „καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ὑμᾶς συνεργήσει·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι „ἅγιε." οἱ κράκται· „τὰ ἴσα, δεσπόται, τοῦ λα-

10. τὸ πλοῦτος cod., τὸν πλοῦτον ed.

vobis tempora, famuli Domini! populus ter: *Sancte!* Prasini: *Sancte!* Cantores: *Longa vobis tempora, N. N. Augustae Romanorum!* populus ter: *Longa vobis tempora!* Prasini: *Sancte!* Cantores: *Longa vobis tempora, Domini, cum Imperatricibus et porphyrogenitis!* populus ter: *Longa vobis tempora!* Prasini: *Sancte!* Cantores: *Longa vobis tempora! Flagitamus Uranio tria numismata!* (Prasini: *Olympio*:) populus ter: *Longa vobis tempora!* Cantores: *Domine, serva Dominos Romanorum!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Aequalia, Domini, victoriae vestrae!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, serva a te coronatos!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, serva divitias obsequentium!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Aequalia, Domini, senatui!* populus ter eadem. Cantores: *Victorias vestras verbum divinum augeat!* populus ter eadem. Cantores: *Senatus vos unanimiter amat*; populus ter: *Sancte.* Cantores: *Aequalia victoriae vestrae contra barbaros, Domini!* populus ter eodem modo; Prasini: *Sancte.* Cantores: *Adversarii vestri divino iudicio pereunt*; populus ter: *Sancte*; Prasini: *Sancte!* Cantores: *Aequalia exercitibus, Domini, eveniant!* populus ter: *Sancte!* Prasini: *Sancte!* Cantores: *Similia, Domini, populo vestro!* populus ter:

Digitized by Google

οὗ ὑμῶν·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „ἀπέλθατε καὶ εὔξασθε τοὺς ἰδίους δεσπότας·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε."
D (*B.*) *Καὶ μετὰ τὸ ἀπευχαριστῆσαι τοὺς δεσπότας ἀναβαίνουσιν οἱ ἡνίοχοι εἰς τὸ ὄχημα, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται ἀπὸ φθογγῆς „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσι τὸν χορευτικὸν ἦχ. δ'· „δό-*
Ms. 133. a *ξα τῷ Θεῷ ἡμῶν, ὅτι δεδόξασται· μόνῳ τῷ ποιητῇ τῶν ἁπάντων καὶ χορηγῷ τοῦ ἐλέους ἁγιάζωμεν τὰ χείλη, ὑμᾶς ἀνευφημοῦντες, μέγιστοι εὐεργέται, αὐτοκράτορες Ῥωμαίων. ἀληθῶς γὰρ ἐν ὑμῖν οἱ πιστεύοντες τὰ ἀγαθὰ καθορῶσιν."*
Ed. L. 188 *ἄλλος· „τίς ἔσχεν εὐεργέτας, ἀγαθοποιοὺς τοιούτους, φυλάττοντας πᾶσι τὸ δίκαιον ἀνθρώποις καὶ ἀνεγείραντας Βενέτων εὐτυχίαν; Δαβὶδ σὲ ἔχομεν, ἠγαπημένε, οὗ οὐχ εὑρήσει τὸν ὅμοιόν σου μετὰ σὲ ἡ πολιτεία." ἄλλος· „ἡ χαρὰ εἰς τὸ Βένετον ἐπιλάμπει, ὅτε ἀνατέλλει τὸ θεοπρόβλητον ἄνθος, ὡς οἰκείους περιθάλπον τοὺς Βενέτους· τοῦτο γὰρ κέκτηται ἡ πολιτεία ἐς εὐτυχίαν καὶ δόξαν τῆς βασιλείας." ἄλλος· „ὅτε νικᾷ ὁ δῆμος οὗτος, ὁ βασιλεὺς ἐν πολέμοις σὺν τῷ στρατῷ εὐτυχεῖ ταῖς νίκαις, καὶ ἐν τῇ πόλει Ῥωμαίων ὑπεραύξει ἡ εὐθηνία. διὸ αἰτοῦμεν τὸ θεῖον, εἰς τοὺς αἰῶνας ἔχειν τοῖς*
B *Βενέτοις νίκας καὶ δόξαν."* (*Γ.*) *Ἰστέον, ὅτι ἀπὸ τοῦ δευτέ-*

1. *ἀπέλθετε* ed. 2. *εὔξασθαι* cod. 8. *ἐλαίους* cod. 11. *ἄλλος* h. l. et deinceps R. ex sigla cod., *ἄλλο* ed. 13. *Δαβὶδ* R. ex compendio cod., *ὁ δεῖνα* ed. 20. *εὐθυνία* ed. *τοὺς Βενέτους* ed.

Sancte! Cantores: *Abite et Dominis vestris fausta apprecamini!* populus ter: *Sancte!* (II.) Postquam vero felicia omnia Dominis apprecati sunt, currum aurigae conscendunt, et cantores voce modulata dicunt: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos!* Posthac saltatorium hymnum toni IV canunt: *Gloria Deo nostro, quod ita placuit unico omnium creatori et misericordiae chorago, sanctificemus labra, vobis acclamantes, maximi benefici, Imperatores Romanorum. Vere enim in vobis credentes bona omnia conspiciunt.* Alius: *Quis tam clementes et beneficos Dominos unquam habuit, qui omnibus hominibus iustitiam servarunt Venetorumque felicitatem promoverunt? Te, dilecte, Davidem habemus, cui post te parem respublica non inveniet.* Alius: *Gaudium super Venetos resplendet, quando flos a Deo promotus exoritur, eoque Veneti ut servi incalescunt. Hoc enim respublica ad felicitatem et gloriam imperii nacta est.* Alius: *Quando hic populus superior est, Imperator cum exercitu e bellis laetam victoriam reportat, inque urbe Romana abundantia augetur et crescit. Quare Deum precamur, ut in saecula Venetis victoriam*

Digitized by Google

ρου βαΐου λέγουσιν οἱ κράκται· „νικᾷ ἡ πίστις τῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται „τῶν αὐγουστῶν" ὁ λαός· „νικᾷ ἡ πίστις τῶν αὐγουστῶν." οἱ κράκται „τῆς πόλεως·" ὁ λαός· „νικᾷ ἡ πίστις τῆς πόλεως." οἱ κράκται „τῶν Βενέτων" (οἱ Πράσινοι „τῶν Πρασίνων·") ὁ λαός· „νικᾷ ἡ πίστις τῶν Βενέτων·" (οἱ Πράσινοι „τῶν Πρασίνων.") καὶ μετὰ ταῦτα λέγεται ἀπελατικὸν ἦχ. „ἡ τοῦ στέφους ὑμῶν ἑορτὴ ἐλευθερίαν μηνύει ἀπὸ οὐρανῶν τοῖς ἀνθρώποις" καὶ τὰ ἑξῆς. ἄλλος ἦχ. α΄· „κἂν θέλω σιγῆσαι τῶν τρόπων σου, ἡ χριστότης, οὐκ ἐᾷ με. ὁ γὰρ πόθος τὸν φόβον ἐκνικήσας, βιάζεταί με εἰς τὴν σὴν εὐφημίαν, αἱ γὰρ C κατ' ἐναντίων σου εὐτυχίαι ὡς βροντὴ ἐξηχοῦνται εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης." καὶ μετὰ ταῦτα λέγουσι οἱ κράκται ἰχάδιον· „ἀνανά·" ὁ λαός· „ὅλος ὁ πόθος ὁ τῶν Ῥωμαίων." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαός· „εἰς ὑμᾶς ὁρᾶται, τοὺς εὐεργέτας." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαός· „τοῦ κόσμου γὰρ εὐσεβείᾳ δεσπόζετε ὅλως." οἱ κράκται· „νανά" ὁ λαός· „εἰς δικαίωμα πρῶτον τὸ φιλάγαθον, κράτος ὑμῶν, δεσπόται." καὶ μετὰ ταῦτα λέγουσιν οἱ κράκται „δοῦλοι·" ὁ λαός· „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων" ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „ἰδὲ δοῦλοι ἀγαθῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· „ἰδὲ δοῦλοι ἡμεῖς φιλοῦντες ἀξίως·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται· D

4. Verba: *ὁ λαός· „νικᾷ ἡ πίστις τῆς πόλεως."* om. ed. 10. *οὐκ ἐᾷ με* R., *οὐκ ἔαμαι* cod. et ed. 12. *κατεναντίων* ed. 15. *ὁρᾶται* R., *ὁρᾶτε* cod. et ed. 16. Verba: *τοῦ κόσμου — ὁ λαός·* om. ed. 17. *δεσπόζετε* R., *δεσπόζεται* cod.

gloriamque concedat. (III.) Sciendum est, secundae palmae cantores dicere: *Vincit fides Imperatorum*; populus idem ter. Cantores: *Augustarum*; populus: *Vincit fides Augustarum.* Cantores: *Urbis*; populus: *Vincit fides urbis.* Cantores: *Venetorum*, (Prasini: *Prasinorum*); populus: *Vincit fides Venetorum*; (Prasini: *Prasinorum*). Postea apelaticum canitur: *Solennis memoria coronationis vestrae hominibus libertatem coelitus commemorat* etc. Alius tono I: *Etiamsi mores tuos tacere velim, Christianus coetus, id non permittitur: desiderium enim, metu superato, ad celebrandas laudes tuas me excitat: felices armorum tuorum successus contra hostes tuos, ut fulmen, ad terminos orbis resonuit.* Postea cantores modulantur: *Anana*; populus: *Totum desiderium Romanorum.* Cantores: *Nana*; populus: *Ad vos beneficos respicit.* Cantores: *Nana*; populus: *Nam per pietatem omnem mundum gubernamini.* Cantores: *Nana*; populus: *In primam iustitiam boni amantem, maiestas vestra, Domini.* Postea cantores dicunt: *Servi*; populus: *Nos servi Imperatorum*, ter. Cantores: *Servi bonorum Imperatorum*; sic populus ter. Cantores: *Servi sumus, qui vos ex merito*

Digitized by Google

Ms. 133. b „δοῦλοι·" ὁ λαός· „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων" ἐκ γ′. οἱ κράκται „ἡμεῖς·" ὁ λαὸς „τῶν βασιλέων." (Δ.) Ἰστέον, ὅτι οἱ σταυροφόροι ἀπὸ τῶν δ′ δήμων κατέρχονται, καὶ οἱ μὲν τοῦ Βενέτου καὶ τοῦ λευκοῦ διὰ τοῦ καμπτοῦ τοῦ Βενέτου κάμπτοντες, εἰσέρχονται εἰς τὸ στάμα, οἱ δὲ τοῦ Πρασίνου καὶ τοῦ ῥουσίου διὰ τοῦ καμπτοῦ τοῦ Πρασίνου κάμπτοντες, εἰσέρχονται εἰς τὸ στάμα. χρὴ εἰδέναι, ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τῶν βοτῶν ἀπὸ Ed.L. 189 τοῦ δευτέρου βαΐου κατέρχονται ἀπὸ τῶν δ′ δήμων οἱ σταυροφόροι, βαστάζοντες τοὺς ἐξ ἀνθέων πεπλεγμένους σταυρούς, καὶ ἵστανται εἰς τὸ στάμα. οἱ δὲ κούρσωρες αἴροντες τοὺς σταυρούς, ἀναφέρουσι πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ εὐθέως λέγουσι τὰ ἄκτα. οἱ κράκται· „ὁ ζωοποιὸς σταυρός, βοήθησον τοὺς δεσπότας·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ′ „ἅγιε." οἱ κράκται· „ἐν τούτῳ ἐστέφθητε, εὐεργέται·" ὁ λαὸς ἐκ γ′ „ἅγιε." οἱ κράκται· „ἐν τούτῳ βασιλεύετε καὶ νικᾶτε·" ὁ λαὸς ἐκ γ′ „ἅγιε." οἱ κράκται· „ἐν τούτῳ βασιλεύσετε τὰ ἔθνη πάντα·" ὁ λαὸς ἐκ γ′ „ἅγιε." τοῦ δὲ ὀργάνου τρισαγιάζοντος, λέγουσιν οἱ κράκται· „τρισάγιε, βοήθησον τοὺς δεσπότας·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ′ ὁμοίως. ἰστέον, ὅτι, εἰ μὲν οὐκ ἔστι B δείλης, δίδονται τὸ πρωΐ, εἰ δέ ἐστι δείλης, δίδονται δείλης.

Ὅσα δεῖ τελεῖν εἰς τὸ δειλινὸν ἱπποδρόμιον.

Ἀνιόντων τῶν δεσποτῶν κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν ἀκο-

19. οὐκέτι ed.

amant; eadem populus ter. Cantores: *Servi*; populus ter: *Nos Imperatorum servi.* Cantores: *Nos*; populus: *Imperatorum.* (IV.) Sciendum est, crucigeros a quatuor factionibus descendere, et Venetae quidem albaeque per curvaturam Venetae ad stationem venire, Prasinae autem et russae per curvaturam Prasinae declinantes, ad stationem se recipere. Die vero votorum cruciger quatuor factionum post secundam palmam a quatuor factionibus descendunt, e floribus contextas cruces gestantes, inque statione consistunt. Cursores vero cruces sublatas ad Dominos ferunt, statimque cantores dicunt: *Crux vivifica, Dominis opem fer!* clamat et populus ter: *Sancte!* Cantores: *In hac, benefici, coronati estis*; populus ter: *Sancte.* Cantores: *In hac imperatis et vincitis!* populus ter: *Sancte!* Cantores: *In hac omnibus populis dominabimini!* populus ter: *Sancte!* Organo vero trisagium modulante, cantores dicunt: *Ter sancte, Dominis auxilium fer*; sic etiam populus ter. Sciendum est, si vesperae nulli sunt ludi, praemia mane dari, si vero vesperae sunt, etiam vesperi distribui.

OBSERVANDA IN VESPERTINA EQUORUM DECURSIONE.

Postquam Domini eo ritu ac more, qui in matutina decursione

Digitized by Google

λουθίαν τὴν πρωϊνὴν ἐπὶ τοῦ καθίσματος καὶ ἱσταμένων ἔμπροσθεν τοῦ σένζου, κατασφραγίζουσι μετὰ τὸ ἄκρον τῶν χλανιδίων αὐτῶν τρίτον, καθὼς ἐν τῷ πρωῒ προειρήκαμεν. καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν σφραγιζόντων, λέγουσιν οἱ δῆμοι „ἅγι- C ος, ἅγιος, ἅγιος·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ΄ „ἅγιος." οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλὰ" καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς καὶ ἐν τῷ πρωῒ εἴρηται. καὶ εἰ μὲν ἔχουσιν οἱ Βένετοι προτίμησιν, λέγουσιν οἱ κράκται φωνὴν ἤχ. δ΄ ἰχάδιον „ἀνανά·" ὁ λαός· „δοξάζομέν σε, Χριστέ." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „βασιλεῦ τῶν αἰώνων." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „μονογενῆ λόγε τοῦ πατρός." οἱ κράκται „ἀνανάγια·" ὁ λαός· „ὅτι ἐπεσκέψω καὶ ἐφώτισας." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „τὸν λαόν σου." οἱ κράκται „ἅγια·" καὶ ὁ λαός· „καὶ ἐν τῇ δυνάμει σου ἀπήλλαξας ἡ- D μᾶς." οἱ κράκται „ἀνάνια·" ὁ λαὸς „καὶ προσήγαγες ἡμᾶς." Ms. 134. a οἱ κράκται „ἀνανάϊα·" ὁ λαὸς „τῷ Θεῷ καὶ πατρί." οἱ κράκται „ἀνανάϊα·" ὁ λαὸς „μεσιτεία." οἱ κράκται „ἀνανάϊα·" ὁ λαὸς „τῶν πιστῶν βασιλέων ἡμῶν." οἱ κράκται „ἀνανάϊα·" ὁ λαὸς „ὡς μόνος παντοδύναμος." καὶ πάλιν λέγουσιν οἱ κράκται ἰχάδιον ἤχ. π. δ΄· „νανά·" ὁ λαὸς „ὅλος ὁ πόθος τῶν Ῥωμαίων." οἱ κράκται „ἅγια·" ὁ λαός· „εἰς ὑμᾶς ὁρᾶται, τοὺς εὐεργέτας." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαός· „τοῦ κόσμου γὰρ εὐσεβείᾳ δεσπόζετε ὅλως, εἰς φιλάγαθον κράτος

9. φωνὴν R. ex sigla cod., φθογγῇ ed. 22. ὁρᾶτε cod. et ed. 23. εὐσέβεια δεσπόζεται cod. et ed. Vid. supra p. 323, 17.

observatur, ad suggestum ascenderunt et ante thronum constitere, extrema tunica sua, ut in matutina, ter populum signant. Quod dum faciunt, factiones dicunt: *Sanctus, sanctus, sanctus*; clamat et populus ter: *Sanctus!* Cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos* cet., ut de matutina decursione supra diximus. Sique Veneti maiori loco habentur, cantores voce toni IV modulantur: *Anana*; populus: *Laudamus te, Christe.* Cantores: *Nana*; populus: *Rex saeculorum.* Cantores: *Nana*; populus: *Unigenitum Patris verbum!* Cantores: *Ananaia*; populus: *Quod respexisti et illustrasti.* Cantores: *Nana*; populus: *Populum tuum.* Cantores: *Sancta*; populus: *Et in potestate tua nos liberasti.* Cantores: *Ananaia*; populus: *Et nos adduxisti.* Cantores: *Ananaia*; populus: *Deo et patri.* Cantores: *Ananaia*; populus: *Mediatrix!* Cantores: *Ananaia*; populus: *Fidelium Imperatorum nostrorum.* Cantores: *Ananaia*; populus: *Ut solus omnipotens.* Rursus cantores voce toni obliqui quarti modulantur: *Nana*; populus: *Unicum desiderium Romanorum!* Cantores: *Sancta!* populus: *In vos, o benefici, intuetur!* Cantores: *Nana*; populus: *Pietate enim univer-*

Digitized by Google

Ed.L. 190 ὑμῶν, δεσπόται." ἄλλος ἦχ. δ'· „κἂν θέλω σιγῆσαι τῶν τρόπων σου, ἡ χριστότης, οὐκ ἐᾷ με" καὶ τὰ ἑξῆς. εἰ δὲ ἔχει ὁ Πράσινος προτίμησιν, λέγει φωνὴν ἦχ. π. δ'· „εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, τῷ διασκεδάζοντι βουλὰς ἐθνῶν" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ πάλιν λέγουσι τροπάριον, ἦχ. ὁ αὐτός· „πληροφορῶ τὸ θεῖον ἐν πᾶσιν ὄντως καὶ τὸ εὐσεβὲς ὑμῶν, εὐεργέται· οὐκ ἔχει ἄλλην ἡ ψυχὴ ἡμῶν θεραπείαν, εἰ μὴ τὸ βλέπειν ὑμᾶς, τοὺς δεσπότας τῆς οἰκουμένης." ἄλλος ἦχ. δ'· „τὸ ὑμέτερον κράτος, φιλόχριστοι, θεοπρόβλητοι εὐεργέται, ἐκ Θεοῦ καταλάμπεται ἀληθῶς καὶ οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα ἀγαλλίαμα τῶν Βενέτων." B εἶθ' οὕτως λέγουσιν οἱ κράκται· „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἰδὲ δοῦλοι εὐσεβῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς ὁμοίως. οἱ κράκται „δοῦλοι·" ὁ λαὸς „τῶν βασιλέων." οἱ κράκται „δοῦλοι·" ὁ λαὸς „τῶν βασιλέων." (*B.*) Ἰστέον, ὅτι ἀπὸ νίκης λέγονται τὰ προῤῥηθέντα ἄκτα τῆς νίκης τῶν ἡνιόχων πρωΐ. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι ἀπὸ τοῦ δευτέρου βαΐου κατέρχονται ἀπὸ τῶν δ' δήμων οἱ C σταυροφόροι, βαστάζοντες τοὺς ἐξ ἀνθέων πεπλεγμένους σταυρούς, καὶ ἵστανται εἰς τὸ στάμα οἱ κούρσωρες, αἴροντες τοὺς τοιούτους σταυροὺς ἀναφέρουσι πρὸς τοὺς δεσπότας, καὶ εὐθέως λέγουσι τὰ ἄκτα. οἱ κράκται· „ὁ θεῖος τύπος, βοή-

2. ἐᾶμαι cod. et ed. Vid. p. 323, 10.   3. φωνῇ ed.

so orbi dominamini, in robur vestrum boni studiosum, Domini. Alius tono IV: *Etiamsi virtutes tuas tacere vellem, coetus Christianus, id non licet* et reliqua. Si vero Prasini praecipuam laudem retulere, voce toni obliqui IV dicunt: *Gratias tibi, Christe Deus noster, agimus, qui consilia gentium dissipasti* et cetera. Rursus troparium eodem tono canunt: *Divinitati in omnibus conspicuae vestraeque pietati, Domini, confirmo: anima nostra haud aliam medelam habet, quam si vos, Dominos universi, intuetur.* Alius tono IV: *Potestas vestra, Christi amantes aque Deo promoti et benefici principes, a Deo certe, non per homines, resplendet, N. N. voluptas et gaudium Venetorum.* Postea cantores dicunt: *Nos servi Imperatorum*; populus eadem. Cantores: *Ecce servi piorum Imperatorum!* populus similiter. Cantores: *Servi*; populus: *Imperatorum.* Cantores: *Servi*; populus: *Imperatorum.* (II.) Post victoriam acta victoriae aurigarum matutinae recitantur. Post secundam vero palmam crucigeri a quatuor populis descendunt, cruces e floribus contextas portantes, in statione vero cursores adsunt, hasque cruces sumunt, iisque ad Dominos allatis, statim acta recitant. Cantores: *Divina imago, Dominis auxiliare!* eadem populus ter. Cantores: *In hac, munifici principes, coronati estis!* sic populus ter. Cantores: *In hac imperatis et vincitis*; sic populus ter. Cantores:

Digitized by Google

θησον τοὺς δεσπότας·" ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἐν τούτῳ ἐστέφθητε, οἱ εὐεργέται·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ'. οἱ κράκται· „ἐν τούτῳ βασιλεύετε καὶ νικᾶτε·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἐν τούτῳ ὀλέσετε τὰ ἔθνη πάντα·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. τοῦ δὲ ὀργάνου τρισαγιάζοντος, λέγουσιν οἱ κράκται· „τρισάγιε, βοήθησον τοὺς δεσπότας·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' ὁμοίως. ἰστέον, ὅτι πάντα τὰ ἱπποδρόμια, τά τε πρωῒ καὶ δείλης, τοῦτον τὸν τύπον καὶ ταύτην ἔχουσι τὴν τάξιν. τὰ γὰρ αὐτὰ ἄκτα καὶ αὗται αἱ D εὐφημίαι καὶ αἱ ἄλλαι ἅπασαι ἀκολουθίαι αἱ προῤῥηθεῖσαι φυλάττονται.

Ὅσα δεῖ τελεῖσθαι, μικροπανίτου μέλλοντος γίνεσθαι φακτιοναρίου. Ms. 134. b

Ἱππικοῦ ἀγομένου, καὶ ἀνδραγαθοῦντος τὸ πρῶτον βαΐον μικροπανίτου ἡνιόχου, δηλοῖ ὁ βασιλεὺς τῷ δήμῳ, ὡς ὅτι „αἰτήσασθε τὸν ὁ δεῖνα εἰς φακτιονάριον," καὶ εὐθέως λέγουσι οἱ κράκται· „δεσπόται τῆς οἰκουμένης, δέξασθε Βενέτους παρακαλοῦντας·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „ἅγιε." Ed. L. 191 οἱ κράκται· „ὡς δοῦλοι τολμῶμεν παρακαλέσαι·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „μετὰ φόβου δυσωποῦμεν τοὺς δεσπότας·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „ἀνεξικάκως παρακλήθητε οἱ εὐεργέται·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „εἰς τὴν δέησιν τῶν

9. αἱ om. ed. 16. αἰτήσασθαι ed.

In hac omnes populos pessum dabitis; sic et populus ter. Organo vero trisagium modulante, cantores dicunt: *Ter sancte, Dominos adiuva*; sic et populus ter. Ceterum omnia spectacula equestria, tum matutina, tum vespertina, hoc ritu hisque cerimoniis celebrantur: eadem enim acta, eaedem acclamationes et ceterae cerimoniae omnes supra expositae observantur.

OBSERVANDA, CUM MICROPANITA FACTIONARIUS INSTITUI DEBET.

Actis circensibus, et auriga micropanite prima palma potito, Imperator populo edicit, ut N. factionarium expetant, quo facto, cantores: *Domini orbis, exaudite Venetos precantes!* populus ter: *Sancte*. Cantores: *Ut servi rogare audemus*; populus ter: *Sancte*. Cantores: *Cum timore Dominos intuemur*; populus ter: *Sancte*. Cantores: *Non iniuria benefici principes invocamini*; clamat et populus ter: *Sancte*. Cantores: *Ad preces servorum vestrorum Venetorum*; populus ter: *Sancte*. Cantores: *Secundarium factionarium*

Digitized by Google

δούλων ὑμῶν Βενέτων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „τὸν δεύτερον αἰτούμεθα εἰς φακτιονάριον·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' B *„Κύριε, σῶσον." καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσιν οἱ κράκται· ἄλλην μίαν αἴτησιν ἔχομεν οἱ δοῦλοι ὑμῶν·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „φακτίονα, δεσπόται, τῷ ὁ δεῖνα·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." (Β.) Τοῦ δὲ βασιλέως παρασχόντος τὴν χρυσῆν βοῦλλαν, ἤγουν τὸν φακτίονα, νεύει ὁ ἀκτουάριος μετὰ τῆς χειρὸς τῷ δήμῳ· οἱ δὲ νοοῦσιν, ὅτι παρέσχε τὸν φακτίονα ὁ βασιλεύς. ὁ δὲ ἀκτουάριος ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν κουρσώρων, δηλονότι ἑνὸς κούρσωρος ἔμπροσθεν τοῦ ἀκτουαρίου περιπατοῦντος καὶ ἐπηρμένῃ χειρὶ τὴν βοῦλλαν βαστάζοντός. ὁ δὲ ἀκτουάριος ταύτην αἴρων* C *ἀπὸ τοῦ κούρσωρος, ἐπιδίδει αὐτὴν τῷ μέλλοντι γίνεσθαι φακτιοναρίῳ. ὁ δὲ ταύτην ἀσπαζόμενος καὶ τοῖς ὄμμασιν ἐπιθεὶς, ἐπιδίδει πάλιν τῷ ἀκτουαρίῳ. ὁ δὲ ἀκτουάριος ταύτην ἐπὶ τὸ ψύας αὐτοῦ ἐπιδένει, καὶ εὐθέως ἀπὸ τοῦ δήμου λέγουσιν οἱ κράκται· „τὰ τρία, δεσπόται, τοῦ φακτίονος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται „Κύριε, σῶσον. τὴν* Ms. 135. a *ἀντίληψιν τῶν Βενέτων·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον. τὴν ἀνακαίνησιν τῶν αἰτησίων·"*

18. *ἐπιδιδοῖ* ed. h. l. et mox. 21. *ἐπὶ τὴν ψ.* ed. *ἐπιτείνει* ed. 23. *σῶσον τὴν ἀντ.* et mox *σῶσον τὴν ἀνακτ.* ed.

petimus; populus ter: *Sancte.* Cantores: *Domine, serva principes Romanorum!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva Imperatores cum coniugibus et porphyrogenitis*; populus ter: *Domine, serva.* Postea cantores: *Unum adhuc servi vestri precamur*; populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Factionem, Domini, N.*; populus ter: *Domine, serva.* (II.) Imperatore autem auream bullam seu factionem tradente, actuarius manu populo signum dat, unde cognoscit, factionem Imperatorem dedisse. Actuarius vero, a cursoribus stipatus, uno scilicet ante ipsum procedente elataque manu bullam portante, hanc a cursore sumtam factionario futuro tradit, qui eam, postquam osculatus est oculisque admovit, actuario reddit. Is eam lumbis suis imponit, ac statim cantores factionis dicunt: *Tria, Domini, factionis!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva. Munus Venetorum!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine,*

Digitized by Google

ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „Κύριε, σῶσον.“ οἱ κράκται. καὶ ὅτε λάβῃ ὁ βουλλωθεὶς φακτιονάριος τὰ ἔπαθλα, λέγει ὁ δῆμος· „ἀπέλθατε καὶ εὔξασθε τοὺς ἰδίους δεσπότας,“ καὶ εὐθέως ἀνέρχεται εἰς τὸ ἴδιον ἅρμα, καὶ σάσσει κατὰ τὸν τύπον, ἤτοι χορεύει, καθὼς εἴθισται ἀπὸ νίκης. D

Ἄκτα, μέλλοντος γίνεσθαι δευτέρου ἡνιόχου.

Λέγουσιν οἱ κράκται· „δεσπόται τῆς οἰκουμένης, δέξασθε Βενέτους παρακαλοῦντας·“ φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε“ καὶ τὰ ἑξῆς, καθὼς καὶ ἐν τῷ φακτιοναρίῳ προείρηται· πλὴν ἀντὶ τοῦ „τὰ τρία, δεσπόται, τοῦ φακτίονος,“ λέγουσι· „τὰ τρία, δεσπόται, τὰ τοῦ δευτέρου.“ χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, ἐὰν μή ἐστιν ὁ ἡνίοχος βουλλωμένος, εἰς σκεῦος οὐκ ἀνέρχεται, ἵνα σάξῃ ἀπὸ τοῦ βαΐου.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, βηγαρίου ζωννυμένου. Ed.L. 192

Ἀγομένου τοῦ ἱππικοῦ καὶ ἐπιτυγχάνοντος τοῦ ἡνιόχου οἱουδήποτε μέρους τῷ πρώτῳ βαΐῳ, ὡς εἰσέρχεται λαβεῖν τὰ ἔπαθλα, μηνύει διὰ τοῦ κούρσωρος τὸν ἀκτονάριον, λέγων· „ἡνίοχον θέλω ζῶσαι.“ ὁ δὲ ἀκτονάριος ἀναφέρει τῷ βασιλεῖ, καὶ κελεύοντος τοῦ δεσπότου ζωσθῆναι τὸν βηγάριον, εἰσέρχεται ὁ μέλλων γίνεσθαι βηγάριος, καὶ πίπτων ἐπὶ τῆς

3. ἀπέλθετε ed. 11. τὰ ante τοῦ om. ed. 12. βουλλώμενος ed. 16. βαΐ cod.

serva. Renovationem precum! populus ter: Domine, serva. Dumque factionarius bulla institutus, praemia victoriae accipit, populus dicit: Abite et fausta Dominis vestris apprecamini. Tunc ad currum suum abit et tripudiat seu saltat, ut post victoriam mos est.

ACTA, QUANDO SECUNDARIUS AURIGA CONSTITUENDUS EST.

Cantores dicunt: *Domini orbis, exaudite Venetos precantes!* clamat et populus ter: *Sancte!* et reliqua, uti supra de factionario notatum: praeterquam quod pro: *Tria, Domini, factionis!* dicant: *Tria, Domini, secundarii!* Quodsi vero auriga bulla institutus non est, currum non ascendit, ut post palmam saltet.

OBSERVANDA, CUM BIGARIUS ZONA DONATUR.

In decursione equestri cum prima palma auriga, cuiuscunque factionis sit, particeps factus est et, praemia certaminis accepturus, intrat, per cursorem actuarium admonet, ac dicit: *Aurigam cingere volo.* Hoc actuarius ad Imperatorem refert, qui postquam bigarium cingi iussit, futurus bigarius intrat, et se in terram prosternens;

Digitized by Google

γῆς, κρατεῖ τοὺς πόδας τοῦ πρώτου ἡνιόχου· οἱ δὲ ἡνίοχοι λαμβάνοντες τὰ ἔπαθλα, ἐξέρχονται καὶ ἵστανται κατέναντι B τοῦ δήμου, κατασφραγίζοντες τοὺς δεσπότας. κράζοντος δὲ τοῦ δήμου πρὸς τὸν βασιλέα τὰ ἄκτα τῶν ἐπάθλων τῆς νίκης, ἀποστέλλουσιν οἱ δεσπόται τὰ ἔπαθλα τοῖς ἡνιόχοις, δηλονότι ἔξωθεν αὐτῶν ἱσταμένων ἀντικρὺ τῶν δήμων. καὶ εἶθ' οὕτως λέγει ὁ δῆμος πρὸς τοὺς ἡνιόχους· „ἀπέλθατε καὶ εὔξασθε τοὺς δεσπότας." καὶ ἀπερχομένων αὐτῶν πάλιν εἰς τὸ στάμα, εἰσέρχεται μετ' αὐτῶν ὁ βηγάριος, καὶ πιπτόντων τῶν ἡνιόχων, πίπτει καὶ ὁ βηγάριος, καὶ κρατῶν τὸν πόδα τοῦ φακτιοναρίου μετὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, μετὰ τῆς δεξιᾶς κατασφραγίζει, ὁ δὲ ἐπιστάτης ἵσταται εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Ms. 135. b φακτιοναρίου. ἀπολύει δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὸ ἅρμα, καὶ σάσσοντες ἤτοι χορεύοντες κάμ-C πτουσι, καὶ ἀπερχόμενοι πρὸς τὸν ἴδιον δῆμον, κατασφραγίζουσι καὶ ἀναχωροῦσιν, ἀπιόντες πρὸς τὰ κάγκελλα. μένει δὲ ὁ ἐπιστάτης μετὰ τοῦ βηγαρίου εἰς τὸ στάμα, ἱστάμενοι ὀρθοὶ καὶ κατασφραγίζοντες. (B.) Ὁ δὲ βασιλεὺς κελεύει δοθῆναι αὐριγάριον τὸ λεγόμενον δημόσιον καὶ κασσίδιον ἀργυροῦν σεμνὸν καὶ τὸ ζωστόν. κατερχομένου δὲ τοῦ ἀκτουαρίου καὶ ὀψικευομένου ὑπὸ πάντων τῶν κουρσώρων, δηλονότι τριῶν κουρσώρων, βασταζόντων, τοῦ μὲν τὸ αὐριγάριον, ὅπερ D ἐστὶ τὸ δημόσιον, τοῦ δὲ τὸ κασσίδιον, τοῦ δὲ τὸ ζωστόν. εἶτα ἐπιδίδει ὁ ἀκτουάριος τὸ μὲν αὐριγάριον εἰς τὰς χεῖρας

7. ἀπέλθετε ed. 11. χεῖραν cod. 12. σφραγίζει ed. 24. ἐπιδιδοῖ ed.

primi aurigae pedes amplectitur, aurigae vero, acceptis praemiis, discedunt et ante factionem, cruce Dominos signantes, subsistunt. Populo autem, quae in praemiorum distributione recitari solent, acta recitante, Domini aurigis, foris scilicet ante factionem stantibus, praemia mittunt. Tunc populus ad aurigas: *Discedite et Dominis laeta apprecamini*; quibus ad stationem rursus abeuntibus, bigarius cum ipsis intrat, et procidentibus aurigis, ipse quoque procumbit, ac sinistra manu factionarii pedem tenens, dextra signat, praefecto ad dextram factionarii constituto. Aurigae, ab Imperatore dimissi, currus conscendunt, ac saltantes seu tripudiantes deflectunt, ad suam factionem reversi, eam signant, et ad cancellos in discessu se recipiunt. Praefectus et bigarius in statione recti stantes ac signum facientes, remanent. (II.) Imperator aurigarium, quod et δημόσιον seu publicum appellatur, cassidem argenteam pretiosam ac cingulum afferri iubet: actuarius vero abit, ab omnibus cursoribus, tribus scilicet, quorum unus aurigarium seu δημόσιον, secundus cassidem, tertius cingulum gestat, stipatus. Aurigarium bigario in manum tradit, cassidem capiti im-

Digitized by Google

αὐτοῦ· τὸ δὲ κασσίδιον ἐπιτίθησιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ τὸ ζωστὸν ζωννύει εἰς τὰ μέσα αὐτοῦ, καὶ εἶθ' οὕτως λέγει ὁ δῆμος τὰ ἄκτα „πολλά, πολλά, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ἡ ἐκλογὴ τῆς τριάδος·" φθογγεῖ καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Βένετοι· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ Ed.L. 193 κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, δεσπόται, σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα σὺ εὐτυχεῖς εἰς τὸν δῆμον τοῦτον·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „στεφάνιον, δεσπόται, τῷ βηγαρίῳ." καὶ εἶθ' οὕτως ἀποστέλλουσιν αὐτῷ στεφάνιον καὶ ἱμάτιον, καὶ πάλιν λέγουσιν οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." εἶτα λέγουσι πάντες ὁμοῦ πολυχρόνιον. ὁ δὲ βηγάριος κατασφραγίζει τρίτον τοὺς δεσπότας, καὶ προσκυνῶν ἀπευχαριστεῖ, καὶ ἐξέρχεται μετὰ τοῦ ἐπιστάτου ἕως B τῆς δάφνης, εἶτα ὁ βηγάριος ἀπέρχεται ἐπὶ τὸν δῆμον, καὶ κατασφραγίζων τρίτον εἰς τὸν δῆμον, ἀνέρχεται εἰς τὰ κάγκελλα, καὶ προσκυνεῖ τὸν φακτιονάριον καὶ ὅλους τοὺς ἡνιόχους τῶν δύο μερῶν καὶ τὸν τριβοῦνον.

ponit, cingulo eum in medio accingit, factione inter haec acclamante: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Multa vobis tempora, a trinitate electi!* Clamat et populus ter: *Sancte!* Cantores: *Multa vobis tempora, famuli Domini!* populus ter: *Sancte!* Veneti: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum!* populus ter: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa vobis tempora, Domini, cum Imperatricibus et porphyrogenitis!* populus ter: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Tu feliciter in hoc populo rem agas*; populus ter: *Sancte.* Cantores: *Corollam, Domini, bigario!* et statim corollam ac vestem ipsi mittunt. Rursus cantores: *Domine, serva Dominos Romanorum!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, serva principes cum Augustis coniugibus et porphyrogenitis!* populus ter: *Domine, serva!* Postremo omnes simul dicunt: *In multos annos* etc. Bigarius vero ter Dominos signat, flexoque genu ipsis gratias agit, deinde cum praefecto ad daphnen, inde ad factionem abit, qua ter signata, ad cancellos ascendit, factionarium omnesque duarum factionum aurigas et tribunum adorans.

Digitized by Google

Ms. 136. a *Ἄκτα, ἐπινικίων θριαμβευομένων ἐπὶ τοῦ ἱπποδρομίου.*

„Δόξα Θεῷ τῷ δεσπότῃ πάντων, δόξα τῷ κτίστῃ καὶ C δημιουργῷ τῶν ὅλων. δόξα Θεῷ τῷ θριαμβεύσαντι τοὺς τῆς Ἄγαρ. δόξα Θεῷ τῷ παμβασιλεῖ τῶν αἰώνων. δόξα Θεῷ τῷ ἐνισχύσαντι βασιλεῖς τοὺς ὀρθοδόξους. δόξα Θεῷ τῷ ἐπιβλέψαντι ἐφ' ἡμῖν φιλανθρώπως. δόξα Θεῷ τῷ πατάξαντι Ἰσμαηλίτας τοὺς χριστομάχους. δόξα Θεῷ τῷ ῥυσαμένῳ ἐξ ἐχθρῶν τοὺς αἰχμαλώτους. δόξα Θεῷ τῷ πορθήσαντι τὰς πόλεις τῶν Ἀράβων. δόξα Θεῷ τῷ καταβάλλοντι τοὺς ἀρνητὰς τῆς τριάδος. δόξα Θεῷ τῷ ἀπολέσαντι τοὺς ἀρνητὰς τῆς Θεοτόκου. δόξα Θεῷ τῷ καταισχύναντι τὸ φρύαγμα ὁ δεῖνα τοῦ χριστομάχου. δόξα Θεῷ τῷ εὐδοκήσαντι οὕτως. Κύριε, τίς οὐ δοξάσει τὴν βουλήν σου; Κύριε, τίς οὐχ ὑ- D μνήσει τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου; Κύριε, εὐχαριστοῦμέν σοι περὶ πάντων, ὅτι ἠλέησας τὸν λαόν σου μεγάλως ἐκ τοιούτου βασιλεύεσθαι κράτους." καὶ ὅτε πέσωσιν οἱ δέσμιοι πρηνεῖς ἐπὶ τῆς γῆς, νεύει ὁ ἀκτουάριος, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „ἔπεσον οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν θεοκρίτως·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως γʹ.

Ed. L. 194 *Ἄκτα ἐπὶ μεγιστάνῳ ἀμειρᾷ ἐν πολέμῳ ἡττηθέντι καὶ ἀναιρεθέντι.*

„Δόξα Θεῷ τῷ συντρίβοντι πολεμίους. δόξα Θεῷ τῷ καθελόντι τοὺς ἀθέους. δόξα Θεῷ τῷ αἰτίῳ τῆς νίκης. δόξα

2. *Θεῷ δεσπ.* ed. 15. *σου, μεγάλως* ed.

ACTA, QUANDO VICTORIALES TRIUMPHI IN HIPPODROMO CELEBRANTUR.

Gloria Deo, omnium Domino, gloria creatori et conditori universi! Gloria Deo, triumphos de Agarenis agenti! Gloria Deo regi saeculorum! Gloria Deo, qui Imperatores recte credentes corroboravit! Gloria Deo, qui, ut amantissimus hominum, nos respexit! Gloria Deo, qui Ismaelitas, Christianorum inimicos, percussit! Gloria Deo, qui captivos ab hostibus liberavit! Gloria Deo, qui urbes Arabum destruxit! Gloria Deo, qui trinitatem negantes prostravit! Gloria Deo, qui Deiparam negantes perdidit! Gloria Deo, qui ferocientem N. Christo inimicum opprobrio implevit! Gloria Deo, cui ita visum fuit! Domine, quis consilium tuum non celebraret? Domine, quis non laudaret opera manuum tuarum? Domine, gratias tibi prae omnibus agimus, quod misertus es populi tui, eique huic potenti imperio subesse permisisti! Cum vero captivi proni in terram prociderunt, actuario signum dante, cantores dicunt: *Iusto Dei iudicio inimici nostri ceciderunt!* quod populus ter repetit.

ACTA, UBI EMIRUS BARBARORUM PRINCEPS BELLO VICTUS ET INTEREMTUS FUIT.

Gloria Deo hostes conterenti! Gloria Deo, qui atheos sustulit!

Digitized by Google

Θεῷ τῷ στέψαντί σε, γεοῦχε· χαίροις ἄναξ, Ῥωμαίων ἡ εὐτυχία· χαίροις ἄναξ, τοῦ στρατοῦ σου ἡ ἀνδρία· χαίροις ἄναξ, δι' οὗ ὁ δεῖνα κατεπτώθη· χαίροις ἄναξ ὁ δεῖνα καθαιρέτα. ὁ Θεός σε φυλάξει ἐν τῇ πορφύρᾳ εἰς τιμὴν καὶ ἀνέγερσιν τῶν Ῥωμαίων σὺν ταῖς τιμίαις αὐγούσταις ἐν τῇ πορφύρᾳ· εἰσακούσει ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ὑμῶν." B

Περὶ ἵππου παραγωνιζομένου τοῦ α' βαΐου, καὶ πῶς δεῖ αὐτὸν ὑπαλλάσσεσθαι.

Ἰστέον, ὅτι, ἐὰν συμβῇ διὰ τῆς νυκτὸς ἐκ τοῦ πρώτου βαΐου ἵππον παραγωνίσασθαι, ἔστιν ὁ τύπος τοῦτον ὑπαλλάσσεσθαι οὕτως. εὑρίσκονται οἱ δύο μαΐστωρες τοῦ μέρους τοῦ ἀντὶς καὶ οἱ δύο θεωρηταὶ καὶ ὁ ἐπιστάτης, καὶ ἀπέρχονται ὅπου ἵσταται ὁ ἵππος, καὶ ἐκβάλ- Ms. 136. b λουσιν αὐτὸν εἰς τὸ μέσον, καὶ τοῦτον θεωροῦσι μετὰ ἀκρι- C βείας, καὶ εἰ ἔστιν ἐν ἀληθείᾳ ἄβλητος, ἐπαίρουσιν ἐκ τοῦ τρίτου βαΐου ἀντίσηκον ἵππον, καὶ τρέχει εἰς τὸν τόπον τοῦ κακωθέντος, εἰς οἷον ἂν χαλιναριον λάχῃ. καὶ πάλιν τὸν αὐτὸν ἵππον δεῖ ἀγωνίζεσθαι εἰς τὸ ἴδιον βαΐον, ἤγουν εἰς τὸ τρίτον, εἰ δὲ λάχῃ, καὶ εἰς δεύτερον καὶ εἰς τέταρτον, ὁμοίως γίνονται, καθὼς προείρηται. ὁμοίως καὶ δείλης ἡ ἀκολουθία πᾶσα ὁμοία τῆς πρωϊνῆς γίνεται δίχα τοῦ σφαιρίου τοῦ παραβάτου καὶ τῆς συμφορᾶς τοῦ ἵππου τοῦ κακῶς ἔχοντος. οἱ δὲ ἡνίοχοι στιχήσαντες πάντα, τάς τε κομβήνας καὶ

3. χαίροις ὁ ἄν. ed. 11. οὗτος ed. 15. οὐκ ἄβλητος ed. 22. παραβατοῦ cod.

Gloria Deo, victoriae auctori! Gloria Deo, qui te, terrarum domine, coronavit! Salve, Imperator, felicitas Romanorum! Salve, Imperator, robur exercitus tui! Salve, Imperator, per quem N. prostratus est! Salve, Imp. N. victor! Deus te in purpura servet in gloriam et salutem Romanorum cum veneranda Augusta in purpura! Deus exaudiat preces nostras.

DE EQUO, QUI IN PRIMA PALMA INFELICITER CERTAVIT, ET QUO PACTO IPSI ALII EQUI SUBSTITUENDI SINT.

Si contigerit, ut equus in prima palma noctu male certamen agat, mos alium ei substituendi hic est. Magister uterque factionis contrariae cum duobus inspectoribus et praefecto adsunt, abeunt ad locum, ubi equus stat, eumque in medium deductum accurate contemplantur, et si certo produci non potest, similem equum ex tertia palma seligunt, qui in locum laesi currat, quodcunque frenum sortitus sit. Is autem equus in propria palma, scilicet tertia, certamen instituere debet, et si ad secundam quartamve pertineat, idem ob-

Digitized by Google

τὰ κάγκελλα, μένουσιν ἐν τῷ ἁρματουρίῳ. τοῦ δὲ ξύλου σημαίνοντος τῆς ἁγίας ἐκκλησίας, ἐγείρονται καὶ ἀπέρχονται εἰς D τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἅπτουσι τὰ κηρία αὐτῶν, καὶ μεταλαμβάνοντες ὑποστρέφουσι, καὶ ἐμβαίνοντες εἰς τὸ ἱππικὸν, ἀπέρχονται καὶ εὔχονται εἰς τὸ εὐκτήριον τῆς ἁγίας Θεοτόκου τὸ ὂν ἐν τῷ πρωτοθύρῳ, καὶ οὕτως ἀνέρχονται εἰς τὸ ἁρματούριον, καὶ βάλλουσι χειραφορεῖν.

Περὶ τοποτηρητοῦ.

Ἰστέον εἰδέναι, ὅτι, ἐὰν λάχῃ ἀσθενῆσαι φακτιονάριον Ed.L. 195 ἢ μικροπανίτην, ἐὰν ἔχει ὁ τοποτηρούμενος ἐκ τοῦ ἰδίου μέρους ἡνίοχον εἰς τὸ τοποτηρῆσαι αὐτὸν, καὶ εἰ ἔστι τὸ ἱππικὸν παγανὸν, καὶ εἰ δι᾽ ὅλου ἱππικοῦ τοποτηρήσει αὐτὸν, καθ᾽ ἕκαστον στεφάνιον παρέχει αὐτῷ νόμισμα δωδέκατον· εἰ δὲ ἐν μέρει νικήσῃ, ἡ διάκρισις ἐνέγκη τοῦ τοποτηρουμένου, εἰ δὲ καὶ ἀστοχήσει, μηδὲν κερδαίνων κοπιᾷ· καὶ ἐὰν, μηδὲν ποιοῦντος τοῦ τοποτηρουμένου, ἕτερος εἰσέλθῃ καὶ ἐπιτύχῃ τῶν ἐκ τοῦ δείλης διδομένων ἐπάθλων, ὡς προείρηται, λαμβάνει· ἐὰν δὲ δείξῃ ὁ τοποτηρῶν ἆθλόν τί ποτε, καὶ κελεύσῃ ὁ βασιλεὺς φιλοτιμήσασθαι αὐτὸν τῇ τύχῃ τοῦ τοποτηροῦντος, οὐκ ἔχει ἄδειαν ὁ τοποτηρούμενος λαμβάνειν τί ποτε· εἰς ἀπολύσιμον δὲ ἱππικοῦ ἐὰν τοποτηρήσῃ, καὶ τὰ κα- B ταρέχοντα τοῦ ἀπολυσίμου ἔπαθλα κατέλθωσι, καὶ ἐπιτύχῃ

1. τὰ om. ed. 7. χεῖρα φορεῖν cod. 11. τὸ ante τοποτ. om. ed. 19. τοποτηρουμένου coni. R.

servatur, ut diximus. In vespertina quoque decursione ritus omnes matutinae similes sunt praeter globum ex urna prodeuntem et casum equi male se habentis. Aurigae postquam omnia, combinas scilicet et cancellos, disposuerunt, in armatorio manent. Cum autem lignum sanctae ecclesiae signum dedit, surgunt, ad ecclesiam abeunt ac cereos incendunt, eosque tenentes redeunt, inque circum se conferentes abeunt, in oratorio sanctae Deiparae, quod ad primam portam est, precaturi, quo facto, ad armatorium redeunt seque certamini parant.

DE VICARIO.

Quodsi contigerit, factionarium aut micropanitem aegrotare, et is ex propria factione aurigam, qui locum eius tenere potest, habet, pagana decursione instituta, si per omne illud tempus eius vicarius fuit, pro singulis coronis nummum duodecimum ipsi solvit: si in factione vicerit, iudicium eius erit, cuius vices gessit: si a scopo aberrat, absque lucro laborat, et si, dum is nihil agit, alius ingreditur ac praemiorum certaminis nocturni particeps fit, quam diximus, summam accipit. Si vero victoriam aliquam vicarius reportaverit, et Im-

Digitized by Google

ὁ τοποτηρῶν, λαμβάνει τρία δι' ὅλης τῆς ἡμέρας. εἰ δὲ, ὡς
προείρηται, ἆθλον δείξῃ, τὸ κατερχόμενον περισσὸν ἔπαθλον
τοῦ τοποτηροῦντος τυγχάνει. (B.) Καὶ ἐπὶ χρόνον, ἐὰν Ms. 137. a
συμβῇ τοποτηρεῖσθαι ὁ ἔχων τὴν βούλλαν ἡνίοχος, οὕτως ἡ
συνήθεια κρατεῖ, καὶ τὰ ἔπαθλα καὶ τὰ παῦστα τῷ τοποτη-
ρουμένῳ ἁρμόζουσιν. εἰ δὲ ἴδιον σκεῦος ἔχει ὁ τοποτηρῶν
καὶ οὐ πατεῖ τὸ τοῦ τοποτηρουμένου, κομίζεται ὑπὲρ τοῦ
σκεύους αὐτοῦ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας νομίσματα ιϛ' ἐκ τῶν C
παύστων, καὶ τὰ κατατρέχοντα αὐτῷ ἐκ τῶν συμβηγαρίων
αὐτοῦ πρὸς συνήθειαν, ἐξ οἵου μέρους ἐστί. τοῦ δὲ Θεοῦ
παρέχοντος τὴν νίκην, ὁ τοποτηρῶν εἰς τὸ σκεῦος οὐκ ἀνα-
βαίνει χορεῦσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὴν βούλλαν καὶ φακτιονάριός
ἐστι καὶ μικροπανίτης· καὶ ἐὰν τοποτηρῇ φακτιονάριον, εἰς
τόπον αὐτοῦ περιπατεῖ ἐκ δεξιῶν τοῦ μικροπανίτου, ὁμοίως
καὶ ἐὰν τοποτηρῇ τὸν μικροπανίτην, εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ φα-
κτιοναρίου. εἰ δὲ συμβῇ ἀστοχῆσαι ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν
βούλλαν ἡνιόχων, ἢ ἀπολείψει παντελῶς διὰ οἱασδήποτε προ-
φάσεως, ἐπαίρεται ὁ πέμπτος ἡνίοχος ἢ καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν
βηγαρίων οἷος χρησιμώτερός ἐστιν· ἐὰν δὲ καὶ ἐξ ἑτέρου
μέρους ἐστὶν ὁ ἐπιλεχθεὶς βηγάριος, καὶ θέλουσιν αὐτὸν οἱ D
ἴδιοι αὐτοῦ κρατῆσαι εἰς τὸ μέρος αὐτῶν, ἀποδώσουσι τὸν
μικροπανίτην, καὶ προβιβάζουσι τὸν βηγάριον εἰς τὸν τόπον
τοῦ ἀναχωροῦντος. ὁ δὲ τοποτηρῶν ἐάν ἐστιν ἐκ τοῦ ἐναν-

12. Pro καὶ cod. νικῷν, R. coni. κἂν.

peratori placuerit, eum fortuna vicarii honorare, is, cuius locum tenet, nullam libertatem aliquid sumendi habet. Finito certamine equestri, in quo locum alterius gessit, dum praemia solennia certaminis proferuntur et vicarius adest, per totum diem tres nummos accipit. Si vero victoriam, ut diximus, reportavit, quod superest, vicarii praemium ipsi datur. (II.) Si per tempus vicarium munus exercere aurigae bullam habenti contingit, consuetudo est, ut ei, cuius vices gessit, praemia et munera tradantur. Si proprium currum vicarius habet, nec alterius currum conscendit, pro curru suo singulis diebus nummos XVI ex muneribus et ipsi debita a combigariis suis, ex quacunque factione sit, pro more accipit. Deo autem victoriam concedente, vicarius currum saltationis causa non conscendit, nisi bullam habens, seu factionarius, seu micropanites sit: si factionarii partes gerit, loco eius ad dextram micropanitae ambulat, ad sinistram factionarii autem, si micropanitae vicarium egit. Si forte aurigarum bulla creatorum aliquis aberraverit, aut ob qualemcunque praetextum certamen omnino deseruerit, quintus auriga eligitur, aut ex reliquis bigariis, qui aptissimus est: etiam si ex alia factione electus bigarius sit, eumque ceteri in suam factionem suscipere volunt, micropanitem

Digitized by Google

τίου μέρους, ὡς φορεῖ, οὕτως ἐπαίρεται καὶ ἡνιοχεῖ, καὶ βάλλει πανίον σημεῖον τὸ λεγόμενον ἀλλιπανίσιον πρὸς ἕνα ἱππικόν. ἐὰν δὲ μετασταθῇ εἰς τὸ μέρος, ἔνθα τοποτηρεῖ, φορεῖ καὶ γυμναστίκιον κατὰ τὸ μέρος.

Ed.L. 196 *Περὶ διβερσίου.*

Δείλης κελεύοντος τοῦ βασιλέως γενέσθαι τὸ διβέρσιον, κατέρχεται ὁ ἀκτουάριος, καὶ φέρει τοὺς δ' ἡνιόχους καὶ τῶν δύο μερῶν τοὺς ἐπιστάτας καὶ τοὺς θεωρητὰς εἰς τὸ πρῶτον σημεῖον, καὶ ἐπιτρέπει αὐτοῖς ποιῆσαι τὸ διβέρσιον καὶ ἀν-
Ms.137.b *ταλλάξαι τοὺς ἵππους. καὶ φέρουσιν οἱ ἡνίοχοι τοὺς ἀφέτας, τὰ ἱππάρια, τοὺς θυρανοίκτας καὶ τοὺς θεωρητὰς, καὶ παραδιδοῦσι ἀλλήλοις τὰ ἅρματα, μὴ ἀναλύοντες τὴν κομβίναν τῆς πρωϊνῆς τοῦ α' βαΐου μηδὲ τὰ κάγκελλα, ἀλλ' ὡς εἴρηται, ἀντιπαραδιδοῦσι τοὺς ἵππους καὶ τοὺς ὑπουργοῦντας, ὡς*
B *γνωρίζοντας τάς τε ἕξεις καὶ τὰ κατάθηκα αὐτῶν. τὰ δὲ σκεύη οὐκ ἀντικαταλλάσσονται, ἀλλ' ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον σκεῦος πατεῖ, καὶ πληροφοροῦσιν ἀλλήλους, μὴ προδοῦναι ἅρμα ἀτάκτως προφάσει δόλου, φοροῦσι δὲ πανία σημεῖα, μηνύοντα ὁ τοῦ Βενέτου Πράσινον, ὁ τοῦ Πρασίνου Βένετον, ὁ τοῦ λευκοῦ ῥούσιον, ὁ τοῦ ῥουσίου λευκόν. καὶ οἱ νικῶντες ἀ-*

4. *γυμναστικὴν* ed. 11. *παραδίδουσιν ἀλλήλους* cod. 15. *τάς τε ἕξεις* R., *τάς τε ἕξης* cod., *τά τε ἑξῆς* ed.

reddunt, inque locum secedentis bigarium promovent. Vicarius si ex contraria factione, ut solet nonnunquam, sumtus est, sic eligitur, et currum agitat, signumque panno, quod *allipanisium* vocatur, singulis spectaculis equestribus dat. Si vero in factionem, in qua vicarium agit, translatus est, etiam pro factionis ratione vestem gymnasticam induit.

DE DIVERSARUM FACTIONUM CERTAMINE.

Postquam Imperator vesperi certamen equestre diversarum factionum institui iussit, actuarius descendit, et quatuor aurigas, duarum factionum praefectos et inspectores ad primum signum ducit, iisque diversium instituere ét equos invicem mutare imperat. Aurigae emissores, equos et inspectores adducunt, currus sibi mutuo tradunt; combinam matutinae decursionis primae palmae et cancellos tamen non solvunt, sed, ut diximus, equos et ministros sibi concedunt, ut qui norunt qualitatem equorum et rationem eos tractandi. Vasa vero non mutantur, sed unusquisque proprio insistit, fide insuper ab omnibus data, nolle se currum sine ordine producere specie doli, ferunt quoque pannos seu signa, e quibus a Venetis gestata Prasinam notant, a Prasinis Venetam, ab albis russam, a russis albam.

Digitized by Google

πέρχονται εἰς τὸν δῆμον, ὅθεν εἰσὶν οἱ ἵπποι, καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν τὰ ἔπαθλα, στεφομένων αὐτῶν ἐκ τοῦ βασιλέως, ἀπέρχονται εἰς τὸν αὐτῶν δῆμον. λέγουσιν αὐτοὶ ἄκτα. ἐὰν δὲ ἀντιπαραδιδόντες οἱ τέσσαρες ἡνίοχοι τὰ ἅρματα, μὴ ἀντιπαραδώσουσι τοὺς ἀφετοθυρανοίκτας, μηδὲ τοὺς θεωρητὰς C εἰς τὰ κάθηκα, καὶ οἱ νικῶντες ἡνίοχοι εἰς τὸν ἴδιον δῆμον ἀπέρχονται μετὰ τῶν ἀντικαταλλαγέντων ἵππων, καὶ ἐκεῖ κράζοντος τοῦ δήμου τὰ ἴδια ἄκτα, λαμβάνουσι τὰ ἔπαθλα, ἐπειδὴ οἱ θεωρηταὶ πρὸς συνήθειαν κατὰ ἱπποδρομίαν παρίστανται, καὶ τὰ κάθηκα ἀλλήλων τηροῦσι διὰ καιρὸν διβερσίου. ἐὰν δὲ νικήσωσιν οἱ λειπόμενοι ἵπποι δι' ἐπιμελείας καὶ μόχθου τῶν μετελθόντων ἡνιόχων, εἰς τὸν δῆμον τὸν ἴδιον ἔρχονται, ἤγουν ὧν τὰ ἱππάρια ὑπάρχουσι, καὶ ἐκεῖ λαμβάνουσι τὰ ἔπαθλα.

Περὶ μερίδων. D

Κατέρχονται εἰς τὸν ἱππόδρομον τοῦ ἁγίου Σεργίου οἱ δύο δήμαρχοι καὶ οἱ δύο φακτιονάριοι καὶ οἱ δύο μικροπανῖται καὶ οἱ ἐπιστάται καὶ οἱ θεωρηταὶ καὶ οἱ βηγάριοι καὶ τὰ πρωτεῖα. αὐτῶν δὲ τῶν πρωτείων μὴ τολμώντων λαλῆσαι ῥῆμα ἕν, ὁρίζουσιν ἕνα ἐκ τῶν δ' ἡνιόχων, καὶ ὀμνύει ἐπὶ πάντων, ὅτι οὐχ ἑτερομερήσει. καὶ ἐξ οἵου μέρους ὁρισθῇ ὁ ἡνίοχος, ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρους ὁ θεωρητὴς καὶ οἱ δύο ἐπιστάται ἐκβάλλουσι τοὺς ἵππους ἐκ τοῦ στάβλου, καὶ ὡς δο-

3. *καὶ λέγουσιν* ed. 11. *νικῶσιν* ed.

Victores ad factionem, cuius equi sunt, discedunt, et postquam praemia accepere, et ab Imperatore coronati sunt, ad proprium populum se conferunt et acta recitant. Si vero aurigae, qui currus sibi suppeditarunt, non concesserunt sibi ianitores, neque inspectores ad officia praestanda, victores aurigae cum equis mutatis ad suam factionem abeunt, et, ab hac propriis acclamationibus institutis, praemia accipiunt, quia inspectores pro more decursioni equestri adsunt, et tempore diversii officia sua observant. Si vero equi reliqui cura et labore venientium aurigarum vicerunt, ad suum populum seu quorum equi sunt, veniunt, et ibi praemia certaminis accipiunt.

DE PRAEMIORUM DISTRIBUTIONE.

Duo demarchi, duo factionarii totidemque micropanitae, praefecti, inspectores, bigarii et principes factionis ad hippodromum sancti Sergii descendunt. Cum vero principes factionis ipsi verbum nullum proferre audent, unum e quatuor aurigis deligunt, qui iure iurando omnium nomine affirmat, nolle se inique praemia distribuere. Ex quacunque vero factione delectus auriga est, ex alia inspector ac

Digitized by Google

Ed.L. 197 χεῖ τῷ ὀμόσαντι, στοιβάζει ἀπὸ Βενέτου ἵππον ἕνα, ἀπὸ Πρασίνου ἵππον ἕνα, ἀπὸ λευκοῦ ἵππον α', ἀπὸ ῥουσίου ἵππον ἕνα, Ms.138.a καὶ ἀποτελοῦσιν ἅρμα πρωτοβαΐτας δ', δευτεροβαΐτας δ', τριτοβαΐτας δ', εἰς τὸ τετράδρομον δ'. καὶ ὅτε κατασταθῶσι τὰ ιϛ' ἅρματα, λαγχάνουσιν οἱ τρεῖς οἱ μὴ ὀμόσαντες, καὶ κατὰ τὸν ὄρδινον τοῦ λαχμοῦ ἐπαίρει ὁ πρῶτος οἷον θέλει, καὶ τὴν περισσείαν ἐπαίρει ὁ μερίσας. εἰ δὲ καὶ οὐ θέλουσι τὰ ιϛ' ἅρματα μερίσαι, εἰ μὴ μόνον τὰ δ' μερίζει λόγῳ πρώτου βαΐου, καὶ μερίζονται, ὡς γέγραπται, καὶ τὰ λοιπὰ ἐκβαίνουσιν εἰς B τοὺς ἰδίους τόπους.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἡνίοχον, ἀγομένου τοῦ βαΐου.

Ἡνίοχος φακτιονάριος ἢ μικροπανίτης, τοῦ βαΐου ἀγομένου, ἐὰν ἐμπέσῃ εἰς τὰς τάβλας, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ἐκβάλαι τὸ κασσίδιον αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ κασσιδίου πεζεύει, καὶ κατέρχεται ἕως τῶν θυρῶν. ἐὰν δὲ λάχῃ ἐπὶ τὴν βασιλικὴν τάβλαν πεσεῖν αὐτὸν, οὐκ ἔχει ἐξουσίαν εἰς τὸ Π, ὅπου οἱ παλαιστρῖται παλαίουσιν, ἔμπροσθεν τοῦ καθίσματος C ἐπικόψαι, ἀλλὰ ἢ ἔσωθεν ἐπὶ τὸν τοῖχον, ἢ ἔξωθεν ἐπὶ τὸν εὔριπον μετὰ τοῦ αὐτοῦ κασσιδίου καταβαίνει εἰς τὰς θύρας, ἐὰν δὲ πέσῃ βηγάριος, καὶ λάχῃ αὐτὸν πεζεῦσαι, τὸ κασσί-

1. στοιβάζειν ed. 3. καὶ om. ed. ἅρματα ed. 4. δίδρομον ed. 13. τάβλας coni. Leich., στάβλας ed., σταύλας cod.

duo praefecti equos e stabulo producunt, et si ei, qui iuravit, placet, a Venetis equum unum, a Prasinis unum, ab albis russisque unum sumere, curribus quatuor primae palmae, quatuor secundae, totidem tertiae, adque didromum totidem equos iungunt. Hi sedecim currus postquam sic dispositi sunt, tres, qui non iurarunt, sortiuntur, et ordine sortitionis, primus quantum vult, reliquum is, qui distribuit, sumit. Si vero sedecim currus dividere nolunt, sed tantum quatuor ratione primae palmae, hi, ut a nobis scriptum est, dividuntur, reliqui ad loca sua discedunt.

QUAENAM AURIGAE OBSERVANDA SINT, QUANDO PRAEMIORUM SEU PALMARUM DIES CELEBRATUR.

Auriga factionarius aut micropanites, si, dum palma profertur, in tabulas inciderit, potestatem non habet cassidem suam abiiciendi, sed cum ea pedes procedit, et usque ad ianuas abit. Si vero in imperatoria tabula forte ceciderit, haud licet ipsi ad *Π*, ubi luctatores exercentur, ante consessum diverti, sed aut intro ad murum, aut foras ad Euripum cum casside sua ad portas descendit: si vero bigarius exciderit, et pedibus forte processerit, cassidem deponit, et sic

Digitized by Google

διον ἐκβάλλει, καὶ οὕτως ἀκασσίδοτος καταβαίνει ἕως τῶν θυρῶν. ἡνίοχος ἐὰν λάβῃ ῥάξιν εἰς τὸν καμπτὸν τοῦ Βενέτου, καὶ ἀπέλθῃ ἕως τοῦ σχοινίου, ἤγουν τῆς δευτέρας λευκῆς, καὶ πατήσῃ ὁ ἀριστερὸς αὐτοῦ τὴν αὐτὴν δευτέραν λευκὴν, ἔπαυσε. ἡνίοχος, ἀγομένου τοῦ βαΐου, ἐὰν ζυγώσῃ μετὰ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ, καὶ δυνηθῇ ἁπλῶσαι τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ἀποκασσιδῶσαι αὐτὸν, κἂν ὀπισθότερός ἐστιν, ἐνίκησε, καὶ ὁ ἀποκασσιδωθεὶς ἐλείφθη. ἡνίοχος, ἀγομένου τοῦ βαΐου, ἐὰν ἐκπέσῃ τὸ κασσίδιον αὐτοῦ, ἐὰν ἔμπροσθέν ἐστι, καὶ τρέχουσιν οἱ ἵπποι αὐτοῦ πλείω τῶν ἁρμάτων ὅλων, ποιήσει περισσὴν καὶ D παύσει.

Περὶ τοῦ κρεμάσαι καὶ ἀποκρεμάσαι.

Εἰδέναι δεῖ, ὅτι, ἐὰν κρεμάσῃ, καὶ τὴν ἡμέραν τοῦ ἱππικοῦ συμβῇ γενέσθαι ἀέρα, καὶ οὐκ ἀχθῇ τὸ ἱππικὸν, κἂν Ms.138.b τὰ ὄργανα κατέλθωσιν ἀπὸ τῆς ἰδίας αὐτῶν στάσεως, τὸ δὲ βηλάριον κρέμαται, ἡ κομβίνα τῶν ἱππαρίων καὶ τὰ κάγκελλα αἴρωνται κατὰ τὴν κυλίστραν, ὁσασδήποτε ἡμέρας μείνει τὸ βηλάριον κρεμάμενον, εἰ δὲ ἐπαρθῇ τὸ βηλάριον, Ed.L.198 κἂν τάχα τὰ ὄργανα ἵστανται, ἡ κομβίνα καὶ τὰ κάγκελλα ἀναλύονται.

Περὶ ἵππου ἀπολύοντος.

Ἵππος ἐὰν ἀπολύσῃ, χρὴ ἀπελθεῖν τῶν δύο μερῶν τοὺς μαΐστωρας, καὶ ἐὰν ἔχει σωτηρίαν, κατέρχεται ἐπὶ τὸ διϊπ-

16. ἥ κομβίνα ed. 17. εὔρονται coni. R.

usque ad portas sine casside abit. Auriga si in curvatura Venetorum curru suo alliserit, et ad funem usque seu lineam albam secundam pervenerit, et ad sinistram constitutus auriga eandem contigerit, cessat. Auriga, prolata palma, si cum opposito sibi una procurrit, isque manum suam expandere et cassidem huic auferre potest, etiamsi ei a tergo sit, vicit tamen, et is, cui cassis detracta, superatus est. Auriga, palma producta, si cassis eius prociderit, si coram est et equi eius procurrunt, magis, quam currus toti, abundabit et cessabit.

DE VELIS SUSPENDENDIS AC TOLLENDIS.

Si, velis suspensis, die decursionis aer turbidus oritur, et equestre certamen propterea non instituitur, etiamsi organa a sua statione prolata, velum suspensum, combina equorum et cancelli ad urnam sublati sint, velum per dies aliquot suspensum manet: si vero tollitur, etiam organis constitutis, combina et cancelli amoventur.

DE EQUO DAMNUM PASSO.

Equus si damnum patitur, magistri duarum factionum abeunt, et

Digitized by Google

πιον εἰς τὸν στάβλον, δεδεμένης τῆς οὐρᾶς αὐτοῦ. εἰ δὲ καὶ πληροφορηθῶσιν, ὅτι τελείαν ἀπέλυσε, λύοντες τὴν οὐρὰν αὐτοῦ καὶ τὰ καλάβρικα ἐκ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, ἐκβάλλουσιν αὐτὸν τὴν μικράν.

B *Περὶ Πρόβας.*

Ἡνίοχος φακτιονάριος ἢ μικροπανίτης εἰς τὴν πρόβαν αὐτοῦ ἐὰν ἐκβάλλει τὸ κασσίδιον αὐτοῦ, οὐκ ἔτι ἔχει ἐξουσίαν ἄλλο ζεῦξαι, ἐὰν δέ ἐστι βηγάριος, καθὼς κατέλθῃ ἐκ τοῦ σκεύους, τὸ κασσίδιον ἐκβάλλει, καὶ ὅσα ἐπιτραπεῖ παρὰ τοῖς πρώτοις ἡνιόχοις, ζευγνύει.

ΚΕΦ. ο΄.

Μηνὶ Μαΐῳ ια΄ τελεῖται τὸ ἱππικὸν τοῦ γενεθλίου ταύτης τῆς
C *θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως οὕτως.*

Εἰσέρχεται τῇ πρὸ μιᾶς τοῦ αὐτοῦ ἱππικοῦ ὁ πραιπόσιτος πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ δηλοῖ αὐτὸν, εἰ κελεύει ἀχθῆναι τὸ ἱππικόν. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως εἰσάγει τὸν θεσσάριον, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἔνδον τῆς εἰσαγούσης πύλης ἀπὸ τῆς θερμάστρας εἰς τὸ λαυσιακόν. ὁ δὲ πραιπόσιτος, λαβὼν τὴν συγκατάθεσιν παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ ἄγεσθαι τὸ ἱππι-

1. εἰς τὸ ed.

si incolumis est, ad diippium in stabulum abit, cauda colligata. Si vero hi certo cognoverint, eum omnino malum esse passum, caudam eius dissolvunt, et, detractis de pedibus fasciis, paulisper abducunt.

DE PROBA.

Auriga factionarius aut micropanites, si in primo artis equestris specimine seu proba cassidem suam perdit, non potest aliam sumere, si vero bigarius est, quando de curru descendit, cassidem deponit, eaque, quae primis aurigis permittuntur, sibi adiungit.

CAP. 70.

Mensis Maii die XI certamen equestre in die natali huius a Deo custoditae et imperatoriae urbis hunc in modum instituitur.

Pridie huius certaminis praepositus ad Imperatorem ingreditur, cui, an certamen institui iubeat, declarat: cerimoniarius tessarium adducit, eumque in porta a camino ad lausiacum ducente constituit. Praepositus, mandato de edendis spectaculis accepto, ad tessarium abit, paratum ipsi traditurus, quo facto, is extemplo discedit, et quae

Digitized by Google

κὸν, ἐξέρχεται καὶ ἀπέρχεται πρὸς τὸν θεσσάριον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὸ πέρατον, καὶ παραυτίκα ἐξελθὼν ὁ θεσσάριος τελεῖ ἅπαντα, ὡς εἴθισται αὐτῷ ἐν ἑκάστῳ ἱππικῷ τελεῖν. D δείλης δὲ ἀνοίγουσι τοὺς ἵππους οἱ τῶν δύο μερῶν, φοροῦντας χρυσοσήμεντα σαγίσματα, μανιάκιά τε καὶ καπιστράκια, ὁμοίως ἕκαστον μέρος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ φιάλῃ, καὶ δημεύουσιν αὐτοὺς, εὐφημήσαντες τὸν βασιλέα. ἀποφέρουσι δὲ τοὺς Ms. 139. a ἵππους ἀμφότερα τὰ μέρη ἐν τῷ ἱππικῷ, καὶ εἰσάγουσιν αὐτοὺς διά τε τοῦ διϊππίου καὶ τοῦ πρωτοθύρου, καὶ δημεύουσιν αὐτοὺς, λέγοντες τὰς συνήθεις φωνὰς, μέχρι τῆς σφενδόνης, καὶ ἐν τῇ στάσει αὐτῶν ἐλθόντες, εὐφημοῦσι τὸν βασιλέα ἐκεῖσε, πρῶτον μὲν οἱ τῶν Πρασίνων, καὶ εἶθ' οὕτως οἱ τῶν Βενέτων. ὁ δὲ ὕπαρχος καθέζεται ἐπὶ σελλίου ἐν τῷ καθίσματι, ἔνθα ὁ ἀκτουάριος ἵσταται. μετὰ δὲ τῆς Ed. L. 199 εὐφημίας τῶν δύο μερῶν εὐφημοῦσιν οἱ τοῦ λογίου, καὶ ἀπαναχωροῦσιν οἱ ἵπποι, εἶτα κατέρχεται ὁ ὕπαρχος, καὶ ἵσταται ἡ τέντα αὐτοῦ εἰς τὰ κριτάρια ἀπέναντι τοῦ τεταρτοθύρου, καὶ προσκαλεσάμενος ἐκεῖσε τὰ ἀμφότερα μέρη, εἰσφέρει ἀναμεταξὺ αὐτῶν τὴν ὄρναν, καὶ βλέπονται παρὰ τῶν ἀμφοτέρων μερῶν τὰ ἐν αὐτῇ βόλια ἀκριβῶς, καὶ ἀσφαλισάμενος αὐτὰ ἐπὶ πάντων ὁ ὕπαρχος, παραδίδωσι σιλεντιαρίῳ τῷ μέλλοντι τῇ ἑξῆς κυλίσαι. (B.) Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἤγουν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἱππικοῦ, ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ θεοφυλάκτου κοιτῶνος, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἐξ ἔθους, B

in singulis decursionibus parare solet, parat. Vespori utraque factio equos, instrata aureis segmentis, collaria et capistra gestantes, adducit, quos unaquaeque in sua phiala factionariis aequaliter distribuit, et Imperatori fausta precatur. Utraque factio ad certamen equos in circo, per diippium primamque portam, inde usque ad fundam, recitatis verbis solennibus, producit, et postquam ad suam stationem venere, ibi Prasini primum, post etiam Veneti Imperatori felicia precantur. Praefectus in consessu, ubi actuarius stat, sellae insidet. Post ambarum factionum acclamationes rationales fausta precantur, equi producuntur, praefectus descendit, eiusque tentorium in critariis ante quartam portam ponitur; quo postquam utramque factionem vocavit, in medio earum urnam reponit, cui immissos globos ambae factiones accurate contemplantur: hos praefectus quam diligentissime servat, ac silentiario sequente die urnam circumacturo tradit. (II.) Die sequenti, quo certamen equestre institui debet, Imperator e cubiculo a Deo custodito procedit, et a solitis comitibus stipatus, per triconchi porticus, apsidem ac daphnem transit, perque mysticam cochleam ad fenestras throni adscen-

Digitized by Google

διέρχεται διὰ τῶν διαβατικῶν τοῦ τρικόγχου, ἀψῖδός τε καὶ τῆς δάφνης, καὶ ἀνέρχεται διὰ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ ἄνω ἐν τοῖς παρακυπτικοῖς τοῦ καθίσματος. ἡνίκα δὲ γένηται ἡ ἅπασα παρετοιμασία ἐν τῷ ἱππικῷ, δηλοῖ ὁ τῆς καταστάσεως τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς κατέρχεται διὰ τῆς λιθίνης σκάλας καὶ λέγει τῷ πραιποσίτῳ „δὸς μεταστάσιμον·" κἀκεῖνος λέγει μεγάλως „μεταστάσιμον." καὶ εἰσελθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, προσκαλεῖται ὁ πραιπόσιτος τοὺς βεστήτορας, καὶ εἰσελθόντες περιβάλ- C λουσι τὴν χλανίδα τὸν βασιλέα, εἶθ' οὕτως στέφεται ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου, καὶ ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἑστὼς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στενοῦ, νεύει τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ ὀστιαρίῳ, κἀκεῖνος εἰσάγει τοὺς πατρικίους· τὸ δὲ βῆλον τῆς πύλης, δι' ἧς εἰσέρχονται, σιλεντιάριος αἴρει. εἰσελθόντες δὲ οἱ πατρίκιοι μετὰ τῶν στρατηγῶν πίπτουσι, καὶ ἀναστάν- Ms. 139. b των, νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, καὶ λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ ἐκεῖθεν δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, διέρχεται μέχρι τοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἵσταται ἐκεῖσε· εἰσελθόντες δὲ σιλεντιάριοι τρεῖς D ἢ τέσσαρες, οἱ μὲν τρεῖς διέρχονται ὄπισθεν τῆς δοχῆς ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, ὁ δὲ ἕτερος ἵσταται μέσον, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ ἑστῶτι μέ-

dit. Omnibus autem ad equestre certamen paratis, cerimoniarius id praeposito, hic Imperatori indicat. Imperator per scalam lapideam descendit, ac praeposito dicit: *Solennem consessum institue*; quod is elata voce repetit. Cubiculum vero suum ut ingressus est, praepositus vestitores arcessit, et ingressi tunica Imperatorem induunt, post a praeposito coronatur, per cubiculum, a praefectis eius stipatus, egreditur inque medio angustae porticus constitutus, praeposito, is ostiario signum dat, qui patricios deinde adducit; velum portae, qua ingrediuntur, silentiarius tollit. Dumque intrant, patricii cum strategis, procumbunt, et his surgentibus, Imperator praeposito signum dat, is dicit: *Iubete*; ipsi bona ac diuturna tempora apprecantur. Inde praefectis cubiculo, patriciis et strategis comitantibus, ad triclinium, in quo eo die convivium celebrat, transit ac ibi subsistit; silentiarii tres aut quatuor intrant, e quibus tres, pone excipientes Imperatorem, ad dextram digrediuntur, unus in medio, consistunt, et postquam praepositus signum ab Imperatore accepit, silentiario in medio comitatus imperatorii constituto signum dat, qui velum ingressus, voce elata dicit: *Leva*, et cerimoniarium ad-

Digitized by Google

σον τῆς δοχῆς σιλεντιαρίῳ, κἀκεῖνος ἀπελθὼν ἐν τῷ βήλῳ,
λέγει μεγάλως „λεβά," καὶ εἰσάγει τὸν τῆς καταστάσεως,
καὶ ἵσταται μέσον τῆς δοχῆς. καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπό-
σιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, νεύει τῷ μαγίστρῳ, μὴ παρόντος
δὲ μαγίστρου, νεύει τῷ κοιαίστωρι, καὶ νεύει μάγιστρος τῷ
τῆς καταστάσεως, λέγων „κόμητες." κἀκεῖνος λέγει εἰς τὸ
βῆλον „λεβά·" καὶ εἰσέρχονται οἱ τῆς συγκλήτου, καὶ
προσκυνήσαντες, ἵστανται ἐν τῇ τάξει αὐτῶν. εἶτα νεύει
πάλιν ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ μα- Ed.L. 200
γίστρῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως λέγων „πρεμφέκτωρ·"
ἀπελθὼν δὲ ὁ τῆς καταστάσεως εἰς τὸ βῆλον, λέγει „λεβά·"
καὶ εἰσέρχεται ὁ ἀπὸ ἐπάρχων, καὶ προσκυνήσας καὶ αὐτὸς,
ἵσταται ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ. (Γ.) Εἶτα νεύει ὁ βασιλεὺς τῷ
πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κε-
λεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγα-
θοὺς χρόνους." καὶ εἶθ' οὕτως κατασχὼν τὸ ἄκρον τῆς χλα-
νίδος τοῦ βασιλέως ὁ τῆς καταστάσεως καὶ ποιήσας ῥωσθέ-
λιον, ἐπιδιδοῖ τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ βασιλεὺς ἀνέρχεται ἐν τῷ B
καθίσματι· ἀνέρχεται δὲ καὶ ὁ προῤῥηθεὶς σιλεντιάριος ἐν
τῷ τοῦ Πρασίνου καμπτῷ, συναναφέρων ἑαυτῷ καὶ τὴν ὄρ-
ναν, συνανέρχονται δὲ αὐτῷ καὶ οἱ κατὰ συνήθειαν ἀνερχό-
μενοι σὺν αὐτῷ τῶν μερῶν· ὑποδείξας δὲ τοῖς συνανελθοῦ-
σιν αὐτῷ ἅπασιν τὴν τοῦ ὑπάρχου βοῦλλαν, κυλίει, καὶ εἶθ'
οὕτως κατέρχονται ἅμα τῷ σιλεντιαρίῳ οἱ συνανελθόντες αὐ- Ms. 140. a
τῷ πάντες, καὶ στοιβάζουσιν ἐν τῷ αὐτῷ καμπτῷ λάχανα,

ducit, inque medio adstantium collocat. Praepositus, signo ab Imperatore dato, magistro signum dat, si is forte absens est, quaestori, magister cerimoniario, dicens: *Comites*; is ad velum dicit: *Leva*, et senatores ingressi, adorant suoque in loco consistunt. Deinde Imperator iterum praeposito, praepositus magistro signum dat, is cerimoniario, dicens: *Praefecte*; cerimoniarius vero velum ingressus, dicit: *Leva*; expraefectus accedit, et, adoratione peracta, in loco suo consistit. (III.) Quo facto, Imperator praeposito, is cerimoniario signum dat, ac dicit: *Iubete*; ipsi longam ac felicem aetatem apprecantur. Tunc extremam Imperatoris tunicam cerimoniarius apprehendit, et, facto rhosthelio, Imperatori tradit, qui thronum suum petit. Dictus silentiarius ad curvaturam Prasinorum, urnem secum auferens, cumque ipso factionarii ascendunt, et postquam omnibus, qui pro more una advenerunt, bullam praefecti ostendit, urnam movet, et sic postea omnes, qui cum eo adscenderunt, cum silentiario descendunt, et in eadem curvatura seu meta olera, et super his placentas reponunt: in altera vero meta ac diversis Euripi locis pariter olera ac placen-

Digitized by Google

καὶ ὕπερθεν αὐτῶν πλακοῦντας. ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ καμπτῷ καὶ ἐν διαφόροις τόποις τοῦ εὐρίπου προστοιβάζουσιν ὁμοίως λάχανά τε καὶ πλακοῦντας, ἤγουν τῇ πρὸ μιᾶς τοῦ ἱππικοῦ· οὗτος δὲ ὁ καμπτὸς τῶν Πρασίνων ἕνεκα τοῦ κυλίσαι παρα- C φυλάττεται. ἵστανται δὲ καὶ αἱ βῆγαι ἐν τοῖς κριταρίοις, μετὰ δὲ τὸ ἐξελθεῖν τὸν βασιλέα ἐν τῷ καθίσματι καὶ σφραγίσαι τὸν λαὸν καὶ καθίσαι αὐτὸν ἐν τῷ σέντζῳ, τελεσθείσης τῆς προσκυνήσεως τῶν πατρικίων, εἰ τύχωσι καὶ στρατηγοὶ, ἔρχονται τὰ πρωτεῖα τῶν μερῶν μετὰ καὶ σταυρῶν ῥοδοπλόκων, καὶ ἵστανται ἐν ταῖς διασφαγαῖς, καὶ εἶθ' οὕτως δίδωσι νεῦμα ὁ ἀκτουάριος ἀπὸ κελεύσεως, καὶ ἀπολύονται αἱ βῆγες. ἡνίκα δὲ καταλάβωσιν ἐν τῇ βασιλικῇ τάβλᾳ ἐν τῷ καθίσματι, ἐπεύχονται τὸν βασιλέα· εἶθ' οὕτως νεύει ὁ ἀκτουάριος ἀπὸ κελεύσεως, καὶ αὐλεῖ τὸ βασιλικὸν ὄργανον, αὐτοὶ δὲ κατέρχονται τῶν βηγῶν αὐτῶν ἐπὶ τὰ μέρη, καὶ D εἰσέρχονται ἐν τῷ στάματι, καὶ λαβόντες τοὺς στεφάνους ἀμφότεροι αὐτῶν, ἀπαναχωροῦσι. καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέρχονται οἱ προειρημένοι τῶν μερῶν, καὶ ἐπιδιδόασι τοὺς σταυροὺς, ἐπευξάμενοι δὲ τῷ βασιλεῖ, καὶ αὐτοὶ ἀναχωροῦσι. (Δ.) Καὶ εἶθ' οὕτως τελεῖται τὸ πρῶτον βαΐον, καὶ λαμβάνουσιν οἱ νικηταὶ ἡνίοχοι τὰ ἔπαθλα αὐτῶν διπλασίως, καὶ ἐξ αἰτήσεως τοῦ μέρους δίδοται τὰ δημόσια, καὶ λαβόντες αὐτὰ χοσβαΐται, ἀνάγουσιν αὐτὰ μέσον τοῦ ἱππικοῦ ἐν τῷ ἁρματουρίῳ Ed.L. 201 τῶν νικητῶν ἡνιόχων. καὶ τελεσθέντων τῶν δ' βαΐων, πράτ-

19. καὶ ante εἶθ' om. ed.

tas pridie decursionis equestris accumulant: Prasinorum meta ob urnam circumagendam custoditur. Bigae in critariis stant, et postquam Imperator ad sedem suam processit, populoque signato, in throno consedit, peracta patriciorum et strategorum, si qui adsunt, adoratione, principes factionum cum crucibus e rosis textis veniunt, et ad lineas subsistunt: actuarius a mandato signum dat, et bigae solvuntur. Postquam vero ad Imperatoriam tabulam in throno venere, felicia Imperatori precantur: deinde actuarius a mandato signum dat, et organum Imperatorium pulsatur, ipsi vero e bigis suis ad factiones descendunt, et stationem ingressi, coronis acceptis, abeunt. Sic postea dicti factionarii egrediuntur, crucesque tradunt, et fausta Imperatori precati, discedunt. (IV.) Mox prima palma celebratur, ubi aurigae duplicia praemia accipiunt, et secundum factionis preces munera publica distribuuntur, quae chosbaitae per medium circum ad armatorium victorum aurigarum perferunt. Quatuor palmis celebratis, rationales omnia pro more agunt, aurigae, praemiis victoriae induti, e ianuis in currus descendunt, factionarii partis victricis laureas ex rationario depromunt, aurigas in curribus

τουσιν οἱ τοῦ λογίου τὰ κατὰ συνήθειαν ἅπαντα, ἀλλάξαντες δὲ οἱ ἡνίοχοι τῆς νίκης τὰ δημόσια, κατέρχονται ἐπ' ὀχήμασιν ἐκ τῶν θυρῶν, καὶ κατελθόντες οἱ τοῦ νικήσαντος μέρους δημόται, αἴρουσι δάφνας ἐκ τοῦ λογίου, καὶ δέχονται τοὺς ἡνιόχους ἐπιδιφρίους ἔμπροσθεν τοῦ αὐτοῦ δήμου, καὶ Ms. 140. b σάξαντες μέχρι τοῦ ἀντικάμπτου, ἀνέρχονται ἐν τῷ στάματι. ἀνερχομένων δὲ αὐτῶν, δίδοται νεῦμα τοῖς ἄρχουσι τῶν ταγμάτων, καὶ κατελθόντες ἵστανται ἐν τοῖς καμπτῆρσι καὶ ἐν τοῖς προειρημένοις λοιποῖς τόποις τοῦ εὐρίπου, ἔνθα αἱ στοιβαὶ τῶν λαχάνων καὶ τῶν πλακούντων εἰσίν. ἐλθόντες δὲ οἱ ἡνίοχοι μετὰ τῶν δημοτῶν τοῦ μέρους ἐν τῷ στά- B ματι, ἵστανται ἐκεῖσε ἐπιδίφριοι, καὶ ἀκτολογοῦσι μετ' εὐφημίας οἱ τοῦ μέρους τῷ βασιλεῖ, καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς εὐφημίας ἀποστέλλει αὐτοῖς τοῖς νικηταῖς ἡνιόχοις ὁ βασιλεὺς στεφάνους διὰ τοῦ ἀκτουαρίου καὶ τοῦ δευτέρου, καὶ κατελθόντες στέφουσι τοὺς ἡνιόχους, καὶ ἀνέρχονται πάλιν ἐν τῷ καθίσματι. καὶ εὐθέως ἄρχεται τὸ μέρος αἰτεῖσθαι τοῦ ἐξελθεῖν καὶ χορεῦσαι εἰς τὴν πλατεῖαν, καὶ λαβόντες τὴν αἴτησιν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐξέρχονται ἐν τῇ μέσῃ. καὶ εἶθ' οὕτως ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς, καὶ μετὰ τὸ ἀναστῆναι τὸν βασιλέα κατέρχεται τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ αἴρουσιν ἐκ τῶν στοιβῶν τά τε λάχανα καὶ τὰς πλακοῦντας, ἐν δὲ τῷ αὐτῷ εἰσφέρουσι χέλανδον φερόμενον ἐπὶ ἁμάξης πλῆθος ἰχθύων, καὶ ῥίπτουσιν αὐτὰ ἐπὶ ἐδάφους ἐν τῷ C ἱππικῷ· αἴρουσι δὲ καὶ ταῦτα τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ. (E.) Ὁ

22. τοὺς πλ. ed. 24. αὐτοὺς ed.

constitutos ante ipsam factionem excipiunt, et saltantes ad metam usque, stationem petunt. Quo postquam pervenere, praefectis numerorum signum datur, hi descendunt et ad metas, inque ceteris locis Euripi supra commemoratis, ubi acervi olerum ac placentarum iacent, subsistunt. Aurigae postquam cum grege factionis ad stationem venere, ibi in curribus subsistunt, factionarii fausta Imperatori apprecantur, quo facto, aurigis victoribus Imperator coronas per actuarium et vicarium mittit: hi digressi eos coronant, et rursus ad consessum revertuntur. Tunc factio statim veniam abeundi inque platea saltandi petit, qua ab Imperatore accepta, in plateam, quae *media* appellatur, progreditur. Sic postea Imperator surgit, turba vero populi descendit, et ex acervis olera placentasque sumit, dum interea pisces plurimos in navicula plaustro imposita advehunt, et in solum circi proiiciunt: quos itidem turba commixta populi diripit. (V.) Imperator, ut diximus, a throno surgit, et praefectis cubiculo comitantibus, per medios patricios et strategos in triclinio,

Digitized by Google

δὲ βασιλεὺς, ὡς προείρηται, ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ σέντζου καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται μέσον τῶν τε πατρικίων καὶ στρατηγῶν, ἑστώτων αὐτῶν ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸ „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι, λαβόντος δὲ τοῦ πραιποσίτου τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, εἰσέρχονται οἱ βεστήτορες, καὶ ἀπαλλάξαντες τὴν χλανίδα, ἐξέρχονται. καὶ ἐξελθὼν ὁ D βασιλεὺς, καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης μετὰ καὶ φίλων, ὧν ἂν κελεύει, καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τοῦ κλητωρίου καὶ μικρὸν ἀναπαυσάμενος, ἐκδέχεται, μέχρις ἂν τὰ πάντα ἑτοιμασθῶσιν ἐν τῷ ἱππικῷ. ἐλθόντος δὲ τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ γνωρίσαντος τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι ἕτοιμά ἐστι Ms.141.a πάντα, ὁ πραιπόσιτος δηλοῖ τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ βασιλεὺς κατέρχεται διὰ τῆς λιθίνης σκάλας, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι, καὶ περιβάλλεται τὴν χλανίδα καὶ τὸ στέμμα κατὰ συνήθειαν. καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου διέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ τρικλίνου, καὶ ἐξέρχεται Ed.L.202 ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, κἀκεῖσε ἑστὼς ἅμα τοῖς ἄρχουσι τοῦ κουβουκλείου, νεύει τῷ πραιποσίτῳ, κἀκεῖνος τῷ ὀστιαρίῳ, καὶ εἰσάγει πατρικίους καὶ στρατηγοὺς, καὶ προσκυνησάντων τῷ βασιλεῖ, λέγει ὁ πραιπόσιτος „κελεύσατε." καὶ ἐξελθόντες ἔξω τῆς πύλης οἵ τε πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἅμα τῇ συγκλήτῳ, ἵστανται ἔνθεν κἀκεῖσε· στάντος δὲ καὶ τοῦ βασιλέως ἐν τῇ πύλῃ, πίπτουσιν οἱ προειρημένοι ἅπαντες, καὶ ἀναστάντων, νεύει ὁ πραιπό-

in quo eo die convivium celebrat, constitutos transit: ipsi longa ac felicia tempora ei apprecantur. Inde cubiculum petit, dumque praepositus a capite eius coronam demit, vestitores intrant, et, tunica ipsi exuta, discedunt. Imperator egressus, pretiosae mensae suae cum amicis, quos ad convivium vocavit, assidet: postquam vero surrexit et paulisper quievit, donec omnia ad certamen parata sint, exspectat. Veniente cerimoniario et praeposito indicante, omnia iam parata esse, praepositus Imperatorem de eo certiorem facit, qui per lapideam scalam ad cubiculum abit, tunicaque et corona pro more induitur. Stipatus a cubiculi praefectis, per angustum triclinium ad magnum, in quo eo die epulae instituuntur, se confert, et ibi cum praefectis cubiculi stans, praeposito, is ostiario, signum dat, patricii et strategi adducuntur, et postquam Imperatorem adorarunt, praepositus dicit: *Iubete.* Patricii et strategi cum senatu foras progressi, ab utraque parte adstant: Imperatore vero in porta constituto, dicti

σιτος ἀπὸ κελεύσεως τῷ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε·" αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." (ς.) Καὶ εἶθ' οὕτως κατασχὼν τὸ ἄκρον τῆς χλανίδος τοῦ βασιλέως ὁ τῆς καταστάσεως καὶ ποιήσας B ῥωσθέλιον, ἐπιδιδοῖ τῷ βασιλεῖ. εἶτα ἐκεῖθεν δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, ἀνέρχεται ἐν τῷ καθίσματι μετὰ μόνων τῶν τοῦ κουβουκλείου ἀρχόντων καὶ δύο μαγλαβιτῶν καὶ σπαθαρίων βασταζόντων διστράλια, φορούντων καὶ τὰ σπαθία αὐτῶν, ὡς ἐν ἑκάστῳ ἱππικῷ. ἀνελθὼν δὲ ἐν τῷ σέντζῳ ὁ βασιλεὺς καὶ σφραγίσας τὸν λαὸν ἐκ τρίτου, καθέζεται, καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς εὐφημίας ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως, καὶ νεύει τοῖς τε πατρικίοις καὶ στρατηγοῖς, ἀπελθεῖν ἕκαστον ἐν τῇ τάξει αὐτοῦ καὶ καθέδρᾳ· τελεσθέντων δὲ τῶν δ' βαΐων, ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ καθίσματος, καὶ ἱσταμένων τῶν πατρικίων ἐν ᾧ C ἀριστᾷ ὁ βασιλεὺς τρικλίνῳ, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται μέσον αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους." καὶ διελθὼν διὰ τοῦ στενοῦ τρικλίνου, εἰσέρχεται ἐν τῷ κοιτῶνι, καὶ ἀπαλλάξας τό,τε στέμμα καὶ τὴν χλανίδα αὐτοῦ, περιβάλλεται σαγίον, καὶ κατέρχεται διὰ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων τοῦ κουβουκλείου, διέρχεται διὰ Ms.141.b τοῦ αὐγουστέως, ἀψίδος τε καὶ τοῦ τρικόγχου, διὰ τοῦ μο-

17. καὶ ante δηριγ. om. ed.

omnes se prosternunt, et postquam surrexere, praepositus a mandato cerimoniario signum dat, et dicit: *Iubete*; ipsi multa bonaque tempora apprecantur. (VI.) Mox cerimoniarius, collecta extrema tunica Imperatoris, rhosthelium facit, idque Imperatori tradit. Qui a praefectis cubiculo, patriciis ac strategis stipatus, cum solis cubiculo praefectis, duobus manclavitis et spathariis dextralia spathasque suas, ut in omnibus certaminibus equestribus solent, gestantibus, ad consessum suum adscendit. Conscenso vero throno, terque populo signato, sedet, et, acclamatione finita, praepositus a mandato egreditur, patriciis et strategis signum dat, ut ad ordinem locumque suum singuli se recipiant. Quatuor palmis celebratis, Imperator a throno surgit, et patriciis in triclinio, ubi convivium celebrat, constitutis, a praefectis cubiculo stipatus, per medium illorum transit, dum felicia ipsi ac diuturna tempora apprecantur. Inde per angustum triclinium ad cubiculum abit, ubi corona sua et tunica deposita, sagum induit, perque secretam cochleam, cubiculariis omnibus comitantibus, per augusteum, apsidem, triconchum, perque monothyrum et porticus

Digitized by Google

νοθύρου καὶ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ', καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ· στάντες δὲ οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ D ὑπερευξάμενοι τὸν βασιλέα „εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους," ἐξέρχονται καὶ ἀπέρχονται οἴκαδε.

Ὅσα δεῖ τελεῖσθαι τῇ παραμονῇ τοῦ λαχανικοῦ ἱπποδρομίου, ἤγουν τοῦ γενεθλίου ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως.

Ἰστέον εἰδέναι, ὅτι οἱ τῶν δύο μερῶν δήμαρχοι μετά τε τῶν δευτερευόντων καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων τῶν μερῶν καὶ τῶν δημοτῶν ἀπίασι τὸ δειλινὸν, ἕκαστος εἰς τὸ ἴδιον Ed. L. 203 στάβλον, καὶ εὐθέως ὁ θεωρητὴς ἑκάστου μέρους ταβρίζει τὸ τρίπλοκον, καὶ λέγει ὁ λαὸς ἐκ γ' „νίκα, Βένετε·" ὁμοίως καὶ οἱ Πράσινοι „Πράσινε." καὶ δέχεται ὁ φωνοβόλος λέγων μεγάλῃ τῇ φωνῇ· „ἔχεται ὁ βοηθῶν ἡμῖν Ἰησοῦς·" ὁ λαὸς „ἀεὶ νίκα." οἱ κράκται· „εἷς ὁ Θεὸς, σὺ αὐτοὺς σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." καὶ ὅτε ἐξέλθωσιν ἐπὶ τὸ ἐξάερον, κρούει ὁ θεωρητὴς τὴν ταβραίαν γ', καὶ λέγει ὁ λαός· „νικᾷ ἡ πίστις τῶν βασιλέων, νικᾷ ἡ πίστις τῶν αὐγουστῶν, νικᾷ ἡ πίστις τῆς πόλεως καὶ τῶν Βενέτων," (οἱ Πράσινοι „Πρασίνων"). καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων, ναὶ εἰπὲ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων·" καὶ ὁ λαὸς „Κύριε, βοήθει." οἱ κράκται· „εἷς Θεὸς, σὺ αὐτοὺς σῶσον·" ὁ λαὸς

14. ἔχετε τὸν ὁ βοηθοῦντα ὑμῖν Ἰησοῦν ed. 15. εἷς ed. ubique in seqq.

sanctorum XL aureum triclinium ingreditur: cubicularii vero adstant, et Imperatori multos ac felices annos apprecati, discedunt domumque abeunt.

OBSERVANDA IN VIGILIA HIPPODROMI LACHANICI SEU DIE NATALI HUIUS A DEO CUSTODITAE ET IMPERATORIAE URBIS.

Duarum factionum principes, vicarii, reliqui factionum praefecti et populus vesperi ad stabula sua abeunt, ubi inspector uniuscuiusque factionis triplicem scuticam sumit, populo ter acclamante: *Vince Venete!* similiter Prasini: *Prasine!* Praecentor voce elata canit: *Habemus Iesum, adiutorem nostrum*; populus: *Semper vince.* Cantores: *Deus es, tu ipsos serva*; populus: *Ita Domine!* Quando in atrium processere, inspector scutica ter insonat, populo dicente: *Vincit Augustorum Augustarumque fides, vincit urbis ac Venetorum fides!* (Prasini: *Prasinorum.*) Cantores: *N. et N. magnorum Impera-*

Digitized by Google

„ναὶ Κύριε." καὶ εἶθ' οὕτως λέγεται τὸ δρομικὸν ποίημα B ἔμπροσθεν τοῦ ἱπποδρομίου· „οἱ τῶν ἀγώνων σὲ δυσωποῦμεν τὸν Θεὸν ἡμῶν καὶ σωτῆρα· νίκας τοῖς Βενέτοις βοήθει," (οἱ Πράσινοι „Πρασίνοις,") „καὶ χορήγησον τῷ Οὐρανίῳ, (οἱ Πράσινοι „τῷ Ὀλυμπίῳ,") „ἵνα καὶ πάλιν χορεύσωμεν μετὰ νίκης." Ἄλλος εἰς τὸ λευκόν· „ὡς κραταία σκέπη ἡ Θεοτόκος, καὶ ἀντίληψις βεβαία τῶν εἰς σὲ προστρεχόντων, ἐξαιτοῦμεν οἱ Βένετοι," (οἱ Πράσινοι „Πράσινοι,") „δωρηθῆναι ἡμῖν τοῦτο, τῷ Εἰκασίῳ, διαπρέπον ταῖς νίκαις σὺν αὐτῷ εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ἡμᾶς εὐφρανθῆναι." C

ΚΕΦ. οα'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, τῆς φαχλαρέας τελουμένης.

Δείλης εἰσέρχονται τὰ δύο μέρη ἐν τῇ μυστικῇ φιάλῃ Ms.142 a τοῦ τρικόγχου μετὰ φατλίων, καὶ γίνεται ἡ λεγομένη φαχλαρέα, καὶ λέγουσι τὸν ἀπελατικὸν χορεύοντες ἦχ. π. δ'· „κραταιωθήτω ἡ χείρ σου, ὑψωθήτω ἡ δεξιά σου, ὁ δεῖνα αὐτοκράτωρ. ἰδοὺ γάρ, ἡ πόλις σου φιλόπολιν βλέπει σε βασιλέα, καὶ ταῖς σαῖς ἐγκαινίζεται κατ' ἐχθρῶν ἀνδραγαθίαις, D καὶ πολιτεύεται χάρις ἐν μέσῳ τῆς βασιλείας, ὅτι ὤφθη τὸ πολίτευμά σου, πόλις τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὅθεν καθοπλι-

5. χορεύσομεν ed. 9. διαπρέπον R., διαπρέπειν ed.

torum! dic omnino, magnorum Imperatorum; populus: *Domine, adiuva.* Cantores: *Tu Deus es, ipsos serva*; populus: *Ita Domine!* Sic postea dromicum carmen ante circum recitatur: *Nos factionarii te Deum ac servatorem nostrum veneramur! Victorias Venetis concede!* (Prasini: *Prasinis!*) *Adsis benignus Uranio!* (Prasini: *Olympio!*) *ut iterum post victoriam tripudiemus.* Aliud carmen albae: *Deipara, quae firmum quasi tegmen tutumque auxilium eorum es, qui ad te accurrunt, rogamus Veneti,* (Prasini: *Prasini,*) *detur hoc nobis et Icasio, ut victoriis in certamine excellamus, et nos exhilaremur.*

CAP. 71.

Ritus in facularíae celebratione solennes.

Vesperi duae factiones cum facibus secretam phialam triconchi intrant, et facularia, ut vocant, instituitur, aque saltantibus apelaticum toni obl. IV canitur: *Corroboretur manus tua, exaltetur dextra tua, N. Imperator! Ecce enim urbs tua te ipsius amantem intuetur, praeclaris facinoribus tuis contra hostes renovatur, inque medio imperio gratia regnat, quoniam administratio tua, urbs ma-*

Digitized by Google

ζονται τὰ ὅπλα σου δυναστείᾳ, καὶ περιβάλλονται ἐχθροὶ τὴν ἔχθραν τοῦ στέψαντός σε τῇ γενεθλίῳ δόξῃ τῆς πόλεώς σου." καὶ μετὰ ταῦτα ἀνέρχονται εἰς τὰ βάθρα, καὶ ἱσταμένου ἑκάστου εἰς τὸ ἴδιον μέρος, λέγουσιν οἱ κράκται τὴν ἀνευφημίαν· „ὁ βοηθῶν τοὺς δεσπότας·" ὁ λαὸς „εἷς ὁ Θεός." οἱ κράκται· „σὺ αὐτοὺς σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." οἱ κράκται· „ὁ βοηθῶν ταῖς αὐγούσταις·" ὁ λαὸς
Ed.L. 204 „εἷς ὁ Θεός." οἱ κράκται· „σὺ αὐτὰς σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." οἱ κράκται· „ὁ βοηθῶν τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς „εἷς ὁ Θεός." οἱ κράκται· „σὺ αὐτοὺς σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." οἱ κράκται· „ὁ βοηθῶν τῇ πόλει·" ὁ λαὸς „εἷς ὁ Θεός." οἱ κράκται· „σὺ αὐτὴν σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." οἱ κράκται· „ὁ βοηθῶν τῷ ἐπάρχῳ·" ὁ λαὸς „εἷς ὁ Θεός." οἱ κράκται· „σὺ αὐτὸν σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." οἱ κράκται· „ὁ βοηθῶν τῷ Οὐρανίῳ·" ὁ λαὸς „εἷς ὁ Θεός." οἱ κράκται· „σὺ αὐτὸν σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε," (οἱ Πράσινοι „τῷ Ὀλυμπίῳ"). οἱ κράκται· „ὁ βοηθῶν τῷ Εἰκασίῳ·" (οἱ Πράσινοι „τῷ Ἀνατέλλοντι·") ὁ
B λαὸς „εἷς ὁ Θεός." οἱ κράκται· „σὺ αὐτὸν σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." (B.) Εἶτα εἰσέρχεται ἕτερος κράκτης καὶ λέγει τὴν συνάφειαν· „ὁ βοηθῶν τοὺς δεσπότας, ταῖς αὐγούσταις, τοῖς πορφυρογεννήτοις, τῇ πόλει, τῷ ἐπάρχῳ, τῷ Οὐρανίῳ," (οἱ Πράσινοι „τῷ Ὀλυμπίῳ,") „τῷ Εἰκασίῳ" (οἱ Πράσινοι „τῷ Ἀνατέλλοντι·") ὁ λαὸς „εἷς ὁ Θεός."

14. αὐτῷ σῶσον cod. h. l. et sic paulo post.

gni Imperatoris, conspecta est, quando arma robore tuo armantur, hostesque odio eius, qui te natali honore urbis tuae coronavit, cinguntur. Deinde ad subsellia se recipiunt, ac singulis in loco suo constitutis, cantores verba solennia recitant: *Auxilium Dominorum!* populus: *Tu es Deus!* Cantores: *Tu ipsos serva*; populus: *Ita Domine* Cantores: *Auxilium Augustarum!* populus: *Deus es.* Cantores: *Tu ipsos serva*; populus: *Ita Domine!* Cantores: *Tu, qui porphyrogenitos adiuvas*; populus: *Deus es.* Cantores: *Tu ipsos serva*; populus: *Ita Domine!* Cantores: *Qui urbem iuvas*; populus: *Deus es!* Cantores: *Tu ipsam serva*; populus: *Ita Domine!* Cantores: *Qui praefectum iuvas*; populus: *Deus es!* Cantores: *Tu ipsum serva!* populus: *Ita Domine!* Cantores: *Qui Uranium adiuvas*; populus: *Deus es!* Cantores: *Tu ipsum serva*; populus: *Ita Domine!* (Prasini: *Qui Olympium.*) Cantores: *Qui Prasinum adiuvas*; (Prasini: *Qui Anatellontem*;) populus: *Deus es.* Cantores: *Tu ipsum serva!* populus: *Ita Domine!* (II.) Deinde alius cantor ingressus verba cum antecedentibus coniungenda recitat: *Qui Dominos, Au-*

Digitized by Google

οἱ κράκται· „σὺ αὐτοὺς σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." οἱ κράκται· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων·" ὁ λαὸς „Κύριε, βοήθει." εἶτα εἰσέρχεται ἕτερος C κράκτης, καὶ λέγει· „Ἰοὺς ἀεὶ, ἀεί." οἱ κράκται· „προτόνου καὶ νικᾷς·" ὁ λαός· „εἰς ἀεὶ, εὐδόκιμε." οἱ κράκται „ἅγιε, τρισάγιε, νίκη εἰς τὸ Βένετον," (οἱ Πράσινοι „εἰς τὸ Πράσινον"). οἱ κράκται „δέσποινα θεοτόκε·" ὁ λαός· „ναὶ δέσποινα θεοτόκε, νίκη εἰς τὸ Βένετον," (οἱ Πράσινοι „εἰς τὸ Πράσινον"). οἱ κράκται „τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις·" Ms. 142. b ὁ λαός· „ναὶ τοῦ σταυροῦ ἡ δύναμις, νίκη ἔχει τὸ Βένετον," (οἱ Πράσινοι „ἔχει τὸ Πράσινον"). οἱ κράκται· „Θεοῦ τὴν νίκην ἔχεις· τὸ πρόσωπόν σου, Οὐράνιε," (οἱ Πράσινοι „Ὀλύμπιε"). οἱ κράκται· „ὅλη δείλης σήμερον·" ὁ λαός ἐσ· „ὅλη δείλης σήμερον καλή σου δείλης γίνεται." οἱ κράκται· „κύριοι, πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι·" ὁ λαὸς „πολ- D λοὶ ὑμῖν χρόνοι," (οἱ Πράσινοι „ἅγιε"). καὶ εἰσέρχεται ἕτερος κράκτης καὶ λέγει· „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων·" ὁ λαὸς „θεοτόκε, βοήθει." οἱ κράκται· „εἷς ὁ Θεὸς, σὺ αὐτοὺς σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." εἶτα λέγει ὁ κράκτης· „ναὶ εἰπὲ καὶ ποίει τὸ ἀγωγεῖν τῷ Οὐρανίῳ," (οἱ Πράσινοι „τῷ Ὀλυμπίῳ,") „ναὶ εἰπὲ καὶ ποίει τὸ ἀγωγεῖν τῷ Εἰκασίῳ·" (οἱ Πράσινοι „τῷ Ἀνατέλλοντι·") ὁ λαὸς „καλὸν ἀγῶνα." οἱ κράκται· „εἰς

4. ἀὲς, ἀὲς cod. 5. εἰσαῖτα cod. 10. νίκην ἔχεις ed. 11. ἔχεις ed. 12. ἔχει coni. R. 20. ἀγωγὴν cod. h. l. et mox.

gustas, *porphyrogenitos*, *urbem*, *praefectum*, *Uranium*, (Prasini: *Olympium*,) *Icasium*, (Prasini: *Anatellontem*,) *adiuvas*; populus: *Deus es*. Cantores: *Tu ipsos serva*; populus: *Ita Domine*. Cantores: *N. N. magnorum principum et Imperatorum!* populus: *Domine, eos adiuva*. Deinde alius cantor intrat, dicens: *Semper, semper*. Cantores: *Superior sis et victor!* populus: *Perpetuo, o clarissime!* Cantores: *Sancte, ter sancte, victoria Venetae!* (Prasini: *Prasinae*.) Cantores: *Domina Deipara*; populus: *Imo, domina Deipara, victoria Venetis!* (Prasini: *Prasinis!*) Cantores: *Crucis potentia*; populus: *Imo crucis potentia! victoria Venetam factionem habet*; (Prasini: *Prasinam habet*.) Cantores: *Dei victoriam habet persona tua, o Uranie!* (Prasini: *Olympie!*) Cantores: *Tota victoria hac vespera tibi contingit*; populus: *Omnis tibi hodie ac pulchra victoria contingit*. Cantores: *Multa vobis tempora, Domini!* populus: *Multa vobis tempora!* Prasini: *Sancte!* Alius deinde cantor intrat, et dicit: *N. et N. magnorum principum et Imperatorum*; populus: *Deipara, hos adiuva*. Cantores: *Deus es, tu ipsos serva*; populus: *Imo Domine*. Postremo praecentor: *Ita dic et fac, Uranius agat!* (Prasini: *Olym-*

Digitized by Google

ὁ Θεὸς, σὺ αὐτοὺς σῶσον·" ὁ λαὸς „ναὶ Κύριε." ἰστέον, Ed. L. 205 ὅτι τὰ αὐτὰ ἄκτα καὶ ἡ αὐτὴ εὐφημία λέγονται καὶ ἐπὶ τοῦ ἱπποδρομίου εἰς τὸ στάμα, ἤγουν εἰς τὸ Π, δηλονότι τοῦ ὑπάρχου καθεζομένου εἰς τὸ κάθισμα, ἔνθα ὁ καὶ ἀκτουάριος ἵσταται.

Περὶ τοῦ αὐτοῦ ἱπποδρομίου, πῶς δεῖ κυλίειν.

Πρὸ τοῦ ἱππικοῦ γίνεται ἡ πομπὴ τῶν ἵππων, καὶ τῷ πρωῒ τίθεται ἡ ὄρνα εἰς τὸν καμπτὸν τοῦ Βενέτου, καὶ κατέρχονται οἱ τῶν δύο μερῶν ἡνίοχοι ἅμα τῶν κομβινογράφων, B φορούντων αὐτῶν τῶν κομβινογράφων ἀρμελαύσια Βένετον καὶ λευκὸν καὶ τὰ μασσία, ὄντων αὐτῶν καὶ ἀνυποδήτων, βαστάζοντες καὶ χαρτοκαλαμάρια, καὶ κυλιούσης τῆς ὄρνας, οἷον ἐκβάλλει σφαιρίον, ὀνομάζει τὸν μεσαριστερόν. καὶ ὅτε πληρώσωσι τὰ δ΄ βαΐα, ἀπέρχονται εἰς τὰ ὀρνατούρια, καὶ ποιοῦσι τὸ πέρας τῆς κομβίνας, καὶ ἀνερχομένου τοῦ βασιλέως, ἀπολύουσι τὰ διΐππια, καὶ ἵσταται ὁ μαξιλλάριος εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ καὶ οἱ δύο θεωρηταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων, βαστάζοντες τὰ καλαμάρια, ἕως οὗ πετάσῃ. καὶ τοῦ Θεοῦ παρασχόντος τὴν νίκην, C μετὰ τὸ λαβεῖν τὰ ἔπαθλα ἀπέρχονται εἰς τὰς θύρας, καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν δ΄ βαΐων ἐκβαίνουσι τὰ ἅρματα τῶν νικησάντων, φορούντων τῶν ἡνιόχων τὰ δημόσια, Ms. 143. a καὶ κάμπτουσι καμπτὸν Πρασίνου καὶ Βενέτου, καὶ ἔρχον-

3. εἰς Π ed. 4. καὶ om. cod.

pius!) *imo agat Icasius!* (Prasini: *Anatellon agat!*) populus *Egregium certamen*. Cantores: *Deus es, tu ipsos serva!* populus: *Imo Domine!* Sciendum est, eadem acta easdemque acclamationes etiam in decursione in statione seu *Π* recitari, praefecto in consessu, ubi actuarius quoque stat, sedente.

DE EADEM DECURSIONE, QUOMODO SORTES MISCERI DEBEANT.

Ante decursionem processio equorum instituitur, urnaque in meta Venetae factionis mane posita, aurigae utriusque gregis cum combinographis, armelausia Venetum albumque et massia gestantibus, discalceatis praeterea et chartocalamaria ferentibus, descendunt, et, urna agitata, quicunque globulus exierit, is *mesaristerum* (quasi medium sinistrum) constituit. Quatuor palmis completis, ad urnatoria abeunt, terminum combinae faciunt, et, Imperatore accedente, diippia solvunt: maxillarius in loco suo, e duobus inspectoribus unus ad dextram, alter ad sinistram stant, et calamaria, usque dum velum extenderint, gestant. Postquam vero Deus victoriam concessit, et aurigae praemia victoriae accepere, ad ianuas ab-

Digitized by Google

ται εἰς τὸν ἴδιον δῆμον, καὶ ἐπαίρουσι τοὺς δημότας, καὶ σάσσοντες κάμπτουσιν, ὡς προείρηται, καμπτὸν Πρασίνου. καὶ ἔρχονται εἰς τὸ στάμα, καὶ κατέρχεται ὁ ἀκτουάριος, καὶ ἀπολύει αὐτούς, καὶ ἀπέρχονται χορεύοντες εἰς τὸ δημόσιον.

Περὶ τῶν βηγῶν, πῶς δεῖ αὐτὰς τελεῖσθαι.

Ἱππικοῦ ἀγομένου προσκυνησίμου, αἱ βῆγες ἵστανται εἰς D
τὸ πρῶτον κριτάριον, καὶ οἱ βηγάριοι ἐπάνω τῶν ἁρμάτων, καὶ ἀνερχομένου τοῦ βασιλέως, ἐμβαίνουσιν οἱ δ' ἡνίοχοι καὶ λαμβάνουσι τὰ χρυσᾶ πισσία, καὶ στρέφονται, καὶ ἵστανται εἰς τὰς ἰδίας διασφαγάς. καὶ εἶθ' οὕτως νεύει ὁ ἀκτουάριος, καὶ πάλιν εἰσέρχονται καὶ λαμβάνουσιν ἀπὸ ψελλίου χρυσοῦ, καὶ ὑποστρέφοντες ἐκφωτίζουσιν ἐπὶ τοὺς δήμους, καὶ ἐκβαίνουσιν αἱ βῆγες. φοροῦσι δὲ οἱ βηγάριοι ἱμάτια, ὁ μὲν εἰς Βένετον, ὁ δὲ ἕτερος Πράσινον, ἔχοντα ὥσπερ πτερά, ἀπὸ κεντούκλων ἐῤῥαμμένα, ὄπισθεν εἰς τὰς ψύας Ed.L. 206
αὐτῶν, ἀντὶ δὲ κασσιδίων φοροῦσι καμελαύκια κεντουκλέϊνα.

Ἄκτα ἀπὸ νίκης εἰς τὸ αὐτὸ ἱπποδρόμιον.

Ἀπὸ τοῦ δευτέρου βαΐου λέγουσιν οἱ κράκται „πολλά,

11. ἀνὰ ψελλίου coni. R. 15. κενδούκλου cod. 16. κεντουκλεινὰ ed. 17. εἰς αὐτὸ ed.

eunt, completis vero quatuor palmis, currus victorum progrediuntur, aurigae praemia publica ferunt, ad metam Prasinae Venetaeque factionis deflectunt, deinde ad proprium gregem redeunt, factionarios sumunt, ac saltantes ad metam Prasinae, ut supra diximus, divertunt. Postremo ad stationem se conferunt, descendit actuarius, eos dimittit, et sic in publicum saltantes procedunt.

DE BIGIS, QUOMODO ORDINARI DEBEANT.

Si certamen equestre, ubi Imperator adoratur, instituitur, bigae in primo critario, bigarii in curribus, stant, et Imperatore veniente, quatuor aurigae accedunt, aureas pilas occupant, et inde reversi, ad suas lineas redeunt. Postea, signo ab actuario dato, rursus intrant, armillam auream sumunt, ac redeuntes cum facibus ad factiones accedunt, bigae vero abeunt. Bigarii vestes, Venetam unus, alter Prasinam, alis quasi instructas, e centunculis confectas, a tergo ad lumbos usque, pro galeis vero camelaucia e centunculis gestant.

ACTA POST VICTORIAM IN EODEM CERTAMINE REPORTATAM.

Post palmam secundam cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Cantores: *Multa vobis tempora,*

Digitized by Google

πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ἡ ἔνθεος βασιλεία" (οἱ Πράσινοι „τὸ πρόβλημα τῆς τριάδος"). καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε"). οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" B *καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε"). οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε"). οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐγοῦσται τῶν Ῥωμαίων·" καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε"). οἱ κράκται· „δεσπόται τῆς οἰκουμένης, δέξασθε Βενέτους παρακαλοῦντας" (οἱ Πράσινοι „Πρασίνους"). καὶ ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „ὡς δοῦλοι τολμῶμεν παρακαλέσαι·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι ὁμοίως. οἱ κράκται· „μετὰ φόβου δυσωποῦμεν τοὺς δεσπότας·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πρά-*
C *σινοι ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἀνεξικάκως παρακλήθητε εὐεργέται·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι ὁμοίως. οἱ κράκται· „εἰς τὴν δέησιν τῶν δούλων ὑμῶν Βενέτων" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι ὁμοίως. οἱ κράκται· „δημόσια*
Ms. 143. b *τοῖς δούλοις ὑμῶν, εἰ κελεύετε·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι ὁμοίως. οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς*

divina maiestas! (Prasini: *Propugnaculum trinitatis!*) populus ter: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*) Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Romanorum Imperatores!* populus ter: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*) Cantores: *Multa vobis tempora, famuli Domini!* populus ter: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*) Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Augustae Romanorum!* populus ter: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*) Cantores: *Domini orbis terrarum, suscipite Venetos precantes!* (Prasini: *Prasinos!*) populus ter: *Sancte!* Cantores: *Ut servi rogare audemus!* populus ter: *Sancte*; Prasini similiter. Cantores: *Cum timore Dominos intueri audemus*; populus ter: *Sancte!* Prasini similiter. Cantores: *Merito invocamini benefici principes!* populus ter: *Sancte!* Prasini similiter. Cantores: *Ad preces servorum vestrorum Venetorum.* Cantores: *Praemia servis vestris, si iubetis*; populus ter: *Sancte!* Prasini similiter; populus ter: *Sancte!* Prasini similiter. Cantores: *Domine, serva Dominos Romanorum!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva a te coronatos!* populus ter: *Domine serva!*

Digitized by Google

δεσπότας τῆς οἰκουμένης" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον."
οἱ κράκται· „καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ Θεὸς ἡμᾶς συνεργήσει" ὁ
λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον
τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννή- D
τοις" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." (B.) Καὶ ἀπὸ τοῦ
τετάρτου βαΐου κατέρχεται ὁ μαΐστωρ μετὰ τοῦ λαοῦ, καὶ
ἵσταται ἔμπροσθεν τοῦ δήμου. ὁ δὲ δήμαρχος ἀπομένει με-
τὰ τῶν πρωτείων ἄνω εἰς τὸν δῆμον. εἶτα λέγουσιν οἱ κά-
τω ἱστάμενοι κράκται· „εἴ τι ὁ Θεὸς ὠνόμασε" καὶ ἀπο-
κρίνονται ἄνω εἰς τὸν δῆμον. „τίμιον τὸ Βένετον" (οἱ Πρά-
σινοι „τὸ Πράσινον"). οἱ κράκται· „ὁ βοηθῶν τοὺς δε-
σπότας" „εἷς ὁ Θεός," ὁ λαός, καὶ τὰ λοιπά. εἶτα ἀνέρ-
χονται οἱ ἡνίοχοι ἐν τοῖς ἅρμασι, φοροῦντες τὰ δημόσια, καὶ Ed.L. 207
σάσσουσι, καὶ ὁ δῆμος ἔμπροσθεν αὐτῶν λεγόντων τὸ δρο-
μικόν „ἀγάλλου, Βένετε, οἱ δεσπόται ἐνίκησαν" (οἱ Πρά-
σινοι „Πράσινε"). καὶ ὅτε ἔλθωσιν εἰς τὸ Π, ἔμπροσθεν
τῶν βασιλέων ἵστανται καὶ λέγουσιν οἱ κράκται „πολλά,
πολλά, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κρά-
κται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ἡ ἔνθεος βασιλεία" (οἱ Πρά-
σινοι „ἡ ἐκλογὴ τῆς τριάδος"). ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ
ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε")· οἱ κράκται· „πολλοὶ
ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων"
ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε").
οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυ- B
ρίου·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται·

11. δεσπότας εἷς ὁ θεός. ὁ λαὸς καὶ τ. λ. ed.

Cantores: *Domine, serva principes orbis terrarum!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Et cum ipsis Deus in nobis operetur!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, serva Imperatores, Augustas et porphyrogenitos!* populus ter: *Domine, serva!* (II.) Post quartam palmam magister cum populo descendit, et ante factionem subsistit: demarchus in loco superiori cum principibus in factione remanet. Deinde cantores infra constituti dicunt: *Si Deus vocavit*; respondent supra in factione constituti: *Venetum gregem venerandum!* (Prasini: *Prasinum*). Cantores: *Qui Dominos adiuvat!* populus: *Deus es* cetera. Deinde aurigae, publica praemia ferentes, currus conscendunt, factione ante ipsos dromicum carmen recitante: *Exulta, Venete, Domini vicerunt!* (Prasini: *Prasine*). Et quando ad *Π* pervenere, coram Imperatoribus stant, cantores dicunt: *Multos, multos, multos*; populus: *Multos annos in multos.* Cantores: *Multa vobis tempora, divina maiestas!* (Prasini: *Electio trinitatis!*) populus ter: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*)

Digitized by Google

„πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὔγουσται τῶν Ῥωμαίων" ὁ λαὸς γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε"). οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, δεσπόται, σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς γ' „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι" (οἱ Πράσινοι „ἅγιε"). οἱ κράκται „πολλά, πολλά, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „δεσπόται τῆς οἰκουμένης, δέξασθε Βενέτους παρακαλοῦντας" (οἱ Πράσινοι „Πρασίνους")· ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „ὡς δοῦλοι τολμῶμεν παρακαλέσαι·" ὁ λαὸς γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „μετὰ φόβου δυσωποῦμεν
C τοὺς δεσπότας" ὁ λαὸς γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „ἀνεξικάκως παρακλήθητε εὐεργέται·" ὁ λαὸς γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „εἰς τὴν δέησιν τῶν δούλων ὑμῶν Βενέτων" (Πρά-
Ms. 144. a σινοι „Πρασίνων")· ὁ λαὸς γ' „ἅγιε." οἱ κρακται· „στεφανώσατε τοὺς δούλους ὑμῶν, εἰ κελεύετε·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „ἅγιε" οἱ Πράσινοι ὁμοίως. (Γ.) Οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς
D πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „ἔτι μίαν αἴτησιν ἔχομεν οἱ δοῦλοι ὑμῶν" ὁ λαὸς ἐκ

13. Πράσινοι „Πρασίνων" om. ed. 18. τοὺς om. ed.

Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum*; populus ter: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*) Cantores: *Multa vobis tempora, famuli Domini!* populus ter: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Augustae Romanorum*; populus ter: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*) Cantores: *Multa vobis tempora, Domini, cum Augustis coniugibus et porphyrogenitis!* populus: *Multa vobis tempora!* (Prasini: *Sancte!*) Cantores: *Multos, multos, multos!* populus: *Multos annos in multos!* Cantores: *Domini orbis terrae, suscipite Venetos precantes!* (Prasini: *Prasinos!*) populus ter: *Sancte!* Cantores: *Ut servi precari audemus*; populus ter: *Sancte!* Cantores: *Verecunde intuemur et cum timore Dominos*; populus ter: *Sancte.* Cantores: *Haud male benefici principes invocamini!* populus ter: *Sancte.* Cantores: *In preces servorum vestrorum, Venetorum!* (Prasini: *Prasinorum*;) populus ter: *Sancte!* Cantores: *Coronate servos vestros, si placet*; populus ter: *Sancte!* Prasini similiter. (III.) Cantores: *Domine, serva Dominos Romanorum!* populus ter: *Domine serva.* Cantores: *Domine, serva a te coronatos!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva Imperatores, Augustas, et porphyrogenitos!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Unum adhuc servi vestri*

Digitized by Google

γ' „ἅγιε·" οἱ Πράσινοι ὁμοίως. οἱ κράκται· „ἀπέλθωμεν χορεῦσαι, δεσπόται, εἰ κελεύετε·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἅγιε." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." εἶτα κατέρχεται ὁ ἀκτουάριος, καὶ στέφει τοὺς ἡνιόχους, καὶ λέγει αὐτοῖς „εὐτάκτως χορεύσατε·" οἱ κράκται· „εὐτάκτως χορεύσομεν ἐν τῇ ζωῇ ὑμῶν, δεσπόται." καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι μεταστάσιμον καὶ ἀναστῆναι τοὺς δεσπότας ἀπὸ τοῦ σέντζου, ὀψικεύει ἅπας ὁ δῆμος τοὺς ἡνιόχους, λεγόντων τὸ ποίημα· „ἀγάλλου, Βένετε, οἱ δεσπόται ἐνίκησαν" (οἱ Πράσινοι „Πράσινε"). καὶ ὅτε ἔλθωσιν εἰς τὰ κάγκελλα, λέγουσιν οἱ κράκται ἔσ· „αὔξει τὸ βασίλειον, αὔξει καὶ τὸ Βένετον." καὶ εἶθ' οὕτως ὀψικεύουσι τοῖς ἡνιόχοις ἕως τῆς ἐκκλησίας, ἤγουν οἱ μὲν Βένετοι εἰς τὸν ταγιστέα, οἱ δὲ Πράσινοι εἰς τὰ διακονίσσης, λέγοντες τὸ δρομικὸν ποίημα· „ἀγάλλου, Βένετε," (οἱ Πράσινοι „Πράσινε,") „οἱ δεσπόται ἐνίκησαν." Ed.L. 208

Ἄκτα, ὅτε τρέχουσιν οἱ δρομεῖς τοῦ ἑνὸς μέρους ἀπὸ δρόμου ἀπεκεῖ. B

Λέγει ὁ φωνοβόλος· „ἔχετε βοηθοῦντα ὑμῖν Ἰησοῦν" ὁ λαὸς ἐκ γ' „ἀεὶ νικᾷ." ὁ φωνοβόλος „νίκας δείξει·" ὁ

13. ἴσ αὔξεῖ ed.

a vobis petimus; populus ter: *Sancte*; Prasini similiter. Cantores: *Abeamus saltaturi, si vobis, Domini, placet*; populus ter: *Sancte!* Cantores: *Domine, serva Romanorum dominos!* populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva a te coronatos!* populus ter: *Domine, serva!* Deinde actuarius descendit, aurigas coronat, et ad eos dicit: *Ordine ac decenter saltate.* Cantores: *Decenter saltabimus in vita vestra, Domini.* Et solenni consessu instituto, postquam a throno Domini surrexere, populus omnis aurigas sequitur, carmen recitantes: *Exsulta, Venete, Domini vicerunt*; (Prasini: *Prasine*). Et quando cancellos intrarunt, cantores dicunt: *Crescat imperium, crescant Veneti.* Sic postea aurigas ad ecclesiam usque comitantur, Veneti ad tagisteum, Prasini ad diaconissae, carmen dromicum recitantes: *Exsulta, Venete!* (Prasini: *Prasine!*) *Domini vicerunt.*

ACCLAMATIO, QUANDO UNIUS FACTIONIS CURSORES CERTATIM DECURRUNT.

Praecentor dicit: *Habetis auxiliatorem vestrum, Iesum!* populus ter: *Semper vincit!* Praecentor: *Victorias ostendat!* populus:

Digitized by Google

λαὸς „ἐσαίουτα." ὁ φωνοβόλος „αὔξει νίκην·" ὁ λαὸς „τῶν βαΐων." ὁ φωνοβόλος „σωτὴρ τοῦ κόσμου·" ὁ λαὸς „βοήθησον ἡμᾶς."

Ἄκτα εἰς τὸν ἀπολακτισμὸν τῶν δρομέων.

Ἀπολακτίζουσιν οἱ δρομεῖς, καὶ ἔρχονται ἔμπροσθεν τοῦ C ἰδίου δήμου, καὶ λέγουσιν οἱ κράκται· „ὅλους τούτους, Κύριε, βοήθησον, τοὺς πρώτους βοήθησον, ὁ ἐν τριάδι, νικήσουσι πρεσβείαις σου, Θεοτόκε, νικήσουσι χαροποιοῦντες τὴν βασιλείαν, τὴν πολιτείαν, νικήσουσι χαροποιοῦντες τοὺς Ms. 144. b Βενέτους· ἔσ· ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, νίκην αὐτοῖς παράσχου." ἰστέον, ὅτι ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου ὁ Βαμβαλούδης ὁ τῶν Πρασίνων δρομεὺς εἰς τὰ ζυγιασιμὰ καὶ εἰς τὰς πρόβας οὐκ ἦν· ἐκρατεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρικίου Πετρωνᾶ, τῇ δὲ τοῦ βοτοῦ ἡμέρᾳ, τελεσθείσης τῆς κυλίστρας καὶ παραβάντων Βενέτων, μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Βαμβαλούδης, καὶ ἐξ αἰτήσεως τοῦ δήμου τῶν Πρασίνων ἔδραμεν D ἀπὸ κελεύσεως εἰς τὸ τέταρτον βαΐον, καὶ ἐνίκησεν.

Ἄκτα εἰς τὴν κυλίστραν τῶν πεζῶν.

„Εἰς ἐκείνας τὰς θύρας ἀπέλθωμεν, Θεὲ καὶ κύριε τῶν ἁπάντων, ὅπου ἔσται ἐκ Θεοῦ νικῆσαι. τοῦτό ἐστιν ἐκ Θεοῦ νικῆσαι. καὶ δυσωποῦμέν σε, Θεοτόκε· νίκας λάβῃ ὁ δῆμος οὗτος."

Heus, adiuva! Praecentor: *Augeat victoriam*; populus: *Palmarum!* Praecentor: *Servator orbis!* populus: *Nobis auxilium affer!*

ACCLAMATIO, QUANDO CURSORES CITO PROCURRUNT.

Citato gressu cursores procurrunt, et ad proprium gregem veniunt: cantores dicunt: *Hos omnes, Domine, adiuva! principes, Deus trinune, adiuva! Tuo munere vincant, o Deipara! Vincant, laetitia regnum ac rempublicam implentes! Vincant, Venetos exhilarantes! Deus sancte, victoriam ipsis concede!* Sub Michaele, Imperatore Christi amante, Bambaludes, Prasinorum cursor, cum currus iungerentur, ac proba seu specimen ederetur, non aderat, quoniam a Petrona patricio tenebatur, die vero votorum, urna iam agitata, cum Veneti transiissent, advenit, et secundum Prasinae factionis preces mandato Imperatoris in tertia palma cucurrit, et victoriam reportavit.

ACCLAMATIONES, DUM URNA PEDITUM CIRCUMAGITUR.

Ad has ianuas, Deus ac Domine omnium, abeamus: ubi erit per Deum vincere. Hoc est per Deum vincere. Te veneramur, o Deipara, ut haec factio victoriam obtineat.

Digitized by Google

Ἄκτα κάμνοντος τοῦ μαππαρίου εἰς τὸ πεζόν. Ed.L. 209

„Νανά. α΄. ἀνανάϊα·" ὁ λαὸς „ἐπέστη ἡ ἡμέρα." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „ἁγία Θεοτόκε." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „ἡ νίκη τῶν Βενέτων" (οἱ Πράσινοι „τῶν Πρασίνων"). οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „χαρεῖ ἡ πολιτεία." οἱ κράκται „νανά·" ὁ λαὸς „ἁγία Θεοτόκε." καὶ ὅταν ὑψώσει τὰς χεῖρας ὁ μαππάριος, λέγουσιν· „ἄρτι καὶ ἄρτι, Κύριε, βοήθησον."

Ἄκτα, μέλλοντος λαμβάνειν τὰ ἔπαθλα τοῦ συμπερέστου καὶ τοῦ δευτέρου. B

„Στεφάνιον, δεσπόται, τῷ συμπερέστῃ· Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων· Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους· Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν τοῖς Βενέτοις" (οἱ Πράσινοι „σὺν τοῖς Πρασίνοις"). „τὰ δύο, δεσπόται, τῷ συμπερέστῃ· τὸ ἓν, δεσπόται, τῷ δευτέρῳ. Κύριε, σῶσον τὸ ὀρθόδοξον κράτος· Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας σὺν ταῖς αὐγούσταις Ῥωμαίων.

ΚΕΦ. οβ΄.

Περὶ τοῦ βοτοῦ, ὅπως δεῖ τελεῖσθαι. C

Ἰστέον, ὅτι τὸ πέρατον οὐ δίδοται τὸ πρωῒ, ὥσπερ τὸ

ACTA, DUM MAPPARIUS IN PEDESTRI PUGNA LABORAT.

Nana! Ananaia! populus: *Dies advenit.* Cantores: *Nana*; populus: *Sancta Deipara!* Cantores: *Nana!* populus: *Victoria Venetorum* (Prasini: *Prasinorum*). Cantores: *Nana*; populus: *Gaudebit respublica.* Cantores: *Nana*; populus: *Sancta Deipara!* Et postquam mapparius manus sustulit, dicunt: *Nunc et nunc, Domine, adiuva.*

ACTA, QUANDO PRAEMIA SYMPERESTA, SEU QUI PRIMUS ATTIGIT METAM, ET QUI AB EO SECUNDUS EST, ACCIPERE DEBENT.

Corollam, Domini, symperestae! Domine, serva Romanorum Dominos! Domine, serva a te coronatos! Domine, serva Imperatores cum Venetis (Prasini: *cum Prasinis*). *Duas corollas, Domini, symperestae, unam, Domini, secundo. Domine, serva maiestatem rectae fidei observantem! Domine, serva Romanorum Imperatores et Augustas.*

CAP. 72.

De voto, quomodo celebrari debeat.

Paratum mane, ut in decursione equestri, non datur, sed pri-

Digitized by Google

ἱππικὸν, ἀλλὰ λαμβάνει τῇ πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ βοτοῦ ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπόκρισιν, καὶ δίδωσι διάταξιν τῷ τῆς καταστάσεως, ὥστε τῇ ἑξῆς ἄγεσθαι. καὶ ἑσπέρας ὥραν θ' ἢ ι' τὰ μέρη Βενέτων καὶ Πρασίνων ἀνέρχονται εἰς τοὺς δήμους αὐτῶν· οἱ δὲ δήμαρχοι ἵστανται κάτω, λέγοντες σκωπτικὰ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὅσα δεῖ ἐκτελεῖν τῇ ἑσπέρᾳ ἐκείνῃ, ἀπολακτίζουσι δὲ οἱ δρομεῖς, καὶ Ms.145.a καθέζεται ὁ ὕπαρχος εἰς τὰ σημεῖα, ἐκτελῶν πάντα, ἃ δεῖ αὐ- D τὸν ἐκτελεῖν. τῇ δὲ ἑξῆς προέρχονται ἅπαντες ἐννύχιοι ἐν τῷ ἡμικυκλίῳ τῆς ἀψῖδος, φοροῦντες οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου χλανίδια τύρεα, οἱ δὲ πατρίκιοι καὶ ὁ τῆς καταστάσεως καὶ ἡ σύγκλητος φοροῦσι χλανίδια ἀτραβατικὰ, καὶ ἀνοίξαντος τοῦ παλατίου, εἰσέρχονται, καὶ ἵστανται ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν τάξιν, ὡς ἐν ἡμέρᾳ ἱππικοῦ, καθὼς προείρηται. καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν, διέρχεται διὰ τῆς ἀψῖδος καὶ τοῦ αὐγουστέως καὶ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ, καὶ ἀνέρχεται ἐν τῷ καθίσματι εἰς τὸ κλούβιον, καὶ ὁ σιλεντιάριος Ed.L.210 κατέρχεται μετὰ τῆς κυλίστρας εἰς τὸ στάμα, καὶ τῶν δύο μερῶν ἐκεῖσε ἑστώτων, κυλίει ὁ σιλεντιάριος ἐκ γ', καὶ οἷον ἂν μέρος παραβῇ, εἶθ' οὕτως ἕκαστος αὐτῶν τὸ ἴδιον μέρος εὐτρεπίζει, οἱ μὲν πρωτόθυρον, οἱ δὲ τὸ δέκατον. ὁ δὲ βασιλεὺς προσκαλεῖται εἰς τὸ κλούβιον πατρικίους καὶ στρατηγοὺς καὶ τοὺς τοῦ κουβουκλείου ἄρχοντας καὶ τοὺς τὰ πρῶτα ὀφφίκια κατέχοντας, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς σφραγῖδας διανεῖμαι

die diei votorum praepositus responsum ab Imperatore accipit, et magistro cerimoniarum praecipit, sequenti die votum celebrari debere. Vesperi hora IX aut X Venetorum ac Prasinorum greges ad suas factiones discedunt: demarchi vero infra stant, se invicem cavillantes, deque ritibus ea vespera observandis colloquentes: cursores procurrunt, et praefectus ad signa sedet, omnia, quae partium ipsius sunt, peracturus. Sequenti die omnes noctu ad hemicyclum apsidis procedunt, praefecti cubiculo tunicis Tyriis, patricii, cerimoniarius et senatus atrebaticis; apertoque palatio intrant et in suo ordine, ut in die decursionis equestris, quem supra descripsimus, singuli adstant. Ab his stipatus Imperator per apsidem, augusteum et cochleam secretam digressus, ad thronum in clathris constitutum procedit, silentiarius cum urna ad stationem abit, et in conspectu duarum factionum ibi adstantium eam ter movet, et, quaecunque factio exierit, statim singuli gregem suum ordinant, hi primam, illi decimam ianuam. Imperator patricios, strategos, cubiculo praefectos et principes officialium ad clathra vocat, ipsisque tesseras, pauperibus, ut more antiquo in triclinio novendecim ac-

τοῖς πτωχοῖς, ὅπως ἀνακλιθῶσι μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ ιθ' ἀκούβιτα κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν. (B.) Τοῦ δὲ τῆς καταστάσεως δηλοποιήσαντος τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι ἡτοιμάσθησαν ἅπαντα, ὁ πραιπόσιτος δηλοῖ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς B κατέρχεται διὰ τῆς λιθίνης σκάλας, καὶ λέγει τῷ πραιποσίτῳ „δὸς μεταστάσιμον," κἀκεῖνος λέγει μεγάλως „μεταστάσιμον." καὶ εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ περιβάλλεται τὴν χλανίδα αὐτοῦ διὰ τῶν βεστητόρων, καὶ στεφθεὶς ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου, ἐξέρχεται διὰ τοῦ στενοῦ, καὶ λαβόντος κουβικουλαρίου τὸ βῆλον, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, κἀκεῖσε ἵστανται οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου. ὁ δὲ ὀστιάριος ἵσταται εἰς τὸ βῆλον κάτω, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, δίδωσι νεῦμα τῷ ὀστιαρίῳ τῷ κρατοῦντι τὸ βῆλον, καὶ εἰσάγει τοὺς πατρικίους, καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ C ἱππικοῦ, καὶ πίπτουσιν οἱ πατρίκιοι, καὶ στάντων αὐτῶν εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος, καὶ λέγει Ms.145.b κατ' ἰδίαν „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχονται ὀψικεύοντες, καὶ πάλιν ἔξω τοῦ βήλου πίπτουσιν οἱ πατρίκιοι, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος, νεύει τῷ τῆς καταστάσεως, κἀκεῖνος λέγει „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχονται ὀψικεύοντες τὸν βασιλέα μέχρι τῆς πύλης εἰς τὰ βάθρα, καὶ ἀνέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τοῦ σέντζου αὐτοῦ, τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου ἑστώτων καὶ δύο σπαθαρίων ἔνθεν κἀκεῖσε, βασταζόντων τὰ διστράλια αὐ-

1. ἀνακληθῶσι μετὰ τοῦ ed. 3. ὡς om. ed.

cubituum cum eo accumbant, distribuendas, tradit. (II.) Quo facto magister cerimoniarum praeposito edicit, omnia parata esse, praepositus Imperatori. Is per lapideam scalam descendens, ad praepositum dicit: *Solennem consessum ede*; is elata voce: *Consessum.* Tunc Imperator ad cubiculum discedit, ubi a vestitoribus tunica sua indutus et a praeposito coronatus, per angustum triclinium egreditur, et cubiculario velum sumente, magnum triclinium, ubi ea die convivium celebrat, et praefecti cubiculo adsunt, petit. Ostiarius infra ad velum stat, praepositus, signo ab Imperatore accepto, ostiarium velum custodientem admonet, patriciosque, ut in equestri decursione, adducit. Patricii in terram procidunt ipsisque in locis suis constitutis, praepositus, signo accepto, dicit: *Iubete.* Postea in obsequio abeunt, et rursus extra velum in terram procidunt, praepositus admonitus, signum cerimoniario dat, qui dicit: *Iubete.* Sic abeunt, Imperatorem ad portam usque et subsellia comitaturi, qui thronum suum conscendit, praefectis cubiculo ac duobus spathariis, cum suis dex-

Digitized by Google

τῶν· οἱ δὲ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ἵστανται ἐπάνω τοῦ
D σκάμνου ὄπισθεν τοῦ σέντζου, καὶ τὸν λαὸν ἐκ τρίτου κατασφραγίσας καθέζεται. καὶ πληρωθείσης τῆς εὐφημίας, λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος καὶ ἐξελθὼν, εὑρίσκει ἐν τῇ μεγάλῃ πύλῃ ἑστῶτας τοὺς πατρικίους καὶ στρατηγοὺς, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς νεῦμα, καὶ ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν. (Γ.) Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι ἐν ἡμέρᾳ τοῦ βοτοῦ οὐκ εἰσέρχονται ἐν τῷ καθίσματι εἰς προσκύνησιν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ τελεῖται, ὡς προείρηται· καὶ τῶν δ' βαΐων τελεσθέντων, ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ σέντζου, διέρχεται διὰ τοῦ τρικλί-
Ed.L. 211 νου, οὗ εἴθισται ἀριστᾷν, τῶν πατρικίων ἑστώτων ἔνθεν κἀκεῖσε, καὶ δηριγευόμενος ὁ βασιλεὺς ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, εἰσέρχεται διὰ τοῦ μέσου αὐτῶν, αὐτοὶ δὲ ὑπερεύχονται τὸν βασιλέα. καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸν κοιτῶνα, λαμβάνει ὁ πραιπόσιτος τὸ στέμμα ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ εἰσέρχονται οἱ βεστήτορες, καὶ ἀπαλλάσσουσι τὴν χλανίδα αὐτοῦ, καὶ περιβαλλόμενος τὸ σαγίον αὐτοῦ, κατέρχεται διὰ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα τοῦ ὀκταγώνου πλησίον τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ ἐξελθὼν εἰς τὰ ιθ' ἀκούβιτα, ἀκουμβίζει ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης μετὰ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, τὸν τοῦ σα-
B κελλίου, τὸν τῆς καταστάσεως καὶ τὸν ἀκτουάριον, εἰς δὲ τοὺς κάτω ἀκουβίτους καθέζονται οἱ διὰ Χριστὸν ἡμῶν ἀδελφοί. καὶ ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς καὶ ἐξελθὼν ἔμπροσθεν τοῦ κοιτῶνος
Ms.146.a τῆς δάφνης, περιβάλλεται τὸ τούτου σαγίον, καὶ δηριγευό-

tralibus, ab utroque latere constitutis: eunuchi protospatharii super scamno pone thronum stant, in quo Imperator, ter populo signato, assidet. Acclamatione finita, praepositus signum accipit, egressusque patricios et strategos ad magnam portam constitutos reperit, qui signo ipsis dato, ad suos ordines singuli abeunt. (III.) Die voti ad thronum Imperatoris, ut eum adorent, non accedunt, sed, ut diximus, diem illum celebrant, et palmis quatuor finitis, Imperator a throno surgit, perque triclinium, in quo solenne convivium instituitur, patriciis utrinque adstantibus, transit, et a praefectis cubiculo stipatus, per medium eorum, dum felicia omnia ipsi apprecantur, procedit. Ut cubiculum intravit, praepositus coronam a capite eius demit, vestitores quoque accedunt, tunicam mutaturi: ipse, sago iniecto, per cochleam secretam cubiculum octagoni prope S. Stephani petit, ac triclinium XIX accubituum ingressus, venerandae mensae suae cum praefectis cubiculo, sacellario, cerimoniarum magistro et actuario accumbit, in inferioribus locis fratres nostri per Christum adsident. Imperator surgit, et ad cubiculum

Digitized by Google

μενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου καὶ λοιπῶν τῶν ἐξ ἔθους ὀψικευόντων αὐτὸν, ἔρχεται ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ αὐτοῦ παλατίῳ. (Δ.) Χρὴ δὲ τὸν πραιπόσιτον παραγγελίαν καὶ ἀσφάλειαν ποιῆσαι πρὸς πάντας τοὺς τὰς συνήθεις ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ ἐκτελοῦντας δουλείας, τοὺς μὲν μαγγαναρίους μὴ τολμῆσαι ἐξ ἑκατέρου μέρους δῶρα λαβεῖν καὶ ποιῆσαι δόλον, τοὺς δὲ κούρσωρας τοὺς μέλλοντας ἑστάναι καὶ κρατῆσαι τοὺς συμπερέστας πρὸς τὸ κατέχειν αὐτοὺς ἐν ἀσφαλείᾳ, ὅπως μὴ C γένηταί τι σφάλμα δι' αὐτῶν· ὁμοίως καὶ τοὺς λοιποὺς κούρσωρας τοὺς τὸν εὔριπον κατέχοντας πρὸς τὸ μὴ ἐᾶσαί τινα κατελθεῖν καὶ ποιῆσαι ἄτακτόν τι· ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς δεκανοὺς τοῦ ἔχειν πᾶσαν ἀσφάλειαν εἴς τε τὰς διασφαγὰς καὶ τὰς θύρας τὰς ἐξαγούσας ἀπὸ τῆς κύφης, ὅπως μὴ, ἀγομένου τοῦ πράγματος, ἐξελθών τις παρεμποδίσει τινὰ τῶν δρομέων· τοὺς δὲ τὰ ὄργανα φυσῶντας Σκλάβους μὴ ἐᾶν ἵστασθαι ἐκεῖσε, ἀλλ' ἀνάγειν αὐτοὺς εἰς τὰ σκαλία, εἰς δὲ τὰς παρασκευὰς, ἵνα ἵστανται κούρσωρες δύο, ὅπως μὴ ἐξελθών τις ποιήσῃ ἐμπόδιόν τι· τοὺς δὲ δημότας καὶ τοὺς βα- D στάζοντας τὰ ἱμάτια τῶν δρομέων, μὴ ἐᾶν αὐτοὺς κατέρχεσθαι εἰς τὰς παρασκευὰς, ἀλλὰ μένειν αὐτοὺς ἄνω· τῶν τεσσάρων ταγμάτων τοὺς ἄρχοντας τοὺς κατερχομένους εἰς τὰς διασφαγὰς τοῦ εὐρίπου πρὸς τὸ μὴ ποιῆσαι ἄτακτόν τι εἰς τοὺς δρομεῖς ἕνεκα προσπαθείας, ἀλλὰ μᾶλλον μετὰ πολλοῦ φόβου ἵστασθαι καὶ ἐκτελεῖν τὰ αὐτοῖς προστεταγμένα.

10. εὔριππον cod. et ed. idemque v. 22. 20. ἄνω τῶν ed.

daphnes progressus, sagum suum induit, aque cubiculariis et reliquo solenni obsequio cinctus, palatium suum a Deo custoditum petit. (IV.) Praepositum mandata dare, omnesque consueta ministeria in decursione equestri peracturos commonere oportet: manganarios quidem, ne ab altera parte dona sumere dolosque committere audeant: cursores, qui stare et symperestas tenere debent, ut hos in ordine contineant, ne per eos error committatur; pariter ceteros cursores Euripum occupantes, ne cui descendere et aliquid contra ordinem agere permittant; similiter decanos moneat, ut omni cura lineas ianuasque a cyphe educentes custodiant, ne, dum spectaculum editur, egrediatur aliquis, et cursores impediat: Sclavos quoque organa inflaturos ibi stare non sinat, sed in scalas ac tabulata, ubi duo cursores praesto sunt, deducat, ne quis egressus impedimentum ullum iniiciat; factionariis, et qui vestes cursorum portant, ad tabulata ascendere non permittat, sed supra stare eos iubeat; quatuor ordinibus praefectis, qui ad lineas Euripi descendunt, ne quid ab ordine alienum in cursores committant affectus causa, sed potius summa cum verecundia adstent, quae ipsis mandata sunt,

Digitized by Google

χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἡ αἴτησις τοῦ δήμου πρὸς τὸ κρεμασθῆναι τὸ βῆλον ἀπὸ τοῦ τρίτου βαΐου γίνεται. χρὴ δὲ τὸν πραιπόσιτον πρὸ τριῶν καὶ τεσσάρων ἡμερῶν προστάξαι τὸν σιλεντιάριον τὸν μέλλοντα κυλίειν, ἆραι τὴν κυλίστραν ἀπὸ τὸ Ed. L. 212 βεστιάριον καὶ προμελετῆσαι αὐτὴν, ὅπως μὴ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ γένηται δι' ἀπειρίαν σφάλμα τι.

ΚΕΦ. ογ'.

Περὶ τοῦ μακελλαρικοῦ ἱπποδρομίου τοῦ λεγομένου λουπέρκαλ.

Ms. 146. b Εἰσέρχεται πρὸ μιᾶς ἡμέρας τοῦ αὐτοῦ ἱπποδρομίου ὁ πραιπόσιτος πρὸς τὸν βασιλέα, ὑπομιμνήσκων αὐτὸν, εἰ κελεύει ἀχθῆναι τὸ αὐτὸ ἱπποδρόμιον, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως συγκατάθεσιν πρὸς τὸ ἄγεσθαι αὐτὸ, ἐξέρχεται, καὶ προσκαλεσάμενος τὸν τῆς καταστάσεως, ἀποστέλλει αὐτὸν B πρὸς τοὺς δημάρχους καὶ τὸ πολίτευμα, εἰπεῖν πρὸς αὐτοὺς, ὡς ὅτι ἄγεται ἱπποδρόμιον. εἰσέρχεται δὲ καὶ ὁ θεσσάριος, καὶ προστάσσεται παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἀπὸ κελεύσεως, ὅπως κρεμάσῃ. καὶ τῇ ἑξῆς ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου, δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἐξ ἔθους, καὶ διέρχεται διά τε τοῦ αὐγουστέως καὶ τοῦ μυστικοῦ κοχλιοῦ, καὶ ἀνέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ καθίσματος, ἤγουν εἰς τὰ παρακυπτικὰ, ἐκδεχόμενος, μέχρις ἂν συμφθάσωσιν ἅπαντες. ὁ δὲ τῆς κα-

peracturi. Notandum, preces populi ad vela suspendenda a tertia palma institui. Ceterum praepositus tribus quatuorve diebus ante silentiarium urnam circumacturum monere debet, ut e vestiario urnam depromat, eiusque curam habeat, ne ex imperitia eo die error oriatur.

CAP. 73.

De hippodromo macellario, Lupercal appellato.

Pridie eius decursionis praepositus ad Imperatorem venit, quaerens, an hoc equestre certamen institui iubeat; et postquam decretum de eius celebratione accepit, ab Imperatore discedit, advocatumque cerimoniarium ad demarchos et civilem magistratum ablegat, ut de certamine instituendo eos certiores faciat. Ingreditur etiam tessarius, quem praepositus a mandato velum suspendere iubet. Sequenti die Imperator ab omnibus pro more stipatus, progreditur, perque augusteum et secretam cochleam ad palatium throni fenestris instructi procedit, et dum omnes congregati sint, exspectat. Cerimoniarius praeposito nuntiat, omnia parata esse, is ad Imperatorem accedit, statimque per lapideam scalam ad vestem mutandam in cubiculum abit, indeque egressus, ad praepositum dicit: *Solennem*

Digitized by Google

ταστάσεως δηλοῖ τῷ πραιποσίτῳ, ὡς ὅτι πάντα ἕτοιμά ἐστι, κἀκεῖνος εἰσέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ εὐθέως κατέρχεται διὰ τῆς λιθίνης σκάλας πρὸς τὸ ὑπαλλάξαι ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, εἶθ' οὕτως ἐξερχόμενος λέγει τῷ πραιποσίτῳ „δὸς C μεταστάσιμον·" κἀκεῖνος λέγει „μεταστάσιμον." ὁ δὲ βασιλεὺς εἰσελθὼν ἐν τῷ ἐκεῖσε μετατωρίῳ καὶ περιβαλλόμενος τὴν χλανίδα αὐτοῦ καὶ στεφθείς, ὡς ἡ συνήθεια ἔχει, ἐξέρχεται, καὶ δηριγευόμενος ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, ἐξέρχεται καὶ ἵσταται ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ ἀριστᾷ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ. καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκεῖσε οἵ τε πατρίκιοι καὶ στρατηγοί, καὶ τούτων προσκυνησάντων, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει „κελεύσατε." καὶ ἐξελθόντες πάντες οἵ τε πατρίκιοι καὶ στρατηγοί, ἔξω τῆς πύλης ἵστανται μετὰ τῆς συγκλήτου· ὁ δὲ βασιλεὺς ἵσταται ἐν τῷ οὐδῷ τῆς πύλης, καὶ πάντων προσκυνησάντων, δίδωσιν ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ κελεύσεως νεῦμα τῷ τῆς καταστάσεως καὶ D λέγει „κελεύσατε." (B.) Κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπ' αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἀνέρχεται ἐν τῷ καθίσματι μετὰ τῶν τοῦ κουβουκλείου ἀρχόντων, καὶ ἡνίκα ἀποκινήσει, λαβὼν ὁ τῆς καταστάσεως τὸ ἄκρον τῆς χλανίδος αὐτοῦ, ποιεῖ ῥωσθέλιον, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ πρὸς τὸ σφρα- Ms. 147. a γίσαι τὸν λαόν. καὶ ἀνελθόντος τοῦ βασιλέως ἐν τῷ καθίσματι, φωνοῦσιν οἱ δῆμοι, ὡς εἴθισται αὐτοῖς, καὶ λαβὼν νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐξέρχεται, καὶ νεύ-

consessum ede; hic: *Solennem consessum.* Imperator vero, quod ibi est metatorium ingressus, suaque tunica indutus et pro more coronatus, abit, et a praefectis cubiculi cinctus, triclinium, in quo convivium eo die institui solet, petit. Hic patricii eum et strategi excipiunt, quibus adorantibus, praepositus mandatum ab Imperatore accipit, et dicit: *Iubete.* Patricii et strategi omnes egressi, cum senatu extra portam stant, Imperator in limine eius; ubi postquam omnes in terram prociderunt, praepositus a mandato cerimoniario signum dat, et dicit: *Iubete.* (II.) Inde his comitantibus, Imperator thronum cum praefectis cubiculi conscendit, quo postquam venit, cerimoniarius extremam eius tunicam sumit, factoque rhosthelio, Imperatori in manum tradit, ut populum signet. Dum in thronum adscendit, factionarii pro more acclamant, praepositus vero, signo ab Imperatore accepto, abit, ac patriciis signum dat, qui ad sedem suam singuli discedunt. Ceterum patricii eo die ad consessum Imperatoris adorationis ergo non accedunt, quoniam equestre certamen paganum est; reliqua omnia pro more aguntur, tribusque palmis celebratis, actuarius post tertiam, mandato accepto, tenens manuciolum, cum eo nutum dat

Digitized by Google

Ed. L. 213 ει τοὺς πατρικίους, καὶ ἀπέρχεται ἕκαστος ἐν τῇ αὐτοῦ καθέδρᾳ. ἰστέον δὲ, ὅτι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ οὐκ εἰσιν οἱ πατρίκιοι ἐν τῷ καθίσματι εἰς προσκύνησιν διὰ τὸ εἶναι τὸ ἱππικὸν παγανὸν, καὶ τελεῖται πάντα τὰ κατὰ συνήθειαν, καὶ ἀχθέντων τῶν τριῶν βαΐων, ἀπὸ τοῦ τρίτου βαΐου νεύει ὁ ἀκτουάριος ἀπὸ κελεύσεως μετὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, κρατῶν ἐγχείριον, τὸ πολίτευμα, καὶ ἀποκινεῖ ἐκ τοῦ διϊππίου διὰ δύο. ἐλθόντος δὲ ἕως τὰ κριτάρια, ἄρχονται λέγειν ἀντιφωνικῶς, τὸ μὲν ἓν μέρος· „ἴδε τὸ ἔαρ τὸ καλὸν πάλιν ἐπανατέλλει·" τὸ δὲ B ἕτερον μέρος· „φέρον ὑγίειαν καὶ χαρὰν καὶ τὴν εὐημερίαν" καὶ τὰ λοιπὰ, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει. καὶ κατελθόντες μέχρι τῶν Πρασίνων καμπτοῦ, ἑνοῦνται ἀμφότεροι, καὶ λέγουσιν ἀπελατικοὺς τρεῖς μέχρι τοῦ καθίσματος· κατέρχεται δὲ καὶ ὁ ὕπαρχος πόλεως ἀπὸ κελεύσεως, καὶ ἑνοῦται τῷ πολιτεύματι εἰς τὸν χαλκὸν, συνεισερχόμενος αὐτοῖς μέχρι τοῦ στάματος, καὶ ποιοῦσι προσκύνησιν ἅπαντες ἐν τῷ στάματι. καὶ εἶθ' οὕτως ἵσταται ὁ νεανίσκος ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ ὑπάρχου, εὐφημῶν καὶ λέγων οὕτως „ὁ βοηθῶν τοὺς δεσπότας" ὁ λαὸς „εἷς ὁ Θεὸς" καὶ τὰ ἑξῆς, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει. καὶ ἀνέρχονται ἐπὶ τὰς θύρας εὐφημοῦντες τὸν C βασιλέα, λέγοντες καὶ τοῦτο· „ναὶ Κύριε, πολλὰ αὐτῶν τὰ ἔτη", καὶ ἐξέρχονται. ὁ δὲ ὕπαρχος λαβὼν νεῦμα ἀπὸ κελεύσεως παρὰ τοῦ ἀκτουαρίου, εὐθέως ἀπὸ τοῦ στάματος ἀπέρχεται, ὅθεν κατῆλθε, καὶ μετὰ ταῦτα τελεῖται τὸ τέταρ-

4. τὰ συνήθη ed. 13. τρεῖς om. ed.

communitati civicae, quae ex dihippio per paria procedit. Qui postquam ad critaria pervenit, factiones alternatim canere incipiunt, una: *Ecce ver pulchrum rursus exoritur*; altera: *Salutem, gaudium, tranquillitatem afferens*, et cetera, ut mos est. Deinde ad metam Prasinorum digressae, omnes iunguntur, et ad consessum usque tres hymnos apelaticos canunt: descendit quoque praefectus urbis a mandato, et in chalce cum civibus se iungit, unaque cum iis ad stationem procedit, ubi omnes adorant. Iuvenis porro in dextra parte praefecti constitutus, acclamat, et ita dicit: *Qui Dominis auxilium praestat*; populus: *Unus Deus*, et reliqua pro more: mox ad ianuas adscendentes, Imperatori acclamant et dicunt: *Ita, Domine, multos ipsis annos!* et discedunt. Praefectus signum a mandato ab actuario accipit, statimque a statione, quo descendit, revertitur, et sic postea quarta palma celebratur. Imperator surgens venerandae mensae suae adsidet, deinde rursus ad thronum, ut consuetudo est, progreditur. Tribus palmis actis, in quarta aurigae quatuor e quinta tabula ad curvaturam Prasinorum descendunt et currunt, pedibus tenentes unus

Digitized by Google

τον βαΐον. καὶ ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς καθέζεται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτοῦ τραπέζης, καὶ πάλιν ἐξέρχεται ἐν τῷ καθίσματι, ὡς ἡ συνήθεια ἔχει. καὶ ἀχθέντων τῶν τριῶν βαΐων, ἐν τῷ τετάρτῳ βαΐῳ ἀπὸ πέμπτης τάβλας κατέρχονται οἱ δ' ἡνίοχοι ἐν τῷ τοῦ Πρασίνου καμπτῷ, καὶ τρέχουσιν ἡνιοχοῦντες ἀλ- Ms. 147. b λήλους μέχρι τοῦ στάματος, καὶ λαμβάνουσι τὰ ἔπαθλα, ὡς ἐπὶ πρώτου βαΐου τῆς δειλινῆς. τοῦτο δὲ τὸ αἰτήσιον γίνεται, ἤγουν τοῦ τρέχειν αὐτοὺς πεζούς, διὰ τὸ συγκλεῖσαι τὰ ἱπποδρόμια τοῦ χρόνου. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι διὰ τὸ εἶ- D ναι τὸ ἱπποδρόμιον παγανὸν οὐκ ἀνέρχονται οἱ μεγάλοι δομέστικοι εἰς τοὺς δήμους, ὁ δὲ βασιλεὺς μετὰ τὸ δοῦναι τὰ ἔπαθλα ἀνίσταται, καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ παλάτιον.

Ἀκτολογία τῶν δήμων εἰς τὸ μακελλαρικὸν ἱπποδρόμιον.

Ἀπὸ τοῦ τετάρτου βαΐου κατέρχονται οἱ τῶν δύο μερῶν δημῶται ἀπὸ τῶν οἰκείων δήμων, καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τοῦ συμπόνου, καὶ τῆς πολιτικῆς ἱσταμένης εἰς τὰ σημεῖα, Ed.L. 214 ὀψικεύοντες οἱ δημῶται τὴν πολιτικὴν, λέγουσι τὸν χορευτικὸν ἦχ. α'. λέγουσιν οἱ κράκται, καὶ ἀποκρίνεται ὁ λαός· „ἴδε τὸ ἔαρ τὸ γλυκὺ πάλιν ἐπανατέλλει, χαρὰν, ὑγίειαν καὶ ζωὴν καὶ τὴν εὐημερίαν, ἀνδραγαθίαν ἐκ Θεοῦ τοῖς βασιλεῦσι Ῥωμαίων, καὶ νίκην θεοδώρητον κατὰ τῶν πολεμίων." καὶ ὅτε ἔλθωσιν εἰς τὸν καμπτὸν τοῦ Πρασίνου καὶ κάμψουσι, λέγουσι τὸν ἀπελατικὸν ἦχ. βαρύς· „ἀναθάλλουσα ἡ

alterum atque regentes e loris, quibus se capistrant, ad stationem et praemia certaminis, ut in prima palma decursionis nocturnae, accipiunt. Precantur quoque tunc, ut liceat sibi pedibus decurrere, quoniam ludi equestres anni praesentis clauduntur. Notandum est, quia certamen paganum instituitur, magnos domesticos ad factiones non descendere, Imperatorem vero, distributis praemiis, surgere et ad palatium discedere.

ACCLAMATIO FACTIONUM IN HIPPODROMO MACELLARIO.

Factionarii utriusque gregis a suis factionibus post quartam palmam descendunt, et ante collaboratorem et cives urbis, in signis constitutos, subsistunt: mox cives more solenni sequentes, saltatorium hymnum toni primi canunt; cantores incipiunt, populus respondet: *Ecce ver amoenum rursus exoritur, gaudium, salutem, vitam et tranquillitatem, virtutem divinam et victoriam, divinitus adversus hostes concessam, afferens!* Quando ad metam Prasini gregis perveniunt, et huc deflectunt, apelaticum hymnum tono gravi recitant: *Urbs tua efflorescens, Imperator N., tibi merito felicia precatur: tuam*

Digitized by Google

πόλις σου, ὁ δεῖνα αὐτοκράτωρ, ἐπεύχεται καταχρέως, τὴν γὰρ πρᾳότητά σου ὁρῶσα, ἄλλον Δαβίδ σε ὀνομάζει. τὸν B τῆς πίστεως κήρυκα σοφώτατον, Παῦλον ἀπόστολον τὸν ἐνθωρακισάμενον Χριστὸν, βλέπει ἀποστρέφοντα τῶν ἀλλοφύλων τὰ βέλη, διὰ τοῦτο ἰσχύεις καὶ βασιλεύεις, ὡς χρισθεὶς παρὰ Κυρίου." καὶ ὅτε ἔλθωσιν εἰς τὸ Π ἔμπροσθεν τῶν βασιλέων, ἵστανται, καὶ λέγουσι οἱ κράκται „πολλὰ, πολλὰ, πολλά·" ὁ λαὸς „πολλὰ ἔτη εἰς πολλά." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ἡ ἔνθεος βασιλεία·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὐτοκράτορες Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, οἱ θεράποντες τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς ἐκ τρίτου „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κρά- C κται· „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι, ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὔγουσται τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς „πολλοὶ ὑμῖν χρόνοι." οἱ κράκται· „πολλοί σου χρόνοι. τὰ τρία τῷ ὑπάρχῳ·" ὁ λαὸς „πολλοί Ms.148.a σου χρόνοι." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς δεσπότας Ῥωμαίων" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τοὺς ἐκ σοῦ ἐστεμμένους·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον ὀρθόδοξον κράτος·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τὴν ἀνακαίνησιν τῶν αἰτησίων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „Κύριε, σῶσον τὸν πλοῦτον τῶν ὑπηκόων·" ὁ λαὸς ἐκ D γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ

2. Δαβίδ om. ed. 4. βλέπει R., βλέπειν cod., βλέπουσα ed. ἀποστρέφοντας cod.

enim mansuetudinem intuens, alterum Davidem te vocat. Fidei praeconem sapientissimum, alium Paulum apostolum Christo munitum, cernit te avertentem tela inimicorum: propterea potens es et imperas, ut unctus a Domino. Quando in *Π* inque conspectum Imperatorum venere, subsistunt, et dicunt cantores: *Multa vobis tempora, divina maiestas!* populus: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Imperatores Romanorum!* populus: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa vobis tempora, famuli Domini!* populus ter: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa vobis tempora, N. N. Augustae Romanorum!* populus: *Multa vobis tempora!* Cantores: *Multa tibi, praefecte, tempora!* populus: *Multa tibi tempora!* Cantores: *Domine, serva Dominos Romanorum!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, serva a te coronatos!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, serva maiestatem rectae doctrinae studiosam*; populus ter: *Domine, serva.* Cantores: *Domine, serva. Renovationem precum!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Domine, serva divitias subiectorum!* populus ter: *Domine, serva!*

Digitized by Google

δεσπότης τοὺς χρόνους ὑμῶν πληθύνει σὺν ταῖς αὐγούσταις καὶ τοῖς πορφυρογεννήτοις·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." οἱ κράκται· „εἰσακούσει ὁ Θεὸς τοῦ λαοῦ ὑμῶν·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „Κύριε, σῶσον." καὶ ἐπεύχονται πάντες, καὶ λέγουσι πολυχρόνιον ποίημα.

ΚΕΦ. οδ'. Ed.L. 215

Τὰ ὑπὸ τῶν καγκελλαρίων τοῦ κοιαίστωρος ἐν ταῖς προελεύσεσι τῶν δεσποτῶν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Ῥωμαϊστὶ ᾀδόμενα.

Εἰς τὰ Χριστοῦ γέννα· „Δε. Μαρίε. Βέργηνε. Νάτους. ὲτ. Μάγια. δωριεντεκοὺμ. μούνερα. ἀδοράντες." ἑρμηνεύεται· „ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου ἐγεννήθη, καὶ Μάγοι ἐξ ἀνατολῶν μετὰ δώρων προσκυνοῦσιν." ἀπόκριμα· „Κρίστους. Δέους. Νόστερ. κοὺμ. σέρβετ. ἠμπέριουμ. βέστρουμ. πὲρ. μουλτουσάννος. ἐτ. βόνος." ἑρμηνεύεται· „Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν φυλάξει τὴν βασιλείαν ὑμῶν ἐπὶ πολλοῖς ἔτεσι καὶ καλοῖς." εἰς τὰ φῶτα· „Ἰωάννες. ἐν Ἰορδάνε. βαπτίζατ. δόμηνουμ. σεκούνδουμ. ἴλλουμ. βόκατ δὲ τὲ βόλο." ἑρμηνεύεται· „Ἰωάννης ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίζει τὸν Κύριον· ἀκολούθως αὐ- B
τὸν φωνεῖ· ὑπό σου θέλω βαπτισθῆναι·" ἄλλως· „Ἰωάννης ἐν Ἰορδάνῃ βαπτίζει τὸν Κύριον· ἐκ δευτέρου αὐτὸν ἐφώνησε· ὑπό σου θέλω βαπτισθῆναι." ἀπόκριμα· „Κρίστους. Δέους. Νόστερ. κοὺμ. Σέρβετ. ἠμπέριουμ. βέστρουμ. πὲρ. μούλτος. ἄννος. ἐτ. βόνος." τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ κυρια-

9. εἰς τοῦ Χριστοῦ γέννησιν ed. Ceterum Latina omnia Graecis litteris scripta om. ed.

Cantores: *At omnium creator et dominus tempora vestra, Augustarum et porphyrogenitorum conservet!* populus ter: *Domine, serva!* Cantores: *Exaudiat Deus populum vestrum!* populus ter: *Domine, serva!* et sic fausta omnes ac vitam diuturnam Imperatori carmine apprecantur.

CAP. 74.

Quae a cancellariis quaestoris in processibus Dominorum ad magnam ecclesiam Latine canuntur, haec sunt.

In nativitate Christi: *De Maria virgine natus est, et Magi ab oriente cum muneribus adorant.* Responsio: *Christus Deus noster conservet imperium vestrum per multos annos et bonos!* Die luminum: *Ioannes in Iordane baptizat Dominum*: *is rursus* (aut:

Digitized by Google

κῇ τῆς ἀναστάσεως· „κοὺμ κρουκηφίξους ἐστ ἐτ σεπούλτους ἐτ τέρξια δίερρε. σουρρέξιτ." ἑρμηνεύεται· „ἐν τῷ σταυρωθῆναι καὶ ταφῆναι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνέστη·" ἄλλως· „ὁ σταυρωθεὶς καὶ ταφεὶς καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάς." ἀπόκριμα· „Κρίστους. Δέους. Νόστερ. κοὺμ." καὶ τὰ ἑξῆς. εἰς τὴν ἁγίαν πεντηκοστήν· „κουμμανδαβὶτ. σπηρίτουμ. σάκτουμ.
Ms. 148.b σούπερ τούος ἀπόστολος." ἑρμηνεύεται· „ὁ καταπέμψας τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπὶ τοὺς σοὺς ἀποστόλους." ἀπόκριμα· „Κρίστους. Δέους. Νόστερ. κοὺμ. σέρβετ. ἡμπέριουμ. βέστρουμ. πὲρ. μούλτος. ἄννος. ἐτ. βόνος." εἰς τὴν μεταμόρφωσιν· „κοὺν τρανεφιγγουράτους ἐστ ἴν μώντεμ." ἑρμηνεύεται· „ὁ μεταμορφωθεὶς ἐν τῷ ὄρει." ἀπόκριμα· „Κρίστους. Δέους. Νόστερ. κοὺμ. σέρβετ." καὶ τὰ ἑξῆς.

ΚΕΦ. οε'.

C *Ἔκθεσις τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν βουκαλίων ἐπὶ τῆς τραπέζης τῶν ιθ' ἀκουβίτων.*

Τοῦ βασιλέως ἀκουμβίζοντος ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ τῆς συνήθους τάξεως πάσης τελουμένης, ἐπειδὰν διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου ὀφείλωσι καθεσθῆναι οἱ κεκλημένοι φίλοι, λέγουσιν οἱ πέντε βουκάλιοι· „κονσέρβετ Δέους ἡμπέριουμ βέστρουμ," ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· „φυλάξει ὁ Θεὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν." εἶτα δέχεται ὁ ε' καὶ λέγει· „βόνα τοῦα σέμπερ," ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· „τὰ ἀγαθά σου διηνεκῶς." καὶ πάλιν λέγει ὁ τέταρτος· „βίκτωρ σῆς σέμπερ,"

6. *N.* pro *πεντηκοστήν* ed. 20. *κῶνσερβετ* ed.

postea) *illi acclamat*: *A te volo baptizari.* Sancta et magna dominica resurrectionis: *Cum crucifixus et sepultus esset, tertia die resurrexit.* In sancta Pentecoste: *Qui Spiritum sanctum super Apostolos misit.* In transfiguratione: *Qui transfiguratus est in monte.* (Responsio semper eadem: *Christus Deus noster* etc.)

CAP. 75.

Expositio eorum, quae a vocalibus ad mensam XIX accubituum Latine dicuntur.

Imperatore mensae accumbente, et solenni ritu omni peracto, quando ad nutum praepositi advocati ad convivium amici considere debent, quinque vocales seu cantores Latino sermone dicunt: *Conservet Deus imperium vestrum!* postea quintus accedit et dicit: *Bona tua semper*; rursus quartus dicit: *Victor sis semper!* porro tertius ita: *Multos annos victorem te faciat*

Digitized by Google

ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· „τροπαιοῦχος ἔσῃ ἀεί." καὶ εἶθ'
οὕτως λέγει ὁ γ'· „μούλτους ἄννους φικίδια θ' Δέους," ὅ D
ἐστι μεθερμηνευόμενον· „νικοποιόν σε ποιήσει πάντοτε."
καὶ εἶθ' οὕτως λέγει ὁ β'· „βίκτωρ φατζία σέμπερ," ὅ ἐστι
μεθερμηνευόμενον· „νικοποιὸς ἦς πάντοτε." καὶ τελευταῖον
λέγει ὁ α'· „Δέους πρένστεθ," ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· „ὁ
Θεὸς παρέξοι." (B.) Κατὰ δὲ κερασίαν πιόντος τοῦ βασι-
λέως, λέγουσιν οἱ βουκάλιοι· „βήβητε, Δόμηνι ἡμπεράτορες,
ἣν μούλτος ἄννος· Δέους ὀμνήποτενς πρεστεθ," ὅ ἐστι με-
θερμηνευόμενον· „πίετε, Κύριοι βασιλεῖς, ἐν πολλοῖς ἔτεσιν,
ὁ Θεὸς παντοδύναμος παράσχοι." εἶτα δέχεται ὁ β', καὶ λέ-
γει· „ζήσατε καλὴν ζωήν, δεσπόται." καὶ μετὰ τοῦτο λέγει ὁ Ed.L.216
α'· „Δέους πρένστεθ," ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· „ὁ Θεὸς
παράσχοι." εἰς τὸ κράμμα λέγει ὁ α'· „ἣν γαυδίῳ πραν-
δεῖτε, Δόμηνι," ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· „ἐν χαρμοσύνῃ ἀρι-
στήσατε, Κύριοι." καὶ εἶθ' οὕτως λέγει ὁ β'· „ἐν χαρᾷ
ἀριστήσατε, δεσπόται." εἰς τὸ ὀπτόμισον λέγει ὁ α'· „εὐχα- Ms.149.a
ριστοῦντες τῷ Θεῷ ἀπολαύετε, δεσπόται." κατὰ μίσσον δὲ
λέγει ὁ α'· „τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ ἀπολαύετε." τοῦ δὲ
βασιλέως ἀποτιθεμένου τὸ μανδήλιον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς τραπέ-
ζης, καὶ τῶν φίλων ἀνισταμένων, λέγουσιν οἱ ε'· „βόνω Δό-
μνω σέμπερ," ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· „τῷ καλῷ Κυρίῳ ἡ
τιμὴ πάντοτε."

2. φικίδιαθ cod. 8. βήβητι cod. 9. περστεθ cod. 14. ΗΓΓ ΑΝΔΙΟ ΠΡΑΝΔΕΙΤΑΙ cod. 18. μίσον cod.

Deus; secundus deinde: *Victor semper eris!* postremo primus: *Deus praestet!* (II.) Aquam vero vino mixtam cum Imperator bibit, vocales acclamant: *Bibite, Domini Imperatores, in multos annos! Deus omnipotens praestet!* Postea secundus sequitur, et dicit: *Vivite vitam praeclaram, Domini!* mox primus dicit: *Deus praestet.* Dum vinum diluit, primus: *In gaudio prandete, Domini*; secundus Graeco sermone: *Hilariter, Domini, convivium celebrate.* Dum cibi afferuntur, primus dicit: *Gratias Deo agentes fruimini, Domini!* post missus primus dicit: *Donis Dei fruimini.* Imperator vero postquam mantile suum in mensa deposuit, et amici surrexere, quinque vocales dicunt: *Bono Domino sit semper gloria!*

ΚΕΦ. οϛ΄.

B *Εὐφημία ἅμα πρωῒ ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου ἐκβοωμένη.*

„Ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα αὔγουστοι, τούμβηκας·" ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. οἱ κράκται „βασιλεῦ οὐράνιε·" ὁ λαός· „στέψον νίκαις τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν" γ΄· „υἱὲ Θεοῦ, τούτοις συμβασίλευσον·" ὁ λαὸς ὁμοίως γ΄. οἱ κράκται „θεοπρόβλητοι·" ὁ λαός· „μιμήσασθε Θεοῦ φιλανθρωπίαν." οἱ κράκται· „ἡμεῖς, ὦ στρατόπεδα, πῶς τροπώσομεν πολεμίους;" ὁ λαός· „Θεοῦ φυλάσσοντες τὴν πίστιν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην δεσποτῶν" γ΄. καὶ πάλιν ὁ λαὸς λέγει· „στε-
C ρεώσει ὁ Θεὸς τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν, ναὶ Κύριε, εἰς πολλὰ ἔτη.

ΚΕΦ. οζ΄.

Εὐφημία λεγομένη ὑπὸ τοῦ στρατοπέδου, ἡνίκα κατὰ πολεμίων ἐπινίκια ἄγει ὁ αὐτοκράτωρ, ἢ σιτηρέσιον δοθείη τῷ στρατοπέδῳ, εἴτε τις ἄλλη βασίλειος διανομή· τὰ αὐτὰ δὲ λέγεται καὶ σιλεντίου ἀγομένου.

„Πολλὰ ἔτη τῶν βασιλέων" γ΄. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα
D μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη" γ΄. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τῶν εὐσεβεστάτων αὐγούστων πολλὰ τὰ ἔτη" γ΄. „τῶν πορφυρογεννήτων πολλὰ τὰ ἔτη" γ΄. „θεοπροβλήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ΄. „θεοκυβερνήτων βα-

5. τούτους cod. 19. καὶ ὁ δεῖνα om. ed.

CAP. 76.

Acclamatio, quae mane simul ab exercitu instuititur.

N. N. Augusti, tu vincas! sic populus ter. Cantores: *Rex coelestis!* populus: *Imperatores nostros victoriis corona*, ter, *Fili Dei, cum his impera!* populus similiter tribus vicibus. Cantores: *A Deo promoti*; populus: *Imitamini Dei in homines amorem.* Cantores: *Nos, o exercitus, quomodo hostes in fugam vertemus?* populus: *Dei fidem ac Dominorum aequitatem servantes*, ter; rursus populus: *Deus Imperatores nostros corroboret! imo, Domine, multos in annos.*

CAP. 77.

Acclamatio exercitus, si Imperator triumphum de hostibus ducit, aut annona aliave imperatoria largitio exercitui distribuitur: eadem quoque, silentio facto, recitantur.

Imperatoribus multos annos! ter. *N. N. magnis Imperatoribus et Augustis multos annos!* ter. *N. N. piisssimis Augustis multos annos!* ter. *Porphyrogenitis multos annos!* ter. *A Deo promotis Im-*

Digitized by Google

σιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „κοσμοσυστάτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „κοσμοποθήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „ἀνδρειοτάτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „νικητῶν βασι- Ed.L.217 λέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „ἐχθρολετῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „τροπαιούχων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „εἰρηνοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „πλουτοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „ὀρθοδόξων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν αὐτῶν" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, συμ- Ms.149.b *βασίλευσον αὐτοῖς" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, χάρισαι ἡμῖν αὐτοὺς" B γ'. „υἱὲ Θεοῦ, τοὺς χρόνους αὐτῶν πλήθυνε" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, ἐπάκουσον ἡμῶν" γ'. „αὔξει ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν" γ'. „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων" γ'. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη."

ΚΕΦ. οη'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ τρυγητοῦ ἐν προκένσῳ τῆς Ἱερείας. C

Δέον εἰδέναι, ὅτι ἔξωθεν τοῦ παλατίου τῆς Ἱερείας εἰς τὸ πεδίον, ἤγουν εἰς τὸ Λιβάδιον, γίνεται φρινζάτον, περικαλλεῖ τε καὶ ὡραῖον, καὶ ἵστανται οἵ τε μάγιστροι καὶ πραιπόσιτοι, ἀνθύπατοί τε καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι καὶ

9. χάρισε cod. et ed.

peratoribus multos annos! ter. *A Deo gubernatis Imperatoribus multos annos!* ter. *Orbem constituentibus Imperatoribus annos multos!* ter. *Ab orbe expetitis Imperatoribus multos annos!* ter. *Fortissimis Imperatoribus annos multos!* ter. *Victoribus Imperatoribus annos multos!* ter. *Imperatoribus hostium eversoribus multos annos!* ter. *Imperatoribus triumphatoribus multos annos!* ter. *Imperatoribus pacificis multos annos!* ter. *Imperatoribus munificis multos annos!* ter. *Imperatoribus orthodoxis multos annos!* ter. *Fili Dei, ipsis vitam diuturnam concede!* ter. *Fili Dei, una cum ipsis regna!* ter. *Fili Dei, hos nobis concede!* ter. *Fili Dei, tempora eorum auge!* ter. *Fili Dei, nos exaudi!* ter. *Crescat fides Christianorum!* ter. *Nos servi Imperatorum!* ter. *N. N. magnis Imperatoribus et Augustis multos annos!*

CAP. 78.

Observanda in die vindemiae in processione e palatio Hieriae.

Quando extra palatium Hieriae in campo seu prato tugurium constructum, et tempus vindemiae pulchrum et serenum est, magistri, praepositi, proconsules, patricii, officiales et senatores e regione tugurii et vitium, post eos duorum gregum factionarii una cum

λοιποὶ συγκλητικοὶ ἀντικρὺ τοῦ τοιούτου φριντζάτου καὶ τῆς ἀμπέλου, καὶ μετὰ τούτους οἱ τῶν δύο μερῶν δῆμοι μετὰ καὶ τῶν δημάρχων. ὁ δὲ βασιλεὺς κάτεισι μετὰ τοῦ πατριάρχου D ἀπὸ κολοβίου, φορῶν καὶ τὸ χρυσοπερίκλειστον σαγίον, ὁ δὲ πατριάρχης ἀπὸ φελωνίου καὶ ὠμοφορίου, καὶ δὴ τούτων εἰσερχομένων ἐν τῷ πρὸ τῆς ἀμπέλου ἀναδενδραδίῳ, (ἐκεῖσε γὰρ ἵσταται τράπεζα μαρμάρινος, ἐν ᾗ ἀπόκεινται αἱ σταφυλαὶ μετὰ κανισκίων,) καὶ εἶθ' οὕτως πλησιάζουσιν οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ συγκλητικοὶ καὶ οἱ τῶν δύο μερῶν δήμαρχοι μετὰ καὶ τῶν δημοτῶν· καὶ δὴ τοῦ κουράτωρος προσφέροντος τὴν βούτην μετὰ τῶν σταφυλῶν, ποιεῖ ἐκεῖσε εὐχὴν ὁ πατριάρχης κατὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας ἀκολουθίαν. καὶ μετὰ τὴν εὐχὴν λαμβάνει ἓν βοτρύδιον ὁ πατριάρχης, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ· ὁμοίως καὶ ὁ βασιλεὺς πάλιν δίδωσι τῷ πατριάρχῃ, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται κατὰ τάξιν οἱ τῆς Ed.L. 218 συγκλήτου ἄρχοντες, οἵ τε μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι καὶ οἱ δήμαρχοι καὶ ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ δίδωσιν ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν ὁ βασιλεὺς ἀνὰ μιᾶς σταφυλῆς. ὅτε δὲ τῷ πρώτῳ μαγίστρῳ ἐπιδοθῇ παρὰ τοῦ βα- Ms. 150. a σιλέως ἡ σταφυλή, λέγουσιν τὰ δύο μέρη ἡνωμένοι ἀπελατικόν, ἦχος α'· „ἐκ τοῦ λειμῶνος τῆς γνώσεως τοῦ δεσπότου τῆς σοφίας τρυγήσαντες ἄνθη, ἱερὰ τάξις τῶν ἐντίμων πατρικίων, ἐν τῷ προσφέρειν τῶν ᾀσμάτων τὰ πλήθη, κεφαλὴν καταστέψωμεν, ὡς οἶκον τῆς εὐωδίας τῶν νοημάτων, ἀντιλαμβάνοντες τῶν ἐκείνου τερπνῶν χαρίτων. ἀλλά, ἀθάνατε B βασιλεῦ τῶν ἁπάντων, σὺ δίδου ἐπὶ πολὺ ταύτην τὴν ἑορτὴν

12. κατὰ τὴν R., καὶ τὴν cod. et ed.

demarchis adstant. Imperator, colobio et sago auro circumtexto indutus, cum patriarcha penulam seu casulam gestante procedit, et postquam ad primum vineae arboretum, ubi mensa marmorea, in qua canistra cum uvis iacent, pervenere, magistri quoque, patricii et senatores cum demarchis et factionariis utriusque factionis accedunt, et curatore dolium uvis plenum proferente, patriarcha preces et officium ecclesiasticum recitat; quo facto uvam unam sumit et Imperatori dat, Imperator rursus patriarchae tradit, atque ita ordine principes senatus, magistri, proconsules, patricii, officiales, demarchi et cerimoniarius accedunt, quorum singulis uvas singulas Imperator distribuit. Postquam primo magistro uva ab Imperatore tradita est, duae factiones apelaticum toni primi recitant: *E prato cognitionis Domini sapientiae floribus sacris collectis, ordo illustrium patriciorum, multis cantionibus prolatis, caput coronemus, ut domum boni odoris cogitationum, suscipientes iucundissimas eius gratias. Sed rex immortalis omnium,*

Digitized by Google

τῷ κόσμῳ τῆς αὐτοκράτορος ἐξουσίας ὁ δεῖνα τοῦ θεοστέπτου χρισθέντος βασιλέως." ἄλλος, ἦχος π. δ'· „ἡ ἀρετή σου, ὡς ἄμπελος εὐκληματοῦσα, βότρυας εὐφροσύνης βλαστάνει, ἐξ ἧς τρυγῶσα ἡ ὑφήλιος ἅπασα καὶ τὸ ποτήριον πλῆρες κεράσματος πιοῦσα, ἐν εὐφροσύνῃ ᾄδουσα, σὺν τῇ μυστικῇ σου καὶ δουλικῇ τάξει τῶν πατρικίων ἑορτάζει τὴν σὴν ἀνέσπερον ἀνάληψιν τῆς αὐτοκρατορικῆς ἐξουσίας, ὁ δεῖνα, τὸ ἀκένωτον φρέαρ τῆς οἰκουμένης." ἦχος γ'· „εὐκληματοῦσα ἄμπελος οἱ κραταιοὶ ἀνεδείχθησαν δεσπόται, εὐφρασίας βότρυας διανέμοντες πᾶσι. διὸ καὶ κατευφραίνονται αἱ σχολαὶ καὶ ἡ σύγκλητος, τρυγητικὴν ἀπόλαυσιν ἐκτελοῦντες ἐν τοῖς ἱερείας δώμασιν. διὸ πάντες κραυγάζομεν· χαρὰ ἀνεκλάλητος C ἐπεδήμησεν τῷ κόσμῳ." καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τοὺς δεσπότας τὴν διανομὴν τῶν βοτρύων ἐν τοῖς ἄρχουσι, καὶ λαμβάνουσι τὰ δύο μέρη ἀνὰ νομισμάτων ἓξ εὐεργεσίαν διὰ ἀποκομβίων καὶ ἐπεύχονται τοὺς δεσπότας, καὶ ἐξιοῦσιν. οἱ δὲ δεσπόται ἀνέρχονται μετὰ τοῦ πατριάρχου ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ συνεστιώμενοι εὐφραίνονται ἅμα καὶ ἡ σύγκλητος.

ΚΕΦ. οθ'.

Ἄκτα ᾀδόμενα τῷ ὑπάρχῳ τῇ κυριακῇ τῆς βαιοφόρου ἀπιόντι D
ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου μάρτυρος Ῥωμανοῦ.

Δέχονται οἱ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων ἐν τῇ καμάρᾳ τοῦ

da orbi saepissime festum hunc diem maiestatis Imperatoriae, N. a Deo coronati unctique Imperatoris. Aliud carmen toni obl. quarti: *Virtus tua, ut vitis foecunda uvas laetitiae profert, e qua terra omnis soli subiecta fructus colligit, et poculum vino plenum exhauriens laetaque canens, cum secreto subiectoque tibi patriciorum ordine fastigium imperatoriae maiestatis nunquam obscuratum celebrat, N. fons orbis terrarum semper abundans. Ut vitis potentissimi Domini, uvas laetitiae omnibus impertientes, ostensi sunt. Propterea scholae et senatus laetantur, vindemialem laetitiam in Hieriae aedibus celebrantes. Propterea clamamus omnes: Gaudium ineffabile orbem invisit.* Postquam vero uvarum distributio proceribus ab Imperatore facta est, unaquaeque factio sex numismatum apocombium Imperatoria liberalitate accipit, et Dominis felicia apprecata discedit. Domini vero palatium cum patriarcha ingressi, una cum senatu laeti convivium celebrant.

CAP. 79.

Acta, dum praefectus dominica palmarum ad templum S. martyris Romani abit, recitanda.

Factionarii Veneti in camera Milii praesto sunt, et praefecto

Digitized by Google

μιλίου, καὶ τοῦ ὑπάρχου διερχομένου, ἀκτολογοῦσι ταῦτα, δηλονότι ἔμπροσθεν αὐτοῦ προπορευόμενοι· „ὕπαρχε πρωτοσπαθάριε, καλή σου ἡμέρα, καὶ καλή σου ἡμέρα, καὶ καλὴ ἑορτή σου. ὁ ἐγείρας Λάζαρον ἐκ τάφου τετραήμερον σώσει Ed.L.219 καὶ κατευοδώσει καὶ ἐνδυναμώσει σε, καὶ εἰς τοὺς δεσπότας Ms.150.b πλείονά σοι παράθεται τὴν αὐτῶν εὐμένειαν. Θεὸς ἐπισφραγίσει σοι, τοῦ δεσπότου γνήσιε. τὸ θεῖον περισώσει σε, ὅτι παντοφίλητος ὑπάρχεις καὶ ἐνάρετος, καὶ εὐχὰς κομίζεσαι ἐκ τῶν ἀγαπώντων σε. μείνεις ἀδιάδοχος ἐν ζωῇ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν· Βένετοι ἀξίως σοι εὐχόμεθα, ὅτι τὸν Θεὸν ἡμῶν ἔχεις ἐν καρδίᾳ σου· καὶ ὡς ἀγαπῶντα σοι πάντοτε τὸ δίκαιον· ὅπου γὰρ τὸ δίκαιον ὁ ὕπαρχος φυλάττει, ἐκεῖ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν ὑμνεῖται καὶ δοξάζεται. ἔσ· ὁ Θεὸς ὁ ἐγείρας Λάζαρον, φύλαττε τὸν ὕπαρχον." καὶ εἶθ' οὕτως δέχε- B ται τὸ μέρος τῶν Πρασίνων εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν θεολόγον, καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ ὅμοια, δηλονότι ἔμπροσθεν αὐτοῦ καὶ αὐτοὶ προπορευόμενοι. καὶ πάλιν δέχεται τὸ μέρος τῶν Βενέτων ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ ὅμοια, δηλονότι καὶ αὐτοὶ προπορευόμενοι ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἕως ἂν πληρωθῇ ἡ αὐτὴ ἀκτολογία, καὶ εἶθ' οὕτως ὑποστρέφουσιν.

8. κομίζαισε cod. et ed. Cf. Reisk. ad h. l.

digrediente, ante ipsum procedentes acclamant: *Praefecte protospatharie, pulchra dies tua, pulchra dies tua, pulchrum hoc festum tuum! Qui post quatuor dies Lazarum e sepulcro excitavit, servet te, in via recta ducat, et apud Dominos plura concedat. Benevolentiam eorum Deus tibi obsignet, Domini amice, divinum numen te servet, quoniam carus omnibus ac virtutibus ornatus es, preces ab amicis tuis tibi afferat! maneas sine successore in vita Dominorum nostrorum! Nos Veneti iure te precamur, quod Deum nostrum habes in corde tuo, et iustitiam semper et ubique amas. Ubi enim praefectus iustitiam servat, ibi et Deus noster celebratur ac laudatur. Deus, qui Lazarum resuscitasti, serva praefectum!* Sic quoque grex Prasinus in S. Ioannis Theologi constitutus acclamat, coram praefecto et ipse procedens. Rursus factio Veneta in praetorio praesto est, dumque ipsa coram praefecto procedit, acclamat, usque dum solennis ille ritus peractus est, et sic domum revertuntur.

Digitized by Google

ΚΕΦ. π'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς τὴν τοῦ δημάρχου καλημέριν τῇ τρίτῃ τῆς Γαλιλαίας.

*Ἀπιόντος τοῦ δήμου μετὰ καὶ τοῦ ὀργάνου εἰς τὴν αὐ-
λὴν τοῦ δημάρχου, καὶ αὐτοῦ κατιόντος ἐμπράτως, ἤτοι με- C
τὰ τοῦ χλανιδίου, καὶ καβαλικεύοντος καὶ ἱσταμένου, ἄρχον-
ται οἱ τοῦ μέρους ἀκτολογεῖν αὐτῷ ταῦτα· „τὴν καλὴν ἡμέ-
ραν ποιήσωμεν μετὰ τοῦ δημάρχου τῶν Βενέτων. τρισάγιε,
βοήθησον τοὺς δεσπότας, καὶ σὺ αὐτοὺς θεράπευσον ἐπὶ πᾶ-
σιν, πλεονάζων τῆς ζωῆς αὐτῶν χρόνους, σὺν ταῖς τιμίαις
αὐγούσταις ἐν τῇ πορφύρᾳ εἰς τελείαν χαρμονὴν τῶν Ῥω-
μαίων καὶ Βενέτων τῶν γνησίων ὑμῶν δούλων. ἔσ· ἅγιε,
τρισάγιε, τοὺς δεσπότας φύλαττε, πνεῦμα τὸ πανάγιον, τὰς
αὐγούστας σκέπασον. Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν ἡ-
μῶν. ἔσ. ἅ. δὶ ἔσ. Κύριε, χαῖρε, καλή σου ἡμέρα· ὅλη D
ἡμέρα σήμερον καλή σου ἡμέρα γίνεται· ὁ δεῖνα πρωτοσπα-
θάριε καὶ δήμαρχε, πολλοί σου χρόνοι· ὁ ἀναστὰς Θεὸς
ἡμῶν ζωήν, ὑγείαν δώσει σοι. τοῦ δεσπότου γνήσιε, τὸ θεῖ-
ον περισώσει σε, καὶ πλείονα δωρήσηται Θεὸς ὁ ἐπουράνιος,
ἵνα εὐτυχοῦντός σου ὁρῶμεν καὶ χαιρώμεθα. τοῦτο πάντως Ms.151.a
γίνεται προνοίᾳ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ἀξίως σοι εὐχόμεθα Βέ-
νετοι, παγκόσμιε, ὅτι ὑπερβάλλουσαν ἔχεις καλοθέλειαν, καὶ
εὐχὰς κομίζεσαι ἐκ τῶν ἀγαπώντων σε· ὡς γὰρ ἀγαπῶμέν*

7. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι, τοῦ δήμου ἀκτολογοῦντος, αὐλεῖ τὸ ὄργανον.

CAP. 80.

Observanda in die honoris demarchi die tertia Galilaeae.

Postquam factio cum organo in aulam tribuni abiit, ipseque actu seu in tunica descendit, et equo vectus substitit, factionarii haec ipsi acclamare incipiunt: *Laeti hunc diem cum tribuno Venetorum celebremus! ter sancte, Dominis auxilium affer, curam eorum in omnibus suscipe, vitam eorum augens cum venerandis Imperatricibus in purpura, ad perfectam laetitiam Romanorum ac Venetorum, verorum servorum tuorum. Sancte, ter sancte, Dominos custodi, spiritus sanctissime, Augustas tuere! Domine, vitam ipsorum per nostram vitam! Salve, Domine, pulchra est haec dies tua! hodierna dies tota pulchra tibi dies fit! N. protospatharie et demarche, multa tibi tempora! Deus, qui e mortuis resurrexit, salvam vobis vitam concedat! Genuine Dominorum famule, divinitas te conservet, pluraque Deus coelestis tibi concedat, ut te felicem videamus et gaudeamus! hoc omne providentia Dei nostri accidit.*

Digitized by Google

Ed.L. 220 σοι, ἀξίως σε εὐχόμεθα, ἵνα ἀδιάδοχος μείνῃς διοικῶν ἡμᾶς. ἔσ· ὁ ἀναστὰς Θεὸς ἡμῶν, φύλαττε τὸν δήμαρχον." ἰστέον, ὅτι καὶ οἱ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων τὴν ὁμοίαν τάξιν καὶ ἀκολουθίαν ποιῶσιν τῷ ἰδίῳ δημάρχῳ, καὶ τὰ αὐτὰ ἄκτα ἀκτολογοῦσιν αὐτῷ. χρὴ γινώσκειν, ὅτι, τῆς προῤῥηθείσης τάξεως καὶ ἀκολουθίας τελεσθείσης ἐν τῷ τοῦ δημάρχου οἴκῳ, ὀψικεύει ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε αὐτὸν ὁ δῆμος ἕως τοῦ ἱπποδρομίου, δηλονότι αὐτοῦ ἱσταμένου ἐν τῷ δεκάτῳ καγκέλλῳ. B καὶ τούτου ἐκεῖσε ἱσταμένου, πάλιν ἵσταται ὁ δῆμος ἀκτολογῶν αὐτῷ ταῦτα. οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, θεοστέπτων ὁ δοῦλος·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, προβολὴ εὐεργετῶν·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ εὐγενὴς ἐκ προγόνων·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ὁ δεῖνα πρωτοσπαθάριε καὶ δήμαρχε τῶν Βενέτων·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „ἀλλ' ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „ὁ ἀναστὰς παραδόξως ἐκ τάφου·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καὶ τὸ χαῖρε δεδωκὼς μυροφόροις·" ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „τοὺς χρόνους σου πληθύνει εἰς μήκη χρόνων·" C ὁ λαὸς „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „ἔσ· ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, φύλαττε τὸν δήμαρχον·" καὶ ὁ λαὸς ὁμοίως ἐκ γ΄. ἰστέον, ὅτι καὶ οἱ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων τὴν ὁμοίαν τάξιν καὶ

Merito tibi nos Veneti, ornatissime, apprecamur, quod superabundantem benevolentiam habes, et preces a cultoribus tuis accipis: ut enim te amamus, ita et fausta tibi iure apprecamur? ut sine successore diu inter nos commoreris. Deus noster, qui resurrexit, demarchum custodiat. Grex Prasinorum eundem ordinem ritumque erga suum tribunum observat eademque acta ipsi accinit. Quo ritu et officio in aedibus eius peracto, factio tribunum suum inde ad circum comitatur, ipso scilicet in decimo cancello constituto, quo facto, rursus populus consistit hunc in modum ipsi acclamans. *Pulchre venisti, famule principum a Deo coronatorum!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti, a principibus benevolis promote!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti, illustribus maioribus orte!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Pulchre venisti, N. protospatharie et tribune Venetorum!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *At omnium creator et dominus*; populus: *Pulchre venisti!* cantores: *Qui admirandum in modum e sepulcro resurrexit*; populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Et unguenta afferentes salutavit*; populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Annos vestros multum augeat!* populus: *Pulchre venisti!* Cantores: *Deus sancte, tribunum conserva*; populus eadem ter. Ceterum factio Pra-

Digitized by Google

ἀκολουθίαν ποιῶσιν τῷ ἰδίῳ δημάρχῳ, καὶ τὰ αὐτὰ ἄκτα ἀκτολογοῦσιν αὐτῷ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ.

ΚΕΦ. πα'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ νυμφαγωγίῳ.

Τῇ ἑσπέρᾳ ἀπέρχονται τὰ δύο μέρη μετὰ καὶ τῶν ἰδίων
ὀργάνων, καὶ τῆς νύμφης κατιούσης καὶ ὀψικευομένης ὑπὸ D
πληθίων καὶ χειροκυμβάλων, μετὰ τὸ καβαλικεῦσαι αὐτὴν
ἵσταται, καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ δύο μέρη ταῦτα. „καλῶς ἦλθες,
θεοστέπτων ἡ δούλη·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „καλῶς ἦλθες." οἱ κρά- Ms. 151.b
κται· „καλῶς ἦλθες, προβολὴ εὐεργετῶν·" ὁ λαὸς ἐκ γ'
„καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „καλῶς ἦλθες, ἡ εὐγενὴς ἐκ
προγόνων·" ὁ λαὸς ἐκ γ' „καλῶς ἦλθες." οἱ κράκται· „ἔσ· Ed.L. 221
ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, τοὺς νεονύμφους φύλαξον· πνεῦμα τὸ παν-
άγιον, τοὺς συμπενθεροὺς φύλαξον· ἅγιε, τρισάγιε, τοὺς
παρανύμφους φύλαξον." καὶ λέγουσι τὴν φωνὴν ἦχ. α'· „ἄν-
θη ἐσώρευσα τοῦ ἀγροῦ, καὶ εἰς τὴν παστάδα εἰσῆκα σπου-
δῇ· ζευγόνυμφον ἥλιον εἶδον εἰς χρυσέντιμον κλίνην· ἀλλή-
λα ἠγκαλίζοντο ποθητὴν ἐπιθυμίαν· χαρὰ εἰς τὰ κάλλη αὐ-
τῶν τὰ ἐγγλυκοθέατα, καὶ ῥόδα τὰ ῥοδοεύμορφα· χαρὰ εἰς
τὸ ζεῦγος τὸ χρυσόν."

8. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ κατιέναι αὐτὴν καὶ ἐν τῷ ἀκτολογεῖν τὰ μέρη αὐλοῦσι τὰ ὄργανα.

sina eundem ritum idemque officium erga demarchum suum observat, eadem ipsi acta eodemque in loco accinit.

CAP. 81.

Observanda in sponsae deductione.

Vesperi duae factiones cum suis organis et sponsa procedente, aeque multitudine et musicis cymbala manu pulsantibus stipata, abeunt, cumque equo vecta substitit, factiones acclamant: *Feliciter venis, serva principum a Deo coronatorum!* populus ter: *Feliciter venis.* Cantores: *Feliciter venis, a beneficis principibus promota!* populus: *Feliciter venis.* Cantores: *Feliciter venis, nobilissimis maioribus orta!* populus ter: *Feliciter venis!* Cantores: *Deus sancte, nuptiis recens coniunctos serva! spiritus sanctissime, soceros utrosque serva! sancte, ter sancte, comites sponsae custodi!* Postremo voce toni I dicunt: *Flores agri collegi et in thalamum diligenter contuli. Solem novo connubio coniunctum vidi, in venerando cubiculo invicem desideratam voluptatem amplectuntur et fovent. Laetitia pulchritudini ipsorum dulcissimae, rosaeque pulchra specie nitentes sint! Laetitia aureo amanti pari.*

Digitized by Google

B

ΚΕΦ. πβ΄.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς στεφάνωμα.

Τῶν νεονύμφων ἐξιόντων ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας μετὰ καὶ τῶν παρανύμφων, δέχονται τούτους τά τε πληθία καὶ τὰ χειροκύμβαλα, καὶ ἀκτολογοῦσι τὰ δύο μέρη ταῦτα· „ὁ σωτὴρ Θεὸς ἡμῶν, τοὺς δεσπότας φύλαττε. ἅγιε, τρισάγιε, ζωὴν, ὑγείαν δὸς αὐτοῖς· πνεῦμα τὸ πανάγιον, τὰς αὐγούστας σκέπασον. Κύριε, ζωὴν αὐτῶν διὰ τὴν ζωὴν ἡμῶν. ἔσ· C τοῦτο τὸ βασίλειον, Κύριε, στερέωσον." καὶ ὅτε πλησιάσωσιν τῇ παστάδι, λέγουσιν ἀπὸ κρακτῶν ἀπελατικὸν ἦχ. α΄· „δι' ἡμᾶς ἐμετρίασας ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας τὴν ἔννομον συνάφειαν, ὡς Θεὸς ἐπισφραγίζων· ἐκ μητρικῆς γὰρ παστάδος ὡς ἄνθρωπος προεκλίθης, καὶ ὡς ηὐλόγησας τοὺς ἐκεῖ νυμφευομένους, οὕτως καὶ νῦν εὐλόγησον δυάδα στεφανουμένην, κατακοσμῶν εὐτεκνίᾳ καὶ εἰρηναίᾳ βιώσει." καὶ λέγουσιν ἀπὸ κρακτῶν· „εὐγενεῖς νεόνυμφοι, Θεὸς διαφυλάξει σας· ἔντιμοι, ἐνάρετοι, τριὰς κατευοδώσει σας, εὐλογῶν τὸν γάμον σας. ὡς μόνος ὑπεράγαθος, ὃς ἐν Κανᾷ τὸ πρότερον τῷ γά- D μῳ παρεγένετο, καὶ ἐν αὐτῷ ηὐλόγησεν τὸ ὕδωρ, ὡς φιλάνθρωπος, καὶ οἶνον μετεσκεύασεν ἀνθρώπων εἰς ἀπόλαυσιν, οὕτως εὐλογήσει σε μετὰ καὶ τῆς συζύγου σου. ἔσ· ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος, τοὺς νεονύμφους φύλαττε."

CAP. 82.

Observanda in coronatione nuptiali.

Sponsum sponsamque ab ecclesia cum suis comitibus egressam multitudo populi et musici cymbala pulsantes excipiunt, quibus utraque factio acclamat: *Deus, servator noster, Dominos custodi, sancte, ter sancte, vitam salvam ipsis concede, spiritus sanctissime, Augustos tuere, Domine, vitam eorum per nostram vitam! Maiestatem huius Imperii, Domine, confirma!* Quando ad thalamum accessere, cantores tono primo accinunt: *Nostri causa Canae in Galilaea humilis fuisti, legitimum amorem, ut Deus, obsignans. Ex materno enim thalamo, ut homo, te inclinasti, et sicut tum recens nuptos beneficiis affecisti, ita et nunc par hoc sertis nuptialibus redimitum felici prole orna, ut pacatam vitam transigat!* Porro cantores: *Nobiles sponsi, Deus vos conservet; illustres, virtutibus decori, trinitas vos in recta semita ducat, Deus coniugio vestro annuat, ut solus benignissimus, qui primum Cananaeis nuptiis interfuit, inque ipsis pro suo in homines amore aquae benedixit vinumque ad laetitiam hominum paravit. Is tibi tuaeque coniugi felicia praestet! Deus sancte, recens nuptos custodi!*

Digitized by Google

ΚΕΦ. πγ'. Ed.L. 222

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῷ δείπνῳ τῶν ιθ' ἀκουβίτων εἰς τὸ λεγόμενον Γοτθικόν.

Τῇ ἐννάτῃ ἡμέρᾳ τῆς δωδεκαημέρου, τῶν δεσποτῶν ἐπὶ Ms. 153. a τοῦ δείπνου καθεζομένων, ὃ καὶ τρυγητικὸν προσαγορεύεται, ἐν ταῖς δυσὶν εἰσόδοις τοῦ μεγάλου τρικλίνου τῶν ιθ' ἀκουβίτων ἵστανται οἱ μέλλοντες παῖξαι τὸ Γοτθικὸν οὕτως. ἐν μὲν τῷ ἀριστερῷ μέρει, ἐν ᾧ καὶ ὁ δρουγγάριος τοῦ πλοΐ- B μου παρίσταται, ἵσταται ὁ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων μαΐστωρ μετὰ καὶ ὀλίγων δημοτῶν καὶ τῶν πανδουριστῶν μετὰ τῶν πανδούρων, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ οἱ δύο Γότθοι φοροῦντες γούνας ἐξ ἀντιστρόφου καὶ πρόσωπα διαφόρων εἰδέων, βαστάζοντες ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ σκουτάρια, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βεργία. ὁμοίως καὶ ἐν τῷ δεξιῷ μέρει, ἐν ᾧ καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης παρίσταται, ἵσταται ὁ τοῦ μέρους τῶν Πρασίνων μαΐστωρ μετὰ καὶ ὀλίγων δημοτῶν μετὰ καὶ τῶν πανδουριστῶν μετὰ τῶν πανδούρων, καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ οἱ δύο Γότθοι φοροῦντες γούνας ἐξ ἀντιστρόφου καὶ πρόσωπα C διαφόρων εἰδέων, βαστάζοντες ἐν μὲν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ σκουτάρια, ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ βεργία. καὶ δὴ μετὰ τὴν τοῦ σφαιροδρομίου ἔξοδον, τοῦ δεσπότου κελεύοντος τὸν τῆς τραπέζης

7. πέξαι cod. et ed. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι οἱ τὸ Γοτθικὸν παίζοντες ἀπὸ τῶν δύο μερῶν τῶν δήμων εἰσίν. 13. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι τὰ σκουτάρια ἀπὸ τῶν σχολῶν αἴρουσιν.

CAP. 83.

Observanda in convivio novendecim accubituum, seu mensarum, quo tempore sic dictum Gothicum celebratur.

Nono die dodecahemeri seu duodecim illorum dierum, qui a festo nativitatis Christi inde proximi festive hilariterque transiguntur, Dominis ad coenam, quae vindemialis appellari solet, assessuris, stant in utroque introitu magni triclinii novendecim accubituum illi, qui, Gothicum ut ludicrum edant, parati adsunt. Stant autem hoc modo. Coram sinistro triclinii ingressu, ubi etiam drungarius ploimi adstat, stat magister Venetorum cum paucis quibusdam suae factionis plebeiis et panduristis panduras gestantibus; pone illum duo Gothi ferentes gunas, id est rhenones aut pallia pellicea ita, ut pilosum et villosum extroversum esset, et vultus seu masqueras diversarum specierum, et in sinistra quidem manu scuta, in dextra vero virgas. Eadem omnia paene dicenda et intelligenda sunt de magistro et plebeiis quibusdam factionis Prasinae, qui ad dextrum ingressum stant, adstante drungario vigiliae. Hos itaque tales Im-

Digitized by Google

τούτους εἰσάγεσθαι, εὐθὺς ὁρίζει ὁ τῆς τραπέζης τῷ ἄρχοντι
τῆς θυμέλης, καὶ αὐτὸς ἐξερχόμενος προτρέπεται τούτους
εἰσελθεῖν. οἱ δὲ τρέχοντες καὶ τὰ σκουτάρια ὑπὸ τῶν ὑπ'
αὐτῶν βασταζομένων βεργίων τύπτοντες καὶ κτύπον ἀποτε-
λοῦντες, λέγουσιν „τοὺλ τούλ." καὶ τοῦτο συνεχῶς λέγοντες
D *ἀνέρχονται πλησίον τῆς βασιλικῆς τραπέζης, ὡς ἀπὸ ὀλίγου*
διαστήματος, κἀκεῖσε μιγνύμενοι ἀμφότεροι ποιῶσι κυκλοφε-
ρῆ παραταγὴν, οἱ μὲν ἔσω τοῦ κύκλου ἀποκλειόμενοι, οἱ δὲ
ἔξωθεν περικυκλοῦντες. καὶ τοῦτο τρισσῶς ποιοῦντες διαχω-
ρίζονται, καὶ ἵστανται εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, οἱ μὲν τῶν
Βενέτων εἰς τὰ ἀριστερὰ, οἱ δὲ τῶν Πρασίνων εἰς τὰ δεξιὰ
μετὰ καὶ τῶν ἑτέρων δημοτῶν, καὶ λέγουσιν ἄμφω τὰ Γοτθι-
Ed.L.223 *κὰ, ἅτινά εἰσι ταῦτα, δηλονότι καὶ τῶν πανδούρων τὸ οἰκεῖ-*
ον μέλος ἀποπληρούντων· „γαύζας· βόνας· βηκηδίας· ἅγια·
γαυδέντες· ἐλκηβόνιδες· ἐνκέρτυς· ἅγια· βόνα· ὥρα· τού-
Ms.152.b *του· βάντες· βόνα ἀμόρε· ἐπισκύαντες· ἰδεσαλβάτους· νανά.*
δέους· δέους. σεβακιβα· νανά· δευμονογυγγύβελε· γυβίλους.
γυβέλαρες· νανά· γυβίλους· γυβέλαρες· νανά· τοῦ γεγδεμα·
δὲ τούλβελε· νικάτω τουλδο· νανά· ὁ Ἐζεκίας ἐν τοῖς πολέ-
μοις καθοπλισάμενος Ἀσσυρίοις· ἀνανά· τὴν ἐλπίδα καὶ μό-
νην ἔχων Θεοῦ τοῦ φιλανθρώπου· νανά· πάντα ὑπέταξεν
ἔθνη καὶ ἀθέων τὴν τυραννίδα· ἅγια· ὁ σωτὴρ, ἀγαθοὶ δε-

perator, statim atque e sphaerodromio seu equestre cum pila ludo excesserit, introduci mandat praefecto mensae aut dapifero; et hic rursus idem archonti thymelae seu praefecto scenae ludorumque theatralium mandat. Hic itaque posterior egressus e magno triclinio iubet illos ingredi. Accurrentes ergo propere simulque scuta virgis, quas gestant, pulsantes, magnumque eo strepitum excitantes, clamant identidem: *Tul Tul*, et sic pergunt usque proxime ad sacram mensam; a qua quando parum absunt, concurrentes ibi ambae hinc et illinc factiones formant aciem seu stationem armatam orbicularem, hi intra circulum inclusi, illi externo circulo istos interiores concludentes. Hoc ordine ut ter circa sacram mensam decucurrerunt, secedit factio quaeque suum in locum, et consistunt quieti, Veneti quidem ad sinistram, Prasini autem ad dextram, et recitant, qui ex ambabus partibus Gothos referunt, carmina sic dicta Gothica, panduris interim modulo suo accinentibus. Sunt autem illa Gothica haec: *γαύζας. βόνας* [et reliqua quae Graecis e verbis repeti poterunt.] — *Ezechias, bellum adversus Assyrios gerens*, Anana, *unicam habens in Deo spem hominum amante*, Nana, *subegit gentiles, et rebellionem ignorantium Deum.* Hagia. *Salvator, o boni Domini*, Nana, *ponat, ut mancipium, coram pedibus vestris omnem vobis inimicum.* Iber etc. Post haec a Gothis ambarum partium dicta recitant magistri ambo una cum plebeiis utriusque

Digitized by Google

σπόται· νανά· πάντα ἐχθρόν σας δουλώσει πρὸ τῶν ποδῶν
σᾶς. ἴβερ· ἰβερίεμ· τοῦ ἰγγερουα· γεργερεθρῶ· νανά· σικα- B
διασε περέτουρες." καὶ εἶθ' οὕτως λέγουσιν οἱ μαΐστωρες με-
τὰ καὶ τῶν δημοτῶν τὸ ἀλφαβητάριν· „ἀνανά. Ἀηττήτῳ
Θεοῦ παλάμῃ ἐστέφθητε, δεσπότε, οὐρανόθεν. Βραβεῖον νίκης C
ὤφθητε, κοσμοπόθητοι εὐεργέται. Γενναῖοι ὤφθητε τοῖς ἐναν-
τίοις, Δωρούμενοι τοῖς Ῥωμαίοις ζωηφόρους εὐεργεσίας." καὶ
εἶθ' οὕτως πάλιν λέγουσιν οἱ μαΐστωρες· „ἁγίας τα· ἀνα τε
ἀνετανε. Ἐντολαί σας ὑπὲρ τὰ ὅπλα ἰσχύουσι κατ' ἐχθρῶν
ἁπάντων, Ζωὴ Ῥωμαίων καὶ πλοῦτος, ἀλλοφύλων κατά-
πτωσις ὄντως. Ηὑρέθητε τεῖχος τῆς πολιτείας. Θεός σοι ἔ- D
δωκεν κλάδους συνομόθρονας, εὐεργέτα." καὶ μετὰ ταῦτα λέ-
γοντες οἱ μαΐστωρες πρὸς τοὺς Γότθους „ἀμπαατῶ," διὰ νεύ-
ματος τῶν αὐτῶν μαϊστώρων κυκλεύουσιν οἱ Γότθοι, καὶ ταῖς
βέργαις τὰ σκουτάρια τύπτοντες καὶ λέγοντες „τοὺλ τοὺλ,"
περικλείουσιν ἔνδοθεν τοὺς τῶν δύο μερῶν μαΐστωρας, καὶ
πάλιν ἀποχωριζόμενοι ἵστανται εἰς τοὺς οἰκείους τόπους, καὶ
ἄρχονται πάλιν λέγειν οἱ μαΐστωρες· „Ι***. Κ***. Λ***. Ed.L.224
Μ***." καὶ πάλιν τελεῖται, καθὼς προείρηται, καὶ χωριζο-
μένων τῶν Γότθων καὶ εἰς τοὺς ἰδίους τόπους ἱσταμένων,
λέγουσιν οἱ μαΐστωρες· „Ν***. Ξ***. Ο***. Π***." Ms.153.a
καὶ πάλιν τελεῖται, καθὼς προείρηται, καὶ χωριζομένων τῶν

18. Hic et in seqq. erant versus vacui in cod.

factionis carmen hoc tot constans versibus, quot sunt alphabeti Graeci litterae, unoquoque versu ab ea Graeca littera, quae sibi quoad numeri ordinem respondet, ordiente. Est autem hoc: *Anana. Ab invicta Dei manu coronati estis Domini coelitus Brabeo victoriae. Monstrastis vos toti orbi terrarum desiderabiles benefactores, Generosos et fortes hostibus, Donantes Romanis beneficia, quae vitam secum important.* Post dictum hunc quaternionem versuum repetunt magistri formulam: *Hagias ta. Anate. Anetane*; et tum continuantur versus: *Edicta vestra plus in hostes omnes valent, quam arma, Vita qui estis et divitiae Romanorum, praecipitium et ruina alienigenarum. Habet in vobis res publica munitum castrum. Throni tui collegas, o benefactor, dedit tibi Deus, ramos florentes, teneros, a te satos,* (id est filios). Post haec dicta pronuntiant magistri ad Gothos hanc vocem: *Ampaato,* simul ipsis nutu manuque signum dantes; et Gothi orbem agunt, et pulsantes virgis scuta sua dicentesque: *Tul Tul,* includunt ambo magistros; quo facto rursus separati ad suam quisque stationem redeunt; magistri autem versus suos recitare pergunt. *I*** K*** Λ*** M***.* Post hunc quoque quaternionem versuum dictum, fiunt eadem, quae modo diximus; et Gothis rursus separatis et restitutis in loca sua, redit orbis versiculorum decantandorum ad magistros. *N*** Ξ*** O*** Π***.* Post hos quatuor dictos

Digitized by Google

Γότθων καὶ εἰς τοὺς ἰδίους τόπους ἱσταμένων, λέγουσιν οἱ
B *μαΐστωρες· „P***. Σ***. T***. Y***." καὶ πάλιν τελεῖται, καθὼς προείρηται, καὶ χωριζομένων τῶν Γότθων καὶ ἱσταμένων εἰς τοὺς ἰδίους τόπους, λέγουσιν οἱ μαΐστωρες· „Φῶς ἀνέτειλεν ἐν τῷ κράτει ἡλίου δίκην αἱ ἀρεταί σας. Χριστὸς συνέστω ἑκάστῳ περιέπων τὰς κορυφάς σας, Ψη-*
C *φίσματι αὐτῶν κυριεύοντες, Ὡς κύριοι καὶ δεσπόται τῶν περάτων τῆς ἐξουσίας." καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀλφαβηταρίου λέγουσιν· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σας." οἱ δὲ Γότθοι τύπτοντες μετὰ τῶν βεργίων τὰ σκουτάρια καὶ λέγοντες συνεχῶς „τοὺλ τοὺλ," τρέχοντες ἐξέρχονται, οἱ μὲν τῶν Βενέτων ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, οἱ δὲ τῶν Πρασίνων ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ.*

Λεξικὸν τῶν ἐν τῷ Γοτθικῷ ᾀδομένων.

Γαύζας.	*χαίρεσθε.*
βόνας.	*καλαί.*
βικηδας.	*γειτονεῖαι.*
γαυδέντες.	*χαίρεσθε.*
ἐλκηβόνιδες.	*προσκαλούμενοι.*
ἐνκέρτυς.	*ἀγωνιζόμενοι.*
βόνα ὥρα.	*καλὴ ὥρα.*
	ναναι.
γυβίλους.	*κραυγὴ καὶ κράκτης.*
γυβέλαρες.	*κραυγάζοντες.*
γυβίλους.	*κράκτης.*
γυβέλαρες.	*φωνοβολοῦντες.*
ναναι.	*Θεὲ Θεὲ ἢ Θεοῦ Θεοῦ.*
τοῦ γεγδεμα.	*ἐξ ἀνατολῆς ἢ ἀρχῆθεν.*
δε τουλβελε.	*ἀγαθὸς ὁ Θεός.*

versus revolvitur idem actorum ordo; et deinceps dicunt rursus magistri factionum versiculos ab his litteris incipientes: *P*** Σ*** T*** Y**** Repetitis pro ultima vice iisdem, tandem dicunt magistri haec: *Foras edunt validam lucem, et id quidem in summa vestra potestate, virtutes vestrae, velut sol. Christus adsit unicuique vestrum, curans atque fovens capita vestra; Qui ipsius decreto et voluntate dominamini, O Domini et arbitri finium imperii.* Post finitum carmen alphabeticum dicunt magistri polychronium seu: *Multenne faciat Deus sanctum imperium vestrum.* Gothi autem pulsantes virgis sua scuta et ingeminantes identidem: *Tul tul*, et currentes exeunt, Veneti quidem a sinistra parte, Prasini autem a dextra.

Digitized by Google

νικάτο τούλδο.	νικάτω ὁ Θεός.
τουτόβαντες.	σαλπίζοντες.
βόνα αμορε.	καλὴν ἀγάπην.
ἅγια ἐπισκύαντες.	ἐπιγνῶντες.
ἰδεσαλβάτους.	σωζόμενοι.
δέους, δέους.	Θεὸς, Θεός· νανα.
σεβακίβα.	ἑαυτοὺς εὐσχολοῦντες.
δεμονογυγγυβελε.	ἀποσυνεκτικῆς κραυγῆς.
ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς.	πανευκλεὴς κραυγή.
νανα.	Θεὸς, Θεός.
ἴβερ.	νανα. Θεὲ, Θεέ.
τοῦ ἴγγερ. Ms. 153.b	
ουα.	
γεργερεθρῶ.	
νανα.	
σικαδιασε.	
περετούρες.	

Ἑτέρα ἑρμηνία τῶν προειρημένων λέξεων. Ed.L. 225

Γαύζας.	ὁ εὐπρεπής.	Ῥωμ.
βίκη.	τεχνίτης.	Ἑβραι.
ἅγια.	φύλαττε.	Ῥωμ.
Ἐλ.	Θεέ.	Ἑβραι.
δέσ.	γνῶθι.	Ἑβραι.
ἅγια.	φύλαττε.	Ῥωμ.
ὧρα	φῶς.	Ἑβραι.
βάντες.	ἐλθέ.	Ῥωμ.
ἐπισκύ.	ἐάνπερ ἀνέλθ.	Ἑβραι.
ἰδέ.	θεωρουμένην.	Ῥωμ.
νανά.	σῶσον δὴ σῶσον.	Ἑβραι.
σεβά.	κάθισον.	Ἑβραι.
νανά.	σῶσον δὴ σῶσον.	Ἑβραι.
ὀγύν.	εἰς τὸ βάραθρον.	Ἑβραι.
βελέ.	σατανά.	Ἑβραι.
βήλους.	τοῦ διαβόλου.	Ἑβραι.
αἰλάρες.	τῶν πνευμάτων.	Ῥωμ.
τοῦ.	σύ.	Ῥωμ.
δετούλ.	ἐξάλειψον.	Ἑβραι.

Digitized by Google

νικάτο.	νικάτω.	Ἕλλην.
νανά.	σῶσον δὴ σῶσον.	Ἑβραι.
βόνας.	καὶ καλός.	Ῥωμ.
δίας.	τὰς ἡμέρας.	Ῥωμ.
γαυζεντες.	τὰ εὐπρεπῆ.	Ῥωμ.
νικονί.	κτίστα μου.	Ἑβραι.
ἐν κέρκυς.	καὶ ἀσφαλέως.	Ῥωμ.
βόνα.	τὸ καλόν.	Ῥωμ.
τοῦ τοῦ.	σὺ σύ.	Ῥωμ.
ἀμόρε.	σὲ ἀγαπῶ.	Ῥωμ.
ἄντες.	εἰς τὴν πρώτην.	Ἑβραι.
σαλβατους.	εὐπάθειαν.	Ἑβραι.
δέους, δέους.	Θεὲ, Θεέ.	Ῥωμ.
κιβά.	ὡς παρεγένου.	Ἑβραι.
δαιμόν.	σιώπα.	Ἑβραι.
γύ.	εἰς τὸ βάραθρον.	Ἑβραι.
γύ.	εἰς τὸ βάραθρον.	Ἑβραι.
γύ.	εἰς τὸ βάραθρον.	Ἑβραι.
νανά.	σῶσον δὴ σῶσον.	Ἑβραι.
γέγδεμία.	ὁ μαργαρίτης.	Ῥωμ.
βελέ.	τὸν σατανᾶν.	Ἑβραι.
A τουλδο.	ἡ τροφὴ τῶν στρατευμάτων.	Ῥωμ.

Ms. 154 b

ΚΕΦ. πδ'.

Ἐκ τῶν τοῦ Μαγίστρου Πέτρου. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ κόμητος ἀδμινσιόνων καὶ κόμητος σχολῆς καὶ κωροπαλάτου.

Ὁ κόμης τῶν ἀδμηνσιόνων ἐπὶ σιλεντίου γίνεται, καὶ καθημένου τοῦ βασιλέως ἐν κονσιστωρίῳ· πολλάκις δὲ καὶ εἰς B ἱππικὸν ἀνιὼν, ποιεῖ αὐτὸν ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ, ἐν ᾧ τό-

CAP. 84.

E commentariis Magistri Petri. Observanda in promotione Comitis admissionum, et Comitis scholae, et Curopalatae.

Comes admissionum fit in silentio, sedente Imperatore in consistorio. Saepe quoque creat eum Imperator adscendens in circum in magno triclinio, ibi ubi proceres excipit. Creatur autem sic.

Digitized by Google

πῳ δέχεται τοὺς ἄρχοντας. γίνεται δὲ οὕτως· μετὰ τὸ κιτεῦσαι τὸν μάγιστρον καὶ εἰσελθεῖν τὸν μάγιστρον καὶ πάντας τοὺς ἄρχοντας ἐπιτρέπει τῷ κόμητι τῶν ἀδμηνσιόνων τῷ μέλλοντι παύεσθαι ἐνεγκεῖν τὸν πρῶτον δικουρίωνα, λέγων αὐτῷ, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων, τὸ ὄνομα αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν φέρει αὐτὸν, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς τὰ κωδικέλλια τοῦ κόμητος τῶν ἀδμηνσιόνων [ἐπιτρέπει ἐνεγ- C κεῖν], καὶ λαβὼν φιλεῖ τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἵσταται ἔμπροσθεν αὐτοῦ. αὐτῷ οὖν τῷ δεξαμένῳ τὰ κωδικέλλια τοῦ κόμητος τῶν ἀδμηνσιόνων ἐπιτρέπει ἐνεγκεῖν τὸν παυόμενον, τουτέστιν τὸν ἀπὸ κομήτων ἀδμηνσιόνων, καὶ λαβὼν αὐτὸν ὁ γενόμενος κόμης προσάγει αὐτῷ, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς κωδικέλλιν ἰλλουστρίου, καὶ δεξάμενος αὐτὸς φιλεῖ Ed.L. 226 τοὺς πόδας αὐτοῦ κάτω. καὶ λαβὼν αὐτὸν ὁ κόμης τῶν ἀδμηνσιόνων ἀπάγει καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐν τῷ τόπῳ αὐτοῦ μετὰ τοὺς ἀγέντες πρὸ πάντων τῶν ὀνοραρίων ἰλλουστρίων. τοῦτο γὰρ τὸ προνόμιον δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς εἴρηται, ἡ διάταξις. τοὺς δὲ κόμητας σχολῶν ἢ κουροπαλάτας ἐὰν βουληθῇ ἐν κονσιστωρίῳ προαγαγεῖν, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων προαγωγῶν καὶ τούτους ποιεῖ. ὡς ἐπὶ πολὺ δὲ κατέσχεν ἔθος ἰδίᾳ ἐν τῷ κουβουκλείῳ γίνεσθαι αὐτοὺς καὶ πρὸ ἀρίστου καὶ δείλης, ὡς ἂν δόξῃ τῷ βασιλεῖ.

16. *ΣΧΟΛ.* τοὺς πράττοντας.

Postquam citatus nomine magister intraverit, omnesque cum eo proceres, imperat Imperator comiti admissionum de provincia sua iamiam decessuro, primum decurionem ut arcessat; simul ipsum nomine appellans, quemadmodum etiam alios proceres novis dignitatibus ornandos nomine appellari mos est. Vetus itaque comes abiens arcessit et coram adducit decurionem, cui Imperator codicillos comitis admissionum porrigit. Quos nactus novus comes osculatur pedes Imperatoris, et consistit coram ipso; dein iussus amotum arcessere, excomitem admissionum puta, adducit eum. Huic Imperator tradit codicillos illustrii; quos ille nactus osculatur pedes Imperatoris extremos. Tum arripiens eum novus comes admissionum abducit et collocat in loco ipsi congruo post agentes, ante omnes honorarios illustrios seu illustres. Hanc enim praerogativam dat ipsi ordo suus et dignitatum constitutio, ut dictum est. Comites autem scholarum et curopalatas si creare decrevit Imperator in consistorio, fiunt cum ipsis eaedem cerimoniae, quae in aliis promotionibus obtinent. Ut plurimum tamen creantur (ille mos invaluit) in cubiculo privatim et ante prandium et vesperae, prout visum fuerit Imperatori.

Digitized by Google

B

ΚΕΦ. πε'.

Τοῦ αὐτοῦ Πέτρου. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὅτε γένηται αὐγουστάλιος ἢ ἀνθύπατος.

Τὰ μανδάτα δίδεται τῇ πρὸ μιᾶς σιλεντίου, καὶ τὸν αὐγουστάλιον Ἀλεξανδρείας ἔπαυσεν. καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι πάντα τὰ ἐξ ἔθους δίδωσιν αὐτῷ κωδικέλλια. οὐκ εὐχαριστεῖται δὲ ὁ βασιλεὺς, ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀρχόντων. κόμης
Ms.155. a γὰρ κονσιστωριανὸς γίνεται, ἐὰν μὴ ἔχει ἄλλο ἀξίωμα, καὶ
C εἰς τὰς μίνσας μετὰ τῶν κομήτων ἵσταται. συνεξέρχεται δὲ τοῖς ἐπάρχοις, καὶ οὐ κράζουσιν αὐτῷ τὰ σκρινία. ἐπὰν δὲ συνεξέλθῃ μέχρι τῆς ῥιγίας, φορῶν τὸ ἀτραβατικὸν, οὕτως, ὡς ἔχει, συγκάθηται τῷ ἐπάρχῳ τῶν πραιτορίων εἰς τὸ ὄχημα αὐτοῦ, καὶ ἀπέρχεται μέχρι τοῦ πραιτωρίου, καὶ ἐκεῖ κατέρχεται, καὶ συνεισέρχεται εἰς τὸ σέκρετον αὐτοῦ, καὶ συντάττεται αὐτῷ καὶ ἀναχωρεῖ. τὸ αὐτὸ δὲ σχῆμα γίνεται καὶ ἐν τῷ Ἠλυρικῷ, καὶ συγκάθηται ὁ ἀνθύπατος τοῖς ἐπάρχοις.

11. ΣΧΟΛ. τῆς βασιλικῆς.

CAP. 85.

Ex eodem Petro. Observanda, quando creatur Augustalis aut Proconsul.

Pridie antequam ecrimonia fiat, significatur crastinum silentium per mandatores. Ipso deinde die et actu primum quidem exuitur sua dignitate, qui hactenus fuit, augustalis Alexandriae; dein creatur novus ritibus consuetis. Ut omnia peracta sunt, quae decet, tradit Imperator novo augustali suos codicillos. Non tamen ideo laudes et gratiarum actiones accipit a proceribus, ut solet post alios creatos magistratus. Novus enim augustalis, si aliam dignitatem non habeat, fit tantum comes consistorianus, et, quando missae dantur pro isto conventu, aggregat se comitibus consistorianis reliquis; e palatio autem excedentibus omnibus, exit ipse cum praefectis, scriniis fausta ipsi sigillatim non acclamantibus. Quando itaque cum praefectis simul excesserit et pervenerit usque ad regiam [portam] in atrabatica veste, quam gerit, talis, qualis est, inscendit una cum praefecto praetoriorum in eius currum, in quo pergit usque ad praetorium; ibi descendit e curru, et simul ingreditur cum praefecto in eius secretum, et ibi vale ipsi dicit, ac sic tandem solus domum abit. In Illyrico idem observatur tenor circa proconsulem. Nam et Illyrici proconsul assidet praefectis.

Digitized by Google

ΚΕΦ. πϛ'. D

Περὶ διαφορᾶς στρατειῶν, καὶ πόθεν αὗται δίδονται, καὶ τί ἁρμόζει ἑκάστῳ σκρινίῳ, ὅσα εὑρεῖν ἠδυνήθημεν.

Ὁ γινόμενος σιλεντιάριος εἰσάγεται διὰ τοῦ πραιποσίτου πρὸς τὸν δεσπότην, φορῶν ἀτραβατικὸν χλανίδιν, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ ὀστιάριος τῷ δεσπότῃ τὸ χρυσέον βεργήν. καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιδίδωσιν αὐτὸ τῷ γινομένῳ σιλεντιαρίῳ, καὶ τοῦ- Ed.L. 227 τό ἐστιν ἡ στρατεία αὐτοῦ· λαμβάνει δὲ τὸ καλούμενον νιρεγιάτον, ἤγουν Ῥωμαϊστὶ νηβενσιατὸν, τουτέστιν καθ' ἡμᾶς τύπον γινόμενον ἐν τῷ σκρινίῳ τοῦ βενεφικίου τοῦ λατερκούλου. ἔξωθεν δὲ ποιοῦσιν προσσυμβόλαια πρὸς ἀλλήλους μετὰ τοῦ πιπράσκοντος ὁ ἀγοράζων. εἰ δὲ εἰς τόπον ἔτι στρατευμένου γίνεται, χρὴ πραγματικὸν τύπον καταπεμφθῆναι τῷ μαγίστρῳ τὸν παρέχοντα τῷ στρατευομένῳ ταύτην τὴν ἄδειαν ὥστε ἐξεῖναι αὐτῷ τίρονα βαλεῖν εἰς τὸν ἴδιον αὐτοῦ τόπον, καὶ ἔτι στρατεύεσθαι. ὁ δὲ βαλόμενος σοῦπερ νούμερος οὐ λαμβάνει ἐκ τοῦ δημοσίου ἀνώνας, μέχρι οὗ φθάσῃ εἰς βαθμόν. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι τῷ μέρει τῆς δεσποίνης ἐκ τοῦ B κοινοῦ καταλόγου ἀπονενεμημένοι εἰσὶν δ' σιλεντιάριοι ἐξ ὑποπολήμψεως χρηστῆς καὶ βίου μεμαρτυρημένοι σεμνοῦ. καὶ

7. αὐτῷ cod. 8. ΣΧΟΛ. γρεγιάτον. πυμαντικόν. 16. ΣΧΟΛ. ὑπεραρίθμιος.

CAP. 86.

De diversis militiis seu officiis, modis ea conferendi, ubi unum quodque conferatur, et quid unicuique scrinio competat. Quantum hoc de argumento reperire potuimus.

Creandus silentiarius introducitur a praeposito ad Dominum in tunica atrabatica, et ostiarius tradit Domino virgam auream, quam vicissim Dominus ei, quem creat, silentiario tradit. Et haec est eius militia seu investitura in officio suo; et accipit sic dictum gregiatum, quod Romano seu Latino sermone nibensiatum dicitur, hoc est secundum nos typum seu decretum dominicale, vel assignationem expeditam in scrinio istius laterculi. Extra autem [palatium puta] faciunt stipulationes mutuas inter se emens talem typum et vendens. Si quis autem in locum sufficitur adhuc militantis seu officio fungentis et stipendium merentis, debet typus pragmaticus seu decretum formale magistro insinuari, quo militanti facultas datur, tironem in locum suum vicemque suam praestandi, et ipse porro militandi atque stipendium ferendi. Praestitus autem supernumerus seu supernumerarius non accipit e publico seu aerario annonas, donec, illo decedente, cuius vicem gerit, ipse in eius

οὓς ἂν ἐπιλέξηται ἡ δέσποινα, εἰσάγονται παρ' αὐτῇ. αὐτὴ δὲ λαμβάνουσα τὸ βεργίον τὸ χρυσοῦν παρὰ τοῦ ὀστιαρίου, ἐπιδίδωσιν τῷ σιλεντιαρίῳ, καίτοι ἔχοντι ἤδη τὴν στρατείαν, καὶ προσεδρεύουσιν οἱ δ' οὗτοι εἰς μέρος αὐτῆς. ῥεφερενδάριος δὲ γίνεται ἀπὸ ψιλῶν μανδάτων διδομένων αὐτῷ παρὰ
Ms.155.b τοῦ πραιποσίτου· δεῖ δὲ αὐτὸν εἶναι τριβοῦνον νοταρίων.
C δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι καὶ ἡ δέσποινα ἔχει ἕνα ῥεφερενδάριον, καὶ αὐτὸς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις γίνεται. καὶ ὅτε, τελευτησάσης τῆς θείας τὴν λῆξιν Θεοδώρας, ὁ εὐσεβὴς δεσπότης ἐκέλευσεν τὸν ῥεφερενδάριον αὐτῆς αὐτῷ ὑπηρετεῖν διὰ τὸ σχολάζειν αὐτὸν, οἷα μὴ οὔσης αὐγούστης. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι δύο μόνοι τοῦ δεσπότου ἀννωνεύονται καὶ ὁ τῆς αὐγούστης. οἱ γὰρ ἄλλοι πάντες δίχα ἀννωναρίων εἰσὶν, ἀλλ' ὡς τριβοῦνοι νοτάριοι πραιτωριανοὶ πουνκτάριοι τὰς ῥόγας λαμβάνουσιν. βεστήτορες δὲ γίνονται ἀπὸ πετιτωρίου, γραφομένου μὲν παρὰ τοῦ χαρτουλαρίου τῆς κατ' αὐτὸν σχολῆς, ὑπογραφομέ-
D νου παρὰ τοῦ δεσπότου. δομέστικοι δὲ καὶ προτίκτορες οὕτως. πάλαι μὲν ἀπὸ προσκυνήσεως μόνης ἦν ἡ στρατεία αὐτῶν· νῦν δὲ προβατωρείαν ποιεῖ ὁ δεσπότης, καὶ προσάγει αὐτὸν ὁ δηκουρίων ἀτραβατικὸν φοροῦντα χλανίδιν, ἢ ἐν

4. ΣΧΟΛ. ἀναφορεύς. 14. ΣΧΟΛ. πυγματισταί. 15. ΣΧΟΛ. αἰτητικοῦ. 19. ΣΧΟΛ. δοκιμασίαν ἤτοι καλούμενον ἔδιτον.

gradum perveniat atque succedat. Parti, hoc est aulicae familiae, Augustae attributi sunt de toto silentiariorum corpore quatuor silentiarii, quibus proba adest opinio vitaeque honeste actae publicum testimonium. Quem in gradum quos adsciverit Augusta, illi ad eam introducuntur. Tum illa traditam ab ostiario virgam auream sumens porrigit silentiario, quamvis iam habenti eam dignitatem, utpote ab Imperatore collatam nacto. Sic consident illi quatuor in Augustae parte seu comitatu. Referendarius seu anaphoreus, relator, fit a nudis mandatis seu significatione, quae ipsi perhibetur a praeposito. Debet autem talis creandus esse tribunus notariorum. Habet quoque Domina unum referendarium, qui eodem modo, atque ceteri, creatur. Exemplo patet. Defuncta enim Diva Theodora, iubebat pius Dominus [Iustinianus], ut eius referendarius, ob herae excessum munere vacans, sibi serviret. De omnibus autem referendariis soli tres accipiunt annonas, nempe duo de parte Augusti, et unus de parte Augustae; ceteri omnes referendarii, qua tales, carent annonis; quas autem accipiunt, eas accipiunt ut tribuni notarii praetoriani punctarii. Vestitores fiunt tales per petitorium, quod scripsit chartularius illius scholae, ad quam petens quisque pertinet, et quod Imperator subscripsit. Domestici autem et protectores fiunt sic. Olim nempe mos erat, ut per solam adorationem investirentur; nunc autem expedit Imperator probatoriam,

Digitized by Google

κονσιστωρίῳ μετὰ τὸ πάντα πραχθῆναι, ἢ ἀνιόντος αὐτοῦ εἰς τὸ ἱππικὸν ἵσταται ἐμπρὸς τοῦ δέλφακος, καὶ λέγει ἐπὶ μὲν τῶν προτικτόρων· „ἀδοράτορ προτέκτορ·" ἐπὶ δὲ τῶν δομεστίκων· „ἀδοράτορ προτέκτορ δομεστίκους." καὶ λαμ- Ed.L. 228 βάνει τὴν προβατωρίαν παρὰ τοῦ δεσπότου, καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας, καὶ ἐξέρχεται. πάντων δὲ τῶν ἀγοραζόντων τόπους καὶ συμβόλαια ἔξωθεν παρὰ τῶν πιπρασκόντων γίνεται πρὸς τούτοις καὶ σύμβολα γίνεται. νῦν δὲ καὶ ἐν φερίαις πολλάκις ὁ εὐσεβὴς δεσπότης ἡμῶν ποιεῖ. οἱ δὲ κανδιδάτοι γίνονται οὕτως. ἀνιόντος τοῦ βασιλέως εἰς τὸ ἱππικὸν, ἢ προϊόντος εἰς οἱονδήποτε πρόκενσον, χρὴ τὸν μάγιστρον προευτρεπίσαι τὸν κόμητα τῆς ἕκτης ἢ ἑβδόμης σχολῆς καὶ τοὺς πριμικηρίους τῶν κανδιδάτων καὶ μανιάκιν. καὶ αὐτὸν τὸν B μέλλοντα γίνεσθαι κανδιδάτον, φοροῦντα ῥούσεον πεκτοράριν καὶ λευκὸν χλανίδιν, ἀνιόντος τοῦ βασιλέως εἰς τὸ ἱππικὸν, δεῖ στῆναι ἐμπρὸς τῆς θύρας τῆς μετὰ τὰ πούλπιτά ποτε· νῦν δὲ εἰλληματικῆς γενομένης σκάλης παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν δεσπότου Ἰουστινιανοῦ, τὸν μέλλοντα προάγεσθαι ἔνθα Ms. 156. a ἵστανται οἱ βάρβαροι καὶ προσκυνοῦσιν. καὶ ἅμα εἰσέλθῃ ὁ

3. *ΣΧΟΛ.* προσευκτέος ὑπερασπιστής. 4. *ΣΧΟΛ.* προσκυνητέος ὑπερασπιστὴς οἰκειακός. 14. *ΣΧΟΛ.* στηθάτον.

et decurio producit honorandum in tunica atrabatica, sive in consistorio post negotia omnia expedita; sive etiam Imperator in circum adscendens subsistit paulum coram delphace, et inquit ad protectorem quidem: *Adorator protector*; ad domesticum autem: *Adorator protector domesticus.* Quibus cum verbis tradit ipsi probatoriam [seu codicillos eum approbantes velut idoneum muneri], et honoratus osculatur pedes Domini, atque abit. Fit quoque interdum hoc aevo nostro, ut Imperator tales in feriis creet [seu talibus diebus, quibus senatus in consistorium non convenit, nihilque rerum gravium peragitur]. Omnium autem foris ementium a vendentibus loca [inter militantes et stipendiarios] et contractus, illis symbola quoque, hoc est dignitatibus suis debita insignia, dantur. Candidati fiunt sic. Adscendente Imperatore in circum, aut procedente in qualicunque tandem processione [id est, secedente e palatio in villam qualemcunque regiam], debet magister in paratis habere comitem sextae scholae septimaeve et primicerios candidatorum, et torquem, et ipsum illum creandum candidatum, indutum russo pectorario et candida tunica. In hoc apparatu stabat olim quidem talis, si Imperator in circum adscenderet, coram foribus, quae aliquando pone pulpita erant. Nunc autem, ex quo ibi loci gradus cochleares struxit pius noster Imp. Iustinianus, stat candidatus creandus ibi loci, ubi stare et collocari Dominumque adorare solent

Digitized by Google

βασιλεύς, ὁ κόμης τῆς σχόλης, ἐὰν παρῇ, εἰ δὲ μὴ πάρεστιν, ὁ πριμικήριος, ἐπιδίδωσιν τῷ μαγίστρῳ τὸ μανιάκιν· καὶ ὁ μάγιστρος, ἑστὼς ἐκ τῶν δεξιῶν τοῦ βασιλέως, κρατεῖ ταῖς C δύο χερσὶν, καὶ προσφέρει τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐπιδίδωσιν αὐτῷ τῷ κανδιδάτῳ, καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας αὐτοῦ καὶ ἀνίσταται. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι ὁ λαμβάνων τὸ μανιάκιν τοῦ κανδιδάτου πάντως καὶ πραισεντάλιος γίνεται. ἐὰν δὲ ἐναρίθμιός ἐστιν εἰς τοὺς μ', προτάττεται καὶ τῶν σουπερνουμέρων πάντων σχολαρίων, καὶ ἐνάννωνος τάττεται. καὶ ὅταν μέλλοι πληροῖν ὁ πριμικήριος τῶν κανδιδάτων πρὸ μιᾶς ἢ δευτέρας ἡμέρας τῶν καλάνδων Μαΐων, εἰσφέρει αὐτοὺς ὁ μάγιστρος λευχημονοῦντας παρὰ τῷ δεσπότῃ, καὶ προσκυνοῦσιν οἱ πληρώσαντες καὶ οἱ μέλλοντες ἐπιβαίνειν τῷ πριμικηράτῳ. καὶ οἱ ἄλλοι εὐχαριστοῦσιν. προσφέρεται δὲ καν- D διδάτος καὶ ἐν τῷ ἅρματι, ἔνθα ἵστανται οἱ κανδιδάτοι, καὶ οὐ μόνον ἐν τῷ ἐνταῦθα παλατίῳ, καὶ ἐν τοῖς προκένσοις, καὶ ἔνθα ἂν ἐστιν ὁ βασιλεύς. πάντως δὲ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον δεῖ προσενεχθῆναι τὸν κανδιδάτον, ἔνθα οἱ κανδιδάτοι καὶ ἐξκουβεύουσιν καὶ ἵστανται. καὶ ταῦτα μὲν ἡ συνήθεια. ὁ μέντοι εὐσεβὴς ἡμῶν δεσπότης πολλάκις καὶ ἐν φερίαις καὶ

20. ΣΧΟΛ. αἰσίοις.

in triumpho producti barbari. Quam primum ergo Imperator [in cathisma] ingrediatur, tradit comes scholae, si adfuerit, aut, eo absente, primicerius, magistro torquem, et magister eum tenens ambabus manibus offert Imperatori, cuius ad dextram adstat: Imperator tandem candidato torquem tradit; qui procidit humi, osculatur Augusti pedes et resurgit. Quisquis autem torquem candidati acceperit, is eo ipso quoque fit praesentalis. In censu quadraginta candidatorum si sit, praehabetur scholariis supernumerariis omnibus, et scribitur atque refertur inter eos, qui annonas accipiunt. Pridie biduove ante Calendas Maias, quum in eo est primicerius scholarum, ut absolvat [primiceriatum nempe suum, eoque munere decedat], introducit eos [nempe candidatos omnes] magister ad Imperatorem, candidis vestibus indutos, eumque adorant tam defuncti [primiceriatu], quam successuri in primiceriatum; reliqui voce tantum gratum animum atque benevolum testantur. Producitur seu praesentatur Domino, et ab eo promovetur candidatus etiam in armate, loco scilicet, ubi stare solent candidati, et non tantum in hoc [magno, quo haec scribuntur,] palatio, sed etiam in processionibus, et in universum locis omnibus, in quibus Imperator agit, talibus tamen absque exceptione, in quibus etiam candidati excubare et stare solent. Quem hactenus persecuti sumus modum ritumque variis officiis investiendi, eum flagitat quidem et importat vetus consuetudo. Saepe tamen etiam in feriis et absque silentio

Digitized by Google

ἔσω καθήμενος ἐκέλευσεν γενέσθαι πάσας ταύτας τὰς στρατίας καὶ δίχα σιλεντίου.

ΚΕΦ. πζ'. Ed. L. 229

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ἐὰν ὁ ἀναγορευθεὶς ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν βασιλεὺς ἀποστείλῃ πρέσβεις καὶ λαυρεάτα, μηδέπω δεχθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα βασιλέως εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ πῶς βεβαιοῖ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ καὶ τοὺς πρέσβεις ἀπολύει.

Χρή, πρεσβευτῶν ἐρχομένων, προμαθεῖν τὸν μάγιστρον B
καὶ ἑτοιμάσαι τὰ μητάτα αὐτῶν, καὶ πέμψαι καὶ εἰς ἀπάντησιν αὐτῶν, καὶ εἰσαγαγεῖν ἕκαστον εἰς τὸ ἴδιον μητάτον, προευτρεπίζονται δὲ καὶ στρώματα καὶ ἀναλώματα αὐτοῖς. Ms. 156. b
καὶ καταλύουσιν ἐν τοῖς μητάτοις αὐτῶν, καὶ μετὰ μίαν ἢ δύο ἡμέρας ὁρῶσι τὸν μάγιστρον. ὁ δὲ δεχόμενος παρασκευάζει ἕκαστον αὐτῶν καθίσαι πρὸς τὰ ἀξιώματα αὐτῶν, καὶ διαλέγεται αὐτοῖς, ὅσα χρή, καὶ ἀπολύει αὐτούς. αἰτοῦσιν δὲ αὐτὸν ἐφ' ᾧ μηνυθῆναι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὑπισχνεῖται ὁ μάγιστρος τοῦτο ποιεῖν καὶ μηνύειν αὐτούς. καὶ ὅτε κελεύσωσιν προελθεῖν, ἀπὸ ὀψὲ δίδοται μανδάτα σιλέντιον, καὶ τοὺς

confert pius noster Imperator has omnes militias seu functiones intra sedens, in cubiculo nempe et procul proceribus.

CAP. 87.

Observanda, quando renuntiatus in partibus superioribus seu occidentalibus Imperator huc mittat legatos suos laureatasque suas imagines, nondum ab Imperatore, qui hic, Constantinopoli, agit, ad imperialem dignitatem admissus; et quomodo Imperator ei dignitatem et auctoritatem imperialem adstruat atque confirmet, et eius legatos absolvat seu remittat.

Quando legati [illinc ex Italia vel occidente] veniunt, debet magister eius rei certior fieri, cognitoque praeparare ipsorum metata seu diversoria, ipsis immittere aliquem, qui appellentibus occurrat et introducat unumquemque in suum sibi destinatum metatum, stragulis ceteraque supellectile necessaria instructum, et praeterea de victu prospicere, et impensas in eos facere. Postquam ergo in metatis suis illi consederint, adeunt altero inde tertiove die magistrum; qui recipiens eos sessionem cuique ex dignitatis, quam quisque tenet, gradu debitam assignat, locutusque cum ipsis ea, quae praesens rerum ratio flagitat, rursus dimittit. Interea legati rogant eum, velit de suo adventu eiusque causa ad Imperatorem referre.

Digitized by Google

C πρέσβεις τοὺς ἀπὸ Ἰταλίας δέχεται· καὶ ἐὰν ἔπαρχος ᾖ ἔπαρχοι εἶεν οἱ πρέσβεις, ὁ πρώξιμος τῶν ἀδμηνσιόνων ἀπέρχεται πρὸς αὐτούς, καὶ μεταστέλλεται αὐτούς. ἐὰν δὲ μάγιστρος εἴη, ὁ βοηθὸς τοῦ μαγίστρου ἀπέρχεται, καὶ φέρει αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιν. ἐὰν δὲ κόμης λαργιτιόνων, ἢ ἄλλην ἔχων ἰλλουστρίαν ἀρχήν, ἀδμισσιονάλιος ἀπέρχεται καὶ φέρει αὐτόν. οὔτε δὲ σιλεντιάριος ἀπαντᾷ τῷ ἐπάρχῳ τῶν πραιτωρίων ἢ τῷ τῆς πόλεως, οὔτε ἄλλο τί ποτε τῶν εἰωθότων ἐπὶ ταῖς ἐνταῦθα ἀρχαῖς γίνεται, ἀλλ' εἰσέρχονται
D πάντες οἱ πρεσβευταὶ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ μαγίστρου, καὶ ἐκεῖ περιμένουσιν. καὶ ὅτε καιρός, ἀπέρχεται ἀδμισσιονάλιος καὶ ἀναφέρει αὐτούς, καὶ εἰσερχόμενοι προσαγορεύουσιν τοὺς κανδιδάτους κατὰ μίμησιν τῶν ἄλλων ἀρχόντων, καὶ δέχονται ἀπὸ τοῦ πραιποσίτου ἀσπαζόμενοι αὐτὸν ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει, καὶ εἰσέρχονται καὶ ἀλλάσσουσιν τὰ ἀτραβατικά. ἁρμάτοι δὲ ἐπὶ τοῦ βασιλέως οὐκ εἰσέρχονται διὰ τὸ μὴ εἶναι βαρβάρους
Ed. L. 230 τοὺς πρεσβευτάς. καὶ ἐπὰν καθίσῃ ὁ βασιλεὺς μεθὸ δεχθῶσιν οἱ ἄρχοντες, ὁ κόμης τῶν ἀδμισσιόνων λέγει „λεβά,“ κιτατίονος μὴ γινομένης ὡς ἐπὶ ἄλλων πρεσβεύων, καὶ εἰσέρ-

2. ΣΧΟΛ. πλησίον. 3. ΣΧΟΛ. ἀπολύει. 5. ΣΧΟΛ. δαψιλιῶν. 6. ΣΧΟΛ. λαμπρότητα. 18. ΣΧΟΛ. ἆρον. 19. πρεσβέων aut πρεσβευτῶν legend. videtur R.

Quod ille pollicetur et praestat. Domino itaque volente iubente, ut coram illi ad se veniant, dantur silentio mandata pridie vespere, antequam id fiat, altero die legatum legatosve ex Italia exceptum a Domino iri. Qui si praefectus [urbis aut praetorii] fuerit, aut si plures iidemque praefecti fuerint, arcessit eos proximus admissionum. Si autem, qui legatus fuerit, dignitate tantum magister sit, abit ad eum adiutor magistri CPtani, et deducit eum in palatium. Si vero tandem comes largitionum fuerit legatus, aliave ornatus illustri dignitate, arcessit eum admissionalis. Neque silentiarius occurrit praefecto praetoriorum [tali occidentali] aut praefecto urbis [Romae] neque aliud quid eorum contingit, quae circa nostrates proceres eorumque receptiones fieri solent; sed legati, quotquot tandem fuerint, conveniunt in scholam magistri, ubi tempus opportunum praestolantur; quo adveniente, venit admissionalis, et sursum eos in superiora palatii adducit. Ingressi ergo in atrium salutant stantes ibi candidatos, quod et alii nostrates proceres faciunt; et excipiuntur a praeposito, quem osculo et manus prensatione unus post alterum in suo quisque dignitatis ordine cohonestant. Introducti induunt atrabatica. Non autem adstant Imperatori ea in receptione armati scutis et hastis milites, quemadmodum in aliorum legatorum receptionibus solent; quia hi legati barbari non sunt. Ut consedit Imperator post exceptos ab ipso congregatosque coram ipso aulae suae proceres, abit comes admissionum et clamat: *Leva*,

χονται καὶ φιλοῦσιν τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, καὶ ἵστανται ἐν τῷ μέσῳ, καὶ λέγουσιν τὴν πρεσβείαν, καὶ ἐξέρχονται. ἔστιν δὲ ὅτε δοκεῖ τῷ βασιλεῖ καὶ παρασκευάζει καὶ λιβελλησίους παραστῆναι καὶ ἐκλαβεῖν τὴν πρεσβείαν, καὶ διαλαλεῖ ἃ βούλεται. ἐὰν δὲ βεβαιώσει τὴν βασιλείαν, καὶ ὁ ἔπαρχος τῶν πραιτωρίων καὶ ὁ ἔπαρχος τῆς πόλεως, λοιπὸν οὕτως δέχονται ὡς ἐνταῦθα ὄντες ἔπαρχοι, καὶ τὸ περσίκην αὐτοῖς ἀπαντᾷ, καὶ ὁ B μάγιστρος μετὰ τὸν μάγιστρον τὸν ἐνταῦθα περιπατεῖ, καὶ ἁπλῶς ἡ τάξις ἐπὶ τῶν ἀξιωμάτων φυλάττεται. δεῖ δὲ εἰδέναι, Ms.157.a ὅτι ἐπὶ τοῦ τῆς θείας λήξεως Λέοντος ἐπέμφθη Ἡλιοκράτης παρὰ Ῥωμαίων, τὰ λαυρεάτα Ἀνθεμίου τοῦ βασιλέως ἔχων καὶ γράμματα αὐτοῦ, καὶ ἐδέχθησαν οἱ πρέσβεις ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, Ἡλιοκράτης καὶ ἡ εἰκὼν Ἀνθεμίου εἰσενέχθη, καὶ ἐδέξαντο αὐτὴν οἱ σιλεντιάριοι, καὶ Διαφερέντιος, ἔπαρχος C ὢν Κωνσταντινουπόλεως, εἶπεν ἐγκώμια εἰς ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς καὶ Διοσκόριος, ἀπὸ ἐπάρχων πόλεως, καὶ διελάλησεν ὁ βασιλεύς, ὥστε πεμφθῆναι τὰ λαυρεάτα εἰς πᾶσαν τὴν πολιτείαν, καὶ τὰς εἰκόνας κοινῇ ἀνατίθεσθαι ἀμφοτέροις τοῖς βασιλεῦσιν. ἔστιν δὲ ἡ διαλαλία οὕτως· „αὐτοκράτωρ Καῖσαρ εὐτυχὴς Λέων νικητὴς ἀεισέβαστος εἶπεν· τοῦ πρα-

i. e. *surge*. Non enim hi legati nominatim et cum cerimoniis citantur, ut alii exteri citari solent. Ingressi ergo pedes osculantur Imperatoris, in medioque triclinio stantes enuntiant commissam sibi legationem, et protinus excedunt. Si visum fuerit Imperatori, iubet etiam libellenses adstare, legationis argumentum excepturos, et disserit atque mandat, quae voluerit. Postquam vero Romano imperatoriam dignitatem confirmaverit noster Imperator, [quod in alia posteriore fit exceptione, de qua proxime sequens caput exponit], tunc demum recipitur et respectatur deinceps ille legatus, sive praetoriorum, sive urbis fuerit praefectus, non aliter ac si nostras esset et eadem munera hic loci gereret; persicium vel marsupium tali tunc obviam fertur; magister talis Romanus, si legatus is fuerit, immediate post magistrum nostratem procedit; verbo, servatur ordo dignitatum et quem quisque Romae habet honoris gradum et prae alio passum, eundem hic quoque habet, sed secundum a nostratibus. Iuvat exemplo rem illustrare. Sub Leone Magno, divinae sortis Imp., legabatur a Romanis Heliocrates, habens secum laureatas imagines Anthemii Imperatoris eiusdemque litteras. Recipiebatur totus legationis comitatus in consistorio, Heliocrates et imago Anthemii ad Dominum introducebantur, silentiarii recipiebant penes se imaginem, Diaferentius, qui tum praefectus urbis CPtanae erat, pronuntiabat panegyricum in laudes utriusque Imperatoris, uti et Dioscorius, expraefectus urbis. Mandabat deinceps Imperator, laureatas per totum differri imperium, amborumque Imperatorum coniun-

Digitized by Google

στάτου ἄρχοντος Ἀνθεμίου τὸν χαρακτῆρα ἐπὶ πολὺ ἐκδεξάμενοι νῦν ἀποδοθέντα, μεγάλην ἡμῖν εὐφροσύνην ἐνεποίησεν. διὰ τοῦτο θείᾳ νεύσει τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα τιμίως πρὸς χαρμονὴν πάντων τῶν λαῶν ταῖς ἡμετέραις εἰκόσιν κοινωD νεῖν προστάσσομεν, ὡς ἂν πᾶσαι αἱ πόλεις ἐν εὐφροσύνῃ διαγνώσονται κοινωνούσας ἑκατέρων μερῶν τὰς ἐξουσίας, τῇ τε αὐτοῦ ἡμερότητι ἡμᾶς συνηνῶσθαι." χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι καὶ Λίβερ, ὁ πατρίκιος καὶ ἔπαρχος Γαλλιῶν, ἐπέμφθη ἐνταῦθα παρὰ Θευδᾶ τοῦ ῥηγὸς Γότθων καὶ τῆς συγκλήτου Ῥωμαίων, καὶ δεξάμενος αὐτὸν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς ἡμῶν Ἰουστινιανὸς, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὡς ἔπαρχον πραιτωρίων καὶ προϊέναι καὶ ἀναχωρεῖν, καὶ πάντα οὕτως ἐπὶ αὐτοῦ ἐπράττετο, ὡς ἐπὶ τῶν ἐπάρχων ἀνατολῆς.

Ed L. 231

ΚΕΦ. πη΄.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττεσθαι, ὅτε μέλλει δέχεσθαι τοὺς αὐτοὺς πρέσβεις, καὶ βεβαιοῖ τὴν βασιλείαν καὶ ἀπολύειν αὐτούς.

Πρὸ μιᾶς δίδοται μανδάτα σιλέντιον, καὶ τοὺς ἀπὸ Ἰταλίας πρέσβεις δέχεται. καὶ μετὰ τὸ καθίσαι αὐτὸν ἐν τῷ

16. βεβαιοῦν coni. R.

ctas imagines simul proponi. Habebat autem dialalia vel mandatum ore sacro prolatum sic. Ex actis: *Imperator Caesar felix Leo victor semper Augustus dixit: Clementissimi principis Anthemii imago diu a nobis exspectata, nunc tandem exhibita, magnum nobis gaudium tulit. Quapropter divina annutatione* [seu sacro edicto] *praecipimus et sancimus, ut illa imago eosdem honores participet, quos nostra, quo populi omnes gaudeant, omnesque urbes laetae intelligant, ambarum partium, orientis et occidentis, potestates communione rerum iunctas, nos autem eius* [Anthemii] *Mansuetudini coadunatos esse.* Etiam Liber, patricius et praefectus Galliarum, mittebatur aliquando hanc in urbem a Theuda, rege Gothorum, et a senatu Romano; quem pius Imperator Iustinianus coram admissum iubebat tam in accessu, quam in abitu, locum praefecti praetoriorum obtinere, et in omnibus omnino rebus tractari atque excipi modis iisdem, quibus praefecti Orientis solent excipi.

CAP. 88.

Observanda, quando Imperator eosdem excipere vult legatos, eo fine ut occidentali Imperatori dignitatem imperialem confirmet, et legatos dimittat.

Pridie antequam legati ex Italia venientes [pro secunda vice] ad Dominum admittuntur, circumcursitant mandatores, significantes cras fore illis recipiendis silentium. Postquam igitur in consistorio

Digitized by Google

κονσιστωρίῳ καὶ εἰσελθεῖν κατὰ τὸ ἔθος πάντας γίνεται αὐτοῖς ἴδιον βῆλον, καὶ εἰσέρχονται, καὶ αἰτοῦσιν πάλιν περὶ B τῶν αὐτῶν, καὶ βεβαιοῖ ὁ βασιλεὺς ἢ ἐγγράφως ἢ ἀγράφως, ὑπισχνούμενος ἐπιστολὰς πέμπειν περὶ τούτου πρὸς αὐτόν. καὶ λοιπόν, ὡς εἴρηται, ἐν τοῖς σιλεντίοις προέρχονται ὡς Ms. 157. b ἄρχοντες τοῦ βασιλέως, καὶ ἐὰν ὦσιν ἔπαρχοι ἢ ἔπαρχος, προσκυνοῦνται παρὰ τῶν δομεστίκων καὶ προτηκτόρων, καὶ τὸ Περσίκην αὐτοῖς ἀπαντᾷ, καὶ πάντα κατὰ τὸ εἰωθὸς γίνεται. ἐπὰν δὲ θέλῃ ἀπολῦσαι αὐτούς, δεῖ τὸν μάγιστρον ποιῆσαι C γνῶσιν κατὰ γνώμην τοῦ βασιλέως, τί ἕκαστος ὀφείλῃ λαβεῖν, καὶ πάντων τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τί ἕκαστος λαμβάνει, καὶ δοῦναι τῷ κόμητι τῶν λαργιτιόνων. καὶ ἐπὰν κἀκεῖνος εὐτρεπισθῇ, δίδωσι σιλέντιον ὁ βασιλεύς. καὶ τῇ ἑξῆς πάντα γίνεται ὡς ἐν σιλεντίῳ, καὶ ἔρχονται οἱ πρέσβεις, οὐκέτι πάντες ὁμοῦ, ἀλλ' εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν μετὰ τῶν Κωνσταντινουπόλεως ἀρχόντων ἀναμεμιγμένοι, καὶ κελεύοντος τοῦ βασιλέως, εἰσάγει ὁ δικουρίων τοὺς ἀνθρώπους αὐτῶν κατὰ τάγμα τάγμα, καὶ μηνύει ὁ δικουρίων· „κόμητες φυλῶν, διδασκαλικοί, λευκοφόροι, δρομεῖς, δεκανοί“ καὶ ἁπλῶς πάντας D

consederit Imperator, et ingressi, qui solent, fuerint omnes, fit ipsis, legatis, velum proprium, id est seorsim soli post nostrates proceres introvocantur et introducuntur, et iterant supplicationem suam prima proditam exceptione; quam Imperator confirmat indulgens, aut scriptis litteris, quae protinus exhibentur et adduntur abeuntibus, aut absque scripto sola sua promissione, se litteras de re quaesita ad ipsum legationis auctorem missurum esse. Ab eo tempore conveniunt, ut dictum est, in silentia velut Imperatoris nostri proceres; et quisquis eorum praefectus fuerit, ille a domesticis et protectoribus adoratur, et persicium seu marsupium occurrit seu obviam fertur ipsi; et fiunt reliqua omnia modo consueto. Quando autem Imperator illis vult audientiam valedictoriam dare, debet magister antea notitiam seu indiculum ex Imperatoris iudicio atque directione facere, quo perscriptum sit, quid legatorum quisque, quid hominum vel famulorum eos comitantium unusquisque in munus et velut viaticum accipere debeat. Hanc schedulam dat comiti largitionum. Qui si et ipse paratus sit, ad promenda nempe et tradenda omnia sibi praescripta, habens omnia in promtu, tunc tandem edit Imperator silentium, seu iubet illud per mandatores indici. Altero itaque die fiunt omnia ut in silentio, veniuntque legati, non iam, ut antea, seorsim, simul omnes in uno corpore, sed separati, suo quisque in loco, inter illos magistratus, ad quos, velut collega, pertinet, adeoque Constantinopolitanis proceribus immixti. Iussu tum Imperatoris introducit decurio legatorum homines seu comitatum, unum ordinem post alterum, sic eos clara voce excitans: [*Adestote vos*] *comites tribuum*; vos *didascalici* [seu magistriani]; vos

Digitized by Google

*τοὺς μετ' αὐτῶν ἐλθόντας, καὶ δίδωσιν ἕκαστον τὴν ῥόγαν ὁ
βασιλεύς. καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς ἀνθρώπους αὐτῶν τότε
καὶ αὐτοῖς τοῖς πρεσβευταῖς δίδωσιν ὅσα ἐκέλευσεν εὐτρε-
πισθῆναι εἰς λόγον αὐτῶν, καὶ δέχονται αὐτὸν οἱ σιλεντιά-
ριοι, καὶ ἐγείρεται ὁ βασιλεύς, καὶ ἐὰν μὴ ὦσιν πατρίκιοι,
προσκυνοῦσιν αὐτὸν, καὶ συντάττονται, εἰ μὲν ἐν τῷ μικρῷ
κάθηται κονσιστωρίῳ, ἔμπροσ τῶν πορφυρῶν βάθρων ἐν τῷ*
Ed.L. 232 *θερινῷ κονσιστωρίῳ· εἰ δὲ ἐν τῷ μεγάλῳ κονσιστωρίῳ κά-
θηται, ἄνω πρὸ τῆς θύρας τῶν δευτέρων, καὶ κατέρχονται,
καὶ μίσας ποιοῦσι. τὰ δὲ γράμματα τοῦ βασιλέως λαμβά-
νει ὁ μάγιστρος, καὶ ἔρχονται καὶ συντάττονται αὐτῷ, καὶ
δίδωσιν αὐτά.*

ΚΕΦ. πθ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, πρεσβευτοῦ μεγάλου ἐρχομένου Περσῶν.

*Δεῖ, μηνυομένου μεγάλου πρεσβευτοῦ, τὸν μάγιστρον
πέμψαι εἰς τὰ μεθόρια ἕνα ἄρχοντα ἰλλούστριον ἢ σιλεντιά-*
B *ριον ἢ τριβοῦνον ἢ καὶ ἕνα τῶν ἐπισήμων, ἢ μαγιστριανῶν,
ἢ ὃν ἂν συνίδῃ πρὸς τιμὴν τοῦ ἐρχομένου προσώπου πέμψῃ,*
Ms. 158. a *ἵνα δέξηται καὶ διασώσει αὐτόν. ὁ δὲ πεμπόμενος εἰσέρχε-*

leucophori [seu candidati]; vos *cursores*; vos *decani*; et in universum omnes, qui cum legatis advenerunt, excitat; quibus Imperator singulis rogam aut stipem largitur. Illis digressis, tandem ipsis quoque legatis donat ea, quae ipsis praeparari iussit. Quo facto silentiarii se iam componunt ad exspectandum Imperatoris abitum, et Imperator de throno exsurgit, et legati, si patricii non sint, adorant ipsum, valeque ipsi dicunt; quod fit, si praesederit et audientiam dederit Imperator in parvo aestivo consistorio apud gradus porphyreticos; quod si autem cerimonia contigerit in magno consistorio, fit valedictio apud fores deuterorum, et abeunt, missaeque fiunt. Litteras autem Imperatoris ad alterum occidentalem ad se sumit magister, venientibusque ad se legatis et sibi domi suae valedicentibus eas tradit.

CAP. 89.

Observanda sub adventum magni Persarum legati, eoque in urbe praesente.

Postquam de adventu magni legati ad aulam renuntiatum est, oportet a magistro magistratum aliquem, illustrem [seu protospatharium] aut silentiarium aut tribunum aut etiam unum aliquem de ordine episemorum aut insignium aut magistrianorum, aut quem-

Digitized by Google

ται εἰς τὸ Νησίβιος, καὶ ἀσπάζεται αὐτὸν, καὶ ἐὰν ἔχει γράμματα τοῦ βασιλέως, ἀποδίδωσιν· (εἰ δὲ μὴ, τοῦ μαγίστρου) προτρέποντα αὐτόν. ἴσως δὲ οὐδὲ ὁ μάγιστρος γράφει, ἀλλ' ἐκ μανδάτων μόνον ἡ προτροπὴ γίνεται, ἐφ' ᾧ αὐτὸν ἐλθεῖν μετὰ εὐθυμίας καὶ θεραπείας· καὶ ἐξέρχεται σὺν αὐτῷ. δεῖ δὲ τοὺς ἄρχοντας τοῦ Δάρας ἀπαντῆσαι αὐτῷ μετὰ τῶν στρατιωτῶν ἐν τοῖς μεθορίοις καὶ δέξασθαι C τὸν πρεσβευτὴν καὶ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοῦ. καὶ εἰ μέν ἐστίν τι ὀφεῖλον λαληθῆναι ἐν τοῖς μεθορίοις, λαλεῖται, τοῦ ἄρχοντος τοῦ Νησίβιος μέχρι τῶν μεθορίων μετὰ πλήθους Περσῶν συνερχομένου αὐτοῦ. εἰ δὲ μὴ λαλεῖταί τί ποτε, καὶ οὕτως δεῖ πάντως συνελθεῖν αὐτὸν μετὰ πλήθους, καὶ τῶν Ῥωμαίων αὐτὸν παραλαμβανόντων καὶ τοὺς συνόντας αὐτῷ, δεῖ τοὺς λοιποὺς ἀπομεῖναι τῶν Περσῶν ἐν τοῖς Περσικοῖς τόποις, καὶ αὐτὸν μόνον μετὰ τῶν συνόντων εἰσελθεῖν εἰς τὸ Δάρας καὶ θεραπευθῆναι. προσήκει δὲ τοὺς ἄρχοντας τοῦ Δάρας πολλὴν ἀγρυπνίαν καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι, ὥστε μὴ προφάσει τοῦ πρεσβευτοῦ πλῆθος Περσῶν D συνεισελθεῖν, κατὰ μέρος ἐπακολουθῆσαι, καὶ δόλῳ κρατῆσαι τὴν πόλιν. ἀλλὰ τούτου τοῦ μέρους πολλὴν πρόνοιαν οἱ ἄρ-

cunque ille voluerit et delegerit, in honorem viri advenientis in confinia mitti, qui eum ibi excipiat, in protectionem suam recipiat et ad Urbem augustam sospitem perducat. Hic itaque in eum finem missus proficiscitur Nisibinam, ubi legatum invisit et salutat, litterasque Imperatoris ad eum, si quas sibi additas habet, ipsi tradit; aut, si non Imperatoris, magistri saltim; quibus arcessitur. Interdum ne ipse quidem magister litteras legato mittit, sed nudis mandatis et significationibus oralibus invitatur, ut cum fiducia, hilaritate et per otium in Urbem veniat. Missus itaque noster cum legato Persico Nisibina egressus iter et deductionem eius instituit. Legato illi occurrere in confiniis debent praefecti Darae cum militibus suis praesidiariis, ipsumque famulitiumque eius excipere. Et, si quid opus est in confiniis moneri atque condici ab una alterave parte, id transigitur, praefecto Nisibinae cum numero Persarum ad confinia usque legatum comitante. Si vero nihil tale monendum suppetat, oportet nihilominus tamen praefectum Nisibinae cum cohorte suorum eum comitari, Romanisque legatum et eius comites excipientibus, retro in locis ditionis Persicae cum globo suo manere, solumque legatum cum comitatu suo in urbem Daras ingredi et a nostris ibi dignum cultum accipere. Darae praefecti inter haec vigili cura circumspiciant caveantque, ne sub praetextu legati multitudo Persarum simul in urbem intret, aut per partes subsequatur, et sic urbe potiantur. Hunc itaque locum diligenter sollicitēque meminerint praefecti, observentque Persas attento oculo, sed dissi-

Digitized by Google

χοντες ὤφελον ποιεῖσθαι, καὶ ἐκ τοῦ ἀσυμφανοῦς ἐγρηγορέναι, καὶ φυλάττειν τὸ σχῆμα τοῦτο. οἱ δουκικοὶ δὲ κατὰ τὸ εἰωθὸς τὸ δαπάνημα τῆς ὁδοῦ μέχρι τῶν ἐνταῦθα ἡμερῶν ργʹ ἐπιδιδόασιν. τοσαῦται γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁρίσθησαν ἀρκεῖν τῷ πρεσβευτῇ ἀνιόντι, καὶ τοσαῦται ἀπιόντι. ἔστιν δὲ ὅτε βραδύνῃ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ κελεύει ὁ βασιλεὺς, καὶ προσ- Ed.L. 233 *θήκη αὐτῷ γίνεται. ἡ δὲ γνῶσις τῶν ἐπιδεδομένων αὐτῷ σώζεται ἐν τῷ σκρινίῳ τῶν βαρβάρων. καὶ βέρεδα δὲ κατὰ τὰ πάκτα ἐπὶ Κωνσταντίνου ἐπάρχου πραιτωρίων γενομένου ἀπενεμήθη αὐτῷ πέντε, καὶ ζῶα λʹ. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἐὰν θέλῃ θεραπεῦσαι αὐτὸν, πολὺ πλέον αὐτῷ ἐπιδοθῆναι κελεύει. εἰ δὲ θέλει καὶ τιμῆσαι αὐτὸν, χρὴ πέμψαι καὶ δέ-* Ms. 158. b *ξασθαι αὐτὸν διά τινος τῶν εὐυπολήμπτων ἐπὶ Γαλατίαν καὶ Καππαδοκίαν καὶ θρέψαι· ὁμοίως δὲ πέμψαι καὶ εἰς Νίκαιαν καὶ θρέψαι καὶ θεραπεῦσαι. δεῖ δὲ καὶ τὸν μάγιστρον, ἐρχομένου αὐτοῦ περὶ Ἀντιόχειαν, πέμψαι μαγι-* B *στριανὸν ὀφείλοντα ἀπαντῆσαι καὶ ἀσπάσασθαι αὐτὸν, καὶ μαθεῖν, πῶς διασώζεται. εἰ δὲ θέλει ὁ βασιλεὺς, καὶ ἅπαξ καὶ δεύτερον τοῦτο ποιεῖ, καὶ γράφει καὶ ἀσπάζεται, καὶ ἐρωτᾷ αὐτὸν, πῶς διασώζεται. χρὴ δὲ αὐτῷ καὶ ζῶα εὐτρεπισθῆναι ἐν Ἑλενοπόλει καὶ δρόμονας, ἵνα, εἴτε βούλεται,*

mulanter, ut id agere ab ipsis non deprehendantur. Ducici [hoc est homines ad officium ducum illorum thematum, per quae traiectus fit, pertinentes] impensas itineris ad hanc usque Urbem augustam in centum et tres dies praestant. Tot enim ab initio statim et iam a longo tempore statuti fuerunt et imputati dies legato tam illinc huc, quam hinc illuc tendenti. Interdum tamen moras in via trahit et plus temporis impendit; adeoque indultu Imperatoris additur, quod excurrit impensarum. Notitia vero vel indiculus in eum impensorum deponitur asservandus in scrinio barbarorum. Attribuuntur legato secundum pacta sub Constantino praefecto praetoriorum condita vereda quinque et muli triginta. Verum Imperator quando ipsum demereri vult beneficiis, iubet ipsi plura subministrari. Si vero insignite ipsum honorare vult, debet ipsi aliquem virum magnae auctoritatis et probae existimationis in Galatiam et Cappadociam obviam mittere, qui ei victum cultumque omnem necessarium et refectiones praestet. Alium simili modo debet Nicaeam mittere, qui splendide ipsum ibi nutriat colatque. Magister autem debet legato prope ad Antiochiam accedenti magistrianum aliquem obviam mittere salutandi causa et sciscitandi, quibus modis, et satin ex animi sententia per viam excipiatur. Idem Imperator, si vult, facit, et litteris pariter verbisque mandatis legatum semel iterumque salutat, et sciscitatur, quomodo conducatur. Debent porro ipsi in Helenopoli muli parati teneri et dromones seu liburnicae, ut, sive per continentem profi-

Digitized by Google

πεζῇ ἀπέλθῃ ἐπὶ Νικομήδειαν, εἴτε βούλεται, δρόμωσιν ἀν-
τιπεράσῃ, καὶ ἐνδακιδίζῃ δὲ πάντως χρὴ εὐτρεπισθῆναι καὶ
ἵππους καὶ ζῶα, ἵνα δέξωνται αὐτὸν καὶ ἀγάγωσιν μέχρι
Καλχηδόνος· ἐν δὲ Καλχηδόνι τὸν μάγιστρον ἑτοιμάσαι
μητάτα καὶ αὐτῷ καὶ τοῖς ἀνθρώποις αὐτοῦ, καὶ πέμψαι C
τὸν ὀπτίονα τῶν βαρβάρων καὶ ἀποθέσθαι αὐτῷ ἀναλώμα-
τα ἕτοιμα τῆς ἡμέρας, ἢ καὶ τῶν ἡμερῶν, ὧν ἔχει ποιῆσαι
ἐν Χαλκηδόνι. καὶ ξένια δὲ πέμπει αὐτῷ. προσήκει δὲ τὸν
μάγιστρον πέμψαι εὐθὺς εἰς ἀσπασμὸν αὐτοῦ, καὶ ἐρωτῆσαι
αὐτὸν, πῶς ἦλθε, καὶ μὴ ἐσιάνθη τί ποτε, καὶ ἁπλῶς κατὰ
τὸ ἐγχωροῦν θεραπεῦσαι αὐτόν. χρὴ δὲ ἐν τῇ πόλει προσε-
τοιμασθῆναι τὸ μητάτον αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνθρώ-
που καὶ τὸ πλῆθος, ὅπερ ἐπιφέρεται, καὶ εὐτρεπίσαι ἐν αὐ-
τῷ κραββάτια καὶ στρώμματα καὶ κλιβάνια καὶ ἀρούλλας D
καὶ τραπέζας καὶ ὀπέρας, ὥστε ὑδροφορεῖν καὶ τὰς ἄλλας
ῥυπαρὰς ὑπηρεσίας ὑπουργεῖν. ἀλλὰ τὰ μὲν στρώμματα ὁ
κόμης τῶν πριβάτων κατὰ πιττάκιον τοῦ μαγίστρου ἀπολύει,
ἤτοι ὁ σακκελλάριος τοῦ βασιλέως· (νῦν γὰρ εἰς αὐτὸν με-
τηνέχθη ἡ χρεία·) τὰ δὲ κραββάτια καὶ σκύφια καὶ τρα-

2. ἔνθα καὶ δίζηται δὲ coni. R. 17. ΣΧΟΛ. τῶν ἰδικῶν.

cisci ad Nicomediam velit, sive illuc fretum interiectum traiicere malit, arbitrio suo ipsi uti liceat. Quocunque tandem modo ire cupiat, oportet ibi equos et mulos ipsi excipiendo et Calchedonem deducendo praesto esse. In Calchedone vero debet magister parata habere metata seu mansiones et ipsius et famulorum eius usui, et optionem barbarorum mittere, ipsique expensas enumerare legato per illum diem diesve, quos Calchedone transigendos habuerit, faciendas, et simul per ipsum xenia seu munuscula pro felice adventu peregrini amici mittere; sed et mittere, qui suo, magistri, nomine legatum, quamprimum appulerit, salutent et interrogent, quomodo advenerit, et num aegrimoniam iniuriamve et incommodum passus fuerit. Verbo decet magistrum pro virili sua legato grata omnia et amica officia praestare. Ipsa in Urbe oportet metatum seu mansionem eius dignam ipsius persona et multitudini, quam secum trahit, accommodatam praeparari, in qua praesto sint grabbati seu lecti, et stromata seu stragulae, et clibani seu furni, et arulae seu foculi, et mensae et operae ad aquam aggerendam et alia praestanda sordida ministeria. Stragulas quidem olim extradebat et praestabat comes privatorum ad magistri mandatum pittacio vel schedula sibi exhibenda perscriptum: nunc translata est haec cura in saccellarium Imperatoris. Lectos autem et scyphos et mensas et furnos et ollas praefectus Urbis praestat, et ipse quoque ad pittacium magistri. Focos autem praestant praefecti fabricarum [armorum publicarum nempe et operarum fabrilium]. Praefectus

Digitized by Google

πέζια καὶ κλιβάνια καὶ χύτρας ὁ ἔπαρχος τῆς πόλεως ἀπολύει, πάλιν κατὰ πιττάκιον τοῦ μαγίστρου. τὰς δὲ ἀρούλλας
Ed.L. 234 οἱ τῶν φαβρίκων παρέχουσιν. ἀπονέμονται δὲ αὐτῷ παρὰ τοῦ ἐπάρχου καὶ ὅπερες ἐκ τῶν καπηλείων. καὶ δεῖ τὸ βαλανεῖον τοῦ οἴκου ἐκείνου, ἐν ᾧ μέλλει οἰκεῖν, ἑτοιμασθῆναι,
Ms. 159. a ἢ τὸ πλησίον αὐτοῦ, ἵνα, ὅτε βούλεται, καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ λούονται, καὶ αὐτοῖς μόνοις σχολάζει τὸ βαλανεῖον. καὶ ἐπὰν καταπλεύσῃ, δεῖ τὸν μάγιστρον πέμψαι βασιλικοὺς ἵππους· (δίδωσι δὲ αὐτοὺς ὁ σπαθάριος τοῦ βασιλέως·) καὶ δέχονται αὐτὸν ἐκ τῶν δρομόνων, καὶ ἀποφέρουσιν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. καὶ εὐθὺς πέμπει ὁ μάγιστρος καὶ ἀσπάζεται αὐτὸν, καὶ πάλιν ἐρωτᾷ αὐτὸν, πῶς διεσώθη.
B πέμπει δὲ αὐτῷ καὶ ξένια διὰ τοῦ ὀπτίονος, ἃ βούλεται· ὡς ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ ὁ πρέσβεις πέμπει, καὶ ἀντασπάζεται τὸν μάγιστρον. καὶ χρὴ τὸν μάγιστρον δέξασθαι ἠπίως τὸν ἐρχόμενον καὶ δοῦναι ἀνταπόκρισιν ἁρμοδίαν τῷ ἀσπασμῷ. δηλοῖ δὲ αὐτῷ διὰ τοῦ οἰκείου ἀνθρώπου ὁ μάγιστρος ὅτι „ἀνάκτησαι σαυτὸν, καὶ ὅτε συνορᾷς, ἀσπάζομαί σε." κἀκεῖνος τῇ ἑξῆς ἢ μετὰ μίαν προμηνύει, καὶ ἔρχεται καὶ ἀσπάζεται τὸν μάγιστρον, καὶ δέχεται αὐτον ἀπὸ στόματος, καὶ

3. *ΣΧΟΛ.* τεχνῶν.

Urbis ipsi quoque, legato puta, operas e tabernis vel cauponis sufficit. Etiam balneum illius domus, quam inhibitabit legatus, aut saltim vicinae, paratum esse debet, quo et ipse, quandocunque libuerit, et eius famuli lavari queant, et balneum habeant sibi solis privum et vacans. Appulso ad litus Urbis obviam mittere debet magister imperiales equos, quos spatharius Imperatoris praestat. Hi eum comitesque e dromonibus escendentes excipiunt, et domum suam deferunt. Quo facto magister protinus eum per legatum salutat, et denuo percontatur, qua ratione et satin ex voto conductus per viam et huc delatus fuerit. Munuscula simul beneventationis ipsi per optionem mittit, qualia placuerit. Ut plurimum vero ipse quoque legatus per suorum quendam reddit magistro salutationis vices; quem hospitem advenientem magistri est commode benigneque excipere, responsumque salutationi congruum reddere. Quae autem magister legato per ministrum suum familiarem nuntiat, haec ferme sunt. Iubet ipsum animumque et corpus otio et quiete ab itineris taediis et fatigiis recreare; se ipsum coram salutaturum esse, quando permiserit et commodum ipsi fuerit. Tunc legatus aut proximo aut tertio diem significat magistro per praemissum nuntium, se ad ipsum venturum, et sic accedit ad magistrum eumque salutat. Quem magister vicissim praesentem iam praesens benigno colloquio excipit. Cuius id primum et praecipuum argumentum est, ut magister apud legatum percontetur, quomodo

Digitized by Google

ἐρωτᾷ αὐτὸν ὁ μάγιστρος πρὸ πάντων περὶ τῆς ὑγείας τοῦ C βασιλέως αὐτοῦ, ἔπειτα καὶ περὶ τῶν τέκνων τοῦ βασιλέως αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν ἀρχόντων καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου αὐτοῦ ὑγείας, καὶ πῶς ἦλθε, μή τί ποτε ἐν τῇ ὁδῷ ἐσιάνθη, μή τί ποτε παρελείφθη, καὶ λέγει ὅτι „ἐκελεύσθημεν παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν δεσπότου πάντα εἰς θεραπείαν σου ποιῆσαι· ἐὰν οὖν τί ποτε παρελείφθη, τοῦτο ἡμέτερόν ἐστιν πταῖσμα· καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς μήτε λυπηθῆναι μηδὲ σιωπῆσαι, ἀλλὰ εἰπεῖν ἡμῖν, ἵνα διόρθωσις γένηται." προσκυνοῦσιν δὲ τὸν μάγιστρον καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες πάντες, ῥίπτοντες ἑαυτοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. καὶ ὅτε δόξῃ τῷ D βασιλεῖ δέξασθαι αὐτὸν, πέμπει ὁ μάγιστρος καὶ δηλοῖ αὐτῷ ὅτι „ἐκέλευσέν σε ὁ δεσπότης εἰσελθεῖν." χρὴ δὲ καὶ τὸν δεσπότην ἐν Χαλκηδόνι, καὶ ἐνταῦθα ἐρχομένου αὐτοῦ, πέμψαι δηκουρίωνα καὶ ἀσπάσασθαι αὐτὸν καὶ ἐρωτῆσαι περὶ τῆς ὑγείας τοῦ βασιλέως αὐτοῦ, καὶ πῶς αὐτὸς διεσώθη. ἐπὰν δὲ δέχηται αὐτὸν, πέμπει ἀπὸ ὀψὲ ὁ μάγιστρος σουβαδίουβαν, καὶ δηλοῖ αὐτῷ ὅτι „ἐκέλευσέν σε ὁ βασιλεὺς Ed.L.235 προελθεῖν, καὶ πρόελθε." καὶ ὁ βασιλεὺς ὁμοίως πέμπει δικουρίωνα, καὶ ἀσπάζεται αὐτὸν, καὶ δηλοῖ αὐτῷ ὅτι „τῇ Ms.159.b

17. ΣΧΟΛ. ὑποβόηθον.

eius princeps valeat, dein quid agant liberi principales, tum quid et quales eius proceres; porro in quibus rerum ipse legatus versetur, et quomodo valeat familia eius; quomodo iter confecerit; num incommodum damnumve acceperit; num quid officiorum ipsi debitorum a nostratibus, itineris comitibus, praetermissum. Nos quidem (ita debet magister eos errores excusare) in mandatis a pio nostro Domino habuimus, omnia in cultum commodumque tuum facere. Si quid igitur eorum praetermissum fuit, socordia culpaque ea nostra est; rogamusque te comitesque tuos, nolitis illud aegre ferre aut silentio celare; sed eloquere libere, ut imposterum providere et emendare commissa queamus. Legatus ad haec magistro gratias agit et venerationem commonstrat. Eius comites pariter magistrum humillimo cultu adorant in terram provoluti. Quum dein Imperatori visum fuerit legatum coram se admittere, significat ea de re magister legato per familiarem quendam his verbis: *Vult Imperator te in conspectum suum venire.* Ipse autem Imperator debet legato, tam adhuc Chalcedone agenti, quam in Urbem delato, decurionem immittere interrogatum, quomodo valeat herus ipsius, et quomodo ipse conductus hactenus fuerit. Quando autem in eo iam est, ut legatum coram admittat, tunc monet magister ea de re legatum proxime praecedente vespera per subadiuvam seu adiutorem secundarium his verbis: *Edixit Imperator, ut coram venias. Tuum ergo nunc est com-*

Digitized by Google

ἐξῆς δεχόμεθά σε, καὶ πρόελθε.* δίδοται οὖν μανδάτα ἀπὸ ὀψὲ σιλέντιον, καὶ τὸν πρεσβευτὴν τῶν Περσῶν δέχεται. καὶ χρὴ τὸν ἀδμισσιονάλιον ἐλθεῖν καὶ ἐρωτῆσαι τὸν μάγιστρον περὶ τῶν λαβαρησίων, καὶ δίδοται μανδάτα, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἀπαντήσωσιν, καὶ δεῖ στῆναι αὐτοὺς εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν μετὰ τοῦ ἅρματος. προέρχονται δὲ πάντες οἱ ἄρχοντες ἀπὸ ὁλοσηρίκων, καὶ εἰσέρχεται ὁ πρέσβεις διὰ τῆς ῥιγίας, καὶ δέχεται αὐτὸν ὁ μάγιστρος ἐν τῇ σχολῇ αὐτοῦ, καὶ ἐρωτᾷ B αὐτόν, εἰ ξένια ἔχει τοῦ βασιλέως, καὶ χρὴ αὐτὸν ἰδεῖν πάντα, πρὶν εἰσέλθωσιν, καὶ λαβεῖν τὴν γνῶσιν αὐτῶν. καὶ εἰσέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα ὁ μάγιστρος, καὶ ἀναφέρει αὐτῷ τὰ περὶ τῶν ξενίων, ἐπιδίδωσι δὲ αὐτῷ καὶ τὴν γνῶσιν. ὁ δὲ πρέσβης ἀναμένει ἐν τῇ σχολῇ τοῦ μαγίστρου. καὶ μεθὸ δεχθῶσιν οἱ ἄρχοντες καὶ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ κονσιστώριον, δεῖ τὸν ἀδμισσιονάλιον καὶ τοὺς χαρτουλαρίους τῶν βαρβάρων καὶ τοὺς ἑρμηνευτὰς ἀναγαγεῖν τὸν πρέσβην, καὶ καθίσαι αὐτὸν ἐν τῷ ἀντικονσιστωρίῳ, δοῦναι δὲ τοὺς χαρτουλαρίους καὶ ἑρμηνευτὰς κιτατώριν τοῦ μαγίστρου τοῖς ἀδμισ- C σιοναλίοις, καὶ τὰ ἄλλα γίνονται ὡς ἐν σιλεντίῳ. χρὴ δὲ τὸν

parere. Pariter Imperator ipse legato salutem per decurionem nuntiat et hanc suam voluntatem: *Cras te excipiemus; veni ergo.* Mandata igitur capse vespera dantur et senatoribus circumnuntiantur, cras fore silentium, legatumque Persarum a Domino excipiendum. Admissionalis debet tunc ad magistrum accedere eumque interrogare de labarensibus, [num et quot numero illos adesse velit,] danturque mandata, etiam illos debere adesse et suis in locis cum armatis stare. Procedunt et conveniunt in aulam proceres omnes eo die in holosericis. Legatus per regiam [portam] intrat; quem magister sua in schola excipit interrogatque, num secum habeat munera heri sui nomine Imperatori offerenda, addens, se omnia illa prius, quam in conspectum Domini veniant, lustrare debere eorumque cognitionem sumere seu indiculum conficere. Confecto illo negotio, intrat magister ad Augustum, ad eumque de munerum ratione, numero atque pretio refert, et simul cognitionem seu indiculum porrigit. Interim praestolatur legatus in schola magistri. Deinceps ut admissi a Domino proceres ingressique fuerunt consistorium, debent admissionalis et chartularii barbarorum et interpretes legatum sursum [e schola per aulam in palatium] ducere et in anticonsistorio [vel atrio, per quod in consistorium introitus patet,] deponere; ipsi autem chartularii et interpretes citatorium vel commonitorium magistri admissionalibus exhibere; reliquaque fiunt ut in silentio. Inter haec magister paratos esse iubet candidatos armatos et pueros speciosos, istorum pedissequos; et egreditur Imperator e cubiculo, stipatus a patricio, residetque in magno consistorio, et intrant proceres, in atrabaticis

μάγιστρον ἑτοιμάσαι κανδιδάτους ΑΡΜΑΤUS καὶ πούερας εὐσχήμους τοὺς ἀκολουθοῦντας αὐτοῖς. καὶ ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ κουβουκλείου, δηριγευόμενος ὑπὸ τοῦ πατρικίου, καὶ κάθηται εἰς τὸ μέγα κονσιστώριον, καὶ οἱ ἄρχοντες εἰσέρχονται, δηλονότι μετὰ ἀτραβαττικῶν κατὰ τὸ ἔθος. ἐν τοσούτῳ δὲ δεῖ τὸν ἀδμισσιονάλιον ἀγαγεῖν τὸν πρέσβιην καὶ παραστῆσαι αὐτὸν εἰς τὸν τοῖχον ἀντὶς τοῦ βήλου τοῦ μεγάλου θερινοῦ κονσιστωρίου. ἀνοίγονται δὲ αἱ τρεῖς θύραι τοῦ κονσιστωρίου, ἐὰν ἔχῃ ἵππους εἰς τὰ ξένια· καὶ τρία βῆλα πάντως κρέμανται ὁλοσήρικα. καὶ μεθὸ δεχθῶ- D σιν πάντες οἱ ἄρχοντες, κιτεύει (ὡς ἐν ὑποθέσει) ὁ μάγι- Ms. 160. a στρος οὕτως· „κληθήτω Ἰέσδεκος ὁ πρέσβης Χοσρόου τοῦ βασιλέως Περσῶν καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐλθόντες, καὶ ἐπάγει ἀρμάτους." ταύτην δὲ τὴν κιτατίονα χρὴ τοὺς τῶν βαρβάρων, ὡς εἴρηται, δοῦναι τοῖς ἀδμισσιοναλίοις, καὶ οἱ ἀδμισσιονάλιοι ποιοῦσι δύο χαρτία, ἓν μὲν μεγάλοις γράμμασιν γεγραμμένον, καὶ διδόασιν τῷ σιλεντιαρίῳ, κἀκεῖνος τῷ ὀστιαρίῳ, καὶ προαναγινώσκεται διὰ τοῦ χαρτουλαρίου ἐν τῷ κουβουκλείῳ τῷ βασιλεῖ, ἕτερον δὲ πιττάκιον ἐπιδίδωσιν τῷ μα- Ed. L. 236 γίστρῳ πρὸς ἀνάμνησιν αὐτοῦ. λαμβάνει δὲ καὶ ὁ τερτιοκήριος τὸ ἴσον τῆς κιτατίονος, καὶ στήκει ὀπίσω τοῦ μαγίστρου, καὶ ὑπομνήσκει αὐτόν. μετὰ οὖν τὴν κιτατίονα τοῦ

1. ΣΧΟΛ. ὁπλίτας. ΣΧΟΛ. παῖδας. 3. πραιποσίτου coni. R. 14. τοὺς τῶν βαρβάρων. Hoc loco aliquid excidisse censet R.

nempe, ut mos est. Dum haec fiunt, debet admissionalis legatum adducere et ad parietem, qui est e regione veli magni aestivi consistorii, collocare. Si legatus in muneribus etiam equos habeat, aperiuntur tres portae consistorii. Utcunque vero sit, semper tria vela holoserica curatur ut e tribus portis dependeant. Tandem, quum proceres omnes a Domino accepti et admissi fuerint, citat, ut exemplum fingam, sic verbi gratia: *Vocetur Iesdecus, legatus Chosroïs, regis Persarum, et qui cum eo venerunt; et arcessat* [decurio] *armatos.* Hanc citationem debent interpretes et chartularii barbarorum, ut iam dictum est, admissionalibus exhibere: et hi, admissionales, tum conficiunt duas chartas, unam quidem magnis litteris conscriptam, quam silentiario tradunt, et hic porro tradit ostiario; quo facto illa citatio ex eodem exemplari recitatur a chartulario in cubiculo coram Imperatore, priusquam is in consistorium egrediatur; alterum autem exemplar exarant tantum ut pittacium aut schedulam, quam magistro tradunt memoriae gratia. Sed et tertiocerius exemplum citationis sumit, et stans retro magistrum commonefacit ipsum de pronuntianda citatione, quando tempus instat. Post citationem itaque magistri intrat decurio in parvum consistorium, sumtosque secum armatos

Digitized by Google

*μαγίστρου εἰσέρχεται ὁ δηκουρίων εἰς τὸ μικρὸν κονσιστώριον, καὶ λαμβάνει τοὺς ἁρμάτους κανδιδάτους, καὶ ἐκβάλλει αὐτοὺς, καὶ ἵστησιν αὐτοὺς δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἔμπροσ τῶν ἀρχόντων μετὰ τοὺς ὑπατικοὺς, καὶ τηνικαῦτα ἐξέρχεται ἔξω, καὶ ἐὰν ἴδῃ, ὅτι ἕτοιμός ἐστιν ὁ πρεσβευτὴς, κράζει ὁ δικουρίων „*LEBA*". καὶ ἐπαιρομένου τοῦ βήλου,* B *ῥίπτει ἑαυτὸν ἔξω ὁ πρέσβης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἔνθα τὸ πορφυροῦν μάρμαρον, καὶ προσκυνεῖ, καὶ ἀνίσταται. καὶ μεθὸ εἰσέλθῃ τὸν πυλῶνα, πάλιν ῥίπτει ἑαυτὸν, καὶ προσκυνεῖ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἀνίσταται. καὶ πάλιν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κονσιστωρίου ὁμοίως προσκυνεῖ, καὶ τότε ἔρχεται καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας, καὶ ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἐπιδίδωσι τὰ γράμματα, καὶ λέγει τὸν ἀσπασμὸν τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. χρὴ οὖν ἐρωτῆσαι τὸν βασιλέα· „πῶς ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν σὺν Θεῷ ὑγιαίνει; χαίρομεν ἐπὶ τῇ ὑγείᾳ αὐτοῦ," καὶ ὅσα θέλει* C *ἐνδιάθετα ῥήματα, λέγει πρὸς τὸν πρεσβευτήν. μετὰ ταῦτα λέγει ὁ πρέσβης ὅτι „ὁ ἀδελφός σου ἔπεμψέν σοι δῶρα, καὶ παρακαλῶ δεχθῆναι αὐτά." καὶ ἐπιτρέπει τοῦτο ὁ βασιλεύς. καὶ ἐξέρχεται ὁ πρεσβευτὴς, καὶ μετὰ τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ βαστάζει τὰ δῶρα, καὶ εἰσέρχεται βαστάζων, αὐτὸς μὲν ἢ πάλλιν ἢ κοσμίδιν ἢ ὁτιδήποτε, ἐὰν ἐστιν τίμιον, τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστος ἓν εἶδος βαστάζει. χρὴ δὲ*

6. *ΣΧΟΛ. ἔπαρον.*

candidatos illinc educens introducit [in magnum] et collocat dextraque sinistraque coram proceribus proxime a consularibus. Quo facto exit rursus, vidensque paratum esse legatum, clamat: *Leva*, id est *tolle* [scilicet te]. Velo ad haec sursum levato, prosternit se legatus extra consistorium, in terram ibi, ubi rotundus porphyreticus lapis in pavimento conspicuus iacet; Dominumque adorat, eoque facto, resurgit. Ingressus deinde per fores, protinus se rursus prosternit, adoratque Dominum humi iacens, et resurgit. Iterat hanc venerationem tertia vice in medio consistorio: qua peracta, propius accedens osculatur pedes Augusti, et adstat coram, traditque litteras sui principalis, et salutem Imperatori eius nomine nuntiat. Tunc interrogat Imperator: *Frater noster quomodo valet per gratiam Dei? Laetamur sospes si fuerit*; et alia verba, quae animo suo secum volvit et agitat. Tum dicit legatus: *Frater tuus misit tibi dona, quae rogo velis acceptare.* Annuente Imperatore, exit legatus [in anticonsistorium], et affert ipse una cum familiaribus suis illa dona intus ad conspectum Domini. Et ipse quidem aut pallam aut pretiosam aliam mundi muliebris suppellectilem aut aliud quodcunque, dummodo magni et excellentis valoris sit; ceterorum barbarorum singuli singulas species baiulant. Debent autem prius in anticonsistorio per

Digitized by Google

προσετοιμασθῆναι αὐτοὺς διὰ τῶν ἑρμηνευτῶν ἐν τῷ ἀντικονσιστωρίῳ, καὶ βαστάζοντας πάντας ἐλθεῖν. καὶ αὐτοὶ δὲ Ms. 160. b
πάντες εἰς τὸν ἀντικρὺ τῆς σέλλης τοῖχον ἔξω τοῦ βήλου D
ἵστανται, καὶ ἐπαιρομένου τοῦ βήλου, ῥίπτουσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ πάλιν εἰσέρχονται τὴν θύραν, καὶ ῥίπτουσιν ἑαυτοὺς, καὶ τρίτον τοῦτο ποιοῦσιν. καὶ τότε δέχονται οἱ σιλεντιάριοι πάντα τὰ δῶρα, καὶ κίνδυνον ἔχουσιν καταγαγεῖν αὐτὰ κατὰ τὴν γνῶσιν τοῦ μαγίστρου εἰς τὴν βεστοσάκραν καὶ παραδοῦναι, καὶ γίνεται αὐτῶν διατίμησις, καὶ δεῖ τοὺς βεστοσακράνους τὴν διατίμησιν τῶν δώρων εὐθέως ἀγαγεῖν τῷ μαγίστρῳ, ὥστε εἰδέναι αὐτὸν, τί ἐστιν τὸ προσενεχθὲν, καὶ ἐν καιρῷ ἀντιδώρων ὑπομνῆσαι τὸν βασιλέα, τί χρὴ αὐτὸν ἀντιπέμψαι διὰ ἰδίων πρεσβευτῶν. τῶν δώρων οὖν προσενεχθέντων, λέγει ὁ βασιλεὺς τῷ πρέσβῃ· Ed. L. 237.
„ἀνάκτησαι σαυτὸν ὀλίγας ἡμέρας, καὶ εἴ τι ἔχομεν λαλῆσαι, λαλοῦμεν, καὶ μετὰ καλοῦ ἀπολύομέν σε πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν." καὶ εὐχαριστεῖ ὁ πρέσβης καὶ προσκυνεῖ, καὶ πάλιν προσκυνεῖ εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους, καὶ ἀναχωρεῖ. καὶ ἐπὰν χαλασθῇ τὸ βῆλον, ἵσταται ὁ δικουρίων, καὶ κιττεύει ὁ μάγιστρος „STRANFER," καὶ λαμβάνει τοὺς ἀρμάτους κανδιδάτους ὁ δικουρίων, καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ μικρὸν κονσιστώριον. καὶ

9. *ΣΧΟΛ.* τιμίαν ἐσθῆτα. 20. *ΣΧΟΛ.* μετάφερε.

interpretes ordinati fuisse atque praeparati, suaque quisque sarcina instructi, et absque mora cum suis oneribus in magnum consistorium intrare. Stantes ad parietem, qui est e regione solii extra velum, prosternunt sese, simulac illud sublevatur, humi, tum surgunt; et ingressi per portam, prosternunt sese iterum, et tandem tertium quoque. Silentiarii tum excipiunt ab illis dona, curamque et officium illud habent, ut illa secundum cognitionem seu indiculum a magistro sibi traditum in vestosacram seu sacrum vestiarium deportentur, et in manus vestosacranorum tradantur. Ubi aestimantur, debentque vestosacrani vel officium sacri vestiarii protinus eam donorum aestimationem in scripto magistro exhibere, quo sciat ille, quid munerum et quanti pretii legatus attulerit, possitque Imperatori eius rei memoriam renovare quo tempore alia dona in istorum compensationem comparanda et cum nostratibus legatis illuc remittenda sunt. Donis in hunc modum exhibitis, hortatur Imperator legatum his verbis: *In praesentia quidem abi, post interiectos paucos dies rursus ad colloquium de rebus necessariis vocandus, honestisque omnibus modis ad fratrem nostrum remittendus. Interea quiete te recrea, tempusque hilariter transige.* Ad haec gratias agit legatus, et adorat semel atque iterum iisdem in locis, in quibus id antea fecerat accedens, et sic abit. Laxato tum demissoque velo, procedit decurio

Digitized by Google

τότε ἀνίσταται ὁ βασιλεὺς, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα γίνεται κατὰ
τὸ ἔθος. χρὴ δὲ τὸν πρεσβευτὴν κάτω ἀναμεῖναι εἰς τὴν
σχολὴν τοῦ μαγίστρου, καὶ τὸν μάγιστρον κατελθεῖν καὶ συν-
B τάξασθαι αὐτῷ καὶ ἀπολῦσαι.

ΚΕΦ. Ϛ.

Ὅσα δεῖ ἐν ταῖς ἄλλαις ἡμέραις ἐπὶ τοῦ πρεσβευτοῦ παραφυλάττεσθαι.

Ἐντυχὼν τοῖς γράμμασιν ὁ βασιλεὺς, ὅτε βούλεται, ἐπι-
τρέπει τῷ μαγίστρῳ δηλῶσαι τῷ πρεσβευτῇ, ἵνα τῇ ἑξῆς προ-
έλθῃ εἰς τὸ παλάτιον· δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς, ἐὰν βούληται,
C διὰ σιλεντιαρίου αὐτῷ, ἵνα προέλθῃ, καὶ γίνεται σιλέντιον,
καὶ τὸ ἅρμα κρατεῖται, καὶ οἱ λαβαρήσιοι ἵστανται, καὶ
ἐπὰν προέλθῃ, δέχεται αὐτὸν ὁ μάγιστρος εἰς τὴν σχολὴν
τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἐᾷ καθήμενον αὐτὸν καὶ ἀνέρχεται, καὶ μη-
νύει τῷ βασιλεῖ, καὶ δέχεται αὐτὸν ἔσω, εἴτε ἐν τῷ πορτί-
κῳ, εἴτε ἐν τῷ αὐτῷ αὐγουσταίῳ. εἰ δὲ ἔχει δῶρα ἴδια ὁ
Ms. 161. a πρέσβης, πρὸ μιᾶς παρακαλεῖ διὰ τοῦ μαγίστρου, ἵνα δε-
χθῶσι, καὶ ἐὰν ἐπιτρέψῃ ὁ δεσπότης, δείκνυσιν αὐτὰ τῷ
μαγίστρῳ ἐν τῇ σχολῇ, καὶ γίνεται αὐτῷ γνῶσις. καὶ χρὴ

in medium consistorium, citatque seu clamat magister: *Transfer*. Quo audito decurio armatos candidatos secum in parvum consistorium transfert. Surgit tum Imperator, ceteraque fiunt pro consueto more. Legatus interea debet infra [id est apud introitum palatii] in schola magistri magistrum exspectare, donec hic [e palatio] descendat ipsique vale dicat, et sic domum eum dimittat.

CAP. 90.

De iis, quae oportet per ceteros dies, quos legatus in Urbe transigit, circa eum observari.

Postquam sic A[illegible]ctus est Imperator perlegitque Persae litteras, imperat, quando ipsi libuerit, magistro, ut significet ad legatum, proximo die in palatium ut veniat. Ipse quoque Imperator, si placeat, id idem legato per silentiarium significat, et fit silentium, et arma seu scuta et hastae tenentur a candidatis, et labarenses adstant [cum suis labaris per aulam palatii protenti]. Legatum itaque advenientem excipit magister in schola sua; ibique relinquens sedentem ascendit ad Imperatorem, eique significat, legatum adesse. Quem Imperator intus sive in porticu [augustei], sive etiam in ipso augusteo excipit. Si vero legatus propria sibi sua dona secum habet, quae oblata suo nomine Imperatori vellet, debet pridie eius diei,

Digitized by Google

τὸν μάγιστρον προαναγαγεῖν τῷ βασιλεῖ, ἐπιδεῖξαι δὲ αὐτῷ καὶ τὴν γνῶσιν τῶν δώρων. καὶ ὁ πρέσβης, ἐὰν θέλῃ δέξα- D σθαι, εἰσερχόμενος παρακαλεῖ τὸν δεσπότην, ἵνα δεχθῇ τὰ δῶρα αὐτοῦ· καὶ ἐὰν ἐπιτρέψῃ ὁ δεσπότης, εἰσέρχονται οἱ ἄνθρωποι αὐτοῦ βαστάζοντες τὰ δῶρα αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ ὅμοιον σχῆμα γίνεται ὡς ἐπὶ τῶν βασιλικῶν δώρων, καὶ γίνεται συντυχία. χρὴ δὲ τὸν βασιλέα πάλιν καὶ συνεχῶς καὶ καλῶς μεμνῆσθαι τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν καὶ τῆς διαθέσεως αὐτοῦ, καὶ ἐάν ἐστιν εἰρήνη, καὶ τοιαῦτά τινα λαλοῦσιν, Ed.L. 238 καὶ ἀπολύει αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἀναμένει τὸν μάγιστρον ἔξω, καὶ ἐξέρχεται ὁ μάγιστρος καὶ συντάττεται αὐτῷ ἄνω, καὶ ἀπολύει αὐτὸν καὶ αὐτός. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις μεταστέλλεται αὐτὸν, καὶ λαλεῖ τὰ περὶ τοῦ πράγματος. καὶ ἐὰν συνίδῃ, ἐπιτρέπει τῷ μαγίστρῳ ἢ καὶ ἄλλοις ἄρχουσι σὺν αὐτῷ ἔξω λαλῆσαι μετὰ τοῦ πρεσβευτοῦ. ἐὰν δὲ εἴη τελεία φιλία μεταξὺ τῶν πολιτειῶν, δεῖ τὸν βασιλέα πέμπειν B καὶ συνεχῶς αὐτὸν ἐπισκέπτεσθαι καὶ μανθάνειν, πῶς ἐμει-

quo secunda vice ad Augustum admittitur, per magistrum supplicari, dignetur Dominus ea acceptare: Dominoque annuente, monstrat ea tunc ipso audientiae die magistro, in eius schola; et conficitur eorum notitia seu indiculus; quem monstrare prius magister Imperatori debet ad eum adscendens. Legatus dein, quum iam in eo et oportunum tempus est, ut excipiatur et admittatur ad Dominum, ingreditur, et iam praesens supplicatur Domino, velit munera sua benigne acceptare. Et tum, data ab Imperatore venia, introëunt legati domestici, baiulantes eius dona, fiuntque omnia eadem, quae fieri modo dicebamus, quum ipsius Persarum regis munera Imperator acceptat. Et tum demum fit colloquium. Meminerit tum Imperator non minus, quam superiore admissione, diligenter sollicitequo atque frequenter Persae nomen honorifico cum elogio citare et interrogare, quem ille animum erga se prodat, et spesne sit impetrandae ab illo pacis. Post reciprocatos eiusmodi sermones licentiam dat Imperator legato abeundi: qui magistrum extra locum admissionis sursum in ipso palatio [non, ut antea, in eius schola,] praestolatur. Magister paulo post digressus a Domino exit foras ad legatum, valeque ipsi dicit, et licentiam ipse quoque dat. Post primas has binas admissiones arcessit Imperator, quoties ipsi placuerit, legatum, et cum eo de negotio ambobus imperiis communi huiusque legationis argumento sermones miscet. Si visum fuerit, etiam magistro soli permittit, aliisve proceribus praeter eum, foris extra palatium cum legato res agitare. Si denique amicitia perfecta intercedat ambo imperia, est Imperatoris nostri, ut visitatores identidem legato immittat, suo nomine percontaturos, quid agat, qui valeat, quomodo sua ipsi mansio arrideat. Item ut ipsi de ferculis mensae suae portiones, et tam in nostris diebus festis, quam

Digitized by Google

νεν, καὶ πέμπειν αὐτῷ καὶ μέρη, καὶ ἐν ταῖς ἑορταῖς ταῖς ἡμετέραις καὶ ταῖς αὐτοῦ ταῖς ἐπισήμοις ξένια, καὶ πολυτρόπως αὐτὸν θεραπεύειν.

ΚΕΦ. ϞΑʹ.

Ἀναγόρευσις Λέοντος βασιλέως τοῦ τῆς θείας λήξεως.

C Τελευτήσαντος Μαρκιανοῦ τοῦ τῆς θείας λήξεως, καὶ τοῦ ψηφίσματος εἰς Λέοντα τὸν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως γινομένου παρὰ τῆς συγκλήτου, συνῆλθον πάντες ἐν τῷ κάμπῳ, τοῦτο μὲν οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ σχολαὶ καὶ οἱ στρατιῶται, τοῦτο δὲ καὶ Ἀνατόλιος ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Μαρτιαλίου ὄντος μαγίστρου· καὶ τῶν λαβάρων καὶ τῶν σίγνων ἐπ' ἐδάφους κειμένων, ἤρξαντο πάντες κράζειν οὕτως· „εἰσάκουσον, ὁ Θεός, σὲ παρακαλοῦμεν. ἐπάκουσον, ὁ Θεός· Λέοντι ζωή. εἰσάκουσον, ὁ Θεός· Λέων βασιλεύσει. Θεὲ φιλάνθρωπε, Λέοντα βασιλέα τὸ πρᾶγμα τὸ δη-
D μόσιον αἰτεῖ· ὁ στρατὸς Λέοντα βασιλέα αἰτεῖ· Λέοντα οἱ
B's 161.b νόμοι ἐκδέχονται· Λέοντα τὸ παλάτιον ἐκδέχεται· αὗται εὐχαὶ τοῦ παλατίου· αὗται ἐντεύξεις τοῦ στρατοπέδου· αὗται εὐχαὶ τῆς συγκλήτου· αὗται εὐχαὶ τοῦ λαοῦ· Λέοντα

2. ἡμέραις cod. pro ἡμετέραις.

in illis, quos Persae suo more et ex religione sua hilariter celebrare solent, munuscula hospitalia mittat, multisque et exquisitis modis eum colat atque demereatur.

CAP. 91.

Renuntiatio Leonis Imp. divinae sortis; seu, quibus cerimoniis Leo dictus Imperator fuerit.

Marciano divinae sortis vita defuncto, suffragioque senatus Leonem piae sortis Imperatorem flagitante, conveniebant omnes in campo, tam archontes [seu rectores vel honorati] et scholae [seu vexillationes comitatenses] et denique milites, quam etiam Anatolius, tum archiepiscopus Constantinopolitanus, et Martialis magister; labarisque et signis humi iacentibus, incipiebant omnes clamare: *Audi, o Deus, te rogamus. Exaudi, o Deus; Leonis vitam indulge. Audi o Deus; Leo imperet. O Deus hominibus benigne; Leonem Imperatorem res publica flagitat; exercitus Leonem Imperatorem flagitat; Leonem respiciunt leges; Leonem exspectat palatium. Haec sunt vota palatii; hae sunt supplicationes castrorum; haec sunt desideria senatus; haec sunt vota populi. Leonem orbis terrarum exspectat; Leonem exercitus exspectat. Commune decus, Leo, veniat. Commune bonum, Leo, regnet. Exaudi, o Deus, te rogamus.* Et protinus adducebatur Leo, qui tunc comes et tribunus Mattiariorum erat, eique in tribunal eniso impo-

Digitized by Google

ὁ κόσμος ἀναμένει· Λέοντα ὁ στρατὸς ἐκδέχεται· τὸ κοινὸν καλόν, Λέων, ἐλθέτω· τὸ κοινὸν ἀγαθόν, Λέων, βασιλεύσει· εἰσάκουσον, ὁ Θεός, σὲ παρακαλοῦμεν." καὶ παραχρῆμα Λέων, κόμης ὢν καὶ τριβοῦνος τῶν ματτιαρίων, ἠνέχθη, καὶ ἀνελθόντος αὐτοῦ εἰς τὸ τριβουνάλιον, Βούσαλγος καμπιδούκτωρ ἐπέθηκεν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ τὸν μανιάκιν, καὶ Fd. L. 239 ἄλλος μανιάκις ἀπὸ Ὀλυμπίου, ὁμοίως καμπιδούκτορος, ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτῷ ἐπεδόθη· καὶ τὰ λάβαρα εὐθέως ἀνορθώθη, καὶ ἐκράγη παρὰ πάντων· „Λέων αὔγουστε, σὺ νικᾷς, σὺ εὐσεβής, σὺ σεβαστός· ὁ Θεός σε ἔδωκεν, ὁ Θεός σε φυλάξει· τὸν Χριστὸν σεβόμενος ἀεὶ νικᾷς· πολλοὺς χρόνους Λέων βασιλεύσει· χριστιανὸν βασίλειον ὁ Θεὸς περιφρουρήσει." καὶ παραχρῆμα σκεπαστὸς ἀπὸ χελῶνος ἐν τῷ τριβουναλίῳ παρὰ τῶν κανδιδάτων καὶ τὴν βασιλικὴν ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα καὶ τὸ διάδημα φορέσας καὶ οὕτω φανεὶς τῷ δήμῳ, παρὰ πάντων τῶν ἀρχόντων κατὰ τάξιν προσεκυνήθη, καὶ τὸ σκουτάριν καὶ τὴν λαγκίαν ἐκράτησεν, καὶ ὁμοίως εὐ- B φημήθη παρὰ πάντων οὕτως· „καὶ δυνατὸς καὶ νικητὴς καὶ σεβαστός, εὐτυχῶς, εὐτυχῶς· πολλοὺς χρόνους, Λέων αὔγουστε, βασιλεύσεις· τοῦτο τὸ βασίλειον ὁ Θεὸς φυλάξει· χριστιανὸν βασίλειον ὁ Θεὸς φυλάξει," καὶ ἄλλα τοιαῦτα. καὶ διελάλησεν διὰ τοῦ λιβελλαρίου οὕτως· „αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λέων νικητὴς ἀεὶ σεβαστός· ὁ Θεὸς ὁ παντοδύναμος καὶ ἡ κρίσις ἡ ὑμετέρα, ἰσχυρώτατοι συστρατιῶται, αὐτοκράτορά με τῶν τῶν Ῥωμαίων δημοσίων πραγμάτων εὐτυ-

6. ΣΧΟΛ. παιδαγωγιανός.

nebat Busalgus campiductor torquem super caput; imponebat etiam alium torquem Olympius, et is quoque campiductor, eius dextrae. Quo facto labara rursus erigebantur, et proclamabatur ab omnibus: *Leo Auguste, tu vincis, tu pius, tu Augustus; Deus te dedit; Deus te custodiet; Christum colens semper vincis; Leo multos annos regnet; Christianum imperium Deus custodiat.* Et protinus a candidatis in tribunali testudine militari cinctus indutusque sub eius praetentu veste imperiali et diademate, sese monstrabat populo. Omnes tum proceres eum ordine quisque suo adorabant scutum et lanceam tenentem; et omnes clamabant pariter sic: *Et potens, et victor, et Augustus, feliciter, feliciter; multos annos, Leo Auguste, imperes. Imperium hoc Deus custodiat. Christianum imperium Deus custodiat,* et alia talia. Leo post haec voce libellarii coronam sic alloquebatur. *Imperator Caesar Leo victor semper Augustus: Deus omnipotens et iudicium vestrum, fortissimi commilitones, Imperatorem rei Romanorum publicae me feliciter elegit.* Clamabant omnes:

Digitized by Google

χῶς ἐξελέξατο." παρὰ πάντων ἐκράγη· „Λέων αὔγουστε, σὺ νικᾷς· ὁ σὲ ἐκλεξάμενος σὲ διαφυλάξει· τὴν ἐκλογὴν
C ἑαυτοῦ ὁ Θεὸς περιφρουρήσει. εὐσεβὲς βασίλειον ὁ Θεὸς
Ms. 162.a φυλάξει. καὶ εὐσεβὴς καὶ δυνατός." ἀπόκρισις. αὐτοκράτωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ἕξεταί με ἐξουσιαστὴν ἄρχοντα τῶν κόπων συστρατιώτην, ὧν μεθ' ὑμῶν ἔτι στρατευόμενος ἔμαθον ὑπομένειν." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „εὐτυχῶς· ὁ στρατός σε βασιλεύοντα, νικητά· ὁ στρατός σε βασιλεύοντα, εὐτυχῆ· σὲ ποθοῦμεν πάντες." ὁ αὔγουστος· „καὶ ἔγνων, ὁποῖα ὀφείλω δώματα παρασχεῖν ταῖς δυνάμεσιν." ὑπὸ πάντων ἐκράγη· „καὶ εὐσεβὴς καὶ δυνατὸς καὶ λογιώτατος." ὁ αὔγουστος· „ὑπὲρ ἐντεύξεως τῆς ἁγίας καὶ εὐτυχοῦς βασι-
D λείας μου ἀνὰ ε νομισμάτων καὶ λίτραν ἀργύρου καταβουκοῦλον δώσω." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „καὶ εὐσεβὴς καὶ δαψιλής. διὰ σοῦ τιμαί, διὰ σοῦ οὐσίαι. χρυσέους αἰῶνας βασιλεύουσα εὐτυχὴς εἴη ἡμῖν ἡ βασιλεία σου." αὐτοκράτωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν." καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ τὰ λοιπὰ ἐγένετο κατὰ τάξιν. μετὰ οὖν τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ λιβελλαρίου εἰσέρχεται εἰς τὸ μουτατώριον, καὶ οἱ πατρίκιοι ἐγγὺς αὐτοῦ καὶ οἱ δύο ἔπαρχοι
Ed.L. 240 καὶ ὁ μάγιστρος, καὶ εἰσέρχονται τρεῖς κατὰ σχολήν, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς λιγατούρας, καὶ μετὰ ταῦτα λογάρια γίνεται, καὶ ἀναπληροῦνται. ταῦτα δὲ πράξας, ἐξελθὼν ἀπῆλθε πα-

6. συστρατιῶται coni. R. 22. ΣΧΟΛ. πρεσβευτικά.

Leo Auguste, tu vincis. Qui te elegit, custodiet te. Suam electionem custodiet atque tuebitur Deus. Pium imperium custodiet Deus. Et pius et potens. Continuabat Imperator Caesar Augustus: *Habebitis me Dominum rectorem, qui vobis exemplo suo praeibit et magistrabit, ut commilito, labores, quos tolerare tum didici, quum vobiscum militiam facerem.* Clamabant omnes: *Feliciter. Exercitus te Imperatorem, o victor; exercitus te Imperatorem, o felix; te desideramus et flagitamus omnes.* Augustus: *Novi, qualia dona dare debeam copiis.* Clamabant omnes: *Et pius et potens et sapientissimus.* Augustus: *Pro eo, quod sanctum et felix imperium meum adii, dabo singulis quinos nummos seu solidos aureos et litram argenti catabuculum* [id est pro singulis buccis seu viritim]. Exclamabant omnes: *Et pius, et liberalis atque magnificus. A te veniunt honores, a te facultates. Aurea saecula moderetur nobis felix faustumque imperium tuum.* Imperator Caesar Augustus: *Deus sit vobiscum.* Et his dictis intrabat in Urbem, fiebantque cetera ut mos est. Scilicet post dictam recitationem libellarii (ille mos est) intrat Imperator in mutatorium in comitatu patriciorum et amborum praefectorum [Urbis scilicet atque praetorii] et magi-

ζεύων εἰς τὸν παπιλεῶνα, τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ὄντος ἐκεῖ τοῦ ἐπισκόπου· ὁ γὰρ ἐπίσκοπος καὶ ὁ κλῆρος αὐτοῦ προέλαβεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν· πρεσβύτεροι δὲ εὑρίσκονται ἐν τῷ παπιλιῶνι· (ἡ δὲ τοῦ παπιλιῶνος προσηγορία Ῥωμαϊκή ἐστι Papili. *ὃ γὰρ λέγεται, ὃ καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες ψυχάριον τὸ πετάμενον περὶ τὰς κράμβας καὶ τὰ λοιπὰ λάχανα· ἐπειδὴ οὖν τὰ παραπετάσματα τοῦ παπιλεῶνος ἔοικεν τοῖς πτεροῖς τοῦ ζωυφίου τούτου, διὰ τοῦτο οἱ Ῥωμαῖοι παπιλιῶνα* B *αὐτὸν καλοῦσιν.) καὶ ἀποθέμενος ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ μουτατωρίῳ τὸν στέφανον, εἰσέρχεται καὶ εὔχεται, καὶ πάλιν ἐξερχόμενος φορεῖ, καὶ κάθηται λευκῷ ἵππῳ, καὶ ἐπιτρέπει τοῖς ἄρχουσιν καθίσαι, καὶ ὀψικευόμενος ἔρχεται εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, καὶ ἐν τῷ μουτατωρίῳ τῷ εὐτρεπισθέντι ἐπαίρει τὸν στέφανον, καὶ δίδωσιν αὐτὸν τῷ πραιποσίτῳ· ὁ δὲ πραιπόσιτος ὑποκάτω βαστάζει αὐτὸν, καὶ* Ms. 162. b *ὅτε εἰσέλθῃ εἰς τὴν τράπεζαν, ἐπιδίδωσιν αὐτῷ τὸν στέφανον, καὶ ἐπιτίθησιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἁγίαν τράπεζαν, καὶ ἐπαίρει πάλιν καὶ δίδωσιν αὐτὸν τῷ πραιποσίτῳ, καὶ προσφέρει* C *κειμήλια, οἷα βούλεται, ὑπουργοῦντος τοῦ κόμητος τῶν πριβάτων. καὶ εἰσερχόμενος εἰς τὸ μουτατώριον φορεῖ τὸν στέ-*

stri. Tunc accedunt terni e quavis schola, quibus dat legaturas; tum fiunt computi [praesentis in aerario publico privatoque pecuniae] et consummantur vel clauduntur. Post ea peracta abit Imperator pedes in papilionem seu tentorium, illud nempe quod ecclesiam castrensem exhibet, quo tempore non adest episcopus [seu patriarcha CPtanus]. Praeit enim ille cum suo clero in magnam ecclesiam: sed adsunt presbyteri in papilione. (Est autem papilio dictio Romana vel Latina, significans illud animalculum vel insectum, quod circa cramben et alia olera obvolitat. Ratio appellationis haec est. Vela papilionis vel tentorii, variis coloribus distincta, referunt similitudine alas illius animalculi, quod Romani papilionem appellant. Ex eo factum, ut insecti nomen tentorio quoque adhaeserit.) In hunc itaque papilionem intrat Imperator, et post depositam in mutatorio coronam ibi preces ad Deum facit; sed illinc egressus imponit sibi deinceps coronam rursus, et inscendit in equum album; dataque magistratibus venia pariter in equos suos inscendendi, procedit in obsequio ad aedem S. Ioannis Baptistae. Cuius in mutatorio, quod ante eius adventum praeparatum fuit, deponit coronam et praeposito tradit, qui eam manibus demissis gestat; accedentique ad mensam vel altare Domino rursus porrigit. Ibi Dominus eam in sacra mensa deponit; eoque facto, tollit rursus et reddit praeposito, et cimelia seu monumenta donaria offert ecclesiae, qualia vult, comite privatarum ea ipsi ministrante. Dein reversus in mutatorium induit coronam, et inscendit in equum; quo

Digitized by Google

φανον, καὶ κάθηται τῷ ἵππῳ ἄχρι Ἑλενιανῶν, καὶ κατέρχεται ἐκεῖ, καὶ ἀπαντᾷ αὐτῷ ὁ φύλαξ τοῦ παλατίου, καὶ προσκυνεῖ, ἐὰν μὴ εἴη κυριακὴ, μετὰ τὸ εἰσελθεῖν αὐτὸν τὴν θύραν τοῦ παλατίου. καὶ ἐὰν εἴη ἀξιωματικὸς, δέχεται αὐτὸν ἀπὸ στόματος· ἐκεῖ δὲ αὐτῷ ἀπαντᾷ καὶ ὁ σταυρὸς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ ἱστάμενος ἐπ' ἐδάφους καὶ κρατούμενος ὑπὸ τῶν βεστητόρων. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀλλάσσει εἰς τὸ μουτατώριον, καὶ βάλλει καμπαῖα καὶ λευκὸν αὐρόκλαβον διβητήσιον
D *καὶ τὴν πορφυρᾶν χλαμύδα, καὶ ἐκεῖθεν ὡς ἐν Μαρτίῳ πᾶσα ἡ διρεκτιὼν γίνεται, καὶ κάθηται εἰς τὴν καρούχαν, προηγουμένου τοῦ σταυροῦ καὶ τῶν περσικίων. συγκάθηται δὲ αὐτῷ καὶ ὁ πρῶτος πατρίκιος, ἢ ὃν ἂν ἐπιτρέψῃ, φιλῶν αὐτοῦ τὰς χεῖρας· οἱ γὰρ ἄλλοι ἄρχοντες προλαμβάνουσι· καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν φόρον Κωνσταντίνου, κατέρχεται ἐκ τῆς καρούχας, καὶ δέχεται τὸν ὕπαρχον τῆς πόλεως καὶ τὴν σύγκλητον. προσφέρει δὲ αὐτῷ ὁ πρῶτος τῶν συγκλητικῶν μετὰ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως μοδίολον χρυσοῦν. καὶ μετὰ τὸ*
Ed.I.241 *δέξασθαι πάντας ἀπὸ στόματος, ἀνέρχεται εἰς τὴν καρούχαν, καὶ μόνος κάθηται. δηριγεύεται δὲ ὑπὸ τῶν συγκλητικῶν καὶ τῶν ἀρχόντων, καὶ ἔρχεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν παρι-*

8. *καμπάγια* coni. R. 10. *ΣΧΟΛ. δψίκευσις.*

vehitur, donec ad Helenianas venerit. Ibi autem descendit, et occurrit ipsi castos palatii, [quod ab Helena nomen habet,] ingressumque per portam palatii, genu flexo, nisi dies dominica sit, adorat. Si custos palatii simul sit axiomaticus seu honoratus, salutat cum Imperator benigno alloquio. Ibidem ipsi quoque occurrit crux, humi fixa ad eius dextram stans, quam vestitores tenent. Imperator tum mutat vestes in mutatorio, et induit campagia et candidum auroclavum dibetesium et purpuream chlamydem; et inde fit tota directio seu comitatus processionalis eodem modo, ut paulo ante facta fuerat in Campo Martio; et inscendit Imperator in carrucham, praecunte cruce et persiciis. Assessorem habet in curru suo primum patricium, aut quemcunque deligat alium; qui quum inscendit, Imperatoris manus osculatur. Ceteri proceres currum praecedunt. Ubi venerit in forum Constantini, descendit e carrucha, et salutat praefectum Urbis et senatum. In his offert ipsi princeps senatorum unaque praefectus Urbis modiolum [seu repandam coronam] auream. Post salutatos verbis senatores omnes rursus adscendit Imperator in carrucham, sed solus in ea considet: illinc sub conductione senatorum et archontum pergit ad magnam ecclesiam, transitu per augustaeum facto e regione horologii, magnumque per pylonem seu portale intrat in mesaulum seu atrium. In narthece fit mutatorium seu vestium mutatio, et deponit Imperator coronam, praeposito eam tradens. Hic eam deinceps Domino reddit, qui eam

Digitized by Google

ὼν διὰ τοῦ αὐγουσταίου ἀντικρὺ τοῦ ὡρολογίου, καὶ εἰσέρχεται διὰ τοῦ μεγάλου πυλῶνος ἐπὶ τὸ μέσαυλον. ἐν δὲ τῷ νάρθηκι γίνεται μουτατώριον, καὶ ἀποτίθεται τὸν στέφανον, καὶ πάλιν λαμβάνει αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος, καὶ ἐπιδίδωσιν, καὶ ἀποτίθεται αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ, καὶ προσφέρει κειμήλια, ἅπερ βουληθείη, καὶ χρυσίον δωρεῖται, (διαφόροις γὰρ οἱ βασιλεῖς δωρεαῖς φαίνονται πρὸς τοῦτο χρησάμενοι,) καὶ ἐξέρχεται καὶ ἵσταται ὀλίγον ἔμπροσ τοῦ B καγκέλλου, καὶ μετὰ ταῦτα εἰσέρχεται εἰς τὸ παρατίκλιν, καὶ Ms. 163. a ἀκούει τοῦ εὐαγγελίου· ἐὰν δὲ θέλει, καὶ συνάγεται, καὶ ἀναχωρεῖ, ἐπιτιθέντος αὐτῷ τὸν στέφανον τοῦ ἐπισκόπου, κατὰ τὸ ἔθος τῶν προκέσσων τῆς ἐκκλησίας ῥογεύει τοῖς κληρικοῖς, καὶ ἔρχεται ἐπὶ τὸ παλάτιον, καὶ ἀπαντῶσιν αὐτῷ πάντες οἱ συγκλητικοὶ ἔσω τῆς ῥηγίας· ἀπαντῶσι δὲ αὐτῷ καὶ οἱ κόμητες τῶν σχολῶν οἱ φυλάξαντες τὴν πόλιν καὶ τὸ παλάτιον, (δεῖ γάρ τινας αὐτῶν ἀπομεῖναι καὶ φυλάξαι τὸ παλάτιον μέχρι οὗ ὑποστρέψῃ ὁ γενόμενος βασιλεὺς,) προσκυνοῦσιν αὐτὸν, ἐὰν μὴ εἴη κυριακὴ, καὶ φιλοῦσιν τοὺς C πόδας, καὶ δέχεται αὐτοὺς ἀπὸ στόματος· καὶ μετὰ ταῦτα προσφέρουσιν αὐτῷ οἱ συγκλητικοὶ ἅμα τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως πιττάκιον τρισχιλίων λιτρῶν ἀργύρου, καὶ μεθὸ δέξηται, ἀντιχαρίζεται αὐτοῖς τὸ πιττάκιον, καὶ οὕτως εἰσέρχεται δηριγευόμενος ὑπὸ πάντων, καὶ συντάσσονται οἱ ἔπαρχοι

6. ἢ καὶ χρυσ. coni. R.

in sacra mensa deponit, et cimelia, quae voluerit, offert, aut et signatum quoque aurum donat [ecclesiae]. Deprehenduntur enim Imperatores nostri in hoc auro donario non eundem omnes modum tenuisse. Dein exit Imp. [e bemate] paullulumque stat ante cancellos; tum intrat in paraticlium, et audit lectionem evangelii. Si cupiat, etiam communionem sacram accipit et abit, episcopo ipsi coronam imponente, secundum consuetudinem processionum ecclesiae rogam seu stipem dat clericis, et intrat in palatium, ubi omnes senatores ei intra regiam portam occurrunt. Sed et comites scholarum occurrunt, qui urbem et palatium hactenus custodiverant. Debent enim aliqui, ceteris in campum exeuntibus, intus remanere et palatium custodire, donec recens electus Imperator redierit. Hi in genubus eum adorant, modo non sit ea dies dominica, pedesque ipsius osculantur; quos vicissim Imperator benigno alloquio excipit. Deinceps offerunt ipsi senatores per praefectum Urbis pittacium vel schedulam, in qua ipsi termille argenti litrae dono assignantur. Imperator accipit quidem, sed protinus reddit offerentibus neque retinet. Sic itaque ingreditur stipatus ab omnibus ordinibus in interio-

Digitized by Google

καὶ ὁ ἔπαρχος ἐν τῷ κονσιστωρίῳ κατὰ τὸ ἔθος. οἱ δὲ συγκλητικοὶ καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες ἵστανται, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ κουβούκλειον μετὰ τῶν πατρικίων, καὶ ἐκεῖ συντάττονται
D οἱ πατρίκιοι καὶ ἐξέρχονται, καὶ δίδονται μίσσαι. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι ὅρκον οἱ ἄρχοντες τοῦ παλατίου παρέχουσιν, ὡς οὐκ ἐπιβουλεύουσιν αὐτῷ ἢ τῇ πολιτείᾳ, καὶ τὸ περὶ τούτου ὁρκοσκοπικὸν φυλάττεται παρὰ τῷ βασιλεῖ· ἐὰν δὲ εἴη αὐγούστα ἐν τῷ παλατίῳ, ἀπαντᾷ τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ παλατίῳ, ἤτοι ἐν τῷ αὐγουσταίῳ ἔσω, καὶ ὁ βασιλεὺς φιλεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς· καὶ τρέφει ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ, ἐν μὲν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ ἀκουβίτῳ τοὺς πραιποσίτους καὶ πατρικίους, οὓς βούλεται, καὶ τοὺς ἐπάρχους καὶ τὸν μά-
Ed. L. 242 γιστρον, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἀκουβίτοις τοὺς στρατιώτας, οὓς ἂν κελεύσει, ἢ ἄρχοντας στρατιωτικούς. εἰσέρχονται δὲ καὶ παίγνια ἐν τῷ ἀρίστῳ, ἐὰν συνίδῃ ὁ βασιλεύς. χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἀπὸ Ἑλενιανῶν ἕως τῆς πόρτης δύο κόμητες σχολῶν κρατοῦσι τὰ μῆλα τῆς καρούχας, ἀπὸ δὲ τῆς πόρτης ἕως τοῦ φόρου δύο κόμητες δομεστίκων, ἀπὸ δὲ τοῦ φόρου ἕως τοῦ παλατίου δύο ἀπὸ ὑπάτων στρατιωτικοὶ κατὰ τὸ σχῆμα τὸ λεχθησόμενον ἐν τοῖς περὶ τοῦ Μαρτίου γεγραμμένοις. εἰ
Ms. 163. b δὲ βούλεται ὁ βασιλεύς, ἀναχωρῶν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ποιεῖ κονσιστώριον, καὶ δέχεται πάντας ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων

1. μάγιστρος pro ἔπαρχος coni. R. 15. σιυίδῃ cod. et ed.

ra palatii. Praefecti tunc et magister in consistorio licentiam abeundi sumunt. At senatores et ceteri magistratus permanent adhuc ibidem stantes, donec ingressus Imperator in cubiculum in comitatu patriciorum his abeundi veniam dederit; his autem egressis tandem missae dantur. Non praetereundum, proceres palatinos fidem suam iureiurando obligare, se nunquam aut ipsi Imperatori aut imperio insidias structuros esse. Litteris consignatam eius sacramenti formulam asservat Imperator penes se. Si Augusta sit in palatio, obviam it Imperatori novo, sed in palatio, id est intra augusteum; eiusque caput Imperator osculatur. Ad convivium penes se tum retinet Imperator in magno triclinio, ad suam quidem, cui ipse accumbit, tabulam praepositos et patricios, quos voluerit, et praefectos et magistrum, ad reliquos autem accubitus seu mensas milites, quos ipse designaverit, aut et magistratus militares. Intrant quoque ludi et ludiones in prandium; sed non nisi conscio et indulgente Imperatore. Tenendum quoque hoc est, ab Helenianis inde usque ad portam poma carruchae teneri a duobus comitibus scholarum; a porta vero inde usque ad forum [Constantini] a duobus comitibus domesticorum; a foro tandem usque ad palatium a duobus exconsulibus militaribus, secundum ceremoniale, de quo latius exponetur

Digitized by Google

καὶ τζαγγίων διὰ τὸ ὡς ἀπὸ προκένσου ἐλθεῖν, καίτοι τοῦ βασιλέως καμπάγια φοροῦντος, καὶ κιτεύονται οἱ ἄρχοντες, B καὶ ποιεῖ προαγωγάς, ἃς βούλεται. δεῖ δὲ ἐν τῷ ἀρίστῳ πάντας καμπάγια φορέσαι καὶ λευκὰ χλανίδια, καὶ οὕτως συναριστῆσαι αὐτῷ. τῇ δὲ ἑξῆς ἱππικὸν ἐπιτελεῖται, ἐὰν ἡ ἡμέρα μὴ κωλύει, πάντων ὁμοίως λευκὰ χλανίδια καὶ καμπάγια φορούντων, καὶ πάλιν τρέφει, ἐὰν ἀρέσκει αὐτῷ. καὶ ταῦτα μὲν ἡ ἀρχαιότης. νῦν δὲ ἐπενοήθη καὶ ἐν τῷ ἱππικῷ τὰς ἀναγορεύσεις γίνεσθαι. ἀναγκαῖον δὲ ἐνομίσαμεν καὶ ἑτέρων βασιλέων ἀναγορεύσεις ἐν ἐπιτόμῳ γράψαι, ἵνα ἕκαστος τὸ εὐτακτότερον καὶ ἀρέσκον αὐτῷ, καιροῦ γινομένου, (ὅπερ βραδέως ὁ Θεὸς ποιήσει,) ἐπιλέξηται. C

ΚΕΦ. ϞΒʹ.

Ἀναγόρευσις Ἀναστασίου βασιλέως τοῦ τῆς θείας λήξεως.

Ὁ τῆς εὐσεβοῦς λήξεως Ἀναστάσιος ἐν τῷ ἱππικῷ ἀνηγορεύθη οὕτως. ἀποθανόντος Ζήνωνος τοῦ τῆς θείας λήξεως, ἐν τῇ νυκτὶ τῇ ἑξῆς συνήχθησαν οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ συγκλη- D

in tractatione de Campo Martio. Si lubet Imperatori, facit, postquam ex ecclesia in palatium venerit, consistorium, et excipit omnes candidis tunicis et tzangiis seu calceis indutos; quia tanquam a processione veniunt, quamvis ipse Imperator adhuc campagia gestet; citantur proceres nomine tenus, et facit Imperator promotiones pro lubitu. In prandio convivale autem debent omnes campagia gestare et candidas tunicas, et sic epulis interesse dominicis. Sequente die, nisi eius religio prohibeat, peragitur hippicum seu certamen equestre, omnibus omnino candidas tunicas et campagia gerentibus; rursusque editur convivium, si Domino placuerit. Et haec quidem olim in usu erant. Nunc autem ex inventione recentiore solent in hippico [seu circo] novorum principum electiones et proclamationes fieri. Necesse vero nobis visum fuit etiam aliorum praeter istum Leonem Imperatorum renuntiationes breviter enarrare, ut Imperatorum aetate nostra posteriorum unusquisque, tempore veniente, (quod tarde tamen venire iubeat et quam diutissime arceat Deus,) id quod sibi videatur bono ordini decorique maxime congruum et praecipue arrideat, deligat.

CAP. 92.

Inauguratio Anastasii Imp. divinae sortis.

Piae sortis vel memoriae Anastasius proclamatus et inauguratus fuit Imperator in hippico [seu hippodromo] hoc modo. Zenone divinae sortis vita defuncto, coibant nocte ab eius obitu proxima proceres palatini et senatorii ordinis viri et episcopus [seu patriarcha] in porticu, quae

Digitized by Google

τρικλίνου, ὁ δὲ δῆμος ἐν τῷ ἱππικῷ ἐν τοῖς ἰδίοις μέρεσιν,
οἱ δὲ στρατιῶται καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ ἱππικῷ ἐν τῷ στάματι.
καὶ πάντες συναχθέντες ἐξεβόων, τοῦ λειψάνου ἔτι ἔσω κει-
μένου. συνεῖδον οὖν οἱ ἄρχοντες Ἀριάδνην τὴν τῆς θείας
λήξεως αὐγοῦσταν ἀνελθεῖν εἰς τὸ ἱππικὸν καὶ προσφωνῆ-
σαι τῷ δήμῳ. καὶ δὴ ἀνῆλθεν φορέσασα τὴν χλαμύδα, καὶ
Ed.L. 243 συνεισῆλθον αὐτῇ οἱ δύο πραιπόσιτοι καὶ ὁ μάγιστρος καὶ ὁ
καστρήσιος καὶ ὁ κυαίστωρ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ὅσοι ἔθος ἔ-
χουσιν συνθεωρεῖν τῷ βασιλεῖ ἐν ταῖς ἱπποδρομίαις. συνεισ-
ῆλθον δὲ ἐν τῷ ἱππικῷ καὶ κουβουκλάριοι ὀλίγοι τοῦ μέρους
αὐτῆς, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπό-
λεως, Εὐφήμιος. οἱ δὲ ἄλλοι ἄρχοντες ἐμπρὸς ἔστησαν, ἔν-
θα οἱ κούρσωρες ἐν τῷ καγκέλλῳ, καὶ ἐν τοῖς βάθροις κατὰ
Ms. 164. a τάξιν, οἱ μὲν χαρτουλαρικοὶ ἐκ τῶν δεξιῶν, οἱ δὲ στρατιωτι-
κοὶ ἐκ τῶν ἀριστερῶν. καὶ ὡς ἔστη ἡ αὐγοῦστα καὶ ἐφάνη
τῷ δήμῳ, πάντες ἔκραξαν· „Ἀριάδνη αὐγοῦστα, σὺ νικᾷς·
B εὐσεβῆ Κύριε, ζωὴν αὐτῇ·" καὶ πολλάκις τὸ „Κύριε, ἐλέη-
σον" εἶπον, „πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστης· ὀρθόδοξον βα-
σιλέα τῇ οἰκουμένῃ." ἡ δὲ αὐγοῦστα προσεφώνησεν αὐτοῖς
διὰ λιβελλησίων ἐξ αὐτῶν τῶν βάθρων. ὁ γὰρ λιβελλήσιος
ἐν αὐτοῖς τοῖς βάθροις ἱστάμενος ἐν τῷ καγκέλλῳ ἐμπρὸς τῆς

magno triclinio praetensa est. Populus autem [proximo mane] in hippicum conveniebat, suamque quisque stationem occupabat. Milites pariter in hippico in stamate adstabant. Hi congregati magna cum vociferatione et tumultu novum Imperatorem flagitabant, mortui supremis nondum humatis. Unanimi consensu igitur suadebant proceres Ariadnae, divinae sortis Augustae, ut ascenderet in hippicum, ibique populum alloqueretur. Ascendebat ergo illa, imperatoria chlamyde induta, in comitatu amborum praepositorum et magistri, item castrensis et quaestoris omniumque reliquorum, quos una cum Imperatore spectare certamina equestria mos est. Comitabantur eodem quoque pauci quidam cubicularii de parte seu comitativa eius; item Archiepiscopus, qui tum erat, Constantinopoleos Euphemius. Ceteri autem proceres coram in conspectu Dominae adstabant ibi, ubi cursores stare solent, ad cancellos et in gradibus secundum dignitatum ordines; chartularici quidem [seu scriniarii vel togati] ad dextram, militares autem ad sinistram. Ut itaque stans Augusta sese populo monstrabat, exclamabant omnes: *Ariadne Augusta, tu vincas. Pie Domine, vitam ipsi longam indulge.* Saepius etiam: *Kyrie eleëson* iterabant, et: *Multos annos Augustae! Orthodoxum Imperatorem orbi terrarum [flagitamus]*. Tunc Augusta per os libellensis in ipsis gradibus intra cancellum coram sella vel throno imperiali, ibi ubi cursores

Digitized by Google

μετέρα γενναιότης τὰ πρέποντα καὶ νῦν τῇ καθοσιώσει συνήθως ἐπεδείξατο καὶ τὴν εὐταξίαν ἐβεβαίωσεν, τὰ ὀφειλόμενα τῇ βασιλείᾳ φυλάξασα." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „ἡμεῖς δοῦλοι τῆς αὐγούστης· εὐσεβῆ Κύριε, ζωὴν αὐτῇ· πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστας· Ἀριάδνη αὐγοῦστα, σὺ νικᾷς· Ῥω- C μαίων βασιλέα τῇ οἰκουμένῃ." ἀπόκρισις· „ὅτι καὶ πρὸ τῶν ὑμετέρων αἰτήσεων ἐκελεύσαμεν τοῖς ἐνδοξοτάτοις ἄρχουσι καὶ τῇ ἱερᾷ συγκλήτῳ μετὰ κοινῆς τῶν γενναιοτάτων δοκιμασίας ἄνδρα ἐπιλέξασθαι Χριστιανὸν Ῥωμαῖον καὶ πάσης γέμοντα βασιλικῆς ἀρετῆς, ὥστε μήτε χρημάτων, μήτε ἄλλῳ τινὶ, ὅσον τό γε ἐν ἀνθρώποις, ἀνθρωπίνῳ πάθει ὑποκεῖσθαι." ὑπὸ πάντων ἐκράγη· „πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστης· Ἀριάδνη αὐγοῦστα, σὺ νικᾷς. τῆς φιλοχρίστου βασιλίδος πολλὰ τὰ ἔτη· Κύριε, ἐλέησον. βασιλεῦ οὐράνιε, δὸς ἡμῖν ἐπίγειον ἀφιλάργυρον βασιλέα τῇ οἰκουμένῃ." ἀπόκρισις· „ὥστε δὲ D καθαρὰν καὶ τῷ δεσπότῃ Θεῷ ἀρέσκουσαν τὴν κρίσιν γενέσθαι, ἐκελεύσαμεν τοὺς ἐνδοξοτάτους ἄρχοντας καὶ τὴν ἱερὰν σύγκλητον, συντρεχούσης καὶ τῆς τῶν γενναιοτάτων ἐξερκίτων ψήφου, προκειμένων καὶ τῶν ἁγίων εὐαγγελίων, παρόντος τοῦ ὁσιωτάτου καὶ ἁγιωτάτου τῆς βασιλίδος ταύτης πό-

16. ἀπόκρισις add. R. h. l. et in seqq. aliquoties.

stare solent, stantis et de charta scripta recitantis eos ita alloquebatur: *Strenuitas vestra decorum etiam nunc pro more suae devotioni consueto commonstravit, et confirmavit bonum ordinem in eo, quod imperiali maiestati debitos honores habuit atque custodivit.* Ad haec clamabant omnes: *Nos sumus servi Augustae. Pie Domine, vitam illi! Multos annos Augustae! Ariadne Augusta, tu vincas. Romanum Imperatorem orbi terrarum!* Responsio: *Praevenientes nos vestras preces imperavimus gloriosissimis aulae proceribus sacroque senatui, ut, communicato cum fortissimis exercitibus consilio atque examine virum eligerent Christianum, gente Romanum, omnisque imperatoriae virtutis plenum talemque, ut neque avaritiae, neque alii humano vitio deditus sit, quantum eius datum est humanae fragilitati.* Ad haec exclamabant omnes: *Multos annos Augustae! Ariadna Augusta, tu vincas! Christum amantis Imperatricis multi sint anni! Kyrie eleëson. Imperator coelestis, da nobis terrestrem Imperatorem, pecuniae non cupidum, qui orbem terrarum regat.* Resp.: *Quo autem pura Dominoque Deo placens fieret electio, imperavimus illustrissimis proceribus et sacro senatui, quibuscum concurrere debet fortissimorum exercituum suffragium, ut coram sanctis evangeliis in publico expositis, praesente quoque sanctissimo atque maxime venerabili regiae huius urbis*

Digitized by Google

λογίων, γενέσθαι τὴν ἐπιλογὴν, ἐφ' ᾧτε μηδένα μηδὲ φιλί-
Ed.L. 244 ας, μηδὲ ἔχθρας, μηδὲ σκοποῦ, μηδὲ συγγενίας, μηδὲ ἄλλου
τινὸς ἰδίου μεμνημένον, ἀλλ' ἔχοντα καθαρὸν τὸ συνειδὸς καὶ
ὅλον πρὸς τὸν δεσπότην Θεὸν νενευκὸς, οὕτως ποιήσασθαι
Ms. 164. b τὴν ἐπιλογήν. ἐπειδὴ οὖν, ὡς καὶ ἡ ὑμετέρα καθορᾷ καθο-
σίωσις, τὸ πρᾶγμα μέγα καὶ περὶ κοσμικῆς πρόκειται σωτη-
ρίας, προσήκει τὴν ὑμετέραν καθοσίωσιν μικρὸν ἐνδοῦναι,
ὥστε καὶ τὴν κηδείαν τοῦ τῆς θείας λήξεως Ζήνωνος προβῆ-
ναι δεόντως, καὶ μὴ ἐκ προπετοῦς ἐπιλογῆς γενέσθαι τι με-
ταμελίας ἄξιον." ὑπὸ πάντων ἐκράγη· „καλὰ πάσχα τῇ οἰ-
κουμένῃ, εὐταξίαν καὶ εὐθηνίαν τῇ πόλει. πολλὰ τὰ ἔτη τῆς
αὐγούστας. ἔξω βάλε τὸν κλέπτην ἔπαρχον τῇ πόλει· πολλὰ
B τὰ ἔτη τῆς βασιλίσσης. Κύριε, ζωὴν αὐτῇ· ὅλα τὰ καλὰ
ἐπὶ σοῦ γένηται, Ῥωμαΐα, εἰ οὐδὲν ξένον αὔξει τὸ γένος τῶν
Ῥωμαίων. τὸ βασίλειον σόν ἐστιν, Ἀριάδνη αὐγούστα. σὺ
νικᾷς." ἀπόκρισις· „εὐχαριστοῦμεν τῷ δεσπότῃ Θεῷ, ὅτι πάν-
τα, ὅσα ὑμῖν ἐστιν καὶ συμφέροντα καὶ καταθύμια, ταῦτα
καὶ πρὸ τῶν ὑμετέρων αἰτήσεων εἰς τὸν νοῦν τὸν ἡμέτερον
ἔρχεται καὶ πληροῦται. καὶ γὰρ πρὸ τῆς ἐνταῦθα ἀνόδου
συνιδόντες χρήζειν τὴν ὑμετέραν καθοσίωσιν ἀνδρὸς ἐμφρο-

patriarcha, electionem conficerent, sic ut nemo seu amicitiae, seu odii, seu intentionis alicuius remotioris pro paranda sibi sua fortuna, seu affinitatis ulliusve alius cuiuscunque tandem privatae rationis in hoc negotio meminerit, eamque in censum admiserit, sed ut habens unusquisque servansque puram conscientiam, et quae unice ad Dominum Deum respiciat, electionem conficiat. Quoniam igitur, ut vestra quoque maiestas videt, negotium hoc magni momenti est, et de salute totius terrarum orbis agitur, decet vestram maiestatem nonnihil remittere moramque temporis concedere, donec exsequiae Zenonis divinae sortis debito modo peractae fuerint; ne ex praecipitata tumultuaria electione argumentum poenitentiae subnascatur. Acclamabant omnes: *Pulchrum Pascha* [seu dies festivus et laetus hic est] *orbi terrarum. Bonum ordinem et prosperitatem Urbi* [o Deus largire]! *Multos annos Augustae. Amove furem illum praefectum Urbi. Multi sint anni Imperatricis! Domine, vitam ipsi! o Romana, omnia recta et pulchra erunt, te regnante, si peregrinum nihil auget numerum Romani generis. Imperium tuum est. Ariadne Augusta, tu vincas.* Resp.: *Gratias agimus Deo, quod omnia, quae vobis et conferunt et arrident, etiam nobis, vel ante vestras supplicationes, in mentem veniant, et firmiter decernantur perficienda. Nam et antequam huc ascenderemus, bene gnari, vestrae maiestati opus esse viro prudente, qui, ut vobis bene sit, provideret, praevertimus et praecurrimus vestras preces, et decrevimus, quod*

Digitized by Google

νος καὶ τῆς ὑμετέρας εὐζωΐας προνοοῦντος, φθάσαντες καὶ προλαβόντες τὰς ὑμετέρας αἰτήσεις, τὸν ἐνδοξότατον Ἰουλιανὸν C εἰς τὴν ὕπαρχον ἀρχὴν, τοῦ δεσπότου Θεοῦ ἐπινεύσαντος, προβαλλόμεθα." ὑπὸ πάντων ἐκράγη· „ταύτη καλὴ ἀρχή. πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστας, πολλὰ τὰ ἔτη τῶν ἀρχόντων." ἀπόκρισις· „τῆς οὖν ὑμετέρας ἐστὶν καθοσιώσεως, ὥσπερ ἀεὶ ἐφυλάξατε, οὕτω καὶ νῦν φυλάξαι τὴν εὐταξίαν. τῆς γὰρ ὑμετέρας εὐζωΐας καὶ πάντων τῶν συμφερόντων ὑμῖν πρῶτον μὲν ὁ δεσπότης Θεὸς, ἔπειτα δὲ καὶ ἡμεῖς ἱκανῶς προενοήσαμεν, καὶ εὐθέως βουλευόμενοι μετὰ τῶν ἐνδόξων ἀρχόντων καὶ τῆς ἱερᾶς συγκλήτου, συντρεχούσης καὶ τῆς τῶν γενναιοτάτων ἐξερκίτων συναινέσεως, προβαλούμεθα ἄνδρα D εἰς τὴν βασιλείαν καὶ ὀρθόδοξον καὶ ἁγνόν. ἀπέστω δὲ φθόνος τῆς καλλίστης ταύτης συμβουλίας καὶ πολιτείας." ταύτης οὖν τῆς προσφωνήσεως παρ' αὐτῆς γενομένης, κατῆλθεν ἡ αὐγούστα καὶ οἱ ἄρχοντες ὀψικεύοντες αὐτήν. καὶ ἡ μὲν αὐγούστα εἰσῆλθεν εἰς τὸν αὐγουσταῖον· οἱ δὲ ἄρχοντες, τεθέντων σκαμνίων πρὸ τοῦ δέλφακος, ἐκάθισαν, καὶ ἤρξαντο Ms. 165. a βουλεύεσθαι περὶ τοῦ ὀφείλοντος γενέσθαι, καὶ πολλὴ φιλονεικεία μεταξὺ αὐτῶν ἐκινήθη. ὁ δὲ πραιπόσιτος Οὐρβίκιος εὐφυέστερον ἐδήλωσεν αὐτοῖς, ὅτι „καλῶς ποιεῖτε τῇ αὐγούστῃ παρέχοντες τὴν αὐθεντείαν, ἵνα αὐτὴ ἐπιλέξηται, ὃν ἂν Ed. L. 245

nunc facimus, in nomine Dei eiusque benigno sub favore illustrissimum Iulianum ad praefecturam Urbis promovere. Acclamabant omnes: *Hic* [Iulianus] *est egregius magistratus. Multi sint anni Augustae, multi sint anni magistratuum.* Resp.: *Vestrae maiestatis igitur nunc est, modestiam, tranquillitatem et bonum ordinem, ut semper alias servastis, ita nunc etiam servare. Commodi enim vestri, et ut bonis omnibus afflueretis, primus quidem Deus; deinde vero etiam nos curam sufficientem habuimus; statimque deliberaturi cum illustribus proceribus et sacro senatu, concurrente quoque fortissimorum exercituum suffragio, eligemus Imperatorem orthodoxum et a vitiis purum. Absit autem invidia, neque interturbet pervertatve pulcherrimae huius deliberationis et imperii nostri instituta.* Post hanc Augustae allocutionem finitam descendebat ipsa, et proceres eam sequebantur; ipsaque in augustaeum ingressa, considebant proceres in scamnis ante delphacem positis, et ordiebantur deliberationem de candidato imperii. Verum diu rixabantur inter se, neque in consensum venire aut decernere quidquam poterant. Urbicius ergo praepositus oportunum hoc suppeditabat consilium: *Bene facietis*, aiebat, *Augustae permittentes auctoritatem optandi, quem ipsa voluerit.* Rogabat igitur senatus episcopum [seu patriarcham], ut ingressus ad Augustam, arbitrium electionis atque denominationis

Digitized by Google

βουληθείη. ᾔτησεν οὖν ἡ σύγκλητος τὸν ἐπίσκοπον εἰσελθεῖν καὶ παρακαλέσαι αὐτήν, ἵνα αὐτή, ὃν βούλεται, ἐπιλέξηται· αὕτη οὖν ἐπελέξατο Ἀναστάσιον τὸν σιλεντιάριον, καὶ μαθόντες οἱ ἄρχοντες πάντες ἠράσθησαν, καὶ παραχρῆμα ἐπέμφθησαν εἰς τὸν οἶκον Ἀναστασίου παρὰ τοῦ μαγίστρου κόμητες προτηκτόρων καὶ δομεστίκων, καὶ ἤγαγον αὐτὸν εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ἐν τῷ κονσιστωρίῳ ἐφυλάττετο, καὶ οὕτως ἐγένετο ἡ κηδεία Ζήνωνος τοῦ τῆς θείας λήξεως. ἐν αὐτῇ οὖν τῇ ἡμέρᾳ οἱ βεστοσακράνοι καὶ οἱ ζωγράφοι καὶ οἱ μο-
B νητάριοι τὰ συνήθη ἔπραξαν, καθὰ εἴρηται, καὶ ὀψὲ ἐδόθη τὰ μανδάτα σιλέντιον καὶ κομέντον, καὶ τῇ ἑξῆς προῆλθον πάντες ἀπὸ λευκῶν χλανιδίων, καὶ ἐδέχθησαν ἐν τῷ κονσιστωρίῳ, καὶ ἐκεῖ προσηγορεύθησαν, οὐ μὴν ἐν τῷ ἅρματι. προῆλθεν δὲ καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος κατὰ τὸ σύνηθες εἰσελθὼν διὰ τῆς βαλνιαρίας, καὶ μετὰ τὸ δεχθῆναι πάντας κατὰ τὸ ἔθος, ἀνῆλθεν Ἀναστάσιος ἐν τῷ πορτίκῳ τῷ πρὸ τοῦ μεγάλου τρικλίνου, καὶ ἔστη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πορτίκου, καὶ εἰσῆλθον πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ συγκλητικοὶ πρὸς αὐτόν, καὶ ἀπῄτησαν αὐτὸν ὅρκον δοῦναι πᾶσιν, ὡς οὐδενί, πρὸς ὃν
C ἔσχεν πρᾶγμα, φυλάττει λύπην, καὶ ὅτι μετὰ ὀρθοῦ συνειδότος τῇ πολιτείᾳ χρήσεται. καὶ ὑποτελεσθέντος τοῦ ὅρκου τούτου, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἱππικόν, καὶ εἰσελθὼν ἐν τῷ τρικλί-

9. ΣΧΟΛ. ἱεροαμφιάσται. 11. ΣΧΟΛ. σιωπὴ καὶ συνέλευσις.

ipsi offerret. Augusta, eo facto, eligebat Anastasium silentiarium. Quod intelligentes proceres omnes approbabant; protinusque mittebantur in aedes Anastasii a magistro comites protectorum et domesticorum: hi eum ad palatium deducebant, et in consistorio tantisper deponebant, donec solenne ritu inauguraretur. Interea fiebant exsequiae Zenonis divinae sortis. Eo itaque die faciebant vestosacrani et pictores atque monetarii consueta, de quibus alibi diximus, officia [circa decorandum principis funus] vesperaeque edebantur mandata pro crastino silentio et conventu. Altero autem die procedebant omnes in candidis tunicis, et excipiebantur et alloquio cohonestabantur a novo Imper. in consistorio, non autem in armate. Procedebat quoque [seu veniebat in senatum] archiepiscopus, ingrediens, ut mos est, per balneariam. Omnibus congregatis et exceptis pro more consueto, ascendebat Anastasius in porticum magno triclinio praetensam, mediaque in illa consistebat. Ingredientes illuc proceres omnes et senatorius ordo sacramentum ab eo postulabant, quo promitteret, se erga neminem, quicum hactenus simultatem aluerit, conservaturum aut exerciturum malevolentiam; item se recta cum conscientia imperium administraturum esse. Dicto illo iureiurando, ascendebat Anastasius in hippicum seu circum, et in-

κοὺς, ἐφόρεσεν στιχάριν διβητήσιν αὐρόκλαβον καὶ ζωνάριν καὶ τουβία καὶ καμπάγια βασιλικὰ, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ κάθισμα γυμνός· τὰ δὲ στρατεύματα κάτω ἵσταντο ἐν τῷ στάματι, καὶ τὰς ἄστας καὶ τὰ σίγνα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἶχον κεκλιμένα. ὁ δὲ δῆμος ἵστατο ἐν τοῖς βάθροις καὶ εὐφήμει. ἐσηκώθη οὖν ἐπάνω τοῦ σκουταρίου ἱστάμενος, καὶ ἀνελθὼν Ms. 165. b τῶν λαγκιαρίων καμπιδούκτωρ τὸ ἴδιον μανιάκιν ἐπέθηκεν D εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. καὶ εὐθέως τὰ σίγνα ὀρθώθη, καὶ εὐφημήθη παρὰ τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν δημοτῶν. καὶ μετὰ τοῦτο κατῆλθεν ἐκ τοῦ σκουταρίου, καὶ εἰσῆλθεν πάλιν ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἔνθα ἐφόρεσεν τὰ βασιλικὰ καὶ ἐκεῖ ὁ ἐπίσκοπος ἐποίησεν εὐχὴν, καὶ τὸ „Κύριε, ἐλέησον" ἐλέχθη, καὶ περιέθηκεν αὐτῷ τὴν χλαμύδα τὴν βασιλικὴν, καὶ τὸν στέφανον τὸν διάλιθον, καὶ ὑποστρέψας αὖθις ἀνῆλθεν ἐν τῷ καθίσματι, καὶ ἠσπάσατο τὸν δῆμον, καὶ ἔκραξαν πάντες Ed. L. 246 „AUGUSTE, σεβαστέ." καὶ προσεφώνησε τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ. ἐπεδόθη γὰρ αὐτῷ λιβελλάριν, καὶ αὐτὸς ἐπιδέδωκεν τῷ λιβελλησίῳ, καὶ ἐκεῖνος ἑστὼς ἐν τῷ τριβουναλίῳ προσεφώνησεν αὐτοῖς, καὶ ὑπέσχετο διδόναι αὐγουστιάτικα ἀνὰ νομισμάτων ε' καὶ λίτραν ἀργύρου. ἔχει δὲ καὶ ἡ προσφώνησις οὕτως. αὐτοκράτωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „δῆλόν ἐστιν

1. κατ' ἱππικὸν cod.

gressus in illud triclinium, in quo senatores, quando certamen equestre peragitur, Imperatorem adorare solent, induebat sticharium dibetesium auroclavum et zonarium et tubia seu braccas vel tibialia et campagia imperialia, et ingrediebatur in cathisma nudus [capite corona nondum decorato]. Interea stabant milites infra in stamate; hastae signaque inclinata humi iacebant. Populus in bathris vel gradibus stans, bona verba acclamabat. Dein sublevabatur Anastasius in scuto stans, et ascendens eodem campiductor lancеariorum imponebat eius capiti torquem suum sibi abstractum. Quo facto protinus erigebantur iacentia signa, et fausta vota tam milites, quam populares acclamabant. Descendebat tum e scuto, et ingrediebatur rursus in triclinium, ubi basilica seu insignia imperii induebat, ab episcopo preces fiebant, Kyrie eleëson recitabatur, idem patriarcha ipsi chlamydem imperialem et coronam gemmatam circumponebat. In hoc ornatu repetebat Anastasius rursus cathisma, et salutabat populum. Exclamabant tum omnes: *Auguste*, ipse vero alloquebatur milites et populum ore libellensis. Nempe libellus, in quo perscripta erat alloquii formula, ipsi ab aliquo tradebatur, quem ipse vicissim libellensi tradebat, hic denique e tribunali recitabat, promittens danda ipsis augustiatica seu munera a novis augustis populo et mi-

Digitized by Google

τίζειν." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „ἄφθονα τῇ οἰκουμένῃ· ὡς B ἔζησας, οὕτως βασίλευσον· ἁγνοὺς ἄρχοντας τῇ οἰκουμένῃ" καὶ ἄλλα τοιαῦτα. αὐτοκράτωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ἐπειδὴ τοίνυν ἐμὲ, εἰ καὶ ἄκοντα καὶ ἀναβαλλόμενον, ἡ γαλινωτάτη αὐγούστα Ἀριάδνη τῇ διακρίσει τῶν ὑπερφυεστάτων πρωτευόντων καὶ τῆς ἐνδοξοτάτης συγκλήτου ἡ ἐκλογὴ καὶ τῶν δυνατῶν στρατοπέδων, τοῦ τε καθοσιωμένου λαοῦ ἡ συναίνεσις πρὸς τὸ ἀναδέξασθαι τῆς βασιλείας τῶν Ῥωμαίων τὴν φροντίδα, προηγουμένως τῆς ἐπιεικείας τῆς θείας τριάδος, προεχώρησεν." ὑπὸ πάντων ἐκράγη· „Κύριε, ἐλέησον· υἱὲ Θεοῦ, σὺ αὐτὸν ἐλέησον. Ἀναστάσιε αὔγουστε, τούμβηκας· C εὐσεβῆ βασιλέα ὁ Θεὸς φυλάξει· ὁ Θεός σε ἔδωκεν, ὁ Θεός σε φυλάξει" καὶ ἄλλα τοιαῦτα. αὐτοκράτωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ὁπόσον μοι βάρος ὑπὲρ τῆς κοινῆς πάντων σωτηρίας ἐπετέθη, οὐκ ἀγνοῶ." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „ἄξιε Ms.166.a τῆς βασιλείας, ἄξιε τῆς τριάδος, ἄξιε τῆς πόλεως. τοὺς δηλάτορας ἔξω βάλε" καὶ ἄλλα τοιαῦτα. αὐτοκράτωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ἀλλὰ τὸν Θεὸν τὸν παντοκράτορα δυσωπῶ, ὅπως, οἷόν με ἐν ταύτῃ τῇ κοινῇ ἐκλογῇ γενέσθαι ἠλπίσατε, τοιοῦτον τῇ τῶν πραγμάτων ἐργασίᾳ κατανοήσητε." παρὰ πάντων ἐκράγη· „εἰς ὃν πιστεύεις, αὐτός σε σώσει. ὡς ἔζησας,

litibus dari solita; et quidem viritim nummos aureos quinos et libras singulares argenti. Habet autem alloquium sic. Imperator Caesar Augustus: *Notum est humanam potestatem a nutu supremae gloriae dependere.* Exclamabant omnes: *Abunde bonorum orbi terrarum* [nunc contingit, te ad imperium evecto]. *Ut hactenus vixisti, ita porro impera. Puros magistratus orbi terrarum* [*flagitamus*], et alia talia. Imperator Caesar Augustus: *Quum itaque me, quamvis invitum et cessitantem, Serenissima Augusta Ariadne iudicio suo, illustrissimorum procerum et gloriosissimi senatus electio, potentiumque exercituum ut, et sacrosancti populi consensus, eo adegerit, ut, sequens ductum clementiae divinae trinitatis, curam imperii Romanorum in me susciperem.* Ad haec exclamabant omnes: *Kyrie eleëson. Fili Dei, miserere eius. Anastasie Auguste, tu vincas. Pium Imperatorem Deus conservet. Deus te dedit. Deus te conservet,* et alia talia. Imperator Caesar Augustus: *Intelligo, quantum onus mihi cum cura communis omnium salutis impositum fuerit.* Acclamabant omnes: *Digne imperio, digne trinitatis favore atque calculo, digne urbe. Arce delatores,* et similia plura. Imperator Caesar Augustus: *Verum supplicor omnipotenti Deo, velit efficere, ut qualem me fore sperastis eligentes unanimi consensu, talem esse ipso ex operum meorum documento deprehendatis.* Ac-

Digitized by Google

άδνη, σὺ νικᾷς· πολλὰ τὰ ἔτη τῆς αὐγούστης. τὸ ἐξέρκιτόν σου ἔγειρον, τὰς στρατείας σου ἔγειρον, τοὺς δούλους σου ἐλέησον. ὡς Μαρκιανὸς, οὕτως βασίλευσον" καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλά. αὐτοκράτωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ὑπὲρ τῆς ἑορτῆς τῆς εὐτυχοῦς ἡμῶν βασιλείας ἀνὰ έ νομισμάτων καὶ λίτραν ἀργύρου ὑμῖν καταβούκολον δώσω." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „χριστιανὸν βασιλέα ὁ Θεὸς διαφυλάξει. αὗται κοιναὶ εὐχαί· αὗται αἱ εὐχαὶ τῆς οἰκουμένης· τὸν εὐσεβῆ, Κύριε, φύλαξον· ἅγιε Κύριε, ἔγειρον τὸν κόσμον σου. νικᾷ ἡ τύχη τῶν Ed.L. 247 Ῥωμαίων· Ἀναστάσιε αὔγουστε, σὺ νικᾷς· Ἀριάδνη αὐγούστα, σὺ νικᾷς· ὁ Θεὸς ὑμᾶς δέδωκεν, ὁ Θεὸς ὑμᾶς φυλάξει." αὐτοκράτωρ αὔγουστος· „ὁ Θεὸς μεθ' ὑμῶν." καὶ μετὰ τὸ προσφωνηθῆναι αὐτοῖς κατῆλθεν δηριγευόμενος, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰσῆλθεν διὰ τοῦ νάρθηκος, τὸν στέφανον πρότερον ἀποθέμενος ἐν τῷ μουτατωρίῳ, καὶ λαβὼν αὐτὸν ὁ πραιπόσιτος ἐπέδωκεν αὐτῷ, καὶ ἀπέθετο αὐτὸν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, καὶ προσήνεγκεν ὁ βασιλεὺς τὰ δῶρα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ μουτατώριον ἐφόρεσεν τὸν στέφανον, B καὶ ὑπέστρεψεν, καὶ εἰσελθὼν ἐποίησεν τὴν προαγωγὴν τοῦ ὑπάρχου, καὶ ἔδωκεν μίσσας, καὶ ἔθρεψεν τοὺς ἄρχοντας.

clamabant omnes: *Ille, cui confidis, te salvabit; ut vixisti, ita impera; pie vixisti, pie impera. Ariadne, tu vincas; multi sint anni Augustae. Erige tu [Anastasie] exercitum. Miserere servorum tuorum; ut Marcianus, ita tu quoque impera*, et alia talia multa. Imperator Caesar Augustus: *Pro festo die, felicis nostri imperii natale, dabo vobis in buccam [seu viritim] quinos nummos et singulas litras argenti.* Acclamabant omnes: *Christianum Imperatorem conservet Deus. Haec sunt communia omnium vota. Haec sunt vota orbis terrarum. Pium Dominum, Domine, conserva. Sancte Domine, releva mundum tuum. Vincat fortuna Romanorum. Ariadne Augusta, tu vincas. Deus vos dedit, Deus vos conservet.* Imperator Caesar Augustus: *Deus vobiscum.* Finito hoc alloquio, descendebat et procedebat in conductu ad ecclesiam, ingressusque per narthecem deponebat coronam in mutatorio, praeposito eam arripiente; deinde rursus ab hoc sibi redditam deponebat in thysiasterio seu sacrificatorio, offerebat dona, redibat ad mutatorium, induebat ibi coronam, revertebatur in palatium, faciebat ibi promotionem praefecti Urbi [paulo ante ab Ariande denominati], dabat missas, et tandem convivio, quos volebat, proceres adhibebat.

Digitized by Google

Ἀναγόρευσις βασιλέως Ἰουστίνου τοῦ τῆς θείας λήξεως.

Ἐν τῇ ἀναγορεύσει Ἰουστίνου τοῦ τῆς εὐσεβοῦς θείας λήξεως ἀταξία τις ἐγένετο, οἷα μηδὲ αὐγούστης οὔσης μηδὲ βασιλέως τοῦ χειροτονοῦντος, ἀλλὰ ἀπρονοήτων σχεδὸν ὄντων τῶν πραγμάτων. ἀποθανόντος γὰρ Ἀναστασίου τοῦ τῆς θεί- C *ας λήξεως ἐν τῇ νυκτὶ, ἐδηλώθη παρὰ τῶν σιλεντιαρίων τῷ μαγίστρῳ καὶ τῷ κόμητι τῶν ἐξκουβιτόρων ἀπαντῆσαι εἰς* Ms. 166. b *τὸ παλάτιον. παρεγένετο οὖν Κέλερ μάγιστρος, καὶ Ἰουστῖνος ὁ τῆς θείας λήξεως, κόμης ὢν ἐξκουβιτόρων τηνικαῦτα. καὶ παραχρῆμα ὁ μάγιστρος ἐδήλωσεν εἰς τὰς σχολὰς, ἵνα καὶ οἱ κανδιδάτοι καὶ οἱ ἄλλοι σχολάριοι ἀπαντήσωσιν. ἐδήλωσεν δὲ καὶ ὁ τῆς θείας λήξεως Ἰουστῖνος τοῖς στρατιώταις καὶ τριβούνοις καὶ βικαρίοις ἀπαντῆσαι καὶ τοὺς πρώτους τῶν ἐξκουβιτόρων, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι „ὁ δεσπότης ἡμῶν, ὡς ἄνθρωπος, ἐτελεύτησεν· δεῖ οὖν ἡμᾶς πάντας κοινῇ* D *βουλεύσασθαι, καὶ τὸν τῷ Θεῷ ἀρέσκοντα καὶ τῇ πολιτείᾳ συμφέροντα ἐπιλέξασθαι."* *τὸν αὐτὸν τρόπον διελέχθη καὶ ὁ μάγιστρος τοῖς κανδιδάτοις καὶ τοῖς πρώτοις τῶν σχολαρίων. ὄρθρου οὖν προῆλθον οἱ ἄρχοντες, τινὲς μὲν μύϊνα φοροῦντες, τινὲς δὲ καὶ διάφορα. συνήχθη δὲ καὶ ὁ δῆμος ἐν*

7. Sic coni. R., *τῷ σιλεντιαρίῳ* cod. et ed.

CAP. 93.

Inauguratio Imp. Iustini [primi] divinae sortis.

In electione Iustini piae et divinae sortis contingebat aliquid turbarum, utpote quum neque Augusta adesset, neque Imperator aliquem sibi seu collegam seu successorem denominasset; sed in universum rebus provisum nihil esset. Res ita contigit. Anastasio per noctem vivis exemto, significabatur ea de re a silentiario ad magistrum et comitem excubitorum, quo in palatium convenirent. Adveniebant protinus Celer quidem, tum magister, Iustinus autem, divinae sortis princeps, tum comes excubitorum; et magister quidem in scholas edebat mandata, quibus candidatos ceterosque scholarios arcessebat, Iustinus autem militibus [gregariis] et tribunis vicariisque et excubitorum primiceriis conventum imperabat, et ad congregatos ita perorabat: *Dominus noster, ut homo, et quatenus homo fuit, seu corpore tenus, mortuus est. Oportet igitur nos omnes communia consilia eo conferre, ut principem, qui Deo simul acceptus amicusque, et imperio commodus utilisque sit, eligamus.* Eodem modo magister quoque ad candidatos et scholariorum primicerios disserebat. Mane facto, coibant proceres, partim myina [seu

Digitized by Google

τῇ ἱπποδρομίᾳ, καὶ εὐφήμουν τὴν σύγκλητον κράζοντες· „πολλὰ τὰ ἔτη τῆς συγκλήτου. σύγκλητε Ῥωμαίων, σὺ νικᾷς. τὸν ἐκ Θεοῦ βασιλέα τῷ ἐξερκίτῳ. τὸν ἐκ Θεοῦ βασιλέα τῇ οἰκουμένῃ" καὶ πολλὰ τοιαῦτα. καὶ τεθέντων σκα- Ed. L. 248 μνίων ἐν τῷ πορτίκῳ τῷ πρὸ τοῦ μεγάλου τρικλίνου, ἐκάθισαν πάντες οἱ ἄρχοντες καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος, καὶ ἤρξαντο πρὸς ἀλλήλους φιλονεικεῖν περὶ τῆς προβολῆς τοῦ βασιλέως· ἄλλος γὰρ ἄλλῳ ἐσπούδαζεν· ὡς δὲ χρόνος διετρίβετο, λέγει αὐτοῖς Κέλερ ὁ μάγιστρος, ὅτι „ἐν ὅσῳ ἔξεστιν ἡμῖν, βουλευσόμεθα καὶ πράξομεν. ἐὰν γὰρ ταχέως ὀνομάσωμεν τὸν ὀφείλοντα γενέσθαι, πάντες ἡμῖν ἀκολουθήσωσιν καὶ ἡσυχάζουσιν. ἐπεὶ μετ' ὀλίγον οὐ γινόμεθα κύριοι τῆς βουλῆς, ἀλλ' ἡμεῖς ἑτέροις ἔχομεν ἀκολουθεῖν." ὡς δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἡ φιλονεικία ἐπέμενεν, οἱ ἐξκουβίτορες ἄνω ἐν τῷ ἱππικῷ B ἀναγορεύουσιν βασιλέα Ἰωάννην τινὰ τριβοῦνον, οἰκειούμενον τῷ τῆς θείας λήξεως Ἰουστίνῳ, ὃς μετὰ ταῦτα ἐπίσκοπος Ἡρακλείας ἐγένετο, καὶ ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σκουτάριον. ἀπηρέσθησαν δὲ οἱ Βένετοι, καὶ ἐλίθασαν, καί τινες καὶ ἐτοξεύθησαν ὑπὸ τῶν ἐξκουβιτόρων. πάλιν δὲ σχολάριοι ὁρμή- Ms. 167. a σαντες κατέσχον πατρίκιον, ὄντα στρατηλάτην, καὶ ἀνήγαγον εἰς τὸν μέσον ἀκκούβιτον, καὶ ἔστησαν, ὀφείλοντες αὐτὸν

17. ἀπηρέσθησαν aut ἀπηρεστήθησαν coni. R.

vestes cum intextis murium parvis figuris, aut colorem murium cineritium imitantes], partim diaphora [seu lumine colorum vario fulgentes] induti. Congregabatur quoque populus in circo, et celebrabant senatum laudibus, clamantes: *Multi sint anni senatus. Senatus Romanorum, tu vincas. A Deo datum Imperatorem exercitui* [flagitamus]. *A Deo datum Imperatorem orbi terrarum*, et plura talia. Positis interim scamnis in porticu magno triclinio praetensa, considebant proceres omnes et archiepiscopus, et incipiebant inter sese de creando futuroque Imperatore acriter contendere, alio alii studente. Tempore autem inutiliter labente, adhortabatur Celer magister suos ita: *Agite*, aiebat, *amici, decernamus tandem aliquando et perficiamus decreta, donec licet. Si absque mora nos e sententia nostra nuncupaverimus futurum Imperatorem, sequentur omnes partes nostras, et tranquillos se continebunt. Quod si vero tantillum adhuc cessemus, non erit amplius penes nos deliberandi et decernendi arbitrium, sed coacti erimus aliis obsecundare.* Quum vero nihilominus iurgium et contentio pertinerent, nuncupabant excubitores supra in circo Imperatorem aliquem Ioannem tribunum, illum, qui tum temporis familiaris Divo Iustino erat, et deinceps ad episcopatum Heracleae pervenit. Hunc attollebant in scutum. Verum Veneti, eam electionem non approbantes, dissipabant sparsis saxis illam factionem; ipsorum autem vicissim aliquot peribant sa-

Digitized by Google

στέψαι· ἀπηρέσθησαν δὲ οἱ ἐξκουβίτορες, καὶ ἐπελθόντες
κατέσπασαν αὐτὸν, καὶ ἔμελλον μὲν καὶ ἀναιρεῖν, εὑρεθεὶς
C δὲ ὁ εὐσεβέστατος δεσπότης Ἰουστινιανὸς, τηνικαῦτα κανδι-
δάτος ὢν, ἐῤῥύσατο αὐτὸν, καὶ παρεσκεύασεν αὐτὸν πεμ-
φθῆναι εἰς τὸ ἐξκούβιτον καὶ φυλαχθῆναι. ἠνάγκαζον δὲ
πάντες οἱ ἐξκουβίτορες αὐτὸν Ἰουστινιανὸν τὸν εὐσεβῆ γε-
νέσθαι βασιλέα. ὁ δὲ παρῃτήσατο· καθ' ἕκαστον δὲ τῶν
ὀνομαζομένων ἔκρουον εἰς τὰς θύρας τὰς ἐλεφαντίνους, ζη-
τοῦντες παρὰ τῶν κουβικουλαρίων τὸ σχῆμα τοῦ βασιλέως·
οἱ δὲ ἀκούοντες τὰ ὀνόματα τῶν προβαλλομένων οὐκ ἐπέδο-
D σαν. τελευταῖον οὖν οἱ συγκλητικοὶ πάντες αἱροῦνται τὸν τῆς
θείας λήξεως Ἰουστῖνον, καὶ τρόπον τινὰ ἠνάγκασαν αὐτὸν
ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ σχῆμα. σχολάριοι δέ τινες ἀπαρεσθέντες ἐ-
πῆλθον αὐτῷ, ὥστε καὶ ἕνα δοῦναι αὐτῷ γρόνθον καὶ σχί-
σαι τὸ χεῖλος αὐτοῦ. πλὴν ἐκράτησεν ἡ γνώμη πάντων, καὶ
συγκλητικῶν καὶ στρατιωτῶν καὶ δημοτῶν, καὶ ἀνηνέχθη εἰς
τὸ ἱππικὸν, καὶ συνῄνεσαν ἐπ' αὐτῷ καὶ Βένετοι καὶ Πράσι-
νοι, καὶ οἱ κουβικουλάριοι εὐθέως τὸ σχῆμα ἔπεμψαν. εἰσ-
ῆλθεν οὖν εἰς τὸ κάθισμα, συνόντος αὐτῷ τοῦ ἀρχιεπισκό-

gittis excubitorum confixi. Ex altera parte ruentes scholarii, raptabant aliquem, quem ipsi tenebant, patricium, stratelatae munere fungentem, mediumque super accubitum [seu mensam magni triclinii] collocatum in eo erant ut coronarent. At excubitores irati celeriter advolabant, hominemque [de accubitu] detractum iam trucidare parabant. Sed forte tum praesens piissimus Dominus noster Iustinianus, [Petri Magistri verba sunt] tunc candidatus, liberabat eum a nece efficiebatque, ut ad excubitum [seu stationem et diaetam excubitorum] in custodiam mitteretur. Ad haec afferebant excubitores ad unum omnes Iustiniano ipsi vim, quam poterant, omnem, ut pateretur Imperator nuncupari. At ille vero deprecabatur. Itaque aliis atque aliis in censum venientibus Imperii candidatis, pulsabant partes, quoties aliquem Imperatorem nuncuparent, portam eburneam, flagitantes scilicet a cubiculariis schema seu ornatum imperialem. Hi vero negabant, edita eorum audientes nomina, pro quibus partes identidem sacram vestem flagitabant; donec tandem aliquando senatus omnis Divum Iustinum eligeret, eumque quodammodo ad acceptandum schema adigeret. Quamvis autem et huic negotium facesserent atque obstreperent scholarii quidam tanta cum importunitate et impudentia, ut etiam unus eorum aliquis acutis compliciti pugni condylis in os eius ingestis labium ipsi finderet: obtinebat tamen omnium tam senatorum, quam militum et popularium factionum sententia; ascendebat Iustinus conductus in hippicum, ubi ei se acquiescere publica voce testabantur Veneti aeque atque Prasini; et cubicularii mittebant protinus schema seu ornatum imperialem. Intra-

Digitized by Google

κου Ἰωάννου καὶ τῶν κοινῶν ἀρχόντων τῶν εἰωθότων εἰσερχεσθαι εἰς τὸ κάθισμα, καὶ οἱ ἄλλοι ἄρχοντες κάτω ἵσταντο, καὶ ἐν τῷ σκουταρίῳ ἐφόρεσεν τὸν μάνιάκιν ἐπιτεθέντα αὐτῷ παρὰ Γωδίλα τοῦ καμπιδούκτορος τῶν λαγκιαρίων, καὶ ὀρθώθη παραχρῆμα τὰ σίγνα κείμενα ἐπ' ἐδάφους κάτω, ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀναγορεύσεων εἰθισμένον. οὐκ εἰσῆλθεν δὲ εἰς τὸν τρίκλινον, καὶ ἤλλαξεν, ἀλλὰ ἐποίησαν χελώνην οἱ στρατιῶται, καὶ ἐκεῖ ἐνεδύσατο, καὶ τὸν στέφανον ἐπέθηκεν αὐτῷ ὁ ἐπίσκοπος, καὶ ἐκράτησε λαγκίδιν καὶ σκουτάριν, καὶ ἀνῆλθεν, καὶ ἔκραξαν πάντες· „Ἰουστῖνε αὔγουστε, σὺ νικᾷς." καὶ προσεφώνησεν τῷ δήμῳ, ἐπιδοθέντος αὐτῷ τοῦ λιβελλαρίου, ἔνθα καὶ ὑπέσχετο αὐτοῖς κατασκουτάριν πέντε νομί- Ms. 167. b
σματα καὶ λίτραν ἀργύρου. τὸ δὲ λιβελλάριον ἀνεγνώσθη πα- B
ρὰ λιβελλησίων, ἐπειδὴ οὔτε κυαίστωρ εὑρέθη καὶ ὁ μάγιστρος Κέλερ διὰ τὴν γενομένην ταραχὴν διὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ οὐκ ἠδυνήθη εὑρεθῆναι, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὥραν ἀπελείφθη. ἔχει δὲ ἡ προσφώνησις οὕτως. αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Ἰουστῖνος νικητὴς ἀεὶ σεβαστός· „τῇ τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ κρίσει, τῇ τε ὑμετέρᾳ κοινῇ ἐκλογῇ πρὸς τὴν βασιλείαν χωρήσαντες, τὴν οὐράνιον πρόνοιαν ἐπικαλούμεθα." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „ἄφθονα τῇ οἰκουμένῃ· ὡς ἔζησας, οὕτω βα-

4. ΣΧΟΛ. τῶν λογχαρίων.

bat itaque Iustinus in cathisma, secum habens archiepiscopum Ioannem reliquosque proceres, quibus ingredi cathisma fas et mos est; reliqui autem proceres infra restitabant; dein recipiebat stans in scuto torquem a Godila, campiductore lanceariorum sibi impositum. Quo facto protinus erigebantur signa, quae hactenus humi iacuerant, quemadmodum in talibus inaugurationibus fieri solet. Non autem intrabat (quod alii facere consueverunt), in triclinium mutandi vestitus gratia; sed milites testudinem circa ipsum scutis suis facientes cingebant eum, et sub hoc tegmine induebat Iustinus schema; dein imponebat ipsi episcopus [vel patriarcha] coronam; ipsi manu accipiebat lanceam et scutum, et ascendebat [in cathisma hoc habitu], et tum clamabant omnes: *Iustine Auguste, tu vincas.* Tradebatur ipsi porro libellus, in quo perscripta erat eius ad milites et populum allocutio, et qua illorum singulis scutis [id est viris scutatis] quinos aureos nummos et singulas litras argenti promittebat. Hanc allocutionem e scripto recitabant libellenses, quandoquidem neque quaestor aderat, neque Celer magister ob articularem morbum, qui pedibus eius interea supervenerat, adesse poterat, sed pro illo quidem temporis articulo desiderabatur. Habet autem allocutio sic. Imperator Caesar Iustinus victor semper Augustus: *Omnipotentis Dei decreto delectuque et vestra communi electione atque suffragio*

Digitized by Google

τίνου πολλὰ τὰ ἔτη. ἡμεῖς δοῦλοι τοῦ βασιλέως." αὐτοκρά-
τωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ὡς ἂν διὰ τὴν οἰκείαν φιλανθρω-
πίαν ἐνισχύσει ἡμᾶς, ἅπαντα τὰ ὑμῖν τε καὶ τῷ δημοσίῳ ἐ-
ποφελῆ ὄντα τελέσαι." παρὰ πάντων ἐκράγη· „υἱὲ Θεοῦ,
σὺ αὐτὸν ἐλέησον· σὺ αὐτὸν ἐπελέξω· σὺ αὐτὸν ἐλέησον·
Ἰουστῖνε αὔγουστε, σὺ νικᾷς" καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ὁ αὐτοκρά-
τωρ Καῖσαρ αὔγουστος· „ἡμετέρα καὶ γὰρ φροντίς ἐστιν ἐν
πάσῃ εὐοδώσει ὑμᾶς θείᾳ προνοίᾳ καθιστᾶν, καὶ μετὰ πάσης
D εὐφροσύνης καὶ περιθάλψεως καὶ ἀμεριμνίας ἕνα ἕκαστον ὑ-
μῶν διαφυλάττειν." παρὰ πάντων ἐβοήθη· „ἄξιε τῆς βα-
σιλείας, ἄξιε τῆς τριάδος, ἄξιε τῆς πόλεως· πολλὰ τὰ ἔτη
τοῦ βασιλέως. ἁγνοὺς ἄρχοντας τῇ οἰκουμένῃ" καὶ πολλὰ
τοιαῦτα. ὁ αὐτοκράτωρ· „ὑπὲρ τῆς ἑορτῆς τῆς ἡμετέρας
εὐτυχοῦς βασιλείας ἀνὰ ε' νομισμάτων καὶ λίτραν ἀργύρου
ὑμῖν καταχάσμα δωρήσομαι." παρὰ πάντων ἐκράγη· „Χρι-
στιανὸν βασιλέα ὁ Θεὸς φυλάξει· αὗται κοιναὶ εὐχαὶ τῆς
Ed.L. 250 οἰκουμένης" καὶ πολλὰ τοιαῦτα. ὁ αὐτοκράτωρ· „ὁ Θεὸς
μεθ' ὑμῶν." καὶ τὰ λοιπὰ ἀκολούθως γέγονεν κατὰ τὸ σχῆ-
μα Ἀναστασίου τοῦ τῆς θείας λήξεως.

capessentes imperium, invocamus coelestem providentiam. Acclamabant omnes: *Abunde bonorum orbi terrarum. Ut vixisti, ita impera. Abunde bonorum civili moderamini. Rex coelestis, serva terrestrem. Iustine Auguste, tu vincas. Iunioris Constantini multi sint anni. Nos sumus servi Imperatoris.* Imperator Caesar Augustus: *Ut gratia sua nobis vires indulgeat ad ea omnia, quae vobis et communi rei conducent, perficiendum.* Exclamabant omnes: *Fili Dei, miserere eius, Tu eum elegisti, ergo miserere eius. Iustine Auguste, tu vincas*, et plura talia. Imperator Caesar Augustus: *Etenim curae nobis cordique erit, auxiliante divina providentia, ut vos in omni prosperitate collocemus, et ut unumquemque vestrum omni benevolentia et sollicito teneroque amoris affectu foventes in tranquillitate curarumque otio semper conservemus.* Acclamabant omnes: *Digne regno, digne trinitate, digne Urbe. Multi sint Imperatoris anni. Puros moderatores orbi terrarum* [*flagitamus*, aut *praesta*], et talia plura. Imperator: *Pro festo natale felicis nostri imperii die donabimus vobis in buccam* [*seu in singulas buccas*] *quinos nummos et singulas litras argenti.* Acclamabant omnes: *Christianum Imperatorem Deus conservet. Haec sunt communia vota orbis terrarum*, et multa id genus alia. Imperator: *Deus vobiscum.* Cetera deinceps fiebant eodem ritu, qui supra in Anastasii inauguratione expositus fuit.

Digitized by Google

Ἀναγκαῖον ἐνομίσαμεν εἰπεῖν, ὅπως καὶ βασιλεὺς ὑπὸ βασιλέως γίνεται. ἐπὶ τοῦ τῆς θείας τοίνυν λήξεως Λέοντος Ms. 168. a
Λέων ὁ μικρὸς καῖσαρ ὢν ἐγένετο βασιλεύς. συνέβη γὰρ νοσῆσαι Λέοντα τὸν τῆς θείας λήξεως, τὸν αὐτοῦ θεῖον, τὴν ἐπιθάνατον νόσον, καὶ παρεκλήθη ὥστε ποιῆσαι τὸν καίσαρα B
βασιλέα. τῇ οὖν πρὸ δεκαπέντε Καλανδῶν Δεκεμβρίων ἐν ὑπατίᾳ Λέοντος τοῦ μικροῦ, μαγίστρου ὄντος Εὐσεβίου, συνῆλθον ἐν τῷ ἱππικῷ ὁ δῆμος καὶ οἱ πρεσβευταί· (πολλοὶ γὰρ ἔτυχον ὄντες ἐνταῦθα, καὶ ἐκ διαφόρων ἐθνῶν·) καὶ οἱ στρατιῶται πάντες μετὰ τῶν σίγνων ἐν τῷ στάματι, καὶ ἔκραζον, ὁ μὲν δῆμος Ἑλληνιστὶ, προτρέποντες τὸν βασιλέα ἀνελθεῖν, οἱ δὲ στρατιῶται Ῥωμαϊστί· καὶ ἀνῆλθεν ὁ βασιλεὺς, δηριγευόμενος ὑπὸ τῆς συγκλήτου. ὁ δὲ καῖσαρ ἔσω ἦν ἐν τῷ τρικλίνῳ, ἔνθα τοὺς συγκλητικοὺς δέχεται, καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος C
τῆς πόλεως Ἀκάκιος σὺν αὐτῷ, καὶ ἔστη ὁ βασιλεὺς ἐμπρὸς τῆς σέλλης, καὶ οὕτως ἤρξατο προσφωνεῖν τοῖς στρατιώταις καὶ τῷ δήμῳ, καὶ ἔκραζον πάντες· „παρακαλοῦμεν, ἵνα καθεσθῇς·" καὶ ἠσπάσατο τὸν δῆμον, καὶ ἐκάθισεν, καὶ ἔκραξεν ὁ δῆμος τὸ „αὔγουστε·" καὶ πάλιν πολλαὶ φωναὶ ἐγίνοντο πα-

CAP. 94.

Inauguratio Leonis Iunioris.

Iam videamus, quomodo Imperator ab Imperatore creetur. Nam et hoc necessarium dictu putamus. Leo magnus ergo (hic exemplo sit) morbo decumbens eo, qui ultimus ipsi contigit, nepotem e filia suum Leonem iuniorem, tum Caesarem, hortatu procerum in Imperatorem provehebat. Quod sic peractum. Die XV. Cal. Decembres, Cos. Leone Iuniore, Magistro Eusebio, conveniebant in circo populus et legati, qui tum haud pauci variarum gentium aderant; et milites omnes omniumque ordinum cum signis in stamate, et clamabant, populus quidem Graece, rogantes Imperatorem, velit ad se in circum ascendere, milites autem Latine. Ascendebat igitur Imperator deductus a senatu. Caesar autem intus manebat in illo triclinio, in quo Imperator senatores excipere solet, unaque ipsi aderat Acacius, archiepiscopus Urbis. Imperator, ut in hippicum venerat, consistebat coram sella seu throno, et sic stans incipiebat ad milites et populum perorare; sed exclamabant omnes: *Auguste, rogamus velis considere.* Gratias propterea populo agebat benigna salutatione, et desidebat, et populus clamabat: *Auguste*, vocibusque frequentibus ipsi tendebat persuadere, ut Imperatorem coronaret. Multis vi-

Digitized by Google

αὐτὸς γὰρ ἐν νόσῳ μεγάλῃ κατέκειτο, καὶ παρεκαλεῖτο ἀπὸ τῆς συγκλήτου εἰς τὸ ποιῆσαι αὐτὸν βασιλέα. τῇ οὖν τετάρτῃ B τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἰνδ. ε', μαγίστρου ὄντος Τατιανοῦ, ἐκέλευσεν σιλέντιον καὶ κομέντον καὶ τὰς σχολὰς καὶ τὰ στρατεύματα πάντα παραγενέσθαι ἐν τῷ δέλφακι. καὶ παρεγένετο ὁ ἐπίσκοπος, καὶ εὐχὴν ἐποίησεν, καὶ ἔστεψεν αὐτὸν, καὶ πάντα κατὰ τὸ ὅμοιον σχῆμα ἐγένετο, οὐ μέντοι ἐν τῷ ἱππικῷ ἄνω, ἀλλὰ ἐν τῷ δέλφακι.

ΚΕΦ. ϟϛ'.

Ἀναγόρευσις Νικηφόρου βασιλέως τοῦ γεγονότος δομεστίκου τῶν C *σχολῶν τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ φιλοχρίστου καὶ ἀνδρειοτάτου.*

Τελευτήσαντος Ῥωμανοῦ βασιλέως τοῦ νέου, υἱοῦ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου καὶ πορφυρογεννήτου βασιλέως Ῥωμαίων τοῦ Μακεδόνος, εἰς μῆνα Μάρτιον ιε', ἰνδ. ϛ', ἔτους ϛυοα', τῇ τεσσαρακοστῇ τῶν νηστειῶν, κατέλειπεν τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν Βασιλείῳ καὶ Κωνσταντίνῳ, τοὺς νηπίους υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τὴν ἰδίαν γαμετὴν καὶ αὐγοῦσταν Θεοφανὼ βασιλεύειν τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς. κατέλειπεν δὲ καὶ τὸν παρακοιμώμενον Ἰωσὴφ οἰκονομοῦντα τὰ τοῦ κοινοῦ πράγματα.

bens, hortatu senatorum Imperatorem faciebat in magno triclinio piissimum nostrum Dominum Iustinianum; quod quomodo peractum sit breviter dicetur. Quarto Aprilis die, indictione quinta, magistro Tatiano, imperabat Dominus silentium et comentum seu conventum, et ut scholae palatinae ordinesque militares omnes in delphacem coirent. Aderat episcopus et preces faciebat, et coronabat ipsum [Iustinus], et fiebant omnia eodem modo, quo paulo ante diximus, ea sola cum differentia, quod ibi res in circo sursum, hic in delphace peracta fuit.

CAP. 96.

Inauguratio Nicephori Phocae, Christum amantis et fortissimi Imperatoris, antea domestici scholarum Orientis.

Imperator Romanus Iunior, filius Constantini Magni et Porphyrogenneti, Imperatoris Romanorum Macedonis vel e Macedonibus oriundi, vita defunctus mensis Martii die 15, ind. 6, anno mundi 6471, quadragesima magni ieiunii, relinquebat regni sui heredes parvulorum par filiorum, Basilium et Constantinum, suamque uxorem et Augustam, Theophanonem, tutricem imperii Romani, apposito rerum publicarum administratore paracoemomeno Iosepho.

Digitized by Google

ἀπὸ τῆς συγκλήτου συναγωνιζομένους αὐτῷ, ἀντιαίρειν ἐφιλονείκει πρὸς τὸν αὔγουστον. τήν τε πόλιν κατασφαλισάμενος καὶ τὰς πόρτας ἀνακτίσας καὶ πρὸς τὸ πολίτευμα σκληρῶς φερόμενος, ἀναθέματι καθυπέβαλε τὸν ἄνακτα. οὐ τοῦτο δὲ μόνον, ἀλλά γε καὶ μυστικῶς (ἤτοι κρυφίως) τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἄνακτος Νικηφόρου, τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν, ἀ- C
πομματῶσαι ἐβούλετο. ὅπερ γνόντες φυγάδες ᾤχοντο, ὁ μὲν πατὴρ Βάρδας καὶ μάγιστρος ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ὁ δέ γε μάγιστρος Λέων καὶ ἀδελφὸς τοῦ ἄνακτος εἰς τὸ ἐξπεδίτον, τοῦ στρατοῦ ἤδη φθάσοντος ἐν τῇ Χρυσοπόλει. τὸ δὲ πλῆθος τοῦ λαοῦ ζήλῳ θείῳ τρωθὲν προσεῤῥύει τῇ ἐκκλησίᾳ φυλάξαι τὸν μάγιστρον ἀλώβητον τῆς τῶν ἐναντίων ἐπιβουλῆς. πολλάκις γὰρ ἐπεχείρησαν ὅ,τε πατρίκιος Μαριανὸς ὁ Ἄπαμβας καὶ ὁ Τορνίκης Νικόλαος καὶ ὁ ἀπὸ στρατηγῶν Πασχάλιος ἐξεῶσαι αὐτὸν τῆς ἐκκλησίας τῇ βίᾳ. ὁ δὲ λαὸς μετὰ ὠθισμῶν καὶ ὕβρεων D
τούτους κακοὺς κακῶς ἐξέβαλον. κυριακῆς δὲ οὔσης θ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς τῇ ἑωθινῇ ὥρᾳ, λεγομένου τοῦ θείου εὐαγγελίου τῆς ἁγίας ἀναστάσεως εἰσέδυ ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἀνελθὼν ἐν τῷ πατριαρχείῳ, προσειπών τινα τῷ πατριάρχῃ καὶ τῷ κλήρῳ, κατελθὼν αὖθις προσηπείλησε

non tamen auscultabat; sed repertis aliquot viris senatoriis, parti suae faventibus operamque strenuam navantibus, adversarium Nicephori palam se declarabat studebatque conatus eius evertere. Urbem communiebat et claudebat, portas complures structuris opplebat, saevum et impotentem se erga magistratum urbanum gerebat, et Dominum Nicephorum anathemati subiiciebat. Neque sufficiebat hoc ipsi, sed et clam studebat Domini necessarios, patrem et fratrem, exoculare [seu excoecare vel tollere]. Quo illi comperto auffugiebant; et pater quidem Domini, idemque magister, Bardas, in magnam ecclesiam, frater autem Domini, et is quoque magister, Leo, in expeditum seu castra; quippe copiae, ex Oriente ad Urbem accedentes, iam ad Chrysopolin pervenerant. Verum populi multitudo, divino acta et stimulata zelo, torrentis instar affluebat ad ecclesiam, magistrum a noxa et insidiis adversariorum indemnem conservare studens; et quoties patricius Marianus, Apambas cognominatus, et Nicolaus Tornicius et exstrategus Paschalius eum vi e templo extrahere niterentur, (tentabant autem saepius,) magno impetu ingesta extrudebat eos, onustosque conviciis atque contumeliis et malos pro merito male mulcatos depellebat. Die vero dominica, nona mensis Augusti, hora matutina, quum praelegeretur divinum sanctae resurrectionis evangelium, penetrabat se accubitor Ioseph in ecclesiam, ascendebat in patriarcheum seu palatium patriarchae,

Digitized by Google

Ed. L. 253 διελθὼν διὰ τοῦ μιλίου τοῖς ἀρτοποιοῖς παρήγγειλεν, ἄρτους μήτε ποιεῖν, μήτε εἰς ἀγορὰν προτίθεσθαι. ἀνελθὼν δὲ ἐν τῷ παλατίῳ καὶ τοὺς παῖδας Ῥωμανοῦ τοῦ βασιλέως μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν, διὰ τῶν ἄνω διαβατικῶν κατῆλθεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὥρᾳ ἀρίστου, μὴ ὄντος τοῦ λαοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ παρακαλέσας τὸν μάγιστρον ἦρεν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἀπέστειλεν ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. τοῦ δὲ λαοῦ τὸ δειλινὸν ἐλθόντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὸν μάγιστρον μὴ εὑρόντων, ταραχθέντες, μᾶλλον δὲ μανέντες, ἀτίμοις φωναῖς πρὸς τὸν πατριάρχην καὶ τὸ ἱερατεῖον ἐχρῶντο, ὡς ὅτι παρ' αὐτῶν προεδόθη, καὶ λιθάσαι B ἐπεχείρουν τοὺς τοῦ κλήρου. ὁ δὲ πατριάρχης ἐδηλοποίησεν τὸν μάγιστρον, ἐλθεῖν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ εἰρηνεῦσαι τὸν λαόν. ὁ δὲ ἐδηλοποίησεν τοῦτο τὸν παρακοιμώμενον· ὁ δὲ οὐκ ἐπέτρεψεν τοῦτο. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ λαὸς, ζήλῳ, ὡς εἴπωμεν, θείῳ φερόμενοι, οἱ μὲν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ πανευφήμου μαγίστρου ἀπίεσαν φυλάξαι τοῦτον ἀνεπιβούλευτον· οἱ δὲ πλείους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐναπομείναντες, πάντα τὰ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐκ ξύλων σκεύη ὅπλα χρησάμενοι, ἐξῆλθον τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῖς ἀνταίρουσιν προσβάλλοντες, παρατεταγμένοις οὖσιν ἐν ὅπλοις Μακεδόσιν καὶ αἰχμαλώτοις τῶν Ἀγα-

colloquebatur ibi cum ipso et clericis, descendebat rursus, multaque dira interminabatur populo [apud ecclesiam stanti, si pergeret Bardam tueri,] et inter alia annonae interceptionem exitialemque famem. Extra templi ambitum inscenso equo, abibat, miliumque seu milliarium traiiciens, ubi forum erat pistorium, interdicebat pistoribus omni panificio et expositione vendendi panis. Dein regressus in palatium, assumtisque secum filiis Romani Imper., descendebat per superiora diabatica seu porticus in ecclesiam circa meridiem, tempore, quo prandetur, adeoque nemo intus erat; hortationibusque et promissis pellectum extrahebat ex ecclesia magistrum, atque in suam [magistri] domum remittebat. Populus itaque vespere ad ecclesiam rediens et magistrum non inveniens, exsternati aut potius perciti furore, probrosis verbis lacessebant patriarcham et ordinem omnem sacerdotalem, ut qui supplicem suum prodiderint, et iam instituebant clericorum aliquos saxis impetere. Patriarcha igitur significabat magistro, veniendum ipsi esse in ecclesiam populumque sua praesentia placandum. Magister eius rei notitiam accubitori dabat veniam rogans. Ille vero non sinebat eum abire. Quo cognito, populus divino, ut modo dicebamus, zelo ablatus, pars ad aedes laudatissimi magistri abibant, a noxia et insidiis eum tuituri; plurimi autem, correptis, quotquot in ecclesia reperiebant, lignamentis et in armorum usum conversis, invadebant adversam partem, quae armata in acie adstabat, Macedones capti-

Digitized by Google

τρέψαντες φυγάδας ἐποίησαν, καὶ τὴν νίκην ἀράμενοι πολ- C
λοὺς τοῦ κοινοῦ λαοῦ καὶ στρατοῦ ἀπέκτειναν. κατέστρεψαν
δὲ τοὺς οἴκους τῶν παρατατομένων τῷ ἄνακτι μέχρις ἐδά-
φους, τὰ αὐτῶν πάντα διαρπάσαντες καὶ τὰς πόρτας ἀνοί-
ξαντες, τῷ φουσάτῳ ἑνωθέντες, τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσαν
σπεῦσαι ἐν τῇ πόλει. τῇ αὐτῇ δὲ νυκτὶ, δεκάτῃ τοῦ Αὐ-
γούστου μηνὸς, φοβηθεὶς ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ τὸν
λαὸν, ὡς πρὸς αὐτὸν ἀπερχόμενον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ,
φυγὼν τὴν βίαν, εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσῆλθεν. καὶ ὁ λαὸς D
τὰ αὐτοῦ πάντα ἁρπάσαντες, τὸν οἶκον αὐτοῦ κατηδάφι- Ms. 170. a
σαν, πολλούς τε ἄλλους τῶν τῆς συγκλήτου ἀναιτίους αἰ-
χμαλωτεύσαντες, ἁρπάσαντες τὰ αὐτῶν πάντα καὶ τοὺς
οἴκους αὐτῶν κατασκάψαντες. τρισὶν γὰρ ἡμέραις τοῦ-
το ἐποίουν ὁ λαὸς μανέντες. οἱ οὖν εὐνούστατοι τῶν ἀρ-
χόντων τὸν μάγιστρον καὶ πατέρα τοῦ ἄνακτος Νικηφόρου
ἐν τῷ παλατίῳ ἀνήγαγον, καὶ μένειν ἐκεῖσε ἐποίησαν μέχρι
τῆς ἐλεύσεως τοῦ βασιλέως· τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ
πράγματος τελετῆς εἰσῆλθεν καὶ ὁ μάγιστρος Λέων ἐκ τοῦ
φοσσάτου ἐν τῇ πόλει. τῇ δὲ πεντεκαιδεκάτῃ τοῦ Αὐγού- Ed. L. 254
στου μηνὸς ἐδηλοποίησεν ὁ βασιλεὺς τὸν παρακοιμώμενον Βα-
σίλειον καὶ τὸν πραιπόσιτον Ἰωάννην, ὥστε ἐξελθεῖν μεθ' ὧν

vosque Agarenos et eorum duces, paulo ante dictos, Marianum et reliquos, iisque victis et fugatis, multos tam de plebe, quam militum quoque, trucidabant; domos eorum, qui Domino adversabantur, ex ipsis fundamentis revellebant; supellectilem eorum et opes omnes discerpebant atque differebant, effractisque Urbis portis, irruebant in fossatum et significabant Imperatori, opus esse celeri in Urbem adventu. Proxime secuta nocte, quae decimum Augusti diem praecedebat, timore plenus paracoemomenus Iosephus, ut vidit populum in se quoque aedesque suas irruere, declinans vim et iniuriam, recipiebat se in ecclesiam. Populus interea post direptas eius facultates omnes domum solo aequabat; multos ordinis senatorii innocentes in vincula rapiebat, differebat eorum facultates omnes, aedesque deiiciebat. Per triduum continuabat in his rabiosa plebs. Optime igitur erga rem publicam animati proceres magistrum eundemque patrem Domini Nicephori ducebant in palatium, ibique manere iubebant usque ad Imperatoris filii adventum. Altero autem die a finitis et sopitis hisce tumultibus [id est die decimo quarto Augusti], intrabat magister Leo e fossato in Urbem. Die decimo quinto tandem Augusti mensis imperabat per litteras Imperator accubitori Basilio et praeposito Ioanni, ut cum illis proceribus, quos ipse nominatim in litteris designabat, in palatium Hieriae egrederentur, ibique sibi occurrerent. Id quod iussi etiam fecerunt. Die nempe decimo sexto

Digitized by Google

ρον. ἦλθεν γὰρ οὕτως καμπάων τὴν ὑφηλι οὕτως εἰσῆλθε τὴν πόρταν, περιπατῶν ἔφιπι χρι τοῦ φόρου, κἀκεῖ κατελθὼν ἐκ τοῦ ἵππι ἐκκλησίᾳ τῆς παναγίας Θεοτόκου ἐν τῷ φ φατλία ἐποίησεν προσκύνησιν, καὶ ἐφόρεσεν τ καμπάγια καὶ καμπότουβα. καὶ ἀπὸ τοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν μετὰ λιτῆ σταυροῦ, καὶ στὰς εἰς τὸ ὡρολόγιον εὐφη δύο μερῶν οὕτως· „Νικηφόρον βασιλέα τὸ μόσιον αἰτεῖ. Νικηφόρον οἱ νόμοι ἐκδέχοντα παλάτιον ἐκδέχεται· αὗται εὐχαὶ τοῦ παλι τεύξεις τοῦ στρατοπέδου· αὗται εὐχαὶ τῆς ται εὐχαὶ τοῦ λαοῦ· Νικηφόρον ὁ κόσμος ι φόρον ὁ στρατὸς ἐκδέχεται· τὸ κοινὸν καλὸ δέχεται· τὸ κοινὸν ἀγαθόν, Νικηφόρος, β κουσον, ὁ Θεός, σὲ παρακαλοῦμεν· ἐπάκουσ κηφόρῳ ζωή. Νικηφόρε αὔγουστε, σὺ εὐσεβ ὁ Θεός σε ἔδωκεν, ὁ Θεός σε φυλάξει· τὸ ζόμενος ἀεὶ νικᾷς· πολλοὺς χρόνους Νικηφ Χριστιανὸν βασίλειον ὁ Θεὸς περιφρουρήσι

3. ΣΧΟΛ. Χρὴ γινώσκειν, ὅτι τὴν μέση εἰσῆλθεν.

a Deo coronatum. Advenit enim, ut revera col dore totum soli suppositum terrarum orbem. His in Urbem per portam, decurrebat eques media ctam, usque ad forum, ubi delapsus equo ingr siam sanctissimae Deigenitricis in foro, sumtisque adorationem, induebat dibetesium, campagia et bialia campestria. E foro procedebat pedes ad s des in processione solenne cum sancta cruce, e rologio audiebat faustas hasce ambarum faction *Nicephorum Imperatorem res publica flagitat. exspectant. Nicephorum palatium exspectat* [*id tinus*]. *Haec sunt vota palatii. Hae sunt prec exercitus. Haec sunt vota senatus. Haec sunt v phorum orbis terrarum exspectat. Nicephorum Commune decus Nicephorum exspectat. Nicepho num, imperet. Exaudi, o Deus, te rogamus; exau tingat vita Nicephoro. Nicephore Auguste, tu gustus et venerabilis. Deus te dedit, Deus te c colens semper vinces. Multos annos Nicephorus num imperium tueatur Deus.* Post haec peracta ing pyleu seu portam speciosam [S. Sophiae puta] i

Digitized by Google

πραιποσίτου, (τῶν καὶ προσαγόντων αὐτὸν πρότερον πρὸς τὸν βασιλέα ἀπὸ σκαραμαγγίου καὶ μάνικος καὶ κατακοιλίου διὰ τοῦ βήλου τῶν ἀργυρῶν πυλῶν, τῆς συγκλήτου ἱσταμένης ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ μετὰ ἀλλαξιμάτων, ἐστεμμένου ὄντος τοῦ βασιλέως.) καὶ μετὰ τὸ ἐνδυθῆναι ἐξάγεται παρ' αὐτῶν, καὶ πάλιν κατασπάζεται τοὺς πόδας τοῦ δεσπότου καὶ τὰ γόνατα, καὶ εὐχαριστῶν ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ. καὶ προσέρχεται καὶ ἡ σύγκλητος, εὐχαριστοῦσα τῷ δεσπότῃ, καὶ ἀποπέρχεται ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει. καὶ εἶθ' οὕτως ἀναβιβάζεται ὁ τιμηθεὶς διὰ τοῦ πραιποσίτου ἄνωθεν τῶν μαγίστρων καὶ D
δίδοται τὸ νεῦμα, καὶ ἐξέρχεται σὺν τῇ συγκλήτῳ, καὶ κατασπάζεται ὑπ' αὐτῆς, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῇ ἁγίᾳ Σοφίᾳ φορῶν ταῦτα. καὶ ὀψικευόμενος παρά τε τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ πριμικηρίου τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν σιλεντιαρίων, διερχόμενος διὰ τῆς χαλκῆς καὶ ἀκτολογούμενος παρὰ τῶν δύο μερῶν, ὥσπερ οἱ πατρίκιοι, καὶ δεχόμενος εὐχὴν παρὰ τοῦ πατριάρχου, ἀπέρχεται ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, εὐφημούμενος παρὰ τῶν δήμων. ἐφέπονται δὲ τούτῳ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι ὅσοι βούλονται, καὶ συνεστιώμενοι ἀναχωροῦσι. καὶ ἐκ τότε ἐν μὲν ταῖς κοιναῖς ἡμέραις προερχόμενος ἐνδύεται Ed. L. 256

3. Sic R. h. l. et mox, κατακυλίου cod. et ed.

ad aediculam S. Theodori, quae in ipso chrysotriclinio est, abit, ibique a praesente cerimoniario et praeposito dictis modo vestibus honoris induitur. (Illi ipsi, cerimoniarius et praepositus, eum antea ad Imperatorem adduxerant, scaramangio indutum et torque et catacoilio seu ventrali, per velum argenteae portae, senatu in eodem triclinio in mutatoriis stante, Imperatore autem stemma seu infulam gerente.) Ab illis ipsis, iam brabeo suo indutus, e S. Theodoro educitur honoratus, et praesentatur Domino, cuius pedes et genua iterum osculatur, dictaque gratiarum actione, medio in conclavi adstat. Tum accedit senatus et gratias Domino [agit pro imposito sibi capite], illisque peractis, rursus ad suam stationem redit. Tum producitur honoratus a praeposito et in capite magistrorum collocatur, datoque Imperatoris nutu, et ipse et simul senatus exeunt. Senatores iam extra conspectum Domini agentes novum suum praesidem consalutant; ille vero porro ad aedes S. Sophiae in novo suo ornatu abit, comitantibus cerimoniario et primicerio cubiculi et silentiariis. Illuc pergens dum transit per chalcen, excipitur faustis acclamationibus ambarum factionum iisdem, quibus patricii solent excipi; tandem in ipsa magna ecclesia accipit a patriarcha benedictionem, et abit denique in domum suam sub laetis vocibus et elogiis factionum. Sequuntur eum magistri et patricii, quibus libet, et convivio ab eo excepti rursus abeunt. Ex eo tem-

Digitized by Google

χρυσᾶ περιορνευμένη διὰ χρυσῶν θετῶν καὶ κισσοφύλλων μικρῶν. καὶ ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι αὐτὸν, ὀψικευόμενος παρὰ τοῦ ἀκολούθου, πρῶτον μὲν προσυπαντᾷ αὐτῷ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης καὶ οἱ μάγιστροι καὶ οἱ κριταὶ οἱ ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ καθεζόμενοι, καὶ χαιρετίζουσιν αὐτὸν, καὶ ἀντιχαιρετίζονται παρ' αὐτοῦ. εἶτα εἰσέρχεται διὰ τῶν σκύλων, προσυπαντᾶται ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου παρὰ τῶν σιλεντιαρίων καὶ τοῦ ἀδμινσουναλίου, κἀκεῖθεν παρὰ τῶν τοῦ κουβουκλείου, εἶτα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου παρὰ
B τῶν πρωτοσπαθαρίων καὶ σπαθαροκανδιδάτων καὶ λοιπῶν, καὶ χαιρετίζεται παρ' αὐτῶν, καὶ ἀντιχαιρετίζει αὐτούς. εἶτα εἰσέρχεται εἰς τὸν λαυσιακὸν, προσυπαντᾶται παρὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ τοῦ ἑταιρειάρχου καὶ λοιπῶν συγκλητικῶν. (τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὅτε προσυπαντᾶται παρὰ τοῦ πραιποσίτου τοῦ πατριάρχου. ὁμοίως τὸ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ὁ πριμικήριος τοῦ κουβουκλείου μετὰ τῶν πριμικηρίων ὀστιαρίων.) καὶ προκάθηται τῶν μαγίστρων καὶ πραιποσίτων, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα εἰσερχόμενος, ὥσπερ τὸ παλαιὸν ὁ πραιπόσιτος, ἀμέσως εἰσέρχεται, τιμώμενος ὑπὸ πάντων. ἐν δὲ ταῖς ἑορ-
Ms.172.b ταῖς φορῶν ἅπερ ἔλαβεν ἀλλάξιμα σὺν καμπαγίοις καὶ ἀ-

8. προσυπαντοῦσι cod.

pore procedens diebus communibus et operariis, induit in aede S. Stephani, quae est in circo, scaramangium oxyprasinotriblattum seu viridi serico textum, ter tinctum, vividi luminis, et catacoilium [seu ventrale] et rhoësium, habens exabulium aureum circum oras vel limbos ornatum taeniis aureis et parvis foliis hederae similibus respersum. Illic ingresso primi occurrunt drungarius vigiliae, ab acolutho [seu barangorum securiferorum duce] stipatus, et magistri et iudices in hippodromo sedentes; iubentque ipsum salvere, et vicissim ab eo iubentur. Dein per scyla transiens beneventatur initio triclinii Iustiniani a silentiariis et admissionali, paulo ulterius a cubiculariis; medio in triclinio a protospathariis et spatharocandidatis et reliquis; quibus omnibus datam salutem reddit. Intrantem in lausiacum excipiunt praepositus et hetaeriarcha et reliqui senatores idemque facit erga hos, quod erga superiores; idem quoque erga excipientes patriarchae praepositum, primicerium cubiculi et primicerios ostiariorum. Tum primus considet ante magistros et praepositos, et intrat ad Imperatorem immediate, non nuntiatus, quemadmodum olim praepositus intrabat; verbo, magno in honore habetur ab omnibus. In diebus autem festis gestat, quae accepit ab Imperatore, mutatoria et campagia et campotuba purpurea, eoque in ornatu praeit Imperatorem. In processionibus equestribus

Digitized by Google

ἐν δὲ ταῖς ἱππικαῖς προελεύσεσι τὰ σιρο
ριον καὶ σαγίον, συμπορεύεται τῷ πραιπ
μέλλει στέφεσθαι ὁ βασιλεὺς ἢ ἀποστέφε
τῳ. αἱ ἀκτολογίαι τῶν μερῶν· „πολλὰ
ὁ δεῖνα βασιλέως αὐτοκράτορος πολλὰ τὰ ἔ
χεστάτου καίσαρος πολλὰ τὰ ἔτη· καλῶς ἦλθ
δρε τῆς συγκλήτου. καλῶς ἦλθες, ὁ πιστὸς
βασιλέως ἀναφανείς· καλῶς ἦλθες, ἠγαπ
βασιλεῖ· καλῶς ἦλθες, ἠγαπημένε τῷ εὐ
καλῶς ἦλθες, ἠγαπημένε τῇ συγκλήτῳ· ἠ
πημένε τῷ δήμῳ παντί. δόξα Θεῷ τῷ
σπότην· δόξα Θεῷ τῷ μεγαλύναντι τὸν ε
ρα· δόξα Θεῷ τῷ τιμήσαντί σε πρόεδ
δόξα Θεῷ τῷ μόνῳ βασιλεῖ τῷ προβιβάζοντ
καὶ σὲ, ὁ δεῖνα, τιμήσαντι τῇ τοῦ προέδρ
καλῶς ἦλθες, προβολὴ εὐεργέτου· καλῶς ἦ
προγόνων· καλῶς ἦλθες εἰς φιλοῦντά σε
γάπησεν ὁ δεσπότης, ὡς ὄντα καθαρὸν
ὁ πάντων ποιητὴς καὶ δεσπότης φυλάξῃ σ
εδρε τῆς συγκλήτου, εἰς πλήθη χρόνων.
ὁ Θεὸς τὸν αὐθέντην, τοὺς ἀπελτ...., ὁμ

vero gerit vestes roseas auro pertextas, stichar
eodemque passu tum cum praeposito ambulat;
coronam aut ponere, aut deponere, adest. A
tiones factionum hae sunt: *Multi sint anni I*
illius cum plena potestate Imp. multi sint
lius felicissimi Caesaris multi sint anni; ben
me praeses senatus; beneveneris tu, qui fidu
Imperatoris te monstrasti; beneveneris, dilect
Deus coronavit; beneveneris, dilecte felicissin
neris, dilecte senatui; beneveneris, dilecte u
ria sit Deo, qui Domino gloriam addidit;
magnificavit felicissimum Caesarem; gloria s
sidem senatus constituit; gloria sit Deo sol
dignis praemiis mactanti, et in te praecipue
primebant viri nomen] *illustrissimam dignita*
renti. Beneveneris, a benefactore nostro di
beneveneris, nobili sanguine procreate; benev
amantem. Merito te amavit Dominus, ut pur
suoque amore dignum. Omnium autem conditor
te, illustrissime praeses senatus, multos in
sinat Deus Imperatorem, principes in eius famil

Digitized by Google

Ed. L. 257

CONSTANTINI,

Romanorum Imp. Porphyrogeniti, praecepta Imperatori Romano bellum cogitanti, ad castra pergenti, in castris agenti, in hosticum intranti et inde cum victoria in Urbem redeunti, observanda. Item de ipsius comitatu, sellariis, sagmariis, cibo, potu, supellectile vestiaria et culinare, vigiliis castrensibus, congiariis, aliis, expositio,

ad Romanum, Imp. Porphyrogenitum, filium.

Ms. 1. a Ὑπόθεσις τῶν βασιλικῶν ταξειδίων καὶ ὑπόμνησις τῶν ἀπλήκτων.

A Εἰσὶ τὰ ἄπληκτα· πρῶτον ἄπληκτον εἰς τὰ Μαλάγινα, δεύτερον τὸ Δορύλειον, τρίτον εἰς τὸ Καβόρκιν, τέταρτον εἰς Κολώνιαν, πέμπτον εἰς Καισάρειαν, ἕκτον εἰς Ἀρμενιακοὺς εἰς τὸν Δαζιμῶνα. ὅτε δ στρατηγὸς τῶν Θρακησίων

EXPOSITIO DE RATIONE BELLICARUM, QUAS FACIUNT IMPERATORES, EXPEDITIONUM, ET COMMEMORATIO STATIONUM, IN QUIBUS METARI SOLENT.

Aplicta vel applicata, id est stationes et mansiones castrorum, sunt hae. Primum aplictum seu prima mansio [post exitum ex Urbe augusta traiectumque Bosporum] est in Malaginis; secunda ad Doryleum; tertia ad Caborcium; quarta in Colonia; quinta in Caesarea; sexta in themate Armeniacorum apud Dasimonem. Et quidem

σιλεῖ εἰς τὰ Μαλάγινα. ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν καὶ ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν καὶ ὁ στρατηγὸς Σελευκείας ὀφείλουσιν B ὑπαντᾶν τῷ βασιλεῖ εἰς τὸ Καβόρκιν. ὅτε εἰ μέν ἐστι τὸ ταξείδιον εἰς Ταρσὸν, τὰ λοιπὰ θέματα ὀφείλουσιν ἀποσωρεύεσθαι εἰς Κολώνιαν, εἰ δὲ πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἀνατολῆς, ὀφείλουσιν ὑπαντᾶν τῷ βασιλεῖ ὁ μὲν Καππάδοξ καὶ ὁ Χαρσιανίτης καὶ ὁ Βουκελλάριος εἰς Κολώνιαν, ὁ δὲ Ἀρμενιακὸς καὶ ὁ Παφλαγὼν καὶ ὁ Σεβαστείας εἰς Καισάρειαν. ὅτε τὰ Ἀρμενιακὰ θέματα ὀφείλουσιν ἀποσωρεύεσθαι εἰς Τεφρικὴν εἰς τὸν βαθὺν Ῥύακα.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, βασιλέως μέλλοντος ταξειδεύειν.

Κωνσταντῖνος ὁ μέγας, μέλλων ταξειδεύειν, ἐβουλεύετο C τοῖς ἔχουσι τὴν πεῖραν τῶν ἐρωτωμένων, ποῦ δεῖ ταξειδεῦσαι καὶ πότε. ἐκ δὲ τῆς βουλῆς ταύτης εὑρὼν τὸν τόπον καὶ τὸν καιρὸν, ἠρεύνα καὶ, τίνες ἄλλοι γινώσκουσι ταῦτα, καὶ μάλιστα πρὸ ὀλίγου χρόνου, καὶ μαθὼν καὶ εἴ τινες ἄλλοι ἔμπειροι τούτων εἰσὶ, συνῆγε καὶ αὐτοὺς, καὶ ἠρώτα ἰδίως καὶ ἰδίως ἕκαστον, πόση ἐστὶν ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα ἀπὸ τὰ οἰκούμενα εἰς τήνδε τὴν χώραν καὶ ποδαπὴ, καὶ εἰ μία ὁδός ἐστιν ἢ πολλαὶ αἱ εἰσάγουσαι εἰς αὐτήν· καὶ εἰ ἄνυ-

ad Malagina debent Imperatori occurrere strategus Thracesiorum et strategus Anatolicorum; ad Caborcium autem debent ipsi occurrere domesticus scholarum et strategus Bucellariorum et strategus Seleuciae. Si expeditio instituitur adversus Tarsum, debent omnia themata [seu legiones provinciales] congregari in thema Coloniae. Quod si vero ad tractus interioris versus Interamnanam Orientis instituitur, debent Cappadox quidem et Charsianites et Bucellarius in Coloniam convenire; Armeniacus autem et Paphlago et Sebastenus in Caesaream. Quando autem adversus Tephricen contentio est, congregantur Armeniaca themata apud Bathyn Rhyaca seu torrentem profundum, oppidum sic dictum.

OBSERVANDA, QUANDO IMPERATOR EXPEDITIONEM PARAT.

Constantinus Magnus, si quando expeditionem bellicam animo agitaret, consulebat eos, quos norat usu doctos ad proponendas has quaestiones respondere sibique satisfacere posse: ubi scilicet et quando bellum oporteat instruere. Invento per eam consultationem et loco et tempore gerendi belli, inquirebat porro, num etiam alii essent, qui ea, quae scire cuperet, perspecta, et maxime per recentissimam experientiam, haberent. Repertos post factam diligentem inquisitionem tales cogebat et ipsos quoque; seorsimque eorum unumquemque

Digitized by Google

Ed. L. 258 δός ἐστι, στενόχωρος καὶ κρημνώδης καὶ ἐπικίνδυνος καὶ ποία Ms. 1. b πλατεῖα καὶ εὐδιάβατος, καὶ εἴ τίς ἐστι κατὰ τὴν ὁδὸν ποταμὸς μέγας καὶ μὴ δεχόμενος πόρον. εἶτα ἠρώτα περὶ αὐτῆς τῆς χώρας, πόσα κάστρα ἔχει, καὶ ποῖα τούτων εἰσὶν ὀχυρὰ καὶ ποῖα ἀνόχυρα, καὶ ποῖα πολυάνθρωπα καὶ ποῖα ὀλιγάνθρωπα, καὶ ἀπὸ πόσου διαστήματος ἀλλήλων εἰσὶ, καὶ ποδαπά εἰσι τὰ χωρία τὰ παρακείμενα αὐτοῖς, μεγάλα ἢ μικρὰ, καὶ οἱ τόποι ὁμαλοὶ ἢ ἀνώμαλοι, βοτανηφόροι ἢ ξηροί. ταῦτα δὲ ἠρώτα διὰ τὴν χρείαν τῶν ἵππων. εἶτα ἠρώτα, ποῖος λαὸς παράκειται ὁ δυνάμενος βοηθεῖν τοῖς κά- B στροις ἐκείνοις ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ ἀπὸ πόσου διαστήματός εἰσιν αὐτῶν, καὶ πότε εἰσὶν ἕτοιμοι εἰς ταξείδιον, καὶ πότε διεσπαρμένοι καὶ ἐπαναπαυόμενοι εἰς τὰ ἴδια καὶ πρὸς πόλεμον ἀσύμφθαστοι, καὶ εἰς ποίους τόπους ταξειδεύουσι καὶ πότε, ἢ οὐδέποτε ταξειδεύουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἰδίας χώρας εἰσὶ πάμποτε. τὰ δὲ αὐτὰ ἠρώτα καὶ περὶ ἄλλων χωρῶν, ἵνα ὡρισμένως μηδεὶς οἶδεν, εἰς ποίαν χώραν βούλεται ταξειδεύειν. πολλάκις γὰρ ὑπὸ τῶν τοιούτων μηνυθέντες οἱ ἐναντίοι ἠσφαλίσαντο τὰ ἴδια, ἢ καὶ πρὸς παράταξιν

interrogando percontabatur, quantum esset viae spatium ad certum, quem edebat, locum; quae via ex orbe Romano illuc ducat, et qualis; et unicane, an plures; aquis abundent, an careant regiones illuc tendentibus traiiciendae; angustane via et praecipitiis aliisque periculis horrens, an ampla commodeque permeabilis; magnusne fluvius per viam occurrat, qui vadum nullum praestet. Porro de ipsa illa regione sciscitabatur, quot haberet castra et quaenam eorum munita sint, quae secus; quae frequentia hominum abundent, quae contra raros numerent incolas; quantum singula a sese distent; quomodo adiacentes ipsis habeant regiones; sintne vastae, an parvae et contractae; solum aequabile, an inaequale; ferax graminis, an sterile et aridum. (Id autem sciscitabatur, animo ad equos eorumque pabulum intento.) Porro interrogabat, quale hominum genus in istorum castrorum vicinia degeret, et potensne castris tempore belli succurrere, et e quanta distantia; quandonam parati ad expeditionem, et quando e contrario palantes et disiecti, suisque potius sedibus incubantes et ad bellum coire segnes; ubinam locorum confluere bellaturi et quo tempore soleant; aut numquamne parent expeditionem, eiurato bello, semper inhaerentes territorio suo. Haec ipsa eodem tempore quoque de aliis regionibus sciscitabatur, ne quis intelligeret, in quam praecise regionem arma decrevisset inferre. Saepe enim contigit, ut a talibus hominibus in consilium adhibitis admoniti hostes suae securitati prospexerint loca sua communiendo, aut et acie instructa ad conflictum sese comparaverint. Haec omnia sci-

Digitized by Google

τρεπεν αὐτοῖς ἐγγράφως δοῦναι αὐτῷ τὰ ἄπληκτα καὶ τὰ
διαστήματα αὐτῶν, καὶ πόσου λαοῦ ἐστιν ἡ χώρησις αὐτῶν.
ἐκ δὲ τούτων ἁπασῶν τῶν ἀποκρίσεων μαθὼν, ὅτι ἀκίνδυ-
νός ἐστιν ἡ ὁδὸς, καὶ ὅτι δυνατή ἐστιν ἡ ἔκβασις τοῦ τα-
ξειδίου, καὶ ὅτι ἔνδοξόν ἐστι τὸ ταξείδιον καὶ βασιλέως
παρουσίας ἄξιον, καὶ ὅτι συμμαχίαν ὁ τόπος οὐ δέχεται, ἢ
δέχεται μὲν, κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον οὐ δέχεται, καθ'
ὃν μέλλουσι ταξειδεύειν, αὐτοὺς μὲν τοὺς ταῦτα διδάσκοντας
εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ ἐπαναμιμνήσκοντας καὶ διδάσκοντας τὰ λεί-
ποντα· ἐπελαμβάνετο δὲ τῆς φροντίδος τοῦ ταξειδίου, καὶ D
πρῶτα μὲν ἐπέτρεπε τοῖς στρατηγοῖς κεφάλαια ταῦτα· πρῶ- Ms.2.a
τον μὲν, ἀμφιᾶσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι τὰ κάστρα· δεύτερον
δὲ, ἐπιστῆσαι ἄνδρας ἐπιτηδείους εἰς τὴν χώραν, ἵνα, εἰ
συμβῇ ἐλθεῖν κατὰ τὴν χώραν ἐχθροὺς, αὐτοὶ ἐκσπηλεύσωσι
τὸν λαὸν καὶ ἀπάγουσιν εἰς τὰ ὀχυρώματα· τρίτον, ἀμ-
φιᾶσαι τὸν στρατὸν τὰ δέοντα καὶ δυνατὰ περί τε ὅπλα καὶ
ἵππους· τέταρτον, ἀσφαλίσασθαι τὰς βίγλας τοῦ σπουδά-
ζειν μανθάνειν τὰ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀναφέρειν αὐτά· πέμ- Ed.L.259
πτον, εὐτρεπίζεσθαι καὶ πρὸς γεφύρας, ἔνθα ὁ στρατὸς μέλ-

scitatus ut cognorat, mandabat iis, ut scripto consignata sibi exhiberent nomina mansionum castrensium, et quanto intervallo una distet ab altera, et quantam hominum capiat multitudinem. Ex his omnibus responsionibus si intellexisset, periculo carere viam propositam, et educi commode posse militiam, et gloriosum fore finem eius expeditionis, ipsamque dignam esse, cui ipse Imperator intersit, locumque, quem invadere armis constituisset, non admittere auxilia sociorum, aut, si admittat habeatque spem sibi succursum iri, eo tamen tempore, quo invaderetur, auxilia et defensionem accipere non posse: retinebat secum illos homines, a quibus ea omnia didicerat, singula dictorum oportuno tempore in memoriam ipsi revocaturos, et alia nova praeterea nondum tradita identidem demonstraturos. Et sic suscipiebat curam expeditionis; mandabatque militum magistris haec praecipua ipsis futura rerum studiorumque capita: primum, ut castra firmis moenibus amicirent et ad securitatem sufficienter communirent; secundum, ut viros idoneos imponerent provinciae, qui, hostibus, si forte, irrumpentibus, omnem populum incolam expilent, hoc est e sedibus suis cum totis familiabus extractum in munita loca compellant et transferant; tertium, ut militibus de necessario vestitu atque apparatu armorum equorumque prospicerent; quartum, ut vigiliarum seu excubiarum diligentem haberent curam studerentque actiones et consilia hostium explorare et de exploratis ad se referre; quintum, ut paratos haberent pontes ibi locorum, ubi exercitui traiiciendus occurrat

Digitized by Google

μένοντας τῶν στρατιωτῶν καταβάγειαν, ἕως τινὸς μὲν χρόνου ἐλαύνωσιν εἰς τὸ ταξείδιον, μετὰ δὲ τὸ ἀποβαλεῖν τὸν λαὸν, ἵνα κρύπτωσιν αὐτοὺς δεσμίους. αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν χρόνον τοῦ ταξειδίου καθ' ἑαυτὸν ὁρίσας καὶ πρὸς τὸν χρόνον ἐπιλογισάμενος τὸ χρῆμα καὶ τὴν ἄλλην βασιλικὴν
B χρείαν, ἐπέτρεπε τῷ τε σακελλαρίῳ καὶ τῷ πρωτοβεστιαρίῳ καὶ τῷ μινσουράτωρι καὶ τῷ δομεστίκῳ τῆς ὑπουργίας, ἕκαστον κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπηρεσίαν κατὰ τὸν ὁρισθέντα χρόνον ἀπαριθμῆσαι τὰ φορτώματα, πόσων σαγμαρίων εἰσί, καὶ τούτων τὸν ἀριθμὸν ἀναδιδάξαι. λαβὼν δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν σαγμαρίων καὶ προσλαβὼν καὶ ἄλλην προσθήκην διά τε τὰ χωλευόμενα καὶ τὰ κονδριζόμενα αὐτῶν, ἐπέτρεπε τῷ τε κόμητι τοῦ στάβλου καὶ τῷ λογοθέτῃ τῶν ἀγελῶν συστῆσαι
C τὸν ἀριθμὸν τῶν σαγμαρίων, ἔτι δὲ καὶ τῶν βασιλικῶν ἱππαρίων καὶ ἄλλων τινῶν ἵππων, ὅσα ἂν ἐβουλήθη εἰς τὸ κίνημα δοῦναι οἷς αὐτὸς ἐκέλευεν, ὁμοίως καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν, οἷον στρατιώταις, πρόσφυξιν, ἄρχουσι καὶ τοῖς ὁμοίοις. καὶ ταῦτα δὲ πάντα διοικήσας, ὥριζε τὸν ἐκ προσώπου

fluvius non vadosus; sextum, ut significarent mandarentque civilibus magistratibus, eos milites, qui absque venia retromansuri et castra non secuturi essent, sinerent tantisper libere vagari, quoad copiae in agrum hostilem immissae fuerint; post illud temporis autem, ut eos comprehensos in vincula et custodiam abderent. Deinde solebat Imperator [Constantinus Magnus] tempus expeditionis eiusque diuturnitatem secum constituere et calculum inire, quanta ipsi pecunia et quanto alio apparatu ad expeditionem tam et tam diuturnam futuram opus sit; mandabatque proinde sacellario et protovestiario et mensuratori et domestico hypurgiae seu famulitij culinaris, ut eorum unusquisque in ea parte sollicitudinis, quae ad se spectaret, quot onera quot sagmariorum expeditio definiti, quod edebat, temporis requirat, supputaret; scriptoque consignatum illum calculum sibi monstraret. Nactus numeri sagmariorum indicium, et quanto sit opus supplemento bestiis illis, quas aut fatigationes viae claudas et labori ineptas effecturae, aut praecipites ruinae prorsus exanimaturae essent; mandabat comiti stabuli et rationali gregum, ut curarent in promtu atque mundo esse numerum mulorum sagmariorum indictum, et equos praeterea, tam regios regiisque usibus solis destinatos, quam alios, quos Imperator aut ad ineundam expeditionem amicis, quibus ipse velit, aut in ipsa expeditione militibus, hostibus in sua castra transituris, item suorum quibus aliqua dignitas militaris et auctoritas adesset, similibusque aliis hominibus honoris gratia in praemiumve largiretur. His ita

Digitized by Google

παριθμῆσαι τὸν λαὸν, ὅσοι τε ὑπὸ τὰ τάγματά εἰσι τῆς πόλεως καὶ ὅσοι ὑπὸ τὸν ὕπαρχον, καὶ τούτους προορίζειν καθ' ἑαυτὸν, ἐν ποίῳ μέρει ἕκαστον τούτων τῶν συστημάτων φυ- Ms. 2.b
λάξει τὴν πόλιν ἐν καιρῷ ἐπιδημίας ἐχθρῶν· ἀνορθοῦν δὲ D
καὶ τὰ τῶν τειχῶν κλάσματα καὶ τὰ μὲν ἐκ δύσεως ἐρχόμενα μανδάτα καταμηνύειν, ἕως ἂν αὐτὸς ὁ βασιλεὺς τὰ οἰκούμενα παρέλθῃ· μετὰ δὲ ταῦτα τὰ μὲν σπουδαῖα καὶ κίνδυνον σύντομον ἀπειλοῦντα διοικεῖν αὐτὸν, καθὼς ἂν νομίσῃ συμφέρον εἶναι, βουλευόμενον μετὰ τῶν χρησιμωτέρων τῆς πόλεως· τὰ δὲ μηδεμίαν σπουδὴν ἔχοντα, ἀλλ' εὐτελῆ ὄντα καὶ φανερὰ, διοικεῖν, τὰ δὲ μεγάλης φροντίδος δεόμενα ὑποκρατεῖν μέχρι τῆς ὑποστροφῆς τοῦ βασιλέως· προσέχειν Ed.L. 260
δὲ μάλιστα περὶ αἰφνιδίου ἐπιδημίας ἐχθρῶν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα γράφειν τε συνεχῶς καὶ δέχεσθαι ἐκ τῶν ἄκρων θεμάτων, καὶ κατασκοπεῖν τὰ τῶν γειτόνων ἐχθρῶν, καὶ μανθάνειν καὶ ἀναδιδάσκειν· ἔτι γε μὴν καθ' ἑαυτὸν φροντίζειν περὶ ὅπλων, ὅθεν ἕξει αὐτὰ ἐν καιρῷ χρείας· ταῦτα δὲ λογίζεσθαι καθ' ἑαυτὸν καὶ ἑτοιμάζεσθαι χωρὶς ταραχῆς, ἵνα μὴ φόβον ἐμβάλλῃ τῇ πόλει, καὶ πολυτιμότερον κατα-

constitutis, nuncupabat, quem per absentiam suam suas in Urbe vices gerere vellet, eique in praeceptis dabat haec, ut recenseret militiam, tam eam, quae ad cohortes praesidiarias Urbis pertineret, quam quae iurisdictioni praefecti Urbis subesset [id est factiones]; ambarumque partium singulis peculiarem porro locum assignaret, e quo arcere hostes, si forte, incursantes niterentur; porro ut restauraret moenium rupturas et ruinas; ut ex Occidente venientes nuntios ad Imperatorem per cursum publicum referret, donec ille adhuc Romanum solum calcaret; evecto autem in hostilem agrum, se hunc in modum gereret: ut nempe magni momenti res et praeceps discrimen minantes ipse protinus ita, ut sibi aliisque Urbis optimatibus in consilium adscitis e re communi esse visum fuerit, expediret; res non valde momentosas neque urgentes, sed leves, cuivis perspectu faciles et dubitationi atque deliberationi exemptas pro iudicio suo exsequeretur; quae contra, quamvis magnam curam atque circumspectionem requirerent, moram tamen paterentur, eas ad suum, Imperatoris, reditum usque reservaret integras; praecipue, ut subitaneae hostium incursioni provideret, et propterea indesinenter litteras legatosque in extimas imperii provincias mitteret, et illinc nuntios reciperet, vigili oculo vicinorum illis populorum orbi Romano inimicorum actiones et instituta lustraret, exploraret, ad se, Imperatorem, significaret; praeterea secum provideret, ut arma ne desint tempori, quo illis opus et usus esset. Haec autem versaret secum et moliretur absque magna et tumultus plena commo-

Digitized by Google

οἱ μὲν παριστάμενοι πάντες ἔπιπτον, αὐτὸς δὲ, τρίτον σφραγίσας τὴν πόλιν, ἐκίνει. ἠρίστα δὲ, ἄχρι τοῦ συνοψισθῆναι τὸν λαὸν, διὰ τριῶν, ἐδείπνει δὲ διὰ δύο πλὴν τῆς κυριακῆς. ἀκίνητος δὲ ἔμενεν ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ. φθάνοντα δὲ αὐτὸν πρὸς τὸν λαὸν, ὑπήντων αὐτῷ οἱ προλαβόντες τῆς τάξεως καὶ τὰ τάγματα ἐπὶ τῷ ἄκρῳ τοῦ ἀπλήκτου, καὶ μετὰ τοῦ βασιλέως οὕτω συνείποντο ἄχρι τῆς κορτῖνος. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκάλει τοὺς ἄρχοντας, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἀποκόμβιον, καὶ μαϊουμᾶν τοῖς στρατιώταις. ἐκεῖθεν δὲ μετὰ τοῦ λαοῦ κινοῦντα τὸν βασιλέα κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ ταξειδίου, ἕκαστον θέμα ὑπήντα αὐτῷ κατὰ τὸ πλησιάζον μέρος τῆς ὁδοῦ, ἵνα μὴ κοπιᾷ ὁ λαός· ἐν δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν ἐδέχετο αὐτὸν τὸ θέμα, ἐκάλει τοὺς ἄρχοντας τοῦ αὐτοῦ θέματος. τὴν δὲ χρείαν τῆς βασιλικῆς ὑπηρεσίας, τουτέστι σφακτά τε καὶ ἀρνία καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ τὸ ψωμίον τῆς φιλοτιμίας καὶ τὸν λοιπὸν μαϊουμᾶν ἐχορήγει ἕκαστος πρωτονοτάριος ἐν τῷ ἰδίῳ θέματι διερχόμενον τὸν βασιλέα ἐκ τοῦ ἀερίου λόγου καὶ τῶν συνονῶν· ἢ καὶ μὴ ἔχων, λαμβάνων ἐκ τοῦ εἰδικοῦ, αὐτὸς διῴκει ταῦτα, μάλιστα δὲ

D — Ed.L. 261 — B

bant omnes in litore adstantes in genua, ipse autem, Urbe ter signo crucis signata, movebat et abibat. In itinere, donec appelleret in castra suoque exercitui veniret in conspectum, trinis prandebat ferculis, coenabat binis, praeterquam die dominico, quo prorsus non movebat, sed considebat quietus. Advenienti in exercitum occurrebant ipsi in extremo applicati, quos ante suum ex Urbe excessum coram se in castra praemiserat, tam praetoriani sacri corporis custodes, quam reliquae cohortes, et prosequebantur eum usque ad cortin seu praetorium vel tentorium augustum. Eo die, quo ad castra applicabat, iubebat duces militares secum epulari, et distribuebat ipsis apocombia, militibus autem dabat maiumam seu refectionem. Illinc moventi cum exercitu Imperatori ea via, quam ducebat expeditionis destinatio, occurrebat unumquodque thema seu unaquaeque legio provincialis in loco ad viam, qua transibatur, proximo; ne scilicet milites ab imposita necessitate e longinquo occurrendi fatigarentur. Eo autem die, quo unum aliquod thema ipsum excipiebat et ad ipsum appellebat, invitabat Imperator eius thematis rectores ad epulas; quibus necessaria, ut caprillam, agninam et similia, item bucellam largitionalem reliquumque maiumam seu recreationem suppeditabat; identidem protonotarius cuiusque thematis transeunti Imperatori ex reditibus aërii [seu tributi extraordinarii, quod pro communi vitali aura, quam haurimus, solvitur,] vel et ex synonis seu praestationibus et convectionibus specierum annonariarum; aut si non haberet, unde sumeret nummos impensis faciendis neces-

Digitized by Google

νοις θέμασιν. ἡ δὲ προέλευσις τοῦ βασιλέως καὶ ἡ τάξις τῶν ταγμάτων καὶ τῶν θεμάτων ἦν οὕτως. περιεπάτουν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ὡς ἀπὸ μιλίου ἵπποι μετὰ ἀληθινῶν βορκαδίων διὰ στίχων δύο, δεξιὰ καὶ ἀριστερά· μετ' ἐκεί-
C νους δὲ οἱ βασιλικοὶ ἄρχοντες· εἶτα οἱ στράτωρες μετὰ σελλαρίων καὶ ἡ λοιπὴ μυστικωτέρα τάξις· ἔπειτα ὁ βασιλεύς· ὄπισθεν δὲ τούτου ὡς ἀπὸ σαγιττοβόλων τριῶν ὥσπερ κατὰ
Ms. 3.b μίαν εὐθεῖαν τὰ στρατεύματα. καὶ μέσον μὲν τὰ τάγματα, καὶ τούτων τὰ τιμιώτερα ἐπὶ τὸν μέσον τόπον, παρ' ἑκάτερα δὲ τῶν ταγμάτων τὰ θέματα, καὶ τούτων πλησιέστερα τοῖς τάγμασι τὰ ἐνδοξότερα τῶν θεμάτων. οἱ δὲ τὰ ἄπληκτα καὶ τὰς ὁδοὺς τῆς ἡμετέρας γῆς κατέχοντες καὶ γινώσκοντες οἱ
D μὲν προελάμβανον μετὰ τῆς κόρτης καὶ τῆς ὑπουργίας, οἱ δὲ ἔμπροσθεν τῶν θεμάτων προέτρεχον ὑποδεικνύοντες τοὺς τῶν ποταμῶν πόρους καὶ τὰς εὐθείας ὁδούς. τοὺς δὲ ὁδηγοὺς καθ' ἕκαστον θέμα κατεῖχεν ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης· ὑπῆρχον δὲ ὑπ' αὐτῷ καὶ αἱ παραμοναὶ τῶν στρατηγῶν πρὸς τὸ δι' αὐτοῦ μηνύειν τοῖς στρατηγοῖς τὰ κελευόμενα αὐτοῖς. ἡ δὲ πρώτη δοχὴ ἑκάστου θέματος ἦν οὕτως· ἀπὸ

sarios, ipse Imperator erogabat ex idico seu privato suo peculio; praecipue maiumadas militum praestabat illis, qui e remotioribus thematibus aut provinciis venirent. Processio Imperatoris et ordo tagmatum seu cohortium custodiae sacri corporis et comitatui deputatarum et thematum seu legionum provincialium erat in hunc modum. Primi coram Imperatore procedebant ad miliaris distantiam equi, stragulis veris seu purpureis tecti, per paria. Post eos veniebant proceres comitatenses; tum stratores cum sellariis seu equis sellatis et reliquus Domino familiarior ordo. Tandem ipse Imperator. Post eum ad sagittae tres iactus quasi in unam rectam lineam dispositae ibant militares copiae. In medio ibant tagmata; et in ipso mediae aciei meditullio honestiora tagmata; cingebant autem eos themata, tanto quaeque a tagmatibus propiora, quanto essent honestiora. Eorum, qui mansiones castrenses et vias per terras nostrae ditionis occupabant et callebant, pars praeibat cum corte seu tentorio augusto et cum famulitio culinae dominicae; pars autem praecurrebat coram thematibus, demonstrans ipsis vada fluviorum viasque rectas et consectandas. Viae ductores in unoquoque themate seu districtu tenebat secum drungarius vigiliae; sub cuius dispositione etiam deputati identidem obeundis in praetorio excubiarum vicibus magistri militum erant, idque ideo, quia Imperator ipsis per drungarium vigiliae imperia sua significare solet. Si quod Imperatorem thema seu legio provincialis pro prima vice salutaret, fiebant haec. Ad duo tresve sagittae iactus distabat illud thema, in aciem

Digitized by Google

παρατεταγμένον τὸ θέμα· ἐπειδὰν δὲ εἶδον τὸν βασιλέα πλησιάζοντα, ὁ μὲν στρατὸς ἐκάθητο ἐπὶ τῶν ἵππων, οἱ δὲ ἄρχοντες, καταβάντες πάντες, ἐπὶ γῆς ἴσως ἔπιπτον, εἶτα ἀνα- Ed.L. 262 στάντες μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ εὐφήμουν τὸν βασιλέα. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐξένευε, καὶ ὅπως ἔχουσιν, ἠρώτα, καὶ οὕτως πάλιν ὑπέστρεφεν ἐπὶ τὴν ὁδόν· αὕτη δὲ ἡ κατάστασις ἦν αὐτῷ ἄχρι τῶν οἰκουμένων. μέλλων δὲ καὶ πρὸς τὰ ἀοίκητα εἰσέρχεσθαι, ἀπεβάλλετο τό,τε περισσότερον χρῆμα καὶ τὰ φορτώματα καὶ τοὺς τοῦ λαοῦ ἀσθενεστέρους καὶ τὰ τῶν ἀλόγων χωλὰ καὶ τετραυματισμένα. ἐδίδου δὲ αὐτοῖς κεφαλὴν καὶ μέρος ὀλίγον στρατοῦ εἰς φυλακὴν, ἐκέλευέ τε πλησιάζειν καθ' ἓν τῶν ἀσφαλεστέρων κάστρων, ὅπερ πλη- B σιέστερόν ἐστι πρὸς τὴν μέλλουσαν ἔξοδον τοῦ λαοῦ γίνεσθαι. καὶ μετὰ ταῦτα ὥριζεν ἀπὸ τῶν θεμάτων μοίρας τινὰς, τοὺς μὲν προπορεύεσθαι ἔμπροσθεν τοῦ φοσσάτου πρὸς φυλακὴν αὐτοῦ, τοὺς δὲ ὄπισθεν ἐπακολουθεῖν, οὓς καλοῦσι νωτοφύλακας· οἱ δὲ αὐτοὶ ὑπῆρχον καὶ θηρευταὶ τῶν διὰ Ms.4. a δειλίαν ἢ ῥᾳθυμίαν στρεφομένων· οἱ δὲ παρ' ἑκάτερα περιεπάτουν, οὓς ἐκάλουν πλαγιοφύλακας· οἱ δὲ αὐτοὶ μάλι-

instructum, a via, qua transeundum erat Imperatori. Ut autem videbant Imperatorem appropinquantem, manebat quidem in equis reliqua turba, duces autem militares omnes descendebant, et simul omnes procidebant humo; surgentes dein concelebrabat et beneventabat Imperatorem faustis acclamationibus una velut voce tota legio. Deflectebat ad eos Imperator de via interrogabatque, quomodo valerent. Eo facto, redibat in viam. Ita fiebat, donec in amico solo ambularetur. At quum in eo iam esset Imperator, ut hosticum intraret, seponebat et retro manere iubebat superfluam suppellectilem sarcinasque et multitudinem invalidam iumentorumque quidquid ad claudicationem deductum aut vulneribus confectum esset. His imponebat caput vel capitaneum aut ducem, exiguamque addebat militarem manum, iubebatque eos in viciniam sese recipere castri alicuius munitioris et ad illum propioris tractum, e quo descensurus in hosticum erat exercitus. Deinde deputabat selectos e thematibus manipulos, partim praecessuros fossatum seu exercitum hostiumque subitum insultum aversuros, partim subsecuturos alios; quos postremos notophylacas seu custodes tergoris appellare mos est. Horum tergicustodum erat eos venari, qui aut imbelles aut segnes castra non assectarentur et aciem desererent. Alii ab utroque latere comitabantur moventem exercitum, quos plagiophylacas seu laterum custodes appellabant. Horum erat observare atque coërcere, si qui ad hostem transfugere molirentur. Omnes autem hi, tam praecursores, quam subsequentes et a lateribus comitantes, tantum dista-

Digitized by Google

C ὥστε μὴ ἀποκρύπτεσθαι ἐξ αὐτῶν διὰ τὰς ἐπιβουλὰς τῶν ἐχθρῶν, καὶ ὅσον δυνατόν ἐστι προευτρεπισθῆναι τὸ φοσσάτον εἰς ἀπάντησιν τῶν ἐχθρῶν ὑπὸ τούτων μηνυθέντας. οἱ δὲ τοῦ βασιλέως προέχοντες ἐκείνου μᾶλλον ὑπῆρχον τοῦ θέματος, οἳ ἐπλησίαζον τῇ τῶν ἐχθρῶν γῇ διὰ τὸ καὶ πεῖραν ἔχειν αὐτοὺς τῶν τε ὁδῶν καὶ τῶν λοιπῶν τόπων τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἔτι τὴν πεῖραν τῶν ἐνεδρευμάτων καὶ τῶν πολέμων αὐτῶν. αὐτοὺς δὲ καὶ τοὺς ὀπισθοφύλακας ἐνήλλαττον D διὰ τὸν πλεῖστον κόπον. οὐ γὰρ τὴν εὐθεῖαν περιεπάτουν αὐτοί, ἀλλὰ τὴν τραχυτέραν καὶ δυσεπίβατον· οὕτω δὲ κινούμενοι, τὰς νύκτας περιχαρακωθέντες καὶ τὴν ἄλλην ἀσφάλειαν ποιήσαντες διὰ τοὺς νυκτοπολέμους, ἀνεπαύοντο.

bant a fossato, ut nunquam suis extra conspectum essent; idque duplici ratione, ne scilicet ipsi hostium paterent insidiis, fossatum vero, ab illis de hoste imminente admonitum, sese mature possit illi excipiendo comparare. Qui tandem coram Imperatore proxime ambularent, erant ex illo potissimum themate vel districtu, qui hostico proximus esset. Periti enim erant et viarum, per quas hostes et invadere et rursus se subducere possent, et locorum, in quibus agere amarent, et modorum, quibus aut insidias, aut acies bellaque instruere solerent. In his et in postremis custodibus permutabantur et renovabantur identidem sollicitudinum vices; quandoquidem haec duo genera plurimum laborem tolerarent. Non enim rectam et expeditam viam, sed asperiorem et minus commodam ibant. In hunc modum promoventes interdiu, coibant per noctem intra vallum, rebusque necessariis contra nocturnos hostium impetus praevisis, capiebant quietem.

Digitized by Google

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΕΝ ΧΡΙΣΤΩ

ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΙΩΝΙΩ, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΩΜΑΙΩΝ, ΥΙΟΥ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΑΟΙΔΙΜΟΥ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ΑΠΟΓΟΝΟΥ ΔΕ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΟΥ ΑΝΔΡΙΚΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΓΕΝΝΑΙΟΤΑΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΝΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΣΤΕΦΗ ΒΑΣΙΛΕΑ ΚΑΙ ΥΙΟΝ ΑΥΤΟΥ,

Ὅσα δεῖ γίνεσθαι, τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ βασιλέως τῶν Ῥωμαίων μέλλοντος φοσσατεῦσαι.

CONSTANTINI, IN CHRISTO

AETERNO REGE REGIS ROMANORUM, FILII LEONIS, CELEBERRIMI ET SAPIENTISSIMI IMPERATORIS, QUI FILIUS ERAT BASILII, FORTISSIMI ET GENEROSISSIMI IMPERATORIS, AD ROMANUM, A DEO CORONATUM IMPERATOREM ET FILIUM SUUM,

OBSERVANDA ET AGENDA, QUANDO IMPERATOR ROMANORUM FOSSATUM AGERE SEU IN CASTRA IRE ET IN IIS VERSARI DECREVIT.

Ἄκουε, υἱὲ, λόγους πατρός σου, Σολομῶν σοι παρακελεύεται· παρὰ πολλῶν γὰρ ἀκούσεις τὰ δέοντα, ἀλλ' οὐ φύσει τῆς ἀρετῆς εἰσοίσεις διδάγματα, εἰ μὴ παρὰ πατρὸς ἀκούσαις τὰ ἄριστα. γνησίους γὰρ παρ' αὐτοῦ καὶ ἀληθεῖς τῷ ὄντι τοὺς λόγους ὑποδεξάμενος, ὥσπερ τινὰ κλῆρον ἕξεις πατρῷον, τὴν σωτηρίαν ἀεὶ προξενοῦντά σοι· οἱ μὲν γὰρ ἐξ ἄλλων κατὰ χάριν λεγόμενοι τῆς ἀληθείας πολλάκις ἐναποδέ- A

Audi, fili, sermones patris tui, ait Salomo tibi praecipiens. Quamvis enim a multis accipere possis ea, quae decet et oportet, a nullo tamen, praeterquam a patre accepta et velut ingenita, recondas in animum tuum optima virtutis documenta. A patre quas acceperis genuinas et omnino veras institutiones, habes et habebis per omnem vitam ut hereditatem patrimonialem, quae omni tempore tibi salutem praestet. Saepe enim aliorum ad captandum favorem composita dicta vacant veritate. At quae ex animo paterno proficiscun-

Digitized by Google

λειαν. ἄκουε τοίνυν, υἱὲ, παρὰ πατρὸς, ἃ μὴ καλόν ἐστιν
B ἀγνοεῖν· εἰ γὰρ ἄγνοια κακὸν, ἡ τῶν πραγμάτων γνῶσις
δῆλον ὅτι καλὸν, καὶ μάλιστα τῶν ἀναγκαίων καὶ ὧν πολλὴ
καθέστηκεν ἡ φροντίς. ἀναγκαιότερον δὲ τί ἄλλο γένοιτο πο-
λεμικῆς εὐτολμίας καὶ τῆς τῶν προγόνων παλαιᾶς εὐταξίας,
ἣν ἐν πολέμοις εἶχον τὸ πρότερον βασιλικοῖς ταξειδίοις κα-
τάστασιν. ταύτην γὰρ πάλαι φημιζομένην καὶ μέχρι τοῦ
νῦν παρὰ πολλοῖς θρυλλουμένην μὴ καὶ ἐγγράφως ἔχειν, οὐ
δίκαιον, οὐδὲ καλὸν ἡγησάμεθα. λυσιτελὴς γάρ σοι, θεό-
στεπτε Ῥωμανὲ, μετὰ τῶν ἄλλων καὶ ἡ τούτων γενήσεται
συγγραφὴ, Ῥωμαϊκὴν δηλοῦσα μεγαλειότητα. ὅθεν πολλὰ πε-
C ρὶ τούτων ἀνερευνήσαντες καὶ μηδεμίαν ὑπόμνησιν ἐναπο-
κειμένην τῷ παλατίῳ εὑρίσκοντες, ὀψὲ καὶ μόλις ποτὲ περὶ
τούτων ὑπόμνημα ἐν τῇ μονῇ τῇ καλουμένῃ Σιγριανῆς εὑρεῖν
Ms. 5.a ἠδυνήθημεν, ἐν ᾗ Λέων ὁ μάγιστρος, ᾧ Κατάκυλας ἦν ἐπώ-
Ed. L. 264 νυμον, τὸν μονήρη βίον ἠσπάσατο. οὗτος γὰρ ὁ μάγιστρος
περὶ τούτων ἐγγράφως διέθετο ἐκ προστάξεως Λέοντος τοῦ
φιλοχρίστου καὶ σοφωτάτου βασιλέως Ῥωμαίων, τοῦ καὶ πα-

tur instructiones, ut verae sunt, ita quoque filiis per omnem aetatem et per omnes rerum casus sunt utiles. Audi ergo, fili, et accipe a patre, quae ignorare non decet. Ignorantia si turpis est, liquet rerum peritiam pulchram et praeclaram esse, et praecipue rerum necessariarum multasque et diligentes curas exigentium. Quid autem aliud, quaeso, magis usu veniat et sit magis necessarium, quam strenuus et acer in bellis animus et vetustus ille bonus et decorus ordo, quem nostri maiores in bellis et in regiis, si quae contingerent, expeditionibus observabant? Hunc autem crebra olim fama celebratum et vel his ipsis adhuc temporibus a multis sermone iactatum si scripto consignatum non haberemus, iniquum et turpe iudicavimus [ideoque hoc volumine comprehendere voluimus]. Et proderit tibi, Romane a Deo coronate, ut aliae, ita haec quoque tractatio, e qua Romanam poteris magnificentiam intelligere. Scribendi occasionem nobis hoc dedit. Multa diligenteque, sed irrita, in palatio facta inquisitione, si forte depositos alicubi de his rebus commentarios reperiremus, vix tandem aliquando eius, quod desiderabamus, argumenti libellum aliquem invenimus in monasterio, quod Sigrianes appellatur, in quo Leo magister, cui cognomen erat Catacylas, vitam solitariam amplexus est. Hic ipse magister nempe, iussus a Leone, Christi amante et sapientissimo Imperatore Romanorum, patre nostro et avo tuo, de illo argumento, quod nos quoque tractandum hic suscepimus, scripto exposuerat. Verum quia Graeca musica seu docta elegantia imbutus non fuerat ille magister, multa infersit in suam scriptionem

Digitized by Google

ἀμέτοχος ὁ μάγιστρος ἦν, πολλὰ βάρβαρά τε καὶ σόλοικα καὶ ἀσυνταξίας ἡ τούτου συγγραφὴ περιεῖχεν, εἰ καὶ ὁ ἄνθρωπος θεοσεβὴς καὶ ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν ἦν τῶν τοῦ πνεύματος, ὡς ἔδειξεν ὁ αὐτοῦ βίος. ἀλλ' ἐν τῷ ἀμοιρεῖν αὐτὸν, ὡς ἔφαμεν, παιδείας Ἑλληνικῆς, καὶ ἡ τούτου συγγραφὴ μᾶλλον ὑπῆρχεν ἐπισφαλὴς καὶ ἐπιλήψιμος, ὅμως ἐπαινετὴ καὶ ἀληθὴς τῷ θεοσεβῆ εἶναι τὸν ἄνδρα καὶ ἐνάρετον. ταύτην ἡμεῖς εὑρόντες παρημελημένην τῷ λόγῳ, καὶ ὡς ἐν ἴχνει σκιᾶς ἀμυδρῶς B ὅπως τὰ πράγματα διαγγέλλουσαν, καὶ μηδὲ τὸ τοῦ τρίτου μέρους τῶν, ὥσπερ ἡμεῖς πρὸς τὸ σαφέστερόν τε καὶ πλατικώτεραν μετηγάγομεν, ἔχουσαν, συνεγραψάμεθά σοι τοῦ καταλιπεῖν εἰς ὑπόμνησιν. ἡ τοίνυν τοιαύτη τῶν βασιλικῶν ταξειδίων τάξις τε καὶ ἀκολουθία ἐφυλάττετο καὶ ἐνηργεῖτο ἕως Μιχαὴλ τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, καὶ Βάρδα τοῦ εὐτυχεστάτου καίσαρος καὶ θείου αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν παλαιοτέρων βασιλέων ἡ τοιαύτη δηλονότι παράδοσις πρὸς αὐτοὺς καταχθεῖσα, Θεοφίλου τε καὶ Μιχαὴλ τοῦ πατρὸς καὶ πάππου τοῦ C αὐτοῦ Μιχαὴλ τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου· ὡσαύτως δὲ κἀκείνοις ἐκ τῶν προτέρων βασιλέων φημὶ τὴν τοιαύτην παράδοσιν κατελθεῖν. παλαιοτέρους δέ φημι τοὺς Ἰσαύρους ἐκεί-

barbara atque soloeca, omnemque commiscuit ordinem, quem perspicua futura et grammatica verborum constructio flagitat. Erat profecto vir, ut vita eius monstravit, Dei reverens et cupiditatum non carnis, sed spiritus assectator. Verum ex eo, quod Graecam, ut diximus, litteraturam non delibasset, contigit, ut scriptionem ederet reprehensioni obnoxiam, et quae possit lectores in errores coniicere. Est nihilominus laude digna traditque vera; quale quid a viro Dei reverente et virtutis studioso exspectes. Has itaque magistri schedas stilo rudiore et negligentiae pleno exaratas quum praeterea et paucas esse videremus, (nam ne tertiam quidem partem eorum aequabant, quae nos in his chartis perspicuo magis et ampliore sermone exposuimus,) et rerum tantum obscura velut vestigia extremasque lineas et umbras exhibere intelligeremus: consilium cepimus hos commentarios conficiendi et tibi tuaeque memoriae relinquendi. Talis itaque, qualem mox exponam, regiarum expeditionum ordo atque formula observabatur sollicite et in usu erat usque ad Michaelem, amantem Christi Dominum, et eius patruum, Bardam, Caesarem felicissimum, propagata ad ipsos ab Imperatoribus, eorum decessoribus, Theophilo puta et Michaële, modo nominati iunioris illius hoc quidem avo, illo autem patre. Simili modo hi ipsi eam a suis maioribus acceperant, vetustis illis Imperatoribus, quos vetustos quando nomino, non designo magnum illum et celeberrimum sanctumque Constantinum, non Constan-

Digitized by Google

νομίσματα ͵ευκδ', γινόμενα χρυσοῦ λίτραι ος'. B

Διὰ τῶν συνηθειῶν τῶν ἀρχόντων τῶν βασιλικῶν στάβλων τῶν ἐν τῇ πόλει καὶ τῶν ἔξω ἐν τοῖς στάβλοις.

Διὰ τοῦ κόμητος τοῦ στάβλου μωλάρια δ' καὶ ἱππάρια δ'· διὰ τοῦ χαρτουλαρίου καὶ τοῦ ἐπείκτου μωλάρια δ' καὶ ἱππάρια δ'· διὰ τοῦ ἔξω χαρτουλαρίου μωλάρια β' καὶ ἱππάρια β'· διὰ τῶν σαφραμέντων μωλάριον α' καὶ ἱππά- C ριον α'· διὰ τῶν τεσσάρων κομήτων μωλάριον α'· ὁμοῦ διὰ τῶν ἀρχόντων νομίσματα τκδ', γινόμενα λίτραι δ', νομίσματα κς'. καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν λίτραι π' : κς'. καὶ τὰ μὲν μωλάρια τὰ σ', ὡσαύτως καὶ τὰ ἱππάρια τὰ σ', καταβιβάζει ταῦτα ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν εἰς τὰ Μαλάγινα, καὶ παραλαμβάνει αὐτὰ ὁ κόμης τοῦ στάβλου καὶ ὁ ἔσω χαρτουλάριος τοῦ στάβλου πενταέτια, ἑξαέτια καὶ ἑπταέτια, μὴ ἔχοντα D σπηλώματα εἰς τὴν ψύαν. καὶ σφραγίζονται τὰ τετρακόσια εἰς τὰ δύο μέρη τῆς καπούλας βασιλικὴν βοῦλλαν. ἔτι δὲ καὶ εἰς τὸν ἐπερχόμενον χρόνον γίνεται ἡ αὐτὴ ἔκθεσις καὶ βούλλωσις. λαβιδοῦνται πάντα τὰ ἱππάρια καὶ γίνονται εὐ-

numismatum quinquies mille quadringentorum et viginti quatuor emergit, aut, si eandem summam ad rationem litrarum auri referas, emergunt litrae septuaginta sex.

DE CONSUETUDINIBUS ARCHONTUM, SEU DE IIS IUMENTIS, QUAE EX PRAESCRIPTA FORMULA ET RECEPTA CONSUETUDINE PRAESTARE DEBENT MAGISTRATUS IMPERIALIUM STABULORUM, TAM QUAE IN URBE AUGUSTA, QUAM QUAE FORIS IN PROVINCIIS SUNT.

Praestat comes stabuli mulos quatuor et equos totidem; chartularius et epeictes praestant mulos 4 et equos totidem; chartularius extraneus vel provincialis mulos 2 et equos totidem; saframenta mulum 1 et equum 1; quatuor comites mulum 1 et equum 1. Patet, hos magistratus in universum 12 mulos et totidem equos praestare; quorum quum muli singuli denis quinis nummis, et equi denis binis aestimentur, conficitur summa 324 numismatum, quae si ad rationem litrarum reducas, habebis litras 4, num. 26. Adde huic summae superiorem (nempe 76 litras), habebis litras 80 et num. 26. Et illos quidem superius dictos ex Asia Phrygiaque ducentos mulos et equos pariter ducentos deducit rationalis gregum ad Malagina usque, ubi eos ab ipso traditos transsumunt comes stabuli et esochartularius [seu chartularius urbanus] stabuli. Debent autem bestiae quinquennes aut sexennes aut septennes esse, neque cauteria in femoribus habere. Ibi regium signum accipiunt illae quadringentae bestiae ambas in scapulas inustum. Etiam in sequentem annum

Digitized by Google

ὁ λογοθέτης σεσαγματωμένα τὰ δ' σαγμάρια ἔχοντα ἐνδύματα ἐν ταῖς στρατούραις κέντουκλα μετὰ σωκαρίων φορτωμάτων, κεκαλιγωμένα, ἐπιφερόμενα καὶ σελιναῖα, ἅμα καὶ τῶν Ed.L. 266 καπιστρίων αὐτῶν. καὶ οὐδὲ ὡσούτως ἐπαρκοῦσιν εἰς τὴν βασιλικὴν ὑπηρεσίαν· ἐν γὰρ τῷ καιρῷ τοῦ φοσσάτου προσάπαξ δίδουσιν οἱ στρατηγοὶ μωλάρια τῷ βασιλεῖ οὕτως· ὁ Ἀνατολικὸς μωλάρια γ', ὁ Ἀρμενιακὸς μωλάρια γ', ὁ Θρᾳκήσιος μωλάρια γ', ὁ Ὀψικιάνος μωλάρια γ', ὁ βουκελλάριος μωλάρια γ', καὶ οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ ἀνὰ μωλαρίων β' τῆς τε Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως· ὁ Σελευκείας μωλάριον α', ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν μωλάρια γ', ὁ δρουγγάριος τοῦ πλοΐμου μωλάρια γ', ὁ ἐξκούβιτος μωλάριον α', ὁ ἱκανάτος μωλάριον α', ὁ νούμερος καὶ ὁ τειχειώτης καὶ ὁ δομέστικος τῶν ὀπτιμάτων ἀνὰ μωλαρίου α'· ὁμοῦ μωλάρια νη'.

B *Διὰ τῶν ὀφφικιαλίων καὶ τῶν λοιπῶν.*

Ὁ ὕπαρχος μωλάριον α', ὁ σακελλάριος δύο, ὁ γενικὸς μωλάρια β', ὁ κυαίστωρ μωλάριον α', ὁ τοῦ σακελλίου μω-

fit eadem expositio seu exactio et bullatio seu candente ferro signatio bestiarum, et equi omnes fibulantur atque castrantur, et fiunt accessio atque supplementum regiorum stabulorum propter instantem bellicam expeditionem. Adducit autem rationalis gregum ducenta illa iumenta sagmaria vel oneraria, mulos puta, suis onerata sagmatibus vel sarcinis aut bisacciis, et in straturis vel tergoribus suis habentia stragulas centones, oneribus ope funium adstrictis, caligata quoad crura, et pedes calceata soleis ferreis, et os capistrata. Verum haec quidem sagmaria famulitio et necessitatibus regiis neutiquam sufficiunt; sed debent strategi quoque tempore fossati semel Imperatori mulos nomine xenalii seu munusculi gratuiti praestare in hunc modum: strategus Anatoliae debet praestare mulos 3; Armeniacus totidem; Thracesius, Opsicianus et Buccellarius pariter, quisque pro se, totidem; reliquorum strategorum tam in Oriente, quam in Occidente unusquisque binos mulos, praeter Seleuciae strategum, qui tantum unum praestat; domesticus scholarum mulos tres; drungarius ploimi etiam tres; excubitus unum; hicanatus unum; numerus et teicheiotes et domesticus optimatum pariter, id est singuli singulos. Itaque confiunt muli 58.

OFFICIALES ET RELIQUI AD EORUM ORDINEM PERTINENTES PRAESTANT MULOS ONERARIOS, UT SEQUITUR.

Hyparchus seu praefectus Urbis unum; sacellarius duo; genicus 2; quaestor 1; praefectus sacellii 1; praefectus vestiarii 1; ambo

Digitized by Google

καὶ ὁ κτηματινὸς ἀνὰ μωλαρίου ἑνός, οἱ δύο πρωτονοτάριοι τῶν δύο κουρατωρικίων μωλάριον α', ὁ ζυγοστάτης μωλάριον α', ὁ εἰδικὸς μωλάριον α', ὁ παραθαλασσίτης καὶ ὁ βάρβαρος ἀνὰ μωλαρίου α', ὁ σύμπονος καὶ ὁ λογοθέτης τοῦ πραιτωρίου μωλάριον α', τὸ σέκρετον τοῦ γενικοῦ μωλάρια γ', τὸ σέκρετον τοῦ σακελλίου μωλάρια β', τὸ σέκρετον τοῦ βεστιαρίου C μωλάρια β'· ὁμοῦ μωλάρια κε'· ὁμοῦ διὰ τῶν ἀμφοτέρων μωλαρίων ξενάλια πγ'. διὰ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων· μωλάρια σεσαγματωμένα τῶν μητροπολιτῶν νβ'· μωλάρια νβ' τῶν πεντηκονταδύο ἀρχιεπισκόπων· τὰ ρδ' σεσαγματωμένα μετὰ καὶ τῶν φορτωμάτων αὐτῶν καὶ κεχαλιγωμένα· παραλαμβάνει δὲ αὐτὰ ὁ κόμης τοῦ στάβλου ἅμα τῷ τοῦ ἔσω στάβλου χαρτουλαρίῳ, καὶ βουλλοῖ αὐτὰ μετὰ καὶ τῆς λοιπῆς προμοσέλλας. ὁμοῦ μωλάρια ρδ'. καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν διὰ τῶν ἀμφοτέρων, τῶν τε μητάτων τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγελῶν D καὶ τῶν ξεναλίων, μωλάρια φπε'. διὰ τῶν εὐαγῶν Ms.6.b μοναστηρίων ἱππάρια ρ' τὰ παρασυρόμενα ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως δεξιὰ καὶ εὐώνυμα. ὀφείλουσι δὲ λαβιδοῦσθαι καὶ εὐνουχίζεσθαι. οὐ σφραγίζονται δὲ, διότι, ὅτε κελεύει ὁ βασιλεὺς τοῦ ποιῆσαι ἔξοδον, ἐξ αὐτῶν ἐξοδιάζονται ὅπου κε-

curatores [scilicet magnus unus, et alter palatii manganorum], et ctematinus [seu praediorum imperialium inspector] singuli singulos; ambo protonotarii ambarum curatoriarum unum; zygostates seu libripens 1; idicus 1; parathalassites seu magister tractus maritimi in Urbe unum; barbarus seu magister militum barbarorum unum; symponus seu adiutor [praefecti praetorio] et rationalis praetorii ambo simul 1; secretum genici 3; secretum sacellii 2; secretum vestiarii 2; faciunt simul omnes mulos 25, quibus si addas superiores 58, habebis mulos, xenalii seu muneris nomine Imperatori oblatos, in universum 83. Metropolitae praestant mulos oneratos caligatosque 52, et quinquaginta duo archiepiscopi praestant alios totidem; in universum ergo 104. Hos in fidem accipiunt comes stabuli et stabuli interni seu urbani chartularius, curantque bullari seu bullam regiam ipsis inuri, qualem regia promosella seu equitatus sellarius gerit. Hos centum et quatuor mulos si superioribus octoginta tribus, muneris nomine datis, et illis ducentis mulis equisque ducentis, a rationale gregum curandis, addas, habebis bestiarum universum numerum 585. Accedunt equi centum, quos sancta monasteria praestant, et qui coram Imperatore iter faciente per geminam seriem, dextra sinistraque, praeducuntur. Hi fibulari atque exsecari debent; at signum regium non accipiunt ideo, quo possit Imperator ex iis, quando velit, largitiones facere. Ex his enim, uti et ex illis, qui nomine muneris Imperatori in bellum eunti et in ipsa expeditione offeruntur, fiunt

Digitized by Google

τῷ βασιλεῖ ἐν καιρῷ τοῦ φοσσάτου. λαμβάνει ὁ κόμης τοῦ στάβλου ἅμα τῷ χαρτουλαρίῳ τοῦ στάβλου ἐκ τοῦ εἰδικοῦ Ed.L. 267 εἰς ἔξοδον λίτρας γ'. καὶ θεωρεῖ ὁ κόμης τοῦ στάβλου ἅμα τῷ χαρτουλαρίῳ εἰς τὸ κελλάριον τὸ βασιλικὸν, ὁπόσας στρατούρας ἔχει βασιλικὰς καὶ καβαλλοκιλίκια ἀπὸ Λυδίας ἐκ τῆς κουρατωρείας τῶν Τρυχίνων. καὶ λαμβάνει τὰ σ' σαγματοπασμαγάδια προσάπαξ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ φοσσάτου τὰ μητατινά. ὁμοίως καὶ τὰ ρδ' σαγματοπασμαγάδια προσάπαξ· ὁμοῦ σαγματοπασμαγάδια τδ'. καὶ πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν φπε' σαγματοπασμαγαδίων ἀγοράζει, ἤγουν τὰ ὀφειλόμενα ἀγορασθῆναι καὶ συσταθῆναι στρατοῦραι καὶ σάγματα σπά. δέον δὲ ἀγοράζειν ῥασικὰ ἀμάλια καὶ βάπτειν ἀληθινὰ, καὶ ποιεῖν σαγίσματα καὶ βορκάδια ρν'. καὶ τὰ μὲν ρ' λόγῳ τῶν B παρασυρομένων ἱππαρίων ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως· τὰ δὲ λ' λόγῳ τῶν βασιλικῶν σελλαρίων, καὶ τὰ κ' λόγῳ τῶν διὰ ξεναλίων διδομένων ἱππαρίων. καὶ τάγιστρα ἐκ τοῦ κελλαρίου τοῦ βασιλικοῦ ἀποθέτου τοῦ στάβλου ρν'· ὁμοίως καὶ βυρσάρια διὰ τὸ γενέσθαι καπίστρια ρπ'· καὶ ἑξακάνθηλα λόγῳ κεδραίας, καὶ ἀσκία εἰς οἶνον καὶ ὄξος λόγῳ τῶν πε-

largitiones. Comes stabuli et chartularius stabuli accipiunt ab idico litras tres ad sumtus faciendos [in ea nempe comparanda, quae statim dicentur]. Deinde lustrant cellarium imperiale et inquirunt, quot in eo adsint straturae regiae et cilicia vel filtra pro caballis, e Lydia ex curatoria Trychinorum petita. Sumit inde comes ducenta sagmatopasmagadia metatina seu tempore fossati imperari et dari consueta simul; et dein sumit quoque alia [doni nomine oblata] centum et quatuor sagmatopasmagadia simul. Conficiunt haec 304. Reliqua, quae desunt ad complendum numerum 585 sagmatopasmagadiorum, id est 281 straturas vel stragulas, et sagmata seu sarcinas vel bisaccia, emi et comparari debita, emit [pro illis tribus auri litris, quas modo dicebamus ab idico praeberi]. Debet autem emere rasica amalia, id est rasos seu grossioris fili laneos defloccatos pannos, eosque curare colore purpureo imbui et inde fieri sagismata seu straturas equinas et borcadia 150; quo de numero centum quidem destinata sunt illis centum equis, qui coram Imperatore iter faciente praeducuntur et praeambulant, triginta vero cedunt sellariis equis imperialibus, et viginti tandem equis illis, qui muneri dantur. Etiam a cellario regiae apothecae stabuli sumit 150 tagistra [seu saccos pabulatorios, quales equorum capitibus alligantur,] et coria pro conficiendis inde capistris 180, et hexacanthela [seu repositoria scortea, singula senas amphoras scorteas intus habentia,] pro cedrea vel godronio ibi condendo; et utres pro vino et aceto ad curationem aegrotantium iumentorum adhibendo. Axinorygia quoque comparari debent seu secures caedendis

Digitized by Google

ρια στιβαρὰ διὰ τοὺς ποιζους. ἐκ δὲ τοῦ βασιλικοῦ βεστια- C ρίου ὀφείλει λαμβάνειν σίδηρον ν' λίτρας λόγῳ σελιναίων, καὶ ἐξ αὐτῶν ποιῆσαι καὶ μασσήματα ἐλαφρὰ ρν'. καὶ ὀφείλει λαβεῖν ῥέτινα καὶ καπιτζάλια ἁπλὰ ἀπὸ τῶν βυρσαρίων. ἀπὸ δὲ τῆς κανάβεως, ἣν λαμβάνει ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου, ὀφείλει καμεῖν σωκάρια.

Διὰ τῆς βασιλικῆς ὑπουργίας. D

Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ὁ δομέστικος τῆς ὑπουργίας καὶ Ms. 7. a ὁ οἰκειακὸς βασιλικὸς κελλάριος σαγμάρια π' τὰ μέλλοντα βαστάζειν τὴν βασιλικὴν ὑπουργίαν καὶ τὸ ἀσήμιον τῆς βασιλικῆς τραπέζης. λαμβάνουσι δὲ ὁ τῆς τραπέζης καὶ ὁ δομέστικος τῆς ὑπουργίας λογάριον ἀπὸ τοῦ εἰδικοῦ εἰς ἔξοδον λόγῳ ἀρτυσίας. οἰνάριν δεσποτικὸν, μαγίστρων καὶ πατρικίων χορηγεῖ ὁ ἀποθηκάριος· τὸ μὲν βασιλικὸν μή μέτρα, ζυγοφλάσκια τριμετραῖα ζυγὰς η'· καὶ ὑπὲρ τῶν μαγίστρων Ed.L. 268 καὶ πατρικίων ἀσκία πενταμετραῖα ζυγὰς ι'. σκορτζίδια λόγῳ τοῦ δεσποτικοῦ ἐλαίου, φασούλιν, ὀρύζιν, πιστάκιν, ἀμύγδαλον, φακὴν παρεῖχον πάλαι τὰ δύο κουρατωρίκια, ὁμοί-

pariter lignis et fodiendae terrae aptae; item platyliscia seu palae planae latae ad averrendam egestam terram; et scaphas vel bottas robustas ad efferendum in iis coenum e puteis egestum. Debet quoque e regio vestiario quinquaginta libras ferri sumere pro parandis inde soleis equinis, item lupatis levioribus centum quinquaginta. Debet quoque lora, quae maxillas equorum substringant, et capitzalia [seu lora frontes eorum ambientia] simplicia [id est, in quibus ferrum non sit,] e coriis confieri curare. E cannabi autem, quam accipit e vestiario regio, debet curare, ut restes fiant.

REGIAE HYPURGIAE, ID EST MINISTERIO, QUOD AD MENSAM MINISTRAT, IMPUTANTUR HAEC.

Praefectus mensae et domesticus ministerii et peculiaris regius cellarius praestant sagmaria iumenta [seu mulos] octoginta, portaturas ministerium culinare regium et argenteam regiae mensae supellectilem. Accipiunt autem praefectus mensae et domesticus ministerii certam quandam pecuniae summam ab idico ad expensas faciendas, et quidem nomine expensarum in condituram ciborum. Vinum dominicum, magistrorum et patriciorum praestat apothecarius, et dominici quidem praestat quadraginta octo mensuras, scilicet octo paria lagenarum, quarum singulae ternas mensuras continent. Magistris autem et patriciis praestat paria decem utrium, quorum singuli quinas mensuras continent. Scortzidia aut scorteos utriculos pro oleo dominico condendo ipsumque

Digitized by Google

γμάρια ν΄.

Χρὴ ἐπιφέρεσθαι τὸν μινσουράτωρα δύο κόρτας καὶ ἀ- Ms. 7.b νάδιπλα τὰς βασιλικὰς τέντας· ἐπειδὴ, ἕως μὲν ἐστιν ὁ βα- D σιλεὺς εἰς Ῥωμανίαν, ἡ μία ζυγὴ ἀπέρχεται ἔμπροσθεν μετὰ τῆς ἡμισείας ὑπουργίας, καὶ προευτρεπίζεται τὸ βασιλικὸν ἄπληκτον, καὶ εὑρίσκει ὁ βασιλεὺς πάντα εὐτρεπισμένα καὶ ἕτοιμα. δέον δὲ, τὸν μινσουράτωρα ἔχειν σκαμνία συστελτὰ, ἵνα καθέζονται εἰς ἓν ἕκαστον σκαμνίον ἄνδρες γ΄. ὁμοίως τοῦ μήκους αὐτῶν καὶ τραπέζια συστελτὰ, μεσάλια καὶ μανδίλια τὰ ἀρκοῦντα τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ· ἐπεύχια φούντατα τὰ εἰς χαμόκουμβα ἐνεργοῦντα· ταῦτα δὲ οὐκ ἐπιφέρεται ὁ μινσουράτωρ, ἀλλὰ χορηγεῖ αὐτὰ ὁ πρωτοβεστιάριος τοῦ βασιλέως ἀπὸ τῆς φορτώσεως τοῦ οἰκειακοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου. πιλωτὰ διβλάττια παχέα καὶ πτενὰ διὰ Ed.L 269 τὰ χαμόκουμβα· δίδονται δὲ καὶ αὐτὰ ὁμοίως ἀπὸ τῆς φορτώσεως τοῦ οἰκειακοῦ βεστιαρίου· ἕτερα πιλωτὰ λινοβένετα ἔχοντα μαλὸν κτενιστὸν ἀνὰ λιτρῶν λ΄ διὰ τοὺς κλητωρευομένους φίλους· κιλίκια διὰ τὰ χαμόκουμβα πρὸς τὸ ποσὸν τῶν κλητωρευομένων φίλων. ἀφ᾽ οὗ γὰρ ἀποβάλῃ ὁ βα-

PRO MENSURATORE AUT IMPERIALE CORTE VEL TENTORIO SAGMARIA QUINQUAGINTA.

Debet mensurator secum ducere duas cortes, unam earum quamque constantem binis tentis. Nam, donec Imperator est in Romania seu ditione Romana et solo amico, praeit unum par tentarum cum dimidio servitio culinari eo fine, ut adveniens Imperator inveniat per omnia praeparatum applicatum vel stationem. Debet quoque mensurator habere scamna complicatilia eius longitudinis, ut in unoquoque tres homines considere queant. Eiusdem longitudinis mensas quoque debet habere complicatiles, et missalia, id est lances et discos, mantiliaque sufficiente numero pro regia mensa, item tapetes funtatos, in quibus humi decubetur. Haec autem postrema secum non fert mensurator, sed quotiescunque illis opus, praestat ea protovestiarius Regis ex sarcinis privati regii vestiarii. Praestat idem quoque pilota seu coactilia diblattia seu serica, bis purpura tincta, id est tali involucro serico bis tincto induta; et ptena [forte stragulas plumis refertas], quibus incubetur. Item alia coactilia, lineis venetis indumentis induta, habentia floccos pexos, singula ad triginta librarum pondo, quae substernantur amicis ad regium convivium invitatis; et quae illis superioribus subiiciant, solo proxima cilicia, proportionato numero convivis. Nam ex quo in Syriam invadit Imperator, relinquit scamna et mensas et tentoria superflua et unam cortem apud protonotarium il-

Digitized by Google

ριττὰς τέντας καὶ τὴν μίαν κόρτην παραλαμβάνει ὁ κατὰ τὸν τόπον πρωτονοτάριος, καὶ ὅπου προστάξει ὁ βασιλεὺς, ἀποτίθησιν αὐτά. λουτρὸν Τούρκικον, ἤγουν Σκυθικὸν τζεργὰ, B μετὰ κινστέρνης δερματίνης ἀπὸ ἀδημίου· κουκούμια τριμετραῖα ιβ'· πυρομάχια λόγῳ τοῦ λουτροῦ ιβ'· βίσαλα εἰς τὸ καμίνιον, κραββάτια συστελτά· ἐκκλησίαν βασιλικὴν μετὰ ἱερῶν. ἰστέον δὲ, ὅτι τὰ ἱερὰ ὀφείλει βαστάζειν ὁ πριμικήριος τοῦ βεστιαρίου.

Διὰ τοῦ οἰκειακοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος διδομένων εἰς φόρτωσιν τοῦ αὐτοῦ βασιλικοῦ C βεστιαρίου σαγμάρια λ'.

Ἡ βασιλικὴ πᾶσα ἀμφίασις καὶ ἡ λοιπὴ ἐξόπλισις ἐν σκευαρίοις ἐνδεδυμένοις δι' ἀληθινῶν τομαρίων καὶ σιδήρων γανωτῶν μετὰ καὶ χαρταλαμίων ὁμοίως γανωτῶν διὰ τὸ εἰς Ms.8. a τὰ σαγμάρια βαστάζεσθαι. ψυχριστάρια ἀργυρᾶ μετὰ ἐνδυμάτων εἰς οἰνάνθην καὶ εἰς ῥοδόσταγμα καὶ εἰς νερὸν η'· ἐξ αὐτῶν εἰς οἰνάνθην ἄσπρον μικρὸν α', εἰς ῥοδόσταγμα μεγάλα δύο, εἰς νερὸν μεγάλα δ'. βεδούρια ἀργυρᾶ εἰς νερὸν

lius loci, e quo identidem immediate in hosticum excedit; et iste protonotarius ea deponit ibi locorum, ubi iussus ab Imperatore fuerit deponere. Debet porro mensurator quoque secum ferre balneum Turcicum aut Scythicum tzerga cum cisterna scortea ex ademio [seu corio parthico vel corduano rubro]; cucumas seu lebetes aeneos duodecim, singulos ternas mensuras capientes, pyromachia [forte batillos gestatiles ansatos pro prunis ardentibus condendis] duodecim in usum balnei; lateres pro camino; grabbatia complicatilia, ecclesiam imperialem seu oratorium portatile cum imaginibus ceteroque sacro eius apparatu. Sacra istaec secum ferre debet primicerius vestiarii.

PRO PRIVATO REGIO VESTIARIO, EDITISQUE E COETONE AD ILLUD INSTRUENDUM ONERIBUS BAIULANDIS, DESTINATA SUNT SAGMARIA TRIGINTA.

Regia omnis vestiaria supellex et reliquus eo pertinens apparatus portatur in vasis, quae induta sunt coriis purpurei coloris fermentisque politis et chartalamiis [seu manubriis e charta pergamena] pariter politis, quo possint in sagmaria iumenta attolli. Pertinent eodem psychristaria vel cellulae frigidariae argenteae octo in coriaceis suis involucris, quibus oenanthe [genus aliquod odoratu suavis et fortis unguenti], nec non rhodostagma [seu aqua rosarum

Digitized by Google

στάρια διὰ μαγαρικῶν χαλκᾶ γανωτὰ εἰς ὕδωρ μεγάλα δ'. B βεδούρια χαλκᾶ γανωτὰ β'. ἱερὰ τῆς ἐκκλησίας, ἣν ἐπιφέρεται ὁ μινσουράτωρ. βιβλία· ἡ ἀκολουθία τῆς ἐκκλησίας, βιβλία στρατηγικὰ, βιβλία μηχανικὰ, ἑλεπόλεις ἔχοντα, καὶ βελοποιϊκὰ καὶ ἕτερα ἁρμόδια τῇ ὑποθέσει, ἤγουν πρὸς πολέμους καὶ καστρομαχίας· βιβλία ἱστορικὰ, ἐξαιρέτως δὲ τὸν Πολύαινον καὶ τὸν Συριανόν· βιβλίον τὸν ὀνειροκρίτην· βιβλίον συναντηματικόν· βιβλίον τὸ περιέχον περὶ εὐδείας καὶ χειμῶνος καὶ ζάλης, ὑετοῦ τε καὶ ἀστραπῶν καὶ βροντῶν Ed.L. 270 καὶ ἀνέμων ἐπιφορᾶς· πρὸς τούτοις βροντολόγιον καὶ σεισμολόγιον, καὶ ἕτερα, ὅσα παρατηροῦνται οἱ πλευστικοί. ἰστέον δὲ, ὅτι τοιοῦτον βιβλίον ἐφιλοπονήθη καὶ ἐκ πολλῶν βιβλίων ἠρανίσθη παρ' ἐμοῦ Κωνσταντίνου ἐν Χριστῷ βασιλεῖ αἰωνίῳ βασιλέως Ῥωμαίων. ἐπεύχια φουνδάτα εἰς τὰ χαμόκουμβα, ἵνα ἀναπαύονται οἱ φίλοι, ἅπερ καὶ προείρηνται εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ μινσουράτωρος, ὅτι δίδονται ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου· θηριάκην, ἠνίτζιν, ἕτερα ἀντι- B φάρμακα σκευαστὰ καὶ μονοειδῆ διὰ τοὺς φαρμακευομένους.

stillaticia] et aqua asservantur: quorum unum parvum vasculum albam oenantham, duo magna rhodostagma et quinque magna aquam continent. Item beduria argentea pro aqua condenda duo. Ascodablae seu utres varii, magni parvique; alia psychristaria seu frigidaria, ad formam amphorarum facta, aenea stannata magna quatuor pro aqua condenda: beduria aenea stannata duo. Sacra vasa ecclesiae illius, quam mensurator secum fert; item codices hi: rituale ecclesiasticum; libri artem regendi exercitus bellique gerendi docentes; item libri mechanici, quibus artes et instrumenta capiendarum urbium et telorum confectio atque eiaculandi modus describuntur, aliaque proposito praesenti, id est expeditioni militari, congrua et utilia, ut de bellis agentes et de ratione castra oppugnandi; historici quoque, praecipue Polyaenus et Syrianus. Liber [Artemidori] Oneirocrites dictus, seu de somniorum interpretatione; alius synantematicus seu de ominibus, quae capiuntur e rebus vivis mutisve foras prodeunti aut aliquid instituenti primum occurrentibus; alius, qui de tempestatibus agit signisque, quibus instans aut serenitas aut tempestas, seu terrestris, seu marina, cognoscitur, de pluvia, fulminibus, tonitru, ventis, terrae motibus aliisque, quae nautae solent observare. Talem librum ego, Constantinus, in Christo aeterno Rege Rex Romanorum, magno studio multis e libris compilavi. Debet porro vestiarium regium tapetes quoque ferre fundatos, quibus convivae regii incubent; de quibus mentionem superiore capite iam fecimus, quum ea percenseremus, quae ad mensuratoris curam spectant, dicentes, ea ipsi e regio vestiario suppeditari. Fert quo-

Digitized by Google

τοιῶν ἐμπλάστρων καὶ ἀλοιφῶν καὶ ἀκημμάτων καὶ λοιπῶν
ἰατρικῶν εἰδῶν, βοτανῶν καὶ λοιπῶν τῶν εἰς θεραπείαν ἀν-
θρώπων καὶ κτηνῶν τυγχανόντων. σιτλολέκανα ἀργυρᾶ καὶ
Ms.8.b ἐπιχυτάρια μετὰ ἐνδυμάτων λόγῳ τοῦ βασιλέως, καὶ ἕτερα
ἀσπρόχαλκα καὶ γανωτὰ λόγῳ ἀρχόντων καὶ εὐγενῶν προσ-
φύγων. πιλωτὰ διβλάττια παχέα καὶ πτενὰ λόγῳ τοῦ βασι-
C λέως διὰ τὰ χαμόκουμβα· σελλία δύο τῆς προελεύσεως,
σελλία τοῦ κουκουμιλίου ὁλόκανα διάχρυσα κοπτά, ἐπιστρώ-
ματα ἔχοντα, καὶ ἕτερα ἐπιστρώματα ἄνωθεν συγκαλύπτοντα
τὴν κοπὴν τῆς χρείας· καὶ λόγῳ τῶν εὐγενῶν προσφύγων
ἕτερα τοιαῦτα ἀργυροκατάκλειστα δύο· καυκία βασιλικὰ χα-
λίνζια λόγῳ τῶν φίλων τῶν μετὰ τοῦ βασιλέως κλητωρευο-
μένων· σπαθία βασιλικὰ δύο, ἓν τῆς προελεύσεως, καὶ ἓν
τῆς ὁδοῦ. παραμήριον ἕν. ἀλειπτά, καπνίσματα διάφορα,
θυμίαμα, μαστίχην, λίβανον, σάχαρ, κρόκον, μόσχον, ἄμ-
D παρ, ξυλαλοὴν ὑγρὰν καὶ ξηράν, κιννάμωμον ἀληθινὸν πρῶ-
τον καὶ δεύτερον, καὶ ξυλοκιννάμωμον, μυρίσματα λοιπά. σεν-

que vestiarium theriacam, enitzin aliaque antipharmaca composita et simplicia pro iis, qui forte venenum hauserint; pandectas porro seu apothecas universales, refertas omnis generis oleis et remediis et emplastris et illitibus et unguentis aliisque speciebus medicis, ut herbis et aliis, quae sanandis hominibus bestiisque conducunt; item sitlolecana seu gutturnium cum supposita pelvi, ambo argentea, in coriaceis suis involucris, pro usu Imperatoris proprio; alia talia vasa aenea, externe argento, interne stanno obducta in usum ducum militarium et transfugarum nobiliorum. Coactilia porro diblatta densa et ptena [forte culcitras plumis refertas] pro Imperatore, in quibus humi recubet; sellas [equinas] duas processionis [seu quibus in processionibus usus est,], item sellas cucumilii holocanas auro pertexta striata instrata habentes; et his superinducta instrata alia, abscondentia ista et demi tum solita, quum Imperator in ea insessum it; et pro nobilioribus transfugis alia talia argentea ora ornata duo. Caucia seu cavas patinas imperiales, chalintzia dictas, pro convivis ad regias epulas invitatis. Spathas imperiales duas; unam pro processione seu qua tunc utitur Imperator, quando in regio splendore ipsi comparendum est; et alteram viae seu qua utitur in itineribus; item paramerion unum seu sicam breviorem e femoribus dependentem. Item suffimenta, quae carbonibus vivis iniiciuntur et deliquescunt, alia, quae accensa grati odoris fumum sinuntur exhalare et in carbonem atque favillam abire; quae varia sunt, ut thus, mastyx, olibanum, sacharum, crocus, moschus, ambara, xylaloë sicca et liquida, cinnamomum verum primum et secundum, xylocinnamomum, unguenta reliqua; [et genera telarum] sendes, linomalotaria

Digitized by Google

μανδίλια κατωτικά.

Διὰ τῶν ἀράφων τῶν εἰς ἐθνικοὺς ἀποστελλομένων λόγῳ ξενίων. Ed. L. 271

Σκαραμάγγια διαφόρων χροιῶν καὶ ἐξεμπλίων, σκαραμάγγια δίασπρα, δικίτρινα, διβένετα, κολόβια μεγαλόζηλα ἐκ τῶν κατ' οἴκους, ἐσωφόρια μεσόζηλα ἐκ τῶν κατ' οἴκους, ἐσωφόρια λεπτόζηλα ἐκ τῶν κατ' οἴκους, ἐσωφόρια λεπτόζηλα διαφόρων χροιῶν καὶ ἐξεμπλίων ἐκ τῶν κατ' οἴκους, ἀσπρομύναια, διυγαντάρια ἄσπρα καὶ ἰαστὰ, λωρωτὰ τρίμιτα καὶ ὁλόβηρα ἰαστὰ καὶ ἀναλεκτὰ διαφόρων χροιῶν. ἰστέον δὲ, B ὅτι ταῦτα πάντα ἐν σκευαρίοις ἐνδεδυμένοις δι' ἀληθινῶν τομαρίων καὶ σιδήρων γανωτῶν μετὰ χαρταλαμίων ὁμοίως γανωτῶν βαστάζονται.

Διὰ τῶν ἐῤῥαμμένων.

Ἱμάτια ἐῤῥαμμένα δίσχιστα μανιακάτα ἀπὸ σκαραμαγγίων διαφόρων χροιῶν καὶ ἐξεμπλίων ἀμφιεσμένα ἀπὸ διβλαττίων. πρὸς τούτοις καὶ μεσόζηλα δίσχιστα μανιακάτα ἀμφιεσμένα ἀπὸ διβλαττίων· ἕτερα κολόβια ἐκ τῶν κατ' οἴ-

seu lintea floccosa, sabana, sindonia, brandeae viliores et mantilia viliora.

DE PANNIS NONDUM CONSUTIS, CRUDIS FORMAMQUE VESTIUM GESTABILIUM NONDUM ADEPTIS, QUAE EXTERIS NOMINE MUNERUM MITTUNTUR.

Scaramangia porro secum fert regium vestiarium diversorum colorum et diversorum quoque exemplorum seu picturarum pannis intextarum, ut alba, citrina, veneta; colobia megalozela seu pro proceris ex iis, quae domi gestantur; esoforia mesozela seu pro mediocribus staturis, qualia domi gestantur; esoforia leptozela seu pro minutis staturis, qualia domi gestantur; et haec quidem postrema variorum colorum et exemplorum; aspromynaea, dihygantaria candida et iasta, lorota trilicia et holovera iasta et analecta variorum colorum. Haec omnia deferuntur in vasis, quae involuta sunt coriis rubris et tecta ferramentis politis et chartalamiis pariter politis.

DE CONSUTIS.

Deferuntur porro in expeditionem militarem a vestiario regio vestimenta consuta, bis fissa, [in pectore scilicet et dorso,] maniacata [id est torquata seu assutis aureis torquibus instructa], consistentia in scaramangiis diversorum colorum et exemplorum cum praetexta diblattea. Praeter ea mediocris longitudinis vestimenta

Digitized by Google

πάντα ἐν σκευαρίοις ἐνδεδυμένοις μετ' ἀληθινῶν τομαρίων C καὶ σιδήρων γανωτῶν μετὰ καὶ χαρταλαμίων ὁμοίως γανωτῶν βαστάζονται. τουβία ἐκ τούτων πάντων, τὰ μὲν προ- Mr. 9. a κριτώτερα ἀπὸ διβλαττίων ἀετῶν καὶ βασιλικίων ἀμφιεσμένα, τὰ δὲ δεύτερα τούτων ἀπὸ βδελλίων· σφιγκτούρια, θάλασσαι καὶ ἀβδία πλατύλωρα καὶ ἀβδία μασουρωτὰ, τὰ μὲν ἀμφιεσμένα ἀπὸ διβλαττίων, τὰ δὲ καὶ λιτά. ὑποκαμισοβράκια διαφόρων ποιοτήτων. ἐπιῤῥιπτάρια ὀξέα πρῶτα καὶ δεύτερα καὶ τρίτα, ζωστρία ὀξέα διάφορα καὶ ψευδοξέα ἀνὰ νομίσματος ἑνὸς καὶ μιλιαρησίων δ'. καὶ ἕτερα ψευδοξέα ἀνὰ D νομίσματος α', καὶ ἕτερα ἀνὰ μιλιαρησίων η'. ὑποδήματα ἀδήμινα ζυγαὶ διάφοροι. ἰστέον, ὅτι ταῦτα πάντα ἐν βουλγιδίοις ἢ καὶ ἐν δισακκίοις ὀφείλουσι βαστάζεσθαι. ταῦτα δὲ διὰ τοὺς εὐγενεῖς πρόσφυγας τυγχάνουσι καὶ διὰ τὸ εἰς εὐγενεῖς καὶ μεγάλους ἐθνικοὺς ἀποστέλλεσθαι. ἱμάτια λεπτόζηλα ἐκ τῶν κατ' οἴκους πρόκριτα καὶ καθαρὰ ἀμφιεσμένα ἀπὸ τριβλαττίων καὶ διβλαττίων ὀξέων καὶ διβλαττίων ἀετῶν καὶ βασιλικίων καὶ βδελλίων, ἀμφότερα δίσχιστα μετὰ περσικίων διὰ τοὺς στρατηγοὺς καὶ κλεισουράρχας. ἕτερα ἱμά- Ed. L. 272 τια ἐκ τῶν κατ' οἴκους λεπτόζηλα δεύτερα λιτὰ δίσχιστα μα-

bis fissa, maniacata, cum praetextis diblatteis; alia, sed colobia, qualia domi gestantur, mediocris longitudinis, bis fissa, torquata, sed absque praetextis diblatteis. Haec omnia deferuntur in vasis, quae coriis purpureis involuta sunt et firmata ferramentis politis et chartalamiis pariter politis. Porro tibialia ad superiora vestimenta pertinentia, et tot, quot illa, numero; quorum praestantiora quidem assutas habent aquilas diblatteas et basilicia seu arma aut insignia imperialia; ab his autem secunda et quoad pretium inferiora habent pro exemplo intexta bdellia seu parvas muscas. Sphincturia seu strictoria, thalassas seu maria [vestis genus ita dictum], et abdia cum latis loris, et abdia cum intextis lagenulis, partim praetextata praetextis diblatteis, partim etiam absque iis seu pura. Porro hypocamisobraccia seu braccas diversarum qualitatum; tam quoad capacitatem, quam quoad pretium. Epirrhiptaria seu iniectoria scapularia, scapulas et caput tegentia, veri luminis, primi ordinis et secundi et tertii. Zostria seu cingula veri luminis varia, et pseudoxea seu pallidioris coloris, singula pretio unius nummi et quatuor miliaresiorum, alia pallidioris luminis pretio nummorum singulorum, alia pretio miliaresiorum octonorum. Calceorum ex adimio seu corduamo paria diversa. Haec omnia in bulgis aut et bisacciis debent deferri, et destinata sunt nobilibus transfugis, quibus dantur, et aliis nobilibus magnisque alienigenis, quibus mittuntur. Porro fert secum imperiale vestiarium vestes pro minutis, qua-

Digitized by Google

φυγάς τε καὶ ἄρχοντας. ἰστέον, ὅτι ταῦτα πάντα ἐν σκευα-
ρίοις ἐνδεδυμένοις δι' ἀληθινῶν τομαρίων καὶ σιδήρων γα-
νωτῶν μετὰ καὶ χαρταλαμίων ὁμοίως γανωτῶν βαστάζονται.
σφιγκτούρια, θάλασσαι καὶ ἀβδία πλατύλωρα καὶ μασουρω-
τά, τὰ μὲν ἀμφιεσμένα ἀπὸ διβλαττίων, τὰ δὲ λιτά. ἐπιῤῥι-
πτάρια ὀξέα διάφορα, ὑποκαμισοβράκια διαφόρων ποιοτήτων.
ἰστέον, ὅτι ταῦτα πάντα ἐν βουλγιδίοις ἢ καὶ ἐν δισακκίοις
ὀφείλουσι βαστάζεσθαι. λογάριον εἰς ἔξοδον τοῦ φοσσάτου B
εἰς φιλοφρόνησιν τῶν ἀγωνιζομένων ἐν πολέμοις καὶ τῶν ἀρ-
χόντων καὶ εἰς λοιπὰς ἐξόδους, κεντινάρια, μιλιαρήσια, σακκία
εἰς τὸ διδόναι τοῖς φυλάσσουσι σχολαρίοις εἰς τὴν βασιλικὴν
φῖναν, τοῖς τε βασιλικοῖς ἀγούροις καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς βασιλικῆς
ἑταιρείας καὶ ἄλλοις, οἷς ἂν κελεύει ὁ βασιλεὺς εὐσέβειαν δι-
δόναι, εἴτε καθ' ἑβδομάδα ἅπαξ, εἴτε κατὰ δύο, καὶ εἰς λοιπὰς
ἐξόδους. παραλαμβάνει δὲ ταῦτα ὅ,τε σακελλάριος καὶ ὁ εἰδικός, C
καὶ βαστάζουσιν εἰς τὰς φορτώσεις αὐτῶν πυρέκβολον μετὰ
ἴσκας καὶ κανδήλας ἀργυρᾶς γ', καὶ χαλκᾶς γ', μία μὲν εἰς τὸν Ms.9.b
κοιτῶνα, μία δὲ εἰς τὸ κουκουμίλιν, ἑτέρα δὲ εἰς τὸ παρα-

les domi gestantur, praestantiores et nitidas, praetextatas triblatteis et diblatteis veri luminis et diblatteis aquilis et basiliciis et bdelliis. Omnia ista sunt bis fissa et persiciis seu marsupiis instructa et strategis atque cleisurarchis destinata. Alia vestimenta ex genere domesticorum minuta secundi ordinis absque praetextis, bis fissa, torquata, pro turmarchis provincialibus et reliquis transfugis atque tribunis. Haec in vasis deferuntur, quae coriis purpureis induta sunt et instructa ferramentis politis et chartalamiis [seu manubriis pergamenis] pariter politis. Porro strictoria, thalassae et abdia cum latis loris, et masurota, quaedam diblatteis praetextata, quaedam pura. Epirrhiptaria vel scapularia varia; braccas diversorum generum. Haec debent in bulgis aut et in bisacciis deferri. Fert porro quoque vestiarium imperiale secum ad expensas fossati faciendas logarium seu certam quandam numeratae pecuniae copiam tam in centenariis, quam in miliaresiis, iisque in sacculos inditis, ut habeat Imperator, unde largitionibus eos, qui sese strenuos in bellicis periculis monstrant, et tribunos honorare ceterisque necessariis expensis satisfacere possit; ut et scholariis, qui regiam finam vel custodiam castrensem obeunt, et regiis aguris seu ephebis, et illis, qui ad regiam hetaeriam pertinent, aliisque, quibus Imperator vult pietatem seu donum caritatis dare, sive semel per septimanam id fiat, sive singulis quatuordecim diebus semel. Mitto ceteras expensas. Ista, quae diximus, accipiunt iisque onerari sua sagmaria curant sacellarius et idicus, uti etiam haec: pyrecbolum seu fomitem ignis ligneum, et iscam seu terebram ligneam igniariam, et candelabra argentea tria et aenea totidem; quorum unum

Digitized by Google

... σκεπάζονται ἐπάνω τῆς γῆς ὑπὸ πετάλων χαλκῶν κοσκινωτῶν, καὶ συμπαράκεινται αὐταῖς πρὸς ἓν τρία κηρούλια, φανάρια χαλκᾶ κοσκινωτὰ, καὶ ὡρολόγιον μικρὸν ἀργυροῦν διὰ τὰ νυκτερεύματα, ὅπερ ὀφείλει ἵστασθαι εἰς τὸν κοιτῶνα, καὶ ἕτερον χαλκοῦν, ὅπερ ὀφείλει ἵστασθαι ἔνθα οἱ κοιτωνῖται μένουσιν. πρὸς τούτοις σκουτέλλια ὁλόχρυσα δ, μινσουράκια ὁλόχρυσα β, ὀρθομίλια ὁλόχρυσα δύο. ἰστέον, ὅτι ταῦτα ἐν τῷ συνεστιᾶσθαι ἐθνικοὺς τῷ βασιλεῖ ὀφείλουσιν ἐνεργεῖν. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν ταῖς φορτώσεσι τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου τυγχάνουσιν, ὡς μὴ καθ' ἑκάστην ἐνεργοῦντα εἰς τὸ βασιλικὸν τραπέζιον. τὸ δὲ ἀσήμιν τῆς βασιλικῆς ὑπουργίας ὀφείλει βαστάζειν ἡ ὑπουργία εἰς τὴν Ed. L. 273 φόρτωσιν τῶν π' σαγμαρίων τῆς βασιλικῆς ὑπουργίας· ἀφ' οὗ δὲ ἀποκινήσει ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς ἐρήμους, δύο φῖναι ὀφείλουσι γίνεσθαι, καὶ καθ' ἑβδομάδα ὀφείλουσι λαμβάνειν μιλιαρήσια. ὁμοίως καὶ οἱ βασιλικοὶ ἄγουροι μαϊουμᾶν καὶ μιλιαρήσια. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ ὀφφικιάλιοι συνεστιῶνται τῷ βασιλεῖ εἰς τοὺς ἀκλήτους σὺν τοῖς πραιποσίτοις.

quidem in coetone seu cubiculo dormitorio Imperatoris, alterum in cucumilio, tertium in paracoetonario seu cubiculo, quod ad latus coetonis est, ponitur. Inferius habere debent singula singulos lacus ad duarum spithamarum profunditatem; in summo tectos bracteis aeneis ad instar cribri perforatis; et adiacere singulis terna cerulia, [id est cerei, ut videtur, non recti, sed conglomerati], et laternae aeneae, in summo pertusae foraminibus, velut cribra; et horologium parvum argenteum propter vigilias nocturnas, quod collocari debet in coetone; et aliud aeneum, quod ibi debet collocari, ubi coetonitae diversantur. Praeterea scutellas quatuor solidas aureas, et minsuracia seu missoria vel lances solidas aureas duas, orthomilia [seu pyramides, quales lancibus ad occultandas dapes superimponuntur,] duae totae aureae. Haec vasa pretiosiora servire et in usum vocari debent tum, quum exteri cum Imperatore convivantur; quem in finem quoque sarcinis vestiarii regii [non autem ministerii culinaris,] induntur, utpote quotidie non servientia in mensa regia. Reliquam vero supellectilem argenteam culinarem debet ministerium culinare in ceteris sarcinis attributorum sibi octoginta mulorum sagmariorum ferre. Ex quo movet Imperator in deserta, duae debent finae vel vigiliae fieri, iisque septimanatim miliaresia dari. Pariter quoque debent imperiales aguri vel ephebi maiumam et miliaresia accipere. Magistri autem et patricii et officiales, uti et praepositi convivantur Imperatori, etiamsi non nomine tenus evocati et invitati.

Λαμβάνει ὁ εἰδικὸς ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος σακκία χάραγμα
κεντινάρια καὶ μιλιαρήσια σακκία λόγῳ τῆς βασιλικῆς ἑται-
ρείας καὶ τῶν βασιλικῶν ἀγούρων καὶ τῶν σχολαρίων καὶ
τῶν παραμενόντων τῷ βασιλεῖ εἰς τὴν φῖναν· ἱμάτια ἐξ ἀ- B
γορᾶς ἀπὸ τοῦ φόρου δεκάλια, ἐννάλια, ὀκτάλια, ἑπτάλια,
ἑξάλια, λωρωτὰ μεταξωτὰ αἰγύπτικα· ἀληθινὰ ἐνθάδια·
ταῦτα πάντα διὰ τὸ ἀποστέλλεσθαι εἰς ἐθνικοὺς λόγῳ ξενί-
ων. ἱμάτια ἐξ ἀγορᾶς ἀπὸ τοῦ φόρου, ἐῤῥαμμένα δίσχιστα Ms. 10. a
μανιακάτα, δεκάλια, ἐννάλια, ὀκτάλια, ἑπτάλια καὶ ἑξάλια,
λωρωτὰ μεταξωτὰ αἰγύπτικα, ἀληθινὰ ἐνθάδια, βαμβακερὰ
ἀληθινὰ ἐνθάδια καὶ πράσινα· ζωστρία διαφόρων τιμῶν καὶ
ποιοτήτων· σφιγκτούρια ἑκάστου ἱματίου πρὸς ἀναλογίαν·
ὑποκαμισοβράκια διαφόρων τιμῶν καὶ ποιοτήτων· ἐπιῤῥι- C
πτάρια διαφόρων τιμῶν καὶ ποιοτήτων· τουβία ἑκάστου ἱμα-
τίου πρὸς ἀναλογίαν· ὑποδήματα διαφόρων τιμῶν καὶ ποι-
οτήτων· σάβανα μετὰ τῶν ἀκολουθιῶν αὐτῶν πρῶτα, δεύ-
τερα καὶ τρίτα. ἰστέον, ὅτι τὰ μὲν βλαττία τά τε ἀράφια
καὶ τὰ ἐῤῥαμμένα ἐν σκευαρίοις ὀφείλουσι βαστάζεσθαι, τὰ
δὲ λοιπὰ πάντα, οἷον λωρωτὰ ἀληθινὰ ἐνθάδια ἐῤῥαμμένα

PRO IDICO DESTINATA SUNT SAGM. 46.

Sumit idicus e coetone saccos pecuniae signatae, tam in centenariis, quam in miliaresiis, pro imperiale hetaeria et imperialibus aguris et scholariis circa Imperatorem eius custodiendi causa agentibus; item pannos e foro a mercatoribus emtos decem, alios novem, alios octo, alios septem, alios sex ulnarum, loris distinctos, metaxotos [seu sericatos, id est, ut videtur, filis sericis intertextos,] Aegyptios, purpureos indigenas [vel' hic, Constantinopoli, paratos]. Destinantur ea exteris, quibus nomine munerum mittuntur. Item pannos e foro a mercatoribus emtos, iam consutos in formam vestimentorum gestabilium, bis fissos, torquatos, decem, novem, octo, septem et sex ulnarum, lorotos metaxotos Aegyptios et purpureos indigenas. Bambacera [seu vestimenta e bombace aut xylo facta,] purpurea, hic terrarum confecta, et prasina. Cingula diversi pretii et qualitatis. Sphincturia vel strictoria pro unoquoque vestimento talia, qualia unumquodque decent; braccae diversi pretii et qualitatis. Scapularia quoque diversa ratione pretii et materiae, tibialia pro singulis vestimentis, unicuique paria et apta; calceos diversi pretii et qualitatis; sabana cum adiunctis illuc pertinentibus, primi, secundi et tertii ordinis. Quidquid est blatteum, sive sit non consutum, sive consutum, debet in vasis vel cistis deferri. Reliqua omnia, ut lorota purpurea hic parata, tam consuta, quam non consuta, debent

Digitized by Google

μετὰ τούλας, φανάρια χαλκᾶ κοσκινωτὰ β', κανδῆλαι χαλκαῖ D εἰς τὰ βασιλικὰ πεντζιμέντα δύο· πέταλα χαλκᾶ κοσκινωτὰ διὰ τὸ ἐπισκεπάζεσθαι τοὺς λάκκους, ἔνθα αἱ κανδῆλαι ἅπτουσιν. ὀφείλει δὲ γίγνεσθαι λάκκος ἔχων σπιθαμὰς δύο καὶ σκεπάζεσθαι μετὰ πετάλων χαλκῶν κοσκινωτῶν διὰ τὸν ἄνεμον καὶ τὸν καπνὸν, καὶ ἵνα συμπαράκεινται καὶ ταῖς κανδήλαις φατλία δύο καὶ κηρούλια δύο καὶ φανάριον χαλκοῦν διὰ τὰς ἀνακυπτούσας χρείας τῇ νυκτί. κηρούλια διόγκια τ', φατλία λίτραι τ', ἐπειδὴ ὁ δρουγγάριος καθ' ἑσπέραν εἰς τὸ κέρκετον λαμβάνει ἓν, καὶ ἀφ' οὗ ἐνωθῇ τοῖς θέμασι, καὶ Ed.L. 274 δύο καὶ τρία, ἐὰν ᾖ βία τοῦ ἀνέμου· χαρτία τομάρια τ'. ἰστέον, ὅτι, ὅτε κελεύει ὁ βασιλεὺς περάσαι εἰς Πύλας, ὁρίζει τὸν κόμητα τοῦ στάβλου, καὶ καταβιβάζει τὴν προμοσέλλαν εἰς Πύλας. ὁμοίως καὶ τὸν δομέστικον τῶν ὀπτιμάτων, ἵνα κἀκεῖνος εὑρεθῇ μετὰ πάντων τῶν ὀπτιμάτων εἰς Πύλας, καὶ παρέχει κατὰ σαγμάριον ὀπτιμάτον. καὶ ἵνα προαποστέλλῃ δύο βασιλικοὺς, τὸν μὲν ἕνα εἰς Πύλας τοῦ διαπεράσαι τὸν λαὸν, ὡσαύτως καὶ εἰς τὸν Λευκάτην τοῦ ἐξελαύνειν τὰ καράβια πρὸς τὸν Λευκάτην, τὸν δὲ ἕτερον εἰς Σάγ- Ms. 10. b γαρον καὶ εἰς τὸν ἅγιον Σαβῖνον. προαποστέλλει δὲ τοὺς βα-

in bulgis aut et bisacciis deferri. Debet porro idicus secum ferre ignitabula; laternas aeneas cribrosas duas, candelabra aenea pro impedimentis regiis duo; bracteas aeneas cribrosas, quae sint opercula lacuum, in quibus candelae ardent. Debet autem unusquisque lacus habere spithamas in profunditatem duas, et operiri aeneis bracteis cribrosis ob ventum et fumum; [quo simul hunc emittant, illum violentius irruentem arceant]. Debent quoque prope candelabra iacere fatlia duo [seu cerei recti] et cerulia [seu cerei conglomerati] duo et laterna aenea, ob incidentes nempe nocturnas necessitates. Debet porro habere tercentum cerulia, pondere singula binarum unciarum; fatliorum libras tercentum; nam drungarius vesperae ad circitationem obeundam accipit unum cereum; et, postquam [Imperator] ad legiones seu in castra venerit, interdum quoque bina et terna, si ventus vehementer spiret. Tandem quoque fert idicus secum volumina chartae [seu tergora Pergamena] tercentum. Quando Imperator vult Bosporum traiicere et ad Pylas [locum sic dictum] movere, mandat comiti stabuli, ut promosellam seu sellarium equitatum Imperatori peculiarem in Pylas deducat; quod is facit. Pariter quoque domesticus optimatum admonetur, ut conveniat ad Pylas cum omnibus optimatibus et praestet numerum mulionum ex optimatibus sagmariis parem. Praemittat quoque Imperator duo basilicos, unum quidem in Pylas, ut populum seu exercitum traducat, cui eidem quoque ad Leucatium eundum est, quo navigia ad Leucatium conducat; alterum

Digitized by Google

οἰκείους καὶ πάντας, ἵνα ὑπαντήσωσι τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ εἰς B Πύλας, καὶ μαγίστρους καὶ πατρικίους καὶ ἄλλους, οὓς κελεύει, ἅμα καὶ τοῖς πραιποσίτοις ἀναλαμβάνεται μετ' αὐτοῦ εἰς τὰ δρομώνια, καὶ ἀπὸ ἱκανοῦ διαστήματος τοῦ βασιλείου ὅρμου γενόμενος, ὥστε αὐτὸν ἐπισκοπεῖν τὴν πόλιν, ἐγείρεται ἀπὸ τοῦ κραββάτου, καὶ ἵσταται κατ' ἀνατολὰς τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανὸν αἴρων, καὶ τρίτον τῇ χειρὶ τὴν πόλιν κατασφραγίσας, εὔχεται τῷ Θεῷ λέγων οὕτως· „Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ Θεός μου, εἰς χεῖράς σου παρατίθημι ταύτην τὴν πόλιν σου. φύλαξον αὐτὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἐπερχομένων ἐν αὐτῇ ἐναντίων καὶ δυσχερῶν, ἐμφυλίου τε πολέμου καὶ C ἐθνῶν ἐπιδρομῆς. ἀνάλωτον αὐτὴν τήρησον καὶ ἀπόρθητον, ὅτι ἐν σοὶ τὰς ἐλπίδας ἡμῶν ἀνεθέμεθα, καὶ σὺ εἶ κύριος τοῦ ἐλέους καὶ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως, καὶ σόν ἐστι τὸ ἐλεεῖν καὶ σώζειν καὶ ῥύεσθαι ἐκ πειρασμῶν καὶ κινδύνων νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν." καὶ μετὰ τὸ διαπεράσαι τὸν βασιλέα θεωρεῖ τὴν προμοσέλλαν τά τε παρίππια καὶ τὰ μωλάρια, καὶ διατάσσεται τῷ τοῦ στάβλου κόμητι καὶ τῷ χαρτουλαρίῳ, ἵνα, καθὼς κατωτέρω ῥηθήσεται, κομπινεύσῃ τά τε σαγμάρια καὶ τὰ παρίππια. καὶ κατὰ σαγμάριον ὀφείλει παρέ- D

8. ΣΧΟΛ. Εὐχὴ τοῦ βασιλέως.

vero ad Sangarum et S. Sabinum. Praemittit autem Imperator basilicos et omnes reliquos convenire illuc iubet ideo, ut occurrant suae maiestati in Pylis. Magistros autem et patricios et alios, quos vult atque designat, nec non praepositos, sumit secum in dromonia; et satis procul avectus a portu regio, ita ut iam totam urbem simul contueri possit, surgit e crabbato, [est illud cubiculum, quod navis praefecto et nauclero in puppi construi et incoli solet,] et stans in tecto navis, vultu versus orientem converso, tollit manus ad coelum, dextraque ter Urbem signat crucis signo, simulque pii voti hanc formulam pronuntiat: *Mi Deus, Domine Iesu Christe, in manus tuas commendo et depono hanc tuam urbem. Conserva eam ab omnibus eam invasuris hostibus et calamitatibus, a bello civili et incursatione gentium exterarum, fac ut capi, ut vastari nequeat. In te collocatas habemus spes nostras: tu es dominus misericordiae et pater commiserationum et Deus omnis consolationis. Tuum est commisereri et servare et eripere e tentationibus et periculis nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen.* Postquam fretum traiecerit Imperator, lustrat promosellam seu equitatum suum sellarium et parhippia seu equos veredarios et mulos, et mandat comiti stabuli et chartulario stabuli, ut eo modo, de quo deinceps exponetur, mulos et parhippia combinent, hoc est mulionibus una cum regia tessera ad requisitionem monstranda committant. Domesti-

Digitized by Google

ζημιοῦται αὐτὸ ὁ ὀπτιμάτος· εἰ δὲ ἀποθάνῃ, ἀποκομίζει τὰς σφραγίδας εἴς τε τὸν κόμητα καὶ τὸν χαρτουλάριον. παρέχει δὲ καὶ ὁ κόμης τοῦ στάβλου εἰς τὰς φορτώσεις κατὰ δέκα σαγμάρια σύντροφον τῶν Μαλαγίνων, ἵνα οἱ ὀπτιμάτοι σύρωσι τὰ σαγμάρια, καὶ οἱ σύντροφοι ἀκολουθοῦσιν αὐτούς, Ed. L.275 καὶ διορθοῦνται τὰ γομάρια. καὶ ὅτε ἀποφορτώσουσιν εἰς τὸ ἄπληκτον τὰ σαγμάρια, ἀναλαμβάνει ταῦτα ὁ χαρτουλάριος τῶν Μαλαγίνων καὶ ὁ σαφραμεντάριος μετὰ τῶν κομή- Ms. 11. a των καὶ τῶν συντρόφων καὶ τῶν ὀπτιμάτων, καὶ ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν βοσκήν· ὁμοίως καὶ εἰς τὰ παρίππια τῶν φορτώσεων κατὰ κʹ παρίππια σύντροφος εἷς. καὶ ὅτε δώσει τὸ βούκινον, πάλιν φέρουσιν αὐτά, καὶ παραδιδόασι, καθὼς ἐκομ- B πινεύθησαν. τὴν δὲ κριθὴν ὅλην, τῶν τε σαγμαρίων καὶ παριππίων καὶ σελλαρίων, ἐν οἷς ἐκομπινεύθησαν, παραλαμβάνει ὁ χαρτουλάριος τοῦ στάβλου ἅμα τῷ κελλαρίῳ τὴν κριθήν, ἤτοι τὰς ταγὰς αὐτῶν ἐκ τοῦ πρωτονοταρίου τοῦ θέματος, καὶ χορηγοῦσιν ἑκάστου ἀλόγου ταγήν. ὁ δὲ πρωτονο-

cus optimatum debet numerum mulionum ex optimatibus constantem praestare sagmariis parem et indicem facere, in quo scriptum sit et nomen uniuscuiusque optimatis, et praedii, quod ex concessione et assignatione regia possidet. Et si quidem amittat sagmarium suum optimas, sive id aberraverit a via, sive auffugerit, sive raptum ab hoste fuerit, luit ipse iactura fundi sui; quodsi vero exspiraverit bestia, exhibet comiti et chartulario, stabuli nempe, tesseras regias olim sibi, quum bestia suae sollicitudini committeretur, additas. Comes stabuli quoque pro singulis decuriis sagmariorum praestat singulos syntrophos seu contubernales aut comites itineris, e statione et stabulis regiis apud Malagina depromtos eo fine, ut optimates quidem praecedentes loro pone se trahant sagmaria, syntrophi autem pone subsequentes ea coram se agant, oneraque aut delapsa, aut ruinam minantia rursus allevent, suumque in locum et in aequilibrium reponant. Id idem quoque in parhippiis onerariis obtinet, quorum singulis vicenariis singuli contubernales adsunt. Mulos, ut in stationem appulerunt, sarcinis liberatos tradi et adnumerari sibi curat chartularius Malaginorum; saframentarius autem comitesque et syntrophi et optimates exeunt cum bestiis in pascuum. Quando autem buccina signum receptui dederit, reducunt animalia sua coramque exhibent illis, a quibus acceperant, eo modo, quo combinati fuerant, id est bestias simul atque tesseras acceperant. Quantum iam ad totum hordeum attinet, id est tam sagmariorum seu mulorum, quam parhippiorum, uti et sellariorum equorum, illud, hoc est statuta eorum in hordeo diaria, accipiunt simul et semel in una massa ibi locorum, ubi combinantur bestiae, [id est in singulis

Digitized by Google

πλήκτων, καὶ ἀποτίθησιν ἐκεῖ τὴν κριθὴν καὶ πᾶσαν ἑτέραν χρείαν βασιλικήν. τὰ δὲ ξενάλια τὰ τῷ βασιλεῖ φερόμενα διὰ κριθῆς παραλαμβάνει ὁ τοῦ στάβλου κόμης, ἐν καταγραφῇ ποιούμενος τὴν ποσότητα, ἅμα τῷ εἰδικῷ καὶ τοῖς νοταρίοις, ποιουμένων κἀκείνων ταῦτα ἐν καταγραφῇ, ἵνα μετὰ C τὸ γενέσθαι καταστόλιον λογαριάζηται ὁ πρωτονοτάριος καὶ ὁ χαρτουλάριος εἰς τὸ σέκρετον τοῦ εἰδικοῦ, ἵνα ὑπεξαίρωνται αἱ ἡμέραι τῆς χορηγίας τῶν πρωτονοταρίων. καὶ μετὰ τὸ περάσαι τὸν βασιλέα καὶ ἰδεῖν τὴν προμοσέλλαν διατάσσεται τῷ κόμητι, καὶ διανέμει αὐτὴν, καθὼς κατωτέρω ῥηθήσεται. διὰ τοῦ κόμητος τῶν ὀπτιμάτων τῆς ὑπουργίας D ἄνδρες σ'· καὶ τοὺς μὲν ρ' ὀφείλει ἀναλαμβάνεσθαι ὁ κόμης τοῦ στάβλου καὶ ὁ χαρτουλάριος ἐν καταγραφῇ λόγῳ τῶν ρ' ἱππαρίων τῶν παρασυρομένων. καὶ τὸν κόμητα μετὰ τῶν ἑτέρων ρ' ἀναλαμβάνεται ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ὁ δομέστικος τῆς ὑπουργίας καὶ ὁ οἰκειακὸς βασιλικὸς κελλάριος· καὶ οἱ μὲν π' σύρουσι τὰ π' σαγμάρια, οἱ δὲ κ' ἀκολουθοῦσι. καὶ ὅτε κατάβῃ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ ἄπληκτον, ἐπαίρουσιν οἱ

applicatis] chartularius stabuli et cellarius a protonotario cuiusque thematis: et deinceps dividunt et unicuique animali diarium suum pensum porrigunt. Protonotarius autem thematis admonitus imperiali dispositione, nomina singulorum applicatorum continente, deponit ibi locorum, ubi deponere iussus fuerit, imputatam sibi copiam non hordei tantum, sed et aliarum omnium regii comitatus necessitatum. Id vero, quod in hordeo nomine muneris Imperatori offertur, in fidem curamque suam accipit stabuli comes, scripto consignans identidem, quantum acceperit, coram idico et notariis, qui simul cum ipso idem faciunt, idque ideo fit, ut post reditum ab expeditione domum, quando protonotarius [generalis] et chartularius [stabuli] rationem a se praestiti et accepti penus reddent in secreto idici, remittantur [pro proxima expeditione] protonotariis dies, quibus debuissent alias necessaria praestare. Postquam traiecerit Imperator fretum et lustraverit promosellam seu privum sibi suum equitatum, mandat comiti stabuli, quomodo actum cum eo velit, distribuitque eum eo modo, qui deinceps dicetur. Comes optimatum ministerii culinaris praestare debet viros ducentos, quorum partem dimidiam comes stabuli et chartularius eius in fidem curamque suam accipiunt, nominatim scripto designatos, pro centum equis, qui coram Imperatore trahuntur et producuntur. Comitem optimatum vero cum altera optimatum centuria suam in fidem curamque accipiunt praefectus mensae et domesticus ministerii culinaris et privatus regius cellarius. Et horum posteriorum octoginta quidem trahunt pone se totidem sagmaria; reliqui viginti gregem sequuntur. Hi optimates, unaque cum ipsis syntrophi, accipiunt, Imperatore in stationem

Digitized by Google

Ed.B. 290 ἀπάγουσιν εἰς τὴν βοσκὴν πρὸς τὸν χαρτουλάριον τῶν Μαλαγίνων. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ πᾶσαι αἱ φορτωσίαι καὶ πάντες οἱ κομπινευθέντες βασιλικὰ ἄλογα, ἤγουν κατὰ σαγμάριον ὀπτιμάτος, καθὼς ἀνωτέρω εἴρηται.

Εἰσὶν αἱ φορτωσίαι οὕτως.

Διὰ τῆς βασιλικῆς ὑπουργίας σαγμάρια π', παρίππια ξβ'·
Ms. 11.b διὰ τῆς βασιλικῆς κόρτης σαγμάρια ν', παρίππια μγ'· διὰ τοῦ οἰκειακοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου σαγμάρια λ', παρίππια ιε'· διὰ τοῦ ἰδικοῦ σαγμάρια μ' καὶ τῶν ἑβδομαρίων παρίππια ιε'· διὰ τοῦ πρωτοβεστιαρίου σαγμάρια δ', παρίππια δ'· διὰ τῶν κοιτωνιτῶν τῶν ιβ' σαγμάρια κδ', παρίππια κδ'· διὰ
B τῶν σαράκοντα τῶν παρισταμένων τῇ τραπέζῃ σαγμάρια κ', παρίππια κ'· διὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἑταιρείας ἄνδρας σ', σαγμάρια ρ', παρίππια... διὰ τῶν ρ' ἐθνικῶν τῶν ἐπὶ τῆς ἑταιρείας σαγμάρια ν', παρίππια ρ'· διὰ τοῦ κόμητος τοῦ στάβλου σαγμάρια ιβ', παρίππια ιβ'· διὰ τοῦ χαρτουλαρίου καὶ τοῦ ἐπείκτου σαγμάρια ις', παρίππια ις'· διὰ τοῦ ἀποθέτου τοῦ κελλαρίου τοῦ βασιλικοῦ στάβλου σαγμάρια λ', παρίππια ιβ'· διὰ τοῦ σταβλοκόμητος τῆς πόλεως σαγμάρια β' καὶ πο-

appulso, a ministris culinae equos veredarios, et ducunt eos pastum ad chartularium Malaginorum. Id quoque fit de reliquis onerariis, et idem faciunt in universum omnes, qui regia iumenta in combinam, id est commissionem fidemque suam una cum tessera acceperint; nempe optimates singuli singulis sagmariis additi, ut supra iam dictum est.

ONERATIONES AUTEM SIC FIUNT.

A [vel pro] regio ministerio culinari muli onerantur octoginta, parhippia sexaginta duo. A regia corte seu tentorii regii famulitio sagmaria quinquaginta, parhippia 43. A privato regio vestiario sagmaria 30, parh. 15. Ab idico sagm. 40, et hebdomariorum parh. 15. A protovestiario sagm. 4 et parh. totidem. A duodecim coetonitis 24 sagm. et totidem parhippia. A quadraginta famulis mensae regiae adstantibus sagm. 20 et totidem parh. A ducentis ad hetaeriam pertinentibus viris sagm. 100 et 24 parhippia. A centum exteris hetaeriae praefectis sagmaria 50, parhippia 100. A comite stabuli sagm. 12 et totidem parhippia. A chartulario et epeicta sagm. 16 et totidem parh. A promocondo cellarii regii stabuli sagm. 30 et parh. 12. A comite stabuli Urbis sagm. 2 et equi duo pariter ex urbanis. Ab ambobus stabuli comitibus [uno palatino, qui in Urbe agit, et altero, qui in Malaginis,] sagm. 1 et equi ex urbanis 2. A quadra-

Digitized by Google

α', καὶ πολιτικὰ ἱππάρια β'· διὰ τῶν σαράκοντα συντρόφων τῶν σελλαρίων σαγμάρια ε', παρίππια μ'· διὰ τοῦ χαρτου- C λαρίου τῶν Μαλαγίνων σαγμάρια ε', παρίππια ε'· διὰ τοῦ σαφραμενταρίου σαγμάριον, ἱππάρια β'· διὰ τῶν δ' κομήτων τῶν Μαλαγίνων σαγμάρια δ', παρίππια δ'· διὰ τοῦ στρατιωτικοῦ εἰς τὰ βασιλικὰ χαρτία σαγμάρια δύο· διὰ τοῦ δεκανοῦ εἰς τὰ βασιλικὰ χαρτία σαγμάριον α'· διὰ τῶν δ' παπάδων σαγμάρια δ'. ὁμοῦ τὰ κομπινευθέντα σαγμάρια υπβ'. παρασυρτὰ τὰ εἰς ὑπαλλαγὴν τῶν ἀποθνησκόντων καὶ τῶν ἀποστασιαρίων, καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀποβολῆς τῆς Συρίας εἰς ταγὴν κριθῆς σαγμάρια ρ'. ὁμοῦ τὸ πᾶν σαγμάρια φπβ'. καὶ D τὰ παρίππια τὰ κομπινευθέντα υ'. ἱππάρια καὶ παρασυρτὰ τὰ ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως περιπατοῦντα δεξιὰ καὶ εὐώνυμα, ὅμου τὸ πᾶν ἱππάρια μωλάρια ,απς'. καὶ ἐστρωμένα σελλάρια λ'. καὶ ὅσα ἂν ἐξέλθωσιν ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ὅσα ἂν λάβῃ ἐπὶ φοσσάτου ὁ βασιλεύς, τούτων πάντων τῶν ἀλόγων τὰς ταγὰς παραλαμβάνει ἐκ τοῦ πρωτονοταρίου ὁ Ed.L. 277 κόμης τοῦ στάβλου καὶ ὁ χαρτουλάριος καὶ ὁ κελλάριος, καὶ χορηγοῦσιν εἰς πάντα τὰ κομπινευθέντα ἄλογα. ταγίζονται δὲ τὰ μὲν παρίππια καὶ τὰ μωλάρια διτάγιον, τὰ δὲ σελλάρια

ginta syntrophis vel contubernalibus sellariorum sagm. 5., parh. 40. A chartulario Malaginorum sagm. 5 et totidem parh. A saframentario sagm. 1 et equi duo. A quatuor comitibus Malaginorum sagm. 4, parh. 4. A stratiotico [seu rationali rei militaris] pro deferendis membranis regiis sagm. 2. A decano pro deferendis item chartis regiis sagm. 1. A quatuor papadis [vel clericis aut monachis de clero palatino, castra sequentibus,] sagm. 4. Efficiunt in universum combinata sagmaria numerum 482. Quibus si addantur parasyrta seu sagmaria, quae vacua oneribus ad latus oneratorum trahuntur et incedunt, substituenda in locum exspirantium aut aberrantium auffugientiumve et abactorum, accipiuntque diarium hordei pensum, quando in Syriam invaditur, (sunt autem ea numero centum,) conficitur numerus sagmariorum 582. Parhippia combinata conficiunt 400 equos, quibus si addantur illi equi, qui duabus in seriebus, dextra sinistraque, coram Imperatore praecedunt, (sunt autem illi numero 104,) confiunt in universum iumenta mille octoginta sex; et strata insessuique semper adaptata sellaria triginta. Horum omnium, et praeterea quotquot accesserint ex Urbe, et quotquot Imperator tempore fossati nanciscatur, horum, inquam, iumentorum omnium pensa diaria a protonotario accipiunt comes stabuli et chartularius et cellarius, et inde attribuunt ea combinatis iumentis. Et in parhippia quidem atque mulos imputatur pensum geminum, in sella-

Digitized by Google

σαγίσματα καὶ εἰς τὸν ποτόν. Θέσπισμα δὲ ἀρχαῖον τυγχάνει βασιλικὸν, ἵνα μηδεὶς λαμβάνῃ χαριστικὴν, μήτε μωλάριον, μήτε παρίππιον, ἔχον βασιλικὴν σφαγίδα, ἵνα μὴ κατακοινωθῇ ἡ προμοσέλλα καὶ ἀπόληται. ἐὰν δέ τις εὑρεθῇ B τοιοῦτον ἔχων, ὡς κλέπτης καταδικάζεται· ἐκ δὲ τῶν μὴ ὄντων ἀλόγων ἐσφραγισμένων, ὅπου κελεύει ὁ βασιλεὺς, δίδωσιν, εἴτε ἐθνικοῖς, εἴτε πρόσφυξιν, εἴτε ἄλλοις τισὶν, οἷς κελεύει καὶ βούλεται. ἐσφραγισμένον γὰρ ἱππάριον ἢ μωλάριον βασιλικῇ βούλλῃ οὐδενὶ δίδοται εἰς χαριστικήν· ἐπειδὴ γὰρ, ὅτε γηράσει καὶ ἀνενέργητον πρὸς ὁδοιπορίαν γένηται ταξειδίου, ἀλλάσσει αὐτὸ εἰς τὴν βασιλικὴν προμοσέλλαν. ὀφείλει δὲ ὁ κόμης τοῦ στάβλου καὶ ὁ χαρτουλάριος μετὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν παρίστασθαι εἰς τὰς βασιλικὰς φορτώC σεις, ἵνα ἕκαστον σαγμάριον βαστάζῃ μοδίων η' γομάριον· καὶ ἂν εὕρωσι κατὰ τὴν ὁδὸν ἐπιφορτώματα, τύπτουσι τοὺς τεθεικότας τὰ τοιαῦτα, καὶ ῥίπτουσιν αὐτά. καὶ μετὰ τὸ ἀποκατασταθῆναι τὴν κομπῖναν, τότε, ἐὰν κελεύει ὁ βασιλεὺς περιπατεῖν τὴν μίαν κόρτην καὶ τὰς ἡμισείας τέντας, ἅμα καὶ

rios autem equos triplum. Epictes vero [id est compulsor et operarum regiarum praefectus,) adstat observator, quando equi pensa sua accipiunt, et caligas et capistra et stragulas et potum. Est porro vetus edictum regium, ne quis in munus accipiat mulum parhippiumve, quod habeat imperiale signum impressum, ne promosella seu equitatus privatis Augusti usibus destinatus in vulgi cedat usus promiscuos, eaque occasione minuatur et pereat. Si quis igitur signatum armis imperialibus iumentum habere deprehendatur, is tanquam fur in ius vocatur et damnatur. De ceteris iumentis non signatis largitur Imperator pro lubitu tam exteris, quam transfugis aliisque, quibus vult et dari iubet. Equi autem et muli, augusta signati bulla, nemini, ut dictum est, pro dono gratuito dantur. Vetustate autem detritum et laboribus bellicis itineribusque obeundis ineptum porro factum quidquid fuerit, id, suffectis in eius locum aliis, absconditur in promosellam imperialem seu promtuarium et scholam velut atque seminarium sellariorum imperialium. Adesse debent stabuli comes et chartularius cum reliquo officio suo, quando regiae sarcinae iumentis imponuntur, et prospicere, ut sagmarium unumquodque competens suum onus, quale scilicet octo frumenti modios aequat, accipiat. Potestas illis est, si ipsa in via deprehendant iumentum unum alterumve superoneratum esse, illos fustibus caedendi, qui oneri praescripto plus adiecerint, et ipsa superaddita onera deiiciendi. Ut combinationes iumentorum tandem rite fuerunt reductae [sc. e pascuis], praecipit

Digitized by Google

πληκτα, γίνεται οὕτως. καὶ ἕως οὗ ἑνωθῇ τοῖς θέμασιν, ἡ αὐτὴ ἀκολουθία γίνεται, καὶ ἡ τάξις τῆς περιπατήσεως ἐν τῇ D ὁδῷ φυλάττεται κατὰ τὸν τύπον τοῦ διακινήματος.

Περὶ τῶν κερκέτων.

Ἰστέον, ὅτι, ὅτε κερκετεύει ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης τὰς ἑσπέρας, λαμβάνει φατλίον ἀπὸ τοῦ εἰδικοῦ, καὶ οἱ ρ' σχολάριοι, οὓς ἔχει, ποιοῦσι τὴν φῖναν τὴν ἔξω, καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ἑταιρείας κρατοῦσι φῖναν ἔσω μετὰ τοῦ ἑταιρειάρχου πλησίον ἔξω τῆς κόρτης, ὅπου εἰσὶ δεδεμένα τὰ σχοινία αὐτῆς, καὶ λαμβάνει σίγνον ἀπὸ τοῦ βασιλέως μυστικῶς, εἴτε τὸν Σωτῆρα, εἴτε τὴν Θεοτόκον, εἴτε τὸν ἀρχιστράτηγον, εἴτε τῶν ἁγίων μαρτύρων τῶν στρατηλατῶν, εἴτε ἄλλο Ed.L.278 τι, ὃ κελεύει ὁ βασιλεύς. καὶ ὑπαλλάσσει ἑκάστης ἑσπέρας Ms.12.b τὸ σίγνον, καὶ ἵστησιν ἐπιστάτας, καὶ περιγυρεύουσι δι' ὅλης νυκτὸς τὴν φῖναν. τὸ αὐτὸ καὶ ὁ ἑταιρειάρχης μετὰ καὶ τῆς ἑταιρείας. καὶ ἀφ' οὗ κερκετεύσει ὁ δρουγγάριος, οὔτε κοιτωνίτης ἐπ' ἐξουσίας ἔχει ἔξω τῶν σκουταρίων εἰσελθεῖν, οὔτε τῶν ἐπὶ τῆς ἑταιρείας, οὔτε ἀλ-

14. ὁ om. ed.

Imperator, si ipsi placet, alterutram cortem et dimidiam partem tentarum atque ministerii culinaris praecedere et ante adventum suum regia applicata praeparare. Et donec sese adiunxerit thematibus seu pervenerit ad legiones, observatur idem tenor et ordo processionis in itinere secundum formam consuetam motus, id est expeditionis bellicae.

DE CIRCITORIBUS ET CIRCITATIONIBUS.

Quando circitat drungarius vigiliae singulis vesperis, sumit ab idico fatlium seu cereum unum Centum, quos ille sub se habet, scholarii faciunt finam seu custodiam externam, illis, qui ad hetaeriam pertinent, custodiam tenentibus internam sub inspectione hetaeriarchae, extra quidem, at prope tamen cortem, ibi ubi annexi palis terminant funes eius. Signum drungarius ab ipso Imperatore privatim accipit, sive Salvatorem, sive Deigenitricem, sive archistrategum, id est archangelum Michaëlem, sive alium aliquem SS. Martyrum, qui copiis et rebus militaribus praeesse reputantur, sive tandem aliud quodcunque Domino videatur, singulis vesperis aliud atque aliud. Porro constituit drungarius epistatas seu inspectores, qui excubantibus instent improvisi, totamque per noctem excubias obeundo lustrent. Id ipsum quoque hetaeriarcha in hetaeria sua facit. Ex quo drungarius circitavit, neque coetonites amplius habet facultatem extra scuta, id est extra vallum, procceden-

λάβῃ τὸ σίγνον ἀπὸ τοῦ βασιλέως καὶ ἔλθῃ εἰς τὸν δρουγγά-
ριον. εἰ δὲ δοκιμάσει τις ἐξελθεῖν ἄνευ σίγνου, δεσμοῦσιν
αὐτὸν καὶ ἀπάγουσιν εἰς τὸν δρουγγάριον, καὶ ὑπομιμνή-
σκεται περὶ τούτου ὁ βασιλεύς, καὶ εἴ τι κελεύει ἡ βασιλεία
B αὐτοῦ. εἰ δὲ λάβοι σίγνον παρὰ τοῦ βασιλέως, ὁπόθεν αὐ-
τὸν ἐκβάλλει ὁ δρουγγάριος, ἐκεῖθεν καὶ πάλιν εἰσάγει, καὶ
ἀλλαχόθεν οὐκ ἔξεστιν αὐτὸν εἰσελθεῖν, ἐπεὶ παρὰ τῶν πεδη-
τούρων δεσμεῖται, καὶ τὸ πρωῒ τῷ βασιλεῖ παραδίδοται.
τοῦτο δὲ φυλάττεται μέχρι τοῦ καταστολίου. ὅτε δὲ ἑνωθῇ
τοῖς θέμασιν ὁ βασιλεύς, γίνεται προσθήκη ἄλλης μιᾶς φί-
νας πλησίον τῶν ἐπὶ τῆς ἑταιρείας, ἤγουν ἔξω τῆς ἑταιρείας
καὶ ἔσω τῶν τοῦ δρουγγαρίου σχολαρίων. διερχομένου δὲ
τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς θέμασιν, ὑπαντᾶται παρ' ἑκάστου θέ-
C ματος, δηλονότι παρατεταγμένου ὄντος τοῦ θέματος. καὶ δὴ
τοῦ βασιλέως διερχομένου, ὡς ἀπὸ διαστήματος ἱκανοῦ πρὸ
τοῦ τὸν βασιλέα καταλαβεῖν, ἀποβαίνουσι τῶν ἵππων ὅ,τε
στρατηγὸς καὶ ὁ πρωτονοτάριος τοῦ θέματος καὶ οἱ τουρμάρ-
χαι καὶ οἱ δρουγγαροκόμητες καὶ ὁ μεράρχης καὶ ὁ κόμης
τῆς κόρτης καὶ ὁ χαρτουλάριος καὶ ὁ δομέστικος τοῦ θέμα-
τος, καὶ ποιοῦσι δέξιμον. καὶ τοῦ βασιλέως διερχομένου,

di, neque ad hetaeriam pertinens aliquis, neque ullus alius, senex iuvenisve sit, dignitate eminens aut inferior, nisi signum ab Imperatore accipiat, et illud ad drungarium referat. Si nihilominus praesumat aliquis absque signo edito extra vallum procedere, deprehensum illum in vinculis abripiunt ad drungarium, eiusque rei notitia refertur ad Imperatorem, eiusque exploratur sententia, quid de tali actum velit. Si vero nactus ab Imperatore signum ediderit apud drungarium, educitur ab illo; meminisse tamen eum oportet, ut per eundem exitum, per quem emissus a drungario fuerit, redeat. Alias enim vincitur a pedituris, et mane traditur Imperatori. Observatur id, donec, finita expeditione, domum remigretur Ex quo autem ad legiones pervenerit Imperator, additur superioribus ambabus fina seu custodia tertia, medium tenens locum inter hetaeriam et scholarios drungarii. Imperator legiones pertransiens excipitur ab unaquaque legione in armis et acie stante. Scilicet commodo intervallo antequam Imperator prope adveniat, descendunt ex equis strategus et protonotarius thematis, turmarchae, drungarocomites, merarcha, comes cortis, chartularius et domesticus thematis; et faciunt deximum seu corpus advenientem Dominum excipere atque salutare paratum. Imperatore transeunte, procidunt omnes in terram, eius maiestatem adorantes; milites autem manent considentes in equis. Post factam a strategis et ceteris dictis magistris militaribus adorationem deflectit Imperator tantillum de

βασιλέα· οἱ δὲ στρατιῶται πάντες ἵστανται καβαλλάριοι. καὶ μετὰ τὸ προσκυνῆσαι τοὺς στρατηγοὺς σὺν τοῖς προλεχθεῖσιν ἄρχουσιν ἐκνεύει ὁ βασιλεὺς ὀλίγον τῆς ὁδοῦ, λέγων πρὸς Ms. 13. a αὐτούς· „καλῶς εὕρομεν." εἶτα ἐρωτᾷ αὐτούς· „πῶς ἔχε- D τε, παιδία μου; πῶς ἔχουσιν αἱ γυναῖκες ὑμῶν, αἱ νύμφαι μου, καὶ τὰ παιδία;" κἀκεῖνοι λέγουσιν, ὅτι „ἐν τῇ ζωῇ τῆς βασιλείας σου καὶ ἡμεῖς οἱ δοῦλοί σου ὑγιαίνομεν." καὶ πάλιν ὁ βασιλεὺς ἀποκρίνεται· „χάρις τῷ ἁγίῳ Θεῷ τῷ ἐν ὑγείᾳ διατηροῦντι ἡμᾶς." καὶ πάντων τῷ βασιλεῖ ἐπευχομένων, ὁρίζει ὁ βασιλεὺς τὸν στρατηγὸν καὶ πάντας τοὺς προειρημένους ἄρχοντας καβαλλικεῦσαι καὶ μετὰ τοῦ στρατοῦ αὐτῶν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἰδίαν καὶ ὡρισμένην αὐτοῖς τάξιν. εἰ δὲ μᾶλλον κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀποσωρευθῆναι τά τε τά- Ed. L. 279 γματα καὶ τὰ θέματα, εἴτε ἐν τῷ θέματι τῶν Ἀρμενιακῶν εἰς τὸν Δαζιμῶνα, εἴτε ἐν τῷ θέματι τοῦ Χαρσιανοῦ εἰς Καισάρειαν, εἴτε ἐν ἑτέρῳ θέματι πρὸς τὸν τόπον, ἐν ᾧ μέλλει φοσσατεῦσαι, ἐπιτηδείου τυγχάνοντος· καὶ ὅτε ἔλθῃ ἔγγιστα πρὸς τὸ ἄπληκτον ἀπὸ τριῶν μιλίων, προϋπαντῶσι τά τε τάγματα καὶ τὰ θέματα ἐπευχόμενοι τῷ βασιλεῖ, καὶ πρὸς ἓν ἕκαστον τάγμα καὶ θέμα λέγει ὁ βασιλεὺς, ἐκνεύων πρὸς αὐτὸ, οὕτως· „καλῶς ὑμᾶς εὕρομεν. πῶς ἔχετε; πῶς ἔ-

via, et ad eos converso sermone: *In pulchris*, ait, *bonisque omnibus vos agentes reperiamus velim.* Dein interrogat: *Quomodo valetis, mei filii? quomodo valent uxores vestrae, meae nurus? quomodo liberi vestri?* Respondent: *In vita maiestatis tuae et quamdiu ea bene valet, etiam nos servi tui bene valemus.* Respondet Imperator: *Gratia sit optimo et summe venerando Deo, qui in sanitate nos conservat.* Omnibus ad haec prosperae valetudinis continuatum usum et fausta quaevis Imperatori apprecantibus, imperat stratego ceterisque omnibus antea memoratis rectoribus, ut rursus in equos inscendant, et cum suis quisque copiis in proprium et assignatum sibi suum locum abeant. Quodsi vero Imperator non tam singulares pertransire et lustrare legiones, quam potius omnes in eadem castra congregatas videre malit, tagmata pariter atque themata, sive iam id fieri iubeat in themate Armeniacorum apud Dasimonem, sive in themate Charsiani apud Caesaream, sive in alio themate eo in loco, ubi fossatum agere decrevit, apto nempe et commodo: tunc ad castra appropinquanti ad trium inde miliarium distantiam obviam ipsi eunt tagmata et themata, piis eum votis et faustis clamoribus prosequentes. Imperator ad unumquodque tagma et thema deflectens nonnihil de via sic ait: *Ut in pulchro statu vos invenerimus! Quomodo valetis? quomodo valent nurus meae,*

Digitized by Google

πῶς ὑμῖν τὰ ἐν τῇ ὁδῷ διηνύσθη; ἀγωνίσασθε, τοῦ Χρι-
B στοῦ στρατιῶται καὶ παιδί' ἐμά, ἵνα ἐν καιρῷ δέοντι ἐπιδεί-
ξησθε τὴν γενναιότητα καὶ τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν καὶ τὴν πρὸς
Θεὸν καὶ βασιλείαν ἡμῶν πίστιν ὀρθὴν καὶ ἀγάπην, ἵνα ἡ
βασιλεία ἡμῶν ἀξίως τῆς ἀνδρείας καὶ γενναιότητος ὑμῶν καὶ
ὀρθῆς πίστεως καὶ ἀγάπης εὔνοιαν ἀποδεξαμένη ἀνταμείψη-
ται καὶ εὐεργετήσῃ, καὶ τιμαῖς διαφόροις τιμήσῃ, καὶ ἐξ ἀ-
ναξίων ἀξίους δείξῃ, καὶ μυρία καλὰ εἰς ὑμᾶς ἐνδείξηται."
καὶ μετὰ τὸ λαλῆσαι πρὸς αὐτοὺς ταῦτα ἔρχονται ὄπιθεν
τοῦ δρουγγαρίου καὶ τῶν ἐπὶ τῆς ἑταιρείας, καὶ περιπατοῦσι
C παρατεταγμένοι. καὶ ὅτε εὑρεθῇ στένωμα ἢ ποταμός, εἴτε
καὶ γέφυρα, διαπερῶσι τὰ τάγματα ἔμπροσθεν· πρῶτον μὲν
Ms.13.b αἱ σχολαί, δεύτερον τὰ ἐξκούβιτα, τρίτον ὁ ἀριθμός, τέταρ-
τον ὁ ἱκανάτος· ὁμοίως καὶ τὰ θέματα. καὶ καθὼς ὁ τύ-
πος ἔχει, περιπατοῦσιν οἱ μάγιστροι καὶ οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ
κοιτωνῖται καὶ οἱ βασιλικοὶ εὐνοῦχοι· ὁ δὲ βασιλεὺς εὐθὺς
καὶ παρ' αὐτὰ προσκαλεῖται τοὺς μαγίστρους καὶ πατρικίους,
καὶ ᾧτινι ἂν κελεύῃ, συντυγχάνει, καὶ εἰς μὲν τὴν τάξιν τῶν
πατρικίων περιπατοῦσιν οἱ κοιτωνῖται, ὄπιθεν δὲ ὀλίγον πε-
ριπατεῖ ὁ πρωτοβεστιάριος καὶ ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης, καὶ ὄ-
D πισθεν αὐτῶν ὡς λίθου βολὴν περιπατοῦσιν οἱ εὐνοῦχοι
καὶ πατρίκιοι καὶ πρωτοσπαθάριοι· ἔμπροσθεν δὲ τοῦ βα-

vestrae uxores et liberi vestri? Quomodo exantlastis itineris fata? Aemulamini, o milites Christi et filii mei, congruo et oportuno tempore vestram strenuitatem et fortitudinem demonstrare, rectamque vestram in Deum et in regiam nostram maiestatem fidem; quo maiestas nostra, quam decet erga vestram strenuitatem et fortitudinem et rectam fidem, demonstret benevolentiam, et compenset studia vestra beneficiis et honoribus variis ornet, et ex indignis dignos [id est *ex privatis publicam personam sustinentes*] *efficiat, aliaque innumera in vos bona et pia conferat.* Post hunc ad eos pronuntiatum sermonem abeunt pone drungarium et hetaeriam, et procedunt in armis atque acie; et ubi offendant angustam viam aut fluvium pontemve, praecedunt tagmata hoc ordine: primi eunt scholarii; eos excipiunt excubitores; pone illos arithmus; et quarto tandem loco hicanati veniunt, tum themata; et secundum tenorem cerimonialis magistri et patricii et coetonitae et regii eunuchi; nisi si quos magistrorum et patriciorum et aliorum adesse sibi voluerit et ad colloquium protinus evocaverit Imperator. In ordine patriciorum, ut dictum, procedunt coetonitae; paulo post veniunt protovestiarius et praefectus mensae; pone eos ad lapidis fere iactum procedunt eunuchi, qui simul patricii et protospatharii

Digitized by Google

μέσον τῶν πραιποσίτων περιπατεῖ κουβικουλάριος βαστάζων τὰ τίμια καὶ ζωοποιὰ ξύλα μετὰ τῆς θήκης ἐπὶ τοῦ τραχήλου· ἔμπροσθεν δὲ τοῦ κουβουκλείου περιπατοῦσιν οἱ βασιλικοί, καὶ μέσον τούτων περιπατεῖ σιγνοφόρος βαστάζων σταυρὸν χρυσοῦν διάλιθον. ἔμπροσθεν δὲ τῶν βασιλικῶν περιπατοῦσιν ἀπὸ δύο σαγιττοβόλων παρασυρτὰ βασιλικὰ ἱππάρια ρ' μετὰ σαγισμάτων ἀληθινῶν καὶ βορκαδίων δεξιὰ Ed.L. 280 καὶ εὐώνυμα. καὶ δύο κανδιδάτοι, εἴτε καὶ σπαθάριοι, δεξιὰ καὶ εὐώνυμα τοῦ βασιλέως περιπατοῦσι καβαλλάριοι ὡς ἀπὸ διαστήματος μετὰ σκουταρίων, καὶ τοὺς προσερχομένους ἐπαίρουσι καὶ εἰσάγουσι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ ἐπερωτῶνται παρ' αὐτοῦ, ὅ,τι ἂν δέονται, καὶ ἀναλαμβάνονται τὰ δεητικὰ αὐτῶν καὶ ἀποδίδουσιν αὐτὰ εἰς τὸν ἐπὶ τῶν δεήσεων. καὶ ὅτε καταλάβῃ ὁ βασιλεὺς τὸ ἄπληκτον, ἔνθα ἡ βασιλικὴ ἵσταται κόρτη, καλεῖ τοὺς μαγίστρους, τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν καὶ πραιποσίτους, τοὺς ἀνθυπατοπατρικίους καὶ στρατηγοὺς καὶ τοὺς ὀφφικιαλίους καὶ κλεισουράρχας, καὶ συνευφραίνεται ἐπὶ τῆς τραπέζης. ἰστέον, ὅτι εἰς τὸ ἄπληκτον, εἰ B κελεύει ὁ βασιλεύς, καθὼς πολλάκις Βασίλειος ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς ἐποίησε, δίδωσι τῷ μὲν στρατηγῷ ἱμάτιον ἐῤῥαμ-

sunt. Coram Imperatore praecedunt praepositi et cubiculum, mediusque inter praepositos ambulat cubicularius gestans in cervice sanctam et vivificam crucem in sua capsula. Coram cubiculo praecedunt basilici, et in eorum medio signifer gestans auream crucem gemmis ornatam. Coram basilicis ad duos sagittae iactus praecedunt ductiles equi regii centum in stragulis purpureis et borcadiis duabus seriebus, ad dextram una et ad sinistram altera. Ad utrumque Imperatoris latus modica distantia procedunt residentes in equis duo candidati vel et spatharii, scutis armati, quorum est eos, qui cum libellis supplicibus ad Dominum accurrunt, secum sumere et ad Imperatorem introducere, qui eos de necessitate et petitione sua interrogat, porro acceptare ipsorum libellos supplices, et magistro libellorum supplicum asservandos tradere. Haec in via inter castra et illum locum, quo legiones Imperatori primum occurrunt. Ut tandem in castra perventum est, ubi regia cortes stat, advocat Imperator magistros, domesticum scholarum, praepositos, proconsules patricios et strategos, officiales, cleisurarchas, et cum ipsis hilariter epulatur. Interdum, si placet Imperatori, (sic certe persaepe fecit Basilius, celeberrimus Imperator,) dilargitur in castris vestimenta inter proceres: stratego vestimentum consutum triblattea praetexta munitum; turmarchis singulis singula vestimenta consuta cum praetextis diblatteis et figuris bdelliorum seu parva-

Digitized by Google

ῥαμμένου μετὰ διβλατίων βοεκλαίων, τῷ μεράρχῃ, τῷ κόμητι τῆς κόρτης, τῷ χαρτουλαρίῳ καὶ τῷ δομεστίκῳ τοῦ θέματος δίδωσιν ἀνὰ ἱματίου ἑνὸς ἐῤῥαμμένου λιτοῦ· [καὶ ταῦτα μὲν ἐν τοῖς μεγάλοις καὶ Ῥωμαϊκοῖς θέμασι τελεῖται. τῶν δὲ Ἀρμενιακῶν θεμάτων τοῖς στρατηγοῖς καὶ κλεισουράρχαις C δίδωσιν, εἰ κελεύει, ἀνὰ ἱματίου ἐῤῥαμμένου μετὰ διβλατίων, ἀετῶν ἢ καὶ βασιλικίου, τοῖς δὲ μεγάλοις τούτων τουρμάρχαις λιτὰ ἐπιδίδωσιν ἱμάτια, τῷ δὲ μεράρχῃ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀνὰ ἱματίου ἐῤῥαμμένου λιτοῦ δεκαλίου ἐπιδίδωσιν ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ φόρου ἀγοραζομένων. ἰστέον, ὅτι, ὅτε ἀποκινήσει ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς ἐρήμους πρὸς τὴν Συρίαν, καταλιμπάνει τοῦλδον καὶ τὴν μίαν κόρτην καὶ τὰς περισσὰς τέντας καὶ τὰ συστελτὰ τραπέζια, καὶ ἄλλη ὅση ἂν ᾖ ἀποσκευὴ, καὶ τὰ πτωχὰ ἄλογα καὶ τὰ χωλὰ, καὶ παραλαμβάνει αὐτὰ ὁ πρωτονοτάριος τοῦ θέματος, ὅθεν ἀποβάλῃ ὁ βασιλεὺς πρὸς τὴν Συρίαν μετὰ καὶ ἀρχόντων τῶν στάβλων τῶν D Μαλαγίνων, καὶ ἐκ τῶν σελλαρίων σταβλοκομήτων μετὰ τῶν συντρόφων, καὶ εἰς οἷον ἂν θέμα μέλλῃ ὁ βασιλεὺς ἐξελθεῖν ἀπὸ Συρίας, ἀντιπαραδίδωσι ταῦτα ὁ πρωτονοτάριος τῷ πρωτονοταρίῳ τοῦ θέματος ἐκείνου, καὶ σωμασκεῖ τὰ ἄλογα τὰ

rum muscarum intextis; merarchae, comiti cortis, chartulario, domestico thematis, singulis singula vestimenta consuta, sed absque praetextis seu pura. Ita quidem fit cum magnis et Romanis thematibus seu legionibus., Armeniacorum vero thematum strategis et cleisurarchis largitur Imperator, quoties nempe ipsi consultum videatur, singulis singula vestimenta consuta cum diblattiis, quibus aut aquilae aut basilicum aliquod adhaereant; magnis eorum thematum turmarchis vestimenta non praetextata; merarchae et reliquis singulis singula vestimenta consuta non praetextata, decalia, ex iis, quae in foro emta fuerint. Quando iam in deserta [hoc est, hosticum et nostris haud habitabilem agrum] versus Syriam movet Imperator, relinquit tuldum seu impedimenta et alterutram cortem et superflua tentoria et mensas complicatiles, et reliquam omnem non necessariam supellectilem, et paupertina, id est macra et invalida, et clauda iumenta; quae in fidem curamque suam recipit protonotarius illius thematis vel provinciae, e qua Imperator in hosticum, Syriam puta, descendit, uti etiam rectores stabulorum Malaginensium et stablocomites sellariorum et contubernales. Haec vicissim ille protonotarius reddit illius thematis seu provinciae protonotario, in quam reflexurus est Imperator in abitu suo e Syria. Hic posterior protonotarius interea exercet bestias variis exercitiis eo, ut rediens ab expeditione Syriaca Imperator eas inveniat recreatas diuturna quiete et in stabulis bene habitas; adeoque quid-

Digitized by Google

αὐτὰ ἀναπεπαυμένα καὶ σωμαρισμένα, καὶ ἔχει πᾶσαν χρεί-
αν βασιλικὴν ἑτοίμην. καὶ πάντες οἱ ἄρχοντες οἱ λοιποὶ οἱ
παρακάτω ποιοῦσιν ἀποβολὴν καὶ συνακολουθοῦσι τῷ τούλ-
δῳ τῷ βασιλικῷ· ὁ δὲ μινσουράτωρ ἔχει πιλωτὰ κεντουκλεῖ-
να ἐνδεδυμένα λινοβένετα, καθὼς προείρηται, καὶ γίνεται ἡ Ed.L. 281
βασιλικὴ τράπεζα χαμόκουμβα. τὰ δὲ πρόφαγα ποιοῦσιν οἱ
βασιλικοὶ μάγειροι τῇ ἑσπέρᾳ. οἱ δὲ ὀγδοήκοντα ὀπτιμάτοι
σύρουσι τὰ σαγμάρια τὰ βασιλικά, καὶ οἱ κ' ἀκολουθοῦσιν
εἰς διόρθωσιν τῶν σαγμαρίων. ὁμοίως καὶ οἱ μάγειροι καὶ Ms. 14. b
οἱ σύντροφοι τῶν Μαλαγίνων, καὶ ὅτε εὕρωσι ξύλα ἢ δέν-
δρα εἰς ἐρήμους τόπους κείμενα, κόπτουσιν οἱ σύντροφοι καὶ
οἱ μάγειροι, καὶ ἐπαίρουσι πρὸς ἓν ξύλον, καὶ ἀποκομίζουσι
πρὸς τὸ βασιλικὸν μαγειρεῖον. εἰς δὲ τὴν ἀποκίνησιν τοῦ
τούλδου ὀφείλει ὁ τῆς τραπέζης φορτῶσαι τὰ π' βασιλικὰ
σαγμάρια πᾶσαν χρείαν βασιλικήν, καὶ ὀφείλει λαβεῖν ἐκ τοῦ B
πρωτονοταρίου εἰς χρείαν τῆς βασιλικῆς τραπέζης καὶ εἰς
τοὺς μαϊουμάδας πρόβατα ὕπαρνα ρ', κριάρια φ', ἀγελάδια ν',
ὄρνιθας σ', χηνάρια ρ'. ὅτε δέ ἐστιν ὁ βασιλεὺς εἰς Ῥωμα-
νίαν, λαμβάνουσιν μαϊουμάδα ἐκ τῶν ξεναλίων οἱ βασιλικοὶ
ἄγουροι καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ἑταιρείας καὶ οἱ κορτινάριοι καὶ
οἱ ἑβδομάριοι τοῦ εἰδικοῦ καὶ οἱ σύντροφοι τῶν σελλαρίων,

quid eorum ipsi opus fuerit, in promtu et comparatum habeat. Omnes inferiores rectores, seposita non necessaria supellectile, assectantur tuldum regium. Mensurator habet secum coactilia centoniformia et induta linteis venetis indumentis, quemadmodum in superioribus dictum est; et fit imperialis mensa chamocumba seu humilis, in ipso solo expansa super tapetibus. Quotidie vesperae comparant coqui regii, quae altero die debent in ientaculo apponi. Octoginta optimates trahunt sagmaria regia, et viginti alii subsequuntur reponendarum sarcinarum sublabentium causa; idem quoque cum suis bestiis faciunt coqui et contubernales e Malaginis. Et quando inveniunt trabes aut arbores in locis desertis [id est in hostili solo] iacentes, concidunt eas contubernales et coqui in truncos, et sumunt singuli truncos singulos, deferuntque ad regiam culinam. Sub instantem promotionem et abitum tuldi seu impedimentorum debet praefectus mensae onerare octoginta regia sagmaria omnibus regiis necessitatibus, et sumere a protonotario ad usum regiae mensae et ad maiumadas seu recreationes commilitonum oves, quibus agnelli sunt, centum, arietulos 500, vaccas 50, gallinas 200, anseres 100. Quamdiu Imperator est in Romania, accipiunt maiumadas e donis Imperatori oblatis regii aguri seu ephebi et homines hetaeriae; et cortinarii [seu illi, quorum est cortin imperialem de uno loco in alterum trans-

Digitized by Google

καὶ ἀνὰ μιλιαρησίου. λαμβάνουσι δὲ καὶ οἱ τῆς φίνας τῶν σχολαρίων τῆς ἔσω καὶ τῆς ἔξω καὶ αὐτοὶ ὁμοίως ἀνὰ μι-
C λιαρησίου· ἐπειδὴ, ἀφ' οὗ ἀποκινήσει πρὸς Συρίαν ὁ βασιλεὺς, δύο φῖναι κυκλοῦσιν τὴν βασιλικὴν κόρτην. καὶ ὅσοι ἄρχοντες παραμένουσιν τῷ βασιλεῖ, λαμβάνουσιν, εἰ κελεύει πολλάκις ὁ βασιλεὺς τούτους εὐεργετεῖν, διὰ μιλιαρησίων, εἰ μέν εἰσιν ἄρχοντες μεγάλοι τῶν ταγμάτων, εἴτε καὶ θεμάτων, ὀφείλουσι λαμβάνειν ἀνὰ μιλιαρησίων δύο ἢ τριῶν, εἴτε καὶ δ', πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ προσώπου· εἰς δὲ τὴν ἀποβολὴν τοῦ τούλδου, ὅσοι καβαλλικεύουσι βασιλικὰ ἄλογα καὶ ἔχουσι σαγμάρια βασιλικὰ, καὶ αὐτὰ τὰ ἄλογα τὰ βασιλικὰ ὀ-
D φείλουσι λαμβάνειν κριθάριον ἀνὰ μοδίων δ' εἰς ταγὴν αὐτῶν· ὁμοίως καὶ ὅσα εἰσὶ σελλάρια γυμνὰ, βαστάζουσιν ὑποκάτω τῶν σαγισμάτων ἀνὰ μοδίων η'. καὶ ὅσα παρίππια ἔχει ὁ κόμης τοῦ στάβλου βασιλικὰ καὶ σαγμάρια, φορτοῖ αὐτὰ ἀνὰ δέκα μοδίων κριθῆς· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὀφείλει ἔχειν ἐξκουσσάτους ἐκ τοῦ θέματος τοῦ ὀψικίου ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Τέμβρη μετὰ καὶ δικτύων, ἵνα κρατῶσιν ὀψά-

ferre, erigere et destruere,] item hebdomarii idici, contubernales sellariorum et coqui. Quando in deserta penetraverit, accipiunt quavis die dominica maiumam, et singuli singula miliaresia. Qui ad finam seu custodiam castrensem utramque pertinent, interiorem puta et exteriorem, scholarii, (nam ex quo Imperator in Syriam movet, ambit cortem regiam non iam simplex, ut alias, sed gemina scholariorum vigilia,) hi ergo scholarii accipiunt pariter singuli singula miliaresia. Etiam archontes seu duces militares, quotquot circa Imperatorem versantur, accipiunt persaepe largitiones in miliaresiis, si libuerit Imperatori beneficium illis et gratificationem praestare. Maiorum quidem ordinum rectores, sive ad tagmata, sive ad themata pertineant, debent eo casu, si nempe nummarium est beneficium, accipere viritim miliaresia bina, aut terna, imo et quaterna, habita nempe ratione eorum, quibus dantur. Neque ipsi tantum eo beneficio fruuntur, sed etiam quo tempore gravis supellex in hosticum immittitur, quotquot magistrorum militarium regiis vehuntur equis et regiis utuntur sagmariis, horum illa ipsa quoque regia animalia debent tunc accipere hordei modios quaternos in pensum diarium. Quotquot sunt sellaria nuda seu equi equitationi quidem destinati, tunc tamen ephippio non instructi neque insessui parati, hi sub stragulis eo tempore debent octonos modios hordei portare; quotquot autem comes stabuli sub se habet regia parhippia et sagmaria, illa onerat denis modiis hordei. Praefectus mensae debet habere excusatos e themate opsicii et qui-

Digitized by Google

τονοτάριοι, ὁμοίως καὶ οἱ κόμητες τῆς κόρτης, καὶ παρέχου- Ed.L. 282
σιν ἀγγαρίδια τῷ δρουγγαρίῳ τῆς βίγλης εἰς τὰς βασιλικὰς δουλείας. ὅτε δὲ ὑπάρχει ὁ δρουγγάριος εἰς βασιλικὴν δουλείαν, ἐκπροσωπεῖ αὐτὸν ὁ ἱκανάτος. ὅτε δὲ ἀποβάλῃ ὁ βασιλεὺς εἰς τὰς ἐρήμους, οὔτε ἡ κόρτη προλαμβάνει, οὔτε τὰ βασιλικὰ πράγματα, οὔτε ἄλλου τινὸς οἱονδήποτε πρᾶγμα, πλὴν οὓς ἔχει ὁρίσειν ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης ἀπὸ προστάξεως τοῦ βασιλέως ἐκ τῶν θεμάτων, προφυλάττουσι καὶ περιπατοῦσιν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ὡς ἀπὸ μιλίων δύο ἀκρῖται φ', ἄνδρες ἐξωπλισμένοι, καὶ ἕτερον θέμα, οἷον ὁρίσει, ἵνα ὦσι πλαγιοφύλακες ὡς ἀπὸ διαστήματος τοῦ βασι- B
λέως μιλίων δύο, καὶ ἕτερα δύο θέματα, οἷα ὁρίσει ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης ἐκ προστάξεως τοῦ βασιλέως, ἵνα ὦσιν ὀπισθοφύλακες. καὶ ὑπαλλάσσει τοὺς ἀμφοτέρους ἑκάστῃ ἡμέρᾳ. καὶ παραλαμβάνει ὁ δρουγγάριος τοὺς κόμητας τῆς κόρτης τῶν θεμάτων, καὶ ἔχει αὐτοὺς εἰς παραμονὴν τοῦ βασιλέως εἰς τὸ θεῖναι τὴν κόρτην καὶ εἰς τὸ ῥίψαι μετὰ τῶν κορτιναρίων. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ καλοῦνται κόμητες τῆς κόρτης. καὶ ὅτε θέλει κερκετεῦσαι ὁ δρουγγάριος τὰ θέματα,

dem e praedio Tembrium dicto, retibus instructos, ut pisces e fluviis deserti capiant. Quamdiu Imperator in Romania est, debent in unoquoque themate seu districtu, qui cuiusque sunt, protonotarii servire et necessaria subministrare. Pariter quoque comites cortis praestant angaridia seu iumenta coacticia cursus publici pro casu necessitatis urgentis drungario vigiliae, quando is regium aliquod mandatum expeditum it. Ob quod perficiendum dum is a castris abest, sustinet eius vices atque personam hicanatus seu praefectus hicanatorum. Quando autem in deserta se proiecerit suaque castra Imperator, tunc neque cortis praecedit itinere diurno, neque res et supellex regia alteriusve alicuius; sed illi quingenti delecti viri, quos drungarius vigiliae ex auctoritate regia designaverit et e legionibus evocaverit, armati excubant pro castris, et antevertunt ea ad duorum miliarium distantiam. Alia legio, qualemcunque tandem deputaverit drungarius, expeditur, ut ab utroque latere ad duorum miliarium ab Imperatore distantiam excubet; aliae tandem duae legiones a drungario ex Imperatoris mandato ablegantur pone castra, ut, quae a tergo sunt, custodiant. Omnes illae excubiae anticae, laterales et posticae, quotidie permutant vices. Assumit quoque drungarius e thematibus comites cortis sic dictos, ut proxime circa Imperatorem versentur, et depangendae pariter atque revellendae corti, quod cortinariorum opus est, adsint: unde etiam nomen comitum cortis adepti sunt. Hos ipsos comites cortis thema-

Digitized by Google

ἀπὸ τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου, καὶ περιγυρεύει τὰ θέματα, καὶ θεωρεῖ τὰς πεδητούρας καὶ τὰ ἐξωβίγλια, καὶ ἂν εὕρῃ τινὰς τῶν ἀρχόντων ἀμελοῦντας ἐκ τῶν μενόντων εἰς τὴν πεδητούραν καὶ εἰς τὰ ἐξωβίγλια, καὶ ἀπὸ μὲν τουρμαρχῶν καὶ κατωτέρω τύπτει αὐτοὺς ἰσχυρῶς, καὶ καθὼς εὕρῃ, ἀναγγέλλει τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ πρωτοστράτωρ τοῦ βασιλέως μετὰ καὶ στρατόρων τριῶν βασιλικῶν ἅμα τῷ κόμητι τοῦ στάβλου καὶ τρισὶν ἱππαρίοις ἐστρωμένοις ποιοῦσι παραμόνιμα
Ms.15.b ὄπισθεν τοῦ βασιλικοῦ πύργου, ἕως οὗ ἐκβῇ ὁ βασιλεὺς ἀπὸ
D Συρίας. τὰ δὲ ἱππάρια τὰ σεσαγισμένα καὶ παρασυρόμενα οὐκέτι περιπατοῦσιν ἔμπροσθεν, ἀλλ' ὅπου ἐστὶν ἡ προμοσέλλα ἡ βασιλική, ἐκεῖ βόσκονται μετὰ τῶν λοιπῶν, καὶ ἐπιτηρεῖ αὐτὰ ὁ βασιλικὸς σταβλοκόμης, ποιῶν τὴν πρόνοιαν αὐτῶν. ὅτε δὲ ἀπόληται ἐκ τοῦ λαοῦ οἱονδήποτε πρᾶγμα, ὁ εὑρηκὼς φέρει αὐτό, καὶ δίδωσι τῷ δρουγγαρίῳ τῆς βίγλης, καὶ ὁ ἀπολέσας ἔρχεται πρὸς τὸν δρουγγάριον, καὶ λαμβάνει τὸ ἴδιον εὐχερῶς. εἰ δὲ ὁ εὑρηκὼς τὸ πρᾶγμα ἀποκρύψει αὐτὸ καὶ ἐπ' ἐσχάτων εὑρεθῇ, ὡς κλέπτης καταδι-
Ed.L.283 κάζεται. ἰστέον, ὅτι, τοῦ βασιλέως ἐν Συρίᾳ ὄντος, λαμβάνουσιν οἱ μάγιστροι καὶ οἱ πατρίκιοι καὶ οἱ πρωτοσπαθάριοι ὀφφικιάλιοι μαϊουμᾶν· οἱ μὲν μάγιστροι ἀνὰ δύο σφακτῶν,

tum habet drungarius secum, quando de nocte circitare vult, item mandatores et duo fatlia seu cereos e regio vestiario depromtos, quibuscum circitat themata seu legiones, et lustrat pedaturas seu stationes, et exobiglia seu extimas vigilias. Quo tempore si quos rectores militares inveniat incuriose suum officium facientes aut prorsus deficientes, eorum qui adesse pedaturis et extimis vigiliis debebant, eos ipse partim vehementer verberat, turmarcham nempe et quidquid eo deinceps inferioris ordinis fuerit, partim ad Imperatorem refert, prout rei conditionem deprehenderit. Protostrator regius cum tribus regiis stratoribus et comite stabuli et tribus equis sellatis stratisque excubant pone regium burgum, donec Imperator e Syria redierit. Equi strati, qui antea coram Domino praeduci solebant, non amplius praecedunt, sed ubiubi fuerit regia promosella, ibi pascuntur una cum ceteris equis sub observatione comitis stabuli. Si quid in populo seu inter milites amissum desideretur, id quisquis invenerit defert ad drungarium vigiliae, eique exhibet; a quo rursus eius verus possessor, qui amiserat, facile recuperat. Si autem quam quis invenerit rem celet, at deinceps tamen amissa res penes eum nihilominus in fine reperiatur, is velut fur poenas dat. Imperatore in Syria haerente, accipiunt quavis die dominica magistri,

Digitized by Google

ὀφφικιάλιοι σὺν δύο τὸ σφακτὸν ἑκάστῃ κυριακῇ, τὸ δὲ χῦμα τοῦ λαοῦ, ἤγουν οἱ βασιλικοὶ ἄγουροι καὶ οἱ ἐπὶ τῆς ἑταιρείας καὶ οἱ λοιποὶ σὺν δέκα τὸ σφακτόν· οἱ δὲ ἐθνικοὶ σὺν λ' τὸ ἀγελάδιον τὸ α'. ὅτε δέ ἐστιν εἰς Ῥωμανίαν ὁ βασιλεὺς, λαμβάνουσιν μαϊουμᾶν οἱ προειρημένοι ἐκ τῶν ξεναλίων. εἰ δὲ ξενάλια οὐκ εἰσι, χορηγοῦσιν οἱ πρωτονοτάριοι. ὁ δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ὁ δομέστικος τῆς ὑπουργίας ὀφείλουσι βαστάζειν ὑπηρεσίαν βασιλικὴν τραπεζίου, δηλονότι B τοῦ βασιλέως ἐν Συρίᾳ ὄντος, εἰς ἀσκοὺς οἶνον Νικαινὸν παλαιὸν μέτρα ρ', καὶ ἔλαιον Νικαινὸν μέτρα λ', καὶ ὁ τοῦ βασιλέως οἰνοχόος οἶνον δεσποτικὸν τὸν ἀρκοῦντα· τὰ δὲ λοιπὰ πάντα ὀφείλουσιν ἀναλαμβάνεσθαι ἀπὸ τῆς χορηγίας τῶν πρωτονοταρίων, ἤγουν ἀπὸ Ῥωμανίας. ὅτι τὰ ἱππάρια τὰ ἐστρωμένα, ὅτε εἰσὶν ἐν Συρίᾳ, περιπατοῦσιν ἔμπροσθεν μετὰ τῶν βασιλικῶν σελλαρίων, καὶ βόσκονται ἔσωθεν τῆς φίνας. ἔτι καὶ ταῦτα πρὸς τοῖς εἰρημένοις, υἱὲ πολυέραστε, Ms. 16. a καλὸν εἰς γνῶσιν ἀνήκειν τὴν σήν. ἡ γὰρ τῆς πλείονος γνώ- C σεως πεῖρα, εἰωθυῖα τεχνοῦν τὴν διάνοιαν τῶν ἐχόντων διὰ σπουδῆς τῶν προσηκόντων μηδὲν ἀγνοεῖν, ὕστερον αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἀγῶνας εὐτολμοτέρους ἐργάζεται πολλῷ καὶ ἀσφα-

patricii, protospatharii officiales maiumam. Nempe magistri quidem accipiunt singuli binas capellas, patricii singuli singulas, protospatharii officiales bini quique singulas. Faex autem populi seu famulitii regii, aguri puta et ad hetaeriam pertinentes atque reliqui per singulas decurias accipiunt singulas capellas. Exteri seu quotquot alienigenae in castris militant accipiunt per ternas quasque decurias singulas vaccas. Quamdiu autem in Romania adhuc versatur Imperator, accipiunt praedicti maiumam e muneri datis; quae si nulla adsint, debent protonotarii dicta pecora praestare. Praefectus mensae et domesticus hypurgiae seu ministerii culinaris debent in ministerio mensae regiae, quamdiu Imperator in Syria agit, secum ferre vini antiqui Nicaeni mensuras centum in utribus, et olei Nicaeni mensuras triginta. Pincerna regius quoque vini dominici sufficientem fert copiam. Cetera, quibus opus est, omnia peti debent ex eo apparatu, quem protonotarii sufficere tenentur, e Romania nempe. Equi strati [illi centum et quatuor], quamdiu castra haerent in Syria, praecedunt una cum sellariis regiis, et pascuntur intra finas seu vigilias castrenses. Cum hactenus dictis etiam haec protinus dicenda digna sunt, quae tuam ad cognitionem veniant, fili dilectissime. Experientia enim humanorum casuum ampliore cognitione, qualis per doctrinam acquiritur, instructa, quum soleat habilem agendorum repertorem promtumque et dextrum efficere intellectum eorum, quibus rerum necessariarum atque se decentium nihil ignorare curae cordique

Digitized by Google

γνως καλῶς, προσῆκον ἄρα σοι καὶ τὰ πρὸ τῶν ταξειδίων γινόμενα διελθεῖν τε καὶ ἐκμαθεῖν, ὅπως διὰ φανῶν τινων καὶ λαμπάδων τῶν ἐκ διαδοχῆς πρὶν ἀνημμένων ὁ βασιλεὺς ἐν D μιᾷ ὥρᾳ τὴν τῶν ἐχθρῶν εὐθὺς κατεμάνθανεν ἔφοδον. ἀλλ' ἐκ τῶν προκειμένων σοι κεφαλαίων ταῦτα τρανώτερον δηλωθήσεται. ἰστέον, ὅτι, τὸ παλαιὸν ἀπὸ Ταρσοῦ Σαρακηνῶν κατὰ Ῥωμαίων ἐξερχομένων, εὐθέως τὸ κάστρον τὸ λεγόμενον Λοῦλον ἐν περιόπτῳ προσκείμενον ἐξῆπτε φανὸν, ὃν ἐκ διαδοχῆς ὁ καλούμενος Ἀργέας βουνὸς διεδέχετο, καὶ ἧπτε δὲ Ed. L. 284 καὶ αὐτός. καὶ εἶθ' οὕτως ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ὁ βουνὸς ὁ Σάμος ἀνῆπτε. καὶ μετὰ τοῦτο ἐδέχετο τὸ κάστρον τὸ Αἴγιλον, καὶ ἧπτε καὶ αὐτό. καὶ ἀπ' αὐτὸ ἐδέχετο ὁ βουνὸς ὁ Ὄλυμπος, καὶ ἧπτεν ἐν κορυφῇ. καὶ μετ' ἐκεῖνον ἐδέχετο ὁ βουνὸς ὁ Κύριζος, καὶ ἧπτε καὶ αὐτός. καὶ εἶθ' οὕτως ἐδέχετο ὁ βουνὸς ὁ Μούκιλος ἐπάνω τῶν Πυλῶν, καὶ ἧπτε καὶ αὐτός. καὶ μετὰ τοῦτον ἐδέχετο ὁ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου βουνὸς ὁ σκοπὸς προσαγορευόμενος, καὶ ἧπτε καὶ αὐτός. καὶ μετ' αὐτὸν ἐδέχετο ὁ ἐν τῷ παλατίῳ τοῦ Φάρου ἡλιακὸς, καὶ ἧπτε καὶ αὐτός. διαιτάριοι γὰρ ἐκεῖσε βίγλας ἀεὶ καὶ πάντοτε κρατοῦντες πρὸς τὸ μὴ λαθεῖν αὐτοὺς, ἀκριβῶς ἀπεσκόπουν B πρὸς τὸν βουνὸν τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου. ἰστέον, ὅτι, τῶν

est, facit, ut, qui ea pollent et praemuniti sunt, ad discrimina deinceps multo, quam natura sua facturi essent, audaciores simul atque tutiores et a lapsibus securiores accedant. Quandoquidem ergo praescriptam tibi a nobis expositionem regiarum expeditionum militarium bene solliciteque legisti, filius patri rebus in omnibus obsequens: oportunum nunc est decetque me docere, et te audire ea, quae ante expeditiones fieri quondam solebant, scilicet quomodo per phanos seu laternas, et per lampades aut faculas seriatim dispositas, singulis earum ardendi vices a proxima acceptas proximae reddentibus, brevissimo temporis ambitu Imperator de hostium invasione modo facta cognoverit. Argumentum hoc clarius ex infra scriptis capitibus seu momentis licebit tibi perspicere. Saracenis itaque Tarsensibus olim adversus Romanos egredientibus, protinus laternam accendebat castrum Lulum dictum, in edito et conspicuo loco situm. Immediate accipiebat ab eo accendendae laternae vices collis Argeae dictus. Ab eo collis Isamus dictus. Ab eo castrum Aegilum. Ab eo collis Olympus, qui e summo suo culmine accensam protendebat laternam. Ab eo collis Cyrizus. Ab eo collis Mucilus, qui est supra Pylas. Ab eo collis sancti Auxentii, qui scopus seu meta observationis appellatur. Ab eo tandem heliacus seu praefectus heliaci in palatio Phari.

Digitized by Google

ἔξω στάρκων καὶ σαφραμεντάριοι ἐκάλιγουν τὰ βασιλικὰ ἄλογα, καὶ τὰ βασιλικὰ σαγμάρια εὐτρεπίσαντες εὐθὺς ἐκί- Ms. 16. b νουν, καὶ κατήρχοντο εἰς τὴν τοῦ βασιλέως ἀπάντησιν ἐν Πύλαις. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξήρχετο μέχρι τῶν Πυλῶν, τὰ δὲ βασιλικὰ σελλάρια καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἀπὸ τῆς πόλεως ἐξερχόμενοι τῆς ξηρᾶς, προελάμβανον τὸν βασιλέα εἰς Πύλας, καὶ ὅτε τὸ τῶν Σαρακηνῶν φοσσάτον ὤφθη τισὶ πρὸς τὰ τῆς Ῥωμανίας συστάμενα, ἦν ὁ βασιλεὺς εὐθὺς εἰς C ἀπάντησιν αὐτοῦ. ἰστέον, ὅτι οἱ προῤῥηθέντες φανοὶ διεκράτουν μέχρι τῶν ἡμερῶν Μιχαὴλ βασιλέως τοῦ ἐκ Θεοφίλου. ὄντος δὲ αὐτοῦ ποτε ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Μάμαντος προκένσῳ καὶ μέλλοντος ποιῆσαι ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ καὶ ἀντὶ βασιλέως ἡνίοχος ἐγνωρίζετο· (καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱππηλασίαις ἀντὶ ἡνιόχου ἱππηλάτει·) συνέβη τοὺς συνήθεις ἅψαι φανοὺς, καὶ εἶπε τοῦτο διαλογισάμενος, ὅτι „εἰ κατάδηλος γένηται ἡ ἔξοδος τῶν Σαρακηνῶν, λυπηθήσονται οἱ πολῖται, καὶ οὐ μὴ ἐξέλθωσιν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον πρὸς τὸ τὴν ἐμὴν ἱππηλασίαν θεάσασθαι." καὶ ἐκ τότε διετάξατο μὴ ἅπτειν τοὺς φανούς. D ἰστέον, ὅτι τὸ παλαιὸν τύπος ἦν, τὰ θέματα ῥογεύεσθαι κα-

Diaetarii enim ibi semper continuas agebant vigilias, solliciteque, ne unquam se flamma lateret non animadversa, versus collem S. Auxentii respiciebant. Laternis illis omnibus accensis, protinus caligabant seu caligis induebant regios equos chartularii stabulorum, quae extra Urbem augustam sunt, et saframentarii, mulisque necessario sarcinarum apparatu oneratis, movebant et descendebant ad Pylas Imperatori ibi occursum eique sese adiunctum. Imperator autem exibat ex Urbe, postquam regia sellaria et duces militares et reliqui, quos ex Urbe in castra convenire oportebat, per xeram [id portae CPtanae nomen est,] egressi in Pylas praevertissent. Imperator itaque illuc delatus, si quibus aliqua in parte Romani orbis conspecti fuissent Saraceni, protinus eo movebat ipsis obviam. Mos ille per laternas accensas e praedictis speculis de incursatione hostium significandi obtinebat usque ad Michaëlem Imperatorem, Theophili filium; qui eum abrogavit hac de causa. Contingebat aliquando, illo processionem S. Mamantis agente [id est in palatio S. Mamantis rusticante,] et certamen equestre per circum [qui ibi est,] edituro, in quo etiam pro rege auriga conspectus fuit, qualem personam induere persaepe solebat in editione talium spectaculorum: contingebat igitur eo tempore, ut consueto modo laternae illae belli indices accensae conspicerentur. Ratiocinabatur itaque secum hoc modo: Si permisero, ut rumor de Saracenorum invasione in cives emanet, tristitiam inde concipient neque in circum meas aurigationes spectatum convenient. Et propterea vetabat, imposterum laternas illas accendi.

ὁ Βουκελλάριος, ὁ Καππάδοξ· τῷ δὲ ἄλλῳ χρόνῳ ὁ Χαρσιανίτης, ὁ Κολωνείας, ὁ Παφλαγωνίας· καὶ πάλιν τῷ ἑτέρῳ ὁ τῆς Θρᾴκης, ὁ Μακεδονίας, ὁ Χαλδίας. καὶ τῶν δ'
Ed.L. 285 χρόνων διελθόντων, πάλιν ἐῤῥογεύοντο τὰ ῥογευθέντα θέματα τῷ πρώτῳ χρόνῳ. δέον, πάντας τοὺς στρατηγοὺς ποιεῖν τε παραγγελίαν εἰς τοὺς τουρμάρχας αὐτῶν, κἀκεῖνοι εἰς τοὺς δρουγγαροκόμητας, ἵνα ἐνὶ ἑκάστῳ βάντῳ ἔχωσι τὸν κομοδρόμον αὐτῶν, ὁμοίως καὶ τζαγγάριον· καὶ κατὰ βάντον ἔχωσι πρὸς ἕνα ἀσκὸν βόειον, καὶ ἀνὰ δύο ἀσκῶν ἀπισίων πρὸς
Ms. 17. a τὸ εὐκόλως διαπερᾷν αὐτοὺς τοὺς βαθεῖς καὶ δυσκόλους ποταμούς· ἔχωσι δὲ καὶ τὰ ἐργαλεῖα αὐτῶν ἀνελλιπῶς, ἤγουν ἀξινάριον ἕν, σκεπάριον α', σμιλάριον α' μετὰ τοῦ ξυλοσφύρου αὐτοῦ· τὴν αὐτὴν παραγγελίαν ποιεῖν καὶ ὁ δομέστικος τῶν
B σχολῶν καὶ εἰς τὸν τοποτηρητὴν τῶν σχολῶν, ἵνα καὶ οἱ κόμητες κατὰ μίαν σχολὴν τὴν αὐτὴν ἀκολουθίαν ἔχωσιν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐξκούβιτος εἰς τοὺς σκρίβωνας αὐτοῦ ποιήσει τὴν αὐτὴν παραγγελίαν, καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης εἰς τοὺς κόμητας τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ ὁ ἱκανάτος εἰς τοὺς κόμητας αὐτοῦ ἐχέτω τὰ αὐτὰ ἐργαλεῖα.

Olim typus seu tenor vel forma haec observabatur in rogis aut stipendiis militaribus solvendis. Solebant themata seu legiones singulae quarto quovis anno recurrente suas rogas accipere hoc modulo. Hoc primo anno accipiebant strategi hi: Anatolicus, Armeniacus, Thracesius. Secundo anno hi: Opsicianus, Bucellarius, Cappadox. Tertio hi: Charsiani, Coloniae, Paphlagoniae. Quarto tandem Thraciae, Macedoniae et Chaldiae. Recurrebat deinde orbis erogationum ad idem principium, decurrebatque iterum atque iterum easdem vices. Debent strategi mandatum in subditos sibi turmarchas, et hi in subditos sibi drungarocomites edere, ut unumquodque bandum seu vexillum aut cohors habeat suum comodromum seu fabrum ferrarium, ut et sutorem calcearium, singulosque utres bovillos, et binos utres ex aluta, quo fluvios profundos et traiectu difficiles facile traiiciant; item ut penes se nunquam non habeant instrumenta sua absque ullius defectu, secures puta singulas et dolabras singulas et cultros curvos scalptorios singulos et clavas ligneas. Domesticum quoque scholarum oportet vicario scholarum imperare, ut curet ab uniuscuiusque scholae comite haec ipsa in schola sua promta et parata haberi. Mandata eadem edet excubitus in suos scribones, et drungarius vigiliae in comites arithmi, et hicanatus in comites sui ordinis.

Digitized by Google

ἐπανέρχεται ὁ βασιλεύς.

Ἐπανερχομένου τοῦ βασιλέως, τὰ αὐτὰ πάντα γίνεται κατὰ τὴν ὁδὸν, ὅσα ἐν τῷ ἀπιέναι αὐτὸν εἰρήκαμεν. γινομένου αὐτοῦ περὶ Κωνσταντινούπολιν, οἱ ἀπομείναντες ἄρχοντες ἀπαντοῦσιν ἐν τῷ Ῥηγίῳ· ἀλλ᾽. ὁ μὲν τριβοῦνος πραισεντάλιος ὁ ἀπομείνας εἰς παραφυλακὴν τῆς πόλεως ἀπαντᾷ μετὰ μαντίου, ἤτοι σαγίου, ῥουσέου εὐθὺς μετὰ τὸ κατάβα τοῦ Ῥηγίου, καὶ καθήμενος ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ἵππον δέχεται αὐτόν. ὁ δὲ προσκυνεῖ μετὰ τοῦ σαγίου μόνον, καὶ ὀψικεύει αὐτό. οἱ δὲ κόμητες κονσιστωριανοὶ καὶ τριβοῦνοι πάντες λευχημονοῦντες κατὰ τὸ αὐτὸ σχῆμα προσκυνοῦσιν καὶ ὀψικεύουσιν. παρίσταται δὲ αὐτοῖς σιλεντιάριος καὶ λέγει· „φύλαρχος παρουσίας, κόμητες συστατήριοι, φύλαρχοι πραιτωρίου.“ ὁ δὲ ἔπαρχος τῆς πόλεως καὶ οἱ ὑπατικοὶ καὶ, ἐὰν εὑρεθῇ, καὶ πατρίκιος ἐμπρὸς τοῦ παλατίου ἵστανται, καὶ ὡς κατέλθῃ τοῦ ἵππου, προσκυνοῦσιν, καὶ δέχεται αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἀπὸ στόματος· ἐὰν δὲ βούλονταί τινες τῶν ἀρχόντων καὶ εἰς Ἡράκλειαν ἀπελθεῖν κἀκεῖ δέξασθαι τὸν βασιλέα, καὶ τοῦτο ἔξεστιν αὐτοῖς. οἱ δὲ συγκλητικοὶ, ἐὰν πεζῇ ἐρ-

C D

6. ΣΧΟΛ. παρουσιαστής.

OBSERVANDA, QUANDO IMPERATOR AB EXPEDITO SEU EXPEDITIONE MILITARE, ALIOVE LONGO ET DIUTURNO ITINERE IN URBEM REVERTATUR.

Redeunte Imperatore, fiunt eadem omnia eodem tenore, quae fieri, eo abeunte, diximus in superioribus. Ubi autem ad Constantinopolin accessit, occurrunt ipsi proceres, qui domi manserant, in Rhegio [navali]. Et tribunus quidem praesentalis, qui remanserat in Urbe custodiendae illius causa, occurrit ipsi in mantio seu sago russo, statim ex quo modo Imperator apud Rhegium pedem e navi prolatum in continente posuerit; quem Imperator in equo residens, adorantem in sago solummodo salutat et obsequentem habet: comites autem consistoriani et tribuni omnes in candidis vestibus adorant eodem omnes modo et obsequuntur, silentiario adstante, qui eos ex ordine sic citat: *Phylarchus parusiae,* [id est tribunus praesentiae aut praesentalis, scilicet procedat Imperatorem adoratum,] tum: *Comites systaterii* seu consistoriani, adoranto scilicet Dominum; tandem: *Phylarchi,* seu tribuni, *praetorii,* nempe officium faciant velim. Praefectus Urbis autem et consulares, et, si qui etiam in Urbe tunc adsint patricii, consistunt coram palatio [Rhegii

Digitized by Google

δεσπότης, καὶ δέχεται αὐτοὺς ἀπὸ στόματος, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὸ μαρτύριον καὶ εὔχεται. καὶ ὁ μὲν δεσπότης ἀπέρχε-
Ms.17.b ται εἰς τὸ ἕβδομον, οἱ δὲ συγκλητικοὶ, ὅπου βούλονται. εἰ δὲ πλοῷ ἔρχεται ὁ δεσπότης, ἵστανται πρὸς τῷ αἰγιαλῷ, καὶ ἐξιόντα αὐτὸν τοῦ δρόμονος προσκυνοῦσιν ὡς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ ἀπομονεὺς, καὶ δέχεται αὐτοὺς ἀπὸ στόματος, καὶ ὀψικεύουσιν μέχρι τῆς πόρτης, καὶ ἐκεῖ μετὰ τῶν ἄλλων ἀρ-
B χόντων ἀφίστανται. ἀλλὰ ταῦτα, ἐὰν ἀπὸ ἐξπεδίτου ἔρχεται ἢ μακρᾶς ὁδοιπορίας· ἐπεὶ, ἐὰν ἀπέλθῃ ἕως Σαλαμβρίας, ἢ Ἡρακλείας, ἢ ὀλίγῳ πορῤωτέρω, καὶ ὀλίγας ἡμέρας ποιήσῃ, καὶ εὐθὺς ὑποστρέψῃ, ὅπου συνετάξαντο οἱ ἄρχοντες, ἐκεῖ καὶ δέχονται αὐτόν. εἰ γὰρ ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ ἑβδόμου ἐξῆλθεν καὶ εἰς τὸ ἕβδομον ὑποστρέφει, ἐκεῖ ἀπαντοῦσιν· εἰ δὲ καὶ βούλεται ὀρθοποδῆσαι εἰς τὴν πόλιν, ἐκεῖ πάλιν ἀπαντοῦσιν αὐτῷ, οἱ δὲ συγκλητικοὶ προλαμβάνουσι. καὶ ἐὰν πεζῇ εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς, ἀπαντοῦσιν αὐτῷ ἐν τῷ φόρῳ
C Θεοδοσίου τῷ καλουμένῳ ταύρῳ, καὶ προσφέρουσιν αὐτῷ

12. ποιήσει cod. et ed.

nempe], descendentemque ex equo Imperatorem adorant, qui eos benignis verbis salutat. Licet quoque, si quis procerum Heracleam adire ibique cultum suum Imperatori monstrare velit. Quodsi vero per continentem profectus Imperator ad Hebdomum appulerit, conveniunt senatores in ecclesiam innocentium puerorum Bethleemiticorum, ibique coram martyreo [seu tymbo illorum martyrum memoriae sacro] ipsi occurrunt; quos Imperator benigno alloquio excipit, eoque facto, in martyreum intrat, et preces ad Deum fundit. Et ipse quidem deinceps abit in Hebdomum [seu palatium tribunal Hebdomi dictum]: senatorii autem abeunt, quo voluerint. Si navi [in Hebdomum] appellit, stant in litore, et exeuntem e dromone adorant, quemadmodum, qui in Urbe remansit, apomoneus seu vicarius regius, ipsa in Urbe facit; quos Imperator humanis verbis appellat; ipsi autem porro pergenti obsequuntur Imperatori usque ad portam tribunalis, ubi cum ceteris proceribus, [qui cum ipso ab expeditione redeunt,] eum mittunt. Et hic quidem tenetur modus, quando Dominus ab expeditione aut itinere longinquo redit. Quodsi vero tantum ad Selymbriam, aut Heracleam, aut paulo ulterius excesserit, et paucos tantummodo dies ibi egerit citoque redeat, occurrunt ipsi proceres ibi loci, ubi ei vale paulo ante dixerant. Ex. c. si in Hebdomo deseruerit eos Imperator, redit iterum in Hebdomum, adeoque ibi quoque occurrunt ipsi proceres. Quod si vero deflectere noluerit Imperator, sed recta potius via in Urbem contendat, coëunt quidem proceres in eundem locum; senatorii autem in Urbem praevertunt salutandi Domini causa. Si ab terrestre qua-

Digitized by Google

βασιλεὺς ἀντιδιδῶσιν αὐτοῖς νομίσματα ὑπὲρ τοῦ χρυσοῦ στεφάνου, ὥστε μὴ ζημίαν αὐτοὺς ὑπομεῖναι. ἐὰν δὲ ἀπὸ Ἀσίας, ἢ Βιθυνίας, ἢ Περσικοῦ πολέμου ἐπανέρχεται ὁ βασιλεὺς, ὁ ἔπαρχος τῆς πόλεως ἀπαντᾷ ἔνθα ἂν συνίδῃ ὁ βασιλεὺς μεσάλλαγον ποιῆσαι, εἴτε ἐν τῷ Σατύρῳ, εἴτε ἐν τῷ Πολεατικῷ· ἢ ἐν Ῥοφηνιαναῖς, ἢ ἐν τῇ Ἱερείᾳ· εἰ δὲ θελήσει ὁ βασιλεὺς διὰ τοῦ στρατηγίου ἀνελθεῖν, προλαμβάνουσιν οἱ συγκλητικοὶ εἰς τὸν φόρον τοῦ στρατηγίου, κἀκεῖ τοὺς στεφάνους προσφέρουσιν. εἰ δὲ πλοΐῳ βούλεται ὀρθο- D ποδῆσαι εἰς τὸ παλάτιον, ἵσταται ἐμπρὸς τῆς σκάλης, καὶ ἔνθα δέχεται κατὰ τὸ ἔθος τὸν ἔπαρχον τῆς πόλεως καὶ τὸν ἀπομονέα, καὶ τοὺς στεφάνους προσφέρουσιν αὐτῷ. ἑνδεκάτῃ τοίνυν τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, ἡμέρᾳ β, ἔτους ͵ςλγ, εἰσῆλθεν ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν περὶ ὥραν α' διὰ τῆς πόρτης τῶν Χαρισίου, τῶν συγκλητικῶν καὶ τοῦ ἐπάρχου τῆς πόλεως ἐκεῖσε ἀπαντησάντων δίχα Ms. 18, a στεφάνων, καὶ ἐλθὼν ἐπὶ τὸ δεύτερον ηὔξατο ἐν τοῖς Ἀποστόλοις, καὶ ἧψεν κηροὺς εἰς τὸ μνῆμα τῆς δεσποίνης, καὶ κα- Ed.L. 287 τῆλθεν ἐπὶ τὸ καπετώλιον. ὡς δὲ εἰσῆλθεν εἰς τὴν μέσην, ὑπήντησαν δομέστικοι πρωτίκτορες, αἱ ἑπτὰ σχολαὶ καὶ μετ'

dam in occidentem expeditione redeat Imperator, occurritur ipsi in foro Theodosii, quod Taurus appellatur, et offerunt ipsi coronas, unam quidem auream, alias autem e lauro. Pro aurea reddit ipsis Imperator aequum in nummis pretium, ne sumtus de suo faciendo damnum passi videantur. Si autem ab Asia Bithyniave, aut Persico bello redeat, occurrit ipsi praefectus Urbis ibi, ubi decreverit Imperator mesallagum facere, [hoc est, e navi egressus tantisper in Asiatico quodam palatio morari, donec vestitum viaticum splendidiore mutaverit]; sive iam in Satyro id fiat, sive in Poleatico, sive in Rufinianis, sive in Hieria. Si porro per strategium ascendere in palatium velit Imperator, praevertunt senatores in forum strategii, et ibi coronas offerunt. Si vero navi recta via invehi in palatium absque diverticulo velit, consistit coram scala seu exscensu, et salutat praefectum Urbis et apomoneum seu vicarium regium; et accipit oblatas sibi coronas. Agedum afferamus exemplum ingressus regii in Urbem. Undecimo nempe die Augusti mensis, feria secunda, anno mundi 6033, intrabat pius Imperator Iustinianus in Constantinopolin circa horam primam per portam monasterii Charisiae, ubi praefectus Urbis et senatorii ipsi, sed absque coronis, occurrebant. Inde abiens ad deuterum preces faciebat in aede SS. Apostolorum, et accendebat cereos in conditorio Despoenae seu Dominae nostrae beatae Virginis. Inde descendebat in Capitolium. In mesen deinceps, id est mediam, viam sic dictam, delato ipsi occurrebant domestici pro-

ων καὶ κηρῶν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἱστάμενοι, καὶ μετ' αὐτοὺς μαγιστριανοὶ, φαβρικήσιοι, τάξις τῶν ἐπάρχων καὶ τοῦ ἐπάρχου, ἀργυροπρᾶται καὶ πάντες πραγματευταὶ, καὶ πᾶν σύστημα, καὶ ἁπλῶς ἀπὸ τοῦ καπιτωλίου μέχρι τῆς χαλκῆς τοῦ
B παλατίου πάντα ἐπεπλήρωτο, ὥστε μόλις προβαίνειν τὸν ἵππον τοῦ βασιλέως. ὡς δὲ εἰσείη τὴν χαλκὴν ὁ βασιλεὺς, ἔστη ὁ ἀδμισσιωνάλιος, ἔχων τὸν προτίκτωρα καὶ τὸν θριαμβευτὴν, καὶ ἔκραξεν τὸ θριαμβευτάλιον. οὕτω γὰρ συνεῖδεν γενέσθαι ὁ μάγιστρος διὰ τὸ μὴ εἰσέρχεσθαι τὸν βασιλέα διὰ τῆς χρυσῆς πόρτης. πάντες δὲ οἱ ἄρχοντες καὶ πατρίκιοι πεζεύοντες ἀπὸ τῶν Ἀποστόλων ἐδηρίγευσαν, καὶ οἱ κουβικουλάριοι πεζεύοντες ἠκολούθησαν.

Ἡ ἀπὸ τοῦ φοσσάτου μετὰ νίκης ἐπάνοδος Βασιλείου τοῦ φι-
C *λοχρίστου βασιλέως ἀπὸ Τεφρικῆς καὶ Γερμανικίας.*

Τοῦ βασιλέως ἐπανελθόντος μετὰ νίκης ἀπὸ τοῦ πολέμου Τεφρικῆς καὶ Γερμανικίας, διεπέρασεν ἐπὶ τὰ Ἡρία ἐν τῷ ἑβδόμῳ, ὑπαντησάσης αὐτῷ ἐκεῖσε ἁπάσης ἡλικίας τῶν τῆς πόλεως μετὰ στεφάνων τῶν ἐξ ἀνθέων καὶ ῥόδων κατεσκευασμένων. ὡσαύτως καὶ ἡ σύγκλητος πᾶσα ἡ ἐν τῇ

17. *ΣΧΟΛ.* ἱερίας.

tectores et septem scholae; post eos tribuni et comites, omnes in candidis tunicis et cereos gestantes, seriatim ad dextram plateae sinistramque stantes; post eos magistriani, fabricenses, ordo seu apparitio praefectorum [nempe praetoriorum], et praefecti [Urbis], aurifabri et omnes negotiantes, omne corpus aut collegium; verbo, a Capitolio inde usque ad chalcen palatii [portam] plena hominum erant omnia, adeo ut vix gressum promovere posset equus Imperatoris. In chalcen tandem ut venerat, offendebat ibi stantem admissionalem, qui eum titulo protectoris et triumphatoris excipiebat, et clara voce carmen triumphale [Io triumphe] canebat. Ita nempe ordinaverat magister, ut fieret, propterea quod Imperator per auream portam ingressus non fuisset. Omnes autem archontes et patricii pedibus euntes stipaverant Imperatoris latera a SS. Apostolis inde; cubicularii vero, etiam pedites, obsecuti fuerant.

VICTORIOSUS E CASTRIS APUD TEPHRICEN ET GERMANICIAM REDITUS BASILII CHRISTUM AMANTIS IMPERATORIS.

Imperator cum victoria in Urbem rediens e bellica adversus Tephricen et Germaniciam expeditione traiiciebat ex Asiatico palatio Hieriae in Hebdomum, ubi omnis aetas urbana ipsi occurrebat cum corollis e rosis aliisque floribus consertis. Ibidem quoque excipie-

… ἐν τῷ τοῦ Προδρόμου ναῷ τῷ ἐν τῷ ἑβδόμῳ, ἅψας κηρούς ἐξῆλθεν, καὶ βαλὼν σκαραμάγγιον τριβλάτιον, ἅμα υἱῷ Κωνσταντίνῳ τῷ νέῳ ἱππεύσαντες ἦλθον ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου Ms. 18. b τῶν Ἀβραμιτῶν, προηγουμένης πάσης τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως ἅμα καὶ φλαμούλων τινῶν λιτῶν, καὶ καταβάντες τῶν ἵππων εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς Θεοτόκου. εὐξάμενοι καὶ ἅψαντες κηρούς, ἐκαθέσθησαν μικρόν· ὁ δὲ ἐπαρχος τῆς πόλεως προητοιμάσατο καταστέψας τὴν πόλιν ἀπὸ τῆς χρυσῆς πόρτης μέχρι τῆς χαλκῆς ἀπὸ δάφνης καὶ δενδρολιβάνου καὶ μερσύνης καὶ ῥόδων καὶ λοιπῶν ἀνθέων, Ed. L. 288 ἀλλά γε καὶ ἀπὸ σκαραμαγγίων διαφόρων καὶ σενδὲς καὶ πολυκανδήλων· ὡσαύτως καὶ ἡ γῆ πᾶσα φιλοκαληθεῖσα κατέστρωτο ἄνθεσιν· ἐν δὲ τῷ λιβαδίῳ τῷ ἔξω τῆς χρυσῆς πόρτης ἐπήγησαν τένται, καὶ διεπέρασαν ἀπὸ Ἱερείας ἐκεῖσε, τοὺς εὐγενεῖς καὶ ἐμφανεῖς τῶν αἰχμαλώτων Ἀγαρηνῶν καὶ τὰ ἐξαίρετα τῶν λαφύρων τοῦ πολέμου, φλαμούλων τε καὶ ἁρμάτων, καὶ ἐν ταῖς τέντεσιν ἔνδον ἀποτεθέντα διῃρέθησαν,

15. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι δίκην νυμφικῶν παστάδων ἦν κατεσκευασμένη ἡ πόλις.

bat ipsum omnis in Urbe praesens senatus; quos quum benignis verbis salutasset Imperator, intrabat in aedem S. Ioannis praecursoris, quae in Hebdomo est, et post peractas ibi preces accensosque cereos egressus induebat scaramangium triblatteum, et conscenso equo, abibat cum Constantino filio iuniore, [qui expeditionis comes fuerat,] pariter equitante, in templum sanctissimae Deigenitricis in monasterio Abramitarum, praeeunte toto senatu et populo urbano cum flamulis quibusdam puris seu purpura non praetextatis. Apud illam aedem descendebant ex equis ambo, pater et filius, intrabant in dictum Deigenitricis templum, et post peractas ibi preces accensosque cereos desidebant in eo paulisper, donec spolia hostibus erepta in Urbem magnifice exornatam praecessissent. Curaverat enim praefectus Urbis domos illarum platearum, per quas pompae transeundum erat, id est ab aurea inde porta usque ad aeneam palatii, non tantum lauro, rosmarino, myrto, rosis aliisque floribus, sed et scaramangiis variorum colorum et pannis sendes et polycandelis comtas atque illustratas esse. Neque domus tantum ornatae erant, sed et omne platearum pavimentum verrendo prius mundatum fuerat atque deinceps floribus consitum. In tentoria vero, quae fixa fuerant in eo prato, quod ante portam auream est, translati fuerant e palatio Hieriae nobiliores atque illustriores captivi Agareni et delecta praestantiora spolia bellica, ut flamula et arma, ibique deposita primum, et deinceps partim captivi ordinati in processio-

πόρτης ἕως τῆς χαλκῆς τοῦ παλατίου, ἀνοιγείσης τότε τῆς με- B σης καὶ μεγάλης χρυσῆς πόρτης. μετὰ δὲ τὸ τὰ λάφυρα διελθεῖν ἀναστάντες οἱ δεσπόται καὶ ἐκβαλόντες τὰ σκαραμάγγια, ἐφόρεσαν ὁ μὲν αὐτοκράτωρ καὶ μέγας βασιλεὺς ἱμάτιον ἐπιλώρικον χρυσοῦφαντον διόλου καγκελωτὸν διὰ μαργαριτῶν, καὶ ἐν ταῖς ὄρναις ἠμφιεσμένον διὰ μαργαριτῶν τελείων, ζωσάμενος καὶ σπαθίον ζωστίκιον, φορέσας καὶ διάδημα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ καισαρίκιον· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ἐφόρεσε κλιβάνιον χρυσοῦν καὶ σπαθίον ζωστίκιον, ποδόψελά τε χρυσᾶ, καὶ ἐν τῇ χειρὶ ἔλαβε λόγχην χρυσᾶν διὰ μαργαριτῶν ἠμφιεσμένην. ἐπὶ δὲ τῆς κεφαλῆς αὐ- C τοῦ ἐφόρεσεν φακιόλιον δίκην προπολώματος, λευκὸν χρυσοῦφαντον, ἔχων ἐπὶ τοῦ μετώπου ὁμοίωμα στεφάνου χρυσοϋφάντου. ἐπέβησαν δὲ ἀμφότεροι ἱππεύσαντες ἐν ἵπποις λευκοῖς ἐστρωμμένοις χιώμασιν διαλίθοις. ἐν ᾧ ἔστησαν ἔφιπποι δεξάμενοι τοὺς δημάρχους καὶ τὰ δύο μέρη, φορούντων Ms. 19. a τῶν δημοτῶν καμίσια καὶ στεφάνια σημεντέϊνα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ἐν δὲ τοῖς τραχήλοις αὐτῶν ἕτερα στεφάνια ἀπὸ ῥόδων καὶ ἀνθέων κατεσκευασμένα, ταῖς δὲ χερσὶν ἐγ-

8. *ΣΧΟΛ.* Ἰστέον, ὅτι ὁ χιτὼν οὗτος λέγεται ὁ ῥοδόβοτρυς.

nem, partim spolia inter baiulos, qui ea in Urbem, triumphale spectaculum, ferrent, distributa fuerant. Itaque per medias aureae portae valvas, quae in gratiam istius solennis actus aperiebantur, intrabant ea in Urbem, et pergebant usque ad chalcen. Postquam ergo spolia cum captivis in triumphali pompa in Urbem intrassent, surgebant laudati supra Domini e templo S. Deigenitricis, et induebant, sui quidem iuris et magnus Imperator, Basilius, vestimentum loratum auro pertextum et ubique filis margaritarum cancellatum, et in oris praecipue praetextatum filis margaritarum plenae et primae magnitudinis: accingebatque sibi spatham e cingulo dependentem, et imponebat capiti diadema, quale caesaricium appellari solet, Constantinus autem, eius filius, gestabat clibanium seu loricam auream, et spatham e cingulo dependentem, et podopscla seu circulos pedum aureos; in manu tenebat hastam auream margaritis amictam; in capite gerebat tiaram, ad modum propolomatis seu ornatus turriti capitis muliebris, compositam, candidam, auro intertextam, habentem in fronte aliquid coronae simile auro intertextae. Ambo equis singulis inequitabant candidis, quibus stragulae gemmis conspicuae instratae fuerant. Super talibus equis et in eo paratu consistentes excipiebant primo loco demarchos seu factionum praefectos et ipsas ambas factiones apud ipsum protinus Abramitarum monasterium. Gestabant factiones camisia, et in capite infulas e segmentis confectas, et in collo consertas e rosis aliisque flo-

Digitized by Google

τικὰ αὐτῶν δαφνία, καὶ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν καμίσια καὶ χλανίδια. ἐν οἷς ἐξεφωνήθη ἐν πρώτοις οὕτως· „δόξα Θεῷ D τῷ ἀποδόντι ἡμῖν μετὰ νίκης τοὺς ἰδίους δεσπότας· δόξα Θεῷ τῷ μεγαλύναντι ὑμᾶς, αὐτοκράτορες Ῥωμαίων· δόξα σοί, παναγία τριάς, ὅτι εἴδομεν νικήσαντας τοὺς ἰδίους δεσπότας· καλῶς ἤλθετε νικήσαντες, ἀνδριώτατοι δεσπόται." καὶ λοιπὰ ἐπευφημήσθησαν νικητικά, καὶ ἀπελατικοὶ στρατηγικοὶ Ed. L. 289 ἐλέχθησαν, ἔμπροσθεν περιπατούντων τῶν δύο μερῶν. ἀπὸ δὲ τῶν Ἀβραμιτῶν ἐλθόντες ἐν τῇ χρυσῇ πόρτῃ, ὡς εἴπομεν, ἀνοιγείσης αὐτοῖς, ἔστησαν πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῆς εὐφημησθέντες ὁμοίως. δεξάμενοι ἐκεῖσε τὸν ἔπαρχον τῆς πόλεως καὶ τὸν ἀπομονέα, οἵτινες πεσόντες προσεκύνησαν, καὶ προσήνεγκαν τῷ αὐτοκράτορι στέφανον χρυσοῦν κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον, καὶ ἑτέρους ἀπὸ δαφνῶν, ὡς τῆς νίκης σύμβολα· ἔλαβον δὲ οἱ αὐτοὶ παρὰ τοῦ βασιλέως νομίσματα χάραγμα τὴν τιμήν, καὶ πλείω τοῦ χρυσοῦ στεφάνου. τῶν δὲ B μερῶν πληρωσάντων, εἰσῆλθον τὴν χρυσῆν μεγάλην πόρταν δηριγευόμενοι, καὶ ἦλθον ἐν τῷ σίγματι, καὶ διὰ τῶν ἀριστερῶν ἐν τῷ ἑξακιονίῳ καὶ ξηρολόφῳ, αὐτίκα τὸν βοῦν καὶ

ribus corollas, in manibus manucciola. Factionum magistri gerebant saga sua victorialia, seu quibus utuntur victoriam in ludis circensibus adepti; archontes tandem seu duces militares ab expeditione reduces gerebant camisia et tunicas. Acclamationes, quibus Imperatorem excipiebant, primae erant hae: *Laus Deo, qui nobis Dominos nostros cum victoria restituit; laus Deo magnificanti vos, Imperatores Romanorum; laus tibi, sanctissima trinitas, propterea quod victoriosos videmus nostros Dominos; beneveneritis victores, fortissimi Domini.* Reliquas mitto faustas acclamationes victoriales, et apelatica strategica seu prosecutoria ducalia [vel hymnos, quibus victores Imperatores militares prosequi mos est], et quos praecedentes coram Dominis ambae factiones a monasterio Abramitarum inde usque ad auream portam recitabant. Coram aurea vero porta, quae, ut diximus, aperta ipsorum intromittendorum causa fuerat, subsistebant sub faustis acclamationibus excipientes praefectum Urbis et apomoneum seu vicarium regium, qui humi procidentes primum adorabant, et dein offerebant seniori summo Imperatori auream coronam secundum veterem ritum aliasque lauro factas, ut victoriae indices. Hi pro aurea corona nummos aureos ab Imperatore accipiebant non tantum aequantes et compensantes, sed etiam excedentes impensi auri pretium. Post absolutas factionum faustas acclamationes intrabant Domini per magnas aureae portae valvas, et abibant porro, stipati a proceribus, ad sigma, et dein conversi ad sinistram in hexacionium, in xerolophum, bovem, capitolium, philadelphium, taurum, artopolium et forum. In forum

Digitized by Google

τῷ φόρῳ. ἐπὶ δὲ τοῦ φόρου ἐλθόντες κατέβησαν τῶν ἵππων, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, προσαπαντήσαντος αὐτοὺς ἐκεῖσε τοῦ πατριάρχου μετὰ λιτῆς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. ἐν ᾧ λαβόντες κηροὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ εὐξάμενοι, ἐξελθόντες καὶ ἐκβαλόντες τὰ στρατη- C γικὰ, ἐφόρεσαν διβητήσια τριβλάτια καὶ χλαμύδας χρυσοϋ- Ms. 19.b φάντους καὶ καμπάγια, καὶ στεφθέντες διῆλθον τὴν μέσην τοῦ φόρου, ἱσταμένων καὶ προπορευομένων ἔμπροσθεν αὐτῶν τῶν σκευῶν, λαβούρων, σίγνων καὶ βάνδων καὶ τῶν μεγάλων σκήπτρων καὶ τῶν *χρυσῶν φλαμούλων καὶ τοῦ τιμίου σταυροῦ τοῦ μεγάλου τε καὶ διαλίθου, καὶ διελθόντες τὴν μέσην ἕως τοῦ μιλίου εἰσῆλθον διὰ τοῦ ἐμβόλου τοῦ μιλίου εἰς τὸ ὡρολόγιον, καὶ ἀπέθεντο τὰ στέμματα ἐν τῷ ἔνδον τῆς ὡραίας πύλης μητατωρίῳ, καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ νάρθηκι εὐξάμενοι μετὰ κηρῶν εἰς τὴν μέσην ἁγίαν πύλην, εἰσοδεύσαντες μετὰ P τοῦ πατριάρχου, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς θείας λειτουργίας, καὶ ἡ εἴσοδος ἡ πρὸς τὸ παλάτιον ἐτελέσθησαν καθ' ὃν τρόπον ἐν ταῖς ἐμπράτοις προελεύσεσιν· προετέθη δὲ καὶ κλητώριον μέγιστον ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ εὐφρανθέντες δεδώκασιν πᾶσιν τοῖς τῆς συγκλήτου βεστομιλιαρήσια. ἰστέ-

2. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ἐν τοῖς ἐξονομασθεῖσι τόποις δοχαὶ τῶν μερῶν καὶ εὐφημίαι γίνονται.

autem ut venerant, descendebant ex equis, et intrabant in templum sanctissimae Deigenitricis, occurrente ibi patriarcha cum toto ordine magnae ecclesiae ad modum supplicantium procedente. In isto templo accendebant Domini cereos a praeposito traditos, et peractis precibus, exibant, exuebant vestimenta, qualia hactenus gestaverant, militaribus Imperatoribus congrua, et induebant contra dibetesia triblattia et chlamydes auro intextas et campagia; et sic porro, praecedentibus coram ipsis sacris vasis, labaris, signis, bandis, magnis sceptris, aureis flamulis et venerabili cruce, quae magnitudine gemmarumque numero spectabilis est, traiecto medio foro, procedebant usque ad milium; per cuius porticum ingressi in horologium, deponebant infulas et coronas in metatorio, quod est intra formosam portam [magnae ecclesiae seu S. Sophiae], et intrabant in narthecem, peragebant preces cum cereis apud mediam sacrarum portarum, intrabant deinceps in bema cum patriarcha, et sic porro reliqua divini officii et ingressus in palatium peragebantur eodem modo, quo peragi solent in solennibus formalibus processionibus. In fine exponebantur dapes, et fiebat convivium maximum in magno Iustiniani triclinio, eaque finita hilaritate, donabant Domini senatui vestes et miliaresia. Adhuc notandum, cerimonialem quidem apparationem et mundationem Urbis opus fuisse praefecti Urbis: or-

Digitized by Google

ἡτοιμάσατο ὁ ἔπαρχος, τὴν δὲ τῆς προελεύσεως τάξιν καὶ ἀπαντὴν τῆς συγκλήτου καὶ τῶν μερῶν τὰς ἐπινικίους φω- Ed. L. 290
νὰς καὶ προόδους καὶ τῶν δοχῶν τὰς τοποθεσίας ὁ πραιπόσιτος διορίσατο, ὑπουργούντων αὐτῷ τοῦ τε τῆς καταστάσεως καὶ τῶν σιλεντιαρίων καὶ τοῦ κουβουκλείου παντός. ὁ τοίνυν ἐναπομείνας μετὰ τοῦ μαγίστρου καὶ τοῦ ἐπάρχου, ὁ καὶ διέπων τὴν ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως δουλείας ἀρχὴν Βαάνης ἦν, ὁ πατρίκιος πραιπόσιτος καὶ σακελλάριος, καθὼς τὸ παλαιὸν ἐκράτει τοῖς βασιλεῦσιν ἔθος, ἐξερχομένου τοῦ βασιλέως ἐπὶ φοσσάτου τὸν πραιπόσιτον παρεῖν τὴν ἑαυτοῦ ἀρχῆς ἐπικράτειαν, καὶ τῷ μαγίστρῳ καὶ τῷ ἐπάρχῳ τὴν τῆς B
πολιτείας καὶ τοῦ κοινοῦ τὴν διοίκησιν. ἐπανιόντι τοίνυν τῷ βασιλεῖ ἀπὸ τοῦ φοσσάτου ἀντιλήψεις πλεῖσται καὶ δωρεῶν παροχαὶ πᾶσιν κατὰ τὸ δυνατὸν τοῖς τε μετ' αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐν τῇ πόλει ἐδίδοντο.

Ἡ ἀπὸ τοῦ φοσσάτου ἐπάνοδος Θεοφίλου βασιλέως, ὅτε ἐνίκησεν Ms. 20. a
κατὰ κράτος τοὺς ἀπὸ Κιλικίας] στρατοπεδεύσαντας κατ' αὐτοῦ Ταρσίτας, Μομψουεστίτας, Ἀδανίτας, Εἰρηνουπολίτας, Ἀναζαρβήτας καὶ λοιπούς, χιλιάδας κ'. C

Ἐπανελθόντος τοίνυν Θεοφίλου τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ

dinationem vero processionis et occursum senatus et factionum clamores triumphales atque processus et loca receptionum a praeposito constituta fuisse, cui eam in rem cerimoniarius et silentiarii totumque cubiculum adiutrices manus praestabant et mandata perficiebant. Regius vicarius, qui, Imperatore in Orientem ea vice profecto, una cum magistro et praefecto Urbis in Urbe manserat et loco Imperatoris imperium, sed ut subditus, administraverat, is Baanes erat, patricius, praepositus sacellarius; idque ex antiquo Imperatorum more, qui in castra exeuntes praeposito quidem administrationem imperii sui permittebant et commendabant, magistro autem et praefecto Urbis curam civilis regiminis et rerum communium. Reduce in hunc modum e castris facto Imperatore, contingebant largitiones plurimae, et, prout eius fieri poterat, impertiebantur dona et praemia tam illis, qui expeditioni cum ipso interfuissent, quam qui domi seu in Urbe mansissent.

REDITUS E FOSSATO THEOPHILI IMPERATORIS, QUUM SARACENORUM CILICUM, QUI E TARSO, E MOPSUESTIA, EX ADANA, EX IRENOPOLI, EX ANAZARBO ET ALIUNDE ADVERSUS IPSUM COIVERANT ET CONSURREXERANT VALIDA MANU, VIGINTI MILLIA CECIDISSET.

Rediens itaque Theophilus e bello, quod ipsi cum Agarenis in Cilicia fuerat, intrabat in Urbem hoc modo. Ut pervenerat in pa-

Digitized by Google

αὐτοῦ τοιαύτη. φθάσαντος αὐτοῦ ἐν τῇ Ἱερείᾳ, ἐξῆλθεν ἡ αὐγοῦστα ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ὁ διέπων σὺν τῷ μαγίστρῳ καὶ τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως, καὶ ἡ ἐν τῇ πόλει σύγκλητος ἅπασα, παρεάσαντες τοὺς τῶν ταγμάτων ἐξάρχους εἰς D φυλακὴν τῆς πόλεως. καὶ ἡ μὲν σύγκλητος ὑπήντησαν τῷ βασιλεῖ ὡς ἀπὸ διαστήματος μικροῦ πρὸ τοῦ φθάσαι εἰς τὸ παλάτιον, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν· ἡ δὲ αὐγοῦστα ἔνδον τοῦ καγκέλλου τοῦ χαμαιτρικλίνου τοῦτον ὑπήντησεν ἀποβάντι τοῦ ἵππου, καὶ προσκυνήσασα τοῦτον ἠσπάσατο· ὁ δὲ βασιλεὺς διορίσατο ὡς ἐπὶ προκένσου τὴν σύγκλητον διάγειν σὺν αὐτῷ ἐν τῇ Ἱερείᾳ μέχρις ἡμερῶν ἑπτά, ὅπως καὶ οἱ δέσμιοι τῶν αἰχμαλώτων Ἀγαρηνῶν φθάσωσιν. ἐκέλευσε δὲ καὶ τὰς γυναῖκας τῶν συγκλητικῶν ἐξελθούσας τῆς πόλεως διάγειν σὺν τῇ αὐγούστῃ ἐκεῖσε. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀποπλεύσας τῶν ἐκεῖσε ἦλθεν εἰς τὸν ἅγιον Μάμαντα, καὶ ἐποίησεν ἅμα τῇ συγκλήτῳ ἡμέρας γ'. ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖσε Ed. L. 291 διαπλεύσας ἔφθασεν ἐν βλαχέρναις, καὶ ἐξελθὼν τοῦ δρόμωνος ἐπιβὰς ἵππῳ διὰ τοῦ ἔξω τείχους ἦλθεν εἰς τὴν προετοιμασθεῖσαν κόρτην ἐν τῷ λιβαδίῳ τοῦ κομβινοστασίου. ἔφθα-

latium Hieriae, exibant ad ipsum ex Urbe Augusta et diepon seu vicarius regni per Imperatoris absentiam administrator et magister et praefectus Urbis et totus, qui tum in Urbe aderat, senatus, relictis intus exarchis seu praefectis tagmatum pro Urbis custodia. Et senatus quidem, ut parum aberat Imperator a palatio, humi procidens adorabat eum; Augusta vero occurrebat ipsi, ut modo ex equo descenderat, intra cancellum chamaetriclinii seu triclinii humilis et solo proximi, et adorans ipsum cum osculo beneventabat. Imperator dein mandabat, ut senatus secum in Hieria seu Hieriae palatio, velut in processu seu rusticatione suburbana, in septiduum ageret, donec Agarenorum bello captorum numerus compedibus illigatus advenisset; et ut senatorum uxores ex Urbe eodem convenirent Augustaeque sodalitium praestarent. Quo facto, septimo die post excedebat ex Hieria, et transferebat se per fretum in navi ad S. Mamantis palatium, in quo triduum cum senatu exigebat. Inde rursus enavigans appellebat ad blachernas; egressusque dromone inscendebat in equum; in quo intra murum exteriorem provehebatur equitans versus magnam auream portam; in cuius vicinia descendens equo intrabat in cortem sibi praeparatam in prato combinostasii [seu stationis combinationum circensium], donec captivi et spolia a militibus triumphantibus in Urbem introducta essent. Eodem ipso nempe die ad Chrysopolin venerant, qui captivos ducebant, impositosque in naves cum in locum traiecerant, in quo Imperator tum

Digitized by Google

σύνοικοι, καὶ βιβάσαντες αὐτοὺς εἰς πλοῖα, διεπέρασαν αὐτοὺς
ἔνθα καὶ ὁ βασιλεὺς παρῆν· ὁ δὲ τῆς πόλεως ἔπαρχος ἦν Ms. 20. b
προετοιμάσας καὶ καταστέψας τὴν πόλιν δίκην νυμφικῶν
παστάδων ἀπὸ σκαραμαγγίων διαφόρων καὶ σενδὲς καὶ ἀρ-
γύρου πολυφότων τε καὶ ἀνθέων καὶ ῥόδων ποικίλων ἀπὸ
τῆς χρυσῆς πόρτης μέχρι τῆς χαλκῆς, καὶ διελόντες οἱ τῶν
τάξεων ἰδίᾳ καὶ χωρὶς κατὰ τάξιν τοὺς δεσμίους, τὰ λάφυ-
ρα, τὰ ἅρματα, ἐθριάμβευσαν μέσον τῆς πόλεως. μετὰ ταῦ- B
τα δὲ ἀναστὰς ὁ βασιλεὺς ἐφόρεσεν χιτῶνα χρυσοΰφαντον
ἐπιλώρικον τὸν ῥοδόβοτρυν, ζωσάμενος καὶ σπαθίον, βαλὼν
καὶ τιάραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ. ἐπέβη δὲ ἵππῳ λευκῷ
ἐστρωμμένῳ χιώματι διαλίθῳ, λαβὼν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ σκῆ-
πτρον. ὁ δὲ καῖσαρ ἐφόρεσεν χρυσοῦν κλιβάνιον σὺν μανι-
κελλίων καὶ ποδοψέλλων καὶ αὐτῶν χρυσῶν, βαλὼν ἐπὶ τῆς
κεφαλῆς αὐτοῦ καὶ κασίδα σὺν περικεφαλαίᾳ χρυσῇ, ζωσά-
μενος καὶ σπαθίον, ἐπιβὰς καὶ αὐτὸς ἵππῳ ὁμοίως λευκῷ σὺν
χιώματι διαλίθου. ἔλαβεν δὲ καὶ τῇ χειρὶ λόγχην χρυσῆν· C
μικρὸν δὲ τῆς πόρτης πεφθακὼς κατέβη τοῦ ἵππου ὁ βασι-
λεύς, καὶ ἔπεσεν πρὸς ἀνατολὰς προσκυνήσας τρίτον. εἶθ'
οὕτως ἀναστὰς ἐπέβη τῷ ἵππῳ. καὶ εἰσερχομένῳ αὐτῷ τὴν

12. ΣΧΟΛ. τούφαν.

agebat, ut diximus. Hos itaque et haec suas in classes diremta taxeotae seu milites praesidiarii captivos et spolia et arma introducebant triumphantes mediam in Urbem, quam praefectus Urbis antea curaverat ad instar thalamorum genialium variis scaramangiis, pannis sendes, argento, candelabris multas lampades sustinentibus, rosis aliisque variorum colorum floribus indui, coronari et illustrari. Militibus in triumpho Urbem ingressis, exsurgebat Imperator e corte, indutus tunica auro pertexta, loros habente, qualem rhodobotrym [seu rosuveam] appellant, spatham ad latus habens e cingulo dependentem, et in capite tiaram seu, ut vulgari sermone appellant, tufam; eoque in apparatu inscendebat in equum candidum, cui phalerae stragulaeque gemmatae de cervicibus et dorso dependebant, in quo provehebatur, dextra manu sceptrum gerens. Qui ad latus ipsi equitabat Caesar, [Alexius Moseli, gener eius,] etiam in equo candido gemmatis phaleris illustri, gerebat corpore loricam auream, armillas aureas in manibus, podopsella seu gennalia aurea in cruribus, in capite cassidem cum capitali seu redimiculo aureo, ad latus spatham, et in dextra manu hastam auream. Ad exiguam ab aurea porta distantiam delatus descendebat Imperator ex equo, procidebat humi, vultu ad orientem converso, et adorabat Deum ter. Deinde resurgens rursus conscendebat equum, et sic tandem intrabat in auream portam. Per cuius magnas medias valvas intranti offerebant

Digitized by Google

τεσκευασμένον ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργάρων πολυτίμων, ὃν D καὶ λαβόμενος ὁ βασιλεὺς, ἐφόρεσεν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, καὶ εὐθὺς τὰ μέρη αὐτὸν ὑπήντησαν ἐμπράτως, ὡς ἐπὶ ἑορτασίμου προκένσου, εὐφημοῦντες ἐπινίκια. καὶ διοδεύσας ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διὰ τοῦ σίγματος καὶ τῆς πρὸς τὸν ἅγιον Μώκιον μέχρι τοῦ μιλίου. ἐν ᾧ μιλίῳ ἀπέβησαν τῶν ἵππων οἱ τῆς συγκλήτου καὶ πεζεύοντες δηρίγευσαν ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως ἕως τοῦ φρέατος τῆς ἁγίας Σοφίας. πλὴν οὖν οἱ ἀπὸ τῶν ἔξω συνεισελθόντες τῷ βασιλεῖ ἐν τῇ πόλει, μετὰ χρυσῶν κλιβανίων καὶ σπαθίων καὶ κονταρίων Ed.L. 292 εἰσῆλθον ἔφιπποι, τάξις ἑκάστη ἰδίᾳ καὶ χωρίς· ἔμπροσθεν Ms. 21. a τοῦ βασιλέως οἱ πραιπόσιτοι καὶ τὸ κουβούκλειον, χρυσοκλίβανοι· ὄπισθεν δὲ ὡς ἀπὸ ὀργυιῶν πέντε πρωτοσπαθάριοι εὐνοῦχοι μετὰ χρυσῶν κλιβανίων καὶ σπαθοβακλίων. ἐν δὲ τῇ χαλκῇ τοῦ παλατίου ἔστη ἔμπροσθεν τῆς πύλης πούλπιτον, καὶ εἰς τὸ ἓν μέρος τὸ χρυσοῦν ὄργανον τὸ λεγόμενον πρωτόθαυμα, εἰς δὲ τὸ ἕτερον μέρος σέντζον χρυσοῦν καὶ διάλιθον, μέσον δὲ τούτων ὁ χρυσοῦς σταυρὸς καὶ διάλιθος ὁ B μέγας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποβὰς τοῦ ἵππου εἰσῆλθεν διὰ τοῦ

magister et diepon seu vicarius Imperii administrator et praefectus Urbis auream coronam, gemmis et margaritis magni pretii ornatam; quam acceptans dextro suo brachio circumponebat. Et protinus obventabant ipsi factiones haud aliter, quam in processionibus dierum festorum fieri solet, accinentes hymnos triumphales. Inde pergente Imperatore per sigma et plateam, quae ad aedem S. Mocii ducit, usque ad milium, descendebant senatores in milio ex equis, et procedebant coram ipso in pedibus ad usque puteum vel cisternam lustralem S. Sophiae. At qui cum Imperatore in Urbem e castris et expeditione redibant, illi aureis cum loricis et spathis et contis seu hastis intrabant equites, ordo quisque seorsim, hoc ordine. Coram Imperatore praecedebant praepositi et ad cubiculum pertinentes in aureis loricis; pone eos autem et pone Imperatorem ad quinque ferme orgyarum distantiam protospatharii eunuchi, itidem cum aureis loricis et spathobacliis. Ut ergo in ea processione provenerat Imperator ad S. Sophiam, descendebat ex equo, intrabat in templum per aream sancti putei, faciebat ibi preces, factisque, rursus egrediebatur per eandem portam, per quam intraverat, et sic procedebat porro pedes usque ad chalcen. In chalce vel aenea porta palatii stabat coram porta pulpitum, eiusque in una parte aureum organum, protothauma seu miraculum primum et praecipuum dictum; in altera senzum seu sessum, id

Digitized by Google

διὰ τῆς αὐτῆς πύλης, καὶ πεζεύων ἦλθεν ἐν τῇ χαλκῇ, καὶ ἀνελθὼν κατεσφραγίσατο ἐπὶ τοῦ σέντζου, καὶ ἔκραξαν τὰ μέρη „εἷς ἅγιος." καὶ καθίσας, προσήνεγκαν αὐτῷ τὸ πολίτευμα τῆς πόλεως χρυσοῦς βραχιόλους, καὶ λαβὼν τούτους ὁ βασιλεὺς ἐφόρεσεν ἐπὶ τῶν βραχιόνων αὐτοῦ, καὶ ἀπεδέξατο αὐτοὺς εὐχαριστῶν, δημηγορήσας ἀφ' ἑαυτοῦ τὰ περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ πολέμου. καὶ πάντες ἐπινικίως αὐτὸν εὐφήμησαν· ἀναστὰς δὲ τοῦ σέντζου ἐπέβη τῷ ἵππῳ, καὶ διῆλθε διά τε C τῶν διαβατικῶν τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τῶν πλαγίων τοῦ Ζευξίππου, καὶ ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἀσκέπαστον ἱππόδρομον, καὶ ὑποκάτω τοῦ καθίσματος εἰσελθὼν κατέβη διὰ τῆς δάφνης εἰς τὸν κάτω σκεπαστὸν ἱππόδρομον, καὶ καταβὰς τοῦ ἵππου εἰσῆλθεν εἰς τὰ σκῦλα ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ ἐγένετο αἴτησις δεξίμου. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐτελέσθη τὸ δέξιμον, καὶ προετέθησαν ἀντιλήψεις πλεῖσται ἀναβιβαζόμεναι ἀπὸ τῆς τῶν βασιλικῶν μανδατόρων ἀξίας μέχρι τῆς κυριωνύμου πατρικιότητος, καὶ δωρεαὶ πλεῖσται τοῖς πολιτάρχαις, καὶ τὸ πολίτευμα D παρὰ τοῦ βασιλέως ἐδόθησαν, καὶ ἱππικὰ ἐτελέσθησαν, κἀροκεῖ πάλιν τοὺς δεσμίους καὶ τὰ λάφυρα ἐθριάμβευσαν, ἐφ' ἱκανὰς δὲ ἡμέρας ἐκράτησεν ἡ δεξίωσις τῶν δωρεῶν διὰ χειρῶν τοῦ βασιλέως διδομένων. ἰστέον δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι πά-

est solium, aureum gemmatum; inter ambo media crux illa ingens aurea et gemmata. In hoc pulpitum et in illum thronum enitebatur Imperator, et stans super solio signabat se crucis signo; quod videntes factiones acclamabant: *Unus est sanctus*. Tunc desidenti offerebat urbanus magistratus aurea brachialia, quae acceptans ille brachiis circumponebat, et dimittebat eos, qui exhibuerant, cum gratiarum actione. Dein enarrabat publica oratione non per quaestorem, sed ipse, res sibi eo in bello feliciter et ex animi sententia gestas, gratulationes et fausta omnia omnibus acclamantibus. Desurgens tandem de solio, rursus inscendebat in equum; et transibat per porticus thermarum Achillis et praeter latera Zeuxippi, intrabatque in circum non tectum; ubi ingrediens infra cathisma descendebat per daphnem in inferiorem contectum circum, et equo relicto, intrabat per scyla in palatium; quo tempore fiebat rogatio deximi, quod altero die contingebat; et fiebant gratificationes atque promotiones longe plurimae a dignitate regiorum mandatorum inde usque ad dignitatem patriciatus, cui cyrii seu domini titulus competit. Accipiebant quoque urbani magistratus et communitas urbana largitiones; peragebantur certamina equestria; et rursus producebantur ibidem, in circo puta, captivi atque spolia; et in multos dies obtinebat largitio donorum ex augustis manibus venientium.

τον, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτὸν καὶ μέλλειν τὴν πόλιν εἰσερχεσθαι προσέταξεν τοὺς τῆς πόλεως παῖδας ἐξελθεῖν πάντας εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐξ ἀνθέων κατεσκευασμένων στεφάνων, εἰσελθὼν ὁμοίως τοῦ προτέρου σχήματος.

Quum altera vice revertens e fossato Theophilus in eo esset, ut Urbem triumphans ingrederetur, imperabat, ut pueri urbani corollis variorum florum ornati sibi occurrerent. In ceteris erat hic alter introitus illi priori similis.

Digitized by Google

ΠΙΝΑΞ ΣΥΝ ΘΕΩ.

ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ.

INDEX CAPITUM

LIBRI SECUNDI.

Digitized by Google

θ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν βλαχέρναις μηνὶ Αὐγούστῳ ιε'.

ι'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ δευτέρᾳ τῆς πρώτης ἑβδομάδος, τοῦ βασιλέως δημηγοροῦντος ἐπὶ τοῦ σιλεντίου τῆς μαγναύρας.

ια'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, τῶν τιμίων σταυρῶν μελλόντων ἐξιέναι τῇ μέσῃ ἑβδομάδι τῆς ἁγίας μ'.

ιβ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων λούσασθαι ἐν βλαχέρναις.

ιγ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ παγανῇ κυριακῇ, ἢ ἐν ἄλλῃ κοινῇ ἡμέρᾳ, μελλόντων τῶν δεσποτῶν ἀπιέναι εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους εἴτε εἰς ἕτερον ναὸν εὔξασθαι.

ιδ'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ χειροτονίᾳ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

ιε'. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, δοχῆς γινομένης ἐν τῷ μεγάλῳ
Ed. L. 294 τρικλίνῳ τῆς μαναύρας, τῶν δεσποτῶν καθεζομένων
Ms. 174. a ἐπὶ τοῦ Σολομωντείου θρόνου. περὶ τῆς δοχῆς τῆς γενομένης ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τῶν παρὰ τοῦ Ἀμεριμνῆ ἀπὸ Ταρσοῦ ἐλθόντων πρέσβεων περὶ τοῦ ἀλλαγίου καὶ

8. Observanda calendis Augusti, quando venerabilis et vivifica crux prodit.
9. Observanda in festo dormitionis sanctissimae Deiparae in blachernis mensis Augusti die decimoquinto.
10. Observanda in feria secunda septimanae primae (sanctae quadragesimae), quando Imperator in silentio seu conventu procerum in magnaura verba facit.
11. Observanda, quando sanctae cruces in media septimana tessaracostae seu quadragesimae circumferendae in publico sunt.
12. Observanda, quando Domini lotum ad blachernas eunt.
13. Observanda in pagana dominica [id est tali, in quam magnum festum aut processio solennis non incidit,] aliove die profesto, volentibus Dominis ad sanctos Apostolos aliudve templum devotionis gratia ire.
14. Observanda in electione patriarchae Constantinopolitani.
15. Observanda in exceptione vel audientia, quae datur in magno triclinio magnaurae, Dominis throno Salomoneo insidentibus. In specie exceptione illa, quum Constantinus et Romanus legatos Amerimnae, qui Tarso permutandorum captivorum et consti-

Digitized by Google

ἐν ᾧ καὶ περὶ τῆς τῶν Ἱσπανῶν δοχῆς καὶ περὶ τοῦ γεγονότος τότε ἱπποδρομίου. ὡσαύτως καὶ περὶ τῆς ἑορτῆς τῆς τοῦ Κυρίου μεταμορφώσεως καὶ τῆς τοῦ Δελεμίκη δοχῆς. ἔτι τῆς ἡγεμόνος καὶ τῆς ἀρχοντίσης Ἔλγας τῶν Ῥῶς. ὁποίως ταῦτα πάντα ἐτελέσθησαν.

ιϛ΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, προερχομένων τῶν ἀρχόντων τῶν δ΄ ταγμάτων εἰς τὸν ἱππόδρομον.

ιζ΄. Ἀναγόρευσις Ῥωμανοῦ τοῦ Πορφυρογεννήτου υἱοῦ Κωνσταντίνου βασιλέως.

ιη΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, βρουμαλίου ἐπιτελουμένου, εἴτε τοῦ μεγάλου βασιλέως, εἴτε τοῦ μικροῦ, εἴτε τῆς αὐγούστης.

ιθ΄. Ὅσα δεῖ γενέσθαι, θριάμβου ἐπινικίων τελουμένου ἐν τῷ φόρῳ μετὰ λιτῆς, μέλλοντος τοῦ βασιλέως πατῆσαι Ἀγαρηνῶν μεγιστάνον.

κ΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, θριάμβου τελουμένου ἐπινικίων ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ.

κα΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὅταν τεχθῇ ἄῤῥεν παιδίον τῷ βασιλεῖ.

κβ΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ βαπτισμῷ ἄῤῥενος παιδὸς βασιλέως.

κγ΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ κουρεύματι παιδὸς βασιλέως.

tuendae pacis gratia in Urbem advenerant, die Maii trigesimo primo, feria prima seu die lunae, indictione quarta exceperunt. Eodem capite quoque agitur de admissione Hispanorum et edito tum ludo equestri curuli; item de festo transfigurationis Domini; nec non de admissione Delemici; tandem et de receptione Elgae, quae fuit hegemon seu ducissa et principissa Russorum. Quae omnes ad colloquium Imperatoris admissiones, exponitur, quibus cum cerimoniis contigerint.

16. Observanda, quando magistratus quatuor tagmatum in circum veniunt.

17. De inauguratione Romani Porphyrogeniti, filii Constantini Imperatoris.

18. Observanda in celebratione brumalium tam eorum, quae Imperator senior, quam quae iunior, et tandem, quae Augusta, edunt.

19. Observanda, quando triumphus de hostibus devictis in foro cum solenne processione celebratur et Imperator cervices magnatis Agarenorum calcat.

20. Observanda in celebratione triumphi in circo.

21. Observanda, quando Imperatori filius nascitur.

22. Observanda in baptismo filii Imperatoris.

23. Observanda in tonsione capillorum filii Imperatoris.

Digitized by Google

κε'. Ἐπὶ προαγωγῇ κουβικουλαρίου.

κς'. Περὶ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς συμβάντων γενέσθαι περὶ τῆς παλαιᾶς συνηθείας τῆς τελουμένης ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

κζ'. Ὅπως Ἡράκλειος ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἀπὸ τῆς τοῦ καίσαρος ἀξίας ἀνήχθη εἰς τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας, καὶ πῶς Δαβὶδ, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, γέγονε καῖσαρ.

κη'. Περὶ προκένσου ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

κθ'. Πῶς ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου ἐδέξατο Ἡράκλειος τοὺς τῆς συγκλήτου, παρόντος καὶ τοῦ πατριάρχου.

λ'. Περὶ κηδείας πατριάρχου.

λα'. Πῶς δεῖ προσφέρειν τὸν βασιλέα ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀναθήματα.

λβ'. Περὶ αἰτήσεως δεξίμου τῶν δύο μερῶν, ἑορτῆς παρούσης.

Ed. L. 295 λγ'. Περὶ προαγωγῆς ἀξιωμάτων ἐν ἡμέρᾳ αἰτησίμῳ αὐτοκρατορίας καὶ στεψίμου καὶ γενεθλίου καὶ στεφανώματος.

Ms. 174. b λδ'. Περὶ προαγωγῆς ἀξιωμάτων ἐν ἡμέρᾳ αἰτησίμῳ γεννήσεως καὶ ἑτέρων τοιούτων.

λε'. Περὶ σαξίμου.

24. De promotione cubiculariae.
25. De promotione cubicularii.
26. De iis, quae diversis temporibus contigerunt, mutationibus antiquae consuetudinis [seu tributi honorarii] magnae ecclesiae olim solvi solitae.
27. Quomodo Heraclius a suo patre a dignitate Caesaris ad schema seu ornatum imperialem evectus, et quomodo David, frater eius, Caesar creatus fuerit.
28. De processione in magnam ecclesiam.
29. Quomodo die quodam ludi curulis Heraclius senatores, praesente quoque patriarcha, exceperit.
30. De sepultura patriarchae.
31. Quibuscum ritibus Imperator donaria magnae ecclesiae offerat.
32. Quomodo, instante die festo, ambae factiones deximum, sive salutatum ad Dominum admitti, rogent.
33. De promotionibus ad dignitates, quae fiunt diebus annuis, quibus natalis aut suscepti primum imperii, aut coronationis, aut nativitatis, aut nuptiarum Imperatoris celebratur.
34. De promotionibus, quae fiunt, diebus natalibus aliisve talibus annuatim recurrentibus.
35. De saximo seu pyrrhicha.

Digitized by Google

προβληθέντος ἐν τῷ δεξίμῳ τοῦ αὐτοῦ ἱπποδρομίου.

λζ'. Περί τινων ἀποστατησάντων καὶ πάλιν δουλωθέντων, πῶς ἐδέχθησαν παρὰ τοῦ βασιλέως.

λη'. Περὶ τῆς χειροτονίας Θεοφυλάκτου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου.

λθ'. Περὶ τοῦ πατριάρχου, ὅτι τὸ παλαιὸν ἴδιον εἶχε πραιπόσιτον.

μ'. Περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ πάσχα περιβάλλονται τοὺς λώρους ὅ,τε βασιλεὺς καὶ οἱ μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι.

μ'. * Τὰ ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου κείμενα σκεύη καὶ λοιπὰ, καὶ τὰ εἰς τὸν ἅγιον Στέφανον ἐν τῇ Δάφνῃ.

μα'. Ὅσα εἴδη τῶν ἀλλαξίμων.

μβ'. Ὑπόμνημα ἐν συντόμῳ τῶν βασιλευσάντων βασιλέων ἐν τῇδε τῇ μεγάλῃ καὶ εὐτυχεστάτῃ Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τοῦ μεγάλου καὶ εὐσεβεστάτου καὶ ἁγίου Κωνσταντίνου.

μγ'. Περὶ τῶν τάφων τῶν βασιλέων τῶν ὄντων ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἐν τῷ ἡρῴῳ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου· ἡρῷον τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. εὐφημία ὑπὸ τῶν στρατοπέδων, νίκης καὶ θριάμβων ἀγομένων. (ἰστέον δὲ, ὅτι ἡ αὐτὴ εὐφημία ᾄδεται καὶ

2. δεξίμῳ coni. R., σαξίμῳ cod.

36. De introductione expraefecti die ludi curulis circensis, qui creatus fuit in deximo eiusdem ludi.
37. Quomodo accepti ab Imperatore fuerint rebelles quidam, qui defecerant, sed in ordinem fuerant redacti.
38. De electione Theophylacti, sanctissimi patriarchae.
39. Quod patriarcha suum antiquitus habuerit praepositum.
40. Quomodo et quare in sancta et magna dominica paschatis Dominus et magistri atque proconsules et patricii loros induant.
40.* De vasis et reliquiis in sanctissimae Deiparae Phari templo conditis. Item de illis, quae in aede S. Stephani Daphnes iacent.
41. De variis generibus mutatoriorum.
42. Indiculus Imperatorum, qui a magno piissimo et sancto Constantino inde in hac magna et felicissima Constantinopoli aulam tenuerunt.
43. De sepulcris Imperatorum, quae sunt in templo SS. Apostolorum. Heroum S. et M. Constantini; heroum Iustiniani M. Laetae et honorificae acclamationes atque benedictiones exercituum in triumphis ob hostes devictos peractis. (Tenendum, easdem for-

Digitized by Google

μαιουμᾶς παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς παρασχεθῇ.) ἡ παρὰ τῶν Σάρδων ᾀδομένη εὐφημία τοῖς βασιλεῦσιν.

μδ'. Ἡ γενομένη ἐξώπλισις καὶ ἔξοδος καὶ τὸ ποσὸν τῆς ῥόγας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀποσταλέντος κατὰ τῆς θεολέστου Κρήτης μετὰ τοῦ πατρικίου Ἡμερίου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.

με'. Ἡ κατὰ τῆς αὐτῆς θεολέστου Κρήτης γενομένη ἐκστρατεία καὶ ἔξοδος ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν Πορφυρογεννήτων εἰς ἰνδικτίονα ζ.

Ms. 175. a μς'. Οἷς ὀφείλει ὁ βασιλεὺς ὀνόμασι τιμᾷν τοῖς μεγιστᾶσιν καὶ πρώτοις τῶν ἐθνῶν.

Ed. L. 296 μζ'. Οἱ τῶν ἀπὸ διαφόρων ἐθνῶν ἐρχομένων πρέσβεων πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμοί.

μη'. Τὰ ἄκτα τῶν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς γενομένων ἐπιγραφῶν.

μθ'. Εἰσὶν τὰ ἐκτεθέντα δίδοσθαι παρὰ τῶν ὀφειλόντων τιμᾶσθαι ἔν τε ἀξιώμασι καὶ ὀφφικίοις. καθὼς ὑπῆρχον ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.

ν'. Εἰσὶν αἱ κατὰ τύπον ῥόγαι τῶν στρατηγῶν καὶ κλεισουραρχῶν, καθὼς ἐῤῥογεύοντο ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.

mulas quoque a toto exercitu cantari, quando Imperator ipsis munusculi gratuiti erogationem aut maiumam praestat.) Fausta Sardorum erga Imperatores acclamatio.

44. De armatura, impensis in eam factis numeroque rogae seu stipendiorum et populi missi adversus Cretam, quam Deus perdat, duce classis Himerio, patricio et logotheta dromi, sub Leone, Christum amante Domino.

45. De expeditione adversus eandem maledictam instituta sub Constantino et Romano Porphyrogenitis, indict. VII.

46. Quibus appellationibus Imperator magnates et primates aliarum gentium honorare debet.

47. Formulae, quibus a variis gentibus advenientes legati Imperatorem salutant.

48. Formulae titulorum sacris litteris ad aliarum gentium principes inscribendae.

49. Expositio taxae seu statutorum tributorum, quae pendere debent ad axiomata s. dignitates, et ad officia s. functiones palatinas promoti; qualis erat tempore Leonis, Christum amantis Domini.

50. Expositio rogarum seu stipendiorum, quae statuta ex formula strategis et cleisurarchis dabantur tempore Leonis eiusdem.

Digitized by Google

να΄. Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὅταν ἐν σχήματι προέλθῃ ὁ βασιλεὺς θεωρεῖν τὰ ὀῤῥία τοῦ στρατηγίου.

νβ΄. Ἀκριβολογία τῆς τῶν βασιλικῶν κλητωρίων καταστάσεως, καὶ ἑκάστου τῶν ἀξιωμάτων πρόσκλησις καὶ τιμὴ, συνταχθεῖσα ἐξ ἀρχαίων κλητωρολογίων ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. ἐν ᾧ καὶ περὶ συνηθείας παντὸς ἀξιώματος καὶ πατρικίων κειμένων εἰς τὸ δεύτερον φῦλον τῶν κλητόρων.

νγ΄. Περὶ διανομῶν τῶν εὐσεβιῶν τοῦ βασιλέως ἔν τε τοῖς βρουμαλίοις καὶ στεψίμοις καὶ αὐτοκρατορίαις.

νδ΄. Ἐπιφανίου, ἐπισκόπου Κύπρου, ἔκθεσις πρωτοκλησιῶν πατριαρχῶν τε καὶ μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων.

νε΄. Περὶ τῆς διανομῆς τῶν κομβίων τῶν συνηθειῶν τῶν πατρικίων· περὶ τῶν συνηθειῶν τῶν πραιποσίτων, ὧν λαμβάνουσιν ἐν τοῖς τάγμασι τοῦ ἱπποδρομίου.

νϛ΄. Βίος Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος, καθ᾽ ἱστορίαν ἔχων φάκτα ϞΔ΄.

νζ΄. Τοῦ φυσιολόγου ἡ τῶν ἑκάστου θηρίου θαυμαστικὴ ἕξις, πρός τε Θεὸν ἀναγωγὴ, καὶ τῶν ἐν βίῳ εὐαρεστούντων λόγοι ν΄.

51. Observanda, quando Imperator in curru procedit horrea strategii visitatum.

52. Accurata expositio constitutionis sacrorum conviviorum et ordinis, secundum quem unaquaeque dignitas introvocatur et gradum prae altera habet; collecta ex antiquis cletorologiis seu libris cerimonias convivales et nomenclaturarum ordinem exponentibus tempore Leonis Christum amantis Domini. Simul etiam agitur de consuetudine seu tributo omnis dignitatis maioris et patriciorum, qui ad secundam classem convivarum pertinent.

53. De ratione pias largitiones Imperatoris per brumalia et diebus annuis, quibus memoria inaugurationis et coronationis celebratur, distribuendi.

54. Epiphanii, episcopi Cypri, expositio praesessionum patriarcharum, metropolitarum, archiepiscoporum et episcoporum.

55. De distributione combiorum, quae consuetudinibus patriciorum confiunt; item de consuetudinibus, quas praepositi accipiunt a tagmatibus hippodromii, seu militia circi.

56. Vita Alexandri Macedonis, historice enarrata per facta nonaginta quatuor.

57. Physiologi tractatus de admiranda cuiusque animalis indole. Sursum ad Deum cordis elevatio. De moribus in humana vita gratis et decoris. Sermonibus quinquaginta.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

Ed.L.297 Ὁ περὶ τῆς βασιλικῆς καὶ συγκλητικῆς τάξεως λόγος, ἐ-
Ms.176.a πείπερ πολυσχεδής τίς ἐστιν καὶ μὴ ῥᾳδίως τοῖς πολλοῖς κα-
ταλαμβανόμενος, μεταπιπτόντων πάντως καὶ μεταβαλλομένων
ταῖς κατὰ καιροὺς τῶν πραγμάτων μεταποιήσεσι καὶ τῶν τά-
B ξεων· ὅσα μὲν αὐτῶν συγγραφῆς παρά τισιν ἔτυχεν, οὐκ
ἐμμελῶς οὐδὲ κεκριμένως, ἀλλὰ χύδην τε καὶ σποράδην ἐκτε-
θειμένα, ἐξίτηλά τε ὄντα ἤδη καὶ τῷ γέροντι χρόνῳ συγγε-
γηρακότα, καὶ ὅσον οὔπω πρὸς ἀνυπαρξίαν περιστήσεσθαι
μέλλοντα, ἡμετέραις ἐπιμελείαις φιλοπόνως συναθροισθέντα ἐν
C τῇ πρὸ τῆσδε βίβλῳ εἱρμῷ τινι καὶ τάξει λελογισμένῃ πε-
ριελήφθη τε καὶ συντέτακται. ὅσα δὲ ἡ παροῦσα βίβλος
ἐμπεριέχει, ἔτυχεν μὲν συγγραφῆς ὑπό τινος οὐδαμῶς, εἴτε
ἀμελείᾳ τῶν πάλαι, εἴτ' ἴσως καὶ τῷ μὴ ἐπιτηδείως ἔχειν
πρὸς τὰ τοιαῦτα. ταῖς μνήμαις μέντοι διασωζόμενα καὶ πα-
ρὰ τῶν πρεσβυτέρων ἀκολούθως τοῖς νεωτέροις παραπεμπό-
D μενα τὸν φθόνον ἤδη διαφυγόντα μέχρις ἡμῶν ἴσχυσε κα-
ταντῆσαι. οὐ δίκαιον οὖν ᾠήθημεν κόσμον τοσοῦτον τάξεων

Quum multiplex et multifida sit de ordine regio atque senatorio tractatio vulgoque haud facile percipienda, (quandoquidem, ut ceterae res a decursu temporum alias identidem aliasque formas induunt, sic etiam humanarum dignitatum ordines vices suas patiuntur terminosque suos migrant,) studuimus primo quidem huius operis, et, qui hunc praecedit, libro contexta quodam velut filo sapienterque et consulte digesta coordinatione tradere et complecti ea omnia, quae studium nostrum congregare et eruere e veterum monumentis scripto consignatis ad hoc argumentum spectantia potuit. Neque enim illud a vetustis prorsus derelictum fuit; at ita tamen tractatum, ut, quum illi neque cura, neque delectu et iudicio usi fuissent, neque serio rem egissent, sed sua potius, ut tulerat, effudissent atque sparsissent, obsolescere inciperent ab ipsis tradita temporique senescenti consenescere, et tantum non ex usu hominum rerumque circulo excidere minarentur. Quae vero liber, quem nunc ordimur, complectitur, ea litteris quidem a nemine mandata fuerunt, sive id incuria priscorum hominum contigerit, sive natura minus idonei talibus commentandis illi fuerint: at memoria tamen ea conservavit et a maioribus ad iuniores propagavit, potiorque invidia et adversis casibus ad nostra usque tempora transmisit. Iniquum ergo iudicavimus nostraque persona indignum permittere, ut

Digitized by Google

ἀσύντακτον παριδεῖν, καὶ, ὅσον δήπου τὸ ἐφ' ἡμῖν, τὰ τῆς βασιλικῆς δόξης καταλιπεῖν ἀκρωτηριάζεσθαι καίρια. ὡς Ed. L. 298 *γάρ, ἐν σώματί τινι τῆς κεφαλῆς πονηρῶς ἐχούσης, ὅ γε μὴ τὰ πρὸς θεραπείαν πάντα προσαγαγὼν κατὰ τοῦ παντὸς ἔτυγε τὸν κίνδυνον ἐπιφέρων, οὕτως οἶμαι καὶ ὁ τοῦ κοινοῦ τοῦδε τῆς καθ' ἡμᾶς πολιτείας σώματος τῷ μεγαλειοτέρῳ μέρει καὶ ὑπερέχοντι κακῶς ἔχοντι μὴ τὰ πρὸς θεραπείαν* B *τε καὶ ὁλοκληρίαν προσενεγκὼν καὶ τὰ παρὰ τὴν ἀταξίαν κάμνοντα συνάγων καὶ συγκροτῶν τοῦ τε δήμου κοινῇ καὶ τῆς πολιτείας ἠμεληκὼς ἔσται καὶ τὸ σύμπαν ἅμα καθῃρηκώς. διὰ ταῦτα δὴ καὶ πρὸς τὴν παροῦσαν συλλογὴν ταύτην καὶ μή τισι πονηθεῖσαν ἄλλοις τῆς τακτικῆς διανέστημεν μεθόδου, τὴν μὲν βασιλείαν ταύτῃ βασιλικωτέραν καὶ* C *φοβερωτέραν ἀποδεικνύντες· τῷ δὲ συγκλητικῷ πληρώματι καὶ παντὶ τῷ ὑπηκόῳ τὸν μετὰ τῆς εὐταξίας βίον καὶ τὴν διαγωγὴν νέμοντες, ὑφ' ἧς σεμνότεροί τε καὶ κοσμιώτεροι καθιστάμενοι εἶναι ἂν καὶ βασιλεῦσιν ἐπέραστοι, αἰδέσιμοί* Ms. 176 b *τε ἀλλήλοις καὶ παντὶ ἔθνει θαυμαστοὶ καὶ περίδοξοι.*

tantus et tam pulcher mundus atque ordo subordinationum et constitutionum politicarum inordinatus porro iaceret, et ut (quod socordiae non dediti potueramus impedire,) membra velut capitalia imperialis gloriae, necemque et ruinam imperio, si vulnerentur, illatura contrucarentur unumque post alterum defluerent. Ut enim, si quis capiti male affecto medelam, quam potest, omnem non afferat, totum corpus in excidii periculum coniicit: ita etiam quisquis communis huius nostrae rerum civilium gubernationis corpus ita negligit, ut eius eminentiori atque capitaliori parti aegrotanti ea omnia, quae vitium sanare et integritatem conservare valent, non applicet, defluviumque minantia et ob turbatum ordinem resoluta pendentia non cogat et compingat: ille meo quidem iudicio populum quoque ipsum negligit, et totum civilis huius societatis corpus simul destruit. Primi nos itaque ad hanc tentatam hactenus nemini partem eius disciplinae, quae de vicibus muniisque civilium ordinum tradit, nos accinximus, ea ratione imperio quidem eo plus maiestatis et terroris addituri; senatorio autem coetui totique in universum parenti multitudini vitae atque consuetudinis mutuae in decoro ordine atque tranquillitate transigendae copiam facturi, quo spectabiliores honestioresque redditi, principum suorum amorem civiumque et aequalium venerationem mereantur, exteris autem in ore atque admiratione sint.

Digitized by Google

Ed. L. 299

ΚΕΦ. α'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἀνοίγοντος τοῦ παλατίου καὶ τῆς καθημερινῆς ἱσταμένης προελεύσεως.

Μετὰ τὴν τοῦ ὄρθρου ἀπόλυσιν κατέρχεται ὁ ἑταιρειάρχης μετὰ τῶν ἀρχόντων τῆς ἑταιρείας καὶ τῶν τῆς ἑταιρείας ἑβδομαρίων, ὁμοίως καὶ ὁ παπίας μετὰ τῶν ἑβδομαρίων διαιταρίων καὶ τοῦ πριμικηρίου αὐτῶν, καὶ ἀνοίγουσιν τὴν ἐλεφαντίνην, καὶ εἰσέρχονται οἱ παρεβδομάριοι τῆς ἑταιρείας, καὶ ἀνέρχονται διὰ τοῦ κοχλιοῦ, καὶ κατέρχονται B *τοῦ κοχλιοῦ τοῦ κατάγοντος εἰς τὴν γανωτὴν πύλην τὴν εἰσάγουσαν εἰς τὸν λαυσιακὸν, καὶ δι' αὐτῆς τῆς πύλης εἰσέρχονται εἰς τὸν λαυσιακόν. ὁ δὲ ἑταιρειάρχης μετὰ τοῦ παπίου ἀλλάσσουσιν τὰ ἑαυτῶν σκαραμάγγια, καὶ μετὰ διαιταρίων διέρχονται διὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ τοῦ ὡρολογίου, καὶ ἀνοίγουσιν τὴν ἐξάγουσαν πύλην ἀπὸ τοῦ ὡρολογίου εἰς τὸν λαυσιακόν. εἶθ' οὕτως μετὰ τῶν μαγλαβιτῶν καὶ τῶν παρεβδομαρίων τῆς ἑταιρείας ἀνοίγουσι τὸν Ἰουστινιανοῦ τρίκλινον καὶ τὰ σκύλα καὶ τὴν ἐξάγουσαν εἰς τὸν ἱππόδρομον πύλην, καὶ οἱ μὲν τῆς μέσης ἑταιρείας ἐῶνται καθέζεσθαι εἰς τὰ σκύλα. ὁ δὲ ἑταιρειάρχης καὶ ὁ παπίας*

20. *ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι οἱ τῆς μεγάλης ἑταιρείας ἑβδομάριοι ἐῶνται καθέζεσθαι ἐπὶ τοῦ ῥαφείου.*

CAP. 1.

Observanda, quando palatium quotidie sese recludit, et processio in palatium diebus profestis seu quotidiana orditur.

Post absolutum orthrum seu officium matutinarum descendit hetaeriarcha cum ceteris magistratibus hetaeriae et cum eiusdem hebdomariis [seu per illam septimanam servitii vices obeuntibus], ut et papias cum hebdomariis diaetariorum [vel septimanariis atriensium] horumque primicerio, et aperiunt portam eburneam; et intrant parhebdomarii [seu vicarii septimanariorum] hetaeriae, et adscendunt per cochleam, et descendunt per cochleam, quae ducit ad portam ganotam [seu polita lamina marmorea incrustatam], per quam aditus ad lausiacum patet. Et per hanc portam intrant in lausiacum. Tum induunt hetaeriarcha atque papias sua scaramangia, praetereuntque cum diaetariis chrysotriclinium et horologium, et aperiunt portam, quae ex horologio in lausiacum ducit. Deinde aperiunt cum maglabitis et parhebdomariis hetaeriae Iustiniani triclinium et scyla et portam, quae in circum patet. Et ibi quidem in scylis sinuntur remanere atque residere, qui ad mediam hetae-

καὶ οἱ τῆς μεγάλης ἑταιρείας μετὰ τῶν διαιτα φουσιν, καὶ ὁ μὲν ἑταιρειάρχης ἐρχόμενος καὶ λαυσιακὸν πρὸ τῆς χαλκῆς πύλης τῆς ἀνοιγού γειρεῖον. ὁ δὲ παπίας εἰσέρχεται εἰς τὸν χ καὶ τίθησι τὰ κλειδία εἰς τὸ σκάμνον τὸ ἱστάμ βήλου τῆς πρὸς δύσιν ἀριστερᾶς καμάρας. ριοι μετὰ μαγλαβίτου ἀπέρχονται, καὶ ἀνοίγο σηκρητεῖα καὶ τὴν ἐξάγουσαν εἰς τὸ εἰδικὸν τοῦ κοιτῶνος ἑβδομάριοι αἴρουσιν ἀπὸ τοῦ βεσ βασιλέως σκαραμάγγιον, καὶ ἀποφέροντες τιθ τὸ σκάμνον τὸ ἔξω τῶν ἀργυρῶν πυλῶν τοῦ μενον, δηλονότι τῶν ἐξαγόντων εἰς τὸν χρυσοτ

Καὶ τῆς πρώτης ὥρας πληρουμένης, ἔρχεται ρίων πριμικήριος, καὶ κρατῶν τὸ τοῦ ῥωμαν κρούει τρίτον ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς ἐκείνης θύρας κελεύοντος τοῦ βασιλέως, εἰσάγουσιν οἱ κοιτ ραμάγγιον καὶ περιβάλλεται τοῦτο ὁ βασιλεύς, νος εἰσέρχεται εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον, καὶ ἵστ τὰ ἀνατολὰς κόγχῃ, ἐν ᾗ καὶ ἡ θεανδρείκελ ἡμῶν καὶ Θεοῦ ἐστηλογράφηται εἰκών, καὶ τῷ ἤθεις εὐχὰς ἀποδοὺς καὶ μετάνοιαν βαλών, τὸ Θεὸν δείκνυσι σέβας, καὶ εἶθ' οὕτως καθέζετα

riam pertinent. Hetaeriarcha vero atque papias
gnam hetaeriam pertinent atque diaetarii revertu
archa quidem residet in lausiaco ante portam aenea
linam ducit. Papias autem intrat in chrysotricliniu
ponit in scamno, quod stat intra velum camarae
occidentem spectantis sinistrae. Duo autem diaeta
glabita abeuntes illinc aperiunt secretarias et portam
cum seu fiscum Domini peculiarem ducit. Hebdom
tonis acceptum a vestiario scaramangium Imperato
scamno, quod est extra portam argenteam coetoni
in chrysotriclinium educit. (II.) Decursa prima ho
tariorum primicerius, et cum clave obicis [vel ea
resolvere et amoliri apta est,] pulsat ter argentean
Quo audito, coetonitae protinus Imperatoris iussu
eius scaramangium. Quo indutus Imperator egreditu
clinium, et stat erectus in concha orientali, in qu
et Dei nostri, sub humana specie Deum exhibens,
citur, precesque Deo consuetas exsolvit, et metano
est velut poenitens caput et corpus inclinat], se D
que debitum cultum commonstrans. Quibus peracti
sidet in aurea sella, quae ibi stat, conversoque ad p

Digitized by Google

ἱσταμένῳ χρυσῷ σελλίῳ, καὶ λέγει πρὸς τὸν παπίαν, αὐτοῦ δηλονότι τοῦ παπίου καὶ τοῦ δευτέρου ἱσταμένων εἰς τὸ πρὸς δύσιν δεξιὸν βῆλον, πλησίον τοῦ συρτοῦ βήλου „τὸν λογοθέτην.“ καὶ εὐθέως ἐξερχόμενος ὁ παπίας εἰς τὸν λαυσιακὸν, ἔνθα οἱ μαγλαβῖται ἵστανται, λέγει τὸν ἀδμινσουνάλιον ἀπελθόντα εἰσάξαι τὸν λογοθέτην. ὁ δὲ ἀπερχόμενος εἰς τὰ B ἀσηκρητεῖα εἰσάγει τὸν λογοθέτην προπορευόμενος αὐτοῦ. ὁ δὲ παπίας ἀνιστάμενος ἀπὸ τοῦ τῶν μαγλαβιτῶν σκάμνου, ἀναλαμβάνεται τὸν λογοθέτην προπορευόμενος αὐτοῦ, καὶ εἰσάγει αὐτὸν εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον. καὶ δὴ τοῦ λογοθέτου εἰσελθόντος ἔνδον τοῦ βήλου, πίπτει ἐπ' ἐδάφους προσκυνῶν, καὶ εὐθέως ἀνέρχεται πρὸς τὸν βασιλέα. ἰστέον, ὅτι, τοῦ λογοθέτου ἐξερχομένου καὶ πάλιν εἰσερχομένου, οὐ προσκυνεῖ. ἰστέον, ὅτι οἷόν τινα ἄρχοντα ἢ συγκλητικὸν κελεύει ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι, εἰσερχόμενος ὁ τοιοῦτος πίπτει καὶ C προσκυνεῖ καὶ ἐξέρχεται. εἰ δὲ πάλιν βουληθῇ τοῦτον θεάσασθαι ὁ βασιλεὺς, ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι τοῦτον οὐ προσκυνεῖ. ἰστέον, ὅτι ἐν ταῖς μεγάλαις ἡμέραις, εἰ οὐκ ἔστιν ἡ ἐπείγουσα καὶ συνέχουσα δουλεία εἰς τὴν τῶν δημοσίων πρα-

1. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ κόγχῃ, ἐν ᾗ ὁ βασιλικὸς ἵδρυται θρόνος, δεξιᾷ μὲν πρὸς ἀνατολὰς ἵσταται χρυσοσελλίον, ἐν ᾧ καθέζεται ὁ βασιλεὺς, εἰ δὲ τύχῃ καὶ ἑτέρους εἶναι βασιλεῖς, κάτωθεν τῆς κόγχης ἵστανται τὰ τούτων σελλία. ἰστέον, ὅτι καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ θρόνου ἵσταται ἕτερον σελλίον βλαττόστρωτον. ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ κόγχῃ εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὴν δεξιὸν μέρος τοῦ ἡμικυκλίου ἵστανται ὁλόχρυσα σελλία καὶ ἕτερα βλαττόστρωτα.

qui una cum deutero seu secundano in occidente triclinii apud dextrum velum [seu dextros cancellos] prope velum attractile stat, imperat ei, ut logothetam arcessat. Protinus exit papias in lausiacum, ubi maglabitae stant, et imperat admissionali, ut requirat et adducat logothetam. Hic abiens in secretarias adducit logothetam, coram illo ambulans, usque ad eum locum, in quo papias restitavit. Ibi vero papias surgens a scamno maglabitarum, sumit secum logothetam, et ipse quoque coram eo praecedens, introque ducit in chrysotriclinium. Quo ingressus logotheta procidit humi intra velum, et adorat Dominum, statimque surgens accedit ad eum. Tenendum, logothetam egredientem et rursus intrantem non rursus, ut prima vice ingrediens fecerat, Dominum adorare. Pariter si quem archontem vel honoratum palatinum aut et senatorium videre cupit Imperator, ingreditur ille, consuetoque modo adorat humi procidens, et rursus exit. At si denuo flagitatus intret, non iterat adorationem. In reliquis omnibus diebus, quando non urget neque continet necessitas curandi et expediundi publica negotia, dantur missae, hora tertia finita. In-

γμάτων ἀντίληψιν, δίδονται μίνσαι, ὥρας τρίτης πληρουμένης. ἰστέον, ὅτι, τῆς ὥρας καταλαβούσης, ὅτε μέλλουσιν γίνεσθαι μίνσαι, λέγει ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν παπίαν· „ἄπελθε, ποίησον μίνσας.“ καὶ εὐθέως αἴρων ὁ παπίας ἀπὸ τοῦ σκάμνου τὰ κλειδία, ἐξερχόμενος ταῦτα διασείει, ὥστε τῇ τούτων διασείσει κτύπον ἀποτελεῖσθαι, ἵνα διὰ τοῦ κτύ- Ms. 177. b που γνῶσι πάντες, ἐξέρχεσθαι τὸν παπίαν ποιῆσαι μίνσας. D ἰστέον, ὅτι ταῖς καθημεριναῖς ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ πρὸς ἀνατο- Ed. L. 301 λὰς δεξιῷ μέρει τοῦ θρόνου ἐν τῷ ἐκεῖσε ἱσταμένῳ χρυσῷ σελλίῳ καθέζεται ἀπὸ σκαραμαγγίου ἄνευ τοῦ χρυσοπερικλείστου σαγίου· ἐν δὲ ταῖς κυριακαῖς ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ θρόνου ἐν τῷ ἐκεῖσε ἱσταμένῳ βλαττοστρώτῳ καθέζεται σελλίῳ, περιβεβλημένος καὶ τὸ χρυσοπερίκλειστον σαγίον. καὶ πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν τὸν λογοθέτην εἰσέρχονται οἱ τοῦ χρυσοτρικλίνου· εἰσάγει δὲ τούτους ὁ παπίας, καὶ ἵστανται ἔνδον τοῦ συρτοῦ πρὸς δύσιν βῆλον. ἰστέον, ὅτι, εἰ βουληθῇ θεάσασθαι ὁ βασιλεὺς ἐθνικούς τινας, ἐν τῷ αὐτῷ ἀριστερῷ μέρει τοῦ θρόνου καθέζεται, περιβεβλημένος καὶ τὸ χρυσοπερίκλειστον σαγίον, καὶ προεισέρχονται ὁμοίως οἱ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ ἵστανται, ὡς εἴρηται. ἰστέον, ὅτι ταῖς B κυριακαῖς οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι μετὰ σαγίων ῥοῆς εἰσέρχονται εἰς τὴν προέλευσιν, ταῖς δὲ καθημεριναῖς ἀπὸ σκαραμαγγίων. ἰστέον, ὅτι, εἰ βουληθῇ ὁ

stante autem hora vel tempore, quo missae dandae sunt, ait Imperator papiae: *Abi, fac missas.* Papias igitur protinus corripiens a scamno claves egreditur, easque conquassat, et sic strepitum facit, e quo agnoscunt omnes, papiam e chrysotriclinio egressum missas facere. Communibus seu profestis diebus residet Imperator in dextra parte throni, quae ad orientem spectat, in aurea nempe sella, quae ibi stat, indutus scaramangio absque sago auro praetextato. Verum in diebus dominicis sedet in throni sinistra parte in sella, quae ibi stat, blatteis instrata, indutus praeter alia etiam sago auro circumsepto. Et tunc temporis intrant non logotheta primus, sed ante eum ministri, qui ad chrysotriclinium spectant, introducti a papia, qui eos intra velum attractile in occidentali triclinii parte pendens collocat, In eadem sinistra throni parte residet quoque Imperator, si vult exteros quosdam ad se admittere, sagum indutus auro circumseptum, introeuntibus ante legatis et stantibus chrysotriclinii ministris eodem modo et ibidem, atque dictum est. Diebus dominicis veniunt magistri et patricii et officiales in sagis russis ad processionem [id est in aulam ad scrinia et expeditiones quisque suas]; diebus autem profestis in scaramangiis. At si voluerit Dominus etiam profestis magistros et patricios videre,

Digitized by Google

βασιλεὺς ταῖς καθημεριναῖς ἡμέραις τούς τε μαγίστρους καὶ πατρικίους θεάσασθαι, μετὰ σαγίων ῥοῆς εἰσέρχονται εἰς τὸν βασιλέα. οἱ δὲ ὀφφικιάλιοι ταῖς μὲν κυριακαῖς μετὰ τῶν αὐτῶν ῥοῆς σαγίων, ταῖς δὲ καθημεριναῖς ἀπὸ σκαραμαγγίων. ἰστέον, ὅτι, δοχῆς ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ γινομένης πρὸς τὸ θεάσασθαι τὸν βασιλέα ἐθνικούς τινας, εἰ οὐ βουληθῇ στεφθῆναι, περιβάλλεται ἐν τῇ κεφαλῇ τὸν στέφανον τὸ λε-
C γόμενον καισαρίκιον καὶ τὸ δι' ὅλου χρυσοῦφαντον σαγίον τὸ ἀπὸ μαργάρων ἠμφιεσμένον ἐν ταῖς ὄρναις. ἰστέον, ὅτι καὶ εἰδικώτερον εἰ βουληθῇ συντυχεῖν ὁ βασιλεὺς Σαρακηνοὺς μεγιστάνας, τῷ αὐτῷ σχήματι τούτους ὁρᾷ. ἰστέον, ὅτι κατὰ τύπον καὶ τὴν τάξιν τῆς πρωϊνῆς γίνεται ἡ ἀκολουθία καὶ δείλης, ἀνοίγοντος τοῦ παλατίου. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι τὸ μὲν πρωῒ πάντες προέρχονται ἀπὸ σκαραμαγγίων, δείλης δὲ ἀπὸ
Ms. 178. a ἐσωφοροχολοβίων. ἰστέον, ὅτι μάγιστρος ἢ πατρίκιος ἢ στρατηγὸς, εἴτε εἰς ταξείδιον ἢ βασιλικὴν δουλείαν, εἴτε καὶ εἰς ἰδίαν αὐτοῦ ὑπάρχων, ἐν τῷ ἀποσυνοψίζεσθαι τοὺς δεσπότας
D οὐκ εἰσέρχεται μετὰ σαγίου, ἀλλ' ἀπὸ σκαραμαγγίου καὶ μόνον.

ΚΕΦ. β'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν τῇ προελεύσει τῇ καθεκάστῃ κυριακῇ τελουμένῃ.

Ὑπομιμνήσκει ὁ τῆς καταστάσεως τῷ πραιποσίτῳ, εἰ ἄ-

introeunt ad eum in sagis russis. Officiales autem introeunt [ad Dominum] diebus quidem dominicis in russis suis sagis, profestis autem in scaramangiis. Si excipere Imperator extraneos quosdam in chrysotriclinio vult neque tamen capiti suo infulam imponere, induit coronam eam, quae dicitur caesaricium, sagumque totum auro contextum et quoad oras vel limbos margaritis praetextatum. Eodem modo Saracenicos magnates admittit Imperator, quibus privatum indulget colloquium. Eodem, quo mane, ritu ordineque vespere quoque aperitur palatium, et in illud proceditur; excepto, quod mane quidem proceres in scaramangiis, vesperae autem in interulis atque colobiis adveniunt. Magister aut patricius aut strategus, qui licentiam habet extra Domini conspectum agendi, sive quod in castra eat, sive quod ad expediendum aliud quoddam imperiale mandatum delegatus peregre proficiscatur, sive etiam ob privatas suas necessitates: ille, quando redux factus Dominos rursus salutat, nunquam sagum, sed tantum scaramangium gestat.

CAP. 2.

Observanda in processione seu conventu magnatum in aulam, qui singulis diebus dominicis fit.

Commonefacit cerimoniarius interrogando praepositum, num ve-

ρα κελεύει ὁ βασιλεὺς στῆναι προέλευσιν. ὁ δὲ πραιπόσιτος Ed. L. 302 λέγει τῷ κατὰ τὴν ἡμέραν παραδυναστεύοντι. ὁ δὲ ὑπομιμνήσκει τὸν βασιλέα, καὶ εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς στῆναι τὴν προέλευσιν, ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος καὶ ὁρίζει τὸν τῆς καταστάσεως περὶ τούτου. καὶ μετὰ τὸ ἀπολῦσαι τὴν θείαν λειτουργίαν ἐν τῷ λαυσιακῷ, ὅσους πρωτοσπαθαρίους κλητωρεύσει ὁ κατὰ τὴν ἡμέραν κλητωρεύων ἀρτοκλίνης, εἰσέρχονται καὶ καθέζονται ἐν τῷ λαυσιακῷ· οἱ δὲ λοιποὶ καθέζονται ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ. ἐξέρχεται δὲ σιλεντιάριος ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ λέγει μεγάλως „κελεύσατε," καὶ ἐξέρχονται πάντες οἱ βασιλικοί, καὶ ἀπέρχονται ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι καθέζονται B εἰς τὰ σκύλα ἅμα τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλης, ὁ δὲ ἀκόλουθος ἵσταται ἀποβλέπων πρὸς τὴν πύλην τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ κρέμαται τὸ ταγηνάριον βῆλον, εἰ ἄρα συνέφθασεν ὁ τῆς καταστάσεως ἅμα τῶν σιλεντιαρίων τοῦ στῆναι ἔξω τοῦ αὐτοῦ βήλου κονσιστώριον. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως μετὰ τοῦ ὀστιαρίου, φοροῦντες καμίσιον καὶ παραγαύδιον, προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι τῷ πραιποσίτῳ, καὶ ὁ μὲν ὀστιάριος μετὰ τὸ εἰσελθεῖν αὐτὸν ἐν τῷ ταγηναρίῳ βήλῳ ἵσταται ἔνδοθεν, δεικνύων τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ πρὸς τὸν δρουγγάριον τῆς βίγλης. ὁ δὲ τῆς καταστάσεως καὶ ὁ σιλεντιάριος

lit Imperator processionem fieri. Praepositus autem ea de re ad paradynasteuontem [seu proximum a Domino curaeque gerendarum rerum consortem ministrum], qui eo die ministerio fungitur, refert. Hic admonet et interrogat Imperatorem. Eoque iubente, processionem constare atque celebrari, exit praepositus, mandataque in hanc rem dat cerimoniario, finitoque divino officio in lausiaco, introeunt et consident eodem in lausiaco protospatharii illi omnes, quos artoclinius [seu nomenclator convivalis], cuius vices eo die sunt ad sacras epulas invitare, nominatim citaverit. Reliqui autem non invitati consident in Iustiniani triclinio. Tum exit aliquis silentiarius in Iustiniani triclinium et clamat clara voce: *Celeusate* [id est, *placeat vobis surgere*]. Exeunt tum omnes basilici aut caesariani e palatio, et abeunt ad suam quisque mansionem. Magistri autem et praepositi et officiales considunt in scylis una cum drungario vigiliae. Acoluthus autem stans ad portam illam triclinii Iustinianei, e qua velum tagenarium [ab attagenibus intextis ita dictum] dependet, circumspicit, num cerimoniarius atque silentiarii convenerint ad conficiendum intra dictum velum consistorium. Cerimoniarius autem cum ostiario, gestantes camisium et paragaudium, [ingressi Iustiniani triclinium] salutant ambo genu flexo praepositum. Et ostiarius quidem, postquam tagenarium velum transiit, stat intus, inclinans caput suum versus drungarium vigiliae. Cerimoniarius autem et silen-

Digitized by Google

C ἵστανται, καθὼς ἔχει ὁ τύπος, νεύοντες τῷ ἀκολούθῳ τοῦ εἰσελθεῖν. ὁ δὲ δρουγγάριος εἰσέρχεται φορῶν τὸ ἑαυτοῦ σπαθίον, καὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατῶν τό,τε μαγλάβιον καὶ τὸ τζικούριον ἐπικείμενον τῷ δεξιῷ αὐτοῦ ὤμῳ. ἡνίκα δὲ ἔλθῃ ἐν Ms. 178. b τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, προσκυνεῖ εἰς ἓν ἕκαστον τῶν μεγάλων ὀμφαλίων τόν τε τῆς καταστάσεως καὶ τοὺς σιλεντιαρίους, καὶ ἵσταται ἄνω ἀποβλέπων πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος, ἤγουν πρὸς τὰ σκύλα, καὶ παραυτίκα λαμβάνει νεῦμα ὁ ἀκόλουθος καὶ λέγει τοῖς μαγίστροις „κελεύσατε·" οἱ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι, προσκυνοῦντες τόν τε δρουγγά-D ριον καὶ τὸν τῆς καταστάσεως ἅμα τῶν σιλεντιαρίων καὶ καθέζονται εἰς τὰ σκάμνα. καὶ πάλιν λαμβάνει νεῦμα ὁ ἀκόλουθος παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε, σεκρετικοί." καὶ εἰσέρχονται οἱ χαρτουλάριοι τοῦ γενικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς, φοροῦντες σαγία ῥοῆς, προσκυνοῦντες καὶ αὐτοὶ κάτω ἐν τῷ τυμπανέῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ καθέζονται καὶ αὐτοὶ εἰς τὰ σκάμνα. καὶ πάλιν λαμβάνει νεῦμα ὁ ἀκόλουθος παρὰ τοῦ τῆς καταστάσεως, καὶ προσκαλεῖται τοὺς δ' τῶν ταγμάτων τοποτηρητάς, χαρτουλαρίους, κόμητας τῶν σχολῶν, σκρίβωνάς τε καὶ λοιποὺς μεγάλους ἄρχοντας, καὶ τῶν νουμέρων καὶ τειχέων. χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι, τῶν δ' ταγμάτων ἐν τῇ πόλει μὴ ὄντων,

tiarius stant loco et more consueto, nutu capitis significantes acolutho, ut ingrediatur. Tum intrat acoluthus, gerens suam spatham et dextra manu tenens maglabium seu clavam et securim super dextro humero repositam. Ubi autem in magnum Iustiniani triclinium pervenit, adorat, quoties singula magnorum omphaliorum seu umbilicorum [id est marmorearum in pavimento rotarum] calcat, cerimoniarium et silentiarios, consistitque in superiore parte, despiciens ad occidentem, id est ad scyla; et protinus accipit acoluthus nutu significationem, et pronuntiat erga magistros: *Celeusate*, [id est *velitis huc venire vos, magistri et patricii*. Eo audito, intrant] magistri et patricii, adorantes drungarium, cerimoniarium et silentiarios, desidentque suis in scamnis. Rursus deinceps accipit acoluthus nutu imperium a cerimoniario, et clamat: *Celeusate*, *secretici*. Tunc ingrediuntur chartularii genici seu rationum fiscalium, et chartularii stratiotici seu rei militaris, et antigraphei seu magistri scriniorum, induti sagis russis, adorantes et hi inferius in tympaneo [id est in statione tympanorum in triclinio] Iustiniani, desidentque tum in scamnis. Rursus dein accipit acoluthus indicium a cerimoniario, et advocat topoteretas quatuor totidem tagmatum [seu cohortium], chartularios, comites scholarum, scribones ceterosque proceres palatinos et numerorum et castrorum rectores. Quando autem quatuor tagmata

Digitized by Google

προσκαλεῖται τοὺς τοποτηρητὰς καὶ χαρτουλαρίους τῶν νου- Ed. L. 303 μέρων καὶ τειχέων καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ ἀριθμοῦ, καὶ εἰσέρχονται ἀπὸ σκαραμαγγίων, φοροῦντες τὰ ἑαυτῶν σπαθία, καὶ ἵστανται ἐπ' εὖρος τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου, καὶ τὰς χεῖρας δεδεμένας ἔχοντες καὶ σιωπῇ χρώμενοι. καὶ ὅτε πάντα ταῦτα τελεσθῶσιν, ἐξέρχεται ὁ ἀρτοκλίνης φορῶν σπαθίον μετὰ τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ τοῦ ὀστιαρίου, καὶ ἔρχονται ἀμφότεροι εἰς τὸν πραιπόσιτον, ὑπομιμνήσκοντες αὐτῷ τοῦ γενέσθαι μίνσαι. ὁ δὲ αὐτὸς ἀρτοκλίνης μέλλων ἐξέρχεσθαι, προσκυνεῖ τὸν δρουγγάριον τῆς βίγλης, εἶτα κράζει ἐν τῷ τοῦ κλητωρίου τομαρίῳ κατ' ὄνομα οὓς ὀφείλει κλητωρεῦσαι, καὶ B παρ' αὐτὰ ἐκβάλλει ὁ δρουγγάριος τὸ σπαθίον αὐτοῦ, ἐξέρχεται δὲ καὶ ὁ παπίας τῇ χειρὶ σείων τὰς κλεῖς, καὶ εὐθέως λέγει ὁ σιλεντιάριος τὸ „κελεύσατε," καὶ λύεται ἡ προέλευσις, καὶ ἀπέρχεται ἕκαστος οἴκαδε.

ΚΕΦ. γ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, τοῦ βασιλέως προβαλλομένου δομεστίκους τῶν σχολῶν ἢ στρατηγοὺς ἢ δρουγγάριον τῶν πλοΐμων ἢ γενικὸν ἢ σακελλάριον ἢ τοῦ σακελλίου ἢ λοιποὺς ὀφφικιαλίους. C

Κελεύει ὁ βασιλεὺς τὸν λογοθέτην εἰσάξαι τὸν ὀφειλό- Ms. 179. a

in Urbe non adsunt, advocat acoluthus topoteretas et chartularios numerorum et castrorum et magistratus arithmi, qui in scaramangiis intrant gestantes suas spathas seu gladios, et consistunt per latitudinem triclinii, manibus quisque pectori decussatim impositis et taciturni. His omnibus peractis, exit artoclinius spatha accinctus una cum cerimoniario et ostiario; hi ambo abeunt ad praepositum interrogantes, velitne missas dari. Artoclinius autem egressurus adorat drungarium vigiliae, dein clara voce e tomario cletorii [seu volumine vel codicillo nomenclaturae] recitat eorum, quos ad sacras epulas invitare debet, nomina. Protinus, eo facto, deponit drungarius gladium suum, et exit papias, concutiens manu sua claves, et statim dicit silentiarius: *Celeusate* [seu *placeat vobis*, nempe surgere et abire]. Sic dissolvitur processio, et abit unusquisque domum suam.

CAP. 3.

Observanda, quando Imperator domesticos scholarum aut strategos [seu magistros militum], aut drungarium classis, aut genicum [seu aerarii publici rationalem], aut sacellarium, sacellii praefectum, reliquosve officiales creat.

Imperat Dominus logothetae, ut promovendum seu honorandum

Digitized by Google

μενον προβληθῆναι. ὁ δὲ λογοθέτης ἐξερχόμενος εἰσάγει αὐτὸν ἀπὸ σκαραμαγγίου. εἰ δέ ἐστιν ἡμέρα ἀλλαξίμων, ἐὰν ἄρα καί ἐστιν ὀφφικιάλιος, εἰσάγει αὐτὸν μετὰ τῶν ἰδίων ἀλλαξίμων. καὶ γενόμενος ἔνδον τοῦ συρτοῦ βήλου τοῦ χρυσοτρικλίνου, πίπτει ἐπ' ἐδάφους, προσκυνῶν τὸν βασιλέα, εἶτα ἀνιστάμενος καὶ τούτου προπορευόμενος ὁ λογοθέτης, ἔρ-
D χεται καὶ ἵσταται ἀπὸ ὀλίγου διαστήματος τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ βασιλεὺς παραινεῖ αὐτὸν τοῦ μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης τὴν ἐμπιστευομένην αὐτῷ διέπειν καὶ ἰθύνειν δουλείαν, καὶ τὸ ἀδωροδόκητον καὶ ἀπροσωπόληπτον ἔχειν εἰς τοὺς ὑπηκόους, καὶ ἄλλα, ὅσα ἁρμόζει τοῖς τοιαύτας ἐπιστασίας ἐμπιστευομένοις. εἰ δὲ τύχῃ εἶναι ἢ δομέστικον τῶν σχολῶν ἢ στρατηγὸν ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς καταλεγομένων τάγμασιν, τὰ πρὸς ἀνδρείαν καὶ γεν-
Ed.L. 304 ναιότητα ἐπαλείφοντα καὶ διεγείροντα παραινεῖ. τοῦ δὲ πρὸς ταῦτα προσαπολογουμένου τὰ δέοντα, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς· „ἐπὶ ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος προβάλλεταί σε ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία μου δομέστικον τῶν θεοφυλάκτων σχολῶν." καὶ εὐθέως πίπτει ἐπ' ἐδάφους καὶ προσκυνεῖ, εἶτα φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ μεγάλου βασιλέως, καὶ εἶθ' οὕτως τοῦ μικροῦ, καὶ ἐξάγεται ὑπὸ τοῦ λογοθέτου εἰς τὸ ὡρολόγιον, ἤτοι εἰς τὸν πόρτικα τοῦ χρυ-

13. στρατηγὸς cod. et ed.

introducat. Egrediens igitur logotheta [ex chrysotriclinio] introducit eum scaramangio indutum; nisi sit dies mutatoriorum, vel in quo pompae gratia splendidae vestes induuntur, et honorandus iam officialis sit. Eo enim in casu introducit eum in suis ipsi competentibus mutatoriis. Velum itaque chrysotriclinii attractile transgressus novi honoris candidatus procidit humi, adorans Imperatorem, dein surgit et sequitur praeeuntem logothetam usque ad parvam distantiam ab Imperatore. Coram sic adstantem hortatur Imperator, ut in timore Dei, veritate, fide atque iustitia officium sibi accreditum administret dirigatque, ut erga subditos candore utatur, a nemine munera accipiat, nemini conniveat, et quae sunt alia plura, isti tempori locoque et homini tantis muneribus praeficiundo dictu congrua. Ita si creandus aut scholarum sit domesticus, aut strategus, aut alius aliquis magistratus de ordine militari, praecipit ipsi ea, quae nobile pectus ad constantiam virilem fortitudinemque stimulare et accendere valent. Honorandus ad eam cohortationem apta decoraque respondet. Quo facto Imperator ait: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti meum a Deo mihi concessum imperium et suprema maiestas creat te domesticum scholarum, quas Deus salvas et sospites semper esse iubeat.* Protinus concidit honoratus humi, et adorat Imperatorem,

Digitized by Google

σοτρικλίνου. καὶ παραδίδωσιν αὐτὸν ὁ λογοθέτης τοῖς πραι-
ποσίτοις λέγων· „οἱ βασιλεῖς ἡμῶν οἱ ἅγιοι θεόθεν ὁδηγη- B
θέντες προεβάλλοντο τοῦτον δομέστικον τῶν σχολῶν." καὶ
ἐπεύχονται οἱ πραιπόσιτοι κατὰ τὸ εἰωθὸς τοὺς δεσπότας, καὶ
ἀναλαμβάνονται αὐτὸν, καὶ ἐξάγουσιν ἐν τῷ λαυσιακῷ, καὶ
λέγει πρὸς πάντας ὁ πρωτοπραιπόσιτος· „οἱ βασιλεῖς ἡμῶν
οἱ ἅγιοι θεόθεν ὁδηγηθέντες προεβάλλοντο τοῦτον δομέστικον
τῶν σχολῶν." καὶ πάντες ἐπεύχονται τὸ πολυχρόνιον. ἰστέον,
ὅτι καὶ εἰς στρατηγῶν προβολὴν καὶ εἰς σεκρετικῶν καὶ λοι-
πῶν ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἀκολουθία φυλάττεται, πλὴν ἐπὶ μὲν
τῷ δομεστίκῳ τῶν σχολῶν καὶ τῷ δρουγγαρίῳ τῶν πλοΐμων λέγει
ὁ βασιλεύς· „ἐν ὀνόματι πατρὸς, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος·" C
ἐπὶ δὲ στρατηγῶν καὶ σεκρετικῶν καὶ λοιπῶν λέγει· „ἐπὶ ὀνόμα-
τι κυρίου." εἶθ' οὕτως ἀναλαμβάνεται αὐτὸν ὁ τῆς καταστάσεως,
καὶ ἐξάγει αὐτὸν εἰς τὸν ἱππόδρομον λέγων· „οἱ βασιλεῖς ἡμῶν Ms. 179. b
οἱ ἅγιοι" καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῶν δομεστίκων
καὶ στρατηγῶν· ἐπὶ δὲ τῶν σεκρετικῶν ἡ αὐτὴ τάξις φυ-
λάττεται, πλὴν ἀπὸ τοῦ ἱπποδρόμου ἀναλαμβάνεται τὸν προ-
βληθέντα ὁ τῆς καταστάσεως, καὶ ἀποφέρει αὐτὸν ἐν τῷ ἰ-
δίῳ σεκρέτῳ. αὕτη ἡ τάξις καὶ ἐπὶ δομεστίκων καὶ στρατη-
γῶν καὶ σεκρετικῶν φυλάττεται, καθὼς εἴρηται, πλὴν τοῦ D
ὑπάρχου. τὸν γὰρ ὕπαρχον ὁ πραιπόσιτος ἐξάγει εἰς τὸν

et osculatur pedes senioris Domini, et tum quoque iunioris; et sic educitur a logotheta in horologium aut in porticum chrysotriclinii. Ibi tradit eum logotheta praepositis cum hac formula: *Sancti et venerabiles Imperatores nostri a Deo directi crearunt hunc domesticum scholarum.* Ad haec fausta multa comprecantur praepositi Dominis, ut mos est, sumtumque secum traducunt honoratum in lausiacum, ubi protopraepositus totum collegium ita alloquitur: *Sancti nostri Imperatores a Deo directi hunc nuncuparunt domesticum scholarum.* Omnes ad haec solennem illam et notam formulam polychronion dictam: *Multi contingant anni* etc. acclamant. Iidem paene ritus observantur in strategorum et secretalium ceterorumque promotione; praeterquam quod Imperator domesticum quidem scholarum et drungarium classis creans, utitur iam citata formula: *In nomine Patris, Filii et Spiritus sancti.* Verum strategos et secreticos et reliquos creans, dicit simpliciter: *In nomine domini.* Hos etiam sibi traditos nactus cerimoniarius educit in circum, praesentatque coronae [ibi congregatae, cohortium nempe palatinarum ambarumque factionum] eadem, quam paulo ante posuimus cum formula: *Sancti nostri Imperatores* etc. Circa secretales peculiare hoc observatur. Cerimoniarius recens honoratum e circo secum in illud secretum, cui adscriptus est, traducit. Hy-

Digitized by Google

ὀνόποδα, καὶ παραδίδωσιν αὐτὸν τῇ πολιτείᾳ ὕπαρχον καὶ πατέρα πόλεως.

ΚΕΦ. δ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ ῥαίκτωρος.

Ἐν ἡμέρᾳ ἀλλαξίμων προσκαλεῖται ὁ βασιλεὺς τοὺς πραιποσίτους, καὶ κελεύει τοῦ εἰσάξαι τὸν ὀφείλοντα προβληθῆναι Ed.L. 305 ῥαίκτωρα. ἰστέον, ὅτι, εἰ οὐκ ἔστιν ἡμέρα ἀλλαξίμων, καὶ θέλει ὁ βασιλεὺς προβαλέσθαι ῥαίκτωρα, ἀφ' ἑσπέρας μηνύεται ὁ πραιπόσιτος, καὶ προέρχεται πᾶσα ἡ σύγκλητος μετὰ ἀλλαξίμων. τούτου δὲ εἰσαγομένου παρὰ τῶν πραιποσίτων καὶ πλησίον τοῦ βασιλέως ἑστῶτος, λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς· „ἐν ὀνόματι πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος προβάλλεταί σε ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν ῥαίκτωρα·" καὶ ἐπιδίδει αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱμάτιον τὸ καλούμενον ῥαι- B κτωρίκιον. ἰστέον, ὅτι ὁ πραιπόσιτος ἐπιδίδωσι τὸν βασιλέα τὸ ἱμάτιον. ἐστὶν δὲ τὸ τοιοῦτον δίασπρον, ἔχον φιάλιον σεμνὸν χρυσοῦφαντον, πλάτος ἔχον ὡσεὶ δακτύλων δ', καὶ μικρόν τι ἐπὶ τοῖς ὤμοις ἐπεκτεινόμενον μετὰ καὶ ἀκρομανίκων χρυσοϋφάντων σεμνῶν καὶ ὄρνας χρυσοϋφάντου. γονά-

parchum tandem seu praefectum Urbis educit praepositus in onopodium, ibique tradit civili magistratui futurum praefectum et patrem Urbis.

CAP. 4.

Observanda in provectione Rectoris.

In die mutatoriorum seu eorum uno, per quos splendide vestitis procedere fas est, advocat Imperator praepositos, iubetque creandum rectorem introduci. Quod si vero dies ille, quo edere Imperator hunc solennem actum constituit, talis per se non sit, in quo proceres debeant in mutatoriis comparere: tunc significat Imperator praecedente vespera praeposito de sua voluntate, totusque senatus venit altero mane in mutatoriis in curiam. Introductum itaque et coram Imperatore adstantem rectoratus candidatum alloquitur ipse sic: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti nostra per Dei gratiam Maiestas Imperialis creat te rectorem.* Simulque porrectum sibi a praeposito indumentum, quod rectoricium appellatur, ipsi tradit. Est autem illud candidum, habens phialium [seu tegmen capitis] perquam splendidum, auro textum, ad quatuor digitorum latitudinem, in humeris nonnihil largius excurrens. Habet idem quoque manicarum extremitates, auro textas perquam splendidas, et limbos vestis auro textos. Genualia non habet, quemadmodum neque eunucho-

Digitized by Google

τεια δὲ οὐκ ἔχει, καθὼς καὶ τὰ τῶν εὐνούχων πρωτοσπαθαρίων καὶ τὰ τῶν μαγίστρων στιχάρια. καὶ τοῦτο ἐκ χειρὸς τοῦ βασιλέως δεξάμενος ἐπὶ τῆς γῆς προσκυνεῖ, καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως καὶ τὰ γόνατα, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ βασιλέως· καὶ μετὰ ταῦτα ἐξάγουσιν αὐτὸν οἱ πραι- C πόσιτοι εἰς τὸ βῆλον τὸ πρὸς τὸ ἀριστητήριον, ἤγουν ἔμπροσθεν τοῦ κοιτῶνος, κἀκεῖσε ἐνδύουσιν αὐτὸν τὸ τοιοῦτον ἱμάτιον, καὶ πάλιν εἰσάγουσιν αὐτὸν εἰς τὸν βασιλέα, καὶ πίπτων προσκυνεῖ καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ ἐπιδίδει αὐτὸν Ms. 180. a ὁ βασιλεὺς τὸ χρυσοπερίκλειστον μαντίον, καὶ περιβάλλεται αὐτὸ παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ πάλιν πίπτων προσκυνεῖ καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ. εἶτα ἐπιδίδωσιν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς μαφόριον ὀξὺν πορφυροῦν, ἔχον δι' ὅλου χρυσοκέντητα ῥόδα δίκην λουπηναρίων. ἰστέον, ὅτι καὶ τὸ μαντίον καὶ τὸ μα- D φόριον ὁ πραιπόσιτος ἐπιδίδει τὸν βασιλέα. τὸ δὲ τοιοῦτον μαφόριον ἐν τῇ προβολῇ πρὸς ἅπαξ καὶ μόνον. οὐ περιβάλλεται δὲ οὔτε ἐν τῇ προελεύσει, οὔτε ἐν ἄλλῃ ἥτινι ἂν οὖν ἡμέρᾳ. καὶ περιβάλλεται τὸ τοιοῦτο μαφόριον παρὰ τῶν πραιποσίτων ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, ὥστε τὸ πᾶν αὐτοῦ σῶμα συγκαλύπτεσθαι ὑπὸ τοῦ τοιούτου μαφορίου. καὶ πάλιν πίπτων προσκυνεῖ καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας καὶ τὰ γόνατα τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ εἶθ' οὕτως ἐξάγουσιν

19. Sic coni. R., ἄλλῃ τοίνυν ἂν cod.

rum protospathariorum, neque magistrorum sticharia ea habent. Indumentum hoc e manu Imperatoris senioris nactus, adorat eum humi, pedesque et genua ipsius osculatur, et deinceps idem quoque iuniori Imperatori facit; et sic educunt ipsum praepositi in velum, quod ad aristeterium seu pransorium spectat, aut quod ante coetonem est. Ibi postquam induerunt ipsi, quod modo descripsimus, indumentum, introducunt eum rursus ad Imperatorem. Cuius ille, humi iacens, pedes osculatur atque genua, senioris primum et consequenter iunioris quoque. Tum tradit ipsi Dominus auro circumseptum mantium vel pallium, quod ipsi protinus a praeposito circumiicitur Quo facto, procidit humi, adorat, et osculatur pedes atque genua senioris Imperatoris et iunioris pariter. Deinde tradit ipsi Imperator maphorium [seu humerale] purpureum vividi luminis, totum rosis aureis acu pictis, velut lupinis totidem, obsitum. Hoc maphorium et mantium tradit praepositus Imperatori; induitque honoratus maphorium tantummodo semel, in promotione nimirum; deinceps autem neque in processione, neque ullo alio die id induit. Sic autem id ipsi tunccircumvolvunt praepositi circa caput, ut totum eius corpus eo veletur.

Digitized by Google

αὐτὸν οἱ πραιπόσιτοι διὰ τοῦ ὡρολογίου εἰς τὸν λαυσιακὸν,
Ed. L.306 καὶ ἀπευχαριστεῖ πᾶσα ἡ σύγκλητος τὸν βασιλέα, καὶ ἀσπάζεται αὐτὸν, καὶ συγκαθέζεσθαι δεῖ αὐτὸν ἐν τῷ λαυσιακῷ τοῖς πραιποσίτοις ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ τάξει. ἰστέον, ὅτι ἀεὶ ὁ ῥαίκτωρ τοῖς πραιποσίτοις συγκαθέζεται ἐν τῇ προελεύσει τοῦ λαυσιακοῦ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσι.

ΚΕΦ. ε'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ συγκέλλου.

Κελεύει ὁ βασιλεὺς τῷ παραδυναστεύοντι, καὶ εἰσάγει τὸν ὀφειλόμενον προβληθῆναι σύγκελλον, καὶ ἅμα τῷ εἰσιέναι
B αὐτὸν προσκυνεῖ τὸν βασιλέα, εἶτα πλησιάζει τῷ βασιλεῖ, καὶ λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ὅσα καὶ βούλεται. καὶ εἶθ' οὕτως λέγει· „ἐπὶ ὀνόματος πατρὸς, υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος προβάλλεταί σε ἡ ἐκ Θεοῦ βασιλεία ἡμῶν σύγκελλον." ὁ δὲ πίπτει, καὶ φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὁμοίως καὶ τοῦ μικροῦ, καὶ παραδίδωσιν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς κοιτωνίταις, καὶ ἀποστέλλει αὐτὸν πρὸς τὸν πατριάρχην, καὶ δηλοῖ αὐτὸν, ὡς ὅτι „ἡ βασιλεία ἡμῶν προεβάλετο τοῦτον σύγκελλον." ὁ δὲ πατριάρχης κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀπευχαριστεῖ τὸν βασιλέα, καὶ εὐθέως σφραγίζει τὸν προβληθέντα σύγκε-

Hoc facto, rursus procidit et osculatur pedes et genua Imperatorum successive amborum; et tum tandem educunt ipsum praepositi per horologium in lausiacum. Totus senatus ad haec gratias agit Imperatori pro dato rectore, et salutat honoratum, qui sua in sede et ordine praepositis in lausiaco assidet. Semper enim assidet rector praepositis, tam in conventu in lausiacum, quam in aliis processionibus.

CAP. 5.

Observanda in creatione Syncelli.

Iussu Imperatoris introducit paradynasteuon [seu imperii consors] eum, qui debet syncellus creari. Hic ut primum intravit in conclave Augusti, genubus flexis adorat eum, et tum accedit propius. Cui Dominus postquam mandavit et iniunxit, quae tandem voluerit, subiungit: *In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, nostra per Dei gratiam imperialis maiestas creat te syncellum.* Protinus procumbit humi pedesque Domini senioris, et deinceps iunioris quoque osculatur. Tum tradit ipsum Imperator coetonitis, qui eum ad patriarcham ducunt, significantque ipsi nomine et ex persona Imperatoris: *Maiestas nostra hunc praesentem hominem syncellum nuncupavit.* Patriarcha pro more gratias agit Imperatori, et signo crucis confirmat novum syncellum, advocatque metropolitas et archiepiscopos, quotquot eo tempore in Urbe regia adsunt,

Digitized by Google

λον, καὶ προσκαλεῖται τοὺς μητροπολίτας καὶ ἀρχιεπισκόπους C τοὺς κατὰ τὸν τότε καιρὸν ἐνδημοῦντας τῇ πόλει, καὶ λέγει Ms. 180. b πρὸς αὐτούς· „ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅγιος θεόθεν ὁδηγηθεὶς τοῦτον προεβάλετο σύγκελλον·" καὶ ἀπευχαριστῶσι πάντες καὶ ἐξέρχονται. εἶτα κελεύει ὁ πατριάρχης τεθῆναι σκαμνίον μικρὸν εἰς τὸ εὐώνυμον αὐτοῦ μέρος ἀποκοπτὸν τῶν σκάμνων τῶν μητροπολιτῶν. εἰ δὲ τύχῃ εἶναι ἕτερον σύγκελον, τίθεται τὸ τοιοῦτον σκαμνίον εἰς τὸ δεξιὸν μέρος ἀποκοπτόν. ἀεὶ γὰρ οἱ σύγκελοι προεισέρχονται τῶν μητροπολιτῶν εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ καθέζονται ἀποκοπτοί. ἰστέον, D ὅτι ἐν ταῖς μεγάλαις προελεύσεσιν οὐκ εἰς μικρὰ σκαμνία καθέζονται οἱ σύγκελοι, ἀλλ' ἐν τοῖς ἰδίοις σελλίοις, δηλονότι ἐν τοῖς τοῦ πατριάρχου σεκρέτοις, οὐχὶ δὲ τοῦ βασιλέως παρόντος. ἐπὶ γὰρ παρουσίᾳ βασιλέως κάτωθεν τῶν μαγίστρων καθέζονται ἐν τοῖς μακροσκαμνίοις. καὶ ἐν τῷ μέλλειν εἰσιέναι τοὺς μητροπολίτας τὴν τοῦ σεκρέτου πύλην, ἀνίστανται τῶν σκάμνων οἱ σύγκελοι, καὶ τῶν μητροπολιτῶν εἰσερχομένων, εὑρίσκουσιν αὐτοὺς ἐκεῖσε, καὶ κελεύει ὁ πατριάρχης καθεσθῆναι τοὺς συγκέλους. καὶ πάλιν εἰσέρχονται οἱ μητροπολῖται καὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι κατὰ τὸ εἰωθὸς τῇ ἐκκλησι- Ed. L. 307 αστικῇ καταστάσει. τῶν δὲ μητροπολιτῶν τὴν πύλην τοῦ σεκρέτου μελλόντων εἰσιέναι, ἀνίστανται ἀπὸ τῶν σκάμνων οἱ σύγκελλοι, καὶ ἵστανται· καὶ εἰσέρχονται πάντες, καὶ κελεύσει τοῦ πατριάρχου καθέζονται οἵ τε σύγκελοι καὶ οἱ μη-

5. τεθῆναι coni. R., τεθεῖνα cod.

significatque ipsis: *Venerabilis et sanctus Imperator noster a Deo directus et illuminatus hunc virum syncellum creavit.* Id audientes omnes Imperatori gratias agunt et exeunt. Deinde iubet patriarcha scamnum parvum ad suam sinistram collocari separatum a scamnis metropolitarum. Quodsi vero adhuc alius adsit syncellus [alterius patriarchae], collocatur illud scamnum a dextra patriarchae seorsim. Semper enim, ut prius ingrediuntur syncelli in patriarchale, quam metropolitae, ita etiam sedent ab iis seorsim. Magnis in processionibus resident syncelli non in parvis scamnis, sed in suis sellis; scilicet in secretis patriarchae tantum, Imperatore non praesente. At eo praesente, sedent infra magistros in macroscamnis vel longis scamnis. Et quando in eo sunt metropolitae, ut in secretum veniant, surgunt syncelli e scamnis suis, et occurrunt intrantibus metropolitis in ipsis foribus secreti, et deinceps rursus a patriarcha iussi consident. Et deinceps rursus ingressuris metropolitis, sed simul cum archiepiscopis secundum ordinem ecclesiasticarum constitutionum, assurgunt quidem syncelli e scamnis, [non autem occurrunt ipsis, sed suo in loco] persistunt, donec, omnibus ingressis, patriarcha considere omnes iusserit. Ut deinceps consederunt pa-

Digitized by Google

τροπολῖται, καὶ περί τινων ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων συναίρει λόγον ὁ πατριάρχης μετ' αὐτῶν, οἷα καὶ ὅσα βούλονται, καὶ μετὰ μικρὸν κελεύσει τοῦ πατριάρχου ἀνίστανται καὶ ἐξέρχονται πάντες.

ΚΕΦ. ϛ'.

B *Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὡς τανῦν ἐπιτελεῖται ἡ τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου ἐτήσιος μνήμη καὶ τὰ ἐγκαίνια τῶν ἱδρυθέντων τιμίων σταυρῶν ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τοῦ Βόνου.*

Πρὸ ἡμερῶν, ὅσων ἂν κελεύσωσιν οἱ δεσπόται, γίνεται πρόκενσον ἐν τῷ νέῳ παλατίῳ τῷ τοῦ Βόνου, καὶ τῇ παραμονῇ τελεῖται οἰκειακῶς ἡ παννυχὶς εἰς τοὺς τιμίους καὶ ἁγίους σταυρούς. καὶ αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ περὶ ὥραν β' περιβάλ-
Ms. 181. a λονται οἱ δεσπόται τὰ ὀξέα τούτων σκαραμάγγια καὶ τὰ τού-
C των σπαθία, καὶ ἱππεύουσιν ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, καὶ ἀπέρχονται εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους διὰ τῆς ἀπαγούσης ὁδοῦ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸ ξηροκήπιον, κἀκεῖσε τῶν ἵππων ἀποβάντες εἰσέρχονται διὰ τῆς μεγάλης πύλης τοῦ λουτροῦ ἐν τῷ νάρθηκι, καὶ ἐκνεύουσιν ἀριστερὰ πρὸς ἀνατολὴν τοῦ αὐτοῦ νάρθηκος ἐν τῷ ἐκεῖσε κρεμαμένῳ βήλῳ. ἐκεῖσε γὰρ καὶ τὰ βασιλικὰ ἵστανται σελλία καὶ τὰ τούτων ηὐτρέπισται ἀλλάξιμα, καὶ ἀλλάσσουσιν τά τε διβητήσια αὐτῶν καὶ τὰς χλα-

riter eodem tempore tam syncelli, quam metropolitae, instituit patriarcha collationem aut colloquium de argumentis ad ecclesiam pertinentibus, quot et qualibus coetui placuerit. Paulo post iussu patriarchae assurgunt omnes et exeunt.

CAP. 6.

Observanda (prout nunc quidem ritus est) in celebratione annua memoriae sancti et magni Constantini, et encaeniorum sacrarum crucium in novo palatio Boni dedicatarum.

Tot diebus ante, quot voluerit Imperator, fit processio [seu transit Imperator e magno palatio] in novum palatium Boni; et in vigiliis festi, quem diximus, diei peragitur privatim [in gratiam solius dominicae devotionis et procul vulgo] pervigilium in honorem venerabilium et sanctarum crucium. Ipso autem illo festo die circa horam secundam induunt Domini purpurea sua scaramangia et spathas suas, et illinc avecti in equis tendunt ad aedem SS. Apostolorum per viam, quae ad aedes S. Ioannis in xerocepio ducit. Ut prope venerunt ad SS. Apostolos, descendunt ex equis, et intrant per magnam portam baptisterii in narthecem, declinantesque ad sinistram versus orientem eiusdem narthecis intrant intra velum ibi suspensum, retro quod sellae imperiales positae stant, et praeparata

μύδας, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν D προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ, καὶ ἐκνεύουσιν ἀριστερᾷ πρὸς ἀνατολὴν τοῦ αὐτοῦ βήματος, καὶ ἀπέρχονται πρὸς τοὺς τάφους, ἤγουν εἰς τὸν ἅγιον Κωνσταντῖνον. κἀκεῖσε ἔνδον τῆς εἰσαγούσης πύλης δέχεται τούτους ὁ πατριάρχης, καὶ πάλιν ἐν τῷ ἐκεῖσε βήματι διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ πατριάρχης θυμιατὸν τῷ πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ θυμιᾷ εἴς τε τὸ ἅγιον βῆμα καὶ τὸν τάφον Λέοντος τοῦ ὀρθοδόξου δεσπότου καὶ τῆς ἁγίας καὶ βασιλίδος Θεοφανοῦς καὶ Βα- Ed. L. 308 σιλείου τοῦ ὀρθοδόξου καὶ ἀγαθοῦ βασιλέως, καὶ εἶθ' οὕτως εἰς τοῦ πρώτου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου τοῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου βασιλέως. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιστρέφει ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ὁ μὲν πατριάρχης εἰσέρχεται ἐν τῷ βήματι ποιῶν τὴν εὐχήν, καὶ ἀπάρχονται οἱ ψάλται τὸ τροπάριον· „τοῦ σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος." ὁ δὲ βασιλεὺς ἀποχαιρετίσας τὸν πατριάρχην, τοῦτον ἀσπάζεται, καὶ λιτανεύουσιν μετά τε τῶν μαγίστρων καὶ πατρικίων καὶ τῶν λοιπῶν τῆς συγκλήτου, διέρχεται διὰ τοῦ ἐξ- B αέρου τῆς κόγχης τῶν ἁγίων πάντων καὶ τῆς ἐκεῖσε ἀπαγούσης ὁδοῦ, καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν αὐλὴν τῶν παλατίων, καὶ

ipsis iacent sua mutatoria, induuntque ibi dibetesia sua et chlamydes, et sic deinceps intrant in naum seu navim SS. Apostolorum. Ibi ante sanctam portam ter cum cereis adorant laudibusque celebrant Deum genubus flexis, tum declinant ad sinistram versus orientem bematis seu tribunalis, quod in illo templo est, et procedunt versus sepulcra, id est versus S. Constantinum. Ibi, intra portam ad ea sepulcra ducentem, excipit eos patriarcha; rursusque Deo in bemate, quod ibi est, trina cum cereis adoratione gratum et devotum testantur animum; traditque patriarcha seniori Domino thymiatum seu thuribulum; quicum ille et sanctum bema et tymbum Leonis orthodoxi Domini [patris Constantini Porphyrogeniti], et sanctae Imperatricis Theophanonis, [quae Leonis uxor fuit,] et Basilii, Imp. orthodoxi atque boni, et tandem primi Christiani magnique Imperatoris Constantini, sancti illius et gloriosi principis, tymbum incensat. Post haec peracta revertitur Imperator cum patriarcha. Et hic quidem intrat in bema SS. Apostolorum, facitque benedictionem, et psaltae incipiunt troparium, quod ab his verbis orditur: *Crucis tuae imaginem in coelo contemplatus* etc. Imperator autem valedicit et osculum pacis impertit patriarchae, et inter supplicationes atque cantica procedit una cum magistris et patriciis reliquoque senatu, transitque per atrium fornicis Sanctorum omni-

Digitized by Google

σελλίων τιθεμένων τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχοντογεννημάτων βασταζομένων, καθέζονται, μέχρις ἂν ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς
Ms. 181. b ἐκκλησιαστικῆς λιτῆς καταλάβοι. ἰστέον, ὅτι ἡ λιτὴ, μέχρις ἂν εἰσέλθῃ τὴν πύλην τῆς αὐλῆς τῶν παλατίων, ψάλλει τὸ τροπάριον· „τοῦ σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος·" καὶ μετὰ τὸ εἰσελθεῖν τὴν πύλην ἄρχεται ψάλλειν τῶν ἐγκαινίων, ἤγουν τὸ „δόξα σοὶ, Χριστὲ ὁ Θεὸς, ἀποστό-
C λων καύχημα." καὶ δὴ τοῦ πατριάρχου πλησιάσαντος ἐν τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ καθέζονται οἱ δεσπόται, ἀνιστάμενοι οἱ δεσπόται δέχονται τοῦτον. καὶ εὐθέως τελεῖται ἡ ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων, καθὼς εἴθισται τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει, καὶ τῶν ἀνοίξεων τελεσθέντων, εἰσέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου, καὶ ἀπέρχονται ἐν τῷ βήματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου· (τὰ γὰρ ἐκεῖσε βήματα, τὸ μὲν ἓν τῆς ἁγίας Ἑλένης ὑπάρχει, τὸ δὲ ἕτερον, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἀργυροῦν κιβώριον, τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τυγχάνει·) κἀκεῖσε διὰ τῆς
D τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ, καὶ ὑποστρέφοντες ἐξ ἀριστερᾶς ἀνέρχονται τὰ βάθρα, καὶ ἵστανται ἔμπροσθεν τοῦ μεγάλου σταυροῦ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν, καὶ τὴν τῆς ἐκτενοῦς ἀπόλυσιν, ἀνέρχονται ἐν τῷ ἐκεῖσε παλατίῳ,

um et per viam, quae illinc in palatium Boni ducit, intrat in aulam palatii. Resident ibi ambo Imperatores in sellis per archontogennemata seu valetos allatis et ibi depositis, exspectantes, quoad patriarcha cum ecclesiastica supplicabunda processione eodem advenerit. Intrante illa processione in portam aulae palatii, sonat adhuc troparium modo memoratum: *Crucis tuae* etc., ea vero porta transita, incipit troparium cani diei encaeniorum vel dedicationis proprium, scilicet illud, quod incipit a verbis: *Gloria sit tibi, Christe Deus, qui es argumentum gloriationis Apostolorum.* Patriarchae tum ad illum locum appropinquanti, in quo sedent Imperatores, assurgunt hi, et beneventant ipsum. Protinusque perficitur ritus encaeniorum seu dedicationis, sanctarum nempe crucium, quemadmodum secundum constitutiones ecclesiasticas fieri mos est; et post peractas anoexes [seu cerimonias, quae praecedunt apertionem templi], intrant Domini cum patriarcha [in aedes sacras, quae sunt in palatio Boni], procedduntque ad bema S. Constantini. (Sunt enim ibi duo bemata, unum S. Helenae, alterum S. Constantini, argenteo ciborio ornatum.) Ter ibi cum cereis adorant Deum, et redeunt deinceps a sinistra parte, ascendunt gradus ad magnam crucem S. Constantini ducentes; et consistunt coram ea, praestolantes recitationem sancti evangelii, et, extensa finita, ascendunt in palatium templo contiguum, peractaque liturgia seu divino officio, epulantur

Digitized by Google

καὶ μετὰ τὴν τῆς λειτουργίας ἀπόλυσιν συνεστιῶνται τῷ πατριάρχῃ καὶ τῇ συγκλήτῳ καὶ μητροπολίταις, οἷς ἂν κελεύσωσιν.

ΚΕΦ. ζʹ. R. 309

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ καὶ προελεύσει τῶν ἁγίων πάντων.

Ἰστέον, ὅτι ἡ προέλευσις τῶν ἁγίων πάντων ἐπιτελεῖται κατὰ τὸν τύπον τῆς μεσονηστίμου, καὶ ὡς τὰ νῦν ἐπιτελεῖται ἥ τε δευτέρα τῆς διακαινησίμου καὶ ἡ κυριακὴ τοῦ ἀντίπασχα. κατέρχονται δὲ οἱ δεσπόται ἀπὸ τῶν ἵππων ἐν τῇ πύλῃ τῶν ἁγίων ἀποστόλων τῇ εἰσαγούσῃ πρὸς τὸ ὡρολόγιον τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, κἀκεῖθεν δηριγευόμενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν ἐξ ἔθους ἀρχόντων ἐκνεύουσι δεξιά, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ νάρθηκος τῶν ἁγίων πάντων, καὶ ἀνέρχονται ἐν τοῖς κατηχουμενίοις τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, καὶ εἰσέρχονται ἔνδον τοῦ ἐκεῖσε κρεμμαμένου βήλου, καὶ τὰ ἑξῆς B ἐπιτελεῖται καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσιν, ἐν αἷς ἀπέρχονται οἱ δεσπόται ἔφιπποι εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους. Ms. 182. a ὁ δὲ πατριάρχης μετὰ τῆς λιτῆς καταλαβὼν ἵσταται ἔνδον τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἔξω τῶν κιγκλίδων τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τοῦ καιροῦ καταλαβόντος, εἰσέρχονται οἱ πραιπό-

cum patriarcha et senatu et metropolitis, delectis nempe et invitatis.

CAP. 7.

Observanda in festo et processione Sanctorum omnium.

Processio Sanctorum omnium peragitur secundum ritum mesonestimi seu medianae vel mediae quadragesimarum hebdomadis, et secundum ritum, quo nunc celebrantur tam secunda feria diacaenesimi vel septimanae renovationis, id est paschalis, quam dominica antipascha, vel quae proxime festum paschatis sequitur. Descendunt Domini ex equis in porta sanctorum Apostolorum ad horologium eiusdem ecclesiae ducente, et inde, stipati a cubiculo et consuetis proceribus, declinant versus dextram, traiectoque narthece templi Sanctorum omnium, ascendunt in catechumenia eiusdem templi, et intrant intra velum ibi suspensum, fiuntque cetera, quemadmodum mos est fieri in reliquis processionibus, per quas Domini ad sanctos Apostolos in equis vehuntur. Adveniens interim cum turba processionale patriarcha consistit intra aedem SS. Apostolorum extra cancellos sacrificatorii, temporeque oportuno ingruente, intrant praepositi ad Augustos, et amiciunt eos ipsorum tunicis. Exeuntes extra velum

Digitized by Google

σιτοι καὶ περιβάλλουσι τοὺς δεσπότας τὰς ἑαυτῶν χλανίδας·
ἐξερχομένων δὲ τῶν δεσποτῶν τοῦ βήλου, δέχονται τούτους
οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι, καὶ γίνεται ἐκεῖσε δοχή, καὶ
ἀπὸ νεύματος τοῦ πραιποσίτου λέγει ὁ τῆς καταστάσεως
C „κελεύσατε." καὶ κατέρχονται διά τε τοῦ κοχλιοῦ καὶ τοῦ
νάρθηκος, καὶ ἐκβαινόντων τὸν νάρθηκα τῶν ἁγίων ἀποστό-
λων, δέχεται τούτους ὁ περατικὸς δῆμος τῶν Βενέτων μετὰ
καὶ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν, καὶ ἐπιδίδωσιν ὁ δομέστι-
κος τῶν σχολῶν τοῖς δεσπόταις τὰ ῥοδόπλακα ὀσφράδια. καὶ
μετ' ὀλίγον πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸ ὡρολόγιον δέχεται εἰς
τὸ ἐξάερον ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων μετὰ τοῦ δήμου τοῦ
λευκοῦ, καὶ αὐτὸς ἐπιδιδοὺς ὁμοίως τοῖς δεσπόταις. καὶ
εἰσιόντων τῶν δεσποτῶν εἰς τὴν θύραν ὡς πρὸς τὸ ὡρολό-
γιον τῶν ἁγίων ἀποστόλων, δέχεται ὁ ἐξκούβιτος μετὰ τοῦ
περατικοῦ δήμου τῶν Πρασίνων, καὶ ἐπιδίδωσι καὶ αὐτὸς
D ὁμοίως. καὶ πάλιν εἰσιόντων τῶν δεσποτῶν εἰς τὴν θύραν
τοῦ γυναικίτου τῶν ἁγίων ἀποστόλων, δέχεται ὁ δήμαρχος
τῶν Πρασίνων μετὰ καὶ τοῦ δήμου τοῦ ῥουσίου, καὶ ἐπι-
δίδωσι καὶ αὐτὸς ὁμοίως. καὶ εἶθ' οὕτως ἀπέρχονται οἱ
δεσπόται, καὶ δέχεται τούτους ὁ πατριάρχης ἔξω τῶν κιγ-
κλίδων τοῦ ἁγίου βήματος, καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους, καὶ
Ed. L. 310 εἰσέρχονται ἅμα εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ ἀσπάζονται οἱ
δεσπόται τὴν ἐνδυτὴν καὶ τὸ ἅγιον εὐαγγέλιον, δηλονότι ὑπὸ

Dominos excipiunt et venerantur magistri et patricii, fitque ibi doche seu exceptio et consalutatio Dominorum et procerum, qua peracta, clamat cerimoniarius, nutu praepositi admonitus: *Celeusate* [seu: *velitis movere*]. Sic descendunt per cochleam et narthecem; et egredientes e narthece Sanctorum omnium excipit atque veneratur peraticus demus [seu suburbana e Pera factio] Venetorum cum domestico scholarum Dominis odorata serta rosis implexa tradente. Paulo illinc antequam ingrediantur Domini in horologium, excipiunt eos in atrio demarchus Venetorum cum factione alba, serta et ipse quoque porrigens. Dominos iam ipsam horologii SS. Apostolorum portam intrantes excipit excubitus [seu praefectus excubitorum] cum demo peratico Prasinorum, et ipse quoque corollas tradens. Et tandem intrantes Dominos in portam gynaeconitae seu stationis mulierum in aede SS. Apostolorum, excipit demarchus Prasinorum cum factione russa, tradens et ipse, quae ceteri. Sic porro libere absque impedimento procedentes Dominos excipit patriarcha extra cancellos sancti bematis [vel tribunalis], osculoque pacis invicem dato, intrant simul in sacrificatorium, ubi Domini endytam seu tapetem altari instratum et sacrum evangelium osculantur, patriarcha utrumque protendente et ori admovente. Exinde ordiun-

Digitized by Google

τοῦ πατριάρχου προσφερόμενα, καὶ αἴρουσιν ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε τὴν λιτὴν, ψάλλοντος τοῦ κλήρου τὸ „δόξα σοί, Χριστὲ ὁ Θεός." τῶν δὲ δεσποτῶν ἐξερχομένων τὸ βῆμα, λαμβάνουσι παρὰ τῶν πραιποσίτων κηρία λιτανίκια, καὶ ἅμα τοῦ πατριάρχου λιτανεύουσι μέχρι τῶν ἁγίων πάντων, καὶ τῆς ἀκολουθίας τῶν ἀνοίξεων τελεσθείσης, ἤγουν τῶν ἐγκαινίων, Ms. 182. b εἰσοδεύουσι καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ βήματι, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διὰ τοῦ πρὸς ἀνατολὴν δεξιοῦ μέρους εἰσέρχονται ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τοῦ B ἁγίου μάρτυρος Λέοντος, κἀκεῖσε διὰ τῆς τρίσσης μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ, καὶ εὐθέως ἀποχαιρετίζουσι τὸν πατριάρχην, τοῦτον ἀσπαζόμενοι. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης ἀπέρχεται εἰς τοὺς ἁγίους πάντας. οἱ δὲ δεσπόται διὰ τοῦ ἔνδον τοῦ βήματος κυκλίου ἀπέρχονται εἰς τὸ εὐκτήριον τῆς ἁγίας καὶ βασιλίδος Θεοφανοῦς. κἀκεῖσε ἀπαλλάσσουσι τὰ χλανίδια, καὶ καθέζονται ἐκδεχόμενοι τὴν C τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν. τοῦ δὲ ἁγίου εὐαγγελίου μέλλοντος ἀναγινώσκεσθαι, ἐξέρχονται ἔξω τοῦ αὐτοῦ εὐκτηρίου, καὶ ἵστανται ἔνδον τοῦ ἐκεῖσε ἀποκρεμμαμένου βήλου ὡς πρὸς τὸ βῆμα, καὶ ποιοῦνται τὴν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀκρόασιν, καὶ μετὰ τὴν τελείωσιν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου εἰσέρχονται πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ εὐκτηρίῳ τῆς ἁγίας Θεοφανοῦς,

tur supplicabundam processionem, clero canente illud: *Gloria tibi, Christe Deus.* Domini hac in processione e bemate egredientes accipiunt a praepositis cereos processionales, et sic, comitante patriarcha, procedunt cantantes Deoque supplicantes usque ad aedem Sanctorum omnium; ubi post peractum anoexeon seu apertionum, vel, quod idem est, encaeniorum officium, [id est post dictas preces, quae in annuatim renovanda dedicatae istius aedis memoria dici solent, et per quas nemini ad clausam aedem aditus patet,] inferunt pedem, et progrediuntur in eius aedis bema, prout mos est; et exinde per dextram tribunalis orientalem plagam intrant in oratorium, quod ibidem est, S. Leonis Martyris, et trina cum cereis adoratione Deum ibi venerati, protinus valedicunt et osculum pacis dant patriarchae. Et patriarcha quidem abit in aedem Sanctorum omnium: Domini autem per cochleam, quae est intra bema, abeunt ad eucterium sanctae Imperatricis Theophanonis, [quod est in aede SS. Apostolorum,] ibique depositis tunicis, exspectant tempus, quo recitari sanctum evangelium debet. Eo instante, exeunt oratorio, et stant intra velum ibidem ea parte, quae bema respicit, suspensum, audiuntque, [a nemine conspecti] lectionem sancti evangelii. Qua finita, redeunt in idem sanctae Theophanonis eucterium, ibique residentes ordinant cletorium, [id est nominatim designant et a nomenclatore citari iubent, quos eo die sibi volunt convivas accumbe-

καὶ καθεζόμενοι στοιχοῦσι τὸ κλητώριον, καὶ εἶθ' οὕτως περιβάλλονται τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ νάρθηκος τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἁγίου Ὑπατίου καὶ τοῦ ἐκεῖσε ἐξάγοντος ἐξαέρου, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀνέρχονται διὰ D τῆς ξυλίνης σκάλας τῆς ἐξαγούσης ἔξω τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου τῆς ἀναγούσης εἰς τὰ κατηχούμενα τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται διὰ τῶν κατηχουμενίων τῶν ἁγίων ἀποστόλων, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὰ παλάτια. κἀκεῖσε ηὐτρέπισται ἡ τιμία αὐτῶν τράπεζα. τὰ δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης τελούμενα καὶ τὰ τῆς δειλινῆς προελεύσεως, καθὼς προσείρηται, ὁμοίως τῆς δευτέρας τῆς διακαινησίμου καὶ τῆς νέας κυριακῆς, καθὼς τὰ νῦν ἐπιτελοῦνται.

Ed. L. 311

ΚΕΦ. η'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ πρώτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός, τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ ἐξερχομένου.

Ἰστέον, ὅτι, εἰ μὲν λάχῃ ἡ πρώτη τοῦ Αὐγούστου ἐν κυριακῇ, ὀφείλει ἐξέρχεσθαι ἀπὸ τοῦ σκευοφυλακίου τοῦ μεγάλου παλατίου ὁ τίμιος σταυρὸς τῇ ὄπισθεν κυριακῇ, ἤγουν πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν τῆς πρώτης τοῦ Αὐγούστου. ἐξέρχεται δὲ Ms. 183. a ψάλλοντος τοῦ ὄρθρου περὶ τρίτην ἢ καὶ ἕκτην ᾠδήν, καὶ ἀ- B ποτίθεται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, καὶ ὑπὸ τοῦ πρωτοπάπα βαλ-

re.] Tum induti sagis auro septis transeunt per narthecem eucterii seu sacelli sancti Hypatii et per atrium illi praetensum; inde adscendunt per scalam ligneam, quae ex aede S. Constantini exeuntes in catechumenia SS. Apostolorum ducit; traiectisque modo dictis SS. Apostolorum catechumeniis, intrant in palatium [isti aedi adstructum]; ubi parata ipsis est sacra mensa. Ritus autem in prandio, item in processione pomeridiana, observandi sunt, ut nunc quidem fiunt, similes illis, quos in descriptione processionis feriae secundae diacaenesimi [seu proximae a paschatis festo], et novae dominicae [seu eius, quae in albis dicitur,] exposuimus.

CAP. 8.

Observanda calendis Augusti, prodeunte in publicum venerabili et vivifica Cruce [in qua Christus passus fuit].

Si calendas mensis Augusti in diem dominicum incidere contingat, debet sancta Crux proxime praecedente die dominica seu die retro septimo e sceuophylacio [vel custodiario pretiosorum vasorum et sacrarum reliquiarum] magni palatii expromi et produci, quo tempore matutinas canunt, intra tertiam sextamve odam. Et primum depromtus e sede sua et depositus humi in sceuophylacio,

Digitized by Google

σαμιζόμενος προτίθεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς προσκύνησιν πάντων. καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου παρίσταται ἅπας ὁ βασίλειος κλῆρος ψάλλων τὰ συνήθη σταυρώσιμα, καὶ ὅτε κελεύσουσιν οἱ δεσπόται, εἰσέρχονται καὶ ἀσπάζονται αὐτόν, καὶ ἀπερχόμενοι καθέζονται ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου εἰς τὴν συνήθη καὶ καθημερινὴν ʼπροέλευσιν. καὶ εἶθ' οὕτως αἴρων ὁ παπίας τὸν τίμιον σταυρὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, δηλονότι φοροῦντος αὐτοῦ σκαραμάγγιον καὶ σαγίον ἀληθινὸν, ὀψικευό- C μενος ὑπὸ τοῦ βασιλείου κλήρου καὶ τοῦ πρωτοπάπα τῆς Δάφνης τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ διαιταρίων τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ τοῦ παλατίου, πάντων κηροὺς βασταζόντων, διέρχεται διά τε τοῦ ἡλιακοῦ καὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ ἀπαγόμενος προτίθεται εἰς προσκύνησιν πάσης τῆς συγκλήτου ἐν τῷ λαυσιακῷ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει πρὸ τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἁγίου Βασιλείου. καὶ μετὰ τὴν προσκύνησιν πάλιν βαστάζεται παρὰ τοῦ παπίου, δηλονότι ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων, καὶ ἀποτίθεται ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Δάφνης ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. τῇ δὲ D κη' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἄρχεται περιπολεύειν καὶ ἁγιάζειν πάντα τόπον καὶ πᾶσαν οἰκίαν ταύτης τῆς θεοφυλάκτου καὶ βασιλίδος πόλεως, ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὰ τὰ τείχη, ὡς ἂν καὶ

balsamisatur vel inungitur sacris unguentis a [cleri regii] protopapa; dein proponitur sic in ecclesia [magni palatii, Deiparae Phari, ut videtur, aut et nea] communi omnium adorationi. Tum post finitum officium matutinum accedit ad eam sanctam Crucem, et coram ea consistit totus clerus palatinus, canens consueta staurosima vel cantica in laudem Crucis. Domini, si volunt, [exeuntes e sacro cubiculo, ante consuetam processionem] intrant [in ecclesiam] et venerati Crucem abeunt, residentque in chrysotriclino et peragunt ea, quae in consueta quotidiana processione vel conventu procerum in aulam peragi mos est. Papias tum sublatam in capite gerens sanctam Crucem, indutus scaramangio et sago purpureo stipatusque obsequio cleri palatini et protopapae S. Stephani Daphnes et diaetariorum tam S. Stephani, quam palatii, et horum quidem omnium cereos gestantium, procedit [ex ecclesia palatii] per heliacum seu solarium [illi praetensum], et praeter chrysotriclinum. Inde ulterius prolata Crux deponitur et exponitur communi totius senatus adorationi in lausiaco, et quidem in eius sinistra parte ante portam eucterii S. Basilii. Adoratam itaque ibi Crucem rursus attollit papias, et procedit eodem in obsequio, deponitque in palatio Daphnes in templo sancti protomartyris Stephani. Die vero vigesimo et octavo mensis Iulii incipit Crux obire atque sanctificare omnem locum omnemque domum regiae huius urbis, quam Deus conservare velit; neque aedificia tantum, sed et ipsos

Digitized by Google

αὐτὴ ἡ πόλις καὶ τὰ περὶ αὐτὴν πάντα τῆς χάριτος καὶ τοῦ
ἁγιασμοῦ πληρωθῶσιν, μέχρι τῆς ιγ' τοῦ Αὐγούστου μηνός.
ἐν αὐτῇ γὰρ τῇ ιγ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς πρωῒ εἰσέρχεται ἐν τῷ
ἱερῷ παλατίῳ καὶ προτίθεται ἐπάνω τοῦ σέντζου τοῦ ἱσταμέ-
νου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ. οἱ δὲ διαιτάριοι ψάλλουσι τὰ
συνήθη σταυρωσίματι, καὶ ἐκτενοῦς γινομένης ὑπὸ τοῦ πρω-
Ed. L. 312 τοπάπα τῆς Δάφνης, ἀποδίδουσιν τὴν εὐχὴν, στερεοῦντες κα-
τὰ τὸ εἰωθός. καὶ εὐθέως αἰρόμενος ὁ σταυρὸς πάλιν ὑπὸ
τοῦ παπίου καὶ ὀψικευόμενος ὑπὸ τοῦ πρωτοπάπα τῆς Δάφνης
καὶ τῶν διαιταρίων περιέρχεται ἁγιάζων τούς τε κοιτῶνας
καὶ ἅπαν τὸ παλάτιον. καὶ εἶθ' οὕτως ἀποτίθεται ἐν τῷ
Ms. 183. b εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, καὶ τῇ ἑσπέρᾳ εἰσφέρει αὐ-
τὸν ὁ παπίας καὶ ὁ δεύτερος εἰς τὸν Φάρον, παραδιδόντες
αὐτὸν τῷ σκευοφύλακι, καὶ τῇ ἕωθεν, ψάλλοντος τοῦ ὄρθρου
τρίτην ἢ καὶ ἕκτην ᾠδὴν, ἐκμασσομένου παρά τε τοῦ πρωτοπάπα
καὶ τοῦ σκευοφύλακος, ἀποτίθεται ἐν τῷ ἱερῷ σκευοφυλακίῳ.
B εἰ δὲ ἐν δευτέρας λάχῃ ἡ πρώτη τοῦ Αὐγούστου, ὀφείλει
ἐξέρχεσθαι τῇ ὄπισθεν κυριακῇ, ἤγουν πρὸ η' ἡμερῶν τῆς α'
τοῦ Αὐγούστου. εἰ δὲ ἐν τρίτῃ λάχῃ ἡ πρώτη τοῦ Αὐγού-
στου, ὀφείλει ἐξέρχεσθαι αὐτῇ τῇ κυριακῇ τῆς τρίτης, ἤγουν
πρὸ δύο ἡμερῶν τῆς α' τοῦ Αὐγούστου. εἰ δὲ ἐν δ' λάχῃ ἡ

19. ἡ πρώτη τῇ et ed.

urbis muros obit atque sanctificat; quo et ipsa urbs et ei circumiecta gratia et sanctificatione impleantur. Illa Crucis obitio continuat usque ad diem Augusti mensis decimam tertiam. Ea enim die mane redit in sacrum palatium, et proponitur super senzo [id est sessu vel throno], qui stat in chrysotriclino. Diaetarii ad haec consueta staurosimata seu troparia in laudem crucis canunt, factaque extensa a protopapa, Daphnae addunt ipsi benedictionem, figentes pro more [id est, voventes concepta consuetaque formula, velit Deus et urbem, et in ea S. Crucem, στερεὰν, fixam, immobilem nullaque calamitate percellendam esse iubere]. Et protinus rursus attollitur Crux a papia, circumlataque in obsequio protopapae Daphnes et diaetariorum obit atque sanctificat cubicula palatii ipsumque totum. Deinceps deponitur in oratorio S. Theodori. Sub vesperam infert eam papias et deuterus in Pharum, ubi sceuophylaci seu custodi vasorum eam tradunt. Altero mane tandem, dum cantatur matutinum officium, circa tertiam aut et sextam odam, extersa et repurgata Crux a protopapa et sceuophylace reponitur rursus in sacro sceuophylacio. Quodsi vero calendae mensis Augusti in secundam feriam incidant, efferri debet sacra crux penultima retro die dominica seu octavo die ante calendas Augusti. Si porro illae calendae in feriam tertiam seu diem Martis incidant, debet S. Crux efferri ipsa illa die dominica, quae illam tertiam feriam proxime antecedit, hoc est secundo die

Digitized by Google

πρώτη τοῦ Αὐγούστου, ὀφείλει ἐξέρχεσθαι αὐτῇ τῇ κυριακῇ
τῆς τετράδος, ἤγουν πρὸ τριῶν ἡμερῶν τῆς πρώτης τοῦ Αὐ-
γούστου. εἰ δὲ ἐν ε' λάχῃ ἡ πρώτη τοῦ Αὐγούστου, ὀφείλει
ἐξέρχεσθαι αὐτῇ τῇ κυριακῇ τῆς ε', ἤγουν πρὸ δ' ἡμερῶν τῆς
πρώτης τοῦ Αὐγούστου. εἰ δὲ ἐν παρασκευῇ λάχῃ ἡ πρώτη
τοῦ Αὐγούστου, ὀφείλει ἐξέρχεσθαι αὐτῇ τῇ κυριακῇ τῆς πα- C
ρασκευῆς, ἤγουν πρὸ ε' ἡμερῶν τῆς α' τοῦ Αὐγούστου. εἰ
δὲ ἐν σαββάτῳ λάχῃ ἡ πρώτη τοῦ Αὐγούστου, ὀφείλει ἐξέρ-
χεσθαι αὐτῇ τῇ κυριακῇ τοῦ σαββάτου, ἤγουν πρὸ ἓξ ἡμε-
ρῶν τῆς α' τοῦ Αὐγούστου.

ΚΕΦ. Θ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ ἑορτῇ τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου μηνὶ Αὐγούστῳ ιε'.

Εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν καὶ παννυχεῦσαι ἐν Βλα- D
χέρναις, ἀπέρχεται τῇ πρὸ μιᾶς ἡμερῶν, καὶ ἐκτελεῖ τὴν
παννυχίδα. τῇ δὲ ἐπαύριον, ἤγουν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς,
προέρχονται ἅπαντες ἐννύχιοι μετὰ ἀλλαξίμων, οἵ τε μάγι-
στροι καὶ πραιπόσιτοι, πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι· οἱ δὲ εὐ-
νοῦχοι πρωτοσπαθάριοι μετὰ τῶν ἀλλαξίμων αὐτῶν, βαστά-

ante calendas Augusti. Si deinceps incidant illae calendae in tetrada [seu quartam feriam vel diem Mercurii], debet S. Crux efferri die dominica illam tetrada proxime antecedente, seu die tertio ante calendas. Ita quoque si calendae in pemptada [seu quintam in feriam vel diem Iovis] incidant, debet S. Crux die dominica illam quintam feriam proxime praecedente seu quarto die ante calendas efferri. Si denique in parasceuen [id est sextam in feriam vel diem Veneris] incidant calendae, debet S. Crux die dominica parasceuen illam proxime praecedente seu die quinto ante calendas efferri. Si tandem in sabbatum incidant calendae Augusti, debet S. Crux die dominica septimam illam feriam seu sabbati diem antecedente vel die ante calendas sexto efferri.

CAP. 9.

Observanda in festo obdormitionis sanctissimae Deigenitricis die Augusti decimoquinto.

Si cupit Imperator magno e palatio exire in blachernas ad peragendum ibi devotum pervigilium, facit id die proxime praecedente, sacroque pervigilio defungitur; et tum altero mane, id est ipso festo die, procedunt omnes, die nondum prorsus oborto, in mutatoriis quidem magistri et praepositi et patricii et officiales; eunuchi autem protospatharii praeter mutatoria sua quoque spathobaclia gestant; oeciaci autem seu familiares vel domestici protospatharii

Digitized by Google

ζοντες καὶ τὰ σπαθοβάκλια· οἱ δὲ οἰκειακοὶ πρωτοσπαθάριοι μετὰ σπεκίων· οἱ δὲ λοιποὶ ἅπαντες μετὰ σκαραμαγγίων ἄνευ τῶν σεκρετικῶν. προέρχονται δὲ ἅπαντες ἐν τῷ τρικλίνῳ Ed. L.313 τῷ λεγομένῳ Δανουβίῳ, καὶ καθέζονται ἐκεῖσε. εἰ δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς οὐ θελήσει ἀπελθεῖν καὶ παννυχεῦσαι, τῇ ἡμέρᾳ τῆς Ms. 184. a ἑορτῆς ἀλλάσσει τὸ σκαραμάγγιον αὐτοῦ, καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν εὐδία, ἱππεύει, καὶ ἀπέρχεται ἀπὸ σκαραμαγγίου· εἰ δὲ ἔστιν εὐδία, ἀπέρχεται διὰ τοῦ πλοός. καθέζεται δὲ ἡ σύγκλητος ἅπασα ἀπὸ σκαραμαγγίου ἔξωθεν τῆς κοιλιωμένης πόρτης, ἐν τῷ αἰγιαλῷ ἐκδεχόμενοι τὸν βασιλέα. τοῦ δὲ βασιλέως ἐξιόντος ἀπὸ τοῦ δρόμονος, δέχονται αὐτὸν οἱ πραιπόσιτοι· παρακατιὼν δὲ, δέχονται αὐτὸν μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι προσκυνοῦντες αὐτὸν, καὶ ἀναφέρου-B σιν αὐτὸν ἐν τῷ κοχλιᾷ τῷ εἰσφέροντι εἰς τὰ κατηχουμενία τοῦ μεγάλου ναοῦ. καὶ διέρχεται διὰ τοῦ τρικλίνου τῆς ἁγίας σοροῦ, καὶ ἀνέρχεται διὰ τοῦ βισαλωτοῦ καὶ τοῦ κοχλιοῦ, διακόπτων τὸν τρίκλινον τὸν καλούμενον Δανούβιον. καὶ ἐξέρχονται εἰς τὸν πόρτικα τὸν λεγόμενον Ἰωσηφιακὸν, καὶ ἀναφέρουσιν αὐτὸν οἱ πραιπόσιτοι ἕως τοῦ κοιτῶνος. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ἡ σύγκλητος ἅπασα καθέζονται ἐν τῷ Δανουβίῳ, καὶ ἀλλάσσουσιν τὰ ἀλλάξιμα αὐτῶν, καὶ καθέζονται ἐκεῖσε ἐκδεχόμενοι τὴν ἔλευσιν τοῦ καιροῦ.

specia gestant. Praeter secreticos reliqui omnes procedunt in scaramangiis. Procedunt autem et conveniunt omnes in triclinium, quod Danubius appellatur, et ibi consident. Quod si autem non placuerit Imperatori praecedente die in blachernas ire sacrumque ibi pervigilium perficere, induit ipso festo die scaramangium suum, et equo evehitur, si nempe tranquillum mare non fuerit; illo autem silente atque composito, in liburnica illuc pergit; ibique a toto senatu excipitur, qui scaramangiis indutus extra portam coeliomenen [seu depressam et in humilius deductam; id ei nomen est;] in litore sedet, exspectans Domini adventum. Et exscendentem quidem e dromonio excipiunt praepositi: aliquanto autem illinc ulterius magistri et patricii et officiales adorantes eum, porroque comitantur eum sursum per cochleam ad catechumenia magni templi [blachernensis] ducentem. Inde traiecto triclinio sanctae sori [vel conditorii, in quo B. Virginis amictus iacet,] ascendit Imperator per bisalotum [seu lateribus coctis constructum triclinium] et per cochleam in triclinium Danubium dictum. Eo transmisso, procedit in porticum Iosephicam dictam et tandem usque ad coetonem, comitantibus praepositis. Remanent autem magistri et patricii et totus senatus sedentes in Danubio, et induunt mutatoria sua, exspectantque adventum temporis, quo surgendum est. Illo adveniente, indicat cerimo-

Digitized by Google

ἐλθόντος δὲ τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ μηνύσαντος τοῖς πραι- C ποσίτοις, ὡς ὅτι ὁ καιρὸς ἔφθασεν, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι δηλοποιοῦντες τὸν βασιλέα. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξελθὼν ἐκ τοῦ κοιτῶνος αὐτοῦ εἰσέρχεται ἐν τῷ Ἀναστασιακῷ τρικλίνῳ, φορῶν τὸ διβητήσιον αὐτοῦ καὶ στὰς ἐκεῖσε, ἵστανται οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου ἔνθεν κἀκεῖθεν. οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι ἵστανται ὄπισθεν αὐτῶν. οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι εὐνοῦχοι ἵστανται ὄπισθεν τοῦ βασιλέως. προσκαλεῖται δὲ ὁ πραιπόσιτος τοὺς βεστήτορας, καὶ περιβαλλόμενος ὁ βασιλεὺς τὴν χλαμύδα αὐτοῦ δι' αὐτῶν, ἐξέρχονται. εἶτα D κατελθὼν ὀστιάριος ἵσταται ἐν τῷ βήλῳ, καὶ διΐστησι ἅμα τοῦ τῆς καταστάσεως μαγίστρους καὶ πατρικίους καὶ στρατηγοὺς καὶ ὀφφικιαλίους. καὶ εἰσερχόμενος ὁ ὀστιάριος ἵσταται κάτω ἐν τῷ βήλῳ, νεύσας δὲ ὁ βασιλεὺς τῷ πραιποσίτῳ, ὁ δὲ πραιπόσιτος τῷ ὀστιαρίῳ, εἰσάγει μαγίστρους καὶ πατρικίους καὶ στρατηγούς, καὶ εἰσελθόντες πίπτουσιν. ἀναστάντων δὲ αὐτῶν, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ λέγει ἐκεῖσε „κελεύσατε." ὁ δὲ βασιλεὺς δηριγευόμενος ὑπό τε τῶν ἀρχόντων τοῦ κουβουκλείου, πατρικίων τε καὶ στρατηγῶν, ἐξέρχεται ἐν τῷ Δανουβίῳ τρικλίνῳ. ἵσταν- Ed. L. 314 ται δὲ οἵ τε βαρβάτοι πρωτοσπαθάριοι καὶ ὁ δρουγγάριος τῆς βίγλης ἔνθεν καὶ ἔνθεν πλησίον τῆς θύρας. οἱ δὲ πα-

niarius praepositis, instare tempus; hi ad Dominum intrant, eaque de re monent. Dominus igitur e coetone procedit in Anastasiacum triclinium, indutus dibetesio suo, ibique stanti sese hinc et illinc, dextra sinistraque, aggregant proceres cubiculi; pone hos stant spatharocubicularii; protospatharii eunuchi autem stant pone Dominum. Itaque ordinatis, advocat praepositus vestitores, qui postquam Domino chlamydem eius circumposuerunt, rursus egrediuntur. Post haec descendit ostiarius ad velum, ibique subsistens [extra velum] una cum cerimoniario dirimit et secedere iubet suam quemque in classem, magistros et patricios, strategos et officiales. Peractis his, rursus intrat ostiarius in Anastasiacum, sed remanet infra stans intra velum. Quod videns Imperator, nutum dat praeposito, et hic porro dat ostiario; hic autem, eo accepto, introducit magistros et patricios et strategos et officiales. Qui ingressi humo procidunt. Ut autem resurrexerunt, monitus nutu regis praepositus ait: *Celeusate* [id est *placeat vobis*, nempe movere]. Exit tum Imperator, stipatus a proceribus cubiculi, patriciis et strategis in triclinium Danubium: ad cuius ingressum ab utraque parte barbati protospatharii cum drungario vigiliae stant. Hic denuo procidunt in genua patricii, strategi totusque senatus. Ut surrexerunt, accipit nutu regis mandatum praepositus, qui porro cerimoniario communicat; et hic tandem clamat:

Digitized by Google

Ms. 184. b τρίκιοι καὶ στρατηγοὶ ἅμα τῇ συγκλήτῳ πίπτουσιν. ἀναστάντων δὲ αὐτῶν, λαμβάνει νεῦμα ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ αὐτὸς δίδωσι τὸν τῆς καταστάσεως, καὶ λέγει „κελεύσατε." δηριγευόμενος δὲ ὁ βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν διέρχεται ἕως πλησίον τοῦ κιονίου τοῦ κειμένου ἐγκαρσίως ἐν τῷ πληρώματι τοῦ ἐμβόλου, καὶ δέχεται ἐκεῖσε τὸν πατριάρχην μετὰ καὶ τῆς λιτῆς. λαβὼν δὲ κηρία παρὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ εὐξάμενος, ἐπιδίδωσιν αὐτὰ πάλιν τῷ πραιποσίτῳ, προσκυνήσας δὲ τὸ ἄχραντον εὐαγγέλιον καὶ τὸν ζωοποιὸν σταυ-
B ρόν, προσκυνοῦσιν ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ ἀσπασάμενοι, λαμβάνει ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου κηρίον λιτανίκιον, καὶ ὑποστρέψας διέρχεται διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐμβόλου. ἄρχεται δὲ ὁ τῆς καταστάσεως τροπάριον· „ἐν τῇ γεννήσει τὴν παρθενίαν ἐφύλαξας." ψάλλοντες δὲ τὸ αὐτὸ τροπάριον οἱ τῆς προελεύσεως ἅπαντες, εἰσέρχονται ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ μεγάλου ναοῦ. τὰ δὲ λοιπὰ πάντα τῆς τάξεως φυλάττονται ἐν τῇ αὐτῇ ἑορτῇ, καθὼς καὶ τῇ ὑπαπαντῇ. ἰστέον, ὅτι ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου καὶ ὁ
C ῥαίκτωρ καὶ ὁ πρωτοασηκρήτης καὶ ὁ μυστικὸς μετὰ τῶν χρυσοτρικλινιτῶν πρωτοσπαθαρίων ἵστανται ἐν τῷ Ἰωσηφιακῷ πόρτηκι.

Celeusate. Inde procedit Imperator ab iisdem stipatus usque propemodum ad columnam transversim positam in fine porticus, ibique excipit patriarcham cum lite seu turba supplicantium eum comitante; sumtisque cereis a praeposito porrectis, facit preces, factisque rursus eos praeposito reddit; adoratis deinceps immaculato evangelio et vivifica cruce, adorant ambo sese invicem, Imperator scilicet et patriarcha, pacisque osculum inter se commutant, et tum accipiens a praeposito cereum processionalem Imperator legit vestigia sua per eandem porticum; cerimoniarius autem ad haec intonat troparium: *In tuo partu conservasti virginitatem.* Omnes, qui processioni huic intersunt, idem troparium canentes intrant in narthecem magni templi [blachernarum]. Reliqui ritus autem eo die festo observandi sunt similes ritibus hypapantae seu festi purificationis B. V. Adhuc id tenendum, logothetam dromi et rectorem et protoasecretam et mysticum una cum protospathariis chrysotriclinii in porticu Iosephica stare.

Digitized by Google

ΚΕΦ. ι'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν τῇ β' τῆς πρώτης ἑβδομάδος, τοῦ βασιλέως δημηγοροῦντος ἐπὶ τοῦ σιλεντίου τῆς μαννναύρας.

Περὶ ὥραν τρίτην δίδοται μεταστάσιμον, καὶ ἀπέρχεται ἅπασα ἡ σύγκλητος, καὶ ἵστανται κάτω τῶν γραδηλίων τῆς μαννναύρας οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ οἱ βασιλικοὶ πάντες ἄνθρωποι καὶ πᾶς ὁ πολιτικὸς ὄχλος, ὅ,τε δρουγγάριος D τῆς βίγλης μετὰ καὶ τοῦ τάγματος αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλικῆς Ms. 185. a περιουσίας, καὶ ὁ δρουγγάριος τοῦ πλοΐμου μετὰ καὶ τῶν ὑπ' αὐτῷ πάντων. οἱ δὲ δεσπόται ἐξέρχονται ἀπὸ σκαραμαγγίων, φοροῦντες καὶ τὰ χρυσοπερίκλειστα αὐτῶν σαγία, καὶ διέρχονται διά τε τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ' καὶ τοῦ σίγματος καὶ τῆς τοῦ Κυρίου ἐκκλησίας, καὶ ἅπτουσιν ἐκεῖσε κηρούς, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται διά τε τῆς σακέλλης καὶ τοῦ ὠάτου καὶ τοῦ ἀνάγοντος στενωποῦ εἰς τὸν τῆς μαννναύρας ἡλιακόν, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ, Ed. L. 315 δηλονότι δηριγευόμενοι ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγλαβιτῶν καὶ τῆς ἑταιρείας. ἐκεῖσε γὰρ ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ κάτωθεν τῆς πλαγίας καμάρας τῆς δεξιᾶς πρὸς ἀνατολὴν ἵστανται τῶν δεσποτῶν χρυσᾶ σελλία. κἀκεῖσε μικρόν τι καθεζόμενοι, ἕως ἂν ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου πάντα καλῶς εὐτρεπισθῶσιν, (ἐκνικᾷ γὰρ τὸ καθῆσαι τοὺς δεσπό-

22. *ἐκνικᾷ* coni. R., *ἡνίκα* cod.

CAP. 10.

Observanda die secundo primae septimanae [ieiunii quadragesimalis], Domino in silentio magnaurae sermonem pronuntiante.

Circa tertiam horam datur metastasimum seu abeundi ex aula et negotiis curialibus licentia, et abit totus senatus, consistitque infra gradus magnaurae, scilicet magistri et patricii et basilici omnes et omnis populus urbanus, drungarius vigiliae cum cohorte sua et sacra periusia [seu comitativa peculiare], item drungarius ploïmi vel classis cum omnibus ad suam inspectionem pertinentibus. Domini autem prodeunt [e magno palatio] in scaramangiis et sagis suis auro septis; traiectisque porticibus Sanctorum quadraginta [martyrum] et sigmate et Domini ecclesia, in qua cereos accendunt, et sacello et ovato et angiportu tandem, qui ad solarium magnaurae ducit, intrant in magnum triclinium, stipati et conducti a cubiculo, maglabitis et hetaeria. Ibi parumper desident in collocatis sub laterali dextro ad orientem fornice magni triclinii sellis aureis, (nam stricte id observandum, et mos receptus exigit, ut Imperatores nunquam diu stent, sed semper sedeant,) donec a praeposito praeparata fuerint omnia.

τας,) ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος μετὰ καὶ τοῦ τῆς καταστάσεως πρὸς τὸ εὐτρεπίσαι τούς τε ἀσηκρήτας καὶ πάντα, ὅσα ἡ συνήθεια ἔχει. ἄνω γὰρ τῶν γραδηλίων μέχρι τοῦ τελευταίου τίθεται ἐπεύχιον, ἐν ᾧ ἵστανται οἱ δεσπόται· ἔνθεν B δὲ κἀκεῖσε, ἤγουν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἤγουν ἀπὸ τοῦ πρώτου γραδηλίου μέχρι τοῦ τελευταίου, ἵστανται στιχηδὸν οἵ τε ἀσηκρῆται καὶ νοτάριοι μέλλοντες ἐκλαβέσθαι τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως δημηγορούμενα· ἄνω δὲ εἰς τὸ πρῶτον γραδήλιον ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὰς δεξιῷ μέρει ἵστανται ὅ,τε λογοθέτης καὶ πρῶτος ἀσηκρήτης καὶ ὁ πρωτονοτάριος. ἰστέον, ὅτι, τῶν δεσποτῶν καθεζομένων, παρίστανται οἵ τε τοῦ κουβουκλείου πάντες καὶ οἱ τοῦ μαγλαβίου καὶ τῆς ἑταιρείας ἅμα καὶ τῶν χρυσοτρικλινιτῶν. ὅτε δὲ πάντα καλῶς εὐτρεπισθῶσιν, εἰσέρχεται ὁ πραιπόσιτος, καὶ προσκυνεῖ, σχηματοειδῶς πως τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνων καὶ ταῖς χερσὶ μετρίως C κουφίζων τὸ ἑαυτοῦ σαγίον, καὶ εὐθέως ἀνίστανται οἱ δεσπόται, καὶ ἐξερχόμενοι ἔξω τοῦ καγκέλλου ἵστανται ἄνω εἰς τὸ πρῶτον γραδήλιον, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐπεύχιον ἥπλωται, καὶ εὐθέως διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου λέγει ἅπας ὁ λαὸς πολυχρόνιον. καὶ μετὰ τὸ σιγῆσαι πάντας ἄρχεται δημηγορεῖν ὁ βασιλεύς. ἰστέον, ὅτι, τοῦ βασιλέως δημηγοροῦν-
Ms. 185. b τος, κατὰ τελείαν, ἤτοι στάσιν, τῆς αὐτῆς δημηγορίας σιγᾷ μὲν ὁ βασιλεὺς, ὁ δὲ λαὸς διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου

Hic enim exit una cum cerimoniario ad ordinandos asecretas et reliqua omnia, quae cerimoniale importat. Sunt autem ea haec. Explicatur per gradus magnaurae a summo gradu ad infimum usque epeuchium seu tapes, super quo Domini perorantes stant. Hinc autem et illinc, a dextra nempe et a sinistra, stant in seriem collocati a primo gradu ad infimum usque asecretae et notarii, verba Domini excepturi. In primó autem gradu ad dextram orientalem partem stant logotheta et protoasecretis et protonotarius. Interea dum Domini sic in magno triclinio magnaurae sedent, exspectantes opportunum prodeundi tempus, adstant ipsis cubicularii omnes et maglabitae et hetaeria et chrysotriclinitae. Omnibus autem comparatis, intrat praepositus et adorat Dominum certo quodam gestu caput inclinans sagumque suum manibus nonnihil attollens. Quo dato signo, protinus exsurgit Dominus egressusque extra cancellos stat in summo gradu super orario ibi expanso; protinusque ad nutum praepositi dicit omnis populus polychronium seu votum diuturnae et prosperae vitae. Reddito silentio, incipit Dominus perorare. Quo sic ad teleiam seu perfectionem, vel, quod idem est, ad stasin seu pausam, delato [hoc est sermone finito,] tacet ipse quidem; populus autem praepositi nutu monitus recitat canticulum, quo longam ipsi vitam et felix imperium a Deo precatur. Eo finito, signat Imperator populum ter,

Digitized by Google

λέγει· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ θεὸς τὴν βασιλείαν ὑμῶν.“ καὶ μετὰ τὸ πληρῶσαι τὸν λαὸν κατασφραγίζει τρίτον ὁ βασιλεύς, μέσον, δεξιὰ καὶ ἀριστερά. καὶ εἶθ' οὕτως ὑποστρέψαντες οἱ D δεσπόται καθέζονται ἐν τοῖς χρυσοῖς τούτων σελλίοις, ὅπου καὶ πρότερον, καὶ εὐθέως ἄρχονται εὐφημεῖν οἱ τοῦ ἀριθμοῦ τὰ ἐξ ἔθους, καὶ ὁ πραιπόσιτος ἐξερχόμενος εὐτρεπίζει πάντα καλῶς· οἱ γὰρ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ συγκλητικοὶ ἵστανται διὰ τοῦ πλαγίου ἐμβόλου τοῦ πρὸς δύσιν ἀριστεροῦ μέρους, ἐκδεχόμενοι τὴν τῶν δεσποτῶν ἄφιξιν. καὶ ὅτε πάντα καλῶς εὐ- Ed. L. 316 τρεπισθῶσιν, εἰσέρχεται ὁ πραιπόσιτος, καὶ προσκυνήσας τῷ προειρημένῳ σχήματι, εὐθέως ἀνίστανται οἱ δεσπόται, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τῶν γραδηλίων καὶ τοῦ ἐμβόλου, ἐν ᾧ ἵστανται οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ συγκλητικοί, καὶ ἐξέρχονται διὰ τῆς ἐξαγούσης πύλης εἰς τὸν 'τρίκλινον τῶν κανδιδάτων, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχονται διά τε τῶν ἐξσκουβίτων καὶ τῶν σχολῶν καὶ τοῦ χυτοῦ τῆς χαλκῆς, καὶ ἀπέρχονται μέχρι τοῦ ἁγίου φρέατος. κἀκεῖσε ἅπτοντες κηροὺς καὶ ἀσπαζόμενοι τὸ ἅγιον φρέαρ, B ὑπαντᾷ τούτους ὁ πατριάρχης εἰς τὴν πύλην τὴν μεγάλην τὴν εἰσάγουσαν ἀπὸ τοῦ ἁγίου φρέατος, ἐν ᾧ τόπῳ εἰς προσκύνησιν τίθεται ὁ τίμιος σταυρός. καὶ δὴ τοῦ πατριάρχου θυμιῶντος κατὰ τὸν τύπον τοὺς δεσπότας, ἀσπάζονται αὐ-

1. ποιήσει — ὑμῶν em. R., cod. ποιή. 14. ποίλης cod.

et primum quidem coram se in medio stantes, deinceps ad dextram, et tandem ad sinistram. His peractis, revertuntur Domini ad easdem, quibus antea sederant, sellas aureas, ibique resident; et statim incipiunt milites ad arithmum pertinentes consuetas laudes dicere. Interim digressus ab Imperatore praepositus reliqua ordinat discessui necessaria et congrua; magistri nempe et patricii et senatores seriatim consistunt in laterali porticu sinistrae occidentalis plagae, Dominorum adventum exspectantes. Omnibus bene ordinatis, ingreditur rursus praepositus, adoratque Dominos modo, quo paulo ante diximus, simulque sic admonet tacite, parata iam omnia esse. Surgunt ergo Domini protinus, et transeunt per sinistram plagam graduum dictamque per porticum, qua magistri et patricii ordinisque senatorii viri stant; et sic porro per portam, quae ad triclinium canditatorum ducit, egressi pergunt illuc, et illinc continuantes per excubita, per scholas, per chytum chalces, deveniunt ad sanctum puteum [seu phialam S. Sophiae]. Ibi accendunt cereos, et venerantur sanctum puteum, magnaque in porta, quae illinc in ecclesiam ducit, occurrit ipsi patriarcha ibi loci, ubi sancta Crux adoratum exponitur. Domini patriarcham, dum ab ipso ex more incensantur, osculo pacis venerantur. Tum pergunt per portam ad dextram plagam bematis; ubi senatorii omnes et palatini ministri

Digitized by Google

τὸν, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται διὰ τῆς ἐκεῖσε εἰσφερούσης
πύλης πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ βήματος. ἐκεῖσε γὰρ οἱ
τῆς συγκλήτου πάντες ἵστανται μετὰ καὶ τῶν βασιλικῶν καὶ
τοῦ κουβουκλείου, ἐπευχόμενοι τοὺς δεσπότας. καὶ ἀπὸ τῶν
ἐκεῖσε εἰσέρχονται εἰς τὰ ἅγια θύρια, καὶ ἅπτουσιν κηροὺς
C κατὰ τὸ εἰωθὸς, καὶ τὰ ἑξῆς κατὰ τὸν τύπον τελοῦσιν. καὶ
Ms. 186.a εἶθ' οὕτως παραλαμβάνει ἀπὸ χειρὸς τοῦ καστρησίου ὁ πα-
τριάρχης τὸν θυμιατὸν, καὶ ἐπιδίδωσι τῷ βασιλεῖ, καὶ θυ-
μιᾷ ὁ βασιλεὺς πέριξ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ εἶθ' οὕτως
διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ βήματος ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε μικρῶν
ἁγίων θυρῶν ἐξέρχονται οἱ δεσπόται ἅμα τοῦ πατριάρχου
ἕως τῶν πορφυρῶν κιόνων, καὶ ἐκεῖσε ἀποχαιρετίζουσι τὸν
πατριάρχην, τοῦτον ἀσπαζόμενοι. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης εἰσ-
έρχεται εἰς τὸ βῆμα ἐκτελέσων τὴν τριτοέκτην· οἱ δὲ δε-
σπόται εἰσέρχονται ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ μετὰ τὴν τῆς τρι-
τοέκτης ἀπόλυσιν ἀνέρχονται μυστικῶς διὰ τοῦ ἐκεῖσε τοῦ
D μητατωρικίου κοχλιοῦ εἰς τὰ κατηχούμενα, καὶ διὰ τῶν δια-
βατικῶν εἰσέρχονται μυστικῶς δηριγευόμενοι ὑπό τε τῶν μα-
γλαβιτῶν καὶ τῆς ἑταιρείας εἰς τὸ θεοφύλακτον παλάτιον· οἱ
δὲ τῆς συγκλήτου πάντες καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ βα-
σιλικοὶ ἄνθρωποι μετὰ τὴν τῆς τριτοέκτης ἀπόλυσιν ἀπὸ τῶν
ἐκεῖσε, ἤγουν ἀπὸ τῆς ἁγίας Σοφίας, ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς
τὰ ἴδια. διὰ γὰρ τὸ εἶναι τὴν ἡμέραν ταύτην παγανὴν εἰς
τὴν ὑποστροφὴν οὐ δηριγεύουσιν οὗτοι τοὺς δεσπότας.

et cubicularii adstant Dominis benedicentes. Hi per sacras fores cancellorum ingressi accendunt cereos, ut mos est, et cetera quoque ex ritu peragunt. Tandem acceptum e manu castrensis patriarcha thuribulum tradit Imperatori. Hic totam circa sacram mensam incensat; et tum exeunt Domini a dextra bematis una cum patriarcha per minores, quae ibi sunt, sacras fores, et usque ad porphyreticas columnas procedunt ambo. Ibi autem valedicunt et osculum pacis impertiunt patriarchae. Et hic quidem redit in bema, tritohecten, id est officium inter tertiam et sextam horam peragendum, peracturus; Domini autem intrant in metatorium, et illinc post absolutionem vel finem tritohectes ascendunt mystice vel clam arbitris et cum intimis amicis et custodibus per cochleam e metatorio ad catechumenia ducentem; et denique per diabatica vel tectas porticus redeunt in palatium, quod Deus custodiat, stipati a maglabitis et hetaeria. Senatorii autem omnes et cubicularii et palatini ministri post absolutam tritohectam abeunt illinc, id est e sancta Sophia, ad sua quisque. Pagana enim quum sit illa dies, [id est solenni et solenniter indictae processioni non dicata] non comitantur Dominos in palatium redeuntes.

Digitized by Google

ΚΕΦ. ια'. Ed. L. 317

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, τῶν τιμίων σταυρῶν μελλόντων ἐξιέναι τῇ μέσῃ ἑβδομάδι τῆς ἁγίας τεσσαρακοστῆς.

Ἰστέον, ὅτι τῇ τρίτῃ κυριακῇ τῆς ἁγίας μ', ἤγουν ἀπὸ τῆς ὀρθοδοξίας, μετὰ τρίτην ἢ καὶ ἕκτην ᾠδὴν τοῦ ὄρθρου, ἐξάγονται οἱ τίμιοι καὶ ζωοποιοὶ τρεῖς σταυροὶ, καὶ ἀποτίθενται ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, καὶ εἶθ' οὕτως ὑπὸ τοῦ πρωτοπάπα βαλσαμιζόμενοι προτίθενται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἰς προσκύνησιν πάντων, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ὄρθρου ἀνοίγει τὸ τῆς νέας ἀναβάσιον, καὶ ἀνέρχεται ὁ τῆς νέας κλῆρος B καὶ ἅμα τοῦ βασιλείου κλήρου τοῦ παλατίου παρίστανται ψάλλοντες τὰ συνήθη σταυρώσιμα. καὶ ὅτε κελεύουσιν οἱ δεσπόται, εἰσέρχονται καὶ ἀσπάζονται τοὺς τιμίους καὶ ζωοποιοὺς σταυρούς. εἶθ' οὕτως ἀπερχόμενοι καθέζονται ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου εἰς τὴν συνήθη καὶ καθημερινὴν προέλευσιν. καὶ ὁ μὲν εἷς αἰρόμενος ὑπὸ τοῦ διάκονος τῆς νέας καὶ ὀψικευόμενος ὑπὸ τοῦ ταύτης κλήρου, κατέρχεται καὶ Ms. 186. b προτίθεται ἐν τῇ αὐτῇ νέᾳ ἐκκλησίᾳ. ὁ δὲ ἕτερος αἰρόμενος καὶ βασταζόμενος ὑπὸ τοῦ παπίου τοῦ μεγάλου παλατίου, C φοροῦντος αὐτοῦ σκαραμάγγιον καὶ σαγίον ἀληθινὸν, ὀψικευόμενος ὑπὸ τοῦ βασιλείου κλήρου καὶ τοῦ πρωτοπάπα τῆς

CAP. 11.

Observanda, quando SS. Cruces efferendae sunt media septimana sanctae quadragesimae.

Dominica sanctae quadragesimae tertia seu, quod idem est, tertia a festo orthodoxiae et restitutarum sacrarum imaginum, post tertium sextumque canticum canonis matutinarum expromuntur sanctae et vivificae tres Cruces [e sede et basi sua in palatio] et deponuntur in [eiusdem] sceuophylacio, et deinceps balsamisatae vel inunctae a protopapa proponuntur in ecclesia [palatii seu nea] vulgari omnium adorationi. Post absolutum autem orthrum seu officium matutinum recluditur anabasium [seu gradus, per quos ad catechumenia ascenditur,] neae [seu novae in palatio ecclesiae], et ascendit illuc neae clerus una cum clero palatino; et adstant canentes consueta staurosima seu cantica in laudem Crucis. Domini, si lubet, intrant [in ecclesiam palatii novam] et venerantur sanctas et vivificas Cruces; deinde digressi resident in chrysotriclino consuetae quotidianae processionis gratia. Trium autem illarum Crucium una quidem a diacono neae sublata descendit [e catechumeniis neae], comite clero eiusdem neae seu novae ecclesiae, et exponitur in ca-

Digitized by Google

Δάφνης τοῦ ἁγίου Στεφάνου καὶ διαιταρίων τοῦ παλατίου, πάντων κηροὺς βασταζόντων, διέρχεται διά τε τοῦ ἡλιακοῦ καὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ ἀπαγόμενος προτίθεται εἰς προσκύνησιν πάσης τῆς συγκλήτου ἐν τῷ λαυσιακῷ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει πρὸ τῆς πύλης τοῦ εὐκτηρίου τοῦ ἁγίου Βασιλείου, καὶ μετὰ τὴν προσκύνησιν πάλιν βαστάζεται παρὰ τοῦ παπίου, δηλονότι ὀψικευόμενος ὑπὸ τῶν προειρημένων, καὶ D *ἀποτίθεται ἐν τῷ παλατίῳ τῆς Δάφνης ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου πρωτομάρτυρος Στεφάνου. καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος μετὰ τὸ γενέσθαι μίνσας ἐξέρχεται ὁ παπίας, καὶ αἴρει τὸν σταυρὸν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ ἀποφέρει αὐτὸν ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ἁγίας Σοφίας. ὁ δὲ ἕτερος σταυρὸς ἐναπομένει ἐν τῷ ἱερῷ παλατίῳ. ἰστέον, ὅτι τῇ παρασκευῇ τῆς αὐτῆς μέσης ἑβδομάδος τῆς ἁγίας τεσσαρα-* Ed. L. 318 *κοστῆς μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐνάτης εἰσάγει ὁ παπίας τὸν τίμιον σταυρὸν ἐν τῷ ἱερῷ παλατίῳ. ὁμοίως καὶ οἱ τῆς νέας κληρικοὶ εἰσάγουσιν καὶ αὐτοὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὸν ἕτερον σταυρὸν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς ἐνάτης. καὶ τῇ κυριακῇ μετὰ τρίτην εἴτε καὶ ἕκτην ᾠδὴν τοῦ ὄρθρου ὑπὸ τοῦ πρωτοπάπα καὶ τοῦ σκευοφύλακος ἐκμασσόμενοι κατατίθενται ἐν τῷ αὐτῷ σκευοφυλακίῳ.*

dem ipsa nova ecclesia. Altera vero sublata a papia magni palatii, qui scaramangium et sagum purpureum corpore gerit, et stipata a clero palatino et a protopapa S. Stephani Daphnes et a diaetariis palatii, omnibus illis cereos gestantibus, permeat per heliacum [seu solarium] et chrysotriclinum, et illinc porro ablata exponitur adorationi totius senatus in lausiaco ad sinistram, coram porta eucterii [vel sacelli] S. Basilii. Ubi postquam satis adorata fuerit, auffertur rursus a papia in eodem comitatu, et exponitur in palatio Daphnes in templo, quod ibi est, S. protomartyris Stephani, [illius nempe, qui primus martyrum omnium supremum supplicium subiit.] Altero die eiusdem septimanae post factas missas exit papias et tollit eam crucem e S. Stephano, et profert eam in magnam ecclesiam S. Sophiae. Tertia nempe crux e sacro palatio non effertur. Parasceue autem seu sexta feria eiusdem mediae in sancta quadragesima septimanae, post absolutionem nonae, [odae scilicet officii circa nonam horam cantari soliti,] infert rursus papias sanctam Crucem e S. Sophia in sacrum palatium. Similiter quoque neae clerici inferunt rursus alteram crucem e sua ecclesia eodem die atque tempore. Proxima autem dominica intra tertiam et sextam odam orthri reponuntur rursus cruces a protopapa et sceuophylace in eodem, quo prius asservatae fuerant, custodiario vasorum, prius bene probeque extersae.

Digitized by Google

ΚΕΦ. ιβ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων λούσασθαι ἐν βλαχέρναις.

Τῇ παρασκευῇ ἕωθεν προέρχεται ἅπασα ἡ σύγκλητος B ἀπὸ σκαραμαγγίων ἐν βλαχέρναις ἔξω τῆς πόρτας, ἐν ᾧ τόπῳ ὁρμῶσιν οἱ δεσπόται. οἱ δὲ δεσπόται εἰσέρχονται ἀπὸ σκαραμαγγίων εἰς τὸν δρόμονα μετὰ τῆς οἰκείας αὐτῶν θεραπείας, τοῦ τε λογοθέτου τοῦ δρόμου καὶ τοῦ πρωτοασηκρήτου καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων μετὰ τοῦ ἑταιρειάρχου Ms. 187. a καὶ τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας. ὁρμῶσιν δὲ εἰς τὴν πόρταν, ἔνθα ἡ σύγκλητος τούτους ἐκδέχεται. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι ἔξω τῆς πόρτης τῷ δεξιῷ μέρει τῆς βασιλικῆς διόδου δέχονται τοὺς δεσπότας, ἐν δὲ τῷ C ἀριστερῷ ἵστανται τὰ βασιλικὰ σελλάρια. καὶ ἐν τῷ πλησιάσαι πρὸς αὐτοὺς τοὺς δεσπότας πίπτουσι προσκυνοῦντες. οἱ δὲ δεσπόται δηριγευόμενοι ὑπό τε τῶν πραιποσίτων τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγλαβιτῶν, βασιλικῶν τε καὶ τῶν τῆς ἑταιρείας, ἀπέρχονται διὰ τῆς ἀπαγούσης ὁδοῦ πρὸς τὴν ἐκκλησίαν. ἰστέον, ὅτι, τῶν δεσποτῶν εἰσιόντων τὴν πόρταν, κατακολουθοῦσιν ὄπισθεν οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι· ἐν δὲ τῷ προπυλαίῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας δέχεται αὐτοὺς ὁ σκευοφύλαξ μετὰ θυμιατοῦ καὶ ὁ τῆς ἐκ- D

CAP. 12.

Observanda, quando Domini lotum ad blachernas eunt.

Parasceue seu feria sexta mane procedit seu convenit scaramangiis indutus totus senatus in blachernis extra portam palatii ibi loci, ubi Domini appellere cum dromone solent. Pariter induti scaramangiis intrant Domini in dromonem una cum privato sui corporis ministerio et logotheta dromi et protoasecretis et praefecto supplicationum, hetaeriarcha et drungario vigiliae. Appellunt autem ad portam, ad quam senatus eos exspectat; et primi quidem magistri, patricii et officiales extra portam a dextra parte viae, qua Domini transeunt; ad sinistram vero regia stant sellaria [seu equi sellati et ad inequitandum accincti]. Proceres, ubi Dominis prope fiunt, adorant humi procidentes; Domini autem stipati a praepositis cubiculi et maglabitis, basilicis et hetaeria, intrant in ecclesiam [S. Deigenitricis] per viam, quae illuc ducit. Dominos per portam extimam ingressos subsequuntur magistri, patricii et officiales. In propylaeo seu anteportali autem ecclesiae excipit Dominos sceuophylax [seu custodiarius vasorum et sacrarum reliquiarum in ea aede repositarum] cum thuribulo; clerus autem eiusdem ecclesiae subsequitur in obse-

Digitized by Google

κλησίας κλῆρος, ὀψικεύοντες αὐτούς. καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν εἰσιόντων εἰς τὸν νάρθηκα, περιβάλλονται τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, καὶ ἅπτουσιν κηρούς, καὶ διέρχονται διὰ μέσης τῆς ἐκκλησίας καὶ τῆς σωλαίας, καὶ πάλιν ἅπτουσιν κηροὺς ἔξω τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ ἀσπάζονται τὴν ἁγίαν ἐνδυτήν. ἰστέον, ὅτι, τῶν δεσποτῶν εὐχομένων εἰς τὸ ἅγιον βῆμα, ἡ σύγκλητος καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ βασιλικοὶ διέρχονται καὶ ἵστανται εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἁγίας σοροῦ. εἶθ' οὕτως διέρ-
Ed. L. 319 χονται διὰ τοῦ πρὸς ἀνατολὴν δεξιοῦ μέρους τοῦ βήματος καὶ τοῦ σκευοφυλακίου, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἁγίας σοροῦ, καὶ οἱ μὲν βασιλικοὶ ἵστανται ἀριστερᾷ τῆς βασιλικῆς προόδου, οἱ δὲ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι δεξιᾷ ὡς πρὸς τὰς πύλας. οἱ δὲ δεσπόται ἅπτουσιν κηροὺς κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰς τὰς βασιλικὰς πύλας τῆς ἁγίας σοροῦ, καὶ εἰσέρχονται, καὶ εὐθέως κλείουσιν τὰς αὐτῶν πύλας κουβικουλάριοι· (βαρβάτοι γὰρ ἐκεῖσε οὐκ εἰσέρχονται, εἰ μὴ οἱ τοῦ
B κουβουκλείου μόνοι·) οἱ δὲ δεσπόται πάλιν κατὰ τὸ εἰωθὸς ἅπτουσιν κηροὺς ἔμπροσθεν τοῦ ἁγίου βήματος, καὶ εἰσέρχονται καὶ ἀσπάζονται τὴν ἁγίαν ἐνδυτήν, καὶ λαμβάνει ὁ
V. 187. b πρῶτος βασιλεὺς θυμιατὸν παρὰ τοῦ πραιποσίτου, καὶ θυμιᾷ πέριξ τῆς ἁγίας τραπέζης. εἶτα ἐκβάλλουσι τὰ τούτων

quio. Domini narthecem ingressi saga auro praetextata induunt, accendunt cereos, transeunt per mediam partem ecclesiae et praeter soleam, ubi rursus extra sanctas fores accensos cereos deponunt. Inde intrant in sanctum thysiasterium seu sacrificatorium, et venerantur osculo sacram endytam vel altaris instratum. Interea vero, dum Domini sacro in bemate [vel tribunali] devotione sua defunguntur, transeunt senatus et cubicularii et basilici in narthecem sanctae sori [vel conditorii sacri amictus B. Virginis], ibique se in series suas collocatos tenent. Devotione peracta, transeunt Domini per dextram versus orientem partem bematis et per sceuophylacium, et intrant in narthecem sanctae sori, stantibus in via, qua transeundum ipsis est, ad sinistram quidem basilicis seu imperialibus hominibus, ad dextram autem magistris et patriciis, respectu ad portam basilicam eius sacelli habito. Ad has basilicas fores sanctae sori accensos figunt Domini cereos pro more, et tum [in navim sori] intrant. Ingressis autem, protinus claudunt illam portam cubicularii. Barbati enim illuc non ingrediuntur, sed tantummodo cubicularii. Ibi rursus extra sanctum bema cereos accendunt, ut mos est, et tum intrant in bema, veneranturque sacram endytam osculo. Primus autem seu supremus Imperator thuribulum a praeposito nactus circumcirca incensat sacram mensam. Eo facto, exuunt Domini sua saga, traditque praepositus maiori Domino flabellum e pennis pa-

Digitized by Google

σαγία, καὶ λαμβάνει ὁ πρῶτος βασιλεὺς παρὰ τοῦ πραιποσίτου τὸ ἀπὸ ταωνοπτέρων ῥιπίδιον, καὶ φιλοκαλεῖ πέριξ τῆς ἁγίας τραπέζης, καὶ ἐξέρχονται τοῦ βήματος, καὶ ἀπέρχονται ἀπὸ δεξιᾶς εἰς τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ ἅπτουσιν κἀκεῖσε κηροὺς καὶ προσκυνοῦσιν. καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχονται ἔξω τοῦ μητατωρικίου, ἐν ᾧ ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου καὶ ὁ ἀργυροῦς ἵδρυται σταυρός, καὶ ἅπτουσιν κἀκεῖσε κηρούς, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ μητατώριον, καὶ, εἰ κελεύουσι, σκεπάζονται. ἰστέον, ὅτι ἐν ᾧ τόπῳ ἵστανται οἱ βασιλεῖς ἐπευχόμενοι, ἵστανται οἱ τῆς μέσης ἑταιρείας, καὶ αὐτοὶ ἐπευχόμενοι. καὶ ἐξιόντες διέρχονται διὰ τοῦ νάρθηκος, καὶ πάλιν δέχονται τούτους οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι, καὶ ἀνίασιν οἱ δεσπόται διὰ τοῦ κοχλιοῦ καὶ ἀπέρχονται. οἱ δὲ βασιλικοὶ προαπερχόμενοι ἵστανται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ ἔξω τῶν εἰσαγόντων παραπτέρων εἰς τὰ ἀποδυτά. D καὶ τῶν δεσποτῶν διερχομένων, ἐπεύχονται καὶ αὐτοί. οἱ δὲ δεσπόται δηριγευόμενοι ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγλαβιτῶν καὶ τῆς μεγάλης ἑταιρείας, εἰσέρχονται εἰς τὰ ἀπάγοντα παράπτερα εἰς τὰ ἀποδυτά. καὶ οἱ μὲν τῆς μεγάλης ἑταιρείας ἵστανται εὐθὺς μετὰ ὀλίγων ἐπευχόμενοι,

8. μητατώριο cod., ut saepius.

vouinis factum, quicum ille sacram mensam circumverrit. Eo facto, exeunt e bemate, et abeunt a dextra parte ad episcepsin [seu visitationem atque adorationem sacrarum B. Virginis reliquiarum] et ibi quoque accendunt cereos et [reliquias] adorant. Illinc procedunt usque ad metatorium, in quo imago Deigenitricis et argentea crux exstant; in cuius aditu quoque, priusquam ingrediantur, cereos accendunt. Ingressi autem deinceps in metatorium, si quidem cupiunt, infulantur. Tenendum, eo in loco, in quo subsistunt Domini preces ad Deum facientes, ibi subsistere quoque, qui hactenus eos comitati fuerant, mediae hetaeriae homines post bona verba Dominis dicta. Transeunt porro Domini per narthecem, quos venerantur secunda vice magistri et patricii et officiales; et ascendunt Domini per cochleam, et ulterius pergunt ad apodyta [vel vestiarium exutorium, ubi a loturis vestes deponuntur]. Interea vero dum haec fiunt, ordinant sese, qui prius a Dominis eum in finem abscesserant, basilici ad dextram sinistramque partem foras paraptera [sive alas aut substructiones laterales] ad apodyta ducentes, Dominisque per se medios transeuntibus bona precantur. Domini autem stipati a cubiculo et maglabitis et magna hetaeria intrant in paraptera ad apodyta ducentes. Illinc autem egressos comitati aliquantulum, subsistunt post bona verba Dominis dicta magnae hetaeriae homines; aliquanto ulterius comitati subsistunt maglabitae, et hi quoque fausta Dominis comprecati, denique cubicularii subsistunt, neque hi absque piis votis, haud procul a monothyro [seu porta

καὶ μετ' ἐκείνους οἱ μαγλαβῖται ἵστανται, καὶ αὐτοὶ ἐπευχόμενοι,
καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ τοῦ κουβουκλείου, καὶ αὐτοὶ ἐπευχόμενοι
Ed.L. 320 εἰς τὸ εἰσάγον ἐνδότερον μονόθυρον, καὶ ἔξωθεν τοῦ μονο-
θύρου ἵστανται οἱ πραιπόσιτοι καὶ αὐτοὶ ἐπευχόμενοι. οἱ
δὲ δεσπόται ἀπέρχονται ἐν τοῖς ἀποδυτοῖς, καὶ ἀποδυόμενοι
περιβάλλονται τὰ χρυσᾶ τούτων λέντια, καὶ εἰσέρχονται εἰς
τὸ ἅγιον λοῦσμα. ἰστέον, ὅτι προεισέρχονται τῶν δεσποτῶν
οἱ πραιπόσιτοι μετὰ καί τινων τοῦ κουβουκλείου καὶ κουβι-
κουλαρίων βασταζόντων τὰ φατλία, ἅπερ ἅπτουσιν οἱ δε-
σπόται εὐχόμενοι. καὶ πρὸ τοῦ κολύμβου πλησίον τῆς εἰσ-
Ms. 188. a αγούσης θύρας τῷ δεξιῷ μέρει ἵστανται οἱ πραιπόσιτοι καὶ
οἱ τοῦ κουβουκλείου μετὰ τῆς μυστικῆς θεραπείας τῶν δε-
B σποτῶν, τοῦ τε βαλνιαρίτου καὶ τοῦ πρωτεμβαταρίου· οἱ
δὲ λοιποὶ λοῦσται τῶν βλαχερνῶν ἀριστερὰ τῶν δεσποτῶν
ἵστανται. καὶ τῶν δεσποτῶν εἰσιόντων, λαμβάνουσιν κηροὺς
παρὰ τῶν πραιποσίτων καὶ ἅπτουσιν, καὶ προσκυνοῦντες τὰς
ἀργυρᾶς ἁγίας εἰκόνας τὰς ἐν τῷ κολύμβῳ, διέρχονται τῷ
δεξιῷ μέρει τοῦ κολύμβου. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ δεξιῷ μέρει τοῦ
κολύμβου ἵστανται δύο καπνιστήρια, ἐν οἷς διερχόμενος ὁ
βασιλεύς, παρὰ τοῦ πραιποσίτου λαμβάνων ἀλειπτὰ ἰδίαις
χερσὶ τοῖς καπνιστηρίοις ἐντίθησι. εἶτα ἅπτουσιν οἱ δεσπό-
ται κηροὺς εἰς τὴν πρὸς ἀνατολὴν κόγχην, ἐν ᾗ καὶ ἡ ἀρ-
C γυρᾶ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τῆς φιάλης ἵσταται. καὶ ἀπὸ

singulari] ad apodyta ducente; tandem praepositi ante hanc singularem portam subsistunt, etiam hi piis votis Dominos prosecuti. Domini autem intrant in apodyta, vestibusque depositis, induunt aurea sua lintea. Quo facto, intrant in sacrum lavacrum. Sed prius illuc introëunt regii praepositi et aliqui de cubiculo et nonnulli cubiculariorum, quorum hi cereos illos gestant, quos accendere solent Domini devotionem ibi suam facientes. Consistunt hi praepositi atque cubiculenses, et qui ad privatum corporis dominici ministerium pertinent, item balnearites seu balneator et protembatarius seu embatae, id est solii balnearis, inspector, a dextra parte prope fores, per quas intratur, ante colymbum seu labrum vel lacum: reliqui autem lustae vel lotores palatii blachernarum stant a sinistra parte Dominorum. Ingressi Domini accipiunt cereos a praepositis, quos accendunt, et adorant colymbi seu labri aut natatorii sacras argenteas imagines, et per dextram eius regionem transeunt. In illa ipsa vero colymbi dextra regione stant duo thuribula, in quae Imperator, dum transit, suis ipse manibus odoramenta, quae a praeposito acceperat, iniicit. Deinde accensos figunt cereos Imperatores in concha orientale, in qua etiam argentea Deigenitricis imago super phiala stat. Illinc abeunt ad sinistram, ubi manus Deiparae marmore expressa sui exhibet formam, argenteo margine

τῶν ἐκεῖσε ἀπέρχονται ἀριστερὰ, ἐν ᾧ ἡ τῆς χειρὸς τῆς Θεοτόκου ἐκτύπωσις ἐν τῷ μαρμάρῳ ἐκτετύπωται, καὶ διὰ ἀργυρᾶς περιφερείας περικέκλεισται, καὶ ἅπτουσιν κἀκεῖσε κηροὺς, καὶ οἰκείᾳ χειρὶ εἰς τὸ ἐκεῖσε καπνιστήριον ὁ πρῶτος βασιλεὺς ἐντίθησιν ἀλειπτὸν, ἐκ τοῦ πραιποσίτου τοῦτο δεχόμενος. ἀπὸ δὲ τῶν ἐκεῖσε ὑποστρέφοντες οἱ δεσπόται, εἰσέρχονται εἰς τὸν ἅγιον Φωτεινὸν εἰς τὸν ἐνδότερον θόλον, καὶ ἀπερχόμενοι ἅπτουσιν κηροὺς ἔμπροσθεν τῆς μαρμαρίνης εἰκόνος τῆς Θεοτόκου, ἥτις ἐκ τῶν τῆς αὐτῆς ἁγίων χειρῶν προχεῖ τὸ ἁγίασμα. καὶ μετὰ τὸ ἅψαι τοὺς κηροὺς λαμβά- D
νει τὴν ἁγίαν στακτὴν ὁ πραιπόσιτος παρὰ τοῦ βαλνιαρίτου, καὶ ἐπιδίδωσι τοῖς δεσπόταις. οἱ δὲ δεσπόται οἰκείαις χερσὶν ἑαυτοὺς ἐπισφραγίζουσιν, καὶ ἐξιόντες λούονται. καὶ μετὰ τὸ λούσασθαι ἐξέρχονται εἰς τὸν ἐξώτερον μικρὸν θόλον, καὶ ἀλλάσσοντες τὰ τούτων λέντια περιβάλλονται ἕτερα χρυσοῦφαντα. ὁ δὲ προτεμβατάριος ἱστάμενος πρὸ τοῦ κολύμβου, λέγει τὴν εὐχήν. ἰστέον, ὅτι, τῆς εὐχῆς λεγομένης, Ed.L. 321
οἱ λοῦσται εἰσάγουσιν τὰ ιβ' βαστακτὰ ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ κολύμβου, καὶ διέρχονται πρὸ τῆς κάτω ἀνατο- Ms. 188.b
λικῆς κόγχης, καὶ ἵστανται εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ κολύμβου. οἱ δὲ δεσπόται εἰσιόντες ἵστανται, καὶ ὁ πρῶτος βασιλεὺς ἐπιδίδωσιν ἑκάστῳ τῶν βαστακτῶν ἀνὰ νομίσματος ἑνός. χρὴ δὲ τὸν πραιπόσιτον τὴν χεῖρα τοῦ βαστακτοῦ προ-

19. κάτω coni. R., κατὰ cod. et ed.

circumsepta. Cereos et ibi accendunt; et primus seu maior Imperator propria manu aleiptum seu suffimentum in thuribulum, quod ibi adest, iniicit, a praeposito traditum nactus. Illinc revertentes Domini, ingrediuntur in sacellum S. Photini, quod est in interiore tholo. Illinc degressi accensos figunt cereos coram marmorea imagine Deiparae, quae sanctis suis e manibus ipsa effundit hagiasma seu aquam benedictam. Post accensos ibi cereos accipit praepositus traditam a balnearita sacram stacten seu sacrum lixivium, et Dominis communicat. Hi suis manibus eo sese cruciatim signant, et lavantur, egressis ceteris. Loti exeunt in minorem exteriorem tholum, positisque suis linteis, induunt alia auro intexta. Protembatarius autem seu solii magister stans coram colymbo facit benedictionem; quae dum dicitur, introducunt lustae a sinistra colymbi parte duodecim bastactas seu aquigerulos, qui postquam transierunt coram inferiore concha orientale, ordinant sese in stationem in dextra regione colymbi. Quo intrantes Domini subsistunt, et primus maximusque Imperator dat singulis baiulis singulos aureos nummos. Debet autem praepositus manum cuiusque bastactae seu baiuli prius in eam formam composuisse, ut cum decore atque gratia nummum inditum a Domino accipiat. Post finitam hanc nummorum elargitio-

Digitized by Google

ἐντρεπίζειν πρὸς τὴν τῆς βασιλικῆς δωρεᾶς ὑποδοχήν. καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς διανομῆς ἁγιάζει μετὰ τοῦ σταυροῦ ὁ πρωτεμβατάριος τὸν κόλυμβον, ἐπιδιδοὺς τοῖς δεσπόταις ἀπὸ τοῦ κολύμβου ἁγίασμα μετὰ τοῦ αὐτοῦ σταυροῦ. οἱ δὲ λαμβάνοντες τὸ ἁγίασμα εἰσέρχονται εἰς τὸν κόλυμβον, B καὶ τῆς ἐκτενοῦς γινομένης, καταδύουσι τρίτον, καὶ ἐξερχόμενοι ἀνέρχονται ἐν τῷ ἀποδυτῷ, καὶ ἀμφιασθέντες κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐξέρχονται μετὰ τῆς μυστικῆς αὐτῶν τάξεως. ἰστέον, ὅτι ἔξω τοῦ μονοθύρου, ἐν ᾧ ἵστανται οἱ πραιπόσιτοι ἐπευχόμενοι τοὺς δεσπότας, ἵσταται ὁ τῶν Εὐγενίου γηρωκόμος, ἐπιδιδοὺς τοῖς δεσπόταις διερχομένοις τὰς εὐλογίας. τῶν δὲ δεσποτῶν διερχομένων, συγκινοῦσι προπορευόμενοι τῶν δεσποτῶν, ἀφ' ὧν τόπων ἵστανται, οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ μαγλαβῖται καὶ τῆς ἑταιρείας. οἱ δὲ δεσπόται εἰ μὲν C κελεύουσιν ἱππεῦσαι καὶ ἀπελθεῖν εἴτε ἐν τῇ πηγῇ, εἴτε ἀλλαχοῦ, τοῦτο ποιοῦσιν· εἰ δὲ μήγε, εἰσερχόμενοι εἰς τὸν δρόμονα εἰσέρχονται εἰς τὸ παλάτιον, ἢ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου βούλονται, ἀπέρχονται.

nem atque distributionem sanctificat protembatarius lacum natatorium sua cruce, et cum eadem porrigit Dominis e colymbo hagiasma seu sanctificatam aut benedictam aquam. Domini, hagiasmate accepto, intrant in colymbum, et dum fit extensa, immergunt sese ter; dein exeunt e colymbo et ascendunt in apodyta, rursusque suis solitis vestibus amicti exeunt cum mystico seu privato sui corporis ministerio. Dum vero exeunt Domini per portam singularem, coram qua paulo ante dicebamus solere praepositos fausta Dominis apprecantes subsistere, adstat ibidem quoque gerocomus hospitalis Eugenii, impertiens Dominis praetereuntibus eulogias seu benedictiones. Dominis autem apud quemque ordinem eorum, quos in apodyta ingressuri foris stantes reliquerant, praetereuntibus, incipiunt hi se quoque simul commovere et coram abeuntibus Dominis praecedere eo ex loco et statione, quam quisque obtinet, primi cubicularii e sua, tum maglabitae, tandem hetaeriae adscripti, e suis quique stationibus. Illinc porro, si placet, avehuntur Domini in equis ad pegam [id est ad palatium peganum et Deiparam fontis], aliove, quo libuerit; quodsi vero equitare noluerint, aut alio quo ire libuerit, abeunt.

Digitized by Google

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐν παγανῇ κυριακῇ, ἢ ἐν ἄλλῃ κοινῇ ἡμέρᾳ, μελλόντων τῶν δεσποτῶν ἀπιέναι εἴτε εἰς τοὺς ἁγίους ἀποστόλους, εἴτε εἰς ἕτερον ναὸν εὔξασθαι. D

Πρὸ μιᾶς ἡμέρας δίδοται μανδάτα τῷ πραιποσίτῳ καὶ τῷ κατεπάνω τῶν βασιλικῶν, τῇ ἕωθεν ἐλθεῖν ἅπαντας ἀπὸ σκαραμαγγίων, ὁπόθεν ἂν κελεύσωσιν οἱ δεσπόται ἱππεῦσαι. καὶ τῇ ἕωθεν προέρχονται ἅπαντες ἀπὸ σκαραμαγγίων, καὶ εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι μετὰ τοῦ κουβουκλείου, εἴτε ἀπὸ Ed.L. 322 τὸν καβαλλάριον, εἴτε ἀπὸ τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν, εἴτε ἀπὸ τὸν ἱππόδρομον, εἴτε ἀπὸ τὸ τζουκανιστήριον, εἴτε ἀπὸ Mr. 189. a τῆς Δάφνης. ἀπὸ τούτων γὰρ τῶν εἰσόδων εἰώθασιν ἀεὶ ἱππεύειν οἱ δεσπόται. οἱ δὲ δεσπόται ἐξέρχονται ἀπὸ σκαραμαγγίων φοροῦντες καὶ τὰ τούτων σπαθία, καὶ δηριγευόμενοι ὑπό τε τῶν πραιποσίτων καὶ τοῦ κουβουκλείου ἱππεύουσιν. οἱ δὲ πραιπόσιτοι καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ αὐτοὶ ἱππεύοντες προπορεύονται τῶν δεσποτῶν. οἱ δὲ μαγλαβῖται καὶ οἱ βασιλικοὶ πάντες ἄνθρωποι μετὰ σκαραμαγγίων καὶ σπαθίων εἰς τὴν ἑαυτοῦ ἕκαστος προπορεύεται τάξιν. οἱ δὲ μάγιστρο-

14. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἄνευ σκαραμαγγίου καὶ χιώματος πρωῒ ἐν ἐκκλησίᾳ ἀποστόλων οὐχ ἱππεύει.

CAP. 13.

Observanda, quando in dominica pagana aut alia die communi Domini volunt aut ad SS. Apostolos aut ad aliud aliquod templum devotionis peragendae causa ire.

Praecedente die dantur mandata praeposito et catepano basilicorum, ut altero mane omnes in scaramangiis illuc conveniant, unde Domini decreverunt et edicunt exequitare. Itaque conveniunt omnes in scaramangiis statim mane, et praepositi una cum cubiculo e palatio prodeunt, sive ad caballarium [id est catadromum vel domitorium equorum], sive ad Domini ecclesiam, sive ad circum, sive ad tzucanisterium [id est aream exercendae equestris pilae], sive ad Daphnen. Ab his enim ad palatium aditibus solent Imperatores, quando exequitant, semper avehi, ipsi autem Domini procedunt in scaramangiis, gestantes spathas suas, et in obsequio praepositorum et cubiculi caballicant, praepositis nempe atque cubiculo in equis Dominos praeeuntibus; at maglabitae et basilici omnes homines cum scaramangiis et spathis, suo quisque in ordine, praeambulant. Magistri tandem, proconsules, patricii et officiales, itemque drungarius vigiliae et drungarius ploïmorum seu classiariorum

Digitized by Google

B καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι ὄπισθεν τοῦ ἅρματος μετὰ τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλης καὶ τοῦ δρουγγαρίου τῶν πλοΐμων, ἐπακολουθοῦσι τοῖς δεσπόταις. καὶ δὴ τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων εἰς τὸν ναὸν καὶ τῶν ἵππων ἀποβαινόντων, τίθενται σελλία, δηλονότι τὰ ὑπὸ τῶν ἀρχοντογεννημάτων βασταζόμενα, εἴτε ἐν τῷ προπυλαίῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, εἴτε ἐν τῷ νάρθηκι, καὶ ἐν τούτοις καθέζονται οἱ δεσπόται, καὶ ὑπὸ τῆς μυστικωτέρας τῶν κοιτωνιτῶν τάξεως κυκλευόμενοι πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως τῶν πολλῶν ὁρᾶσθαι, ἀλλάσ-
C σουσιν ἅπερ φοροῦσιν ὑποδήματα, περιβαλλόμενοι στρίκτα. ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ πραιπόσιτοι περιβάλλονται τὰ αὐτῶν σαγία. καὶ εἶθ' οὕτως ἀνιστάμενοι καὶ τὰ ἑαυτῶν χρυσοπερίκλειστα περιβαλλόμενοι σαγία, ἔρχονται πρὸς τὰς βασιλικὰς πύλας, καὶ ὑπὸ τῶν πραιποσίτων λαμβάνουσι κηρούς, καὶ ἀπευχαριστοῦσιν τῷ Θεῷ διὰ τῆς τρισσῆς μετ' αὐτῶν προσκυνήσεως. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται, καὶ διέρχονται διὰ μέσου τοῦ ναοῦ καὶ τῆς σωλαίας, καὶ ἱστάμενοι ἔξω τῶν ἁγίων τοῦ βήματος θυρῶν πάλιν λαμβάνουσιν ἑτέρους κηροὺς παρὰ τῶν πραιποσίτων, καὶ ὁμοίως
D ποιοῦσιν. εἶτα εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον ἀσπάζονται τὴν ἁγίαν ἐνδυτήν. εἶθ' οὕτως λαμβάνει ὁ πρῶτος βασιλεὺς ἐκ χειρὸς τοῦ πραιποσίτου τὸν θυμιατὸν καὶ ἀλειπτά, καὶ οἰκείᾳ χειρὶ ἐπιτιθεὶς τῇ ἀνθρακιᾷ θυμιᾷ πέριξ τῆς

9. ὑπὸ τῶν ed. 23. ἄνθραξ cod. pro ἀνθρακιᾷ.

sequuntur Dominos pone armatum seu spatharocandidatos scutigeros, proximos Dominorum satellites. Domini itaque ad ecclesiam delati descendunt ex equis, et resident in illis sellis, quas attulerunt et aut in propylaeo istius templi, aut in narthece, deposuerunt archontogennemata seu nobiliores valeti iuvenes. Sic considentes eos circumstat facta velut testudine, et impedit, ne a vulgo conspiciantur, intimus coetonitarum ordo; intereaque Domini pone hoc quasi velum mutant, quos gerunt, calceos, et induunt stricta. (Ibidem quoque, in narthece puta; induunt praepositi sua saga.) Calceati surgunt Domini, et induunt auro septa sua saga, et accedunt ad portam basilicam, ubi cereos a praepositis accipiunt; quibuscum ter Deum adorant. Eo facto, intrant per eam portam in ecclesiam, transeunt per eam mediam et per soleam, et consistunt extra sacras bematis fores, ubi rursus accipiunt a praeposito cereos alios, quibuscum eosdem ritus devotionis, quos [cum praecedentibus, peragunt. Dein sacrum in sacrificatorium intrant, ubi sacram endytam osculo venerantur. Dein accipit maximus Imperator e manu praepositi thuribulum, et suffimenta suis ipse manibus imponit prunis ardentibus, sacram mensam circumcirca incensat, eoque facto, rursus reddit praeposito thuribulum, et transit [per bema] ea par-

Digitized by Google

ἁγίας τραπέζης, εἶτα ἐπιδίδωσι τῷ πραιποσίτῳ τὸν θυμιατόν. διέρχεται δι' οἵου μέρους ἁρμόζει τοῦτον ἐξιέναι. καὶ εἰ μὲν κελεύσωσιν οἱ δεσπόται ἐκεῖσε γεύσασθαι, γίνεται τοῦ- Ed.L.323
το καθὼς βούλονται. εἰ δὲ μήγε, ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἱππεύοντες Ms.189.b
ὑποστρέφουσιν κατὰ τὴν προειρημένην, ὡς ἔφαμεν, τῆς προόδου τάξιν εἰς τὸ παλάτιον. ἰστέον, ὅτι, εἰ ἐν τεσσαρακοστῇ κελεύσωσιν ἀπιέναι οἱ δεσπόται ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀπὸ τῆς ψαλλομένης τριτοέκτης ἐν τῷ λαυσιακῷ ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Βασιλείου, γίνεται μεταστάσιμον, καὶ ἀπέρχονται πάντοτες, ὅπου δεῖ τοὺς δεσπότας ἱππεῦσαι. καὶ εἶθ' οὕτως ἱππεύουσιν οἱ δεσπόται καὶ ἀπέρχονται. μηνὶ Μαρτίῳ θ'. ἰστέον, ὅτι κατὰ τὸν προῤῥηθέντα τύπον τῆς ἀφίξεως τῶν δεσποτῶν ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις ταῖς ἐν ταῖς πόλεσι ἐπιτε- B
λεῖται καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁγίων μ' μαρτύρων, τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτῶν ναῷ. μηνὶ Ἰουλίῳ α'. ἰστέον, ὅτι ὁμοίως ἐπιτελεῖται καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁγίων Ἀναργύρων. τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων εἰς τὸν σεβάσμιον αὐτῶν ναὸν εἰς τὰ Παυλίνου, ἀπέρχονται οἱ δεσπόται, κελεύουσιν ἔφιπποι, κελεύουσιν πλοΐ. τὰ δὲ ἑξῆς τῆς προελεύσεως ἐπιτελεῖται καθὼς προείρηται. ἰστέον, ὅτι οἱ δεσπόται ἀπιόντες εἰς τὰ Παυλίνου καὶ πλοΐ καὶ ἔφιπποι μετὰ σκαραμαγγίων ἀπέρχονται. ἰστέον, ὅτι μετὰ τὸ εὔξασθαι μετὰ τῶν κηρῶν τοὺς C
δεσπότας ἔμπροσθεν τῶν ἁγίων θυρῶν, εἶθ' οὕτως προσκυ-

te, qua eum exire congruit. Tandem his peractis, si volunt in eo templo prandere, fit illud; sin minus, redeunt equitantes in palatium eodem ordine, quo, ut diximus, illinc in templum pariter equitantes excesserant. Si in quadragesima Domini volunt abire ad ecclesiam, tunc fit metastasimum, seu indicitur discedendi e curia et negotiis curialibus venia, quo tempore tritohecte in lausiaco, et quidem in oraculo S. Basilii, quod ibi est, canitur. Data licentia, abeunt omnes illuc, unde futurum est, ut Domini exequitent. Congregatis, inscendunt Domini in equos, et abitur. Mensis Martii die nono celebratur memoria SS. quadraginta martyrum, Dominis in eorum ecclesiam venientibus eodem ritu, qui observatur, quando Domini ad ecclesiam aliquam urbanam caballicant, et quem modo exposuimus. Calendis mensis Iulii celebratur memoria SS. Anargyrorum, Dominis ad venerabilem eorum ecclesiam, quae est in vico Paulini, prout placuerit, sive in equis, sive in dromone, pergentibus. Ordo et series processionis est ut supra. Notandum tamen de hoc festo praeterea, quocunque tandem modo Domini in vicum Paulini pergant, sive in equis, sive in dromone, semper eos scaramangiis uti. Deinde hoc, Dominos, postquam coram sacris cancellorum foribus devotionem suam cum cereis peregerint, in

Digitized by Google

νοῦσιν τὰ ἅγια λείψανα, ἅπτοντες κηροὺς, καὶ ἐξερχόμενοι ἔξω εἰς τὸ ἐξάερον, ἐκεῖθεν ἱππεύουσιν, καὶ ὑποστρέφουσιν ἐν τῷ παλατίῳ, κελεύουσιν ἔφιπποι, κελεύουσιν πλοΐ. πολλάκις δὲ συνεστιῶνται τοῖς ἄρχουσιν ἐν τῷ παλατίῳ τῶν βλαχερνῶν, καὶ δείλης εἰσέρχονται εἰς τὸ παλάτιον. ἰστέον, ὅτι ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ οὐκ εἰσέρχονται οἱ δεσπόται εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον. μηνὶ Ἰουλίῳ κζ΄. ἰστέον, ὅτι ὁμοίως ἐπιτελεῖται καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος, τῶν δεσπο-
D τῶν ἀπιόντων εἰς τὸν σεβάσμιον τούτου ναὸν εἰς τὰ Ναρσοῦ. εἰ δὲ βουληθῇ ὁ βασιλεὺς ἀπελθεῖν πλοΐ, γίνεται ἡ ἀκολουθία καὶ ἡ τάξις οὕτως. πρωῒ προέρχεται πᾶσα ἡ σύγκλητος καὶ τὸ κουβούκλειον ἀπὸ σκαραμαγγίων εἰς τὰ Κανικλείου, καὶ ὁ βασιλεὺς εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ παλάτιον εἰς τὸν
Ms. 190. a βασίλειον δρόμονα μετὰ τῆς οἰκείας αὐτοῦ θεραπείας καὶ τοῦ λογοθέτου καὶ τοῦ πρωτοασηκρήτου καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν δεήσεων καὶ τοῦ ἑταιρειάρχου καὶ τοῦ δρουγγαρίου τῆς βίγλας, καὶ
Ed. L. 324 ἐξέρχονται οἱ δεσπόται εἰς τὰ Κανικλείου. ὁρμώντων δὲ τῶν δεσποτῶν, δέχονται τούτους οἵ τε μαγλαβῖται καὶ οἱ τῆς ἑταιρείας ἅμα τῶν πραιποσίτων καὶ τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν ἀρχοντογεννημάτων. καὶ ἐξερχόμενοι ἀπὸ τοῦ δρόμονος, διέρχονται καὶ ἀπίασιν εἰς τὴν αὐλὴν, καὶ ἐκεῖσε δέχονται τού-

18. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι καὶ οἱ μαγλαβῖται ἴδιον ἔχουσι χελάνδιον, καὶ αὐτοὶ προπορεύονται τῷ βασιλεῖ ἀπιόντι εἰς τὸν δρόμονα.

bema quidem non intrare, (id enim eo die fieri mos non est,) sed coram cancellis sacras SS. Anargyrorum reliquias adorare, et post accensos ibi fixosque cereos in exaërum seu atrium exire, ubi conscendunt in equos et reditum ad palatium instituunt, sive iam in equis redeant, sive in dromone. Saepe autem fit in hac quidem processione, ut cum proceribus in palatio blachernarum epulentur, et sic demum vesperae in palatium redeant. Mensis Iulii die vigesimo septimo similiter peragitur memoria S. Panteleëmonis, Dominis in venerabilem eius ecclesiam, quae est in monasterio vel tractu Narsetis, caballicantibus. Quodsi vero Dominis placuerit navi illuc ire, fit ordo atque series in hunc modum: mane procedit totus senatus et cubiculum in scaramangiis in tractum vel monasterium Caniclei dictum, et Imperator e palatio intrat in imperialem dromonem cum privato suo ministerio et logotheta [dromi] et protoasecreta, magistro supplicationum et hetaeriarcha et drungario vigiliae. Cum his pergunt Domini [per sinum Ceratenum] ad dictum monasterium Caniclei. Appellentes autem ad continentem excipiunt maglabitae, hetaeria, praepositi, cubiculum et archontogennemata. Transeunt hinc in aulam monasterii, ubi eos basilici excipiunt. Illinc inscendunt Domini in equos, et procedunt equitantes usque ad propylaeum vel portale, quod in embolum seu porticum ducit.

Digitized by Google

τους οἱ βασιλικοί, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἱππεύουσιν οἱ δεσπόται καὶ ἀπέρχονται μέχρι τοῦ ἔξω προπυλαίου τοῦ εἰς τὸν ἔμβολον, καὶ τῶν ἵππων ἐκεῖσε ἀποβάντες, ἀνέρχονται τὰ σκαλία, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ πρὸς ἀνατολὴν δεξιοῦ μέρους τοῦ λουτῆρος. ἐκεῖσε γὰρ ἵστανται καὶ δέχονται τοὺς δεσπότας οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ οἱ λοιποὶ συγκλητικοὶ καὶ βασιλικοὶ ἄνθρωποι, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε εἰσέρχονται B οἱ δεσπόται εἰς τὸν νάρθηκα, καὶ περιβαλλόμενοι τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, ἅπτουσιν κηροὺς εἰς τὰς βασιλικὰς πύλας. καὶ εὐθέως εἰσέρχονται καὶ διέρχονται διὰ μέσου τοῦ ναοῦ καὶ τῆς σωλαίας, καὶ πάλιν ἅπτουσιν κηροὺς ἔξω τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ ἅγιον θυσιαστήριον, καὶ ἀσπάζονται τὴν ἐνδυτὴν καὶ τὴν τοῦ μάρτυρος ἁγίαν κάραν, καὶ διέρχονται διὰ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ βήματος ἀριστεροῦ μέρους, καὶ ἐν τῷ ἐκεῖσε τετρασέρῳ εἰσέρχονται, καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν ἱερέων προσφέρεται ἡ ἁγία κάρα, καὶ πάλιν μετὰ κηρῶν ὑπὸ τῶν δεσποτῶν προσκυνεῖται, καὶ ἀπ' αὐτῆς λαμ- C βάνουσιν ἅγιον ἀπομύρισμα, καὶ ἐξέρχονται εἰς τὸ ἐξάερον εἰς τὸ ἐκεῖσε ἀναδενδράδιον, κἀκεῖσε σκεπαζόμενοι ἐκβάλλουσι τὰ σκαραμάγγια, καὶ κολόβια περιβαλλόμενοι ὑποστρέφουσιν, κελεύουσιν ἔφιπποι, μέχρι τοῦ παλατίου, κελεύουσι πλοΐ, ὃν τρόπον εἰρήκαμεν τὴν τούτων ἄφιξιν. ἰστέον, ὅτι, πλοΐ ὑποστρεφόντων τῶν δεσποτῶν, ὅσους ἂν κελεύσωσιν συνεστιαθῆναι τῶν

Ibi descendentes ex equis ascendunt per scalam, et transeunt per dextram orientalem plagam luteris seu baptisterii, ubi a magistris et patriciis reliquisque senatoriis et imperialibus hominibus excipiuntur. Illinc intrant in narthecem; ubi induti saga sua auro septa accendunt cereos in porta basilica, eoque facto, intrant in ecclesiam, transeunt per naum et per soleam, rursus accendunt cereos coram sanctis foribus, intrant in thysiasterium, osculantur endytam et sanctum martyris caput; tum transeunt per sinistram orientalem plagam bematis et intrant in tetraserum, quod ibi est [seu cellam quatuor seris munitam]. Illuc ipsis denuo praesentatur a sacerdotibus sancta cara seu sanctum caput; quod Domini rursus cum accensis cereis adorant; et ab ipso accipiunt sanctum apomyrisma [seu destillantem rorem sanctitatis unctuosum]. Tum exeunt per atrium in anadendradium [quincuncem seu arboretum], quod ibi est, et sub testudinis ambitu exuunt scaramangia, et induunt colobia, et in hoc apparatu revertuntur in palatium, sive in equis, sive in dromone; quod posterius si fiat, eodem modo fit in abitu, atque in adventu dictum fuit. Si per sinum maris Domini revertantur, intrant ipsorum ex mandato in dromonem simul cum ipsis quotquot ipsi voluerint iusserintque procerum eo die secum epulari. Men-

Digitized by Google

ἀρχόντων, τῇ τούτων κελεύσει συνεισέρχονται αὐτοῖς εἰς τὸν Ms. 190. b *δρόμονα. μηνὶ Σεπτεμβρίῳ κς'. ἰστέον, ὅτι ὁμοίως ἐπιτελεῖται καὶ ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τῶν* D *δεσποτῶν ἀπιόντων ἐν τῷ σεβασμίῳ αὐτοῦ ναῷ τῷ ἐν τῷ διϊππίῳ. μηνὶ Νοεμβρίῳ α'. ἰστέον, ὅτι ὁμοίως ἐπιτελεῖται καὶ ἡ μνήμη τῶν ἁγίων Ἀναργύρων, τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων εἰς τὸν ἅγιον αὐτῶν ναὸν εἰς τὰ Βασιλίσκου. μηνὶ Αὐγούστῳ κθ'. ἰστέον, ὅτι ὁμοίως ἐπιτελεῖται καὶ ἡ ἀποτομὴ τοῦ* Ed.L. 325 *ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, τῶν δεσποτῶν ἀπιόντων ἐν τῷ ἁγίῳ αὐτοῦ ναῷ εἰς τὰ Στουδίου κατὰ τὸν προῤῥηθέντα τύπον ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος. τῇ ἕωθεν γὰρ προέρχεται πᾶσα ἡ σύγκλητος ἀπὸ σκαραμαγγίων εἰς τὰ Στουδίου. καὶ οἱ μὲν μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι ἵστανται ἔξω τῆς πρὸς θάλασσαν πόρτης· οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ βασιλικοὶ καὶ οἱ τοῦ μαγλαβίου καὶ τῆς ἑταιρείας καὶ τὰ ἀρχοντογεννήματα εἰς τὸν ὅρμον, ἔνθα ὁ δρόμων ὁρμᾷ. ἰστέον, ὅτι οἱ τῆς μονῆς ἀββάδες ἀπὸ τῆς πόρτης ἕως τοῦ ὅρμου ἵστανται στιχηδὸν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ. τῶν δὲ δεσποτῶν πλοΐ ἐρχομένων κατὰ τὸν προῤῥηθέντα* B *τύπον τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος καὶ τῆς νηὸς ἐκβάντων, δηριγεύονται ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγλαβιτῶν καὶ τῶν τῆς ἑταιρείας, δηλονότι τοῦ ἡγουμένου προπορευομένου μετὰ θυμιατοῦ καὶ ἀββάδων μετὰ κηρῶν. τῶν δὲ δεσποτῶν πλησι-*

sis Septembris die vigesimo sexto similiter celebratur memoria S. Ioannis Theologi, Dominis eo die ad venerabilem eius ecclesiam, quae in dihippio est, abeuntibus. Calendis mensis Novembris peragitur simili modo memoria SS. Anargyrorum, Dominis ad venerabilem eorum ecclesiam, quae in tractu vel monasterio Basilisci est, abeuntibus. Mensis Augusti die vigesimo nono similiter celebratur memoria decapitationis S. Ioannis Praecursoris, Dominis ad venerandam eius aedem, quae in monasterio Studii est, abeuntibus eodem ritu, quem in memoria seu festo S. Panteleëmonis supra exposuimus. Nam totus senatus in scaramangiis convenit mane in monasterium Studii; magistrique et patricii et officiales stant extra portam, quae ad mare respicit; cubiculum autem et basilici et maglabitae et hetaeria et archontogennemata stant in portu, ubi dromo appellit. Monachi autem illius monasterii stant in serie gemina, dextra sinistraque, ab illa inde extima porta usque ad portum. In quo appellentes Domini cum eodem comitatu et eodem ordine, quem in memoria S. Panteleëmonis diximus, egressique e nave, procedunt in obsequio cubiculi et maglabitarum et hetaeriae, praecedentibus monasterii Studiani hegumeno thuribulum fumans gerente et monachis cum cereis ardentibus. Dominos, ut ad eam portam appropin-

Digitized by Google

ασάντων τῇ πόρτῃ, ἔνθα ἵστανται οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι, πίπτουσιν οἱ αὐτοὶ προσκυνοῦντες τοὺς δεσπότας, καὶ ἀνιστάμενοι συνακολουθοῦσιν ὄπισθεν αὐτῶν. οἱ δὲ δεσπόται προπορευόμενοι διὰ τοῦ ἐξαέρου ἀνέρχονται, καὶ διὰ τῶν ἐκεῖσε διαβατικῶν εἰσέρχονται διὰ τοῦ πρὸς ἀνατολὴν δεξιοῦ μέρους τοῦ νάρθηκος, κἀκεῖσε περιβαλλόμενοι τὰ ἑαυτῶν χρυσοπερίκλειστα σαγία, ἅπτουσιν κηρούς, καὶ εἰσοδεύουσιν μετὰ τῶν ἱερέων, καὶ πάλιν ἅπτουσιν κηρούς. ἰστέ- C ον, ὅτι εὐθέως γίνεται ἡ εἴσοδος τῆς λειτουργίας, καὶ ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου λαβὼν ὁ πρῶτος βασιλεὺς θυμιατὸν, θυμιᾷ, καὶ δεξιᾷ τοῦ βήματος ἐρχόμενοι, (κἀκεῖσε γὰρ πρόκειται ἡ τοῦ Προδρόμου ἁγία κάρα,) ἅπτουσιν ἐκεῖσε κηρούς, καὶ ταύτην ἀσπάζονται, καὶ ἐξερχόμενοι εἰσέρχονται εἰς τὸ Ms. 191. a ἐκεῖσε μητατώριον, καὶ ἐκβάλλουσιν τὰ σκαραμάγγια, καὶ περιβαλλόμενοι κολόβια εἰσερχόμενοι ἵστανται εἰς τὸν γυναικίτην εἰς τὸ δεξιὸν πρὸς ἀνατολὰς μέρος τοῦ βήματος, καὶ ἅπτουσιν κηροὺς εἰς τὴν τοῦ εὐαγγελίου ἀκρόασιν. εἶθ' οὕτως ἐξερχόμενοι εἰς τὸ ἐκεῖσε ἀναδενδράδιον κραματίζουσι μεθ' ὧν ἂν κελεύσωσιν ἀρχόντων, διακονούντων ἐπὶ τοῦ D κράματος τῶν ἀββάδων. ἀπὸ δὲ τοῦ κράματος ἀνιστάμενοι ἀπέρχονται δι' ἧς διῆλθον ὁδοῦ εἰς τὸν δρόμονα, δηριγευόμενοι καθὼς εἰρήκαμεν.

quarunt, in qua stant magistri, patricii et officiales, adorant hi humo procidentes, et relevati prosequuntur eos iidem. Sic praeeuntes Domini per atrium ascendunt et transeunt porticus, quae ibi sunt, et sic perveniunt in dextram orientalem partem narthecis; ubi saga sua auro septa induunt, et accensos figunt cereos; porroque interius una cum sacerdotibus [intra navim] pergunt, ubi rursus cereos accendunt. Quo facto, protinus fit introitus [seu initium divini officii]; praepositus thuribulum tradit Imperatori seniori, qui id tenens incensat; inde pergunt ad dextram partem tribunae, ubi caput sancti Praecursoris expositum est; quod religiose venerati exeunt in metatorium, quod ibi est, exuunt scaramangia, induunt colobia, traiectaque parte feminarum, consistunt in dextra orientali plaga bematis, accenduntque ibi cereos pro excipienda S. evangelii lectione. Dein exeunt rursus in viridarium, quod ibi est, sub quo mixtum celebrant, adhibitis proceribus pro lubitu delectis, monachis interea pocula et dapes ministrantibus. Post mixtum finitum surgunt, et per eandem, qua venerant, viam remeant ad dromonem praedictis cum directione et cerimoniis.

Digitized by Google

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ χειροτονίᾳ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως.

Τελευτῶντος τοῦ πατριάρχου, δηλοῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς θε- Ed.L. 326 *οφιλεστάτοις μητροπολίταις ψηφίσασθαι τρεῖς, οἳ καὶ αὐτοῖς δόξουσιν εἶναι ἄξιοι εἰς πατριάρχην. καὶ δὴ τούτων συναθροισθέντων ἐν τοῖς κατηχουμενίοις τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ ψηφισάμενοι οὓς ἂν βουληθῶσι, ἀντιδηλοῦσι τῷ βασιλεῖ τούτους, καὶ κελεύει ὁ βασιλεὺς εἰσελθεῖν τούτους εἰς τὸ παλάτιον. καὶ δὴ τούτων εἰσελθόντων καὶ στάντων ἐνώπιον τοῦ βασιλέως, δίδουσιν ἐγγράφους οὕστινας ἐψηφίσαντο. ὁ δὲ βασιλεὺς εἰ μὲν συγκατατίθεται καὶ ἀρεσθῇ εἰς ὃν ἂν εὐδοκήσῃ· εἰ δὲ καὶ μήγε, λέγει· „ἐγὼ τὸν ὁ δεῖνα θέλω γενέσθαι." καὶ τῶν μητροπολιτῶν ἐπὶ τούτῳ συγκαταθεμένων καὶ τῇ βα-* B *σιλικῇ προστάξει καὶ κρίσει κατὰ τὸ δίκαιον ὑπεικόντων, εἰ ἄρα ἄξιος εἴη, γίνεται μεταστάσιμον, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῇ μαναύρᾳ πᾶσα ἡ σύγκλητος καὶ οἱ μητροπολῖται πάντες καὶ πάντες οἱ τῆς ἐκκλησίας ἄρχοντες καὶ πρεσβύτεροι καὶ λοιποὶ ἱερεῖς. καὶ ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ σκαραμαγγίου, φορῶν καὶ τὸ χρυσοπερίκλειστον σαγίον, καὶ ἵσταται, καὶ λέγει*

5. *οἳ καὶ αὐτοῖς* coni R., *οἷς αὐτοὺς* cod.

CAP. 14.

Observanda in electione et ordinatione patriarchae Constantinopolitani.

Vivis exemto patriarcha, significat imperatque Imperator Deo carissimis et Dei amantissimis metropolitis, tres ut candidatos, quos ipsi patriarchatui aptos et dignos reputent, denominent. Conveniunt ergo in catechumeniis sanctissimae magnae ecclesiae, et vota edunt sua iis, quibus visum fuerit, et electorum a se virorum nomina ad Imperatorem renuntiant. Ergo convenire illos iubet Imperator in palatium. Ingressi et coram Domino collocati porrigunt ipsi scripto designata eorum trium, quos ipsi elegerint, nomina. Quos inter si etiam ille fuerit, quem Imperator cupiat, aut in quo acquiescat, bene res habet, et renuntiat illum; quodsi vero praeter ibi scriptos alium aliquem patriarcham creatum velit, significat, se hunc vel illum, nominatim citans, velle patriarcham creatum habere. Metropolitis, ut par est, imperiali mandato atque optioni acquiescentibus atque cedentibus, (modo dignus et aptus muneri sit a Domino denominatus,) fit metastasimon, vel exitur e palatio, totusque senatus et metropolitae omnes, ecclesiastici omnes proceres et presbyteri reliquique sacerdotes abeunt ad magnauram; quo etiam Imperator in scaramangio et sago aurea praetexta septo pergit, et coram ibi adstans alloquitur senatum et metropolitas his verbis: *Divina gratia et*

Digitized by Google

πρός τε τὴν σύγκλητον καὶ τοὺς μητροπολίτας· „ἡ θεία χάρις καὶ ἡ ἐξ αὐτῆς βασιλεία ἡμῶν προβάλλεται τὸν εὐλαβέστατον τοῦτον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως.“ καὶ αὐτὸς γὰρ ἐκεῖσε πάρεστιν ὁ μέλλων χειροτονηθῆναι. καὶ πάντων ἀποδεξαμένων, ἐπεύχονται τὸν βασιλέα, καὶ ἄλλα, ὅσα βούλονται, λέγουσι πρὸς αὐτόν. C εἶθ' οὕτως ὁ βασιλεὺς παραδίδωσιν αὐτὸν τῷ πραιποσίτῳ καὶ ἄρχουσι τοῖς τοῦ κουβουκλείου καὶ σιλεντιαρίοις, Ms. 191. b καὶ ὑπὸ τοῦ πραιποσίτου καὶ σιλεντιαρίου παρακρατούμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὁδηριγευόμενος, ἀπέρχεται ἐν τῷ πατριαρχείῳ. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑποστρέφει καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ. καὶ ἑορτῆς ἐνισταμένης ἢ κυριακῆς, γίνεται πρόκενσον ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει, καὶ δέχεται τούτους ὁ ὑποψήφιος μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πάσης τάξεως. καὶ δὴ κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον εἰσοδεύσαντες, καὶ τῶν ἑξῆς ἐπιτελεσθέντων κατὰ τὰς λοιπὰς προελεύσεις, ἀπάρχονται οἱ θεοφιλεῖς μητροπολῖται τῆς τιμίας χειροτονίας. οἱ δὲ φιλόχριστοι βασιλεῖς μικρόν τι ὀπιαθοποδοῦσιν, D ἕως ἂν τελεσθῇ παρὰ τῶν μητροπολιτῶν τὰ τῆς χειροτονίας, καὶ εἶθ' οὕτως διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ βήματος καὶ τοῦ κυκλίου εἰσέρχονται ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ ἀργυρᾶ ἵδρυται σταύρωσις, καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστοῦσιν

nostra, quae illi debetur, imperialis maiestas creat hunc [quem videtis et monstro] *virum piissimum Constantinopoleos patriarcham.* (Adest enim coram honorandus.) Acquiescunt omnes et acceptant Domini iudicium, eique pia vota ingerunt, et alia significant, quae voluerint. Tum praesentat et committit Imperator novum patriarcham praeposito et proceribus cubiculi et silentiariis; et sic utrinque brachio sublevatus deducitur a praeposito et uno quodam silentiario in patriarcheum seu residentiam patriarchae, ecclesiasticis dirigentibus et obsequentibus; Imperator autem revertitur in palatium. Proxime illinc instante die festo dominicove fit processio in magnam ecclesiam, prout illuc processiones fieri solent. Electus aut praepositus, unaque cum eo totus ecclesiasticus ordo, Imperatores ibi cum comitatu excipit. Intratur in navim, et officium fit secundum formulam consuetam, fiuntque omnia deinceps ea serie iisque ritibus, qui aliis in processionibus obtinent. Tum, peractis illis, incipiunt Deo cari metropolitae electionem et ordinationem patriarchae. Imperatores autem Christi amantes parum retro in vestigia sua recedunt, et exspectant, donec a metropolitis ea, quae ad ordinationem pertinent, peracta fuerint. Tum intrantes per dextram regionem tribunae et per cyclium in sacellum, in quo argentea dominicae passionis imago conspicitur, adorant ter Deum cum ce-

Digitized by Google

τῷ θεῷ, καὶ τὸν πατριάρχην ἀποχαιρετίσαντες, ἐξελθόντες, εἰ μὲν ἔστιν μεγάλη κυριακὴ ἢ πεντηκοστὴ, εἴτε ἄλλη ἑορτὴ, Ed. L. 327 ἐν αἷς ἀπέρχονται οἱ δεσπόται ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, εἰσέρχονται ἐν τῷ μητατωρίῳ, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται, καθὼς καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς προελεύσεσιν. εἰ δὲ ἄλλη ἑορτὴ, ἐν ᾗ οὐκ ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἢ παγανὴ κυριακὴ, ἀνέρχονται διὰ τοῦ κοχλιοῦ τοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἁγίου φρέατος ἐν τοῖς πρὸς ἀνατολὴν δεξιοῖς μέρεσιν τῶν κατηχουμενίων, ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν.

ΚΕΦ. ιέ.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, δοχῆς γενομένης ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ B *τῆς μαγναύρας, τῶν δεσποτῶν καθεζομένων ἐπὶ τοῦ Σολομωντείου θρόνου.*

Ἰστέον, ὅτι, δοχῆς μελλούσης γίνεσθαι ἐν τῇ μαγναύρᾳ, Mo. 192. a οὐκ ἀνοίγει τὸ παλάτιον πρὸς τὸ πρωῒ στῆναι τὴν καθημερινὴν προέλευσιν, ἀλλὰ προέρχεται πᾶσα ἡ σύγκλητος πρωῒ ἐν τῇ μαγναύρᾳ, καὶ ἀλλάσσει ἐκεῖσε τὰ ἀλλάξιμα. καὶ περὶ πλήρωμα τῆς δευτέρας ὥρας, ὅτε πάντα ἑτοιμασθῶσιν, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου πάντες

reis, et salvere iusso patriarcha, exeunt in metatorium, fiuntque reliqua, ut in consuetis processionibus, si nempe solennis haec actio aut in magnam dominicam seu festum ipsum paschatis, aut in festum pentecostes aliumve diem festum incidat, in quo Dominos ad magnam ecclesiam abire obtinet. Quodsi vero haec actio in diem festum alium, quo Dominus de more non abit, aut in dominicam paganam [qua processio solennis celebrari alias non solet] incidat, ascendunt per cochleam, quae est in regione sancti putei, ad partem ad orientem verso dextram catechumeniorum, et ibi exspectant audiuntque sancti evangelii recitationem.

CAP. 15.

Observanda, quando [legati exteri] exceptio fit in magno triclinio magnaurae, Dominis super throno Salomoneo residentibus.

Exceptio si fieri debet in magnaura, non recluditur palatium eo, ut ibi matutina constet atque celebretur quotidiana processio et conventus: sed procedit totus senatus mane in magnauram, ibique mutant vel induunt mutatoria. Finita ferme hora secunda, quum omnia parata sunt, intrant [in Dominorum cubiculum] praepositi et cubicularii omnes per ecclesiam Domini. Imperatores autem, induti

Digitized by Google

διὰ τῆς τοῦ Κυρίου ἐκκλησίας, καὶ περιβαλλόμενοι οἱ δεσπόται τὰ διβητήσια καὶ τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, ἐξέρχονται διὰ τῶν διαβατικῶν τῶν ἁγίων μ' καὶ τοῦ σίγματος, δηρι- C γευόμενοι ὑπό τε τοῦ κουβουκλείου καὶ τῶν μαγλαβιτῶν καὶ τῆς ἑταιρείας, καὶ ἐξέρχονται εἰς τοῦ Κυρίου, καὶ ἅπτουσιν κηροὺς, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διέρχεται διὰ τῆς σακέλλης καὶ τοῦ ὠάτου καὶ διὰ τοῦ ἀνιόντος στενωποῦ πρὸς τὸ τῆς μαγναύρας ἡλιακόν. καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸν μέγαν τρίκλινον, ἐν ᾧ καὶ ὁ Σολομώντειος ἵδρυται θρόνος. κἀκεῖσε γὰρ εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὴν δεξιὸν μέρος κάτωθεν τῆς κόγχης ἵστανται τὰ χρυσᾶ σελλία, καὶ ἀπόκεινται αἵ τε χλαμύδες καὶ τὰ στέμματα, καὶ οἱ μὲν δεσπόται εἰσέρχονται ἐν τῷ ἐκεῖσε ἐξ ἀριστερᾶς κοιτῶνι. καὶ ὅτε πάντα καλῶς εὐτρεπισθῶσιν ὑπό D τε τοῦ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν πραιποσίτων καὶ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου, εἰσέρχονται οἱ πραιπόσιτοι καὶ ὑπομιμνήσκουσι τοὺς δεσπότας. καὶ εὐθέως ἐξέρχονται οἱ δεσπόται καὶ ἀπέρχονται ἔνθα αἱ χλαμύδες καὶ τὰ στέμματα ἀπόκεινται, καὶ περιβαλλόμενοι τὰ αὐτὰ ὑπὸ τῶν πραιποσίτων, ἀνέρχονται καὶ καθέζονται ἐπὶ τῶν θρόνων, καὶ ὁ λαὸς, ἔξω Ed. L. 328 ἑστὼς τῶν δύο πρὸς δύσιν συρτῶν βήλων, λέγει μεγάλως τὸ πολυχρόνιον. καὶ εἶθ' οὕτως ἐξερχόμενοι οἱ πραιπόσιτοι εἰσάγουσι τοῖς τοῦ κουβουκλείου διὰ τῶν δύο μερῶν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει. καὶ ἐν τῷ τούτους στῆ-

dibetesia et saga auro praetextata, exeunt per porticus SS. Quadraginta et per sigma, stipantibus cubiculo et maglabitis et hetaeria; per viam intrant in ecclesiam Domini, accendunt ibi cereos, transeunt inde per sacellum et ovatum et angiportum, qui ad magnaurae solarium ducit. Illinc ingrediuntur in magnum triclinium, in quo Salomoneus thronus collocatus est. Ibi enim in dextra, si ad orientem respicias, parte infra concham stant aureae sellae, et exposita iacent paludamenta et infulae. Domini autem [traiecto triclinio] in coetonem, qui a sinistra parte est, intrant [oportunum publicae praesessioni et legati exceptioni tempus praestolantes]. Omnibus itaque rite praeparatis tam a cerimoniario, quam a praepositis et rationali cursus publici, intrant praepositi [in coetonem] et significant ea de re Dominis; qui protinus exeunt, et illuc ascendunt, ubi chlamydes et stemmata iacent; quae a praepositis induti ascendunt in thronum, et in eo resident; quo facto, turba, quae extra gemina versus occidentem vela attractilia stat, magna voce clamat polychronium seu votum vitae diuturnae. Dein exeunt praepositi et introducunt cubiculi ministros ex ambabus plagis, dextra sinistraque, ut consuetudo secum fert. Ut hi constiterunt, exit ostiarius auream virgam tenens, praepositi nutu monitus, et introducit velum seu

Digitized by Google

ναι νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ ὀστιαρίῳ τῷ τὴν χρυσῆν βέργαν κατέχοντι, καὶ ἐξέρχεται καὶ εἰσάγει βῆλον α', τοὺς μαγίστρους. καὶ πάλιν διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου ἐξέρχεται ἕτερος ὀστιάριος, καὶ εἰσάγει τῷ αὐτῷ σχήματι βῆλον β', Ms. 192.b τοὺς πατρικίους. καὶ πάλιν διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου ἐξέρχεται ὁ ἕτερος ὀστιάριος, καὶ εἰσάγει τῷ αὐτῷ σχήματι B βῆλον γ', τοὺς συγκλητικούς, καὶ ἁπλῶς ὅσα ἂν βῆλα ἔχει ἡ συνήθεια καὶ ἡ τάξις τῶν δοχῶν.[1] καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ὁ κατεπάνω μετὰ καὶ τοῦ δομεστίκου καὶ τῶν χρυσοτρικλινιτῶν, καὶ ἵστανται δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ πρὸ τῶν δύο πρὸς δύσιν συρτῶν βήλων, καὶ μετὰ τὸ στῆναι αὐτοὺς νεύει ὁ πραιπόσιτος τῷ ὀστιαρίῳ τῷ τὴν χρυσῆν βέργαν κατέχοντι, καὶ εἰσάγει τὸν ἐθνικὸν, δηλονότι κρατούμενον ὑπὸ τοῦ κατεπάνω τῶν βασιλικῶν ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ κόμητος τοῦ σταύλου ἢ καὶ ὑπὸ τοῦ πρωτοστράτωρος, συνόντος αὐτοῖς καὶ τοῦ ἑρμηνευτοῦ, προπορευομένου δηλονότι καὶ τοῦ λογοθέτου τοῦ C δρόμου. καὶ δὴ τούτου εἰσελθόντος, πίπτει ἐπ' ἐδάφους προσκυνῶν τοὺς δεσπότας, καὶ εὐθέως αὐλοῦσι τὰ ὄργανα· εἶτα εἰσέρχεται καὶ ἵσταται ἀπὸ διαστήματος τοῦ βασιλικοῦ θρόνου, καὶ εὐθέως παίουσι τὰ ὄργανα. ἰστέον, ὅτι, τοῦ φίλου ἀποκινοῦντος πρὸς τὸν βασιλέα, εἰσέρχονται οἱ προκριτώτεροι τούτου ἄνθρωποι, καὶ προσκυνοῦντες ἵστανται ἔνδον τῶν δύο συρτῶν βήλων. καὶ ποιοῦντος τοῦ λογοθέτου

missum vel corpus admittendorum procerum primum, magistros puta. Eo facto, rursus exit, sed alter, ostiarius, et is quoque praepositi nutu admonitus, et introducit eodem modo velum secundum, nempe patricios. Rursus deinceps monet praepositus illum priorem ostiarium et is egressus introducit tertium velum; et hoc alternatim ita fit, donec intraverint vela omnia, quotquot intrare consuetudinis est et cerimoniale receptionum flagitat. His factis, intrant catepano basilicorum et domesticus [chrysotriclinitarum, ut videtur,] et chrysotriclinitae, et consistunt hinc illinc ad dextram et sinistram coram ambobus attractilibus velis. Ut hi constiterunt, exit ostiarius cum aurea virga, praepositi nutu monitus, et introducit ethnicum seu legatum alienigenam; quem catepano basilicorum aut et comes stabuli aut et protostrator ex brachio tenent, comitante interprete et praeeunte logotheta dromi. Legatus [intra velum] ingressus humi statim procidit, et adorat Dominos; et simul sonant organa flatilia. Ut surrexit et processit ulterius, consistit ad aliquam ab imperiali throno distantiam; et protinus intonant organa pulsatilia [naccarae]. Amico, id est legato extraneo, ad Imperatorem itaque accedente, intrant honoratiores hominum seu familiarium eius, factaque erga Dominum adoratione, subsistunt inferius apud et

τὰς συνήθεις ἐρωτήσεις εἰς αὐτὸν, ἄρχονται βρυχᾶσθαι οἱ λέοντες καὶ τὰ ὄρνεα τὰ ἐν τῷ σέντζῳ, ὁμοίως καὶ τὰ ἐν τοῖς δένδρεσι, ᾄδειν ἐναρμονίως· τὰ δὲ ζῶα τὰ ἐν τῷ θρόνῳ ἀπὸ τῶν ἰδίων βαθμῶν ἀνορθοῦνται. καὶ ἐν τῷ ταῦτα οὕτως τελεῖσθαι εἰσάγεται τὸ τοῦ ἐθνικοῦ κανίσκιον ὑπὸ τοῦ πρωτονοταρίου (D) τοῦ δρόμου, καὶ πάλιν μετ' ὀλίγον παίουσι τὰ ὄργανα, καὶ οἱ λέοντες ἠρεμοῦσι, καὶ τὰ ὄρνεα τοῦ ᾄδειν παύονται, τά τε θηρία τοῖς ἰδίοις τόποις ἐγκαθέζονται. καὶ δὴ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ κανισκίου ὑπὸ τοῦ λογοθέτου προτραπεὶς ὁ ἐθνικὸς προσκυνήσας ἐξέρχεται, καὶ ἐν τῷ (Ed. L. 329) τοῦτον ἀποκινῆσαι ἐξελθεῖν τά τε ὄργανα αὐλοῦσιν καὶ οἱ λέοντες καὶ τὰ ὄρνεα τὴν ἰδίαν ἕκαστον ἀποπληροῦσι φωνήν, καὶ τὰ θηρία πάντα τῶν ἰδίων βαθμίδων διανίστανται. καὶ ἐν τῷ ἐξιέναι τὸν ἐθνικὸν τοῦ βήλου παίουσι τά τε ὄργανα, καὶ τὰ ὄρνεα καὶ τὰ θηρία τοῖς ἰδίοις τόποις ἐγκαθέζονται. εἰ δὲ καὶ ἔστιν ἕτερος φίλος καὶ κελεύουσιν οἱ δεσπόται (Ms. 193. a) τοῦτον εἰσελθεῖν, πάλιν ἐν τῷ εἰσέρχεσθαι αὐτὸν καὶ ἐξέρχεσθαι ἡ αὐτὴ τάξις καὶ ἀκολουθία φυλάττεται, ὃν τρόπον εἰρήκαμεν, καὶ ἁπλῶς ὅσοι ἂν θέλωσιν φίλοι, ἐφ' ἑνὶ ἑκάστῳ τελεῖται, ὡς προείρηται. ἰστέον, ὅτι, τῶν φίλων ἐξελθόντων, λέγει ὁ πραιπόσιτος μεγάλως „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχονται οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι καὶ συγκλητικοὶ ἐπευχόμενοι (B) τὸ „εἰς πολλοὺς χρόνους." καὶ μετὰ τὸ τούτους

intra ambo attractilia vela. Logotheta vero consuetas interrogationes erga legatum instituente, incipiunt aurei leones rugire avesque aureae tam in sacro throno, quam in aureis arboribus circumpositis sedentes, harmonice cantillare. Ferae autem in throno conspicuae incipiunt sese suis e basibus in altum et in pedes suos erigere. Interea dum haec peraguntur, infertur a protonotario dromi legati sportula vel donum, quod Imperatori nomine heri sui offert. Paulo post sonant organa pusatilia, et conquiescunt a rugitu leones, desinuntque aves cantillare, et ferae sua in fulcra se rursus demittunt. Post finitam sportulae ostentationem monetur legatus a logotheta, Regemque veneratus exit. Eo ad exitum consurgente et procedente, sonant organa flatilia et leones avesque, sua quaeque voce et ratione, feraeque suis e gradibus exsurgunt. Legato autem extra velum egresso, pulsantur organa, et aves omittunt cantum, et ferae suas in sedes redeunt. Si praeter hunc alius adhuc adest amicus, quem videre volunt Domini, intrat ille atque exit iisdem cum cerimoniis eodemque agendorum ordine, ut modo diximus. Et in universum, quotquot sint amici, contingunt eorum unicuique quae diximus. Egressis amicis, pronuntiat praepositus sonora voce: *Celeusate* [seu *placeat vobis*]; et exeunt magistri atque patricii et se-

Digitized by Google

ἐξελθεῖν πάλιν λέγει ὁ πραιπόσιτος „κελεύσατε." καὶ ἐξέρχονται οἵ τε χρυσοτρικλινῖται καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου, ἐπευχόμενοι „εἰς πολλοὺς χρόνους." καὶ πάντων ἐξελθόντων, κατίασιν οἱ δεσπόται ἀπὸ τῶν θρόνων, καὶ τὰ τούτων ἐκβάλλοντες στέμματά τε καὶ χλανίδια, περιβάλλονται τὰ χρυσοπερίκλειστα αὐτῶν σαγία. καὶ εἰσέρχονται μυστικῶς ἐν τῷ θεοφυλάκτῳ παλατίῳ δι' ἧς καὶ ἀνῆλθον ὁδοῦ, δηριγευόμενοι ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου· τοῦ δὲ κουβουκλείου στάντος ἐν τῷ
C χρυσοτρικλίνῳ, ἐν τῷ διέρχεσθαι τὸν βασιλέα ἐπεύχονται „εἰς πολλοὺς χρόνους" καὶ τὰ ἑξῆς.

Περὶ τῆς γενομένης δοχῆς ἐν τῷ περιβλέπτῳ καὶ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῆς μανναύρας ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν Πορφυρογεννήτων ἐν Χριστῷ βασιλέων Ῥωμαίων, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τῶν παρὰ τοῦ Ἀμεριμνῆ ἀπὸ τῆς Ταρσοῦ ἐλθόντων πρέσβεων περὶ τοῦ ἀλλα-
D *γίου καὶ τῆς εἰρήνης, μηνὶ Μαΐῳ λα', ἡμέρᾳ α', ἰνδικτ. δ'.*

Ἰστέον, ὅτι ἐκρεμάσθη ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῆς μαγναύρας, ἐν ᾧ ὁ Σολομώντειος ἵσταται θρόνος, ἁλυσίδια ἀσπρόχαλκα τῆς μονῆς τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου τῶν Ὁρμίσδου, ζ' εἰς τὸ δεξιὸν μέρος καὶ ἑπτὰ εἰς τὸ εὐώνυμον, καὶ εἰς τὰ δ' μεγάλα κιόνια ἀπὸ τῆς αὐτῆς μονῆς δ', καὶ ἔξω τοῦ τρικλίνου εἰς τὴν μεγάλην τροπικὴν ἀπὸ τῆς αὐτῆς

natores cum boni voti: *Multos in annos* recitatione. Illis egressis, rursus clamat praepositus: *Celeusate*, et exeunt chrysotriclinitae et cubicularii, et ipsi quoque eadem vota facientes. Itaque digressis omnibus, descendunt Domini de throno, infulisque atque tunicis depositis, induunt auro praetextata saga, et mystice seu absque solenne pompa et comitativa redeunt in palatium, quod Deus conservare velit, eadem via, qua venerant, stipati a cubiculariis; qui, quum Dominus in chrysotriclinum venit, ibi restitant, et velut valedicentes ipsi multos annos apprecantur.

DE RECEPTIONE FACTA IN ILLUSTRI ET MAGNO TRICLINIO MAGNAURAE TEMPORE CONSTANTINI ET ROMANI PORPHYROGENITORUM, IN CHRISTO IMPERATORUM ROMANORUM, OB PRAESENTIAM LEGATORUM AMERUMNAE, QUI TARSO ADVENERANT NEGOTIANDAE PERMUTATIONIS CAPTIVORUM ET PACIS CAUSA. CONTIGIT EA RECEPTIO DIE TRIGESIMO PRIMO MENSIS MAII, FERIA PRIMA, INDICTIONE QUARTA.

Suspendebantur in magno triclinio magnaurae, in quo thronus Salomoneus stat, catenae cupreae inargentatae e monasterio SS. Sergii et Bacchi, quod est in tractu Hormisdae, depromtae, septem a dextra et totidem a sinistra, et quatuor aliae ex eodem monasterio petitae e quatuor magnis columnis; et extra triclinium in

Digitized by Google

μονῆς ἕν· καὶ ἐν τούτοις τοῖς ἁλυσιδίοις ἐκρεμάσθησαν τὰ
τῆς νέας μεγάλα ἀργυρᾶ πολυκάνδηλα. ἔστησαν δὲ ἐν τῷ Ed. L. 330
αὐτῷ τρικλίνῳ τῆς μαναύρας ἐν μὲν τῷ δεξιῷ μέρει μέσον
τῶν μεγάλων κιόνων τὸ χρυσοῦν ὄργανον ἔξω τῶν ἐκεῖσε κρε-
μαμένων βήλων, καὶ ἄνωθεν αὐτοῦ ὡς πρὸς ἀνατολὴν τὸ τοῦ
Βενέτου ἀργυροῦν ὄργανον, ὁμοίως καὶ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μέ- Ms. 193.b
ρει τὸ τοῦ Πρασίνου ἀργυροῦν ὄργανον. ἰστέον, ὅτι τὸ ἀ-
ναδενδράδιον ὅλον ἐποίησαν οἱ παστοποιοὶ δίκην τροπικῆς ἀ-
πὸ σενδές· ἔνθεν δὲ κἀκεῖσε τῶν κιονίων ἀπὸ τῶν σενδὲς
μέχρι τοῦ ἐδάφους ἐκρεμάσθησαν σκαραμάγγια μεγάλα τὰ
καὶ δοθέντα ἀπὸ τοῦ παλατίου. ἰστέον, ὅτι, τῶν Ἰσπανῶν B
ἐλθόντων, γέγονεν δοχὴ κατὰ πάντα ὁμοία ταύτης, πλὴν τὸ
ἀναδενδράδιον τῆς μαναύρας οὐ κατεκοσμήθη ἀπὸ σενδὲς,
ἀλλ' ὅλον διὰ σκαραμαγγίων μεγάλων, καὶ ἐκρεμάσθησαν ἐν
αὐτῷ καὶ τὰ χειμευτὰ ἔργα τοῦ φύλακος. γέγονε δὲ ἡ τῶν
Ἰσπανῶν δοχὴ μηνὶ Ὀκτωβρίῳ κδ'. ἰστέον, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ
τροπικῇ τῇ ἀπὸ τῶν σενδὲς κατασκευασθείσῃ ἐκρεμάσθησαν
ἁλυσίδια ἀσπρόχαλκα ιγ' ἀπὸ τῶν Ὁρμίσδου καὶ πολυκάνδη- C
λα ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς νέας ἐκκλησίας. καὶ εἰς τὸ φουρνικὸν
τὸ ἔξάγον εἰς τὸν τρίκλινον τῶν κανδιδάτων ἕτερον ἁλυσίδιον

magna tropica seu trichila una ex eodem monasterio. Ex his catenis dependebant argentea novae ecclesiae polycandela seu candelabra multorum cereorum hastis seu foveolis et cantharis multisque cereis in ambitum instructa. Collocaverant quoque in eodem triclinio magnaurae a dextra parte medium intra magnas columnas aureum organum extra vela ex illis columnis dependentia, et ab utraque eius parte ad dextram quidem superius versus orientem organum argenteum Venetae factionis, ad sinistram vero inferius organum argenteum Prasinae factionis. Arboretum vel atrium triclinii arboribus obsitum efformaverant aulaearii e pannis sendes ad instar tropices seu ambulacri fornicati. Ab utraque autem parte columnarum e pannis sendes inde fornicem sursum tegentibus usque ad fundum suspendebantur scaramangia magna, a palatio suppeditata. Legati Hispani quum adessent, recipiebantur eodem prorsus modo, atque illi Tarsenses, ea tantum differentia, quod anadendradium vel viridarium magnaurae non pannis sendes, sed totum scaramangiis coornatum fuerit. Suspendebantur quoque tunc opera materiae pretiosae, smaltita vel incausto picta, e phylace seu aerario dominico depromta. Hispani, quos dixi, admissi fuerunt die XXIV Octobris. Sed redeo ad coeptam narrationem de legatis Tarsensibus. In illa itaque tropica e pannis sendes confecta suspendebantur catenae quatuordecim aeneae inargentatae, ex Hormisdae (vel S. Sergii) monasterio petitae, et totidem polycandela argentea ex nea. In fornice autem, qui in triclinium candidatorum ducit, suspensa erat ca-

Digitized by Google

α' καὶ πολυκάνδηλον α'. ἰστέον, ὅτι ὁ τρίκλινος τῶν κανδιδάτων ἐξωπλίσθη παρὰ τοῦ σακελλαρίου ἀπὸ βλαττίων σκαραμαγγίων μεγάλων καὶ ἀπὸ βασιλικῶν διαφόρων ἀργυρῶν ἔργων, καὶ ἐκρεμάσθησαν ἐν αὐτῷ ἀλυσίδια ε' καὶ πολυκάνδη- D λα ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς νέας ἐκκλησίας ε'. ἰστέον, ὅτι τὸ ἔξω τοῦ σταύλου τῶν ἡμιόνων καὶ τὴν πρώτην σχολὴν ἐξώπλισεν ὁ ὕπαρχος ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπὸ βλαττίων καὶ ἁπλωμάτων καὶ σενδὲς, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναποκειμένων ἀναγλύφων ἀσημίων ἐν τοῖς ξενῶσι καὶ γηροκωμείοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐκρεμάσθησαν δὲ ἀλυσίδια ἔξωθε μὲν τοῦ σταύλου τῶν ἡμιόνων ε', ἐν δὲ τῇ πρώτῃ σχολῇ μέσον τοῦ τρούλλου α'· ἐν δὲ τῷ τρικλίνῳ τῶν ἐξκουβίτων ἐκρεμάσθησαν ἀλυσίδια ς', καὶ ἐν τούτοις ἐκρεμάσθησαν πολυκάνδηλα ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς νέας ἐκ- Ed. L. 331 κλησίας. ἰστέον, ὅτι τὸ τριβουνάλιον ἐξώπλισεν ὁ ὕπαρχος κατὰ τὸ εἰωθὸς τῆς προελεύσεως ἀπό τε βλαττίων ἁπλωμάτων καὶ σενδὲς καὶ ἀπὸ ἔργων χρυσῶν καὶ χειμευτῶν καὶ ἀναγλύφων ἀργυρῶν, δηλονότι τῶν ἀργυροπρατῶν ταῦτα παρεχόντων. ἐκρεμάσθησαν δὲ ἀλυσίδια ιβ' καὶ πολυκάνδηλα Ms. 194. a ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς νέας ἐκκλησίας δώδεκα. ἰστέον, ὅτι τὸν τρίκλινον τῶν σχολῶν ἐξώπλισεν ὁ ὕπαρχος ἔνθεν κἀκεῖθεν ἀπὸ βλαττίων καὶ ἁπλωμάτων καὶ σενδὲς καὶ ἀπὸ τῶν ἐναποκειμένων ἀσημίων ἔν τε τοῖς ξενῶσι καὶ γηροκωμείοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις· ἐκρεμάσθησαν δὲ ἀλυσίδια ι' καὶ πολυκάνδηλα

tena una cum uno polycandelo. Triclinium candidatorum instructum et ornatum fuerat a sacellario magnis blatteis scaramangiis variisque argenteis imperialibus operibus, et habebat quinque catenas, e quibus totidem argentea novae ecclesiae polycandela dependebant. Spatium, quod extra stabulum mulorum est, et primam scholam ornaverat praefectus Urbis pannis sericis et haplomatibus seu vastis altarium mappis et sindicis practereaque affabre factis et exsculptis operibus argenteis, ad varia hospitalia peregrinorum et senum et ecclesias pertinentibus, et alias ibi depositis. Et coram stabulo mulorum quidem dependebant quinque polycandela e suis catenis, in prima vero schola dependebat tantum unum e medio trullo. In triclinio excubitorum dependebant e sex catenis totidem argentea polycandela ex ecclesia nova petita. Tribunal [seu triclinium XIX accubituum] ornaverat praefectus Urbis eo modo, ut fieri solet in processionibus, nempe blatteis, haplomatibus et sendes pannis, item operibus aureis encausto artificiose pictis argenteisque eleganter exsculptis, quae cambiatores suppeditaverant. Ibidem dependebant duodecim argentea polycandela e totidem catenis. Haec ad novam ecclesiam pertinebant. Triclinium scholarum ornaverat idem praefectus Urbis ab utraque parte blatteis et haplomatibus et pannis

Digitized by Google

ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς νέας ἐκκλησίας ι'. ἰστέον, ὅτι ἔσωθεν τῆς B χαλκῆς πύλης οὐδὲν ἀπὸ βλαττίου ἢ ἁπλώματος ἢ σενδὲς γέγονεν ἐξόπλισις, ἀλλ' ἢ μόνον ἐκρεμάσθησαν ἁλυσίδια β' καὶ πολυκάνδηλα ἀργυρᾶ ἀπὸ τῆς νέας ἐκκλησίας δύο. ἰστέον, ὅτι ἔξω τῆς χαλκῆς πύλης ἐξώπλισεν ὁ ὕπαρχος ἔνθεν κἀκεῖθεν ἕως τοῦ ἐξάγοντος ἐκεῖσε καγκέλλου ἀπὸ βλαττίων καὶ ἁπλωμάτων καὶ σενδὲς, ἐκρεμάσθη δὲ ἁλυσίδιον ἓν καὶ τὸ μέγα πολυκάνδηλον τὸ ἀργυροῦν τῶν βλαχερνῶν. ἰστέον, ὅτι ὁ τρίκλινος, ἐν ᾧ καὶ τὸ καμελαύκιον ἵσταται καὶ οἱ μάγιστροι γίνονται, καὶ τὸ λεγόμενον ὀνοπόδιον ἐξωπλίσθη παρὰ τοῦ σακελλαρίου ἀπὸ βλαττίων καὶ ἀπὸ βήλων τοῦ χρυσοτρικλίνου. ἰστέον, ὅτι C ὁ πόρτηξ τοῦ αὐγουστέως, ἤγουν ἡ χρυσῆ χείρ, ἐξωπλίσθη παρὰ τῶν ὀξέων βήλων τοῦ χρυσοτρικλίνου. ἰστέον, ὅτι τὰ ἀπὸ τοῦ αὐγουστέως διαβατικὰ ὡς πρὸς τὴν ἀψίδα ἐξωπλίσθησαν ἀπὸ διαφόρων βήλων κεντητῶν. ἰστέον, ὅτι ὁ ἱππόδρομος ἐξωπλίσθη παρὰ τοῦ ὑπάρχου ἀπὸ βλαττίων καὶ ἀπὸ βασιλικῶν διαφόρων βήλων. ἰστέον, ὅτι ἐγραμίσθησαν ἀπὸ δαφνῶν κατὰ τὸ εἰωθὸς τῶν προελεύσεων, οἷον σταυρία καὶ στεφάνια τὰ λεγόμενα σκιαστὰ, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἐν τοῖς τοίχοις ὑπὸ καγκέλλων τῶν λεγομένων ποταμίων, καὶ τῶν ὀρθίως D ἱσταμένων τῶν λεγομένων δένδρων, ἀλλὰ καὶ λοιπῶν ἀνθῶν, ὧν ὁ τότε καιρὸς παρεῖχεν· ἀλλὰ καὶ τὰ τούτων ἐδάφη κατεράνθησαν κισσοῦ τε καὶ δάφνης, τὰ δὲ οἰκειότε-

sendes operibusque argenteis in variis hospitalibus, senieuriis et ecclesiis dedicatis, et decem argenteis novae ecclesiae polycandelis e totidem catenis dependentibus. Intra chalcen nullae suspendebantur blatteae, mappae aut panni sendes, sed tantum duae catenae et totidem polycandela e nova ecclesia. Verum extra chalces portam suspendi curaverat praefectus Urbis ab utraque parte usque ad cancellos, per quos illuc intratur, blatteas et pallia et pannos sendes et dependens ex sua catena unicum magnum illud e blachernis argenteum polycandelum. Sacellarius exornaverat triclinium, in quo camelaucium stat magistrique creantur, et, quod ita dicitur, onopodium blatteis et velis chrysotriclinii. Porticus augusteonis aut manus aurea sic dicta comta fuerat purpureis velis chrysotriclinii; porticus ab augusteone inde usque ad apsidem instructae variis erant velis acu pictis. Circum ornaverat praefectus Urbis blatteis variisque imperialibus velis. Lauro, ut mos est facere in processionibus, nec non cancellis sic dictorum potamiorum, et illis erecte stantibus vulgo sic dictis arboribus, imo et aliis quibusdam, quos illa ferebat anni tempestas, floribus configuratae, veluti parvae cruces et corollae, (vulgo ea sciasta solent appellari,) ad dextram pariter atque sinistram parietum affixae erant: sparsaque illius tractus humus hederis et lauro; at honestiora loca

Digitized by Google

ρα ἀπὸ μυῤῥίνης καὶ δενδρολιβάνου. ἰστέον, ὅτι μετὰ τὸ εἰσελθεῖν τὰ βῆλα ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῆς μαναύρας κατεράνθη ὅλος ὁ τρίκλινος ἀπὸ ῥόδου. ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ E I. L.332 ὅλῳ ἐδάφει τοῦ ἀναδενδραδίου καὶ τοῦ ἀνάγοντος πουλπίτου εἰς τὸν μεγατρίκλινον ἡπλώθησαν ἁπλώματα πέρσικα πολύτιμα. ἰστέον, ὅτι οἱ μάγιστροι καὶ οἱ εὐειδέστεροι τῶν ἀν- Ms. 194.b θυπάτων ἐφόρεσαν τοὺς λώρους· σκεπεῶνας δὲ ἢ ἀνεξικακίας οὐκ ἐβάσταξαν. οἱ λοιποὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ τὰ χρυσόταβλα χλανίδια. οἱ δ' εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι μετὰ τὰ ἑαυτῶν στιχάρια καὶ σαβάνια καὶ χρυσᾶ μανιάκια ἐβάστασαν τὰ χρυσᾶ διάλιθα σπαθοβάκλια. οἱ λοιποὶ εὐνοῦχοι πρωτοσπαθάριοι ἐφόρεσαν B τὰ ἑαυτῶν στιχάρια καὶ μανιάκια. οἱ πριμικήριοι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν στιχάρια ἄνευ χλανιδίων. οἱ μάγιστροι, ὡς φορέσαντες τοὺς λώρους, δεδώκασιν τὰ ἑαυτῶν στιχάρια τοῖς μὴ ἔχουσι πριμικηρίοις ἴδια στιχάρια. οἱ ὀστιάριοι ἐπάνω τῶν καμισίων ἐφόρεσαν τὰ χρυσᾶ παραγαύδια καὶ ἐβάστασαν τὰ χρυσᾶ διάλιθα βεργία. οἱ λοιποὶ ὀστιάριοι οἱ μὴ ἔχοντες χρυσᾶ παραγαύδια ἐφόρεσαν ἐπάνω τῶν καμισίων τὰ ἑαυτῶν χλανίδια. οἱ σπαθαροκουβικουλάριοι ἐφόρεσαν ἐπάνω τῶν καμισίων αὐτῶν χρυσᾶ παραγαύδια καὶ τὰ χρυσόκανα σπαθία τῶν ἀξιωμάτων. οἱ λοιποὶ σπαθαροκουβικουλάριοι οἱ μὴ ἔχοντες χρυσᾶ παραγαύδια ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια

Dominisque frequentatiora myrto et rosmarino conspersa erant; et post introitum velorum in magnum triclinium magnaurae conspergebatur id ipsum totum rosis. Tota quoque humus viridarii et pulpiti seu pavimenti excelsioris, per quae in magnum modo dictum triclinium intratur, constrata erat tapetibus Persicis magni valoris. Quantum ad habitus procerum attinet, magistri quidem et proconsulum maxime speciosi gestabant loros, absque tamen scipionibus aut manipulis; reliqui autem proconsules et patricii camisia sua gerebant et tunicas cum aureis tabliis. Eunuchi protospatharii quatuor praeter strictoria sua et sabania vel lintea et aureos torques gestabant quoque aurea gemmis obsita spathobaclia [seu contos in summo lata romphaea praeferratos]. Ceteri eunuchi protospatharii sua strictoria et torques tantummodo gerebant. Primicerii gerebant strictoria sua absque tunicis; et, si qui eorum propria non haberent strictoria, induebant illa magistrorum, utpote loros gerentium. Ostiarii super camisiis gerebant aurea paragaudia virgasque aureas gemmatas. Sed si qui horum aurea paragaudia non haberent, illi super camisiis suis gerebant suas tunicas. Spatharocubicularii gerebant super camisiis suis aurea paragaudia et spathas honoratorum aureo manubrio instructas. Qui autem eorum aurea paragaudia non

Digitized by Google

καὶ σπαθία. οἱ κουβικουλάριοι πάντες ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν C καμίσια. καὶ οἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἐφόρεσαν τῶν ἑορτῶν τὰ χρυσόταβλα χλανίδια τὰ φουνδάτα, ἤγουν τῶν πατρικίων· οἱ δὲ τὰ ἐξαργυροκέντητα χλανίδια καὶ τὰ ἀργυροκέντητα κοντομάνικα καὶ τὰ ὀξέα κοντομάνικα. οἱ πρωτοσπαθάριοι οἱ ὀφφικιάλιοι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ τὰ φουνδάτα τῶν ἑορτῶν χλανίδια, ἤγουν τῶν μαγίστρων. οἱ τοῦ χρυσοτρικλίνου πρωτοσπαθάριοι ἐφόρεσαν τὰ χρυσᾶ σπέκια καὶ χρυσᾶ μανιάκια· ὅσοι δὲ σπέκια οὐκ εἶχον, ἐφόρεσαν σκαραμάγγια καὶ σαγία ῥοῆς. οἱ τῶν σεκρέτων χαρτουλάριοι καὶ νοτάριοι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ σαγία ἀληθινά. οἱ ἀσηκρῆται καὶ οἱ νοτάριοι τῶν ἀσηκρητειῶν καὶ λοι- D ποὶ σεκρετικοὶ ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ τὰ φουνδάτα χλανίδια τῶν ἑορτῶν, ἤγουν τὰ ἔχοντα ὀξέα ταβλία. πλησίον τοῦ βασιλικοῦ θρόνου ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἤτοι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ, ἔστησαν τὰ Ῥωμαϊκὰ σκῆπτρα καὶ πτυχία καὶ λοιπὰ χρυσᾶ σκῆπτρα, κρατούμενα ὑπὸ τῶν κανδιδάτων, δη- Ms. 195. a λονότι φορούντων σκαραμάγγια καὶ τὰ κανδιδατίκια. τὰ λοιπὰ σκεύη, τά τε καμπιδικτόρια καὶ λάβουρα καὶ σίγνα ἔστησαν ὑποκατιῶν τῶν προῤῥηθέντων σκευῶν, δηλονότι καὶ αὐτὰ κρατούμενα ὑπὸ τῶν ἐλατῶν τοῦ πρώτου δρομονίου. οἱ Ed. L. 333 δὲ αὐτοὶ ἐλάται ἐφόρεσαν τῶν ταγματικῶν τὰ φουνδάτα ἀλλάξιμα. ἔξωθεν τῶν βήλων ἄνωθεν τῶν ἀναβάθρων ἔστησαν

habebant, illi gerebant sua camisia et spathas suas. Cubicularii omnes gerebant sua camisia, et pars quidem praeterea, quales diebus festis gestare solent, tunicas aureis tabliis instructas, illas fundatas patriciorum nempe proprias; pars autem tunicas acu argentea pictas et similia contomanica et purpurea contomanica [seu tunicas brevium manicarum]. Protospatharii, qui simul officiales essent, gerebant sua camisia et fundatas festales tunicas magistrorum proprias. Protospatharii chrysotriclinii gerebant specia aurea et aureos torques. Qui autem eorum non haberent specia, gestabant illi scaramangia et saga russa. Secretorum chartularii et notarii gestabant camisia sua et saga purpurea. Asecretae et notarii asecretiarum et reliqui secretici camisia sua, et praeterea fundatas festales tunicas, illas nempe, quae tabulas purpureas habent, gestabant. Prope thronum imperialem stabant ad dextram et sinistram Romana sceptra, Romani imperii signa et ptychia [seu signa fortunae secundae], et reliqua aurea sceptra seu vexilla, quae omnia candidati tenebant, gestantes scaramangia et sic dicta candidaticia seu vestes candidatorum. Reliqua autem vasa, campiductoria, labara, signa stabant infra praedicta instrumenta, et tenebantur a remigibus primi dromonii gestantibus fundata tagmaticorum mutatoria. Extra vela

Digitized by Google

οἱ μαγλαβῖται φοροῦντες σκαραμάγγια καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία. καὶ μετὰ τοὺς μαγλαβίτας εὐθὺς ἔστησαν οἱ τῆς μεγάλης ἑταιρείας Μακεδόνες ἀπὸ ἐσωφορίων, φοροῦντες σπαθία ζωστίκια καὶ ἀργυρᾶ μετὰ καὶ λωρίων διαχρύσων καὶ ἀργυρῶν, βαστάζοντες καὶ σκουτάρια χρυσᾶ καὶ χαλκόχρυσα καὶ σιδηρᾶ καὶ μονοπέλυκα καὶ τζικούρια. κάτωθεν δὲ τῶν αὐτῶν ἀναβάθρων ἔστη ἡ μεγάλη ἑταιρεία, ὁμοίως καὶ B ἡ μεσαία, μετὰ καὶ τῶν Φαργάνων καὶ Χαζάρων, πάντων φορούντων σπαθία καὶ βασταζόντων σκουτάρια. οἱ οἰκειακοὶ πρωτοσπαθάριοι ἔστησαν εἰς τὴν σωλαίαν ἔνθεν κἀκεῖθεν φοροῦντες σκαραμάγγια πρασινορόδινα καὶ σπαθία. καὶ μετ' αὐτοὺς ἔστησαν οἱ σπαθαροκανδιδάτοι φοροῦντες σκαραμάγγια πολύχροα καὶ σπαθία καὶ τὰ σπαθαροκανδιδατίκια. καὶ μετ' αὐτοὺς ἔστησαν οἱ σπαθάριοι φοροῦντες καὶ αὐτοὶ πολύχροα σκαραμάγγια καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία, βαστάζοντες καὶ διστράλια. καὶ μετ' αὐτοὺς ἔστησαν οἱ στράτωρες φοροῦντες σκαραμάγγια λευκολέοντας, καὶ ἑτέρων χροιῶν καὶ C ἐξεμπλίων, βαστάζοντες καὶ τὰ στρατωρίκια. δεξιὰ δὲ πρὸς δύσιν εἰς τὴν σύμπηξιν τῶν δύο βήλων ἔξωθεν ἄνωθεν τῶν ἀναβάθρων τοῦ μεγάλου τρικλίνου τῆς μανναύρας ἔστη τῆς μεγάλης ἑταιρείας βαστάζων τὸ χρυσοῦφαντον σενδὲς βασιλικὸν φλάμουλον. ἔνθεν δὲ κἀκεῖθεν τῶν αὐτῶν ἀναβάθρων τοῦ αὐτοῦ μεγάλου τρικλίνου τῆς μανναύρας ἔξωθεν τῶν αὐ-

supra gradus stabant maglabitae gestantes scaramangia suasque spathas. Statim post eos stabant Macedones magnae hetaeriae, gerentes interulas et spathas cingulares vel a cingulo et femoribus dependentes argenteas cum loris inauratis argenteis, item scuta aurea et alia aenea inaurata et ferrea quoque; item secures unius ferri et bipennes. Infra autem illos gradus stabant utraque hetaeria, magna et media, et Fargani et Chazari; omnes una manu spathas, altera scuta gerentes. Domestici protospatharii stabant in solea hinc et illinc, gestantes scaramangia gemino colore, viridi et roseo, distincta spathasque. Post eos stabant spatharocandidati gestantes spathas et scaramangia multicoloria et spatharocandidaticia. Post eos stabant spatharii, gestantes et hi quoque multicoloria scaramangia et spathas suas et dextralia. Dein stabant stratores, gestantes scaramangia leonibus albis aliisque variis tam coloribus quam figuris rerum picta. Gestabant hi praeterea stratoricia seu peculiares sibi suas virgas. Ad dextram versus occidentem apud compagem duorum cancellorum, et quidem extra eos, stabat in summo graduum, per quos ad magnum triclinium magnaurae ascenditur, magister magnae hetaeriae, gerens auro pertextum e panno sendes factum imperiale flamullum. Ab utraque vero parte eorundem gra-

Digitized by Google

τῶν βήλων ἔστησαν οἱ δύο πρωτοελάται βαστάζοντες τὰ χρυσᾶ
βασιλικὰ φλάμουλλα. καὶ εἶθ' οὕτως καθεξῆς τῶν δύο πρω-
τοελατῶν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ ἔστησαν πάντα τὰ χρυσᾶ αὐ-
ρόκλαβα καὶ σενδὲς καὶ λοιπὰ βασιλικὰ φλάμουλλα, ὑπὸ
τῶν ἐλατῶν τοῦ βασιλικοῦ δρομονίου βασταζόμενα, δηλονότι Ms. 195. b
φορούντων αὐτῶν τῶν ἐλατῶν τῶν ταγματικῶν τῶν δ' χροι- D
ῶν τὰ ἀλλάξιμα. οἱ δὲ δημῶται τῶν δύο μερῶν καὶ οἱ ἀ-
ποστολῖται ψάλται, ὁμοίως καὶ οἱ ἁγιοσοφῖται, ἔστησαν ἐπὶ
σκάμνων ὑψηλῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν τῶν αὐτῶν ἀναβάθρων εὐ-
φημοῦντες καὶ ᾄδοντες βασιλίκια. καὶ οἱ μὲν δημῶται ἐφό-
ρεσαν τὰ ἑαυτῶν ἀλλάξιμα καὶ χρυσᾶ στεφάνια, βαστάζον-
τες καὶ τὰ ἑαυτῶν ἐγχείρια. οἱ δὲ ἀποστολῖται καὶ ἁγιοσο- Ed. L. 334
φῖται ἐφόρεσαν τῶν ταγματικῶν τὰ φουνδάτα ἀλλάξιμα καὶ
τοῦ σκέπτου τὰ ὁλόβλαττα καὶ ὑπὸ φιαλίον καμίσια, καὶ τῶν
ὑπουργούντων εἰς τὰς καμάρας τῶν ιθ' ἀκουβίτων. ἰστέον,
ὅτι ὁ λογοθέτης τῇ ἡμέρᾳ τῆς δοχῆς καὶ αὐτὸς ἐφόρεσεν λῶ-
ρον. ἰστέον, ὅτι εἰς τὴν ἐξάγουσαν πύλην ἐν τῷ τρικλίνῳ
τῶν κανδιδάτων ἔστησαν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν οἱ τοῦ ἀριθμοῦ
ἄρχοντες, καὶ αὐτοὶ μετὰ σκαραμαγγίων, φοροῦντες καὶ τὰ
ἑαυτῶν σπαθία, βαστάζοντες καὶ σκουτάρια. ἰστέον, ὅτι αὐ-
τῇ τῇ ἡμέρᾳ τῆς δοχῆς πάντες οἱ προῤῥηθέντες ἀπό τε πρω-
τοσπαθαρίων καὶ ἕως ἐσχάτου ἀνθρώπου τοῦ φοροῦντος σκα-

duum extra eadem vela stabant duo protelatae seu primicerii remigum, gestantes aurea sacra flamulla. Immediate post ambo protelatas stabant ad dextram et sinistram omnia aurea chrysoclaba, [est vexilli species ex aureo panno cum aureis clavis,] et alia panno sendes facta vexilla et reliqua sacra flamulla, a remigibus regii dromonii gestata, gestantibus mutatoria tagmaticorum omnium quatuor colorum. Duarum autem factionum plebeii et cantores apostolitae [seu e templo SS. Apostolorum] et hagiosophitae [seu cantores e templo S. Sophiae] stabant super altis scamnis ab utraque parte eorundem graduum, cantibus et carminibus, quae basilicia, id est regalia, ut in laudem regum facta, dicuntur, et benedictionibus prosequentes Imperatorem. Et factionarii quidem gestabant sua mutatoria et aureas coronulas et suos manipulos. Apostolitae autem et hagiosophitae gestabant tagmaticorum fundata mutatoria, et ad sceptum [Augustae] pertinentia camisia holoblatta [seu vestes solide serica absque alterius materiae mixtura] et assuto instructa caputio indusia, item illa ministrantium in fornicibus novendecim accubituum. Logotheta quoque isto die receptionis gerebat lorum. In porta, per quam in triclinium candidatorum intratur, stabant intus et extus magistratus arithmi, gestantes scaramangia et spathas et scuta. Illi autem, quotquot scaramangia eo die gestarent, omnes

Digitized by Google

B ῥαμάγγιον ἔστησαν ἕκαστος πρὸς τὸ ἴδιον τῆς χροιᾶς καὶ τοῦ ἐξεμπλίου σκαραμάγγιον, ἤγουν οἱ τοὺς πρασινοροδίνους ἀετοὺς φοροῦντες ἔνθεν κἀκεῖθεν, οἱ τοὺς βόφους καὶ τοὺς πολυγύρους ἀετοὺς, ὁμοίως οἱ τὰς θαλάσσας, καὶ τοὺς λευκολέοντας ὁμοίως. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, καθὼς εἴρηται, ἕκαστος πρὸς τὸ ἴδιον σκαραμάγγιον ἔστη. οἱ δὲ κανδιδάτοι ἔστησαν ἐν τῷ ἰδίῳ τρικλίνῳ ἔνθεν κἀκεῖθεν μετὰ τῶν ἰδίων σκαραμαγγίων, φοροῦντες τὰ κανδιδατίκια, καὶ ὄπισθεν τῶν αὐτῶν κανδιδάτων ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν οἱ τοῦ ἀριθμοῦ μανδάτωρες μετὰ σπαθίων καὶ σκουταρίων. οἱ δὲ ἐλάται τῶν βασιλικῶν δρομονίων ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐν τῷ αὐ-
C τῷ τρικλίνῳ τῶν κανδιδάτων ὡς πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας τοῦ Κυρίου καὶ εἰς τὸν τρίκλινον, ἐν ᾧ τὸ καμελαύκιον
Ms. 196. a ἵσταται καὶ οἱ μάγιστροι γίνονται, καὶ εἰς τὸν ὀνόποδα. καὶ μετὰ τούτους εἰς τὸν πόρτηκα τοῦ αὐγουστέως, ἤγουν εἰς τὴν χρυσῆν χεῖρα, ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν τὰ ἀρχοντογεννήματα καὶ οἱ σαπωνισταὶ τοῦ βεστιαρίου καὶ οἱ τοῦ τραπεζίου, φοροῦντες τὰ μὲν ἀρχοντογεννήματα τὰ ἑαυτῶν σκαραμάγγια καὶ σπαθία, οἱ δὲ σαπωνισταὶ βεστιαρῖται τὰ ἀτραβατικὰ χλανίδια, οἱ δὲ τοῦ τραπεζίου τὰ ψευδοξέα κοντομάνικα. ἔξωθεν δὲ τῆς χαλκῆς πύλης τοῦ τρικλίνου τῶν κανδιδάτων

a protospathariis inde usque ad extremum famulum ita stabant, ut colorum unusquisque et exemplorum vestibus intextorum unumquodque corpus unum efficeret. Exempli causa hinc illinc consistebant uno aliquo loco illi, qui aëtos seu aquilas [sagi genus ita dicitur,] prasinoroseas gestabant; alio, qui sic dictos boves; alibi, qui multis gyris vel canaliculis rugatos aëtos; alibi, qui thalassas seu maria; alibi, qui leucoleontes seu albos leones gestabant. Verbo, unusquisque stabat ibi, ubi ceteri stabant eiusdem secum coloris scaramangium et in eo eiusdem rei simulacra gestantes. Candidati stabant in suo triclinio, candidatorum nempe dicto, hinc et illinc, cum suis scaramangiis etiam candidaticia gestantes. Pone hos stabant ab utraque parte mandatores arithmi cum spathis et scutis. Remiges imperialium dromoniorum stabant hinc et illinc in eodem candidatorum triclinio versus tractum ecclesiae Domini; stabant quoque iidem in illo triclinio, in quo camelaucium stat et magistri creantur; uti etiam in onopode. Post eos stabant in porticu augusteonis seu, quod idem est, in aurea manu, ab utraque parte archontogennemata seu valeti nobiliores, et saponistae vel candidatores lintearii vestiarii et famuli sacrae mensae. Horum archontogennemata quidem gerebant scaramangia sua et spathas suas; saponistae vestiaritae autem tunicas atrabaticas. Mensales tandem contomanica pseudoxea seu vestes cum curtis manicis colore dilute purpureo. Extra portam aeneam triclinii candidatorum stabat hinc

Digitized by Google

ἔστη ἔνθεν κἀκεῖθεν ἡ τοῦ δρουγγαρίου τῶν πλοΐμων οὐσία D καὶ ὁ μέγας πάμφυλος, βαστάζοντες δόρκας καὶ τὰ ἑαυτῶν φοροῦντες σπαθία. ἐν δὲ τῇ πρώτῃ σχολῇ καὶ τῷ τρικλίνῳ τῶν ἐξκουβίτων ἕως τοῦ αὐτοῦ τριβουναλίου ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν αἱ οὐσίαι τῶν παμφύλων, βαστάζοντες δόρκας καὶ τὰ ἑαυτῶν φοροῦντες σπαθία. οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν πλοΐμων ἔστησαν καὶ αὐτοὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν οὐσίαν. ἐν δὲ τῷ τριβουναλίῳ ἔστη ἔνθεν κἀκεῖθεν ἡ πολιτι- Ed.L. 335 κὴ μετὰ τῶν συστημάτων καὶ τῶν ἰδίων ἀρχόντων, φορούντων τῶν μὲν ἀρχόντων τὰ ἓξ χλανίδια τῶν σεκρετικῶν τὰ πλατώνια, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες τὰ λευκὰ χλανίδια τῶν ταγματικῶν. καὶ ὄπισθεν αὐτῶν πλόϊμοι βαστάζοντες δόρκας, φοροῦντες καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία. εἰς δὲ τὸν τρίκλινον τῶν σχολῶν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἔστησαν πλόϊμοι βαστάζοντες δόρκας, φοροῦντες καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία. ἔσωθεν δὲ τῆς χαλκῆς πύλης ἔστησαν ἔνθεν κἀκεῖθεν οἱ Τουλμάτζοι μετὰ φλαμούλων, βαστάζοντες δόρκας, φοροῦντες τὰ ἑαυτῶν σπαθία καὶ τοξοφάρετρα. ἔξωθεν δὲ τοῦ καγκέλλου τῆς χαλκῆς ἔστησαν B πάχωμα, οἱ μὲν πρὸς τὸ μέρος τῶν νουμέρων, οἱ δὲ πρὸς τὴν καμάραν τοῦ μιλίου. οἱ λοιποὶ πλόϊμοι καὶ οἱ περισσοὶ τῶν Ταλματζίων καὶ οἱ βαπτισμένοι Ῥῶς μετὰ φλαμούλων, βαστάζοντες σκουτάρια, φοροῦντες καὶ τὰ ἑαυτῶν σπαθία.

et illinc drungarii ploïmorum seu classiariorum usia [vel familia], et magnus pamphylus seu praefectus pamphylorum [id est militum navalium], gestantes dorcas [seu scuta coriacea] et spathas suas. In prima schola et in triclinio excubitorum usque ad tribunal stabant hinc et illinc familiae pamphylorum, gestantes dorcas et spathas suas. Magistratus ploïmorum seu classiariorum stabant hinc et illinc, quisque penes familiam et cohortem suam. In tribunali stabat hinc et illinc politice seu corpus magistratus urbani cum systematibus seu corporibus collegiorum urbanorum et uniuscuiusque collegii praefectis; quorum hi quidem sex tunicas secreticorum, platonia dictas, ceteri omnes candidas tagmaticorum tunicas gestabant. Post eos stabant ploïmi vel nautae, gestantes dorcas et spathas suas. In triclinio scholarum stabant ab utraque parte ploïmi, gestantes dorcas et spathas suas. Intra chalcen seu portam aeneam stabant hinc et illinc Tulmatzae [vel Dolbatschi aut Dalmatae] cum flamullis, gestantes dorcas et spathas et pharetras cum sagittis. Extra cancellum chalces vel aeneae portae stabat pachoma, [id est turba miscella, ut videtur,] pars in tractu versus numeros, pars versus camaram aut fornicem milii, reliqui nempe ploïmi et superabundantes Talmatzae, quos capere sua statio non potuerat, item Rossi baptizati cum flamullis, gestantes scuta et spathas. Triclinium Iustinia-

Digitized by Google

ἰστέον, ὅτι ὁ τρίκλινος Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ λαυσιακὸς οὐδὲν Ms. 196 b ἕτερον ἐξωπλίσθησαν, εἰ μὴ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἐκρεμάσθησαν ὁλόφωτα, καὶ ἀνελλιπῆ τὰ τούτων πολυκάνδηλα. ἐν δὲ τῷ πόρτηκι τοῦ χρυσοτρικλίνου, ἤτοι ἐν τῷ ὡρολογίῳ, ἔστησαν τὰ δύο χρυσᾶ ὄργανα τὰ βασιλικὰ καὶ τὰ δύο ἀργυρᾶ ὄργα- C να τῶν μερῶν. ὁ δὲ χρυσοτρίκλινος ἐξωπλίσθη, καθὼς εἰώθεν τὸ πάσχα ἐξοπλίζεσθαι, ἤγουν διὰ τοῦ πενταπυργίου καὶ τῶν βασιλείων θρόνων, τῶν κραβάττων τε καὶ τῆς χρυσῆς τραπέζης καὶ τῶν λοιπῶν, μεθ' ὧν τὸ πάσχα κοσμεῖται. (ἰστέον, ὅτι ὁ χρυσοτρίκλινος ἐν τῇ ἐλεύσει τῶν Ἰσπανῶν οὐ κατεκοσμήθη, ἐπειδὴ οὐ συνεστιάθησαν τοῖς βασιλεῦσι τῇ ἡμέρᾳ τῆς δοχῆς οἱ ἀπὸ Ἰσπανίαν ἐλθόντες πρέσβεις, καὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ τὰ τοῦ φύλακος χειμευτὰ ἔργα ἐκρεμάσθησαν ἐν τῷ ἀναδενδραδίῳ τῆς μαγναύρας ἐν τῇ τροπικῇ τῇ παρὰ τῶν παστοποιῶν διὰ μεγάλων σκαραμαγγίων γεγονυίᾳ.) εἰς δὲ τὰς ὀκτὼ καμάρας τοῦ χρυσοτρικλίνου ἐκρεμάσθησαν τὰ D τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου στέμματα καὶ τῶν ἑτέρων ἐκκλησιῶν τοῦ παλατίου, καὶ ἔργα διάφορα χειμευτὰ ἀπὸ τοῦ φύλακος, καὶ τὰ βασιλικὰ καὶ αὐγουστιακὰ χλανίδια οὕτω· τοῦ ἁγίου Πέτρου τὸ ὁλόχρυσον καὶ διὰ μαργαριτῶν πλατάνιον· τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τὸ χοροσαγχό-

ni et lausiacum palatium nullum habebant alium ornatum, quam hunc. Holofota [seu trabes ad instar crucium factae, dependentibus ex se gravidae polycandelis,] ibi pro more suspensa erant, plenis candelabris et nullum suorum cereorum desiderantibus. In porticu chrysotriclinii seu in horologio stabant ambo aurea dominicalia organa et ambo argentea organa factionum. Chrysotriclinium exornatum erat eo modo, quo solet per festum paschatis; nempe pentapyrgio ibi exposito et imperialibus thronis seu sellis et grabatis et aurea mensa reliquisque, quae sub festum paschatis exponi solent. (Quo tempore legati Hispanorum aderant, non ornabatur chrysotriclinium; quia die audientiae non convivabantur Dominis; ideoque opera metalli pretiosi artificiose encausto picta, quae solent in phylace vel aerario principali asservari, suspendebantur in viridario magnaurae in tropica vel porticu arcuata, quae a tapetiariis e vastis scaramangiis confecta fuerat.) Per octo autem camaras vel fornices chrysotriclinii suspensa erant stemmata vel infulae ex templo sanctissimae Deiparae Phari ceterisque templis palatii, variaque pretiosa opera smaltita seu chymice picta e phylace, tunicaeque tam basilicae seu ordinis regii viris, quam augustiacae vel solis Augustabus propriae. Erant autem illae vestes hae, quas recensebimus. Erat platanium holochrysum et margaritis obsitum ex aede S. Petri, quae in palatio est, depromtum. Erat chorosanchorium e S. Theodoro cum grypoleonte seu pallio, cui imagines

Digitized by Google

ριον μετὰ τοῦ γρυπολέοντος καὶ τοῦ γρυπαρίου τοῦ ἀριστη-
τηρίου· τὸ πλατάνιον τὸ τριβλάττιον τοῦ πανθέου, ὁ καβαλ-
λάριος, τὸ αὐγουστιακὸν ἡπλησίον τῆς καμάρας τοῦ ἀριστη-
τηρίου· ὁ τάων, τὸ αὐγουστιακὸν μανδίον τοῦ διαιταρικίου·
ὁ καβαλλάριος, τὸ καισαρίκιον τῶν πρὸς δύσιν ἀργυρῶν πυ- Ed.L. 336
λῶν· τὸ ταώνιον καὶ ὄπισθεν αὐτοῦ τὸ ἀετάριον. ἄνω δὲ
τῶν ἀργυρῶν πυλῶν τοῦ αὐτοῦ χρυσοτρικλίνου ἐκρεμάσθη
τὸ χρυσοῦν σαγίον τὸ λεγόμενον καισαρίκιον. ἰστέον, ὅτι τὰ
στέμματα καὶ τὰ χειμευτὰ ἔργα ἓν παρ' ἓν ἐκρέμαντο, ἤγουν
μέσον στέμμα καὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν ἔργα χειμευτά· ἐν δὲ τῇ
ἀνατολικῇ καμάρᾳ οὐκ ἐκρεμάσθη ἔργα χειμευτά, ἀλλ' ὅλη
ἀπὸ στεμμάτων ἦν κεκαλλωπισμένη. ἰστέον, ὅτι εἰς τὰς ζ'
καμάρας τοῦ χρυσοτρικλίνου πολυκάνδηλα ἀργυρᾶ μετὰ ἀλυ- Ms. 197.
σιδίων ἀργυρῶν ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ
Φάρου ἐκρεμάσθησαν. εἰς δὲ τὴν ἀνατολικὴν κόγχην ἀντὶ
τῶν τριῶν κανδήλων ἐκρεμάσθησαν τρία στέμματα· ἔμπρο- B
σθεν μὲν τὸ πράσινον στέμμα τῶν ἁγίων καὶ ἐνδόξων ἀπο-
στόλων μετὰ καὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς περιστερᾶς αὐτοῦ·
δεξιᾷ δὲ τὸ βένετον στέμμα τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ
Φάρου μετὰ καὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς περιστερᾶς αὐτοῦ· ἀ-
ριστερᾷ δὲ τὸ βένετον στέμμα τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος
Δημητρίου μετὰ καὶ τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς περιστερᾶς αὐτοῦ.

vulturum et leonum erant intextae; item gryparium seu pannus figuris vulturum refertus; et haec quidem e pransorio. Tum erat platanium triblatteum seu sericum ter tinctum e pantheo. Caballarius porro seu pannus equorum imaginibus obsitus, augustiacum heplesium vel tapetium e fornice pransorii. Item pavo [seu pannus pavones exhibens], pallium augustiacum e diaetaricio vel triclinio diaetariorum. Caballarius, caesaricium seu pannus ad Caesares proprie pertinens e porta argentea, quae versus occidentem est; pavonarium, et pone hoc aquilarium, ambo panni. Super argenteam vero eiusdem chrysotriclinii portam suspensum erat aureum sagum, quod caesaricium appellatur. Sic autem erant disposita opera pretiosa smaltita et coronae, ut vicissim unum alterum exciperet, opus aureum, tum corona, tum rursus opus smaltitum, et sic porro. At in fornice orientale suspensa nulla erant opera chymice picta, sed infulis tantum erat exornatus. E septem reliquis camaris vel fornicibus chrysotriclinii dependebant argentea polycandela ab argenteis catenis e templo sanctissimae Deiparae Phari petita; in concha orientale vero suspensa erant loco trium polycandelorum tres infulae; in medio quidem Prasinae factionis concolor e SS. Apostolis cum superstante cruce et columba; ad eius autem dextram pendebat infula Veneti populi et coloris e S. Deipara Phari, cum cruce et columba; ad eius tandem sinistram infula Veneta ex aede sancti et-

Digitized by Google

ἰστέον, ὅτι ταῦτα τὰ τρία στέμματα παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου κατεσκευάσθησαν. ἰστέον, ὅτι ἐν C *τοῖς τέσσαρσι μεσοκαρδίοις τοῦ μεσοπυργίου τοῦ πενταπυργίου καὶ εἰς τὸ ἔμπροσθεν μεσοκάρδιον τοῦ ἔμπροσθεν πυργίου καὶ εἰς τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ πυργίου τὰ ἔμπροσθεν μεσοκάρδια ἐκρεμάσθησαν διάφορα ἐργομούκια ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Δημητρίου καὶ ἐκ τῶν ἐναποκειμένων εἰς τὸν φύλακα. ἐν δὲ τοῖς ξυλίνοις ἐκδέταις τοῖς ἀπὸ τὸ πενταπύργιον ἐν τοῖς τοίχοις ἐκδεδεμένοις συνεδέθησαν τὰ νυμφικὰ ζωνάρια τὰ ἐκ λίθων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένα καὶ τὰ ἐναποκείμενα ἐν τῷ φύλακι. ἰστέον, ὅτι εἰς τὸ μέσον πολυκάνδηλον τοῦ χρυσοτρικλίνου ἐκρεμάσθησαν τὰ* D *δύο αὐγουστιακὰ στηθοκαράκαλα καὶ αἱ δύο διακοπταὶ, μία ἡ νυμφικὴ καὶ ἑτέρα ἡ ἐν τῷ φύλακι ἀποκειμένη, καὶ τὰ δύο αὐγουστιακὰ κατασειστὰ καὶ τὰ δύο αὐγουστιακὰ πνικτάρια· ἐν δὲ τῷ μεγάλῳ κοσμήτῃ τοῦ αὐτοῦ χρυσοτρικλίνου εἰς τοὺς ἐκεῖσε δαυγίτας ἐκρεμάσθησαν μινσούρια καὶ μεσοσκούτελλα ἀργυρᾶ μεγάλα ἀνάγλυφα ἐκ τῶν ἐναποκειμένων ἐν τῷ βεστιαρίῳ τοῦ Καριανοῦ. ἄνωθεν δὲ εἰς τὰς ις' φωταγωγοὺς καμάρας τοῦ τρούλλου τοῦ αὐτοῦ χρυσοτρικλίνου ἐκρεμάσθησαν τὰ μικρὰ σκουτέλλια τῶν προειρημένων μινσουρίων καὶ μεσοσκετέλλων κατὰ καμάραν ζ', καὶ αὐτὰ ὄντα ἀνάγλυφα.*

magni martyris Demetrii cum cruce et columba. Tres hae infulae confectae fuerunt iussu Constantini Christum amantis Domini. In quatuor meditulliis seu mediis loculis vel tabulatis mediae turris pentapyrgii seu structurae quinque scrinia habentis, et in anteriore meditullio anterioris scrinii et anterioribus meditulliis dextrae sinistraeque turris seu scrinii pendebant varia ergomucia e templo S. magni martyris Demetrii, et alia e phylace depromta. E ligneis paxillis e parietibus pentapyrgii eminentibus dependebant alligata sponsalia zonaria, gemmis et margaritis distincta, e phylace depromta. E medio polycandelo chrysotriclinii dependebant duo augustiaca stethocaracala seu caracallae aut cuculli pectorales et duae diacoptae seu vestes radiatae, una sponsalis, altera in phylace deposita, et duo augustiaca cataseista [seu fila margaritarum, qualia solent ex utroque capitis latere in humeros dependere], et duo augustiaca pnictaria [seu mamellarum strictoria]. In magno cosmeta [vel paratorio] eiusdem chrysotriclinii e fenestris dependebant missoria et scutellae mensales, argenteae magnae anaglyphae e vestiario Cariani depromtae. Superius e sedecim fornicibus fenestratis trulli vel cuppolae chrysotriclinii pendebant minores scutellae ad illa modo memorata missoria et mensales scutellas pertinentes, etiam ipsae anaglyphae seu figuris exstantibus protuberantes, in singulis fornicibus septenae.

Digitized by Google

Περὶ τῆς δοχῆς. Ed. L. 337

Τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ παλατίου ἐξελθόντος καὶ ἐν τῷ μητατωρίῳ τοῦ μεγάλου τρικλίνου τῆς μαγναύρας εἰσελθόντος, Ms. 197. b ἐδηλώθησαν οἱ Σαρακηνοὶ τοῦ ἐλθεῖν καὶ τὸν βασιλέα θεάσασθαι. οἱ δὲ αὐτοὶ φίλοι Σαρακηνοὶ τὸν χρυσιῶνα ἐξελθόντες, κατῆλθον τὸν κοχλιὰν ὡς πρὸς τὸν αὐγουστιακὸν στάβλον καὶ τὴν καμάραν τὴν λεγομένην τὸν Ἀνηθᾶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διῆλθον διὰ τοῦ ἁγίου φρέατος, καὶ ἔξωθεν τοῦ καγκέλλου τῆς χαλκῆς τῶν ἵππων ἀποβάντες διῆλθον διά τε τῆς χαλκῆς καὶ τοῦ τρικλίνου τῶν σχολῶν καὶ τοῦ τριβουναλίου, καὶ ἐκνεύσαντες δεξιὸν, (τὸ ἐκεῖσε γὰρ φουρνικὸν διὰ βλαττίων ἦν ἐξωπλισμένον καὶ περιπεφραγμένον,) ἐκαθέσθησαν ἐκεῖσε, B ἕως ἂν συνέφθασεν ὁ βασιλεὺς καὶ πάντα τὰ τῆς δοχῆς. ἰστέον, ὅτι, τοῦ βασιλέως ἀπὸ τοῦ παλατίου ἐλθόντος εἰς τὸ μητατώριον τῆς μαγναύρας καὶ εἰσελθόντος ἐκεῖσε, ἤρξαντο οἱ ψάλται μετὰ τῶν δημοτῶν ᾄδειν τὰ βασιλίκια. ἰστέον, ὅτι ὁ βασιλεὺς περιβαλλόμενος τὸ ὀκτάγωνον χλανίδιον καὶ τὸ μέγα λευκὸν στέμμα, ἀνῆλθεν ἐν τῷ Σολομωντείῳ θρόνῳ, καὶ ἐκαθέσθη. καὶ μετὰ τὸ καθεσθῆναι πάντες ἐπηύξαντο πολυχρόνιον. οἱ δὲ ψάλται, οἵ τε ἀποστολῖται καὶ οἱ ἁγιοσοφῖται, ἤρξαντο ᾄδειν τὰ βασιλίκια, καὶ εἰσήχθησαν κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον τὰ βῆλα, καὶ τελευταῖ-

DE IPSA RECEPTIONE EIUSQUE FORMALITATIBUS.

Domino e palatio egresso et in metatorium magni triclinii magnaurae ingresso, significabatur Saracenis, ut adessent et coram Domino comparerent. Amici ergo Saraceni, egressi e chryseone [suo hospitio] primum per cochleam, quae versus augustiacum stabulum spectat, descendebant, et fornicem, qui anetha dicitur; inde transmisso sacro puteo, descendebant extra cancellos chalces ex equis, et transmissis chalce, triclinio scholarum atque tribunali, versi ad dextram, considebant in fornice, qui ibi est; (erat enim blatteis circumamictus et septo cinctus;) donec Imperator adesset in triclinium exceptionis cum omnibus illi actui necessariis. Quo tempore Imperator e palatio veniens in metatorium magnaurae intrabat, incipiebant psaltae seu cantores cum popularibus carmina basilicia seu imperialia et Imperatorum canendis laudibus dicata canere. Imperator autem amictus octangulari tunica magnaque candida infula, ascendebat in thronum Salomoneum, et residebat in eo. Quo facto, polychronium omnes acclamabant, psaltaeque tam apostolitae, quam hagiosophitae, incipiebant basilicia canere; et introducebantur vela secundum ritum consuetum, et postremi tandem amici Saraceni, pre-

Digitized by Google

C ον οἱ φίλοι Σαρακηνοὶ κρατούμενοι παρά τε τοῦ κατεπάνω τῶν βασιλικῶν καὶ τοῦ κόμητος τοῦ στάβλου. ἐφόρεσαν δὲ καὶ αὐτοὶ σπέκια, οὐ τὰ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἕτερα κάλλιστα καὶ ἀναγκαῖα, καὶ μανιάκια ἠμφιεσμένα ἀπὸ λίθων τιμίων καὶ μαργαριτῶν μεγάλων. οὐκ ἔστιν δὲ τύπος, βαρβάτον περιβάλλεσθαι τοιοῦτον μανιάκιον ἢ μετὰ μαργαριτῶν ἢ καὶ λίθων τιμίων, ἀλλὰ δι' ἔνδειξιν καὶ μόνον τότε ὡρίσθησαν παρὰ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου τοῦ ταῦτα περιβάλλεσθαι. καὶ τῆς εἰωθυίας τάξεως τελεσθείσης, οἱ μὲν Σαρακηνοὶ ἐξελθόντες διῆλθον διὰ τοῦ ἀναδενδραδίου καὶ τοῦ τρικλίνου τῶν κανδιδάτων καὶ τοῦ τρικλίνου, ἐν ᾧ τὸ καμε-
D λαύκιον ἵσταται καὶ οἱ μάγιστροι γίνονται, καὶ ἀπὸ τῶν ἐ-
Ms. 198. ακεῖσε διὰ τοῦ ὀνόποδος καὶ τοῦ πόρτηκος τοῦ αὐγουστέως, ἤτοι τῆς χρυσῆς χειρὸς, εἰσῆλθον ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ αὐγουστέως, καὶ ἐκαθέσθησαν ἐκεῖσε, ἕως οὗ εἰσῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ παλατίῳ· μετὰ δὲ τὸ εἰσελθεῖν τὸν βασιλέα ἐν τῷ παλατίῳ προσεκλήθησαν μετά τινα ὥραν καὶ οἱ φίλοι
Ed.L.338 Σαρακηνοὶ ἀπὸ τοῦ αὐγουστέως καὶ διῆλθον διὰ τῶν ἔνδοθεν διαβατικῶν τοῦ αὐγουστέως καὶ τῆς ἀψίδος εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε διῆλθον μέχρι τῶν σκυλῶν, καὶ εἰσελθόντες ἐκαθέσθησαν ἐν τῷ δυτικῷ μέρει τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου ἐν τοῖς ἐκεῖσε σκαμνίοις. καὶ εἶθ' οὕτως ἀπεστάλη αὐτοῖς παρὰ τοῦ βασιλέως διὰ κοιτωνίτου ἱμάτια ἐῤῥαμμένα καὶ λοιπὰ ἀλλάξιμα αὐτῶν. ἰστέον, ὅτι ἔστησαν

hensi a catepano basilicorum et comite stabuli. Hi duo, catepanus et comes, gestabant et ipsi quoque specia, non sua quidem, at alia multo pulcherrima et pretiosa, et torques distinctos lapidibus pretiosis et unionibus primae magnitudinis. Talem torquem, sive gemmis, sive margaritis distinctum, moris non est, ut barbatus gestet, sed tunc tantummodo, ut eum in solenne pompa ostentationis gratia gestarent, iussi fuerunt ab amante Christi Domino Constantino. Peracta secundum consuetos ritus exceptione, exibant Saraceni, et transibant per viridarium et triclinium candidatorum et triclinium illud, in quo camelaucium stat magistrique creantur; inde per onopodem, et porticum augusteonis sive aureum manum, tandem intrabant in triclinium augusteonis, in quo desidebant, donec revertisset Imperator in palatium. Aliquanto post reditum Imperatoris in palatium arcessebantur amici Saraceni ex augusteone. Transibant tunc per interiores porticus augusteonis et per apsidem in circum usque ad scyla; ubi ingressi desidebant in occidentali plaga triclinii Iustinianei in scamnis ibi stantibus. Illuc ipsis mittebantur ab Imperatore per coetonitam vestes iam consutae et indutui habiles, aliaque pro ipsis mutatoria, [telae non consutae; et sic invitabantur ad coëpulandum

Digitized by Google

ἔνθεν κἀκεῖθεν, ἤγουν δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ, τὰ χρυσᾶ Ῥωμαΐα σκῆπτρα καὶ τὰ πτυχία καὶ τὰ ἕτερα χρυσᾶ σκῆπτρα, δηλονότι ὑπὸ τῶν κανδιδάτων κρατούμενα, φορούντων σκαραμάγγια καὶ τὰ ἴδια κανδιδατίκια.[7] διήρκεσαν δὲ δι' ὅλου τοῦ κλητωρίου ἱστάμενα. ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ κλητωρίῳ οἱ μάγι- B στροι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν μαγιστράτα στιχάρια καὶ βαλτίδια καὶ χλανίδια κατὰ τὸν τύπον τοῦ πάσχα. ὁ δὲ παρακοιμώμενος ἐφόρεσεν σπέκιον, ὁμοίως καὶ ὁ λογοθέτης καὶ οἱ λοιποὶ πατρίκιοι ἐφόρεσαν σπέκια. τῶν δὲ φίλων Σαρακηνῶν συνεστιωμένων τοῖς δεσπόταις, ἔστησαν οἱ ψάλται ἀποστολῖται ἔσωθεν τοῦ βήλου εἰς τὴν καμάραν τὴν πρὸς τὸν βασιλικὸν κοιτῶνα· οἱ δὲ ἁγιοσοφῖται ἔστησαν ἔσωθεν τοῦ βήλου ἐν τῇ καμάρᾳ τῇ πρὸς τὸ πάνθεον, δι' ὅλου τοῦ κλητωρίου ᾄδοντες βασιλίκια, μόνον εἰς τὰς εἰσόδους τῶν μινσῶν ἠρεμοῦντες διὰ τὸ τὰ ὄργανα αὐλεῖν. ἰστέον, ὅτι μετὰ τὸ C ἀναστῆναι τῆς τραπέζης τὸν βασιλέα πρὸ τοῦ ἐξελθεῖν τοὺς φίλους διὰ τοῦ τῆς τραπέζης ἐδόθησαν ἐν χρυσοῖς διαλίθοις σκουτελλίοις, τοῖς μὲν δυσὶ φίλοις ἀνὰ μιλιαρησίων πεντακοσίων, τοῖς δὲ λοιποῖς ἀνθρώποις αὐτῶν μιλιαρήσια γ. ἐξελ- Ms. 198. b θόντες δὲ οἱ αὐτοὶ φίλοι ἐκαθέσθησαν ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ ἐν τῷ ἀνατολικῷ μέρει τῷ πρὸς τὸ μεσοκήπιον, ἐν

7. παρακυμώμενος cod. et ed.

Imperatori]. Stabant [in cletorio seu triclinio convivali] ab utraque parte, dextra sinistraque, aurea Romana sceptra seu vexilla et ptychia [vel signa Fortunae] et reliqua aurea sceptra, quae candidati tenebant, scaramangiis propriisque suis candidaticiis induti. Haec sceptra cum suis sceptrigeris per totum triclinium ab uno termino ad alterum usque pertinebant. In eo convivio gestabant magistri sua magistrata seu magisterialia strictoria, et balteos et tunicas, ut mos est illos per festum paschatis gestare. Paracoemomenus seu accubitor et logothetes et reliqui patricii gestabant specia. Amicis Saracenis ad sacram mensam assidentibus, canebant psaltae, apostolitae quidem intra velum in camara vel fornice, qui ad sacrum coetonem spectat, hagiosophitae autem intra velum in camara, quae ad pantheum spectat, stantes. Canebant hi per totum convivium carmina in laudem Imperatoris, excepto, quod sub introitum missuum seu ferculorum pausarent. Tunc enim sonabant organa flatilia. Finito convivio Dominoque a mensa relevato, antequam amici Saraceni e triclinio exirent, distribuebantur ipsis et eorum comitatui munera imperialia per praefectum mensae. Et duo quidem amici seu legati accipiebant in aureis gemmatis scutellis, unusquisque pro portione sua quingentena milliaresia; reliqui autem homines seu comites et famuli ipsorum accipiebant in universum simul omnes ter mille. Egressi e coenaculo amici desidebant in Iustiniani triclinio in eius tractu orientali, qui ad hortum medium spectat,

Digitized by Google

τοῖς ἐκεῖσε σκάμνοις, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοῖς ὁ βασιλεὺς διὰ κοιτωνίτου οἰνάνθια καὶ ῥοδοστάγματα, γάλαιά τε καὶ λοιπὰ
D μυριστικά. καὶ διὰ τῶν προευτρεπισθέντων ἐκεῖσε ἀναγλύφων χερνιβοξέστων νιψάμενοι καὶ διὰ πολυτίμων χειρομάκτων ἀπομαξάμενοι καὶ τῶν μυριπνόων καὶ εὐώδων σταγμάτων καὶ ἀλημάτων ἀφθόνως ἐμπλησθέντες, πάλιν διὰ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ ὡρολογίου καὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου ἐξίεσαν τὰς ἀνατολικὰς πύλας τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ διὰ τοῦ ἡλιακοῦ τοῦ Φάρου ἐξελθόντες, κατῆλθον διὰ τοῦ ἡλιακοῦ τῆς νέας καὶ τοῦ μεγάλου τρικλίνου εἰς τὸ τζυκανιστήριον· ἐκεῖσε οὖν ἱππεύσαντες ἀπῆλθον ἐν τῷ ἰδίῳ ἀπλήκτῳ, ἤτοι εἰς
Ed.L.336 τὸν χρυσίωνα. ἰστέον, ὅτι ἀνάγλυφα μινσούρια καὶ σκουτέλλια ἐν τῷ μεγάλῳ κοσμήτῃ τοῦ χρυσοτρικλίνου ἀκμὴν ἐκρέμαντο, καὶ τὰ μικρὰ ἀνάγλυφα σκουτέλλια ἐν ταῖς φωταγωγοῖς καμάραις τοῦ τρούλλου ἐκρέμαντο. ἰστέον, ὅτι, ἡμερῶν διελθουσῶν οὐκ ὀλίγων, ᾐτήσαντο οἱ φίλοι Σαρακηνοὶ θεάσασθαι καὶ συντυχεῖν τὸν βασιλέα, καὶ ἐπεὶ ὁ χρυσοτρίκλινος ἀπεγραμίσθη τῆς προῤῥηθείσης γραμμῆς, ἐν τῷ ἀδιαλείπτῳ καὶ καθ' ἑκάστην ἱσταμένῳ ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ πυργίῳ ἐκρεμάσθησαν, ἐν τοῖς τοῦ αὐτοῦ πυργίου μεσοκαρδίοις, τὰ τρία στέμματα· πρὸς ἀνατολὴν μὲν τὸ τῶν ἁγίων ἀποστό-
B λων πράσινον στέμμα, δεξιᾷ δὲ τὸ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου βένετον στέμμα, ἀριστερᾷ δὲ τὸ τοῦ ἁγίου μεγα-

in scamnis ibi positis. Illuc mittebat ipsis Imperator per coetonitam oenanthia [genus unguenti est,] et aquam rosarum stillaticiam et galias et alia unguenta et odoramenta. Postquam ibi in paratis levati operis pelvibus sese lavarant, et pretiosis mantilibus manus absterserant atque siccaverant, unguentisque et liquoribus suave spirantibus corpus probe delibutum habebant, exibant rursus per lausiacum et horologium et chrysotriclinium, portam orientalem chrysotriclinii et solarium Phari, descendebantque per solarium novae ecclesiae et magni triclinii in tzucanisterium. Ibi conscendebant rursus in equos suos, et sic avehebantur in mansionem suam, id est in chryseonem. Tenendum adhuc, interrasilia missoria et scutellas suspensa tum fuisse in magno cosmeta chrysotriclinii: parvae autem anaglyphae scutellae dependebant e fenestratis fornicibus trulli. Non paucis diebus post rogabant amici Saraceni denuo veniam videndi Imperatorem eique colloquendi. Quandoquidem vero chrysotriclinium pictu cultuque illo, quem supra descripsimus, fuisset exutum, suspendebantur in turricula, quae quotidie et nunquam non ibi stat, ex eius mediis tabulatis orientalibus tres infulae, in medio stemma SS. Apostolorum viride; ad eius dextram venetum sanctissimae Deiparae Phari; et ad sinistram venetum stemma sancti et magni martyris

Digitized by Google

λομάρτυρος Δημητρίου βένετον στέμμα μετὰ καὶ τῶν σταυρῶν αὐτῶν. αἱ δὲ τῶν τριῶν στεμμάτων τρεῖς περιστεραὶ ἐκρεμάσθησαν ἐν τῷ πρὸς δύσιν μεσοκαρδίῳ τοῦ αὐτοῦ πυργίου. ἔνθεν δὲ κἀκεῖσε τοῦ αὐτοῦ πυργίου ἔστησαν θρόνοι δύο· δεξιὰ μὲν πρὸς ἀνατολὴν ὁ τοῦ Ἀρκαδίου, ἐν ᾧ ἐκαθέσθη Ῥωμανὸς ὁ Πορφυρογέννητος καὶ θεόστεπτος βασιλεύς· εὐώνυμα δὲ ὁ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου θρόνος. ἔν- Mr. 199. a θεν δὲ κἀκεῖθεν, ἤτοι δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου, ἔστησαν οἱ λοιποὶ βασίλειοι θρόνοι καὶ τὰ δύο χρυσᾶ κραβάττια καὶ τὰ δύο ἀργυρᾶ ἱστοπόδια, ἐν οἷς καὶ τὸ δυ- C τικὸν αἴρεται βῆλον· ἔστησαν δὲ κάτωθεν τοῦ αὐτοῦ βήλου τὰ τρία μεγάλα μινσούρια. ἐκρεμάσθη δὲ καὶ τὰ χρυσᾶ τοῦ πάσχα βῆλα ἐν τῷ αὐτῷ χρυσοτρικλίνῳ. κατεράνθη δὲ καὶ τὸ τούτου ἔδαφος ἀπὸ μυῤῥίνης καὶ δενδρολιβάνου καὶ ῥόδου. ἡ δὲ χρυσῆ τράπεζα οὐκ ἔστι. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι ἐφόρεσαν τὰ ἑαυτῶν ἐκ τύπου ἀλλάξιμα, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου. οἱ δὲ τοῦ χρυσοτρικλίνου πάντες ἐφόρεσαν σαγία ῥοῆς. οἱ δὲ τῶν σεκρέτων πάντες ἐφόρεσαν τὰ ἀληθινὰ σαγία. οἱ δὲ πραιπόσιτοι ἔστησαν ἐν τῇ ἰδίᾳ στάσει. ὁ δὲ βασιλεὺς περιβαλλόμενος τὸν D ἀετὸν, τὸ χλανίδιον καὶ τὸ ἄσπρον μέγα στέμμα, ἐκαθέσθη. οἱ δὲ κοιτωνῖται καὶ ὁ κατεπάνω καὶ ὁ μυστικὸς μετὰ τῶν ἰδίων ἀλλαξίμων ἔστησαν ἐν τῷ ἰδίῳ τοῦ χρυσοτρικλίνου

Demetrii. Habebant illa tria stemmata suas totidem cruces; at tres columbae ad ea pertinentes dependebant ex eiusdem turriculae seu scrinii meditulliis occidentalibus. Ab utraque eiusdem parte stabant throni duo, hinc unus, versus orientem nempe, et a dextra thronus Arcadii, in quo Romanus Porphyrogenitus et a Deo coronatus Imperator sedebat; illinc autem a sinistra stabat thronus S. Constantini. Ab ipsius autem chrysotriclini ambabus partibus, dextra sinistraque, stabant reliqui throni imperiales et duo aurea grabbatia et duo argentea histopodia, [seu crassi et proceri styli, ad formam malorum navalium effícti,] e quibus occidentale velum dependet. Infra idem velum stabant tria magna missoria. Suspensa quoque erant in eodem chrysotriclino aurea vela, quae per festum paschatis suspendi solent. Solum eiusdem conspersum erat myrto et dendrolibano [seu rosmarino] et rosis. At aurea mensa tum ibi non prostabat. Magistri et proconsules et patricii gestabant sua, ut ritus ferebat, mutatoria; itemque cubicularii: at qui ad chrysotriclinium pertinebant, omnes gestabant saga russa. Secretici omnes gestabant vera seu purpurea saga. Praepositi stabant in sua statione. Imperator amictus aquila, tunica puta sic dicta, et alba magna infula, sedebat. Coetonitae, catepano [basilicorum] et mysticus in propriis mutatoriis stabant in proprio velo chrysotricli-

Digitized by Google

βήλῳ· οἱ δὲ Σαρακηνοὶ εἰσῆλθον διὰ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ τῶν σκύλων, καὶ διελθόντες διὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ παρὰ τοῦ λογοθέτου εἰσαχθέντες κατὰ τὸ εἰωθὸς πρὸς τὸν βασιλέα καὶ πλησίον τοῦ βασιλείου θρόνου γενόμενοι, συνέτυχον μετὰ τοῦ βασιλέως ὅσα ἐβούλοντο. οἱ δὲ ἄνθρωποι αὐτῶν εἰσαχθέντες ἔστησαν ἐν τῷ πρὸς δύσιν Ed. L. 340 τόπῳ τῷ ἐν τοῖς δυσὶν ἱστοποδίοις αἰρομένῳ, δηλονότι ὄπισθεν τῶν τριῶν μεγάλων χρυσῶν μινσουρίων, καρτερήσαντες ἐκεῖσε, μέχρις ἂν καὶ οἱ φίλοι ἀποχαιρετίσαντες τὸν βασιλέα ἐξίεσαν. τῶν δὲ φίλων πρὸς τὴν μέσην τοῦ χρυσοτρικλίνου γενομένων, εὐφημήσαντες οἱ τούτων ἄνθρωποι συνεξίασιν αὐτοῖς, καὶ πάλιν διὰ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τῶν τε σκύλων καὶ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ τῆς ἀψίδος ἀπῆλθον ἐν τῷ ἰδίῳ τοῦ χρυσίωνος ἀπλήκτῳ.

Περὶ τοῦ γεγονότος ἱπποδρομίου ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τῶν φίλων Σαρα-
Ms. 199. b *κηνῶν, διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὸ ἀλλάγιον, εἰς ἰνδ. δ' ἐπὶ Κων-*
B *σταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν Πορφυρογεννήτων βασιλέων.*

Εἰς τὸν δῆμον τοῦ Βενέτου ἔστη ὁ νούμερος ἀντὶ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν, φορῶν τὸ χρυσοῦν βένετον χλανίδιον τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν· εἰς τὸν δῆμον τοῦ Πρα-

nii. Saraceni intrabant per circum et scyla, transmissoque Iustiniani triclinio et lausiaco, intrabant ad Imperatorem, a logotheta introducti pro consueto more, collocatique coram sacro throno alloquebantur et componebant cum Domino, quae volebant. Illorum homines vel famuli introducti stabant versus occidentem intra velum, quod e duobus illis histopodiis vel proceris malis argenteis dependebat, id est retro tria illa magna missoria aurea; ubi exspectabant, donec amici, valere iusso Imperatore, abirent. Legati abeuntes quum pervenissent ad mediam chrysotriclinii partem, incipiebant ipsorum homines Imperatori bona verba dicere et cum ipsis simul exire. Per candem, qua venerant, viam, nempe per lausiacum, Iustiniani triclinium, scyla, circum et apsidem remeabant domum in chryseonem, suum hospitium.

DE LUDO EQUESTRE INSTITUTO IN GRATIAM AMICORUM SARACENORUM, QUI CONCILIANDAE PACIS ET PERMUTANDORUM CAPTIVORUM GRATIA VENERANT, INDICT. IV. [A. C. 946.] SUB CONSTANTINO ET ROMANO PORPHYROGENITIS IMPERATORIBUS.

In demo seu gradibus circensibus Veneti [seu factionis Venetae] stabat numerus [seu domesticus vel magister numerorum] vice domestici scholarum, gerens eius auream Venetam tunicam. In demo Pra-

Digitized by Google

σίνου ἔστη ὁ δομέστικος τοῦ τείχους, φορῶν τὸ χρυσοῦν πράσινον χλανίδιον τοῦ δομεστίκου τῶν ἐξσκουβίτων. εἰς τὸν δῆμον τοῦ Λευκοῦ ἔστη ὁ δήμαρχος τῶν Βενέτων· εἰς τὸν δῆμον τοῦ Ῥουσίου ἔστη ὁ δήμαρχος τῶν Πρασίνων. εἰς δὲ τοῦ Βενέτου τὸν δῆμον καὶ εἰς τὸν τοῦ Πρασίνου ἐκρεμά- C σθησαν τὰ ἀπὸ σημέντων διακοπτῶν ἠμφιεσμένα διρόδινα βῆλα, κατὰ δῆμον ἀνὰ τριῶν. εἰς δὲ τὸν τοῦ Λευκοῦ δῆμον καὶ εἰς τὸν τοῦ Ῥουσίου δῆμον ἐκρεμάσθησαν τὰ ὀξέα βῆλα τοῦ χρυσοτρικλίνου, οἱ γρυπόναγροι· οἱ δὲ δημῶται πάντες καὶ οἱ ψάλται, οἵ τε ἀποστολῖται καὶ ἁγιοσοφῖται, ἔστησαν εἰς τοὺς δʹ δήμους· καὶ οἱ μὲν δημῶται φοροῦντες τὰ ἑαυτῶν καμίσια καὶ τὰ ἀπὸ σημέντων στεφάνια, βαστάζοντες καὶ τὰ ἴδια ἐγχείρια· οἱ δὲ ἀποστολῖται καὶ ἁγιοσοφῖται ἐφόρεσαν τὰ ὁλόβλαττα καμίσια τοῦ σκεπτοῦ καὶ τὰ ὑπὸ φιαλίον καὶ τὰ ἕτερα τῶν ὑπουργούντων εἰς τὰς καμάρας τῶν ιθʹ D ἀκουβίτων. οἱ δὲ δημῶται οἱ στάντες εἰς τοὺς δύο μεγάλους δήμους τοῦ τε Βενέτου καὶ τοῦ Πρασίνου ἐβάστασαν τοῦ σαξίμου τὰ φεγγία. οἱ δὲ δʹ ἡνίοχοι ἐφόρεσαν τὰ χρυσᾶ δημόσια τοῦ χρυσοῦ ἱπποδρομίου· τὰ δὲ ἕτερα δημόσια ἐφόρεσαν δʹ βιγάριοι. οἱ δὲ λοιποὶ βιγάριοι ἐφόρεσαν γυμναστί- Ed.L. 341

2. ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι παρῆν τῷ τότε καιρῷ ἐν τῇ πόλει ὁ ἐξσκούβιτος καὶ αὐτὸς ἔστη ἐν τῷ δήμῳ τοῦ Πρασίνου, οὐχὶ δὲ ὁ τειχεώτης.

sini stabat domesticus castri, gerens auream Prasinam tunicam domestici excubitorum. In gradibus factionis albae stabat demarchus factionis Venetae; et in gradibus factionis russae stabat demarchus factionis Prasinae. In gradibus Veneti pariter atque Prasini suspensa erant vela rosea, segmentis cancellatis praetextata, terna in unaquaque factione. In gradibus autem albae russaeque factionis suspensa erant vela purpurea chrysotriclinii, in quibus figurae gryponagrorum seu vulturum feris asinis commixtorum conspiciebantur. Factionarii et cantores tam e templo SS. Apostolorum, quam e templo S. Sophiae, stabant per quatuor demos seu gradus circenses totidem factionum: illi quidem, factionarii puta, in suis camisiis, gerentes coronulas e segmentis et sua manucciola: hi autem, apostolitae et hagiosophitae cantores, gerebant holoblatta seu integra sericea, camisia scepti et hypophialia [vel subcaputia] et cetera pallia ministrare seu appendi solita in fornicibus XIX accubituum. Demotae stantes in magnis duobus demis seu divisionibus graduum circensium, Venetae scilicet atque Prasinae factionis, gestabant phengia seu baculos cum lunulis, quales in ludo saltatorio gestare solent. Aurigae quatuor primarii gerebant aurea demosia vel vestes factionis cuiusque publicas, ad aureum sic dictum circense pertinentes. Reliqua demosia gestabant quatuor praecipui bigarii. Ceteri bigarii gerebant

Digitized by Google

*κια. οἱ δὲ δ' εἰκασταὶ καὶ οἱ ἐργάται πάντες ἐφόρεσαν τὰ
χρυσᾶ ὁλοσήμεντα κοντομάνικα. ἡ δὲ πολιτικὴ ἐφόρεσεν τὰ
λευκὰ χλανίδια τῶν δ' ταγμάτων. τοῦ δὲ Βενέτου μέρους
νικήσαντος, ἐγένετο σάξιμον κατὰ τὸν τύπον τοῦ λαχανικοῦ
ἱπποδρομίου, δηλονότι ὀψικευθέντων τῶν νικησάντων ὑπὸ
τῶν δ' εἰκαστῶν καὶ ὅλων τῶν ἐργατῶν τῶν δύο μερῶν τῶν
φορεσάντων τὰ ὁλοσήμεντα κοντομάνικα, καὶ τῶν δημωτῶν*
Ms. 200. a *τῶν δύο μερῶν βασταζόντων καὶ τὰ τοῦ σαξίμου φεγγία. ὁ
δὲ δήμαρχος τῶν Βενέτων, ὡς νικήσας, κατὰ τὸν τύπον τοῦ*
B *λαχανικοῦ ἱπποδρομίου ἐφόρεσεν τὸ ἀληθινὸν σαγίον, καὶ
ὀψίκευσεν καὶ αὐτός. διὰ γὰρ ἔνδειξιν τῶν φίλων Σαρακη-
νῶν ὡρίσθη, ὀψικεῦσαι καὶ τοῦ ἑτέρου μέρους τοὺς δημώτας
καὶ τοὺς εἰκαστὰς καὶ τοὺς ἐργάτας. ὁ γὰρ παλαιὸς τύπος
τοῦτο οὐκ ἔχει, εἰ μὴ μόνον τοὺς δημώτας καὶ εἰκαστὰς καὶ
ἐργάτας τοῦ νικήσαντος μέρους ὀψικεύειν. οἱ δὲ ἡνίοχοι καὶ
ὁ δήμαρχος καὶ οἱ δημῶται καὶ εἰκασταὶ καὶ ἐργάται σά-
ξαντες κατὰ τύπον, εἰς τὸ Π στάντες καὶ εὐφημήσαντες, δι-
ῆλθον τὴν μέσην, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἐκκλη-
σίαν εἰς τὴν ὑπεραγίαν Θεοτόκον εἰς τὰ διακονίσσης κατὰ τὸν*
C *τύπον τοῦ λαχανικοῦ ἱπποδρομίου. τῇ δὲ ς' τοῦ Αὐγούστου
μηνὸς, ἤγουν τῇ ἑορτῇ τῆς λαμπρᾶς μεταμορφώσεως τοῦ*

gymnastica. Quatuor pictores et operae fabriles omnes gestabant aurea holosementa [vel tota ex segmentis facta] brevibus manicis. Magistratus urbanus gestabat candidas tunicas quatuor tagmatum. Veneta itaque factione tunc vincente, fiebat saximum [vel saltatio] eo ritu, qui in hippodromio lachanico [seu eo ludo equestri, per quem olera et alia esculenta spargi solent,] observatur. Scilicet victores comitabantur quatuor pictores et omnes operae fabriles ambarum factionum, gestantes holosimenta brevibus manicis, et populares ambarum factionum, gestantes phengia saximi. Demarchus autem Venetae factionis, ut victor, gestabat verum seu purpureum sagum, ut mos est in ludo curuli olerario, et comitabatur in obsequio suam factionem. Dixi, ambas factiones in obsequio tum processisse. Iussum nempe fuerat ostentationis erga hospites Saracenos gratia, ut alterius quoque victae factionis, Prasinae, factionarii plebeii et pictores et fabri processioni interessent. Alias id non habet ritus antiquus, vi cuius factionarii et pictores et fabri victricis tantummodo factionis processionem celebrabant. Ut venerant in *Π*, consistebant ibi aurigae et demarchus et populares et pictores et operae fabriles, desultabantque suas choreas, dictisque Imperatori laudibus, abibant per mesam in propriam suam ecclesiam, in S. Deiparae aedem puta, quae in diaconissarum monasterio est; prout fieri solet in ludo curuli olerario. Sexto die Augusti seu festo splendidae transfigurationis Domini nostri Iesu Christi peragebatur festum secundum antiquum ex

Digitized by Google

Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐτελέσθη ἡ ἑορτὴ κατὰ τὸν ἐξ ἀρχαίων χρόνων παρακολουθήσαντα τύπον αὐτῆς, πλὴν διὰ τοὺς φίλους Σαρακηνοὺς ἐφόρεσαν οἱ βασιλεῖς τοὺς λώρους, βαστάσαντες καὶ τοὺς σταυροὺς καὶ τὰς ἀκακίας. οἱ δὲ μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι ἐφόρεσαν καὶ αὐτοὶ τοὺς λώρους, οὐ μέντοι δὲ σκεπίωνας ἢ ἀκακίας ἐβάστασαν. ἐξῆλθον δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη καὶ ὀψίκευσαν κατὰ τὸ εἰωθός, ἤτοι ὁ μέγας σταυρός, ἡ τοῦ Μωσέως ῥάβδος, τὰ Ῥωμαῖα σκῆπτρα, τὰ πτυχία καὶ ὅσα ἕτερα ἐν τῷ τοῦ Κυρίου D ἀπόκειται ναῷ. ἀλλὰ καὶ οἱ ψάλται, ἀποστολῖται καὶ ἁγιοσοφῖται, συνῆσαν τοῖς δήμοις ἐν ταῖς δοχαῖς εὐφημοῦντες, δηλονότι τὰ προῤῥηθέντα ἐν τῇ δοχῇ φοροῦντες ἀλλάξιμα. τὸ δὲ τριβουνάλιον, ἐν ᾧ κατὰ τύπον ἵστανται οἱ φίλοι καὶ θεωροῦσιν τὸν βασιλέα, ἀπιόντος ἐν τῷ προκένσῳ τῆς ἐκκλησίας Ed. L. 342 καὶ πάλιν ὑποστρέφοντος, ἐξωπλίσθη κατὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν τῆς δοχῆς ἐξόπλισιν. ὁ δὲ τῆς ἁγίας Σοφίας μέγας ναὸς ἐξωπλίσθη κατὰ τὸ εἰωθὸς τοῦ πάσχα. εἰς δὲ τὰ κατηχούμενα, ἤγουν ἄνωθεν τῶν βασιλικῶν πυλῶν, ἐκρεμάσθησαν τὰ χρυσᾶ βῆλα τῶν κιόνων τοῦ κιβωρίου καὶ ἕτερα βῆλα καὶ ἐνδυταὶ ἀπό τε τῆς ἁγίας Σοφίας καὶ τῆς νέας ἐκκλησίας· ἀλλὰ καὶ ἁλυσίδια πλεῖστα ἀπὸ διαφόρων ἐκκλησιῶν, Ms. 200. b καὶ τὰ τῆς νέας πάντα μεγάλα πολυκάνδηλα· ἀλλὰ καὶ στέμματα καὶ διάφορα ἐργομούκια, σταυροί τε χρυσοῖ διάλιθοι καὶ

remotis temporibus traductum ritum, nisi quod Domini in gratiam Saracenorum hospitum loros corpore, cruces et acacias manibus gestabant. Magistri autem et proconsules et patricii gestabant et ipsi quoque loros, absque tamen scipionibus et absque acaciis. Producebantur sceue seu vasa pretiosa et reliquiae Sanctorum, omnia in obsequio pro more consueto, ut magna crux, virga Mosis, sceptra [seu vexilla] Romana, eutychia [vel signa Fortunae] et aliae quaecunque reliquiae in templo Domini depositae. Aderant cum factionibus psaltae apostolitae et hagiosophitae ibi, ubi transeuntes Dominos salutare bonis verbis et venerari mos est, fausta illis acclamantes et induti mutatoriis iisdem, quae illos in exceptione legatorum gestasse antea dicebamus. Tribunal, in quo stare amicos et spectare Imperatorem mos est, tam ad ecclesiam in processione euntem, quam inde redeuntem, exornatum erat eodem modo, quo diximus in exceptione eorum. Magnum S. Sophiae templum ornatum erat eo modo, quo solet per festum paschatis esse. In catechumenis seu supra portam regiam suspensa erant aurea vela columnarum ciborii aliaque vela et instrata, tam e S. Sophia quam ex nova ecclesia petita; item catenae variis ex ecclesiis depromtae, e quibus dependebant magna novae ecclesiae polycandela; item infulae et varia ergomucia

Digitized by Google

πτυχία εὐαγγελίων ἐκεῖσε ἱδρύνθησαν. τὰ δὲ ἑξῆς τῆς προελεύσεως ἐτελέσθη κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον. τῇ δὲ ἐννάτῃ B τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἐγένετο κλητώριον ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἐξῆλθεν δὲ τὸ ἀνάγλυφον ἀσήμιον τὸ ἐναποκείμενον ἐν τῷ βεστιαρίῳ τοῦ Καριανοῦ, καὶ δι᾽ αὐτοῦ γέγονεν ἡ πᾶσα ὑπηρεσία τοῦ τραπεζίου· ἔπαιξαν δὲ καὶ τὰ θυμελικὰ πάντα παίγνια. ἔφαγον δὲ ἐν τῷ αὐτῷ κλητωρίῳ οἱ δύο φίλοι Ταρσῖται καὶ οἱ ἄνθρωποι αὐτῶν, καὶ δέσμιοι ἀπὸ τοῦ πραιτωρίου Ταρσῖται μ′. ἔλαβον δὲ ἐν χρυσοῖς σκουτελλίοις οἱ μὲν δύο φίλοι ἀνὰ μιλιαρησίων φ′, οἱ δὲ λοιποὶ ἄνθρωποι αὐτῶν μιλ. γ, οἱ δὲ μ′ δέσμιοι μιλ. α. ἀπεστάλησαν δὲ καὶ τοῖς ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἐναπομείνασιν δεσμίοις μιλ. τοῦ δὲ βασιλέως ἀναστάντος, ἐκαθέσθησαν πά- C λιν οἱ αὐτοὶ φίλοι ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου, καθ᾽ ὃν προείρηται τρόπον. καὶ ἀπεστάλησαν πάλιν αὐτοῖς διὰ κοιτωνιτῶν μυριστικὰ, στάγματά τε καὶ ἀλήμματα εὐώδη, καὶ νιψάμενοι καὶ εὐωδιασθέντες διῆλθον πάλιν διὰ τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ τῶν ἀνατολικῶν πυλῶν, καθ᾽ ὃν τρόπον προειρήκαμεν.

4. ἀσίμην cod. et ed., ut saepius. Cf. R. ad. pag. 7, 3.

crucesque aureae gemmatae, codices evangeliorum quoque ibi collocabantur. Reliqua processionis fiebant secundum consuetam formam. Die nona Augusti eademque dominica celebrabatur cletorium seu sacrum solenne convivium in triclinio Iustiniani. Producebatur tum anaglypha seu exstante caelatura conspicua supellex argentea, quae in vestiario Cariani solet asservari, in eaque inferebantur dapes fiebatque reliquum omne circa mensam ministerium. Spectacula simul ludebant seu edebantur omnis generis scenica. Convivabantur tum ambo amici seu legati et hospites Tarsenses, unaque comites eorum et captivi Saraceni e praefectura Tarsense olim abrepti, nunc e praetorio arcessiti, velut captivitate recens liberati, numero quadraginta. Hi omnes accipiebant muneris nomine nummos in scutellis argenteis. Amborum quidem amicorum in suam unusquisque personam accipiebat quingentena miliaresia, reliqui eius comites in universum accipiebant ter mille miliaresia, mille tandem miliaresia accipiebant illi quadraginta captivi sacris epulis adhibiti. Sed et captivis Saracenis, qui in praetorio et vinculis remanserant, mittebatur numerus miliaresiorum. Finitis epulis, quum surgeret Imperator, iubebantur amici Saraceni rursus in dextra parte eiusdem triclinii secundum praedictum modum desidere. Illuc et tum quoque mittebantur ipsis per coetonitas odorati liquores et unguenta, quibus quum loti probe se imbuissent, abibant domum, praeter chrysotriclinium transeuntes et portam orientalem et sic porro, ut praediximus.

Digitized by Google

Δοχὴ ἑτέρα τοῦ Δελεμίχη.

Ἰστέον, ὅτι τῇ λ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς, ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἐπὶ τῇ ἐλεύσει τοῦ Δελεμίχη τοῦ Ἀμηρᾶ τοῦ Ἔμετ καὶ ἀποκρισιαρίου τοῦ Ἀποχαβδᾶ ἐγένετο δοχὴ κατὰ τὴν προειρημένην δοχὴν κατὰ πάντα ὁμοία. καὶ ἔστησαν μέσον τοῦ μεγάλου τρικλίνου τῆς μαγναύρας σελλία χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκαθέσθησαν οἱ βασιλεῖς, οἱ τοῦ κουβουκλείου δὲ οὐκ εἰσῆλθον παραστῆναι. παρέστησαν δὲ οἱ κοιτωνῖται μόνοι καὶ ἑβδομάριοι πάντες μετὰ τῶν ἰδίων ἀλλαξίμων. ἵσταντο δὲ καὶ οἱ κανδιδάτοι δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ τοῦ αὐτοῦ τρικλίνου μετὰ σκαραμαγγίων καὶ τῶν κανδιδατικίων, κρατοῦντες τά τε Ῥωμαῖα σκῆπτρα καὶ τὰ πτυχία καὶ λοιπὰ σκεύη, καὶ εἰσήγαγεν ὁ λογοθέτης τοὺς φίλους Ταρσίτας Σαρακηνοὺς, καὶ ἐθεάσαντο τὸν βασιλέα, καὶ ὅσα ἐβούλοντο εἰπεῖν, ἐλάλησαν, καὶ ἀποχαιρετίσαντες ἐξίεσαν, καὶ ἀπελθόντες ἐκαθέσθησαν ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ τρούλλου, τὸν παρὰ πολλοῖς κακῶς ὠάτον λεγόμενον· ὠάτος γὰρ τὸ ἐκεῖσε χαρτοθεσίον τῆς σακέλλης ὀνομάζεται. καὶ εἶθ' οὕτως περιβαλλόμενος ὁ βασιλεὺς τὸ ὀκτάγωνον χλανίδιον καὶ τὸ ἄσπρον μέγα στέμμα, ἐκαθέσθη ἐπὶ τοῦ Σολομωντείου θρόνου, καὶ πάντα τὰ τῆς δοχῆς γέγονεν κατὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν δοχὴν τῶν φίλων Ταρσιτῶν. τούτου δὲ ἐξελθόντος, ἐκαθέσθη καὶ αὐτὸς ἔξω τῆς τοῦ Κυ-

D Ed. L. 343 Ms. 201. a B

ALIA RECEPTIO, NEMPE DELEMICI, [VEL DILEMITAE].

Mensis Augusti die trigesimo eodemque dominico fiebat admissio ob adventum Delemici, Amirae Emet [vel Amidae] eiusdemque apocrisiarii seu legati mandatarii, Abu Chabdani [vel Hamdanidae]. Haec receptio similis in omnibus erat praecedenti. Stabant in medio magni triclinii magnaurae sellae aureae, in quibus Domini residebant. Cubicularii ibi non adstabant, sed soli coetonitae cum hebdomariis in suis mutatoriis. Adstabant quoque candidati a dextra atque sinistra parte eiusdem triclinii, in scaramangiis et candidaticiis, tenentes Romana sceptra et eutychia et reliqua pretiosa vasa. Primum quidem introducebat logotheta Tarsenses amicos, qui quum satis de suis rebus Imperatori collocuti fuissent, exibant, vale dicto, et desidebant in triclinio trulli, qui vulgo oatos seu ovatum appellari, sed male, solet. Oatos enim est scrinium chartarum sacelli. Digressis itaque Tarsensibus, amiciebatur Imperator octangulari tunica, et induebat capiti magnam candidam infulam, et sic considebat in throno Salomoneo, fiebatque ipsa, de qua dicere coepimus, receptio eodem per omnia modo, quo diximus receptionem Tarsensium amicorum factam fuisse. Egressus et ille [apocrisiarius Hamdanidae puta] collocabatur extra Domini ecclesiam eo in loco, ubi Domini solent infulas induere, quando

Digitized by Google

ρίου ἐκκλησίας ἐν ᾧ τόπῳ στέφονται οἱ βασιλεῖς, μέλλοντες ἀπιέναι ἔφιπποι ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, τῇ δευτέρᾳ τῆς διακαινησίμου καὶ τῇ καινῇ κυριακῇ. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐγένετο κλητώριον ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῶν ιθ' ἀκουβίτων κατὰ τὸν τύπον καὶ τὴν τάξιν τῆς δωδεκαημέρου. C παρέστησαν γὰρ ὅ,τε τοῦ σακελλίου καὶ ὁ τοῦ βεστιαρίου καὶ ὁ εἰδικὸς μετὰ τῶν ἰδίων νοταρίων, ὁμοίως καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου, πάντες μετὰ ἀλλαξίμων κατὰ τὸν τύπον τῆς δωδεκαημέρου. ἐν δὲ τῷ δεξιῷ πρὸς δύσιν μέρει ἔστη παρατραπέζιον στρογγύλον διὰ τὸ μὴ δόξαι τοὺς φίλους Σαρακηνοὺς ἕτερος τοῦ ἑτέρου προκαθέζεσθαι. ἐκαθέσθησαν δὲ ἐν αὐτῷ τῷ παρατραπεζίῳ ὁ μάγιστρος Κοσμᾶς καὶ ὁ παρακοιμώμενος καὶ οἱ δύο Ταρσῖται φίλοι καὶ ὁ τοῦ Ἀποχαμβδᾶν ἀποκρισιάριος.

D *Ἑτέρα δοχὴ τῆς Ἔλγας τῆς Ῥωσένης.*

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ θ', ἡμέρᾳ δ', ἐγένετο δοχὴ κατὰ πάντα· ὁμοία τῆς προῤῥηθείσης δοχῆς ἐπὶ τῇ ἐφόδῳ Ἔλγας τῆς ἀρχοντίσσης Ῥωσίας, καὶ εἰσῆλθεν αὐτὴ ἡ ἀρχόντισσα μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῆς συγγενῶν ἀρχοντισσῶν καὶ προκρειτοτέρων θεραπαινῶν, ἐκείνη μὲν προηγουμένη πασῶν τῶν ἄλλων

in equis procedere volunt ad templum SS. Apostolorum feria secunda septimanae renovationis [aut, quod idem, secundo die festo paschatis,] et dominica nova seu in albis. Eodem ipso die fiebat cletorium in magno triclinio novendecim accubituum secundum ritum et ordinem dodecahemeri [seu convivii per duodecim a festo nativitatis Christi proximos dies celebrari soliti]. Aderant enim praefectus sacelli et vestiarii et comes rei privatae, cum suis quisque notariis; uti et omnes ad cubiculum pertinentes in suis mutatoriis secundum typum dodecahemeri. In dextra autem versus occidentem regione stabat paratrapezium [seu mensula lateralis, credentia,] rotunda; rotunda vero erat ea ideo, ne amicorum Saracenorum unus in sessione sibi praehaberi putaret alterum eoque iniuriam pati. Assidebant illi credentiae magister et paracoemomenus Cosmas et duo Tarsenses amici et apocrisiarius Hamdanidae.

ALIA RECEPTIO ELGAE RUSSAE.

Mensis Septembris die nono, feria quarta, fiebat receptio similis praecedenti ob adventum Elgae, archontissae vel principissae Rosiae vel Russiae. Ipsa intrabat archontissa cum agnatis suis feminis principalis sanguinis et conditionis et famulabus honestioribus. Prima ducebat chorum ipsa archontissa; reliquae sequebantur in ordine, una post alteram. Stabat Elga in eo loco, e quo logotheta so-

Digitized by Google

γυναικῶν, ἐκεῖναι δὲ ἐνορδίνως ἑτέρα τὴν ἑτέραν ἀκολουθοῦσαι, καὶ ἔστη ἐν ᾧ τόπῳ εἴωθεν ὁ λογοθέτης τὰς ἐρωτήσεις ποιεῖσθαι. ὄπισθεν δὲ αὐτῆς εἰσῆλθον οἱ τῶν ἀρχόντων Ῥωσίας Ed.L. 344 ἀποκρισιάριοι καὶ πραγματευταί, καὶ ἔστησαν κάτωθεν εἰς τὰ βῆλα, καὶ τὰ ἑξῆς ἐτελέσθη κατὰ τὴν προῤῥηθεῖσαν δοχήν. καὶ ἐξελθοῦσα πάλιν διὰ τοῦ ἀναδενδραδίου καὶ τοῦ τρικλί- Ms.201.b νου τῶν κανδιδάτων, τοῦ τε τρικλίνου, ἐν ᾧ τὸ καμελαύκιον ἵσταται καὶ οἱ μάγιστροι γίνονται, διῆλθεν διὰ τοῦ ὀνόποδος καὶ τῆς χρυσῆς χειρός, ἤτοι τοῦ πόρτηκος τοῦ αὐγουστέως, καὶ ἐκαθέσθη ἐκεῖσε. τοῦ δὲ βασιλέως κατὰ τὴν εἰωθυῖαν τάξιν εἰσελθόντος ἐν τῷ παλατίῳ, γέγονεν ἑτέρα δοχὴ τρόπῳ τοιῷδε. ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἔστη πούλπιτον ἀπὸ ὀξέων διυισίων βλαττίων ἐσκεπασμένον, καὶ ἐν αὐτῷ ἔστη ὁ μέγας θρόνος Θεοφίλου τοῦ βασιλέως, καὶ ἐκ πλαγίου σελλίον χρυσοῦν βασιλικόν. τὰ δὲ δύο ἀργυρᾶ ὄργανα τῶν δύο B μερῶν ἔστησαν κάτωθεν, ἔσωθεν τῶν δύο βήλων. τὰ γὰρ αὐλοῦντα ἔξω τῶν βήλων ἔστησαν. καὶ προσκληθεῖσα ἡ ἀρχόντισσα ἀπὸ τοῦ αὐγουστέως, τῆς τε ἀψῖδος καὶ τοῦ ἱπποδρόμου τῶν ἐνδοτέρων διαβατικῶν τοῦ αὐτοῦ αὐγουστέως διῆλθεν, καὶ ἐλθοῦσα ἐκαθέσθη εἰς τὰ σκύλα. ἡ δὲ δέσποινα ἐκαθέσθη ἐν τῷ προῤῥηθέντι θρόνῳ, καὶ ἡ νύμφη αὐτῆς ἐν τῷ σελλίῳ, καὶ εἰσῆλθεν τὸ κουβούκλειον ἅπαν, καὶ διὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ τῶν ὀστιαρίων εἰσήχθησαν βῆλα· βῆ-

let nomine Imperatoris legatos, quibus admissio indulgetur, interrogare. Pone eam intrabant principum Russiae apocrisiarii et negotiatores [CPli habitare soliti]. Hi restitabant inferius apud vela. Cetera fiebant secundum modum praedictarum exceptionum. Egressa rursus e conspectu Domini, transibat archontissa viridarium, triclinium candidatorum, triclinium illud, in quo camelaucium stat et magistri creantur; per onopodem porro et auream manum seu porticum augusteonis, ubi considebat. Imperatore in palatium [magnum e magnaura] pro more consueto reverso, fiebat secunda exceptio in hunc modum. In triclinio Iustiniani stabat pulpitum, purpureis blatteis dinisiis instratum. Super eo stabat magnus thronus Theophili Imperatoris et a latere aurea sella imperialis. Inferius intra duo vela stabant argentea duo factionum organa; nam flatilia organa extra vela stabant. In dicto itaque throno considebat Imperatrix; ad quam arcessita archontissa ex augusteone, facto per apsidem et circum et interiores porticus eiusdem augusteonis transitu, deponebatur in scylis. Interea introducebantur a praeposito et ostiariis vela ad Imperatricem in praedicto throno residentem, cui nurus eius in apposita laterali sella assidebat, adstante toto cubiculo. Velorum, quae introducebantur, primum efficiebant sostae; secundum magistrissae seu

Digitized by Google

λον α΄, αἱ ζωσταί· βῆλον β΄, αἱ μαγίστρισσαι· βῆλον γ΄, C αἱ πατρίκιαι· βῆλον δ΄, αἱ ὀφφικιαλέαι πρωτοσπαθαρέαι· βῆλον ε΄, αἱ λοιπαὶ πρωτοσπαθαρέαι· βῆλον ς΄, αἱ σπαθαροκανδιδάτισσαι· βῆλον ζ΄, αἱ σπαθαρέαι καὶ στρατόρισσαι καὶ κανδιδάτισσαι. εἶθ᾽ οὕτως εἰσῆλθεν ἡ ἀρχόντισσα διὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ τῶν δύο ὀστιαρίων, αὐτὴ μὲν προηγουμένη, ἐπακολουθοῦσαι δὲ, καθὰ προείρηται, αἵ τε συγγενεῖς αὐτῆς ἀρχόντισσαι καὶ αἱ προκρειτοτέραι τῶν θεραπαινῶν αὐτῆς. καὶ γέγονεν παρὰ τοῦ πραιποσίτου ἐρώτησις πρὸς αὐτὴν, ὡς ἐκ τῆς αὐγούστης, καὶ ἐξελθοῦσα ἐκαθέσθη εἰς D τὰ σκύλα. ἡ δὲ δέσποινα ἀναστᾶσα ἀπὸ τοῦ θρόνου διῆλθεν διὰ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ τριπέτωνος, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν καινούργιον, καὶ δι᾽ αὐτοῦ εἰς τὸν ἑαυτῆς κοιτῶνα, καὶ εἶθ᾽ οὕτως ἡ ἀρχόντισσα μετὰ τῶν συγγενῶν αὐτῆς καὶ θεραπαινῶν, εἰσῆλθεν διὰ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ τριπέτωνος εἰς τὸν καινούργιον, καὶ ἀνεπαύσατο. Ms.202.a εἶτα καθεσθεὶς ὁ βασιλεὺς μετὰ τῆς αὐγούστης καὶ τῶν πορφυρογεννήτων αὐτοῦ τέκνων, προσεκλήθη ἡ ἀρχόντισσα ἀπὸ τοῦ καινουργίου τρικλίνου, καὶ κελεύσει τοῦ βασιλέως καθεσθεῖσα, ἐλάλησεν, ὅσα ἐβούλετο, πρὸς τὸν βασιλέα. τῇ Ed.L.345 δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ γέγονεν κλητώριον ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. ἐκαθέσθη ἐν τῷ προῤῥηθέντι θρόνῳ ἡ δέσποινα καὶ ἡ νύμφη αὐτῆς, ἡ δὲ ἀρχόντισσα ἐκ πλαγίου

magistrorum uxores; tertium patriciae; quartum officiales protospathariae; quintum reliquae protospathariae; sextum spatharocandidatissae; septimum spathariae, stratorissae et candidatissae. His congregatis, tandem intrabat archontissa Russica, introducta a praeposito et ostiariis. Ipsa praeibat, sequebatur, ut praedictum, reliquus comitatus muliebris archontissae, agnatae ipsius et selectiores famulae. Praepositus tum nuntiabat aliquid archontissae, clam in aurem dicens, nomine Imperatricis, et archontissa protinus exibat atque considebat in scylis. Imperatrix autem, surgens de throno, transibat per lausiacum et tripetonem in caenurgium [seu novas aedes], et illinc in suum coetonem. Eo facto, intrabat archontissa quoque per Iustiniani triclinium, lausiacum et tripetonem in caenurgium, ibique respirabat aliquantulum sistens gradum. Interea veniebat Imperator in coetonem et considebat ibi cum Augusta liberisque suis porphyrogenitis, et tum arcessebatur archontissa e caenurgio, iussuque Imperatoris considebat, et colloquebatur ipsi, quae tandem volebat. Eodem die fiebat cletorium seu sacrum convivium in triclinio Iustiniani. Residebat ibi Imperatrix in throno, de quo supra diximus; eius nurus ipsi assidebat. Archontissa primum adstabat ex obliquo, donec per magistrum mensae introductae reliquae principa-

Digitized by Google

ἔστη· ἀπὸ δὲ τοῦ τῆς τραπέζης κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον εἰσελθουσῶν τῶν ἀρχοντισσῶν καὶ προσκυνησάντων, ἡ ἀρχόντισσα τὴν κεφαλὴν μικρὸν ὑποκλίνασα, ἐν ᾧ τόπῳ ἵστατο, ἐκαθέσθη εἰς τὸ ἀποκοπτὸν μετὰ τῶν ζωστῶν κατὰ τὸν τύπον. ἰστέον, ὅτι οἱ ἀποστολῖται ψάλται καὶ οἱ ἁγιοσοφῖται παρῆσαν ἐν τῷ αὐτῷ κλητωρίῳ ᾄδοντες τὰ βασιλίκια. ἔπαιξαν δὲ καὶ τὰ θυμελικὰ πάντα παίγνια. ἐν δὲ τῷ χρυ- B σοτρικλίνῳ γέγονεν ἕτερον κλητώριον, καὶ ἔφαγον πάντες οἱ ἀποκρισιάριοι τῶν ἀρχόντων Ῥωσίας καὶ οἱ ἄνθρωποι καὶ συγγενεῖς τῆς ἀρχοντίσσης καὶ οἱ πραγματευταί, καὶ ἔλαβον ὁ μὲν ἀνεψιὸς αὐτῆς μιλ. λ', οἱ η' ἴδιοι αὐτῆς ἀνὰ μιλ. κ', οἱ κ' ἀποκρισιάριοι ἀνὰ μιλ. ιβ', οἱ μγ' πραγματευταὶ ἀνὰ μιλ. ιβ', ὁ παπᾶς Γρηγόριος μιλ. η', οἱ δύο ἑρμηνευταὶ ἀνὰ μιλ. ιβ', οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σφενδοσθλάβου ἀνὰ μιλ. ε', οἱ ς' ἄνθρωποι τῶν ἀποκρισιαρίων ἀνὰ μιλ. γ', ὁ ἑρμηνεὺς τῆς ἀρχοντίσσης μιλ. ιε'. μετὰ δὲ τὸ ἀναστῆναι τὸν βασιλέα ἀπὸ τοῦ κλητωρίου ἐγένετο δούλκιον ἐν τῷ ἀριστητηρίῳ, καὶ ἔστη C ἡ χρυσῆ μικρὰ τράπεζα ἡ ἐν τῷ πενταπυργίῳ ἱσταμένη, καὶ ἐτέθη ἐν αὐτῇ δούλκιον διὰ χειμευτῶν καὶ διαλίθων σκουτελλίων, καὶ ἐκαθέσθη ὁ βασιλεὺς καὶ Ῥωμανὸς ὁ Πορφυρογέννητος βασιλεὺς καὶ τὰ πορφυρογέννητα τούτων τέκνα καὶ ἡ νύμφη καὶ ἡ ἀρχόντισσα, καὶ ἐδόθη τῇ ἀρχοντίσσῃ ἐν χρυσῷ

lis sanguinis feminae adorassent Imperatricem; ipsa deinceps archontissa, capitis aliquali inclinatione suam ipsi submissionem testata, considebat in eo loco, ubi stabat, ad mensam ad aliqualem ab imperiali distantiam positam una cum zostis, prout mos est. Illi convivio aderant psaltae apostolitae et hagiosophitae, canentes carmina in laudes regiae familiae. Ludebant quoque ludiones thymelici generis omnis. Fiebat eodem tempore in chrysotriclinio aliud convivium, quo excipiebantur omnes apocrisiarii principum Russiae et homines et agnati archontissae et negotiatores eius. Post epulas accipiebant illi munera; triginta quidem miliaresia avunculus archontissae; octo autem eius amici privati et confidentes accipiebant singuli vicena miliaresia; viginti eius apocrisiarii duodena; quadraginta tres negotiatores duodena pariter; papas Gregorius accipiebat octo; ambo interpretes duodena; homines Sphendosthlabi [is Elgae filius Russis tum imperabat,] quina; sex homines apocrisiariorum terna; interpres archontissae tandem quindecim accipiebat miliaresia. Ut surrexerat Imperator a convivio, fiebat dulcium, id est apponebantur placentae et bellaria in pransorio super ibi posita parva aurea mensa, quae in pentapyrgio stare solet, in scutellis gemmatis et smaltitis. Ibi considebat Imperator [Constantinus] et Romanus Porphyrogenitus Imperator, et amborum liberi porphyrogeniti et nurus

Digitized by Google

διαλίθῳ σκουτελλίῳ μιλ. φ', καὶ ταῖς ἓξ ἰδίαις αὐτῆς ἀνὰ μιλ. κ', καὶ ταῖς ιη' θεραπαίναις αὐτῆς ἀνὰ μιλ. η'. μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ιη', ἡμέρᾳ κυριακῇ, ἐγένετο κλητώριον ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ ἐκαθέσθη ὁ βασιλεὺς μετὰ τῶν Ῥῶς. καὶ πάλιν γέγονεν ἕτερον κλητώριον ἐν τῷ πεντακουβουκλείῳ τοῦ
Ms. 202. b *ἁγίου Παύλου, καὶ ἐκαθέσθη ἡ δέσποινα μετὰ τῶν πορφυ-*
D *ρογεννήτων αὐτῆς τέκνων καὶ τῆς νύμφης καὶ τῆς ἀρχοντίσσης, καὶ ἐδόθη τῇ μὲν ἀρχοντίσσῃ μιλ. σ', τῷ δὲ ἀνεψιῷ αὐτῆς μιλ. κ', τῷ παπᾷ Γρηγορίῳ μιλ. η', ταῖς ις' ἰδίαις αὐτῆς ἀνὰ μιλ. ιβ', ταῖς ιη' δούλαις αὐτῆς ἀνὰ μιλ. ϛ', τοῖς κβ' ἀποκρισιαρίοις ἀνὰ μιλ. ιβ', τοῖς μδ' πραγματευταῖς ἀνὰ μιλ. ϛ', τοῖς δύο ἑρμηνευταῖς ἀνὰ μιλ. ιβ'.*

Ed. L. 346

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, προερχομένων τῶν ἀρχόντων τῶν τεσσάρων ταγμάτων εἰς τὸν ἱππόδρομον.

Ἰστέον, ὅτι, τῶν ταγμάτων ὄντων ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ πόλει, καθ' ἡμέραν προέρχονται εἰς τὸν ἱππόδρομον οἱ τῶν δ' ταγμάτων ἄρχοντες καὶ ὁ μὲν δομέστικος τῶν σχολῶν καὶ ὁ ἐξκούβιτος καὶ ὁ ἱκανάτος εἰσέρχονται, ἔνθα καὶ οἱ μάγιστροι καὶ πατρίκιοι, καὶ πρῶτα μὲν χαιρετίζουσιν τὸν δρουγ-

Imperatoris et archontissa. Huic pro munere dabantur in aurea gemmata scutella miliaresia quingenta. Sex eius intimis amicabus dabantur vicena miliaresia, et octodecim eius famulabus octona. Mensis Octobris die decimo et octavo eodemque dominico fiebat aliud convivium in chrysotriclinio, in quo Imperatori Russi convivabantur, et rursus aliud in pentacubiclio S. Pauli, in quo Despoena vel Imperatrix cum porphyrogenitis suis liberis et nuru sua et archontissa convivabatur. Accipiebat archontissa tum in munus ducenta miliaresia, eius avunculus viginti, papas [vel confessionarius] Gregorius octo; sedecim eius intimae familiares duodena; octodecim eius famulae sena; viginti duo apocrisiarii duodena; quadraginta quatuor negotiatores sena, et dena bina ambo interpretes.

CAP. 16.

Observanda, quando magistratus quatuor tagmatum in circum procedunt.

Quatuor tagmata si sunt in Urbe, quam Deus custodiat, procedunt et conveniunt quotidie in circum eorum magistratus. Et primi quidem ingrediuntur domesticus scholarum et excubitus seu domesticus excubitorum et hicanatus seu domesticus hicanatorum per illud ostium, per quod intrare solent magistri et patricii, salutatoque

Digitized by Google

γάριον τῆς βίγλας, καὶ εὐθέως καθέζονται εἰς τὰς τάξεις αὐτῶν, καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχεται ἐκ πλαγίου ὁ τοποτηρητὴς τῶν σχολῶν, φορῶν σκαραμάγγιον καὶ σπαθίον, καὶ μετ' αὐτοῦ B
οἱ πρῶτοι καὶ δεύτεροι ἄρχοντες τῶν σχολῶν, ἤγουν κόμητες καὶ δομέστικοι, φοροῦντες καὶ αὐτοὶ σκαραμάγγια καὶ σπαθία. καὶ ὁ μὲν τοποτηρητὴς ἵσταται ἀποκοπτὸς ὡς ἀπὸ ὀργυίας μιᾶς· οἱ δὲ κόμητες καὶ δομέστικοι στιχηδὸν ἀπὸ ἄκραν ἕως ἄκραν, καὶ μέχρι τῶν γονάτων προσκυνοῦντες χαιρετίζουσι τὸν δρουγγάριον τῆς βίγλας. ὁ δὲ ἀντιχαιρετίζων αὐτοῖς λέγει· „καλὴ ἡμέρα ὑμῖν, ἄρχοντες." καὶ μετὰ ταῦτα ἵσταται ὁ πρόξιμος μέσον τῆς προελεύσεως, καὶ λαμβάνει νεῦμα παρὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ διὰ τῆς χειρὸς C
αὐτοῦ νεύει ὑπαναχωρεῖν. οἱ δὲ πάλιν προσκυνοῦντες κατὰ τὸ εἰρημένον σχῆμα ἐξέρχονται. καὶ κατὰ πόδας εὐθέως εἰσέρχεται ὁ τοποτηρητὴς τῶν ἐξκουβίτων μετὰ σκριβώνας καὶ δρακοναρίους, φοροῦντες καὶ αὐτοὶ σκαραμάγγια καὶ σπαθία, καὶ χαιρετίζουσιν καὶ αὐτοὶ καθὼς καὶ οἱ τῶν σχολῶν ἄρχοντες, καὶ νευόμενος ὁ πρωτομανδάτωρ τοῦ ἐξσκουβίτου παρὰ τοῦ ἐξσκουβίτου, καὶ αὐτοὶ διὰ χειρὸς τοῦ πρωτομανδάτωρος νευόμενοι ἐξέρχονται. καὶ μετὰ τούτων εἰσέρχεται ὁ τοποτηρητὴς τοῦ ἀριθμοῦ μετὰ κομήτων καὶ κεντάρχων * * D
* * * βίου καὶ τῆς ἑταιρείας παρεβδομάριοι προέρχονται καὶ Ms. 204.

21. Hic desiderantur finis capitis XVI. caput XVII. totum et initium capitis XVIII.

drungario vigiliae, desident in sua quisque classe et ordine. Deinde ingreditur per introitum lateralem topoteretes vel locum tenens scholarum in scaramangio et cum spatha, et cum eo primi secundique ordinis magistratus aut tribuni scholarum, ut comites et domestici, similiter et hi tam scaramangia, quam spathas, gerentes. Lociservator ab ipsis seorsim stat ad distantiam orgyae ferme; comites autem et domestici in unam seriem collocati occupant conclave ab uno termino usque ad alterum. Drungarium vigiliae et hi quoque salutant inclinato ad genua usque capite. Drungarius autem salutem ipsis reddens ait: *Bonus dies vobis, archontes.* Postea surgit proximus et abit in medium processionis vel conventus, acceptumque nutu signum a domestico scholarum reddit illis adstantibus manu sua commota, monetque, abeundum esse. Quo conspecto, adorant illi aeque profunde sese inclinantes, atque antea fecerant, ut dictum est, et abeunt. Digressis illis, protinus adest lociservator excubitorum cum scribonibus et draconariis. Hi gestantes pariter scaramangia et spathas, ut magistratus scholarum salutant [drungarium nempe, dictaque vicissim salute,] accipit protomandator excubiti ab excubito signum nutu capitis; quod ipse motitatione manus praedictis lociservatori excubitorum ceterisque adstantibus reddit.

Digitized by Google

ἀνέρχονται διὰ τῆς ἐλεφαντίνης, καὶ κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον ἀνοιγείσης τῆς προελεύσεως, εἰσέρχονται, καὶ ἕκαστος καθέζεται ἐν τῇ ἰδίᾳ τάξει, καὶ εἶθ' οὕτως κατέρχονται καὶ εἰσέρχονται ἐν τῇ τοῦ τρικόγχου μυστικῇ φιάλῃ. εἶτα ἐξέρχεται ὁ βασιλεὺς, καὶ τοῦ παρακυπτικοῦ κρεμαμένου ἐν τῷ τοῦ Ed. L. 347 προκύμματος μέσῳ, ἐν ᾧ τόπῳ εἴθισται τοῖς βασιλεῦσιν ἐπὶ θρόνου καθέζεσθαι, τελουμένου δεξίμου, ἅπτουσι κηροὺς, δηλονότι παρὰ τοῦ εἰδικοῦ τούτους λαμβάνοντες, πάντες οἱ προῤῥηθέντες τῆς συγκλήτου ἀπό τε μαγίστρων καὶ ἕως ἐσχάτου ἀνθρώπου, καὶ γυρόθεν τοῦ σίγματος σάσσωσι χορεύοντες καὶ ᾄδοντες, οἱ μὲν μάγιστροι καὶ οἱ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι καὶ οἱ ὀφφικιάλιοι καὶ οἱ λοιποὶ τῆς συγκλήτου μετὰ τῶν βασιλικῶν ἀνθρώπων, ἴδια βασιλίκια τοῦ βρουμαλίου· οἱ δὲ τοῦ κουβουκλείου ἅμα τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης εὐνούχων ᾄδουσιν καὶ αὐτοὶ ἴδια βασιλίκια τοῦ βρουμαλίου. ἰστέον, ὅτι, ἡνίκα ἄρξονται B οἱ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ κουβουκλείου ᾄδειν τὰ τοῦ βρουμαλίου βασιλίκια καὶ χορεύειν, καθὼς προείρηται, κατέρχεται διὰ τῶν βάθρων εἷς ἐκ τῶν βασιλικῶν ἐν τῇ φιάλῃ καὶ ὀρχεῖται· ἀμφότεροι δὲ, οἵ τε μάγιστροι καὶ λοιποὶ καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης εὐνούχων ἐκ τρίτου, καθὼς προείρηται, κυκλεύσαντες ἐν τῷ τῆς φιάλης περιπάτῳ, ἵστανται κατὰ τὸ πρὸς εὖρος αὐτῇ μέρος, καὶ ἐ-

22. ἐπεφημοῦσι cod. et ed.

Hi, eo percepto, exeunt. Tum intrant tertii lociservator arithmi, comites arithmi et centuriones maglabii seu maglabitarum, et hetaeriae septimanarii laterales procedunt seu conveniunt et ascendunt per portam eburneam et intrant in palatium, ubi illud reclusum more consueto processionem admiserit; tum occupant sedes quisque suas ex ordine. Deinceps descendunt et intrant in secretam phialam triconchii. Deinde prodit Imperator in conspectum, suspensaque cortina in medio procymmatis [seu moeniani, vel editioris tribunalis, in quo Imperatores, quando deximum seu exceptio circensis peragitur, praesidere solent,] accendunt praedicti senatores omnes a comite rei privatae traditos nacti cereos, a magistris inde usque ad ultimum hominem imperialem; et tripudiant circumcirca sigma choream ducentes et cantantes, magistri quidem et proconsules et patricii et officiales ceterique senatores et homines imperiales, basilicia brumalio propria; cubicularii autem et eunuchi ad mensam servientes canunt et ipsi, sed propria sibi, basilicia brumalii. Quando incipiunt tam senatores quam cubicularii brumalii basilicia canere et saltare, ut praedictum est, descendit per gradus [praedicti procymmatis aut tribunalis] aliquis basilicorum in phialam et saltat ibi. Omnes autem, tam magistri puta et reliqui senatores, quam cubicularii et mensales eunuchi, ter obeunt, ut dictum est, saltando phialae ambitum vel aream; tum consistunt ad eius latiorem

πευφημοῦσι τὸν βασιλέα· καὶ εὐθέως κατέρχεται ἀπὸ τοῦ
σίγματος διὰ τοῦ ξυλίνου στυρακίου ὁ τοῦ βασιλέως πρωτοβε-
στιάριος μετὰ τοῦ ἀποκομβίου, καὶ ἡνίκα πλησίον αὐτῶν γέ-
νηται, προσκυνοῦσι πάντες, καὶ τούτων ἀνισταμένων, ὁ α'
μάγιστρος λαμβάνει ἐκ χειρὸς τοῦ πρωτοβεστιαρίου τὸ ἀπο- C
κόμβιον λίτρας κ', εἰς δὲ τὸ τοῦ μικροῦ βασιλέως βρουμά-
λιον λίτρας ι', εἰς δὲ τὸ τῆς αὐγούστης βρουμάλιον λίτρας
η'. καὶ μετὰ τὸ λαμβάνειν τὸ ἀποκόμβιον ἐπεύχονται ἅπαν-
τες τοὺς δεσπότας, καὶ ἐξέρχονται διὰ τῆς θερμάστρας, καὶ
ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. οἱ δὲ ἐλάται τῆς περιουσίας, Ms. 204. b
ἤτοι τῶν βασιλικῶν δρομονίων, κατέρχονται ἐν τῷ βουκολέ-
οντι, καὶ ἵστανται ἔνθα τὸ βασιλικὸν δρομόνιον ἵσταται, εὐ-
φημοῦντες καὶ αὐτοὶ καὶ ᾄδοντες βασιλίκια τοῦ βρουμαλίου. D
ῥίπτεται δὲ αὐτοῖς ἄνωθεν ἀποκόμβιον μιλ. σ'. ἐπὶ δὲ
Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου προσετέθη ἕτερα
μιλ. τ', ὁμοῦ φ'. προσετέθη δὲ παρὰ τοῦ αὐτοῦ φιλοχρί-
στου δεσπότου, κατέρχεσθαι καὶ τοὺς τῶν ἀγραρίων ἐλάτας
καὶ ᾄδειν καὶ αὐτοὺς ὁμοίως, καὶ ῥίπτεσθαι αὐτοῖς ἀποκόμ-
βιον μιλ. σ'. ἰστέον, ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου καὶ
ἀειμνήστου βασιλέως οὐκ ἤνοιγε δείλης τὸ παλάτιον· ἀλλ'

plagam, et pia vota pro salute Imperatoris dicunt. Descendit tum protinus e sigmate per ligneum styracium [seu rotundam, intus cavam et scala cochleare instructam columnam,] Imperatoris protovestiarius cum apocombio; qui ubi prope ad eos accesserit, adorant omnes. Ubi se rursus in directum elevarunt, accipit protomagister e manu protovestiarii apocombium constans litris viginti, et in brumali minoris vel iunioris Imperatoris aliud continens decem litras, et tandem in brumali Augustae aliud octo litrarum. Post accepta illa dona gratuita benedicunt omnes Dominis et exeunt per caldarium vel vaporarium, et ad sua quisque abeunt. Remiges periusiae [id est peculii] seu remiges imperialium dromoniorum, qui sacra corpora Dominorum in utriusque continentis suburbana vectitare solent, descendunt in bucoleontem et ibi consistunt, ubi dromonium imperiale stat, laudibus et benedictionibus cumulantes Dominum et canentes basilicia brumalii. Ad illos ex editioribus deiicitur apocombium ducentorum miliaresiorum. Tempore Constantini autem, Christum amantis Domini, addebantur adhuc tercentum miliaresia; ita ut ab eo tempore in universum quingenta miliaresia acceperint. Idem ille Christi amans Dominus addidit antiquis moribus hanc constitutionem, ut agrariarum quoque seu lenunculorum imperialium remiges illuc descenderent et simili modo canerent acciperentque proiectum ex editioribus apocombium ducentorum miliaresiorum. Sub Leone, Christi amante et aeterna memoria digno Domino, mos erat, ut palatium vesperae non aperiretur; sed magistratus supra recensiti intrabant hora diei nona per

Ed. L. 348 οἱ προῤῥηθέντες ὥρᾳ τῆς ἡμέρας θ' εἰσήρχοντο διὰ τῆς θερμάστρας ἐν τῇ τοῦ σίγματος μυστικῇ φιάλῃ, καὶ ἐτελεῖτο πάντα, καθὼς προείρηται. τῇ δὲ ἑσπέρᾳ, ὥρᾳ τῆς ἡμέρας ια', ἵσταται τραπέζιον ἐν τῷ ἀριστητηρίῳ, καὶ συνεστιῶνται τῷ βασιλεῖ οἱ κατὰ συνήθειαν συνεστιώμενοι, μάγιστροι, πραιπόσιτοι πατρίκιοι, ὀφφικιάλιοι, εἰ τύχωσιν δὲ, καὶ στρατηγοὶ, καὶ λοιποὶ, μᾶλλον δὲ οἱ πρὸς συγγένειαν ὄντες τοῦ βασιλέως. εὐφημοῦσι δὲ πάντες οἱ παριστάμενοι, ᾄδοντες βασιλίκια τὰ τῷ βρουμαλίῳ ἁρμόζοντα, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ καθεζόμενοι, ᾄδουσιν καὶ αὐτοὶ ὁμοίως. τοῦ δὲ δουλκίου εἰσερχομένου ὀλίγοι τινὲς τῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης καταλέγουσιν B τὸ „πολλὰ τὰ ἔτη,“ καὶ ἀποκρίνονται οἵ τε καθεζόμενοι εἰς τὴν τράπεζαν φίλοι καὶ οἱ παριστάμενοι λοιποὶ τοῦ τραπεζίου, καὶ πρὸ τοῦ τὸν βασιλέα ἐπονομάσαι „εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου“ λαμβάνουσι πάντες οἱ καθεζόμενοι παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως χειρῶν μιλ. καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐπιδόσεως τῶν μιλιαρησίων εὐφημοῦσιν οἱ παριστάμενοι, ὁμοίως καὶ οἱ καθεζόμενοι, τὸν βασιλέα, καὶ εὐθὺς ὀνομάζει ὁ βασιλεὺς „εἰς τὴν πρεσβείαν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου,“ καὶ πάντων κατὰ τὸ εἰωθὸς πινόντων, λαμβάνουσι πάντες οἱ καθεζόμενοι διὰ χειρὸς τοῦ τῆς τραπέζης ἀνὰ φατλίου α', δηλονότι παρὰ ἀρτοκλίνου ταῦτα λαμβάνων. καὶ ἀνίστανται τῆς τραπέζης καὶ ἐξερχόμενοι διὰ τῆς ἐλεφαντίνης,

23. Sic. em. R., ἀνίστ. τῆς τραπέζης, ἐξερχόμενοι — ἐλεφαντίνης. ἀπέρχ. cod. et ed.

thermastram seu caldarium in mysticam sigmatis phialam; et fiebant deinceps omnia, ut praediximus. Vesperae, hora diei undecima, collocatur mensa in pransorio, et convivantur cum Imperatore, qui id facere ex ritu recepto solent, magistri, praepositi patricii, officiales et interdum quoque strategi et alii, maxime vero assident ad imperialem mensam, qui Dominum necessitudine sanguinis attingunt. Adstantes omnes laudibus et benedictionibus cumulant Dominos et canunt carmina in laudem Dominorum, qualia brumali congruunt. Similiter etiam, qui mensae assident, canunt. Dulcium ut infertur seu missus dulciariorum, exordiuntur pauci quidam eunuchorum ad mensam ministrantium illud: *Multos annos* etc., quibus tam assidentes ad mensam amici Domini et convivae, quam reliqui adstantes et ministrantes ad mensam omnes idem respondent; et antequam Imperator poculum in honorem sanctissimae Deiparae haurit, ad quod protectionem eius invocat, accipiunt mensae assidentes omnes e dominicis manibus miliaresiorum numerum. Finita largitione miliaresiorum, benedicunt adstantes mensae pariter atque assidentes Imperatori. Hic deinde dicit: *In nomine atque per intercessionem sanctissimae Deiparae*, et bibunt deinceps omnes pro more, et ac-

Digitized by Google

ἀπέρχεται ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἵστα- C
ται ἑτέρα τράπεζα ἐν τῷ αὐτῷ ἀριστητηρίῳ, μυστικωτέρα
τῆς πρώτης, καὶ καθέζεται ὁ μέγας βασιλεὺς καὶ ὁ μικρὸς Ms. 205. a
καὶ ἡ αὐγούστα μετὰ καὶ τῶν πορφυρογεννήτων καὶ τῶν
ἰδίων καὶ μάλιστα οἰκειοτέρων ἀρχόντων καὶ οἰκείων ἀνθρώ-
πων, ἤγουν τοῦ παρακοιμωμένου, τοῦ πρωτοβεστιαρίου καὶ
ἄλλων, ὧν ὁ βασιλεὺς κελεύει, πάντων εὐφραινομένων καὶ
ἀγαλλομένων καὶ εὐφημούντων τὸν βασιλέα καὶ τὴν αὐγού-
σταν. τῇ δὲ ἐπαύριον τοῦ βρουμαλίου ἵσταται τράπεζα ἐν D
τῷ περιβλέπτῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ διὰ ιϛʹ καὶ τὰ
ἐγγὺς ἀποκοπτὸν, ἐν ᾗ καθέζονται οἱ δεσπόται μετὰ τῶν
μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρικίων, ὀφφικιαλίων, πρωτοσπα-
θαρίων, καθὼς τὸ τακτικὸν κλητωρολόγιον διαγορεύει. καὶ γί-
νεται κατὰ τὸν περιεχόμενον τύπον εἰς τὸ τακτικὸν τὸ σά-
ξιμον, καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ σαξίμῳ οἵ τε μάγιστροι, ἀν- Ed. L. 349
θύπατοι, πατρίκιοι, ὀφφικιάλιοι, πρωτοσπαθάριοι, καὶ σάσ-
σουσιν, καθὼς ἔχει ὁ τύπος. εἰ δέ τινες ἐξ αὐτῶν καθέζον-
ται ἐν τῷ κλητωρίῳ, ἀνιστάμενοι ἀποπληροῦσι τὸ σάξιμον,
καὶ πάλιν κελεύσει τοῦ βασιλέως καθέζονται ἐν τῇ ἰδίᾳ τά-
ξει ἕκαστος. ἰστέον, ὅτι τῷ σαξίμῳ οἱ προειρημένοι ἅπαντες
ὁμοῦ εἰσέρχονται, ἐν δὲ τοῖς ποιήμασιν, ἤγουν τοῖς τοῦ

cipit quisque e manibus praefecti mensae taedam unam. Praefectus mensae autem eas ab artoclino prius accipit. Cum his taedis, sua quisque, surgunt de mensa, et exeunt per portam eburneam, et abeunt unusquisque ad sua. Digressis illis, rursus alia proponitur mensa in eodem pransorio, adhuc secretior, quam prior erat. Ad eam assidet senior Imperator et minor et Augusta cum liberis porphyrogenitis et familiarissimis suis proceribus atque ministris intimae admissionis; quales sunt accubitor et protovestiarius et alii, quos Imperator delegit. Hi omnes hilares se monstrant et exsultant, et celebrant Imperatorem et Augustam laudibus. Altero proximo brumaliorum die collocatur in conspicuo et illustri triclinio Iustinianeo tabula privata pro sedecim aut propemodum capitibus excipiendis. Ad illam superiorem assident Domini cum magistris, proconsulibus, patriciis, officialibus, protospathariis, prout codex cerimoniarum convivalium edicit. Dein fit secundum ritum in illo cerimoniali codice contentum saximum seu ludicrum tripudiatorium. Intrant nempe in saximum seu locum et spatium, in quo saltandum est, magistri, proconsules, patricii, officiales, protospatharii, et saltant, prout typus seu ritus secum fert. Qui eiusdem ordinis et dignitatis viri alii ad sacram mensam [invitati] assident, dum ceteri [non invitati] sic saltant, illi surgunt de mensa et satisfaciunt saximo, partem suam saltantes et dein redeunt ad mensam, et, permittente Imperatore, rursus ad eam assident, quisque in loco et ordine suo. Hi, quos diximus, magi-

Digitized by Google

βρουμαλίου βασιλικίοις ᾀδομένοις ἀντιφώνως, διέρχονται.
B πληρούντων γὰρ τῶν μαγίστρων μετὰ τῆς αὐτῶν τάξεως, ἄρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου. εἶτα τῶν τοῦ κουβουκλείου πληρούντων μετὰ τῆς αὐτῶν τάξεως, ἄρχονται οἱ ἀνθύπατοι πατρίκιοι τὰ ἴδια αὐτῶν τοῦ βρουμαλίου βασιλίκια καὶ αὐτοὶ πληροῦσιν, ὡς προείρηται, μετὰ τῆς αὐτῶν τάξεως. ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τάξει εἰσέρχονται οἱ τῶν ταγμάτων ἄρχοντες· τῶν σχολῶν, τοῦ ἀριθμοῦ, τῶν νουμέρων ἐν μιᾷ τάξει· οἱ δὲ τῶν ἐξσκουβίτων, οἱ ἱκανάτοι καὶ οἱ τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου ἐν ἑτέρᾳ τάξει. οὗτοι δὲ πάντες ἐν τῷ σαξίμῳ λαμβά-
C νουσιν παρὰ τοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἀποκόμβια, εὐφημοῦντες καὶ ἐπευχόμενοι τὸν βασιλέα καὶ τὴν τοῦ βρουμαλίου αὐτοῦ αἰσίαν ἡμέραν. ἰστέον, ὅτι ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου ἐτυπώθη οὕτως. τῇ ἐπαύριον τοῦ βρουμαλίου ἵστατο μία τράπεζα ἐν τῷ ἀριστητηρίῳ οἰκειοτέρα διὰ τριῶν καὶ τὰ ἐγγύς, ἐν ᾗ συνηστίων τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ οἱ συνήθως
Ms. 205.b αὐτῷ συνεστιώμενοι, μάλιστα οἰκεῖοι καὶ συγγενεῖς τοῦ βασιλέως, μάγιστροι, πραιπόσιτοι, ἀνθύπατοι πατρίκιοι καὶ οἰκεῖοι πρωτοσπαθάριοι καὶ ἄλλοι τινὲς γνωστοὶ τοῦ βασιλέως. ἐν δὲ τῷ περιβλέπτῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἵστατο ἑτέρα
D τράπεζα διὰ ἓξ καὶ τὰ ἐγγὺς ἀποκοπτὸν, ἐν ᾗ ἐκαθέζετο ὁ

stratus intrant quidem simul omnes in saximum, et ordiuntur simul omnes tripudium; at ubi ad concinenda poëmata, hoc est basilicia brumalii, perventum est, non aeque canunt omnes simul, sed, secessu facto, per classes et antiphonias alternantes. E. c. quando magistri et qui ad eorum classem pertinent canendo suum pensum absolverunt, tunc incipiunt cubicularii et qui ad eorum classem pertinent. His rursus desinentibus, incipiunt proconsules patricii et ad illam classem spectantes basilicia brumalii sibi propria canere. Post primam hanc classem procerum intrat in saximum secunda classis magistratuum tagmatum seu ordinum militarium, ut scholarum, arithmi et numerorum, simul et in uno corpore: in altero autem corpore intrant magistratus excubitorum, hicanatorum et imperialis ploïmi seu militiae navalis. Hi omnes accipiunt in saximo apocombia per mensae praefectum, laudibusque et votis Dominum faustumque atque solennem brumalii ab ipso celebrati diem prosequuntur. Sub Leone Christum amante Domino typus obtinebat hic. Altero brumaliorum die collocabatur in pransorio una mensa privata pro tribus fere missibus. Eo die ibi convivabantur maximo Imperatori convivae ordinarii, potissimum familiares intimiores et affinitate iuncti magistri, praepositi, proconsules patricii et privati protospatharii, aliique quidam noti et amici Imperatori. In illustri autem Iustiniani triclinio collocabatur alia privata mensa pro sex aut propemodum missibus; assidebat ibi Imperator iunior [Alexander] et reliqui magistri, proconsules, patricii,

Digitized by Google

μικρὸς βασιλεὺς καὶ οἱ λοιποὶ, μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι, ὀφφικιάλιοι καὶ πρωτοσπαθάριοι, καθὼς καὶ τὸ τακτικὸν κλητωρολόγιον διαγορεύει. ἰστέον, ὅτι ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου τοῦ υἱοῦ Θεοφίλου, χειμῶνος γεγονότος μεγάλου, βιαίων τε ἀνέμων ἐμπνευσάντων καὶ πολλῆς χιόνος κατενεχθείσης, ἄβατος ἡ τοῦ τρικόγχου μυστικὴ φιάλη γέγονεν, καὶ οὐ κατῆλθον οἵ τε μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι τῆς συγκλήτου τε καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου πάντες τὰ Ed. L. 356 εἰθῶτα τῷ βρουμαλίῳ πανηγυρίσαι, ἀλλὰ πάντων ἐν τῷ τοῦ λαυσιακοῦ τρικλίνῳ εἰσελθόντων, ἐξῆλθεν ὁ πραιπόσιτος, καὶ προσεκαλέσατο τοὺς προῤῥηθέντας πάντας, καὶ ἵστησι πρὸ τῆς πύλης τοῦ λαυσιακοῦ τρικλίνου τῆς εἰσαγούσης ἐν τῷ τοῦ χρυσοτρικλίνου πόρτηκι, ἤγουν ἐν τῷ ὡρολογίῳ, καὶ ἐξῆλθεν ὁ πρωτοβεστιάριος, καὶ ἐπιδέδωκε τῷ πρώτῳ μαγίστρῳ τὸ κατὰ τύπον ἀποκόμβιον, καὶ εὐφημήσαντες τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσιν εὐφημίας, (ἦσαν δὲ καὶ τὰ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ βρουμαλίου ἁρμόζοντα ποιήματα,) καὶ ἐξῆλθον μὴ ἅψαντες κηρούς. ὁ δὲ δομέστικος τῶν σχολῶν καὶ ὁ δομέστικος τῶν ἐξσκουβίτων καὶ ὁ δομέστικος τῶν ἱκανάτων ἅμα τῶν ταγματικῶν κατῆλθον ἐν τῇ θερμάστρᾳ. ὁ γὰρ δρουγγάριος B τῆς βίγλας ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ ἦν φυλάττων τὴν ἑαυ-

officiales et protospatharii, prout rituale conviviorum edicit. Sub Michaele, Christi amante Domino, filio Theophili, contingebat aliquando tempore brumaliorum saeva tempestas. Spirabant vehementes venti et cadebat multa nix ita, ut inaccessa esset triconchii secreta phiala eoque descendere ad ibi celebrandos ritus eius festivitatis neque magistri, proconsules, patricii, ordinis senatorii, neque illi de ordine cubiculariorum possent. Conveniebant igitur omnes in lausiaci triclinio. Ad quos egrediebatur praepositus, advocatosque collocabat ante portam lausiaci triclinii, quae in porticum chrysotriclinii aut in horologium fert. Eo facto, exibat ad ipsos protovestiarius et dabat primo magistro consuetum apocombium. Laudes itaque atque benedictiones in Michaelem congerebant, quales mos est congeri in Imperatores, et canebant poëmatia illi brumaliorum diei congrua, et abibant tandem, sed absque cereis ob tempestatem. Scholarum domesticus autem et domesticus excubitorum et domesticus hicanatorum una cum magistratibus quatuor tagmatum [id est ordinum procerum militarium] descendebant vel conveniebant inferius in thermastra vel vaporario. Drungarius vigiliae autem servabat suam stationem in circo. Sacellarius ergo descendebat in vaporarium; et tradebat domestico scholarum [seu vertici militarium] apocombium; quo facto, Dominum celebrabant omnes praedicti laudibus et benedictionibus erga Imperatores consuetis, et canebant poëmata diei brumaliorum congrua. Et sic deinceps abibant magi-

Digitized by Google

τοῦ τάξιν· ὁ δὲ σακελλάριος κατῆλθεν ἐν τῇ αὐτῇ θερμάστρᾳ, καὶ ἐπιδέδωκεν τῷ δομεστίκῳ τῶν σχολῶν τὸ ἀποκόμβιον, καὶ εὐφήμησαν ὅ,τε δομέστικος καὶ πάντες οἱ τῶν ταγμάτων τὰς ἐξ ἔθους τοῖς βασιλεῦσιν εὐφημίας, ᾄδοντες καὶ τὰ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ βρουμαλίου ἁρμόζοντα ποιήματα. εἶθ' οὕτως ἀπίεσαν οἵ τε μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι καὶ συγ- Ms. 206. a κλητικοὶ ἅπαντες καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου, ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ οἰκίᾳ, οἱ δὲ τῶν ταγμάτων ἕκαστος ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ C τάξει. ἰστέον, ὅτι ἡ τῶν βρουμαλίων αὕτη τάξις ἠλλοιώθη καὶ εἰς τὸ μηκέτι εἶναι παρήχθη ἐπὶ τῆς βασιλείας Ῥωμανοῦ δεσπότου. οὗτος γὰρ προσχήματι εὐλαβείας, καὶ οὐχὶ δίκαιον εἶναι κατὰ τὰ παλαιὰ ἐθήματα Αὐσόνων Ῥωμαίοις βρουμαλίζειν νομίσας, ταῦτα σχολάζειν ἐκέλευσεν, οὐ κατὰ νοῦν λαβὼν τοὺς μεγάλους ἐκείνους καὶ ἀοιδίμους βασιλεῖς, οἷον οὐ τὸν μέγαν ἐκεῖνον καὶ ἀοίδιμον Κωνσταντῖνον, οὐ Θεοδόσιον, οὐ Μαρκιανὸν, οὐ Λέοντα τὸν Λεομακέλλην, οὐκ Ἰουστινιανὸν, οὔτε τοὺς ἄλλους φιλοχρίστους, D οὓς καὶ ἡμιθέους εἴποιμι ἂν, ἀλλ', ὅπερ ἔδοξεν αὐτῷ, νόμος καὶ κανὼν καὶ εὐθύτης καὶ εὐλάβεια νενόμιστο. ἐπὶ δὲ Κωνσταντίνου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου τὴν παλιμβίωσιν ἡ τῶν βρουμαλίων εὕρατο τάξις. διὸ ἐν μὲν τῷ τοῦ μεγάλου βασιλέως βρουμαλίῳ ἐδίδοτο τὸ παλαιὸν ἀποκόμβιον λίτραι κ', ἐν δὲ τῷ τοῦ μικροῦ βασιλέως λίτραι ι', ἐν δὲ τῷ τῆς αὐ-

11. πρὸς σχήματι cod. et ed. 12. Αὐστόνων cod. et ed.

stri, proconsules, patricii et senatorii omnes, item cubicularii, quisque ad aedes suas; cohortales autem suas ad stationes abibant. Haec circa brumalia constitutio mutabatur aut potius prorsus tollebatur sub Imperatore Romano; qui per speciem pietatis erga Deum et iniquum reputans, si Romani secundum ritum veterum Ausonum [seu Italorum] brumalizent, hilaritate hac interdixit omnibus; non recogitans magnos illos et celebres Imperatores; non magnum illum et celeberrimum Constantinum, ut exemplum allegem, non Theodosium, non Marcianum, non Leonem, cognomine Leomacellium aut Macellarium dictum, non Iustinianum, non reliquos Christi amantes principes, quos parum abest quin divos aut semones appellem; sed id solum, quod ipsi videbatur, pro lege et regula et recto atque pietate habens. At sub Constantino philochristo Despota recuperavit solennitas brumaliorum suam denuo vitam ea tantum, quam dicam, cum differentia. Dabatur antiquis temporibus in brumalio magni Domini apocombium viginti; in brumalio minoris Domini dabatur apocombium decem; et tandem in brumalio Augustae apocombium octo litrarum. Hic autem, quem dixi, Constantinus Christi amans Imperator constituit, ut loco particularium istarum largitionum

Digitized by Google

γούστης λιτ. η'. οὗτος δὲ Κωνσταντῖνος ὁ φιλόχριστος βασιλεὺς ἐτύπωσεν δίδοσθαι ἀντὶ πάντων τούτων τῶν βρουμαλίων ἐν τῷ τοῦ μεγάλου βασιλέως βρουμαλίῳ ἀποκόμβιον Ed.L. 351 χάραγμα λίτρας ν'. ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης διὰ τῆς οἰκείας χειρὸς τοῖς συνεστιωμένοις αὐτῷ φίλοις οὕτως, ἤγουν ἀνὰ διπλατὰ μιλιαρήσια· τοῖς μὲν μαγίστροις ἀνὰ μιλ. ρξ, καὶ ἀνὰ χασδίου βηλαρίου ἑνός· τοῖς ἀνθυπάτοις καὶ πατρικίοις ἀνὰ μιλ. ρμ', καὶ ἀνὰ ἐσωφορίου λωρωτοῦ Σαρακηνικοῦ, εἴτε καὶ ὁλοβήρου ἑνός· τοῖς πρωτοσπαθαρίοις ἀνὰ μιλ. ρκ' καὶ ἀνὰ μολχαμίου βηλαρίου α', εἴτε καὶ ἀβδίου· τοῖς σπαθαροκανδιδάτοις ἀνὰ μιλ. π' καὶ ἀνὰ μολχαμίου, εἴτε καὶ ἀβδίου ἑνός. τὰ διδόμενα παρὰ τοῦ κρατοῦντος τὴν ἔξοδον, τοῖς μαγλαβίταις μιλ. τ', τῇ μεγάλῃ ἑταιρείᾳ μιλ. φ', τῇ μέσῃ ἑταιρείᾳ μιλ. σ', τοῖς Φαργάνοις μιλιαρήσια σ'. B

ΚΕΦ. ιθ'.

Ὅσα δεῖ γίνεσθαι, θριάμβου ἐπινικίων τελουμένου ἐν τῷ φόρῳ μετὰ λιτῆς.

Ἕωθεν προέρχονται μετὰ ἀλλαξίμων ἅπαντες οἱ τῆς Ms. 206. b συγκλήτου, οἷς συνεξέρχεται ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ παλατίου

5. διπλάτα coni. R.

nomine omnium simul et semel in aureis signatis nummis daretur in brumalio maioris Imperatoris apocombium quinquaginta litrarum. Super mensa vero aut inter convivandum largiebatur Imperator propriis suis manibus convivis miliaresia, intellige ubique dupla, in hunc modum: magistris miliaresia centum et sexaginta, et singulis singula chasdia [seu pannos e serico villoso] belarienses. Proconsulum et patriciorum singulis largiebatur centena quadragena miliaresia et singula esophoria vel interulas lorota seu loris et striis insignita, Saracenica; aut et holovera vel integre purpurea. Protospathariis donabat centena vicena miliaresia, singulaque molchamia belariensia vel et abdia. Spatharocandidatis dabat octogena miliaresia et singula molchamia aut abdia. Ea vero, quae magister expensarum dabat, erant haec. Maglabitis dabantur in universum tercentum miliaresia; magnae hetaeriae quingenta; mediae hetaeriae ducenta, et tantundem quoque Farganis.

CAP. 19.

Peragenda, quando triumphus ab hostibus devictis in foro cum processionali supplicatione agitur.

Procedunt mane in mutatoriis omnes ordinis senatorii viri, quibuscum Imperator in scaramangio et sago aureis taeniis prae-

Digitized by Google

μετὰ σκαραμαγγίου καὶ τοῦ χρυσοπερικλείστου σαγίου μετὰ τῆς συνήθους αὐτῷ προελεύσεως, δηριγευόμενος ὑπὸ τοῦ κουβουκλείου, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ τῆς Δάφνης κοιτῶνι, κἀ- C κεῖσε ἀπαλλάσσει τὸ σκαραμάγγιον, καὶ ἀλλάσσει διβητήσιον, καὶ περιβάλλεται τὴν χλαμύδα, καὶ δέχονται οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι ἐν τῷ ὀνοποδίῳ κἀκεῖσε προσκυνοῦσιν, καὶ διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου λέγει ὁ τῆς καταστάσεως τὸ „κελεύσατε." καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε κατέρχονται εἰς τὸ μέγα κονσιστώριον, καὶ δέχονται πάλιν οἱ προῤῥηθέντες ἅπαντες μετὰ καὶ τῶν σεκρετικῶν, ἤτοι χαρτουλαρίων καὶ νοταρίων καὶ ἀσηκρητῶν, καὶ πάλιν προσκυνοῦσι τοὺς δεσπότας, καὶ διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου λέγει ὁ σιλεντιάριος τὸ „κελεύσατε." ἐν δὲ τῷ μέσῳ τοῦ κονσιστωρίου ἵσταται ὁ τοῦ βασιλέως πρωτοστράτωρ, βαστάζων τὸ βασιλικὸν δόρυ σὺν τῷ D φλαμούλλῳ ἄνωθεν τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν καὶ νικοποιὸν σταυρὸν ἔχοντι, καὶ προπορεύεται πλησίον τοῦ βασιλέως. εἶτα διέρχεται ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ὁ βασιλεὺς τὰ διαβατικά, ἤγουν τὰ ἐξσκούβιτα, τὰς σχολάς, τὴν χαλκῆν, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔξω καγκέλλου τῆς χαλκῆς ἐκνεύει δεξιὰ ὁ βασιλεὺς Ed.L.352 σὺν τῇ προελεύσει καὶ ἀπέρχεται εἰς τὸ ἅγιον φρέαρ. κἀκεῖσε κατὰ τὸ εἰωθὸς ἅπτει κηρούς, καὶ δέχεται αὐτὸν ἐκεῖσε ὁ πατριάρχης σὺν πάσῃ τῇ ἐκκλησιαστικῇ καταστάσει, καὶ θυμιᾷ τὸν βασιλέα, καὶ ἀσπάζονται ἀλλήλους. εἶτα εἰσ-

textato cum consueta sua processione vel obsequio exit, obsequentibus cubiculariis; et intrat in coctonem Daphnes. Ibi deponit scaramangium et induit dibetesium et super id chlamydem; magistri et patricii ipsum in onopodio excipiunt et salutant adorantes. Quo facto, admonitus praepositi nutu cerimoniarius ait: *Celeusate* [seu: *iuvet* nempe movere]. Illinc descendit Imperator in magnum consistorium, ubi eum rursus excipiunt praedicti omnes et simul cum ipsis secretici, nempe chartularii, notarii, asecretae. Dominus tunc rursus, ut ante, profunda inclinatione adoratur; eoquo facto, admonitus praepositi nutu silentiarius pronuntiat: *Celeusate*. Continuatur tunc processio, protostratore Imperatoris, qui medio in consistorio stat, tenens imperialem hastam et flammullum cum superimposita huic venerabili et vivifica et victoriam conciliante cruce, proxime ante Imperatorem praeambulante. Transit itaque porro Imperator porticus [ad S. Sophiam ducentes], ut excubita, scholas, chalcen. Ab exteriore cancello chalces convertit se Imperator ad dextram et pergit cum comitante processione usque ad sanctum puteum [S. Sophiae]. Ibi accendit pro more cereos, et excipit eum patriarcha cum toto corpore ecclesiastico, incensat Imperatorem, et salutant sese invicem osculo pacis. Deinde intrat Imperator cum patriarcha in divinum tribunal sacramque mensam circumcirca in-

Digitized by Google

ἔρχεται ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ ἐν τῷ θείῳ βήματι, καὶ θυμιᾷ πέριξ τῆς ἁγίας τραπέζης. ὁ δὲ διάκονος ποιεῖ εὐχὴν συναπτήν. οἱ δὲ ψάλται ἄνωθεν ἐν τῷ ἄμβωνι ψάλλουσιν θεοτόκια πρόσφορα καὶ τῇ ὑποθέσει τῶν ἐπινικίων ἁρμόζοντα, οἷον τὸ „προστασία φοβερά," καὶ τὸ „ἐπὶ σοὶ χαίρει," καὶ τὸ „τεῖχος ἀκαταμάχητον," καὶ τὸ „τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια" καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. πολλάκις δὲ καί, εἰ νέα τύχῃ γενέσθαι τροπάρια τῇ ὑποθέσει ἁρμόζοντα, ψάλλουσιν καὶ αὐτὰ ὁμοίως. καὶ ὡς εἴρηται, τοῦ B πρωτοστράτωρος σὺν τῷ βασιλικῷ φλαμούλλῳ τοῦ βασιλέως Ms. 207. a ἔγγιστα προπορευομένου, ἀνέρχεται μετὰ τῆς ἰδίας λιτῆς ἐν τῷ φόρῳ, καὶ ἄνεισι πρὸς τὰς ἀναβάθρας, ἔνθα καὶ ἡ μαρμάρινος τοῦ σταυροῦ ἵδρυται βάσις, καὶ ἵσταται ἐκεῖσε, εἶτα κατόπιν ἀνέρχεται καὶ ὁ πατριάρχης μετὰ τῆς ἰδίας λιτῆς, καὶ ἄνεισι καὶ αὐτὸς ὁ πατριάρχης ταῖς προῤῥηθείσαι τοῦ κίονος ἀναβάθραις, καὶ εἰσέρχεται ἔνδον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἵσταται. ὁ δὲ βασιλεὺς ἵσταται ἔξωθεν· οἱ δὲ δέσμιοι ἵστανται ἐν τῷ πραιτωρίῳ, ἢ καὶ ἐν τῷ σεννάτῳ, χειροκρατούμενοι παρὰ τῶν ἐπινικιαρίων. τὰ C δὲ δόρατα καὶ τὰ φλάμουλλα αὐτῶν βαστάζονται παρὰ τῶν ταξεωτῶν. εἶτα ἀπέρχεται ὁ πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου, καὶ

censat; diaconus autem facit orationem collectam; psaltae super ambone canunt carmina in laudem Deiparae, praesenti tempori et instituendae celebrationi triumphi congrua; ut est illud, quod incipit a verbis: *Praesidium metuendum;* et illud, quod incipit a verbis: *Tui causa laetatur;* et illud: *Castrum inexpugnabile;* et illud: *Propugnatrici copiarum duci debentur parta victoria eiusque insignia;* et alia similia. Interdum quoque, si recens facta tum forte fuerint troparia, praesenti negotio congrua, similiter haec, atque illa superiora, recitantur a cantoribus. Post haec abit Imperator cum turba Deo supplicantium, se comitante protostratore, ut dictum, et imperiali flamullo immediate coram ipso praeeunte, in forum. Ibi ascendit in gradus, super quibus marmorea crucis basis collocata est; et subsistit. Post eum quoque patriarcha in forum cum sua turba processionale venit, et enititur in eosdem gradus; at hic quidem intrat porro in aedem S. Constantini, et in eius medio subsistit: Imperator autem restitat extus. Inter haec parati stant in praetorio aut et in senato captivi bello subacti, quos manibus apprehensos tenent ministri triumphales [insignia victoriae ducere et gestare iussi]; hastas et flamulla ipsis in acie erepta gestant cohortales, Urbis praesidium. Hos itaque captivos e statione sua repetit et abducit protonotarius dromi, medioque in foro collocat seorsim, ut loci situs permittit. Tunc incipit cantor

Digitized by Google

αἴρει αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε, καὶ ἄγει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φόρου καὶ ἵστησιν αὐτοὺς μονοειδῶς κατὰ τὴν τοῦ τόπου θέσιν. καὶ εὐθέως ἄρχεται ὁ ψάλτης μετὰ μέλους τὴν ἐπινίκιον ᾄδειν ᾠδήν· „ᾄσωμεν τῷ Κυρίῳ. ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται. ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν." τῶν δὲ λοιπῶν ψαλτῶν καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἀποκρινομένου, καὶ τῆς ᾠδῆς
D πάσης ἀποπληρουμένης, εὐθὺς αἴρει ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου τοὺς μεγιστάνας τῶν Σαρακηνῶν μετὰ καὶ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν καὶ τῶν τυχόντων στρατηγῶν εἰς τὸ ταξείδιον, εἴτε τοῦ δρουγγαρίου τῶν πλοΐμων καὶ τῶν πλοΐμων στρατηγῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀρχόντων τοῦ πλοΐμου, εἴτε καὶ στρατηγῶν, δηλονότι τῶν τὸ ταξείδιον ποιησάντων, μετὰ τῶν τουρμαρχῶν καὶ μεγάλων ἀρχόντων τῶν θεμάτων αὐτῶν, καὶ ἄγει ἔμπροσθεν τοῦ βασιλέως, ἤγουν ἐπὶ τῶν τοῦ κίονος ἀνα-
Ed.L. 353 βάθρων, καὶ αἴρει ὁ λογοθέτης μετὰ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν, εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τὸ ταξείδιον ποιήσας, τὴν κεφαλὴν, ἤγουν τὸν πρῶτον Ἀμηρᾶν, καὶ τίθησιν ὑπὸ τῶν τοῦ βασιλέως ποδῶν, καὶ πατεῖ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῷ δεξιῷ ποδί· ὁ δὲ πρωτοστράτωρ ἐπὶ τοῦ τραχήλου αὐτοῦ ἐπίστησι τὸ βασιλικὸν δόρυ, κρατοῦντος δηλονότι τοῦ βασιλέως τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸ αὐτὸ δόρυ. καὶ εὐθέως πίπτουσι πάντες οἱ δέσμιοι πρηνεῖς ἐπὶ τῆς γῆς· τὰ δὲ τούτων

unus modulata voce carmen triumphale canere, quod hoc est [Mose auctore]: *Canamus Domino. Illustri enim et glorioso exemplo prodidit gloriam et potentiam suam. Equum et equitem coniecit in mare.* Cui reliqui cantores et totus populus respondentes continuant hymnum illum, donec post saepius alternatas partium ambarum vices totus canendo absolutus fuerit. Absoluto protinus rapiunt logotheta dromi, domesticus scholarum et qui excubiarum vices in praetorio identidem obeunt strategi e statione sua magnates Saracenorum: sive iam eo die classiariorum drungarius et strategi et ceteri maiores rectores, sive thematum seu legionum provincialium strategi, turmarchae et maiores rectores, illud taxidium [seu cohortem in armis procedentem securitatique atque bono ordini prospicientem] conficiant. Inde ducit eos, nempe logotheta dromi, ad Imperatorem super gradus columnae [Constantini,] et adiutus a domestico scholarum, (si nempe hic tunc taxidium ducat,) prosternit caput, id est primum et praecipuum Amirum captivum, sub pedes Imperatoris. Et tunc imponit Imperator pedem suum dextrum eius capiti: protostrator autem imponit iacentis cervici hastam imperialem, quam ipse Imperator sua quoque dextra comprehensam tenet. Eo facto, cadunt ceteri captivi omnes protinus in terram proni; hastaeque et flamulla ipsorum humum versus inclinata invertuntur in

Digitized by Google

δόρατα μετὰ τῶν φλαμούλλων ἐξ ἀντιστρόφου τιθέασιν οἱ κατέχοντες αὐτὰ ταξεῶται. καὶ εὐθὺς προκύπτει ὁ ψάλτης Ms. 207. b
καὶ λέγει προκείμενον· „τίς Θεὸς μέγας, ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν· σὺ εἶ ὁ Θεὸς ὁ ποιῶν θαυμάσια." εἶθ' οὕτως γίνεται ἡ μεγάλη ἐκτενὴ ἕως τοῦ „ὑποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάν- B
τα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον," κράζοντος τοῦ λαοῦ μ' τὸ „Κύριε, ἐλέησον," καὶ αὖθις κεφαλοκλισίας γενομένης καὶ τοῦ πατριάρχου λέγοντος, ὅτι „ἐλεήμων καὶ φιλάνθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις" καὶ τὰ ἑξῆς, ἀνίστανται οἱ δέσμιοι καὶ ὃν πατεῖ ὁ βασιλεύς, καὶ ὀπισθοφανῶς ἀπάγουσιν αὐτούς, καὶ ἱστῶσιν ἐν ᾧ τόπῳ ἵσταντο. οἱ δὲ δημῶται τῶν δύο μερῶν καὶ οἱ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ οἱ τῆς βασιλικῆς οὐσίας ἐλάται καὶ οἱ ψάλται ἵστανται κατὰ τύπον ἀντικρὺ τῶν δεσποτῶν, δηλονότι ἔξωθεν τῆς κιονοστασίας τοῦ δεξιοῦ μέρους τῶν δεσπο- C
τῶν, ἐπὶ ταῖς ἐκεῖσε λιθίναις μικραῖς ἀναβάθραις, καὶ διὰ νεύματος τοῦ πραιποσίτου ἄρχονται εὐφημεῖν οὕτως· „πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων" γ'. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „θεοπροβλήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „θεοκυβερνήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „κοσμοσυστάτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „κοσμοποθήτων βασιλέων" γ'. „ἀνδρειοτάτων βασιλέων

caput a cohortalibus militibus, qui illa tenent. Statim tunc procedit extra chorum suum unus cantorum, et pronuntiat propositum [seu dictum e psalmis Davidicis excerptum praesenti actui congruum] : *Quis est Deus magnus, ut Deus noster? Tu es Deus, faciens mirabilia.* Post haec dicta fit extensa magna, donec perveniatur ad verba : *Donec supposuerit sub pedes ipsorum omnem inimicum et armatum aggressorem.* Interea iterat populus, per intervalla quadraginta vicibus clamans : *Kyrie eleison;* rursus fit oratio cum vultus versus terram declinatione; patriarcha verba pronuntiat : *Quia misericors et hominum amans Deus es* et cetera. Tunc resurgunt captivi e terra, et ille quoque primarius, quem Imperator calcat, retroque illos in vestigia sua vultu irretorto abducunt illuc, ubi prius collocati fuerant. Populares ambarum factionum et milites arithmi et sacrorum corporum vectores remiges et cantores, stantes e regione Dominorum, nempe extra aream columnae a dextra parte Dominorum, in positis ibi parvis saxeis gradibus, incipiunt, nutu praepositi admoniti, sic laudibus et benedictionibus Imperatorem prosequi : *Multi sint anni Imperatorum;* ter illud iterant. *Illius et illius a Deo in eam dignitatem evectorum Imperatorum multi sint anni.* Etiam hoc ter iterant. *A Deo gubernatorum et gubernandorum Imperatorum multi sint anni;* ter quoque; item hoc quoque ter: *Imperatorum, quos approbatio totius mundi commendat, sint multi anni. Imperatorum, quos totus mundus cupit;* ter. *Fortis-*

Digitized by Google

πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „νικητῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „ἐχθρελέγκτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „πλουτοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη" γ'. „ὀρθοδόξων βασιλέων πολλὰ τὰ D ἔτη" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν αὐτοῖς" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, συμβασίλευσον αὐτοῖς" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, χάρισαι ἡμῖν αὐτοῖς" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, τοὺς χρόνους αὐτῶν πλήθυνε" γ'. „υἱὲ Θεοῦ, ἐπάκουσον ἡμῶν" γ'. „αὔξει ἡ πίστις τῶν Χριστιανῶν" γ'. „αὔξει ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων" γ'. „αὔξει ἡ νίκη καὶ εὐτυχία τῶν Ῥωμαίων" γ'. „αὔξει ἡ ἀνδρεία τοῦ λαοῦ Κυρίου" γ'. „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων" γ'. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων Ed. L. 354 βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη." καὶ μετὰ τὸ τελειῶσαι αὐτοῖς τὴν εὐφημίαν λέγουσιν· „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν ὑμῶν εἰς πολλὰ ἔτη." καὶ εἶθ' οὕτως ὁ μὲν βασιλεὺς ἀπέρχεται ἐν τῷ ναῷ τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου ἐν τῷ φόρῳ, κἀκεῖ ἀπαλλάξας τὴν στολὴν ἱππεύει, καὶ ἀπέρχεται ἐν τῷ παλατίῳ· ὁ δὲ πατριάρχης τῷ πώλῳ ἐπιβὰς, ἄπεισιν ἐν τῷ πατριαρχείῳ.

Ms. 208. a

ΚΕΦ. κ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, θριάμβου ἐπιτελουμένου ἐπινικίων ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ.

B Ἱππικοῦ ἀγομένου, εἴτε καὶ βοτοῦ, ἄγουσιν οἱ ἐπινικιάριοι τοὺς δεσμίους καὶ οἱ ταξεῶται τὰ σκῦλα καὶ λάφυρα

simorum Imperatorum multi sint anni, ter. *Victorum Imperatorum multi sint anni*, ter. *Imperatorum, qui hostium debilitatem invictis argumentis demonstrant et in conspicuo ponunt, sint multi anni*, ter. *Orthodoxorum Imperatorum multi sint anni*, ter. *Fili Dei, vitam ipsis* [*indulge*], ter. *Fili Dei, administra regnum cum ipsis collegialiter*, ter. *Fili Dei, indulge nobis ipsos*, ter. *Fili Dei, annos eorum multiplica*, ter. *Fili Dei, exaudi nos*, ter. *Crescat fides Christianorum*, ter. *Crescat imperium Romanorum*, ter. *Crescat victoria et felicitas Romanorum*, ter. *Crescat fortitudo populi Domini*, ter. *Nos sumus servi Imperatorum*, ter. *Illius et illius magnorum Imperatorum auctoritate sua regnantium multi sint anni.* Post absolutas has laudes dicunt: *Multienne faciat Deus sanctum vestrum imperium.* Et sic tandem abit Imperator in aedem sanctissimae Deiparae, quae in foro est, ibique deposita stola vel habitu triumphali, inscendit in equum, et revehitur in palatium; patriarcha vero remeat super asino suo in patriarcheum.

CAP. 20.

Observanda, quando triumphus de hostibus devictis agitur in circo.

Quando spectaculum equestre editur aut et votum, producunt ministri triumphales bello recens captos, et milites praesidiarii

καὶ ἅρματα καὶ τὰ δόρατα μετὰ τῶν φλαμούλλων, καὶ ἀνέρχονται πάντες ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ. εἶτα ἀνερχόμενος ὁ πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου ἵστησι πάντας στιχηδὸν, ἤγουν ἀπὸ τοῦ μαγγάνου μέχρι τοῦ καμπτοῦ τοῦ Βενέτου, ἐν πρώτοις πλησίον τοῦ καμπτοῦ τὰ ἅρματα, ὄπιθεν δὲ τῶν ἁρμάτων τὰ σκύλα καὶ λάφυρα· ὄπιθεν δὲ τούτων τὰ δόρατα μετὰ τῶν φλαμούλλων καὶ τοὺς δεσμίους. καὶ εἰ μέν εἰσιν ἵπποι ἢ καὶ κάμηλοι, ἵστανται ὄπιθεν τῶν δεσμίων, καὶ εἰ ἔστιν λαὸς πολὺς οἱ δέσμιοι καὶ πολλὰ τά τε σκύλα καὶ λάφυρα καὶ ἅρματα καὶ τὰ δόρατα μετὰ τῶν φλαμούλλων, ἵστανται C διὰ δύο στίχων. εἰ δὲ οὐκ εἰσιν εἰς πλῆθος ταῦτα, ἵστανται δι' ἑνὸς στίχου, καθὼς εἴρηται, ἀπὸ τοῦ μαγγάνου μέχρι τοῦ καμπτοῦ τοῦ Βενέτου. καὶ μετὰ τὸ ἀνελθεῖν τὸν βασιλέα εἰς τὸ προκυπτικὸν κλουβίον, κατέρχεται ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, εἰ ἄρα αὐτὸς ἦν ὁ ποιήσας τὸ ταξείδιον, μετὰ καὶ τῶν στρατηγῶν καὶ κλεισουραρχῶν· εἴτε ὁ δρουγγάριος τοῦ πλοΐμου μετὰ τῶν πλοΐμων στρατηγῶν καὶ τῶν μεγάλων ἀρχόντων τοῦ πλοΐμου, καὶ εἴ τι ἂν εὕρωσιν ἐλλειπὲς τῆς τοῦ πρωτονοταρίου τοῦ δρόμου στάσεως, ἐπιδιορθοῦνται, καὶ D ποιῶσιν τὴν προσήκουσαν κατάστασιν τῶν δεσμίων καὶ σκύλων καὶ λαφύρων καὶ ἁρμάτων καὶ τῶν δοράτων, μετὰ τῶν φλαμούλλων αὐτῶν. καὶ πάντων καλῶς διευθυνθέντων, ἀνα-

producunt ipsis ereptam praedam, tam manubias, quam spolia, item arma [scuta nempe et gladios], ut et hastas et flamulla. In hoc apparatu eunt hi omnes sursum in circum. Deinceps advenit protonotarius cursus et collocat omnes in unam seriem a mangano inde [seu carceribus] usque ad metam Veneti. Proxime a meta collocat arma; post ea induvias et praedam, post haec hastas cum flamullis; tum captivos; pone hos equi stant atque cameli, si qui capti adsint. Si vero numerus captivorum, spoliorum, praedae, armorum, hastarum, flamullorum sit ingens, ordinantur in duas series. Quodsi autem non valde numerosa ea sint, efficiunt, ut dictum est, seriem tantummodo unam a carceribus inde usque ad Veneti metam. Postquam Imperator in procypticum clubium [seu tribunal eminens vel balconem, unde prospectus in subiectum circum patet, opposito clathro munitum,] ascendit, descendit domesticus scholarum (si nempe is eo die taxidium cogit vel cohortem, quae vigilias obire et in armis se monstrare debet,] una cum strategis et cleisurarchis; aut alias drungarius classis cum strategis et rectoribus classiariis. Hi, quicunque tandem fuerint, visitant ordinationem a protonotario dromi factam, et quidquid in illa hians animadvertant, corrigunt, id est faciunt congruam et debitam constitutionem captivorum, spoliorum, praedae, armorum, hastarum atque flamullorum. Omnibus rite dispositis, significat praepositus ea de re ad Imperatorem; iussuque

φέρει ὁ πραιπόσιτος τῷ βασιλεῖ, καὶ προστάξει τοῦ πραιποσίτου κρούει τρίτον τὸ σκουτάριον, καὶ κατέρχεται ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸν ἐπικρατήσαντα τύπον τῶν ἱπποδρομίων, καὶ στέφεται, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελοῦνται, καθὼς ἔχει ἡ τάξις τῶν Ed. L.355 ἱπποδρομίων. τοῦ δὲ βασιλέως ἀνιόντος εἰς τὸ κάθισμα καὶ τὸν λαὸν κατὰ τὸ εἰωθὸς κατασφραγίζοντος, ἀκτολογοῦσιν οἱ δῆμοι τὰ εἰθῶτα αὐτοῖς, καὶ τοῦ βασιλέως καθεσθέντος ἐπὶ Ms. 208. b τοῦ βασιλείου θρόνου, διὰ νεύματος τοῦ ἀκτουαρίου ἀποκινῶσιν πρῶτον μὲν τὰ ἅρματα, ἔπειτα τὰ σκύλα καὶ λάφυρα, καὶ ἀκολούθως τούτων τὰ δόρατα μετὰ τῶν φλαμούλλων, ὄπισθεν δὲ τούτων οἱ δέσμιοι, καὶ διέρχονται τὸ μέρος τῶν δήμων, καὶ κάμπτουσιν τὸν τοῦ Πρασίνου καμπτὸν, καὶ ἀνέρχονται μέχρι τῆς φίνας, ἤγουν τοῦ Π. καὶ εἰ ἔστιν λαὸς πολὺς οἱ δέσμιοι, ἀνέρχονται μέχρι τοῦ καμπτοῦ τοῦ Βενέ-B του. τὰ δὲ σκύλα καὶ λάφυρα καὶ ἅρματα τιθῶσιν οἱ ταξεῶται ἐπὶ διφθερῶν καὶ κιλικίων πρὸς τὸ μὴ μολυνθῆναι, εἴτε ἀπὸ τοῦ κονιορτοῦ, εἴτε ἀπὸ τοῦ πηλοῦ. οἱ δὲ δημῶται τῶν δύο μερῶν καὶ οἱ τοῦ ἀριθμοῦ καὶ οἱ τῆς βασιλικῆς οὐσίας ἐλάται καὶ οἱ ψάλται ἵστανται κατέναντι τοῦ ὀργάνου τοῦ Πρασίνου, καὶ διὰ νεύματος τοῦ ἀκτουαρίου ἄρχονται εὐφημεῖν τὴν προῤῥηθεῖσαν μεγάλην εὐφημίαν τοῦ ἐν τῷ φόρῳ μετὰ τῆς λιτῆς τελουμένου θριάμβου τῶν ἐπινικίων.

praepositi sonat pulsatum ter scutum, et descendit Imperator secundum typum obtinentem in circensibus spectaculis, et infulatur, et fiunt cetera, ut cerimoniale circensium ludorum secum fert. Ascendit deinceps Imperator in cathisma seu tribunal, in quo residere super throno in ludis solet, populumque, ut mos est, signo crucis signat. Quo facto, factiones consuetas laudes recitant. Ut resedit Imperator super throno regio, dat actuarius nutu signum, et incipiunt e loco suo promovere primum arma, [vel qui scuta et gladios captos gerunt;] tum manubiae et praedae; deinceps hastae, tum flamulla; post ea tandem captivi. Transeunt hi per plagam demorum [seu graduum circensium, in quibus factiones stare solent,] eam, quam tunc obtinent, et flectunt circa metam factionis Prasinae, et promovent usque ad finas [id est fines vel extrema] seu ad *Π*. Quodsi autem ingens turba sit captivorum, protenduntur usque ad metam Venetorum. Induvias reliquamque praedam et arma deponunt praesidiarii super renonibus et super ciliciis [vel crassis densis filtris], ne scilicet a pulvere caenove inquinentur. Populares ambarum factionum et milites arithmi corporumque sacrorum remiges et cantores stant e regione organi, quod Prasinae partis est, acceptoque per actuarii nutum signo, incipiunt prolixas illas laudes recitare, quas supra praescripsimus, quum cerimonias triumphi cum submissa er-

Digitized by Google

ἡνίκα δὲ ἄρξονται εὐφημεῖν, πίπτουσι πάντες οἱ δέσμιοι πρηνεῖς ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ δὲ τούτων δόρατα μετὰ τῶν φλαμούλλων ἐξ ἀντιστρόφου τιθῶσιν οἱ κατέχοντες αὐτὰ ταξεῶται, μέχρις ἂν ἡ αὐτὴ εὐφημία τελειωθῇ. καὶ ταύτης τελειουμένης, ἀνίστανται οἱ δέσμιοι, ὁμοίως καὶ τὰ δόρατα μετὰ C τῶν φλαμούλλων, καὶ εἰ μὲν κελεύει ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς δεσμίους τὸ ἱπποδρόμιον, ἀνέρχονται εἰς τὰ τοῦ ἱπποδρομίου βάθρα κάτωθεν τοῦ δήμου τῶν Πρασίνων, ἐν ᾧ τόπῳ εἰώθασιν οἱ δέσμιοι ἵστασθαι καὶ θεάσασθαι τὸ ἱπποδρόμιον. εἰ δὲ οὐ κελεύει ὁ βασιλεὺς ἑνωθῆναι τούτους τοῖς πρὶν δεσμίοις τοῦ πραιτωρίου, ἵστανται εἴτε κάτωθεν τοῦ δήμου τῶν Βενέτων, εἴτε ἀλλαχοῦ. τὰ δὲ σκῦλα καὶ λάφυρα καὶ ἅρματα καὶ τὰ δόρατα μετὰ τῶν φλαμούλλων αἴρονται παρὰ τῶν ταξεωτῶν, καὶ εἰσκομίζονται, καὶ τὰ ἑξῆς ἐπιτελεῖται ἡ συνήθης ἀκολουθία τοῦ ἱπποδρομίου. D

ΚΕΦ. κα'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὅταν τεχθῇ ἄῤῥεν παιδίον τῷ βασιλεῖ.

Δίδονται μανδάτα εἰς ὅλην τὴν σύγκλητον ἀλλαξίμων, καὶ τῇ ἑξῆς προέρχονται πάντες οἱ συγκλητικοὶ καὶ ἀλλάσσωσιν. εἶτα ἔρχεται ὁ ῥαιφερενδάριος τοῦ πατριάρχου, καὶ

ga Deum supplicatione in foro peragendi exponeremus. Illis autem laudes ordientibus, procidunt captivi omnes in humum proni, hastaeque et flammulla ipsorum invertuntur a praesidiariis illa tenentibus idque tamdiu, quam illae laudes durant. Finitis vero, surgunt captivi, et rursus eriguntur in rectum hastae atque flamulla. Si permittit Imperator, ut captivi ludos circenses tunc edendos quoque in consueta captivorum statione spectent, ascendunt in gradus circi, factione Prasina inferiores. Ille nempe locus ordinarius est, e quo captivi, qui in Urbe sunt, spectare identidem solent. Quod si autem nolit Imperator hos recentes captivos cum vetustis hactenus in praetorio asservari solitis in eodem loco convenire, collocantur infra gradus factionis Venetae, aut alibi. Reliqua vero, manubiae, praeda, arma, hastae atque flamulla intro [in praetorium] inferuntur. Et tunc porro fiunt, quae in ludis circensibus fieri fas et mos est.

CAP. 21.

Observanda, quando Imperatori filius nascitur.

Dantur pridie mandata mutatoriorum, seu significatur, cras comparendum esse in splendido vestitu, ad totum senatum. Conveniunt ergo sequente die senatorii omnes in mutatoriis. Dein advenit referendarius patriarchae, et sciscitatur, velitne Imperator iubeatque,

Digitized by Google

Ed.L.356 ἐρωτᾷ, εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς εἰσελθεῖν τὸν πατριάρχην. ὁ Ms.209. a δὲ ῥαιφερενδάριος ἀπιὼν προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην, καὶ εἰσέρχεται ὁ πατριάρχης ἐν τῷ παλατίῳ μετὰ τοῦ σεκρέτου αὐτοῦ καὶ μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, καὶ ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ ποιεῖ τὴν εὐχὴν, παρόντος καὶ τοῦ σεκρέτου αὐτοῦ, κατὰ τὸν τύπον τῆς έ ἡμέρας τῆς διακαινησίμου ἑβδομάδος. καὶ μετὰ τὸ ποιῆσαι τὴν εὐχὴν τὸν πατριάρχην συντάσσεται τοῖς δεσπόταις, καὶ ἄπεισιν ἐν τῷ πατριαρχείῳ ὑπὸ δύο σιλεντιαρίων παρακρατούμενος. μετὰ δὲ τὸ ἐξελθεῖν τὸν B πατριάρχην εἰσέρχεται τὸ σέκρετον τῶν συγκλητικῶν, καὶ ἀπευχαριστοῦσιν τῷ βασιλεῖ, καὶ ἐπεύχονται αὐτῷ διὰ τὸ τεχθὲν πορφυρογέννητον παιδίον, λέγοντες θεάσασθαι παῖδας τῶν παίδων τοῦ πορφυρογεννήτου, καὶ τοῦτον ἰδεῖν γηραιὸν καὶ προβεβηκότα χρόνων πολλὴν περίοδον, εἶτα κληρονόμον γενέσθαι τῆς πατρικῆς ἐξουσίας καὶ βασιλείας, ὡς ἂν ἡ τῶν Ῥωμαίων καλῶς διευθύνοιτο καὶ διεξάγοιτο βασιλεία τε καὶ πολιτεία. ἰστέον, ὅτι καὶ τοῦτο γέγονεν ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις. τῷ βασιλεῖ τεχθὲν ἄῤῥεν παιδίον, ὁ πατριάρχης οὐκ εἰσῆλθεν ἐν τῷ παλατίῳ ποιῆσαι τὴν εὐχὴν, ἀλλ' ἐν C πρώτοις ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς τὸ σέκρετον τῶν συγκλητικῶν ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καθὼς προείρηται, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἐδόθησαν μίνσαι, καὶ ἐξῆλθον πάντες ἐπὶ τὸν καβαλλάριον, καὶ γέγονεν πρόκενσον ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ ἐκκλη-

ut patriarcha veniat. Eo permittente, abit referendarius et arcessit patriarcham. Hic intrat in palatium cum secreto suo et cum metropolitis atque archiepiscopis, et facit in chrysotriclinio orationem super infante in praesentia secreti sui secundum typum vel formulam, qua baptizandis feria quinta hebdomadis renovationis benedici solet. Post dictam orationem valedicit patriarcha Dominis et abit in patriarcheum, stipatus et sustentatus a duobus silentiariis. Digresso patriarcha, intrat secretum seu corpus senatoriorum, et adoratione facta, gratulantur Imperatori, et precantur bene recens nato porphyrogenito infanti, voventque, ut ipse pater eius aliquando huius infantis nepotes, ipsumque nunc infantem olim senem, multas annorum vices emensum, videat, talemque relinquat paternae auctoritatis et imperii heredem, quo Romana res, tam imperium, quam civilis gubernatio, bene rectoque cursu, velut navis, dirigatur, et per tot rerum discrimina salva et incolumis traducatur. Antiquis temporibus ita procedebatur. Filius Imperatori si natus esset, non veniebat patriarcha in palatium ad faciendam orationem; sed primo loco excipiebat et admittebat Imperator ad se secretum senatorum in Iustiniani triclinio, ut dictum est; tum dabantur missae; et exibant illinc omnes in caballarium [seu equorum gymna-

Digitized by Google

σίῳ κατὰ τὸν τύπον τῶν μεγάλων προελεύσεων. ἰστέον, ὅτι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως ὀφειλόμενόν ἐστιν γενέσθαι δύο δέξιμα εἰς τὰς δύο φιάλας. ἐπεὶ δὲ πρόπαλαι αὗται παρεστάλησαν, ὀφείλει γενέσθαι τὸ τοιοῦτο δέξιμον εἰς τὴν μυστικὴν φιάλην τοῦ τρικόγχου τοῦ σίγματος, καὶ τῶν δήμων ἐξαιτουμένων κατὰ τὸ σύνηθες ἀχθῆναι ἱππικὸν ἱπποδρόμιον, κελεύσει τοῦ βασιλέως δίδοται τὸ βηλάριον καὶ κρεμμᾶται, καὶ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ τελεῖται ἱππικὸς ἀγών. ἰστέον, ὅτι τῇ αὐ- D τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἱπποδρομίας δίδοται μανδάτα, συναθροισθῆναι πάντας ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ, καὶ κελεύσει τοῦ βασιλέως ἐξερχόμενος ὁ πραιπόσιτος ἐκλέγεται ἀπὸ μὲν τῶν ταγμάτων ν', ἀπὸ δὲ τῶν δύο μερῶν τῶν δημοτῶν ἀνὰ ν' καὶ ἀπὸ τῶν πολιτῶν ν', καὶ τούτων ἱσταμένων ἔνθεν κἀκεῖθεν, λέγει πρὸς αὐτοὺς ὁ πραιπόσιτος, ὅτι „κελεύει ὁ βασιλεὺς ἡμῶν ὁ ἅ- Ms. 209. b γιος, ἵνα κατὰ τὸν κρατήσαντα παλαιὸν τύπον καὶ τὴν ἀρ- Ed. L. 357 χαίαν συνήθειαν ἀθροισθῆτε τῇ ἕωθεν, (ἤγουν τῇ πέμπτῃ ἡμέρᾳ τῆς τοῦ παιδὸς γεννήσεως,) καὶ ἐκφωνήσητε τόδε ὄνομα τῷ τεχθέντι πορφυρογεννήτῳ." τῇ δὲ ἕωθεν, ἤγουν τῇ ε' ἡμέρᾳ, συναθροίζονται ἐν τῷ αὐτῷ ἱπποδρόμῳ, καὶ λέγουσιν οἱ τῶν δήμων ἄκτα, καὶ εὐφημοῦσιν τοὺς δεσπότας καὶ τὰς αὐγούστας καὶ τὸ τεχθὲν πορφυρογέννητον ἐξ ὀνόματος. ἰ-

sium], et fiebat processio in magnam Dei ecclesiam secundum formam magnarum et solennium processionum. Tertio post nativitatem infantis die deberent duo dexima [seu exceptiones factionum] in phialis ambabus ambarum factionum fieri. Quia vero iam a longo tempore abrogatae sunt, debet tale deximum fieri in secreta phiala triconchii sigmatis. Factionibus tum rogantibus ex more, ut ludus equestris in circo edatur, imperat Dominus, ut velum suspensuro tradatur, et ab eo, tanquam futuri ludi signum, suspendatur. Id quod fit, et sequente die peragitur certamen equestre. Eodem die, quo certamen illud equestre peragitur, seu quarto a nativitate infantis, diduntur mandata, ut congregentur sequente die omnes in circo. Tum exit ab Imperatore iussus praepositus et eligit e tagmatibus quidem quinquaginta viros, a factionariis autem ambarum partium totidem; quinquaginta scilicet de Venetis, et totidem de Prasinis, et de civibus tandem etiam quinquaginta. Illis ducentis ordine gemino stantibus edicit praepositus haec verba: *Sanctus et venerabilis Imperator noster vult, ut secundum obtinentem ritum et consuetudinem a longo tempore observatam conveniatis cras*, (quinto nempe die a nativitate infantis,) *et proclametis nomen hoc infanti porphyrogenito imponendum.* [Et simul edit ipsis nomen.] Quinto itaque die conveniunt in eodem circo, et recitant populares acta [seu formulas et acclamationes, qualibus uti factiones in tali tempore solent,] et benedicunt Dominis et Augustabus

Digitized by Google

στέον, ὅτι τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ καλλωπίζεται ὁ τῆς αὐγούστης κοιτὼν μετὰ τῶν χρυσοϋφάντων βήλων τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ B πολυκανδήλων. καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι παρὰ τοῦ ἱερέως τὴν εὐχὴν ἐν τῷ προπυλαίῳ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπιτεθῆναι τὸ παρὰ τῶν δήμων ἐκφωνηθὲν ὄνομα αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον ἐνδυθῆναι πάλιν ἀποφέρεται τὸ παιδίον, καὶ τίθεται εἰς τὸ κουνίον, καὶ ἐπισκεπάζονται ἥ τε αὐγούστα καὶ τὸ παιδίον ἐφαπλώματα χρυσοῦφαντα. εἶτα διὰ τοῦ τῆς τραπέζης τῆς αὐγούστης προσκαλοῦνται οἱ πραιπόσιτοι, καὶ διὰ τῶν πραιποσίτων εἰσάγονται οἱ ἄρχοντες τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ τοῦ κουβουκλείου πάντες, καὶ καθεξῆς εἰσάγονται ἀπὸ τοῦ καινουργίου τρικλίνου αἱ ζωσταὶ καὶ αἱ μαγίστρισσαι, ἀνθυπάτισσαί τε καὶ πατρίκιαι καὶ πρωτοσπαθαρέαι ὀφφικιαλαίαι καὶ C αἱ λοιπαὶ συγκλητικαί, εἶθ' οὕτως αἱ τῶν προῤῥηθέντων ἀξιωμάτων ἀπαξιωματικαὶ χῆραι, καὶ ἐπεύχονται ἀπευχαριστοῦσαι καὶ εὐφημοῦσαι τὴν αὐγούσταν, καὶ τὸ προσῆκον ἀπονέμουσι σέβας, μία ἑκάστη εἰσάγουσα ξένιον, ὅπερ κατὰ προαίρεσιν ἔχει. μετὰ δὲ τὸ τῶν γυναικῶν σέκρετον εἰσάγονται ἀπὸ τοῦ λαυσιακοῦ διὰ τοῦ ὡρολογίου καὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου οἱ τῆς συγκλήτου ἅπαντες, μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι, καὶ ἐπεύχονται ἀπευχαριστοῦντες

[socrui et nurui puerperae] et infanti porphyrogenito, quem tunc primum nomine tenus citant. Octavo die exornatur Augustae puerperae coeton seu cubiculum velis chrysotriclinii auro textis et polycandelis. In illum coetonem refertur infans ex ecclesia, postquam sacerdos in eius propylaeo seu atrio super infante orationem dixerit, et nomen, a factionibus editum ipsi imposuerit et indusium ipsi induerit. Relatus ad matrem infans deponitur in cunis, et iniiciuntur tam Augustae puerperae, quam infanti, panni vel telae auro textae. Dein advocantur praepositi ab eunucho, qui mensae Imperatricis praeest. Praepositi porro introducunt magistratus cubiculi eiusdemque ministros reliquos omnes. Deinceps introducuntur e caenurgio zostae, magistrissae, anthypatissae, patriciae, protospathareae officialiae et reliquae feminae senatoribus maritatae. Post eas introducuntur viduae, quarum mariti olim, dum viverent, praedictas dignitates aulicas gesserant, nunc post eorum decessum gradu, quem antea inter feminas primates tenuerant, deiectae. Hae omnes felicem partum Augustae gratulatae benedicunt ipsi, debitamque tribuunt infanti reverentiam traduntque xenium seu munusculum benevolentiae erga novum hospitem advenam testificandae destinatum, quod unaquaeque qualecunque pro lubitu et delectu suo secum fert. Post dimissum muliebre secretum seu corpus introducuntur a lausiaco per horologium et chrysotriclinium senatores omnes, magistri, proconsules, patricii, officiales, et cum

Digitized by Google

τῇ αὐγούστῃ, καὶ τὸ προσῆκον ἀποδίδουσι σέβας δι' εὐχῶν καὶ εὐφημιῶν τῷ πορφυρογεννήτῳ, καθὼς καὶ ἐν τῇ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπευχαριστείᾳ καὶ εὐχῇ εἴρηται. ἰστέον, ὅτι ἀπὸ D τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ πορφυρογεννήτου παιδὸς Ms. 210. a ὀφειλόμενόν ἐστι γίνεσθαι, ὃ ἡ κοινὴ συνήθεια λοχόζεμα καλεῖ, εἴς τὸν πόρτηκα τῶν ιθ' ἀκουβίτων καὶ εἰς τὰ τριόδια τῆς λεωφόρου τῆς πόλεως, ἤγουν ἀπὸ τῆς χαλκῆς μέχρι τοῦ βοός. καὶ ὀφείλουσιν ἐν μὲν τῷ πόρτηκι τῶν ιθ' ἀκουβίτων συνέρχεσθαι οἱ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων μετὰ τῶν σχολαρίων, ὁμοίως καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ πλοΐμου μετὰ τοῦ πλοΐμου στρατοῦ. πρὸς τούτοις τῶν δύο μερῶν οἱ δημῶται καὶ Ed.L. 358 τὸ πολιτικὸν μετὰ τῶν τῆς πόλεως συστημάτων, καὶ ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας πίνουσιν ἐκεῖσε τὸ προῤῥηθὲν λοχόζεμα. ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς προῤῥηθεῖσι τῆς λεωφόρου τριόδοις ὀφείλουσιν συνέρχεσθαι οἱ ἐν Χριστῷ ἡμῶν ἀδελφοὶ οἱ πένητες καὶ πίνειν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας τὸ προῤῥηθὲν λοχόζεμα.

ΚΕΦ. κβ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ βαπτισμῷ ἄῤῥενος παιδὸς βασιλέως.

Κελεύσει τοῦ βασιλέως ὁρίζονται μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι, στρατηγοὶ, στρατάρχαι, τουρμάρχαι, οἱ ἄρχοντες τῶν ταγμάτων, οἱ ὀφφικιάλιοι καὶ πᾶσα ἡ σύγκλητος, καὶ B

adoratione benedicunt Augustae, congruumque praestant cultum porphyrogenito infanti per pia vota et bona verba talia, qualia supra dicebamus erga Imperatorem proferri solere. Septem a nato infante porphyrogenito proximis diebus debet edi et celebrari, quod consuetudo lochozema appellat seu iusculum puerperae, et quidem in porticu novendecim accubituum et in triviis praelongae et amplissimae plateae urbanae, [quae mese dicitur,] nempe a chalce usque ad bovem. In porticum novendecim accubituum conveniunt tribuni tagmatum cum scholariis, et magistratus classiariorum cum ipsis classiariis; item populares ambarum factionum, et magistratus urbanus cum collegiis urbanis; bibuntque ibi per septiduum praedictum lochozema. At in praedictae plateae triviis conveniunt nostri in Christo fratres, pauperes, eodemque beneficio per septiduum pariter gaudeant.

CAP. 22.

Observanda in baptismo filii Imperatoris.

Primum ex mandato Imperatoris iubentur certo tempore et loco convenire magistri, proconsules, patricii, strategi, stratarchae, turmarchae, rectores tagmatum, officiales totusque senatus. Conveni-

Digitized by Google

εἰσέρχονται εἰς τὸν μέγαν βαπτιστῆρα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας. οἱ δὲ δεσπόται προέρχονται μετὰ τῶν ἀλλαξίμων, καθὼς ἔχει ἡ συνήθεια τῶν μεγάλων ἑορτῶν. τὰ δὲ σκῆπτρα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη μένουσιν ἐν τῷ ναῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καθὼς καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις προελεύσεσιν, καὶ οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ καὶ συγκλητικοί. οἱ δὲ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ὁρισθέντων γενέσθαι ἀναδόχων εἰσέρχονται εἰς τὸν βαπτιστῆρα, καὶ τῆς εὐχῆς γενομένης καὶ τῆς εἰωθυίας ἐκκλησιαστικῆς τάξεως τελουμένης καὶ τοῦ παιδὸς βαπτιζομένου, δέχονται οἱ ἀνάδοχοι, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε κατέρχονται οἱ δεσπόται μετὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ φω-
C τίσματος, καὶ γίνεται ἡ εἰωθυῖα εἴσοδος εἰς τὸ θυσιαστήριον. εἶτα εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ μητατώριον, καὶ τὰ ἑξῆς τελεῖται, καθὼς καὶ ἐν ταῖς μεγάλαις προελεύσεσιν. οἱ δὲ δῆμοι ἐν τῷ ὑποστρέφειν τὸν βασιλέα αἰτοῦνται, ἀχθῆναι
Ms. 210.b ἱππικὸν ἱπποδρόμιον. τοῦ δὲ βασιλέως συντασσομένου, τελεῖται τῇ ἐπαύριον ἱπποδρόμιον ἀπολύσιμον καὶ προσκυνήσιμον.

ΚΕΦ. κγ'.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ κουρεύματι παιδὸς βασιλέως.

D Δίδονται μανδάτα εἰς ὅλην τὴν σύγκλητον ἀλλαξίμων, καὶ

unt ergo in baptisterium seu fontem magnae ecclesiae. Procedunt Domini tum in mutatoriis, qualia solent ex ritu in magnis festis gestare. Sceptra et reliqua vasa manent in ipso nao magnae ecclesiae, prout mos est in magnis processionibus; manent ibidem quoque ceteri honorati et senatores. Domini autem et patriarcha et designati exceptores e sacro fonte aut compatres intrant in baptisterium, factaque oratione et peracto consueto officio ecclesiastico baptizatoque puero, excipiunt eum exceptores; et tunc abeunt illinc Imperator et patriarcha cum puello baptizato, et fit consuetus introitus in sacrificatorium. Dein intrat Imperator in metatorium, et peraguntur cetera, ut mos est in magnis processionibus peragi. Factiones autem in reditu Imperatoris ex ecclesia rogant, equestre spectaculum edi; et compromittente Imperatore, peragitur sequente die spectaculum equestre apolysimum [seu postremum eorum, quae per istam occasionem hilaritatis publicae instituuntur,] idemque proscynesimum seu in quo Imperator a populo humi in genubus cubante adoratur.

CAP. 23.

Observanda in tonsione filii Imperatoris.

Pridie diduntur mandata ad totum senatum, ut altero die in

Digitized by Google

τῇ ἑξῆς προέρχονται πάντες οἱ συγκλητικοὶ, εἶτα ἔρχεται ὁ ῥαιφερενδάριος τοῦ πατριάρχου, καὶ ἐρωτᾷ, εἰ κελεύει ὁ βασιλεὺς εἰσελθεῖν τὸν πατριάρχην. τοῦ δὲ βασιλέως ὑπομιμνησκομένου παρὰ τοῦ πραιποσίτου καὶ κελεύοντος εἰσελθεῖν τὸν πατριάρχην, ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος λέγων τῷ ῥαιφερενδαρίῳ, ὅτι κελεύει ὁ βασιλεὺς εἰσελθεῖν τὸν πατριάρχην. ὁ δὲ ἀπιὼν προσκαλεῖται τὸν πατριάρχην, καὶ εἰσέρχεται Ed. L.359 ἐν τῷ παλατίῳ, καθὼς εἴθισται αὐτῷ, μετὰ τοῦ σεκρέτου αὐτοῦ καὶ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, καὶ ὑπαντᾷ αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ. καὶ εἰς οἷον ἂν ναὸν κελεύῃ ὁ βασιλεὺς γενέσθαι τὸ κούρευμα, ἄπεισιν μετὰ τοῦ πατριάρχου. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου καὶ οἱ ἄρχοντες τοῦ πατριάρχου καὶ κουβουκλείσιοι, πρὸς τούτοις μητροπολῖται καὶ ἀρχιεπίσκοποι. εἶτα κελεύσει τοῦ βασιλέως ἔρχονται καὶ οἱ τῆς συγκλήτου καὶ ὅσοι μέλλουσι γίνεσθαι ἀνάδοχοι τῶν τριχῶν τοῦ βασιλικοῦ παιδός. εἶτα φέρει ὁ πραιπόσιτος τὰ διὰ ῥαφῆς συνημμένα B πρὸς ἄλληλα ἐγχείρια, καὶ ἐπιδίδωσι ταῦτα τῷ πατριάρχῃ, ὁ δὲ πατριάρχης τοῖς μέλλουσι γίνεσθαι ἀναδόχοις, καὶ ἑξῆς γίνεται ἡ τῆς ἐκκλησίας ἀκόλουθος τοῦ κουρεύματος τάξις. καὶ τὸ μὲν πρῶτον χρυσοῦν ἐγχείριον, ἐν ᾧ καὶ αἱ ἀποκαρεῖσαι τρίχες τοῦ παιδὸς ἔγκεινται, ἐπιδίδοται τῷ πραιποσίτῳ, τὰ δὲ λοιπὰ ἐγχείρια διαρπαζόμενα παρὰ τῶν ἀναδόχων μερί-

mutatoriis compareat. Conveniunt ergo sic omnes ad ordinem senatorium pertinentes. Tunc advenit referendarius patriarchae, et sciscitatur, velitne Imperator patriarcham advenire. Intrat praepositus ad Imperatorem eaque de re significat; et Augusto volente iubente, ut patriarcha veniat, rursus ad referendarium exit referens, velle Imperatorem, ut patriarcha veniat. Abit itaque referendarius, et arcessit patriarcham. Hic venit in palatium in consueto suo comitatu, nempe secreto suo et metropolitis atque archiepiscopis. Ei obviam fit Imperator in chrysotriclinio, et simul abeunt in illud templum, in quo puerum tonderi vult Imperator. Proxime hos ingrediuntur in illud templum cubicularii et proceres patriarchae et eius cubiculenses; tum metropolitae et archiepiscopi. Veniunt deinceps ex Imperatoris mandato senatores et qui destinati sunt exceptores crinium pueri imperialis. Dein affert praepositus manucciola multa unum alteri consuta, ut longam telam efficiant, eaque tradit patriarchae, hic porro tradit futuris exceptoribus crinium. Et dein fit ritus ecclesiasticus tonsurae. Quo facto, tradit patriarcha primum aureum sudarium, in quo iacent detonsi crines, praeposito; cetera vero manucciola diripiunt et partiuntur inter se exceptores. Sub Basilio, celeberrimo Imperatore, fiebat tonsura

Digitized by Google

ζονται. ἐπὶ δὲ Βασιλείου τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως γέγονε τὸ κούρευμα Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου καὶ υἱοῦ αὐτοῦ οὕτως. τῆς προῤῥηθείσης τάξεως πάσης τελεσθείσης, γέγονεν ἡ ἐκκλησιαστικὴ πᾶσα ἀκολουθία τοῦ κουρεύματος ἐν τῷ C εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου τοῦ ἐν τῷ Ms. 211. a πρὸς ἀνατολὴν ἀριστερῷ μέρει τοῦ χρυσοτρικλίνου. ἀνάδοχοι δὲ τῶν τριχῶν τοῦ βασιλικοῦ παιδὸς γεγόνασιν ὅ,τε πατρίκιος Λέων καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν ὁ κρατερὸς, καὶ ὁ στρατηγὸς Καππαδοκίας καὶ οἱ τουρμάρχαι καὶ μεράρχαι καὶ οἱ λοιποὶ πάντες θεματικοὶ ἄρχοντες τῶν αὐτῶν θεμάτων μετὰ καὶ τῶν δρουγγαροκομήτων. ἀπὸ γὰρ τῶν κιγκλίδων τοῦ βήματος τοῦ αὐτοῦ εὐκτηρίου μέχρι τοῦ πόρτηκος τοῦ χρυσοτρικλίνου, ἐν ᾧ καὶ τὸ ὡρολόγιον ἵσταται, συνεκράτει ἡ τῶν ἐγχειρίων ἄλλο πρὸς τὸ ἄλλο συῤῥαφὴ καὶ D συνάρμοσις, ὥστε πάντας τοὺς θεματικοὺς ἄρχοντας Ἀνατολικοὺς καὶ Καππάδοκας ἀναδόχους γενέσθαι τῶν τριχῶν τοῦ βασιλικοῦ παιδός.

ΚΕΦ. κδ'.

Ἐπὶ προαγωγῇ κουβικουλαραίας.

Τῆς καθημερινῆς προελεύσεως ἱσταμένης, καὶ τοῦ βασιλέως καθεζομένου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ καὶ κελεύοντος γενέσθαι κουβικουλαραίαν, δηλοῖ τοῖς πραιποσίτοις, καὶ αὐτοὶ

filii eius Leonis, philochristi Despotae, hunc in modum. Reliquo, quem diximus, apparatu cerimoniarum praemisso, fiebat officium tonsurae ecclesiasticum, prout ritus fert, in oratorio S. magni martyris Theodori, quod est in sinistra versus orientem spectanti regione chrysotriclinii. Exceptores crinium imperialis pueri erant Leo [Phocas] patricius et tum strategus Anatolicorum, fortis heros; et strategus, qui tum erat, Cappadociae et turmarchae et merarchae et reliqui omnes rectores provinciales eorundem thematum seu provinciarum, Anatoliae nempe atque Cappadociae, una cum drungarii comitibus. Hi omnes fiebant exceptores crinium imperialis pueri, stantes nempe a cancellis tribunae modo dicti oraculi inde usque ad porticum chrysotriclini, in qua horologium stat, et tenentes telam illam longam e multis inter se consutis sudariis confectam.

CAP. 24.

Ritus promotionis cubiculariae.

Consistente iam modo et orsa quotidiana processione seu conventu procerum, quando Imperator in chrysotriclino sedet et vult cubiculariam creare, significat id praepositis. Hi pro more secum

Digitized by Google

κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀναλαμβάνονται μεθ' ἑαυτῶν δύο κουβικου-
λαρίους καὶ δύο σπαθαροκουβικουλαρίους καὶ ὀστιάριον καὶ Ed. L. 360
πριμικήριον. εἷς δὲ ἐκ τούτων ὀφείλει εἶναι καὶ ὁ πριμική-
ριος τοῦ κουβουκλείου. καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ χρυσοτρικλί-
νῳ. καὶ οἱ μὲν πραιπόσιτοι εἰσερχόμενοι τὸ πρὸς δύσιν βῆ-
λον τοῦ χρυσοτρικλίνου προσκυνοῦσι τὸν βασιλέα. τοῦ δὲ
δευτέρου ἀνοίγοντος τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος
Θεοδώρου τὸ ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ, εἰσέρχονται πάντες ἐκεῖ-
σε, καὶ ἀποκρεμμῶσι τὸ χρυσοῦν ἱμάτιον τὸ δίκην παραγαυ-
τοδίου ὂν εἰς τὰς κιγκλίδας τοῦ βήματος, ἤτοι εἰς τὰ ἅγια
θύρια. ὁμοίως τιθοῦσιν ἐκεῖσε καὶ τὸ προπόλωμα καὶ τὸ
ἄσπρον μαφώριον καὶ τὸ λευκὸν χαρζάνιον, καὶ εἶθ' οὕτως
ἐξέρχονται οἱ πραιπόσιτοι, καὶ ἀπίασιν διὰ τοῦ πρὸς ἀνα-
τολὴν δεξιοῦ βήλου τοῦ χρυσοτρικλίνου εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς B
αὐγούστης, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀναλαμβάνονται τὴν μέλλου-
σαν γενέσθαι κουβικουλαραίαν, καὶ ἀπάγουσιν αὐτὴν διὰ τοῦ
χρυσοτρικλίνου εἰς τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος
Θεοδώρου, καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν ὁ πρῶτος πραιπόσιτος·
„ὅρα, πόθεν ἀναλαμβάνεσαι τὸ ἀξίωμα. πάντως πρόδηλον
ἐκ τῶν ἁγίων θυρῶν. καὶ εἰς τοῦτο ἀφορῶσα, ὅτι ἐκ χειρὸς Ms. 211. b
Κυρίου τοῦτο λαμβάνεις, πρόσεχε σεαυτὴν τὸν τοῦ Κυρίου
φόβον ἔχουσα ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν
αὐγούσταν ἀληθῆ πίστιν καὶ ἀκίβδηλον εὐγνωμοσύνην φυλάτ-
τουσα." ταῦτα πρὸς αὐτὴν εἰπὼν ὁ πραιπόσιτος, κελεύει αὐ- C

sumunt duo cubicularios et duo spatharocubicularios et ostiarium et primicerium, (horum unus autem debet primicerius cubiculi esse,) et intrant in chrysotriclinium. Et praepositi quidem intrantes per occidentale chrysotriclini velum adorant Imperatorem. Secundicerius autem aperit oratorium S. magni martyris Theodori, quod in chrysotriclino est; et intrant in illud omnes, et suspendunt aureum vestimentum, quod ad modum paragaudii formatum est, e cancellis tribunae aut in sancta porta; pariter deponunt ibidem propoloma [seu turritam capitis coronam] et candidum maforium, [seu calyptram] et candidum charzanium. Eo facto, exeunt praepositi, et abeunt per dextrum orientale velum chrysotriclinii in coetonem Augustae, et illinc petunt creandam cubiculariam, traducuntque per chrysotriclinium in oratorium S. magni martyris Theodori et ibi collocatam sic alloquitur magnus praepositus: *Vide, unde accipias hanc dignitatem. Palam est, eam a sacra porta te impetrare. Recogitans itaque, te dignitatem hanc e manu Domini accipere, diligenter cura, ut timorem Domini in corde habeas, sinceramque fidem et benevolentiam erga Augustum et Augustam conserves.* His di-

Digitized by Google

τὴν τρίτον ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς ἀνατολὰς προσκυνῆσαι καὶ τῷ Θεῷ ἀπευχαριστῆσαι. εἶθ' οὕτως ἀναλαμβάνεται ὁ πρῶτος πραιπόσιτος τὸ χρυσοῦν ἱμάτιον τὸ δίκην παραγαυδίου ὂν ἀπὸ τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ἐπενδύουσιν αὐτὴν οἱ πραιπόσιτοι καὶ ζωννύουσιν αὐτήν. ἔπειτα ἐπιτιθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ τὸ ἄσπρον μαφόριον καὶ τὸ λευκὸν χαρζάνιον, εἶτα τὸ προπόλωμα, καὶ εὐθὺς ἀσπάζονται αὐτὴν οἱ πραιπόσιτοι καὶ οἱ λοιποί, καὶ ἐξάγουσιν αὐτὴν διὰ τοῦ βήλου τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χρυσοτρικλίνου κατέναντι τοῦ μεσαιτάτου πολυκανδήλου, καὶ προσκυνεῖ, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε μέ-
D χρις ἂν καταλάβῃ τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, προσκυνεῖ ἐκ δευτέρου, ὡς τρισσὴν εἶναι τὴν ταύτης προσκύνησιν. καὶ εἶθ' οὕτως πίπτουσα φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, καὶ ἐξάγεται παρὰ τῶν πραιποσίτων καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ κουβουκλείου εἰς τὸν λαυσιακόν, καὶ ἀσπάζονται αὐτὴν οἱ τοῦ κουβουκλείου, καὶ ἀπὸ τῶν ἐκεῖσε ἀναλαμβάνονται αὐτὴν οἱ πραιπόσιτοι καὶ ἀπάγουσιν εἰς τὸν κοιτῶνα τῆς αὐγούστης, καὶ ἀπευχαριστεῖ τὴν αὐγούσταν. οἱ δὲ πραιπόσιτοι ταύτην ἐκεῖσε καταλείποντες ἀπέρχονται ἐν τῷ λαυσιακῷ.

Ed. L. 361

ΚΕΦ. κε.

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ προαγωγῇ κουβικουλαρίου.

Τῆς καθημερινῆς προελεύσεως ἱσταμένης, καὶ τοῦ βα-

13. τῆς πόδας ed.

ctis, iubet, ut ter humi procidens, versus orientem converso vultu, Deum adoret et ei gratias pro indulta dignitate agat. Eo facto, sumit primus praepositus aureum indumentum, ad instar paragaudii factum, e santa porta; quod ceteri praepositi feminae circumponunt, dein cingulum ipsi accingunt, dein album maphorium imponunt ipsi et album charzanium, et tandem propoloma. Sic indutam protinus salutant praepositi atque reliqui, et educunt eam per velum S. Theodori in medium usque triclinium, ubi constituta e regione medii polycandeli prima vice adorat Imperatorem; dein inter procedendum, donec perveniat ad pedes Imperatoris, adorat bis; ut adeo in universum ter adoret. Provoluta tum ad pedes Imperatoris osculatur eos. Eo facto, educitur a praepositis et cubiculariis reliquis in lausiacum, ubi eam cubicularii salutant. Illinc abducunt eam praepositi in coetonem Augustae. Ibi adorat cum gratiarum actione Augustam, et restitat, praepositis in lausiacum redeuntibus.

CAP. 25.

Observanda in promotione cubicularii.

Incepta iam quotidiana processione, residens in chrysotricli-

Digitized by Google

σιλέως καθεζομένου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ καὶ κελεύοντος γενέσθαι κουβικουλάριον, δηλοῖ τοῖς πραιποσίτοις, καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀναλαμβάνονται μεθ' ἑαυτῶν δύο κουβικουλαρίους καὶ δύο σπαθαροκουβικουλαρίους καὶ ὀστιάριον καὶ πριμικήριον. εἷς δὲ ἐκ τούτων ὀφείλει εἶναι καὶ ὁ πριμικήριος τοῦ κουβουκλείου. καὶ εἰσέρχονται ἐν τῷ χρυσοτρικλί- Ms. 212. a νῳ, καὶ οἱ μὲν πραιπόσιτοι εἰσερχόμενοι τὸ πρὸς δύσιν βῆλον τοῦ χρυσοτρικλίνου προσκυνοῦσι τὸν βασιλέα· οἱ δὲ B λοιποὶ τοῦ κουβουκλείου οὐ προσκυνοῦσιν. τοῦ δὲ δευτέρου ἀνοίγοντος τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου μεγαλομάρτυρος Θεοδώρου, εἰσέρχονται πάντες ἐκεῖσε καὶ ἀποκρεμμῶσι τὸ χρυσοῦν παραγαύδιον εἰς τὰς κιγκλίδας τοῦ βήματος, ἤγουν εἰς τὰ ἅγια θύρια, καὶ εἶθ' οὕτως ἐξέρχεται ὁ πραιπόσιτος, καὶ εἰσάγει ἀπὸ τοῦ πανθέου, εἴτε καὶ ἀπὸ τοῦ ὡρολογίου, τὸν ὀφείλοντα γενέσθαι κουβικουλάριον, καὶ ἔξωθεν τοῦ εὐκτηρίου, ἤγουν εἰς τὸ βῆλον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, κελεύσει τῶν πραιποσίτων ἐνδύουσιν οἱ κουβικουλάριοι καμίσιον τὸν μέλλοντα τιμηθῆναι, καὶ ἀποσκεπάζουσιν αὐτὸν, καὶ εἶθ' οὕ- C τως εἰσάγουσιν αὐτὸν ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, καὶ ἱστῶσιν αὐτὸν πρὸ τῶν ἁγίων θυρῶν. εἶτα ὁ πρῶτος πραιπόσιτος ποιεῖ εἰς αὐτὸν τὴν εἰωθυῖαν παραίνεσιν, νουθετῶν καὶ ἐξασφαλιζόμενος αὐτὸν τοῦ μὴ δῆσαι χεῖρας εἰς ἕτερον βαρβάτον ἄνευ τοῦ βασιλέως, καὶ τοῦ μὴ εἶναι μέθυσον καὶ πέρπερον καὶ περισσοπραξίας ἐργάζεσθαι, καὶ τοῦ μὴ συνδυάζειν ἢ συμφιλιοῦσθαι ἐξολεστάτοις καὶ νεωτερισταῖς ἀνθρώποις·

nio Imperator, quando vult aliquem cubicularium renuntiare, significat praepositis. Hi, secum sumtis pro more duobus cubiculariis et duobus spatharocubiculariis et ostiariis et primicerio, (horum autem unus debet primicerius cubiculi esse,) intrant in chrysotriclinium. Et praepositi quidem per occidentale velum chrysotriclinii introeuntes adorant Imperatorem; reliqui autem cubicularii non adorant. Deuterus inde aperit oratorium S. magni martyris Theodori, in quod omnes intrant, et suspendunt aureum paragaudium e cancellis bematis aut e sacra porta. Dein exit praepositus, et introducit aut a pantheo, aut et ab horologio creandum cubicularium. Hunc extra oratorium seu in velo S. Theodori amiciunt cubicularii, a praepositis iussi, camisio, demuntque ipsi capitis tegumentum, tum introducunt eum in oratorium, et coram sacra porta collocant. Ibi facit praepositus ad eum consuetam adhortationem, diligenter praecipiens et inculcans, ne manus violentas immittat in alium barbatum, inscio Imperatore, neque ebrietati se dedat, neque vanus et levis sit, et inepte curiosus rerum ad se non pertinentium; neque

Digitized by Google

πρὸς τούτοις καὶ τοῦ μὴ ἐξάγειν μυστήριον βασιλέως, τιμᾷν δὲ πάντας τοὺς ἐν ἀξιώμασι προβαθμίους καὶ ἰσοβαθμίους αὐτοῦ καὶ πᾶσαν τὴν σύγκλητον, μάλιστα δὲ τοὺς
D αὐτοῦ πραιποσίτους. ταῦτα ἐξασφαλισάμενος ὁ πραιπόσιτος τὸν μέλλοντα τιμηθῆναι κουβικουλάριον, λέγει πρὸς αὐτόν· „ὅρα, πόθεν ἀναλαμβάνει τὸ ἀξίωμα. πάντως πρόδηλον ἐκ τῶν ἁγίων θυρῶν. καὶ εἰς τοῦτο ἀφορῶν, ὅτι ἐκ χειρὸς Κυρίου τοῦτο λαμβάνεις, πρόσεχε σεαυτῷ, ὅπως μέχρι τέλους ζωῆς σου ταῦτα πάντα φυλάξῃς, καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ σου διαθέμενος καὶ ταῖς κρείττοσιν ἀρεταῖς κοσμούμενος, ταῖς μείζοσι τῶν βαθμῶν ἀξίαις παρὰ τοῦ πλουτοδότου καὶ θείου ἡμῶν αὐτοκράτορος ἐπιτύχῃς καὶ ἔνδοξος ἐν
Ed. L. 362a τῷ ἱερῷ κουβουκλείῳ γενήσῃ.” ταῦτα πρὸς αὐτὸν εἰπὼν ὁ
Ms. 212. b πραιπόσιτος κελεύει αὐτὸν τρίτον ἐπὶ τῆς γῆς πρὸς ἀνατολὰς προσκυνῆσαι καὶ τῷ Θεῷ ἀπευχαριστῆσαι. εἶθ' οὕτως ἀναλαμβάνεται τὸ χρυσοῦν παραγαύδιον ὁ πραιπόσιτος ἀπὸ τῶν ἁγίων θυρῶν, καὶ ἐπενδύει αὐτὸν, καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν οἱ πραιπόσιτοι καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βήλου. καὶ ἡνίκα ἐξέλθῃ, πίπτει ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσκυνεῖ τὸν βασιλέα, καὶ εἶθ' οὕτως ἐξάγεται παρὰ τῶν πραιποσίτων καὶ τῶν τοῦ κουβουκλείου εἰς τὸν λαυσιακὸν, καὶ ἀσπάζονται αὐτὸν πάντες οἱ τῆς συγκλήτου, καὶ πρὸ πάντων οἱ τοῦ κουβουκλείου. καὶ εἶθ' οὕτως σκεπάζεται καὶ καθέ-

fraternitatem et sodalitium contrahat cum hominibus perditis, perniciosis, novarum rerum studentibus; ne praeterea effutiat secretum aliquod Imperatoris; ut omnes honoratos sive gradum suo priorem, sive sibi parem habeant, verbo totum senatum, sed maxime praepositos suos, honoret. Huic adhortationi ad honorandum cubicularium factae addit praepositus hanc formulam: *Vide, unde accipias dignitatem, quam nunc accipis. Nempe, ut palam est, a sancta porta. Recogitans itaque, te illam e manu Dei accipere, cura diligenter, ut, quoad vixeris, praecepta mea custodias, dispositosque habens in corde tuo gradus [pulchrarum dotium unos alteris altiores] ornatusque optimis virtutibus, maiores honorum gradus a divitiarum largitore, divino nostro Imperatore, consequaris, et illustris in sacro cubiculo fias.* His dictis, iubet eum praepositus ter humo prolapsum, vultu ad orientem converso, Deum adorare, eique gratias agere. Dein sumit aureum paragaudium e sacra porta, ipsique id induit. Tum salutant eum praepositi ceterique, et extra velum S. Theodori educunt. Egressus procumbit humi et adorat Imperatorem; tum educitur a praepositis et cubiculariis in lausiacum, ubi senatores omnes, et primo quidem loco cubicularii, ei gratulantur. Hoc facto, tegit rursus caput, et occupat sedem suam,

Digitized by Google

ζεται εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ τάξιν, καὶ τῶν μινσῶν γινομένων, ἀπέρχεται ἔμπρατος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. B

ΚΕΦ. κϛ'.

Περὶ τῶν κατὰ διαφόρους καιροὺς συμβάντων γενέσθαι περὶ τῆς παλαιᾶς συνηθείας τῆς τελουμένης ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

Ἰστέον, ὅτι τὸ παλαιὸν μετὰ τὸ προσενεγκεῖν τὰ δῶρα τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ τὸν βασιλέα ἔμενεν ἔνδον τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου ἕως τῆς μεταλήψεως τῶν θείων μυστηρίων· ἐπὶ δὲ Θεοδοσίου τοῦ ὀρθοδόξου βασιλέως τοῦτο ἀπεκόπη δι' αἰτίαν, ἣ ἐν τῷ βίῳ ἀναγέγραπται τοῦ ἁγίου καὶ ἀοιδίμου C Ἀμβροσίου, ἐπισκόπου Μεδιολάνων.

ΚΕΦ. κζ'.

Ὅπως Ἡράκλειος ὑπὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς ἀπὸ τῆς τοῦ καίσαρος ἀξίας ἀνήχθη εἰς τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας, καὶ πῶς Δαβὶδ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ γέγονε καῖσαρ.

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι κατὰ τὴν τετάρτην τοῦ Ἰουλίου μηνός, ἰνδ. ια', ὁ αὐτοκράτωρ καὶ μέγας βασιλεὺς θελήσας D ἀναγορεῦσαι Ἡράκλειον τὸν τούτου υἱὸν ἀπὸ τῆς ἀξίας τοῦ

18. ἀναγαγεῖν coni. R.

et datis missis vel dimissa processione, abit in domum suam in solenne amicorum obsequio.

CAP. 26.

De quibusdam diverso tempore innovatis circa vetustam consuetudinem olim observatam in magna ecclesia.

Mos erat olim, ut Imperator, postquam dona sacrae mensae obtulisset, intra sanctum sacrificatorium maneret usque ad communionem sanctorum mysteriorum. Sed sub Theodosio, orthodoxo Imperatore, abrogatum id est ob causam in vita S. Ambrosii, episcopi Mediolanensis, scriptam.

CAP. 27.

Quomodo Heraclius [Iunior] a suo patre e dignitate Caesaris ad habitum et maiestatem Imperatoris evectus, eius frater, David, autem Caesar creatus fuerit.

Die quarto mensis Iulii, indict. undecima, [A. C. 638.] instituebat Imperator et magnus rex [Heraclius] decreto Heraclium [Iuniorem] filium suum ex Caesare Imperatorem facere hunc in modum.

Digitized by Google

καίσαρος εἰς τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας, ἐποίησεν οὕτως. μετεστάλη ὁ πατριάρχης καὶ οἱ τῆς συγκλήτου πάντες. καὶ ὁ μὲν πατριάρχης εἰσῆλθεν πρὸς τὸν βασιλέα, παρόντος καὶ Κωνσταντίνου δεσπότου τοῦ αὐτοῦ γνησίου ἀδελφοῦ. ἡ δὲ εὐχὴ ἐγένετο ἐν τῷ ἁγίῳ Στεφάνῳ τῆς Δάφνης, καὶ ἐπήρθη, ὅπερ ἐφόρει καμελαύκιον ὁ καῖσαρ, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, καὶ περιετέθη αὐτῷ ὁ βασιλικὸς στέφανος, Δαβὶδ δὲ τῷ δεσπότῃ ἑτέρας εὐχῆς γενομένης, ἀνήγαγεν εἰς τὴν τοῦ καί- [Ed. L. 363] *σαρος ἀξίαν, ἐπιθεὶς αὐτῷ τὸ αὐτὸ καμελαύκιον. εἶθ' οὕ-* [Ms. 213. a] *τως μετεστάλησαν κατὰ τὸ ἔθος οἱ ἐνδοξότατοι πατρίκιοι, καὶ εἰσῆλθον ἐν τῷ αὐγουστέᾳ, καὶ ἐδέξαντο τόν τε μέγαν βασιλέα, ὁμοίως καὶ τοὺς αὐτοῦ υἱοὺς, παρόντος καὶ τοῦ καίσαρος. ἡνίκα οὖν ἐξῆλθον πάντες οἱ ἀπὸ ὑπάτων καὶ ἕως τῶν ἰλλουστρίων, ἔστησαν εἰς τὰ γραδήλια τῆς ἀρέας. ἠνοίχθησαν δὲ καὶ αἱ πύλαι τοῦ ἅρματος καὶ εἰσῆλθον πάντα τὰ σίγνα καὶ αἱ σχολαὶ καὶ οἱ δῆμοι. συνεξῆλθεν δὲ αὐτοῖς καὶ ὁ πατριάρχης, καὶ πάντων εὐφημησάντων, εὐθέως ἀπῄει ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν τέκνων αὐ-* [B] *τοῦ, καὶ πάντα κατὰ τὸ ἔθος ἐγένετο καὶ ἐν τῇ αὐτῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.*

ΚΕΦ. κη'.

Περὶ προκένσου τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ.

Χρὴ εἰδέναι, ὡς τῇ πρώτῃ τοῦ Ἰαννουαρίου μηνὸς, ἰνδ.

Arcessebantur patriarcha totusque senatus. Patriarcha ad Imperatorem conveniebat, praesente eius [Heraclii Iunioris] fratre, Constantino despota. Oratio et benedictio super creando Imperatore fiebat in aede S. Stephani Daphnes. Tum aufferebatur camelaucium, quod Caesar, Heraclius, gerebat, ex eius capite, et circumponebatur ipsi corona imperialis. Illud ipsum vero camelaucium imponebat patriarcha Davidi despotae, altera peculiari eum in finem dicta oratione; eoque fiebat is Caesar. Eo facto arcessebantur illustrissimi patricii pro more, qui augusteum ingressi magnum Imperatorem et eius filios, iuniorem Imperatorem atque Caesarem, venerabantur. Egressi deinceps omnes a consulibns inde usque ad illustres consistebant in gradibus areae; aperiebantur portae armatis, et intrabant omnia signa et scholae et factiones. Simul exibat quoque patriarcha cum Imperatore et eius filiis, et sub faustis omnium acclamationibus abibat continuo in magnam ecclesiam, ubi pariter omnia ex ritu fiebant.

CAP. 28.

De processione in magnam ecclesiam.

Calendis Ianuariis, indictione duodecima, [A. C. 639.] faciebat

Digitized by Google

ιβ', ἐποίησεν πρόκενσον ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, καὶ ἐξῆλθεν μετ' αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ δεσπότης, φορῶν χλανίδιον, καὶ Ἡράκλειος ὁ δεσπότης καὶ υἱὸς αὐτοῦ, φορῶν πραίσεκστον, καὶ παρὰ τοῦ ἰδίου ἀδελφοῦ παρακρατούμενος. ἐφόρεσαν δὲ τόγας ὅ,τε πατρίκιος Νικήτας καὶ ὁ πατρίκιος Ἰωάννης καὶ ὁ πατρίκιος ὁ κατὰ Ἰέσδην καὶ ὁ πατρίκιος Δομέτιος καὶ ὁ μάγιστρος Εὐστάθιος, καὶ οἱ C λοιποὶ ἄρχοντες ἐφόρεσαν χλανίδια ὁλοσήρικα, καί τινες δὲ τῶν ἀπὸ ὑπάρχων ἐφόρεσαν λώρους κατὰ ὑπατίας, καὶ εἰσελθόντων αὐτῶν ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἧψαν κηροὺς καὶ πάντα τὰ πρὸς συνήθειαν γεγόνασιν, καὶ ἐγένετο ἄξια.

ΚΕΦ. κθ'.

Ὅπως ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου ἐδέξατο Ἡράκλειος τοὺς τῆς συγκλήτου, παρόντος καὶ τοῦ πατριάρχου.

Χρὴ εἰδέναι, ὡς, τῇ τετάρτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἱππο- D δρομίου ὄντος, ἐδέξατο ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ αὐγουστέᾳ τοὺς εἰωθότας, καὶ ἐν τῷ μέλλειν ἀνέρχεσθαι αὐτὸν ἐν τῇ ἱπποδρομίᾳ, πάλιν ἐκέλευσεν, καὶ ἐδέξατο πάντας τοὺς ἄρχοντας, καὶ εἰσελθόντων αὐτῶν ἐν τῷ αὐγουστέᾳ, εὗρον ἱστάμενον τόν τε βασιλέα καὶ τὴν αὐγοῦσταν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν ἱσταμένας Αὐγουστίναν καὶ Ἀναστασίαν τὰς αὐτῶν Ms.213. b

1. ιβ' em. R., β' cod. et ed. 4. πραίτεκστον legi vult. R. 5. Ita em. R., τόγας. ὁ δὲ cod. et ed.

Imperator [Heraclius] processionem in magnam ecclesiam cum filiis, Constantino despota tunicato, et Heraclio despota praetextato; qui etiam maioris fratris brachio nitebatur. Togas gestabant patricius Nicetas, patricius Ioannes, patricius Cata Iesdin, patricius Domitius et magister Eustathius. Reliqui autem proceres gestabant tunicas holosericas. Quidam expraefectorum gestabant loros, ut, qui consulatum adeunt, gerere solent. Ut ventum erat in magnam ecclesiam, accendebant cereos, et omnia fiebant secundum ritum et dignis modis.

CAP. 29.

Quomodo in die ludi circensis exceperit Heraclius senatores coram patriarcha.

Eiusdem mensis Ianuarii quarto die, quo spectaculum equestre edebatur, excipiebat Imperator in augusteone, quos eo tempore mos est excipi. Quum autem in eo iam esset, ut in circum ascenderet, rursus placebat ipsi omnes proceres admittere. Intrabant itaque proceres omnes in augusteonem; ubi stantem inveniebant Imperatorem et Augustam, et coram illis stantes Augustinam et Ana-

Digitized by Google

θυγατέρας καὶ αὐγούστας, παρόντος καὶ τοῦ πατριάρχου, καὶ Ed.L.364 ἐν τῷ δεξιῷ μέρει ἵσταντο τὰ λοιπὰ τέκνα τοῦ βασιλέως, καὶ εἰς τὸ ἀριστερὸν μέρος ἵσταντο κουβικουλάριοι, καὶ ἔκραξαν λέγοντες· „εὐτυχῶς τῇ πολιτείᾳ, εὐτυχῶς τῇ πολιτείᾳ, εὐτυχῶς τῇ πολιτείᾳ. Ἡράκλειε αὔγουστε, τούμβικας. Ἀναστασία Μαρτίνα αὐγούστα, τούμβικας. Κωνσταντῖνε αὔγουστε, τούμβικας. Ἡράκλειε αὔγουστε, τούμβικας. Αὐγουστίνα αὐγούστα τούμβικας. Ἀναστασία αὐγούστα, τούμβικας. Δαβὶδ καῖσαρ, τούμβικας. Μαρτῖνε νωβελήσιμε, τούμβικας." καὶ εἶθ' οὕτως ἀνῆλθεν ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ.

ΚΕΦ. λ'.

B *Περὶ κηδείας πατριάρχου.*

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι τῇ ιγ' τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς, ἰνδ. ιβ', ἐτελειώθη Σέργιος ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἡμέρᾳ κυριακῇ· καὶ μετὰ τὸ δέξασθαι τὸν βασιλέα τοὺς ἄρχοντας κατὰ τὸ εἰωθὸς, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὴν κηδείαν τοῦ αὐτοῦ πατριάρχου. καὶ δὴ ἀπελθόντων τῶν συγκλητικῶν ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ, ἀπήλλαξαν τὰ ἄσπρα χλανίδια, καὶ περιεβάλλοντο τὰ χροακὰ, καὶ οὕτως ἠκολούθησαν τῷ ἐξοδίῳ μέχρι τῶν ἁγίων ἀποστόλων. ἠρωτήθησαν δὲ οἱ τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας, εἰ καὶ εἰς ἑτέρους πατριάρχας C ἐγένετο ἡ αὐτὴ τάξις· καὶ εἶπον, γενέσθαι τὴν τοιαύτην τά-

stasiam, ipsorum filias et Augustas easdem. Aderat etiam patriarcha. In dextra augusteonis parte stabant reliqui liberi imperiales; in sinistro cubicularii. Proceres itaque ingressi Dominos his acclamationibus excipiebant: *Feliciter imperio. Feliciter imperio. Feliciter imperio. Heracli Auguste, tu vincas. Anastasia Martina Augusta, tu vincas. Constantine Auguste, tu vincas. Heracli Auguste, tu vincas. Augustina Augusta, tu vincas. Anastasia Augusta, tu vincas. David Caesar, tu vincas. Martine Nobilissime, tu vincas.* Post haec ascendebat Imperator in hippodromum.

CAP. 30.

De exsequiis patriarchae.

Die decimotertio Decembris, indictione duodecima, [A. C. 639.] consummabatur [id est vivis excedebat] Sergius patriarcha Constantinopolitanus. Erat ea dies dominica. Ad eius exsequias ablegabat Imperator [Heraclius Magnus] proceres post perfectam consuetam admissionem. Senatores itaque abibant in magnam ecclesiam, et depositis ibi tunicis candidis, indutisque in earum vicem coloreis, comitabantur exsequias usque ad SS. Apostolos. Interrogati eo tempore sacerdotalis ordinis viri, num etiam aliis patriarchis contigerit eodem ritu tumulari, respondebant, eundem ritum observa-

Digitized by Google

ξιν εἰς τὴν κηδείαν τῶν ἐπισκόπων Κυριακοῦ καὶ Θωμᾶ. καὶ αὐτοὶ γὰρ ἐν κυριακῇ ἐτελειώθησαν. καὶ δὴ τῆς λειτουργίας γενομένης, οἱ θελήσαντες μεῖναι ἀξιωματικοὶ ἔμειναν μέχρι τῆς καταθέσεως τοῦ λειψάνου, οἱ δὲ λοιποὶ ἀνεχώρησαν οἴκαδε.

ΚΕΦ. λα'.

Πῶς δεῖ προσφέρειν τὸν βασιλέα ἐν μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ ἀναθήματα.

Ἰστέον, ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τῶν φώτων τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ προσφέροντος τῇ ἐκκλησίᾳ ποτήριον χρυσοῦν ἐκ λίθων D τιμίων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένον, τὸ μὲν ποτήριον προστάξει τοῦ βασιλέως Μιχαὴλ σπαθάριος καὶ χρυσοεψητὴς ἐβάσταζε, τὸ δὲ ποτηροκάλυμμα σιλεντιάριος, περιπατοῦν- Ms. 214. a τες ἀναμεταξὺ τῶν δύο μαγίστρων. καὶ τῶν ἁγίων θυρῶν πλησίον γενόμενος ὁ βασιλεὺς ἦρεν τὸ ποτήριον, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ θυσιαστήριον τέθεικεν αὐτὸ εἰς τὴν ἁγίαν τράπεζαν. ὁ δὲ πατριάρχης λαβὼν τὸ ποτηροκάλυμμα ἀπὸ τοῦ σιλεντιαρίου ἐπέδωκεν αὐτὸ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέθηκεν αὐτὸ ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ.

Ed. L. 365

ΚΕΦ. λβ'.

Περὶ αἰτήσεως δεξίμου τῶν δύο μερῶν, ἑορτῆς παρούσης.

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἐπὶ Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως τὰ δύο

1. εἰς τὴν R., εἴς τε τὴν cod. et ed.

tum quoque fuisse in exsequiis episcoporum Cyriaci et Thomae; quum et illi quoque die dominica absoluti seu mortalibus exemti fuerint. Fiebat tum in templo SS. Apostolorum sanctum officium; quo peracto, abibant domum honorati, qui manere nolebant; qui autem vellent, manebant donec exuviae defuncti conditae humo fuissent.

CAP. 31.

Quomodo Imperator debeat dona in magna ecclesia offerre.

In die luminum seu festo Epiphaniae offerebat Imperator Michael [Ebriosus, Theophili filius,] aureum poculum gemmis et margaritis ornatum ecclesiae. Et poculum quidem ipsum gestabat iussu Imperatoris spatharius aurifaber; operculum vero poculi gestabat aliquis silentiarius. Ambo medii ambulabant duos intra magistros. Ubi prope ad sacram portam venerant, adimebat ipse Imperator poculum gestanti, ingressusque in sacrificatorium, imponebat illud sacrae mensae; patriarcha vero auferens operculum poculi a silentiario, dabat illud Imperatori, qui etiam id sacrae mensae imponebat.

CAP. 32.

Quomodo ambae factiones veniam Imperatorem in circo adorandi rogaverint in die festo.

Sub Imperatore Michaele abibant ambae factiones, eo revertente

Digitized by Google

μέρη μετὰ τὴν ὑποστροφὴν τῆς προελεύσεως τῶν φώτων ἀπῆλθον εἰς τὰς ἰδίας φιάλας, αἰτούμενοι γενέσθαι τὸ δέξιμον.

ΚΕΦ. λγ'.

B *Περὶ προαγωγῆς ἀξιωμάτων ἐν ἡμέρᾳ ἐτησίῳ αὐτοκρατωρίας καὶ στεψίμου καὶ γενεθλίου καὶ στεφανώματος.*

Ἰστέον, ὅτι εἴθισται τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τοῖς δεξίμοις τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς γεννήσεως, ὁμοίως καὶ τοῦ στεψίμου καὶ στεφανώματος αὐτῶν, μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ τρικόγχου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ εἴσοδον περιβάλλεσθαι τὰ χρυσοπερίκλειστα σαγία, καὶ καθέζεσθαι τὸν μέγαν βασιλέα ἐπὶ τοῦ ἱσταμένου θρόνου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ. εἰ δὲ μικροὶ ὦσιν βασιλεῖς, καθέζονται ἐν σελλίοις ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ C αὐτοῦ θρόνου. εἶτα εἰσέρχονται οἱ τοῦ κουβουκλείου, ὡς εἴθισται αὐτοῖς. ὁ δὲ βασιλεὺς προβάλλεται πλήθη πολλὰ ἀξιωμάτων ἀπό τε μανδατόρων, βεστητόρων, ὑπάτων, κανδιδάτων, σπαθαρίων καὶ δισυπάτων, ὁμοίως σπαθαροκανδιδάτων καὶ πρωτοσπαθαρίων, ἀναβιβάζων καθεκάστην τάξιν καὶ ἀξίαν. εἶθ' οὕτως ἀναστάντες ἀπὸ τοῦ σέντζου καθέζονται ἐπὶ τῆς τιμίας αὐτῶν τραπέζης.

ΚΕΦ. λδ'

Περὶ προαγωγῆς ἀξιωμάτων ἐν ἡμέρᾳ ἐτησίῳ γεννήσεως καὶ ἑτέρων τοιούτων.

D Ἰστέον, ὅτι τὸ δέξιμον τῆς γεννήσεως Μιχαὴλ βασιλεὺς

domum e processione luminum, in propriam quaeque suam phialam rogatum, ut deximum fiat.

CAP. 33.

De promotionibus ad dignitates palatinas in natalibus anniversariis imperii, coronationis, nativitatis et nuptiarum.

Solent Imperatores in deximis seu admissionibus circensium, quas dictis in natalibus indulgent, postquam e triconcho in chrysotriclinum redierunt, auro septa saga induere et desidere, magnus quidem, qui identidem est, Imperator in throno, qui stat in chrysotriclino; minores autem, si qui sunt, in sellis ad utramque throni partem. Deinde intrant cubicularii, ut solent. Et Imperator promotiones permultas facit, a mandatariis inde incipiendo ad vestitores, consules, candidatos, spatharios, iterum consules, spatharocandidatos, protospatharios, promovens nempe secundum unamquamque classem et dignitatem meriti ex inferioribus ad superiores. His peractis, surgunt Domini e throno, et assident venerabili suae mensae.

CAP. 34.

De eodem argumento.

Deximum diei, quo natalis nativitatis Michaelis [Ebriosi] Im-

Digitized by Google

ἐν τῇ μυστικῇ φιάλῃ τοῦ τρικόγχου ἐτελέσθη κατὰ τὴν εἰωθυῖαν ἀκολουθίαν τῶν δεξίμων. τῶν γὰρ μερῶν αἰτησαμένων τὰς δ' αἰτήσεις, ἃς ἐξ ἔθους εἰώθασιν αἰτεῖσθαι, καὶ τοῦ βασιλέως συνταξαμένου τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν τεσσάρων αἰτήσεων γενέσθαι, εἰσῆλθεν ἐν τῷ τρικόγχῳ, καὶ ἀπήλλαξεν Ms.214.b κατὰ τὸ εἰωθὸς, καὶ δηριγευόμενος ἐκεῖθεν εἰσῆλθεν ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτοῦ, καὶ περιβαλλόμενος τὸ χρυσοπερίκλειστον σαγίον ἐκάθισεν ἐν τῷ σέντζῳ τῷ ἱσταμένῳ ἐν τῷ χρυσοτρικλί- Ed.L.366 νῳ. τῶν δὲ τοῦ κουβουκλείου κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰσελθόντων, ἐποίησεν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ προβολὰς ἀξιωμάτων πολλὰς ἀπό τε ἀποεπάρχων προαναβιβάζων καθεκάστην ἀξίαν μέχρι πρωτοσπαθαρίων.

ΚΕΦ. λε΄

Περὶ σαξίμου.

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἐν τῷ σαξίμῳ τοῦ αὐτοῦ γενεθλίου τὰ δύο μέρη τῆς πολιτικῆς Βενέτων καὶ Πρασίνων οὐδέποτε ἔσασσον. καὶ ὑπομνήσαντος περὶ τούτου τοῦ πραιποσίτου τῷ βασιλεῖ, προσέταξεν ὁ βασιλεὺς, ὅπως σάξωσιν. καὶ B εἰσῆλθον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ τὰ δύο μέρη ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ πέμπτῃ καταστάσει τοῦ σαξίμου, ἐκτελέσαντες τὰ τοῦ σαξίμου πάντα, εἰληφότες καὶ ἀποκόμβιον.

peratoris celebrabatur, fiebat in secreta phiala triconchii secundum ordinarium ritum deximorum. Nam postquam factiones suas quatuor flagitationes edidissent, quas ex antiquo ritu facere solent, et Imperator ipsis eas indulturum atque adimpleturum spopondisset, intrabat in triconchium, et exuebat vestes pro more, et inde abibat, stipatus a proceribus, in coetonem suum, indutusque ibi sago listis aureis septo, ibat in chrysotriclinum, et residebat in ibi stante throno; cubiculoque, ut mos est, illuc ingresso atque coacto, faciebat promotiones permultas ad dignitates aulicas incipiendo ab expraefectis et adscendendo per singulas classes officiorum usque ad protospatharios.

CAP. 35.

De saximo seu ludo saltatorio.

In eiusdem diei natalis celebratione non saltabant ambae factiones urbanae, Veneta et Prasina. Quum itaque praepositus ea de re Imperatorem admoneret, imperabat, ut saltarent. Introibant igitur illo die ambae factiones [in triconchium], quum iam quartae et quintae chorearum vices [ab aulae proceribus] agerentur; et postquam saximo finem imposuissent, omnibus eius partibus defuncti, accipiebant apocombium.

Digitized by Google

ΚΕΦ. λϛʹ

Περὶ εἰσαγωγῆς ἀπὸ ἐπάρχων ἐν ἡμέρᾳ ἱπποδρομίου, προβληθέντος ἐν τῷ δεξίμῳ τοῦ αὐτοῦ ἱπποδρομίου.

Ἰστέον, ὅτι τῇ ἡμέρᾳ τοῦ ἱπποδρομίου τῆς γεννήσεως Μιχαὴλ τοῦ βασιλέως εἰσήχθη ἐν πρώτοις ἀπὸ τῆς συγκλήτου, καθὼς ἡ συνήθεια ἔχει, ὁ προβληθεὶς ἀπὸ ἐπάρχων ἐν τῷ δεξίμῳ τῆς αὐτῆς ἡμέρας.

ΚΕΦ. λζʹ.

Περί τινων ἀποστατησάντων καὶ πάλιν δουλωθέντων, πῶς ἐδέχθησαν παρὰ τοῦ βασιλέως.

Χρὴ εἰδέναι, ὅπως ἐδέξατο Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς Σκλάβους τοὺς ἀτακτήσαντας ἐν χώρᾳ τῇ Σουβδελιτίᾳ καὶ ἀνελθόντας εἰς τὰ ὄρη καὶ πάλιν καταφυγόντας τῇ αὐτοκρατο- D ρικῇ καὶ ὑψηλῇ βασιλείᾳ. περιβαλλόμενος ὁ βασιλεὺς σαγίον πορφυροῦν ἔχον περίκλεισιν χρυσῆν, ἀπὸ μαργαριτῶν ἠμφιεσμένην, περιθεὶς καὶ στέφανον ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ κεφαλῆς ἐκ λίθων καὶ μαργάρων ἠμφιεσμένον, ὅπερ καισαρίκιον λέγεται, ἐκάθισιν ἐπὶ τοῦ σέντζου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ. καὶ γενομένης δοχῆς, ἐξῆλθεν ὀστιάριος βαστάζων βεργίον, καὶ

3. σαξίμῳ cod. et ed. Cf. p. 513, 2. 7. αὐτῆς R., αὐτοῦ cod. et ed. 17. ἠμφιεσμένον em. R., ἠμφιεσμένην cod. et ed.

CAP. 36.

Quod recens honoratus expraefectus in deximo ludi equestris praesentetur.

In die, quo spectaculum equestre celebrandis natalibus nativitatis Imperatoris Michaelis edebatur, introducebatur primus post senatum, ut consuetudo fert, promotus expraefectus in deximo eiusdem diei.

CAP. 37.

De quibusdam, qui defecerant, sed ad officium redacti fuerant; quomodo ab Imperatore fuerint excepti.

Non indignum est nosse, quomodo Michael Imperator Sclavos exceperit, qui, postquam in regione Subdelitia contumaciter et insolenter se gessissent et in montes secessissent, rursus ad obedientiam excelsi Imperatoris confugerant. Scilicet indutus Imperator sago purpureo, quod aureum margaritis obsitum limbum habebat, et coronam in capite habens gemmis et margaritis distinctam, qualem caesaricium appellant, sedebat super throno in chrysotriclino; factaque receptione [suorum procerum], exibat ostiarius virgam gestans, et

Digitized by Google

εἰσῆξεν αὐτοὺς μετὰ καὶ τοῦ λογοθέτου. καὶ μετὰ τὸ διαλεχθῆναι αὐτοῖς τὸν βασιλέα ἐξῆλθον, καὶ εὐθέως εἰσήχθη- Ms. 215. a σαν ἕτεροι Σκλάβοι Θεσσαλονίκης ἀρχοντίας καὶ αὐτοὶ ὑπὸ ἑνὸς ὀστιαρίου, ὃν τρόπον καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν. καὶ διαλεχθεὶς Ed. L. 367 καὶ αὐτοῖς ὁ βασιλεύς, ὡς ἐβούλετο, δεδωκὼς αὐτοῖς ἀνὰ ἑνὸς ἐσωφορίου ὡς ὑπηκόοις αὐτοῦ, καὶ ἐξῆλθον καὶ αὐτοί.

ΚΕΦ. λη'

Περὶ τῆς χειροτονίας Θεοφυλάκτου τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ β', ἡ ἑορτὴ τῆς ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἔτους ͵ςυμβ', ἐχειροτονήθη Θεοφύλακτος ὁ θεοφιλέστατος σύγκελλος, ὁ υἱὸς Ῥωμανοῦ δεσπότου, ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως. τῇ δὲ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἐτελέσθη ἡ ἀκολουθία τῆς προελεύσεως οὕτως. τοῦ B παλατίου ἀνοίξαντος διὰ τῆς ἐξόδου τῆς ἐξαγούσης ἐπὶ τὴν τοῦ Κυρίου ἐκκλησίαν, καὶ τοῦ κουβουκλείου εἰσελθόντος κατὰ τὸ εἰωθός, ἐξῆλθον οἱ δεσπόται ἀπὸ σκαραμαγγίων, περιβεβλημένοι καὶ τὰ χρυσοπερίκλειστα τούτων σαγία, καὶ ἀπίασιν, δηριγευόμενοι ὑπό τε τῶν πραιποσίτων καὶ τοῦ κουβουκλείου, διὰ τῆς μανναύρας καὶ τῶν διαβατικῶν εἰς τὰ κατηχούμενα τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καὶ κατὰ τὸ εἰωθὸς

introducebat Sclavos una cum logotheta. Quibus quum Imperator collocutus fuisset, exibant, et protinus introducebantur alii Sclavi ex praefectura Thessalonicensi. Hos, ut superiores, unus ostiarius introducebat. Imperator eos, ut collocutus ipsis fuerat, quae voluerat, dimittebat, donatos singulos singulis interulis in signum vasallatus vel obsequii. Et sic abibant etiam hi.

CAP. 38.

De electione Theophylacti sanctissimi patriarchae.

Mensis Februarii die secundo. eodemque festo hypapantes seu occursus Domini nostri Iesu Christi [cum sene Symeone et Anna convenientis in templo Hierosolymitano] anno 6442, [a C. N. 933.] eligebatur Theophylactus, Deo carissimus syncellus, filius Romani [Lecapeni] despotae, in archiepiscopum Constantinopoleos. Eodem die peragebatur ritus processionis hoc modo. Palatio ex ea parte reserato, qua in ecclesiam Domini itur, et cubiculo pro more consueto congregato, exibant Domini [Romanus cum filiis et genero Constantino Porphyrogenito] in scaramangiis et sagis suis auro septis, stipatique a praepositis et cubiculo abibant praeter magnauram et per porticus, per quas illinc illuc tendentibus transeundum

Digitized by Google

διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως τῷ θεῷ εὐχαριστήσαντες καὶ τὰ τούτων διβητήσια ἀλλάξαντες, ἐκαθέσθησαν. καὶ ὅτε πάντα κατὰ τὴν εἰωθυῖαν ἀκολουθίαν C εὐτρεπίσθη, ὑπεμνήσθησαν οἱ δεσπόται, καὶ εὐθέως περιεβάλλοντο τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας, καὶ ἐξιόντων αὐτῶν ἔξω τοῦ ἐκεῖσε κρεμμαμένου βήλου, ἐδέξαντο τούτους οἵ τε μάγιστροι καὶ πατρίκιοι. καὶ τῆς εἰωθυίας τάξεως ἐπιτελεσθείσης, κατίεσαν οἱ δεσπόται διὰ τοῦ μεγάλου κοχλιοῦ. ἐν δὲ τῷ νάρθηκι τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας εἰς τὴν ὡραίαν πύλην ἐδέξατο τούτους ὁ ὑποψήφιος μετὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πάσης τάξεως. καὶ δὴ κατὰ τὸν εἰωθότα τύπον εἰσοδεύσαντες, καὶ τῶν ἑξῆς ἐπιτελεσθέντων κατὰ τὰς λοιπὰς προελεύσεις, ἀπήρξαντο οἱ θεοφιλεῖς μητροπολῖται τῆς ἱερᾶς χειροτονίας. οἱ δὲ φιλόχριστοι βασιλεῖς μικρόν τι ὀπισθοπόδησαν μέχρι τοῦ D ἀργυροῦ κίονος τοῦ κιβωρίου, ἕως ἐτελέσθη παρὰ τῶν Ms. 215. b μητροπολιτῶν τὰ τῆς χειροτονίας. καὶ εἶθ' οὕτως διὰ τοῦ δεξιοῦ μέρους τοῦ βήματος καὶ τοῦ κυκλείου εἰσῆλθον ἐν τῷ εὐκτηρίῳ, ἐν ᾧ καὶ ἡ ἀργυρᾶ ἵδρυται σταύρωσις. καὶ διὰ τῆς τρισσῆς μετὰ τῶν κηρῶν προσκυνήσεως ἀπευχαριστήσαντες τῷ θεῷ καὶ τὸν πατριάρχην ἀποχαιρετίσαντες, ἀνῆλθον διὰ τοῦ κοχλιοῦ τοῦ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἁγίου φρέατος, ἐν τοῖς πρὸς ἀνατολὴν δεξιοῖς μέρεσι τῶν κατηχουμενίων ἐκδεχόμενοι τὴν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν.

est, in catechumenia magnae ecclesiae, exhibitaque Deo, ut mos est, terna cum cereis adoratione, induebant sua dibetesia, et considebant [in catechumeniis]. Ut omnia, quae ritus flagitat, comparata erant, admoniti Domini induebant chlamydes suas; exeuntesque ipsos extra velum ibi suspensum excipiebant venerantes magistri et patricii. Ordine consueto finito, descendebant Domini per magnam cochleam. Inde ingressos in narthecem sanctissimae ecclesiae, excipiebat eos in porta formosa electus una cum toto ordine ecclesiastico; ingressique sacrificatorium secundum consuetum ritum, omnibusque ex ordine peractis, quae in ceteris processionibus fiunt, incipiebant Deo cari metropolitae sacram ordinationem archiepiscopi. Amantes Christum Imperatores autem aliquanto retro in pedes suos se recipiebant usque ad argenteam columnam propitiatorii, donec ordinatio a metropolitis confecta esset. Tunc intrabant per dextram partem tribunae et cyclii in oratorium, in quo imago argentea crucifixionis Christi stat; trinaque cum cereis genuflexione venerati Deum, valedicebant patriarchae, ascendebant per cochleam, quae est in regione sancti putei, in eam, quae a dextris est versus orientem converso, partem catechumeniorum, exspectantes lectionem sancti evangelii.

Digitized by Google

ΚΕΦ. λθ'

Ed. L. 368

Περὶ τοῦ πατριάρχου, ὅτι τὸ παλαιὸν ἴδιον εἶχεν πραιπόσιτον.

Ἰστέον, ὅτι καὶ ὁ πατριάρχης τὸ παλαιὸν ἴδιον εἶχεν πραιπόσιτον, πρωτοστατοῦντα τῶν κουβουκλεισίων, ἀπὸ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καταλόγου τυγχάνοντα. καὶ δῆλον ἀπὸ τῆς Ἡρακλείου τοῦ βασιλέως ἀσφαλείας, ἣν ἐποίησεν πρὸς Σέργιον τὸν πατριάρχην, οὑτωσὶ αὐταῖς λέξεσιν περιέχουσαν· „τὸν μέντοι γε πραιπόσιτον Θωμᾶν τοῦ ὑμῶν σεβασμίου κουβουκλεισιάτου τρίτον στήσομεν τῇ τιμῇ ἀπὸ τοῦ ἡμῶν πραιποσίτου, μέχρις ἂν τὴν τοῦ διακόνου ἀξίαν διέπῃ. ἐπειδὰν δὲ εἰς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τάξιν προβῇ, B ἐφεξῆς αὐτὸν τοῦ ἡμετέρου πραιποσίτου στησόμεθα."

ΚΕΦ. μ'

Περὶ τοῦ τίνι τρόπῳ τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ κυριακῇ τοῦ πάσχα περιβάλλονται τοὺς λώρους ὅ,τε βασιλεὺς καὶ οἱ μάγιστροι καὶ ἀνθύπατοι καὶ πατρίκιοι.

Ἐκ μὲν τῶν καθ' ἡμᾶς νοημάτων τῆς εὐσεβείας, καθὼς ὁ ἐμὸς λόγος, ὑποτυπώσομαι. τὸ μὲν περιβεβλῆσθαι λώρους C τοὺς μαγίστρους καὶ πατρικίους ἐν τῇ ἑορτασίμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἀναστάσεως Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τύπον ἡγούμεθα

CAP. 39.

Quod patriarcha olim suum habuerit praepositum.

Patriarcham olim proprium habuisse praepositum [eunuchum], primum gradum tenentem et principem in cubuclisiis et pertinentem ad clericos ordinemque ecclesiasticum, patet ex cautione, quam Imperator Heraclius patriarchae Sergio supra memorato praestitit, et in qua dictio haec his ipsis verbis legitur: *Thomam praepositum venerabilis vestri cubuclisiatus tertium constituemus honoris gradu a nostro praeposito, quamdiu diaconi dignitatem gerat. Quando vero ad presbyterii ordinem ascenderit, immediate secundum a nostro praeposito eum collocabimus.*

CAP. 40.

Quam ob rationem Imperator et magistri, proconsules atque patricii loros induant sancta et magna dominica paschatis.

Rationem huius rei pro captu meo ex principiis pietatis nostro Christiano coetui propriis deducam atque effingam. Credimus nempe loros, quos magistri et patricii die festo resurrectionis Christi Dei

Digitized by Google

τοῦ ἐνταφιασμοῦ αὐτοῦ· τὸ δὲ κεχρυσῶσθαι αὐτοὺς εἰς ταύτης λαμπρότητα, ἡλιοβολουμένους ἐξ ἡλίου Χριστοῦ αὐτοῦ τῇ ἐγέρσει. αὐτούς τε τοὺς μαγίστρους καὶ πατρικίους ἐν τύπῳ χρηματίζειν τῶν ἀποστόλων, τόν τε χρηστὸν βασιλέα κατὰ τὸ ἐφικτὸν ἀναλογοῦντα Θεῷ. διὸ καὶ τὰ κατὰ τὸν ἐπιδήμιον λόγον λεγόμενα σκεπαῖα σκοπὸν ἔχει ἐντετυ- Ms. 216. a πῶσθαι συμβόλοις ἐπινικίοις, ἃ κατὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἔγερσιν D τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἰς ἀφομοίωσιν τοῦ σταυροῦ λογισθήσονται, δι' οὗ τὸ κατὰ τοῦ ᾅδου ὁ Χριστὸς τρόπαιον ἤρατο. τὸ δὲ ταῖς χερσὶ κρατεῖσθαι παρ' αὐτῶν ἀνεξικακίας τόμους, καθὼς ἡ ἐγχώριος κατονομάζει φωνὴ, οὐχ οὕτως ἔχει τὸ ἀληθὲς, ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦ Σωτῆρος τοῖς μαθηταῖς ἐοίκασι δῆθεν οἱ πατρίκιοι, καὶ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν σωτηριώδη νομοθεσίαν αὐτῶν τόμους κρατεῖν ταύτην ἐγγεγραμμένους. τὸ δὲ τὰς κνήμας λινῷ ἐσφινῶσθαι ἀμφίῳ μετὰ καὶ χρυσωμένων πεδίλων, ταὐτὸ τοῦτο καὶ νεκρότητος καὶ λαμπρότη- Ed. L. 369 τος. ἐκ δὲ τῶν Ῥωμαϊκῶν παραδόσεων τὸ μὲν τοὺς πατρικίους ἐπημφιέσθαι λώρους εἰς τύπον τῶν παλαιῶν ὑπάτων, καὶ μᾶλλον τῶν μετέπειτα βασιλέων κατά τινας διωρισμένους καιροὺς ἀρχιερατικὴν ἀξίαν ἀνῃρημένους τὸ σχῆμα εἶναι, οἳ καὶ ὡς βασιλεῖς πραγματικῶς ὄντες χρονοκράτορες, ὧν

6. ἔχει R., ἔχειν cod. et ed. 17. τὸ μὲν em. R., τό,τε cod. et ed.

nostri gerunt, repraesentare tumulationem eius. Quod autem loros auro conspicuos gestant, id interpretamur imaginem splendoris resurrectionis Christi esse; tanquam si a Christo, velut sole, per eius resurrectionem radiis solaribus circumcollustrati splenderent. Magistri enim et patricii referunt apostolos; optimus autem Imperator Deum, quatenus nempe homini Deum referre datum est. Quae illi gestant scepaea, vulgari sermone sic dicta, id est scipiones, probabile est, eos velle typice triumphum, quem Christus in resurrectione sua egit, repraesentare crucemque similitudine referre, per quam Christus tropaeum de inferno statuit. Circa anexicacias tomos, ut vulgaris sermo appellat, seu clementiae membranaceos rotulos non ita se re vera res habet, ut vulgo existimatur, et ex vulgare illa appellatione concludas: verum, ut praedicti patricii discipulos Christi repraesentant, ita videntur secundum salutarem suam institutionem ipsi quoque Imperatori [ut Christi personam sustinenti] libros praeferre, salutarem doctrinam litteris consignatam tenentes. Quod autem crura linea tela constricta habent et ocreas deauratas in pedibus, id illinc quidem ad humilitatem mortalitatis, hinc autem ad splendorem resurrectionis pertinet. Secundum Romanas autem traditiones repraesentant patricii loris induti veteres consules, aut potius consulibus posteriores Imperatores; diciturque hic eorum habitus fuisse, quum certis statutis temporibus summorum pontificum dignitatem induerent; quippe qui [consules] actualiter

ἕκαστος ἔτους ἑνὸς ἡγεμονίαν κληρούμενος ἐν πολέμοις ἠφίετο, ὧν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐπιδεδημηκὼς παρὰ τῶν ὑπάτων διηρευνᾶτο, πῶς τὰ τῶν πολέμων διῄτησεν, στολήν τε τὴν ὑπατικὴν κατ' ἀξίαν τῆς νίκης ἐννόμως περιεβέβλητο, ἐφ' ᾗ καὶ τὸ κατὰ τῶν πολεμίων τρόπαιον ἐχειρίζετο, ᾧ ἐνεγέγραπτο τὰ ἐκείνῳ πεπονημένα εἰσάγοντί τε πρὸς τοὺς ὑπά- B τους λάφυρά τε καὶ αἰχμοδέτας, χειρίζεσθαι δὲ τόμους, λόγους. ἐν τούτοις ποιησομένους τῶν περὶ πολέμους ἀναλωμάτων. σκηπίωνες δὲ ἀπὸ τοῦ τῶν Ῥωμαίων Σκηπίωνος κατὰ πολεμίων μέγιστα στρατηγήσαντος, ἐξ οὗ τὸ εὔφημον ἀπηνέγκαντο. ἢ καὶ σκεπαῖα κατὰ τὸν δημώδη λόγον διὰ τὸ τοὺς ἐπιγνώμονας, ὡς οἶμαι, τῶν καλῶν ἀποσκέφθαι πρὸς ταῦτα καὶ ἐννοεῖν, ὁποίας ἀναγράπτου τιμῆς οἱ ἀνδραγαθιζόμενοι μετειλήφασιν, καὶ ζηλοῦν πρὸς τὴν μίμησιν. ἀπὸ δὲ τῶν καμπαγίων, ἃ Λατίνων φωνῇ προσηγόρευται, τοῦ πολεμικοῦ ἀνδρὸς τὸ εὐκίνητον, ἀλλὰ μὴ κατοχυροποιεῖ- C σθαι διὰ τὰς κατὰ τὰ σκέλη ἐκ πίλων περιπλοκὰς ἢ διὰ τὸ Ms.216.b σκέπασθαι αὐτοὺς τοῖς θυρεοῖς, ἢ ταῖς περιφερέσιν ἀσπίσι, καὶ διὰ τὸ μὴ δεῖσθαι περινενοημένης κατοχυρώσεως.

15. φωνῇ em. R., φωνὴ cod. et ed. 16. Ita R., ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ ὀχυροποιεῖσθαι cod. et ed. 17. Ita R., περιπλοκῆς, ἢ τὸ διασκεπάσθαι cod. et ed. 19. περινενοημένους Leich.

reges annui erant, et eorum unusquisque post gestum, quod sorte nactus fuerat, imperium unius anni amandabatur in castra ad bella gerenda. Quibus confectis, redibat, et interrogatus a consulibus, quomodo rem bellicam administrasset, accipiebat humeris iniectum habitum consularem, adaequatum dignitati partae victoriae; in manus autem accipiebat traditum tropaeum; victoriae de subactis hostibus insigne, in quo pictura repraesentabantur res ab eo in ista expeditione gestae, per quam introduceret in urbem et exhiberet consulibus spolia et captivos. Tenebat quoque in manibus codicillos expensarum bellicarum. Scipiones autem, quos patricii gerunt, appellationem nactos esse aiunt traditiones veteres boni ominis plenam ab illo Romano celeberrimo duce bellico maximarumque rerum auctore, Scipione, per quem tantam famam consecuti sunt. Vel etiam scepaea vulgo appellantur ex eo, ut ego quidem existimo, quod, qui pulchra et praeclara agnoscere atque aestimare norunt, toti in ea incumbunt et secum diligenter recolunt,, quantos honores in annalibus celebratos acceperint olim viri fortes et probi; eoque ad ipsorum imitationem stimulantur. Campagia tandem, ut Latinus sermo appellat, gerunt ad significandam viri militaris agilitatem, qui negligat sibi crura alio praeter filtrorum indumentum tutamine munire, quod oblongis rotundisve scutis se satis tectum et tutum esse, ideoque nullo alio artificiose confecto et ingeniose excogitato munimine opus habere putet.

Digitized by Google

Εἰς τὸν ναὸν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου τοῦ μεγάλου παλατίου.

Ὁ νεοκατασκεύαστος μέγας σταυρὸς Κωνσταντίνου τοῦ
D φιλοχρίστου καὶ πορφυρογεννήτου βασιλέως.

Εἰς τὸ εὐκτήριον τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἐν τῷ χρυσοτρικλίνῳ.

Ἡ τοῦ Μωσέως ῥάβδος. ῥαβδία ὀστιαρίκια ἀπὸ λίθων καὶ μαργάρων ὁλόχρυσα δ΄. ῥαβδία τῶν σιλεντιαρίων ἀργυρᾶ διάχρυσα δ΄. ῥαβδία τῶν κουρσώρων ἀργυρᾶ διάχρυσα μετὰ φεγγίων δ΄, καὶ ἄνευ φεγγίων δ΄, καὶ μετὰ κατακλειδίων α΄. μανιάκια πρωτοσπαθαράτα χρυσᾶ. σπαθαροκανδιδατίκια ὁλόχρυσα, καὶ ἀργυρᾶ διάχρυσα. σπαθία σπα-
Ed.L.370 θαράτα ὁλόκανα διάχρυσα. στρατωρίκια διάχρυσα. σκοῦτον χρυσοῦν χειμευτὸν ἠμφιεσμένον ἀπὸ μαργάρων. ἕτερον σκοῦτον χρυσοῦν χειμευτὸν ἠμφιεσμένον ἀπὸ λίθων καὶ μαργάρων. κόντα ἀργυρᾶ διάχρυσα β΄.

Εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῆς Δάφνης.

Ὁ μέγας σταυρὸς τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου. σκῆπτρα γ΄. πτυχία ζ΄. κανδιδατίκια χρυσᾶ.

VASA SACRA DIVERSORUM TEMPLORUM. VASA TEMPLI SANCTISSIMAE DEIPARAE PHARI IN MAGNO PALATIO.

Magna crux, quam nuper confici curavit Christi amans et Porphyrogenitus Imperator Constantinus.

VASA ORATORII S. THEODORI IN CHRYSOTRICLINO.

Virga Mosis. Virgae, quales tenent ostiarii, totae aureae, gemmis et unionibus ornatae, numero quatuor. Virgae silentiariorum argenteae deauratae quatuor. Virgae cursorum argenteae deauratae cum lunulis quatuor, et totidem absque iis una cum vecticulis. Torques protospathariorum aurei. Spatharocandidatina tota aurea, et alia argentea deaurata. Spathae spathariorum, cannis seu scapis earum totis inauratis. Stratoricia inaurata. Scutum aureum smaltitum cum unionibus. Adhuc aliud scutum aureum similiter pictum et gemmatum atque margaritatum. Conti argentei deaurati duo.

VASA TEMPLI S. STEPHANI DAPHNES.

Magna crux S. et Magni Constantini. Sceptra tria. Ptychia [Victoriolae] septem. Candidatica aurea.

Digitized by Google

Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου.

Σκῆπτρα ιβ'. καμπηδικτώρια ε'. λάβουρα ε'. σίγνα ιβ'. B
δρακόντια ιβ'. βάνδα η'. σκευοφορικὰ ιη'. καὶ εἰς ἰνδ. δ' ἀνεκαινίσθη ἐξ αὐτῶν ιβ', καὶ τῶν ς' τὰ ἔργα εἰσὶν κατακλασμένα μὴ ἔχοντα περιποίησιν.

ΚΕΦ. μα'.

Ὅσα εἴδη τῶν ἀλλαξίμων.

Λῶροι χρυσοῦφαντοι ιε'. κοντομανίκια χρυσοῦφαντα τῶν αὐτῶν λώρων ιβ'. θωράκια τῶν αὐτῶν λώρων ιβ'. χλανίδια ἀργυροκέντητα ς'. σπέκια χρυσοκέντητα. κοντομανίκια ἀργυροκέντητα ἀληθινάερα ιε'. κοντομάνικα ὀξέα χροακὰ C
κθ'. κοντομάνικα ἀληθινάερα χροακὰ ιη'. χλανίδια φουνδάτα χροακὰ χρυσόταβλα μαγίστρων, ἀνθυπάτων καὶ πατρικίων κε'. χλανίδια φουνδάτα μετὰ ὀξέων ταβλίων ὀφφικιαλίων σεκρετικῶν λ'. χλανίδια πλατώνια χαρτουλαρίων σεκρετικῶν ς'. χλανίδια φουνδάτα μετὰ ὀξέων ταβλίων τὰ λεγόμενα Τύρεα τοῦ κουβουκλείου λγ'. χλανίδια ἀτραβατικὰ λγ'.

11. ὀξεαχροακὰ cod. 12. φουνδαταχροακὰ cod. 17. Deest h. l. codici folium unum.

VASA TEMPLI DOMINI.

Sceptra duodecim. Campiductoria quinque. Labara quinque. Signa duodecim. Dracones duodecim. Banda octo. Sceuophorica octodecim; quorum duodecim renovata fuerunt ind. IV, reliqua sex fracta iacent, reparationem non nacta aut non capientia.

CAP. 41.

Species mutatoriorum.

[Iacent quoque in templo Domini] lori auro contexti quindecim. Contomanicia auro texta, ad illos loros pertinentia, duodecim. Pectoralia pro iisdem loris duodecim; tunicae argenteis filis pictae sex. Specia filis aureis picta. Contomanicia filis argenteis picta veri iuris quindecim. Contomanicia acuti iuris colorea viginti novem. Contomanicia veri iuris colorea octodecim. Tunicae fundatae coloreae cum aureis tabulis magistrorum, proconsulum et patriciorum viginti quinque. Tunicae fundatae cum tabliis purpureis officialium secretis assidentium triginta. Tunicae platonia dictae chartulariorum secreticorum sex. Tunicae fundatae cum purpureis tabliis, quae Tyria cubiculi vulgo appellantur, triginta et tres; totidemque tunicae atrabaticae.

Digitized by Google

Ms. 217. a

ΚΕΦ. μβ'.

D *Περὶ τῶν τάφων τῶν βασιλέων τῶν ὄντων ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων.*

Ἡρῷον τοῦ ἁγίου καὶ μεγάλου Κωνσταντίνου.

Ἐν πρώτοις κατὰ ἀνατολὰς κεῖται ὁ λάρναξ τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου πορφυροῦς, ἤτουν Ῥωμαῖος, ἐν ᾧ ἀπόκειται αὐτὸς μετὰ Ἑλένης τῆς μακαρίας μητρὸς αὐτοῦ. ἕτερος λάρναξ πορφυροῦς Ῥωμαῖος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνστάντιος ὁ υἱὸς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου. ἕτερος λάρναξ πορφυροῦς Ed. L. 371 Ῥωμαῖος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Θεοδόσιος ὁ μέγας. ἕτερος λάρναξ πράσινος Ἱερακίτης, ἐν ᾧ ἀπόκειται Λέων ὁ μέγας. ἕτερος λάρναξ πορφυροῦς Ῥωμαῖος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Μαρκιανὸς μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Πουλχερίας. ἕτερος λάρναξ πράσινος Θετταλὸς, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ζήνων ὁ βασιλεύς. ἕτερος λάρναξ Ἀκυιτανὸς, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἀναστάσιος ὁ Δίκορος μετὰ Ἀρεάδνης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. ἕτερος λάρναξ πρασίας λίθου Θετταλικῆς, ἐν ᾧ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ βασιλεὺς, ὁ υἱὸς Θεοφίλου. ἰστέον δὲ, ὅτι ὁ τοιοῦτος λάρναξ Μιχαὴλ τοῦ B βασιλέως Ἰουστινιανοῦ ἐστιν τοῦ μεγάλου. ἔκειτο δὲ ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς αὐγούστης, ὑποκάτω τοῦ ἁγίου ἀποστόλου

19. *Ἰουστίνου* leg. esse censet. R.

CAP. 42.

De sepulcris Imperatorum, quae sunt in templo SS. Apostolorum.

ET PRIMUM QUIDEM QUOD ATTINET AD HEROUM S. ET MAGNI CONSTANTINI.

Iacet primo versus orientem spectanti loco sarcophagus S. Constantini e porphyretico aut, quod perinde est, Romano marmore, continens et ipsum et B. eius matrem, Helenam. Alius porphyreticus aut Romanus, in quo situs fuit Constantius, Magni Constantini filius. Alius porphyreticus Romanus, in quo iacet Theodosius Magnus. Alius e marmore viridi Hieracite, in quo depositus fuit Leo Magnus. Alius porphyreticus Romanus, in quo iacent Marcianus et uxor eius, Pulcheria. Alius viridis Thessalicus, Zenonis Imperatoris. Alius Aquitanus, continens Anastasium Dicorum et eius uxorem, Ariadnam. Alius Thessalicus viridis, in quo iacet Michaël Imp., filius Theophili. Tenuit hic sarcophagus olim Iustinum seniorem Imperatorem, qui situs erat in monasterio Augustae dicto, in templo et sub reliquiis S. Apostoli Thomae; ubi etiam stolae Apostolorum

Digitized by Google

Θωμᾶ, ἐν ᾧ καὶ αἱ στολαὶ τῶν ἀποστόλων εὑρέθησαν. ἔλαβεν δὲ αὐτὸν ὁ κύρις Λέων ὁ βασιλεύς, καὶ κατέθετο αὐτὸν ἐνταῦθα εἰς ἀπόθεσιν τοῦ σώματος τοῦ αὐτοῦ Μιχαήλ. ἕτερος λάρναξ πράσινος Θετταλός, ἐν ᾧ ἀπόκειται Βασίλειος σὺν Εὐδοκίᾳ καὶ Ἀλεξάνδρῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ. ἕτερος λάρναξ Σαγαρινός, ἤγουν Πνευμονούσιος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Λέων ὁ ἀοίδιμος σὺν τῷ υἱῷ Κωνσταντίνῳ ὕστερον τελευτήσαντι τῷ Πορφυρογεννήτῳ. ἕτερος λάρναξ λευκὸς ὁ λεγόμενος βασι- C
λίκιον, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Βασιλείου. ἕτερος λάρναξ πράσινος Θέτταλος, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ ἁγία Θεοφανὼ ἡ πρώτη γυνὴ τοῦ μακαρίου Λέοντος σὺν Εὐδοκίᾳ τῇ θυγατρὶ αὐτῆς. ἕτερος λάρναξ Βιθυνός, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ζωὴ ἡ δευτέρα γυνὴ τοῦ αὐτοῦ Λέοντος. ἕτερος λάρναξ πράσινος Θετταλός, ἐν ᾧ ἀπόκειται Εὐδοκία ἡ τρίτη γυνὴ τοῦ αὐτοῦ κυροῦ Λέοντος ἡ ἐπονομαζομένη Βαϊνή. ἕτερος λάρναξ Ms. 217.b
Προικονήσιος, ἐν ᾧ ἀπόκεινται Ἄννα καὶ Ἄννα αἱ θυγα- D
τέρες τοῦ μακαρίου Λέοντος καὶ Ζωῆς. ἕτερον λαρνάκιον μικρὸν ἀπὸ λίθου Σαγαρινοῦ, ἤτουν Πνευμονουσίου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Βασίλειος ὁ ἀδελφὸς Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, καὶ Βάρδας ὁ υἱὸς Βασιλείου τοῦ πάππου αὐτοῦ. ἕτερον λαρνάκιον μικρὸν ἀπὸ λίθου Σαγαρινοῦ, ἐν ᾧ ἀπόκειται * * * * * * * *

6. ᾧ om. ed. 16. *Εὐδοκία* pro altero *Ἄννα* coni. R. 22. Desunt versus tres in membranis vacui relicti.

olim exstabant. Verum Dominus Leo [filius Basilii Macedonis] inde abstulit illum sarcophagum, et hic in Apostolorum templo deposuit, et exuvias dicti Michaëlis ipsi indidit. Alius viridis Thessalicus, tenens Basilium [Macedonem] et eius uxorem, Eudociam, et filium, Alexandrum. Alius Sagarinus aut Pneumonusius, in quo iacent venerandus Imperator Leo [Sapiens, Basilii filius,] et filius eius, Constantinus Porphyrogenitus, multo post patrem tempore illatus. Alius albus, cui nomen est basilicium, tenens Constantinum, filium Basilii [Macedonis]. Alius viridis Thessalus, in quo iacent S. Theophano, prima uxor B. Leonis [Sapientis], et eius filia, Eudocia. Alius Bithyno marmore, in quo Zoë, secunda eiusdem Leonis uxor. Alius viridis Thessalus, in quo Eudocia, Baïni cognominata, tertia eiusdem Domini Leonis uxor. Alius Proconnesio marmore, in quo iacet Anna et Eudocia, filiae beati eiusdem Leonis ex [secunda uxore] Zoë. * * * Alia urnula marmore Sagarino aut Pneumonusio, in quo iacent Basilius, frater Constantini Porphyrogeniti. * * * * * * Alia urnula, marmore Sagarino, in quo iacet * * * *

Digitized by Google

Ed.L. 372 **Ἡρῷον τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ.**

Πρὸς αὐτὴν τὴν κόγχην κατὰ ἀνατολὰς πρῶτος λάρναξ, ἐν ᾧ ἀπόκειται τὸ σῶμα τοῦ Ἰουστινιανοῦ, ἀπὸ λίθου ξένου καὶ ἀλλοκότου μέσην χροιὰν ἔχοντος τοῦ τε Βιθυνοῦ καὶ Χαλκηδωνίτου, παραπλησίως λίθῳ Ὀστρίτῃ. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Ἱεραπολίτου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Θεοδῶρα ἡ γυνὴ τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ. ἕτερος λάρναξ κείμενος πρὸς δυσμὰς πρὸς τὸ μέρος τὸ δεξιὸν, τὴν χροιὰν ῥοδοποίκιλον Δοκιμηνὸν, ἐν ᾧ ἀπόκειται Εὐδοκία ἡ γυνὴ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου. B ἕτερος λάρναξ λευκὸς Προικονήσιος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἰουστινιανὸς ὁ μικρός. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Προικονησίας, ἐν ᾧ ἀπόκειται Σοφία ἡ γυνὴ Ἰουστίνου. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ Δοκιμινοῦ ὀνυχίτου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἡράκλειος ὁ μέγας. ἕτερος λάρναξ πράσινος Θεσσαλὸς, ἐν ᾧ ἀπόκειται Φαβία ἡ γυνὴ Ἡρακλείου. ἕτερος λάρναξ Προικονήσιος Κωνσταντίνου Πωγωνάτου. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου πρασίνου Θεσσαλικοῦ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Φαῦστα ἡ γυνὴ Κωνσταν- C τίνου Πωγωνάτου. ἕτερος λάρναξ Σαγαρινὸς, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος, ἔγγων Ἡρακλείου, υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Σαγαρινοῦ ἑκατοντάλιθος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἀναστάσιος ὁ καὶ Ἀρτέμιος. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Ἱεραπολίτου, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ γυνὴ Ἀνα-

9. τοῦ μικροῦ coni. R.

IN HEROO MAGNI IUSTINIANI.

Primus apud concham versus orientem est sarcophagus, in quo iacet corpus Iustiniani, marmore peregrino rari et miri coloris, qui medius fere sit inter colorem Bithyni et Chalcedonici marmoris, similis marmori Ostritae. Alius marmore Hierapolitano, in quo iacet Theodora, Magni Iustiniani uxor. Alius versus occidentem a dextra, e marmore coloris rosei maculis distincti, Docimino, in quo iacet Eudocia, uxor Iustiniani Minoris [alias Rhinotmeti]. Alius e candido marmore Proconnesio, in quo iacet Iustinianus Minor. Alius, Proconnesius item, in quo iacet Sophia, uxor Iustini [Minoris]. Alius e candido marmore Docimino, colore Onychiten referente, in quo iacet Heraclius Magnus. Alius viridis, marmore Thessalo, in quo iacet Fabia, uxor Heraclii. Alius e marmore Proconnesio, Constantini Pogonati. Alius e marmore viridi Thessalico, in quo sita est Fausta, uxor Constantini Pogonati. Alius e marmore Sagarino, in quo situs est Constantinus, nepos Heraclii, pater Constantini Pogonati. Alius e marmore Sagarino hecatontalitho seu multicolore, in quo situs est Anastasius, alias Artemius dictus. Alius e marmore Hierapolitano, in quo sita est eiusdem Anastasii Artemii uxor. Alius e marmore Proconnesio, in quo

Digitized by Google

στασίου τοῦ καὶ Ἀρτεμίου. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Προι- Ms. 218. a κονησίου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Λέων ὁ Ἴσαυρος. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου πρασίνου Θετταλικοῦ, ἐν ᾧ ἀπέκειτο Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς τοῦ Ἰσαύρου ὁ ἐπικληθεὶς Καβαλλῖνος, ἀλλ' ἐξ- D εώσθη ὑπὸ Μιχαὴλ καὶ Θεοδώρας, καὶ κατεκάη τὸ δύστηνον αὐτοῦ σῶμα. ὁμοίως καὶ ὁ λάρναξ αὐτοῦ ἐξεώσθη καὶ κατεπρήσθη, καὶ ἐχρημάτισεν εἰς τὰ τοῦ Φάρου συστεμάτια. καὶ γὰρ καὶ τὰ μεγάλα ἀββάκια τὰ ὄντα ἐν τῷ αὐτῷ Φάρῳ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λάρνακος τυγχάνοντά εἰσιν. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Προικονησίου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Εἰρήνη ἡ γυνὴ Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου. ἕτερος λάρναξ πράσινος Θεσσαλὸς, ἐν ᾧ ἀπόκειται ἡ γυνὴ Καβαλλίνου. σταταραία ἀπὸ Ed.L. 373 λίθων Προικονησίων, ἐν ᾗ ἀπόκεινται Κοσμὼ καὶ Εἰρήνη, ἀδελφαὶ Καβαλλίνου. ἕτερος λάρναξ Προικονήσιος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Λέων ὁ Χάζαρος, υἱὸς Κωνσταντίνου τοῦ Καβαλλίνου. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Προικονησίου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Εἰρήνη ἡ γυνὴ Λέοντος τοῦ Χαζάρου. ἕτερος λάρναξ πράσινος Θετταλὸς, ἐν ᾧ ἀπόκειται Μιχαὴλ ὁ Τραβλός. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου Σαγαρινοῦ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Θέκλα ἡ γυνὴ Μιχαὴλ τοῦ Τραβλοῦ. ἕτερος λάρναξ ἀπὸ λίθου πρασίνου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Θεόφιλος ὁ βασιλεύς. ἕτερον λαρ- B νάκιον πράσινον, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς Θεοφίλου. ἕτερον λαρνάκιον ἀπὸ λίθου Σαγαρινοῦ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Μαρία ἡ θυγάτηρ Θεοφίλου.

situs est Leo Isaurus. Alius e marmore viridi Thessalico, in quo iacebat olim istius Leonis Isauri filius, Constantinus, vulgo Caballinus dictus. Verum Michaël et Theodora impuras eius reliquias inde eiiciebant, et igni comburebant; sarcophagus autem sede sua revulsus serraque dissectus inserviit ad fori systremmatia [seu repagula]. Etiam magna abbacia eiusdem fori ex eodem sarcophago facta sunt. Alius e marmore Proconnesio, in quo sita est Irene, uxor Constantini Caballini modo dicti. Alius e marmore viridi Thessalico, in quo sita est uxor eiusdem Caballini. Stataria [seu conditorium plurium corporum capax] e marmore Proconnesio, in quo iacent Cosmo et Irene, sorores Caballini. Alius marmore Proconnesio, in quo situs est Leo Chazarus, filius Constantini Caballini. Alius e marmore Proconnesio, in quo sita est Irene, uxor Leonis Chazari. Alius e marmore viridi Thessalico, in quo situs est Michael Balbus. Alius e marmore Sagarino, in quo sita est Thecla, uxor Michaelis Balbi. Alius e marmore viridi, in quo situs est Theophilus Imperator. Alius parvus e marmore viridi, in quo situs est Constantinus, filius Theophili. Alius parvus e marmore Sagarino, in quo sita est Maria, filia Theophili.

Digitized by Google

Στοὰ ἡ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ αὐτοῦ ναοῦ.

Ἐν ταύτῃ ἀπόκεινται λάρνακες Ἀρκαδίου, Θεοδοσίου, υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ Εὐδοξίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ. καί ἐστιν ὁ μὲν Ἀρκαδίου τάφος πρὸς μεσημβρίαν, ὁ δὲ Θεοδοσίου πρὸς ἄρκτον, τῆς δὲ Εὐδοξίας ἀνατολικώτερος, ἀμφότεροι πορφυροῖ, ἤτουν Ῥωμαῖοι.

C Στοὰ ἡ πρὸς ἄρκτον τοῦ αὐτοῦ ναοῦ.

Ἐν ταύτῃ τῇ στοᾷ τῇ οὔσῃ πρὸς ἄρκτον κεῖται λάρναξ κυλινδροειδὴς, ἐν ᾧ ἀπόκειται τὸ δύστηνον καὶ παμμίαρον σῶμα τοῦ παραβάτου Ἰουλιανοῦ, τὴν χροιὰν πορφυροῦν, ἤτουν Ῥωμαῖον. ἕτερος λάρναξ πορφυροῦς, ἤτουν Ῥωμαῖος, ἐν ᾧ ἀπόκειται τὸ σῶμα Ἰοβιανοῦ τοῦ μετὰ Ἰουλιανὸν βα-
Ms. 218.b σιλεύσαντος. ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ γυναικίᾳ μονῇ τὰ Ἰουστίνου, ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Θωμᾶ, ἐν λάρνακι ἀπὸ λίθου πρασίνου Θεσσαλοῦ ἀπέκειτο τὸ σῶμα Ἰουστίνου τοῦ
D βασιλέως καὶ Σοφίας τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. καὶ ἐξηνέχθη τὰ τούτων λείψανα, καὶ κατετέθη ἐν τῇ αὐτῇ μονῇ ἐν χαμοσορίου ἀπὸ λίθου Προικονησίου ἤτουν Πικριμαίου, ἐν ᾧ καὶ ἐπιγέγραπται· „γλοσσόκομος Ἀλεξάνδρου Δομεστίκου." ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ ἁγίου Μάμαντος πλησίον τῆς πόρτης τῆς

5. ἄρκτον reposuit R., νότον cod. 16. Εὐφημίας leg. esse putat R.

DE SARCOPHAGIS, QUI SUNT IN PORTICU AEDIS AUSTRALI EIUSDEM.

Ibi depositi sunt sarcophagi Arcadii et filii eius, Theodosii, et Eudoxiae, quae fuit uxor Arcadii et mater Theodosii. Arcadius versus austrum, Theodosius versus septentrionem, Eudoxia versus orientem iacent. Omnes tres sunt marmore porphyretico seu Romano.

DE SARCOPHAGIS IN PORTICU BOREALI EIUSDEM TEMPLI.

Ibi situm est in sarcophago rotundo cylindriforme colore porphyretico seu Romano scelestum et exsecrandum cadaver Iuliani Transgressoris [alias Apostatae]. Alius porphyreticus seu Romanus, in quo situs est Iovianus, qui post Iulianum imperavit. In monasterio muliebri, Iustini dicto, in eius nempe aede S. Thomae sacra siti olim erant in sarcophago marmoris viridis Thessalici Iustinus Imp. et Euphemia, uxor eius. Illinc autem depromtae fuerunt eorum reliquiae, et in eodem monasterio in humili et exiguo conditorio e lapide Proconnesio seu Picrinaeo, cui inscriptum est hoc elogium: *Glossocomus* [seu capsa] *Alexandri Domestici.* In monasterio

ξυλοκέρκου, ἐν τῷ νάρθηκι τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἐξ ἀριστε-
ρῶν ἵσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου ἑκατονταλίθου, ἐν ᾧ ἀπόκει-
ται ἡ τοῦ Μαυρικίου γυνὴ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς. ἐν δὲ
τῇ καταφυγῇ τῆς αὐτῆς μονῆς ἐξ ἀριστερῶν πρὸς ἀνατολὴν Ed.L. 374
ἵσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Μαυρίκιος ὁ βα-
σιλεύς. ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Τριάδος τῆς ἐπο-
νομαζομένης τὰ Σταυρακίου, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς αὐτῆς
ἐκκλησίας, ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρό-
μου, ἵσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου λευκοῦ, ἐν ᾧ ἀπόκειται
Σταυράκιος ὁ βασιλεὺς καὶ Θεοφανὼ ἡ αὐτοῦ γαμετή. ἰστέ-
ον, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῇ λεγομένῃ τῆς Κυρᾶς Εὐφροσύνης ἵστα-
ται λάρναξ ἀπὸ λίθου Βυθινοῦ, ἐν ᾧ ἀπόκειται Κωνσταντῖ-
νος ὁ υἱὸς Εἰρήνης ὁ τυφλωθεὶς, καὶ Μαρία ἡ γυνὴ αὐτοῦ,
καὶ αἱ δύο θυγατέρες αὐτοῦ, Εὐφροσύνη ἡ γυνὴ Μιχαὴλ B
τοῦ Τραβλοῦ, καὶ Εἰρήνη ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, καὶ Ἄννα ἡ
θυγάτηρ Θεοφίλου τοῦ βασιλέως. ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῇ
λεγομένῃ τὰ Γαστρία εἰς τὸ πρὸς ἀνατολὴν δεξιὸν μέρος τῆς
αὐτῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐκεῖσε σταταραίᾳ ἀπόκειται ἡ μακαρία
Θεοδώρα ἡ τοῦ Θεοφίλου γυνὴ καὶ αἱ τρεῖς θυγατέρες αὐ-
τῆς, Θέκλα, Ἀναστασία καὶ Πουλχερία. ἐν δὲ τῷ εὐωνύμῳ
μέρει τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἀπέναντι τῆς τοιαύτης σταταραί-
ας, ἵσταται λάρναξ ἀπὸ λίθου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Πετρωνᾶς ὁ
γεγονὼς δομέστικος τῶν σχολῶν ὁ ἀδελφὸς Θεοδώρας τῆς μα-
καρίας βασιλίδος. ἐν δὲ τῷ νάρθηκι τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἐν Ms. 219. a

S. Mamantis prope portam xylocerci aut circi lignei dictam, in narthece ecclesiae eius monasterii ad sinistram stat sarcophagus e lapide hecatontalitho seu multicolore vel centumtesselato, in quo sita est Mauricii uxor cum liberis. In cataphyge autem seu refugio et recessu interiore illius monasterii ad sinistram versus orientem stat sarcophagus marmoreus Mauricii Imperatoris. In monasterio S. Trinitatis, Stauracii cognominato, in eius ecclesiae dextra regione in oratorio S. Ioannis Prodromi seu Praecursoris stat sarcophagus e marmore candido, in quo iacent Stauracius Imp. et Theophano, uxor eius. In monasterio Cyrae seu Dominae Euphrosynae dicto stat sarcophagus e marmore Bithyno, in quo Constantinus, a matre Irene excoecatus, et uxor eius Maria iacent et duae filiae, nempe Euphrosyna, uxor Michaelis, [de qua monasterium appellatur,] et eius soror, Irene. Iacet ibidem quoque Anna, filia Theophili Imperatoris. In monasterii, ta Gastria vel Gastriorum dicti, ecclesia, versus orientem ad dextram in statarea, quae ibi est, iacet S. Theodora, uxor Theophili, et eius tres filiae, Thecla, Anastasia et Pulcheria. In sinistra parte eius ecclesiae, e regione istius statareae, stat sarcophagus marmoreus Petronae, qui fuit quondam domesticus scho-

C τῷ πρὸς ἀνατολὴν ἀριστερῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ νάρθηκος ἵσταται λαρνάκιον μικρὸν ἀπὸ λίθου Προικονησίου, ἤτουν Πικριμαίου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Θεοκτίστη ἡ μήτηρ Θεοδώρας τῆς μακαρίας βασιλίδος. ἰστέον, ὅτι πλησίον αὐτοῦ ἵσταται λαρνακίδιον ἀπὸ λίθου Σαγαρινοῦ, ἤτουν Πνευμονουσίου, ἐν ᾧ ἀπόκειται Εἰρήνη ἡ θυγάτηρ Βάρδα τοῦ καίσαρος. ἰστέον, ὅτι λαρνακίδιον μικρὸν σπιθαμιαῖον ἵσταται πλησίον αὐτῶν, εἰς ὃ ἀπόκειται τὸ τοῦ καίσαρος Βάρδα κατομάγουλον. ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τῆς ἁγίας Εὐφημίας τῆς λεγομένης Εὐ-
D μόρφου ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν ἀριστερῷ μέρει τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἐν τῇ ἐκεῖσε σταταραίᾳ ἀπόκειται Παγκαλὼ ἡ μήτηρ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. ἐν δὲ τῷ πρὸς ἀνατολὴν δεξιῷ μέρει τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας, ἀπέναντι ταύτης τῆς σταταραίας ἐστὶν ἑτέρα σταταραία ἀπὸ λίθου πρασίνου Θετταλοῦ, ἐν ᾗ ἀπόκεινται Μαριανὸς ὁ γεγονὼς δομέστικος τῶν σχολῶν, καὶ Συμβάτιος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἀμφότεροι ἀδελφοὶ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ δεξιῷ εὐκτηρίῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας τοῦ Προδρόμου ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν εὐωνύμῳ μέρει τοῦ αὐτοῦ εὐκτηρίου ἵσταται
Ed.L. 375 λάρναξ ἀνάγλυφος, ἐν ᾧ ἀπόκειται Ἀναστασία ἡ θυγάτηρ Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου. ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ πρὸς ἀνατολὴν δεξιῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ εὐκτηρίου, ἀπέναντι τοῦ λάρνακος ἵσταται λαρνάκιον μικρὸν ἀνάγλυφον, ἐν ᾧ ἀπόκεινται Ἄννα καὶ Ἑλένη, θυγατέρες Βασιλείου τοῦ φιλοχρίστου

larum et frater modo dictae B. Imperatricis Theodorae. In eiusdem ecclesiae narthece versus orientem ad sinistram plagam stat parvus sarcophagus e marmore Proconnesio aut Picrimaeo, in quo iacet Theoctista, mater S. Theodorae Imperatricis. Prope adstat parvus sarcophagus e marmore Sagarino aut Pneumonusio seu pulmonario, in quo sita est Irene, filia Bardae Caesaris. Prope adstat parvus ad spithamae fere modum sarcophagus, in quo Caesaris Bardae maxilla inferior. In monasterio S. Euphemiae dictae Formosae iacet in ea ecclesiae plaga, quae versus orientem spectanti sinistra est, in statarea, quae ibi est, Pancalo, mater Basilii Imperatoris Christum amantis. At in dextra eiusdem ecclesiae plaga versus orientem, e regione istius, statarea est marmore viridi Thessalico, in qua iacent Marianus, olim domesticus scholarum, et Symbatius, ambo fratres Basilii, Christum amantis Imperatoris. In dextro eiusdem ecclesiae oratorio, quod Praecursori seu Ioanni Baptistae sacrum est, et quidem in sinistra versus orientem plaga eius oratorii, stat sarcophagus cum sculpturis exstantibus, in quo iacet Anastasia, filia Basilii Imperatoris. In dextro ad orientem latere illius oratorii, e regione praecedentis sar-

Digitized by Google

δεσπότου, καὶ Ζωὴ ἡ μήτηρ Κωνσταντίνου τοῦ θεοστέπτου καὶ Πορφυρογεννήτου τοῦ μακαρίου βασιλέως τοῦ ἐγγόνου Βασιλείου. ἰστέον, ὅτι ἐν τῇ μονῇ τοῦ Ἀρχιστρατήγου τοῦ ἐπονομαζομένου τῶν Προμούτου ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐκεῖσε σταταραίᾳ ἀπόκειται Μαρία ἡ θυγάτηρ Βασιλείου δεσπότου. B

ΚΕΦ. μγ΄. Ms. 219 b

Εὐφημία ὑπὸ στρατοπέδου εὐφημουμένη, νικητηρίων καὶ θριάμβων ἀγομένων. ἰστέον δὲ, ὅτι ἡ αὐτὴ εὐφημία ᾄδεται καὶ παρὰ τοῦ στρατοπέδου, ἡνίκα φιλοτιμία τις ἢ μαϊμὰς παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς παρασχεθῇ.

„Πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων." ὁ λαὸς γ΄. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τῶν εὐσεβεστάτων αὐγουστῶν πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „τῶν πορφυρογεννήτων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „θεοπροβλήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „θεοκυβερνήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „κοσμοσυστάτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „κοσμοποθήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „ἀνδρειοτάτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. „νικητῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη." ὁ λαὸς γ΄. C

cophagi, stat alius parvus, etiam cum figuris exsculptis prominentibus, in quo iacent Anna et Helena, eiusdem Basilii filiae; et Zoë, mater a Deo coronati et Porphyrogeniti Constantini, beati Imperatoris, nepotis Basilii. In monasterio Archistrategi seu S. Michaelis, de auctore Promoti cognominati, iacet in eius ecclesiae dextro latere in statarea, quae ibi est, Maria, filia Basilii, toties iam laudati Domini.

CAP. 43.

Acclamatio castrorum, quando triumphus de victis hostibus agitur et insignia victoriae producuntur. Haec eadem cantatur quoque ab exercitu, quando largitionem ab Imperatore aliquam aut maiumam impetrat.

Multi sint anni Imperatorum; repetit turba ter; quod etiam de omnibus infra scriptis acclamationibus factum esse, sufficiat semel monuisse. *Illius et illius magnorum Regum et Imperatorum multi sint anni. Illius et illius piissimarum Augustarum multi sint anni. Porphyrogenitorum multi sint anni. A Deo promotorum Imperatorum multi sint anni. A Deo gubernatorum Imperatorum multi sint anni. A toto terrarum orbe commendatorum Imperatorum multi sint*

Digitized by Google

„ἐχθρολετῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „πλουτοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „ὀρθοδόξων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν αὐ-
D τοῖς·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, συμβασίλευσον αὐτοῖς·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, χάρισαι ἡμῖν αὐτούς·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, τοὺς χρόνους αὐτῶν πλήθυνε·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, ἐπάκουσον ἡμῶν·" ὁ λαὸς γ'. „αὔξει ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν·" ὁ λαὸς γ'. „αὔξῃ ἡ νίκη καὶ εὐτυχία τῶν στρατευμάτων Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς γ'. „αὔξῃ ἡ ἀνδρεία τοῦ λαοῦ τοῦ Κυρίου·" ὁ λαὸς γ'. „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς γ'. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σᾶς εἰς πολλὰ ἔτη."

Ed.L.376 Ἡ παρὰ τῶν Σάρδων ᾀδομένη εὐφημία τοῖς βασιλεῦσιν.

„Χριστὸς νικᾷ, Χριστὸς βασιλεύει" ὁ λαὸς γ'. „Χριστὸς φυλάξει τὸν βασιλέα·" ὁ λαὸς γ'. „πολλὰ τὰ ἔτη τῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς γ'. „ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα μεγάλων βασιλέων καὶ αὐτοκρατόρων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „θεοπροβλήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „θεοτηρήτων βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „εἰρηνοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „πλουτοποιῶν βασιλέων πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, συμβασίλευσον αὐ-
B τοῖς·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, χάρισαι ἡμῖν αὐτοῖς" ὁ λα-

13. Verba *βασιλείαν — ἔτη* add. R. 23. *χάρισε* cod. et ed.

anni. A toto terrarum orbe cupitorum Imperatorum multi sint anni. Fortissimorum Imperatorum multi sint anni. Victoriosorum Imperatorum multi sint anni. Hostes perdentium Imperatorum multi sint anni. Ditantium Imperatorum multi sint anni. Orthodoxorum Imperatorum multi sint anni. Fili Dei, vitam ipsis [*indulge*]. *Fili Dei, regnum cum illis administra. Fili Dei, indulge nobis eos. Fili Dei, multiplica ipsorum annos. Fili Dei, exaudi nos. Crescat fides Christianorum. Crescat victoria et felicitas exercituum Romanorum. Crescat fortitudo populi Domini. Nos sumus servi Imperatorum. Illius et illius magnorum Regum et Imperatorum multi sint anni. Multenne faciat Deus sacrum vestrum imperium.*

ACCLAMATIO, QUAM SARDI DOMINIS ACCINUNT.

Christus vincit, Christus regnat. Hanc acclamationem iterabat turba ter; uti etiam sequentes omnes. *Christus custodiat Imperatorem. Multi sint anni Imperatorum. Illius et illius magnorum Regum atque Imperatorum multi sint anni. A Deo promotorum Imperatorum*

Digitized by Google

ὀς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, ζωὴν αὐτοῖς δώρησαι·" ὁ λαὸς γ'. „υἱὲ Θεοῦ, τοὺς χρόνους αὐτῶν πλήθυνε·" ὁ λαὸς γ'. „αὔξει ἡ πίστις τῶν χριστιανῶν·" ὁ λαὸς γ'. „αὔξει ἡ βασιλεία τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς γ'. „αὔξει ἡ νίκη τῶν στρατῶν τῶν Ῥωμαίων·" ὁ λαὸς γ'. „ὁ δεῖνα τοῦ ἁγιωτάτου καὶ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „τῆς ἱερᾶς συγκλήτου πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „τοῦ φιλοχρίστου στρατοῦ πολλὰ τὰ ἔτη·" ὁ λαὸς γ'. „στερεώσει ὁ Θεὸς τὴν πίστιν ἡμῶν" ὁ λαὸς γ'. „στερεώσει ὁ Θεὸς τοὺς βασιλεῖς ἡμῶν·" ὁ λαὸς γ'. „ἡμεῖς δοῦλοι τῶν βασιλέων·" ὁ λαὸς γ'. „πολυχρόνιον ποιήσει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν βασιλείαν σᾶς εἰς πολλὰ ἔτη." C

ΚΕΦ. μδ'. Ms. 220. a

Ἡ γενομένη ἐξόπλισις καὶ ἔξοδος καὶ τὸ ποσὸν τῆς ῥόγας καὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀποσταλέντος κατὰ τῆς θεολέστου Κρήτης μετὰ τοῦ πατρικίου Ἡμερίου καὶ λογοθέτου τοῦ δρόμου ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.

Τὸ βασιλικοπλόϊμον χιλιάδες ιβ'. Ῥῶς ψ'. ἐδέξατο ὁ D στρατηγὸς τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν ἔχειν στρατὸν ͵εχ', καὶ διπλοῦς ͵α· ὁμοῦ ͵ςχ. ἐδέξατο ὁ στρατηγὸς τῆς Σάμου ἔχειν στρατὸν ͵δ, καὶ διπλοῦς ͵α· ὁμοῦ ͵ε. ἐδέξατο ὁ στρατηγὸς

multi sint anni. Pacem conficientium et orbi quietem imponentium Imperatorum multi sint anni. Ditantium suos Imperatorum multi sint anni. Fili Dei, corregna ipsis. Fili Dei, dona ipsis vitam. Fili Dei, multiplica ipsorum annos. Crescat fides Christianorum. Crescat imperium Romanorum. Crescat victoria exercituum Romanorum. Illius sanctissimi et oecumenici patriarchae multi sint anni. Sacri senatus multi sint anni. Exercitus Christum amantis multi sint anni. Corroboret Deus fidem nostram. Confirmet Deus Imperatores nostros. Nos sumus servi Imperatorum. Multenne faciat Deus sacrum vestrum imperium.

CAP. 44.

De expeditione adversus Cretam, quam Deus perdat, et in eam expensis et numero militum stipendiique. Contingit ea sub Leone, Christum amante Domino, duce Himerio patricio et logotheta dromi.

Imperialis classis constabat duodecim millibus et Russis 700. Strategus Cibyrrhaeotarum receperat in se praestare 5600 et duplos mille; faciunt simul 6600. Strategus Sami receperat in se praestare 4000 et mille duplos; faciunt simul quinquies mille. Strategus Ae-

Digitized by Google

τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἔχειν στρατὸν ͵γ, καὶ διπλοῦς ͵α. ὁμοῦ τὸ πᾶν χιλιάδες κη' καὶ τ'.

Διὰ τῶν καβαλλαρικῶν τῶν ὀφειλόντων ταξειδεῦσαι εἰς τὸ πλόϊμον.

Σχολάριοι Θρακησιάνοι καὶ Μακεδόνες ͵αλζ'. ἀπὸ τοῦ Ed. L. 377 θέματος τῶν Θρακησίων ͵α, ἀπὸ τοῦ θέματος Σεβαστίας Ἀρμένιοι ͵α, ἀπὸ τὸ Πλατάνιον Ἀρμένοι φ', ἀπὸ τῆς Πρίνης φ'· ὁμοῦ καβαλλαρικοὶ ͵ςλζ', καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν διά τε τοῦ πλοΐμου διά τε τῶν καβαλλαρικῶν χιλιάδες λδ' λζ'.

Διὰ τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου.

Δρόμονες ξ' ἔχοντες ἀνὰ ἀνδρῶν κωπηλατῶν σλ' καὶ ἀνὰ πολεμιστῶν ο'· ὁμοῦ χιλιάδες ιη'. πάμφυλοι μ'· ἐξ ὧν οἱ μὲν κ' πάμφυλοι ἀνὰ ἀνδρῶν ρξ', οἱ δὲ ἕτεροι κ' ἀνὰ ἀνδρῶν ρλ', καὶ Ῥῶς ψ'· ὁμοῦ ͵εω'. ὁμοῦ τὸ πᾶν χιλιάδες κγ' καὶ δύο.

B *Διὰ τοῦ θέματος τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν.*

Δρόμονες ιε' ἔχοντα ἀνὰ ἀνδρῶν κωπηλατῶν σλ' καὶ ἀνὰ πολεμιστῶν ο'· ὁμοῦ χιλιάδες δ' καὶ φ'. πάμφυλοι ις'

gaei maris receperat in se praestare 3000, et mille duplos; faciunt simul quater mille. Hi omnes computati efficiunt viginti octo millia et tercentum capita.

DE EQUITIBUS, QUI DEBEBANT IN CLASSE MILITARE.

Scholarii Thracesiani et Macedones mille triginta septem. E themate Thracesiorum mille. E themate Sebastiae Armeni mille. E Platanio Armeni quingenti, e Prina quingenti. Faciunt simul *sexies* mille triginta septem equites; et annumerati superioribus classiarii faciunt triginta quatuor millia et triginta septem.

DE CLASSE IMPERIALI.

Classis imperialis constabat dromonibus sexaginta. Singuli dromones vehebant ducentenos et trigenos remiges, milites autem septuagenos. Faciunt simul sumti octodecim millia. Pamphylis porro constabat quadraginta, quorum viginti vehebant viros centenos et sexagenos; reliqui viginti autem vehebant viros centenos et trigenos et Russos in universum septingentos. Faciunt omnes simul millia viginti tria et duo homines.

DE THEMATE CIBYRRHAEOTARUM.

Praestabat hoc thema dromones quindecim, quorum singuli tenebant remiges ducentenos et trigenos et milites septuagenos. Fa-

Digitized by Google

ἔχοντες οἱ μὲν ϛ' ἀνὰ ἀνδρῶν ρξ', οἱ δὲ ἕτεροι ι' ἀνὰ ἀνδρῶν ρλ'· ὁμοῦ χιλιάδες β' καὶ σξ'. ὁμοῦ τὸ πᾶν χιλιάδες ϛ' καὶ ψξ'.

Διὰ τοῦ θέματος τῆς Σάμου.

Δρόμονες ι' ἔχοντες ἀνὰ ἀνδρῶν κωπηλατῶν σλ' καὶ ἀνὰ πολεμιστῶν ο'· ὁμοῦ γ. πάμφυλοι ιβ', ἔχοντες οἱ μὲν δ' C ἀνὰ ἀνδρῶν κωπηλατῶν ρξ', οἱ δὲ η' ἀνὰ ἀνδρῶν ρλ'· ὁμοῦ ͵αχπ'. ὁμοῦ τὸ πᾶν διὰ τοῦ θέματος τῆς Σάμου ͵δχπ'.

Διὰ τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Δρόμονες ζ' ἔχοντες ἀνὰ ἀνδρῶν κωπηλατῶν σλ' καὶ ἀνὰ πολεμιστῶν ο'· ὁμοῦ βρ'. πάμφυλοι ζ' ἔχοντες οἱ μὲν γ' ἀνὰ ἀνδρῶν ρξ', οἱ δὲ ἕτεροι δ' ἀνὰ ἀνδρῶν ρλ'· ὁμοῦ ͵α. ὁμοῦ τὸ πᾶν διὰ τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου πελάγους γρ'.

Διὰ τοῦ θέματος Ἑλλάδος. D

Δρόμονες ι' ἔχοντες ἀνὰ ἀνδρῶν κωπηλατῶν σλ' καὶ ἀνὰ πολεμιστῶν ο'· ὁμοῦ γ.

ciunt quater mille et quingentos. Pamphylos praestabat sedecim, quorum sex quidem vehebant viros centenos et sexagenos, ceteri decem vero centenos et trigenos. Faciunt simul millia duo et ducentos sexaginta. Simul sumti pamphyli et dromones faciunt millia sex et septingentos sexaginta.

DE THEMATE SAMI.

Dromones decem, habentes singuli remiges ducentenos et trigenos, milites septuagenos. Faciunt simul ter mille. Pamphyli duodecim, quorum quatuor remiges vehebant centenos et sexagenos singuli; reliquorum octo autem singuli centenos et trigenos. Faciunt simul sumti mille sexcentum et octoginta. Simul sumti dromones et pamphyli thematis Sami faciunt quatermille sexcentum et octoginta.

DE THEMATE AEGAEI MARIS.

Dromones septem, vehentes singuli remiges 230, milites 70, faciunt 2100. Pamphyli septem, quorum tres vehebant singuli 160; de reliquis quatuor singuli 130; faciunt mille. Totum ergo contingens thematis Aegaei maris erat ter mille et centum hominum.

DE THEMATE GRAECIAE.

Dromones decem vehentes singuli remiges 230, milites 70, faciunt ter mille.

Digitized by Google

Διὰ τῶν Μαρδαϊτῶν.

Ms. 220. b Μαρδαῖται, στρατὸς σὺν ἀρχόντων, ͵δπζ, καὶ κατὰ προσ-
θήκην ἕτεροι α· ὁμοῦ ͵επζ. ὁμοῦ τὸ πᾶν διά τε τοῦ βα-
σιλικοῦ πλοΐμου, διά τε τῶν θεμάτων δρόμονες ριβʹ, πάμφυ-
Ed.L. 378 λοι οεʹ, ἄνδρες κωπηλάται χιλιάδες λδʹ καὶ πολεμισταὶ ͵ζτμʹ
καὶ Ῥῶς ψʹ καὶ Μαρδαῖται ͵επζ.

Αἱ ῥόγαι διὰ τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου.

Στρατὸς συνάρχοντες χιλιάδες ιβʹ καὶ φβʹ. ῥόγα κεντη-
νάρια ιεʹ, λίτραι ϛ:ιʹ. προσθήκην αὐτῶν ͵α ἀνὰ νομισμάτων
εʹ, γινόμενον λίτραι ξθʹ, νομίσματα λβʹ. Ῥῶς ψʹ. ῥόγα κεν-
τηνάριον αʹ. ὁμοῦ διὰ τοῦ πλοΐμου καὶ τῶν Ῥῶς ῥόγα κεν-
τηνάρια ιζ, λίτραι νθʹ : μβʹ.

Διὰ τοῦ θέματος τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν.

B Στρατὸς συνάρχοντες ͵ϛψξ. ῥόγα κεντηνάρια βʹ λίτραι
καʹ : μβʹ σὺν τοῖς διπλοῖς.

Διὰ τοῦ θέματος τῆς Σάμου.

Στρατὸς συνάρχοντες ͵δχπʹ, καὶ ἀπὸ τῶν διπλῶν ͵α.
ῥόγα κεντηνάρια βʹ, λίτρα αʹ : ιαʹ.

DE MARDAITIS.

Mardaitarum copiae, ducibus eorum computatis, efficiebant quater mille octoginta septem capita; quibus accedebat mantissa mille hominum; faciunt 5087. Tota ergo navalis militia e classe imperiali et e classe provinciali composita constabat dromonibus centum et duodecim, et pamphylis septuaginta quinque; remigibus trigesies et quater mille, militibus 7340, Russis 700, Mardaitis 5087.

ROGAE IMPERIALIS CLASSIS.

Exercitus cum ducibus constat 12502 capitibus. Roga est centenar. 15, litrae 90, numismata decem. Accedunt mantissa mille viri, quorum singuli accipiunt num. 5; faciunt litras 69, num. 32; dein Russi 700, quorum roga in universum est centen. 1. Facit roga classis et Russorum simul centenaria 17, litras 59, numismata 42.

DE THEMATE CIBYRRHAEOTARUM.

Totus eius thematis exercitus una cum ducibus et duplis constat capitibus 6760. Roga est centen. 2, litrae 21, num. 42.

DE THEMATE SAMI.

Constat eius exercitus una cum ducibus 4680 capitibus et duplis mille. Roga est centen. 2, litr. 1, num. 11.

Διὰ τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Στρατὸς συνάρχοντες γρ′ καὶ ἀπὸ τῶν διπλῶν ͵α′. ῥόγα κεντηνάριον α′, λίτραι νδ′ : γ′.

Διὰ τῶν Μαρδαϊτῶν τῆς Δύσεως.

Στρατὸς συνάρχοντες ͵δπζ′. ῥόγα κεντηνάρια δ′, λίτραι C ξς′ : λβ′. καὶ ἡ προσθήκη ἀνδρῶν ͵α ἀνὰ : η′, γινόμενον ρ α′, λίτραι ια′ : η′. ὁμοῦ τὸ πᾶν διὰ τῶν Μαρδαϊτῶν τῆς δύσεως ῥόγα κεντηνάρια ε′ λίτραι οζ′ : μβ′. καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν διά τε τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου, τῶν Ῥῶς, τῶν θεματικῶν πλοΐμων καὶ τῶν Μαρδαϊτῶν τῆς δύσεως ῥόγα κεντηνάρια κθ′, λίτραι ιγ′ : ξς′.

Διὰ τῆς ῥόγας τῶν καβαλλαρικῶν.

Διὰ τῶν σχολαρίων τῶν Θρᾳκησιάνων καὶ Μακεδόνων ὑπὲρ ἀνδρῶν χιλίων λζ′. ῥόγα κεντηνάριον α′, λίτραι μα′ : κδ′. διὰ τοῦ θέματος τῶν Θρᾳκησίων ὑπὲρ ἀνδρῶν ͵γ ἀνὰ νο- D μισμάτων β′ ῥόγα ρ, λίτραι π′ : κδ′. διὰ τοῦ θέματος Σεβαστείας ὑπὲρ ἀνδρῶν ͵α ῥόγα ρ α′, λίτραι ιγ′ : κδ′. διὰ τῶν Ἀρμενίων τῶν Πλατανιτῶν ὑπὲρ ἀνδρῶν φ′ ἀνὰ νομισμάτων

5. *συναρχόντων* ed. 10. *πλοΐμων τῶν Μ. καὶ τῆς* cod.

DE THEMATE AEGAEI MARIS.

Exercitus cum ducibus 3100, dupli mille. Roga centen. 1, litr. 54, num. 3.

DE MARDAITIS OCCIDENTALIBUS.

Exercitus cum ducibus 4087. Roga centen. 4, litr. 66, num. 32; mantissa mille hominum, quorum quisque octona numismata accipit, facit centen. 1, litr. 11, num. 8. In universum ergo facit roga Mardaitarum occidentalium centen. 5, litr. 77, num. 42. Tota summa rogarum pro imperiali classico, pro Russis, pro classico provinciali et pro Mardaitis occidentalibus est centen. 29, litr. 13, numism. 66.

DE ROGA EQUITUM.

Pro scholariis Thracesianis et Macedonibus, ad mille triginta et septem viros, roga est centen. 1, litrae 41, num. 24. Pro ter mille viris e themate Thracesiorum (quorum unusquisque bina numismata in stipendium accipit,) est roga centen. 1, litr. 80, num. 24. Pro mille viris e themate Sebastiae est roga cent. 1, litrae 13, num. 24. Pro quingentis viris ex Armenis Plataniensibus, senis nummis in singulos imputatis, est roga centen. 1, litr.

Digitized by Google

ϛ' ῥόγα κεντηνάριον, λίτραι μα' : μη'. διὰ τῶν Ἀρμενίων Πρίνης ὑπὲρ ἀνδρῶν υ' ἀνὰ νομισμάτων ε' ῥόγα κεντηνάριον, λίτραι κζ : νϛ'. ὁμοῦ καβαλλάριοι βλζ. ῥόγα κεντηνάρια β', λίτραι νδ' : λη'. καὶ οἱ κατὰ προσθήκην ἄνδρες τρισχίλιοι ἐννεακόσιοι ῥόγα ρ α', λίτραι νβ' : νϛ'. καὶ ὁμοῦ διὰ Ed.L. 379 *τοῦ καβαλλαρικοῦ ῥόγα κεντηνάρια δ', λίτραι ζ : κβ'.*

Διὰ τοῦ προχρέου.

Ms. 221. a *Διὰ τῶν πλοΐμων τῶν γ' θεμάτων τῶν τε Κιβυῤῥαιωτῶν τῆς Σάμου καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὑπὲρ ἀνδρῶν γ ἀνὰ: β' λίτραι πγ' : κδ'. διὰ τῶν Μαρδαϊτῶν τῆς δύσεως τουρμαρχῶν γ' ἀνὰ : λϛ', δρουγγαρίων μβ' ἀνὰ : ιβ', κομήτων μβ' ἀνὰ : ϛ', στρατιωτῶν ε ἀνὰ : δ', γινόμενα ἀμφότερα κεντη-* B *νάρια β', λίτραι ϟθ' : νϛ'. διὰ τῶν Ἀρμενίων θεμάτων Σεβαστείας τουρμαρχῶν ε' ἀνὰ : ιβ', δρουγγαρίων ι' ἀνὰ : ϛ', κομήτων η' ἀνὰ : ε', στρατιωτῶν ἐννεακοσίων ἑξήκοντα πέντε ἀνὰ : δ', γινόμενα ἀμφότερα λίτραι νε' : ζ. διὰ τῶν Ἀρμενίων Πρίνης ἄνδρες φ' ἀνὰ : β', γινόμενα λίτραι ιγ' : ξδ'. καὶ ὁμοῦ διὰ τοῦ ἀμφοτέρου προχρέου ρρ δ', λίτραι νβ' : ξ. ἰστέον,*

2. *ΣΧΟΛ. Οὕτω κατὰ προσθήκην.*

41, num. 48. Pro quadringentis viris ex Armenis Prines, quinis nummis in singulos imputatis, est roga cent. 1, litr. 27, num. 56. Tota ergo roga caballariorum seu equitum bis mille triginta et septem sunt centenaria 2, litr. 54, num. 38. Accedunt mantissae loco ter mille nongenti viri, quorum roga est cent. 1, litr. 52. Est ergo roga pro tota caballaria centenaria quatuor, litrae 7, num. 22.

DE PROCHREO.

Pro ter mille viris classiariis e tribus illis thematibus, Cibyrrhaeotarum nempe, Sami atque maris Aegaei, binis in singulos nummis imputatis, est roga litr. 83, num. 24. De Mardaitis occidentalibus. Pro turmarchis tribus inde petitis, unoquoque 36 nummis aestimato; drungariis 42, singulis duodenis numismatibus aestimatis; comitibus 42, senis nummis in quemque imputatis; militibus gregariis quinquies mille, quaternis in singulos nummis imputatis; conficitur roga centen. 2, litr. 99, num. 56. De thematibus Armeniae; et primo de themate Sebastiae. Pro turmarchis inde petitis quinque, quorum unicuique duodeni solidi stipendium sunt; et drungariis decem, quorum singuli stipendium habent senos solidos; et comitibus octo, singulis quinis solidis censis, et militibus gregariis nongentis sexaginta duobus, quaternis nummis in singulos imputatis; est roga in universum lit. 55, num. 7. De Armenia Prines. Veniunt inde viri quingenti, singuli duobus solidis censi. Fa-

Digitized by Google

ὅτι ἐδέξατο ὁ στρατηγὸς τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν καὶ ὁ κατεπάνω τῶν Μαρδαϊτῶν Ἀτταλίας, ἵνα ὁ μὲν στρατηγὸς εὐτρεπίσῃ χελάνδια δύο ἀπὸ τῶν οὐσιῶν τῶν τουρμαρχῶν, ὁ δὲ κατεπάνω τῶν Μαρδαϊτῶν εὐτρεπίσῃ γαλαίας, καὶ διὰ Μαρτίου C μηνὸς ἀποστείλωσι αὐτὰ εἰς Συρίαν, ἵνα περὶ πάντων τῶν ἐκεῖσε μελετωμένων καὶ πραττομένων ἐνέγκωσιν ἀπόκρισιν καὶ ἀληθὲς μανδάτον. ἰστέον, ὅτι ἐδέξατο ὁ πρωτοσπαθάριος Λέων καὶ ἄρχων Κύπρου, ὁ τοῦ Συμβατίκη, ἀποστεῖλαι ἀκριβεῖς κατασκόπους εἴς τε τὸν κόλπον τῆς Ταρσοῦ καὶ εἰς τὰ Στόμια, ἔτι δὲ καὶ πρὸς Τρίπολιν καὶ Λαοδίκειαν, ἵνα ἐκ τῶν ἀμφοτέρων μερῶν ἐνέγκωσι μανδάτα, εἴ τι διὰ μελέτης ἔχουσιν οἱ Σαρακηνοί. ἰστέον, ὅτι ἐδέξατο ὁ στρατηγὸς Θεσσαλονίκης τοῦ καμεῖν σαγίτας χιλιάδας σʹ καὶ μεναύλια χιλιάδας γʹ καὶ σκουτάρια, ὅσα δυνηθῇ. ἰστέον, D ὅτι ἐδέξατο ὁ κριτὴς Ἑλλάδος καμεῖν μεναύλια ͵α, ἅπερ καὶ ἐτελείωσεν. ἐδέξατο δὲ καμεῖν καὶ ἕτερα καὶ καταγωγιάσαι αὐτὰ ἐν οἷς ἂν δέξηται. ἰστέον, ὅτι ἐδέξατο ὁ ἄρχων Χρήπου ἐν τῷ θέματι Ἑλλάδος καμεῖν σαγίτας χιλιάδας σʹ καὶ μεναύλια χιλιάδας γʹ. ὡσαύτως καὶ ὁ στρατηγὸς Νικοπόλεως καὶ ὁ Πελοποννήσου. ἰστέον, ὅτι ἐδέξατο ὁ πρωτοσπαθάριος Θεόδωρος ὁ τοῦ Παγκράτη ἀπελθεῖν εἰς Ἀνατολικοὺς καὶ καταγράψασθαι τοὺς Πλατινιάτας, καὶ δι' αὐτῶν καὶ δι' ἑτέ- Ed. L.380

ciunt litras 13, num. 64. Tota summa prochrei centen. 4, litr. 52, num. 60. Strategus Cibyrrhaeotarum in se recepit praeparare chelandia duo e familiabus turmarcharum. Catepano seu capitaneus Mardaitarum Attaliae vero recepit in se praeparationem galearum. Promiserunt quoque haec mense Martio in Syriam mittere, ut de omnibus, quae ibi vel consiliis agitantur, vel ipso instituuntur opere, relationem et verum mandatum seu notitiam afferant. Leo protospatharius et praefectus Cypri, de gente Symbatici, in se recepit, fidos et diligentes exploratores in sinum Tarsensem mittere et in provinciam, cui nomen est Ostia; item ad Tripolin, Laodicaeam, ut ex omnibus illis partibus mandata seu notitias afferant eorum, quae Saraceni moliuntur. Strategus Thessalonicae recepit in se curam fabrefaciendi sagittarum ducenta millia, hastarum vel venabulorum tria millia, scutorum quotquot procurare possit. Iudex Helladis aut Graeciae recepit in se procurationem mille menauliorum, quae etiam praestitit; et praeterea promisit alia procurare et illuc mittere, quo se missurum condicturus sit. Praefectus Chripi [seu Euboeae] in themate vel provincia Helladis promisit curare, ut fabrefierent sagittarum ducenta millia et venabulorum tria millia. Idem in se receperunt quoque strategi Nicopoleos et Peloponnesi. Protospatharius Theodorus, Pancratii filius, [id est gente, quae de Pancratio nomen habet, oriundus,] recepit in se in the-

Digitized by Google

ρων τῶν ἐκ τοῦ θέματος συστῆσαι ἄνδρας φ' ἐκλελεγμένους καὶ πρὸς τὸ τοξεύειν ἐπιτηδείους, καὶ ἐὰν ὦσιν ἐξ αὐτῶν τινες ἐπιτήδειοι καβαλλάριοι, εἴ τε ἐκ τῶν ἀρχόντων, εἴ τε ἐκ Ms.221.b τῶν σχολαρίων. εἰ μὲν κατὰ πλήρης ἔχωσιν τὴν ῥόγαν αὐτῶν οἱ σχολάριοι, ἵνα ἐξοπλισθῶσιν ἐκ τῶν ἰδίων καβαλλαρικὴν ἐξόπλισιν· εἰ δὲ ἐλλιπεῖς εἰσιν πρὸς τὴν ῥόγαν, ἵνα λάβωσιν ἀπὸ τῶν μητάτων ἄλογα, ἢ καὶ ἀπὸ ἐκθέσεως μονοπροσώπων ἐν τῷ θέματι τῶν Ἀνατολικῶν. περὶ τῶν ὀφειλόντων ἑτοιμασθῆναι εἰς Θρακησίους, ἤγουν τῶν κ' χιλιάδων B τοῦ κριθαρίου καὶ περὶ τῶν μ' χιλιάδων τοῦ τε σίτου καὶ τοῦ παξαματίου καὶ ἀρευρίου καὶ περὶ τοῦ οἴνου τῶν λ' χιλιάδων καὶ περὶ τῶν σφακτῶν τῶν ι' χιλιάδων καὶ περὶ τοῦ ἑτοιμασθῆναι λινάριον λόγῳ τῶν προπύρων καὶ καλαφατήσεως χιλιάδας ι', ἵνα ἔχῃ εἰς τὰ Φύγελα, καὶ καρφία χιλιάδας ϛ' λόγῳ τῆς ἡλώσεως τῶν δρομόνων. ἐδέξατο περὶ τούτων ὁ πρωτονοτάριος τῶν Θρακησίων. ἐδέξατο καὶ ὁ Λιμνογάλακτος, ἵνα συνδράμῃ αὐτὸν εἰς τὸν οἶνον. περὶ τοῦ ἑτοιμασθῆναι καρφίον πενταδακτυλαῖον λόγῳ τῆς στρώσεως τῶν δρομονίων, εἰς τὰς σκάλας καὶ εἰς τὰς πάθνας χιλιάδας λ', καὶ C κατέλθωσιν εἰς τὰ Φύγελα. ἐδέξατο δὲ περὶ τούτου ὁ στρατηγὸς τῆς Σάμου τοῦ λαμβάνειν ἔξοδον παρὰ τοῦ πρωτονοταρίου. περὶ τοῦ ἑτοιμασθῆναι καρφίον ἁρπάγιον κοινοστο-

5. ὡσχολάριοι cod. et ed. 10. Ita R. e sigl. cod., κριθοῦ ed. 14. καρφία em. R., σακκία cod. et ed.

ma Orientis abire et conscribere Platiniatas Armenos, et ex iis aliisque eiusdem thematis conficere numerum quingentorum virorum militarium electorum, praestantium sagittariorum, quorundam quoque forsan, sive de tribunis, sive de scholariis seu gregariis illi sint, equestri militiae non ineptorum. Scholarii, siquidem integram percipiunt rogam, de suo sibi comparabunt armaturam equestrem. Sin minus, accipiant equos e metatis, aut etiam e rationario illorum in themate Natoliae habitantium, quorum unusquisque semet ipsum singularem militem praestare debet. Thracenses parata debent habere viginti millia [saccorum] hordei et quadraginta millia farris et paxamatii seu panis bis cocti et farinae et triginta millia [doliorum] vini et decem millia caprarum mactatarum; item decem millia [saccorum] lini pro accendendis ignibus Graecis et pro sarciendis navibus Phygela [urbs Ioniae] praestet, et clavorum millia sex pro clavatura dromoniorum. Haec curanda in se recepit protonotarius Thracensium et curator curatoriae, cui nomen est Lacus Lactis, spopondit illi, se, in praestando quidem vino, non defuturum. Pro tabulatis dromoniorum affigendis, item in usum scalarum et praesepium, parata sunto et ad Phygela urbem perferuntor triginta millia clavorum quinos digitos longorum. Ea se curaturum promisit strategus Sami, eumque in finem se sumturum ne-

Digitized by Google

μαῖον λόγῳ χελωνῶν καὶ σκαλῶν καὶ λοιπῶν κατέργων χιλιάδας γ', καὶ σπιθαμιαῖον χιλιάδας γ'. ἐδέξατο δὲ περὶ τούτου ὁ στρατηγὸς τῆς Σάμου. περὶ τοῦ ἑτοιμασθῆναι καρφίον ἑξαδακτυλαῖον χιλιάδας δ' καὶ πενταδακτυλαῖον χιλιάδας δ' καὶ τετραδακτυλαῖον δ' διὰ τὰς γερακαραίας καὶ τοὺς διαπάτους καὶ λοιπὰς χρείας. ἐδέξατο δὲ περὶ τούτου ὁ στρατηγὸς τῆς Σάμου. περὶ τοῦ δέξασθαί τινα βασιλικὸν τὸν ὄντα εἰς Ἀνατολικοὺς ἑτοιμάσαι κριθὴν χιλιάδας κ' καὶ παξα- D μάτια καὶ σῖτον καὶ ἀρεύριον χιλιάδας ξ' διὰ τῶν Κιβυρραιωτῶν καὶ τοῦ Ἀνατολικοῦ, καὶ ἵνα καταγωγιασθῶσιν ἀπὸ Ἀνατολικοὺς εἰς Ἀτταλίαν ἀντὶ τοῦ ἀπερχομένου εἰς τὸ Καλὸν ὄρος. περὶ τοῦ ἀγοράσαι τὸν πρωτονοτάριον τῶν Κιβυρραιωτῶν καρφίον μικρὸν λόγῳ τῆς παρηλώσεως τῶν βυρσαρίων χιλιάδας ξ'. περὶ τῶν σανδαλίων τῶν καμοθέντων λόγῳ τῶν δρομονίων εἰς τὸν τρέχοντα, ἵνα ἀποσταλεῖ τῆς ἑταιρείας Ms. 222. a μετὰ κελεύσεως πρὸς τὸν κατεπάνω, καὶ δώσει αὐτὸν πρωτοκαγκελλάριον καὶ πᾶσαν συνδρομήν, καὶ κρατήσει τοὺς Κορφι- Ed.L. 381 τιάνους Ἡρακλείας, καὶ ἐπάρῃ ναύτας ὑπὲρ ἑκάστου σανδαλίου δ'. ἀποστείλῃ δὲ αὐτὰ διὰ συντομίας διὰ τοῦ πρωτοκαγκελλαρίου. ἵνα δὲ ἔχῃ ἕκαστον σανδάλιον τὸ κατάρτιον αὐτοῦ καὶ τὸ κερατάριον καὶ ἀνὰ κωπίων δ' καὶ τὸ παρακώπιον. ἔτι δὲ καὶ

17. συνδρομεῖν cod. et ed. 20. ἔχει cod. et ed., ut alibi.

cessarias impensas a protonotario. Parata sunto millia tria clavorum instar harpagarum aduncorum, communis generis, pro testudinibus et scalis et reliquis instrumentis navalibus; item millia tria clavorum spithamam longorum. Idem ille Sami strategus haec praestiturum in se recepit, uti etiam haec sequentia: quatuor millia clavorum ad senos digitos longorum, alia totidem aliorum ad quinos, item ad quaternos alia quatuor millia pro sic dictis falconariis et tabulatis et aliis necessitatibus. Recipiat in se caesarianus aliquis in Natolia agens parata tenere millia viginti [saccorum] hordei et sexaginta millia [saccorum doliorumve] paxamatii et farris et farinae pro Cibyrrhaeotis et stratego Natoliae, qui e Natolia transmigrare debent in Attaliam, quo praesidiariorum eius ad Calon Oros egressorum in vices succedant. Protonotarius Cibyrrhaeotarum coëmat millia sexaginta clavorum minutorum pro coriis affigendis. De sandaliis seu parvis navigiis comparatis in usum dromoniorum notandum, debere cursorem aliquem ex hetaeria desumtum cum sacro mandato ad catepanum mitti, et hunc illi addere protocancellarium omnemque assistentiam. Ille cursor sumat Corfitianos Heracleae [id est classiarios ex insula Corfiz seu Corcyra, apud Heracleam cum navibus stationem agentes]. Levet quoque nautas in singula sandalia quaternos, eosque cum sandaliis quantocyus mittat cum protocancellario. Instructa sunto sandalia suo quodque malo et antenna et remis quaternis et remo vicario. Levet item cymbas octonorum remorum sex.

Digitized by Google

ἁλιάδια ϛʹ ὀκτάκωπα. περὶ τῶν τριβολίων, ἵνα ἐρωτηθῇ ὁ κοιτωνίτης Θεοδώρητος, τί ἐγένοντο· ὁμοίως καὶ περὶ τῶν σακκίων τῶν περσυνῶν καὶ τῶν τζαπίων καὶ τζόκων, κρικελλίων τε καὶ δακτυλίων καὶ ψελλίων καὶ κριῶν, ἵνα ἀποστείλῃ τὸν νοτάριον αὐτοῦ μετὰ τὴν καταγραφὴν πάντων πρὸς ἡμᾶς. περὶ τοῦ ὁρι-
B σθῆναι τὸν παραθαλασσίτην, ἵνα ἐξοπλίσῃ ἀπὸ συνδόσεως τῶν αὐτῶν στρατιώτας ͵ασʹ. ἰστέον, ὅτι ἐδέξατο ὅ,τε Κιβυῤῥαιώτης καὶ ὁ κατεπάνω τῶν Μαρδαϊτῶν Ἀτταλίας καὶ ὁ Λέων τοῦ Συμβατίκη, ἵνα ἔχωσιν ἀσφάλειαν καὶ ἀκρίβειαν, καὶ μὴ παραχωρῶσίν τινα τῶν ἀγνωρίστων πρὸς Συρίαν ἀπελθεῖν, καὶ δι' αὐτῶν ἀποκομισθῆναι εἰς Συρίαν τὰ ἀπὸ Ῥωμανίας μανδάτα.

Διὰ τῶν ἐν Λαγοβαρδίᾳ ταξειδευσάντων ἐπὶ τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ
C *τοῦ βασιλέως εἰς ἰνδ. ηʹ.*

Τὰ κατελθόντα μετὰ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἐπιφανίου βασιλοπλόϊμα χελάνδια εἰς ἰνδικτίονα ηʹ ιαʹ· τὰ προκατελθόντα μετὰ τοῦ πατρικίου Κοσμᾶ χελάνδια εἰς ἰνδικτίονα ζʹ ιαʹ· Ῥῶς καράβια ζʹ ἔχοντα ἄνδρας υιεʹ. διὰ τῶν καβαλλαρικῶν· Θρακησιάνοι καὶ Μακεδόνες ἄρχοντες σβʹ, σχολάριοι ϟηʹ, νέοι σχολάριοι χηʹ. διὰ τῶν χαρακιωτῶν τῶν ἐθνικῶν· τῆς μεγάλης ἑταιρείας ἄνδρες λαʹ· τῆς μέσης ἑται-

7. τῶν ἀστῶν coni. R.

Quid factum sit de muricibus, item de saccis anno superiore comparatis, de ligonibus, stipitibus, circellis, annulis, torquibus ferreis et volutis, interrogetur coetonita Theodoretus, isque cum indiculo omnium suum notarium ad nos mittat. Imperetur praefecto orae maritimae [steni nempe], ut armet ex contributione oppidanorum milites mille ducentos. Receperunt in se strategus thematis Cibyrrhaeotarum et catepanus Mardaitarum Attaliae et Leo de gente Symbatici dicta oriundus providere sollicita cura, ne quem ignotum hominem sinant in Syriam evadere, cuius delatione quid rerum nostrates Romani agant, hostes comperiant.

DE EXPEDITIS IN LONGOBARDIAM TEMPORE DOMINI ROMANI [LECAPENI] IMP. IND. VIII. [A. C. 935.]

Cum protospathario Epiphanio appellens indictione octava classis regia constabat chelandiis aut lenunculis undecim; quae autem praecesserat et iam septima indictione sub ducatu patricii Cosmae appulerat classis, totidem chelandiis constabat et septem carabiis Russos 415 vehentibus. Equites erant e thematibus Thracesiorum et Macedoniae, rectores quidem 202, scholarii [veterani] 98 et novitii 608. Milites erant peregrini, et quidem de magna hetaeria 31,

Digitized by Google

ρείας ἄνδρες μς΄· Φαργάνοι ἄνδρες με΄· Χάζαροι μζ΄· ἀπὸ τῶν βασιλικῶν ἄνδρες οα΄· ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐν τῇ πό- D λει ἄνδρες λε΄· ἀπὸ τῶν νέων αἰχμαλώτων οθ΄· Μουσου-λινοὶ ἄνδρες ια΄· Πανορμῖται ἄνδρες ιη΄· Τοῦρκοι ἄνδρες πδ΄· Ἀρμένιοι οἱ ἀπὸ βουλῆς ἐξελθόντες σὺν τῶν μαγγαναρίων ἄνδρες λς΄· ὁμοῦ καβαλλάριοι ἄνδρες ͵αυνγ΄.

Τὰ ἀποσταλέντα τὸν ῥῆγα Ἰταλίας ἐπὶ Ῥωμανοῦ δεσπότου, εἰ ἄρα ἐξέλθῃ καὶ καταπολεμήσῃ τοὺς ἀνταρτὰς πρίγκιπας, τόν τε Λανδούφον καὶ Ἀτενούλφον, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ Γοήμαριν Ed. L.382 *καὶ Γοηφέριν, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἀποστατήσαντας Λαγοβάρδους ἀπὸ τοῦ θέματος Λαγοβαρδίας, καὶ παραδώσῃ τὰ* Ms. 222. b *κάστρα τῷ στρατηγῷ Λαγοβαρδίας.*

Λογάριον κεντηνάριον α΄. ἐσωφόρια ι΄. ποτήριον ὀνυχίτου α΄. ὑέλια κλεοπτ. ιζ΄. θυμίαμα θυλάκια λ΄. ἀλειπτὰ φ΄. τοὺς ζ΄ κόμητας τοῦ αὐτοῦ ῥηγὸς ἀνὰ ἐσωφορίων β΄. τοῖς ς΄ B ἐπισκόποις τοῦ αὐτοῦ ῥηγὸς σκαραμάγγια δίκτρινα ς΄. λόγῳ τοῦ κόμητος καὶ μαρκησίου τοῦ αὐτοῦ ῥηγὸς τοῦ πλησιάζοντος τὸ θέμα Λαγοβαρδίας σκαραμάγγια ε΄, δικίτρινον α΄, διρόδινον α΄, διβένετον α΄, δίασπρον α΄· ὁμοῦ σκαραμάγγια θ΄. ἐσωφόρια δ΄, ἐσωφόρια λεπτόζηλα γ΄· ὁμοῦ ζ΄. ἔργα ἀργυρᾶ διάχρυσα γ΄. εἰ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ ῥὴξ οὐ παραγένη-

de media hetaeria 46, de Farganis 45, de Chazaris 47, dein de basilicis 71, de arithmo urbanorum 35, de novis captivis 79, Musulini [seu Saraceni de urbe et provincia Mussel] 14, Panormitani 18, Turcae 84, Armenii, qui sponte sua expeditioni aderant una cum manganariis seu machinariis, 36. In universum erant equites mille quadringenti quinquaginta tres.

MISSA REGI ITALIAE [HUGONI] SUB ROMANO IMP. [LECAPENO], UT EDUCTIS COPIIS SUBIGERET REBELLES LANDULFUM ET ATENULPHUM, FRATRES [CAPUAE ET BENEVENTI], ITEM WAIMARIUM ET WAIFERIUM [SALERNI DOMINOS], PARITER FRATRES, ET OMNES LONGOBARDOS DE THEMATE LONGOBARDIAE, QUI DEFECERANT; ET UT ADEMTA ILLIS CASTRA RESTITUERET STRATEGO ILLIUS PROVINCIAE.

Pro ipso rege mittebantur [cum supradicto Epiphanio] centenarius unus numeratae pecuniae; esophoria 10; poculum ex onychite marmore unum; vitra Heliopolitana 17; sacculi triginta thuris; alipta 500. Pro eius septem comitibus singulis esophoria bina. Pro sex eius episcopis totidem scaramangia citrina. Pro eius comite et marchione, cuius iurisdictio cum provincia Longobardiae conterminat, scaramangia 5, citrinum 1, roseum 1, venetum 1 et album 1; in universum scaramangia 9. Item esophoria [praestantiora] 4 et tria

Digitized by Google

ται, ἀποστείλῃ δὲ λαὸν, καὶ καταπολεμήσωσι καὶ ἀφανίσωσι τοὺς ἀποστάτας καὶ παραδώσωσι τὰ κάστρα τῷ στρα- C τηγῷ Λαγοβαρδίας, ὡσαύτως δι' αὐτῶν ἀποστείλῃ τὰ προῤῥηθέντα πάντα πρὸς τὸν ῥῆγα. ἐδόθησαν τῷ πρωτοσπαθαρίῳ Ἐπιφανίῳ λόγῳ ἐξόδου τοῦ αὐτοῦ ταξειδίου τῆς Λαγοβαρδίας σκαραμάγγια διαφόρων χροιῶν καὶ ἐξεμπλίων ς', ἐσωφόρια ὀκτάλια λ', λωρωτὰ κ', ἀληθινὰ κ'. ἐξ αὐτῶν ἐξωδίασεν ὁ πρωτοσπαθάριος Ἐπιφάνιος σκαραμάγγια β', ἐσωφόρια ὀκτάλια ιζ', λωρωτὰ ιβ', ἀληθινὰ ιδ'. μετὰ δὲ τὸ ἀναδραμεῖν αὐτὸν εἰσεκόμισεν τὰ περισσεύσαντα σκαραμάγγια δ', ἐσωφόρια ὀκτάλια ιγ', λωρωτὰ η', ἀληθινὰ ς'. ἰστέον, ὅτι τὰ θεματικὰ πλόϊμα ἐν τῇ κατὰ Κρήτης ἀφίξει ἐρογεύθησαν οὕτως· D οἱ τουρμάρχαι ἀνὰ : λ', οἱ κόμητες τῆς κόρτης ἀνὰ : κ', οἱ χαρτουλάριοι τῶν θεμάτων ἀνὰ : κ', οἱ δομέστικοι τῶν θεμάτων ἀνὰ : κ, οἱ δρουγγάριοι ἀνὰ : κ', οἱ κόμητες ἀνὰ : ς', οἱ στρατιῶται ἀνὰ : γ', οἱ ναύκληροι τῶν γαλεῶν ἀνὰ : δ', ὁ λαὸς τῶν γαλεῶν, ἤτοι οἱ Μαρδαΐται, ἀνὰ : γ'. ἰστέον, ὅτι οἱ τοῦ θέματος τοῦ Χαρπεζικίου ἐρογεύθησαν οὕτως. οἱ μεγάλοι τουρμάρχαι, ὁ μεριάρχης, ὁ κόμης τῆς κόρτης καὶ ὁ δομέστικος τοῦ θέματος ἀνὰ : ε', οἱ ἐλαττότεροι τουρμάρχαι ἀνὰ νομισμάτων δ', οἱ δρουγγάριοι ἀνὰ : γ', οἱ στρατιῶται ἀ- Ed. L.383 νὰ : β'. ἰστέον, ὅτι οἱ Σθλαβησιάνοι οἱ καθισθέντες εἰς τὸ ὀψίκιον ἐρογεύθησαν οὕτως· αἱ τρεῖς αὐτῶν κεφαλαὶ ἀνὰ :

minuta; simul esophoria 7; opera argentea inaurata 3. Habebat Epiphanius in mandatis, ut, si Rex ipse non adveniret sibi opitulatum, mitteret tamen copias, quae subigerent et exterminarent rebelles, praesidique Longobardiae castra restituerent, nihilominus Regi praedicta munera mitteret per eius homines, haud secus ac si ipse adfuisset. Addebantur protospathario Epiphanio eo fine, ut haberet, unde sumtus in illa Longobardica expeditione faceret, scaramangia diversorum colorum et exemplorum numero sex, esophoria octalia seu octoulnaria 30, lorota seu loris insignita vel cancellata 20, rubra 20. De his expendit protospatharius Epiphanius scaramangia 2, esophoria octalia 17, lorota 12, rubra 14. Reliqua restituebat in Urbem reversus, scaramangia 4, esophoria octalia 13, lorota 8, rubra 6. Classiarii provinciales accipiebant in expeditione Cretense rogas in hunc modum: turmarchae trigena numismata; comites cortis seu praetorii vicena; chartularii thematum item vicena; domestici thematum item; drungarii tantundem; comites sena; gregarii milites terna; naucleri galearum seu triremium quaterna; populus galearum seu turba nautica, Mardaitae puta, terna. Qui de themate Charpezic erant, accipiebant rogas in hunc modum. Magni turmarchae, item meriarcha, comes cortis et domesticus thematis accipiebant solidos quinos; minores turmarchae solidos quaternos; drun-

Digitized by Google

ε', καὶ οἱ λοιποὶ ἀνὰ νομισμάτων γ'. οἱ ἀπὸ τοῦ θέματος Ms. 223. e
τῶν Θρακησίων ἐν τῇ Κρήτῃ περάσαντες, ὁ στρατηγὸς, ὁ
τουρμάρχης τῶν Θεοδοσιακῶν, οἱ τουρμάρχαι τῶν βικτόρων,
οἱ τουρμάρχαι τῆς παραλίου, ὁ μεριάρχης, ὁ χαρτουλάριος
τοῦ θέματος, ὁ κόμης τῆς κόρτης, ὁ δομέστικος τοῦ θέματος,
δρουγγαροκόμητες ξδ', ἔχοντες οἱ αὐτοὶ δρουγγαροκόμητες οἱ
μὲν ἀνὰ στρατιωτῶν δύο, οἱ δὲ ἀνὰ στρατιωτῶν γ', ὡς εἶναι
τὸ πᾶν στρατιώτας ρν'. ἀπὸ τῆς προελεύσεως τοῦ στρατη-
γοῦ ὁ πρωτομανδάτωρ, ὁ πρωτοκαγκελλάριος, ὁ πρωτοβαν- B
διφόρος, πρωτοδομέστικοι ϛ', πρωτοκένταρχοι ϛ', προελευσι-
μαῖοι πεζοὶ ρ'. ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων τῶν φυλασσόντων τὴν
παραλίαν τοῦ θέματος. ὡς γὰρ ἀνήγαγεν ὁ στρατηγὸς, εἶχεν
ἕως τῶν χ' ἐξωπλισμένους πρὸς τὸ περάσαι ἐν Κρήτῃ· διὰ
δὲ τὴν ὀλιγότητα τῶν καματέρων καραβίων οὐ συνεχωρήθη-
σαν περάσαι, εἰ μὴ οἱ ν'. ἀπὸ τοῦ βάνδου τῆς τούρμας τῶν
Θεοδοσιακῶν κόμης α', προαγέται δ', ὁ πρωτομανδάτωρ τοῦ
τουρμάρχου α', ὁ δομέστικος τοῦ τουρμάρχου α'· ὁμοῦ ζ'·
ἀπὸ τοῦ βάνδου τοῦ μεράρχου ὁμοίως ζ'. ὅτι στρατιώτας
οὐ προσέταξεν ὁ δρουγγάριος τοῦ πλοΐμου περάσαι ἐν Κρήτῃ, C
εἰ μὴ ἄρχοντας καὶ προαγέτας. ὅτι ὁ τουρμάρχης τῶν βι-
κτόρων διὰ τὸ ἀσθενεῖν αὐτὸν κατελείφθη παρὰ τοῦ δρουγγα-
ρίου τοῦ πλοΐμου εἰς φύλαξιν τῆς παραλίου τοῦ θέματος.

garii ternos, milites binos. Sthlabesiani in obsicium thema traducti et ibi depositi rogam accipiebant hanc: tres eorum capitanei nummos quinos, reliqui ternos. Qui e themate Thracesiorum in Cretam traiiciebant, erant hi: strategus vel praetor aut praeses, turmarcha Theodosiacorum, turmarchae victorum, turmarchae maritimorum, meriarcha, chartularius thematis, comes cortis, domesticus thematis, drungarocomites 64, quorum alii binos, alii ternos milites sub sua dispositione habebant, ita ut milites in universum essent centum et quinquaginta. De processione vel officio strategi aderant expeditioni protomandator, protocancellarius, protobandoforus, protodomestici sex, protocentarchi 6, processionales, id est apparitores, centum. De Armenis riperiam suam custodientibus, quamvis haberet strategus tum, quum educeret in expeditionem Cretensem, viros armatos ad sexcentos, attamen non permissum est pluribus, quam quinquaginta, viris traiicere ob paucitatem carabiorum onerariorum. De bando turmae Theodosiacorum aderant comes unus, proagetae seu primipili quatuor, protomandator turmarchae unus; faciunt simul septem capita. De bando merarchae pariter aderant septem viri. Causa eius rei haec erat. Drungarius classis iusserat eius thematis non milites, sed tantum rectores et primipilos adesse. Turmarcha victorum relinquebatur a drungario classis, propterea quod

Digitized by Google

ἐκράτησεν δὲ ὁ αὐτὸς τουρμάρχης καὶ τοὺς προαγέτας αὐτοῦ.

ΚΕΦ. μέ.

Ἡ κατὰ τῆς νήσου Κρήτης γενομένη ἐκστρατεία καὶ ἐξόπλισις τῶν τε πλοΐμων καὶ καβαλλαρικῶν ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν
D *Πορφυρογεννήτων ἐν Χριστῷ πιστῶν βασιλέων εἰς ἰνδικτίονα ζ.*

Τὸ βασιλικὸν πλόϊμον οὐσίαι ρν΄, ἐξ ὧν πάμφυλοι ς΄ καὶ οἱ ἀρτίως κατασκευασθέντες β΄. οὐσιακὰ χελάνδια ρ΄. ἐξ αὐτῶν τῶν Ῥουσίων ἔν τε Δυῤῥαχίῳ καὶ ἐν Δαλματίᾳ οὐσίαι ζ, ἐν Καλαβρίᾳ οὐσίαι γ΄, μετὰ τοῦ ὀστιαρίου Στεφάνου καὶ νιψιστιαρίου εἰς τὴν Ἰσπανίαν δουλία οὐσίαι γ΄.
Ms. 223. b εἰς φύλαξιν τῆς θεοφυλάκτου πόλεως πάμφυλος α΄ καὶ οὐ-
Ed. L. 384 σίαι κδ΄. τὰ μέλλοντα ταξειδεῦσαι ἐν Κρήτῃ πάμφυλοι ζ, οὐσιακὰ χελάνδια λγ΄, ὁμοῦ χελάνδια μ΄. δρόμονες κ΄ ἀνὰ οὐσιῶν β΄. οὐσίαι μ΄. οἱ Ῥῶς ἄνδρες φπδ΄ καὶ παιδία τὰ ποιοῦντα ταξειδεῦσαι ἄνδρες με΄, ὁμοῦ Ῥῶς χκθ΄. οἱ Τουλμάτζοι ἄνδρες τξη΄, οἱ αἰχμάλωτοι ἄνδρες ψ. ἐάθησαν εἰς φύλαξιν τῆς πόλεως οἱ στρατηγοὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους μετὰ χελανδίων παμφύλων ς΄ ἀνὰ ἀνδρῶν ρκ΄ καὶ χελανδίων

aegrotaret, iussus interim oram maritimam provinciae custodire. Ille vero turmarcha suos primipilos secum tenebat.

CAP. 45.

Expeditio adversus Cretam et armatura tam classis, quam equitatus, tempore Constantini et Romani Porphyrogenitorum in Christo fidelium Imp. indict. VII. [anno Chr. 949.]

Regia classis constabat usiis [navium id genus est,] centum quinquaginta, in quibus pamphyli sex et alii duo recens comparati; chelandia ad usiarum instar facta centum, in quibus numerabantur usiae septem Russorum per Dyrrhachium et Dalmatiam stationem agentes, tres in Calabria, tres aliae ad expediundam aliquam imperialem commissionem cum Stephano ostiario et praefecto sacri aquiminalis in Hispaniam missae. Pamphylus unus custodiae Urbis a Deo protegendae [Constantinopoleos] deputatus et usiae viginti quatuor. In Cretam excursura armis affligendam pamphyli 7, usiaca chelandia 33; in universum sunt chelandia 40, dromones 20, quorum quum singuli binas haberent suas usias, efficiebantur usiae 40. Russorum erant viri 584, quibus si accensentur 42 pueri seu servi in castris servientes, erunt Russi universi 629. Tulmatzi 368, captivi 700. Relinquebantur domi ad custodiam Urbis [regiae] strategi Aegaei maris cum chelandiis pamphylis 6, quorum singula tenebant viros centenos vicenos, et chelandiis usiacis quaternis sin-

Digitized by Google

οὐσιακῶν δ' ἀνὰ ἀνδρῶν ρη'. κατελείφθη δὲ καὶ μία οὐσία
εἰς τὸ κόψαι τὴν τῆς ὀγδόης ἰνδικτίονος ξυλήν. ὁ στρατηγὸς B
τῆς Σάμου μετὰ χελανδίων παμφύλων ς' ἀνὰ ἀνδρῶν ρν' καὶ
χελανδίων οὐσιακῶν ς' ἀνὰ ἀνδρῶν ρη'. ἀπεστάλησαν δὲ μετὰ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἰωάννου καὶ ἀσηκρήτης ἐν Ἀφρικῇ
χελάνδια γ' καὶ δρόμονες δ' ἀνὰ ἀνδρῶν σκ'. ὁ στρατηγὸς
τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν μετὰ χελανδίων παμφύλων ς' ἀνὰ ἀνδρῶν ρν' καὶ χελανδίων οὐσιακῶν ς' ἀνὰ ἀνδρῶν ρι'· κατελείφθη δὲ καὶ εἰς φύλαξιν τοῦ θέματος πάμφυλοι β', οὐσιακὰ δ'. κατελείφθη δὲ καὶ εἰς τὸ κόψαι τὴν τῆς ὀγδόης ἰνδικτίονος ξυλὴν οὐσίαι β'. κατελείφθη δὲ καὶ εἰς φύλαξιν
τοῦ κυροῦ Στεφάνου τοῦ γυναικαδέλφου τοῦ βασιλέως ἐν
Ῥόδῳ οὐσία α' καὶ δρομόνων δ' ἀνὰ ἀνδρῶν σκ'. γαλέαι C
τῆς Ἀτταλίας ιε'. ἐξ αὐτῶν κατελείφθη εἰς φύλαξιν τοῦ θέματος γαλέαι ς'. γαλαῖαι τῆς Ἀντιοχείας β'. κατελείφθησαν καὶ αὗται εἰς φύλαξιν τοῦ αὐτοῦ θέματος. γαλέαι τῆς Καρπάθου. κατελείφθησαν εἰς φύλαξιν τῆς νήσου Καρπάθου γαλέα α'. ἀπὸ τοῦ θέματος Πελοποννήσου ὁ τουρμάρχης τῆς παραλίου μετὰ χελανδίων δ'. ἀπὸ τῶν Μαρδαϊτῶν τῶν τῆς Δύσεως θεμάτων, Νικοπόλεως, Πελοποννήσου, Κεφαληνίας
ἄνδρες γ. D

gulis viros centenos octonos vehentibus. Una quoque usia relinquebatur ad caedendam ligneam materiam [pro aedificiis publicis erigendis] per instantem octavam indictionem [seu annum proxime secuturum]. [Porro mittebantur in Cretam] strategus Sami cum chelandiis pamphylis sex, quorum unumquodque viros centenos quinquagenos trahebat, et chelandiis usiacis 6, et in eorum unoquoque viris 108. Mittebantur quoque cum Ioanne protospathario et asecreta in Africam chelandia 3 et dromones 4, habentes singuli viros ducentenos vicenos. Strategus Cibyrrhaeotarum mittebatur cum chelandiis pamphylis sex, trahentibus singulis viros centenos quinquagenos, et chelandiis usiacis 6 cum viris quoque centenis denis. Relinquebantur in praesidium provinciae pamphyli 2, usiaca chelandia 4; item usiae 2 ad caedendam materiam pro octava indictione. Etiam in insula Rhodo ad observandum Dominum Stephanum, fratrem Imperatricis, relinquebatur usia una et dromonia quatuor, 220 quodque classiariorum. De quindecim galeis Attaliae relinquebantur ad custodiam istius provinciae galeae sex. Domi quoque manebant duae Antiochiae galeae praesidii causa. Nautica quoque vis insulae Carpathi domi restitabat eundem in finem. Consistebat tum ea tota in una galea. Expeditioni intererat e themate Peloponnesi turmarcha orae maritimae cum chelandiis quatuor. Mardaitarum e provinciis occidentalibus, ut Nicopoli, Peloponneso et Cephalenia excitorum aderant viri ter mille.

Digitized by Google

D *Διὰ τοῦ καβαλλαρικοῦ.*

Ἀπὸ τοῦ θέματος Θρᾴκης ὁ τοποτηρητὴς, καὶ ἀπὸ τῶν δ΄ ταγμάτων ἄρχοντες, ἄνδρες ρλθ΄, σχολάριοι τῶν δ΄ ταγμάτων, ἄνδρες τνδ΄· ὁμοῦ ἄρχοντες καὶ σχολάριοι τῶν δ΄ ταγμάτων, ἄνδρες υϟγ΄. ἀπὸ τοῦ θέματος Μακεδονίας ὁ τοποτηρητὴς καὶ ἀπὸ τῶν δ΄ ταγμάτων ἄρχοντες, ἄνδρες πγ΄. σχολάριοι τῶν δ΄ ταγμάτων ἄνδρες, σϟγ΄· ὁμοῦ ἄρχοντες καὶ σχολάριοι τῶν τεσσάρων ταγμάτων, ἄνδρες ωξθ΄. ἀ-
Ed.L. 385 πὸ τῶν περατικῶν ταγμάτων ὁ ἐξσκουβίτωρ μετὰ τοῦ τοπο-
Ms. 224.a τηρητοῦ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ τάγματος αὐτοῦ, ἀρχόντων καὶ σχολαρίων, ὁμοῦ ἀνδρῶν ψ΄. ὁ ἱκανάτος μετὰ τοῦ τοποτηρητοῦ αὐτοῦ καὶ παντὸς τοῦ τάγματος αὐτοῦ, ἀρχόντων καὶ σχολαρίων, ὁμοῦ ἀνδρῶν υνϛ΄. ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων τῶν ἀρτίως καταταγέντων ῥογεύεσθαι εἰς τὰ τῆς Ἀνατολῆς τάγματα, ἀνδρῶν ͵α. ἀπὸ τῶν Σθλαβησιάνων τῶν καθημένων εἰς τὸ ὀψίκιον ἀνδρῶν σκ΄. ὁ στρατηγὸς τῶν Θρᾳκησίων μετὰ
B τῶν τριῶν αὐτοῦ τουρμαρχῶν καὶ τῶν λοιπῶν θεματικῶν ἀρχόντων αὐτοῦ καὶ πάντων τῶν προαγετῶν καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς προελεύσεως καὶ στρατιωτῶν, ὧν εἶχον οἱ δρουγγάριοι καὶ κόμητες εἰς δουλείαν αὐτῶν, ἀνδρῶν ρν΄. ὡς ἑτέρων ω΄ στρατιωτῶν ἀπαιτηθέντων λογάριον ἀνά: δ΄. λίτραι μά: λβ΄. καὶ ἐξ αὐτῶν ἐρογεύθη τὸ θέμα τοῦ Χαρπεζικίου

DE EQUITATU.

Equitum aderant ad illam expeditionem hi. E themate Thraciae lociservator et quatuor tagmatum rectores, qui viros 139 efficiebant, cum scholariis quatuor tagmatum, capitibus 354. In universum illi efficiebant, tam rectores, quam scholarii quatuor tagmatum simul sumti, capita 493. E themate Macedoniae lociservator et quatuor tagmatum rectores, viri 83; et scholarii quatuor tagmatum viri 293, qui simul sumti [una cum superioribus] efficiunt numerum hominum 869. E tagmatibus peraticis aderant praefectus excubitorum cum lociservatore suo totoque suo tagmate, quod, rectoribus et scholariis simul computatis, efficiebat viros 700; item aderat hicanatorum praefectus cum lociservatore suo et cohorte sua, quae constabat viris 456, tam rectoribus, quam cohortalibus. De illis Armenis, qui nuper modo cum assignatione rogae Natoliae tagmatibus adiuncti fuerant, aderant viri mille. De Sthlabesianis [seu Slavis] sedentibus in Opsicio viri 220. Item aderat strategus Thracesianorum cum tribus suis turmarchis et reliquis suis rectoribus provincialibus omnibusque primipilis et tota sua processione et militibus, quos drungarii et comites illius usibus praestabant, viris nempe 150. Nam reliqui 800 debuerunt viritim quaternos nummos praestare. Unde confectae fuerunt litrae 41, numism. 32. De quibus accipie-

Digitized by Google

λίτρας κδ΄: νς΄. ζήτει εἰς τοὺς ἄρχοντας λεπτομερέστερον
τοῦ περάσαντος λαοῦ ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ ἀπὸ τοῦ θέματος
τῶν Θρακησίων. ἀπὸ τῶν Ἀρμενίων τοῦ αὐτοῦ θέματος,
τῶν Θρακησίων τῶν φυλασσόντων τὴν παραλίαν τοῦ Θρακή-
σῃ ἄνδρες χ΄. διὰ δὲ τὴν ὀλιγότητα τῶν καματέρων καραβίων C
οὐ συνεχωρήθησαν περάσαι εἰ μὴ ἄνδρες ν΄. ὁ στρατηγὸς
τοῦ Χαρπεζικίου μετὰ παντὸς τοῦ θέματος αὐτοῦ, ἤγουν με-
τὰ τουρμαρχῶν προκριτωτέρων καὶ τοῦ κόμητος τῆς κόρτης,
τοῦ δομεστίκου τοῦ θέματος, ἀνδρῶν κε΄, καὶ μικρῶν τουρ-
μαρχῶν, ἀνδρῶν μζ΄, καὶ δρουγγαρίων, ἀνδρῶν σε΄, καὶ
στρατιωτῶν, ἀνδρῶν υκη΄. ὁμοῦ ἄνδρες ψε΄.

Διὰ τῆς ῥόγας τῶν προειρημένων πάντων πλοΐμων, πεζῶν καὶ καβαλλαρίων.

Διὰ τῶν τεσσάρων θεμάτων τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου, διὰ D
τῶν ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν σὺν βασιλικῶν μανδατόρων
καὶ ἰατρῶν καὶ τῶν αἰχμαλώτων, ἀρχόντων καὶ στρατιωτῶν,
Τουλματζίων καὶ τῶν Ῥῶς καὶ τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τῶν μαγ-
γαναρίων, ῥόγα χάραγμα λίτραι ͵αχϟα΄: νγ΄. καὶ διὰ μιλια-
ρησίων λίτραι ογ΄: κβ΄ ςδ΄, γινόμενα χρυσοῦ λίτραι, μιλια-
ρήσια, κεντηνάρια ιζ΄, λίτραι ξε΄: μβ ςδ΄. ἡ ἀποσταλεῖσα ῥό-

bat thema Charpezicii litras 24, numismata 56. Sed diligentius adhuc apud archonte inquirendum in verum numerum militum in Cretam expeditorum e themate Thracensium. De Armenis eiusdem thematis Thracensium, oram illius maritimam custodientibus, aderant viri 600, exciti verum ob paucitatem navium onerariarum non sinebantur traiicere nisi tantummodo viri quinquaginta. Aderat porro strategus Charpezicii cum toto themate suo, id est cum turmarchis praestantioribus et comite cortis et domestico thematis, viris 25, minoribusque turmarchis 47, drungariis 205 et gregariis 420, in universum viris 705.

DE ROGA TOTIUS ILLIUS CLASSIS, TAM PEDITUM [SEU CLASSIARIORUM], QUAM EQUITUM.

Pro quatuor tagmatibus regiae classis, connumeratis tam rectoribus, quam gregariis, item regiis mandatoribus et medicis et captivorum tam rectoribus, quam gregariis, Tulmatzis et Russis puta, nec non illis, quos ecclesiae contribuerant, item machinarum bellicarum operis, expensa fuit roga in parato grandi aere haec: litrae scilicet 1691 cum numismatibus 53, et in miliaresibus seu minuto aere litrae 73, numismata 62, miliaresia 4. Quae ambae summae, tam litrarum aurearum, quam miliarensium argenteorum, simul sumtae fa-

Digitized by Google

γα εἰς τὸ Δυῤῥάχιον λόγῳ τῶν ζ χελανδίων τῶν ὄντων ἐ-
κεῖσε καὶ αἰχμαλώτων Τουλματζίων ὑπὲρ ἀνδρῶν ψϟγ' χρυσοῦ
Ed. L. 386 λίτραι μιλ. λίτραι ρις': ιζ. διὰ τοῦ θέματος τοῦ Αἰγαίου
πελάγους, διά τε τῶν θεματικῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ στρατη-
γοῦ ῥόγα χρυσοῦ λίτραι ξθ': κδ'. ζήτει εἰς τοὺς ἄρχοντας
τοῦ τετραδίου λεπτομερέστερον τὴν ῥόγαν τῶν γ' πλοϊμοθε-
μάτων. διὰ τοῦ θέματος τῆς Σάμου, διά τε τῶν θεματικῶν
ἀρχόντων τοῦ στρατοῦ ῥόγα χρυσοῦ λίτραι ρλδ': κ'. διὰ τοῦ
θέματος τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν, διὰ τῶν θεματικῶν ἀρχόντων
καὶ τοῦ στρατοῦ σὺν Μαρδαϊτῶν τοῦ αὐτοῦ θέματος ῥόγα
Ms. 224. b χρυσοῦ λίτραι ροζ „δ'. διὰ τοῦ προχρέου τῶν Μαρδαϊτῶν
τῶν τῆς δύσεως θεμάτων ὑπὲρ ἀνδρῶν γ ἀνὰ „δ' χρυσοῦ
B λίτραι ρξς' „μη'. ἐξ αὐτῶν ἐδόθη τῷ πατρικίῳ Κρινίτῳ πα-
ρὰ τοῦ πατρικίου Μιχαὴλ τοῦ Οὐρανοῦ λίτραι λς'. καὶ τὰ
δοθέντα ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ ποσοῦ τῶν
ρξς' λιτρῶν καὶ „μς' λίτραι ρλ'. . μη', καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν λίτραι
ρξς' „ μη'. καὶ ὀφείλουσιν λαμβάνειν οἱ αυτοὶ Μαρδαῗται καθ'
ἕκαστον μῆνα αἱ τρεῖς χιλιάδες ἀνὰ νομίσματος α', γινόμενα
διὰ τῶν δ' μηνῶν ἑτέραι λίτραι ρξς' „ μη'. διὰ τῶν δ' τα-
γμάτων Θρᾴκης διά τε ῥόγας φιλοτιμίας τοῦ φοσσάτου ἀντὶ
τῶν ἱματίων χρυσοῦ λίτραι ροά „κθ', σκαραμάγγια θ'. διὰ

ciunt centenaria 17, l. 62, n. 42 et miliaresia 4. Roga Dyrrhachium missa pro septem chelandiis ibi agentibus et captivis Tulmatzis numero 793 fuit in litris auri et miliaresiis litrarum centum et sedecim et numismatum 17. Pro themate Aegaei maris, rectoribus eius puta et militibus, missa fuit roga litr. 69, num. 24. Quantum rogae acceperint tria themata marina, diligentius exquirendum ab archontibus quatuor tagmatum. Thematis Sami tam rectoribus quam militibus missae sunt in rogam auri litrae 134 et num. 20. Rectoribus militibusque thematis Cibyrrhaeotarum, unaque Mardaitis eiusdem thematis missae fuerunt in rogam auri litrae 177 et num. 4. In aere ante debitum tempus dato Mardaitis thematum occidentalium viris numero ter mille, singulis capitibus in quaterna numismata censis, solutae sunt litrae 166 et num. 48. Huius summae litras 36 accepit patricius Crinitus a patricio Michaël Urano. E coetone ad integrandam modo dictam summam litrarum centum sexaginta sex et num. 46 datae sunt litrae 130 et num. 48. Totum ergo facit litras 166, num. 48. Debent porro iidem Mardaitae in mensem accipere viritim numismata singula. Haec numismata in trimestre et tria hominum millia computata efficiunt adhuc aliam summam 166 litrar. et 48 numism. Quatuor tagmatibus Thraciae datae fuerunt tam in roga debita, quam in munere pecuniario gratuito nomine vestium in expeditionem comparandarum, auri litrae 171 et numism. 29 et [pro praecipuis rectoribus] scaramangia novem. Pari modo tam in roga, quam

Digitized by Google

τῶν δ' ταγμάτων Μακεδονίας διά τε ῥόγας φιλοτιμίας τοῦ C φοσσάτου ἀντὶ τῶν ἱματίων χρυσοῦ λίτραι ρλ' „ ξη', σκαραμάγγια κ'. διὰ τῶν περατικῶν δύο ταγμάτων τοῦ τε ἐξκουβίτου καὶ τῶν ἱκανάτων, διά τε ῥόγας φιλοτιμίας τοῦ φοσσάτου ἀντὶ ἱματίων χ' κεντηνάρια δ', λίτραι π', σκαραμάγγια ριβ'. διὰ τοῦ θέματος τοῦ Χαρπεζικίου τουρμάρχαι προκριτώτεροι κβ', ὁ μεράρχης τοῦ θέματος, ὁ κόμης τῆς κόρτης, ὁ δομέστικος τοῦ θέματος ἀνὰ „ ε', τουρμάρχαι ἐλαττότεροι μζ' ἀνὰ „ δ', δρουγγάριοι σε' ἀνὰ „ γ', στρατιῶται υκη' ἀνὰ „ β'. ῥόγα χρυσοῦ λίτραι κδ' „ νς'. διὰ τῶν Σθλαβησιάνων τῶν καθημένων εἰς τὸ ὀψίκιον, ἄνδρες ρκζ', κεφαλαὶ τρεῖς ἀνὰ „ ε', καὶ D οἱ λοιποὶ ρκδ' ἀνὰ „ γ', ῥόγα λίτραι ε' „ κζ'. ἰστέον, ὅτι διὰ τὸ μὴ ῥογευθῆναι τὸ θέμα τῶν Θρακησίων, ἀλλὰ ἀρόγευτον περάσαι ἐν Κρήτῃ, διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐνταῦθα ἐτέθη.

Ἔστιν ἡ ἐξόπλισις δρόμονος α'.

Κλιβάνια ο'. λωρίκια ψιλὰ λόγῳ τῶν πρωτοκαράβων καὶ σιφωναρίων καὶ προρέων ιβ'. ἕτερα λωρίκια κοινὰ ι'. κασίδια π'. αὐτοπρόσωπα ι'. χειρόψελλα ζυγαὶ η'. σπαθία ρ'. σκουτάρια ῥαπτὰ ο'. σκουτάρια Λυδιάτικα λ'. κοντάρια μετὰ τριβελλίων π'. λογχοδρέπανα κ'. μεναύλια ρ'. ῥικτάρια ρ'. τοξαρέας Ῥωμαίας σὺν χόρδων διπλῶν ν'. ναύκλας μετὰ χει- Ed. L. 387

in munere pro vestibus militaribus datae sunt quatuor tagmatibus Macedoniae auri litrae 130, num. 68, et scaramangia 20. Iisdem titulis acceperunt duo tagmata peraticorum, nempe excubitores et hicanati, auri centenaria quatuor, litras 80 et scaramangia 112. In themate Charpezicii acceperunt turmarchae honestiores numero 24 et merarcha thematis et comes cortis et domesticus thematis viritim quina numismata. Turmarcharum minorum numero 47 singuli quaterna numismata, drungariorum 205 quisque terna milites 428, viritim bina. Fuit ergo eorum roga in universum litrarum auri 24 et num. 59. Sthlabesianorum excubantium in themate obsicii, numero 126, capitanei tres acceperunt numismata quina, reliqui 124, terna, summa litr. 5, num. 27. Thematis Thracensium nulla hic fit ratio, quia absque roga traiiciebant in Cretam.

DE ARMATURA UNIUS DROMONIS.

Dromoni uni armis instruendo rebusque necessariis haec requisita et praesto fuerunt: clibania 70; loricae tenues 12 pro protocarabis [seu capitaneis navalibus] et siphonariis [seu Graeci ignis iaculatoribus] et in prora stantibus militibus. Aliae communes loricae 10; cassides 80, cassides cum tegumentis vultuum ex una massa factae

Digitized by Google

ροτοξοβολίστρων καὶ κόρδων μεταξοτῶν κ΄. σαγίτας χιλιάδας ι΄. μῦας σ΄. τριβόλια χιλιάδας ι΄. ἀγρίφους μετὰ ἀλυσιδίων δ΄. ἐπιλώρικα ν΄. καμελαύκια ν΄. ὁ δρόμων ὀφείλει ἔχειν ἄνδρας τ΄, οἱ μὲν σλ΄ πλώϊμοι κωπηλάται ἤτοι καὶ πο- Ms. 225. a λεμισταὶ, καὶ οἱ ἕτεροι ο΄ ἄνδρες πολεμισταὶ ἀπὸ τῶν κα- B βαλλαρικῶν θεμάτων καὶ ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν. διὰ τῶν ἓξ παμφύλων δόρκας ὅσας ὁδηγήσει ὁ Θεὸς τὸν βασιλέα τὸν ἅγιον. κλιβάνια ἀνὰ ξ΄, κασίδια ἀνὰ ξ΄, λωρίκια ἀνὰ ι΄. διὰ τῶν οὐσιακῶν χελανδίων κλιβάνια ἀνὰ ι΄, κασίδια ἀνὰ ι΄, λωρίκια ψιλὰ β΄, καὶ κοινὰ η΄. διὰ τῆς ἐξοπλίσεως καστρομαχίας ξυλόπυργος, χελῶναι, τοξοβολίστραι μεγάλαι μετὰ τροχιλίων καὶ κόρδων μεταξοτῶν, τετραρέαι, λαβδαρέαι, μαγγανικὰ, καὶ ἡ τούτων ἐξόπλισις. εἰς μὲν τὰς χελώνας κριοὶ, εἰς δὲ τὰ διάφορα μαγγανικὰ κρικελοπάγουροι, ψελλία καὶ δάκτυλοι, C σφενδόναι σιδηραῖ πετζέϊναι, πέταλα πορτῶν λόγῳ ἐνδύσεως τῶν διαφόρων τροχιλίων, σείστας, τζόκους, ἀξινορύγια, βαρέας, βυρσάρια, κέντουκλα, σκαφίδια, καλδάρια, καπούλια, πτυάρια, σχοινία διάφορα, καρφία, ἀρμελαύσια. διὰ τῆς

10; laminarum manus et manuum carpos munientium paria 8; spathae centum; scuta [e coriis duplicatis] consuta septuaginta; scuta Lydia 30; conti cum terebris 80; hastae cum falcibus 20; venabula centum; iacula totidem; arcus Romani cum nervis duplicibus 50; lintres cum arcubalistris manualibus et funibus valide restionum arte tortis 20; sagittarum millia decem; muschettae 200; tribolorum millia decem; unci cum catenis 4; tegumenta loricarum 50; camelaucia 50. Dromo debet tenere viros 300, quorum 70 sint milites, soli militiae vacantes, ex equestribus legionibus et alienigenis desumti, reliqui 230 sint remiges, qui, si velint aut apti sint, conferre in pugnis quoque operam poterunt. Sex pamphyli habebunt scuta coriacea, quot ut parari curet sanctus Imperator, Deus ipsi in cor dabit. Eorum unusquisque pamphylus habebit clibanos 60, galeas 60 et loricas denas. Usiaca chelandia habebant quaeque clibanos denos, galeas denas, loricas tenues binas et vulgares octonas. Apparatus expugnandis castris idoneus hic aderat: Turris lignea, testudines, arcubalistrae grandes cum trochleis et funibus per strias tortis, petrariae, cantherii, machinae cum suo apparatu. Testudines habebant arietes suos, reliquae varii generis machinae circellos cum appositis utrinque forficibus, circulos et annulos. Fundae ferreae et coriaceae; bracteae, quales portis indui solent incrustandis variis trochleis; malleos; stipites; ligones terrae revellendae; barilia seu cados; coria; centones; scaphas; caldaria seu ahena aquae calefaciendae labra [qualia sunt balnearia, in quibus homines linteave lavantur]; bottas egerendis sordibus lutove, funes varios, clavos, armelausia seu saga thoraci superindui solita. Ad machinas, petrarias puta 4 et labdareas [seu arietes e duobus tignis ad angulum acutum instar Graeci Λ com-

Digitized by Google

ἐξοπλίσεως τῶν μαγγανικῶν ἐξόπλισις τετραρέων δ΄, λαβδαρέων δ΄, εἰλακτιῶν δ΄, ἤγουν κρικέλλους ἀνὰ δύο, παγούρους α΄, σφενδόνας σιδηρᾶς ιβ΄, πέταλα πορτῶν εἰς τὰ τροχίλια σ΄, σείστας ρ΄, ἀξινορύγια σ΄, πελέκια ρ΄, τζικούρια τ΄, κριοὺς εἰς τὰς χελώνας ι΄, βαρέας μεγάλας κ΄, βαρέας μικρὰς λ΄. D

Διὰ τῶν ὀφειλόντων φροντισθῆναι ἀπὸ τοῦ σεκρέτου τοῦ εἰδικοῦ εἰς ἐξόπλισιν τῶν κ΄ δρομονίων.

Μολίβιον λόγῳ τῶν καλυμβομάτων ἀνὰ χαρτῶν ε΄. ὁμοῦ χάρται ρ΄, στι λίτραι γ. βυρσάρια λόγῳ τῶν αὐτῶν καλυβομάτων κ΄. πέταλα μεγάλα πορτῶν τ΄. τριβόλια χιλιάδες φ΄. πελέκια σ΄. τζικούρια φ΄. κέντουκλα κατὰ περίσσειαν σ΄. ἀρμενόπουλα κατὰ περίσσειαν ρ΄. χάλκωμα ἀργὸν λίτραι σ΄. κασίτερον λίτραι σ΄. μολίβιον ἀργὸν λίτραι σ΄. κηρίον λίτραι ρ΄. Ed.L. 388 σκαφίδια σ΄. καλδάρια σ΄. καπούλια χιλιάδας β΄. πτνάρια χιλιάδα α΄. κόρδας μεταξωτὰς παχέας σπαρτίνας ε΄, καὶ εἰς τὰς μικρὰς τοξοβολίστρας σπαρτίνας ε΄. βυρσάρια λόγῳ τῶν χελανδίων ρ΄. κάδους ρ΄. ἀτέγια κιλικέϊνα κατὰ δρομόνιον ι΄, ὁμοῦ σ΄. σφενδόναι πετζέϊναι κδ΄. ἰστέον, ὅτι ἡ ἔξοδος τῶν ἀρμένων καὶ τῶν διφθερίων ὀφείλει ἐξέρχεσθαι ἀπὸ τὸ εἰδικόν.

missis suspensos] 4 et fusos [seu malos erectos proceros, e quibus corbes cum armatis viris super muros expugnandos ope cilonii demittebantur] pertinebant haec instrumenta: circelli bini, cancri singuli, fundae ferreae denae binae, bracteae portales pro trochleis 200, mallei 100, ligones rostrati revellendae terrae 200, bipennes 100, secures 300, arietes pro testudinibus deni, barilia seu dolia grandia 20, minora 30.

SECRETUM IDICI SEU RATIONALE REI PRIVATAE AD INSTRUENDOS 20 DROMONES PRAESTAT HAEC.

Plumbi tabulatis navium bracteandis in singulos dromones chartas seu laminas quinas; id est in universum laminas centum, quae pendent litras ter mille. Pro iisdem tabulatis coria vicena; bracteas portales magnas tercentum; tribulorum seu muricum ferreorum millia quingentena; bipennes ducentae; secures quingentae; centones supernumerarii ducentum; vela minora supernumeraria 100; aeris non facti litrae 200; stanni litrae 200; plumbi in massis litrae 200; cerae litrae 100; scaphae 200; ahena caldaria 200; labrorum millia 2; bottae mille; funes crassi per strias sparto torti quinque et alii totidem pro parvis arcubalistis; coria pro chelandiis centum; cadi centum; tegumenta e ciliciis facta in dromones singulos dena; adeoque in universum ducenta; fundae coriaceae 24. Impensas in vela et diphtheras debet idicum praestare.

Digitized by Google

Ms. 225. b Διὰ τῶν ὀφειλόντων φροντισθῆναι ἀπὸ τοῦ σεκρέτου τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου εἰς ἐξόπλισιν τῶν κ' δρομονίων.

B Σιφώνια ἀνὰ γ', ὁμοῦ ξ', καὶ κατὰ περίσσειαν γονάτια ἀκόντια μετὰ βουκολίων μ'. ἄρμενα κ'. διφθέρια ξ'. παραπελέκια κ'. καστελόματα κατὰ τύπον. μανικέλια ἀνὰ ν', ὁμοῦ ͵α σὺν τῶν γονατίων αὐτῶν. κωπία ἀνὰ ρκ', ὁμοῦ ͵βυ'. χαλκίσια κ' μετὰ καὶ τὰ λοιπὰ μάγγανα. ψελλία κ'. μαξιλάρια μ'. περόνια κ'. καταπρόσωπα σὺν τῶν κατακοράκων αὐτῶν. σίδηρα βολιστικὰ ρκ'. σιδηροβόλια ρκ'. ἀναγοκατάγοντα σὺν τῶν ἱμανταρίων αὐτῶν κ'. περιπετόμενα ἀνὰ κδ', ὁμοῦ υπ'. φιλουρέαι ἀνὰ ιβ', ὁμοῦ σμ'. σείστας σ'. τζόκους υ'. ἀξινορύγια υ'. περόνας κατὰ περίσσειαν σ'. καρφίον ἁρπάγιον χιλιάδας γ'. γυλαρικὸν καρφίον γ. τετραδακτυλιαῖζον καρφίον ͵ς, καὶ τῆς παρηλώσεως χιλιάδες ιβ'. σίδηρον ἀργὸν λίτραι ͵γ. κατζία π'.

Ὑπὲρ ἐξοπλίσεως τετραραίων δ', λαβδαρέων δ', μαγγανικῶν δ'.

Κριχέλλια λ'. πάγουροι ιε'. ψελλία λ', καὶ λόγῳ τῶν

SECRETUM IMPERIALIS VESTIARII DEBET IN ARMATURAM VIGINTI DROMONIORUM HAEC PROCURARE.

Siphones in singulos dromones ternos, adeoque in universum 60 et supernumerarios aliquot; nodosa iacula bucculis praeferrata 40; vela 20; diphtheras 60; parvas bipennes 20; castellamenta vel cancellos secundum notam dudum et praescriptam formam; maniculas sive ansas remorum coriaceas sigillatim quinquagenas, adeoque in universum mille, cum genualibus ad eas pertinentibus; remos sigillatim centenos vicenos, in universum 2400; chalcisia 20 et reliquas machinas; circulos 20; cervicalia 40; fibulas 20 vultibus aptandas cum pertinentibus illuc fibulis ad humeros aptandis; balistae ferreae 120; spicula 120; cilonia cum suis loris 20; circumvolitantia sigillatim vicena quaterna, in universum 480; philyreas [seu funes ex interiore tiliae cortice tortos] sigillatim denos binos, in universum 240; malleos 200; funes 400; ligones 400; fibulas supernumerarias 200; clavorum aduncorum millia tria; clavorum gulatorum seu gyro vel foramine funibus traiiciendis instructorum millia 3; millia 6 clavorum quaternos digitos longorum, et clavorum vulgarium ad affigendum aptorum millia 12; ferri in massis litras 3000; capsas 80.

INSTRUMENTA 4 PETRARIARUM, 4 LAMDAREARUM ET TOTIDEM MACHINARUM.

Circelli 30; cancri 15; torques 30 pro tendendis magnis arcuba-

Digitized by Google

μεγάλων τοξοβολίστρων, κριοὶ εἰς τὰς χελώνας ιε΄. δακτύλιοι ιε΄. βαρέας μεγάλας κ΄, καὶ μικροτέρας λ΄, καὶ λόγῳ τῶν μεγάλων τοξαβολίστρων σίδηρα κατὰ τύπον. πίσσα λίτραι χιλιάδες ι΄. ὑγροπίσσιον μαγαρικὰ στρογγύλα τ΄. κεδρέα μα- D γαρικὰ ν΄. λινάριον λίτραι χιλιάδες η΄. κανάβιον χιλιάδες β΄. σανδάλους κ΄. σφενδόναι σιδηραῖ ιβ΄. σιδηροβολιστικὰ κατὰ περίσσειαν ν΄. σιδηρόβολα ν΄. φιλουρέαι ρ΄. περιπετόμενα ρ΄. σπαρτίνας ρ΄. λεπτάρια σ΄. τετράκουλα εἰς τὰ σιφώνια ρ΄. λινάριον εἰς τοὺς σφόγγους υ΄. σκαλοδέματα υ΄. οἱ πεντήκοντα πάμφυλοι σιφώνια κδ΄. τὰ μ΄ οὐσιακὰ σιφώνια π΄. καρφίον στεγαδερὸν χιλιάδες ς΄.

Τὰ ἀπὸ τοῦ σεκρέτου τοῦ εἰδικοῦ ἐξοδιασθέντα ὑπὲρ τοῦ ταξειδίου τῆς Κρήτης. Ed.L. 389

Ἐπήρθη ἀπὸ τὸν ζυγὸν λόγῳ ἀγορᾶς διαφόρων εἰδῶν τοῦ ταξειδίου τῆς Κρήτης σὺν ἐξοπλίσει τῶν θ΄ Ῥουσικῶν καραβίων καὶ τῶν β΄ μονερίων τῶν αἰχμαλώτων σὺν τῶν ὁρισθέντων ἀπὸ κελεύσεως δοθῆναι τὰ κατὰ περίσσειαν διαφόρων εἰδῶν εἰς τὸν θεόσωστον βασιλικὸν στόλον τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου καὶ λοιπῶν χ΄ λίτραι κδ΄, τὰ καὶ ἐξοδιασθέντα οὕτως. ἐδόθη Ἰωακεὶμ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ ἄρχοντι τοῦ ἀρμαμέντου ὑπὲρ τριβολίων χιλιάδων φ΄ „ σξ ζγ΄. ἐδόθη τὸν Ms. 226. a

9. ὑπεντίκοντα cod. et ed. pro οἱ πεντήκοντα.

listis. Arietes testudinum 15; annuli 15; dolia grandia 20; minora 30 et pro magnis arcubalistis ferramenta secundum praescriptam formam; picis litrae decies mille; picis liquidae seriae fictiles rotundae tercentum; cedriae amphorae fictiles quinquaginta; lini librae 8000; cannabis librae 2000; sandali 20; fundae ferreae 12; ferreae ballistae supernumerariae 50; spicula 50; philyreae 100; circumvolantia 100; spartei funes 100; funiculi tenuiores 200; tetracula ad siphones 100; lini ad spongias inde conficiendas librae 400; scalas funibus plexas 400. Quinquaginta pamphyli habebant siphones 24; quadraginta usiaca habebant siphones 80; clavorum, qualibus usus est in coagmentandis navium tabulatis, millia 6.

SECRETUM IDICI EROGAVIT IN EXPEDITIONEM CRETENSEM HAEC.

A libra [id est a tribunali, quod pendet statera redeuntes in fiscum imperialem nummos et expensas pariter appendet] susceptae fuerunt auri litrae 24, quo emerentur variae res expeditioni Cretensi utiles, et ad armanda novem Russica carabia et duas uniremes captivorum aliaque, quae secundum sacrum mandatum supernumeraria comparari et distribui debuerunt in classem regiam, quam Deus servet. Illi nummi sic fuerunt expensi. Accepit Ioacim protospatharius et archon armamenti [seu magister et provisor apparatus bellici

Digitized by Google

B αὐτὸν Ἰωακείμ. ὑπὲρ τζικουρίων φ' „ ν'. ἐδόθη τὸν αὐτὸν Ἰωακεὶμ ὑπὲρ πελεκίων σ' „ κ'. ἐδόθη τὸν αὐτὸν Ἰωακὶμ ὑπὲρ ξιφαρίων χιλιάδων δ' λόγῳ τῶν τζιπάτων ἀπὸ τὸ ἀρμαμέντον σίδηρον χιλιάδες ι' καὶ ὑπὲρ ἀγορᾶς καρβονίου „ λ'. ἐδόθη τῷ αὐτῷ Ἰωακεὶμ ὑπὲρ χειροψέλλον ζυγῶν σ' : ρ'. ὁμοῦ τὰ δοθέντα Ἰωακεὶμ ἄρχοντι τοῦ ἀρμαμέντου χτ: υξζν : γινόμενα λίτραι ς' „ λδγ'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς τῶν πανίων τῶν ῥασιακῶν λόγῳ ποιήσεως ἀρμένων ἐνέα ἀνὰ πηχῶν λ' τῶν θ' καραβίων τῶν Ῥῶς, καὶ ἑτέρων ἀρμένων β' ἀνὰ πη- C χῶν κη' τῶν β' μονερίων τῶν αἰχμαλώτων σὺν τῶν δοθέντων πανίων ῥασικῶν κατὰ περίσσειαν τοὺς αὐτοὺς Ῥῶς. ὑπὲρ πανίων διὰ τῶν ἀμφοτέρων ͵αρνδ', τὰ καὶ ἀγορασθέντα ἀπὸ τοὺς ἀββάδας εἰς τὰ ἐνοικηκὰ τῆς μονῆς τοῦ κυροῦ Ῥωμανοῦ καὶ ἀπὸ τοὺς ἀναγναφαρίους τοῦ φόρου ἀπὸ διαφόρων προσώπων τῶν Π νομισμ. τκ' ζδ, τὰ καὶ ἀγορασθέντα κατενώπιον τοῦ σακελλαρίου καὶ τοῦ βεστιαρίου. ἐδόθησαν ὑπὲρ μισθοῦ τῶν ἀρμενοράφων τῶν καμόντων τὰ αὐτὰ ἄρμενα σὺν ἀγορᾶς νήματος „ λγ'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς ξυλοκεραίων λόγῳ τῶν αὐτῶν ια' καραβίων „... ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς σχοινίων λόγῳ κρυπτῶν ἐπικήρων καὶ ποδιοδρόμων D τῶν αὐτῶν ια' ἀρμένων „ γ'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς διφθερίων ιδ' : ξβ', ὡς τῶν ἑτέρων ιθ' διφθερίων δοθέντων ἀπὸ τῶν

navalis] pro emendis 500 tribolis numismata 260 et mill. 3; pro securibus 500 accepit num. 50; pro 200 bipennibus 20; pro 4000 gladiis ferri libras decem exhibendas fabris gladiariis armamenti; pro emendis carbonibus num. 30; pro paribus manicarum ferrearum ducentis num. 100. In universum igitur accepit ille Ioacim magister armamenti in auro numismata 460 et mill. 0; quae efficiunt litras 6, numismata 34, mill. 3. Pro emendis pannis crassis, quo exinde fierent vela novem, singula tricenarum ulnarum, in usum novem carabiorum Russos vehentium, et alia vela duodevicenis octonis ulnis in usum moneriorum seu uniremium captivos vehentium expensa sunt numismata 1154; simul computatis illuc pannis illis crassioris fili, qui per abundantiam et super numerum in Russos diditi fuerunt. A monachis cellarum monasterii Domini Romani et a carminatoribus fori emti fuerunt per varios homines panni pro summa num. 320 et mill. 4, unoquoque panno miliarensibus senis emto. Huc quoque pertinent emta e regione sacellarii et vestiarii. In mercedem sutoribus velorum, qui supradicta vela elaborarunt, simul et pro pretio filorum in eam rem adhibitorum, expensa fuerunt num. 33. Pro emendis antennis ligneis illorum 11 carabiorum expensa sunt . . . ; pro emendis funibus in supplementum eorum, quae nunc sunt, aut deinceps erunt, et ignorantur, putrida atque fragilia in

Digitized by Google

ἀποκειμένων εἰς τὸ εἰδικόν. ἐδόθη ὑπὲρ ἀλειφῆς τῶν αὐτῶν
διφθερίων „ ζ✓. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς μαγγάνων λόγῳ τῶν
αὐτῶν ιά καραβίων „ θ ς'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς κωπίων
τπέ „ έ. ἐδόθη ὑπὲρ ναυπηγήσεως τῶν αὐτῶν ιά καραβίων
τῶν τε σχιστῶν καὶ τῶν περιβόλων αὐτῶν καὶ λοιπῶν „ ιά.
ἐδόθη ὑπὲρ καλαφατήσεως τῶν αὐτῶν ιά καραβίων „ λγ'.
ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς ἑτέρων πανίων ῥασιακῶν ρ' τῶν δοθέν-
των κατὰ περίσσειαν εἰς τὸν αὐτὸν στόλον „ κή ζιβ'. ἐδόθη Ed.L. 390
ὑπὲρ ἀγορᾶς βυρσαρίων βοείων ρκβ' „ πην✓. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγο-
ρᾶς κεντούκλων σ' τῶν δοθέντων κατὰ περίσσειαν ὁμοίως εἰς
τὸ βασιλικὸν πλόϊμον „ κή ζ . ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς κιλικίων
͵α τῶν ς' „ ρξς' ζς'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς σχοινίων λεπταρίων καὶ Ms. 226.b
χαρταρίων καὶ λοιπῆς ἐξόδου „ ις' ζς'. λόγῳ ποιῆσαι ἀτεγίων
κιλικίνων ρ' „ ρπγ✓. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς κασιτέρου λίτραι σ'
„ λδ'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς χαλκώματος λίτραι σ' „ ιη'. ἐδό-
θη ὑπὲρ ἀγορᾶς σκαφιδίων στρογγύλων μεγάλων ρ' „ ιβ'. ἐδό-
θη ὑπὲρ ἀγορᾶς σκαφιδίων μικροτέρων ρ': κγ'. ἐδόθη ὑπὲρ
ἀγορᾶς καλδαρίων σ': λγ'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς καπουλίων
β „ μ'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς πτυαρίων ͵α „ ιδ'. ἐδόθη ὑπὲρ B
ἀγορᾶς ἑτέρων κάδων μικροτέρων ν' : έ. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς
ἑτέρου κασιτέρου λίτραι σ' τὰ δοθέντα Μιχαὴλ χυτῇ λόγῳ

9. βυρσαρίων em. R., βυσαρ. cod. et ed.

funibus et plexibus funium annularibus antennas ambientibus eorundem 11 velorum expensa sunt num. 3; pro emendis pellibus 12 expensa numism. 62; nam reliquae 19 pelles datae sunt ex illarum numero, quae in idico depositae iacent. Pro unctura earundem pellium expens. num. 7, mill. 0; pro emendis manganis illorum 11 carabiorum num. 9, mill. 6; pro emendis remis 485 num. 5. Pro compactura seu fabricatione illorum 11 carabiorum et cancellorum sepimentorumque tabulata summa cingentium reliquarumque structurarum navalium num. 11. Pro picatura illorum 11 carabiorum num. 33. Pro emendis 100 pannis crassis aliis ad abundantiam in classem distributis num. 28, mil. 12; pro emendis coriis bovillis 122 expensa num. 88, m. 0; pro emendis centonibus ducentis pariter super numerum erogatis in regiam classem expensa num 28. mil. . . ; pro emendis ciliciis mille, singula pro senis numismatibus, expensa fuerunt num. 166, mil. 6. Pro emendis funibus minutis et chartis seu membranis et in alia necessaria expensa fuerunt num. 15, mil. 6; pro faciendis tentoriis cilicinis centum exp. numism. 183, mil. 0; pro emendis stanni libris ducentis expensa numismata 34; pro aeneae materiae libris 200 expensa numismata 18; pro scaphis magnis rotundis centum expensa numismata 24; pro minoribus aliis centum numismata 12; pro emendis ahenis caldariis ducentis numism. 33; pro labris vel cupis bis mille num. 40; pro bottis mille num. 14; pro aliis minoribus cadis vel doliis quinquaginta num. 5; pro adhuc aliis

Digitized by Google

κατακολλήσεως διαφόρων ἔργων τῶν σιφουνίων τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου „ λϛ ✓. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς κηρίου λίτραι ρ' „ ε'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς μολιβίου ἀργοῦ λίτραι σ' „ δ'. ἐδόθη ὑπὲρ ἀγορᾶς χαλκώματος διαφόρου τῷ δοθέντι λόγῳ τῆς ὑπουργίας τοῦ δρουγγαρίου τοῦ πλοΐμου ὑπὲρ κακαβίων μεγάλων β', καὶ ἑτέρων κακαβίων μεσαίων β', καὶ χυτροκακαβίων γανωτῶν δ', καὶ κουκουμίων μεγάλων β', καὶ τιγανίων μεγάλων β', χαλκοσταμνίου γανωτοῦ ἑνὸς, φλασκίων γανωτῶν β', χερνιβοξέατων β' „ κδ'. ὁμοῦ τὸ πᾶν ἔξοδος χ' λίτραι κα' „ νζ',
C μιλ. ϛ'. ἐδόθησαν παρὰ τοῦ εἰδικοῦ κόρδαι μεταξωταὶ σπαρτίναι. ἐδόθησαν ἕτεραι κόρδαι μεταξωταὶ μικραὶ λόγῳ τῶν τοξοβολίστρων. ἐδόθη ὁμοίως παρὰ τοῦ εἰδικοῦ λόγῳ τῶν καλυβομάτων τῶν χελανδίων τοῦ βασιλικοῦ πλοΐμου ἀνὰ χαρτίων ε' μολίβιον χαρτία ρ' στι λίτραι γ'. ἐδόθη τὸν δρουγγάριον τοῦ πλοΐμου ἀπὸ τοῦ κατεπάνω τοῦ ἅρματος σπαθία γ, σκουτάρια γ, κοντάρια ͵γ, σαγίτας χιλιάδες σμ', ἑτέρας σαγίτας λόγῳ τῶν τοξοβολίστρων μύας χιλιάδες δ'.

Τὰ ἀπὸ τοῦ σεκρέτου τοῦ βεστιαρίου δοθέντα τῷ δρουγγαρίῳ τῶν
D *πλοΐμων κατὰ περίσσειαν ὑπὲρ τοῦ ταξειδίου τῆς Κρήτης.*

Σείστας ρν'. περόνας τῶν χελανδίων ρλ'. σφενδόβολα

6. μεσέων et κυθροκακ. cod. et ed. 15. τοῦ κατὰ ἅρματος ed.

stanni libris 200, quae datae fuerunt fusori Michaëli ad ferruminandas varias machinas siphonum ignis Graeci eiaculandi classis regiae, expensa numismata 30, mil. 0; pro cerae emendis libris centum num. 5; pro emendis plumbi in massa vel crudi libris 200 num. 4; pro emendis massis aeneis in usum culinae drungarii classis ad efficiendos inde cacabos grandes duos et alios duos mediae formae, et cacabos olliformes stannatos quatuor et cucumos grandes duo et sartagines grandes duas, et matellam [seu haustrum vini] aeneum [ab angustiore ore versus fundum latescens] stannatum unum, et lagenas stannatas duas, et malluvia duo, expensa fuerunt numismata viginti quatuor. In universum auri litrae 21, numismata 57, mil. 6. Idicum porro dedit restes per strias firmiter tortos spartinos; restes alios striatim tortos minores pro arcubalistis. Pro tabulatis chelandiorum regiae classis bracteandis sigillatim in unumquodque chelandium quinas bracteas plumbeas. In universum ergo in viginti chelandia bracteas plumbi centum, pendentes libras ter mille. Drungario classis dabat catepanus armatis [seu armamentarii] gladios ter mille, scuta totidem, contos seu hastas totidem, sagittarum millia 240, aliarum sagittarum, qualium usus est in arcubalistis et quas muscas vel muschettas appellant, millia quatuor.

SECRETUM VESTIARII DABAT DRUNGARIO CLASSIS IN SUPERABUNDANTIAM AD EXPEDITIONEM CRETENSEM HAEC.

Catenas [aut malleos] 150; fibulas chelandiorum 130; fundas

Digitized by Google

σιδηρᾶ ιβ'. τζόκους σμ'. τζαπία τ'. περόνια σιδηρᾶ μεγάλα τοῦ ξυλοκάστρου ιβ'. πάγουροι σιδηροῖ ιε'. ψελλία σιδηρᾶ λ'. δάκτυλοι ιε'. κατζία η'. βαρέας ι'. χειροβαρέαι κδ'. καρφίον γυραρικὸν χιλιάδες δ'. καρφίον ἁρπάγιον χιλιάδες β', τετραδακτυλαῖον ͵ε, τῆς παρηλώσεως ͵η, στεγαδερὸν ͵ς. ἀκόντια χαλκᾶ ιε'. γανωτὰ χαλκᾶ λ'. παραδρό- Ed. L. 391 κτια χαλκᾶ λ'. βουτία χαλκᾶ λ'. ἀναγοντιτέα χαλκᾶ ιε'. σχοι- Ms. 227. a νία σιδηρόβολα ξ'. περιπετόμενα ρμ'. σπαρτίνας ρμ'. λεπτάρια σκ'. σκαλοδέματα τ'. κουβάρια ρ'. κανάβιον λίτραι ͵β, καὶ ἀντὶ λιναρίου χιλιάδων ζ „ π', καὶ ὑπὲρ ἀγορᾶς πίσσης χιλιάδες ι', καὶ ὑγροπισσίου χιλιάδες τ', καὶ κεδρέας χιλιάδες ρ' „ κγ'. σίδηρον ἀργὸν λίτραι γ. κριοὶ σιδηροῖ μεγάλοι ι'.

Τὰ ἀπὸ τοῦ κοιτῶνος δοθέντα τῷ δρουγγαρίῳ τῶν πλοΐμων εἰς ἔξοδον τοῦ κατὰ τῆς Κρήτης ταξειδίου. B

Ἱμάτια ἐσωφόρια μεγαλόζηλα λιτὰ ϛ'. τουβία ὁμοίως ζυγὰς ϛ'. ὑποκαμισοβράκια ϛ'. ἐπεριπτάρια ὀξέα ϛ'.

Τὰ ἀπὸ τοῦ εἰδικοῦ δοθέντα τῷ αὐτῷ δρουγγαρίῳ τῶν πλοΐμων ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ ταξειδίου.

Ἱμάτια ἐσωφόρια κατὰ Σαρακηνοὺς ἐῤῥαμμένα δεκά-

ferreas 12; funes 240; sappas seu ligones terrae fodiendae 400; fibulas ferreas magnas lignei castri 12; cancros ferreos 15; torques ferreos 30; annulos 15; capsas 8; dolia 10; dolia manibus gestabilia 24; clavos in summo in gyrum tortos 4000; clavos aduncos 2000; quadrantales clavos 5000; vulgares ad coagmentandum utiles 8000; alios cum latis capitellis sexies mille. Iacula aenea 15; stannata aenea 30; fusos aeneos 30; cupas aeneas 30; anagontitea aenea 15; funes ferrum iaculantes 60; circumvolantia 140; sparteos funes 140; tenues funes 220; scalas funibus plexas 400; cupas 100; cannabis libras 2000; et loco librarum 7000 lini numismata 80; et pro emendis picis libris decies mille et liquidae picis quadringentis librarum millibus et centum millibus librarum cedreae numismata 23; ferri crudi libras ter mille, arietes ferreos magnos decem.

COBTO DEDIT DRUNGARIO CLASSIS AD SUFFICIENDUM FACIENDIS IN EXPEDITIONEM CRETENSEM SUMTIBUS.

Vestes interiores maioris formae puras sex; similium tibialium paria sex; interulas cum braccis 6 et totidem iniectoria seu pallia violacea.

IDICUM EIDEM EUNDEM IN FINEM DEDIT.

Vestes decem interiores ad modum Saracenicarum consutas ad

Digitized by Google

λια ι'. ἱμάτια ἐσωφόρια ὀκτάλια ι'. ἱμάτια ἐσωφόρια ἑπτάλια κ'. τουβία ἀπὸ ἐσωφορίων δεκαλίων καὶ ὀκταλίων καὶ
C ἑπταλίων ζυγαὶ μ'. ἱμάτια λωρωτὰ Αἰγύπτικα ἐῤῥαμμένα ρ'. ἱμάτια κουκουλάρικα ρ'. ἱμάτια βαμβακερὰ ρ'. ὑποκαμισοβράκια διαφορώτερα ρμ'. ὑποκαμισοβράκια δεύτερα ρ'. ἐπαιριπτάρια διαφορώτερα μ'. ἐπαιριπτάρια δεύτερα σ'. ἐπαιριπτάρια τρίτα ρ'. τουβία λωρωτὰ Αἰγύπτικα ρ'. τουβία κουκουλάρικα ζυγὰς ρ'. τουβία βαμβακερὰ ρ'. ζωστρία μ'. ὑποδήματα διαφορώτερα ζυγὰς μ'. ὑποδήματα δεύτερα ζυγὰς σ'. ὑποδήματα τρίτα ζυγὰς ρ'.

Σταδιοδρομικόν.

D Ἀπὸ τῆς θεοφυλάκτου πόλεως εἰς Ἡράκλειαν μίλια ξ. ἀπὸ Ἡρακλείας ἕως Προικονήσσου μιλ. μ'. ἀπὸ Προικονήσσου ἕως Ἀβύδου μιλ. ρ'. ἀπὸ Ἀβύδου ἕως Ταπευκία μιλ. ιβ'. ἀπὸ Ταπευκία ἕως Τενέδου μιλ. η'· ἀπὸ Τενέδου ἕως Μιτυλήνης μιλ. ρ'. ἀπὸ Μιτυλήνης ἕως Χίου μιλ. ρ'. ἀπὸ Χίου ἕως Σάμου μιλ. ρ'. ἀπὸ τῆς Σάμου ἕως τοὺς Φούρνους μιλ. λ'. ἀπὸ τοὺς Φούρνους ἕως Ναξίας μιλ. ο'. ἀπὸ Ναξίας ἕως τὴν Ἴον μιλ. λ'. ἀπὸ τὴν Ἴον ἕως τὴν Θήραν
Ed. L. 392 καὶ Θηρασίαν μιλ. κ'. ἀπὸ τὴν Θήραν καὶ Θηρασίαν ἕως τὰ Χριστιανὰ μιλ. κ'. ἀπὸ τὰ Χριστιανὰ ἕως τῆς Δίας μιλ. π'. ἀπὸ τῆς Δίας ἕως Κρήτης μιλ. ιβ'. ὁμοῦ μιλία ψϟβ'.

15. η' post μιλ., recentiori manu in cod. adscriptum, om. ed.

denorum aureorum valorem; vestes interiores decem ad octonorum, alias viginti ad septenorum, tibialia ad omnium illorum trium generum numerum et rationem, nempe paria in universum quadraginta; vestes loratas Aegyptiacas consutas centum; vestes cum cucullis totidem; vestes bambacinas seu xylinas totidem. Interulas cum braccis primae et optimae classis 140; alias secundi ordinis centum. Iniectoria praestantiora 40; alia deteriora 200; alia tertii et infimi ordinis centum. Tibialium loratorum Aegyptiacorum paria centum; aliorum cucullaricorum paria centum; aliorum bambacinorum centum, cingula 40; calceorum praestantiorum paria 40; secundi generis paria 200; tertii et deterrimi generis paria 100.

STADIODROMICUM SEU INDEX MILIARIUM [A CONSTANTINOPOLI AD CRETAM].

Ab Urbe, quam Deus custodiat [CPli] ad Heracleam sunt miliaria 60. Illinc ad Proconnesum 40. Illinc ad Abydum 100. Illinc ad Ta Peucia 12. Illinc ad Tenedum 8. Illinc ad Mitylenen 100. Illinc ad Chium 100. Illinc ad Samum 100. Illinc ad Furnos 30. Illinc ad Naxiam vel Naxium 70. Illinc ad Ium 30. Illinc ad Theram et Therasiam 20. Illinc ad Ta Christiana 20. Illinc ad Dium 80. Illinc ad Cretam 12. Summa mil. 792.

Digitized by Google

ΚΕΦ. μς'.

Οἷς ὀφείλει ὁ βασιλεὺς ὀνόμασι τιμᾷν τοῖς μεγιστᾶσι καὶ πρώτοις τῶν ἐθνῶν. Ms. 227. b

Ἐξουσιοκράτωρ, ἐξουσιάρχης, ἐξουσιαστὴς, ἄρχων τῶν ἀρχόντων, ἀρχηγὸς, ἀρχηγέτης, ἄρχων, ἐξάρχων, προηγεμὼν, ἡγεμονάρχης, ἡγεμὼν, καθηγεμὼν, δυνάστης, προηγήτωρ, ἡγήτωρ, πρῶτος, ἔφορος, ὑπερέχων, διατάκτωρ, πανυπέρτατος, ὑπέρτατος, κοίρανος, μεγαλόδοξος. † ῥὴξ, πρίγκιψ, δοὺξ, συγκλητικὸς, ἐθνάρχης, τοπάρχης, σατράπης, φύλαρχος, πάτραρχος, στρατηγὸς, στρατάρχης, στρατίαρχος, στρατηλάτης, ταξίαρχος, ταξιάρχης, μεγαλοπρεπέστατος, μεγαλοπρεπὴς, πεποθημένος, ἐνδοξότατος, ἔνδοξος, περιφανέστατος, περιφανὴς, περίβλεπτος, περιβλεπτότατος, εὐγενέστατος, εὐγενὴς, ἀριπρεπέστατος, ἀριπρεπὴς, ἀγλαώτατος, ἀγλαὸς, ἐριτιμώτατος, ἐρίτιμος, γερουσιώτατος, γερούσιος, φαιδιμώτατος, φαίδιμος, κυριώτατος, κύριος, ἐντιμώτατος, ἔντιμος, προηγούμενος, ἡγούμενος, ὀλβιώτατος, ὄλβιος, βουληφόρος, ἀρωγὸς, ἐπίκουρος, ἐπίῤῥοθος, ἀμάντωρ.

(margin letters: B at "προηγε-", C at "ἀ-")

18. ἀμύντωρ coni. R.

CAP. 46.

Tituli, quibus Imp. viros principes et alios illustris dignitatis inter exteros cohonestare debet.

Imperans pro arbitrio et auctoritate sua, potestatus, princeps principum, ductor, imperator, legatus, praeitor, institutor, potentatus, magnus dux. Rex, princeps, dux, senator, ethnarcha seu princeps nationis; toparcha seu dominus loci; satrapa, phylarchus seu tribus princeps; patrarchus seu familiae princeps; strategus; stratarches, stratiarchus, stratelates, quae omnia ducem militarem significant; taxiarchus seu dux legionis, magnificentissimus, magnificus, cupitus, gloriosissimus, gloriosus, illustrissimus, illustris, conspicuus, maxime conspicuus, nobilis, excellentissimus, excellens, inclytissimus, inclytus, splendidissimus, splendidus, honorificentissimus, honorificus, venerabilissimus, venerabilis, clarissimus, clarus, dominantissimus, dominus, honorabilissimus, honorabilis, praeducens, ducens, beatissimus, beatus, consiliator, adiutor, opitulator, tutor et assertor, amator.

ΚΕΦ. μζ'.

ΟΙ ΤΩΝ ΑΠΟ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΘΝΩΝ ΕΡΧΟΜΕΝΩΝ ΠΡΕΣΒΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΑ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ.

Οἱ τῶν ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐρχομένων πρεσβέων πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμοί.

Ἐπισκέπτονται ὑμᾶς οἱ κορυφαῖοι τῶν ἁγίων ἀποστόλων, D Πέτρος ὁ τῶν οὐρανῶν κλειδοῦχος, καὶ Παῦλος ὁ τῶν ἐθνῶν διδάσκαλος. ὁ πνευματικὸς πατὴρ ἡμῶν ὁ δεῖνα ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἅμα τῶν ἁγιωτάτων ἐπισκόπων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ πάσης τῆς ἱερατικῆς τάξεως τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπαποστέλλουσί σοι, βασιλεῦ, πιστὰς εὐχὰς διὰ τῆς ἡμετέρας ταπεινότητος. ὁ ἐνδοξότατος ὁ δεῖνα ὁ πρίγκιψ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης σὺν τῶν ἀρχόντων καὶ παντὸς τοῦ ὑποκειμένου αὐτῷ λαοῦ ἐξαποστέλλουσιν τὴν βασιλείαν σου πιστωτάτην δούλωσιν.

Ed L. 393 Ἡ τοῦ λογοθέτου πρὸς αὐτοὺς ἐρώτησις.

Πῶς ἔχει ὁ ἁγιώτατος ἐπίσκοπος Ῥώμης ὁ πνευματικὸς Ma. 228. a πατὴρ τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου; πῶς ἔχουσι πάντες οἱ ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ ὁ λοιπὸς κλῆρος

2. ἐρχομένων em. R., ἐρχόμενοι cod. et ed.

CAP. 47.

SALUTATIONES LEGATORUM A VARIIS GENTIBUS AD IMPERATOREM VENIENTIUM.

SALUTATIONES AD IMPERATOREM A LEGATIS E VETERE ROMA VENIENTIBUS.

Visitant vos antistites sanctorum Apostolorum, Petrus, coeli claviger, et Paulus, gentium doctor; et spiritualis pater noster N. N. sanctissimus et oecumenicus patriarcha, unaque sanctissimi episcopi, presbyteri, diaconi, omnis ordo sacerdotalis sanctae Romanorum ecclesiae, iniunxerunt nostrae humilitati, ut apud te, o Imperator, fidelia vota ipsorum nomine renuntiaremus. Gloriosissimus N. N., princeps veteris Romae, unaque ceteri eius proceres, et omnis ei subditus populus renuntiant et significant imperiali tuae maiestati fidelissima sua servitia.

INTERROGATIO LOGOTHETAE AD EOS LEGATOS.

Quomodo agit sanctissimus episcopus Romae, spiritualis pater sancti nostri Imperatoris? Quomodo agunt omnes episcopi, presby-

Digitized by Google

τῆς ἁγίας τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας; πῶς ἔχει ὁ ἐνδοξότατος ὁ δεῖνα πρίγκιψ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης;

Ὁ τῶν ἀπὸ Βουλγαρίας ἐρχομένων πρεσβέων πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμός. B

Πῶς ἔχει ὁ θεοστεφὴς βασιλεὺς ὁ πνευματικὸς πάππος τοῦ ἐκ Θεοῦ ἄρχοντος Βουλγαρίας; πῶς ἔχει ἡ αὐγοῦστα καὶ δέσποινα; πῶς ἔχουσιν οἱ υἱοὶ καὶ βασιλεῖς τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ βασιλέως καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ τέκνα; πῶς ἔχει ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης; πῶς ἔχουσιν οἱ δύο μάγιστροι; πῶς ἔχει ἡ σύγκλητος πᾶσα; πῶς ἔχουσιν οἱ δʹ λογοθέται;

Ἡ τοῦ λογοθέτου πρὸς αὐτοὺς ἐρώτησις. C

Πῶς ἔχει ὁ πνευματικὸς ἔγγονος τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου ὁ ἐκ Θεοῦ ἄρχων Βουλγαρίας; πῶς ἔχει ἡ ἐκ Θεοῦ ἀρχόντισσα; πῶς ἔχουσιν ὁ Κανάρτι κεῖνος καὶ ὁ Βουλίας ταρκάνος οἱ υἱοὶ τοῦ ἐκ Θεοῦ ἄρχοντος Βουλγαρίας καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ τέκνα; πῶς ἔχουσιν οἱ ἓξ Βολιάδες οἱ μεγάλοι; πῶς ἔχουσι καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔσω καὶ ἔξω Βολιάδες; πῶς ἔχουσιν τὸ κοινὸν τοῦ λαοῦ;

teri, diaconi, reliquus clerus S. Romanae ecclesiae? Quomodo agit gloriosissimus N. N., princeps veteris Romae?

SALUTATIO LEGATORUM E BULGARIA VENIENTIUM AD IMPERATOREM.

Quomodo valet a Deo coronatus Imperator, spiritualis avus nostri per Deum Domini Bulgariae? Quomodo valet Augusta et Domina? Quomodo valent filii Imperatores magni et excelsi Imperatoris et reliqui eius liberi? Quomodo valet sanctissimus et oecumenicus patriarcha? Quomodo valent ambo magistri? quomodo totus senatus? Quomodo quatuor logothetae?

LOGOTHETAE AD EUM INTERROGATIO.

Quomodo valet sancti nostri Imperatoris nepos spiritualis, per Deum princeps Bulgariae? Quomodo valet principissa per Dei gratiam? quomodo Conarticinus et Bulias tarcanus, filii Bulgariae per Deum principis, et reliqui eius liberi? quomodo sex magni Boliades? [ille titulus est procerum Bulgariae;] quomodo reliqui intus et extus [in aula domi, et foris in campo] Boliades vel proceres? quomodo commune populi?

Digitized by Google

D *Μεταμειφθέντος δὲ τοῦ ὀνόματος καὶ ἐλθόντος εἰς υἱότητα, πάλιν ἐπηρώτων οἱ Βούλγαροι οὕτως.*

Πῶς ἔχει ὁ μέγας καὶ ὑψηλὸς βασιλεὺς ὁ ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ καθεζόμενος θρόνου; πῶς ἔχει ὁ υἱὸς καὶ βασιλεὺς τοῦ μεγάλου καὶ ὑψηλοῦ βασιλέως καὶ τὰ λοιπὰ αὐτοῦ τέκνα; πῶς ἔχει ἡ αὐγούστα καὶ δέσποινα; πῶς ἔχει ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης; πῶς ἔχουσιν οἱ μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι; πῶς ἔχει ἡ πᾶσα σύγκλητος; πῶς ἔχουσιν οἱ στρατηγοὶ καὶ τὰ στρατεύματα τοῦ βασιλέως τοῦ ἁγίου;

Ed. L. 394 *Ἡ τοῦ λογοθέτου πρὸς αὐτοὺς ἐρώτησις.*

Πῶς ἔχει ὁ πνευματικὸς υἱὸς τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου ὁ ἐκ Θεοῦ ἄρχων Βουλγαρίας; πῶς ἔχει ἡ ἐκ Θεοῦ ἀρχόντισσα Βουλγαρίας; πῶς ἔχουσιν οἱ υἱοὶ καὶ θυγατέρες τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέως; πῶς ἔχουσιν οἱ ἓξ Βολιάδες οἱ μεγάλοι; πῶς ἔχουσιν καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔσω καὶ ἔξω Βολιάδες; πῶς ἔχει τὸ κοινὸν τοῦ λαοῦ;

Ὁ τῶν ἀπὸ Συρίας καὶ τοῦ Ἀμερμουμνῆ ἐρχομένων πρέσβεων πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμός.

B *Εἰρήνη σοι καὶ ἔλεος, εὐφροσύνη καὶ δόξα παρὰ Θεοῦ*

COMMUTATO AUTEM DEINCEPS NOMINE, ET AD FILIALITATEM [PRINCIPIS BULGARIAE, RESPECTU IMP. CPTANI] VENIENTE, INTERROGABANT BULGARI ALIO MODO, NEMPE SIC.

Quomodo valet magnus et excelsus Imperator, residens super aureo throno? quomodo Imperator et filius magni et excelsi Imperatoris? et reliqui eius liberi? quomodo Augusta et Domina? quomodo sanctissimus et oecumenicus patriarcha? quomodo magistri, proconsules, patricii? quomodo totus Senatus? quomodo magistri militum et exercitus sancti Imperatoris?

LOGOTHETAE AD EOS INTERROGATIO.

Quomodo valet spiritualis filius sancti nostri Imperatoris, a Deo constitutus archon seu princeps Bulgariae? quomodo a Deo constituta archontissa Bulgariae? quomodo filii et filiae spiritualis filii Imperatoris? quomodo sex magni Boliades? quomodo reliqui domi forisque Boliades? quomodo commune populi?

SALUTATIO AD IMPERATOREM A VENIENTIBUS E SYRIA LEGATIS AMIRMUMNAE.

Pax tibi et misericordia, hilaritas et gloria a Deo, excelso et

Digitized by Google

τῷ ὑψηλῷ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων. εὖζωΐα καὶ ὑγίειά σοι καὶ ζωὴ πολυχρόνιος παρὰ Κυρίου, εἰρηνοποιὲ καὶ ἀγαθὲ βασιλεῦ. ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις σου δικαιοσύνη Ms. 228. b
καὶ πλῆθος εἰρήνης, εἰρηνικώτατε καὶ φιλάνθρωπε βασιλεῦ.

Ἡ τοῦ λογοθέτου πρὸς αὐτοὺς ἐρώτησις.

Πῶς ἔχει ὁ μεγαλοπρεπέστατος καὶ εὐγενέστατος καὶ περίβλεπτος Ἀμερμουμνῆς; πῶς ἔχει ὁ Ἀμηρᾶς καὶ ἡ γερουσία Ταρσοῦ; (εἰ δὲ ἀπὸ ἄλλης Ἀμηραδίας ἔλθωσιν οἱ τοῦ C
Ἀμερμουμνῆ ἀποκρισιάριοι, ὀφείλουσιν ὑπὲρ ἐκείνου ἐρωτᾶν τοῦ Ἀμηρᾶ καὶ τῆς γερουσίας αὐτοῦ.) πῶς ἔχετε ὑμεῖς; πῶς ὑπεδέχθητε παρὰ τοῦ πατρικίου καὶ στρατηγοῦ Καππαδοκίας; πῶς διέσωσεν ὑμᾶς ὁ ἀποσταλεὶς βασιλικὸς εἰς διάσωσιν ὑμῶν; μή τι ἐναντίον ἢ θλιβερὸν συνέβη ὑμῖν κατὰ τὴν ὁδόν; ὑπάγετε καλῶς εὐφραινόμενοι καὶ ἀγαλλόμενοι, σήμερον συνεστιώμενοι μετὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου.

Πῶς δεῖ χαιρετίζειν τοὺς ἀπὸ τοὺς βασιλεῖς τῶν Ῥωμαίων ἀπιόντας φίλους πρὸς τὸν Ἀμερμουμνῆν. D

Χαίροις ὁ χαίρων εἰρήνῃ, ὁ φρόνιμος ἐν βουλαῖς, καὶ ἀγαθὸς καὶ πρᾳότατος, ὑγιαίνων, εὐθυμῶν, εἰρηνεύων πάντο-

magno Imperatori Romanorum; commoda vita et valetudo prospera et diuturni anni a Domino tibi contingant, pacifice atque bone Imperator. Exoriatur in diebus tuis iustitia et plenitudo pacis, pacis et hominum amantissime Imperator.

LOGOTHETAE AD EUM INTERROGATIO.

Quomodo valet magnificentissimus et nobilissimus et illustris Amirmumnes? quomodo Amiras et senatus Tarsi? (aut si aliunde, non a Tarso, venerint Amirmumnae apocrisiarii vel legati, debet in illius Amirae procerumque ipsius valetudinem inquiri.) Vos homines Amirmumnae, quomodo valetis? quomodo excepti hospitio fuistis a patricio et stratego Cappadociae? quomodo huc conduxit vos basilicus seu caesarianus, vos huc conductum missus? Num aliquid adversi taediive contigit vobis in via? Abite optima cum hilaritate, et laetamini, hodie convivaturi cum sancto nostro Imperatore.

SALUTATIO AD AMIRMUMNEM AB IMPERATORIBUS ROMANIS AD EUM MISSORUM LEGATORUM.

Salve gaudens pace, prudens consiliorum, bone, clementissime, bene valens, animo hilari, ubique pacificator, magnificentissime atque gloriosissime Amirmumna. Pax tibi terra marique, gloria et honor,

Digitized by Google

θεν, μεγαλοπρεπέστατε καὶ ἐνδοξότατε Ἀμερμουμνῆ· εἰρήνη σοι ἀπὸ γῆς καὶ θαλάσσης, δόξα καὶ τιμὴ, εὐφροσύνη καὶ ζωὴ μακροχρόνιος· εἰρηνικώτατε καὶ εὐγενέστατε Ἀμερμουμνῆ, εἴη σου τὸ ὄνομα ἔντιμον καὶ ἡ ζωὴ μακροχρόνιος, φίλε γλυκύτατε τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου, περίβλεπτε καὶ περιφανέστατε Ἀμερμουμνῆ.

Ed. L. 395 Ὁ τῶν ἐρχομένων πρέσβεων ἀπὸ μεγιστάνου Ἀμηρᾶ ἢ Αἰγύπτου ἢ Περσίας ἢ τοῦ Χοροσὰν, ὑποταγέντες δηλονότι τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων καὶ πάκτα ἀποστέλλοντες, πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμός.

Πολυχρόνιος ζωὴ καὶ δόξα καὶ εὐφροσύνη παρὰ Θεοῦ σοι τῷ ὑψηλῷ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ ἡμῶν, καλὴν προστασίαν καὶ σκέπην καὶ ἀντίληψιν εὕρομεν τὴν σὴν ὑψηλὴν καὶ μεγάλην βασιλείαν. χαρισθείη ἡμῖν ἐν πολλοῖς ἔτεσιν ἡ σὴ δεσποτεία καὶ βασιλεία, ὅτι ἡμεῖς λαός σου καὶ δοῦλοι πι-
B στότατοι τῆς αὐτοκρατορίας ὑμῶν.

Ἡ τοῦ λογοθέτου πρὸς αὐτοὺς ἐρώτησις.

Πῶς ἔχει ὁ πιστότατος καὶ οἰκεῖος τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου ὁ δεῖνα ὁ εὐγενέστατος; πῶς ἔχει ὁ λαὸς αὐτοῦ ἅπας οἱ πιστοὶ καὶ εὐγνώμονες δοῦλοι τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου; πῶς ἔχεις σύ; πῶς ὑπεδέχθης παρὰ τοῦ πατρικίου

9. χαιρετισμός cod., χαιρετισμοί ed.

gaudium et vita multennis. Maxime, pacifice et nobilissime Amirmumna, sit nomen tuum honoratum et vita multennis, amice suavissime sancti nostri Imperatoris, conspicue atque illustrissime Amirmumna.

SALUTATIO LEGATORUM A MEGISTANE QUODAM AMIRA, SIVE AEGYPTI, SIVE PERSIAE, SIVE CHORASAN, VENIENTIUM AD IMP. INTELLIGENDUM ID DE ILLIS AMIRIS, QUI ROMANO IMPERIO PARENT ET PACTA TRIBUTA MITTUNT.

Multennis vita et gloria et gaudium a Deo tibi contingant, excelso et magno nostro Imperatori. In excelsa magnaque tua imperii administratione inveniamus bonum praesidium et tutamen atque adiutorium. Multos in annos indulgeatur nobis a divina gratia tuum dominium atque regnum, qui sumus populus tuus et servi fidelissimi Imperatoris nostri.

LOGOTHETAE AD EOS INTERROGATIO.

Quomodo valet fidelissimus et familiaris sancti nostri Imperatoris, ille vel ille, vir nobilissimus? quomodo totus eius populus, fideles et benevoli erga herum servi sancti nostri Imperatoris? quo-

Digitized by Google

καὶ στρατηγοῦ θέματος ὁ δεῖνα; πῶς διέσωσέν σε ὁ ἀπο- Ms. 229. a
σταλεὶς βασιλικὸς εἰς διάσωσίν σου; μή τι ἐναντίον ἢ θλι-
βερὸν συνέβη σοι κατὰ τὴν ὁδόν; ὕπαγε καλῶς εὐφραινό-
μενος καὶ ἀγαλλόμενος, σήμερον συνεσθίων μετὰ τοῦ βασι-
λέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου. G

Ὁ τῶν ἐρχομένων πρέσβεων ἀπὸ μεγιστάνου Ἀμηρᾶ ἢ Αἰγύπτου ἢ Περσίας ἢ τοῦ Χοροσὰν, δηλονότι μὴ ὄντος ὑποτεταγμένου τῇ βασιλείᾳ Ῥωμαίων, ἀλλ' ἤ τε ὑπὸ τὴν ὑποταγὴν τοῦ Ἀμερμουμνῆ ὄντος, εἴτε καὶ μὴ, πρὸς τὸν βασιλέα χαιρετισμός.

Εἰρήνη σοι καὶ ἔλεος, εὐφροσύνη καὶ δόξα παρὰ Θεοῦ
τῷ ὑψηλῷ καὶ μεγάλῳ βασιλεῖ τῶν Ῥωμαίων, εὐζωΐα καὶ ὑ- D
γίειά σοι καὶ ζωὴ πολυχρόνιος παρὰ Κυρίου, εἰρηνοποιὲ καὶ
ἀγαθὲ βασιλεῦ. ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις σου δικαιοσύνη
καὶ πλῆθος εἰρήνης, εἰρηνικώτατε καὶ φιλάνθρωπε βασιλεῦ.

Ἡ τοῦ λογοθέτου πρὸς αὐτοὺς ἐρώτησις.

Πῶς ἔχει ὁ εὐγενέστατος Ἀμηρᾶς Αἰγύπτου; πῶς ἔχει
ἡ γερουσία καὶ ὁ λαὸς αὐτῆς ἅπας; πῶς ἔχεις σύ; πῶς Ed. L. 396
διεσώθης κατὰ τὴν ὁδόν; μή τι ἐναντίον ἢ θλιβερὸν συνέβη
σοι κατὰ τὴν ὁδόν; μή τι ἐναντίον συνέβη σοι; ὕπαγε κα-

modo vales tu? quomodo exceptus es a patricio et stratego illius vel illius [unde venis] provinciae? quomodo comitatus te fuit conduxitque basilicus, eum in finem obviam tibi missus? Adversine aliquid et aerumnosi tibi contigit in via? Abi bene hilaris et exsultans, utpote hodie cum sancto nostro Imperatore epulaturus.

SALUTATIO AD IMPERATOREM LEGATORUM A MEGISTANE QUODAM AMIRA, SIVE AEGYPTI, SIVE PERSIAE, SIVE CHORASANAE, QUI NEMPE SUBDITUS IMPERIO ROMANORUM NON EST, SED SIVE AB AMERMUMNA DEPENDET, SIVE ETIAM NON, SED SUI IURIS EST.

Pax tibi et misericordia, gaudium et gloria a Deo tibi contingant, excelso et magno Imperatori Romanorum, commoda vita diuturnaque et prospera valetudo a Domino, pacifice et bone Imperator. Exoriatur in diebus tuis iustitia et multitudo atque plenitudo pacis, pacis amantissime et humanissime Imperator.

LOGOTHETAE AD EOS INTERROGATIO.

Quomodo valet nobilissimus Amiras Aegypti? quomodo senatus populusque eius omnis? quomodo vales tu? quomodo huc conductus?

Digitized by Google

λῶς εὐφραινόμενος καὶ ἀγαλλόμενος, σήμερον συνεσθίων μετὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν τοῦ ἁγίου.

ΚΕΦ. μη΄.

Τὰ ἄκτα τῶν εἰς τοὺς ἐθνικοὺς γενομένων ἐπιγραφῶν.

Εἰς τὸν πάπαν Ῥώμης. βούλλα χρυσῆ μονοσολδία. „ἐν
ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος
B τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. ὁ δεῖνα καὶ ὁ
δεῖνα πιστοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ βασιλεῖς Ῥωμαίων πρὸς ὁ δεῖ-
να τὸν ;ἁγιώτατον πάπαν Ῥώμης καὶ πνευματικὸν ἡμῶν πα-
τέρα." ὁμοίως καὶ εἰς τὸν πάπαν Ἀλεξανδρείας, πλὴν πα-
τέρα οὐ γράφει. ὁμοίως καὶ εἰς τὸν πατριάρχην Ἀντιο-
χείας καὶ τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, πλὴν πνευματικὸν
πατέρα οὐ γράφει. αἱ δὲ βοῦλλαι χρυσαῖ τρισολδίαι. εἰς
τὸν πρωτοσύμβουλον, ἤγουν εἰς τὸν Ἀμερμουμνῆν. βούλλα
χρυσᾶ τετρασολδία. „τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ, εὐγενεστάτῳ καὶ
περιβλέπτῳ ὁ δεῖνα πρωτοσυμβούλῳ καὶ διατάκτορι τῶν Ἀ-
C γαρηνῶν ἀπὸ ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖνα τῶν πιστῶν αὐτοκρατόρων
αὐγούστων μεγάλων βασιλέων Ῥωμαίων. ὁ δεῖνα καὶ ὁ δεῖ-
Ms. 229. b να πιστοὶ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ αὐτοκράτορες αὔγουστοι με-
γάλοι βασιλεῖς Ῥωμαίων τῷ μεγαλοπρεπεστάτῳ, εὐγενεστάτῳ
καὶ περιβλέπτῳ ὁ δεῖνα πρωτοσυμβούλῳ καὶ διατάκτορι τῶν
Ἀγαρηνῶν." εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων τῆς μεγάλης
Ἀρμενίας. βούλλα χρυσῆ τρισολδία. „Κωνσταντῖνος καὶ

15. ΣΧΟΛ. Χρὴ εἰδέναι, ὅτι Ἀμηραλμουμνῆς ὀφείλει λέγεσθαι.

adversine quid et molesti contigit in via? Abi bene hilaris et exsultans, hodie cum sancto nostro Imperatore epulaturus.

CAP. 48.

Acta seu formulae inscriptionum in litteris ad exteros.

Ad papam Romae. Bulla aurea unius solidi. *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unius et solius veri Dei nostri. Ille et ille fideles et credentes in eundem Deum Imperatores Romanorum ad illum, sanctissimum Romae papam et spiritualem nostrum patrem.* Similis formula in litteris ad patriarcham Alexandriae adhibetur, praeterquam quod ille pater Imperatoris spiritualis non appellatur. Eadem ipsa formula quoque, sed etiam absque patris titulo, honorantur patriarchae Antiochiae et Hierosolymorum. Ad hos quae diriguntur bullae aureae, sunt trisoldiae [seu litteris ad eos destinatis appensae bullae aureae tres solidos aureos valore aequant]. Bulla aurea, quae ad protosymbulum, id est Amermumnam, mittitur, est tetrasoldia [seu valet quatuor solidos aureos] et habet [in externa aversa membrana] hanc inscriptionem: *Magno, honestissimo, nobi-*

Digitized by Google

Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ αὐτοκράτορες αὔγουστοι μεγάλοι βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς ὁ δεῖνα τὸν περιφανέστατον πρῶτον τῆς μεγάλης Ἀρμενίας καὶ πνευματικὸν ἡμῶν τέκνον.“ εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Ἀσπουρακᾶν, ἤγουν τοῦ Βασπαρακᾶν, D *ὁ νῦν τιμηθεὶς ἄρχων τῶν ἀρχόντων. βοῦλλα χρυσῆ τρισολδία. „Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ αὐτοκράτορες αὔγουστοι βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς ὁ δεῖνα τὸν περιφανέστατον ἄρχοντα τῶν ἀρχόντων.“ εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Κοκοβὶτ, Ἀρμενία· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Ταρῶ, Ἀρμενία· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Μῶεξ, Ἀρμενία· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Αὔζαν, Ἀρμενία· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Συνῆς, Ἀρμενία·* Ed.L. 397 *εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Βαιτζὼρ, Ἀρμενία· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Χατζιένης, Ἀρμενία· εἰς τοὺς γ′ ἄρχοντας τῶν Σερβοτιῶν τῶν λεγομένων Μαῦρα παιδία· ἐπιγραφὴ εἰς πάντας τοὺς προειρημένους· „κέλευσις ἐκ τῶν φιλοχρίστων δεσποτῶν πρὸς τὸν ὁ δεῖνα ἄρχοντα τοῦδε.“ εἰς τὸν κουροπαλάτην Ἰβερίας. βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. „κέλευσις ἐκ τῶν φιλοχρίστων δεσποτῶν πρὸς ὁ δεῖνα τὸν ἐνδοξότατον κουροπαλάτην.“ ἔχει δὲ περὶ αὐτὸν ὁ κουροπαλάτης ἑτέρας ἐξουσίας δ′. εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Βεριασὰχ, Ἰβηρία· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Καρνατάης, Ἰβηρία·* B *εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Κούελ, Ἰβηρία· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ*

lissimo, spectabili, illi vel illi protosymbulo et proveditori Agarenorum ab illo et illo, fidelibus Imperatoribus Augustis, magnis Imperatoribus Romanorum. [Intus autem in adversa, exordio litterarum tale perscribitur alloquium:] *Ille et ille credentes in Christum Deum eique fideles Imperatores Augusti, magni Reges Romanorum, salutem dicunt magno, honestissimo, nobilissimo, spectabili protosymbulo et proveditori Agarenorum.* Ad principem principum magnae Armeniae, bulla aurea trisoldia. *Constantinus et Romanus, fideles in Christo Deo Imperatores, Augusti magni Reges Romanorum, ad illum, illustrissimum, primatem magnae Armeniae et spiritualem nostrum filium.* Ad principem Aspuracan vel Basparacan, qui nunc honoratur titulo archontis archontum, bulla aurea trisoldia. *Constantinus et Romanus, fideles in Christo Deo Imperatores, Augusti Reges Romanorum ad illum, illustrissimum principem principum.* Ad praefectum castri et nomi Cocobit, et illum Taronis et Moëx et Auzanes et Synes et Baizur et Chazienes, omnium ad Armeniam pertinentium districtuum, item ad tres praefectos Serbotiorum [seu Servitiorum], quae vulgo Maura Paedia seu nigri pueri dicuntur, ad hos omnes idem est stylus et titulus inscriptionis, nempe: *Mandatum a Dominis Christum amantibus ad illum, praefectum illius* [*castri vel praefecturae*]. Ad curopalatem Iberiae bulla aurea bisoldia. *Mandatum a Dominis Christum amantibus ad illum, gloriosissimum curopalatem.* Habet autem curopalates appositas sibi quatuor adhuc alias potestates, nempe praefectos Beriasach, Carnataae,

Digitized by Google

Ἀτζαρᾶ, Ἰβηρία· „κέλευσις ἐκ τῶν φιλοχρίστων δεσποτῶν πρὸς ὁ δεῖνα." εἰς τὸν ἐξουσιοκράτορα Ἀλανίας. βούλλα χρυσῆ δισολδία. „ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς ὁ δεῖνα τὸν ἐξουσιαστὴν Ἀλανίας καὶ πνευματικὸν ἡμῶν τέκνον." εἰς τὸν ἐξουσιαστὴν Ἀβασγίας." βούλλα χρυσῆ δισολδία. „κέλευσις ἐκ τῶν φιλοχρίστων
C δεσποτῶν πρὸς ὁ δεῖνα τὸν περιφανῆ ἐξουσιαστὴν Ἀβασγίας." εἰς τὸν ἄρχοντα Ἀλβανίας· εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν Κρεβατάδων, ἤγουν τὸν λεγόμενον Κρεβατᾶν· εἰς τὸν ἄρχοντα Κηδωνίας· εἰς τοὺς ἄρχοντας Τζαναρίας· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Σαρβᾶν, οἵτινες κεῖνται μέσον Ἀλανίας καὶ
Ms. 230. a Τζαναρίας· εἰς τοὺς ἄρχοντας Ἀζίας, ἐν ᾧ εἰσιν αἱ Κασπεῖαι πύλαι· εἰς τὸν ἄρχοντα Χρύσα· εἰς τὸν ἄρχοντα Βρέζαν· εἰς τὸν ἄρχοντα Μωκᾶν. (ἰστέον, ὅτι ἀπὸ Μωκᾶν ἐστιν ἡ Μαιώτης λίμνη.) ἐπιγραφὴ εἰς πάντας τοὺς προειρημένους· „κέλευ-
D σις ἐκ τῶν φιλοχρίστων δεσποτῶν πρὸς ὁ δεῖνα τὸν ἄρχοντα τῆσδε." εἰς τὸν καθολικὸν Ἀρμενίας, εἰς τὸν καθολικὸν Ἰβηρίας, εἰς τὸν καθολικὸν Ἀλβανίας. ἐπιγραφὴ εἰς τοὺς γ' καθολικούς· „κέλευσις ἐκ τῶν φιλοχρίστων δεσποτῶν πρὸς ὁ δεῖνα τὸν εὐλαβέστατον καθηγητὴν τῆσδε." εἰς τὸν πάπαν Ῥώμης. βούλλα χρυσῆ δισολδία. „ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ

15. εἰς τὸν ἄρχοντα Χρύσα semel cod., ed. perperam bis.

Cuel et Atzara, tractuum Iberiae, ad quos haec dirigitur inscriptio: *Mandatum a Dominis Christum amantibus ad illum.* Ad potestatum Alaniae mittitur bulla aurea bisoldia cum hac inscriptione: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unius et solius veri Dei nostri. Constantinus et Romanus, fideles in eodem Deo Imperatores Romanorum, ad illum, potestatum Alaniae et spiritualem nostrum filium.* Ad potestatum Abasgiae, bulla aurea bisoldia cum hac inscriptione: *Mandatum a philochristis Dominis ad illum, illustrem potestatum Abasgiae.* Ad archontem seu praefectum vel principem Albaniae, ad archontem Crebatadum, vulgo sic dictum Crebatam; ad archontem Cidoniae; ad archontes Zanariae; ad archontem Sarbani; (iacet ea natio media inter Tzanariam et Alaniam;) ad archontes Aziae, (ubi sunt portae Caspiae;) ad archontem Mocan; (est circa paludem Maeotidem;) ad omnes hos inscriptio litterarum est eadem hoc stylo concepta: *Mandatum a philochristis Dominis ad illum, archontem illius vel illius provinciae.* Inscriptio litterarum ad tres catholicos, Armeniae unum, alterum Iberiae, denique Albaniae. *Mandatum a philochristis Dominis ad illum, piissimum cathegetam seu conductorem illius provinciae.* Ad papam Romae mit-

Digitized by Google

τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς ὁ δεῖνα τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ῥώμης καὶ πνευματικὸν ἡμῶν πατέρα." εἰς τὸν Ed. L. 398 ῥῆγα Σαζωνίας· εἰς τὸν ῥῆγα Βαϊούρη· (ἔστιν δὲ αὕτη ἡ χώρα οἱ λεγόμενοι Νεμίτζιοι·) εἰς τὸν ῥῆγα Γαλλίας· εἰς τὸν ῥῆγα Γερμανίας· ἐπιγραφὴ εἰς πάντας τοὺς προειρημένους· „ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς ὁ δεῖνα τὸν πεποθημένον πνευματικὸν ἀδελφὸν τὸν περίβλεπτον ῥῆγα." εἰς τὸν πρίγκιψ Ῥώμης. βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. „Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς καὶ λοιπὰ πρὸς ὁ δεῖνα τὸν ἐνδοξότατον πρίγκιπα Ῥώμης." εἰς B τὸν Ἀμηρᾶν Ἀφρικῆς· „Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ αὐτοκράτορες αὔγουστοι μεγάλοι βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς τὸν ἐνδοξότατον καὶ εὐγενέστατον ἐξουσιαστὴν τῶν Μουσουλημιτῶν." βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. εἰς τὸν Ἀμηρᾶν Αἰγύπτου. βοῦλλα χρυσῆ τετρασολδία. τοῦ ἀποσταλέντος γράμματος ἐπὶ Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν Πορφυρογεννήτων ἔστησεν ἡ βοῦλλα ἐξάγια ιη'. „Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, ἐν Χριστῷ εὐσεβεῖς αὐτοκράτορες μεγάλοι ὑψηλοὶ αὔγουστοι βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς τὸν ἠγαπη-

7. Γερμανίας em R., Γερμανικείας cod. et ed.

titur bulla aurea bisoldia cum hac inscriptione: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unius et solius veri Dei nostri. Constantinus et Romanus fideles in eodem Deo Imperatores Romanorum ad illum, sanctissimum papam Romae et spiritualem nostrum patrem.* Ad regem Saxoniae, ad regem Baiuri seu Baioariae vel Bavariae; (est ea regio, quam vulgo nobis dicti Nemetzii, id est Germani vel Alamanni, incolunt;) ad regem Galliae, ad regem Germaniciae vel Germaniae perscribitur eodem ad omnes titulo, nempe hoc: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unius et solius veri Dei nostri. Constantinus et Romanus, fideles in eodem Deo Imperatores Romanorum ad illum, carissimum spiritualem fratrem, illustrem regem.* Ad principem Romae perscribitur hoc titulo: *Constantinus et Romanus* (reliqua ut supra) *ad gloriosissimum principem Romae.* Ad Amiram Africae scribitur hoc titulo: *Constantinus et Romanus, fideles in Christo Deo Imperatores Augusti, magni Reges Romanorum, ad gloriosissimum et nobilissimum potestatum Musulemitarum.* Ad hunc bulla mittitur aurea bisoldia. Ad Amiram Aegypti mittitur bulla aurea quatuor solidorum. Quam vero Constantinus et Romanus suo tempore ad ipsum mittebant, pendebat ea octodecim hexagia; et titulus erat hic: *Constantinus et Romanus, in Christo*

Digitized by Google

C μένον ἡμῶν φίλον τὸν εὐγενέστατον Ἀμηρᾶν Αἰγύπτου." εἰς τὸν ἄρχοντα Σαρδανίας. βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. „κέλευσις ἐκ τῶν φιλοχρίστων δεσποτῶν πρὸς τὸν ἄρχοντα Σαρδανίας." εἰς τὸν δοῦκα Βενετίας· εἰς τὸν πρίγκιπα Καπύας· εἰς τὸν πρίγκιπα Σαλερινοῦ· εἰς τὸν δοῦκα Νεαπόλεως· εἰς τὸν ἄρχοντα Ἀμάλφης· εἰς τὸν ἄρχοντα Γαΐτης. εἰς τὸν ἐκ Θεοῦ ἄρχοντα Βουλγαρίας· „ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθι- Ms. 230.b νοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανός, πιστοὶ ἐν αὐ- D τῷ τῷ Θεῷ βασιλεῖς Ῥωμαίων πρὸς τὸν πεποθημένον καὶ πνευματικὸν ἡμῶν τέκνον καὶ ἐκ Θεοῦ ἄρχοντα τοῦ χριστιανικωτάτου ἔθνους τῶν Βουλγάρων." τὸ ἀρτίως γραφόμενον· „Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανός, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ εὐσεβεῖς αὐτοκράτορες βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς τὸν πεποθημένον καὶ πνευματικὸν ἡμῶν τέκνον τὸν κύριον ὁ δεῖνα βασιλέα Βουλγαρίας." εἰς τὸν χαγάνον Χαζαρίας. βοῦλλα χρυσῆ τρισολδία. „ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανός, πιστοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ βασιλεῖς Ed.L. 399 Ῥωμαίων πρὸς τὸν ὁ δεῖνα εὐγενέστατον, περιφανέστατον χαγάνον Χαζαρίας." εἰς τὸν ἄρχοντα Ῥωσίας. βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. „γράμματα Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν

5. *ΣΧΟΛ. Ἰστέον, ὅτι δοὺξ Νεαπόλεως μαστρομίλης καλεῖται*

pii Imperatores, magni, excelsi, augusti Reges Romanorum, ad dilectum nostrum Amicum et nobilissimum Amiram Aegypti. Ad archontem Sardaniae vel Sardiniae et alios mittitur bulla aurea bisoldia cum hoc titulo: *Mandatum a philochristis Dominis ad archontem Sardaniae, ad ducem Venetiae, ad principem Capuae, ad principem Salerini vel Salerni, ad ducem Neapolis, ad archontem Amalphi, ad archontem Gaëtae.* Ad Bulgariae per Deum archontem scribitur sic: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unius et solius veri Dei nostri. Constantinus et Romanus, fideles in eodem Deo Imperatores Romanorum, ad carissimum et spiritualem nostrum filium et ex Deo divinaque auctoritate archontem christianissimae nationis Bulgarorum.* Sic olim. Nunc autem scribitur sic: *Constantinus et Romanus, in Christo Deo pii Imperatores, Reges Romanorum ad carissimum et spiritualem nostrum filium, kyrin seu dominum, illum, basileum Bulgariae.* Ad chaganum Chazariae bulla mittitur aurea trisoldia cum hoc titulo: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unius et solius veri Dei nostri. Constantinus et Romanus, fideles in eodem Deo Imperatores Romanorum, ad illum nobilissimum, illustrissimum chaganum Chazariae.* Ad archontem Rosiae vel Russiae mittitur bulla aurea bisoldia cum hoc titulo:

Digitized by Google

φιλοχρίστων βασιλέων Ῥωμαίων πρὸς τὸν ἄρχοντα Ῥωσίας.“ εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν Τούρκων. βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. „γράμματα Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων Ῥωμαίων πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῶν Τούρκων.“ εἰς τοὺς ἄρχοντας τῶν Πατζινακιτῶν. βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. „γράμματα Κωνσταντίνου καὶ Ῥωμανοῦ τῶν φιλοχρίστων βασιλέων Ῥωμαίων πρὸς τοὺς ἄρχοντας τῶν Πατζινακιτῶν.“ εἰς τὸν ἄρχοντα Χρωβατίας· εἰς τὸν ἄρχοντα Σέρβλων· εἰς B τὸν ἄρχοντα τῶν Ζαχλούμων· εἰς τὸν ἄρχοντα τοῦ Κανάλη· εἰς τὸν ἄρχοντα τῶν Τραβούνων· εἰς τὸν ἄρχοντα Διοκλείας· εἰς τὸν ἄρχοντα Μωραβίας. ἐπιγραφὴ εἰς αὐτούς· „κέλευσις ἐκ τῶν φιλοχρίστων δεσποτῶν πρὸς τὸν ὁ δεῖνα τὸν ἄρχοντα τῆσδε.“ βοῦλλα χρυσῆ δισολδία. εἰς τὸν ῥῆγα Φραγγίας. βοῦλλα χρυσῆ. „ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν. Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν αὐτῷ τῷ Θεῷ, ὑψηλοὶ αὔγουστοι αὐτοκράτορες μεγάλοι βασιλεῖς Ῥωμαίων, τῷ ἠγαπημένῳ, πεποθημένῳ καὶ πνευματικῷ ἡμῶν ἀδελφῷ ὁ δεῖνα τῷ εὐγενεστάτῳ περιβλέπτῳ ῥη- C γὶ Φραγγίας.“ εἰς τὸν ὑπερέχοντα κυριεύοντα Ἰνδίας· „Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ μεγάλοι αὐτοκράτορες βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς ὁ δεῖνα τὸν ὑπερέχοντα κύριον τῆς Ἰνδίας, τὸν ἠγαπημένον ἡμῶν φίλον.“ εἰς τὸν κυριεύοντα τῆς εὐδαίμονος Ἀραβίας. βοῦλλα χρυσῆ. „Κωνσταντῖνος καὶ Ῥωμανὸς, πιστοὶ ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, με-

10. Διοκλείας em. R., Διχλείας cod. et ed.

Litterae Constantini et Romani, regum Romanorum Christum amantium, ad archontem Rosiae. Ad archontes Turcarum mittitur bulla aurea bisoldia cum hoc titulo: *Litterae Constantini et Romani, Christum amantium Imp. Romanorum, ad archontas Turcarum.* Ad archontes Patzinacorum eadem dirigitur inscriptio, nomine Patzinacorum expresso, et similis quoque bulla. Ad archontem Chrobatiae, Serblorum, Zachlumorum, Canali, Trabunorum [vel Terbunorum], Diocleae, Morabiae sic scribitur: *Mandatum a philochristis Despotis ad illum, archontem illius provinciae.* Ad hos bulla aurea est bisoldia. Ad regem Franciae sic scribitur: *In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti, unius et solius veri Dei nostri. Constantinus et Romanus, fideles in eodem Deo, excelsi, Augusti Imperatores, magni Reges Romanorum, dilecto, carissimo et spirituali nostro fratri, illi, nobilissimo, illustri regi Franciae.* Ad supremum dominum Indiae sic scribitur: *Constantinus et Romanus, fideles in Christo Deo magni Imperatores, Reges Romanorum, ad illum, supremum dominum Indiae, dilectum nostrum amicum.* Ad dominum felicis Arabiae mittitur

Digitized by Google

γάλοι αὐτοκράτορες βασιλεῖς Ῥωμαίων, πρὸς ὁ δεῖνα τὸν κυριεύοντα τῆς Ἀραβίας."

D ## ΚΕΦ. μθʹ.

Ms. 231. a *Εἰσὶν τὰ ἐκτεθέντα δίδοσθαι παρὰ τῶν ὀφειλόντων τιμᾶσθαι ἔν τε ἀξιώμασι καὶ ὀφφικίοις, καθὼς ὑπῆρχον ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.*

Ὁ βασιλικὸς μανδάτωρ λίτρας βʹ. ὁ βασιλικὸς κανδιδάτος λίτρας γʹ. ὁ βασιλικὸς στράτωρ λίτρας δʹ. ὁ βα- Ed.L. 400 *σιλικὸς σπαθάριος λίτρας εʹ. ὁ βασιλικὸς σπαθαροκανδιδάτος λίτρας ϛʹ. ὁ βασιλικὸς πρωτοσπαθάριος λίτρας ιβʹ, πολλάκις δὲ καὶ ιηʹ λίτρας. ἀμφότεροι οὗτοι κἄντε ὦσιν εἰς ὀφφίκια, κἄντε μή. εἰ δὲ καὶ ἐκ τούτων τις θέλει καὶ εἰς τοὺς βασιλικοὺς τοὺς ἐνρόγους ὀρθῶσαι, παρέχει ἔξωθεν τῆς τιμῆς τοῦ ἀξιώματος λίτρας δʹ. εἰ δὲ καὶ εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον, παρέχει ἑτέρας λίτρας δʹ. ὁ θέλων γενέσθαι εἰς τὴν μεγάλην ἑταιρείαν, εἰ μέν ἐστιν ἡ ῥόγα αὐτοῦ μέχρι νομισμάτων μʹ, παρέχει λίτρας ιϛʹ· εἰ δὲ πλείονα ῥόγαν ἐπιζητεῖ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ῥόγας ὀφείλει ἀναβιβάζεσθαι καὶ τὸ* B *τίμημα, ἤγουν τὰ ζʹ νομίσματα, λίτραν αʹ. ὁ εἰς τὴν μέσην ἑταιρείαν θέλων γενέσθαι, ἐὰν λαμβάνει ῥόγαν νομίσμα-*

aurea bulla cum hoc titulo: *Constantinus et Romanus, fideles in Christo Deo magni Imperatores, Reges Romanorum, ad illum, dominum Arabiae.*

CAP. 49.

Exposita vel taxae honorariorum, quae pendere debebant recens ad dignitates et functiones provecti, quales sub Leone philochristo Despota illae taxae erant.

Imperialis mandator dabat litras duas. Imperialis candidatus tres. Imperialis strator quatuor. Imperialis spatharius quinque. Imperialis spatharocandidatus sex. Imperialis protospatharius duodecim, interdum quoque duodeviginti. Hi omnes tantum solvunt, sive cum suis axiomatibus simul alia quoque officia gerant, sive minus. Eorum quoque si quis in regios rogatos aut stipendia percipientes inscribi cupit, solvit praeter honorarium sui axiomatis adhuc litras quatuor. Si inter ministros, sui quisque ordinis, chrysotriclinares adscribi cupit, praestat praeter supra scriptam taxam adhuc alias litras quatuor. Qui cupit in magnam hetaeriam recipi, solvit, (si quidem eius roga quadraginta numismata non excedit,) litras sedecim, quodsi vero ampliorem rogam vel salarium sollicitat, debet etiam honorarii taxa ascendere ea proportione, ut pro septenis quibusque rogae numismatibus det singulas litras. Simili modo qui mediam in hetaeriam recipi cupit, si viginti num. in rogam accipit,

Digitized by Google

τα κ', ὀφείλει δοῦναι λίτρας ι'· εἰ δὲ πλείω τῶν κ' νομισμάτων ἐπιζητεῖ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ῥόγας ὀφείλει ἀναβιβάζειν καὶ τὸ τίμημα. ὁ εἰς τοὺς Φαργάνους, εἴτε εἰς τοὺς Χαζάρους θέλων γενέσθαι, ὀφείλει διδόναι λίτρας ζ', δηλονότι νὰ ἔχει ῥόγαν νομίσματα ιβ'. ὁ δὲ εἰς τὸ τραπέζιον, εἴτε εἰς τὸ βεστιάριον, εἴτε εἰς τὰ ἀρχοντογεννήματα θέλων γενέσθαι, ἐὰν λαμβάνει ῥόγαν νομίσματα ι', ὀφείλει διδόναι λίτρας ς'. ὁ εἰς τοὺς κληρικοὺς τοῦ ναοῦ θέλων γενέσθαι C ὀφείλει διδόναι λίτρας ζ'. ὁ εἰς τὰ ἀσηκρητεῖα μέλλων γενέσθαι, ἐὰν λαμβάνει ῥόγαν νομίσματα λ', ὀφείλει διδόναι λίτρας ιβ'. εἰ δὲ πλείονα ῥόγαν ἐπιζητεῖ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ῥόγας ὀφείλει ἀναβιβάζεσθαι καὶ τὸ τίμημα. ὁ δὲ νοτάριος τῶν ἀσηκρητειῶν ὁ θέλων γενέσθαι, ἐὰν λαμβάνει ῥόγαν νομίσματα κ', ὀφείλει δοῦναι λίτρας η'. ὁ δὲ κουβικουλάριος θέλων γενέσθαι, εἰ μέν ἐστιν εἴτε εἰς τὰ τραπέζιον, εἴτε εἰς τὸ βεστιάριον, καὶ θέλει γενέσθαι κουβικουλάριος, ἐὰν καταλιμπάνῃ τὰς ἀνόνας αὐτοῦ, δίδει λόγῳ κανι- D σκίου νομίσματα λ'. εἰ δὲ ἐπιζητεῖ ῥόγαν αὐτοῦ αὐξηθῆναι καὶ τὰς ἀνόνας, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ῥόγας καὶ τῶν ἀνονῶν αὐτοῦ ὀφείλει ἀναβιβάζεσθαι καὶ τὸ δόμα. ὁ δὲ ἀπὸ καλιγίων γενόμενος κουβικουλάριος εἰ μὲν αἰτεῖται λαμβάνειν ῥόγαν ,, κ', ὀφείλει διδόναι λίτρας η'. ὁ δὲ διὰ πόλεως θέλων γενέσθαι κουβικουλάριος ὀφείλει δοῦναι λίτρας ς'. ὁ δὲ

solvit litras decem; quodsi vero auctiorem rogam flagitat, debet etiam maiorem taxam solvere pro ratione auctae rogae. Qui cupit in Farganos aut Chazaros recipi, solvit litras septem; si nempe rogam duodecim numismatum habeat. Qui ad trapezium seu ministerium sacrae mensae, ad vestiarium, in archontogennemata seu valetos nobiliores cupit recipi, si rogam accipit decem numismatum, solvit sex litras. Recipiendus inter clericos palatii solvit litras septem. Recipiendus in asecretas, si accipit rogam triginta numismatum, solvit litras duodecim. Si autem rogam flagitat auctiorem, debet etiam auctius pro ratione honorarium solvere. Si notarius asecretarum quis cupit et debet fieri, solvit litras octo, si nempe in rogam numismata viginti accipit. Qui cubicularius creandus est, sive antea in trapezio seu ministerio ad mensam, sive in vestiario seu ministerio sacrae vestis fuerit, ille, si annonas suas sibi, quales antea fuerunt, relinqui patitur, dat nomine sportulae numismata triginta. Si autem rogam suam annonasque augeri sollicitat, debet etiam honorarium augeri pro ratione auctae rogae et annonarum. Qui autem a caligis fit cubicularius, si precibus obtinet rogam viginti numismatum, debet litras octo dare. Urbanus creandus cubicularius dat litras sex. E cubiculario promovendus ad spatharocubiculariatum debet quatuor litras; sollicitanti autem augmentum rogae debet etiam

ἀπὸ τοῦ κουβικουλαράτου μέλλων γενέσθαι σπαθαροκουβικουλάριος ὀφείλει δοῦναι λίτρας δ'. ἐὰν δὲ καὶ προσθήκην Ed. L. 401 ῥόγας ἐπιζητεῖ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ῥόγας αὐτοῦ ὀφείλει Ms. 231. b ἀναβιβάζεσθαι καὶ τὸ τίμημα. ὁ δὲ ἀπὸ καλίγων γενέσθαι θέλων σπαθαροκουβικουλάριος ὀφείλει διδόναι λίτρας ι'. εἰ δὲ καὶ προσθήκην ῥόγας ἐπιζητεῖ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ῥόγας ὀφείλει ἀναβιβάζεσθαι καὶ τὸ τίμημα. ὁ δὲ ὀστιάριος ἀπὸ τοῦ σπαθαροκουβικουλαράτου θέλων γενέσθαι ὀφείλει δοῦναι λίτρας ι'. εἰ δὲ καὶ προσθήκην ῥόγας ἐπιζητεῖ, κατὰ αναλογίαν τῆς ῥόγας ὀφείλει ἀναβιβάζεσθαι καὶ τὸ τίμημα. ὁ δὲ πριμικήριος ἀπὸ τὸ ὀστιαράτον θέλων γενέσθαι ὀφείλει B διδόναι λίτρας ι'. εἰ δὲ καὶ προσθήκην ῥόγας ἐπιζητεῖ, κατὰ ἀναλογίαν τῆς ῥόγας ὀφείλει ἀναβιβάζεσθαι καὶ τὸ τίμημα.

Τὰ ὀφειλόμενα δίδοσθαι δόματα εἰς τὰ χαρτουλαράτα καὶ νοταράτα τῶν σεκρέτων.

Οἱ νοτάριοι τοῦ εἰδικοῦ λίτρας νε'· οἱ χαρτουλάριοι τοῦ γεννικοῦ λίτρας ξε'· οἱ ἔξω χαρτουλάριοι τοῦ γεννικοῦ, ἤτοι τῶν ἀρκλῶν, λίτρας· οἱ χαρτουλάριοι τοῦ στρατιωτικοῦ λίτρας μ'· οἱ νοτάριοι τοῦ στρατιωτικοῦ λίτρας κ'· οἱ νοτάριοι C τῆς σακέλλης λίτρας λ'· οἱ νοτάριοι τοῦ βεστιαρίου λίτρας.

Περὶ τῶν αἰχμαλώτων Σαρακηνῶν τῶν ἐπὶ θέματι βαπτιζομένων.

Χρὴ εἰδέναι, ὅτι ὀφείλουσι λαμβάνειν παρὰ τοῦ πρω-

honorarium augeri pro ratione. Qui a caligis spatharocubicularius vult et debet fieri, dat litras decem; et, si sollicitat augmentum rogae, dat auctius quoque honorarium aequali ratione. E spatharocubiculario creandus ostiarius dat litras decem et plus, si plus rogae flagitat, proportionate scilicet. Ab ostiariatu promovendus ad primiceriatum dat litras decem; et plus iusta in proportione, si plus rogae rogaverit atque impetraverit.

EA, QUAE A RECENS HONORATIS HONORARII LOCO IN CHARTULARATA VEL TRIBUNALIA CHARTULARIORUM, ET NOTARIATA VEL TRIBUNALIA NOTARIORUM SECRETORUM PENDI DEBENT.

Notarii idici seu rei privatae accipiunt litras quinquaginta quinque. Chartularii genici [seu aerarii publici] litras septuaginta quinque; extranei chartularii genici seu arcularum accipiunt litras o. Chartularii stratiotici seu fisci militaris lit. 40. Notarii stratiotici litr. 20. Notarii sacelli litras triginta. Notarii vestiarii litras o.

DE CAPTIVIS SARACENIS, QUI ALIQUA IN PROVINCIA BAPTIZATI FUERINT.

Unus talium quisque debet a protonotario thematis, in quo

Digitized by Google

τρονοταρίου τοῦ θέματος εἷς ἕκαστος αὐτῶν ἀνὰ νομισμάτων γ', καὶ ὑπὲρ ζευγαρίου αὐτῶν ἀνὰ νομισμάτων ς', καὶ ὑπὲρ σπόρου καὶ ἀνόνας αὐτῶν ἀνὰ σίτου μοδίων νδ'. ἰστέον περὶ τῶν διδομένων αἰχμαλώτων γαμβρῶν εἰς οἴκους, κἄν τε D στρατιωτικὸς, κἄν τε πολιτικὸς ὁ οἶκος, εἰς ὃν εἰσέρχεται ὁ Σαρακηνὸς γαμβρὸς, ὀφείλει ἐξκουσεύεσθαι ἐπὶ τρισὶ χρόνοις τήν τε συνονὴν καὶ τὸ καπνικόν. καὶ μετὰ τοὺς τρεῖς χρόνους πάλιν ὀφείλει τελεῖν ὁ αὐτὸς οἶκος καὶ τὴν συνονὴν καὶ τὸ καπνικόν. ἰστέον, ὅτι καὶ τοῖς διδομένοις αἰχμαλώτοις, εἴτε ἑτέροις τισὶ, γῆν εἰς κατασκήνωσιν, ἐπὶ τρισὶ χρόνοις μένουσιν ἀνεπηρέαστοι ἀπὸ πάσης δουλείας τοῦ δημοσίου, καὶ οὔτε καπνικὸν δίδουσιν, οὔτε συνονήν. καὶ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν τριῶν χρόνων τελοῦσι καὶ τὴν συνονὴν καὶ τὸ καπνικόν. ἰστέον, ὅτι ὁ καβαλλαρικὸς στρατιώτης Ed.L.402 ὀφείλει ἔχειν περιουσίαν ἀκίνητον, ἤγουν τοπία, λιτρῶν ε', ἢ τὸ ἔλαττον λιτρῶν δ'. ἰστέον, ὅτι ὁ βασιλικὸς πλόϊμος Ms.232.a στρατιώτης ὀφείλει ἔχειν περιουσίαν ἀκίνητον, ἤγουν τοπία, λιτρῶν γ'. χρὴ εἰδέναι, ὅτι τύπος παρηκολούθησεν κατὰ τὸν καιρὸν, ὅτε γίνεται στρατία, μὴ δίδοσθαι τοῖς στρατευομένοις τήρωνας συνδότας ὡς περιουσίοις, ἀλλ' εἶναι μονοπροσώπως στρατιώτας. ὅτε δὲ πτωχεύσωσι, δίδονται αὐτοῖς καὶ συνδόται πρὸς τὸ δι' αὐτῶν ἔχειν τὸ ἱκανὸν καὶ δου-

agit, accipere numismata terna, et pro suo zeugario [seu iugo boum laboratorum vel et praedio rustico) numismata sena; et pro semente atque annona sua modios frumenti quinquagenos quaternos. Si qui tales captivi et baptizati Saraceni elocati quasdam in domos et filiabus quorundam patrum familias iuncti matrimonio fuerint, sive militaris, sive urbana sit illa familia, in quam talis aliquis gener Saracenus intraverit, debet illa per triennium excusari et immunis haberi tam a specierum annonariarum praestatione et devectione, quam a focagio seu tributo ex focis et caminis solvendo. Sed elapso illo triennio debet illa domus vel familia rursus, ut ante, pariterque ceteris utrumque onus praestare. Talibus porro bello captis, aut et aliis quibusdam, si territorium ad inhabitandum assignatum fuerit, manent per primum triennium liberi ab omni vexatione servitii publici, neque annonam et diaria militi praestant. Elapso autem illo triennio, praestant utrumque. Miles equestris debet habere facultates immobiles, id est fundos vel praedia, ad valorem quinque, aut ad minimum quatuor litrarum. Imperialis miles classiarius debet habere facultates immobiles, fundos puta et praedia, valoris trium litrarum. Typus seu agendi formula a maioribus tradita pervenit ad haec usque nostra tempora talis. Quo tempore est expeditio militaris, non dantur militantibus tirones, collatores et contribuentes, ut hominibus peculii: sed debet quisque seorsim et

Digitized by Google

λεύειν τὴν ἰδίαν στρατείαν. ἐὰν δὲ παντελῶς ἐξαπορῶσιν B καὶ οὐ δύνανται οὐδὲ μετὰ τῶν διδομένων αὐτοῖς συνδοτῶν τὴν ἰδίαν στρατείαν ἐξυπηρετεῖν, τότε ἀδορεύονται καὶ δίδονται εἰς ἀπελάτας, ἐξ ὧν καὶ Τζέκωνες ἀφορίζονται εἰς τὰ κάστρα. οἱ δὲ τόποι τῶν τοιούτων στρατιωτῶν μένουσιν ἀνεκποίητοι, περιοριζόμενοι καὶ ἀφοριζόμενοι εἰς τὸν δημόσιον, ἵνα πάλιν, ἐὰν συμβῇ τινα ἐκ τῶν ἀδορευθέντων ἀνακτήσασθαι ἑαυτὸν, ἀναλαμβάνῃ τοὺς ἰδίους τόπους, καὶ ἀποκαθίστασθαι εἰς τὴν ἰδίαν στρατείαν.

C

ΚΕΦ. ν'.

Εἰσὶν αἱ κατὰ τύπον ῥόγαι τῶν στρατηγῶν καὶ κλεισουραρχῶν, καθὼς ἐρογεύοντο ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου.

Ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν λλ. μ'. ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀρμενιάκων λλ. μ'. ὁ στρατηγὸς τῶν Θρακησίων λλ. μ'. ὁ στρατηγὸς τοῦ Ὀψικίου λλ. λ'. ὁ στρατηγὸς τῶν Βουκελλαρίων λλ. λ'. ὁ στρατηγὸς Καππαδοκίας λλ. κ'. ὁ στρατη- D γὸς τοῦ Χαρσιανοῦ λλ. κ'. ὁ στρατηγὸς Παμφλαγωνίας λλ. κ'. ὁ στρατηγὸς Θρᾴκης λλ. κ'. ὁ στρατηγὸς Μακεδονίας

viritim pro se militare. Si qui autem pauperes fuerint et expensis militaribus faciendis non pares, illis dantur contribuentes; quo nempe habeant per eos sufficientem suam necessariam subsistentiam, et possint suam militiam in corpore suo facere. Quodsi vero prorsus ad incitas redacti qui fuerint, ut ne quidem cum ipsis attributis sibi contribuentibus incumbens sibi servitium exsequi valeant: illi adorantur seu ad oras et feces exercitus reiiciuntur, et amandantur ad abiegos, [latrunculos, leves milites, excursionibus in agrum hostilem et praedis agendis tantum destinatos,] e quibus etiam Tzecones [seu Peloponnesiaci] desumuntur et seliguntur in castella ad agenda interim praesidia, dum veri milites ob bella absunt. Loca vero vel fundi aut praedia ipsorum hero interea vacant, neque alii cuidam traduntur, sed manent sequestrata et affixis sacris bullis signata, ut usus fructus eorum ad aerarium publicum redeat; eo fine, ut, si tali cuidam cassato contingat facultas fortunam suam afflictasque res restaurandi, recuperet fundos pristinos militiamque pristinam.

CAP. 50.

Tabula rogarum, quas vi typi aut formulae praescriptae atque receptas accipiebant strategi et clisurarchae tempore Leonis, Domini Christum amantis.

Strategus Anatolicorum accipiebat litras 40. Strategus Armeniacorum litr. 40. Strategus Thracesiorum litr. 40. Strategus Opsicii litr. 30. Strategus Bucellariorum litras 30. Strategus Cappadociae litras 20. Strategus Charsiani litras 20. Strategus Paphlagoniae litr. 20. Strategus Thraciae litras 20. Strategus Macedoniae litr. 30. Stra-

Digitized by Google

λλ. λ'. ὁ στρατηγὸς Χαλδίας λλ. ι', ὡς λαμβάνων ἀπὸ τοῦ κουμερκίου ἑτέρας λλ. ι'. ὁ στρατηγὸς Κολωνείας λλ. κ'. ὁ στρατηγὸς Μεσοποταμίας λλ. ο διὰ τὸ ἔχειν αὐτὸν ὅλον τὸ κουμέρκιον. ὁ στρατηγὸς Σεβαστείας, ὡς ὢν τότε κλεισουράρχης, λλ. ε'. ὁ στρατηγὸς Λικανδοῦ, ὡς ὢν τότε κλεισου- Ed.L.403 ράρχης, λλ. ε'. ὁ στρατηγὸς Σελευκείας, ὡς ὢν τότε κλεισουράρχης, λλ. ε'. ὁ στρατηγὸς Λεοντοκόμεως, ὡς ὢν τότε κλεισουράρχης, λλ. ε'. ὁ στρατηγὸς τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν λλ. ι'. ὁ στρατηγὸς τῆς Σάμου λλ. ι'. ὁ στρατηγὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους λλ. ι'. ἰστέον, ὅτι οἱ τῆς δύσεως στρατηγοὶ οὐκ ἐρογεύοντο διὰ τὸ λαμβάνειν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν θεμάτων τὰς ἰδίας αὐτῶν συνηθείας κατ' ἔτος. ὁ στρατηγὸς Ms.232.b Πελοποννήσου. ὁ στρατηγὸς Νικοπόλεως. ὁ στρατηγὸς Ἑλ- B λάδος. ὁ στρατηγὸς Σικελίας. ὁ στρατηγὸς Λαγοβαρδίας. ὁ στρατηγὸς Στρυμῶνος. ὁ στρατηγὸς Κεφαληνίας. ὁ στρατηγὸς Θεσσαλονίκης. ὁ στρατηγὸς τοῦ Δυῤῥαχίου. ὁ στρατηγὸς Δαλματίας. ὁ στρατηγὸς Χερσῶνος.

Περὶ τὸ τίνες οὐκ ὀφείλουσι στρατεύεσθαι τηρωνάτου γινομένου.

Οἱ ἐν τῷ κουβουκλείῳ κατειλεγμένοι. οἱ εἰς τοὺς βασι- C λικοὺς ἀνθρώπους. οἱ εἰς τὴν μεγάλην ἑταιρείαν. οἱ εἰς

tegus Chaldiae litr. 10, ut qui praeterea decem alias litras e commercio seu vectigalibus mercium introeuntium et exeuntium fert. Strategus Coloniae litras 20. Strategus Mesopotamiae l. o, [prorsus nihil,] ut qui totum commercium seu reditus vectigalium omnes ipsi sibi servat. Strategus Sebastiae, ut qui tunc temporis (sub Leone) clisurarcha tantum erat, l. 5. Strategus Lycandi, ut qui tum clisurarcha erat, litras 5. Strategus Seleuciae, ut qui tum clisurarcha erat, litras 5. Strategus Leontocomes, ut qui tum clisurarcha erat, litr. 5. Strategus Cibyrrhaeotarum litras 10. Strategus Sami litr. 10. Strategus maris Aegaei litr. 10. Strategi Occidentis non accipiebant rogas, quia consuetudines unus eorum quisque suas annuatim e suo themate ferebat. Sunt autem illi sequentes. Strategus Peloponnesi. Strategus Nicopoleos. Strategus Helladis seu Graeciae. Strategus Siciliae. Strategus Lagobardiae seu Longobardiae. Strategus Strymonis. Strategus Cephaleniae. Strategus Thessalonices. Strategus Dyrrhachii. Strategus Dalmatiae. Strategus Chersonis.

INDEX EORUM, QUI NON TENENTUR IN EXPEDITIONEM ET CASTRA IRE, QUANDO TIRONATUS FIT SEU IUVENIS MILITIA IN UNUM COACTA LOCUM SOLENNIA IN ARMIS EXERCITIA FACIT.

Cubiculo adscripti. Qui ad basilicos vel caesarianos pertinent; qui ad magnam hetaeriam; qui ad mediam hetaeriam; qui ad Far-

Digitized by Google

τὴν μέσην ἑταιρείαν. οἱ εἰς τοὺς Φαργάνους. οἱ εἰς τὴν οἰκειακὴν τράπεζαν. οἱ εἰς τὰ ἀρχοντογεννήματα. οἱ εἰς τὸ οἰκειακὸν βεστιάριον. οἱ εἰς τὸ σκέπτον τῆς αὐγούστης. οἱ εἰς τοὺς βασιλικοὺς στράτωρας ἢ τοὺς ἱπποκράτας. οἱ εἰς τοὺς βασιλικοὺς κληρικοὺς τοῦ παλατίου. οἱ τῆς νέας ἐκκλη- D σίας. οἱ τῆς ἁγίας Σοφίας ἐγκάθετοι ἱερεῖς καὶ ἀπὸ τοῦ παλαιοῦ, οὐχὶ δὲ οἱ εἰς τὰ τρία μιλιαρήσια καὶ ἔλαττον τούτων ῥογευόμενοι. οἱ τῶν δρομονίων ἐλάται. οἱ τῶν ἀγραρίων ἐλάται. ἰστέον, ὅτι ἐκ τούτων πάντων τῶν προειρημένων μὴ στρατεύεσθαι, εἶχέν τις παλαιὰν στρατείαν, μέχρις ἂν ζῇ τὸ καταταγὲν πρόσωπον, οἱονδήποτε τῶν προειρημένων ὀφφικίων, ὀφείλει διαμένειν ἐξσκουσευόμενος ὁ τοιοῦτος οἶκος. τελευτήσαντος δὲ τοῦ προσώπου, ὀφείλει ὀρθοῦσθαι ἡ στρατεία εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ κατὰ τὸν παλαιὸν τύπον τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθεσίου.

Ed. L. 404 *Περὶ τοῦ τίνες ὀφείλουσι στρατεύεσθαι ἀπὸ τῶν κατειλεγμένων εἰς ὀφφίκια.*

Οἱ μανδάτορες τῶν σεκρέτων πάντων, ἤγουν οἱ τοῦ σακελλαρίου· οἱ τοῦ γενικοῦ· οἱ τοῦ στρατιωτικοῦ· οἱ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου· οἱ τοῦ σακελλίου· οἱ τοῦ βεστιαρίου· οἱ τοῦ εἰδικοῦ· οἱ τοῦ νουμέρου· οἱ τοῦ τειχεώτου· οἱ διατρέχοντες· οἱ σύντροφοι τῶν δύο στάβλων. ἰστέον, ὅτι οὐ δεῖ στρατεύεσθαι ἀπὸ ἄλλου θέματος εἰς τοὺς ἐλάτας

ganos; qui ad privatam mensam; qui ad archontogennemata; qui ad privatum vestiarium; qui ad sceptum Augustae; qui ad imperiales stratores vel equisones; qui ad imperiales clericos palatii. Clerici neae seu novae ecclesiae. Sanctae Sophiae insessi et iam ab antiquis temporibus adhaerentes sacerdotes, non autem qui ad terna miliaresia et minus rogam accipiunt. Dromoniorum remiges. Agrariarum remiges. Horum omnium officiorum, quae a militiae praestatione diximus exemta esse, si quis unum aliquod gerat, qui absque eo et nondum illud adeptus ad militiae praestationem obligatus erat, eius domus debet excusata haberi, quamdiu is vixerit. Illo autem homine mortuo, debet ius et obligatio militiae praestandae rursus illi domui restitui secundum veterem formulam rationarii militaris.

INDEX EORUM, QUI MILITARE DEBENT DE CONSCRIPTIS IN OFFICIA.

Mandatores secretorum omnium, nempe qui sunt sub dispositione sacellarii; rationalis sacri fisci; rationalis fisci militaris; rationalis cursus publici; praefecti sacello; vestiarii; comitis rei privatae; praefecti numerorum; curatoris moenium Urbis; item vernaculi contubernales utriusque stabuli [tam urbani, quam Asiatici apud Malagina]. Ab alio themate vel districtu non coguntur remiges agra-

Digitized by Google

τῶν ἀγραρίων εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ στενοῦ. ἰστέον, ὅτι οὐ δεῖ B
στρατεύεσθαι εἰς τοὺς διαιταρίους τοῦ μεγάλου παλατίου
καὶ τῶν λοιπῶν παλατίων, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ τοῦ
στενοῦ. ἰστέον, ὅτι οὐ δεῖ στρατεύεσθαι εἰς τοὺς μανδάτο-
ρας τῶν ὀφφικίων, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς πόλεως.

ΚΕΦ. να'. Ms. 233. a

Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν, ὅταν ἐν ὀχήματι βούλεται προελθεῖν ὁ βασιλεὺς καὶ ἰδεῖν τὰ ὄῤῥια τοῦ στρατηγίου.

Ἀπὸ ὀψὲ δίδοται μανδάτα πρόκενσον εἰς τὰ ὄῤῥια. C
προέρχονται οὖν τῇ ἑξῆς πάντες, καὶ εἰσέρχονται ἀπὸ λευ-
κῶν χλανιδίων καὶ ταγγίων εἰς τὸ παλάτιον, καὶ ὅταν γένη-
ται TRANSFER, οἱ μὲν κανδιδάτοι ἵστανται πρὸ τοῦ ἱπποδρό-
μου μετὰ τὴν θύραν τῶν χρειῶν τῆς βαλνιαρίας, εἰσέρχον-
ται δὲ ἔσω ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ οἱ δεσποτικοὶ ἵπποι μόνοι, οἱ
δὲ τῶν ἀρχόντων ἔξω ἵστανται. ἔρχεται δὲ καὶ ἡ καρούχα
ἡ δεσποτικὴ, καὶ ἵσταται πρὸ τοῦ ἱπποδρόμου. καὶ ὅταν
ἴδῃ ὁ σιλεντιάριος, ὅτι πάντα ἕτοιμά εἰσι, καὶ λάβῃ τὸ PA-
RATUS, εἰσέρχονται κατὰ τὸ ἔθος οἱ πατρίκιοι. εἶτα ἐξέρχε-
ται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἵσταται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μεγάλου τρι- D
κλίνου, καὶ πάντα γίνεται ὡς ἐν κονσιστωρίῳ, καὶ ἐξέρχε-
ται δηριγευόμενος διὰ τῆς βαλνιαρίας, καὶ ὅταν ἔλθῃ ὅπου

17. ΣΧΟΛ. ἕτοιμος.

riarum, nisi a solo themate Steni vel Propontidis. Neque adscribuntur diaetariis magni palatii aliorumque palatiorum, nisi homines urbani seu CPtani, et ex Steno seu utraque eiusdem freti ora oriundi. Ad mandatores officiorum non deliguntur nisi soli homines urbani.

CAP. 51.

Observanda, quando Imperator in curru prodire ad horrea strategii eaque lustrare constituit.

Pridie vesperae dantur mandata, sive notificatur per mandatores, ad proceres, cras fore processionem ad horrea. Procedunt itaque et conveniunt altero die omnes in palatium, candidis tunicis et tzangiis seu calceis; et quando proclamata fuerit vox: *Transfer*, [te nempe, vel alio migra,] collocant sese candidati coram circo retro portam necessariarum s. latrinarum balnei. In ipsum autem circum intrant soli equi imperiales; qui procerum sint, foris manent. Ante circum quoque consistit carucha dominica. Parata in hunc modum omnia esse videns silentiarius ut [editum a praeposito] accepit: *Paratus* [puta, Imperator iam est,] intrant [in magnum triclinium] patricii; dein egreditur [e cubiculo vel coetone suo] Imperator ad medium usque magnum triclinium, ubi consistit, fiuntque omnia ut in consistorio; et dein exit in procerum comitatu per balneariam vel

Digitized by Google

οἱ κανδιδάτοι τὰ ὅπλα κρατοῦσιν, ἐκεῖ οἱ τριβοῦνοι τοῦ πραισέντου προσκυνοῦσιν αὐτὸν, καὶ σὺν αὐτοῖς ὁ πριμικήριος τῶν δομεστίκων. εἶτα ἐκεῖθεν εἰσέρχεται εἰς τὸν ἱππόδρομον, καὶ ἐκεῖ προσκυνεῖται ὑπὸ τῶν δομεστίκων καὶ προτηκτόρων ἅμα εἰσέλθῃ τὴν θύραν, καὶ δηριγευόμενος ἐξέρχεται ἔξω τοῦ ἱπποδρόμου, τῶν ἵππων ἑλκομένων ἐμπρὸς Ed. L.405 αὐτοῦ, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸ ὄχημα. καὶ ἕκαστος τῶν ἀρχόντων κατὰ τάξιν φιλεῖ τὰ γόνατα αὐτοῦ, καὶ μετὰ πάντας ὁ ἔπαρχος τῶν πραιτωρίων, ὡς ὀφείλων συγκαθίσαι αὐτῷ, καὶ ἐπιτρέπει ὁ βασιλεὺς, εἰ βούλεται, τοῖς ἄρχουσιν καθίσαι εἰς τοὺς ἵππους αὐτῶν, καὶ κάθηνται. ὁ δὲ ἔπαρχος φιλεῖ τοὺς πόδας τοῦ βασιλέως, καὶ ἀνέρχεται εἰς τὴν καρούχαν ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους, καὶ ἵσταται, καὶ ἐπὰν ἐπιτρέψῃ αὐτῷ καθίσαι, πάλιν φιλεῖ τὰ γόνατα αὐτοῦ καὶ κάθηται. καὶ ὁ μουλίων ἵσταται, καὶ ἐπὰν κελευσθῇ, καὶ αὐτὸς φιλεῖ κάτω τοὺς πόδας, καὶ κάθηται. ἔμπροσθεν δὲ B βαστάζουσιν ὁ κουροπαλάτης καὶ ὁ δηκουρίων τὰ χρυσᾶ ῥαβδία. ἑκατέρωθεν δὲ κόμητες σχολῶν, οὓς ἂν κελεύσει, παραβαδίζουσιν κρατοῦντες τὰ μῆλα τῆς καρούχας. καὶ ἐπὰν φθάσουσιν εἰς τὰ ὀῤῥία, πρῶτον οἱ ἔπαρχοι κατέρχον- Ms.233.b ται, καὶ τότε ὁ δεσπότης. ὡς δὲ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ὀῤῥία, ἀ-

1. ΣΧΟΛ. τοῦ παρόντος. 17. ΣΧΟΛ. ὁ βουλευτής.

balneum, et quando illuc accesserit, ubi stant candidati in armis, ibi tribuni praesentis [nempe militiae aut comitatus] adorant eum, et cum ipsis primicerius domesticorum. Inde intrat in circum, et ibi adoratur a domesticis et protectoribus, quam primum pedem in eius porta posuerit. Inde exit in comitatu procerum e circo, equis imperialibus interim coram ipso manu productis, et ascendit in carrucham. In ea residenti osculantur accedentes pro gradibus dignitatum procerum singuli genua et postremus idem facit eparchus seu praefectus praetoriorum, ut qui Domino in curru assidere debet. Eo absoluto officio, dat Imperator, si vult, proceribus veniam in equos suos inscendendi. Praefectus autem praetoriorum, osculatus Domini genua, ascendit in carrucham, sed a sinistro latere, et subsistit in ea tam diu erectus, donec Imperator ipsi veniam considendi dederit. Priusquam vero consideat ille, osculatur secunda vice Imperatoris genua. Pariter stat coram Imperatore mulio [id est equiso, auriga]; qui considere iussus, priusquam id faciat, imos pedes Imperatoris osculatur. Coram carrucha praeferunt curopalates et decurio virgas aureas; ad utrumque vehiculi latus autem ambulant comites scholarum, quos Imperator delegerit, tenentes poma [seu globos metallicos in aditu] carruchae. Ea ratione ut perventum est in horrea, descendit primum praefectus Domino identidem assidens, dein Imperator, cui in horrea intranti obviam it comes horreo-

Digitized by Google

παντᾷ αὐτῷ φορῶν λευκὸν χλανίδιον ὁ κόμης τῶν ὀῤῥίων καὶ σὺν αὐτῷ ὁ νουμεράριος, καὶ ἐπιδίδωσιν αὐτῷ τὴν γνῶσιν τοῦ ἀποκειμένου σίτου, καὶ περιέρχεται, καὶ ὁρᾷ πάντα. δεῖ δὲ παρακολουθεῖν τῷ βασιλεῖ καὶ ἀρχιτέκτωνα, ἵνα, ἐὰν C θελήσῃ πληροφορηθῆναι, εἰ ταῖς ἀληθείαις τοσοῦτος σίτος ἀπόκειται, μετρήσῃ ὁ ἀρχιτέκτων τοὺς τόπους, οὓς ἂν συνίδῃ ὁ βασιλεὺς, καὶ εἴπῃ αὐτῷ τὸ ἀληθές. καὶ ἐξερχόμενος δίδωσι τῷ κόμητι τῶν ὀῤῥίων τετραγόνιον λιτρῶν δέκα, καὶ ὁλοσήρικον στιχάριον, καὶ τῷ νουμεραρίῳ τὰ αὐτά. καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθὼν ἀνέρχεται εἰς τὸ ὄχημα, καὶ πάλιν οἱ ἔπαρχοι συγκάθηνται τὰ ὅμοια ποιοῦντες, εἴτε δὲ δόξῃ αὐτῷ διὰ τοῦ δεκίμου ὑποστρέψαι, εἴτε διὰ τῆς βαλνιαρίας. οἱ μὲν D κόμητες καὶ οἱ τριβοῦνοι ἔξω τοῦ μεγάλου τρικλίνου ἀκούουσιν: LOCO, οἱ δὲ ἄλλοι ἄρχοντες εἰσέρχονται. καὶ ὁ ἔπαρχος τῆς πόλεως ἢ οἱ ἔπαρχοι συντάττονται ἐκεῖ. οἱ δὲ πατρίκιοι συνεισέρχονται, καὶ πάντα κατὰ ἔθος γίνεται, καὶ δίδονται μίσσαι τοῦ σιλεντίου.

12. *ΣΧΟΛ.* τοῦ δεκάτου. 14. *ΣΧΟΛ.* τόπῳ.

rum, gerens candidam tunicam, et cum eo numerarius. Nactus ab eo comite Imperator notitiam frumenti in horreis depositi et asservati, circumambulat et lustrat omnia, secum habens aliquem architectum, qui, Domino cupiente certo explorare, num re vera tanta adsit, quanta perhibetur, frumenti copia, conditoria, quae iussus a Domino fuerit, dimetiatur, et certam rei rationem ad eum referat. Exiens rursus ex horreis Imperator dat comiti horreorum tetragonium, [hoc est apocombium, sericum fasciculum, formae quadrangularis] decem auri litr. continens et sticharium holosericum. Idem quoque donum accipit numerarius. Postea rursus ascendit Imperator in currum; et praefecti, qui identidem in tali tempore singulis Imperatoribus adesse solent, faciunt eadem, quae superius exposita sunt. Reditur in palatium, prout visum Domino fuerit, aut per decimum, [circi pars est,] aut per balneum. Et comites quidem atque tribuni subsistunt extra magnum triclinium, audita proclamatione: *Loco*, [qua iubentur in eodem loco consistere, neque ulterius procedere]. Ceteri autem proceres ingrediuntur in triclinium; et praefectus Urbis vel et praefecti ceteri [praetoriorum nempe] vale ibi dicunt Imperatori, atque abeunt; patricii autem cum ipso intrant in magnum triclinium, et fiunt omnia porro secundum consuetum morem, et tandem dantur missae silentii.

Digitized by Google

Ed.L. 406
Ms. 234. a

ΚΕΦ. νβʹ.

ΑΚΡΙΒΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ ΚΛΗΤΩΡΙΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ, ΚΑΙ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ ΚΑΙ ΤΙΜΗ, ΣΥΝΤΑΘΧΕΙΣΑ ΕΞ ΑΡΧΑΙΩΝ ΚΛΗΤΩΡΟΛΟΓΙΩΝ ΕΠΙ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΣΟΦΩΤΑΤΟΥ ΗΜΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ, ΜΗΝΙ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΩι, ΙΝΔΙΚΤ. Γ, ΕΤΟΥΣ ΑΠΟ
B ΚΤΗΣΕΩΣ ΚΟΣΜΟΥ ͵ςΤΗ, ΥΠΟ ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΟΥ ΠΡΩΤΟΣΠΑΘΑΡΙΟΥ ΚΑΙ ΑΤΡΙΚΛΙΝΟΥ.

Ἐπειδήπερ ἡμᾶς προετρέψασθε, ὦ φίλων ἄριστοι, εἰς τὰς τῶν ἀρχαίων ἐπικύμψαι συγγράμματα, κἀκεῖθεν τὸν προκείμενον νοῦν τῆς τῶν ἀξιωμάτων τάξεως σαφῆ τῷ λόγῳ ἀκριβῶς παραστήσασθαι, φέρε δὴ τῷ περὶ ὑμᾶς ἑλκόμενοι
C πόθῳ, καθ' ὅσον ἐφικτὸν, τὰ ἐφετὰ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης σχετικῶς ἐκπληρώσωμεν. πολλῶν γὰρ ὄντων καὶ μεγάλων τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καταλειφθέντων ἀξιωμάτων, πολλή τε καὶ μεγάλη καὶ δύσληπτος ἡ περὶ αὐτῶν ὑπάρχει σαφήνεια. καὶ γὰρ αἱ πολλαὶ τῶν ἀξιωμάτων ἀμαυρωθεῖσαι τῷ χρόνῳ προσκλήσεις, ἀλλὰ μὴν καὶ πᾶσαι αἱ μετ' ἐκείνας ἐ-
D φευρεθεῖσαι ἀξιωμάτων διαφοραὶ σύγχυσίν τινα παρεισάγουσιν τῆς ἀκριβοῦς αὐτῶν καταλήψεως. καὶ ἐπειδὴ τὴν ἡμε-

CAP. 52.

EXQUISITA ET PERSPICUA DE SACRORUM CLETORIORUM SEU CONVIVIORUM CONSTITUTIONE ATQUE CERIMONIIS, SINGULORUMQUE DIGNITATUM EVOCATIONE

ATQUE HONORIS GRADU EXPOSITIO, COLLECTA EX ANTIQUIS CLETOROLOGIIS SEU LIBRIS DE ORDINE NOMENCLATURAE CONVIVALIS EXPONENTIBUS, TEMPORE LEONIS IMPERATORIS NOSTRI CHRISTUM AMANTIS ET SAPIENTISSIMI, MENSE SEPTEMBR. IND. III, A. A CONDITO MUNDO 6408. A PHILOTHEO IMPERIALI PROTOSPATHARIO ET ATRICLINIO.

Quandoquidem hortati me fuistis, amicorum optimi, ut e veterum libris argumentum, de quo dicere animus est, dignitatum nempe ordines, eruerem sollicita cura, sermoneque perspicuo traderem; age dum, victus amore vestro, pro virili mea multaque cum affectione studebo desideriis vestrae caritatis satisfacere. Diffusum et grave et obscurum opus de his clare distincteque exponere, quum non tantum plurimae dignitatum a veteribus ad posteros transmissarum processu temporis obsoleverint; sed etiam omnes deinceps excogitatae et introductae diversae dignitates turbelam simul invexerint, eoque, quominus recte percipi res possit, officiant. Quoniam igi-

Digitized by Google

τέραν ἀμάθειαν τῆς ἀκριβοῦς τούτων καταλήψεως τὴν συγγραφὴν ἐξῃτήσασθε, ὅσον τῷ νῷ ἀμυδρῶς ἐκ τῶν πρώην ἐγκειμένων καὶ νῦν πραττομένων περιλαβεῖν ἠδυνήθημεν, τῇ ὑμετέρᾳ φιλίᾳ περιφανῶς ἐκτιθέμεθα. εἰδέναι γὰρ ὑμᾶς βουλόμεθα, ὦ φίλοι, ὅτι πᾶσα μὲν τεχνῶν ἐπιστήμη πρός [Ed. L. 407] τι εὔχρηστον τέλος τῶν ἐν τῷ βίῳ συνέστηκεν. ἡ δὲ τῶν ἀρτικλινῶν ἐπιστήμη ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τὸ εὔχρηστον δείκνυσιν, ἀλλ' ἢ ἐν τῷ τάξει καὶ συστάσει καὶ ἀκριβεῖ διαθέσει τὰς τῶν ἀξιωμάτων διαφορὰς διαστέλλειν. καὶ γὰρ πᾶσα περιφάνεια βίου ἢ ἔνδοξος ἀξιωμάτων ἀξία ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ τοῖς ὁρῶσιν ἐνδείκνυται, ἀλλ' ἢ ἐν τῇ κλήσει τῆς προκαθεδρίας τῆς ἐν τῇ λαμπρᾷ τραπέζῃ καὶ περιποθήτῳ συνεστιά- [B] σει τῶν σοφωτάτων ἡμῶν βασιλέων. εἰ δέ τις ἐκ τῆς ἡμῶν ἀπροσεξίας ἐπισφαλὴς προσγένηται σύγχυσις τοῖς βασιλικοῖς κλητωρίοις, οὐ μόνον τὰς τῶν βασιλικῶν ἀξιωμάτων ἀρετὰς καταρίπτεῖ, ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς αὐτοὺς καταγελάστους καὶ ἀχρείους τῆς διακονίας παρίστησιν. διὸ οὖν, ἀγαπητοὶ, δεῖ ἡμᾶς ἐν τῇ τοιαύτῃ λαχόντας διακονίας προσοχῇ μελέτης [C] καὶ ἐπιστήμης τὰς τῶν ἀξιωμάτων κυριοκλησίας ἐν τῷ οἰ- [Mb. 234. b] κείῳ νοῒ περιγράφειν, καὶ εἶθ' οὕτως τὰς αὐτῶν διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις καὶ ἀκριβεῖς συστάσεις ἐκφωνεῖν καὶ ἐκτί-

7. et 10. ἄλλο cod. et ed. 9. διαστέλλει cod. et ed.

tur ab ingenio nostro rudi quamvis et parum exercitato scriptionem huic rei clarius intelligendae utilem flagitastis, voluimus hoc opusculo quantum ex obscuris vestigiis veterum traditionum litteris consignatarum et hodiernarum consuetudinum assequi potuimus, vestrae caritati exponere. In universum id a vobis teneri velim, ut omnium artium cognitio ad finem aliquem usus sui in quotidianas humanae vitae res implicantem tendit, ita quoque articlinorum scientiam finem habere suum, et in eo maxime sui dare usum atque exemplum, quod accuratione stricta dignitates aulae diversas suo quamque ordine, corpore et loco dispescit. Illustris omnis vita munusque omne gloriae plenum in nulla re se magis spectabile spectantibus exhibet magisque ferit oculos, quam si publica voce praecedere et praesidere alteri inferiori apud splendidam tabulam epulasque multum expetitas sapientissimorum nostrorum Imperatorum iubetur. Si quid ergo in augustis conviviis per nostram quandam incuriam et imprudentiam obturbetur pecceturque, eo non tantum proculcantur officiorum curialium virtutes, sed et ipsi ridiculos nos et ineptos ministerio exhibemus. Quapropter, amici, oportet nos, in hoc, quod nostra sorte nobis contigit, constitutos tanto ministerio, primum quidem attenta cura secundum artis leges animo proprias dignitatum appellationes concipere atque conformare, tum vero dignitatum divisiones maiores minoresque et veras rationes enuntiare atque exponere. Antiquas autem quum decreverimus omittere, non quidem omnes,

Digitized by Google

θεσθαι. ἀλλ' ἐπείπερ τὰς τῶν ἀρχαίων ἐκθέσεις οὐχὶ πάσας, ἀλλ' ὅσας ὁ χρόνος ἀμαυρωθῆναι ἐποίησεν, ἑκόντι παρεδράμομεν, φέρε δὴ τὰς ἐπὶ τῶν βασιλέων ἡμῶν, Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου, γνωριζομένας τε ἅμα καὶ πραττομένας ὡς
D ἐν πίνακος τάξει στιχηδὸν ὑποτάξομεν. ποιῶμεν δὲ τοῦτο, οὐχ ὡς τὰς τῶν ἀρχαίων συγγραφὰς ἀνατρέποντες, ἀλλὰ τὰς περὶ τούτων ἐκθέσεις ὡς ἐν τάξει κανόνος τυπῶσαι σπουδάζοντες, ὅπως μὴ μόνον οἱ περὶ ταῦτα ἐσχολακότες τὴν εὐχερῆ τούτων κατάληψιν ἔχωσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ λίαν ἀμα-
Ed.L. 408 θεῖς τῷ μικρῷ τούτῳ κανόνι ἑπόμενοι εὐκατάληπτον καὶ σαφῆ τὴν περὶ τὰς τάξεις εὑρίσκωσι πραγματείαν. οὐ γὰρ δίκαιον ἐκρίναμεν, τοὺς μὴ ταῦτα ἀκριβῶς ἐξησκημένους ἐν τῇ τοιαύτῃ τετάχθαι βασιλικῇ λειτουργίᾳ, ὅτι οὐδὲ ἀσόφῳ καὶ ἀμαθεῖ βασιλεῖ παρεστάναι ἡμεῖς εὐμοιρήσαμεν, ἀλλὰ πάνυ γε σοφωτάτῳ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ τῇ ἄνωθεν χάριτι τετιμημένῳ. διὰ τοῦτο δὴ οὖν παρακαλῶ ὑμᾶς, ὦ φίλοι,
B καὶ πάντας τοὺς μέλλοντας μεθ' ἡμᾶς εἰσιέναι, μὴ παρέργως καὶ ἀνωμάλως τὸ παρ' ἡμῶν συγγραφὲν ἐπισκέπτεσθαι λόγιον, ἀλλὰ προσοχῇ μελέτης τὸν ἐν αὐτῷ ἐγκείμενον τύπον ἀκριβῶς ἀναμάττεσθαι· καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἀκριβεῖς κυριοκλησίας τῶν ἀξιωμάτων γνωρίζειν· δεύτερον δὲ τὰς τούτων διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις, αὐξήσεις τε καὶ μειώσεις,

at eas tamen, quas temporum decursus caligine et ignoratione sepelivit, curae nobis esto eas, quae tempore Dominorum nostrorum, Leonis et Alexandri, clarae exercitataeque fuerunt, unam post alteram continuo filo velut in tabula proponere. Quod eo non facimus animo, tanquam convulsuri et eversuri veterum scripta, sed studebimus de his rebus praecepta velut in canonis modulum redigere; quo non illi tantum, qui iisdem iam a longo tempore occupantur, facilem earum conspectum doctrinamque habeant, sed et vel maxime rudes, dummodo exiguum hunc canonem assectentur, perspicuam et captu facilem de ordinibus officiorum adipiscantur tractationem. Iniquum nempe arbitramur, homines harum rerum scientia non probe imbutos penitusque percallentes augusto tanti momenti splendorisque ministerio admoveri; quum, quae nostra est secunda fortuna, Domino non insipienti et illitterato, sed quam maxime sapienti adstemus, quem et attributum a fama publica cognomen, et, quas gerit, res coelesti gratia beatum demonstrant. Hortor itaque vos, amici, et quotquot post nos ad aulam regiumque hoc accessuri erunt ministerium, velitis hanc opellam non levi brachio, per otium et velut aliud agentes et inaequali animi contentione tractare, sed rerum, quam illa praestat, imaginem studiose pleneque vestris animis imprimere; et primum quidem proprias cuiusque dignitatis appellationes notas et familiares vobis efficere; deinde vero illarum divisiones,

Digitized by Google

προσκλήσεις τε καὶ ὑποκλήσεις ἀκριβῶς ποιεῖσθαι, καθὼς ὑποτέτακται. τὰς γὰρ διὰ βραβείων διδομένας ἀξίας κλίμακος C ὑμῖν τάξει ἐξ ὀνόματος πάσας ἐκτέθεικα, εἶθ' οὕτως τὰς διὰ λόγου προσγινομένας ἐσήμανα, μετὰ δὲ ταύτας τὰς ταύταις ὑποκειμένας συνέταξα, τὰς μὲν κυρίας καὶ πρώτας τούτων προκρίνας τῷ λόγῳ, τὰς δὲ ὑποτεταγμένας ἰδίως ἑκάστην ἐκτεθεικώς. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰς τούτων τάξεις εὐδιαιρέτως ἐδήλωσα, καὶ ἑκάστης τὰ τούτων τὰ οἰκεῖα πρέσβεια διὰ τοῦ τῆσδε συγ- Ms. 235.a γράμματος σαφῶς καθιστόρισα, καὶ εὐσαφῆ καὶ εὐκατάληπτον D τὴν περὶ τούτων πραγματείαν, ὡς ἐν εἰσαγωγῆς τάξει, τοῖς ἐντυγχάνουσι διὰ τῆς ὑποκειμένης πλινθίδος ἐγνώρισα, ἵνα οἱ ταύτην τὴν πλινθίδα ἐπιμελῶς ἐποπτεύοντες μέμνησθε τῆς ἡμῶν μετριότητος μηδαμῶς κατοκνήσειν.

Ἀρχὴ τῆς ὑποθέσεως τοῦ λόγου. Ed. L. 409

Τῶν βασιλικῶν ἀξιωμάτων αἱ χάριτι Θεοῦ διδόμεναι δωρεαί, ὡς ἐκ Θεοῦ τὴν ψῆφον λαμβάνουσαι, ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ καὶ θαυμαστοῦ βασιλικοῦ βήματος τοῦ λαμπροῦ χρυσοτρικλίνου ἐν αἰσίαις ἡμέραις παρὰ τῶν θεοπροβλήτων βασιλέων τοῖς ἀξίοις βραβεύονται, δηλονότι παρεστώσης ἁπάσης τῆς τάξεως τοῦ βασιλικοῦ κουβουκλείου καὶ αὐτῶν τῶν βραβείων προκειμένων πλησίον τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας. οἱ γὰρ μέλλοντες

13. κατοκνήσιεν cod. et ed.

quomodo excrescant minuanturve, quomodo ad sacram mensam advocentur et introducantur, et quomodo rursus ab ea revocentur et educantur, in illud exemplum, quod hic praescripsimus. Hunc autem instituimus ordinem, ut dignitates, quae cum brabeis tributorumque honorum externis quibusdam insignibus conferuntur, primo loco, nominatim singulas, velut scalae gradus persequentes exponeremus; dein eas, quae nudo Imperatoris edicto et voce tenus impetrantur; tum illis inferiores; sermone, ut par erat, primas et tum quoque his suppositas exsequente, ordines earum distincte declarante, et privos cuique suos honores atque praerogativas luculenter docente. Propositus laterculus tradet contemplantibus harum rerum et claram et comprehensu facilem, ut introductio, notitiam. Quotquot eum inspicietis, memineritis velim tenue nostrum modicumque studium nusquam non assectari.

INITIUM TRACTANDI ARGUMENTI.

Officia palatina, munera, quae proprie divinae clementiae debentur, ab Imperatoribus, divina constitutis auctoritate, Deo velut per ipsos suffragium ferente, in sacro et admirabili imperiali tribunali, quod in splendido chrysotriclino conspicitur, diebus solennibus conferuntur ut praemia virtutis in homines dignos, ordine toto sacri cubiculi adstante, ipsisque tribuendis honorum insignibus penes sa-

Digitized by Google

τυχεῖν τῆς αὐτῶν ἀντιλήψεως ἤδη προευτρεπίζονται ὑπὸ τοῦ τεταγμένου βασιλικῶν πρωτοσπαθαρίου ἔξω τοῦ βήλου B ἑστολισμένοι ῥοαίοις σαγίοις. ἐν δὲ τῇ τούτων εἰσαγωγῇ προσυνεισέρχονται τῷ βασιλικῷ ὀστιαρίῳ ὁμότιμοι τῶν μελλόντων τυχεῖν ἀντιλήψεως ἄνδρες σπαθαροφόροι τρεῖς, καὶ τὸ σύνηθες σέβας ποιήσαντες ἀναμένουσι πρὸς τὸ βῆλον ἑστῶτες τὴν τοῦ εἰσαγομένου παρουσίαν, καὶ αὖθις τοῦ βήλου πετασθέντος, συνεισέρχεται τῷ βασιλικῷ ὀστιαρίῳ ὁ τῶν βασιλικῶν πρωτοσπαθάριος εἰσάγων τὸν μέλλοντα τυχεῖν ἀντιλήψεως, καὶ τοῦτον προτρεπόμενος τρισὶ τόποις ποιῆσαι τὴν προσκύνησιν, ἵστησιν αὐτὸν κατὰ πρόσωπον τοῦ βασιλέως πρὸς τὸ ἐξ οἰκείων χειρῶν αὐτοῦ λαβεῖν τὸ βραβεῖον τοῦ ἀξιώματος. C καὶ μικρὸν αὐτὸν τὸν τυχόντα διαστήσας ὀπισθοπόδως ὁ αὐτὸς πρωτοσπαθάριος περιβάλλει αὐτῷ τὸ δοθὲν παρὰ τοῦ βασιλέως βραβεῖον, καὶ αὖθις αὐτὸν προσωθήσας ἀσπάσασθαι ποιεῖ τοὺς ἱεροὺς πόδας τοῦ βασιλέως· καταχθέντος δὲ αὐτοῦ πρὸς τοῖς κάτω, οἱ ὁμότιμοι τοῦ ἀξιώματος ἄνδρες ὡς ἰσότιμον εἰσδεξάμενοι φίλον, τὸ σέβας πληροῦντες τὴν εὐχαριστείαν διὰ τῆς προσκυνήσεως τῷ βασιλεῖ προσφωνοῦσι, καὶ συνεξέρχεται τούτῳ. ἡ δὲ παρεστῶσα πάντων τῶν τοῦ κουβουκλείου ἀξία τὸν βασιλέα ἀξίως ἐπευφημήσασα, καὶ αὐτὴ συνεξέρχεται τούτοις. εἰσάγονται δὲ πᾶσαι αἱ τῶν διὰ βρα-

7. *συρέντος* leg. esse putat R. pro *πετασθέντος*. 20. *συνεξέρχ.* R., *συνέρχεται* cod et ed.

cram maiestatem in propatulo expositis. Quae qui adepturi sunt, extra velum parati tenentur a basilicorum vel caesarianorum protospathario eam in rem delegato, sagis rubris induti. Ante vero quam per velum introducantur, introeunt simul cum imperiali ostiario tres viri spathas gestantes, dignitate illis, qui munificentiam et mercedem virtutum adepturi sunt, aequales. Hi, ut principem consueto cultu venerati sunt, exspectant, apud velum stantes, introducendi adventum, protinusque ut velum reductum fuerit, intrat simul cum regio ostiario protospatharius basilicorum, introducens honorandum. Hunc hortatur tribus in diversis locis Augustum adorare, collocat coram Domini vultu, quo ex ipsius manibus dignitatis insigne accipiat. Idem protospatharius eum id nactum retro aliquantum in vestigia sua vultu irretorto agit, et acceptis a Domino insignibus induit, rursusque prorsum ductum cogit sacros Augusti pedes osculari. Ut rediit reductus ad eos, qui infra ad velum stant, ipsi dignitate pares, recipiunt ut amicum et collegam, venerationem Augusti absolventes, gratiarum actionem suam eidem voce clara et adoratione significant, et cum novo collega simul abeunt. Pariter adstans cubiculi totus ordo simul cum illis abit post laudes et bona verba principi decenter dicta. Introducuntur autem omnes, quae cum brabeis vel prae-

Digitized by Google

βείων ἀξιωμάτων διαφοραὶ κατὰ τάξιν καὶ ἀριθμὸν τὸν ἤδη Ma.235.b λεχθήσεσθαι μέλλοντα, καὶ τὰς συνηθείας παρέχειν ὀφείλον- D τας. καὶ γὰρ αἱ μὲν αὐτῶν διὰ βραβείων παρέχονται, αἱ δὲ διὰ βασιλικοῦ λόγου προσγίνονται, καὶ συνέπονται ταῖς διὰ βραβείων διδομέναις ἀξίαις, καὶ αἱ μὲν αὐτῶν τὸ μόνιμον ἔχουσιν, αἱ δὲ ῥαδίως πάλιν ἀφαιρούμεναι ἐκ προσώπων εἰς πρόσωπα διαβαίνουσιν.

Αἱ διὰ βραβείων ἀξίαι ιη'.

Εἰσὶ δὲ πᾶσαι ὁμοῦ αἱ διὰ βραβείων διδόμεναι τὸν ἀριθμὸν ὀκτωκαίδεκα, αἵτινες ἅπαξ διδόμεναι οὐδαμῶς ἀναστρέ- Ed.L.410 φονται. διαιροῦνται δὲ αὗται εἰς μέρη δύο, εἰς συγκλητικοὺς καὶ εἰς προσελευσιμαίους.

Πόσαι διὰ λόγου. αἱ διὰ λόγου ξ'.

Αἱ δὲ διὰ λόγου προσγινόμεναι ταύταις καὶ τὸ ἄρχειν ἐνδόξως λαμβάνουσαί εἰσι καὶ αὐταὶ πᾶσαι τὸν ἀριθμὸν ξ, αἵτινες ἀφαιρούμεναι, ὥσπερ ἔφαμεν, ἐκ προσώπων εἰς πρόσωπα βασιλικῷ λόγῳ μετέρχονται. διαιροῦνται δὲ καὶ αὗται εἰς μέρη ἕξ, οἷον εἰς στρατηγούς, εἰς δομεστίκους, εἰς κριτάς, εἰς σεκρετικούς, εἰς δημοκράτας, εἰς ἴδια ὀφφίκια. B

15. τῶν ἀριθμῶν cod. et ed.

miis aut insignibus tribuuntur, dignitates, eo quem mox dicemus, ordine numeroque, quo etiam consuetudines praestare debent. Dignitatum quaedam brabeis, aliae solo Domini edicto impetrantur, et comitantur illas priores, et cum illis eodem tempore possunt ab eodem geri. Quaedam semel tributae constanter inhaerent; aliae levi negotio rursus ademtae ab uno ad alterum migrant.

DE OCTODECIM DIGNITATIBUS, QUAE CUM INSIGNIBUS TRIBUUNTUR.

Quae cum insignibus dantur, et semel datae rursus non adimuntur, dignitates in universum numero sunt octodecim. Dividuntur autem in duas classes, quarum unam senatorii, alteram processionales conficiunt.

DE IIS DIGNITATIBUS, QUAE SOLO PRINCIPIS EDICTO CONFERUNTUR.

Quae dignitates superioribus per solum Domini edictum accrescunt et exercendae iurisdictionis auctoritatem hoc modo accipiunt, sunt in universum numero sexaginta. Hae, ut diximus, ex mandato Domini ab uno ad alterum ablatae transmigrant. Distribuuntur in sex classes, nempe in strategos [vel in praetores, aut magistros militum, aut rectores provinciarum,] in domesticos, in iudices exercendae iustitiae forensi; in secreticos scriniarios vel secretorum; in democratas vel popularium factionum magistros, et in peculiaria officia seu quorum singula a viris singulis, non pluribus, geruntur.

Digitized by Google

Τόμος α'.

Περὶ ἀξιωμάτων βασιλικῶν εἰς τοὺς προβαθμίους.

*Τῶν δὲ κυρίως ἀξιωμάτων τῶν διὰ βραβείων παρεχο-
μένων αἱ κυριοκλησίαι, εἰς ἃς καὶ ὀφείλουσιν δοῦναι συνη-
θείας, εἰσὶν αὗται. πρώτη μὲν τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡς προ-
βάθμιος τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ἀξιωμάτων λαμβάνουσα ἡ τοῦ
στρατηλάτου ἐπὶ θεμάτων ἀξίων, ἤτοι ἡ ἀπὸ ἐπάρχων ὀνο-*
C *μαζομένη, ἧς βραβεῖον, ἐγγεγραμμένος χάρτης, διὰ βασιλικῆς
χειρὸς ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τῷ πρωτοασήκρητις „ κδ',
τοῖς πραιποσίτοις : λς'. δευτέρα δὲ ἡ τῶν σιλεντιαρίων, ἧς
βραβεῖον, χρυσᾶ ῥάβδος, διὰ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται. δί-
δωσι συνήθειαν τῷ δευτέρῳ „ ς', τοῖς πραιποσίτοις „ οβ'.
τρίτη ἡ τῶν βεστητόρων ἀξία, ἧς βραβεῖον, τὸ φιβλατώριον,
διὰ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται. δίδει συνήθειαν τοῖς πραι-
ποσίτοις „ κδ', τῷ δευτέρῳ „ ς'. τετάρτη ἡ τῶν βασιλικῶν
μανδατόρων ἀξία, ἧς βραβεῖον, ῥάβδος ἐρυθροδανωμένη, ἐκ
χειρὸς βασιλικῆς ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τῷ πρωτο-*
D *σπαθαρίῳ τῶν βασιλικῶν „ ς', τοῖς πραιποσίτοις : ς'. πέμ-
πτη ἡ τῶν κανδιδάτων ἀξία, ἧς βραβεῖον, μανιάκιον χρυσοῦν
τρίκομβον μέχρι τέρνων κεχαλασμένον, διὰ χειρὸς βασιλικῆς*
Ms. 236. a *ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ β',
τῷ παπίᾳ τῆς Δάφνης „ β', τοῖς πραιποσίτοις „ ς'. ἕκτη ἡ*

CAPUT PRIMUM.

DE DIGNITATIBUS PALATINIS PRIMI ORDINIS.

Dignitatum sic stricte atque proprie dictarum et quae cum brabeis obtingunt, appellationes propriae, quarum causa consuetudines quoque debentur, sunt hae. Prima reliquarum omnium et in velorum introductione reliquas omnes praeambulans est stratelatae vel ducis militaris in aliquo themate vel provincia spectabili constituti, vel, ut appellari solet, dignitas apo eparchon seu quaestorum; cuius brabeum est membrana perscripta vel diploma regium, ipsa principis manu porrecta. Pendit ea dignitas consuetudinem protoasecretis 24 aureos num., praepositis 36. Secunda dignitas est silentiariorum, cuius brabeum aureus baculus principis manu traditus. Dat consuetudinem deutero [vel secundicerio, praepositi puta,] 6, praepositis 72. Tertia est vestitorum, cuius brabeum est fibula Domini manu data. Dat consuetudinem praepositis 24, deutero 6. Quarta est imperialium mandatorum cum brabeo baculo coloris coccinei ab ipsius principis manu exhibito; dat consuetudinem protospathario basilicorum 6, praepositis totidem. Quinta est candidatorum cum brabeo torque aureo tribus combis seu bulbis instructo usque infra claviculas dependente, a principis manu tradito. Dat consuetudinem papiae [palatii] et deutero [eius] 2, papiae Daphnes 2, praepositis 6,

Digitized by Google

τῶν στρατόρων ἀξία, ἧς βραβεῖον, φραγέλιον χρυσοῦν ἐκ λίθων τιμίων κεκοσμημένον, ἐκ χειρὸς βασιλέως ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ β΄, τοῖς πραιποσίτοις „ δ΄. ἑβδόμη ἡ τῶν ὑπάτων ἀξία, ἧς βραβεῖον, Ed. L. 411
χάρτης ἐγγεγραμμένος, διὰ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τῷ πρωτασήκρητις „ ϛ΄, τοῖς πραιποσίτοις „ ιβ΄, τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ ϛ΄. ὀγδόη ἡ τῶν σπαθαρίων ἀξία, ἧς βραβεῖον, σπάθη χρυσόκανος, ἐκ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τῷ κατεπάνω „ ϛ΄, τῷ δομεστίκῳ τῶν βασιλικῶν „ δ΄, τοῖς σπαθαρίοις „ ιβ΄, τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ β΄. ἐννάτη ἡ τῶν σπαθαροκανδιδάτων ἀξία, ἧς βραβεῖον, μανιάκιον χρυσοῦν κεχαλασμένον κεκοσμημένον ἐκ περιλεύκιος, ἐκ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται. δί- B
δωσι συνήθειαν τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ δ΄, τῷ τῆς καταστάσεως „ ιβ΄, τῷ δομεστίκῳ τῶν βασιλικῶν „ γ΄, τοῖς σπαθαροκανδιδάτοις „ ιβ΄. δεκάτη ἡ τῶν δισυπάτων ἀξία, ἧς βραβεῖον, χάρτης ἐγγεγραμμένος, ἐκ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται. δίδει συνήθειαν τοῖς πραιποσίτοις „ ιβ΄, τῷ πρωτοασήκρητις „ ϛ΄, τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ ϛ΄. ἑνδεκάτη ἡ τῶν πρωτοσπαθαρίων ἀξία, ἧς βραβεῖον, κλοιὸς χρυσοῦς περὶ τὸν αὐχένα ἐκ λίθων τιμίων κεκοσμημένος, διὰ χειρὸς βασιλέως ἐπισυγκλείεται. δίδωσι συνήθειαν τοῖς πρωτοσπαθαρίοις εὐνούχοις „ κδ΄, τοῖς πρωτοσπαθαρίοις βαρβάτοις „ κδ΄, τῷ κατεπάνω „ ιη΄, τῷ δομεστίκῳ τῶν βασιλικῶν „ ϛ΄, τῷ C

9. δομεστίκῳ em. R., κατεδομεστίκῳ cod. et ed. 20. κλιὸς cod. et ed.

Sexta est stratorum cum brabeo flagello aureo gemmis ornato, regia manu tradito; dat consuetudinem papiae et deutero 2, praepositis 4. Septima consulum dignitas est, eiusque brabeum membrana perscripta, regia manu porrecta. Dat consuetudinem protoasecretis 6, praepositis 12, papiae et deutero 6. Octava est spathariorum, cuius brabeum spatha vel ensis cum aureo manubrio, regia manu traditus; dat consuetudinem catepano 6, domestico imperialium 4, spathariis 12, papiae et deutero 2. Nona spatharocandidatorum; brabeum eius torques aureus laxe dependens, ornatus illo gemmarum genere, quod perileucius appellatur, regia manu traditus; dat consuetudinem papiae et deutero 4, cerimoniario 12, domestico imperialium 3, spatharocandidatis 12. Decima dignitas est dishypatorum vel iterum consulum, cum brabeo membrana perscripta, regiis manibus tradita; dat consuetudinem praepositis 12, protoasecretis 6, papiae et deutero 6. Undecima dignitas est protospathariorum, cuius insigne collare aureum gemmis conspicuum, quod ipse Imperator suis manibus eius collo circumponit, et inuncat [seu iuncturis suis, quo firmiter ar-

παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ ϛ΄. εἰ δὲ εἰς τὸν χρυσοτρίκλινον παραδοθῇ, τῷ παπίᾳ δίδωσι „ κδ΄. ἰστέον δὲ, ὅτι καὶ, δήμαρχος εἰ τιμηθῇ ἐξ αὐτῶν τις, δίδει τοῖς πραιποσίτοις „ οβ΄. ὁμοίως καὶ ὁ τῆς καταστάσεως τοῖς αὐτοῖς πραιποσίτοις „ οβ΄. δωδεκάτη ἡ τῶν περιβλέπτων πατρικίων ἀξία, ἧς βραβεῖον, πλάκες ἐλεφάντιναι κεκοσμημέναι σὺν κωδικέλλοις ἐγγεγραμμένοις εἰς τύπον τοῦ νόμου, ἐκ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδονται. παρέχει δὲ τοῖς κοιτωνίταις, εἰ ἄρα καὶ μηνυθῇ, λίτρας β΄.
D εἰς δὲ τὸ ἀποκόμβιον τοῖς πραιποσίτοις σὺν τοῦ κουβουκλείου καὶ τοῖς λοιποῖς χρυσοῦ λίτρας η΄. ταῦτα δὲ ὀφφικιάλιος καὶ στρατηγὸς δίδωσιν. ὁ δὲ ἄπρατος δίδει λίτρας ζ΄, καὶ τῷ τῆς καταστάσεως ἄνευ τοῦ ὀψικίου „ ιβ΄, τὸ ὀψίκιον „ π΄, τῷ δευτέρῳ ὑπὲρ τῶν πλακῶν „ κδ΄, καὶ εἰς τὰ ταβλία τοῦ
Ms. 236. b χλανιδίου „ κδ΄, τῷ κανικλείῳ ὑπὲρ τοῦ κωδικέλλου ιϛ΄, εἰς τὴν ἁγίαν Σοφίαν: λϛ΄. τρισκαιδεκάτη ἡ τῶν ἀνθυπάτων ἀξία, ἧς βραβεῖον, κωδίκελλοι ἁλουργοειδεῖς γεγραμμένοι, ἐκ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδονται. δίδωσι συνήθειαν τὸν τοῦ κανικλείου „ η΄, καὶ τῷ δευτέρῳ „ δ΄, καὶ τοῖς πραιποσί-
Ed. L. 412 τοις „ κδ΄. τεσσαρεσκαιδεκάτη ἡ τῶν ἐνδοξοτάτων μαγίστρων ἀξία, ἧς βραβεῖον, χιτὼν λευκὸς ὢν χρυσοῦφαντος, καὶ ἐπωμὶς χρυσόταβλος, καὶ ζώνη δερματίνη κόκκινος ἐκ λίθων τιμίων κεκοσμημένη, ἥτις λέγεται βαλτίδιν, ἐπὶ τοῦ χρυ-

20. ἀξίᾳ ed. 21. ἐπιμὶς cod. et ed. Cf. R. ad h. l.

eteque inhaereat, committit]; dat consuetudinem protospathariis eunuchis 24; protospathariis barbatis 24, catepano 18, domestico imperialium 6, papiae et deutero 6. Si vero in chrysotriclinii ministerium adscribatur eiusque protospathariis adiungatur, dat papiae 24. Tenendum, si quis eorum ad demarchi dignitatem evehatur, dare praepositis solidos 72, pariter etiam cerimoniarium iisdem tantundem pendere. Duodecima dignitas est spectabilium patriciorum, cuius brabeum sunt tabulae eburneae cum intus conditis codicillis perscriptis ad modum legis, quas novo patricio Imperator ipse porrigit. Coetonitis, si forte ab ipsis ei praenuntiatum fuerit [de novo honore ipsi destinato] dat litras 2, et praepositis, cubiculo et reliquis pro apocombio seu sportula auri litras 8. Tantundem pendet tam officialis, quam strategus; verum patricius tantummodo honorarius dat litras 7, et cerimoniario praeter obsequium 12. Obsequio autem [seu turbae ipsum domum deducenti] 80; porro dat deutero pro tabulis eburneis 24 et pro tunicae tabliis 24. Caniclei praefecto pro codicillis 16 et S. Sophiae 36. Decimatertia dignitas est anthypatorum vel proconsulum, cuius brabeum sunt codicilli purpurei coloris perscripti, a Domino traditi; dat consuetudinem caniclii praefecto 8 et deutero 4 et praepositis 24. Decimaquarta dignitas est gloriosissimorum magistrorum, cuius brabeum tunica candida auro

Digitized by Google

σοστορίου ἐκ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τῷ τῆς καταστάσεως τὸ καμίσιον αὐτοῦ, τοῖς δὲ πραιποσίτοις καὶ μαγίστροις συνεστιᾶται παρέχων αὐτοῖς καὶ δόματα ἱματίων. συνήθειαν δὲ τοῖς πραιποσίτοις καὶ μαγίστροις καὶ λοιποῖς τὴν τοῦ πατρικίου διπλὴν συνήθειαν παρέχει. πεντεκαιδεκάτη ἡ τῆς ζωστῆς πατρικίας ἀξία, ἧς βραβεῖον, πλάκες ἐλεφάντιναι ὁμοίως τοῖς πατρικίοις, ἐκ χειρὸς βασιλέως B
ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τοῖς βασιλικοῖς κληρικοῖς „ κδ', τῷ δευτέρῳ „ κδ', τοὺς κοιτωνίτας λίτρας γ', τὸ κουβούκλειον σὺν τοῖς πραιποσίτοις μόνοις χρυσοῦ λίτρας γ' καὶ τὸ στιχάριον αὐτῆς τῷ πραιποσίτῳ. τῷ τῆς τραπέζης τῆς αὐγούστης μετὰ τὴν πρωτοβεστιαρίαν καὶ τὴν πριμικήρισσαν καὶ τὰς κοιτωνιτίσσας καὶ κουβουκλαρέας λίτρας β'. ἑξκαιδεκάτη ἡ τοῦ κουροπαλάτου ἀξία, ἧς βραβεῖον, χιτὼν κόκκινος χρυσοποίκιλος καὶ χλαμὺς καὶ ζώνη, ἐκ χειρὸς βασιλέως ἐπὶ ναοῦ Κυρίου λαμπρῶς ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν τὴν τοῦ μαγίστρου διπλὴν, τῷ δευτέρῳ λίτραν α', παρέχων πᾶσιν C
ἀντιλήψεις καὶ ἀναβιβασμούς. ἑπτακαιδεκάτη ἡ τοῦ νωβελησίμου ἀξία, ἧς βραβεῖον, χιτὼν ἐξ ἁλουργίδος χρυσόθετος καὶ χλαμὺς καὶ ζώνη, ἐκ χειρὸς βασιλέως ἐπὶ ναοῦ Κυρίου λαμπρῶς ἐπιδίδοται. δίδωσι συνήθειαν καθὼς καὶ ὁ κωροπαλάτης. ὀκτωκαιδεκάτη ἡ τοῦ καίσαρος ἀξία, παρομοία

2. τῷ καμ. ed. 8. Ita R., ἐπιδίδωται cod. et ed.

pertexta, et scapulare cum aureis tabulis, et zona scortea coccinea gemmis ornata, vulgo baltidion dicta, super chrysostorio [seu sala aureis statuis instructa] regia manu tradita; dat consuetudinem cerimoniario camisium suum; praepositos et magistros convivio excipit vestibusque donat; consuetudinem autem iisdem praepositis et magistris ceterisque, [quibus dari mos est, datamque a patriciis diximus,] duplam dat eius, quam diximus patricios dare. Decima quinta dignitas est zostae [seu accinctae] patriciae, cuius brabeum sunt eburneae tabulae, pariter atque sunt patriciorum, regia manu traditae. Consuetudinem dat palatinis clericis solidos 24, deutero tantundem, coetonitis litras tres, cubiculo et praepositis auri litras tres; praeposito seorsim sticharium suum, praeposito mensae Imperatricis, ut et protovestiariae et primicerissae et coetonissis et cubiculariabus dat litras 2. Decima sexta dignitas est curopalatae, cuius brabeum tunica coccinea auro picta et chlamys vel paludamentum et zona, regia manu tradita solenne pompa in templo Domini. Dat consuetudinem eius, quam magister dat, duplam, deutero litram unam, omnibus munera et promotiones. Decima septima dignitas est nobilissimi, cuius brabeum tunica purpurea auro intexta, et chlamys et zona splendida cum pompa in templo Domini ab Imp. tradita. Eandem, quam curopalates, dat consuetudinem. Decima

Digitized by Google

τῆς βασιλικῆς δόξης, ἧς βραβεῖον, στέφανος χωρὶς σταυρικοῦ τύπου, ἐπὶ ναοῦ Κυρίου ἐκ βασιλικῆς χειρὸς ἐπὶ κορυφῆς ἐπιτίθεται. δίδωσι συνήθειαν, ὡς καὶ ὁ νωβελήσιμος.

D Συνήθεια εὐσεβείας.

Ms.237.a Ὁ δὲ γεγονὼς αὐτοκράτωρ βασιλεὺς δίδωσιν εἰς τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν χρυσοῦ λίτρας ρ', καὶ τῇ συγκλήτῳ πάσῃ σὺν τῷ τοῦ κουβουκλείου καὶ λοιποῖς χρυσοῦ λίτρας ρ', καὶ χιλιάδας διαφόρους μιλιαρησίων ἑκάστῳ τάγματι καὶ ὀφφικίων τῇ συστάσει. τοῖς δὲ πραιποσίτοις ἐν ἐξαιρέτῳ ὀφφίκια δίδωσιν καὶ ἀντιλήψεις ἀξιωμάτων εἰς ἰδίους καὶ ἀνθρώπους αὐτῶν, καὶ ἀναβιβασμοὺς αὐτῶν τῶν πραιποσίτων, καθὼς ἂν αἰτήσονται, λαμβάνουσιν. ὁ δέ γε δεύτε- Ed.L.413 ρος βασιλεὺς δίδωσι τὸ ἥμισυ τούτων. ἐκ δὲ τῶν προλεχθέντων ἀξιωμάτων αἱ μὲν πέντε ἀξίαι τῇ συγκλήτῳ ἁρμόζονται, οἷον ἡ ἀπὸ ἐπάρχων, ἡ τῶν σιλεντιαρίων, ἡ τῶν βεστητόρων, ἡ τῶν ὑπάτων καὶ δισυπάτων. αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι ἐν τοῖς βασιλικοῖς κατατάττονται κώδιξιν. αἱ δὲ διὰ λόγου βασιλικοῦ τοῖς ἀξίοις προσγινόμεναι δόξαι καὶ εἰς τὸ ἄρχειν τῶν ὑποτεταγμένων ἀφορισθεῖσαί εἰσι καὶ αὗται τὸν ἀριθμὸν ξ', αἵτινες, ὡς ἔφαμεν, λόγῳ βασιλέως προσγινόμεναι, πάλιν ῥᾳδίως ἀφαιροῦνται καὶ ἐκ προσώπων εἰς πρόσωπα μεθίστανται. καὶ πρώτη μὲν καὶ μεγίστη ἡ τοῦ βασι-

octava dignitas est Caesaris, maiestati imperatoriae paene aequalis. Brabeum est corona, sed absque figura crucis, in templo Domini regiis manibus vertici honorandi imposita. Dat consuetudinem eandem, quam nobilissimus.

CONSUETUDINES PIETATIS.

Qui autem supremus ipse sui iuris Imperator factus est, donat magnae sanctae Dei ecclesiae auri litras centum, et toti senatui, cubiculo adscriptis ceterisque tantundem; millenarios miliarensium diversos unicuique ordini militari et officiorum corpori. Praepositis autem in specie dat officia et facultatem familiares et ministros ipsorum ad dignitates, quas ambirent, Domino commendandi, ipsique praepositi ad munera, quae petunt, promoventur. Imperator minor vel iunior tantum dimidium istorum dat. Harum, quas enumeravimus, dignitatum sunt quinque, quae senatui attribuuntur, nempe expraefectorum, silentiariorum, vestitorum, consulum et iterum consulum; ceterae in regiis codicibus depositae haerent [ut basilici ad eas pervenire possint]. Qui vero per solum Imperatoris edictum dignis contingunt honores cum auctoritate inferioribus imperante, sunt numero sexaginta. Hae, quod diximus, ut verbo dantur, sic et facile rursus adimuntur et ab uno ad alterum transeunt. Earum prima et maxima ab Imperatore nostro Christum amante Le-

Digitized by Google

λεοπάτορος παρὰ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως B
ἐκφωνηθεῖσα ἀξία· β' ἡ τοῦ ῥαίκτωρος ἀξία· γ' ἡ τοῦ
συγκέλλου· δ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν ἀξία· ε' ἡ
τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν· ς' ἡ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀρ-
μενιάκων· ζ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Θρᾳκησίων· η' ἡ τοῦ
κόμητος τοῦ Ὀψικίου· θ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ τῶν βουκελλα-
ρίων· ι' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Καππαδοκίας· ια' ἡ τοῦ στρα-
τηγοῦ Χαρσιανοῦ· ιβ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Κολωνίας· ιγ' ἡ
τοῦ στρατηγοῦ Παφλαγονίας· ιδ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ τῆς
Θρᾴκης· ιε' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Μακεδονίας· ις' ἡ τοῦ στρα-
τηγοῦ Χαλδίας· ιζ' ἡ τοῦ δομεστίκου τῶν ἐξσκουβίτων ἀ-
ξία· ιη' ἡ τοῦ ἐπάρχου πόλεως ἀξία· ιθ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ C
Πελοποννήσου· κ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Νικοπόλεως· κα' ἡ τοῦ
στρατηγοῦ τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν· κβ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Ἑλλά-
δος· κγ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Σικελίας· κδ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ
Στρυμόνος· κε' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Κεφαληνίας· κς' ἡ τοῦ
στρατηγοῦ Θεσσαλονίκης· κζ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Δυῤῥα-
χίου· κη' ἡ τοῦ στρατηγοῦ τῆς Σάμου· κθ' ἡ τοῦ στρατη-
γοῦ τοῦ Αἰγαίου πελάγους· λ' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Δαλματίας· Ms. 237.b
λα' ἡ τοῦ στρατηγοῦ Χερσῶνος· λβ' ἡ τοῦ σακελλαρίου·
λγ' ἡ τοῦ λογοθέτου τοῦ γενικοῦ· λδ' ἡ τοῦ κυαίστωρος ἀ-
ξία· λε' ἡ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ· λς' ἡ τοῦ D
δρουγγαρίου τῆς βίγλας· λζ' ἡ τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου
ἀξία· λη' ἡ τοῦ δρουγγαρίου τῶν πλοΐμων· λθ' ἡ τοῦ πρω-
τοσπαθαρίου τῶν βασιλικῶν· μ' ἡ τοῦ λογοθέτου τῶν ἀγε-
λῶν· μα' ἡ τοῦ δομεστίκου τῶν ἱκανάτων· μβ' ἡ τοῦ δομε-

one constituta est basileopatoris; secunda est rectoris; tertia syncelli; quarta strategi orientalium; quinta domestici scholarum; sexta strategi Armeniacorum; septima strategi Thracesiorum; octava comitis opsicii; nona strategi bucellariorum; 10) strategi Cappadociae; 11) strategi Charsiani; 12) strategi Coloniae; 13) strategi Paphlagoniae; 14) strategi Thraciae; 15) strategi Macedoniae; 16) strategi Chaldiae; 17) domestici excubitorum; 18) praefecti Urbis; 19) strategi Peloponnesi; 20) strategi Nicopolis; 21) strategi Cibyrrhaeotarum; 22) strategi Graeciae; 23) strategi Siciliae; 24) strategi Strymonis; 25) strategi Cephaleniae; 26) strategi Thessalonices; 27) strategi Dyrrhachii; 28) strategi Sami; 29) strategi maris Aegaei; 30) strategi Dalmatiae; 31) strategi Chersonis [seu Chersonesi Tauricae]; 32) sacellarii; 33) logothetae genici vel generalis aerarii publici; 34) quaestoris; 35) logothetae stratiotici vel rei militaris; 36) drungarii vigiliae; 37) logothetae dromi seu cursus publici; 38) drungarii ploimorum seu classiariorum; 39) protospatharii imperialium; 40) logothe-

Digitized by Google

στίχου τῶν νουμέρων· μγ΄ ἡ τοῦ δομεστίκου τῶν ὀπτιμάτων· μδ΄ ἡ τοῦ κόμητος τῶν τειχέων· με΄ ἡ τοῦ χαρτουλαρίου τοῦ σακελλίου· μς΄ ἡ τοῦ χαρτουλαρίου τοῦ βεστιαρίου· μζ΄ ἡ τοῦ χαρτουλαρίου τοῦ κανικλείου· μη΄ ἡ τοῦ πρωτοστράτορος· μθ΄ ἡ τοῦ πρωτοασήκρητις ἀξία· ν΄ ἡ τοῦ ἐκ προσώπου τῶν θεμάτων· να΄ ἡ τοῦ κόμητος τοῦ στάβλου· νβ΄ ἡ τοῦ εἰδικοῦ·
Ed.L.414 νγ΄ ἡ τοῦ μεγάλου κουράτωρος· νδ΄ ἡ τοῦ κουράτωρος τῶν μαγγάνων· νε΄ ἡ τῶν δεήσεων· νς΄ ἡ τοῦ ὀρφανοτρόφου· νζ΄ ἡ τοῦ δημάρχου Βενέτων· νη΄ ἡ τοῦ δημάρχου Πρασίνων· νθ΄ ἡ τοῦ τῆς καταστάσεως· ξ΄ ἡ τοῦ δομεστίκου τῶν βασιλικῶν. καὶ αὗται τὰ νῦν τιμηθεῖσαι ἀξίαι ἐπὶ Λέοντος δεσπότου. διαιροῦνται οὖν αὗται πᾶσαι εἰς μέρη ἑπτὰ, οἷον εἰς στρατηγοὺς, εἰς δομεστίκους, εἰς κριτὰς, εἰς σεκρετικοὺς, εἰς δημοκράτας, εἰς στρατάρχας καὶ εἰς εἰδικὰς μόνας ἀξίας. ὅσαι ἐν ταῖς τῶν στρατηγῶν κατατάττονται τάξεις εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν κς΄· ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν· ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀρμενιάκων· ὁ στρατηγὸς τῶν Θρακησίων· ὁ κόμης τοῦ Ὀψικίου· ὁ στρατηγὸς τῶν βουκελλαρίων· ὁ στρατηγὸς Καππαδοκίας· ὁ στρατηγὸς Χαρσιανοῦ· ὁ στρατηγὸς Κολωνείας· ὁ στρατηγὸς Παφλαγωνίας· ὁ στρατηγὸς τῆς Θρᾴκης· ὁ στρατηγὸς Μακεδονίας· ὁ στρατηγὸς Χαλδίας. αὗται οὖν αἱ στρατηγίαι τοῖς Ἀνατολικοῖς θέμασιν ἀριθμοῦν-

tae gregum; 41) domestici hicanatorum; 42) domestici numerorum; 43) domestici optimatum; 44) comitis castellorum; 45) chartularii sacelli; 46) chartularii vestiarii; 47) chartularii caniclii; 48) protostratoris; 49) protoasecretae; 50) repraesentantis thematum; 51) comitis stabuli; 52) idici seu peculio privato praefecti; 53) magni curatoris; 54) curatoris manganorum palatii sic dicti; 55) magistri requisitionum vel libellorum supplicum; 56) nutritoris orphanorum; 57) demarchi Venetorum; 58) demarchi Prasinorum; 59) cerimoniarii; 60) domestici basilicorum. Hae sunt dignitates hoc tempore sub Leone Imp. honoratae [s. in honorem datae]. Redeunt hae dignitates ad septem classes: primam strategorum; secundam domesticorum; tertiam iudicum; quartam secreticorum; quintam democratarum seu magistrorum factionalium; sextam stratarcharum seu tribunorum militarium; septimam idicorum vel specialium, quae postrema est solitaria classis [singulis hominibus, non pluribus, earum dignitatum, quas illa comprehendit, singulas gerentibus]. Ad classem strategorum seu magistratuum campestris militiae pertinent viginti sex ordines vel tituli: strategus Orientalium, Armeniacorum, Thracesiorum, opsicii, bucellariorum, Cappadociae, Charsiani, Coloniae, Paphlagoniae, Thraciae, Macedoniae, Chaldiae. Et hae quidem strategiae annumerantur thematibus orientalibus. Ad occidentales autem pertinent strategus Peloponnesi, Nicopoleos, Cibyrrhaeotarum, Graeciae, Sici-

Digitized by Google

ται. αἱ δὲ τῆς δύσεώς εἰσιν αὗται· ὁ στρατηγὸς Πελοποννήσου· ὁ στρατηγὸς Νικοπόλεως· ὁ στρατηγὸς Κιβυῤῥαιωτῶν· ὁ στρατηγὸς Ἑλλάδος· ὁ στρατηγὸς Σικελλίας· ὁ στρατηγὸς Στρυμόνος· ὁ στρατηγὸς Κεφαληνίας· ὁ στρατηγὸς Θεσσαλονίκης· ὁ στρατηγὸς τοῦ Δυῤῥαχίου· ὁ στρατηγὸς τῆς Σάμου· C *ὁ στρατηγὸς τοῦ Αἰγαίου πελάγους· ὁ στρατηγὸς Δαλματίας· ὁ στρατηγὸς Χερσῶνος καὶ οἱ ἐκ προσώπου εἰσὶ τῶν σχολῶν. αἱ δὲ εἰς δομεστίκους ταττόμεναί εἰσι τὸν ἀριθμὸν ζ, οἷον ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν, ὁ δομέστικος τῶν ἐξσκουβίτων, ὁ δρουγγάριος τοῦ ἀριθμοῦ, ὁ δομέστικος τῶν ἱκανάτων, ὁ δο-* Ms. 238. a *μέστικος τῶν νουμέρων, ὁ δομέστικος τῶν ὀπτιμάτων, ὁ δομέστικος τῶν τειχέων, οἳ καὶ ὀφφικιάλιοι λέγονται. οἱ δὲ εἰς κριτὰς λογιζόμενοί εἰσι τὸν ἀριθμὸν γ', οἷον ὁ ἔπαρχος πόλεως, ὁ κυέστωρ, ὁ τοῦ δεήσεως. αἱ δὲ εἰς σέκρετα κα-* D *θεζόμεναί εἰσι καὶ αὗται τὸν ἀριθμὸν ια', οἷον ὁ σακελλάριος, ὁ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ, ὁ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ, ὁ λογοθέτης τοῦ δρόμου, ὁ χαρτουλάριος τοῦ σακελλίου, ὁ χαρτουλάριος τοῦ βεστιαρίου, ὁ πρωτοασήκρητις, ὁ τοῦ εἰδικοῦ, ὁ μέγας κουράτωρ, ὁ τῶν μαγγάνων, ὁ ὀρφανοτρόφος. αἱ δὲ εἰς δημοκράτας εἰσὶ τὸν ἀριθμὸν δύο, οἷον ὁ δήμαρχος Βενέτων καὶ ὁ δήμαρχος Πρασίνων. αἱ δὲ εἰς στρατάρχας εἰσὶ καὶ αὗται τὸν ἀριθμὸν ε', οἷον ὁ ἑταιρειάρχης, ὁ δρουγγάριος τοῦ πλοΐμου, ὁ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν, ὁ πρωτοσπα-* Ed. L. 415 *θάριος τῶν βασιλικῶν, ὁ κόμης τοῦ στάβλου. αἱ δὲ εἰς εἰδικὰς μόνας ἀξίας εἰσὶ καὶ αὗται τὸν ἀριθμὸν ζ, οἷον ὁ βασι-*

liae, Strymonis, Cephaleniae, Thessalonices, Dyrrhachii, Sami, maris Aegaei, Dalmatiae, Chersonis et repraesentantes scholarum. Domesticorum seu magistratuum palatinae pompaticae militiae classes conficiunt septem: domesticus scholarum, dom. excubitorum, drungarius numeri, domesticus hicanatorum, numerorum, optimatum, castellorum; qui omnes officiales appellantur. Ad iudicum seu procerum iuri dicundo deputatorum numerum pertinent tres: praefectus urbis, quaestor et magister supplicationum. Secreticorum seu eorum, quibus archiva generis omnis curae sunt, classem conficiunt undecim, sacellarius, rationalis generalis, et militaris, et cursus, chartularius sacellii; chartularius vestiarii; protoasecretis; praefectus rei privatae; magnus curator; praefectus manganorum et orphanotrophus. Democratarum seu magistratuum factionalium classis tantum duo exhibet, demarchum Venetorum et demarchum Prasinorum. Ad stratarchas seu magistratus militares inferiores et collaterales pertinent quinque: hetaeriae praefectus; drungarius rei navalis; rationalis gregum; protospatharius basilicorum; comes stabuli. Septem tandem

Digitized by Google

λεοπάτωρ, ὁ ῥαίκτωρ, ὁ σύγκελλος, ὁ χαρτουλάριος τοῦ κανικλείου, ὁ πρωτοστράτωρ, ὁ τῆς καταστάσεως, ὁ δομέστικος τῶν βασιλικῶν.

Αἱ δὲ ὑποτεταγμέναι ἑκάστῃ τούτων ἀρχῇ αἱ καὶ συνεπόμεναι αὐταῖς εἰσιν ἐξ ὀνόματος αὗται.

B Ὑποπέπτωκεν δὲ ἑκάστῃ τούτων ἀξιωμάτων ἀρχῇ εἴδη ἀξιωμάτων διάφορα κατὰ ἀναλογίαν καὶ τάξιν καὶ τῆς ἑκάστου προελεύσεως, ἃ καὶ αὐτὰ ὀφφίκια ὀνομάζονται. διαιροῦνται δὲ καὶ αὐτὰ εἰς μέρη τρία· εἰς ταγματικούς, εἰς θεματικοὺς καὶ εἰς συγκλητικούς. τῷ γὰρ στρατηγῷ τῶν Ἀνατολικῶν ὑποπίπτουσιν κατὰ βαθμὸν εἴδη ἀξιωμάτων ιαʹ, οἷον τουρμάρχαι, μεριάρχαι, κόμης τῆς κόρτης, χαρτουλάριος τοῦ θέματος, δομέστικος τοῦ θέματος, δρουγγάριος τῶν βάνδων, κόμητες ὁμοίως, κένταρχος τῶν σπαθαρίων, κόμης τῆς ἑταιρείας, πρωτοκαγκελλάριος, πρωτομανδάτωρ. τῷ δὲ C δομεστίκῳ τῶν σχολῶν ὑποπίπτουσιν κατὰ βαθμὸν εἴδη ἀξιωμάτων ιʹ, οἷον βαθμοῦ πρώτου, τοποτηρητής, δύο κόμητες τῶν σχολῶν, χαρτουλάριος, δομέστικοι, προέξημος, προτίκτορες, εὐτυχοφόροι, σκηπτροφόροι, ἀξιωματικοί, μανδάτορες. τῷ δὲ στρατηγῷ τῶν Ἀρμενιάκων ὑποπίπτουσι καὶ αὐτῷ εἴδη

12. μεριάρχαι R., ἡμεριάρχαι cod. et ed.

sunt, qui ad speciales solitarias seu a viro uno, non pluribus gerendas dignitates spectant: basileopator; rector; syncellus; chartularius caniclei; protostrator; cerimoniarius; domesticus imperialium.

HARUM UNICUIQUE SUPPOSITAE DIGNITATES ET OBSEQUENTES SUNT HAE.

Dignitates, quas diximus, etiam officia solent appellari, diversaeque sunt secundum suam rationem et ordinem processionis unius cuiusque, et sunt in tria genera subdivisae, tagmaticos nempe [seu ordinales, cohortales, praesidiarios,] thematicos [seu legionarios vel provinciales] et syncleticos seu ordinis senatorii viros. Orientalium nempe strategi sub dispositione sunt dignitates undecim diversae, quoad gradum sic consequentes: turmarchae; meriarchae; comes cortis; chartularius thematis; domesticus thematis; drungarius bandorum vel vexillorum; comites bandorum; centarchus spathariorum; comites hetaeriae; protocancellarius; protomandator. Domestico scholarum vero subiacent quoad gradum vel sub eius dispositione sunt decem diversae dignitates; primum gradum tenet topoteretes vel locum tenens; 2) comites scholarum; 3) chartularius; 4) domestici; 5) proheximus seu proximus [domesticorum]; 6) protectores; 7) eutychiophori seu qui fortunae vel victoriae signa gerunt; 8) sceptrophori seu sceptra vel vexilla gerentes; 9) axiomatici vel honorati; 10) mandatores. Stratego Armeniacorum et reliquis deinceps strate-

Digitized by Google

ἀξιωμάτων κατὰ βαθμὸν, ὅσα καὶ τῷ στρατηγῷ τῶν Ἀνατο-
λικῶν, καὶ καθεξῆς ταῖς λοιπαῖς στρατηγίαις, πλὴν τῶν ἐν
πλοΐμοις· προστίθεται γὰρ αὐτοῖς κένταρχοι καὶ πρωτοκά- Ms.238. b
ραβοι. τῷ δὲ δομεστίκῳ τῶν ἐξσκουβίτων ὑποτέτακται εἴδη D
ἀξιωμάτων θ', οἷον τοποτηρηταὶ, χαρτουλάριοι, σκρίβονες,
πρωτομανδάτορες, δρακονάριοι, σκευοφόροι, σιγνοφόροι, σινά-
τορες καὶ μανδάτορες. τῷ δὲ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως ὑποτέ-
τακται εἴδη ἀξιωμάτων ιδ', οἷον σύμπονος, λογοθέτης τοῦ
πραιτωρίου, κριταὶ τῶν ῥεγεώνων, ἐπισκεπτῆται, πρωτοκαγ-
κελλάριοι, κεντυρίων, ἐπόπται, ἔξαρχοι, γειτονιάρχαι, νομι-
κοὶ, βουλωταὶ, προστάται, καγκελλάριοι, ὁ παραθαλασσίτης.
τῷ δὲ σακελλαρίῳ ὑποτέτακται τὰ ὀφφίκια πάντα διὰ τὸ ἐν Ed.L. 416
ἑκάστῳ σεκρέτῳ τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐκεῖσε πραττομένων διὰ
τῆς καταγραφῆς τοῦ οἰκείου νοταρίου ποιεῖσθαι. τῷ δὲ λογο-
θέτῃ τοῦ γενικοῦ ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων κατὰ βαθμὸν
ιβ', οἷον χαρτουλάριοι μεγάλοι τοῦ σεκρέτου, χαρτουλάριοι
τῶν ἀρκλῶν, ἐπόπται τῶν θεμάτων, κόμητες ὑδάτων, ὁ κι-
στικὸς, κουμερκιάριοι, ὁ τῆς κουρατωρίας, ὁ κόμης τῆς λα-
μίας, διοικηταὶ, κομεντιανὸς, πρωτοκαγκελλάριος, καγκελλά-
ριοι. τῷ δὲ κυέστωρι ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ἕξ, οἷον B

17. ὁ οἰκιστικὸς coni. R. Cf. eum ad h. l.

gis omnibus parent et subiacent eadem omnia officia, quae modo diximus sub orientalium strategi dispositione esse, eodem prorsus, atque illi, ordine, ea tantum cum exceptione, quod strategi classiarii adhuc sub se habeant centarchos vel centuriones et protocarabos seu naucleros, gubernatores navium. Domestico excubitorum parent novem diversae dignitates, topoteretae, chartularii, scribones, protomandatores, draconarii, sceuophori [vel contorum cum tropaeis gestatores], signiferi, senatores et mandatores. Eparcho seu praefecto Urbis parent officia quatuordecim diversa: symponus vel adiutor aut assessor; logothetes seu commentariensis praetorii; iudices regionum [urbis]; episceptetae [vel episcopi, id est venalis in foro annonae inspectores et arbitri]; protocancellarii; centurio; epoptae (vel aediles); exarchi vel vicarii; gitoniarchae vel vicorum magistri; nomici seu iuridici; bullatores seu obsignatores; prostatae vel patroni; cancellarii et curiosus litoris. Ad sacellarii iurisdictionem pertinent officia omnia, quia in unoquoque secreto vel scrinio rerum, quae ibi geruntur, inspectionem et moderationem per descriptionem notarii sui perficit. Logothetae genici vel rationali sacrorum thesaurorum subiacent quoad gradum officia diversa undecim: chartularii arcularum; epoptae vel inspectores provinciarum; comites aquarum [vel formarum]; oecisticus seu magister architectorum; commerciarii seu rationales vectigalium; curatoriae praefectus; comes lamiae vel laminae s. metallorum; dioecetae s. dispensatores, provisores; comentianus s. commentariensis; proto-

Digitized by Google

ἀντιγραφεῖς, σκρίβας, σκέπτωρ, λιβελίσιος, πρωτοκαγκελλάριος, καγκελλάριοι. τῷ δὲ λογοθέτῃ τοῦ στρατιωτικοῦ ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ζ, οἷον χαρτουλάριοι τοῦ σεκρέτου, χαρτουλάριοι τῶν θεμάτων, χαρτουλάριοι τῶν ταγμάτων, λεγατάριοι, ὀπτίονες, πρωτοκαγκελλάριος, μανδάτορες. τῷ δὲ δρουγγαρίῳ τοῦ ἀριθμοῦ ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ι, οἷον τοποτηρηταὶ, χαρτουλάριος, ἀκόλουθος, κόμητες, κένταρχοι, βανδοφόροι, λαβουρίσιοι, σημειοφόροι, δουκινιάτορες, C *μανδάτορες. τῷ δὲ δρουγγαρίῳ τῶν πλοΐμων ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ζ, οἷον τοποτηρηταὶ, χαρτουλάριος, πρωτομανδάτωρ, κόμητες, κένταρχοι, κόμητες τῆς ἑταιρείας, μανδάτορες. τῷ δὲ λογοθέτῃ τοῦ δρόμου ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ζ, οἷον πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου, χαρτουλάριοι τοῦ δρόμου, ἐπισκεπτῆται, ἑρμηνευταὶ, ὁ κουράτωρ τοῦ ἀποκρισιαρείου,* Ms. 239 a *διατρέχοντες, μανδάτορες. τῷ δὲ πρωτοσπαθαρίῳ τῶν βασιλικῶν ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων δ, οἷον δομέστικος τῶν βασιλικῶν, σπαθάριοι τοῦ σπαθαρικίου, ἤτοι τοῦ ἱπποδρόμου,* D *κανδιδάτοι ὁμοίως, καὶ βασιλικοὶ μανδάτορες. τῷ δὲ λογοθέτῃ τῶν ἀγελῶν ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων, οἷον ὁ πρωτονοτάριος Ἀσίας, ὁ πρωτονοτάριος Φρυγίας, διοικηταὶ τῶν μητάτων, κόμητες, ἐπισκεπτῆται. τῷ δὲ δομεστίκῳ τῶν ἱκανάτων ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων θ, οἷον τοποτηρηταὶ, χαρτουλάριος,*

cancellarius; cancellarii. Quaestori adhaerent sex diversa officia: antigraphei seu dictatores rescriptorum; scribae; sceptor vel lustrator aut revisor; libellensis vel recitator, lector; protocancellarius; cancellarii. Logothetes stratiotici s. castrensis aerarii rationalis septem diversis officiis praeest: chartulariis secreti, chartulariis thematum, chartulariis tagmatum, legatariis, optionibus, protocancellario, mandatoribus. Drungarius arithmi decem diversis imperat officiis: topoteretis, chartulario, acolutho, comitibus, centarchis, bandiferis vel bannerariis, labarensibus, signiferis, duciniatoribus vel ducenariis, mandatoribus. Drungario rei maritimae addita sunt inferiora septem officia: topoteretae, chartularius, protomandator, comites, centarchi, comes hetaeriae, mandatores. Logothetes dromi vel cursus publici pariter septem moderatur officia: protonotarium dromi, chartularium dromi, episceptetas seu inspectores [nempe evectionum], interpretes, curatorem apocrisiariei [seu legationum exterarum], diatrechontas seu vernaculos et mandatores. Protospatharius basilicorum aut caesarianorum sub se habet officia quatuor: domesticum basilicorum, spatharios spatharicii seu circi, candidatos spatharicii et mandatores imperiales. Logothetae gregum suppositae sunt dignitates diversae quinque: protonotarius Asiae; protonotarius Phrygiae; dioecetae vel provisores metatorum; comites et inspectores. Domestico hicanatorum subiacent diversa novem officia: topoteretae,

Digitized by Google

κόμητες, πρωτομανδάτωρ, κένταρχοι, βανδοφόροι, δουκινιάτορες, σημειοφόροι, μανδάτορες. τῷ δὲ δομεστίκῳ τῶν νουμέρων ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ἕξ, οἷον τοποτηρηταὶ, χαρτουλάριοι τριβοῦνοι, πρωτομανδάτωρ, βικάριοι, μανδάτορες, πορτάριοι. τῷ δὲ δομεστίκῳ τῶν ὀπτιμάτων ὑποτέτακται Ed. L. 417 εἴδη ἀξιωμάτων ε', οἷον τοποτηρηταὶ, χαρτουλάριος, κόμητες, κένταρχοι, πρωτοκαγκελλάριος. τῷ δὲ δομεστίκῳ τῶν τειχέων ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ϛ', οἷον τοποτηρηταὶ, χαρτουλάριοι τριβοῦνοι, πρωτομανδάτωρ, βικάριοι, μανδάτορες, πορτάριοι. τῷ δὲ χαρτουλαρίῳ τοῦ σακελλίου ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ι', οἷον νοτάριοι βασιλικοὶ τοῦ σεκρέτου, πρωτονοτάριοι τῶν θεμάτων, ξενοδόχοι, ὁ ζυγοστάτης, μετρηταὶ, γηροκόμοι, χαρτουλάριοι τῶν οἴκων, πρωτοκαγκελλάριος, καγκελλάριοι καὶ ὁ δομέστικος τῆς θυμέλης. τῷ δὲ χαρτου- B λαρίῳ τοῦ βεστιαρίου ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ι', οἷον βασιλικοὶ νοτάριοι τοῦ σεκρέτου, κένταρχος, λεγατάριος, ἄρχων τῆς χαραγῆς, ἐξαρτιστὴς, χαρτουλάριος, κουράτορες, χοσβαῖται, πρωτομανδάτορες. τῷ δὲ χαρτουλαρίῳ τοῦ κανικλείου οὐδὲν ὑποπέπτωκε διὰ τὸ καθ' ἑαυτὸν μόνον ὑπηρετεῖν. τῷ δὲ πρωτοστράτορι ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων γ', οἷον στράτωρες, ἁρμοφύλακες καὶ σταβλοκόμητες. τῷ δὲ C πρωτοασήκρητις ὑποπέπτωκεν εἴδη ἀξιωμάτων γ', οἷον ἀσηκρῆται, νοτάριοι βασιλικοὶ, ὁ δεκανός. τῷ δὲ κόμητι τοῦ στά-

chartularius, comites, protomandator, centarchi, bandiferi, duciniatores vel ducenarii, vexilliferi, mandatores. Domestico numerorum subiacent officia sex: topoteretae; chartularii tribuni; protomandator; vicarii; mandatores; portarii. Domestico optimatum subiacent officia quinque: topoteretae, chartularius, comites, centarchi, protocancellarius. Domestico castrorum sex: topoteretae, chartularii tribuni, protomandator, vicarii, mandatores, portarii. Chartulario sacelli decem parent officia: notarii imperiales secreti, protonotarii thematum, xenodochi seu praefecti hospitalium, libripens, monetarius nempe, mensores [frumentarii], gerocomi seu curatores senum, chartularii domuum [piarum puta, et coenobiorum], protocancellarius, cancellarii, domesticus thymelae seu magister scenae vel ludorum theatralium. Chartulario vestiarii subsunt decem officia: notarii regii secreti, centarchus, legatarius, praefectus vel procurator monetae, sartor, chartularius, curatores, chosbaitae, protomandatores. Chartularius caniclii nullos sub se habet subalternantes officiales, quia munus ipse suum solus exsequitur. Protostratori autem parent dignitates diversae tres: stratores, regiorum armorum custodes et stabuli comites. Protoasecretae subiacent officia tria: asecretae notarii imperiales, decanus. Comiti stabuli subsunt officia * * *

Digitized by Google

Ms. 239.b βλου ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων* * *. τῷ δὲ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ λόγου ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων δ', οἷον βασιλικοὶ νοτάριοι τοῦ σεκρέτου, ἄρχοντες τῶν ἐργοδοσίων, ἑβδομάριοι καὶ μειζότεροι τῶν ἐργοδοσίων. τῷ δὲ μεγάλῳ κουράτωρι ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων θ', οἷον πρωτονοτάριος, βασιλικοὶ νοτάριοι, κουράτωρες τῶν παλατίων, κουράτωρες τῶν κτη- D μάτων, μειζότερος τῶν Ἐλευθερίου, ὁ ξενοδόχος Σαγγάρου, ὁ ξενοδόχος Πυλῶν, ὁ ξενοδόχος Νικομηδείας καὶ ἐπισκεπτῆται. τῷ δὲ κουράτωρι τῶν μαγγάνων ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων, ὅσα καὶ τῷ μεγάλῳ κουράτωρι, πλὴν τῶν ξενοδόχων. τῷ δὲ ὀρφανοτρόφῳ ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων δ', οἷον χαρτουλάριοι τοῦ οἴκου, χαρτουλάριοι τοῦ ὁσίου, ἀρκάριος, κουράτωρες. τοῖς δὲ δυσὶ δημάρχοις ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ἀνὰ ζ, οἷον δευτερεύοντες, ὁ χαρτουλάριος καὶ ὁ ποιητής, ἄρχοντες, γειτονιάρχαι, μελισταί, νοτάριοι τῶν με- Ed. L.418 ρῶν, ἡνίοχοι, πρωτεῖα, δημῶται. τῷ δὲ ἐπὶ τῆς καταστάσεως ὑποτέτακται εἴδη ἀξιωμάτων ε', οἷον ὕπατοι, βεστήτορες, σιλεντιάριοι, ἀπὸ ἐπάρχοντες, συγκλητικοί.

Περὶ τῆς τῶν εὐνούχων τάξεως καὶ τῆς τῶν ἀξιωμάτων αὐτῶν κυριοκλησίας καὶ ποσότης τῶν συνηθειῶν αὐτῶν.

Αἱ δὲ τῶν εὐνούχων ἀξίαι καὶ αὗται μὲν διχῶς δίδον-

1. Complures versus h. l. desunt in cod. ἐπὶ R., ὑπὸ cod. et ed.

* * * *. Logothetae idici logi vel privatarum rationum subsunt officia quatuor: imperiales notarii secreti, praefecti officinarum, hebdomarii seu septimanarii et maiores officinarum. Magno curatori subsunt officia novem: protonotarius; notarii imperiales; curatores palatiorum; curatores praediorum et pecoris rustici; maior palatii de Eleutherio nominati; xenodochus Sangari; xenodochus Pylarum; xenodochus Nicomediae, et curiosi. Curatori manganorum [palatii urbani sic dicti] eadem officia subsunt, quae magno curatori praeter xenodochos. Orphanotropho subsunt officia quatuor: chartularii domus; chartularii sanctimonii [vel opum in pios usus et educationem orborum depositarum]; arcarius et curatores. Unicuique amborum demarchorum subiacent haec in factione quaeque sua officia: secundicerii; chartularius; poëta; archontes; gitoniarchae vel insularum magistri; cantores; notarii factionum; aurigae; primarii de factione viri et factionis tribules plebeii. Cerimoniarius tandem sub se habet officia quinque: hypatos seu consules, vestitores, silentiarios, viros praefectales et syncleticos seu senatorios.

DE ORDINE EUNUCHORUM, QUOMODO DIGNITATES, QUAS GERERE SOLENT, APPELLENTUR, ET QUANTAS DARE PRO QUAQUE SOLEANT CONSUETUDINES.

Dignitates eunuchorum sunt duplicis generis. Quidam eas re-

Digitized by Google

ται. καὶ γὰρ αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν ἔργῳ τὰς ἀξίας νομίμως λαμβάνουσιν· αἱ δὲ λόγῳ τοῖς ἀξίοις προσγίνονται, αἳ καὶ [B] ῥᾳδίως ἐκ προσώπων εἰς πρόσωπα λόγῳ βασιλέως μετέρχονται. εἰσὶ δὲ ὁμοῦ πᾶσαι αἱ διὰ βραβείων αὐτοῖς παρεχόμεναι τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ. καὶ πρώτη μὲν ἐν αὐτοῖς ἡ τῶν νιψιστιαρίων ἀξία γνωρίζεται, ἧς βραβεῖον καμίσιον λινοῦν ὑποβλαττωμένον σχήματι φιαλίου, καὶ λόγος βασιλέως προσγινόμενος. δίδωσιν συνήθειαν τοῖς πραιποσίτοις „ ιβ', τῷ δευτέρῳ „ γ', τῷ πριμικηρίῳ αὐτοῦ „ β'. δευτέρα δὲ ἡ τοῦ κουβικουλαρίου ἀξία, ἧς βραβεῖον ἡ ἀμφίασις τοῦ περιβλαττομένου καμισίου καὶ ἡ τοῦ λεγομένου παραγαβδίου στολή, ἣ καὶ διὰ τῆς τῶν πραιποσίτων παρουσίας γνωρίζεται· δίδωσιν συνήθειαν τοῖς πραιποσίτοις „ ιβ', τῷ δευτέρῳ „ δ', [Ms. 240.a] τῷ πριμικηρίῳ „ β'. τρίτη ἡ τοῦ σπαθαροκουβικουλαρίου ἀ- [C] ξία, ἧς βραβεῖον, σπαθίον χρυσόκανον, ὁμοίως τοῖς σπαθαρίοις διὰ βασιλικῆς χειρὸς ἐπιδίδοται· δίδωσι συνήθειαν τοῖς πραιποσίτοις „ ιη', τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ β', τῷ πριμικηρίῳ „ δ'. τετάρτη ἡ τῶν ὀστιαρίων ἀξία, ἧς βραβεῖον, χρυσῆ ῥάβδος ἐκ λίθων τιμίων περικεφαλαίαν ἔχουσα, διὰ χειρὸς βασιλέως ἐπιδίδοται. δίδει συνήθειαν τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ ϛ', τοῖς πραιποσίτοις „ κδ', τῷ πριμικηρίῳ τοῦ κουβουκλείου „ δ'. πέμπτη ἡ τῶν πριμικηρίων ἀξία, ἧς βραβεῖ- [D] ον, χιτὼν λευκὸς σὺν ἐπομίοις καὶ πώλοις χρυσοϋφάντοις,

apse legitime consequuntur; aliae per simplex edictum dignis obtingunt; quae posteriores etiam facile, prout Dominus iusserit, ab uno ab alterum transeunt. Sunt autem dignitates, quae eunuchis cum brabeis tribui solent, in universum octo. Et prima quidem malluviariorum, cuius brabeum est camisium vel indusium lineum, sericum velut cucullum habens, et simul sententia Imperatoris ore enuntiata, dignitatemque illam attribuens. Dat consuetudinem praepositis solidos 12, deutero 3, primicerio suo [puta malluviariorum] 2. Secunda dignitas est cubicularii, cuius insigne est gestatio camisii blatteis praetextati, et sic dicti paragaudii; aut etiam a praesentia praepositorum agnoscitur. Dat praepositis consuetudinem solidos 12, deutero 4, primicerio 2. Tertia est spatharocubicularii dignitas, cuius insigne spatha cum aureo manubrio, pariter atque spathariis est, regia manu tradita. Dat consuetudinem praepositis nummos 18, papiae et deutero 2, primicerio [spatharocubiculariorum] 4. Quarta est ostiariorum, cuius brabeum est aureus baculus vel virga gemmeo ornata capitello, regia manu tradita. Dat consuetudinem papiae et deutero 6, praepositis 24, primicerio cubiculi 4. Quinta dignitas est primiceriorum, cuius brabeum tunica candida cum scapularibus et polis seu figuris equorum auro intex-

Digitized by Google

λαμπρῶς ἀμφιάζεται. δίδει συνήθειαν τοῖς πραιποσίτοις „ λϛ', τῷ δευτέρῳ „ ιβ', ἐὰν ἄρα δώσει αὐτὸν βασιλικὸν ἱμάτιον, τῷ πριμικηρίῳ „ ϛ'. ἕκτη ἡ τῶν ἐν αὐτοῖς πρωτοσπαθαρίων ἀξία, ἧς βραβεῖον, χρυσοῦν μανιάκιον ἐκ λίθων τιμίων καὶ μαργαριτῶν, ἐπὶ τοῦ αὐχένος διὰ χειρὸς βασιλέως ἐπισυγκλείεται. χιτὼν δὲ καὶ αὐτοῖς λευκὸς χρυσοκόλλητος διβητισοειδὴς καὶ διπλόης κόκκινος σὺν ταβλίοις χρυσοϋφάντοις.
Ed.L. 419 δίδωσι συνήθειαν τοῖς πραιποσίτοις καὶ πατρικίοις εὐνούχοις καὶ πρωτοσπαθαρίοις εὐνούχοις „ οβ', τῷ παπίᾳ καὶ τῷ δευτέρῳ „ ϛ'. ἑβδόμη δὲ πέφυκεν ἡ τῶν λαμπροτάτων πραιποσίτων ἀξία, ἧς βραβεῖον, πλάκες πατρικιότητος, ἄνευ μὲν κωδικελλῶν ἐπὶ προελεύσεως χρυσοτρικλίνου χειρὶ βασιλέως ἐπιδίδονται· δίδει συνήθειαν, εἰ ἄρα τιμηθῇ πρωτοσπαθάριος ἐν τῷ ἅμα, λ. α', καὶ τῷ δευτέρῳ ὑπὲρ τῶν πλακῶν „ κδ'. εἰ δὲ καὶ πατρίκιος ὁ αὐτὸς ἐν ταὐτῷ τιμηθῇ, δίδωσι συνήθειαν ὡς οἱ πατρίκιοι. ὀγδόη ἡ τῶν ἐν αὐτοῖς πατρικίων ἀξία,
B ἧς βραβεῖον, πλάκες, ὁμοίως σὺν κωδικέλλοις ὡς πᾶσι τοῖς πατρικίοις δίδονται. οὐ διαλλάττουσι δὲ ἐν ταῖς αὐτῶν στολαῖς τῆς τῶν πρωτοσπαθαρίων ἀμφιάσεως πλὴν λώροις καὶ μόνον, εἰ ἄρα καὶ ἡ τῶν πρωτοσπαθαρίων αὐτοῖς ἐφέπεται δόξα, οὐδὲ κωλύονται οἱ πραιπόσιτοι ἐν ὀφφικίοις διαπρέπειν, οἷον ἂν ἐστιν ὀφφίκιον, τοῦ εἶναι καὶ πραιπόσιτος καὶ

tis, solenne pompa induta. Dat consuetudinem praepositis nummos 36, deutero 12, si forte ipsi indumentum imperiale tradat, primicerio sex. Sexta dignitas est protospathariorum eunuchicorum, cuius brabeum torques aureus gemmis et margaritis obsitus, quem ipse Imperator suis manibus impositum cervicibus honorati concludit. Accipiunt praeterea et ipsi quoque tunicam candidam auro incrustatam ad modum dibitisii, et diploida coccineam cum tabliis auro contextis. Dat consuetudinem praepositis et patriciis eunuchis et protospathariis eunuchis 72, papiae et deutero 6. Septima dignitas est illustrissimorum praepositorum, cuius brabeum sunt tabulae patriciatus, absque tamen codicillis, in processione in chrysotriclinium regia manu traditae. Dat consuetudinem, si simul protospatharius declaretur, litram unam et deutero pro tabulis solidos 24. Neque enim non permittitur praepositis in officiis eminere. Potest omnino praepositus simul etiam officialis qualiscunque tandem esse. Si vero simul quoque patricius renuntietur, pendit tantundem atque patricii. Octava est patriciorum, eunuchicorum nempe, dignitas, cuius brabeum sunt tabulae eburneae cum codicillis, haud secus atque sunt aliorum patriciorum barbatorum. Horum vestitus a vestitu protospathariorum non differt nisi loris tantum, si simul etiam protospathariorum dignitatem gerunt. Patricii eunuchi dant consuetudinem

Aem.

Digitized by Google

ὀφφικιάλιος. παρέχουσιν δὲ συνήθειαν οἱ πατρίκιοι εὐνοῦχοι καθὼς καὶ οἱ βαρβάτοι. παρὰ δὲ τῶν εἰς ὀφφίκια προβαλλομένων πάντων ἐκκομιζομένου τοῦ πραιποσίτου, ὡς ἐκ Ms.240. b προσώπου τοῦ βασιλέως, τὴν ἀπόκρισιν τῆς προβλήσεως, λαμβάνειν τὸν αὐτὸν πραιπόσιτον καθ' ἕκαστον ὀφφικιάλιον συνήθειαν „ κδ'. μηδεὶς τοίνυν παραβαινέτω τὴν τοιαύτην τά- C ξιν τε καὶ στάσιν τῶν ἐκτιθεμένων ἀξιωμάτων, ἢ ἄλλως πως ταύτας μετερχέσθω, πλὴν τῶν κληρικῶν καὶ μόνον. οὗτοι γὰρ λόγῳ μόνῳ μετέρχονται τὰς ἀξίας. ἡ δὲ τῶν πρωτοσπαθαρίων ἀξία διὰ βασιλικῆς χειρὸς μετὰ ἐπιριπταρίου βασιλικοῦ ἐπισυγκλείεται. ταύτας δὲ τὰς συναγομένας συνηθείας τῶν ἀξιωμάτων παρὰ τοῦ παπίου καὶ τοῦ δευτέρου μερίζεσθαι αὐτοῖς ἐπ' ἴσης ἄνευ τῆς συνηθείας τοῦ χρυσοτρικλίνου, ὅτι μονομερῶς τοῦ παπία ἐστί. τῶν δὲ πλακῶν καὶ τῶν μαγίστρων καὶ τῶν πριμικηρίων καὶ τῶν κουβικουλαρίων μονομερῶς λαμβάνει αὐτὰ ὁ δεύτερος, καθὼς ἀνωτέρω δια- D γορεύει. τοῦ δὲ τιμίου σταυροῦ τῷ Αὐγούστῳ μηνὶ ἐξέρχεται ὁ παπίας, καὶ εἴ τι ἂν ἐπισυνάξει, ἔχει αὐτά, καὶ ἐξ αὐτῶν δίδωσιν καὶ τῷ δευτέρῳ μέρος τι. εἰ δὲ δι' ἀδυναμίαν εἴτε νόσον οὐκ ἐξέρχεται ὁ παπίας, ἐξέρχεται ὁ δεύτερος, καὶ εἴ τι ἂν ἐπισυνάξει, μερίζονται αὐτὰ ὅ,τε παπίας καὶ ὁ δεύτερος ἐξ ἴσης. ἐπέχει δὲ ὁ παπίας τὰς ἓξ ἑβδομάδας τοὺς διαιταρίους καὶ τὸ ἔλαιον τῶν καμαρῶν τοῦ χρυσο-

13. ἐφίσσης cod. et ed.

eandem, quam barbati. Obtinet autem, ut ab omnibus ad officia promotis praepositus, utpote significationem promotionis ex persona et loco Imperatoris edens, accipiat ab unoquoque officiale pro consuetudine nummos aureos viginti quatuor. Nemo itaque hunc dignitatum hactenus expositarum ordinem atque constitutionem transgrediatur, aliove modo eas ambeat et obtineat praeter solos clericos, qui solo edicto dignitates accipiunt. Protospatharii dignitas confirmatur et significatur epirrhiptario seu cucullo, quem ipsi regia manus concludit [seu ad iugulum adfibulat]. Oportet congregatas has consuetudines dignitatum a papia et deutero aequalibus partibus dividi praeter consuetudines chrysotriclinii, quas papias soli sibi reservat. Consuetudines autem, quae pro tabulis eburneis a magistris, a primiceriis et a cubiculariis penduntur, soli cedunt deutero; prout superiora docent. In festo exaltationis sanctae crucis mense Augusto exit [cum cruce obitque palatium et Urbem] papias, et quidquid collegerit, habet sibi, parte tamen aliqua deutero indulta. Si vero aut morbis aut aliis causis impeditus nequeat [e palatio cum cruce] exire papias, exit deuterus, et quidquid stipis inde collegerit, id partiuntur aequaliter, ipse atque papias. Habet autem papias sub inspectione sua diactarios per sex [magni ieiunii] septimanas; et oleum fornicum chrysotricli-

Digitized by Google

τρικλίνου σὺν τῶν κανδηλαπτῶν. τὸ δὲ ἔλαιον τοῦ πολυκανδήλου τοῦ κατὰ τὸ μέσον κρεμμαμένου τοῦ χρυσοτρικλί- Ed.L. 420 νου καὶ τῶν λοιπῶν πολυκανδήλων καὶ ψιαθίων, ἐπικρατοῦσιν αὐτὰ αὐτοὶ οἱ κανδηλάπται. ἐπέχει δὲ καὶ τοὺς λούστας καὶ τοὺς καμηνάδας καὶ τοὺς κανδηλάπτας τοῦ λαυσιακοῦ καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοὺς ὡρολόγους καὶ τοὺς ζαράβας, καὶ ὅστις ἐξ αὐτῶν λείψῃ, ἔχει ἐξουσίαν ποιεῖν ἀντισηκοῦντας, καὶ λαμβάνει ρ' συνήθειαν αὐτῶν, εἰς μὲν τοὺς πριμικηρίους „ ιθ', καὶ εἰς τοὺς διαιταρίους καὶ λοιποὺς ἀνὰ „ ϛ', λαμβάνουσι δὲ καὶ οἱ πριμικήριοι „ α', καὶ ὁ λαὸς „ ε'. ἐπέχει δὲ καὶ ὁ δεύτερος τὰ σελλία καὶ τοὺς διαιταρίους καὶ τὸν πριμικήριον αὐτῶν καὶ τὰ στέμματα καὶ τὰς ἐσθῆτας τῶν βασιλέων καὶ τὰ βῆλα τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀλλαξίμων καὶ τοὺς βεστήτορας σὺν τῶν πριμικηρίων αὐ- Ms. 241. a τῶν καὶ τὰ σκεύη τῶν ἀξιωμάτων καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν ἀξιωμά- B των, οἳ καὶ συνάγουσιν τὰ ἀξιώματα παρὰ τῶν λαμβανόντων τὰς ἀξίας. καὶ ὅστις ἐξ αὐτῶν λείψῃ, ἵνα παρέχει ὁ μέλλων γίνεσθαι τὰς συνηθείας τῷ δευτέρῳ, καθὼς καὶ ὁ παπίας λαμβάνει. εἰς δὲ τὰς προελεύσεις ἵνα συνάγονται οἱ βεστήτορες καὶ οἱ πριμικήριοι πάντες, καὶ βαστάζουσιν τὰ κορνίκλια σὺν τοῖς στέμμασιν. συνάγεσθαι δὲ τοὺς ἀμφοτέρων διαιταρίους καὶ βαστάζειν εἰς τὰς προελεύσεις τὰ ταβλία

nii et candelarum accensores. Oleum vero multifidi candelabri, quod in medio chrysotriclino suspensum est, et reliquorum polycandelorum, ipsi candelaptae sufficiunt. Curat etiam balneatores, et caminorum calfactores, et candelaptas lausiaci atque Iustiniani, item horologos et zarabas. Quisquis eorum munere decesserit, habet praepositus potestatem eorum in locum alios substituendi, et accipit ab ipsis certum pecuniae numerum in consuetudinem; a primiceriis nempe nummos 19, et a singulis diaetariis et reliquis senos nummos. Accipiunt etiam primicerii unum et populus seu cetera turba. In universum deuterus curat regitque sellas seu thronos imperiales, et diaetarios et primicerium ipsorum; et stemmata seu infulas, et vestes imperiales, et vela chrysotriclinii, et qui a mutatoriis sunt, et vestitores eorumque primicerios, et vestes axiomatum [seu quibus recens honorati investiuntur,] et eos, qui sunt ab axiomatibus, qui nempe exigunt et collectant axiomata vel consuetudines pro novis dignitatibus ab honoratis dandas. Quisquis horum munere suo decesserit, in eius locum sufficiendi alium facultas est deutero, debetque ipsi novo munere mactandus tantundem, quantum modo dicebamus papiae deberi. In processionibus id curae est deutero, ut coëant vestitores et primicerii omnes, et ferant corniclia seu capsulas vel pyxides cum coronis intus repositis; item ut coëant omnium

Digitized by Google

τὰ βασιλικὰ μετὰ τῶν ἀλλαξίμων. ἀκολουθεῖν δὲ εἰς τὰς προελεύσεις τοὺς ῥάπτας τοὺς βασιλικοὺς καὶ τοὺς χρυσο- C κλαβαρίους καὶ τοὺς χρυσοχοῦς, βαστάζοντε καὶ αὐτοὶ σπαθία τὰ βασιλικὰ εἰς τὰς θήκας αὐτῶν. καὶ λαμβάνειν αὐτοὺς παρὰ τοῦ βαρβάρου μαϊουμᾶν εἰς τὰ πρόκενσα. λαμβάνειν δὲ καὶ ξύλον τὸν παπίαν τῇ ἑβδομάδι πίσσαν μίαν, καὶ τὸν δεύτερον πίσσαν μίαν. ταῦτα δὲ πάντα φυλάττεσθαι, τηρεῖσθαί τε καὶ πράττεσθαι ἀπαρασάλευτα καὶ διαμένειν βέβαια, καθὼς ἡ εὐσεβὴς καὶ ἔνθεος βασιλεία ἡμῶν ἐξέθετο, ὡς καὶ ἐξ ἀρχαίων τῶν χρόνων παρὰ τῶν πρὸ ἡμῶν εὐσεβῶς βασιλευσάντων δικαίως ἐξετέθη.

Ὅσαι διὰ βασιλικοῦ λόγου προσγίνονται τούτοις ἀξίαι. D

Αἱ δὲ λόγῳ προσγινόμεναι τούτοις ἀξίαι εἰσὶ καὶ αὗται τὸν ἀριθμὸν κυρίως θ'· ὁ παρακοιμώμενος τοῦ δεσπότου, ὁ πρωτοβεστιάριος τοῦ δεσπότου, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ δεσπότου, ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης τῆς αὐγούστης, ὁ παπίας τοῦ μεγάλου παλατίου, ὁ δεύτερος τοῦ μεγάλου παλατίου, ὁ ἐπιγκέρνης τοῦ δεσπότου, ὁ πιγκέρνης τῆς αὐγούστης, ὁ παπίας τῆς μαγναύρας, ὁ παπίας τῆς Δάφνης· ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι, ὅσαι καὶ τοῖς βαρβάτοις προσγίνονται, πλὴν τῆς τοῦ ἐπάρχου καὶ κυέστωρος καὶ δομεστίκων ἀξίας.

6. τῇ ἑβδομάδα cod. et ed.

[palatiorum puta] diaetarii, et gerant in processionibus tabulas imperialibus mutatoriis onustas; item ut processiones sequantur sutores imperiales et auroclavarios et aurifabros. Officium quoque deuterorum est, ut spathas imperiales vaginis suis reconditas gerant, et a barbaro [seu capitaneo hetaeriae] maiumam nomine processionum accipiant. Debet etiam papias lignum in septimana vice una et deuterus quoque vice una accipere. Haec omnia custodiri, observari et peragi oportet, neque turbari, sed firma et immota manere, quemadmodum pia et Deo plena maiestas nostra constituit, itemque antiquis temporibus qui ante nos pie regnarunt, qua par erat, ordinarunt.

DE DIGNITATIBUS, QUAS EUNUCHI SOLO IMPERATORIS EDICTO CONSEQUUNTUR.

Novem proprie et stricte sunt tales dignitates: Domini paracoemomenus seu accubitor; Domini protovestiarius; praefectus mensae Domini; praefectus mensae Imperatricis; papias magni palatii; deuterus magni palatii; pincerna Augustae; papias magnaurae et papias Daphnes. Possunt tamen in universum eunuchi dignitates omnes obtinere, quas barbati, praeter eparchi seu praefecti Urbis et quaestoris et domesticorum dignitates.

Digitized by Google

Ed.L. 421 Τόμος β'.

Ταύτας οὖν ἁπάσας τὰς ἔργῳ καὶ λόγῳ διδομένας ἀξίας σαφεῖ καὶ ἀκριβεῖ λόγῳ παραστῆσαι σπουδάσαντες, οὐ δίκαιον ἐκρίναμεν, ὦ φίλοι, μέχρι τούτων καταπαῦσαι τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ, ὃ μάλιστα ὑμῖν ζητητέον, τῆς περὶ τῶν καθεδρῶν ἀκριβείας καθάψασθαι καὶ τὴν ὑπόθεσιν εἰς πέρας ἀγάγαι, Ms.241.b καθὰ ἐξητήσασθε. καὶ γὰρ πάλιν ὡς ἐπ' ἀναλήψει ταῖς λεχθείσαις ἁπάσαις χρησάμενοι τὴν ἑκάστης τάξιν καὶ κλῆσιν καὶ οἰκείαν καθέδραν σαφέστερον ὑμῖν κανονῆσαι B ἐπήχθημεν. δεῖ γὰρ τὸν καλέοντα ἀρτικλίνην ταύτας μὲν ἁπάσας ἀκριβῶς εἰδέναι, ὡς ἔφαμεν, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν βασιλικῶν κλητωρίων κατάστασιν διττῶς ποιεῖσθαι εἰς κόσμησιν, καὶ τῷ μὲν λόγῳ τὴν κλῆσιν τῆς ἑκάστου ἀξίας οἰκείας ἐκφέρειν, τῇ δὲ δεξιᾷ χειρὶ διὰ τοῦ σχήματος προσδεικνύειν τὸν ἑκάστῃ ἁρμόζοντα τόπον, καὶ τὸν μὲν πρωτόκλητον φίλον πρὸς τὸ εὐώνυμον προτρέπεσθαι μέρος, ὅπως ἡ τῆς βασιλικῆς ἀξίας ἐπίδοσις εὐχερὴς τῷ πρωτοκλήτῳ γένηται φίλῳ, τὸν δὲ ἀπ' αὐτοῦ δεύτερον ἐν τοῖς δεξιοῖς προσκαλεῖσθαι, καὶ λέγειν· „ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ὁ καῖσαρ, ὁ νωβελήσιμος, ὁ κουροπαλάτης, ὁ βασιλεοπάτωρ, C ἡ ζωστὴ πατρικία." εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι αἱ ἓξ αὗται μόναι

CAPUT SECUNDUM.

Has igitur omnes dignitates utriusque generis, tam re et solennibus cum cerimoniis, quam verbis, attributas quum studeamus distincto perspicuoque et accurato sermone persequi, aequum non putamus, o amici, cum dictis tractationi finem imponere, sed potius necesse videtur, ut, (quod maxime nobis indagandum et declarandum erat, et vos a me rogastis,) plenam omnibus numeris perhibeamus expositionem de praesessionibus et praecedentiis harum dignitatum. Propterea repetituri tanquam in recapitulatione iam dictarum dignitatum nomina, dabimus nunc operam, ut cuiusque ordinem et appellationem et propriam sedem perspicueque breviterque tanquam in canone quodam aut laterculo declaremus. Oportet enim artoclinam, cuius est dignitates ad sacram mensam assessuras intro vocare, omnes eas probe nosse, sacrorumque imperialium conviviorum cerimonias et directionem gemino modo facere, scilicet voce dignitatis cuique singulari viro propriae appellationem pronuntiare, et simul dextra manu gestuque decoro et consueto competentem cuique suum locum assignare; amicumque Domini eum, qui primus introvocatur, ad sinistram Domini manum ablegare, quo nempe sua maiestas illi primo vocato eo facilius commodiusque dapes porrigere possit. Secundo autem loco vocatum ad dextram ablegare; et proclamare hoc tenore: *Patriarche Constantinopoleos; Caesar; Nobilissimus; Curopalata; Basileopator; Zoste patricia.* Hac nempe

Digitized by Google

ἀξίαι ἐν τῇ ἀποκοπτῇ τραπέζῃ συνεστιῶνται τοῖς βασιλεῦσιν, αἱ δὲ λοιπαὶ πᾶσαι τῆς δευτέρας ὑπάρχουσι τάξεως, οἷον ὁ μάγιστρος, ὁ μάγιστρος. εἰ δέ τις τούτων ὀφφίκιον τετίμηται, προκρίνεται τοῦ ἑταίρου, κἂν τάχα ἔσχατος ᾖ. εἶτα, ὁ ῥαίκτωρ, ὁ σύγκελλος Ῥώμης, ὁ σύγκελλος Κωνσταντινουπόλεως. εἰ δὲ καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς πατριαρχῶν τύχοιεν σύγκελλοι, προκρίνονται τούτων κατὰ τὰ ἴδια αὐτῶν πατριαρχία, εἶθ' οὕτως ὁ ἀρχιεπίσκοπος Βουλγαρίας, πατρίκιοι εὐνοῦχοι. ὁ δὲ ὢν ἐξ αὐτῶν ἐν ὀφφικίῳ προκρίνεται τοῦ ἑτέρου. ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολι- D κῶν· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀρμενιάκων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν Θρᾳκησίων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ κόμης τοῦ ὀψικίου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν βουκελλαρίων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Καππαδοκίας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τοῦ Χαρσιανοῦ· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Κολωνείας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Παφλαγωνίας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρα- Ed.L. 422 τηγὸς τῆς Θρᾴκης· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Μακεδονίας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Χαλδίας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς καὶ δομέστικος

6. τοίχυεν cod. et ed.

sex dignitates solae simul cum Imperatore in mensa apocopta seu privata et a ceteris separata epulantur. Reliquae autem omnes sunt secundi ordinis, ut magister [primus], magister [secundus] et sic porro. Horum honoratorum si quis officio praeterea mactus est, praehabetur alteri eiusdem quidem dignitatis viro, sed officio casso, etiamsi ipse postremus seu promotionis tempore recentissimus sit. Deinde evocatur rector; syncellus Romae; syncellus CPoleos. Syncelli, si qui adsunt, patriarcharum orientalium, praecedunt et sequuntur ordine, quem in ordine ecclesiastico tenet suus cuiusque patriarcha. Dein archiepiscopus Bulgariae; tum patricii eunuchi. Horum quisquis officio honoratus est, praefertur alteri· [non honorato alia praeter patriciatum dignitate]. Tum sequuntur hoc ordine: Proconsul patricius et strategus Anatolicorum seu Orientalium; proconsul patricius et domesticus scholarum; proconsul patricius et strategus Armeniacorum; proconsul patricius et strategus Thracesiorum; proconsul patricius et comes opsicii; proconsul patricius et strategus Bucellariorum; proconsul patricius et strategus Cappadociae; proconsul patricius et strategus Charsiani; proconsul patricius et strategus Coloniae; proconsul patricius et strategus Paphlagoniae; proconsul patricius et strategus Thraciae; proconsul patricius et strategus Macedoniae; proconsul patricius et

*τῶν ἐξσκουβιτόρων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ ἔπαρχος τῆς
πόλεως· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Πελοποννή-
σου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Νικοπόλεως· ὁ
ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῶν Κιβυῤῥαιωτῶν· ὁ
ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Ἑλλάδος· ὁ ἀνθύπατος
πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Σικελλίας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος*
Ms. 242. a *καὶ στρατηγὸς Στρυμῶνος· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρα-*
B *τηγὸς Κεφαληνίας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς
Θεσσαλονίκης· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τοῦ
Δυῤῥαχίου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τῆς Σά-
μου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς τοῦ Αἰγαίου
πελάγους· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Δαλμα-
τίας· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ στρατηγὸς Χερσῶνος· ὁ
ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ σακελλάριος· ὁ ἀνθύπατος πατρί-
κιος καὶ γενικὸς λογοθέτης· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ κυέ-
στωρ· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ λογοθέτης τοῦ στρατιω-*
C *τικοῦ· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῆς βίγλης·
ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ δρουγγάριος τῶν πλοΐμων· ὁ
ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου· ὁ ἀνθύ-
πατος πατρίκιος καὶ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν· ὁ ἀνθύπατος
πατρίκιος καὶ δομέστικος τῶν ἱκανάτων· ὁ ἀνθύπατος πα-
τρίκιος καὶ δομέστικος τῶν νουμέρων· ὁ ἀνθύπατος πατρί-
κιος καὶ δομέστικος τῶν ὀπτημάτων· ὁ ἀνθύπατος πατρί-
κιος καὶ κόμης τῶν τειχέων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ*

strategus Chaldiae; proconsul patricius et strategus et domesticus excubitorum; proconsul patricius et eparchus seu praefectus Urbis; proconsul patricius et strategus Peloponnesi; proconsul patricius et strategus Nicopoleos; proconsul patricius et strategus Cibyrrhaeotarum; proconsul patricius et strategus Graeciae; proconsul patricius et strategus Siciliae; proconsul patricius et strategus Strymonis; proconsul patricius et strategus Cephaleniae; proconsul patricius et strategus Thessalonicae; proconsul patricius et strategus Dyrrhachii; proconsul patricius et strategus Sami; proconsul patricius et strategus Aegaei maris; proconsul patricius et strategus Dalmatiae; proconsul patricius et strategus Chersonis; proconsul patricius et sacellarius; proconsul patricius et genicus logothetes vel generalis rationalis; proconsul patricius et quaestor; proconsul patricius et logothetes rei militaris; proconsul patricius et drungarius vigiliae; proconsul patricius et drungarius rei maritimae; proconsul patricius et logothetes cursus; proconsul patricius et logothetes gregum; proconsul patricius et domesticus hicanatorum; proconsul patricius et domesticus numerorum; proconsul patricius et domesticus optimatum; proconsul patricius et comes castrorum; proconsul patricius et chartularius sacellii; proconsul patricius et

Digitized by Google

χαρτουλάριος τοῦ σακελλίου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ χαρτουλάριος τοῦ βεστιαρίου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ χαρτουλάριος τοῦ κανικλείου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ D πρωτοστράτωρ· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ πρωτοασηκρήτης· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ κόμης τοῦ στάβλου· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ ἐκ προσώπου τῶν θεμάτων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ μέγας κουράτωρ· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ κουράτωρ τῶν μαγγάνων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ ὀρφανοτρόφος· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ δήμαρχος Βενέτων· ὁ ἀνθύπατος πατρίκιος καὶ δήμαρχος Πρασίνων. εἰ δὲ μὴ εἶεν πάντες Ed.L. 423 ἀνθύπατοι οἱ ἐν τοῖς ὀφφικίοις τεταγμένοι, ἀλλ' ἐν μόνῃ τῇ τῶν πατρικίων ἀξίᾳ τὰ στρατηγάτα ἢ τὰ δομεστικάτα ἢ τὰ ὀφφίκια προσελάβοντο, οἱ μὲν λιτοὶ ἀνθύπατοι τῶν ἐν τοῖς ὀφφικίοις τεταγμένων πατρικίων ἐν ταῖς καθέδραις προκρίνονται, δηλονότι ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τοῦ κωδικέλλου αὐτοῦ τῷ βαθμῷ προτιμώμενος, πλὴν τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ἀνατολικῶν καὶ τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν· οὗτοι γὰρ μόνοι, καὶ μὴ ὄντες ἀνθύπατοι, ἐν τῇ καθέδρᾳ τῶν ἀνθυπάτων ὑπερέχουσιν ἅπαντας. εἰ δέ τινες ἐξ αὐτῶν, εἴτε ἐκ τῶν ἀνθυπάτων, εἴτε ἐκ τῶν λιτῶν πατρικίων, ἢ εἰς B στρατηγάτα ἀνήχθησαν, εἴτε ἐν ἄλλῳ τῳ διὰ λόγου προσγι-

14. στρατηγάτα em. R., στρατηγήματα cod. et ed.

chartularius vestiarii; proconsul patricius et chartularius caniclii; proconsul patricius et protostrator; proconsul patricius et protasecretis; proconsul patricius et comes stabuli; proconsul patricius et repraesentans thematum; proconsul patricius et praefectus idici vel rei privatae; proconsul patricius et magnus curator; proconsul patricius et curator palatii manganorum; proconsul patricius et magister supplicationum; proconsul patricius et praefectus orphanotropheorum; proconsul patricius et demarchus Venetorum; proconsul patricius et demarchus Prasinorum. Quodsi autem, qui haec officia gerunt, non omnes simul proconsules quoque fuerint, sed in nudo patriciatu suam aliqui dignitatem, sive strategi, sive domestici, sive officialis alterius, adierint, talibus praeferuntur quoad sessionem simplices proconsules; ita nempe, ut gradum hi teneant secundum tempus traditorum sibi codicillorum; exceptis solis stratego Anatolicorum et domestico scholarum. Hi enim soli, etiamsi proconsules non fuerint, sessione tamen praehabentur proconsulibus omnibus. Si quis autem eorum, proconsulum puta patriciorumve simplicium, ad strategi dignitatem ullumve aliud eorum officiorum promoveatur, quae solo Domini edicto impetrantur: tunc sedet eorum unusquisque in loco non eo, quem ut proconsul pa-

Digitized by Google

νομένῳ ἀξιώματι, ἕκαστος αὐτῶν κατὰ τὴν τοῦ ὀφφικίου οἰκείαν δόξαν καὶ τῆς καθέδρας ἀπολαύει. οὐ μὴν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ κωδικέλλου κἂν τάχα τύχῃ ὁ ἔσχατος τῷ βαθμῷ προκριθῆναι τοῦ πρώτου ἐν οἱῳδήποτε ὀφφικίῳ τῷ διὰ λόγου προσγινομένῳ. εἰ δὲ καὶ
Ms.242.b παγανοὶ τύχοιεν χωρὶς ὀφφικίων πατρίκιοι, ὑποπίπτουσι τοῖς τὰ ὀφφίκια ἔχουσι πατρικίοις. εἰ δέ τις ἐκ τῶν λεχθέντων ὀφφικίων διαδεχθῇ, κατὰ τὸν πρῶτον βαθμὸν τῆς τάξεως τοῦ κωδικέλλου αὐτοῦ ἀναστραφήσεται ἐν τῇ κλήσει.
C κλητωρεύονται δὲ ἅπαντες οὕτως.

Τόμος γ΄. Τῆς τῶν διαφόρων ἀξιωμάτων καθολικῆς καθέδρας.

Ὁ μάγιστρος· ὁ ῥαίκτωρ· ὁ σύγκελλος· ὁ πατρίκιος καὶ πραιπόσιτος· οἱ πατρίκιοι οἱ εὐνοῦχοι· οἱ ἀνθύπατοι πατρίκιοι καὶ στρατηγοὶ κατὰ τὰ στρατηγάτα ἢ τὰ ὀφφίκια αὐτῶν· ἀνθύπατοι πατρίκιοι λιτοὶ κατὰ τοὺς κωδικέλλους αὐτῶν· πατρίκιοι στρατηγοὶ κατὰ τὰ στρατηγάτα αὐτῶν ἢ τὰ ὀφφίκια αὐτῶν· ὁ πραιπόσιτος μὴ ὢν πατρίκιος· (εἰ
D δὲ καὶ ἐν ὀφφικίῳ τετίμηται, προκρίνεται τοῦ ἑτέρου·) ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ στρατηγὸς τῶν Ἀνατολικῶν· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν σχολῶν· οἱ πρωτοσπαθάριοι στρατηγοὶ τῶν Ἀνατολικῶν θεμάτων κατὰ τὰς στρατηγίας

11. περὶ aut διὰ ante τῆς excidisse putat R.

triciusve obtineret, sed eo quem officii sui gloria et auctoritas deposcit; non tamen secundum ordinem gradus traditorum codicillorum. Contingat enim quocunque tandem officio eorum, quae per mandatum impertiuntur, ut qui iuxta tempus promotionis ultimus deberet esse, praecedat eum, qui promotorum antiquissimus est. Si qui autem pagani sint, hoc est officiis cassi, patricii, cedunt gradu patriciis officia gerentibus. Si quis in dictorum officiorum aliquo successorem nactus fuerit, procedetur cum eo in evocatione secundum gradum, qui antea ipsi competebat ex ordine codicilli sui. Omnes autem introvocantur hoc modo.

CAPUT TERTIUM, DE SESSIONE DIGNITATUM IN UNIVERSUM.

Primus sedet magister, tum rector, dein syncellus; patricius et praepositus idem; patricii eunuchi; proconsules patricii et strategi secundum strategata, id est, praeturas aut provincias suas aut officia sua; proconsules patricii simplices secundum aeram codicillorum suorum; patricii strategii [et officiales, qui non sunt simul proconsules] secundum strategata sua aut officia sua; praepositus, qui non est patricius; si autem simul officio fungitur, praeit alteri [idem officium gerenti]; protospatharius et strategus Anatolicorum; protospatharius et domesticus scholarum; protospatharii et strategi peculiarium per Orientem thematum vel provinciarum secun-

Digitized by Google

αὐτῶν· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν ἐξκουβιτόρων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἔπαρχος τῆς πόλεως· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ στρατηγοὶ τῶν θεμάτων τῆς δύσεως κατὰ τὰ στρατηγάτα αὐτῶν· οἱ μητροπολῖται· οἱ ἀρχιεπίσκοποι κατὰ τοὺς θρόνους αὐτῶν· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ σακελλάριος· οἱ ἐπίσκοποι οἱ ἐπεχόμενοι· πριμικήριοι εὐνοῦχοι τοῦ κουβουκλείου· (εἰ δὲ καὶ πρωτοσπαθάριοί εἰσιν, Ed.L. 424 προκρίνονται τῶν λιτῶν πριμικηρίων· εἰ δὲ καὶ ὀφφίκια προσελάβοντο, καὶ εἴθ' οὕτως προκρίνονται τῶν λοιπῶν·) ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ λογοθέτης τοῦ γενικοῦ· οἱ ὀστιάριοι τοῦ κουβουκλείου· (εἰ δὲ καὶ ὀφφίκια ἔχοιεν, προκρίνονται τῶν ὁμοτίμων·) ὁ κυέστωρ καὶ μὴ ὢν πρωτοσπαθάριος· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ λογοθέτης τοῦ στρατιωτικοῦ· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ δρουγγάριος τῆς βίγλης· ὁ οἰκονόμος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, καθὰ τὰ νῦν ἐτιμήθη· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ δρουγγάριος τῶν πλοΐμων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ λογοθέτης τῶν ἀγελῶν· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν· ὁ πρω- B τοσπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν ἱκανάτων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν νουμέρων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ δομέστικος τῶν ὀπτημάτων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ κόμης τῶν τειχέων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ χαρτουλάριος τοῦ σακελλίου· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ χαρτουλάριος τοῦ βεστιαρίου· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ χαρτουλάριος τοῦ κανικλείου· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ πρωτοστράτωρ· ὁ πρωτοσπαθάριος

dum ordinem suorum strategatorum; protospatharius et domesticus excubitorum; protospatharius et praefectus Urbis; protospatharii et strategi thematum Occidentis ex ordine suorum strategatorum; metropolitani; archiepiscopi secundum thronos vel sedes suos; protospatharius et sacellarius; episcopi sub inspectione superiorum pontificum constituti; primicerii eunuchi cubiculi; qui si simul sunt protospatharii, praeferuntur simplicibus primiceriis, idemque obtinet de iis, qui alia praeterea officia gerunt; protospatharius et logothetes genici; ostiarii cubiculi, qui si simul officiis fungantur, praehabentur collegis suis; quaestor, etiamsi protospatharius non sit; protospatharius et logothetes fisci militaris; protospatharius et drungarius vigiliae; oeconomus magnae ecclesiae, ut hoc tempore gradum tenet; protospatharius et logothetes cursus; protospatharius et drungarius cursus; protospatharius et drungarius classiariorum; protospatharius et logothetes gregum; protospatharius et praefectus hominum imperialium seu basilicorum; protospatharius et domesticus hicanatorum; protospatharius et domesticus numerorum; protospatharius et domesticus optimatum; protospatharius et comes castrorum; proto-

Digitized by Google

καὶ πρωτοασηκρήτης· οἱ πρωτοσπαθάριοι ἐκ προσώπου τῶν θεμάτων κατὰ τὸ ἴδιον ἑκάστου θέμα· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ κόμης τοῦ στάβλου· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ λόγου· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ μέγας κουράτωρ· ὁ C πρωτοσπαθάριος καὶ κουράτωρ τῶν μαγγάνων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἐπὶ τῶν δεήσεων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ὀρφανοτρόφος· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ κλεισουράρχαι· ὁ Ms. 243. a πρωτοσπαθάριος καὶ δήμαρχος τῶν Βενέτων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ δήμαρχος τῶν Πρασίνων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἐπὶ τῆς καταστάσεως· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἀπὸ στρατηγῶν τῶν Ἀνατολικῶν· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἀπὸ δομεστίκων τῶν σχολῶν· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ ἀπὸ στρατηγῶν τῶν Ἀνατολικῶν θεμάτων· ὁ πρωτοσπαθάριος καὶ ἀπὸ δομεστίκων τῶν ἐξσκουβιτόρων· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ ἀπὸ ἐπάρχων· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ ἀπὸ στρατηγῶν τῆς δύσεως· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ ἀπὸ κυεστόρων· (οἱ πρωτοσπαθάριοι τοῦ χρυσοτρικλίνου προεκρίθησαν πάλαι τῶν D ἀπὸ στρατηγῶν καὶ ἀπὸ ἐπάρχων·) οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ κριταί· οἱ πρωτοσπαθάριοι τοῦ μαγλαβίου καὶ ἀρτικλῖναι· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ ἄρχοντες τῶν στάβλων· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ ἀπὸ ὀφφικίων κατὰ τά ποτε ὀφφίκια αὐτῶν· οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ βασιλικοὶ κατὰ τὰς προβολὰς αὐτῶν·

17. πάλαι effecit R. ex incerto cod. compend.

spatharius et chartularius sacelli; protospatharius et chartularius vestiarii; protospatharius et chartularius caniclii; protospatharius et protostrator; protospatharius et protoasecretis; protospatharii ex persona, id est repraesentantes, thematum, unusquisque secundum ordinem sui thematis; protospatharius et comes stabuli; protospatharius et praefectus idici logi seu rationum privatarum; protospatharius et magnus curator; protospatharius et curator manganorum; protospatharius et magister libellorum supplicum; protospatharius et orphanotrophus; protospatharii et cleisurarchae [seu praefecti limitum, vel et minorum, quam sunt strategata, praefecturarum]; protospatharius et demarchus Venetorum; protospatharius et demarchus Prasinorum; protospatharius et cerimoniarius; protospatharius et exstrategus Anatolicorum; protospatharius et exdomesticus scholarum; protospatharii et exstrategi singulorum thematum Orientalium; protospatharius et exdomesticus excubitorum; protospatharii et expraefecti; protospatharii et exstrategi thematum occidentalium; protospatharii et exquaestores; protospatharii chrysotriclinii; qui tamen olim praeferebantur exstrategis et expraefectis; protospatharii iudices; protospatharii de contubernio maglabitarum et articlinae; protospatharii et archontes stabulorum; protospatharii et exofficiales, sedum officia, quae olim tenuerunt;

Digitized by Google

οἱ πρωτοσπαθάριοι καὶ ἀσηκρῆται· οἱ πρωτοσπαθάριοι οἱ διὰ πόλεως· οἱ πρωτοσπαθάριοι οἱ ἐξωτικοί. εἰ δὲ μὴ εἶεν πάντες πρωτοσπαθάριοι, καὶ τὰς διὰ λόγου προσγινομένας ἀξίας κατέχουσιν, οἱ νῦν στρατηγοὶ τῆς τε ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως οὐχ ὑποπίπτουσιν τῆς ἤδη λαχούσης αὐτῶν τῶν θεμάτων καθέδρας διὰ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ βραβείου αὐτῶν, Ed. L. 425 ὑπάρχοντος ἀξιώματος, ἀλλ' ἐν τῇ τάξει, ᾗ ἐτάχθησαν, κατὰ τὸ οἰκεῖον θέμα καθέζονται. ὡσαύτως οὖν καὶ ὁ ἔπαρχος πόλεως καὶ ὁ κυαίστωρ. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ὀφφικιάλιοι ἐν τοῖς ὁμοτίμοις τῶν διὰ βραβείων διδομένων ἀξιωμάτων προτετίμηνται. ἐν δὲ τῇ τάξει τῶν ὀφφικίων ἕκαστος αὐτῶν τὴν οἰκείαν τάξιν λαμβάνει. μετὰ δὲ τῆς τῶν πρωτοσπαθαρίων τιμῆς δευτέρα ἡ τῶν σπαθαροκανδιδάτων εἰσάγεται τάξις, οἷον σπαθαροκανδιδάτοι καὶ ὀφφικιάλιοι κατὰ τὰ ὀφφίκια αὐτῶν· οἱ σπαθαροκουβικουλάριοι τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος· σπαθαροκουβικουλάριοι τοῦ κουβουκλείου· πρε- B σβύτεροι οἱ βασιλικοί· οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγούμενοι καὶ πρεσβύτεροι τῆς ἐκκλησίας· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ ἀπὸ στρατηγῶν· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι τοῦ χρυσοτρικλίνου· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι οἱ οἰκειακοὶ καὶ κριταί· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ μαγλαβῖται καὶ ἀρτικλῖναι· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι οἱ ἀπὸ ὀφφικίων· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι οἱ οἰκειακοὶ

protospatharii et basilici secundum promotiones suas; protospatharii et asecretis; protospatharii urbani; protospatharii exotici vel suburbani aut et provinciales. Quodsi autem non omnes illi fuerint protospatharii, qui dignitates per mandatum obtingentes tenent, quantum quidem ad strategum provinciarum Orientalium et Occidentalium attinet, hi, quandoquidem dignitate gaudent, ideo quod cum ea brabeum simul non acceperint, non cedunt sede et praecedentia suis provinciis conveniente; sed eam sedem obtinent, quae suis provinciis assignata est. Praefectus Urbis et quaestor pari iure fruuntur. Reliqui autem omnes dignitatum insignibus simul et officiis honorati semper illis praehabentur, qui secum eadem insignia dignitatum, sed absque officiorum muneribus, obtinuerunt. In ordine autem officiorum quisque locum sibi proprium occupat. Post protospathariorum classem introducitur secunda, nempe spatharocandidatorum [seu spathariorum et candidatorum], ut qui simul spatharocandidati et officiales sunt, eo introducendi ordine, quem officium quodque sortitum est. Spatharocubicularii sacri coetonis; spatharocubicularii cubiculi; presbyteri palatini; presbyteri iidemque hegumeni [monasteriorum]; presbyteri magnae ecclesiae; spatharocandidati exstrategi; spatharocandidati chrysotriclini; spatharocandidati domestici iudices; spatharocandidati maglabitae simul et

τοῦ λαυσιακοῦ· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ ἀσηκρῆται· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ κλεισουράρχαι· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ τουρμάρχαι τῶν φιβεράτων· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι C *καὶ τουρμάρχαι Λυκαονίας καὶ Παμφυλίας· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ τοποτηρηταὶ τῶν σχολῶν· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ τουρμάρχαι τῶν τῆς ἀνατολῆς θεμάτων κατὰ τὰ θέματα αὐτῶν· ὁ σπαθαροκανδιδάτος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἐξσκουβιτόρων· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ τουρμάρχαι τῶν θεμάτων τῆς δύσεως· ὁ σπαθαροκανδιδάτος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι καὶ τουρμάρχαι τῶν πλοΐμων· ὁ σπαθαροκανδιδάτος καὶ τοποτηρητὴς τοῦ* Ms. 243. b *πλοΐμου· ὁ σπαθαροκανδιδάτος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ἱκανάτων· ὁ σπαθαροκανδιδάτος καὶ τοποτηρητὴς τῶν νουμέρων· ὁ σπαθαροκανδιδάτος καὶ τοποτηρητὴς τῶν ὀπτημάτων· ὁ* D *σπαθαροκανδιδάτος καὶ τοποτηρητὴς τῶν τειχέων· οἱ σπαθαροκανδιδάτοι οἱ διὰ πόλεως καὶ οἱ τῶν σεκρέτων· οἱ δισύπατοι κατὰ τὰς τάξεις αὐτῶν. εἰ δὲ μὴ εἶεν οὗτοι .σπαθαροκανδιδάτοι, ταῖς μὲν διὰ βραβείων ἀξίαις ὑποπιπτέτωσαν, ἐν δὲ τοῖς τοῦ βαθμοῦ αὐτῶν ὀφφικίοις ἀκολούθως τιμάσθωσαν. εἶθ' οὕτως τῶν σπαθαρίων εἰσάγεται τάξις, οἷον οἱ κουβικουλάριοι τοῦ βασιλικοῦ κοιτῶνος· οἱ κουβικουλάριοι τοῦ κουβουκλείου· οἱ κουβικουλάριοι τοῦ πατριάρχου· ὁ οἰκονόμος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας· οἱ διάκονοι οἱ*

articlinae iidem; spatharocandidati exofficiales; spatharocandidati domestici lausiaci; spatharocandidati asecretis; spatharocandidati et cleisurarchae; spatharocandidati et turmarchae foederatorum; spatharocandidati et turmarchae Lycaoniae et Pamphyliae; spatharocandidati et topoteretae scholarum; spatharocandidati et turmarchae legionum Orientalium secundum earum ordinem; spatharocandidatus et topoteretes excubitorum; spatharocandidati et turmarchae legionum Occidentalium; spatharocandidatus et topoteretes arithmi; spatharocandidati et turmarchae classiariorum; spatharocandidatus et topoteretes rei navalis; spatharocandidatus et topoteretes hicanatorum; spatharocandidatus et topoteretes numerorum; spatharocandidatus et topoteretes optimatum; spatharocandidatus et topoteretes castrorum; spatharocandidati urbani; spatharocandidati secretorum, et tandem bisconsules secundum suos ordines. Horum omnium qui spatharocandidati simul non fuerint, succedunt quidem illis sui ordinis, qui insignibus honorum ornati fuerint, id est qui spatharocandidati sint, honore tamen officiis sui gradus debito post illos gaudent, [ita ut spatharocandidatos inferioris gradus praecedant]. Tum introducitur spathariorum classis, ut spatharii cubicularii sacri coetonis; cubicularii cubiculi; cubicularii patriarchae; oeconomus magnae ecclesiae; diaconi palatini; diaconi magnae ecclesiae; spatharii chrysotriclinii; spatha-

Digitized by Google

βασιλικοί· οἱ διάκονοι τῆς ἐκκλησίας· οἱ σπαθάριοι τοῦ χρυσοτρικλίνου· οἱ σπαθάριοι καὶ κριταί· οἱ σπαθάριοι μαγλαβῖται Ed.L. 426 καὶ ἀρτικλῖναι· οἱ σπαθάριοι καὶ τουρμάρχαι κατὰ τὰ θέματα αὐτῶν· οἱ σπαθάριοι καὶ τοποτηρηταὶ κατὰ τὰ τάγματα αὐτῶν· οἱ σπαθάριοι καὶ ἀσηκρῆται καὶ ὁ πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου· οἱ σπαθάριοι τοῦ σπαθαρικίου· οἱ σπαθάριοι καὶ κόμητες τῆς κόρτης τῶν ἀνατολικῶν· οἱ σπαθάριοι καὶ κόμητες τῶν σχολῶν· οἱ σπαθάριοι καὶ κόμητες τῆς κόρτης τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων κατὰ τὰ θέματα αὐτῶν· ὁ σπαθάριος καὶ σύμπονος τοῦ ἐπάρχου· ὁ σπαθάριος καὶ λογοθέτης τῶν πραιτωρίων· οἱ σπαθάριοι καὶ κόμητες τῆς κόρτης τῶν θεμάτων τῆς δύσεως κατὰ τὰ θέματα αὐτῶν· οἱ σπαθάριοι καὶ χαρτουλάριοι τοῦ γενικοῦ B λογοθέτου· οἱ σπαθάριοι καὶ ἀντιγραφῆς τοῦ κυαίστωρος· οἱ σπαθάριοι καὶ χαρτουλάριοι τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθέτου· ὁ σπαθάριος καὶ χαρτουλάριος θέματος τῶν ἀνατολικῶν· ὁ σπαθάριος καὶ χαρτουλάριος τοῦ τάγματος τῶν σχολῶν· ὁ σπαθάριος καὶ ἀκτουάριος· οἱ σπαθάριοι καὶ χαρτουλάριοι τῶν ἀνατολικῶν θεμάτων· ὁ σπαθάριος καὶ χαρτουλάριος τῶν ἐξσκουβίτων· οἱ σπαθάριοι καὶ χαρτουλάριοι τῶν δυτικῶν θεμάτων· οἱ σπαθάριοι καὶ βασιλικοὶ νοτάριοι τῆς σακέλλης· οἱ σπαθάριοι καὶ βασιλικοὶ νοτάριοι τοῦ βεστιαρίου· οἱ σπαθάριοι καὶ βασιλικοὶ νοτάριοι τοῦ εἰδικοῦ· C οἱ σπαθάριοι καὶ νοτάριοι τῶν ἀρκλῶν τοῦ γενικοῦ· οἱ σπαθάριοι καὶ πρωτονοτάριοι τοῦ μεγάλου κουρατορικίου·

16. θέματος em. R., θεμάτων cod.

rii iudices; spatharii maglabitae et articlinae; spatharii turmarchae secundum legiones suas; spatharii topoteretae secundum tagmata sua; spatharii et asecretae; protonotarius dromi; spatharii spatharicii; spatharii et comites cortis Anatolicorum; spatharii et comites scholarum; spatharii et comites cortis Orientalium legionum secundum earum ordinem; spatharius et assessor praefecti Urbis; spatharius et rationalis praetoriorum; spatharii comites cortis legionum Occidentalium secundum earum ordinem; spatharii et chartularii generalis logothetae; spatharii et magistri scriniorum quaestoris; spatharii et chartularii rationalis fisci militaris; spatharius chartularius thematis Anatoliae; spatharius chartularius tagmatis scholarum; spatharius et actuarius; spatharii et chartularii peculiarium quarumque legionum Orientalium; spatharius et chartularius excubitorum; spatharii et chartularii legionum Occidentalium; spatharii et imperiales notarii sacellii; spatharii et imperiales notarii vestiarii; spatharii et imperiales notarii idici seu rei privatae; spatharii et notarii arcularum publici aerarii; spatharii et protonota-

Digitized by Google

οἱ σπαθάριοι καὶ δευτερεύοντες τῶν δημάρχων· ὁ σπαθά-
ριος καὶ ἐπὶ τῆς κουρατωρίας τῶν βασιλικῶν οἴκων· ὁ σπα-
θάριος καὶ δομέστικος τῆς ὑπουργίας· ὁ σπαθάριος καὶ
ζυγοστάτης· ὁ σπαθάριος καὶ χρυσοεψητής· ὁ σπαθάριος
καὶ ἄρχων τοῦ ἀρμέντου· οἱ σπαθάριοι καὶ ξενοδόχοι· οἱ
σπαθάριοι καὶ γηροκόμοι· οἱ σπαθάριοι καὶ πρωτονοτάριοι
τῶν θεμάτων κατὰ τὰ θέματα αὐτῶν· ὁ σπαθάριος καὶ οἰ-
κιστικός· οἱ σπαθάριοι οἱ διὰ πόλεως καὶ οἱ ἐξωτικοί. εἰ
D δὲ μὴ εἶεν καὶ οὗτοι σπαθάριοι, τὰς μὲν διὰ βραβείων ἀ-
ξίας ὑποπιπτέτωσαν, ἐν δὲ τοῖς αὐτῶν ὀφφικίοις κατὰ τάξιν
τιμάσθωσαν. μετὰ τούτους εἰσαγέσθω τετάρτη τάξις, ἡ τῶν
Ms. 244.a ὑπάτων, στρατόρων, κανδιδάτων, μανδατόρων, βεστητόρων,
ἀπράτων, ταγματικῶν καὶ θεματικῶν οὕτως. ὕπατοι βασι-
λικοὶ καὶ χαρτουλάριοι καὶ νοτάριοι τῶν λεχθέντων σεκρέτων
κατὰ τοὺς βαθμοὺς τῶν ἑαυτῶν ὀφφικίων· ὕπατοι παγανοὶ
τῆς συγκλήτου, κληρικοὶ τοῦ παλατίου καὶ τῆς μεγάλης ἐκ-
κλησίας, στράτωρες, εἰ τύχοιεν, τοῦ χρυσοτρικλίνου, στρά-
Ed.L. 427 τωρες ὁμοίως τοῦ μαγλαβίου· στράτωρες οἰκειακοὶ τοῦ λαυ-
σιακοῦ καὶ ἀσηκρῆται, στράτωρες τοῦ βασιλικοῦ στρατωρι-
κίου· στράτωρες, σκρίβωνες τῶν ἐξσκουβίτων καὶ χαρτου-
λάριοι τῶν θεμάτων· δομέστικοι τοῦ τάγματος τῶν σχολῶν

8. πόλεως B., πόλεων cod.

rii magni curatoricii; spatharii et deutereuontes seu secundicerii demarchorum; spatharius, qui praedia imperialia curat; spatharius et domesticus ministerii triclinaris; spatharius et zygostates seu libripens; spatharius aurifaber; spatharius et archon armamenti seu apothecae armorum; spatharii et xenodochi; spatharii et gerocomi; spatharii et protonotarii thematum secundum eorum ordinem; spatharius et oecisticus [seu magister architectorum]; spatharii urbani et spatharii exotici vel suburbani vel provinciales. Horum omnium officialium, qui munus aliquod gerit, sic tamen, ut simul non sit spatharius, ille succedit quidem illis sui ordinis, qui dignitates cum insignibus acceperunt, attamen gradum officii prae honoratis inferioris ordinis obtinet. Post hos introducitur quarta classis, hypatorum seu consulum, stratorum, candidatorum, mandatorum, vestitorum, apratorum seu honorariorum, tam tagmaticorum seu de ordinibus urbanis, quam thematicorum seu de ordinibus provincialibus, in hunc modum: consules imperiales et chartularii et notarii dictorum supra secretorum seu scriniorum secundum gradus suorum officiorum et scriniorum; consules pagani seu functione et auctoritate cassi; senatorii; clerici palatini; clerici magnae ecclesiae; stratores, si qui tum sint, chrysotriclinii; stratores maglabii, si pariter qui sint; stratores privati lausiaci et asecretae; stratores sacri stratoricii; stratores; scribones [vel deputati] excubitorum;

Digitized by Google

δομέστικοι τῶν θεμάτων τῆς ἀνατολῆς καὶ δύσεως κατὰ τὰ τάγματα αὐτῶν καὶ τὰς ἀξίας αὐτῶν· ἀσηκρῆται ἄπρατοι, νοτάριοι τῶν ἀσηκρητειῶν ἄπρατοι, κανδιδάτοι βασιλικοὶ τοῦ ἱπποδρόμου καὶ μανδάτορες, βεστήτορες, σιλεντιάριοι, δρουγγάριοι τῶν θεμάτων ἄπρατοι κατὰ τὰ θέματα καὶ τοὺς δρόγγους αὐτῶν· κόμητες τῶν θεμάτων ὁμοίως· κόμητες τῶν ἀριθμῶν ἄπρατοι· ὁ χαρτουλάριος τοῦ ἀριθμοῦ ὁμοίως· B κόμητες τοῦ πλοΐματος ὁμοίως· ὁ χαρτουλάριος τοῦ πλοΐματος· κόμητες τῶν ἱκανάτων ὁμοίως· ὁ χαρτουλάριος τῶν ἱκανάτων ὁμοίως· ὁ χαρτουλάριος τοῦ στάβλου ὁμοίως· ὁ ἐπίκτης τοῦ στάβλου ὁμοίως· τριβοῦνοι τῶν νουμέρων· ὁ χαρτουλάριος τῶν νουμέρων· οἱ κόμητες τῶν ὀπτημάτων· ὁ χαρτουλάριος τῶν ὀπτημάτων· ὁ χαρτουλάριος τῶν τειχέων· οἱ δευτερεύοντες τῶν δημάρχων· οἱ τριβοῦνοι τῶν τειχέων· ὁ προέξημος τῶν σχολῶν· οἱ κένταρχοι τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ κένταρχοι τῶν ἱκανάτων· οἱ προτίκτορες τῶν σχολῶν· οἱ βικάριοι τῶν νουμέρων· οἱ βικάριοι τῶν τειχέων· οἱ δρακονάριοι τῶν ἐξσκουβίτων· οἱ ἀποεπάρχοντες· οἱ στρα- C τηλάται· ὁ ἀκόλουθος τοῦ ἀριθμοῦ· ὁ πρωτομανδάτωρ τοῦ ἐξσκουβίτου· ὁ πρωτομανδάτωρ τῶν ἱκανάτων· οἱ πρωτοκάραβοι· οἱ πρωτονοτάριοι τῶν θεμάτων καὶ τῶν ἀγελῶν οἱ ἄπρατοι· οἱ βανδοφόροι τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ βανδοφόροι τῶν ἱκανάτων· οἱ εὐτυχοφόροι τῶν σχολῶν· οἱ σκευοφόροι τῶν ἐξσκουβίτων· οἱ λαβουρήσιοι τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ σκη-

chartularii thematum; domestici tagmatis scholarum; domestici thematum Orientis et Occidentis secundum classes et dignitates suas; asecretae honorarii; notarii asecretiarum honorarii; regii candidati circi, mandatores, vestitores, silentiarii, drungarii thematum honorarii secundum themata sua drungosque seu manipulos suos; comites thematum eodem modo; comites numerorum honorarii; chartularius arithmi honorarius; comites rei navalis honorarii; chartularius rei navalis; comites hicanatorum honorarii; chartularius hicanatorum honorarius; chartularius stabuli honorarius; epictes [seu compulsor] stabuli honorarius; tribuni numerorum; chartularius numerorum; comites optimatum; chartularius optimatum; chartularius castrorum; secundicerii demarchorum; tribuni castrorum; proximus scholarum; centarchi seu centuriones arithmi; centarchi hicanatorum; protectores scholarum; vicarii numerorum; vicarii castrorum; draconarii excubitorum; exeparchontes vel expraefecti provinciarum; stratelatae; acoluthus arithmi; protomandator excubitorum; protomandator hicanatorum; protocarabi seu naucleri; protonotarii thematum et gregum honorarii; bandiferi arithmi; bandiferi hicanatorum; eutychiofori [seu victoriarum gestatores] scholarum; sceuofori seu vasiferi vel tropaeoferi excubitorum; labarenses arithmi;

Digitized by Google

πτροφόροι τῶν σχολῶν· οἱ σιγνοφόροι τῶν ἐξσκουβίτων· οἱ σημειοφόροι τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ σημειοφόροι τῶν ἱκανάτων· οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν σχολῶν· οἱ σινάτωρες τῶν ἐξσκουβίτων· οἱ δουκινιάτωρες τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ δουκινιάτωρες τῶν ἱκα- D νάτων· οἱ μανδάτορες τῶν σχολῶν· οἱ πρωτοκαγκελλάριοι τῶν θεμάτων· οἱ ὀπτίονες τῶν ταγμάτων· ὁ πρωτοκαγκελ- Ms. 244. b λάριος τοῦ γενικοῦ λογοθέτου· ὁ πρωτοκαγκελλάριος τοῦ κυαίστωρος· ὁ πρωτομανδάτωρ τῶν νουμέρων· ὁ πρωτομανδάτωρ τῶν τειχέων· ὁ πρωτοκαγκελλάριος τοῦ σακελλίου· ὁ κένταρχος τοῦ βεστιαρίου· οἱ πρωτομανδάτορες καὶ λεγατάριοι τῶν ἐξσκουβίτων· οἱ μανδάτορες καὶ λεγατάριοι τοῦ ἀριθμοῦ· οἱ ἐξσκουβίτορες· οἱ θυρωροὶ τοῦ παλατίου καὶ τῶν σεκρέτων· οἱ διατρέχοντες τοῦ δρόμου· οἱ φακτιονάριοι· οἱ γειτονιάρχαι· οἱ νοτάριοι τῶν μερῶν· οἱ χαρτουλάριοι τῶν μερῶν· οἱ ποιηταὶ καὶ μελισταὶ τῶν δήμων· οἱ Ed.L. 428 ἡνίοχοι τῶν μερῶν· οἱ μανδάτορες τῶν νουμέρων· οἱ μανδάτορες τῶν τειχέων· ὁ λεγατάριος τοῦ βεστιαρίου· οἱ χοσβαΐται τοῦ μεγάλου βεστιαρίου· οἱ κένταρχοι τῶν στρατηγῶν τῶν θεματικῶν· οἱ μικροπανῖται· οἱ παραφύλακες τῶν κάστρων ἄπρατοι· κένταρχοι τῶν βάνδων· οἱ δημῶται· οἱ δρουγγάριοι τῶν πεζῶν· οἱ καγκελλάριοι τῶν σεκρέτων· οἱ τοποτηρηταὶ τῶν χορῶν· οἱ στρατιῶται τῶν θεμάτων· οἱ στρατιῶται τῶν θεμάτων. εἰ δὲ ἐκ πάντων τούτων τῶν λεχθέντων τινὲς ἔχοιεν ἀξίας τὰς διὰ βραβείου διδομένας, ἕκαστος αὐτῶν τῇ ἀξίᾳ τοῦ ὁμοτίμου τὸν βαθμὸν προτιμά-

sceptriferi scholarum; signiferi excubitorum; vexilliferi arithmi; vexilliferi hicanatorum; axiomatici vel honorati scholarum; senatores excubitorum; duciniatores vel ducenarii arithmi; duciniatores hicanatorum; mandatores scholarum; protocancellarii thematum; optiones tagmatum; protocancellarius genici logothetae; protocancellarius quaestoris; protomandator numerorum; protomandator castrorum; protocancellarius sacelli; centarchus vestiarii; protomandatores et legatarii excubitorum; mandatores et legatarii arithmi; excubitores; ianitores palatii et secretorum; vernaculi cursus; factionarii; magistri vicorum; notarii factionum; chartularii factionum; poetae factionum; musici factionum; aurigae factionum; mandatores numerorum; mandatores castrorum; legatarius vestiarii; chosbaitae magni vestiarii; centarchi strategorum thematicorum; micropanitae; custodes castrorum honorarii; centarchi bandorum; demotae seu populares aut factionales; drungarii peditum; cancellarii secretorum; topoteretae chororum; milites tagmatum et milites thematum. Horum, quos diximus, omnium si quis dignitates simul tenet earum, quae cum brabeis dari solent, ille gradum prae collega suo insigni-

Digitized by Google

σθω. εἰ δὲ παγανοὶ πέλοιεν, ἐν μόνοις τοῖς ὀφφικίοις τιμάσθωσαν κατὰ τὴν ἤδη ἐκτεθεῖσαν τάξιν κλητωρευόμενοι. B οἱ δὲ ἐξ ἐθνῶν εἰσερχόμενοι πρέσβεις καὶ τῆς τιμίας συνεστιάσεως τῶν βασιλέων ἡμῶν ἀξιούμενοι κλητωρεύονται καὶ αὐτοὶ οὕτως. [οἱ ἀπὸ Ῥώμης ἐπίσκοποι προεκρίθησαν τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπισκόπων.] οἱ μὲν ἀπὸ Ῥώμης ἐρχόμενοι, ἐὰν εἶσιν ἐπίσκοποι, προτιμῶνται τῶν ἐπισκόπων τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίας· εἰ δὲ πρεσβύτεροι εἶεν, ὡσαύτως προκρίνονται. ὁμοίως καὶ ἓν ἕκαστον τάγμα τῆς ἱεροσύνης τὴν προτίμησιν ἀναδέχεται κατὰ τὴν καθέδραν τὴν ἀνωτέρως ῥηθεῖσαν. τὸ αὐτὸ δὲ κρατείσθω καὶ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ ἀνατολῇ ὄντων τριῶν πατριαρχῶν. ἐτιμήθησαν δὲ οἱ ἀπὸ Ῥώμης ἐλθόντες διὰ C τὴν ἕνωσιν τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, οἷον ὁ ἐπίσκοπος Νικόλαος καὶ καρδηνάλιος Ἰωάννης, ἐπάνω πάσης τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων. [καὶ οἱ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων σύγκελλοι προεκρίθησαν παντὸς μαγίστρου.] ὡσαύτως καὶ οἱ ἀπὸ Ἀντιοχείας καὶ οἱ Ἱερο- Ms. 245. a σολύμων σύγκελλοι ἐν τῇ δευτέρᾳ θέσει τῆς τραπέζης πρῶτοι ἐπάνω παντὸς μαγίστρου. οἱ δὲ ἐξ Ἀγάρων φίλοι τῇ τῶν πατρικίων καὶ στρατηγῶν ὑποπίπτουσι τάξει ἐν ταῖς καθέδραις, οἱ μὲν ἀνατολικοὶ προκρινόμενοι τῶν ἑσπερίων· καθέζονται δὲ ἐν τῇ εὐωνύμῳ θέσει, ἢ τέταρτοι φίλοι, ἢ D

5. Verba οἱ—ἐπισκόπων notam marginalem esse censuit ideoque uncis inclusit R. 15. Verba καὶ — μαγίστρου et ipsa notam marginalem esse putans, uncis inclusit R.

bus non item ornato habet; si vero pagani sint [muneris titulo tantum conspicui, absque functione,] tantum in officiis secundum ordinem iam expositum evocantur. Legati autem peregrinarum gentium, in aulam delati et honore de Dominorum nostrorum epulis participandi digni habiti, evocantur in hunc modum. [Episcopi Romani episcopis nostris praehabebantur.] Episcopi Romae si qui ad nos veniunt, praehabentur nostris episcopis. Pari modo presbyteri, et in universum omnis ordo ecclesiasticus Romanus habet gradum prae nostro secundum illum sedendi ordinem, quem superius tradidimus. Id idem quoque teneatur de tribus per Orientem patriarchis. Collocabantur autem legati Romani, qui sub Leone, pio Imp., adveniebant procurandae unionis ecclesiarum gratia, ita, ut episcopus Nicolaus et cardinalis Ioannes praeirent toti classi magistrorum. [Qui ab Antiochia et Hierosolymis aderant syncelli, praehabebantur magistris omnibus.] Pariter syncelli Antiocheni et Hierosolymitani locum habebant in secundo convivii ordine supra omnes magistros. Amici Agareni patriciorum et strategorum succedunt classi quoad ordinem sedendi, sic tamen, ut illos ipsos inter illi, qui ex Oriente venerint, occidentalibus praehabeantur. Hi sic dicti amici

Digitized by Google

πέμπτοι, πρὸς τὸ αὐτοὺς ἐν τῷ δευτέρῳ μίνσῳ τῆς τραπέζης τυγχάνειν. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν Νούνων, ἤτοι Βουλγάρων, εἰσερχόμενοι φίλοι ἐν μὲν τῇ κλήσει τῶν κοινῶν κλητωρίων τέταρτοι ἢ πέμπτοι ἐν τῇ εὐωνύμῳ θέσει κληθήσονται, δηλονότι ὑποπίπτοντες καὶ αὐτοὶ τῇ τῶν πατρικίων καὶ στρατηγῶν καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ βήλῳ πατρικίων τεταγμένων ἀρχόντων, ἀπολαύοντες καὶ αὐτοὶ τὸν δεύτερον μίνσον τῆς βασιλικῆς τραπέζης. ἐν δὲ τοῖς ιθ' τῶν ἑορτῶν ἀκουβίτοις κλητωρεύονται ὄγδοοι καὶ ἔννατοι, δηλονότι ὑποπίπτοντες τῇ τάξει τοῦ προλεχθέντος βήλου. οἱ δὲ ἐκ Φράγγων πρέσβεις, Ed.L. 429 εἰ μὲν ἔχοιεν χειροτονίας, κατὰ ταύτας κληθήσονται· εἰ δὲ παγανοί εἰσιν, τῇ τῶν ὀφφικιαλίων ὑποπίπτουσι τάξει. οἱ δὲ ἐκ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν ἐρχόμενοι φίλοι τῇ τῶν σπαθαροκανδιδάτων ὑποπίπτουσι πάντες ἀξίᾳ.

Τόμος δ'.

Ἐπειδὴ τῆς τῶν ἀρτικλινῶν ἐπιστήμης ἰδικήν τινα πραγματείαν συγγράψασθαι ἐσπουδάσαμεν, καὶ τὰς τοῦ οἰκείου πολιτεύματος ἀξίας ἐκφαντορικῶς ἐν ταῖς καθέδραις ἀκριβῶς ἐξεθέμεθα, καὶ τὴν τῶν ἱερῶν βασιλικῶν κλητωρίων εὐστάB θιαν καὶ κατάστασιν ὑμῖν ὑπεδείξαμεν, φέρε δὴ καὶ τὰς ἰδέας τῶν ἐφ' ἑκάστῃ ἑορτῇ κικλησκομένων ἀξιωμάτων καὶ τὰς

collocati sedent in sinistra positione [seu prima mensa plagae tricliniι sinistrae] quarti a principio aut quinti, quia nempe sub secundum missum cadunt. Qui ab Hunnis Bulgarisve amici adfuerint, in evocatione communium et consuetorum conviviorum quarti aut quinti introvocantur in secunda positione, scilicet etiam hi post patricios eosdemque strategos et omnes in velo [seu corpore] patriciorum constitutos, et simul cum patriciis ad Augustum admitti solitos magistratus; ut etiam ipsi secundo missu sacrae mensae fruantur. In novendecim accubitis autem, qui celebrari diebus festis solent, evocantur hi octavi aut noni; scilicet post velum seu corpus procerum praedictum. Francorum tandem legati, si quidem investiti sunt muneribus iisque funguntur, evocantur secundum illa. Si vero sunt pagani seu cassi dignitatibus, subsequuntur classem officialium. Reliquis e gentibus advenientes amici succedunt ad unum omnes classi spatharocandidatorum.

CAPUT QUARTUM.

Postquam igitur scientiae articlinicae specialem quandam tractationem conscribere studentes, imperii nostri dignitates demonstrative distincteque exposuimus sacrorumque conviviorum decorem atque constitutionem vobis exhibuimus: agedum narrabo vobis quoque, quomodo species dignitatum, quae in unoquoque die festo ad mensam vocari solent, et multiformes earum vestitus, quibus quam-

Digitized by Google

τούτων πολυειδεῖς ἀμφιάσεις ὅπως δεῖ συνεισάγειν ἐν τοῖς κλητωρίοις, σαφῶς ὑμῖν διηγήσομαι. ἄρξομαι δ' ἐντεῦθεν καὶ ἡ τῆς θείας χάριτος τῷ κόσμῳ ἐπέφανεν ἀπαρχή, ἧς καὶ οἱ θεοπρόβλητοι καὶ θειότατοι ἡμῶν βασιλεῖς τὴν ἐγκόσμιον καὶ ὑπερκόσμιον ταύτην πανηγυρίζοντες χαρμονὴν κατὰ μίμησιν τῆς Χριστοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐπιδημίας, κοινῇ τὴν πανδεσίαν τοῖς πιστοῖς ἐφαπλώσαντες κοινωνοῦσι τῆς σωματικῆς ἑστιάσεως.

Ἡ γενέθλιος τοῦ Χριστοῦ ἡμέρα, ἐν ᾗ προτίθονται αἱ τῶν ιθ' ἀκουβίτων ἐκθέσεις. C

Δεῖ γὰρ ὑμᾶς, ὦ φίλοι, ἐν ταύτῃ τῇ λαμπρᾷ καὶ περι- Ms. 245.b δόξῳ τῶν Χριστοῦ γενεθλίων ἡμέρᾳ, ἡνίκα αἱ πολυσχεδεῖς καὶ ἐξαίσιοι τῶν ιθ' προτίθονται ἀκουβίτων ἐκθέσεις, ἐν μὲν τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ τοῦ κράματος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας καλεῖν εἰς συνεστίασιν τῶν φιλοχρίστων ἡμῶν βασιλέων μεγιστάνας ἐκ τῆς βασιλικῆς συγκλήτου τὸν ἀριθμὸν ιβ', οἷον μαγίστρους, πραιποσίτους, ἀνθυπάτους πατρικίους, στρατηγούς, ὀφφικιαλίους, οὓς ἂν δόξῃ τοὺς αὐτοκράτορας λαμβά- D νεσθαι· εἰσάγειν δὲ αὐτούς, ἄνευ μέντοι τῶν οἰκείων χλαμύδων, ἠμφιεσμένους δὲ τὰ καμίσια καὶ μόνα. εἰ δὲ τύχοιεν στρατηγοὶ κεκλημένοι, μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων εἰσαγέσθωσαν σὺν τῷ δρουγγαρίῳ τῆς βίγλης. ἐν δὲ τῇ τῶν ιθ'

16. ιβ' coni. R., ιδ' cod. et ed.

que introducere oporteat. Incipiam autem ab eo loco, in quo primitiae divinae gratiae sese mundo monstrare coeperunt, quando etiam a Deo promoti et sacratissimi nostri Imperatores mundanum hoc, id est in mundo quidem subsistens, attamen plus quam mundanum solenniter celebrantes gaudium ad exemplum adventus Christi ad homines, universales illas epulas coporalis exceptionis et convivationis fidelibus in commune explicant et proponunt.

FESTUM NATIVITATIS CHRISTI, IN QUO XIX. ACCUBITUUM DAPES PROPONUNTUR.

Oportet itaque nos, amici, splendido illo et glorioso die nativitatis Christi, quando multifariae incomparabiles XIX. accubituum dapes proponuntur, primum quidem apud sacram mensam mixti, in magna ecclesia apparatam, ad coepulandum Dominis nostris Christi amantibus proceres sacri senatus, numero duodecim evocare, ut magistros, praepositos, proconsules patricios, strategos, officiales, quos assumere Dominis visum fuerit; dein vero illos introducere, absque suis tamen cuique propriis chlamydibus, sed in solis camisiis. Si autem strategi quidam excitati fuerint, introducantur in suis scaramangiis cum drungario vigiliae. Ad venerabilem XIX. accubituum

Digitized by Google

ἀκουβίτων τιμιωτάτῃ τραπέζῃ δεῖ ὑμᾶς καλεῖν μαγίστρους δύο, ἀνθυπάτους πατρικίους, στρατηγοὺς ἕξ, Βουλγάρους φίλους δύο, ὀφφικιαλίους ἀπὸ τῆς τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθέτου τάξεως καὶ κατωτέρω δύο, πρὸς τὸ συνανακληθῆναι τῷ βασιλεῖ εἰς τύπον τῆς ἀποστολικῆς δωδεκάδος, φίλους τὸν ἀ-
Ed.L. 430 ριθμὸν ιβ'· προκισεύειν δὲ αὐτοὺς δεῖ στιχηδὸν κατὰ τάξιν τῆς ἑκάστου ἀξίας, ἐνδεδυμένους τὰς οἰκείας αὐτῶν χλαμύδας ἐμπροσθείῳ τῷ σχήματι, ὑποδεδεμένους δὲ καὶ τὰ οἰκεῖα καμπάγια, καὶ εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν μελλόντων παραστᾶναι βασιλικῶν ὑπουργῶν τε καὶ βουκαλίων, δηλονότι λαβόντος τὸ σχῆμα τοῦ καστρησίου τῆς βασιλικῆς τραπέζης παρὰ τοῦ ἄνωθεν παρεστῶτος περιφανοῦς πραιποσίτου, καὶ συνανερχομένου αὐτοῖς μέχρι τοῦ τριβάθμου τῆς βασιλικῆς εὐωχίας, καὶ ἱστῶντος αὐτοὺς κύκλῳ τῆς τιμίας τραπέζης εἰς τὸ εἰδικῶς προσκαλεῖσθαι πλησιέστερον
B φίλους, οὓς ἂν δόξῃ τῷ βασιλεῖ. ἐν δὲ τοῖς ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀκουβίτοις δεῖ ὑμᾶς καλεῖν ἐν ταύτῃ τῇ λαμπρᾷ καὶ περιβοήτῳ ἡμέρᾳ τὴν ὑπὸ καμπάγιον σύγκλητον πᾶσαν, οἷον ἀσηκρήτας, χαρτουλαρίους τῶν μεγάλων σεκρέτων, βασιλικοὺς νοταρίους τῶν λεχθέντων σεκρέτων, οἷον ἀπό τε σπαθαροκανδιδάτων καὶ κατωτέρω ὑπάτων, δισυπάτων, κομήτων τῶν σχολῶν, σιλεντιαρίων, προτικτόρων, εὐτυχοφόρων, σκηπτροφόρων, ἀξι-

mensam oportet nos advocare duo quidem magistros, proconsules patricios, strategos autem sex, amicos vel legatos e Bulgaria duo, tandem officiales de ordine logothetae rei militaris, aut et aliis inferioribus officiis duo; quo ad eandem cum Domino mensam accumbant amici duodecim, imitamentum apostolorum, qui cum Christo ad mensam accubuerunt. Procedunt autem unus post alterum, secundum ordinem suae quisque dignitatis antico modo, induti suas quisque chlamydes, et in pedibus habentes sua quisque campagia. Oportet autem illos introducere, postquam advenerint, qui mensae adstare et servire debent, imperiales ministri triclinares, et vocales seu musici; gestu nempe signum accipiente sacrae mensae castrense ab eo, qui superne adstat, illustri praeposito, et simul cum ipsis adscendente usque ad tribathmum seu suggestum trium graduum sacrae mensae, et in orbem eos circa venerabilem mensam collocante; quo Imperator, quos voluerit, viritim propius advocare possit. Ad accubitos autem seu mensas ambarum partium [respectu sacrae mensae ad dextram et sinistram stantes] oportet vos vocare illo splendido et celebri die totum senatum, qui campagia in pedibus gerit, ut asecretas, chartularios magnorum secretorum, imperiales notarios eorundem secretorum, ut a spatharocandidatis inde incipiendo et descendendo per dignitates ad consules, iterum consules, comites scholarum, silentiarios, protectores, eutychlophoros, sce-

ωματικῶν τῶν διαφόρων ταγμάτων τὸν ἀριθμὸν ρξη', Ἀγαρη- Ms. 246. a νῶν τοῦ πραιτωρίου κδ', τῶν Βουλγάρων φίλων ἀνθρώπους ιβ', καὶ πένητας ἀδελφοὺς τὸν ἀριθμὸν ιβ'· προκισσεύειν δὲ C αὐτοὺς στιχηδὸν οὕτως· τοὺς μὲν συγκλητικοὺς κατὰ τὰς οἰκείας αὐτῶν ἀξίας καὶ τὰς τῶν ὀφφικίων αὐτῶν διαφορὰς διαστελλόμενος ἔνθεν κἀκεῖθεν· τοὺς δὲ Ἀγαρηνοὺς κατέναντι τῆς ὄψεως τῶν βασιλέων ἐπὶ τῆς ἕκτης καὶ ἑβδόμης τραπέζης· τοὺς δὲ Βουλγάρων ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς ἐνάτης τραπέζης τῆς αὐτῆς περιόδου· τοὺς δὲ πένητας καὶ αὐτοὺς προσκαλεῖσθαι ἐπὶ τῆς θ' τραπέζης τῆς εὐωνύμου θέσεως, ἐν ᾗ παράστασις τοῦ δρουγγαρίου τυγχάνει. εἰσάγειν δὲ δεῖ ἅπαντας μετὰ τὴν ἄφιξιν τῶν πρωτοκλήτων φίλων τῆς βασι- D λικῆς τραπέζης οὕτως· τοὺς μὲν ἀξιωματικοὺς ἅπαντας μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, χλαμύδων τε καὶ καμπαγίων, στιχηδὸν κατὰ τάξιν τοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος καὶ ὀφφικίου· τοὺς δὲ Ἀγαρηνοὺς λευκοφόρους ἀζώνους ὑποδεδεμένους, δηλονότι προπορευομένου αὐτοῖς τοῦ καλέσαντος ἀρτικλίνου καὶ συνανερχομένου ἐφ' ἑκατέρου τῶν μερῶν διὰ τῆς ὀπισθίου θέσεως τῶν αὐτῶν ἀκουβίτων καὶ διὰ τοῦ ἐμπροσθίου τόπου ἐξαριθμοῦντος ἐφ' ἑκάστῳ ἀκουβίτῳ δωδεκάδα προσώπων μίαν καὶ μὴ συγχωροῦντός τινα ἀνακληθῆναι μέχρι τῆς ἐκφωνήσεως τῶν παρεστώτων βασιλικῶν βουκαλίων. μετὰ δὲ Ed. L. 431 τὴν πάντων ἀνάκλησιν δεῖ προσέχειν τὸ μουσικὸν μέλος, καὶ

17. προπορευομένων cod., αὐτῶν cod. et ed.

ptrophoros, axiomaticos seu honoratos e diversis dignitatibus, ad numerum usque 168, de Agarenis praetorii 24, de amicis Bulgaris 12 et fratres pauperes itidem 12. Procedere autem oportet illos in serie hoc modo: senatores quidem secundum suam quemque dignitatem et diversa officia, dextraque sinistraque divisos; Agarenos autem locat e regione et conspectu Imperatorum ad sextam et septimam mensam; Bulgaros ad nonam [et ultimam] eiusdem obitus [vel plagae, dextrae scilicet]. Pauperes excipiuntur pariter quoque nona mensa, sed sinistrae partis, ubi nempe drungarius adstare solet. Introducere autem oportet omnes post adventum amicorum primo loco ad sacram mensam vocatorum hoc modo. Axiomaticos seu in dignitatibus constitutos omnes cum suis mutatoriis, chlamydibus puta et campagiis, secundum ordinem dignitatis, quam quisque gerit, et officii pariter; Agarenos autem in candidis vestibus absque zonis, et in calceis; praeambulante ipsos articlino, qui eos introëvocat, et simul cum ipsis ascendente in utraque parte [triclinii] per posticam partem accubituum et deinceps ab antica eorundem enumerante in singulis accubitis duodenos accumbentes, neque permittente cuiquam, ut prius accumbat, quam imperiales musici adstantes modulos suos occoeperint. Postquam omnes accubuerunt,

Digitized by Google

ἡνίκα τὸ ἴδιον ἀπηχήσει φθέγμα, ἐξανίστασθαι ἅπαντας εἰς εὐφημίαν τῶν δεσποτῶν καὶ τὰς ἑαυτῶν ἀπεκδιδύσκεσθαι χλαμύδας· ἀλλὰ μὴν καὶ ὁσάκις ἂν τὸ μουσικὸν ἀπηχήσῃ, καὶ ὁσάκις ἂν θυμελικόν τι πρὸς τέρψιν ἐκτελεσθῇ πρᾶγμα, καὶ ἡνίκα τι βρώσιμον ἐκ τῆς βασιλικῆς τραπέζης διὰ τοῦ τερπνοῦ καστρησίου πρὸς τοὺς δαιτυμόνας ἐξαποσταλήσεται. ἐν δὲ τῇ τούτων ἐξόδῳ δεῖ προσέχειν τοῖς ῥωμαΐζουσι βουκαλίοις καὶ σὺν τῇ αὐτῶν ἐκφωνήσει προσέχειν τὸ σχῆμα
B τοῦ κλεινοῦ καστρησίου, καὶ αὖθις ἐξανιστᾷν πάντας τοὺς κεκλημένους χλανιδοφόρους διὰ τῆς ὀπισθίου θέσεως τῶν ἀκουβίτων, καὶ ἐπανάγειν αὐτοὺς ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὴν ἄνω προσωπικὴν ἔξοδον τῆς αὐτῆς περιόδου. καὶ εἶθ' οὕτως μετὰ
Ms.246.b τὴν τούτων τελείαν ὑπείδυσιν καὶ αὐτοὺς τῆς βασιλικῆς τραπέζης δαιτυμόνας ἐξάγειν, δηλονότι προπορευομένου αὐτοῖς τοῦ κλεινοῦ καστρησίου τῆς βασιλικῆς τιμίας τραπέζης. ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἡμέρας τῆς πολυσχεδοῦς ταύτης καὶ λαμπρᾶς πανδεσίας δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς πρόσκλησιν τῆς βασιλικῆς περιβλέπτου τραπέζης ὁμοίως μαγίστρους, ἀνθυπά-
C τους πατρικίους ὀφφικιαλίους καὶ οἰκειακοὺς πρωτοσπαθαρίους, τὸν ἀριθμὸν ιβ', συναριθμουμένου αὐτοῖς ἐξαιρέτως τοῦ δομεστίκου τῶν σχολῶν κατὰ τύπον· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς

13. ὑπέκδυσιν vel ἀπόλυσιν vel ἀπήλυσιν legi vult R. 14. ἐξάγειν, δηλονότι R., ἐξάγειν δὲ δηλονότι cod. et ed.

oportet animum attendere ad musicos cantus, et quando peculiaris id significans atque monens tonus insonuerit, oportet omnes surgere ad Dominis benedicendum suasque chlamydes exuere; quorum illud etiam repeti debet, quoties musici insonuerint et quoties ludicrum aliquod exercitium peragatur, item quando dapum aliquid e sacra mensa per iucundum castrensem ad convivas emittatur. In horum autem [musicorum et thymelicorum] exitu oportet [nos artoclinas] ad vocales musicos, Romane vel Latine loquentes, et, illis exclamantibus, simul ad gestum clarissimi castrensis attendere, eoque edito, convivas simul omnes exsurgere iubere atque educere in suis tunicis per posticam positionem vel partem accubituum, et reducere eos ex inferioribus ad superiorem conspicuum seu regio conspectui expositum exitum eiusdem periodi vel partis triclinii, ceterisque digressis sic tandem et sacrae mensae convivas emittere, praecedente clarissimo castrense venerabilis mensae imperialis. Altero autem die multifidae, id est tot per dies iteratae et quasi dispertitae, splendidaeque universalis convivationis oportet, ut invitatos et paratos ad communionem undequaque spectabilis sacrae mensae habeamus suo tempore advocandos magistros iterum, ut superiore die, proconsules patricios officiales, familiares protospatharios, numero in universum duodecim; quorum unus eo die ex formula et praescripto

Digitized by Google

πάντας ἐν τῇ αὐτῶν ἀνακλήσει χλανιδοφόρους ἐστολισμένους κατὰ τὸ ἴδιον σχῆμα· τοὺς δὲ οἰκειακοὺς πρωτοσπαθαρίους μετὰ τῶν οἰκείων σπεκίων καὶ ῥωέων σαγίων, ἐμπροσθίῳ τῷ σχήματι, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. ἐν δὲ τοῖς πέριξ ἀκουβίτοις δεῖ καλεῖν ἐφ' ἑκάτερα μέρη ἐπὶ δύο ἀκουβίτων βασιλικοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τῆς τῶν σπαθαροκανδιδάτων ἀξίας καὶ κατωτέρω· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἀκουβίτοις ἅπαντας τοὺς ἄρχοντας τοῦ τάγματος τῶν σχολῶν, οἷον τοποτηρητήν, εἰ τύχοι αὐτὸν εἶναι σπαθαροκανδιδάτον, τοὺς κόμητας τῶν D σχολῶν, δομεστίκους τῶν σχολῶν, τὸν προέξημον, προτήκτορας, εὐτυχοφόρους, σκηπτροφόρους, ἀξιωματικούς, μανδάτορας, τὸν ἀριθμὸν σμ', καὶ πένητας τὸν ἀριθμὸν ιβ'· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀνακλήσει μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων, τὸν δὲ τοποτηρητὴν καὶ χαρτουλάριον τοῦ αὐτοῦ τάγματος μετὰ καὶ σαγίων ῥωέων, δηλονότι προπορευομένου αὐτοῖς τοῦ ἀρτικλίνου κατὰ τὸν προγραφέντα τύπον. ἐπὶ δὲ τῆς τρίτης ἡμέρας τῶν αὐτῶν ἀκουβίτων δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς πρόσκλησιν, ἐν μὲν τῇ βασιλικῇ τραπέζῃ ἄρχοντας μεγιστᾶνας Ed.L. 432 τοὺς ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς δευτέρας ἡμέρας μνημονευθέντας τὸν ἀριθμὸν ιβ', ἀφαιρουμένου μὲν τοῦ τῶν σχολῶν δομεστίκου, ἀντεισιόντος δὲ κατὰ τύπον τοῦ δομεστίκου τῶν ἐξσκουβίτων, εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀνακλήσει κατὰ τὸν προδειχθέντα τύπον. ἐν δὲ τοῖς ἑκατέροις τῶν μερῶν ἀκου-

5. ἐπὶ em. R., ἀπὸ cod. et ed.

cerimonialis esse debet domesticus scholarum. Illos omnes oportet viritim evocatos in tunicis peculiari modo conformatis introducere. Domesticos autem protospatharios cum peculiaribus sibi suis speciis et sagis russis ante mensam sacram statuere, ut supra declaratum est. Ad accubitos autem, qui sacram mensam ex utraque parte circumstant, oportet evocare, et ad proximas quidem duas homines imperiales, a spatharocandidatorum inde dignitate et sic porro inferiores; ad reliquas sedecim vero magistratus tagmatis scholarum, ut topoteretam, si simul sit spatharocandidatus, comites scholarum, proximum, protectores, eutychiophoros, sceptrophoros, axiomaticos, mandatores, in universum 240, et pauperes duodecim. Oportet autem supra scriptos evocatos introducere in suis sibi scaramangiis. Topotereta vero et chartularius eiusdem tagmatis etiam in sagis russis introeunt, praecedente ipsos articlino secundum formulam supra scriptam. Tertio die celebrationis eorundem XIX accubituum oportet nos invitatos paratosque habere ad sacram quidem mensam magnates, quales modo secundo die dicebamus advocari; pariter numero duodecim, omisso ea vice domestico scholarum et assumto in eius locum domestico excubitorum, et hi secundum praescriptam formulam evo-

Digitized by Google

βίτοις δεῖ καλεῖν ὁμοίως ἐπὶ τοῖς δυσὶν ἀκουβίτοις βασιλι-
κοὺς ἀνθρώπους ἐν ἀξιώμασιν· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἀκουβί-
τοις ἅπαντας τοὺς ἄρχοντας τοῦ τάγματος τῶν ἐξσκουβίτων,
οἷον τοποτηρητὰς, σκρίβωνας, τὸν χαρτουλάριον, δρακοναρί-
Ms. 247. ους, σκευοφόρους, σιγνοφόρους, σενάτορας, πρωτομανδάτορας
B καὶ μανδάτορας τοῦ ἀριθμοῦ σδ', καὶ πένητας ιβ', εἰσάγειν
δὲ αὐτοὺς κατὰ τὸν προῤῥηθέντα τύπον κατὰ τὸ σχῆμα τῆς
δευτέρας ἡμέρας. ἐπὶ δὲ τῆς τετάρτης ἡμέρας τῆς περιφα-
νοῦς ταύτης, ὡς εἰπεῖν, δεξιώσεως δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς
κλῆσιν τῆς βασιλικῆς τιμίας τραπέζης ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθ'
ἑκάστην ἡμέραν μνημονευθέντων ἀρχόντων σὺν τῷ δρουγγα-
ρίῳ τῆς βίγλης κατὰ τύπον τὸν ἀριθμὸν ιβ', εἰσάγειν δὲ ἅ-
παντας ἐν τῇ ἀνακλήσει μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, κα-
θὼς εἴρηται· τὸν δὲ δρουγγάριον τῆς βίγλης μετὰ τοῦ οἰ-
C κείου σκαραμαγγίου καὶ σαγίου ῥοῆς. ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἀ-
κουβίτοις δεῖ ἡμᾶς καλεῖν βασιλικοὺς ἀνθρώπους κατὰ τὸν
λεχθέντα τύπον, καὶ ἅπαντας τοὺς ἄρχοντας τοῦ τάγματος
τοῦ ἀριθμοῦ, οἷον τοποτηρητὴν, τὸν χαρτουλάριον, τοὺς κό-
μητας, τοὺς κεντάρχους, βανδοφόρους, λαβουρησίους, σημειο-
φόρους, δουκινάτορας, μανδάτορας, θυρωροὺς, διατρέχοντας,
τὸν ἀριθμὸν σδ', καὶ εἰσάγειν αὐτοὺς οὕτως· τὸν μὲν τοπο-
τηρητὴν μετὰ ῥωέου σαγίου, τοὺς δὲ λοιποὺς μετὰ τῶν οἰ-
κείων σκαραμαγγίων, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. ἐπὶ δὲ τῆς

cati introducuntur. Reliquos autem in utramque partem accubitos quod attinet, apponuntor eorum duobus a regia proximis homines imperiales dignitatibus spectabiles; ceteris magistratus tagmatis excubitorum, ut topoteretae, scribones, chartularius, draconarii, sceuophori, signiferi, senatores, protomandatores et mandatores, ad numerum 204, et pauperes duodecim. Introducuntur autem secundum formulam secundi diei iam expositam. Quarto die splendidae huius, ut ita dicam, beneventationis et exceptionis oportet vos invitare et comparare ad communionem venerabilis regiae mensae de proceribus, quales iam ad singulos praecedentium dierum commemoravimus, numero duodecim, comprehenso simul drungario vigiliae; eosque introducere cum suis sibi quemque mutatoriis, ut dictum iam est; drungarium vigiliae autem cum scaramangio suo et sago russo; ad reliquos autem accubitus advocare homines imperiales secundum formulam praedictam, et omnes magistratus tagmatis arithmi, ut topoteretam, chartularium, comites, centarchos, bandophoros, labarenses, vexilliferos, ducenatores, mandatores, ianitores, diatrechontes vel vernaculos, in universum 204. Horum quidem topoteretes cum sago russo, ceteri autem cum suis quisque scaramangiis introducuntur. Die quinto oportet nos invitare et compa-

Digitized by Google

πέμπτης ἡμέρας δεῖ ὑμᾶς προευτρεπίζειν εἰς κλῆσιν τῆς τιμίας ὄντως βασιλικῆς τραπέζης ὁμοῦ ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέν- D των ἐνδόξων μεγιστάνων σὺν τοῦ δομεστίκου τῶν ἱκανάτων, φίλους τὸν ἀριθμὸν ιβʹ, καὶ εἰσάγειν αὐτοὺς μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἀκουβίτοις δεῖ καλεῖν ὁμοῦ βασιλικοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. ἐν δὲ τοῖς κατωτέρω τοὺς ἄρχοντας τοῦ τάγματος τῶν αὐτῶν ἱκανάτων, οἷον τοποτηρητὴν τῶν κομήτων, τὸν χαρτουλάριον τῶν κενταρχῶν, βανδοφόρων, σημειοφόρων, δουκινιατόρων καὶ μανδατόρων, σδʹ τὸν ἀριθμὸν, καὶ πένητας ιβʹ, εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀνακλήσει, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς τάγμασι προεγράφαμεν. σημειωτέον δὲ Ed. L. 433 τοῦτο· εἰ γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡ τῶν ἐνδόξων τοῦ Χριστοῦ γενεθλίων ἐπέστη ἑορτὴ, καὶ ἀπὸ ταύτης ἡ τῶν ιθʹ ἀκουβίτων δεξίωσις τὴν ἀρχὴν ἐπιδείξηται, δεῖ ἡμᾶς ἐν τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ ἐπὶ μὲν τῆς τιμίας βασιλικῆς τραπέζης συγκαλεῖν εἰς ἑστίασιν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινου- Ms. 247. b πόλεως μετὰ καὶ ιβʹ ἡγουμένων τῶν ἐν τῇ περὶ ἡμᾶς τόμῳ κειμένων, εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ ἀνακλήσει οὕτως· τὸν μὲν πατριάρχην σὺν τῷ βασιλεῖ ἅμα τοῦ στίχου εἰς τὸ ἐπὶ δίφρου καθεσθῆναι· τοὺς δὲ ὁσίους ἡγουμένους στιχηδὸν κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν καὶ ἁρμόζουσαν δόξαν· εἰσάγειν δὲ

rare vocandos ad sacram et vere regiam mensam duodecim amicos de illustribus proceribus supra memoratis, quorum unus eo die erit domesticus hicanatorum. Hi, ut iam notatum, in propriis suis mutatoriis introducuntur. Ad reliquos simul omnes accubitus vocare oportet, ad primos quidem a sacro proximos homines imperiales, ut iam diximus; ad inferiores autem eorundem ipsorum hicanatorum rectores, ut topoteretam, comites, chartularium, centarchos, bandophoros, vexilliferos, ducenatores et mandatores, ad numerum 204, et praeter eos adhuc duodecim pauperes. Evocatos ita oportet introducere, ut, quum de ceteris ordinibus diceremus, praescripsimus. Tenendum, si primum in diem hebdomadis incidat festum gloriosae nativitatis Christi, indeque initium sumat convivatio in XIX accubitis, oportet nos sexto die [is est sabbati] ad convivandum cum Domino venerabilemque imperialem mensam vocare archiepiscopum Constantinopolitanum una cum duodecim illis hegumenis, qui in codicillis nostris penes nos haerentibus descripti et designati sunt. Evocatos autem eos oportet sic introducere: patriarcham simul cum Imperatore protinus apud recitationem stichi [seu orationis mensalis], quo is super sella resideat [neque accumbat]; sanctos autem hegumenos seriatim secundum ipsorum ordinem et dignitatem competentem. Introducuntor, quem-

Digitized by Google

B αὐτοὺς, καθὼς καὶ τοὺς πατρικίους, μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν φελωνίων ἀπολελυμένῳ τῷ σχήματι, δηλονότι προπορευομένου αὐτοῖς τοῦ βασιλικοῦ καστρησίου, καὶ ὁμοίως ἱστῶντος κύκλῳ τῆς βασιλικῆς τραπέζης εἰς τὸ προσκαλέσασθαι πλησιέστερον ἐξ αὐτῶν οὓς ἂν δόξῃ τῷ βασιλεῖ. ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἀκουβίτοις δεῖ ὑμᾶς καλεῖν τοὺς ἐκ διαφόρων μοναστηρίων ἀναγραφομένους ἀβάδας, ἤγουν τοὺς τὰ σφραγίδια παρ' ἡμῶν εἰληφότας, τὸν ἀριθμὸν σις'· εἰσάγειν δὲ καὶ αὐτοὺς στιχηδὸν, καθὼς καὶ τοῖς λοιποῖς, ἠμφιεσμένους τὰς οἰκείας στολὰς ὡς πρὸς συνήθειαν·
C ἀνακλίνειν δὲ αὐτοὺς ἐφ' ἑκάστης τραπέζης δωδεκάδα μίαν. μετὰ δὲ τὴν τούτων ἀνάκλησιν καὶ ἑστίασιν δεῖ ὑμᾶς προσέχειν τὸν τοῦ ὀπτομίνσου μίνσον, καὶ ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ εἰσάγειν πρὸς χειρονομίαν τῶν ἀνακειμένων καὶ ψαλλόντων πατέρων τοὺς δύο μεγάλους τῆς ἐκκλησίας δομεστίκους καὶ ἱστᾷν αὐτοὺς ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ περιβλέπτου τρικλίνου πρὸς τὸ ποιεῖσθαι, ὡς εἴρηται, τὴν χειρονομίαν ἐπὶ τὴν ψαλμῳδίαν τῶν ἀνακειμένων πατέρων. δίδοται οὖν κατὰ τύπον παρὰ τοῦ εἰδικοῦ λόγου τοῖς μὲν ἀνακειμένοις ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ιβ' ἡγουμένοις εἰς φιλοτιμίας ἐπίδοσιν ἀνὰ
D νομισμάτων δ'· τοῖς δὲ λοιποῖς μονάχοις ἅπασιν ἀνὰ νομίσματος ἑνὸς καὶ μόνου· τοῖς δὲ δύο δομεστίκοις ἀνὰ νομισμάτων β' κατὰ τύπον. δεῖ εἰδέναι, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ καὶ οἱ πένητες ἐν τῷ χρυσοιστορίῳ ἐσθίουσιν, λαμβάνοντες

admodum patricii suis in mutatoriis introducuntur, sic et hi suis in pheloniis laxo habitu [absque zonis], imperiali castrense praeambulante et pariter in orbem circa sacram mensam collocante; quo propius Imperator eos, quos voluerit, advocare possit. Ad reliquos accubitus vocare oportet abbates [id est monachos] variorum monasteriorum, quorum nomina in notitia nostra descripta identidem tenemus, illos nempe, qui tesseras a nobis antea acceperunt, ad numerum 216. Introducuntur seriatim, sicut in ceteris moris est, induti propriis suis et consuetis stolis. Accubitis singulis adsternuntur deni bini viri. His itaque apud accubita sua satiatis, attendere oportet ad optominsi [seu assati ferculi] missum, et tum temporis ambo magnae ecclesiae magnos domesticos introducere ad praemonstrandam accumbentibus et psallentibus patribus cheironomiam seu gesticulationem manualem moderandi cantus gratia. Et hos collocare oportet unum ad dextram, alterum ad sinistram illustris triclinii, ut cheironomia sua, quod diximus, accumbentium patrum cantum moderentur. Quantum ad pietatem Domini attinet, dantur illis quidem duodecim ad sacram mensam accumbentibus hegumenis recepto more formulaque ex privato principale peculio singulis numismata quaterna nomine doni gratuiti, reliquis autem monachis

Digitized by Google

τὴν κατὰ συνήθειαν εὐλογίαν. εἰ δὲ ἐν τετάρτῃ ἢ πέμπτῃ
ἡμέρᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡ Χριστοῦ γέννησις καταντήσει, καὶ
ἀπὸ ταύτης ἄρχηται ἡ κλῆσις τελεῖσθαι τῶν ἀκουβίτων, δεῖ
ὑμᾶς ἐν τῇ κυριακῇ τῆς περιόδου τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος πρὸ
τῆς κλήσεως τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν ἀβάδων ἐκτελεῖν τὸ
λεγόμενον κλητώριον τὸν πολύτριχον, καὶ εὐτρεπίζειν εἰς συν-
εστίασιν φίλους ἐπὶ μὲν τῆς βασιλικῆς τραπέζης μαγίστρους, Ed. L. 434
ἀνθυπάτους πατρικίους στρατηγοὺς ὀκτὼ καὶ Βουλγάρους Ms. 248. a
φίλους δύο καὶ τοὺς δύο δημάρχους Βενέτων τε καὶ Πρασί-
νων· εἰσάγειν δὲ καὶ ἐξάγειν αὐτοὺς χλανιδοφόρους, καθὰ
καὶ ἀνωτέρω δεδήλωται. ἐν δὲ τοῖς ἑκατέρων μερῶν ἀκουβί-
τοις δεῖ ὑμᾶς καλεῖν βασιλικοὺς ἀνθρώπους ἐθνικοὺς πάντας,
οἷον Φαργάνους, Χαζάρους, Ἀγαρηνούς, Φράγγους καὶ ὅσοι
τῆς βασιλικῆς ἐξ αὐτῶν ἀπολαύουσι τῶν ῥογῶν προμηθείας·
εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἅπαντας καὶ ἐξάγειν μετὰ τὸ ἐθνικὸν ἴδιον
σχῆμα, οἱονεὶ τὸ παρ' αὐτῶν ἐπιλεγόμενον καβάδιον. καὶ εἶθ'
οὕτως τῇ ἀπὸ ταύτης εἰσιούσῃ τῆς ἑβδομάδος τετράδῃ προσ- B
καλεῖσθαι τὸν πατριάρχην μετὰ τῶν αὐτοῦ ἡγουμένων καὶ μο-
ναχῶν, ὡς προλέλεκται. ἐπὶ δὲ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας τῶν αὐ-
τῶν ἀκουβίτων δεῖ ὑμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν ἐπὶ τῆς
βασιλικῆς τραπέζης ἀνθυπάτους πατρικίους στρατηγούς, ὀφφι-

14. ἐξ αὐτῶν em. R., ἐξαυτῆς cod. et ed.

singulis bina. Eodem quoque die pauperes comedunt in chrysohistorio, accipientes consuetam benedictionem. Quodsi vero in quartam aut quintam septimanae feriam incidat festum nativitatis Christi, et ex ea incipiat convivium accubituum dictum celebrari, oportet vos ea dominica, quae in ambitum eiusdem septidui cadit, antequam patriarcha et monachi vocentur, sic dictum polytrichum [seu multicrinum, crinitum, comatumve] convivium celebrare, et amicos ad convivandum paratos habere, ad sacram quidem mensam accubituros magistros, proconsules patricios strategos octo, Bulgaros amicos duo et ambo demarchos, Veneti nempe et Prasini; et hos introducere atque educere in tunicis, ut in superioribus expositum fuit. Ad reliquos autem accubitus evocare et sternere oportet homines, imperiales tantum peregrinos [et comam alentes], ut Farganos, Chazaros, Agarenos, Francos, quotquot eorum eximiam regiam providentiam et pietatem rogarum perceptione experiuntur. Horum omnium unamquamque gentem introducere oportet et rursus educere in suo quamque gentili habitu, ut e. c. in sic dicto cabadio [Farganos et Agarenos]. Proxima post hanc dominicam quarta feria invitare demum oportet patriarcham cum ipsius hegumenis et monachis eo, quem praediximus, ordine. Septimo eorundem accubituum die oportet vos, amici, comparare ad epulandum, in sacra quidem mensa duodecim amicos de genere proconsulum patriciorum

Digitized by Google

κιαλίους σὺν τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως καὶ τῷ δρουγγαρίῳ τῶν πλοΐμων, φίλους δύο καὶ δέκα· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, καθὰ καὶ δεδήλωται· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς ἀκουβίτοις καλεῖν εἰς ἑστίασιν τὸν σύμπο-
C νον καὶ τὸν λογοθέτην τοῦ πραιτωρίου, τὸν τοποτηρητὴν τῶν πλοΐμων, τὸν χαρτουλάριον τοῦ πλοΐματος, τὸν κόμητα τοῦ πλοΐματος, κεντάρχους ὁμοίως, κριτὰς τῶν ῥεγεώνων, ἐπόπτας τῆς πόλεως, γειτονειάρχας, τὸν λεγατάριον τοῦ πραιποσίτου, τὸν κεντυρίωνα, τοὺς πρωτοκαγκελλαρίους, καγκελλαρίους καὶ μανδάτορας τοῦ πλοΐμου, τὸν ἀριθμὸν σδ'· εἰσάγειν δὲ καὶ ἐξάγειν αὐτοὺς μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων, πλὴν τῶν τοποτηρητῶν μετὰ καὶ σαγίων ῥωέων, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. ἐπὶ δὲ τῆς ὀγδόης ἡμέρας τῶν αὐτῶν ἀκουβίτων ἐκτελεῖται τὸ βωτὸν παιζοδρόμιον, καὶ δεῖ ὑμᾶς
D εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῶν βασιλέων τοὺς προὔχοντας τῆς τάξεως τοῦ μυστικοῦ κουβουκλείου, οἷον πραιποσίτους, πρωτοσπαθαρίους εὐνούχους, πριμικηρίους, ὀστιαρίους, τὸν ἀριθμὸν η', τὸν χαρτουλάριον τῆς βασιλικῆς σακέλλης, τὸν ἐπὶ τοῦ εἰδικοῦ λόγου, τὸν ἀκτουάριον καὶ τὸν τῆς καταστάσεως· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, οὐ καθὼς τοὺς λοιποὺς ἅπαντας ἐν ταῖς προλεχθείσαις ἡμέραις ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω σὺν τῷ καστρησίῳ τὴν πορίαν ποιούμενοι, ἀλλ' αὖθις σὺν τῇ ἐξόδῳ τῆς βασιλικῆς ἀ-

strategorum et officialium, comprehensis eo numero praefecto Urbis et drungario classiariorum; qui omnes duodecim, ut iam de prioribus dictum, in suis mutatoriis et introducuntur et educuntur; ad reliquos autem accubitus vocare oportet adiutorem [praefecti Urbis] et rationalem praetorii et topoteretam classiariorum, chartularium, comitem et centarchos, omnes rei navalis; iudices regionum [Urbis nempe], inspectores Urbis, vicorum magistros, legatarium praepositi, centurionem, protocancellarios, cancellarios et mandatores rei navalis, in universum ad numerum 204. Hi cum suis scaramangiis et introducuntur et educuntur praeter topoteretas. Hi enim in russis sagis introducuntur, ut supra iam de similibus monitum fuit. Octavo eorundem accubituum die celebratur votum pezodromium seu ludicrum pedestri cursu certamen, et oportet vos invitatos paratosque habere ad coëpulandum cum Dominis proceres de ordine secreti cubiculi, ut praepositos, protospatharios eunuchos, primicerios, ostiarios, ad numerum octo; et dein ad conficiendum numerum duodenarium, hos quatuor: chartularium sacri sacellii, comitem rationum privatarum, actuarium et cerimoniarium. Hi cum suis mutatoriis introducuntur, non eo modo, quo alii magnates in diebus praedictis, id est, non ab imis ad summa, praeambulante castrense; sed

Digitized by Google

ναχλήσεως στιχίζειν αὐτοὺς κατὰ τὸ ἴδιον ἀξίωμα κύκλῳ τῆς Ms.248.b τιμίας βασιλικῆς τραπέζης, καὶ ἅμα τῆς ἐκφωνήσεως τῶν παρεστώτων βουκαλίων ἀνακλίνειν αὐτοὺς ἐν τῇ λαμπροτάτῃ Ed. L. 635 τραπέζῃ, ἐξάγειν δὲ αὐτοὺς πάλιν τῇ αὐτῇ ἀκολουθίᾳ, ὡς εἴρηται. ἐπὶ δὲ τοῖς λοιποῖς ἀκουβίτοις πρὸ τῆς βασιλικῆς ἀνακλήσεως προανακλίνονται πένητες οἱ τὰ σφραγίδια εἰληφότες, καὶ ἔτι αὐτῶν ἀνακειμένων καὶ ἐσθιόντων, ἐν τῷ καιρῷ τοῦ μίνσου τῶν δουλκίων, ἀναλαμβάνονται τὰ δοθέντα σφραγίδια ὑπὸ ἀρτικλίνου, καὶ δίδοται κατὰ τύπον παρὰ τοῦ εἰδικοῦ λόγου ἑκάστῳ πένητι εἰς βασιλικὴν εὐλογίαν ἀποκόμβιον ἔχον ἔνδοθεν νόμισμα ἕν. ἐπὶ δὲ τῆς ἐννάτης ἡμέρας τῶν αὐτῶν ἀκουβίτων τελεῖται κλητώριον δείπνου, ὃ καὶ τρυγητικὸν καλεῖται, καὶ δεῖ ὑμᾶς προευτρεπίζειν εἰς B συνεστίασιν τοῦ δείπνου τῷ βασιλεῖ φίλους ιβ', οἷον μαγίστρους, ἀνθυπάτους πατρικίους στρατηγοὺς ὀκτὼ, φίλους Βουλγάρων δύο, καὶ τοὺς ἑκατέρων δύο δημάρχους. προσκαλοῦνται δὲ οὗτοι παρὰ τοῦ βασιλέως διὰ τοῦ ἀρτικλίνου πρωΐας, καὶ μίνσων διδομένων, συνεισέρχονται πάντες οἱ κεκλημένοι εἰς συνεστίασιν τῷ βασιλεῖ πρὸς ἑσπέρας, καὶ εἰσάγονται καὶ ἐξάγονται πάντες μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων καὶ καμπαγίων κατὰ ἀκολουθίαν καὶ τύπον τῶν προγραφέντων ἐν τοῖς ἄνω. ἐν δὲ τοῖς ἑκατέρων τῶν μερῶν ἀκουβίτοις δεῖ ὑμᾶς καλεῖν κατὰ τὸν ὅρον τῆς πρώτης ἡμέρας τοὺς

protinus atque Domini accubuerunt, oportet ut illos, secundum suam quemque dignitatem, circa venerabilem regiam mensam ordinemus, et simulac adstantes vocales intonant, ad splendidissimam mensam adsternamus. Hos eadem formula, qua diximus, iterum educere oportet. Reliquis accubitis acclinantur, vel antequam ipsi Domini accubuerint, pauperes, quibus antea datae tesserae fuerunt. Ab his adhuc accumbentibus et epulantibus eo tempore, quo missus dulcii seu tragematum et placentarum mellitarum intrat, repetit articlinus tesseras, danturque ex recepto ritu nomine regiae benedictionis singulis pauperibus ex privato peculio singula apocombia vel munuscula missilia sacculis insuta intus habentia singulos solidos aureos. Nono die eorundem accubituum celebratur convivium vespertinum, quod etiam vindemiale appellatur; oportetque vos prius invitatos et comparatos habere duodecim amicos, de ordine magistrorum, proconsulum patriciorum strategorum octo, Bulgaros amicos duo, et ambarum factionum magistros. Invitantur autem hi ab Imperatore per articlinum mane, indictisque [pomeridianis] missis, simul cum Imperatore intrant invitati omnes ante vesperam, et introducuntur omnes in suis mutatoriis et campagiis secundum decursum et formulam supra praescriptam. Ad reliquos autem ambarum pla-

Digitized by Google

C ὑπὸ καμπάγιον συγκλητικοὺς ἅπαντας, οἷον ἀσηκρῆτας, ἀπὸ τῆς τῶν σπαθαροκανδιδάτων ἀξίας καὶ κατωτέρω, χαρτουλάριον τοῦ γενικοῦ λογοθέτου, χαρτουλάριον τοῦ στρατιωτικοῦ λογοθέτου, ἀντιγραφεῖς τοῦ κυέστορος, τὸν σύμπονον, τὸν λογοθέτην καὶ τοὺς κριτὰς, νοταρίους τοῦ σακελλίου, νοταρίους τοῦ βεστιαρίου, νοταρίους τοῦ εἰδικοῦ, ὑπάτους, σιλεντιαρίους, βεστήτορας καὶ μικροὺς ἄρχοντας τῶν ταγμάτων, οἷον σκηπτροφόρους, σιγνοφόρους, εὐτυχοφόρους, δρακοναρίους, σινάτορας καὶ δουκινιάτορας, καὶ τοὺς ἑκατέρων μερῶν δρομεῖς ἅπαντας. δεῖ δὲ εἰσάγειν τοὺς μὲν συγκλητικοὺς ἅπαντας μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων καὶ καμπαγίων, τοὺς
D δὲ δρομεῖς πάντας μετὰ τῶν αὐτῶν ποδέων, καὶ τοὺς μὲν
Ms. 249. a νικητὰς ἐπὶ τῆς κρείττονος θέσεως τῶν ἀκουβίτων προσανακλίνειν, τοὺς δὲ ἡττηθέντας ἐπὶ τῆς ἑτέρας θέσεως, ἐν ᾗ καὶ τοὺς πένητας· μετὰ δὲ τὴν προέορτον φωταυγίαν καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν φατλίων ἐξάγειν αὐτοὺς πάντας κατὰ τὸν τύπον τὸν προγραφέντα πᾶσιν. ἐπὶ δὲ τῆς δεκάτης ἡμέρας τῶν αὐτῶν ἀκουβίτων δεῖ ὑμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς κλῆσιν τῆς βασιλικῆς τραπέζης ὁμοίως ἀνθυπάτους πατρικίους ὀφφικιαλίους σὺν τῷ δομεστίκῳ τῶν νουμέρων καὶ τῷ κόμητι τῶν τειχέων, φίλους ιβʹ· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων
Ed. L. 436 ων ἀλλαξιμάτων κατὰ τὸν δηλωθέντα τύπον. ἐν δὲ τοῖς λοι-

garum accubitus advocare vos oportet iuxta ritum primi diei senatorios omnes in campagiis comparere solitos, ut asecretas, dignitate spatharocandidatorum conspicuos, et ita porro inferiores, chartularium generalis logothetae, chartularium rationalis militaris, magistros scriniorum quaestoris, adiutorem logothetae, iudices, notarios sacellii, notarios vestiarii, notarios rei privatae, consules, silentiarios, vestitores et minores magistratus ordinum militarium palatinorum, ut sceptrophoros, signiferos, eutychiophoros, draconarios, senatores et ducenatores, ambarumque factionum cursores omnes. Horum quidem quotquot ordinis senatorii sunt, introducuntur in suis mutatoriis et campagiis; cursores autem in suis podeis vel vestibus talaribus; et horum quidem eos, qui victoriam obtinuerunt, oportet primos honoratiori parti [seu dextrae plagae] accubituum acclinare; victos vero alteri, ubi etiam pauperes accumbunt. Post luminum vero accensionem, qualis pridie festorum institui solet, et post traditas convivis faculas oportet eos omnes educere secundum formulam praescriptam. Decimo die eorundem accubituum oportet nos invitatos comparatosque habere ad sacrae mensae communionem proconsules patricios officiales una cum domestico numerorum et comite castrorum, amicos in universum duodecim. Introducuntur et educuntur in suis mutatoriis secundum praedictum modulum. Reliquis autem mensis acclinare oportet ambo topoteretas et ambo chartula-

Digitized by Google

ποῖς ἀκουβίτοις δεῖ ὑμᾶς καλεῖν τοὺς δύο τοποτηρητας καὶ χαρτουλαρίους τῶν νουμέρων καὶ τειχέων, τριβούνους, βικαρίους, λεγαταρίους, μανδάτορας, ξενοδόχους, γεροκόμους, χαρτουλαρίους τῶν εὐαγῶν οἴκων, ἀρχιατροὺς καὶ τοὺς διαιταρίους τοῦ μεγάλου παλατίου καὶ τῆς Δάφνης, τὸν ἀριθμὸν σδ', καὶ πένητας ιβ'· προκινσεύειν δὲ τοὺς ξενοδόχους καὶ γεροκόμους χαρτουλαρίους καὶ ἰατροὺς σὺν τῶν διαιταρίων ἐπὶ τῇ ὀπισθείῳ θέσει τοῦ ἀκουβίτου τοῦ βασιλέως, τοὺς δὲ ἄρχοντας τῶν δύο ταγμάτων ἐπὶ τῇ κατὰ πρόσωπον θέσει τοῦ βασιλέως· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν τοὺς B μὲν ξενοδόχους μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ ῥωσέων σαγίων, τοὺς δὲ ἰατροὺς ἅπαντας μετὰ τῶν οἰκείων διβενέτων, τοὺς δὲ τῶν ταγμάτων ἄρχοντας, τοὺς μὲν τοποτηρητὰς καὶ αὐτοὺς μετὰ ῥωσέων σαγίων, τοὺς δὲ λοιποὺς μετὰ σκαραμαγγίων πάντας. ἐπὶ δὲ τῆς ἑνδεκάτης ἡμέρας ἀπείργεται μὲν ἡ τῶν ἀκουβίτων ἐκτελουμένη κλῆσις, τελεῖται δὲ τὸ κλητώριον ἑσπέρας ἐν τῷ περιβλέπτῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ. προστοιχεῖται γὰρ τὸ αὐτὸ κλητώριον παρὰ τοῦ βασιλέως διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀρτικλίνου πρωΐας, καὶ δεῖ ἡμᾶς προσκαλεῖσθαι εἰς κλῆσιν τοῦ αὐτοῦ δείπνου μαγίστρους, ἀν- C θυπάτους πατρικίους ὀφφικιαλίους, πραιποσίτους, πρωτοσπαθαρίους εὐνούχους, πριμικηρίους, ὀστιαρίους, μαγλαβίτας, κόμητας τοῦ ἀριθμοῦ καὶ κεντάρχους, τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης, καὶ μετὰ τὴν θείαν τῆς ἑσπέρας μυστα-

rios, tam numerorum, quam castrorum, tribunos, vicarios, legatarios, mandatores, xenodochos, gerocomos, chartularium venerabilium aedium, archiatros et diaetarios magni palatii, item et palatii Daphnes, in universum 204, unaque pauperes 12. Xenodochos atque gerocomos et inde reliquos inferiores, ut chartularium, medicos et diaetarios, oportet procedere [tam intrando, quam exeundo] pone sacram mensam, magistratus vero amborum ordinum [tam numerorum, quam castrorum] a parte Domini vultui opposita. Xenodochi cum suis scaramangiis sagisque russis introducuntur; medici autem omnes in suis dibenetis seu vestibus colore veneto tinctis. De tagmatum magistratibus introducuntur ambo quidem topoteretae in sagis quoque russis, ceteri omnes autem in scaramangiis. Die undecimo non amplius celebratur convivium in XIX. accubitis, sed vesperae celebratur in illustri Iustiniani triclinio, quod mane ab Imperatore eum in finem praeparatur per eius articlinum. Ad istius coenae communionem oportet nos vocare magistros, proconsules patricios officiales, praepositos, protospatharios eunuchos, primicerios, ostiarios, maglabitas, comites arithmi et centarchos, in universum tot, quot mensa capit. Celebratoque vesperae

Digitized by Google

γωγίαν δεῖ τὸν καλέσαντα ἀρτικλίνην προτρέψασθαι πάντας
ἀποθέσθαι τὰ ἑαυτῶν ἀλλαξήμια καὶ ἐπενδύσασθαι τὰ οἰ-
Ms.249.b κεῖα αὐτῶν σκαραμάγγια εἰς τὸ μετ' αὐτῶν συνεστιαθῆναι
τῷ βασιλεῖ κατὰ τύπον. ἡ δὲ ἁγία τῶν φώτων ἡμέρα ξένην
τινὰ καὶ περίβλεπτον λαμπροφορίαν εἰσάγουσα θαυμαστὴν
D καὶ πανάγαστον τὴν δεξίωσιν ἐκτελεῖ τῆς βασιλικῆς ἑστιάσε-
ως. τὴν γὰρ ἕνωσιν τῶν οὐρανίων καὶ ἐπιγείων ταγμάτων
διὰ τῆς δωρεᾶς τοῦ ἁγίου βαπτίσματος μυστικῶς εἰκονίζουσα
τοὺς ἐν τάξει ἀγγέλων ἱερεῖς τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ καθολι-
κῆς ἐκκλησίας λευχημονοῦντας εἰς συνεστίασιν τῷ βασιλεῖ
συνηγάγετο. καὶ δεῖ τοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ λαχόντας δια-
κονίᾳ ἀκριβῶς ἐπίστασθαι τὴν εὐπρεπῆ κατάστασιν τῆς πε-
ριφανοῦς αὐτῶν καὶ ἱερᾶς δεξιώσεως. ἐν γὰρ τῷ τελουμένῳ
κράματι τῆς μεγάλης τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας δεῖ ὑμᾶς καλεῖν
ἐπὶ τῆς τιμίας βασιλικῆς τραπέζης, μαγίστρούς, ἀνθυπάτους,
Ed.L.437 πατρικίους, στρατηγούς, ὀφφικιαλίους, τὸν ἀριθμὸν ιδ'· εἰσ-
άγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξίμων,
ἄνευ μέντοι τῶν ἑαυτῶν χλαμύδων. ἐν δὲ τῇ βασιλικῇ τι-
μίᾳ τραπέζῃ πρό γε πάντων συνεστιᾶται ὁ πατριάρχης τῷ
βασιλεῖ, καὶ δεῖ ἡμᾶς καλεῖν τοὺς λογάδας τῆς ἐκκλησίας,
οἷον μητροπολίτας σὺν τῷ συγκέλλῳ τὸν ἀριθμὸν ιβ', προστι-
χίζειν δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῶν εἰσαγωγῇ ἁρμοδίως κατὰ τὸν

sancto officio, debet articlinus omnibus imperare, ut mutatoriis depositis induant sua scaramangia, quo in illis cum Imperatore epulentur. Sanctus autem luminum dies (vel Epiphaniae festum) secum trahens insuetam et undique illustrem splendidi vestitus magnificentiam, efficit convivium, quo Imperator amicos suos excipit, admirabile. Quum enim coniunctionem ordinum coelestium atque terrestrium mystice adumbret, per donum sancti baptismatis factam, congregat in unum cum imperio sacerdotium magnae Dei catholicae ecclesiae sacerdotes, qui angelorum et nuntiorum Dei vices gerunt, candidis in vestibus, ad convivium imperiale adducens. Quibus eo die servire obtingit atriclinis, bene accurateque eos nosse oportet decoram constitutionem et cerimoniale splendidae istorum sacerdotum sanctaeque ad mensam receptionis. Post finitum mixtum, in magna Dei ecclesia oportet nos ad sacram mensam magistros, proconsules, patricios, tam strategos et militaris, quam officiales et palatini ordinis, in universum duodecim invitare, eosque in suis mutatoriis, absque tamen chlamydibus, introducere et educere. In eadem regia venerabile mensa primus ante alios omnes convivatur Imperatori patriarcha. Pariter quoque oportet nos ad sacram mensam ecclesiae proceres, ut metropolitas et syncellum, in universum numero duodecim, invitare, eosque ante introitum decore, unum-

Digitized by Google

ἑκάστου θρόνον, δηλονότι ἠμφιεσμένους αὐτοὺς πάσας τὰς λειτουργικὰς αὐτῶν στολὰς πλὴν τῶν ὠμοφορίων καὶ μόνον· συνεισάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν διὰ τοῦ βασιλικοῦ καστρησίου, καθὼς ὁ τύπος τῆς εἰσαγωγῆς περιέχει. ἐπὶ δὲ B
τῶν λοιπῶν ἀκουβίτων δεῖ ὑμᾶς καλεῖν πρεσβυτέρους τοῦ μεγάλου παλατίου ιβʹ, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας κδʹ, διακόνους ὁμοίως τοῦ παλατίου, τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, τῆς νέας, λϛʹ, ὑποδιακόνους ὁμοίως λϛʹ, ἀναγνώστας ὁμοίως κδʹ, ψάλτας ὁμοίως κδʹ καὶ παπάδας τοῦ σεκρέτου τοῦ πατριάρχου λϛʹ· ὁμοῦ σιϛʹ· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν οὕτως· τοὺς μὲν ἱερωμένους ἅπαντας μετὰ τῶν οἰκείων λευκῶν φελωνίων, τοὺς δὲ σεκρετικούς, ψάλτας τε καὶ ἀναγνώστας μετὰ οἰκεῖα καμίσια μόνον, δηλονότι κατὰ τὴν τάξιν καὶ ἔκθεσιν τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν. δεῖ δὲ προσέχειν ἐν τῇ αὐτῇ ἀνα- C
κλήσει, καὶ τὸν καιρὸν τοῦ μίνσου τῶν λεγομένων δουλκίων, καὶ σὺν τῇ τούτων εἰσόδῳ συνεισάγειν τοὺς δύο τῆς μεγάλης ἐκκλησίας λαμπροὺς δομεστίκους σὺν τῶν ψαλτῶν τε καὶ ὀρφανῶν ἁπάντων τοῦ συφραγίου, λευχημονοῦντας καὶ περιβε- Ms. 250. a
βλημένους τὰ οἰκεῖα φελώνια· διαιρεῖν δὲ αὐτοὺς ἔνθεν κἀκεῖθεν πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν οὕτως. τῷ μὲν ἑνὶ αὐτῶν

15. δουλκίων em. R., τουλδίων cod. et ed.

quemque secundum suae sedis eminentiam, seriatim disponere, indutos stolas suas, in quibus sanctum officium peragere solent, omnes, praeter sola omophoria, quae omittunt. Castrensis imperialis eos simul omnes introducit, et idem quoque rursus educit, prout formulare introductionis in se habet atque flagitat. Ad reliquos autem accubitus oportet nos invitare magni palatii presbyteros duodecim, magnae ecclesiae presbyteros viginti quatuor, diaconos palatii et magnae ecclesiae seu S. Sophiae et novae in universum 36, cuiusque 12; hypodiaconos earundem ecclesiarum etiam 36; lectores earundem 24; cantores earundem 24; papades seu clericos secreti patriarchae 36; in universum 216. Hos introducere et educere oportet sic: sacerdotio consecratos et fungentes omnes in suis albis pheloniis, secreticos autem, cantores et lectores in suis camisiis tantum, secundum ordinem in superioribus traditum. In eadem acclinatione, id est accubitu et convivatione, observare oportet tempus, quo missus dulciorum sic dictus seu mellitorum et tragematum infertur, et tunc simul introducere ambo illustres magnae ecclesiae domesticos, unaque cantores et orphanos suffragii [id est eos, qui publico suffragio vel auxilio et sumtu aluntur] candidatos suisque pheloniis indutos; ante introitum autem illos in duas ad dextram sinistramque partes dirimere, ut unus quidem domesticus, qui ad dextrum iucundorum et amabilium accubituum stat, cantores secum omnes habeat; alter autem domesticus, qui isti e regione ad sinistram partem

Digitized by Google

δομεστίκῳ ἅμα τῶν ψαλτῶν ἁπάντων στιχίζειν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς θέσεως τῶν τερπνῶν ἀκουβίτων· τῷ δὲ ἑτέρῳ δομεστίκῳ αὐτῶν σὺν ὀρφανῶν ἁπάντων, καὶ αὐτὸν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου
D κατὰ πρόσωπον θέσεως οὔσης τῶν ἀκουβίτων στιχίζειν· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἐφ' ἑκατέρων τῶν μερῶν ἄμφω σὺν τῇ εὐλογίᾳ τοῦ πατριάρχου, χοροστατεῖν ἅπαντας πρὸς ἀντίφωνον μελῳδίαν. καὶ ἡνίκα τῶν γ' ἀντιφωνῶν ἡ ἐκφώνησις λήξει, ἐξάγειν αὐτοὺς ἐκεῖθεν ἅμα ὅθεν καὶ ἐληλύθασιν. ὡρίσθη δὲ καὶ παρὰ Λέοντος τοῦ σοφωτάτου δεσπότου εἰς πλείονα δόξαν καὶ μεγίστην εὐχαριστίαν τῆς περιοδικῆς ταύτης καὶ σεβασμίου τῶν ἑορτῶν εὐωχίας, ἐν τῇ αὐτῇ τελευταίᾳ τῶν ἀκουβίτων ἡμέρᾳ μετὰ τὴν περαίωσιν τῆς λεχθείσης τῶν ἀντιφωνῶν ἀρχαιοπαραδότου κοινῆς μελῳδίας, συν-
Ed.L. 438 εισάγειν ἡμᾶς ἐν τῷ καιρῷ τῶν δουλκίων τοὺς δ' τῆς μεγάλης ἐκκλησίας περιφανεῖς δομεστίκους, δηλονότι ἠμφιεσμένους τὰ οἰκεῖα αὐτῶν καμίσια καὶ φελώνια μόνα καὶ ἱστᾷν αὐτοὺς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περιβλέπτου τρικλίνου κατὰ διάστασιν οὕτως· τὸν μὲν α' δομέστικον τῆς ἑβδομάδος κατὰ μέσον τῶν ἑκατέρωθεν τεσσάρων λαμπρῶν ἀκουβίτων, τὸν δὲ ἀπ' αὐτοῦ δεύτερον δομέστικον κατὰ μέσον ὁμοίως τῶν ἀπ' αὐτῶν δ' ἑκατέρωθεν λαμπρῶν ἀκουβίτων, τὸν δὲ γ' δομέστικον πάλιν ὁμοίως κατὰ μέσον τῶν ἀπ' αὐτῶν ἑκατέρωθεν λαμ-

1. ἁπάντων em. R., ἅπαντα cod. et ed. 3. σὺν ὀρφανῶν em. R., καὶ ὀρφ. cod. et ed.

accubituum stat, secum orphanos omnes habeat, seriatim in uno filo stantes. Introducuntur ab utraque parte partes ambae tum, quum patriarcha benedictionem pronuntiat, quo simul omnes chorum efficiant cantusque vocales alternent. Finitis tribus antiphonis, educuntur simul rursus eodem, unde venerant. Sapientissimus autem Dominus noster Leo, quo maiorem gloriam consummatamque gratiam anniversariae huic et venerabili per dies festos convivationi adderet, constituit, ut hoc postremo accubituum die post finitam, quam diximus, alternantium et sibi respondentium chororum illam a maioribus ad nos propagatam modulationem introduceremus sub tempus dulciorum quatuor magnae ecclesiae illustres domesticos, suis camisiis et pheloniis tantum indutos, eosque in medio praefulgentis triclinii ad aliquam a semet distantiam disponeremus, hoc modo: primum quidem domesticum, et qui ea septimana officio fungitur, in medio quatuor utrinque, id est binarum a quavis parte, splendidarum a Dominis proximarum mensarum; proximum ab eo secundum domesticum pariter in medio aliarum illis proximarum quatuor splendidarum mensarum, id est quintae usque ad octavam; tertium domesticum pariter in medio quatuor illis proximarum ab utraque

Digitized by Google

πρῶν ἀκουβίτων, τὸν δὲ δ' κατὰ μέσον καὶ αὐτὸν τῶν ἐξ ἑκατέρων μερῶν καὶ λαμπρῶν ἀκουβίτων. καὶ σὺν τῇ ἐπι- B νεύσει καὶ εὐλογίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου ἀπάρχεσθαι αὐτοὺς τὴν τιμίαν καὶ θεάρετον αἴνεσιν τὴν ἐξ οἰκείων χειλέων τοῦ σοφωτάτου καὶ θεοπροβλήτου ἡμῶν βασιλέως Λέοντος ἐξυφανθεῖσαν, καὶ ἅμα τῇ αὐτῆς ἐκφωνήσει καὶ πολυτέχνῳ τῆς χειρονομίας κινήσει ὁμοθυμαδὸν ἅπαντας τοὺς ἀνακειμένους ᾄδειν καὶ συμψάλλειν τὸ ῥηθὲν ἱερὸν ᾆσμα τὸ ἐκ μελισταγῶν χειλέων σταλάξαν ἅπασι τοῖς πιστοῖς ὑπηκόοις. μετὰ δὲ τὴν περαίωσιν τῆς δωδεκαημέρου ταύτης τῶν ἑορτῶν εὐωχίας τελεῖται ἄλλη μεθέορτος ἡμέρα δεξίμου, φέρουσα δεξίωσιν μετὰ σαξίμου. τύπῳ γὰρ τελούμενον τὸ C τοῦ δεξίμου πέρας, ἰδικήν τινα κατάστασιν εἰσάγει πάλιν. Ms. 250. b οἱ γὰρ θεοπρόβλητοι σοφοὶ δεσπόται μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ τυπικοῦ δεξίμου προκαθέζονται· πάλιν εἰς πολλῶν ἀντίληψιν, καὶ τελεῖται τὸ κλητώριον ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης, ἐν τῷ λαμπροτάτῳ τρικλίνῳ Ἰουστινιανοῦ τοῦ μεγάλου, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῶν βασιλέων φίλους τοὺς ὑπὸ καμπάγιον ἅπαντας, ἄρχοντας τῆς συγκλήτου, ἀπό τε μαγίστρων, ἀνθυπάτων πατρικίων ὀφφικιαλίων, βασιλικῶν πρω-

5. χειρῶν coni. R. pro χειλέων.

parte mensarum, nonae scilicet usque ad duodecimam; et tandem quartum domesticum in medio sex reliquarum ex utraque parte splendidarum mensarum. Hos ita dispositos imperavit Leo, simul ac nutum daret et benedictionem pronuntiaret sanctissimus noster patriarcha, exordiri sanctum Deoque gratum hymnum, quem sapientissimus et a Deo electus idem noster Imperator Leo suis ipse manibus contexuit et exaravit, et sic porro accumbentes omnes ad exordium a domesticis factum iisdemque artificiosa et erudita manuum agitatione concentum dirigentibus decantare, assectantes praecentorum exemplar, sacrum illum, quem modo laudabamus, hymnum, qui e mellifluis eius labiis super omnes fideles cives et subditos destillavit. Post finitam hanc, quae per duodecim dies continuat et ob sacra [natalium et baptismi Christi] festa celebratur, convivationem celebratur alius, festum [luminum] consequens, dies deximi seu exceptorii, quo Dominus salutantes amicos admittere solet, cum saximo seu saltatoria decursione coniuncti. Facti nempe secundum formulam deximi finis novam et peculiarem rerum faciem atque constitutionem importat. Sapientes enim et a Deo electi nostri Domini post finitum ex formula illud solenne deximum rursus praesident ad praestandas bene merentibus remunerationes, et celebratur deinceps convivium super peculiari tabula in splendidissimo triclinio Iustiniani Magni; oportetque nos invitare ad coëpulandum cum Dominis amicos, magistratus quotquot campagia gerunt senatorios, ut magistros, proconsules, patricios officiales, im-

Digitized by Google

τοσπαθαρίων, ἀσηκρητῶν, χαρτουλαρίων τῶν μεγάλων σεκρέτων, ὑπάτων, ἀντιγραφέων, σιλεντιαρίων, βεστητόρων, ἀπὸ D ἐπάρχων, σκηπτροφόρων, σιγνοφόρων, σενατόρων καὶ λοιπῶν ἀρχόντων τῶν δ' ταγμάτων. δεῖ δὲ προστιχίζειν ἅπαντας κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης, καὶ εἰσάγειν αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν ἅπαντας μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων ἠμφιεσμένους καὶ τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας ἐμπροσθίῳ τῷ σχήματι· καὶ δεῖ προσέχειν τῷ τοῦ ὀργάνου φθέγματι, καὶ ἡνίκα τὴν ἀπήχησιν τοῦ φθόγγου παύσῃ, ἐξανιστᾷν ἅπαντας εἰς εὐφημίαν τῶν δεσποτῶν, καὶ αὖθις ἐκτίθεσθαι τὰς ἑαυτῶν χλαμύδας μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ μίνσου τῶν δουλκίων, καὶ πάλιν ταύτας ἀναλαμβάνεσθαι πάντας, ὅπως ἂν μετ' αὐτῶν συνεξέλθοιεν ἐν Ed.L. 439 τῇ ὁμοίᾳ τάξει. τὸ δὲ ἑπόμενον τῷ δεξίμῳ ἱππικὸν ἆθλον τελεῖται μὲν τῇ ἐπαύριον τοῦ δεξίμου ἡμέρᾳ, καὶ μετὰ τὴν αὐτοῦ ἀπόλυσιν τελεῖται κλητώριον ἐν τῷ τρικλίνῳ τῶν καθισμάτων. καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν φίλους εἰς συνεστίασιν τῶν δεσποτῶν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης ἐκ τῆς συγκλήτου πάσης, οἷον μαγίστρους, πατρικίους, πραιποσίτους, ὀφφικιαλίους, πριμικηρίους, ὀστιαρίους, βασιλικοὺς πρωτοσπαθαρίους σὺν τῷ ἀκταρίῳ καὶ τῷ δεκσογράφῳ καὶ τοῖς τοῦ ἡλιακοῦ παραστάταις, ἅμα τῶν σκηπτροφόρων, δρακοναρίων, σημειοφόρων καὶ σιγνοφόρων· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἅπαντας μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων χωρὶς τῶν χλαν-

8. Ita em. R., τῷ — φθέγμα cod. et ed. 21. κλιξ pro ἡλιακοῦ cod. Cf. R. ad pag. 759, 1.

periales protospatharios, asecretas, chartularios magnorum secretorum, consules, magistros scriniorum, silentiarios, vestitores, expraefectos, sceptrophoros, signiferos, senatores et reliquos magistratus quatuor tagmatum. Procedere hos oportet seriatim tot numero, quot mensa capit, et introducere atque educere ab antica parte in suis mutatoriis et chlamydibus. Attendendum est ad organi sonitum, omnesque, ubi id desierit, iubendi surgere ad dicenda Dominis bona verba, et simul suas chlamydes exuere, quae demum rursus induuntur intrante missu dulciorum; quod eo fit, ut in illis rursus eodem omnes, quo intraverant, ordine exeant. Equestre certamen, quod consequi exceptorium solet, perficitur altero proximo die; eoque finito, instituitur convivium in triclinio cathismatum, ad quod invitare oportet convivas Dominis futuros pro capacitate mensae magistratus ex omni senatu delectos, ut magistros, patricios, praepositos, officiales, primicerios, ostiarios, imperiales protospatharios una cum actuario et deësiographo seu scriba libellorum supplicum et heliaci parastatis seu solarii observatoribus; item sceptrophoros, draconarios, vexilliferos et signiferos. Introducuntur hi omnes

Digitized by Google

δίων, τοὺς δὲ τοῦ ἡλιακοῦ παραστάτας μετὰ τῶν οἰκείων B σκαραμαγγίων.

Μηνὶ Φεβρουαρίῳ.

Τῇ δὲ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ἑορταζομένης τῆς ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν βλαχέρναις, καὶ τελουμένης τῆς λαμπρᾶς προελεύσεως, τελεῖται τὸ βασιλικὸν κλητώριον εἰς τὸν περίβλεπτον τρίκλινον τὸν Ms. 251.a Ὠκεανὸν πάλαι ἐπικληθέντα ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῶν βασιλέων φίλους ἐκ τῶν συγκλητικῶν, τοὺς ὑπὸ καμπάγιον πάντας, οἷον μαγίστρους, ἀνθυπάτους, πραιποσίτους, πατρικίους, ὀφφικιαλί- C ους, βασιλικοὺς πρωτοσπαθαρίους, συγκλητικοὺς, τὸν πρωτοασήκρητις, χαρτουλάριον τῶν ἐξσκουβίτων, ὑπάτους, βεστήτορας, σιλεντιαρίους, ἀλλαξίματα ἐκ τῶν ταγματικῶν ἀρχόντων, τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, χωρὶς τῶν χλαμύδων, κατὰ τὴν ἑκάστῳ προσοῦσαν τῆς δόξης ἀξίαν.

Κυριακῇ τῆς ἀποκρέας.

Τῇ δὲ κυριακῇ τῆς τῶν κρεῶν ἀπουσίας ἐπὶ μὲν τῆς βασιλικῆς τραπέζης φίλους οὐ δεῖ συγκαλεῖσθαι. τὸ γὰρ αὐτὸ D κλητώριον τοῖς πένησιν ὑφαπλοῦται ἐν τῇ ἀψίδι, καὶ μόνος

1. ἡλιακοῦ coni. Leich., probante R., κλιακοῦ cod.

cum suis mutatoriis, absque tunicis; soli heliaci parastatae in suis scaramangiis.

MENSE FEBRUARIO.

Secundo die Februarii, quo festum hypapantes [seu occursus Domini nostri Iesu Christi vel purificationis B. Virginis] in blachernis celebratur, finitaque splendida processione, instituitur sacrum convivium in illustri illo triclinio, quod olim Oceanus appellabatur, super mensa peculiari; ad quod invitare oportet amicos, de senatu quotquot campagia gerunt, ut magistros, proconsules, praepositos, patricios, officiales, imperiales protospatharios, protoasecretam, chartularium excubitorum, consules, vestitores, silentiarios, allaxemata [seu magistratus, quibus comparere in mutatoriis licet] ex quatuor tagmatibus seu ordinibus militaribus comitatensibus; in universum tot, quot capere mensa potest. Introducuntur et educuntur cum suis mutatoriis absque chlamydibus, quisque secundum dignitatem sui gradus.

DOMINICA CARNIPRIVII.

Dominica carniprivii non oportet ad sacram mensam amicos invitare. Quod enim tunc instituitur convivium, subministratur pauperibus in apside, solosque suos familiares et cognatos Imperator

Digitized by Google

ὁ βασιλεὺς τοὺς ἑαυτοῦ οἰκείους καὶ συγγενεῖς πρὸς ἑστίασιν
συγκαλεῖται. τῇ δὲ τρίτῃ τῆς τυροφάγου ἡμέρας προσκαλεῖ-
ται τὸν βασιλέα ἅμα τῇ περὶ αὐτὸν συγκλήτῳ ὁ ἀρχιεπίσκο-
πος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ εὐαγεῖ μεγάλῳ πατριαρχίῳ,
καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον
ἐν τῷ μεγάλῳ σεκραίτῳ τοῦ πατριάρχου. καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐ-
τρεπίζειν πρὸς κλῆσιν τῆς τοιαύτης τραπέζης, μαγίστρους,
πραιποσίτους, ἀνθυπάτους πατρικίους, ὀφφικιαλίους, πρωτο-
Ed.L. 440 σπαθαρίους, σπαθαροκανδιδάτους, σπαθαρίους, στράτορας,
κανδιδάτους καὶ ἄρχοντας τῶν ταγμάτων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς
τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων
σκαραμαγγίων καὶ μόνον. ἀπὸ δὲ τοῦ κουφίσματος τοῦ πρώ-
του μίνσου δεῖ ἡμᾶς εἰσάγειν τὸν πρωτονοτάριον τοῦ πατρι-
άρχου μετὰ τοῦ οἰκείου αὐτοῦ ἀναλογίου τε καὶ βιβλίου καὶ
ἱστᾷν αὐτὸν ἐπὶ τῆς εὐωνύμου θέσεως τῆς βασιλικῆς τραπέ-
ζης πρὸς τὸ ὑπαναγνῶναι τὸν περὶ νηστείας ἁρμόζοντα λό-
γον. μετὰ δὲ τὴν συμπλήρωσιν παντὸς τοῦ λόγου καὶ τὴν
εἴσοδον τῶν τυρεψιτῶν ζωμῶν δεῖ προσάγεσθαι τοὺς ψάλτας
B ἄμφω σὺν τῷ αὐτῶν δομεστίκῳ, τὸν ἀριθμὸν ιβ· ὡσαύτως
καὶ τοὺς ἀναγνώστας ἄμφω σὺν τῷ αὐτῶν δομεστίκῳ, τὸν
ἀριθμὸν ὁμοίως, καὶ ἱστᾷν αὐτοὺς ἐφ' ἑκάτερα μέρη, εἰς τὸ
προσᾴδειν ἱερὸν αἶνον κατὰ τύπον. τοῖς δὲ λοιποῖς ἅπασιν

22. τοῖς δὲ λοιποῖς. Ante haec verba lacunam esse suspicatur R.

epulis tunc adhibet. Tertia autem tyrophagi seu caseivorii [septimanae a carniprivio proximae] die invitat excipitque convivio Imperatorem eiusque senatum archiepiscopus CPtanus in venerabili magno patriarcheo vel aedibus patriarchalibus, finitoque sancto officio celebratur convivium in magno secreto patriarchei. Ad quod nobis invitandi sunt magistri, praepositi, proconsules, protospatharii, spatharocandidati, spatharii, stratores, candidati et praefecti tagmatum, quot mensa capit. Introducuntur et educuntur cum suis scaramangiis tantum. Post ablatum primum ferculum introducitur protonotarius patriarchae cum suo analogio seu pulpito, ex quo aliquid legens recitat et cum libro, quem tenet; collocaturque ad sinistram partem mensae, cui Imperator assidet. Eius est sermonem tempori congruum, de ieiunio scilicet, praelegere. Finita recitatione totius sermonis et post introitum iusculorum e caseo coctorum introducuntur ambo psaltae [id est cantores tam ex templo S. Sophiae, quam ex templo SS. Apostolorum] cum suo domestico, ad numerum duodecim. Pariter etiam utriusque templi anagnostae vel lectores cum suo domestico introducuntur totidem; et collocantur ad utramque mensae partem. Eorum est sacrum hymnum ex ritu consueto decantare * * * *. Reliquis autem omnibus tantum singuli. Quinta feria

Digitized by Google

ἀνὰ ἑνὸς καὶ μόνον. τῇ δὲ πέμπτῃ τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος συγκαλεῖται εἰς ἑστίασιν ὑπὸ τῶν πιστῶν βασιλέων ἐν τῷ Ms. 251. b μεγάλῳ παλατίῳ ὁ ἁγιώτατος καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης, καὶ συνεισέρχονται αὐτῷ μητροπολῖται, οὓς ἂν βουληθῇ ὁ αὐτὸς πατριάρχης, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς κλῆσιν τῆς τιμίας αὐτῶν συνεστιάσεως ἐξ αὐτῶν τῶν μητροπολιτῶν, οὓς ἂν τύχῃ, καὶ πρεσβυτέρους τοῦ μεγάλου παλατίου ἕξ καὶ C ἡγουμένους τῶν βασιλικῶν μεγάλων μοναστηρίων, ὅσους ἂν εἶναι τύχῃ, καὶ σεκραιτικοὺς παπάδας τοῦ πατριάρχου κατὰ τὸ ὑποκείμενον ποσὸν τῆς τιμίας τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων στολῶν τε καὶ φελωνίων κατὰ τὸν προλεχθέντα ἐν τῷ περὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ μεγάλῳ κλητωροθεσίῳ.

Τῆς ὀρθοδοξίας.

Τῇ δὲ ἐπιούσῃ κυριακῇ τῆς τῶν ἁγίων εἰκόνων ὀρθοδοξίας μετὰ τὴν ὑπάντησιν τῆς ἐκ βλαχερνῶν εἰσιούσης φαεινῆς λιτανείας καὶ τὴν ἱερωτάτην μυσταγωγίαν ἐκτελεῖται D κλητώριον ἐκ τῆς ὑπηρεσίας τοῦ μεγάλου οἰκονομίου ἐν τῷ λαμπροτάτῳ καὶ μεγάλῳ πατριαρχικῷ σεκραίτῳ, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν φίλους τῷ βασιλεῖ καὶ τῷ ἁγιωτάτῳ πατριάρχῃ, μαγίστρους, πραιποσίτους, ἀνθυπάτους, πατρικίους, μητροπολίτας, ἀρχιεπισκόπους, ὀφφικιαλίους καὶ ἄρχοντας τῆς περιφανοῦς συγκλήτου, κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ

eiusdem septimanae invitatur ad convivium a fidelibus Imperatoribus in magnum palatium sanctissimus et oecumenicus patriarcha, qui, quos voluerit, secum sumit metropolitas. Oportet nos ad communionem venerabilis illius convivii invitare metropolitas quotcunque tandem in Urbe praesentes, presbyteros magni palatii sex; hegumenos magnorum imperialium monasteriorum quotcunque tandem; et secretales patriarchae papades, quot mensa capiat. Introducuntur et educuntur cum suis stolis et phelоniis eo modo, quo illos excipi in magno Iustiniani triclinio superius dicebamus.

DE FESTO ORTHODOXIAE.

Sequente proxime die dominica, qua memoria sancitae orthodoxiae eorum, qui sacras imagines venerantur, post occursum et exceptionem factam splendidae processionis e blachernis in Urbem redeuntis, sanctumque celebratum missae officium, instituitur convivium impensis magni oeconomii [seu magnae administraturae redituum patriarchalium], in splendidissimo et magno patriarchae secreto. Eo invitare nos oportet Imperatori et patriarchae amicos, magistros, praepositos, proconsules, patricios, metropolitas, archiepiscopos, officiales et magistratus alios de illustri senatu secundum capacita-

Digitized by Google

ποσοῦ τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἅπαντας καὶ ἐξάγειν οὕτως· τοὺς μὲν συγκλητικοὺς μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν σκαραμαγγίων καὶ μόνον, τοὺς δὲ ἱερεῖς μετὰ τῶν οἰκείων σχημάτων.

Ed. L. 441 Μὴν Μάρτιος.

Τῇ δὲ κέ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τελεῖται ἡ εὔσημος καὶ περιφανὴς ἑορτὴ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τελουμένης τῆς τυπικῆς προελεύσεως ἐν τῷ ναῷ τῶν χαλκοπρατείων εἰσέρχονται οἱ βασιλεῖς ἐν τῷ παλατίῳ μετὰ τῆς παραδόξου πάσης συγκλήτου λαμπροφοροῦντες, καὶ μετὰ τὴν εἴσοδον ταύτην ἀποτίθονται πάντες τὰς ἑαυτῶν στολὰς κατὰ τύπον, καὶ φορούντων τῶν εὐσεβῶν ἡμῶν βασιλέων τὰ κεχρυσωμένα αὐτῶν σκαραμάγγια, συναμφιάζονται πάντες ὁμοίως τὰ οἰ-
B κεῖα αὐτῶν σκαραμάγγια, καὶ τελεῖται κλητώριον τῷ βασιλεῖ ἐν τῷ περιφανεστάτῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῶν βασιλέων ἐν τῇ τοιαύτῃ ἡμέρᾳ μαγίστρους, πραιποσίτους,
Ms. 252. a ἀνθυπάτους, πατρικίους, στρατηγούς, ὀφφικιαλίους, βασιλικοὺς πρωτοσπαθαρίους καὶ λοιποὺς ἄρχοντας ἐκ τῶν βασιλικῶν ταγμάτων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν ἐν τῇ κλήσει μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ μόνον. τῇ δὲ πρὸ τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως λαμπρᾷ κυριακῇ τῶν βαΐων τελεῖται ἡ προέλευσις ἐν τῷ θεο-

tem mensae. Introducuntur senatorii quidem ordinis viri suis in scaramangiis tantum, sacerdotes autem suis in schematibus seu vestibus monachalibus.

MENSE MARTIO.

Mensis huius die vigesimo quinto celebratur notabile et illustre festum annuntiationis sanctissimae Dominae nostrae Deiparae et semper virginis Mariae, finitaque consueta solenne processione in templum chalcopratcorum instituta, intrant Domini in palatium cum toto illustri senatu splendidis in vestibus, ingressique deponunt omnes suas stolas ex more praescripto; piis autem nostris Dominis aurea sua scaramangia induentibus, induunt etiam ceteri omnes sua scaramangia. Dein celebratur ab Imperatore in illustrissimo Iustiniani triclinio super peculiare mensa convivium, ad quod invitandi nobis sunt magistri, praepositi, proconsules, patricii, strategi, officiales, regii protospatharii et reliqui magistratus ordinum comitatensium pro capacitate mensae. Evocatos autem introducimus et educimus in suis scaramangiis tantum. Splendida die dominica palmarum, quae proxime resurrectionem Christi antecedit, celebratur pro-

Digitized by Google

φυλάκτῳ ἱερῷ παλατίῳ. προκαθεσθέντων γὰρ ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου τῶν εὐσεβῶν ἡμῶν βασιλέων ἐξαλλαγμένων ἅμα C τῷ οἰκουμενικῷ πατριάρχῃ καὶ τοῦ κουβουκλείου παντὸς πρὸ προσώπου αὐτῶν κατὰ τάξιν στιχηδὸν παρεστῶτος, εἰσάγονται οἱ δ' δομέστικοι τῶν ταγμάτων σὺν τοῖς δυσὶ δημάρχοις καὶ τῷ χαρτουλαρίῳ τῆς βασιλικῆς σακέλλης, καὶ σὺν τούτοις δὲ πάντες οἱ γηροκόμοι τε καὶ ξενοδόχοι τῶν εὐαγῶν οἴκων, καὶ τῆς εἰσκομιδῆς τῶν τιμίων σταυρίων παρ' αὐτοῖς τελουμένης, εἰσάγονται πάντες, μάγιστροι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι καὶ ὀφφικιάλιοι κατὰ πρόσωπον τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, ἐστολισμένοι τὰς ἑαυτῶν λευκὰς χλανίδας, καὶ τῆς διανομῆς τῶν τιμίων σταυρίων εἰς αὐτοὺς γεναμένης, τελεῖται ἡ λιτάνιος ὑμνῳδία ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Θεοτόκου D τοῦ Φάρου πρὸς τὸν ναὸν τῆς ἁγίας τριάδος τῆς Δάφνης, καὶ ἀπὸ τῆς ὑποστροφῆς ταύτης τελεῖται κλητώριον τοῖς βασιλεῦσιν ἐπὶ τοῦ λαμπροτάτου Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῶν βασιλέων φίλους, μαγίστρους, πραιποσίτους, ἀνθυπάτους, πατρικίους, ὀφφικιαλίους, ξενοδόχους, γηροκόμους, τοποτηρητὰς τῶν ταγμάτων κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ ποσοῦ τῆς τραπέζης, καὶ εἰσάγονται πάντες οἱ κεκλημένοι μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξίμων, πλὴν τῶν χλανιδίων, οἱ δὲ γηροκόμοι καὶ ξενοδόχοι καὶ τοποτηρηταὶ τῶν ταγμάτων μετὰ τὰ οἰκεῖα αὐτῶν σκαραμάγγια.

τῇ δὲ ἁγίᾳ καὶ ἱερᾷ πέμπτῃ τῆς λαμπρᾶς ὄντως καὶ περι- Ed. L. 442 φανοῦς ἑβδομάδος, ἐν ᾗ ὁ τῆς θείας μυσταγωγίας παρὰ τῆς

cessio in sancto, quod Deus custodiat, palatio. Piis nempe nostris Imperatoribus in chrysotriclino praesidentibus in suis mutatoriis una cum oecumenico patriarcha, toto cubiculo coram ipsis in serie secundum cuiusque dignitatem stante, introducuntur quatuor domestici [totidem] tagmatum cum geminis demarchis, chartulario imperialis sacellii, simulque omnes gerocomi et xenodochi venerabilium aedium. Qui postquam sacras cruces, quot opus est, intro attulerunt, introducuntur omnes magistri, proconsules, patricii et officiales in conspectum piorum principum, induti suis quique candidis tunicis. Distributis inter eos sanctis crucibus, processio fit inter hymnos a templo S. Deiparae Phari inde usque ad templum S. Trinitatis in Daphne. Reversi perficiunt Domini convivium in splendidissimo Iustiniani triclinio, ad quod invitandi nobis sunt amici, nempe magistri, praepositi, proconsules, patricii, officiales, xenodochi, gerocomi, topoteretae tagmatum pro capacitate mensae. Invitati intrant in suis mutatoriis, absque tunicis tamen. Gerocomi, xenodochi et topoteretae tagmatum in suis scaramangiis. Sancta et ve-

Digitized by Google

ἄνω σοφίας ἐφήπλωται δεῖπνος, τελεῖται προέλευσις παγανὴ ἐν τῷ λαμπρῷ παλατίῳ, καὶ προευτρεπίζεται παρ' ἡμῶν ἡ τοῦ βασιλικοῦ δείπνου κλῆσις πρωΐας, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῶν δεσποτῶν μαγίστρους, πραιποσίτους, ἀνθυπάτους, πατρικίους, ὀφφικιαλίους, πρωτοσπαθαρίους εὐνούχους, πριμικηρίους, ὀστιαρίους, μαγλαβίτας, κόμητας τοῦ ἀριθμοῦ καὶ κεντάρχους κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης, καὶ τούτους προσκαλεῖσθαι ἐπὶ τὸν τῆς ἑσπέρας δεῖ-
Ms. 252. b *πνον. ἀπολυομένης οὖν τῆς συγκλήτου πάσης καὶ πάλιν πρὸς*
B *ὥραν θ' ἐπανιούσης, συνέρχονται πάντες οἱ κεκλημένοι εἰς τὸ τελέσαι τὴν ἱερὰν εὐωχίαν, καὶ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς πνευματικῆς λειτουργίας προτίθεται τὸ βασιλικὸν κλητώριον ἐπὶ τοῦ περιβλέπτου τρικλίνου τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ προκαθεσθέντος τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῆς τιμίας τραπέζης, εἰσάγονται πάντες οἱ κεκλημένοι μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ μόνον, ἐπὶ δὲ τῇ αὐτῶν ἐξόδῳ λαβόντες παρ' ἡμῶν φατλία σὺν ἡμῖν ἐξέρχονται πάντες. τῷ δὲ ἁγίῳ καὶ τιμίῳ σαββάτῳ ἀνεῳχθέντος τοῦ λαμπροῦ παλατίου, τελεῖται προέλευσις*
C *δημοσία πρὸς τὴν ἁγίαν Σοφίαν, καὶ ὑπαλλαττομένης τῆς ἐνδυτῆς τῆς τιμίας καὶ ἁγίας τραπέζης, εἰσέρχεται ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ, καὶ τῆς διανομῆς γενομένης τῶν νάρδων, ὑποστρέφει πάλιν ὁ βασιλεὺς μετὰ δόξης ἐν τῷ αὐτοῦ παλατίῳ, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τοῦ*

nerabili quinta feria eiusdem vere splendidae et illustris septimanae, in qua divini officii coena publicis usibus a coelesti sapientia exponitur, fit processio pagana in splendido palatio, et mane a nobis perficitur ad sacram coenam invitatio. Invitamus autem magistros, praepositos, proconsules, patricios, officiales, protospatharios eunuchos, primicerios, ostiarios, maglabitas, comites arithmi et centarchos pro capacitate mensae. Finito itaque consessu omni et misso senatu, iterumque circa nonam horam redeunte, conveniunt invitati omnes ad celebrandum sacrum convivium, et post finitum spirituale servitium proponitur et accessui patefit sacrum convivium in conspicuo Iustiniani triclinio institutum, et praesidente Imperatore in venerabili mensa, introducuntur invitati in suis scaramangiis tantum. Finito autem convivio, quum tempus est abeundi, exeunt nobiscum omnes cum faculis cuique distributis. Sancto et venerabili die sabbati eiusdem septimanae, post apertum splendidum palatium, fit solennis et universalis processio ad templum S. Sophiae; ubi postquam Imperator instratum sanctae et venerabilis arae novo mutavit, intrat in sceuophylacium, factaque nardorum seu unguentorum distributione, redit cum gloria in suum palatium. Tum oportet nos ad coenandum cum Domino amicos exciere, magistros,

Digitized by Google

βασιλέως ἐν τῷ ἑσπερίῳ δείπνῳ φίλους, μαγίστρους, πραιποσίτους, ἀνθυπάτους, πατρικίους, πρωτοσπαθαρίους ὀφφικιαλίους, πρωτοσπαθαρίους εὐνούχους, πριμικηρίους, ὀστιαρίους, μαγλαβίτας, τοποτηρητὰς καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων τοῦ ἀριθμοῦ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης, καὶ στοιχουμένου παρὰ τοῦ βασιλέως τοῦ αὐτοῦ κλητωρίου, καὶ δι' ἡμῶν κλητω- D ρευομένων τῶν φίλων, ὑπολύονται οἴκαδε πάντες. μετὰ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν συνάξεως γινομένης, ἐξαλλάσσουσιν οἱ τῆς συγκλήτου πάντες, καὶ τῆς θείας λειτουργίας ἐν τῷ ναῷ τοῦ Φάρου τελουμένης, μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ μυστικοῦ ὀργάνου ἐκδιδύσκονται πάντες τὰς ἑαυτῶν στολὰς, καὶ ἐπενδιδύσκονται τὰ οἰκεῖα σκαραμάγγια, καὶ ἵσταται τὸ κλητώριον ἐν τῷ περιφανεστάτῳ τρικλίνῳ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, καὶ εἰσάγονται πάντες οἱ κεκλημένοι μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ μόνον· μετὰ δὲ τὴν ἐπίδοσιν τῶν φατλίων συνεξέρχονται ἡμῖν οἱ πάντες.

Ἀρχὴ τῶν κλητωρίων τοῦ πάσχα. Ed.L. 443

Ἡ δὲ ἁγία καὶ δεδοξασμένη τῆς Χριστοῦ ἀναστάσεως περιφανὴς ἡμέρα, ἐν ᾗ τὸ τῆς σωτηρίας ἡμῶν οἰκονομήθη κεφάλαιον, καὶ ὁ χοϊκὸς Ἀδὰμ ἐκ τῆς φθορᾶς πρὸς τὴν ζωὴν ἐπανῆλθεν, λαμπράν τινα καὶ περίβλεπτον εὐωχίαν τοῖς βα- Ms. 253. a σιλεῦσιν ἡμῶν προσεξένησεν. τὸ γὰρ ὕψος τῆς ἱερᾶς ἀναστάσεως μυστικῶς ὑποφαίνοντες ἐκ τῶν κάτω καθεδρῶν ἑαυτοὺς συναπάραντες πρὸς ὑψηλήν τινα καὶ πολύκυδον τοῦ

praepositos, proconsules, patricios, protospatharios officiales, protospatharios eunuchos, primicerios, ostiarios, maglabitas, topoteretas et rectorum arithmi quosdam pro capacitate mensae. Convivio interim per ipsum Imperatorem coordinato, amicisque opera nostra invitatis, domum discedunt omnes. Post nonam vero diei horam congressus ad sacra peragenda fit, mutantque senatorii omnes suas vestes, divinoque officio in templo Phari peracto, postquam intonaverit secretum organum, exunt omnes suas stolas et superinduunt sua scaramangia. Tum orditur convivium in illustrissimo triclinio Iustiniani, et introducuntur omnes invitati in suis scaramangiis tantum. Exeunt autem nobiscum unusquisque cum cereo, quem nactus est.

INITIUM CONVIVIORUM PASCHATIS.

Sanctus et gloriosus atque undique conspicuus dies celebrandae resurrectioni Christi a mortuis sacer, quo corona imposita fuit operi nostrae redemtionis, et terrenus Adam e corruptione ad vitam rediit; ille dies praestat nostris Dominis occasionem splendidum et illustre convivium instituendi. Volentes nempe sanctae resurrectionis celsitudinem mysticis signis exhibere atque declarare, attollunt sese

Digitized by Google

βήματος θεωρίαν ἑαυτοὺς ἐπανάγουσι, καὶ τῆς Χριστοῦ ἀλη- B θοῦς ἀγαπήσεως τὸν ἀσπασμὸν ἐκμιμούμενοι τὸ ὑπήκοον ἅπαν σχετικῶς κατασπάζονται, καὶ αὖθις σὺν τῇ λαμπρᾷ συγκλήτῳ πρὸς τὴν ἄνω Σιὼν, τὴν Χριστοῦ ἐκκλησίαν, ὡς μαθηταὶ, μετὰ δόξης συντρέχουσι. τὴν γὰρ περίδοξον τῆς ἡμέρας χαρμονὴν ἐνδεικνύμενοι λαμπροφοροῦσι τοῖς λώροις, εἰς τύπον τῶν ἐνταφίων Χριστοῦ σπαργάνων ἑαυτοὺς ἐνειλίττοντες. διὸ καὶ ἐν ταῖς δεξιαῖς χερσὶν αὐτῶν τὸ νικητικὸν τοῦ σταυροῦ κατέχοντες τρόπαιον, τὴν ἐξανάστασιν τῆς χοϊκῆς ἡμῶν οὐσίας ἐν ταῖς εὐωνύμοις κατέχουσι, καὶ τὴν θείαν μυσταγωγίαν τῷ Θεῷ ἀναφέροντες μετὰ τὴν τῶν ἁγίων μυστηρίων μετάληψιν, πρὸς σεμνὸν κρᾶμα τοὺς τῆς συγκλήτου C προκρίτους, ὡς κοινωνοὺς τῆς χάριτος, ἐμφανῶς προσλαμβάνονται. καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν ἐν τῇ αὐτῇ κλήσει τοῦ κράματος τοῦ τελουμένου ἐν τῇ Χριστοῦ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ εἰς συνεστίασιν τῷ βασιλεῖ φίλους ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρικίων, στρατηγῶν τε καὶ ὀφφικιαλίων, τὸν ἀριθμὸν ιδ'· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἐπὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης οὕτως· τοὺς μὲν μαγίστρους, ἀνθυπάτους καὶ πατρικίους, τοὺς λώρους ἠμφιεσμένους μετὰ τῶν χρυσέων αὐτῶν θωρακίων καὶ μόνον, προκρίνειν δὲ ἐν τῇ τοιαύτῃ καθέδρᾳ τοὺς τὰ θωράκια ἠμφιεσμένους ὑπὲρ τοὺς ἄλλους πατρικίους τοὺς τὰ οἰκεῖα καμίσια φοροῦντας, κἂν τάχα τύχοιεν ἐλάτ-

ascenduntque ex inferioribus sedilibus ad excelsum et perhonorificum tribunalis spectaculum et salutationem imitantes, qua Christus suos discipulos ex vero amore beavit, omnes suo imperio parentes cordialiter salutant, et rursus cum splendido senatu ad Sionem, quae superne est, Christi scilicet ecclesiam, ut discipuli, concurrunt in gloria. Ostensuri enim gloriosum eius diei gaudium, comparent splendide vestiti, loris involuti, ad instar fasciarum Christi sepulcralium. Quapropter etiam in dextris tropaeum, victoriae signum, crucem scilicet, gestantes, in sinistris [acaciam, saccum pulvere plenum] terrenae nostrae substantiae resurrectionem [id est resurrectionis symbolum] tenent; divinumque officium offerentes Deo post assumtionem sacrae coenae admittunt palam delectos de senatu proceres ad venerabile crama [seu ientaculum], ut gaudii participes. In illa ipsa ad crama evocatione (fit autem in catholica Christi ecclesia) oportet nos ad convivandum Imperatori amicos invitare, de ordine magistrorum, proconsulum patriciorum, tam strategorum, quam officialium; in universum numero quatuordecim; et hos ad mensam ibi positam introducere hoc modo. Magistri, proconsules et patricii intrant solummodo loris et aureis suis thoracibus induti. Praeferuntur autem quoad sessionem patricii thoracibus induti aliis pa-

Digitized by Google

τονες εἶναι ἐν τῇ προβλήσει· τοὺς δὲ στρατηγοὺς ἅπαντας D
μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν σκαραμαγγίων καὶ μόνον· τοὺς δὲ
ὀφφικιαλίους καὶ αὐτοὺς μετὰ τῶν οἰκείων καμισίων, ἄνευ
μέντοι τῶν ἑαυτῶν χλαμύδων. ἐπὶ δὲ τῆς προκειμένης ἐν
τῷ περιβλέπτῳ χρυσέῳ τρικλίνῳ χρυσῆς τραπέζης, ἐν ᾧ καὶ
τὸ περιφανὲς κτῆμα τοῦ χρυσοῦ πενταπυργίου ἐς τιμὴν προ-
ετέθη, δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῷ βασιλεῖ φί-
λους ἐκ τῶν προλεχθέντων μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρι-
κίων, στρατηγῶν ὀφφικιαλίων, σεκρετικῶν, ἀπὸ τῆς τάξεως Ms. 253. b
τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ κατωτέρω, ἀσηκρητῶν τε ὁμοῦ καὶ Ed. L. 444
κομήτων τῶν σχολῶν καὶ σκριβώνων, σὺν τῶν δύο ἐκ Βουλ-
γάρων φίλων, τὸν ἀριθμὸν λ'· ἐν δὲ ταῖς περιεξῆς τέσσαρ-
σι τῶν καμαρῶν τραπέζαις ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν βασιλικῶν
κανδιδάτων, βεστητόρων τε καὶ σιλεντιαρίων, δρακοναρίων,
σκηπτροφόρων, σημειοφόρων καὶ σενατόρων τὸν ἀριθμὸν
λς'· Ἀγαρηνοὺς δεσμίους ἐκ τοῦ μεγάλου πραιτωρίου τὸν
ἀριθμὸν ιη', καὶ ἐκ τῶν Βουλγάρων φίλων ἀνθρώπους ιη'·
εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ προστιχίζειν πρὸ τῆς εἰσόδου αὐτῶν,
τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς χρυσῆς βασιλικῆς τραπέζης περιφανεῖς δαι-
τυμόνας μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων καὶ χλανιδίων, προσ-
καλεῖσθαι δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Βουλγάρων φίλους ἀπὸ τῆς τά- B
ξεως τῶν στρατηγῶν ἐν τῷ δευτέρῳ μίνσῳ ἐπὶ τῆς εὐωνύμου
θέσεως τῆς τραπέζης πρὸς τὸ ἀριθμεῖσθαι αὐτοὺς πέμπτους,

6. κτῆμα R., κλῆμα cod. et ed.

triciis, qui consueta sua camisia gerunt, etiamsi forte his dignitate et promotione inferiores sint. Strategi intrant cum suis scaramangiis tantum, officiales cum suis camisiis, absque chlamydibus. Ad auream vero mensam in splendido chrysotriclinio positam, in quo etiam illustre peculium aurei pentapyrgii honoris caussa propositum est, invitandi a nobis sunt futuri Domino convivae amici ex iisdem, quos modo diximus, magistris, proconsulibus, patriciis, strategis, officialibus, secreticis ordinis militaris et adhuc inferioribus, item asecretis et comitibus scholarum, scribonibus, duoque insuper e Bulgaris amici; in universum triginta numero. Ad circumstantes ordine continuo quatuor mensas, per totidem fornices dispositas invitantur delecti quidam de ordine regiorum candidatorum, vestitorum, silentiariorum, draconariorum, sceptrophororum, vexilliferorum et senatorum, ad triginta sex; Agarenos bello captos e magno praetorio octodecim et totidem amicorum e Bulgaria homines. Hos introducere, et, priusquam introëant, seriatim disponere oportet. Qui aureae sacrae mensae splendidi sunt convivae, illi suis in mutatoriis et tunicis intrant. At Bulgari amici post classem strategorum sub secundo missu introvocantur ad sinistram sacrae mensae plagam; quo quinti aut sexti inter amicos sint, [ferculaque sua quinto aut sexto

ἢ καὶ ἄλλους φίλους, στιχίζειν δὲ ἅπαντας ἔνθεν κἀκεῖθεν κατὰ τὴν ἁρμόζουσαν τῆς τάξεως ἑκάστῳ δόξαν. ἀπὸ δὲ τῆς στάσεως τῶν λεχθέντων τούτων στιχίζειν αὖθις ἔνθεν κἀκεῖθεν τοὺς ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν κανδιδάτων καὶ κατωτέρω πρὸς τὸ καθεσθῆναι ἐπὶ τῶν ἑκατέρων δύο προκρίτων τραπεζῶν. ἐπὶ δὲ ταῖς κατωτέραις τραπέζαις δεῖ προστιχίζειν, ἐπὶ μὲν τῆς ἐξ εὐωνύμου θέσεως τοὺς ἐξ Ἀγάρων δεσμίους, ἐπὶ δὲ
C τῆς ἑτέρας τραπέζης τοὺς τῶν φίλων Βουλγάρων ἀνθρώπους πάντας· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς ἅπαντας καὶ ἐξάγειν οὕτως· τοὺς μὲν ἀπὸ τῆς συγκλήτου πάντας καὶ τῶν ταγμάτων μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξήμων, τοὺς δὲ Ἀγαρηνοὺς λευκοφόρους, ἀζώνους καὶ ὑποδεδεμένους, τοὺς δὲ Βουλγάρων ἀνθρώπους μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν σχημάτων. δεῖ δὲ προσέχειν τὴν ἐκφώνησιν καὶ ἀπήχησιν τῶν μουσικῶν ὀργάνων, καὶ ἡνίκα τὸ ᾀδόμενον ᾄσῃ μέλος, ἀνιστᾷν ἅπαντας εἰς εὐφημίαν τῶν δεσποτῶν καὶ αὖθις τὰς ἑαυτῶν ἐκδιδύσκεσθαι χλαμύδας, καὶ μετὰ τῆς ἀφίξεως τοῦ μίνσου τῶν δουλκίων πάλιν ταύ-
D τας ἀναλαμβάνειν πρὸς τὸ μετ' αὐτῶν ἐκπορεύεσθαι ἐν τῇ αὐτῶν ἐξόδῳ. ἐν δὲ τῇ αὐτῇ ἀναστάσει δεῖ προσέχειν τὸ ἐκ βασιλικῆς χειρὸς διδόμενον τῆς ἐγέρσεως σχῆμα, σὺν αὐτῷ δὲ καὶ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ παρεστῶτος ἐκεῖ κουβικουλαρίου, καὶ αὖθις ἐξανιστᾷν καὶ προπέμπειν τοὺς τῶν δ' τραπεζῶν
Ms. 254. a κεκλημένους, μικρὸν εἴργοντας τοὺς ἄνω φίλους, καὶ εἶθ' οὕτως συνεξερχομένους ἅπαντας. ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ἡμέ-

loco accipiant]. Omnes autem prius in ordinem disponendi ad dextram et sinistram secundum congruum cuique suum gradum. Ab istorum statione inde porro rursus ordinandi sunt candidatorum ordinis et inferiorum homines, collocandi nempe ad duas ex utraque parte imperiali proximas nobiliores mensas. Ad reliquas duas infimas mensas introducuntur seriatim dispositi, a sinistra quidem parte captivi Agareni; a dextra vero Bulgari omnes. Introducuntur autem et educuntur sic: senatorii omnes et tagmatici seu militiae comitatensis magistratus in suis mutatoriis; Agareni in candidis et absque zonis calceatique; Bulgari proprio sibi suo in habitu. Oportet porro ad musicorum organorum intonationem attendere, et quando carmen tum cani solitum exorsi fuerint, exsurgere iubere omnes ad bene Dominis precandum, chlamydesque exuere, quae rursus sub ingressum missus dulciorum induendae, quo in iis, quando tempus excedendi venerit, abeant. Eo tempore, quo consurgendum est, oportet signum consurgendi, quod Imperator manu sua dat, observare, simulque clamorem ibi adstantis cubicularii, et protinus surgere iubere, atque educere convivas primum quatuor mensarum, et post exiguam interpositam moram reliquos primae et summae men-

Digitized by Google

ρας τελεῖται μεθέορτος προέλευσις ἐν τῷ σικῷ τῶν κορυφαίων καὶ ἁγίων ἀποστόλων. καὶ πληρουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης ἐν τῷ μεγάλῳ τρικλίνῳ τῶν παλατίων, καὶ δεῖ ὑμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῷ βασιλεῖ μαγίστρους, πραιποσίτους, Ed. L. 445 ἀνθυπάτους, πατρικίους, στρατηγοὺς, μητροπολίτας, ὀφφικιαλίους, πρωτοσπαθαρίους, ἀσηκρῆτας, χαρτουλαρίους, ὑπάτους, βεστήτορας, σιλεντιαρίους καὶ ἀλλαξίμων τῶν ταγματικῶν ἀρχόντων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξίμων καὶ καμισίων, ἄνευ μέντοι τῶν ἑαυτῶν χλαμύδων· προσέχειν δὲ τοῖς εὐφημοῦσι δήμοις, καὶ ἡνίκα ἄρξονται ἀκτολογεῖν τοὺς δεσπότας, δεῖ ἐξανιστᾷν πάντας τοὺς κεκλημένους πρὸς τὸ καὶ αὐτοὺς πραέως συνευφημεῖν τοὺς δεσπότας. τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς αὐτῆς ἑβδομάδος τελεῖται παγανὴ προέλευσις μετὰ B ἀλλαξιμάτων ἔνδον τοῦ παλατίου, καὶ τελεῖται κλητώριον ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου κατὰ τὸ σχῆμα τῆς πρώτης ἡμέρας. καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς κλῆσιν ἐπὶ τῆς χρυσῆς τραπέζης ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, πατρικίων καὶ λοιπῶν σὺν τῷ δομεστίκῳ τῶν σχολῶν καὶ βασιλικῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν σπαθαροκανδιδάτων μέχρι τῆς τάξεως τῶν στρατώρων, κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης φίλους λ'· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν, τοὺς μὲν ὑπὸ καμπάγιον πάντας

sae accubantes, ut sic quotquot convenerint, omnes exeant. Secundo die celebratur postfesta seu magnum et primarium festum diem consequens processio in aedem principum et sanctorum Apostolorum; sacroque officio completo, instituitur convivium super peculiare et priva mensa in magno triclinio palatiorum; ad quod invitandi vobis sunt magistri, praepositi, proconsules, patricii, strategi, metropolitae, officiales, protospatharii, asecretae, chartularii, consules, vestitores, silentiarii et magistratus tagmatici seu militares comitatenses, mutatoria gestantes, pro capacitate mensae. Introducuntur et educuntur in suis mutatoriis et camisiis, absque chlamydibus tamen. Tempus observandum est, quo factiones acta seu faustas acclamationes peragere et Dominos laudare incipiunt. Eo tempore debetis convivis omnibus, ut surgant et ipsi quoque leni voce simul cum factionibus Dominis benedicant, imperare. Tertio post pascha die peragitur pagana processio in mutatoriis intra palatium et convivium in chrysotriclinio ad modum primi diei. Quapropter ad auream quidem mensam invitandi nobis sunt homines ordinis magistrorum, patriciorum etc. cum domestico scholarum et hominibus imperialibus, ab ordine inde spatharocandidatorum usque ad ordinem stratorum, pro capacitate mensae, amici in universum triginta. Quos introdu-

μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, πλὴν καὶ χλανίδος· τοὺς
C δὲ πρωτοσπαθαρίους μετὰ σπεκίων καὶ ῥουσέων σαγίων· τοὺς δὲ βασιλικοὺς μετὰ τῶν σκαραμαγγίων καὶ μόνον. ἐπὶ δὲ ταῖς κάτω τέσσαρσι τῶν καμαρῶν τραπέζαις δεῖ ἡμᾶς συγκαλεῖν βασιλικοὺς κανδιδάτους καὶ μανδάτορας καὶ μικροὺς ἄρχοντας τοῦ τάγματος τῶν σχολῶν, τὸν ἀριθμὸν οβʹ· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ ἀλλαξιμάτων. τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ τῆς αὐτῆς εὐωχίας τελεῖται ὁμοίως προέλευσις παγανὴ μετὰ ἀλλαξιμάτων ἔνδον τοῦ παλατίου, καὶ εἰσάγονται τὰ φωτίσματα ὑπὸ τοῦ ὀρφανοτρόφου, καὶ τελεῖται τὸ κλητώριον ἐν τῷ αὐτῷ χρυσοτρικλίνῳ ἐπὶ τῆς χρυσῆς τραπέζης. καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συν-
D εστίασιν τῶν βασιλέων φίλους, ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, πατρικίων σὺν τοῦ δομεστίκου τῶν ἐξσκουβίτων καὶ
Ms. 254.b τῶν αὐτοῦ σκριβώνων κατὰ τὸν προλεχθέντα τύπον, καὶ εἰσάγειν αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν, καθὰ εἴρηται. ἐπὶ δὲ ταῖς κατὰ τῶν καμαρῶν τραπέζαις δεῖ ἡμᾶς συγκαλεῖν ἐκ τῶν λεχθέντων βασιλικῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν μικρῶν ἀρχόντων τοῦ ἐξσκουβίτου τὸν ἀριθμὸν οβʹ, καὶ εἰσάγειν αὐτοὺς κατὰ τὸν προλεχθέντα τύπον. τῇ δὲ πέμπτῃ ἡμέρᾳ τῆς αὐτῆς πανδεσίας εἰσέρχεται ὁ πατριάρχης μετὰ τῶν αὐτοῦ μητροπολιτῶν
Ed.L. 446 δοῦναι ἀγάπην τῷ βασιλεῖ, καὶ τελεῖται προέλευσις παγανὴ

cimus et educimus, senatorios quidem viros campagia gestantes omnes in suis mutatoriis, absque tunicis; protospatharios autem cum speciis et russis sagis; imperiales homines cum scaramangiis tantum. Ad inferiores autem quatuor fornicum mensas invitandi sunt imperiales candidati, mandatores et minores magistratus ordinis scholarum, in universum septuaginta duo. Introducuntur et hi cum suis scaramangiis et mutatoriis. Quarto die eiusdem universalis regii convivii peragitur processio rursus pagana in mutatoriis intra palatium, et introducuntur photismata [seu pueri orphani in albis baptismalibus indusiis, cereos tenentes,] ab orphanotropho, et instituitur convivium in ipso chrysotriclino super aurea tabula; ad quod invitandi nobis sunt amici Imperatoris ab ordine inde magistrorum et sic porro patricii, domesticus excubitorum eiusque scribones secundum formulam praescriptam, eosque oportet modo iam dicto introducere et educere. Ad mensas vero inferiores sub fornicibus collocatas vocamus homines septuaginta duo de ordine eorundem imperialium hominum et minorum magistratuum excubitorum. Etiam hi dicto modo introducuntur et educuntur. Quinto die eiusdem universalis regii convivii advenit patriarcha cum suis metropolitis ad dandum Imperatori agapen seu osculum pacis, peragiturque pagana processio in mutatoriis intra palatium; assidetque patriarcha

δι' ἀλλαξίμων ἔνδον τοῦ παλατίου, καὶ συγκαθέζεται τῷ βασιλεῖ εἰς συνεστίασιν ὁ πατριάρχης ἐπὶ τῆς ἀποκοπτῆς χρυσῆς τραπέζης ἐν τῷ χρυσέῳ τρικλίνῳ, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν ἐπὶ μὲν τῆς χρυσῆς τραπέζης φίλους ἀπὸ μὲν τῶν μητροπολιτῶν ι', καὶ ἀπὸ τῶν βασιλικῶν πρεσβυτέρων τοῦ παλατίου ἕξ, καὶ ἡγουμένους τῶν βασιλικῶν μοναστηρίων ιβ', εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν οὕτως· τοὺς μὲν μητροπολίτας μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων, πλὴν τῶν ὠμοφορίων, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους μετὰ τῶν λευκῶν φελωνίων, τοὺς δὲ ἡγουμένους καὶ αὐτοὺς μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν φελωνίων. B ἐπὶ δὲ τῶν κάτω τραπεζῶν δεῖ ἡμᾶς συγκαλεῖν ἀπὸ τῶν βασιλικῶν κληρικῶν ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν διακόνων καὶ κατωτέρω καὶ ἀπὸ τοῦ σεκραίτου τοῦ πατριάρχου παπάδας, τὸν ἀριθμὸν. . . . εἰσάγειν δὲ καὶ ἐξάγειν αὐτοὺς μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν καμισίων καὶ μόνον. τῇ δὲ ἕκτῃ ἡμέρᾳ τῆς αὐτῆς περιόδου τελεῖται προέλευσις παγανὴ μετὰ ἀλλαξιμάτων ἔνδον τοῦ παλατίου, καὶ εἰσάγονται οἱ ἐκ Βουλγάρων φίλοι μετὰ τῶν ἐκ Βουλγαρίας δώρων. καὶ τελεῖται κλητώριον ἐν τῷ αὐτῷ περιβλέπτῳ τρικλίνῳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς χρυσῆς τραπέζης, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τοῦ βασιλέως C φίλους ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, ἀνθυπάτων καὶ λοιποὺς σὺν τῶν ἐκ Βουλγάρων φίλων καὶ τῷ δρουγγαρίῳ τῆς βίγλης καὶ τῷ δομεστίκῳ τῶν ἱκανάτων, τὸν ἀριθμὸν λ'· στιχίζειν δὲ αὐτοὺς καὶ εἰσάγειν κατὰ τὸν λεχθέν-

Imperatori conviva ad peculiarem auream mensam in chrysotriclino; et invitandi nobis sunt ad auream quidem mensam amici, metropolitae decem, presbyteri palatini sex et duodecim hegumeni monasteriorum imperialium, qui sic introducuntur: metropolitae in suis mutatoriis, praeter omophoria; presbyteri cum albis pheloniis; hegumeni cum suis sibi propriis pheloniis. Ad inferiores autem mensas invitamus delectos clericos palatinos ab ordine diaconorum inde et sic porro inferiores ordines et secreti patriarchae papades seu monachos, in universum . . . Hi solis in suis camisiis introducuntur et educuntur. Sexto die eiusdem orbis [dierum nempe seu septimanae] peragitur processio pagana in mutatoriis intra palatium, et introducuntur amici Bulgari cum donis e Bulgaria allatis; et celebratur convivium in eodem illustri triclinio super eadem aurea mensa; invitandique sunt nobis ad convivandum Imperatori amici de ordine magistrorum, proconsulum et ceterorum una cum amicis Bulgaris et drungario vigiliae et domestico hicanatorum, ad numerum triginta; ordinandique et introducendi eodem modo, quem ad primum diem exposuimus. Ad inferiores autem mensas invitantur

Digitized by Google

τα τύπον τῆς πρώτης ἡμέρας. ἐπὶ δὲ τῶν κάτω τραπεζῶν δεῖ συγκαλεῖν ἀπό τε κομήτων καὶ κεντάρχων τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τῶν ἱκανάτων ἄνδρας νδʹ, καὶ ἐκ τῶν Βουλγάρων φίλων Ms. 255. a ἀνθρώπους ιηʹ· στιχίζειν δὲ δεῖ τοὺς Βουλγάρων ἀνθρώπους ἐπὶ τῆς κάτω τελευταίας μιᾶς τραπέζης μόνους· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν σκαραμαγγίων.

D Τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ τῆς αὐτῆς δεξιώσεως τελεῖται ὡσαύτως παγανὴ προέλευσις ἔνδον τοῦ παλατίου, καὶ γίνεται κλητώριον ἐν τῷ αὐτῷ τρικλίνῳ ἐπὶ τῆς αὐτῆς τραπέζης, καὶ συγκαλοῦνται εἰς ἑστίασιν τῷ βασιλεῖ ὁμοίως ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων καὶ πατρικίων σὺν τῷ ὑπάρχῳ τῆς πόλεως καὶ τοῖς δυσὶ δομεστίκοις, νουμέρων τε καὶ τειχέων, καὶ τῶν αὐτῶν τοποτηρητῶν σὺν τῷ λογοθέτῃ τοῦ πραιτωρίου καὶ τῷ συμπόνῳ τὸν ἀριθμὸν λʹ. εἰσάγονται δὲ καὶ ἐξάγονται μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν ἀλλαξιμάτων καὶ χλανιδίων. ἐν δὲ ταῖς κάτω τραπέζαις συγκαλοῦνται τριβοῦνοι βικάριοι, οἱ Ed. L. 447 ἐθνικοὶ τῆς ἑταιρείας, οἷον Τοῦρκοι, Χαζάρεις καὶ λοιποί, τὸν ἀριθμὸν νδʹ. ἐπὶ δὲ τῆς τιμίας τραπέζης συγκαλοῦνται οἱ δώδεκα γειτονιάρχαι, οἱ δʹ ἐπόπται καὶ οἱ δύο πρωτοκαγκελλάριοι τοῦ ἐπάρχου. εἰσάγονται δὲ μετὰ τῶν οἰκείων καμισίων καὶ μόνον, οἱ δὲ ἐθνικοὶ μετὰ τῶν αὐτῶν καβαδίων. δίδοται δὲ τοῖς γειτονιάρχαις καὶ λοιποῖς ἀνὰ νομίσματος ἑνός. ἐπὶ δὲ τῶν προλαβόντων χρόνων συνεκαλοῦντο ἀντὶ τούτων οἱ τοῦ σκευοφυλακίου τῆς ἁγίας Σοφίας χαρτουλάριοι,

magistratus de ordine comitum et centarchorum arithmi et hicanatorum, admodum quinquaginta quatuor, et e Bulgaria amicorum homines octodecim; ordinare autem hos Bulgaros oportet ad ultimam mensam seorsim. Introducuntur et educuntur in suis scaramangiis. Septimo die eiusdem convivationis peragitur similiter pagana processio intra palatium, et convivium in eodem triclinio super eadem tabula, pariterque, ut ante, invitantur ad convivandum Imperatori magistri, patricii, praefectus Urbis, ambo domestici, numerorum scilicet atque castrorum, eorundem ambo topoteretae, rationalis praetorii, adiutor [praefecti Urbis], in universum triginta viri. Introducuntur et educuntur in suis mutatoriis et tunicis. Ad inferiores autem mensas invitantur tribuni vicarii, gentiles seu alienigenae ex hetaeria; ut Turci, Chazares, alii, admodum quinquaginta quatuor. Ad venerabilem vero mensam invitantur duodecim gitoniarchae vel vicomagistri, quatuor epoptae vel aediles, duo protocancellarii praefecti Urbis. Introducuntur hi suis in camisiis tantum; gentiles vero in suis cabadiis. Gitoniarchis et reliquis dantur singulis singuli nummi aurei. Temporibus autem antiquioribus invitabantur loco istorum chartularii sceuophylacii S. Sophiae, accipie-

Digitized by Google

λαμβάνοντες τὴν αὐτὴν εὐλογίαν. τῇ δὲ νέᾳ κυριακῇ, τῇ μεθεόρτῳ τοῦ πάσχα, ἐκτελεῖται προέλευσις λαμπροφόρος ἐν B τῷ σεβασμίῳ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων· καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον ἐν τῷ λεχθέντι τρικλίνῳ ἐπὶ τῆς δευτέρας ἡμέρας, καὶ συνεστιᾶται τῷ βασιλεῖ ὁ ἁγιώτατος ἡμῶν πατριάρχης ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης, καὶ συγκαλοῦνται εἰς ἑστίασιν σὺν τῷ βασιλεῖ φίλοι κατὰ τύπον τῆς δευτέρας ἡμέρας τῇ ἐπαύριον τοῦ ἱεροῦ πάσχα. τῇ δὲ ἐπαύριον τῆς νέας κυριακῆς ἡμέρᾳ ἐκτελεῖται δεξίωσις δεξίμου ἄνευ σαξίμου, καὶ καθέζεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης μετὰ τοῦ οἰκείου δηβητισίου ἐπὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνου. καὶ δεῖ ἡμᾶς συγκαλεῖν εἰς ἑστίασιν C ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, πραιποσίτων, ἀνθυπάτων, πατρικίων, ὀφφικιαλίων καὶ λοιπῶν τῶν ὑπὸ καμπάγιον πάντων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ καὶ ἐξάγειν πάντας μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν ἀλλαξιμάτων τε καὶ Ms.255.b χλανιδίων· προσέχειν δὲ καὶ τὸ μουσικὸν μέλος καὶ ἐξανιστᾷν τοὺς κεκλημένους ἐν τῷ προδηλωθέντι χρόνῳ εἰς εὐφημίαν τῶν δεσποτῶν. τῇ δὲ ἐπαύριον τοῦ αὐτοῦ δεξίμου τελεῖται ἑπόμενον ἱππικὸν ἀπολύσιμον, καὶ ἐξαποστέλλονται πρὸς τὰ οἰκεῖα οἱ ἀπὸ Βουλγάρων φίλοι, καὶ προτίθεται κλη-

bantque eandem benedictionem seu munificentiam. Nova die dominica sic dicta, ea nempe, quae proxime festum paschatis sequitur, splendida peragitur processio splendido in vestitu in venerabile templum SS. Apostolorum; finitoque sacro officio, proponitur et initur convivium in triclinio, quod superius ad secundum diem nominavimus. Convivatur tum sanctissimus patriarcha noster Imperatori ad peculiarem mensam, et invitantur ad convivandum Domino amici eiusdem generis, atque ad secundum huius convivationis diem a festo paschatis immediate proximum diximus. Altero post novam dominicam die excipitur et beneventatur ab Imperatore deximum seu corpus senatorum Dominum salutatum venientium, absque saximo tamen seu chorea; residetque Imperator in Iustiniani triclinio ad peculiarem sibi mensam in suo dibetesio. Invitandi tum sunt nobis magistratus horum ordinum, magistri, praepositi, proconsules, patricii, officiales et reliqui campagiogeruli omnes pro capacitate mensae. Introducuntur et educuntur omnes in suis mutatoriis et tunicis. Observandum deinde nobis est tempus, quo carmen musice recitatur, et tunc iubendi convivae surgere ad laudes et pia verba Domino dicenda. Die post illud deximum proximo peragitur ei adhaerens et consequens ludus equestris absolutivus seu qui finem sole ni huic convivationi facit. Remittuntur tunc amici, qui e Bulgaria venerant, ad sua, et proponitur convivium in splendido triclinio cathismatum; et convivantur Imperatori praepositi, patri-

Digitized by Google

D τώριον ἐν τῷ περιβλέπτῳ τρικλίνῳ τῶν καθισμάτων, καὶ συνεσθίουσι τῷ βασιλεῖ οἱ πραιπόσιτοι, πατρίκιοι, ὀφφικιάλιοι, πρωτοσπαθάριοι καὶ χαρτουλάριοι, ὕπατοι, βεστήτορες, σιλεντιάριοι, ὁ ἀκτουάριος καὶ οἱ τοῦ ἡλιακοῦ σὺν τῷ δεησογράφῳ, τὸν ἀριθμὸν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης. εἰσάγονται δὲ καὶ ἐξάγονται κατὰ τὸν ἀνωτέρω λεχθέντα τρόπον. μεσούσης δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα τελεῖται προέλευσις δημοσία, καὶ προέρχονται οἱ βασιλεῖς ἐμπράττως εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Μωκίου, καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας
Ed.L. 448 προτίθεται κλητώριον τῷ βασιλεῖ ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης ἐν τοῖς ἐκεῖσε τρικλίνοις, καὶ συνεστιᾶται ὁ πατριάρχης τῷ βασιλεῖ, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν αὐτῶν φίλους ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρικίων, μητροπολίτας, ὀφφικιαλίους καὶ ταγματικούς, καὶ τῶν ἐκ τῆς συγκλήτου καμπαγίων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξίμων χωρὶς τῶν χλανιδίων· ἐν δὲ τῷ προλεχθέντι τῆς ἀκτολογίας τῶν δήμων χρόνῳ ἐξανιστᾶν ἅπαντας τοὺς κεκλημένους εἰς εὐφη-
B μίαν τῶν δεσποτῶν. ἐπὶ δὲ τῆς θείας καὶ ἱερᾶς μετὰ σαρκὸς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ θαυμαστῆς ἡμέρας τελεῖται δημοσία προέλευσις παρὰ τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων ἐν τῷ πανσέπτῳ καὶ σεβασμίῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς πη-

15. Ita em. R., *καμπαγίων τῶν κατὰ* cod. et ed.

cii, officiales, protospatharii, chartularii, consules, vestitores, silentiarii, actuarius et ad heliacum pertinentes et deëseographus seu scriba libellorum supplicum pro capacitate mensae. Introducuntur et educuntur modo supra scripto. Dum vero medium est festum paschatis, [id est die inter festum paschatis et festum pentecostes medio] peragitur processio publica, et prodeunt Imperatores in solenne pompa ad templum S. Mocii, sanctoque officio ibi peracto, apparatur et proponitur Imperatori convivium super peculiare mensa in tricliniis seu palatio, quod penes illud templum est. Patriarcha ibi convivatur Imperatori; invitandique nobis sunt ad convivandum amici de ordine magistrorum, proconsulum, patriciorum, metropolitarum, officialium et tagmaticorum magistratuum, item senatorum campagia ferentium, tot, quot mensa capit. Introducuntur et educuntur in suis mutatoriis, absque tunicis. Quando factiones acta sua seu laudes Dominorum et pia vota exclamant, iubemus convivas omnes surgere, ut et ipsi Dominis bene precentur. Divino autem illo sanctoque et admirabili die festo, quo Christi in carne assumtio in coelum celebratur, peragitur publica processio a venerabilibus nostris Imperatoribus in admodum venerabile reverendumque

Digitized by Google

γῆς, καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον τῷ βασιλεῖ ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης, καὶ συνεστιᾶται ὁ πατριάρχης τῷ βασιλεῖ, καὶ συγκαλοῦνται εἰς συνεστίασιν αὐτῷ φίλοι ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων καὶ κατωτέρω κατὰ τὴν ἔκθεσιν καὶ τὸ σχῆμα τῶν προλεχθεισῶν περιφανῶν προελεύσεων.

Ἡ πεντηκοστή. C

Τῇ δὲ ἁγίᾳ τῆς πεντηκοστῆς ἡμέρᾳ τελεῖται προέλευσις κατὰ τὸν τύπον τῆς τοῦ σεβασμίου πάσχα ἐν τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ προτίθεται κρᾶμα ἐκεῖσε τοῖς βασιλεῦσι, καὶ προσκαλοῦνται οἱ ἀνωτέρω Ms. 256.a λεχθέντες φίλοι. καὶ ὑποστροφῆς τῶν βασιλέων ἐν τῷ μεγάλῳ παλατίῳ μετὰ προελεύσεως γενομένης, προτίθεται τὸ βασιλικὸν κλητώριον ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης ἐν τῷ περιβλέπτῳ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ συνεστιῶνται τῷ βασιλεῖ οἱ κατὰ τύπον ἀνωτέρω λεχθέντες φίλοι, εἰσαγόμενοι καὶ ἐξαγόμενοι μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων χωρὶς χλανιδίων. D μετὰ δὲ τὴν ἁγίαν τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραν ἐκτελεῖται τὸ στέψιμον τοῦ δεσπότου. τῇ δὲ πρώτῃ τοῦ Μαΐου μηνὸς ἐκτελοῦνται τὰ ἐγκαίνια τῆς νέας ἐκκλησίας, καὶ λιτανίου προελεύσεως γινομένης ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Θεοτόκου τοῦ Φάρου, τελεῖται ἡ θεία λειτουργία, καὶ προτίθεται κλητώριον

templum sanctissimae dominae nostrae Deiparae pigis seu ad fontem; peractoque sacro officio, proponitur Imperatori convivium super peculiare tabula, et convivatur patriarcha Domino, invitanturque ad pariter convivandum amici ab ordine magistrorum inde et sic porro minores magistratus secundum superius expositam formulam praedictarum splendidarum processionum.

DE CERIMONIIS FESTI PENTECOSTES.

Sancto die pentecostes peragitur processio secundum formulam, quae die venerabilis paschatis festo observatur, in sanctam catholicam et apostolicam Dei [magnam] ecclesiam; proponitur ibi Imperatoribus mixtum; et amici paulo ante dicti invitantur ad convivium. Interea redeunt Imperatores in magnum palatium in processione, proponiturque sacrum convivium super peculiare mensa in splendido triclinio Iustiniani, et convivantur Imperatori, quos par est ex rituali, amici supra nominati, introducti et educti cum suis mutatoriis, absque tunicis. Post sanctum pentecostes festum celebratur natalis coronationis Despotae. Primo Maii celebrantur encaenia vel dedicatio novae ecclesiae; factaque solenne cum cereis et supplicationibus processione e templo S. Deiparae Phari, et tum peracto sacro officio, proponuntur Dominis dapes in iucundo chrysotriclino,

Digitized by Google

τοῖς βασιλεῦσιν ἐν τῷ τερπνῷ χρυσοτρικλίνῳ, καὶ συνεστιᾶται τῷ βασιλεῖ ὁ πατριάρχης, καὶ συγκαλοῦνται εἰς συνεστίασιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, πραιποσίτων, πατρικίων καὶ λοιπῶν βασιλικῶν ἀνθρώπων σὺν τῶν μητροπο- Ed.L.449 λιτῶν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης. τῇ δὲ ια' τοῦ αὐτοῦ Μαΐου τελεῖται τὸ γενέθλιον τῆς πόλεως ταύτης, καὶ ἐκτελεῖται δεξίωσις δεξίμου χωρὶς σαξίμου καὶ ἱππικὸν ἱπποδρόμιον, καὶ τελεῖται κλητώριον κατὰ τὸν λεχθέντα τύπον. τῇ δὲ ὀγδόῃ τοῦ αὐτοῦ Μαΐου μηνὸς τελεῖται προέλευσις τῆς μνήμης τοῦ Θεολόγου ἐν τῷ ἑβδόμῳ, καὶ τελουμένης τῆς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον, καὶ συγκαλοῦνται κατὰ τύπον οἱ τῆς συγκλήτου πάντες κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης. τῇ δὲ κ' τοῦ Ἰουλίου μηνὸς ἐκτελεῖται διὰ λιτανίου προελεύ- B σεως ἔνδον τοῦ παλατίου ἡ μνήμη Ἡλιοῦ τοῦ προφήτου, καὶ δι' αὐτῆς ἡ ἀνάκλησις τῆς περιορήσεως τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν βασιλέως. προεκτελεῖται δὲ πρὸ αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐν τῇ παραμονῇ ἑσπερινὸν ἐν τῷ Φάρῳ, καὶ ᾄδεται παρὰ πάντων ἀπολύσιμον ᾆσμα ἰσόμελον τοῦ „συνταφέντες," καὶ δίδοται τοῖς μαγίστροις, πραιποσίτοις, ἀνθυπάτοις, πατρικίοις καὶ ὀφφικιαλίοις εἰς τύπον παρὰ τοῦ βασιλέως σταυρίτζια ἀργυρᾶ. τῇ δὲ ἐπαύριον ἡμέρᾳ, ἐν ᾗ τὴν ἑορτὴν ἐκτελοῦμεν, προκαθέζεται ὁ βασιλεὺς μετὰ ἀλλαξιμάτων ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου χρυσοτρικλίνου, καὶ παρεστῶτος τοῦ μυστικοῦ κουβουκλείου, εἰσ-

convivante Imperatori patriarcha; invitanturque ad eundem finem magistri, praepositi, patricii, ceteri homines imperiales et metropolitae pro ratione tabulae. Die undecimo Maii peragitur natalis huius Urbis, et admittitur deximum seu turba salutantium et gratulantium, absque saximo tamen; celebratur etiam equestre certamen cursorium, modoque praedicto convivium. Die octavo Maii peragitur processio memoriae S. Ioannis Theologi in hebdomo, finitoque sacro officio, proponuntur dapes, et convocantur secundum ritum senatorii omnes pro ratione mensae. Die vigesimo Iulii peragitur cum solenne supplicabunda processione intra palatium memoria Eliae prophetae, et per eam celebratur memoria dimissionis pii Domini nostri [Leonis Sapientis] e custodia. Pridie illius diei autem seu in vigiliis peragitur in antecessum S. officium vespertinum in Pharo, et canitur ab omnibus cantus absolutivus eiusdem melodiae atque hymnus, qui incipit a voce: συνταφέντες, danturque ab Imperatore ex recepto ritu magistris, praepositis, proconsulibus, patriciis et officialibus cruciculae argenteae. Altero autem die post, illo nempe, quo ipsum Eliae festum celebramus, praesidet Imperator in mutatoriis super glorioso chrysotriclino, adstante secreto cubiculo, introducunturque praefectus sacellii et xenodochi et gerocomi, apportantes

Digitized by Google

ἄγονται ὅ,τε τοῦ σακελλίου καὶ οἱ ξενοδόχοι καὶ γηροκόμοι, C
προσάγοντες σταυροὺς χρυσοστοιβάστους κατὰ μίμησιν τῆς Ms.256.b
ἑορτῆς τῶν βαΐων, καὶ λαμπροφορούντων πάντων, εἰσάγεται
ἡ τάξις τῶν μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρικίων καὶ ὀφφικια-
λίων ἔμπροσθεν τοῦ δεσπότου, καὶ διανομῆς τῶν λεχθέντων
σταυρίων ὑπὸ τοῦ βασιλέως γενομένης, τελεῖται, ὡς ἔφαμεν,
δημοσία λιτάνιος προέλευσις ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Θεο-
τόκου τοῦ Φάρου ἐπὶ τὸν περίβλεπτον ναὸν τῆς μεγάλης νέ-
ας ἐκκλησίας, καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, προτί-
θεται κλητώριον τῷ βασιλεῖ ἐπὶ τοῦ χρυσοτρικλίνου, καὶ συν-
εστιᾶται τοῖς βασιλεῦσιν ὅ,τε πατριάρχης καὶ οἱ μητροπο-
λῖται, μάγιστροι, πραιπόσιτοι, ἀνθύπατοι, πατρίκιοι, ὀφφι- D
κιάλιοι καὶ λοιποὶ βασιλικοὶ κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης·
προκαθέζεται δὲ ὁ βασιλεὺς μετὰ τοῦ οἰκείου διβητησίου,
καὶ δεῖ ἡμᾶς εἰσάγειν καὶ ἐξάγειν πάντας τοὺς κεκλημένους
μετὰ τῶν οἰκείων αὐτῶν ἀλλαξιμάτων χωρὶς τῶν χλανιδίων.
τῇ δὲ ἐπαύριον τελεῖται δεξίωσις δεξίμου καὶ μεγάλου σαξί-
μου, καὶ προτεθέντος βασιλικοῦ κλητωρίου ἐπὶ ἀποκοπτῆς
τραπέζης ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, προκαθέζεται ὁ βασι-
λεὺς μετὰ τοῦ οἰκείου διβητησίου, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν
εἰς συνεστίασιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς τάξεως πραιποσίτων, πατρι-
κίων, ὀφφικιαλίων καὶ ἀπὸ τῶν σεκρετικῶν τῶν ὑπὸ καμπά- Ed.L.450
γιον πάντων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐ-
τοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων τε καὶ χλα-

cruces auro incrustatas ad imitationem rituum festi palmarum, omnibusque splendide indutis, introducitur ordo magistrorum, proconsulum, patriciorum et officialium in conspectum Domini; qui postquam dictas cruces sua manu distribuit, instituitur, ut diximus, publica solennis supplicabunda processio a templo S. Deiparae Phari ad illustre templum magnae novae ecclesiae; peractoque sacro officio, proponuntur epulae Dominis in chrysotriclino, convivantibus cum ipsis patriarcha et metropolitis, magistris, praepositis, proconsulibus, patriciis, officialibus et reliquis imperialibus hominibus secundum capacitatem mensae. Praesidet Imperator in suo dibetesio, et convivae a nobis introducuntur in suis quisque mutatoriis absque tunicis. Postero die instituitur exceptio deximi [seu salutantium procerum turbae] et magni saximi, propositisque epulis imperialibus super magna mensa in Iustiniani triclinio praesidet Imperator in suo dibetesio; nostrumque est invitare ad convivium ab ordine inde praepositorum, patriciorum, officialium, et sic porro, secreticos, quotquot campagia gerunt, pro ratione mensae; eosque introducere et educere in suis mutatoriis et tunicis. Reliqui autem magnates,

Digitized by Google

νιδίων. τοὺς δὲ λοιποὺς μαγίστρους, ἀνθυπάτους πατρικίους καὶ ἅπαντας τοὺς βασιλικοὺς ἀνθρώπους ταμιεύειν αὐτοὺς μετὰ θωρακίων καὶ κονδομανίκων εἰς τὸ σάξιμον τῆς τραπέζης, χορευόντων δὲ πάντων πέριξ τῆς βασιλικῆς τραπέζης καὶ τὴν ἀνάῤῥυσιν εὐφημούντων τοῦ σοφωτάτου δεσπότου, δίδοται παρ' αὐτοῦ τούτοις εἰς φιλοτιμίας ἐπίδοσιν ἀποκόμβιον ἔχον χρυσοῦ λίτρας γ'· προσέχειν δὲ δεῖ τὴν ἀκτολογίαν
B τοῦ δήμου, καὶ ἐξανιστᾷν ἅπαντας τοὺς κεκλημένους πρὸς εὐφημίαν τοῦ δεσπότου κατὰ τὸν προγραφέντα τύπον. ἐφεξῆς δὲ ταύτης τῆς ἡμέρας τελεῖται πεζοδρόμιον βωτὸν τῶν πολιτῶν τυπωθὲν ἐπὶ Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου, καὶ δίδονται σφραγίδια ὡς κατὰ τύπον τοῦ βωτοῦ πεζοδρομίου, καὶ προτίθεται κλητώριον τῷ βασιλεῖ ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης κατὰ τὴν μέσην θέσιν τοῦ περιφανοῦς τρικλίνου
Ms. 257. a τῶν ιθ' τερπνῶν ἀκουβίτων, καὶ συνεστιῶνται τῷ βασιλεῖ οἱ πραιπόσιτοι σὺν τοῖς εὐνούχοις πρωτοσπαθαρίοις καὶ πριμικηρίοις, τὸν ἀριθμὸν ἕξ, ὡσαύτως καὶ πάντες οἱ πένητες οἱ
C τὰ σφραγίδια τοῦ βασιλέως διὰ χειρὸς τῶν μεγιστάνων λαβόντες, καὶ δίδοται αὐτοῖς ἀποκόμβιον ἀνὰ νομίσματος α γ'. καὶ μεθ' ἡμέρας δύο τελεῖται ἱππικὸν ἱπποδρόμιον, καὶ προτίθεται κλητώριον ἐπὶ τοῦ τρικλίνου τοῦ καθίσματος, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῷ βασιλεῖ φίλους κατὰ τὸν ἐν τοῖς ἱπποδρομικοῖς κλητωρίοις λεχθέντα τύπον. ἐπὶ

ut magistri, proconsules, patricii et omnes homines imperiales reservantur ad peragendum in thoracibus et condomaniciis saximum aut choream mensae. Saltantibus autem omnibus circa sacram mensam et liberationem sapientissimi Domini celebrantibus datur ab ipso nomine doni gratuiti apocombium continens litras tres. Attendere deinceps oportet, quando factiones acta dicere incipiant, et tum excitare convivas ad laudes Domini dicendas, prout supra praescriptum est. Immediate post illum diem peragitur votum pezodromium seu quo pedestres urbani cursores certant, a Leone, Christum amante Domino, institutum et ordinatum; danturque [pauperibus] tesserae, ut in tali voto cursorio moris est. Dein proponuntur sacrae dapes super peculiare mensa in media parte illustris triclinii iucundorum novendecim accubituum seorsim posita. Conviventur Imperatori praepositi, eunuchi protospatharii et primicerius, in universum hi sex; deinde quoque pauperes omnes, qui tesseras imperiales per manus magnatum acceperunt; hi donantur viritim singulis nummis et quaternis miliarensibus. Tertio die post peragitur certamen equestre cursorium, et celebratur convivium in triclinio cathismatis, ad quod invitamus amicos, quos moris esse in ludis equestribus invitari supra diximus. Die Augusti sexto celebratur processio in mu-

Digitized by Google

δὲ τῆς ϛ' τοῦ Αὐγούστου μηνὸς ἡμέρας ἐκτελεῖται ἡ προέλευσις μετὰ ἀλλαξίματος ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, συνεστιῶνται τῷ βασιλεῖ οἱ πολλάκις ἐπὶ τοῦ κράματος μνημονευθέν- D τες φίλοι, καὶ ὑποστρέφει ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸ παλάτιον ἐμπράτως, καὶ προτίθεται κλητώριον τῷ βασιλεῖ ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῷ βασιλεῖ φίλους ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, ἀνθυπάτων, πατρικίων, ὀφφικιαλίων, πρωτοσπαθαρίων καὶ λοιπῶν συγκλητικῶν τῶν ὑπὸ καμπάγιον ὄντων κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων χωρὶς τῶν χλανιδίων διὰ τὸ καὶ τὸν βασιλέα μετὰ τοῦ οἰκείου διβητησίου προκαθεσθῆναι. τῇ δὲ ιε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ τελεῖται δημο- Ed.L. 451 σία προέλευσις τῆς κοιμήσεως τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ αὐτῆς τῷ ἐν βλαχέρναις, καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης ἐν τῷ κάτω τρικλίνῳ τῷ ὄντι ἐπὶ τὰ παλάτια τῆς θαλάσσης, καὶ προκαθέζεται ὁ βασιλεὺς σὺν τῷ πατριάρχῃ μετὰ τοῦ οἰκείου αὐτοῦ διβητησίου. καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν αὐτοῦ φίλους ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, πραιποσίτων, ἀνθυπάτων, πατρικίων, ὀφφικιαλίων, μητροπολιτῶν καὶ λοιπῶν ἀρχόντων βασιλικῶν τε καὶ ταγματικῶν κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης. εἰσάγονται E

tatoriis in magnam Dei catholicam ecclesiam, sacroque officio finito, convivantur ibidem Imperatori amici, quos saepe iam nominavimus, de mixto quum memoraremus. Revertitur deinceps Imperator in palatium splendida cum pompa, ipsique proponuntur dapes in peculiare mensa triclinii Iustiniani, quo invitamus magistros, proconsules, patricios, officiales, protospatharios et reliquos senatores campagia gerentes pro capacitate mensae. Introducuntur et educuntur in suis mutatoriis absque tunicis, quia etiam ipse Imperator in suo dibetesio praesidet. Eiusdem mensis die decimo quinto peragitur publica processio dormitionis sanctissimae dominae Deiparae in venerabile templum eius, quod est in blachernis, sacroque peracto officio, proponitur prandium super mensa peculiare in inferiore triclinio, quod versus palatia maritima spectat, praesidetque Imperator cum patriarcha in suo dibetesio. Invitare ad illius convivii communionem nos oportet amicos de ordine magistrorum, praepositorum, proconsulum, patriciorum, officialium, metropolitarum et reliquorum magistratuum, tam palatinorum, quam militarium, pro ratione capacitateque mensae. Introducuntur et educuntur sic: ma-

Digitized by Google

δὲ καὶ ἐξάγονται οὕτως· οἱ μὲν μάγιστροι, πραιπόσιτοι, πατρίκιοι, ὀφφικιάλιοι καὶ οἱ ὑπὸ καμπάγιον πάντες μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξιμάτων· οἱ δὲ λοιποὶ βασιλικοὶ μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ μόνον. ἐν δὲ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ δείλης Ms. 257. b ἀπέρχεται ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Διομήδους, καὶ τῇ ἐπαύριον τελουμένης τῆς λειτουργίας, προτίθεται κλητώριον κατὰ τύπον, καὶ συνεσθίουσι τῷ βασιλεῖ ὁμοίως οἱ ἐκ τῆς συγκλήτου πάντες. τῇ δὲ κθ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ ἐκτελεῖται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου καὶ ὀρθοδόξου μεγάλου βασι- C λέως ἡμῶν Βασιλείου, καὶ προέρχονται μετὰ σκαραμαγγίων ἐν τῷ ναῷ τῶν ἁγίων ἀποστόλων οἱ βασιλεῖς ἐμπράττως, καὶ τελουμένης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ὑποστρέφουσιν ὁμοίως οἴκαδε μετὰ δόξης, καὶ προτίθεται κλητώριον ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τοῖς βασιλεῦσι φίλους ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, τῶν συγκλητικῶν βασιλικῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης· εἰσάγειν δὲ αὐτοὺς καὶ ἐξάγειν μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ μόνον διὰ τὸ καὶ τοὺς βασιλεῖς ἐν τῷ τοιούτῳ σχήματι ἀκουμβίζειν. τῇ δὲ ἐπαύριον ἐκτελεῖται διὰ D δεξίμου ἡ ἐν Χριστῷ αὐτοκρατορία τῶν πιστῶν βασιλέων, Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου, καὶ τελουμένου αἰσίως τοῦ δεξίμου, προκαθέζονται πάλιν οἱ εὐσεβεῖς δεσπόται εἰς πολλῶν ἀντίληψιν ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ αὖθις στοιχεῖται τὸ κλητώριον

gistri, praepositi, patricii, officiales et qui campagia gerunt omnes, in suis mutatoriis; reliqui basilici tantum in suis scaramangiis. Eiusdem ipsius diei vespera [seu horis pomeridianis] abit Imperator in templum S. Diomedis; et altero die post, peracto sacro officio, proponuntur dapes more consueto, et convivantur Domino etiam tunc de toto senatu delecti amici. Die vigesimo nono eiusdem mensis celebratur memoria [et dies emortualis] sancti et orthodoxi magni nostri Imperatoris Basilii [eo die pie defuncti]. Solenne tunc splendidaque in pompa procedunt Imperatores nostri [Leo et Alexander] induti scaramangiis in templum SS. Apostolorum; sanctoque officio finito, redeunt eodem modo cum gloria domum, et apponuntur epulae in Iustiniani triclinio, ad quarum communionem invitandi nobis sunt amici, ut magistri, homines senatorii, homines imperiales, pro spatio mensae. Introducuntur et educuntur in suis tantum scaramangiis, propterea quod et ipsi Domini tali in habitu accumbunt. Altero die post celebratur cum deximo seu solenni salutantium et gratulantium exceptione autocratoria seu natalis pii in Christo imperii fidelium Imperatorum Leonis et Alexandri; absolutoque cum solennibus cerimoniis deximo, rursus praesident pii Domini in throno auxilium flagitantibus oblatum et praemia hono-

Digitized by Google

τοῦ δεσπότου, καὶ δεῖ ἡμᾶς εὐτρεπίζειν εἰς συνεστίασιν τῶν
βασιλέων ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, πραιποσίτων, ἀν-
θυπάτων, πατρικίων, ὀφφικιαλίων, πλὴν τῶν εὐνούχων,
τοὺς ἡμίσους ἁπάντων, καὶ ἀπὸ τῆς τάξεως τῆς ὑπὸ καμ-
πάγιον συγκλήτου, καὶ τῶν ταγματικῶν ἀλλαξιμάτων κατὰ
τὸ ποσὸν τῆς τραπέζης, καὶ εἰσάγειν μετὰ τῶν οἰκείων ἀλλαξι-
μάτων καὶ χλανιδίων, τοὺς δὲ λοιποὺς ἅπαντας ταμιεύειν εἰς Ed.L. 452
χόρευσιν τῆς χαρᾶς τοῦ δεσπότου. κύκλῳ γὰρ χορεύοντες
μετὰ χρυσῶν θωρακίων τοὺς ἐπαίνους πλέκουσι τῶν εὐσε-
βῶν δεσποτῶν, καὶ δίδοται πᾶσιν φιλοτιμίας δῶρον, χρυσοῦ
λίτραι ιϛ', καὶ διανέμεται πᾶσι παρὰ τοῦ πρωτομαγίστρου
καὶ τοῦ βασιλικοῦ ἀρτοκλίνου κατὰ τύπον τῶν καθ' ἡμᾶς
κωνδακίων. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ τελεῖται ἑπομένως ἱππικὸν
ἱπποδρόμιον, καὶ προτίθεται τὸ κλητώριον ἐπὶ τοῦ τρικλί-
νου τῶν καθισμάτων, καὶ συγκαλοῦνται εἰς συνεστίασιν τῷ B
βασιλεῖ φίλοι κατὰ τὸν ἐν τοῖς ἱπποδρομικοῖς κλητωρίοις γρα-
φέντα τύπον. τῇ δὲ ὀγδόῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἡμέρᾳ
τελεῖται προέλευσις τῶν γενεθλίων τῆς ὑπεραγίας δεσποίνης
ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ προέρχονται Ms. 258. a
οἱ βασιλεῖς ἐμπράκτως μετὰ πάσης τῆς συγκλήτου ἐν τῷ ναῷ
τῆς ἁγίας Θεοτόκου τῶν χαλκοπρατίων, καὶ τελουμένης
τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ὑποστρέφει ὁ βασιλεὺς ἔφιππος μετὰ

resque merentibus collatum; quo facto rursus instruitur sacrum convivium, ad quod invitamus delectos de ordine magistrorum, praepositorum, proconsulum, patriciorum, officialium praeter eunuchos omnium, sed ordinum tantum partem dimidiam; de cetero campagia gerente senatu et militaribus urbanis magistratibus mutatoria gerentibus quotquot mensa capit. Hi suis in mutatoriis et tunicis introducuntur. Reliquos autem omnes reservamus ad choream, quae exhilarandi Domini nostri gratia instituitur. In orbem hi saltando aureis in thoracibus peplum veluti laudum piis nostris Dominis tot vocum tam vario et non desinente concentu texunt. Pro quo studio accipiunt donarii nomine auri litras sedecim; quae inter ipsos a protomagistro et regio artoclino secundum formulam et praescriptum codicem collegii nostri distribuuntur. Sequente die perficitur consequi praedictas hilaritates solens certamen equestris cursus, et proponuntur epulae in triclinio cathismatum, et invitantur ad convivandum Domino amici, quos rituale postulat ad convivia in equestribus talibus exercitiis instituenda invitari. Octavo die Septembris peragitur processio ob natalem diem sanctissimae dominae nostrae Deigenitricis et semper virginis Mariae; qua Imperatores in magna pompa cum toto senatu ad templum S. Deiparae chalcopratiorum procedunt. Ubi postquam finiit sacrorum of-

Digitized by Google

χρυσοῦ σκαραμαγγίου ἐμπράττως, καὶ προτίθεται κλητώριον ἐπὶ ἀποκοπτῆς τραπέζης ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ C συνεστιῶνται τῷ βασιλεῖ οἱ ἀπὸ τῆς συγκλήτου πάντες. εἰσάγονται δὲ μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ μόνον. τῇ δὲ τεσσαρισκαιδεκάτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς τελεῖται ἡ ὕψωσις καὶ ἐμφάνια τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, καὶ ἀνέρχονται οἱ βασιλεῖς ὄρθρου βαθέως ἐν τῷ ναῷ τῆς ἁγίας Σοφίας, ποτὲ δὲ καὶ ἀπὸ ἑσπέρας· καὶ τελουμένης τῆς τρίτης ὑψώσεως τοῦ παναγίου ξύλου, κατέρχονται πάλιν οἴκαδε διὰ τῶν διαβατικῶν ἐν πρώτοις, καὶ τελουμένης παγανῆς προελεύσεως ἔνδον τοῦ παλατίου, προτίθεται κλητώριον ἐν τῷ Ἰουστινιανοῦ τρικλίνῳ, καὶ δεῖ ἡμᾶς συγκαλέσασθαι εἰς συνεστίασιν τῶν βασιλέων φίλους κατὰ τὸν ἤδη τῶν κλητωρίων λεχθέντα D τύπον· εἰσάγειν δὲ πάντας μετὰ τῶν οἰκείων σκαραμαγγίων καὶ μόνον. ἐπὶ δὲ τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τελοῦνται τὰ βρουμάλια τῶν δεσποτῶν, καὶ τελουμένου ἐφ' ἑκάστου κλήσει τοῦ ἑσπερίου φωτοφανοῦς σαξίμου, δίδονται ἀποκόμβια τάδε· ἐπὶ μὲν τοῦ βρουμαλίου Λέοντος τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου χρυσοῦ λίτραι κ'· ἐπὶ δὲ τοῦ εὐτυχοῦς Ἀλεξάνδρου αὐγούστου χρυσοῦ λίτραι ι'· ἐπὶ δὲ τῆς εὐσεβοῦς Ζώης αὐγούστης χρυσοῦ λίτραι η'· ἃ καὶ διανέμονται ὑπὸ τοῦ μεγάλου πρωτομαγίστρου καὶ τοῦ κλεινοῦ ἀρτικλίνου τοῦ βασιλικοῦ κατὰ τὸν

ficium, redit Imperator in equo, indutus aureo scaramangio, magna cum pompa; proponuntur epulae super separata mensa Iustinianei triclinii, et senatorii omnes Domino convivantur. Introducuntur autem in suis scaramangiis tantummodo. Die decimo quarto eiusdem mensis peragitur exaltatio et monstratio venerabilis et vivificae crucis. Imperatores tum ascendunt summo mane, interdum etiam post vesperam [vigiliarum praecedentium], in templum S. Sophiae, peractaque terna crucis exaltatione, abeunt rursus domum per porticus omnium primi. Processione deinceps pagana intra palatium confecta, exponitur convivium in Iustiniani triclinio, ad quod invitamus amicos Domini, quales iam saepe diximus ad publica talia convivia invitari. Introducuntur omnes in suis scaramangiis tantum. Mense autem Novembri peraguntur brumalia Dominorum, finitaque post uniuscuiusque [Leonis puta, Alexandri, Augustorum et Zoës Augustae] coenam vespertina sub taedis chorea, dantur apocombia haec. In brumalio Leonis, Christum amantis Domini, auri litrae viginti; felicissimi autem Alexandri Augusti litrae auri decem, tandem in brumalio [quod editur nomine] piae Zoës Augustae auri litrae octo, quae distribuuntur a magno protomagistro et a clarissimo articlino regio secundum formulam codicillorum nostri collegii. Hae ergo omnes rituales et solennes anniversariae convivationes im-

Digitized by Google

περιεχόμενον τύπον τοῦ καθ' ἡμᾶς κονδακίου. αὗται οὖν πᾶ- Ed.L. 453 σαι αἱ τυπικαὶ περιοδικῶς ἐρχόμεναι τῷ χρόνῳ κλήσεις ἰδικήν τινα εἰσάγουσιν, ὡς ἔφαμεν, τῶν κλητωρίων τάξιν. διὸ καὶ ταύτας εἰς ὑπόμνησιν τῶν καθ' ἡμᾶς τελουμένων ἐμφανῶς προθέμενοι ἀπταίστῳ λόγῳ αἴτησιν προσάγομεν προσέχειν ταύταις εἰς ἡμῶν συντήρησιν καὶ κλέους δόξαν.

ΚΕΦ. νγ'.

Περὶ διανομῶν τῶν εὐσεβιῶν τοῦ βασιλέως ἔν τε τοῖς βρουμαλίοις B *καὶ στεψίμοις καὶ αὐτοκρατορίαις.*

Ἐπειδή τινες τῶν ἐν ἀξιώμασι διαπρεπόντων, ληχνοτέραν τὴν ἔφεσιν τῶν χρημάτων ἔχοντες, ἀμφισβητήσεις καὶ λόγους ἐγείρουσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν διδομένων χρημάτων καὶ τὴν ἐξ ἀρχαίων τῶν χρόνων παρακολουθήσασαν συν- Ms. 258. b ήθειαν ἀνατρέπειν σπουδάζουσι· φέρε δὴ καθὼς ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν ἐγγράφως παρελάβομεν τύπον, καὶ ὑμῖν παραδώσωμεν. πᾶν γὰρ τὸ ἀρχαιότητι διαφέρον αἰδέσιμον, οὔτε προσθήκην τῶν πάλαι διανομῶν καινουργεῖν σπεύδοντες, οὔτε C ἐλάττωσιν τῶν προπραχθέντων ποιούμενοι. δεῖ γὰρ τὸν διανομέα τῶν τοιούτων ἀρτικλίνην πρό γε πάντων τὸ ποσὸν τῆς δωρεᾶς ἐκμανθάνειν, καὶ εἶθ' οὕτως ἀκριβολογεῖν τὰς τῶν ἀξιωμάτων διαφορὰς, καὶ ἑκάστῃ ἀξιωμάτων τάξει συγκα-

6. συντήρησιν κλέους καὶ δόξαν coni. R.

portant secum peculiarem, ut diximus, ordinem cerimoniarum convivalium. Quapropter etiam hos quum accurato diligenterque ab erroribus repurgato sermone in conspicuo proposuerimus memoriae gratia eorum, quae a nobis peraguntur peragique et observari debent, rogamus in fine, velitis etiam his animum attendere, quo et dignitatem ordinis nostri conservetis, et gloriam famamque auferatis.

CAP. 53.

De distributione piarum largitionum Imperatoris tam in brumaliis, quam in natalibus coronationis et imperii.

Quia vero quidam in dignitatibus constituti avidiuscule nummis inhiantes rixas circa distributionem datorum munerum excitare solent, et consuetudinem, quae ab antiquis inde temporibus ad haec nostra pertinuit, evertere student, age dum etiam hac de re quem a maioribus traditum accepimus litteris mandatum typum et modulum vobis tradamus. Omne enim ab antiquitate eminens reverentiam sui incutit. Neque addendo vetustis largitionibus novare quidquam volumus, neque minuere et decurtare olim facta. Oportet itaque articlinum, cuius est largitiones distribuere, ante omnia quantitatem doni nosse, dein accurate differentias dignitatum et munerum

ταριθμεῖν τοὺς αὐτῆς μετόχους, κἂν ἐλάττονες τῶν ἀξιωμάτων τυγχάνουσι· καὶ τοῖς μὲν μαγίστροις συγκαταλέγειν τόν τε ῥαίκτορα καὶ τὴν ζωστὴν πατρικίαν, τὸν σύγκελλον καὶ τοὺς ἀπὸ μαγίστρων μοναδικοὺς καὶ τὸν πραιπόσιτον, ἅμα δὲ καὶ τῷ οἰκειακῷ παρακοιμωμένῳ τοῦ μεγάλου ἡμῶν βα- D σιλέως· εἰς δὲ τὴν τῶν ἀνθυπάτων τάξιν συναριθμεῖν τοὺς εὐνούχους πατρικίους· ἐν δὲ τῇ τάξει τῶν λοιπῶν πατρικίων συγκατατάττειν τοὺς ἐν τῷ βήλῳ τῶν πατρικίων τεταγμένους ὀφφικιαλίους, ἤγουν τοὺς πρωτοσπαθαρίους καὶ στρατηγοὺς, τοὺς πρωτοσπαθαρίους καὶ πραιποσίτους, τὸν δομέστικον τῶν σχολῶν, τὸν ἐξσκούβιτον, τὸν ὕπαρχον, τὸν γενικὸν, τὸν σακελλάριον, τὸν κυέστορα, τὸν δρουγγάριον τῆς βίγλης, τὸν πρωτοβεστιάριον τοῦ δεσπότου, τὸν τῆς τραπέζης, καὶ, εἰ τύχοιεν, παπίας μέγας καὶ ἑταιρειάρχης πρωτοσπαθάριος εὐνοῦχος· ἐν δὲ τῇ τάξει τῶν σεκρετικῶν ὀφφικιαλίων συγ- Ed. L. 454 καταριθμεῖν τοὺς εὐνούχους πρωτοσπαθαρίους πριμικηρίους καὶ ὀστιαρίους καὶ τοὺς ἐμπράτους κριτὰς καὶ μόνον. ἐκ δὲ τῆς τάξεως τῶν πρωτοσπαθαρίων δεῖ διαστέλλειν τοὺς τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ μαγλαβίτας καὶ ἀρτικλίνας .... μικρὸν πλέον προτιμᾶσθαι. τοὺς δὲ σπαθαροκανδιδάτους ... συναριθμεῖν τοῖς σπαθαροκουβικουλαρίοις μετὰ τῶν σπαθαρίων καὶ στρατόρων καὶ ἀπ' αὐτῶν τοὺς κανδιδάτους μανδάτορας συγκαταλέγειν, δηλονότι τῶν σεκρετικῶν νοταρίων ὑπεξαιρου-

cuique competentium proportionem supputare, et tandem quot de unoquoque dignitatum ordine muneris participes futuri sint: etiamsi quidam eorum dignitates nullas gerunt [et axiomatici non sunt, tamen ad axiomatici alicuius obsequium pertinent]. Ita classi magistrorum accensere oportet rectorem et zosten patriciam, syncellum exmagistros, vitam monachalem deinceps amplexos et praepositum; item privatum magni nostri Domini paracoemomenum seu accubitorem. Classi proconsulum eunuchos patricios, classi reliquorum patriciorum officiales in velo patriciorum constitutos, id est protospatharios praepositos, domesticum scholarum, domesticum excubitorum, praefectum Urbis, genicum seu praefectum aerarii, sacellarium, quaestorem, drungarium vigiliae, protovestiarium Domini, praefectum mensae et papiam magnum atque hetaeriarcham protospatharium eunuchum, si tum temporis hi duo postremi in comitatu existant. Ordini secretalium officialium accenseri debent eunuchi protospatharii, primicerii, ostiarius et iudices, sed hi functionem exercentes tantum. Ab ordine autem protospathariorum secernere oportet ministros et praefectos chrysotriclini et maglabitas et articlinas. Hos enim decet plus accipere. Spatharocubiculariis accensemus spatharocandidatos, spatharios, stratores, candidatos, mandatores;

Digitized by Google

μένων ἐκ πάντων τῶν τοῦ λανσιακοῦ ἀρχόντων. καὶ ἡνίκα ἑκάστῃ ἁρμοζόντως τάξει τοὺς συμμετόχους ἐξαριθμήσῃ, κα- B τὰ τὸ ποσὸν τοῦ δῶρου τῆς εὐεργεσίας ποιεῖσθαι τὸν συλλογισμὸν, ὡς λεχθήσεται. ἡνίκα γὰρ ὁ μάγιστρος ἄτομον τυχὸν λάβῃ μύραν, οἱονεὶ „ κ', ὀφείλει λαμβάνειν ὁ ἀνθύπατος Ms. 259. a τὸ ἥμισυ τούτου, νομίσματα ι'. ὁ δὲ πατρίκιος ὀφείλει ὑποπίπτειν τῷ ἀνθυπάτῳ „ α', καὶ λαμβάνειν νομίσμ. θ', ὁ δὲ ὀφφικιάλιος τὸ δίμοιρον τοῦ πατρικίου νομίσμ. ϛ', οἱ δὲ πρωτοσπαθάριοι λιτοὶ τὸ ἥμισυ τοῦ πατρικίου νομίσμ. δ'. προτιμῶνται δὲ οἱ τοῦ χρυσοτρικλίνου καὶ οἱ τοῦ μαγλαβίου πρωτοσπαθάριοι καὶ οἱ ἀρτικλίνοι ὑπὲρ τοὺς λιτοὺς πρωτοσπαθαρίους νομίσμ. γ', οἱ δὲ σπαθαροκουβικουλάριοι καὶ σπαθαροκανδιδάτοι τὸ δίμοιρον τοῦ πρωτοσπαθαρίου „ γ'. οἱ C δὲ κουβικουλάριοι καὶ σπαθάριοι καὶ στράτορες λαμβάνουσι τὸ ἥμισυ τοῦ πρωτοσπαθαρίου „ βδ'· οἱ δὲ κανδιδάτοι μαγλαβῖται ἀνὰ „ ϛ'. οἱ δὲ σεκρετικοὶ χαρτουλάριοι καὶ νοτάριοι ὑποπίπτουσι τοῖς τοῦ λανσιακοῦ ἄρχουσιν, ἕκαστος κατὰ τὸ ἴδιον ἀξίωμα, τρίτον. οἱ δὲ ἄρχοντες τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ὑποπίπτουσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τὰς οἰκείας ἀξίας ἀπὸ τῶν βασιλικῶν τοῦ λανσιακοῦ κατὰ τὸ δίμοιρον μέρος τοῦ πρωτοτύπου, οἷον οἱ πρωτοσπαθάριοι ἀπὸ τῶν οἰκειακῶν λιτῶν πρωτοσπαθαρίων, τὸ δίμοιρον „ γ', καὶ οἱ

secretici autem notarii eximuntur soli de omnibus lausiaci magistratibus. Quum itaque unicuique classi convenienter supputaverit partem muneris laturos, tunc debet ex quantitate doni calculum beneficii cuique individuo competentis hunc in modum inire. Quando magister portionem integram, quam cum alio nullo partitur, accipit, e. c. viginti nummos, tunc accipit proconsul dimidiam, id est decem; et patricius hoc ipso uno nummo minus, id est novem nummos. Officialis bessem accipit, id est nummos sex. Protospatharii simplices accipiunt dimidium eius, quod patricius accipit, id est nummos quatuor. Ministri chrysotriclini, protospatharii maglabii, et articlinae accipiunt ternos nummos plus, quam simplices protospatharii. Spatharocubicularii et spatharocandidati accipiunt tres quartas partes eius, quod protospatharii; nempe ternos nummos. Cubicularii, spatharii, stratores accipiunt dimidiam eius, quod accipiunt protospatharii, nempe binos cum tribus miliaresiis; candidati maglabiae accipiunt senos. Secretici chartularii et notarii ferunt una tertia parte minus, quam eiusdem secum ordinis proceres palatii lausiaci. Eadem ratio ceterorum vestiarii procerum respectu ad vestiaritas lausiaci. E. c. lausiaci protospatharii ferunt quaternos. Protospatharii domestici simplices ferunt ternos. Horum ternorum una tertia parte minus ferunt spatharocandidati, nempe binos. Horum binorum una gemina parte minus ferunt spatharii et stratores, id est singulos num-

Digitized by Google

σπαθαροκανδιδάτοι τῶν τριῶν τὸ δίμοιρον „ β', καὶ οἱ σπα-
D θάριοι καὶ στράτορες τῶν δύο τὸ δίμοιρον αγ', οἱ δὲ κανδι-
δάτοι ζγ', φολ. κ', οἱ δὲ λιτοὶ καὶ ἑβδομάριοι ἀπὸ ζς', οἱ
δὲ ὑπουργοὶ τῆς τραπέζης τοῦ βασιλέως καὶ τῆς αὐγού-
στης ἀπὸ ζ πάντες, οἱ δὲ διὰ πόλεως πρωτοσπαθάριοι ἀπὸ
νομίσμ. α', οἱ δὲ σπαθαροκανδιδάτοι ἀπὸ ζς', οἱ δὲ σπαθά-
ριοι στράτορες λαμβάνουσι τὸ ἥμισυ τοῦ πρωτοσπαθαρίου „ βδ',
οἱ δὲ κανδιδάτοι μαγλαβῖται ἀνὰ „ ς', οἱ δὲ σεκρετικοὶ χαρ-
τουλάριοι καὶ νοτάριοι ὑποπίπτουσι τοῖς τοῦ λαυσιακοῦ ἄρ-
χουσιν, ἕκαστος κατὰ τὸ ἴδιον ἀξίωμα „ γ'. οἱ δὲ ἄρχοντες
τοῦ βασιλικοῦ βεστιαρίου ὑποπίπτουσι καὶ αὐτοὶ κατὰ τὰς
Ed. L. 455 οἰκείας ἀξίας ἀπὸ τῶν βασιλικῶν τοῦ λαυσιακοῦ κατὰ τὸ δί-
μοιρον μέρος τοῦ πρωτοτύπου, οἱ δὲ σπαθάριοι, στράτορες,
ὕπατοι ἀπὸ ζ, οἱ δὲ κανδιδάτοι βεστήτορες ἀπὸ γ'. δίδοται
δὲ καὶ ἔξω τούτου ἐκ τῆς αὐτῆς ποσότητος τῷ μὲν πρωτοβε-
στιαρίῳ . . . κατὰ τὴν ποσότητα τῶν λιτρῶν τῇ λίτρῃ α', τῷ
δὲ τῆς καταστάσεως „ κ' καὶ τῷ ὀστιαρίῳ „ κ', τῷ μέρει Βε-
νέτων „ δ', τῷ μέρει Πρασίνων „ δ', τῷ ὀρχιστῇ . . . δια-
τρέχουσι „ γ', τοῖς μανδάτορσι τοῦ λογοθέτου . . τοῖς νομο-
φύλαξι „ γ', καὶ τῷ ἀρτικλίνῃ τῷ διανέμοντι τὸ ἀποκόμβιον.
Ms. 259. b καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς τῶν βρουμαλίων δωρεῶν διανομῆς·
B ἐν δὲ τοῖς στεψίμοις τῶν βασιλέων καὶ ταῖς αὐτοκρατορίαις

16. Hic et deinceps aliquot versibus codicis litterae legi non poterant.

mos cum tribus miliaresiis. Candidati ferunt terna miliar., folles vicenos; simplices candidati et hebdomarii miliaresia sena. Ministri mensae Augusti et Augustae pariter singula miliaresia. Urbani protospatharii nummos singulos; spatharocandidati miliaresia sena; spatharii stratores dimidium protospatharii, nempe nummos binos, mil. terna. Candidati maglabitae nummos senos. Secretales chartularii et notarii, quisque pro ratione suae dignitatis, ternos nummos minus ferunt, quam chartularii et notarii lausiaci. Pariter ferunt praefecti regii vestiarii, secundum suas quisque dignitates, dimoerum supra scriptae originalis formae minus, quam iidem praefecti regii vestiarii ad lausiacum palatium pertinentes; spatharii, stratores, consules miliar. singula; candidati vestitores terna. Datur autem extra hoc quoque ex eadem quantitate protovestiario quidem . . . secundum quantitatem litrarum 18 litra 1; cerimoniario nummi 20; ostiario tantundem; factioni Venetae nummi 4; Prasinae tantundem. Saltatori . . . vernaculis nummi 3; mandatoribus logothetae . . . sceuophylaxi nummi 3; articlinae distribuenti apocombium. Obtinet hic modus in distributione donarii brumaliorum. At in natalibus coronationis et imperii eximuntur et partem nullam ferunt secretorum

Digitized by Google

ὑπεξαιροῦνται πάντες οἱ τῶν σεκρέτων χαρτουλάριοι καὶ νοτάριοι καὶ τὰ βεστία καὶ ὑπουργίαι καὶ οἱ διὰ πόλεως πάντες. καὶ γίνεται ἡ διανομὴ εἰς μόνους τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαυσιακοῦ, οἷον εἰς μαγίστρους, πραιποσίτους, ἀνθυπάτους, πατρικίους, πρωτοσπαθαρίους, σὺν τοῖς εὐνούχοις πρωτοσπαθαρίοις καὶ μόνον· σπαθαροκανδιδάτοις, σπαθαρίοις, καὶ στράτωρες καὶ κανδιδάτοις, καὶ εἰς τοὺς λεχθέντας ἐξωβρεματῶν ἀποκομβίων. οἱ γὰρ τοῦ κουβουκλείου πάντες ἰδιαζόντως τὰ ἀποκόμβια λαμβάνουσιν. C

Περὶ συνηθείας τῶν ἀρτικλινῶν.

Ἐπεὶ δὲ τὰς διὰ τῶν βραβείων καὶ διὰ λόγων προσγινομένων ἀξιῶν διαιρέσεις καὶ ὑποδιαιρέσεις, αὔξεις τε καὶ μειώσεις, προσκλήσεις τε καὶ ὑποκλήσεις, εἰς τοὐμφανὲς ἐποιήσαμεν, φέρε δὴ καὶ τὰς ἔκπαλαι τοὺς ἀρτικλίνας παρὰ τῶν βασιλέων ἐκτυπωθείσας συνηθείας, καὶ ἐκ τίνων προσώπων ταύτας διδόναι αὐτοῖς ἠφορίσθη, ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐρανισάμενοι τῇδε τῇ γραφῇ παραδοίημεν. προβαλλομένης D γὰρ ζωστῆς ἢ μαγίστρου, δίδοται αὐτοῖς ἐξ ἑκάστου αὐτῶν καθάπαξ „ κδ'. τιμωμένου δὲ συγκέλλου, δίδοται αὐτοῖς συνήθεια παρ' αὐτοῦ καθάπαξ „ ιβ'. ἀναγομένου δὲ εὐνούχου ἢ βαρβάτου εἰς πατρικιότητα, ἢ ἀνθυπάτου γενομένου τινός,

1. ὑφεξαιροῦνται cod. et ed.

chartularii et notarii, et qui ad vestiarium, et qui ad ministerium culinarium pertinent, et urbani omnes; adeoque participant de distributione donariorum tunc dari solitorum tantum proceres lausiaci; ut magistri, praepositi, proconsules, patricii, protospatharii barbati, protospatharii eunuchi; sed hi soli tantum de genere eunuchorum; spatharocandidati, spatharii, stratores, candidati et illi, qui appellatione ἐξώβρεμα apocombiorum comprehenduntur. Cubiculi enim homines omnes seorsim accipiunt tunc temporis apocombia sua.

DE CONSUETUDINE ARTICLINIS DEBITA.

Post expositas igitur dignitatum, tam earum, quae cum insignibus, quam earum, quae nudo verbo tribuuntur, differentias maiores minoresque, incrementa et decrementa, introducendi ad sacram mensam et inde rursus educendi modos, agedum tradamus nunc quoque compilatas ex antiquis libris consuetudines, quas Imperatores iam a longo tempore articlinis assignarunt, quantas et a quibus dandas. Promota itaque zosta aut magistro, accipiunt ab eorum unoquoque in universum [pro toto suo corpore] viginti quatuor nummos aureos; syncellus promotus dat ipsis in universum duodecim aureos. Eunucho barbatove ad patriciatum evecto, aut renuntiato quodam proconsule, accipiunt ab eorum unoquoque duodecim num-

Digitized by Google

δίδοται αὐτοῖς ἐξ ἑκάστου αὐτῶν „ ιβ· ὁμοίως καὶ ἐκ τῆς
διανομῆς τοῦ κομβίου τοῦ διδομένου παρὰ τοῦ τιμωμένου
πατρικίου λαμβάνουσιν νομίσμ. ιβ. οἱ δὲ χειροτονούμενοι
στρατηγοὶ ἔν τε τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει παρέχουσιν αὐ-
τοῖς ἀνὰ νομισμ. ιβ. εἰ δὲ καὶ ἐπιμένωσι στρατηγοὶ, ὁσάκις
ἂν ῥογευθῶσιν, οἱ μὲν ἀνατολικοὶ ἀνὰ νομισμ. ιβ, κἂν τάχα
Ed.L. 456 τύχοιεν εἰς τὸ ἴδιον θέμα, τὴν ῥόγαν αὐτῶν ἀποσταλῆναι.
οἱ δὲ τῆς δύσεως καὶ μὴ ῥογευόμενοι, ὁσάκις ἂν ἐν τῇ βα-
σιλευούσῃ τῶν πόλεων ἐπανέλθωσι, παρέχουσιν αὐτοῖς ἀνὰ
νομισμ. ιβ. προβαλλομένου δὲ ἐκ προσώπου στρατηγοῦ ἢ
κλεισουράρχου ἢ κατεπάνω Παφλαγονίας, δίδοται αὐτοῖς ἐξ
ἑκάστου αὐτῶν ἀνὰ νομισμ. η', καὶ ὁσάκις εἰσελθόντες ῥογευ-
θῶσι, πάλιν τὴν αὐτὴν ποσότητα παρέχουσιν αὐτοῖς. οἱ δὲ
ὀφφικιάλιοι, κἄν τε τῇ τῶν πρωτοσπαθαρίων τετίμηνται
ἀξίᾳ, κἄν τε καὶ μὴ, ἀπό τε τοῦ πραιποσίτου καὶ τοῦ δο-
Ms. 260. a μεστίκου τῶν σχολῶν μέχρι τῆς τοῦ πρωτοσπαθαρίου τῶν
B βασιλικῶν, δίδουσι καὶ αὐτοὶ ἅπαξ ἀνὰ „ ιβ· οἱ δὲ λοιποὶ
πάντες ὀφφικιάλιοι μέχρι τοῦ δομεστίκου τῶν βασιλικῶν
ἀνὰ „ η'. εἰ δέ τις εὐνοῦχος πρωτοσπαθάριος γένηται, δί-
δωσιν αὐτοῖς ἅπαξ „ η'· πριμικήριος ἢ ὀστιάριος ἀνὰ „ ϛ'·
ὡσαύτως ὁ ἄρχων τοῦ ἀρμαμέντου, ὁ μινσουράτωρ, ὁ κου-
ράτωρ τοῦ κτήματος, οἱ χαρτουλάριοι τοῦ ὀξέου δρόμου, ὁ
ἀκτουάριος, ὁ πρωτονοτάριος τοῦ δρόμου, ὁ χαρτουλάριος

mos. Pariter ex divisione apocombii, quod recens honoratus patricius dat, accipiunt nummos duodecim. Electi strategi, tam in Orientem, quam in Occidentem mittendi, dant ipsis nummos duodecim. Et, si [ultra annum in sua dignitate] maneant absque successore, quoties rogam seu stipendium militare accipiunt orientales, dant nummos duodecim, quod etiam faciunt, quoties ipsis in provincias iam delatis et ibi agentibus rogae mittuntur: occidentales autem tantundem ipsis dant, quoties in urbem regiam intrant, etiamsi rogam non acceperint. Creatus pro loco strategus, aut cleisurarcha, aut catepano seu capitaneus Paphlagoniae dat nummos octo. Iidem quoties in Urbem reversi rogam acceperint, tantundem rursus dant officiales, sive praeter suum officium protospatharii quoque fuerint, sive non, a praeposito inde scholarumque domestico usque ad protospatharium imperialium hominum, dant semel quisque pro se duodecim nummos. Reliqui officiales omnes deinceps usque ad domesticum imperialium dant unusquisque pro sua persona octo nummos. Tantundem dat eunuchus, si protospatharius fit. Primicerius [candidatorum] aut ostiarius dant pariter sex nummos. Tantundem dant magister armamenti seu apothecae armorum, mensurator seu metator, curator villarum, chartularii dromi seu citi cursus pu-

Digitized by Google

τοῦ σταύλου, ὁ ἐπίκτης καὶ ὁ τῆς ὑπουργίας δομέστικος, ὁ ζυγοστάτης, ὁ οἰκιστικὸς καὶ ὁ χρυσεψητής. ἐπὶ προβολῇ δὲ παντὸς πρωτοσπαθαρίου ἀπό τε μαγλαβιτῶν καὶ τῶν ἐν τῷ οἰκειακῷ βασιλικῷ βεστιαρίῳ καταλεγομένων, καὶ τῶν εἰς C τοὺς βασιλικοὺς ἀνθρώπους συντεταγμένων, καὶ τῶν ἐπὶ τῆς βασιλικῆς τραπέζης παρισταμένων, καὶ τῶν διὰ πόλεως σὺν τῶν ἐξωτικῶν τιμωμένων, δίδοται αὐτοῖς ἅπαξ ἀνὰ νομισμ. η', οἱ δὲ τῇ τῶν σπαθαροκανδιδάτων ἢ σπαθαρίων τιμώμενοι ἀξίᾳ ἀνὰ „ ς', οἱ δὲ τῇ τῶν στρατώρων ἢ ὑπάτοων, ἢ κανδιδάτων ἢ μανδατόρων, ἢ βεστητόρων, ἢ σιλεντιαρίων, ἢ ἀπὸ ἐπάρχων τιμώμενοι ἀξίᾳ, παρέχουσι καὶ αὐτοὶ νομισμ... ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν σεκρετικῶν ἤγουν συγκλητικοῦ τιμωμένου αὐτοῦ ἐν ἀξιώμασιν, δίδοται ἐξ ἑκάστου αὐτῶν κατὰ τὸ οἰκεῖον ἀξίωμα, οἱ μὲν τῇ τῶν πρωτοσπαθαρίων ἀνὰ „ η', οἱ δὲ τῇ τῶν σπαθαροκανδιδάτων ἢ σπαθα- D ρίων ἀνὰ „ς', οἱ δὲ τῇ τῶν στρατώρων ἢ ὑπάτων ἢ κανδιδάτων ἢ μανδατόρων ἢ βεστητόρων ἢ σιλεντιαρίων ἀνὰ νομισμ. δ', ἀπράτων δὲ σεκρετικῶν γενομένων, ἀνὰ „ γ', οἱ δὲ τῶν ταγμάτων καὶ τῶν πλοΐμων καὶ τῶν νουμέρων καὶ τειχέων τοποτηρηταὶ ἅμα τοῖς χαρτουλαρίοις αὐτῶν ἀνὰ „ ς'. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἄρχοντες ἅμα τοῖς τριβούνοις καὶ βικαρίοις ἀνὰ νομίσματος ἑνός. τούτων τοίνυν ἀνέκαθεν πλατικώτερον εἰσενηνεγμένων, νυνὶ δὲ ὡς οἷόν τε ἦν σαφῶς καὶ

blici, actuarius, protonotarius dromi, chartularii stabuli, epictes seu incitator operarum, domesticus ministerii culinaris, libripens, oecisticus vel architectus primarius et aurifaber; quando nempe suis quisque officiis mactantur. Protospatharii autem omnes ab ordine maglabitarum inde, et qui ad privatum sacrum vestiarium, item qui ad homines imperiales pertinent, ut et qui ad sacram mensam ministrant, aliique dignitatibus tam per urbem, quam extra conspicui, dant, quando ad suas quisque dignitates promoventur, singuli octonos nummos; spatharocandidati et spatharii recens facti senos; stratores, consules, candidati, mandatores, vestitores, silentiarii, expraefecti, recens honorati senos quoque praestant. Quisquis secretalis aut senatorius dignitate quadam fuerit affectus, dat pro ratione suae dignitatis, ut facti protospatharii octonos; facti spatharocandidati et spatharii senos; facti stratores, consules, candidati, mandatores, vestitores, silentiarii, quaternos. Qui honorarii fiunt secretales, dant ternos. Tagmatum seu praesidiariorum urbanorum, et ploimi seu classiariorum et numerorum et castrorum topoteretae vel locum tenentes et eorundem omnium chartularii dant senos. Reliqui omnes magistratus, ut et tribuni atque vicarii, dant singulos nummos. Hanc itaque veterum farraginem fusiuscule traditam nunc

Digitized by Google

εὐσυνόπτως ἐν ἐπιτόμῳ συνειλεγμένων, χρὴ τοῖς, ὅσοι τὴν
Ed. L. 457 περὶ τούτων φροντίδα καὶ ὑπηρεσίαν πεποίηνται κατὰ τὴν προκειμένην διδασκαλίαν, καὶ περὶ τῶν βασιλικῶν κλητωρίων, καὶ περὶ τῶν διανομῶν, ἐκ τοῦδε τοῦ τακτικοῦ παραγγέλματος ὡς ἀπὸ κανόνος, ἢ, τό γε ἀληθέστερον, ὡς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ θεσπίσματος, ἀναμφισβήτως ἐνεργεῖν. ἔδει μὲν
Ms. 260. b ἡμᾶς τοῖς συνταχθεῖσιν περὶ καθεδρῶν λόγοις καὶ τήνδε τὴν τῶν ἱερατικῶν ἐπισυνάψαι τάξιν, ὡς ἅτε μᾶλλον τὰ πρέσβεια τῆς πρωτοκλησίας φέρουσαν. ἀλλ' ἵνα μή τις κόρος λόγου τοῖς ἀναγινώσκουσιν περιστῇ, καὶ ἡ συγκλητικὴ τάξις σὺν τῇ ἱερατικῇ συναφθεῖσα ἀσάφειαν τοῖς εἰσαγομένοις διὰ
B τῶν ὀνομάτων ποιήσει, ταύτην τυπικῶς μὲν ἤδη ἐπὶ τῆς τάξεως τῶν μαγίστρων, πατρικίων, πραιποσίτων καὶ στρατηγῶν προεσημάναμεν. νυνὶ δὲ τῆς περὶ τούτων κυριοκλησίας καὶ πρωτοκαθεδρίας τῶν τε ἐπαρχιῶν καὶ μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων αὐτοκεφάλων καὶ ἐπισκόπων ὑποτεταγμένων τὴν ἁρμόζουσαν τάξιν εἰδικῶς ἐμφανῆσαι βουλόμενοι, εἰδικήν τινα καὶ τὴν πραγματείαν συγγράψαι προεθυμήθημεν. τὰ γὰρ εἰδικῶς ὄντως λεγόμενα σαφῆ τὴν διδασκαλίαν παρέχει· τὰ δὲ πῶς ἐν συζυγίαις πεπλεγμένα ἀσάφειαν πολλάκις τοῖς ἐντυγχάνουσι προξενεῖ. διὰ καθηρμὸν ἑκάστης ἐπαρχίας τὰς

9. φέρουσαν em. R., φερούσης cod. et ed. 12. Sic R., τοπικὸς μὲν εἴδη ἀπὸ τῆς cod. et ed.

quantum eius fieri poterat, maxime perspicue et in uno brevi conspectu a nobis propositam tenere oportet, quotquot ea curare atque tractare necesse habent, propositamque doctrinam tam de sacris conviviis, quam de largitionum distributione reputare, secundum quem, aut rectius dicam, secundum Imperatoris edictum, (uti revera est) absque ulla haesitatione aut oppositione agere par est. Iam debueramus huic de sedibus vel praecedentiis dignitatum tractationi etiam ordinum pontificalium dispositionem ubique addidisse, utpote prae aliis honorem protoclisiae seu praesessionis ferentium. Verum ne obruto rerum copia satietas obreperet lectori, et senatoria ordinatio atque dispositio cum sacerdotali commixta crearet docendis aliquam obscuritatem ob nominum multitudinem: significavimus quidem iam in praecedentibus harum rerum quaedam generaliter, mentionem ordinis magistrorum, patriciorum, praepositorum et strategorum facientes: nunc autem animus est de sacerdotalium dignitatum propriis cuiusque appellationibus et praesessionibus patriarcharum, metropolitarum, archiepiscoporum autocephalorum vel independentium et subditorum illis episcoporum specialem quandam opellam conficere. Speciales enim tales et abstractae tractationes praestant perspicuam doctrinam. Simultanea vero de diversis argumentis et quasi coniugata atque contexta expositio solet lectoribus

Digitized by Google

μητροπόλεις ἐκθέμενοι, τῷ ἑκάστῳ μητροπολίτῃ ἁρμόζοντι C τόπῳ τῆς καθέδρας διεστιχήσαμεν, καὶ εἶθ' οὕτως τὰς τῶν αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκόπων κατὰ τάξιν δευτέραν οὖσαν ἀπὸ τῶν μητροπολιτῶν ἐξεθέμεθα, μετὰ δὲ τούτοις τῇ ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καὶ μητροπόλει ὑποτεταγμένας πόλεις καὶ ἐπισκοπὰς ἐδηλώσαμεν, οὐκ ἐκ τῶν καθ' ἡμᾶς κλητωρολογίων μόνον τὰς ἀφορμὰς ἐκλαβόμενοι, ἀλλά γε καὶ ἐκ τῶν τοῦ θεσπεσίου Ἐπιφανίου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κύπρου συγγραφῆς τὰ πλεῖστα ἀναλεξάμενοι, ἵν' ὑμεῖς ἐν τῇ τοιαύτῃ διακονίᾳ τῶν ἀρτοκλινῶν τυγχάνοντες τεταγμένοι, μὴ δὲ ἐν τούτῳ τῷ μέρει τι διαμάρτητε, ἀλλὰ καὶ ἐν φωσάτοις μὴ παρόντος τοῦ οἰ- D κουμενικοῦ πατριάρχου, τύχῃ καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ, τὴν πεῖραν τῶν καθεδρῶν διὰ τοῦ συγγράμματος ἔχοντα ἄπταιστα καὶ ἀμώμητα τὰ τίμια κλητώρια τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων εἰσάγετε.

ΚΕΦ. νδ'.

Ἐπιφανίου ἀρχιεπισκόπου Κύπρου ἔκθεσις πρωτοκλησιῶν πατριαρχῶν τε καὶ μητροπολιτῶν.

Ὁ πατριάρχης. Ῥώμης· ὁ πατριάρχης Κωνσταντινου- Ms. 261. a πόλεως· ὁ πατριάρχης Ἀλεξανδρείας· ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας· ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων.

9. ἵν' ὑμεῖς R., ἣν ὑμεῖς cod. et ed. 16. Κεφ. νδ' om. ed.

obscuritatem obiicere. Propterea recensuimus, secuti seriem et consequentiam singularum eparchiarum seu praefecturarum metropoles seu capitales cuiusque praefecturae urbes, eaque ratione discretam cuique metropolitae suam cathedram seu sedem assignavimus. Deinceps exposuimus cathedras archiepiscoporum autocephalorum seu independentium: ille enim proximus est ordo a metropolitarum ordine. Tum nominavimus urbes et episcopas vel inspectiones cuique eparchiae et metropoli suppositas. Et harum rerum fundum atque materiem non tantum e nostris cletorologiis vel libris, quibus cerimoniae convivales aulicae praecipiuntur, hausimus, verum etiam ex divini Epiphanii, archiepiscopi Cypri, opere, et plurima quidem, excerpsimus; eum in finem, ut ne in hac quidem parte peccetis aliquid vos, quos vestra sors in ministerio articlinarum constituit, sed, etiamsi in fossatis sitis, ubi patriarcha oecumenicus non adest, aut forte quoque alio in loco agatis, instructi peritia cathedrarum beneficio huius libelli, convivas ad venerabilium nostrorum Imperatorum convivia non titubanter et inculpabiliter introducatis.

CAP. 54.

Epiphanii archiepiscopi Cypri expositio praesessionum patriarcharum et metropolitarum.

Patriarcha Romae, patriarcha Constantinopoleos, patriarcha Alexandriae, patriarcha Antiochiae, patriarcha Hierosolymae.

Digitized by Google

Ed. L. 458 *Κλῆσις μητροπολιτῶν.*

*Ἐπαρχίας Καππαδοκίας ὁ Καισαρείας α΄. β΄, ἐπαρχίας
Ἀσίας ὁ Ἐφέσου· γ΄, ἐπαρχίας Εὐρώπης ὁ Ἡρακλείας· δ΄,
ἐπαρχίας Γαλατίας Θρᾴκης ὁ Ἀγκύρας· ε΄, ἐπαρχίας Ἑλ-
λησπόντου ὁ Κυζίκου· ς΄, ἐπαρχίας Λυδίας ὁ Σάρδεων· ζ΄,
ἐπαρχίας Βιθυνίας ὁ Νικομηδείας· η΄, ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς
ὁ Νικαίας· θ΄, ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς ὁ Χαλκηδῶνος· ι΄, ἐπαρ-
χίας Παμφυλίας ὁ Σίδης· ια΄, ἐπαρχίας Ἀρμενίας β΄ ὁ Σε-
βαστείας· ιβ΄, ἐπαρχίας Ἑλενοπόντου ὁ Ἀμασίας· ιγ΄, ἐπαρ-*
B *χίας Ἀρμενίας α΄ ὁ Μελιτίνης· ιδ΄, ἐπαρχίας Καππαδοκίας
β΄ ὁ Τυανῶν· ιε΄, ἐπαρχίας Παφλαγωνίας ὁ Γαγγρῶν· ις΄,
ἐπαρχίας Ὀνοριάδος ὁ Κλαυδιουπόλεως· ιζ΄, ἐπαρχίας Πόν-
του ὁ Νεοκαισαρείας· ιη΄, ἐπαρχίας Γαλατίας β΄ ὁ Πισι-
νοῦντος· ιθ΄, ἐπαρχίας Λυκίας ὁ Μύρων· κ΄, ἐπαρχίας
Καρίας ὁ Ταυρουπόλεως· κα΄, ἐπαρχίας Φρυγίας ὁ Λαο-
δικίας· κβ΄, ἐπαρχίας Φρυγίας Σαλουταρίας ὁ Συνάδων·
κγ΄, ἐπαρχίας Λυκαονίας ὁ τοῦ Εἰκωνίου· κδ΄, ἐπαρχίας Πι-
σιδίας ὁ Ἀντιοχείας· κε΄, ἐπαρχίας Παμφυλίας ὁ Πέργης·*
C *κς΄, ἐπαρχίας Καππαδοκίας β΄ ὁ Μωκησοῦ· κζ΄, ἐπαρχίας*

SESSIO METROPOLITARUM.

In eparchia Cappadociae primus est, qui in Caesarea sedet. 2, in eparchia Asiae est Ephesi metropolita. 3, in eparchia Europae est Heracleae Thraciae metropolita. 4, in eparchia Galatiae est Ancyrae metropolita. 5, in eparchia Hellesponti est Cycizi metropolita. 6, in eparchia Lydiae est Sardium metropolita. 7, in eparchia Bithyniae est Nicomediae metropolita. 8, in eparchia eadem est Nicaeae metropolita. 9, in eparchia eadem est Chalcedonis metropolita. 10, in eparchia Pamphyliae est Sidae metropolita. 11, in eparchia Armeniae secundae est Sebastiae metropolita. 12, in eparchia Helenoponti est Amasiae metropolita. 13, in eparchia Armeniae primae est Melitenes metropolita. 14, in eparchia Cappadociae secundae est Tyanorum metropolita. 15, in eparchia Paphlagoniae est Gangrorum metropolita. 16, in eparchia Honoriadis est Claudiopoleos metropolita. 17, in eparchia Ponti est Neocaesariae metropolita. 18, in eparchia Galatiae secundae est Pesinuntis metropolita. 19, in eparchia Lyciae est Myrorum metropolita, 20, in eparchia Cariae est Tauropoleos metropolita. 21, in eparchia Phrygiae Pacatianae est Laodicaeae metropolita. 22, in eparchia Phrygiae Salutariae est Synadorum metropolita. 23, in eparchia Lycaoniae est Iconii metropolita. 24, in eparchia Pisidiae est Antiochiae metropolita. 25, in eparchia Pamphyliae est Pergae metropolita. 26, in eparchia Cappadociae secundae est Mocesi metropolita. 27, in eparchia Lazicae est Phasidis metropolita. 28, in eparchia Thraciae est Philippopoleos metropolita. 29, in eparchia Rhodopes

Digitized by Google

Λαζικῆς ὁ τοῦ Φάσιδος· κη', ἐπαρχίας Θρᾴκης ὁ Φιλιππουπόλεως· κθ', ἐπαρχίας Εὐρώπης ὁ Τραϊανουπόλεως· λ', ἐπαρχίας νήσων Κυκλάδων ὁ Ῥόδου· λα', ἐπαρχίας Ἑμημόντου ὁ Ἀδριανουπόλεως· λβ', ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς ὁ Μαρκιανουπόλεως· λγ', ἐπαρχίας Φρυγίας Καπατιανῆς ὁ Ἱεραπόλεως.

Περὶ τῶν αὐτοκεφάλων ἀρχιεπισκόπων.

Α', ἐπαρχίας Μυσίας ὁ Ὀδύσου· β', ἐπαρχίας Σκυθίας D ὁ Τομῆς· γ', ἐπαρχίας Εὐρώπης ὁ Βιζύης· δ', ἐπαρχίας Παφλαγωνίας ὁ Πομπιουπόλεως· ε', ἐπαρχίας Ἀσίας ὁ Σμύρνης· ϛ', ἐπαρχίας Ἰσαυρίας ὁ Λεοντοπόλεως· ζ', ἐπαρχίας Ῥοδόπης ὁ Μαρωνίας· η', ἐπαρχίας Βιθυνίας ὁ Ἀπαμίας· θ', ἐπαρχίας Ῥοδόπης ὁ Μαξιμιανουπόλεως· ι', ἐπαρχίας Γαλατίας β' ὁ τῶν Γερμίων· ια', ἐπαρχίας Εὐρώπης ὁ Ἀρκαδιουπόλεως· ιβ', ἐπαρχίας Θρᾴκης ὁ Βερωνῆς· ιγ', ἐπαρχίας νήσου Λέσβου ὁ Μιτυλήνης· ιδ', ἐπαρχίας Ἑλλησπόντου ὁ τοῦ Παρίου· ιε', ἐπαρχίας Καρύας ὁ Μελήτου· ιϛ', ἐπαρχίας Θρᾴκης ὁ Νικοπόλεως· ιζ', ἐπαρχίας Ed. L. 459 νήσου ὁ Προικονήσου· ιη', ἐπαρχίας Ῥοδόπης ὁ Ἀγχιάλου· ιθ', ἐπαρχίας Εὐρώπης ὁ Συλβρίας· κ', ἐπαρχίας νήσου Λέσβου ὁ Μεθύμνης· κα', ἐπαρχίας Βιθυνίας ὁ Κίου· κβ',

est Traianopoleos metropolita. 30, in eparchia insularum Cycladum est Rhodi metropolita. 31, in eparchia Haemi montis est Adrianopoleos metropolita. 32, in eparchia eiusdem districtus alter est Marcianopoleos metropol. 33, in eparch. Phrygiae Capatianae est Hierapoleos metropol.

DE AUTOCEPHALIS VEL INDEPENDENTIBUS ARCHIEPISCOPIS.

In eparchia Mysiae est Odysi archiepiscopus. 2, Scythiae est Tomae vel Tomorum archiepiscopus. 3, in eparchia Europae est Bizyae archiep. 4, in eparchia Paphlagoniae est Pompeiopoleos archiep. 5, in eparchia Asiae est Smyrnae archiep. 6, in eparchia Isauriae est Leontopoleos archiep. 7, in eparchia Rhodopes est Maroniae archiep. 8, in eparchia Bithyniae est Apamiae archiep. 9, in eparchia Rhodopes est Maximianopoleos archiep. 10, in eparchia Galatiae secundae est Gremeorum archiep. 11, in eparchia Europae est Arcadiopoleos archiep. 12, in Thraciae est Berrhoeae archiep. 13, in eparchia insulae Lesbi est Mitylenes archiep. 14, in eparchia Hellesponti est arch. Pari. 15, in eparchia Cariae est Mileti archiep. 16, in eparchia Thraciae est Nicopoleos arch. 17, in eparchia insulae Proconnesi est urbis cognominis archiep. 18, in eparchia Rhodopes est Anchiali archiep. 19, in eparchia Europae est

Digitized by Google

ἐπαρχίας Εὐρώπης ὁ Ἄπρων· κγ', ἐπαρχίας Ῥοδόπης ὁ Κυμψάλων· κδ', ἐπαρχίας Ζηχίας ὁ Χερσῶνος· κε', ἐπαρχίας Ζηχίας ὁ Βοσπόρου· κϛ', ἐπαρχίας τῆς αὐτῆς ὁ Νι- Ms. 261. b κόψεως· κζ', ἐπαρχίας Ἰσαυρίας ὁ Κοτράδων· κη', ἐπαρχίας Ἑλενοπόντου ὁ Εὐχαϊτῶν· κθ', ἐπαρχίας νήσων Κυκλάδων ὁ Καρπάθου· λ', ἐπαρχίας Ῥοδόπης ὁ Αἴνου· λα', B ἐπαρχίας Εὐρώπης ὁ Δριδηπάρων· λβ', ἐπαρχίας Ἑμημόντου ὁ Μεσημβρίας· λγ', ἐπαρχίας Ἀρμενίας β' ὁ Ἡρακλειουπόλεως· λδ', ἐπαρχίας Ἀβασγίας ὁ Σεβαστοπόλεως.

Περὶ ἐπισκόπων ἐπεχομένων.

Ἐπαρχία Καππαδοκίας ὁ Κικισοῦ, μητρόπολις Καισαρίας, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις κατὰ ἐπισκόπους ε', οἷον τὸν τῶν βασιλικῶν Θερμῶν, τὸν Νύσης, τὸν Θεοδοσιουπόλεως Ἀρμενίας, τὸν Καμουλιανῶν, τὸν Κηκησοῦ. ἐπαρχία Ἀσίας, μητρόπολις Ἐφέσου, ἔχει πόλεις ὑπ' αὐτὴν ἤτοι ἐπισκόπους λϛ', C οἷον τὸν Ὑπέπον, τὸν Τραλέων, τὸν Μαγνησίας Μαιάνδρου, τὸν Ἐλέας, τὸν Ἀδραμυτίου, τὸν Ἄσσου, τὸν Γαργάρων, τὸν Μασταύρου, τὸν Καλοῆς, τὸν Βριούλων, τὸν Πηττάνης, τὸν Μυρίνης, τὸν Φωκίας, τὸν Αὐρηλιουπόλεως, τὸν Νύσσης, τὸν Μασχακομέων, τὸν μητροπολιτήν, τὸν Βαρέ-

17. τῶν Γαργ. cod. et sic saepius in seqq.

Selymbriae archiep. 20, in eparchia insulae Lesbi est Methymnae archiep. 21, in eparchia Bithyniae est Cii archiep. 22, in eparchia Europae est Aprorum archiep. 23, in eparchia Rhodopes est Cypsalorum archiep. 24, in eparchia Zechiae est Chersonis archiep. 25, in eparchia Zechiae est Bospori archiep. 26, in eparchia eiusdem est Nicopsios archiep. 27, in eparchia Isauriae est Cotradorum archiepisc. 28, in eparchia Helenoponti est Euchaïtarum archiep. 29, in eparchia insularum Cycladum est Carpathi archiep. 30, in eparchia Rhodopes est Aeni archiep. 31, in eparchia Europae est Drixiparorum arch. 32, in eparchia Haemimontis est Mesembriae archiep. 33, in eparchia Armeniae secundae est Heracleopoleos archiep. 34, in eparchia Abasgiae est Sebastopoleos arch.

DE EPISCOPIS DEPENDENTIBUS.

In eparchia Cappadociae Cicissi habet metropolis Caesarea sub se urbes quinque episcopales totidemque episcopos, nempe episcopum regiarum thermarum; 2, Nissae; 3, Theodosiopoleos Armeniae; 4, Camulianorum; 5, Cicissi. In eparchia Asiae habet metropolis Ephesus sub se urbes aut episcopos 36, nempe 1, Hypaeporum episcopum; 2, Trallium; 3, Magnesiae ad Maeandrum; 4, Eleae; 5, Adramytii; 6, Assi; 7, Gargarorum; 8, Mastauri; 9, Caloae; 10, Briulorum; 11, Pittanae; 12, Myrinae; 13, Phocaeae; 14, Aureliopoleos; 15, Nyssae; 16, Maschacomeorum; 17, Metropo-

Digitized by Google

τιν, τὸν Μαγνησίας καὶ Ἀνηλίου, τὸν Ἀνηνάτων, τὸν Περγάμου, τὸν Προήλης, τὸν Ἀρκαδιουπόλεως, τὸν ἀνέας Αὔλης, τὸν Διὸς ἱεροῦ, τὸν Αὐγάζων, τὸν Σιῶν, τὸν Κολοφώνης, τὸν Λεβέδου, τὸν Τέου, τὸν Ἐρυθρῶν, τὸν Ἐκλυζομενινῶν, τὸν Ἀντάνδρου, τὸν Θεοδοσιουπόλεως Περπερίνης, τὸν Κύμης, τὸν Παλαιουπόλεως. ἐπαρχία Εὐρώπης D Θράκης, μητρόπολις Ἡρακλείας, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις ἤτοι ἐπισκόπους ε', οἷον τὸν τοῦ Πανίου, τὸν Καλιπόλεως, τὸν Χερωνήσου, τὸν Κύλας, τὸν Ῥαιδεστοῦ. ἐπαρχία Γαλατίας Θράκης, μητρόπολις Ἀγκύρας, ἔχει πόλεις ὑπ' αὐτὴν, ἤτοι ἐπισκόπους, ζ', οἷον τὸν Ταβίας, τὸν Ἡλιουπόλεως, τὸν Ἀσπόνης, τὸν Βηρυνουπόλεως, τὸν Μνήζου, τὸν Κίνης, τὸν Ἀναστασιουπόλεως. ἐπαρχία Ἑλλησπόντου, μητρόπολις Κυζίκου, ἔχει πόλεις ὑπ' αὐτὴν, ἤτοι ἐπισκόπους, ιβ', οἷον τὸν Γέρμης, τὸν Πημανήνου, τὸν Ὤχης, τὸν Σασαβαρέως, τὸν Ἀδριανοῦ θηρῶν, τὸν Λαμψάκου, τὸν Ἀβύδου, τὸν Ed.L.460 Δαρδάνου, τὸν Ἡλίου, τὸν Τρoάδος, τὸν Πιωνίας, τὸν Μελιτουπόλεως. ἐπαρχία Λυδίας, μητρόπολις Σάρδεων, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, κς', οἷον τὸν Φιλαδέλφιον, τὸν Τριπόλεως, τὸν Θυατήρων, τὸν Σετῶν, τὸν Αὐ- Ms.262.a ρηλιουπόλεως, τὸν Νακωλίας, τὸν τοῦ Δοκημίου, τὸν Μηδιαίου, τὸν Ἴψου, τὸν Προμνήσου, τὸν Μήρου, τὸν Σιβήνδου τὸν Πολυβώτου, τὸν Φυτίας, τὸν Ἱεραπόλεως, τὸν Εὐκαρ-

22. τὸν ante Ἴψου add. cod., om. ed.

leos; 18, Caretorum; 19, episcopum Magnesiae et Anelii; 20, Aninatorum; 21, Pergami; 22, Prienae; 23, Arcadiopoleos; 24, Novae aulae; 25, Dios Hieri; 26, Augazorum; 27, Siorum; 28, Colophonis; 29, Lebedi; 30, Tei; 31, Erythrarum; 32, Clazomenarum; 33, Antandri; 34, Theodosiopoleos, alias Perperinae dictae; 35, Cymae; 36, Palaeopoleos. In eparchia Europaeae Thraciae habet metropolis Heracleae sub se urbes aut episcopos quinque, 1, episcopum Panii; 2, Callipoleos; 3, Chersonesi; 4, Cylae; 5, Rhaedesti. In eparchia Galatiae habet metropolis Ancyrae sub se urbes aut episcopos septem, 1, episcopum Tabiae; 2, Heliopoleos; 3, Asponae; 4, Berynopoleos [seu Verinopoleos]; 5, Mnizi; 6, Cinnae; 7, Anastasiopoleos. In eparchia Hellesponti habet metropolis Cyzicum sub se urbes aut episcopos duodecim, nempe 1, episcopum Germae; 2, Poemanii; 3, Ocae; 4, Sasabareos; 5, Hadrianothermarum; 6, Lampsaci; 7, Abydi; 8, Dardani; 9, Ilii; 10, Troadis; 11, Pioniae; 12, Melitopoleos. In eparchia Lydiae habet metropolis Sardes sub se urbes seu episcopos viginti sex, nempe 1, episcopum Philadelphiae; 2, Tripoleos; 3, Thyatirorum; 4, Setorum; 5, Aureliopoleos * * * * * * * * * 6, Nacoliae; 7, Docimii; 8, Midiaei; 9, Ipsi; 10, Prymnesi; 11, Myri; 12, Si-

πίας, τὸν Λυσιάδος, τὸν Αὐγουστοπόλεως, τὸν Βροζοῦ,
τὸν Ὤτρου, τὸν Λυκάωνος, τὸν Στεκτωρίου, τὸν Κηναβο-
B ρίου, τὸν Κόνης Δημητρόπολις, τὸν Σκορδασπίας, τὸν Νι-
κουπόλεως, τὸν Αὐροκλῶν. ἐπαρχία Λυκαωνίας, μητρόπο-
λις τοῦ Εἰκωνίου, ἔχει ὑπ᾽ αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους,
ιδ΄, τὸν Λύστρων, τὸν Οὐασάδων, τὸν Ἀμβλάδων, τὸν
Νοουμανάδων, τὸν Μισθίων, τὸν Λαράνδων, τὸν Βαρέτων,
τὸν Δέρβης, τὸν Σανάτρων, τὸν Κανοῦ, τὸν Βηρυνουπο-
λιοψιανῶν, τὸν Γαλβάνου, τὸν Λήστρων, τὸν Περτῶν.
ἐπαρχία Πισσιδίας, μητρόπολις Ἀντιοχείας, ἔχει ὑπ᾽ αὐ-
τὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, ιη΄, τὸν Φιλομηλίου, τὸν Σα-
γαλασοῦ, τὸν Σωζουπόλεως, τὸν Ἀπαμίας τῆς Κηνόου, τὸν
C Ῥαίου, τὸν Βάρεως, τὸν Ἀδριανουπόλεως, τὸν Λιμένων,
τὸν Νεαπόλεως, τὸν Λαοδικίας τῆς καυμένης, τὸν Σελευ-
κίας, τὸν Σιδηρᾶς, τὸν Ἀδάδων, τὸν Ζωζήλων, τὸν Τημ-
βριάδος, τὸν Τυμάνδου, τὸν Ἰουστινιανουπόλεως, τὸν Μη-
τροπόλεως, τὸν Πάππων. ἐπαρχία τῆς Παμφυλίας, μητρό-
πολις Πέργης, ἔχει ὑπ᾽ αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, ιη΄,
τὸν Ἀταλίας, τὸν Εὐδοξιάδος, τὸν Τελμήσου, τὸν Σίνδου,
τὸν Μαξιμιανουπόλεως, τὸν Λαγήνων, τὸν Παλαιουπόλεως,
τὸν Κρημνοῦ, τὸν Κουδρούλων, τὸν Πελτινήσσου, τὸν
Ἀρησασοῦ, τὸν Πουγλῶν, τὸν Ἀδριανῆς, τὸν Δικητάναυ-

bindi; 13, Polyboti; 14, Phytiae; 15, Hierapoleos; 16, Eucarpiae; 17, Lysiadis; 18, Augustipoleos; 19, Brysi; 20, Otri; 21, Lycaonis; 22, Stectorii; 23, Cynaborii; 24, Conis vel Conae, alias Demetriopoleos dictae; 25, Scordapiae; 26, Nicopoleos; 27, Auroclorum. In eparchia Lycaoniae habet metropolis Iconium sub se urbes seu episcopos quatuordecim, 1, episcopum Lystrorum; 2, Vasatorum; 3, Ambladorum; 4, Novimanadorum; 5, Misthiorum; 6, Larandorum; 7, Baretorum; 8, Derbae; 9, Sabatrorum; 10, Canni; 11, Berynopolis; 12, Galbani; 13, Ilistrorum; 14, Pertorum. In eparchia Pisidiae habet metropolis Antiochia sub se urbes aut episcopos octodecim, 1, episcopum Philomelii; 2, Sagalassi; 3, Sozopoleos; 4, Apamiae Ciboti; 5, Tyraei; 6, Bareos; 7, Hadrianopoleos; 8, Limenum; 9, Neapoleos; 10, Laodicaeae Caumenae seu Ambustae; 11, Seleuciae Siderae cognominatae seu ferreae; 12, Adadorum; 13, Zarzelorum; 14, Timbriadis; 15, Tymandi; 16, Iustinopoleos; 17, Metropoleos; 18, Papporum. In eparchia Pamphyliae habet metropolis Pergae sub se urbes aut episcopos 18, nempe 1, episcopum Attaliae; 2, Eudociadis; 3, Telmessi; 4, Isindi; 5, Maximianopoleos; 6, Laginorum; 7, Palaeopoleos; 8, Cremni; 9, Cudrulorum [Corydallorum]; 10, Peltinesi [vel Pentenesi]; 11, Ariassi; 12, Puglorum; 13, Hadrianae;

Digitized by Google

ρον, τὸν Σανδιδῶν, τὸν Βαραεῖς, τὸν Συλέου, τὸν Περ- D βαίνων. ἐπαρχία Καππαδοκίας, μητρόπολις Μωκησοῦ, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, δ', τὸν Ναζιανζοῦ, τὸν Κολωνείας, τὸν Παρνασσοῦ, τὸν Δοάρων. ἐπαρχία Λαζικῆς, μητρόπολις Φάσιδος, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, δ', τὸν Ῥωδοπόλεως, τὸν τῆς Σαησινῶν, τὸν Πετρῶν, τὸν τῆς Ζηγανέων. ἐπαρχία Θράκης, μητρόπολις Φιλιππουπόλεως, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, γ', τὸν Διοκλητιανουπόλεως, τὸν Σεβαστουπόλεως, τὸν Διοσπόλεως. ἐπαρχία Εὐρώπης, μητρόπολις Τραιανοῦ, ἔχει ὑπ' Ed. L. 461 αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, β', τὸν Πήρου, τὸν Ἀνα- Ms. 262. b στασιουπόλεως. ἐπαρχία νήσων Κυκλάδων, μητρόπολις Ῥόδου, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, ιβ', τὸν Σάμου, τὸν Χίου, τὸν Κόου, τὸν Ναξίας, τὸν Θήρας, τὸν Πάρου, τὸν Λεροῦ, τὸν Ἄνδρου, τὸν Τίνου, τὸν Μήλου, τὸν Πισσύνης. ἐπαρχία Ἑμημουπόλεως, μητρόπολις Ἀδριανοῦ, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, ε', τὸν Μεσημβρίας, τὸν Σωζοπόλεως, τὸν Πλουτινουπόλεως, τὸν Ἀναστασιουπόλεως, τὸν Τζωϊδῶν. ἐπαρχία νήσων Κυκλάδων, μη- B τρόπολις Μαρκιανοῦ, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις, ἤτοι ἐπισκόπους, ε', τὸν Ῥωδοστόλου, τὸν Τραμαρίσκων, τὸν Νόβων, τὸν Ζεκεδέσπων, τὸν Σκαρίας. ἐπαρχία Φρυγίας Καππαδοκίας, μητρόπολις Ἱεραπόλεως, ἔχει ὑπ' αὐτὴν πόλεις,

14, Dicetanaurorum; 15, Sandidorum; 16, Barbae; 17, Sulaci; 18, Perbaenorum. In eparchia Cappadociae habet metropolis Mocisus sub se urbes aut episcopos quatuor, 1, Nazianzi; 2, Coloniae; 3, Parnassi; 4, Doarorum. In eparchia Lazicae habet metropolis Phasis sub se urbes aut episcopos quatuor, 1, Rhodopoleos; 2, Saesinorum; 3, Petrorum; 4, Ziganeorum. In eparchia Thraciae habet metropolis Philippopolis sub se urbes aut episcopos tres, nempe 1, episcopum Diocletinopoleos; 2, Sebastopoleos; 3, Diospoleos. In eparchia Europae habet metropolis Traianopolis urbes aut episcopos duo, unum Peri, alterum Anastasiopoleos. In eparchia insularum Cycladum habet metropolis Rhodus sub se urbes aut episcopos duodecim, 1, episcopum Sami; 2, Chii; 3, Coï; 4, Naxiae; 5, Therae; 6, Pari; 7, Leri; 8, Andri; 9, Teni; 10, Meli; 11, Pissinae. In eparchia Irenopolis vel Hemimontis habet metropolis Hadrianopolis sub se urbes aut episcopos quinque, 1, Mesembriae episcopum; 2, Sozopoleos; 3, Plotinopoleos; 4, Anastasiopoleos; 5, Tzoidarum. In eadem eparchia, scilicet Hemimontis, habet metropolis Marcianopolis sub se urbes aut episcopos quinque, 1, Rhodostoli; 2, Tramariscorum; 3, Novorum; 4, Zecedeporum; 5, Scariae. In eparchia Phrygiae Capatianae habet metropolis Hie-

Digitized by Google

ἤτοι ἐπισκόπους, ε΄, τὸν Μελουπόλης, τὸν Διονυσιουπόλεως, τὸν Ἀττούδων, τὸν Μεσύνων.

ΚΕΦ. νε΄.

Περὶ τῆς διανομῆς τῶν κομβίων τῆς συνηθείας τῶν πραιποσίτων.

C Ἰστέον δὲ, ὅτι οἱ τιμώμενοι πατρίκιοι ὅ,τε ἔμπρατος, ἤτοι ὁ στρατηγὸς καὶ πατρίκιος, δίδωσι συνήθειαν τοῖς πραιποσίτοις χρυσοῦ λίτρας η΄· ὁ δὲ μεσόπρατος πατρίκιος, ἤτοι ὁ ἐμπολιτικὸς ὀφφικιάλιος, δίδωσι χρυσοῦ λίτρας ζ΄· ὁ δέ γε ἄπρατος πατρίκιος, ἤγουν ὁ ἀποσπαθάριος μόνον τιμηθεὶς, δίδωσι χρυσοῦ λίτρας ς΄, ἅτινα διανέμονται οὕτως.

Ἀπὸ τῶν η΄ λιτρῶν τοῦ ἐμπράτου πατρικίου.

D Τοῦ κουβουκλείου χρυσοῦ λίτραι γ΄, „ κδ΄· ὁ τοῦ κανικλείου „ λς΄· ὁ δήμαρχος Βενέτων „ λς΄· ὁ δήμαρχος Πρασίνων „ λς΄· ὁ τῆς καταστάσεως „ λς΄· οἱ σιλεντιάριοι „ λς΄· οἱ κόμητες τῶν σχολῶν „ κδ΄· οἱ ἀρτικλίνοι τοῦ βασιλέως „ ιβ΄· οἱ τοποτηρηταὶ τῶν σχολῶν „ γ΄· ὁ σκευάζων τὸ κανίκλειον „ δ΄· οἱ ἀξιωματικοὶ „ β΄· ὁ πριμικήριος τοῦ κουβουκλείου „ ιβ΄. καὶ τὸ πᾶν χρυσοῦ λίτραι ς΄, „ με΄.

Διὰ τοῦ μέρους Βενέτων.

Ὁ δευτερεύων Βενέτων „ α΄, ὁ δευτερεύων Πρασίνων „

rapolis sub se urbes aut episcopos quinque, 1, Metellipoleos; 2, Dionysiopoleos; 3, Attudorum; 4, Mosynorum.

CAP. 55.

De distributione sportularum consuetudinis praepositorum.

Honorati seu promoti patricii dant consuetudinem praepositis, si quidem fuerint empracti seu reales et officio fungentes, (ut, si quis fuerit simul strategus et patricius creatus,) octo litras auri. Si vero fuerint patricii mesoprati, id est vacantes, allecti, medii inter empractos seu fungentes et apractos seu honorarios, (ut si quis officio quodam civili ornetur,) dant praepositis litras auri septem. Patricius apratus denique seu functionem nullam exercens vel titularis (ut qui tantum ad spathariatum promotus est,) dat litras auri sex. Illae sportulae sic dividuntur, et primum quidem de

OCTO LITRIS PATRICII EMPRATI

Cubicularii accipiunt auri litras tres, num. 24; praefectus caniclei num. 36; demarchus Venetorum 36; demarchus Prasinorum 36; cerimoniarius 36; silentiarii 36; comites scholarum 24; articlini Imperatoris 12; topoteretae [seu lociservatores] scholarum 3; praeparator caniclii 4; axiomatici 2; primicerius cubiculi 12. Facit auri litras 6, num. 45.

FACTIONIBUS HAEC CEDUNT.

Accipit deutereuon seu secundarius Venetorum numisma unum;

α', ὁ γειτονιάρχης μιλ. η', ὁ γειτονιάρχης Πρασίνων μιλ. η', Ed.L. 462 ὁ χαρτουλάριος Βενέτων μιλ. η', ὁ χαρτουλάριος Πρασίνων μιλ. η', ὁ φακτιονάριος Βενέτων μιλ. η', ὁ φακτιονάριος Πρασίνων μιλ. η', ὁ μικροπανίτης λευκὸς μιλ. ε', ὁ μικροπανίτης ῥούσιος μιλ. ε', ὁ ποιητὴς Βενέτων μιλ. ς', ὁ ποιητὴς Πρασίνων μιλ. ς', ὁ μελιστὴς Βενέτων μιλ. ς', ὁ μελιστὴς Πρασίνων μιλ. ς', οἱ ἐπιστάται Βενέτων μιλ. δ', οἱ ἐπιστάται Πρασίνων μιλ. δ', οἱ κράκται Βενέτων μιλ. δ', οἱ κράκται Ms.263. a Πρασίνων μιλ. δ', οἱ σημειωταὶ Βενέτων μιλ. δ', οἱ σημειωταὶ Πρασίνων μιλ. δ', οἱ μανδάτορες Βενέτων μιλ. δ, οἱ μανδάτορες Πρασίνων μιλ. δ', οἱ βηγάριοι Βενέτων μιλ. ε', οἱ B βηγάριοι Πρασίνων μιλ. ε', οἱ θεωρηταὶ Βενέτων μιλ. δ', οἱ θεωρηταὶ Πρασίνων μιλ. δ', οἱ διασημειωταὶ Βενέτων μιλ. β', οἱ διασημειωταὶ Πρασίνων μιλ. β', τὸ ὄργανον Βενέτων μιλ. ς', τὸ ὄργανον Πρασίνων μιλ. ς'. ὁμοῦ διὰ χρυσίου „ δ', καὶ διὰ μιλ. „ ι', καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν „ ιδ', μιλ. δ'.

Διὰ τῆς τάξεως τοῦ ἱπποδρομίου.

Ὁ ἀκτουάριος „ α', ὁ ἄργυρος τοῦ βεστίου „ β', οἱ κούρσωρες „ α', ὁ ἄργυρος τῶν στεφάνων „ α', ὁ τῆς ἀποκρίσεως „ α', ὁ νεανίσκος μιλ. δ', ὁ μαξιλάριος μιλ. δ', ὁ C

10. *οἱ μανδάτορες Βενέτων μιλ. δ'* add. cod., om. ed.

tantundem deutereuon Prasinorum. Geitoniarcha Venetorum miliar. 8, et tantundem geitoniarcha Prasinorum; item chartularii Venetorum et Prasinorum singuli octona miliaresia; tantundem quoque factionarii ambo tam Venetorum, quam Prasinorum, scilicet octona quisque; micropanites albae factionis mil. 5; micropanites russae factionis mil. 5; poëta Venetorum mil. 6; poëta Prasinorum mil. 6; melista vel musicus Venetorum mil. 6; melista Prasinorum mil. 6; epistatae vel magistri Venetorum mil. 4; epistatae Prasinorum 4; cractae vel clamatores aut praecones Venetorum miliaresia 4; cractae Prasinorum mil. 4; semeiotae [seu obsignatores, urnarum scilicet sortitoriarum,] factionis Venetae mil. 4; semeiotae Prasinorum 4; mandatores Venetorum 4; Prasinorum 4; Bigarii Venetorum 5; Prasinorum 5; contemplatores [signaculorum urnae] Venetorum 4; Prasinorum 4; resignatores signaculorum factionis Venetae 2; Prasinae 2; organum Venetorum 6; Prasinorum 6. Facit hoc aureorum quidem, qui integri dantur, computatorum numerum IV., miliaresiorum vero, quae singula enumeravimus, in valorem aureorum computatorum X. aureos, et quod excurrit. Facit ergo tota summa num. 14, mil. 4.

PRO ORDINE CIRCENSE.

Actuarius accipit numisma seu solidum unum; argyrus vestii seu asservator vestium circensium argento pictarum duo; cursores unum; argyrus stephanorum (seu argentarius coronarum, qui coronas argen-

Digitized by Google

θεσσαράριος μιλ. δ', ὁ χαμαιτριβοῦνος μιλ. δ', οἱ ὀφφικιάλιοι τῆς κυλίστρας μιλ. ε', οἱ μαγγανάριοι Βενέτων μιλ. ε', οἱ μαγγανάριοι Πρασίνων μιλ. ε', οἱ πρωτοβηκτάριοι μιλ. γ', οἱ πρωτοπαλάριοι μιλ. ε', ὁ νουμεράριος „ α', οἱ δεκανοὶ τοῦ ἱπποδρόμου „ β', ἡ βίγλα τῆς Δάφνης μιλ. δ'. ὁμοῦ διὰ χρυσίου καὶ μιλ. „ ιβ', μιλ. ζ.

Διὰ τῶν διαιταρίων καὶ λοιπῶν.

D Ὁ ἀδμηνσουνάλιος „ ζ, οἱ διαιτάριοι τοῦ κονσιστωρίου „ γ', ὁ δομέστικος τοῦ μεγάλου παλατίου „ α', οἱ διαιτάριοι τοῦ μεγάλου παλατίου „ β', ὁ δομέστικος τῆς Δάφνης „ α', οἱ διαιτάριοι τοῦ ἁγίου Στεφάνου μιλ. η', οἱ χρυσοχοὶ τοῦ βασιλικοῦ σκεύους μιλ. δ', οἱ διαιτάριοι τοῦ ὀστιαρικίου μιλ. ς', οἱ διαιτάριοι τοῦ ἱπποδρόμου μιλ. η', οἱ στένοντες τὰ σκάμνα τοῦ ἱππικοῦ μιλ. γ', οἱ πρωτοκεντάριοι „ α', οἱ διαιτάριοι τοῦ στρατωρικίου μιλ. ε', οἱ ἀσέλιοι „ α', οἱ διαιτάριοι τῶν ιθ' ἀκουβίτων μιλ. ζ, οἱ διαιτάριοι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου μιλ. ι', οἱ διαιτάριοι τῆς μαγναύρας μιλ. ζ, οἱ τῆς Ed. L. 463 βεστοσάκρας „ α', οἱ βασιλικοὶ λοῦσται „ α', οἱ καλδάριοι μιλ. β'. ὁμοῦ διὰ χρυσίου „ ιη', καὶ διὰ μιλ. „ ε'. ὁμοῦ „ κγ'.

teas victoribus circensibus debitas procurabat et asservabat,) unum; apocrisiarius unum; neaniscus seu iuvenis miliar. 4; maxilarius mil. 4; tesserarius 4; chamaetribunus seu tribunus pedestris 4; officiales cylistrae seu aedis, in qua urna cum sortibus agitatur 5; manganarii seu carceribus circi, unde currendi initium fit,' praefecti factionis Venetae 5, Prasinae 5; protovectarii 3; protopalarii, 5; numerarius numisma unum; decani circi num. 2; vigla vel vigilia Daphnes mil. 4. Faciunt simul aurei et miliaresia: . . . Aur. XII., miliar. 7.

PRO DIAETARIIS ET RELIQUIS.

Admissionalis accipit numism. 7; diaetarii consistorii 3; domesticus magni palatii 1; diaetarii magni palatii 2; domesticus Daphnes 1; diaetarii S. Stephani miliaresia 8; aurifabri supellectilis imperialis mil. 4; diaetarii ostiarii seu officii ostiariorum 6; diaetarii circi 8; collocantes scamna circi 3; acentarii numism. 1; diaetarii stratoricii seu officii stratorum mil. 5; aselii num. 1; diaetarii novendecim accubituum mil. 7; diaetarii sanctissimae Deigenitricis mil. 10; diaetarii magnaurae mil. 7; ad vestosacram pertinentes num. 1; imperiales lustae vel balneatores num. 1; caldarii mil. 2; numismata vel aurei hic commemorati, si computantur, sunt 18, et miliaresia hic recensita si in aureos computantur, efficiunt aureos 5. Facit ergo tota summa numismata 23.

Digitized by Google

Διὰ τῶν θυρωρῶν.

Οἱ θυρωροὶ τῆς θερμάστρας ,, β', οἱ θυρωροὶ τοῦ ἱπποδρόμου ,, β', οἱ διατρέχοντες ,, β', οἱ κορτινάριοι ,, α', μιλ. ζ', οἱ βασιλικοὶ ἁρμοφύλακες ,, β'. ὁμοῦ διὰ χρυσίου ,, θ', μιλ. ζ'.

Διὰ τῶν φωταψιῶν.

Ὁ κανστρένσιος ,, α', ὁ ῥεφερενδάριος ,, α', μιλ. ς', οἱ βασιλικοὶ κληρικοὶ ,, ε', οἱ ψάλται τῆς ἁγίας Σοφίας ,, β', B οἱ ὑπουργοὶ τοῦ νάρθηκος μιλ. δ', οἱ ἀναγνῶσται τῶν β' ἑ- Ms.263.b βδομάδων ,, β', ὁ σκευοφύλαξ ,, α', οἱ ὀστιάριοι τοῦ ἁγίου φρέατος μιλ. ε', οἱ ὑποδιάκονες μιλ. ς', οἱ στράτορες τοῦ πατριάρχου μιλ. ε', οἱ βαλαντάδες μιλ. ε', οἱ ἐπισκοπιανοὶ μιλ. ε', ὁ δομέστικος τῶν ὑποδιακόνων μιλ. ς', ἡ ἐκκλησία τοῦ σωτῆρος τοῦ Σταυρακίου ,, β', ἡ ἐκκλησία τῶν ἀκοιμήτων ,, γ', ἡ ἐκκλησία τοῦ Κυρίου ,, α', οἱ δεκανοὶ τοῦ πατριάρχου μιλ. δ', οἱ διποτάτοι τῆς ἁγίας Σοφίας μιλ. γ', οἱ τῆς σπουδῆς μιλ. η', οἱ τῆς παρασπουδῆς μιλ. ε', ἡ ἐκκλησία τῶν Βασιλίδου ,, α', ὁ ἅγιος Στέφανος εἰς τὸν ἱππόδρομον ,, α', ἡ C ἐκκλησία τῶν ἁγίων Σεργίου καὶ Βάκχου ,, α', ὁ ἅγιος Θεόδωρος ,, α', ὁ ἅγιος Καλλίνικος ,, α', ἡ ἐκκλησία τῶν πελ... ιβ', ὁ ἅγιος Στέφανος εἰς τὴν Δάφνην ,, α', ἡ διακονία τῶν

PRO PORTARIIS.

Portarii calfactorii aut vaporarii accipiunt num. 2; circi item 2; item vernaculi; cortinarii seu observatores velorum num. 1, mil. 7; imperiales armophylaces vel custodes armorum num. 2. Facit aureos 9, mil. 7.

IN LUMINARIA [SEU PRO ECCLESIIS].

Castrensis [ecclesiae vel patriarchae] accipit num. 1; referendarius [ecclesiae vel patriarchae num. 1, mil. 6; clerici imperiales num. 5; psaltae seu cantores S. Sophiae num. 2; ministri narthecis mil. 4; anagnostae seu lectores duarum septimanarum numism. 2; sceuophylax seu sacrorum vasorum custos num. 1; ostiarii sancti putei mil. 5; hypodiacones seu subdiaconi mil. 6; stratores patriarchae mil. 5; balantades mil. 5; episcopiani mil. 5; domestic. hypodiaconorum mil. 6; ecclesia Salvatoris in monasterio Stauracii num. 2; ecclesia Acoemetorum num. 3; ecclesia Domini num. 1; decani patriarchae mil. 4; dipotati vel deputati S. Sophiae mil. 3.; monachi monasterii Spudes mil. 8; monachi monasterii Paraspudes mil. 5; ecclesia in monasterio Basilidae num. 1; S. Stephanus circi numism. 1; ecclesia SS. Sergii et Bacchi num. 1; S. Theodorus num. 1; S. Callinicus num. 1; ecclesia monasterii Pelecani num. 2; S. Stephanus Daphnes num. 11; diaconia [vel corpus diaconorum] monasterii Urbicii, quod pronoëtae aut pro-

Digitized by Google

Οὐρβικίου οἱ προνοῖται „ α΄, ἡ διακονία τοῦ ἁγίου Μωκίου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Παγχαρίου „ α΄. καὶ ὁμοῦ διὰ χρυσίου „ κθ΄, καὶ διὰ μιλιαρησίων „ ε΄, μιλ. β΄. καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν διὰ τῶν ἀμφοτέρων χρυσίου λίτραι ζ΄, „ νε΄, μιλ. κ΄.

Διὰ τῆς διανομῆς τοῦ κομβίου τῶν ζ΄ λιτρῶν τοῦ μεσοπράτου
D *πατρικίου.*

Οἱ τοῦ κουβουκλείου χρυσίου λίτρας γ΄, ὁ τοῦ κανικλείου „ λ΄, οἱ δύο δήμαρχοι ἀνὰ „ λ΄, ὁ τῆς καταστάσεως „ λ΄, οἱ σιλεντιάριοι „ λ΄, οἱ ἀρτικλίνοι τοῦ βασιλέως „ ιβ΄, οἱ κόμητες τῶν σχολῶν „ κ΄, ὁ σκευάζων τὸ κανίκλειον „ δ΄, οἱ τοποτηρηταὶ τῶν σχολῶν „ γ΄, ὁ πριμικήριος τοῦ κουβουκλείου „ ιβ΄, οἱ ἀξιωματικοὶ „ β΄. καὶ τὸ πᾶν χρυσίου λίτραι ε΄ „ νθ΄. διὰ τοῦ μέρους τῶν Βενέτων καὶ Πρασίνων. διανέμονται οὗτοι καθὼς καὶ πρότερον εἴρηται. οὐ γὰρ ὑποπί-
Ed.L.464 *πτουσιν ἐκ τοῦ προτέρου κομβίου οὐδέν. διὰ τῶν διαιταρίων καὶ λοιπῶν. ὁ ἀδμηνσουνάλιος „ ϛ΄, οἱ διαιτάριοι τοῦ κονσιστωρίου „ β΄, ὁ δομέστικος τοῦ μεγάλου παλατίου „ α΄, οἱ διαιτάριοι τοῦ μεγάλου παλατίου „ β΄, ὁ δομέστικος τῆς Δάφνης „ α΄, οἱ διαιτάριοι τοῦ ἁγίου Στεφάνου μιλ. η΄, οἱ χρυσοχοὶ τοῦ βασιλικοῦ σκεύους μιλ. δ΄, οἱ διαιτάριοι τοῦ ὀστιαρικίου μιλ. ϛ΄, οἱ διαιτάριοι τοῦ ἱπποδρόμου μιλ. ζ΄, οἱ*

visores appellatur, num. 1; diaconia S. Mocii num. 1; ecclesia S. Pancharii num. 1. In hactenus recensitis habemus numism. quidem solida 29, ex miliaresiis autem singularibus confecta alia 5 cum duobus miliar. Iam si hanc summam ad ceteras superiores addas et contrahas omnes in unam, efficias auri litras 7, num. 55, miliar. 8.

DE DISTRIBUTIONE SPORTULAE PATRICII MESOPRATI, SEPTEM LITRIS AURI CONSTANTIS.

Ad cubiculum pertinentes accipiunt litras 3; caniclei praefectus numismata 30; ambo demarchi singuli num. 30; cerimoniarius num. 30; silentiarii 30; articlini imperiales 12; comites scholarum 20; praeparans canicleum 4; locum tenentes 5; scholarum 3; primicerius cubiculi 12; axiomatici 2. Summa litrae 5, numismata 59. Porro inde cedunt factionibus, Venetae atque Prasinae haec: sed quid opus est superius dicta repetere; quum iidem eadem, atque ante, et nihilo minus accipiant. Ergo diaetarii et reliqui haec ferunt: admissionalis numism. 6; diaetarii consistorii num. 2; domesticus magni palatii num. 1; diaetarii magni palatii num. 2; domesticus Daphnes num. 1; diaetarii S. Stephani mil. 8; aurifabri suppellectilis imperialis mil. 4; diaetarii ostiaricii mil. 6; diaetarii circi miliar. 7; collocatores scamnorum circensium mil. 3; accentarii aut protocenta-

Digitized by Google

στένοντες τὰ σκάμνα τοῦ ἱπποδρόμου μιλ. γ', οἱ πρωτοκεντάριοι „ α', οἱ διαιτάριοι τοῦ στρατωρικίου μιλ. ε', τοῖς ἀσελίοις „ α', οἱ διαιτάριοι τῶν ιθ' ἀκουβίτων μιλ. ζ', οἱ διαιτάριοι τῆς παναγίας μιλ. ι', οἱ διαιτάριοι τῆς μανναύρας μιλ. ζ', οἱ τῆς βεστοσάκρας „ α', οἱ βασιλικοὶ λοῦσται „ α', οἱ καλδά- B ριοι μιλ. β'. καὶ τὸ πᾶν διὰ χρυσίου „ ις', καὶ διὰ μιλ. „ δ', μιλ. ια'. ὁμοῦ τὸ πᾶν „ κ', μιλ. ια'. διὰ τῶν θυρωρῶν. Ms. 264. a καὶ οὗτοι λαμβάνουσι καθὼς καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου κομβίου. ὁμοίως καὶ αἱ φωταψίαι, ἤγουν αἱ ἐκκλησίαι.

Διὰ τῆς διανομῆς τοῦ κομβίου τοῦ ἀπράτου πατρικίου τῶν ς' λιτρῶν οὕτως.

Οἱ τοῦ κουβουκλείου χρυσίου λίτρας β', ὁ τοῦ κανικλείου „ κδ', οἱ δύο δήμαρχοι „ μη' ἀνὰ „ κδ', ὁ τῆς καταστάσεως „ κδ', οἱ σιλεντιάριοι „ κδ', οἱ κόμητες τῶν σχολῶν „ C κδ', οἱ ἀρτοκλίνοι τοῦ βασιλέως „ ιβ', οἱ τοποτηρηταὶ τῶν σχολῶν „ γ', ὁ πριμικήριος τοῦ κουβουκλείου „ ιβ', οἱ ἀξιωματικοὶ „ β', ὁ σκευάζων τὸ κανίκλειον „ δ'. ὁμοῦ λίτραι δ' „ λγ'. διὰ τῶν δύο μερῶν Βενέτων τε καὶ Πρασίνων. ὁ δευτερεύων Βενέτων „ α', ὁ δευτερεύων Πρασίνων „ α', ὁ γειτονιάρχης Βενέτων μιλ. η', ὁ γειτονιάρχης Πρασίνων μιλ. η', ὁ χαρτουλάριος Βενέτων μιλ. η', ὁ χαρτουλάριος Πρασί-

rii num. 1; diaetarii stratoricii miliar. 5; aseliis [seu equorum sellatorum equisonibus [num. 1; diaetarii novendecim accubituum mil. 7; diaetarii panagiae seu sanctissimae Deigenitricis mil. 10; diaetarii magnaurae mil. 7; vestosacrae adscripti num. 1; lustae vel balneatores corporis Augusti num. 1; caldarii mil. 2. Habes ergo solida numismata 16 et e miliaresiis singularibus, si numismata computes, alia 4 cum 11 miliaresiis. Ergo tota summa est 20 num., 11 mil. Porro cedunt inde ianitoribus, item phothapsiis seu ecclesiis eadem emolumenta atque e superiore combio, ut ergo hic repetere opus non sit.

DE DISTRIBUTIONE SPORTULAE PATRICII APRATI, QUAE CONSTAT SEX LITRIS.

Ea ita distribuitur. Accipiunt cubicularii lit. 2; canicleo praefectus num. 24; demarchi ambo n. 48; (singuli nempe 24;) silentiarii num. 24; comites scholarum num. 24; articlini imperiales num. 24; topoteretae scholarum num. 3; primicerius cubiculi 12; axiomatici 2; praeparator caniclei numismata 4. Faciunt simul litras 4, numism. 33. Factionibus ambabus, Venetae Prasinaeque, inde cedunt haec. Deutereuon Venetorum accipit numisma 1; deutereuon Prasinorum num. 1; geitoniarches Venetorum mil. 8, et alter Prasinorum tantundem; chartularius Venetorum mil. 8, et alter Prasinorum tantundem; factionarius Venetorum mil. 8, et alter Prasinorum

Digitized by Google

νων μιλ. η', ὁ φακτιονάριος Βενέτων μιλ. η', ὁ φακτιονάριος Πρασίνων μιλ. η', ὁ λευκὸς μιλ. ε', ὁ ῥούσιος μικροπανίτης D μιλ. ε', ὁ ποιητὴς Βενέτων μιλ. ς', ὁ ποιητὴς Πρασίνων μιλ. ς', ὁ μελιστὴς Βενέτων μιλ. ς', ὁ μελιστὴς Πρασίνων μιλ. ς', οἱ ἐπιστάται Βενέτων μιλ. δ', οἱ ἐπιστάται Πρασίνων μιλ. δ', οἱ κράκται Βενέτων μιλ. δ', οἱ κράκται Πρασίνων μιλ. δ', οἱ σημειωταὶ Βενέτων μιλ. δ', οἱ σημειωταὶ Πρασίνων μιλ. δ', οἱ μανδάτορες Βενέτων μιλ. δ', οἱ μανδάτορες Πρασίνων μιλ. δ', οἱ βηγάριοι Βενέτων μιλ. ε', οἱ βηγάριοι Πρασίνων μιλ. ε', οἱ θεωρηταὶ Βενέτων μιλ. δ', οἱ θεωρηταὶ Πρασίνων μιλ. δ', οἱ διασημειωταὶ Βενέτων μιλ. β', οἱ διασημειωταὶ Πρασίνων μιλ. β', τὸ ὄργανον Βενέτων μιλ. ς', τὸ ὄργανον Πρασίνων μιλ. ς'. ὁμοῦ „ ιδ', μιλ. δ'.

Ed.L. 465

Διὰ τοῦ ἱπποδρομίου.

Ὁ ἀκτουάριος „ α', ὁ ἄργυρος τοῦ βεστίου „ β', ὁ κούρσωρ „ α', ὁ ἄργυρος τῶν στεφάνων „ α', ὁ τῆς ἀποκρίσεως „ α', ὁ νεανίσκος μιλ. δ', ὁ μαξιλλάριος μιλ. δ', ὁ θεσσαράριος μιλ. δ', ὁ χαμετριβοῦνος μιλ. δ', οἱ ὀφφικιάλιοι τῆς κυλίστρας μιλ. ε', οἱ μαγγανάριοι Βενέτων μιλ. ε', οἱ μαγγανάριοι Πρασίνων μιλ. ε', τοῖς πρωτοβηταρίοις μιλ. γ', τοῖς πρωτοπαλλαρίοις μιλ. ε', τῷ νουμεραρίῳ „ α', τοῖς δεκανοῖς τοῦ

tantundem; albus seu micropanites albae factionis mil. 5, et russus seu russae factionis micropanites tantundem. Poëta Venetorum mil. 6, et alter Prasinorum tantundem; melistes seu musicus Venetorum mil. 6, et alter Prasinorum tantundem; epistatae seu magistri Venetorum mil. 4, et epistatae Prasinorum tantundem; cractae seu praecones Venetorum mil. 4, et Prasinorum pariter; semiotae vel obsignatores [urnae] Venetorum m. 4, et Prasini pariter; mandatores Veneti mil. 4, et Prasini quoque; bigarii Veneti mil. 5, et Prasini quoque; contemplatores [urnae puta] Venetorum mil. 4, et Prasinorum tantundem; diasemiotae seu resignatores [urnae] Veneti mil. 2, et Prasini non minus. Organum Venetum mil. 6, et Prasinum perinde. Faciunt haec numismata 14, miliar. 4.

PRO CIRCO.

Accipit actuarius num. 1; argyrus vestii 2; cursor unum; argyrus coronarum unum; apocrisiarius unum; neaniscus miliaresia 4; maxillarius mil. 4; tesserarius mil. 4; chamaetribunus seu tribunus inferior mil. 4; officiales Cylistrae (vel urnae sortium agitandae) mil. 5; manganarii Venetorum mil. 5, et Prasinorum tantundem; protovectarii m. 3; protopallarii mil. 5; numerarius num. 1; decani hippodromi num. 2; vigilia seu excubiae Daphnes mil. 4. Habes hic

ἱπποδρομίου „ β', τῇ βίγλῃ τῆς Δάφνης μιλ. δ'. ὁμοῦ χρυ-
σίου „ θ', καὶ διὰ μιλ. „ γ', μιλ. ζ'.

Διὰ τῶν διαιταρίων. B

Τῷ ἀδμηνσουναλίῳ „ ε', τοῖς διαιταρίοις τοῦ κονσιστω-
ρίου „ β', ὁ δομέστικος τοῦ παλατίου „ α', οἱ διαιτάριοι τοῦ
μεγάλου παλατίου „ α', ὁ δομέστικος τῆς Δάφνης „ α', οἱ δι- Ms.264.b
αιτάριοι τοῦ ἁγίου Στεφάνου „ α', οἱ χρυσοχοὶ τοῦ βασιλι-
κοῦ σκεύους μιλ. δ', οἱ διαιτάριοι τοῦ ὀστιαρικίου μιλ. β', οἱ
διαιτάριοι τοῦ ἱπποδρομίου μιλ. η', οἱ στένοντες τὰ σκάμνα τοῦ
ἱππικοῦ μιλ. γ', οἱ πρωτοκεντάριοι „ α', τοῖς ἀσελίοις „ α',
οἱ διαιτάριοι τοῦ στρατωρικίου μιλ. ε', οἱ διαιτάριοι τῶν ιθ'
ἀκουβίτων μιλ. η', οἱ διαιτάριοι τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου μιλ. C
ι', οἱ διαιτάριοι τῆς μαναύρας μιλ. η', οἱ τῆς βεστοσάκρας
„ α', οἱ βασιλικοὶ λοῦσται „ α', οἱ καλδάριοι μιλ. β'. ὁμοῦ
χρυσίου „ ιε', καὶ διὰ μιλ. „ δ', μιλ. ι'.

Διὰ τῶν θυρωρῶν.

Οἱ διατρέχοντες τοῦ λογοθέτου τοῦ δρόμου „ β', οἱ θυ-
ρωροὶ τῆς θερμάστρας „ β', οἱ θυρωροὶ τοῦ ἱπποδρομίου „
β', οἱ χορτινάριοι „ α', μιλ. ζ', οἱ βασιλικοὶ ἁρμοφύλακες „
β'. ὁμοῦ χρυσίου „ θ', μιλ. ζ'. D

Διὰ τῶν φωταψιῶν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ λοιπῶν προσώπων.

Τῷ καστρενσίῳ „ α', τῷ ῥεφερενδαρίῳ „ α', οἱ βασιλι-

numismata solida 9, quibus accedunt alia e miliaresiis confecta tria una cum miliaresiis 7.

PRO DIAETARIIS.

Accipit admissionalis numism. 5; diaetarii consistorii num. 2; domesticus palatii 1; diaetarii magni palatii 1; domesticus Daphnes 1; diaetarii S. Stephani 1; aurifabri supellectilis imperialis mil. 4; diaetarii ostiaricii mil. 2; diaetarii circi mil. 8; collocantes scamna circensia mil. 3; acentarii num. 1; asellii n. 1; diaetarii stratoricii mil. 5; diaetarii novendecim accubituum mil. 8; diaetarii sanctissimae Deiparae mil. 10; diaetarii magnaurae mil. 8; vestosacrae adscripti num. 1; lustae vel balneatores imperiales num. 1; caldarii mil. 2. Habes numismata solida 15, et alia e miliaresiis confecta quatuor una cum decem miliarensibus.

PRO IANITORIBUS.

Diatrechontes seu vernaculi logothetae dromi accipiunt num. 2; ianitores vaporarii numism. 2; ianitores circi num. 2; cortinarii num. 1, miliar. 7; armorum imperalium custodes num. 2. Summa 9 numism. et 7 miliar.

PRO CEREIS PER ECCLESIAS ACCENDENDIS ET ALIIS PERSONIS ECCLESIASTICIS.

Castrensis [patriarchae scilicet] accipit nummum 1; referendarius

Digitized by Google

καὶ κληρικοὶ τοῦ Φάρου „ ε΄, οἱ ὑποδιάκονες τῆς ἁγίας Σοφίας μιλ. ϛ΄, οἱ δεκανοὶ τοῦ πατριάρχου μιλ. δ΄, οἱ διποτάται μιλ. γ΄, οἱ τῆς σπουδῆς μιλ. η΄, οἱ τῆς παρασπουδῆς μιλ. ε΄, οἱ στράτωρες τοῦ πατριάρχου μιλ. ε΄, οἱ ἀναγνῶσται τῶν β΄ ἑβδομάδων „ α΄, μιλ. ϛ΄, οἱ ψάλται τῆς ἁγίας Σοφίας „ α΄, Ed.L.466 *μιλ. ϛ΄, οἱ σκευοφύλακες „ α΄, οἱ ὑπουργοὶ τοῦ νάρθηκος μιλ. δ΄, οἱ ὀστιάριοι τοῦ ἁγίου φρέατος μιλ. ε΄, οἱ βαλαντάδες μιλ. ε΄, οἱ ἐπισκοπιανοὶ μιλ. ε΄, ὁ δομέστικος τῶν ὑποδιακόνων μιλ. ϛ΄, ἡ ἐκκλησία τῶν ἀκοιμήτων „ γ΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ Κυρίου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου τοῦ ἱπποδρομίου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ σωτῆρος τοῦ σταυρίου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τῶν Βασιλίδου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Στεφάνου τῆς Δάφνης „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Σεργίου καὶ Βάκχου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τῆς μονῆς τοῦ Πελεκάνου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Θεοδώρου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Καλλινίκου „ α΄, ἡ διακονία τῶν Οὐρβικίου „ α΄, ἡ διακονία τοῦ ἁγίου* B *Μωκίου „ α΄, ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Παγχαρίου „ α΄. ὁμοῦ χρυσίου „ κδ΄, καὶ διὰ μιλ. „ ε΄, μιλ η΄. καὶ ὁμοῦ διὰ χρυσίου καὶ μιλ. „ κθ΄, μιλ. η΄. καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν ἔξοδ. λίτρ. ε΄, „ μζ΄, καὶ ἀναπρ. „ κε΄. ἔστιν δὲ καὶ ἡ διανομὴ τῶν π΄. „ τῶν ὀψικρ. τοῦ πατρικίου* * * *

item num. 1; imperiales clerici Phari nummos 5; hypodiacones S. Sophiae mil. 6; decani patriarchae mil. 4; deputati mil. 3; monachi Spudes mil. 8; monachi Paraspudes mil. 5; stratores patriarchae mil. 5; anagnostae duarum septimanarum num. 1, mil. 6; psaltae S. Sophiae num. 1, mil. 6; sceuophylaces num. 1; ministri narthecis mil. 4; ostiarii sancti putei mil. 5; balantades mil. 3; episcopiani mil. 5; domesticus hypodiaconorum mil. 6; ecclesia Acoemetorum num. 3; ecclesia Domini num. 1; ecclesia S. Stephani in circo numism. 1; ecclesia Salvatoris cum cognomine Staurii num. 1; ecclesia monasterii Basilidae num. 1; ecclesia S. Stephani Daphnes num. 1; ecclesia S. Sergii et Bacchi num. 1; ecclesia monasterii Pelecani n. 1; ecclesia S. Theodori n. 1; ecclesia S. Callinici n. 1; diaconia vel diaconatus aut ministerium ecclesiasticum monasterii Urbicii num. 1; diaconia S. Mocii num. 1; ecclesia S. Pancharii num. 1. Habes numismata solida 24, et alia 5 e miliaresiis computatis confecta una cum mil. 8. In summa num. 29, mil. 8. Haec summa si praecedentibus addatur, emerget expensarum numerus: litrae 5, numism. 47. Ut adeo ad complendas sex litras supersint adhuc 25 numism. [quae videntur praepositis cessisse; ut etiam, quae in superioribus computis desiderantur ad complendas summas octo, et deinceps septem litrarum]. Fiebat autem distributio octoginta numismatum obsequiorum patricii sic. * * *

Digitized by Google

ΚΕΦ. νζ'.

Περὶ συνηθειῶν τῶν πραιποσίτων ἐν τῇ τάξει τοῦ ἱπποδρομίου. Ms. 265. b

Ἐπειδήπερ πᾶσιν πρόκειται ἡ τῆς τερπνῆς ἱπποδρομίας C χαρμόσυνος θέα καὶ ἀκριβὴς τῶν ἐν αὐτῇ διαφόρων τάξεων ἐνάρμοστος χωρία καὶ σύμπνοια· δεῖ πάντως καὶ ταύτην ἀνάγραπτον ταῖς εἰς τὸ ἑξῆς γενεαῖς καταλιπεῖν σημαίνουσαν τὴν ἕκαστον αὐτῶν τοπικὴν σημασίαν καὶ σχήματος ἐναλλαγὴν, καὶ ὁπόσην ἕκαστος αὐτῶν ἐπὶ ὃν κατατάσσεται κλῆρον, καταβάλλεται τοῖς πραιποσίταις τὴν συνήθειαν ὡς ἔχοντες αὐτῶν τὴν πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ εὐταξίας διάταξιν καὶ ἀπαραλλάκτως τοῖς ἀρχαίοις τύποις ἐξακολουθοῦσιν. καὶ γὰρ ὡς ἀπὸ παλαιοῦ ἐκράτει ἡ συνήθεια, ἐξηύρηται δὲ καὶ μετὰ ταῦτα ἐπί τε Ἰωσὴφ πραιποσίτου τοῦ γέροντος καὶ τῶν πρὸ D αὐτοῦ, οἷς καὶ ἐπέπρακτο. τὸ γὰρ ἀκρόστιχον τῆς ῥόγας τῶν πολιτικῶν τάξεων τοῦ ἱπποδρομίου ἐλάμβανον οἱ πραιπόσιτοι ἐκ τοῦ εἰδικοῦ λόγου, ἔχοντες παρ' ἑαυτοῖς ἐν κώδηξιν τὰς τάξεις κατ' ὄνομα καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν ἐρόγευον, λογαριάζοντες ἕκαστον μὴ ἀμελῶς διακεῖσθαι πρὸς τὴν δουλείαν αὐτοῦ, καθὼς οἱ τῶν δύο μερῶν χαρτουλάριοι μετ' ἐγγράφου ἀσφαλείας τούτους ὑπεδείκνυον. καὶ ἐν τούτοις πᾶσι τοῖς τάξεσιν εἴ τινας ηὕρισκον τελευτήσαντας, κατέτασσον ἀνθετέρους ἀκριβεῖς καὶ ἐπιτηδείους πρὸς ἣν ἕκαστος αὐτῶν ἐτάσσετο τάξιν. χαυνότητι τοίνυν τῶν μετὰ ταῦτα πραιποσίτων μετῆλθεν ἡ διακατοχὴ τῶν τοιούτων τάξεων εἰς τὸ στρατιωτικὸν λογοθέσιον, καὶ χωρὶς γνώμης τῶν πραιποσίτων οἵ τε χαρτουλάριοι καὶ ὁ στρατιωτικὸς τάσσουσιν εἰδικοὺς αὐτῶν ἀνθρώπους ἀναβιβάζοντες τὰς αὐτῶν ῥόγας ὡς ἂν ἐθέλωσιν, δουλίας παρ' αὐτῶν εἰς τὸ κοινὸν τὸ παραπᾶν μὴ γινομένης. οὓς . . . χρὴ κατέρ . . . αν τῶν πραιποσίτων ἐξωθεῖσθαι τοῦ τάγματος εἰς ὃ δουλεύουσιν. καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν δεῖ πάλιν τοῖς πραιποσίτοις ταῦτα κατέχειν καὶ διορθοῦσθαι, καὶ μηκέτι μήτε τὸν στρατιωτικὸν ἢ τοὺς χαρτουλαρίους καὶ νοταρίους ἐν ἐξουσίᾳ εἶναι τάσσειν ἀφ' ἑαυτῶν τὸν οἱονοῦν ἐπ*

1. Capitis initium, quod in ultima membrana, extremo ligneo libri involucro agglutinata, dum eam revello, invenio. Reiskius. νε' cod. et ed. 7. ἐναλλαγεῖν cod. et ed. 8. κατάσσεται cod. et ed.

BONNAE
TYPIS C. F. THORMANNI.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN

DATE DUE

APR 3 0 1997

MAY 1 5 1998

DEC 2 8 2000

Digitized by Google